BIBLIOTHECA PATRUM

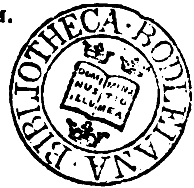
ECCLESIAE CATHOLICAE

QUI

ANTE ORIENTIS ET OCCIDENTIS SCHISMA

FLORUERUNT.

DELECTU PRESBYTERORUM QUORUNDAM OXONIENSIUM.

SI JAM SATIS JACTATUS VIDERIS, FINEMQUE HUJUSMODI LABORIBUS VIS IMPONERE, SEQUERE VIAM CATHOLICAE DISCIPLINAE, QUAE AB IPSO CHRISTO PER APOSTOLOS AD NOS USQUE MANAVIT, ET AB HINC AD POSTEROS MANATURA EST.

S. Aug. de Util. Credendi, c. 8.

OXONII:
EXCUDEBAT J. WRIGHT, ACADEMIAE TYPOGRAPHUS.
VENEUNT IBIDEM APUD J. H. PARKER;
LONDINI APUD F. ET J. RIVINGTON.
M.DCCC.LV.

SANCTI PATRIS NOSTRI

JOANNIS CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

INTERPRETATIO

OMNIUM EPISTOLARUM PAULINARUM

PER HOMILIAS FACTA.

TOMUS V.

CONTINENS HOMILIAS IN EPISTOLAS AD
PHILIPPENSES, COLOSSENSES ET THESSALONICENSES.

OXONII:
EXCUDEBAT J. WRIGHT, ACADEMIAE TYPOGRAPHUS.
VENEUNT IBIDEM APUD J. H. PARKER;
LONDINI APUD F. ET J. RIVINGTON.
M.DCCC.LV.

SANCTI PATRIS NOSTRI

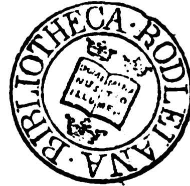
JOANNIS CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

IN DIVI PAULI

EPISTOLAS AD PHILIPPENSES, COLOSSENSES ET THESSALONICENSES

HOMILIAE.

EDITIO NOVA

AD FIDEM CODICUM MSS. ET VERSIONUM ANTIQUARUM DILIGENTER CASTIGATA.

OXONII:

EXCUDEBAT J. WRIGHT, ACADEMIAE TYPOGRAPHUS.

VENEUNT IBIDEM APUD J. H. PARKER;

LONDINI APUD F. ET J. RIVINGTON.

M.DCCC.LV.

MAXIME REVERENDO IN CHRISTO PATRI

GULIELMO

ARCHIEPISCOPO CANTUARIENSI,

ANGLIAE TOTIUS PRIMATI ET METROPOLITANO,

OLIM IN HAC NOSTRA ACADEMIA SACRAE THEOLOGIAE PROFESSORI REGIO,

DICATUR

HAEC BIBLIOTHECA
PRISCORUM PATRUM, EPISCOPORUM,
DOCTORUM, CONFESSORUM, MARTYRUM,
SANCTAE AC CATHOLICAE CHRISTI ECCLESIAE,

QUO PIETATI SATISFIAT

ERGA NOMEN VENERABILE

ET

PATERNI ANIMI BENEVOLENTIAM.

MONITUM.

FAVENTE DEO, prodit jam *quinta* operis decem abhinc annis inchoati pars, quae Sancti Patris nostri Commentaria in Epistolas ad Philippenses, Colossenses et Thessalonicenses continet.

I. Quod ad priorem Epistolam attinet, ad Philippenses scilicet, Savilius Editionem Veronensem ex Manuscripto Caesareo primum emendavit; deinde apographum ex Vaticano optimae notae libro describendum curavit, ex quo, ut ipse profitetur, et multas explevit lacunas, et integras non semel pagellas adjecit. Montefalconius eosdem Sermones cum Coisliniano Codice et cum Colbertino altero, itemque cum Regio, in quo initium deerat, et paucissima habebantur, se contulisse professus est; a Saviliana tamen recensione, quam ante eum Morellus quoque serviliter expresserat, si menda typographica tam Morelli, quam sui ipsius operarum excipias, vix hilum decessit. Horum igitur trium exemplarium consensum fere perpetuum nos per compendium, "Sav. cet." ut in praecedentibus hujus operis partibus, indicavimus. Benedictinae nuper Parisiis repetitae Editor ne unum quidem harum Homiliarum Codicem ad manum habuit; nec nobis Bibliotheca illa Regia (fas sit titulum per tot saecula, per tantas rerum mutationes, literatorum hominum usu commendatum et fere sacratum sine invidia retinere) ullum librum, excepto Regio jam memorato,

praestitit. E ceteris vero Montefalconii testibus, Coislinianus, quisquis fuerit, ad eam recensionem quam exhibent nostri C. G. pertinere videtur: Colbertinus autem, quem perraro appellat Editor, singularem lectionem *διὰ εἴδους* p. 216 E. nescimus a prima manu an ex correctore, suppeditat.

In usum nostrae Editionis collati sunt Codices quatuor; videlicet

C. Codex Musei Britannici, Burney 48. alio tempore describendus.

E. Vindobonensis, Lambec. CXL. Monuimus de hoc libro ad Galatas, ubi eadem litera E. notavimus.

F. Mosquensis, Bibliothecae SS. Synodi Num. CVI. Membranaceus, saeculi, ut videtur, XI. Continet Homilias in Epistolas ad Philippenses et Hebraeos. Vid. *Matthaei.* Nov. Test. Tom. VII. p. 276.

G. Mosquensis, ejusdem Bibliothecae num. CVIII. Descriptus in Monito ad Ephesios [a].

II. Homilias in Epistolam ad Colossenses Savilius ex Manuscripto Augustano castigavit, quo quidem unico subsidio ad subsequentes omnes Divi Pauli Epistolas usus est. Benedictini has Homilias cum Regio 1955 et cum Colbertinis 909 et 4212 contulerunt;

[a] De Mosquensibus in universum satis erit semel monuisse, eos non eadem cura et religione ac ceteros nostrum in usum collatos, esse tractatos: proinde, etsi nulla forte ex iis varietas enotetur, non tamen certe colligi posse, eos cum Benedictina, ad quam collatio eorum facta sit, conspirare. E. g. in Epistolis ad Thessalonicenses, passim occurrit notula, " B. I. K. Sav. cet." h. e. B. I. K. Sav. Mor. Ben. Quod si nobis aliquando facultas Codicis denuo consulendi daretur, constabit, ni fallimur, Mosquensem I. tantum non ubique pro textu Veronensi, ad cujus recensionem pertinet, non pro Saviliano stare.

quorum Regium et Colbertinum priorem post Editorem Benedictinae secundae nos denuo in subsidium vocavimus, ut a sequenti catalogo apparebit.

A. Regius 731. olim 1955. Membranaceus, saeculi XII. Hunc librum ad Romanos quoque adhibuimus, ubi eadem litera signavimus.

B. Regius 743. olim Colb. 909. Membranaceus, saeculi XI.

C. Mus. Brit. Burney 48.

D. Vindobonensis, Lambec. CXXXIX.

E. Vindobonensis, Lambec. CXL.

H. Mosquensis, Bibliothecae SS. Synodi num. CI. Membranaceus, scriptus A. D. 993. Hunc Codicem fusius descripsit *Matthaei*. Nov. Test. Tom. VII. p. 277.

III. Restant Sermones in Epistolam ad Thessalonicenses utramque; quorum priorem partem Montefalconius testatur collatam esse cum tribus Colbertinis, in quibus omnibus initium deerat, in duobus autem finis desiderabatur: posteriorem vero cum Colbertinis, quos tandem nominat, 616 et 909. Codices in nostrum usum collati, qui utramque operis partem continent, sunt

B. Regius 743. olim Colb. 909. initio mutilus, a Montefalconio adhibitus.

C. Mus. Brit. Burney 48.

I. Mosquensis, Bibliothecae SS. Synodi num. CIX. Membranaceus, scriptus videtur saec. IX. aut X. Vide *Matthaei*. Nov. Test. Tom. VI. p. 276.

K. Monacensis 377. "Membranaceus, saeculi X. formae max. literis minutissimis et flavescentibus binis columnis exaratus, et constans foliis 304." Theod. Krabinger. Hic Codex, olim, ni fallimur, Augustanus,

cum Augustano Savilii arctissimam cognationem habere videtur.

L. Laurentianus, Plut. 8. num. 2. saeculi XI. Vid. Monitum ad Tom. IV. p. iv. ubi idem liber, sed sub alia litera E, descriptus est. "Est e numero Codicum eorum, quorum solet lectio esse media quaedam inter vulgatam antiquam sive Veronensem, et librorum Augustanorum diversitatem. Quo fit ut cum interdum ipsas referat lectiones Veronenses, a Savilio jamdudum extrusas, plures tamen etiam exhibet novas, easque optimas, quibus tum Veronensis, tum Augustana scriptura cedere utique debebit." THEOD. HEYSE.

Praeter libros jam recensitos penes nos sunt duorum Regiorum collationes, quas hic illic in Annotationibus appellavimus. Bessarioneos 100, 101 et 102, quorum specimina tantum nobis praesto erant, nunc non moramur.

Reg. 1017. olim Colbertinus, de quo ad Galatas et Ephesios monitum est. Hic est Regius ille, quem Montefalconius ad Philippenses nominat; necnon, ut videtur, Colbertinorum unus, quibus in Homiliis ad Thessalonicenses idem usus est.

Reg. 744. qui Eclogas ex Homiliis in Epistolas ad Thessalonicenses continet. Hic est, ni fallimur, Colbertinus alter, quem Montef. ad p. 463 A. allegavit. Vid. Annot. ad loc.

Quod ad Versiones Latinas attinet, Vetus totius operis Interpres est Wolfgangus Musculus, qui exemlar Veronense fideliter expressit, interdum usque ad mera typothetae menda, quae cum non intellexerit, Graeca in margine posuit. Hic illic tamen, maxime in Epistola ad Colossenses, ad alterius recensionis lectionem, incertum ex libro an ex ingenio, versionem conformavit. Ex recentioribus, Homilias in Philippenses

Latinas fecit Flaminius Nobilius, qui praeter Veronensem aliis, ut ipse testatur, melioribus libris Romanis usus est; unde fit, ut interpretatio ejus ad *interpolatum*, ut nostra fert opinio, textum propius accedat. Sermones in reliquas Epistolas post Veterem vertit Gentianus Hervetus, qui Veronensi exemplari usus est.

Quod reliquum est, cuique hanc partem Nostri scriptorum examinanti patebit, opus esse genuinum quidem, sed cui manus Auctoris extrema neutiquam accessit. "Ethica," ait Savilius, "demus esse bona, et tanto auctore digna: commentarii certe mediocres sunt, et, ut plurimum, quales illi in Epistolam ad Ephesios, concisi et *αὐτοσχεδιασθέντες*, ut puto." Exstant scilicet harum Homiliarum duae recensiones, inter quas Codices pariter fere divisi sunt. Harum antiquiorem et difficiliorem manibus versabant tum Auctor Catenae ad Epistolas Paulinas compositae, tum Editor, qui primus Graeca hujus operis publici juris fecit, Veronensis. Recentiorem, et quae longe limatior et (specie tamen magis quam re) facilior censenda est, confecit Interpolator quidam, et, ut conjicere licet, per totum opus unus atque idem; isque satis eruditus, et Nostri styli in primis gnarus. Hujusmodi Codicem nactus Savilius fortasse melius fecisset, si eum per omnia secutus esset, quam si *tertiam* recensionem ex utraque suo arbitrio commixtam pro genuino opere venditasset. Nobis quidem, ut in re ancipiti, satius visum est, textum Veronensem, quantum potuerimus purgatum et emendatum, Lectori ante oculos ponere, ita tamen, ut si quis alteram recensionem magis probet, eam ex varietate lectionis textui subjecta sine magno incommodo eruere posset.

F. F.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ.

ΛΟΓΟΣ Α.

ʽΟΙ Φιλιππήσιοι ἀπὸ πόλεώς εἰσι [a]τῆς Μακεδονίας, πόλεως
[b]κολωνίας, καθὼς ὁ Λουκᾶς φησιν. Ἐνταῦθα ἡ πορφυρόπωλις
ἐπέστρεψεν, εὐλαβὴς γυνὴ σφόδρα καὶ προσεκτική· ἐνταῦθα ὁ
[c]ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν· ἐνταῦθα ἐμαστίχθη ὁ Παῦλος
μετὰ τοῦ Σίλα· ἐνταῦθα οἱ στρατηγοὶ ἠξίωσαν αὐτοὺς ἐξελ-
θεῖν, [d]καὶ ἐφοβήθησαν αὐτούς· καὶ λαμπρὰν ἔσχε τὸ κήρυγμα 190
τὴν ἀρχήν. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτοῖς καὶ αὐτὸς πολλὰ καὶ μεγάλα,
στέφανον αὐτοῦ καλῶν αὐτούς, καὶ πολλὰ πεπονθέναι [e]λέγων.
[1]"Ὑμῖν γὰρ ἐχαρίσθη, φησίν, [f]ἀπὸ θεοῦ οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν
πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν." Ὅτε δὲ ἔγραφε
πρὸς αὐτούς, συνέβη αὐτὸν δεδέσθαι. Διὰ τοῦτό φησιν,
[2]"Ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν Χριστῷ γενέσθαι ἐν
ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ" πραιτώριον τὰ βασίλεια [g]τοῦ Νέρωνος
καλῶν. Ἀλλ' ἐδέθη καὶ ἀφείθη, καὶ τοῦτο πρὸς Τιμόθεον
ἐδήλωσε, λέγων· [3]"Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι B

[1] Philipp. i. 29. [2] Ibid. v. 13. [3] 2 Tim. iv. 16, 17.

Codices C.E.F.G. [a] τῆς Μακ.] μιᾶς τῶν ἐν Μακεδονίᾳ C.G. Post Μακ. addunt Φιλίππους (Φιλίππων Sav. Mor. Ben.) οὕτω καλουμένης ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ C.G. Sav. Mor. Ben. invita Cat. [b] κολωνείας E.F. Cat. Veron. Hæc πόλεως—φησιν desunt in C.G. [c] ἀρχισυνάγωγος] δεσμοφύλαξ C. [d] καὶ] ἐνταῦθα C.G. [e] λέγων] δεικνὺς C. [f] ἀπὸ τοῦ θεοῦ C.E. Cat. [g] τοῦ Νέρωνος om. C.G. invita Cat. Statim ἀποκαλῶν F.

συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογι-
σθείη· ἀλλ' ὁ κύριός [h]μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με." Τὰ
οὖν δεσμὰ, ἐν οἷς [i]ἦν πρὸ τῆς ἀπολογίας ἐκείνης [k]λέγει. Ὅτι
[l]γὰρ οὐ παρῆν Τιμόθεος τότε, δῆλον. "Ἐν γὰρ τῇ πρώτῃ
μου, [m]φησὶν, ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο." Καὶ τοῦτο
[n]αὐτῷ γράφων ἐδήλου. Οὐκ ἂν οὖν, εἰ [o]ᾔδει τοῦτο, ἔγραψεν
C αὐτῷ. Ὅτε δὲ τὴν ἐπιστολὴν ἔγραφε ταύτην, μετ' αὐτοῦ
Τιμόθεος ἦν· καὶ δηλοῖ ἐξ ὧν φησιν· [4]"Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ
[p]Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν·" καὶ πάλιν, "Τοῦτον
[q]μὲν ἐλπίζω εὐθέως πέμψαι ὑμῖν, [r]ὅταν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ, ἐξ-
αυτῆς." Ἀφείθη γὰρ ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ πάλιν ἐδέθη μετὰ
τὸ πρὸς αὐτοὺς ἐλθεῖν. [s]Εἰ δὲ λέγει, ὅτι [5]"[t]Καὶ σπένδομαι
ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν," οὐχ ὡς ἤδη (2)
τούτου γενομένου· [v]ἀλλ' ὅτι καὶ ὅταν τοῦτο συμβῇ, χαίρω,
[w]φησὶ, διανιστῶν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀθυμίας τῆς ἐπὶ τοῖς δεσμοῖς.
D Ὅτι γὰρ οὐκ ἔμελλε τότε ἀποθανεῖσθαι, δῆλον ἐξ ὧν φησιν,
ὅτι [6]"[x]Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι
πρὸς ὑμᾶς·" καὶ πάλιν, "Καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα, ὅτι [y]μενῶ
καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν." Ἦσαν [z]δὲ πέμψαντες πρὸς
αὐτὸν οἱ Φιλιππήσιοι τὸν Ἐπαφρόδιτον, χρήματα ἀποίσοντα
αὐτῷ, καὶ εἰσόμενον τὰ κατ' αὐτόν· διέκειντο γὰρ σφόδρα περὶ
E [a]αὐτόν. Ὅτι [b]γὰρ ἔπεμψαν, ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος, [7]"Ἀπέχω
πάντα, καὶ περισσεύω· πεπλήρωμαι, δεξάμενος παρὰ Ἐπα-
φροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν." Ἐν [c]ταύτῳ ἔπεμψαν [d]τοῦτο εἰσόμενοι.
Ὅτι [e]γὰρ καὶ [f]τοῦτο ἔπεμψαν εἰσόμενοι, [g]δηλοῖ εὐθέως ἐν τῇ
ἀρχῇ τῆς ἐπιστολῆς [h]τὰ κατ' αὐτὸν γράφων, καὶ λέγων·
[8]"Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς
προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθε·" καὶ πάλιν, "Ἐλπίζω Τι-
μόθεον ταχέως πέμψαι [i]ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ
F ὑμῶν." [k]Τὸ, "ἵνα κἀγὼ," [l]δηλοῦντός ἐστιν, ὅτι ὥσπερ ὑμεῖς

[4] Philipp. ii. 19. 23. [5] Ibid. v. 17. [6] Ibid. ii. 24. i. 25.
[7] Ibid. iv. 18. [8] Ibid. i. 12 ii. 19.

[h] μου F.G. Veron. [i] ἦν] καὶ F. εἶναι λέγει C. [k] λέγει] Sic E.F. Cat. Veron. δείκνυσιν ὄντα C.G. Sav. cet. [l] γὰρ] δὲ καὶ C. Mox Τιμόθεος om. F. [m] φησὶν ἀπ.] ἀπ. φησὶν C.E. Cat. [n] αὐτῷ] Sic Cat. οὕτω Edd. et Codd. [o] ᾔδει] παρῆν C. [p] Ἰησοῦ om. C. [q] μὲν] + οὖν C. Mox εὐθέως et ὑμῖν om. idem. [r] ὅταν] ὡς ἂν C. [s] εἰ] Sic C.E.F. Cat. Veron. ὃ Sav. cet. [t] καὶ] εἰ καὶ Cat. [v] ἀλλ'] ἀλλὰ δεικνὺς C. [w] φησὶ] οὕτως δὲ εἶπε C. [x] ἐλπίζω] πέποιθα C. [y] μενῶ pro μένω Cat. Veron. [z] δὲ] + καὶ C. [a] αὐτὸν] + ἀγαπητικῶς C.G. receptum a Ben. [b] γὰρ] δὲ C. [c] ταὐτῷ] + γοῦν C.G. Sav. cet. [d] τοῦτο] καὶ παρακαλέσοντες καὶ C.G. Sav. cet. [e] γὰρ] δὲ C.G. [f] τοῦτο ἔπ. εἰσ.] εἰσ. ἔπ. τὰ κατ' αὐτὸν C.G. ἔπ. εἰσ. τὰ κατ' αὐτὸν Sav. cet. [g] δηλοῖ] καὶ τοῦτο αὐτὸς δηλοῖ C. [h] τὰ] περὶ τῶν C. [i] ὑμῖν] πρὸς ὑμᾶς C. [k] τὸ] τῷ γὰρ C. [l] δηλοῦντος] τοῦτο δηλοῦντος C.

[m]ὑπὲρ πολλῆς πληροφορίας ἐπέμψατε [n]εἰσόμενοι, οὕτω καὶ
[o]ἐγὼ, "ἵνα εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν." Ἐπεὶ οὖν καὶ πολὺν 191
χρόνον ἦσαν μὴ [p]πέμψαντες· τοῦτο γὰρ δηλοῖ διὰ τοῦ εἰπεῖν,
[9]"Ἤδη ποτὲ [q]ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν·" καὶ [r]τότε
ἤκουον αὐτὸν ἐν δεσμοῖς εἶναι· εἰ γὰρ περὶ Ἐπαφροδίτου ἤκου-
σαν, ὅτι ἠσθένησεν, οὐκ ὄντος σφόδρα ἐπισήμου, ὡς [s]ὁ Παῦλος,
πολλῷ μᾶλλον [t]περὶ Παύλου· καὶ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς θορυβεῖσθαι·
διὰ τοῦτο ἐν τοῖς προοιμίοις τῆς ἐπιστολῆς πολλὴν προσάγει
[v]παράκλησιν ὑπὲρ τῶν δεσμῶν, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον οὐ χρὴ θο-
ρυβεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ χαίρειν. Εἶτα [w]περὶ ὁμονοίας συμβου- B
λεύει καὶ ταπεινοφροσύνης, ταύτην εἶναι ἀσφάλειαν αὐτοῖς δι-
δάσκων μεγίστην, καὶ οὕτω τῶν ἐχθρῶν αὐτοὺς [x]εὐκόλως δύ-
νασθαι περιγενέσθαι. Οὐ γὰρ τὸ δεσμεῖσθαι λυπηρὸν [y]τοῖς
διδασκάλοις ὑμῶν, ἀλλὰ τὸ μὴ ὁμονοεῖν τοὺς μαθητάς. Τοῦτο
μὲν γὰρ καὶ ἐπίδοσιν τῷ εὐαγγελίῳ δίδωσιν, ἐκεῖνο δὲ διασπᾷ.
Παραινέσας τοίνυν αὐτοῖς ὁμονοεῖν, καὶ δείξας ὅτι ἀπὸ τα- C
πεινοφροσύνης ἡ ὁμόνοια γίνεται, [z]καὶ διατεινάμενος πρὸς
τοὺς πανταχοῦ τῷ δόγματι λυμαινομένους Ἰουδαίους προ-
σχήματι Χριστιανισμοῦ, κύνας τε αὐτοὺς καλέσας καὶ κα-
κοὺς ἐργάτας, καὶ [a]παραινέσας ἀπέχεσθαι αὐτῶν, καὶ πείσας
τίσι δεῖ προσέχειν, [b]καὶ περὶ ἠθικῶν πολλὰ διαλεχθεὶς,
καὶ ῥυθμίσας αὐτοὺς, καὶ ἀνακτησάμενος διὰ τοῦ εἰπεῖν,
[10]"Ὁ κύριος ἐγγύς·" μέμνηται μετὰ τῆς προσηκούσης αὐτῷ
συνέσεως καὶ τῶν πεμφθέντων, καὶ οὕτω πολλὴν τὴν παράκλη- D
σιν προσάγει. Φαίνεται δὲ μετὰ πολλῆς αὐτοῖς μάλιστα
γράφων τιμῆς, [c]καὶ οὐδὲν ἐπιπληκτικὸν οὐδαμοῦ, ὅπερ ἦν τεκμή-
ριον τῆς ἀρετῆς αὐτῶν, τὸ μηδεμίαν δοῦναι τῷ διδασκάλῳ
λαβὴν, μηδὲ ἐν τάξει ἐπιτιμήσεως, ἀλλ' ἐν τάξει παραινέσεως
[d]πάντα πρὸς αὐτοὺς [e]ἐπεσταλκέναι. Ὅπερ δὲ ἔφην [f]καὶ ἐξ
ἀρχῆς, ἡ πόλις αὕτη πολλὴν ἐπεδείξατο εἰς τὴν πίστιν [g]ἐπιτη-
δειότητα, εἴγε ὁ δεσμοφύλαξ· ἴστε δὲ, ὅτι πάσης τὸ πρᾶγμα E

9 Philipp. iv. 10. 10 Ibid. iv. 5.

m ὑπὲρ] ὑπὸ E. n εἰσόμενοι] + τὰ κατ' ἐμὲ Ben. invitis libris. o ἐγὼ] + φησὶν C. p πέμψαντες] + ἀλλὰ τότε C.G. Sav. cet. q ἀνεθάλλετε E. Cat. r τότε om. C. s ὁ Π. cum artic. C.E. Cat. t περὶ] καὶ περὶ C. καὶ ante εἰκὸς om. Veron. v τὴν παρ. C. w καὶ περὶ Sav. cet. καὶ om. C.E. Cat. Veron. x εὐκόλως om. C. y τοὺς διδασκάλους C.E. Cat. Veron. z καὶ] μὴ Cat. εἶτα C. Statim διατεινόμενος E.F. Veron. ἀποτεινάμενος C. a παρεγγυήσας C. b καὶ] ἔτι τε C. c καὶ] + γὰρ C. Post οὐδὲν add. προστίθησιν C. [προτίθησιν] Sav. Mor. et sine uncis Ben. invita Cat. d πάντα om. C. e ἀπεσταλκέναι E. Veron. f καὶ om. C. inclusum a Sav. Mor. Post ἀρχῆς add. τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ ὅτι Sav. cet. Haec desunt in E.F. Cat. Veron. g ἐπιτηδειότητα] θερμότητα C.

κακίας μεστόν· εὐθέως ἀπὸ ἑνὸς σημείου καὶ προσέδραμε, καὶ
ἐβαπτίσθη μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ παντός. Τὸ μὲν γὰρ γεγονὸς
σημεῖον εἶδε μόνος αὐτός· τὸ δὲ κέρδος οὐ μόνος ἐκαρπώσατο,
[h]ἀλλὰ μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ οἴκου [i]παντός. Ἀλλὰ καὶ
αὐτοὶ οἱ στρατηγοὶ οἱ μαστίξαντες αὐτὸν εὑρίσκονται ἀπὸ
συναρπαγῆς μᾶλλον, καὶ οὐ πονηρίας τοῦτο πεποιηκότες, τῷ τε
εὐθέως πέμψαι καὶ ἀφεῖναι αὐτὸν, καὶ τῷ φοβηθῆναι ὕστερον.
F Μαρτυρεῖ δὲ αὐτοῖς οὐκ ἐν πίστει μόνον, οὐδὲ ἐν κινδύνοις, ἀλλὰ
καὶ ἐν εὐποιΐᾳ, δι' ὧν φησιν, ὅτι [11]"Καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγε-
λίου, καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μου ἐπέμψατε," οὐδενὸς
192 ἑτέρου τοῦτο [k]ποιοῦντος· "Οὐδεμία γάρ μοι, φησὶν, ἐκκλησία
ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως·" [l]καὶ τὴν ἔλλειψιν δὲ
ἀκαιρίας εἶναι μᾶλλον, ἢ [m]προαιρέσεως· [12]"Οὐχ ὅτι οὐκ ἐφρο-
νεῖτε, [n]φησὶν, ὑπὲρ ἐμοῦ, ἠκαιρεῖσθε δέ."

[o]Ταῦτα καὶ ἡμεῖς εἰδότες, καὶ τοσούτους ἔχοντες τύπους,
καὶ [p]φίλτρον τὸ πρὸς αὐτούς· ὅτι [q]γὰρ ἐφίλει σφόδρα αὐ-
τοὺς, δῆλον· [13]"Οὐδένα γὰρ ἔχω, φησὶν, ἰσόψυχον, ὅστις γνη-
B σίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει·" καὶ πάλιν, "Διὰ τὸ ἔχειν με (3)
ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου·" ταῦτα οὖν εἰδότες
καὶ [r]ἡμεῖς, ἑαυτοὺς παρέχωμεν ἀξίους τῶν τοιούτων ὑποδειγμά-
των, περὶ τὸ πάσχειν ὑπὲρ Χριστοῦ ἕτοιμοι γινόμενοι. Ἀλλὰ
νῦν οὐκ ἔστιν [s]ὁ διωγμός. Οὐκοῦν κἂν μηδὲν ἕτερον, μιμώμεθα
αὐτῶν τὴν εὐποιΐαν τὴν μετὰ σφοδρότητος, [t]μηδὲ, ἐὰν ἅπαξ
δῶμεν καὶ δεύτερον, τὸ πᾶν ἡγώμεθα πεπληρωκέναι· διὰ παντὸς
γὰρ τοῦ βίου τοῦτο χρὴ ποιεῖν. Οὐ γὰρ ἅπαξ εὐαρεστεῖν δεῖ,
C ἀλλὰ διηνεκῶς. [v]Ὁ τρέχων, ἐὰν δέκα [w]δολίχους δραμὼν, τὸν
ὕστερον ἀφῇ, τὸ πᾶν ἀπώλεσε· καὶ ἡμεῖς, ἐὰν ἀρξάμενοι τῶν
ἀγαθῶν ἔργων, ὕστερον ἐκλυθῶμεν, τὸ πᾶν ἀπωλέσαμεν, τὸ πᾶν
διεφθείραμεν. Ἄκουε τῆς [x]ἐπωφελοῦς παραινέσεως [y]λεγούσης·
[14]"Ἐλεημοσύναι, φησὶ, καὶ πίστεις μὴ ἐκλειπέτωσάν σε." Οὐκ

[11] Philipp. iv. 15, 16. [12] Ibid. v. 10. [13] Ibid. ii. 20. i. 7. [14] Prov. iii. 3.

[h] ἀλλὰ] + καὶ Sav. cet. καὶ om. C.E. Cat. Veron. [i] παντὸς] + εἰ δὲ χρὴ (δεῖ Cat.) εἰπεῖν, εὐοδίαν (εὐωδίαν F. Cat.) καὶ συντύχην, τὴν μὲν γυναῖκα εἶναι τοῦ δεσμοφύλακος, τάχα δὲ (καὶ pro δὲ F. Cat.) αὐτὸν τὸν ἄνδρα E.F. Cat. [k] πεποιηκότος C.G. Sav. cet. [l] καὶ om. Ben. et, ut videtur, F.G. [m] προαιρέσεως] + δείκνυσι λέγων Sav. cet. Haec om. E.F. Cat. Veron. [n] φησὶν om. C. [o] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι διὰ παντὸς τοῦ βίου χρὴ ἡμᾶς ἐλεεῖν· καὶ περὶ τοῦ καταφρονεῖν χρημάτων· καὶ ὅτι πάντα τὰ κακὰ δι' αὐτῶν γίνονται. Veron. ταῦτα —πρὸς αὐτοὺς] Sic F. Cat. Veron. φαίνεται δὲ καὶ τὸ φίλτρον πολὺ ἔχων πρὸς αὐτοὺς E. τοῦτο δὲ πολὺ πρὸς αὐτοὺς φίλτρον ἔχειν ἐμφαίνει C.G. Sav. cet. [p] φίλτρον] τὸ φίλτρον Cat. [q] γὰρ] δὲ C. γε Cat. [r] ἡμεῖς] + καὶ τοσούτους ἔχοντες τύπους ἀγάπης C.G. Sav. cet. [s] ὁ om. C. [t] μηδὲ] καὶ μὴ C. [v] ὁ] καὶ γὰρ ὁ C.G. Sav. cet. [w] δολίχους] διαύλους C.G. receptum a Ben. [x] ἐπωφελοῦς om. C.G. [y] τῆς λεγούσης C.

εἶπεν, ἅπαξ ποίησον, [z]οὐδὲ δεύτερον, οὐδὲ τρίτον, οὐδὲ δέκατον,
οὐδὲ ἑκατοστὸν, ἀλλὰ διαπαντός· "μὴ ἐκλειπέτωσάν σε," φησί. D
[a]Καὶ οὐκ εἶπε, μὴ [b]αὐτὰς ἐγκαταλίπῃς, ἀλλὰ [c]αὐταί σε μὴ
ἐγκαταλίπωσι, δεικνὺς ὅτι ἡμεῖς αὐτῶν δεόμεθα, [d]οὐκ αὗται
ἡμῶν, [e]καὶ διδάσκων ὅτι πάντα πράττειν ὀφείλομεν, ὥστε
αὐτὰς κατέχειν παρ' ἑαυτοῖς. "[f]Ἄφαψαι δὲ αὐτὰς, φησὶν,
ἐπὶ σῷ τραχήλῳ." Ὥσπερ [g]γὰρ τὰ τῶν εὐπόρων παιδία
κόσμον ἔχει χρυσοῦν περὶ τὸν τράχηλον, καὶ οὐδέποτε αὐτὸν
ἀποτίθεται, ὡς τῆς εὐγενείας δεῖγμα [h]περιφέροντα· οὕτω καὶ
τὴν ἐλεημοσύνην [i]ἑαυτοῖς ἀεὶ δεῖ περιτιθέναι, δεικνύντας ὅτι τοῦ
οἰκτίρμονός ἐσμεν παῖδες, τοῦ τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντος ἐπὶ πο-
νηροὺς καὶ ἀγαθούς. Ἀλλ' οὐ [k]πιστεύουσιν οἱ ἄπιστοι; Οὐκ- E
οῦν διὰ τούτων [l]πιστεύσουσιν, ἐὰν ἡμεῖς ἐργαζώμεθα ταῦτα·
[m]ἐὰν ἴδωσιν, ὅτι πάντας ἐλεοῦμεν, καὶ ἐκεῖνον ἐπιγραφόμεθα
διδάσκαλον, εἴσονται ὅτι αὐτὸν μιμούμενοι τοῦτο [n]πράττομεν.
"Ἐλεημοσύνη, φησὶ, καὶ πίστις [o]ἀληθής." Καλῶς εἶπεν,
ἀληθής· μὴ ἐξ ἁρπαγῆς, μὴ ἀπὸ κλοπῆς· τοῦτο γὰρ [p]οὐκ ἔστι F
πίστις, οὐκ ἔστιν [q]ἀλήθεια. Καὶ γὰρ τὸν κλέπτοντα ψεύ-
δεσθαι ἀνάγκη, καὶ ἐπιορκεῖν δεῖ· σὺ δὲ μὴ οὕτως, ἀλλὰ μετὰ
τῆς ἐλεημοσύνης πίστιν ἔχε, φησί. Περιθώμεθα τοῦτον τὸν
κόσμον· μανιάκην ἐργασώμεθα τῇ ψυχῇ χρυσοῦν, τὴν ἐλεημο- 193
σύνην λέγω, ἕως ἂν ἐνθάδε ὦμεν. Ἐὰν γὰρ παρέλθῃ ἡ ἡλικία
αὕτη, οὐκέτι αὐτῇ χρησόμεθα. Πῶς; Οὐκ εἰσὶν ἐκεῖ πένητες,
οὐκ ἔστιν ἐκεῖ χρήματα, οὐκ ἔστιν ἐκεῖ πτωχεία. Ἕως ἐσμὲν
παῖδες, μὴ ἀποστερήσωμεν ἑαυτοὺς τοῦ κόσμου τούτου. Καθά-
περ γὰρ ἐπὶ τῶν παίδων, [r]ἐὰν ἄνδρες γένωνται, περιαιρεῖται
ταῦτα, καὶ ἐφ' ἕτερον ἄγονται κόσμον· οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν,
οὐκέτι ἡ διὰ χρημάτων [s]ἐλεημοσύνη ἔσται, ἀλλ' ἑτέρα τις πολὺ B
μείζων. Ὥστε ταύτης ἑαυτοὺς μὴ ἀποστερήσωμεν, ποιήσωμεν
καλὴν φαίνεσθαι τὴν ψυχήν. [t]Μέγα ἐλεημοσύνη καλὸν καὶ

[z] οὐδὲ δὶς, οὐδὲ τρὶς, οὐ δέκα, οὐχ ἑκατὸν, ἀλλὰ C.G. [a] καὶ om. C. [b] αὐτὰς] αὐτὸς F.G. Sav. cet. Statim ἐγκαταλίπῃς pro ἐγκαταλείπῃς E. σὺ καταλίπῃς C. [c] αὐταὶ pro αὗται E. Mox ἐγκαταλίπωσι E. καταλίπωσι C. ἐγκαταλείπωσι Edd. [d] οὐχ αὐταὶ (sic) Sav. οὐχ αὗται Veron. Mor. Ben. De libris non constat. [e] καὶ] εἶτα C. [f] ἔφαψαι E.G. Sav. cet. δὲ om. C. [g] γὰρ om. E. Veron. [h] περιφέρων F. φέροντα C.G. Sav. cet. [i] ἑαυτοῖς ἀεὶ δεῖ] Sic C.G. ἀεὶ δεῖ ἑαυτοῖς Sav. cet. ἑαυτοῖς om. E.F. Veron. [k] πιστεύσουσιν G. [l] πιστεύσωσιν C. [m] ἐὰν] ἵνα F. Veron. ἐὰν γὰρ C.G. Sav. cet. [n] πράττομεν] + καὶ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς ποιεῖν δεῖ, ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς καὶ ἀσφαλείας C.G. Sav. cet. [o] ἀληθεῖς bis E.F. Veron. ἐλεημοσύνη—κλοπῆς] ἐλεημ. γὰρ, φησὶ, καὶ πίστις ἔστω σοι ἀληθής. καλῶς εἶπεν, ἀληθής. οὐ γὰρ ἐξ ἁ. βούλεται, οὐδὲ ἀπὸ κλοπῆς C.G. Sav. cet. [p] οὐκ ἔστι πίστις om. C. [q] ἀλήθεια] ἀληθὴς ἐλεημοσύνη C.G. Sav. cet. [r] ἐπὰν C. [s] ἐλεημοσύνη] + ἐκεῖ C.G. Sav. cet. [t] μέγα] καλὸν C.

τίμιον, δῶρόν ἐστι μέγα· μᾶλλον δὲ μέγα ἀγαθότης. Ἐὰν μάθωμεν χρημάτων καταφρονεῖν, καὶ ἕτερα μαθησόμεθα. Ὅρα γὰρ ἐντεῦθεν πόσα τίκτεται ἀγαθά. Ὁ διδοὺς ἐλεημοσύνην, ὡς χρὴ διδόναι, μανθάνει [v]τῶν χρημάτων καταφρονεῖν· ὁ μαθὼν χρημάτων καταφρονεῖν, τὴν ῥίζαν ἐξέκοψε τῶν κακῶν. Ὥστε
C οὐκ εὖ ποιεῖ μᾶλλον, ἢ εὖ πάσχει, οὐ τῷ ὀφειλὴν καὶ ἀμοιβὴν κεῖσθαι μόνον τῇ ἐλεημοσύνῃ, ἀλλὰ καὶ τῷ τὴν ψυχὴν φιλόσοφον γίνεσθαι, καὶ ὑψηλὴν καὶ πλουσίαν. Ὁ διδοὺς ἐλεημοσύνην παιδεύεται μὴ θαυμάζειν χρήματα, μηδὲ χρυσόν· τοῦτο δὲ παιδευθεὶς τὴν διάνοιαν, ἀρχὴν ἔλαβε μεγίστην ἀνιέναι πρὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ μάχης καὶ ἔριδος καὶ φθόνου καὶ ἀθυμίας μυρίας ἐξέκοψε προφάσεις. Ἴστε γὰρ, ἴστε καὶ ὑμεῖς, ὅτι [w]πάντα
D διὰ τὰ χρήματα, καὶ μυρίοι πόλεμοι διὰ τὰ χρήματα· ὁ δὲ τούτων μαθὼν καταφρονεῖν, ἐν γαλήνῃ κατέστησεν ἑαυτόν. Οὐκέτι ζημίαν δέδοικε· τοῦτο γὰρ ἐπαίδευσεν αὐτὸν ἡ ἐλεημοσύνη· οὐκέτι ἐπιθυμεῖ τῶν τοῦ πλησίον· πῶς γὰρ, ὁ τὰ [x]αὐτοῦ ἀποκτώμενος καὶ διδούς; οὐκέτι βασκαίνει τῷ πλουτοῦντι· πῶς (4)
γὰρ, ὁ βουλόμενος γενέσθαι πένης; διακαθαίρει [y]αὐτοῦ τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς. Καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθα· τὰ δὲ ἐκεῖ οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν, ὅσων ἐπιτεύξεται ἀγαθῶν. Οὐ μενεῖ ἔξω μετὰ τῶν μωρῶν παρθένων, ἀλλὰ μετὰ τῶν φρονίμων εἰσελεύσεται,
E μετὰ τοῦ νυμφίου, τὰς λαμπάδας ἔχων λαμπράς· καὶ τῶν ἐν παρθενίᾳ ταλαιπωρηθεισῶν, ὁ μηδὲ γευσάμενος τῶν πόνων [z]ἐκείνων ἔσται βελτίων. Τοσαύτη ἡ τῆς ἐλεημοσύνης ἰσχύς· μετὰ πολλῆς εἰσάγει τῆς παρρησίας τοὺς αὐτῆς τροφίμους. Γνωρίμη γάρ ἐστι τοῖς ἐν τῷ οὐρανῷ πυλωροῖς, τοῖς τὰς θύρας
F κατέχουσι τοῦ νυμφῶνος· οὐ μόνον [a]δὲ γνωρίμη, ἀλλὰ καὶ αἰδέσιμος· καὶ οὓς ἂν ἐπιγνῷ τετιμηκότας αὐτὴν, μετὰ πολλῆς εἰσάξει τῆς παρρησίας, [b]καὶ οὐδεὶς [c]ἀντερεῖ, ἀλλὰ πάντες ὑποχωροῦσιν. Εἰ γὰρ τὸν θεὸν εἰς τὴν γῆν κατήγαγε, καὶ ἔπεισεν ἄνθρωπον γενέσθαι, πολλῷ μᾶλλον ἄνθρωπον εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνα-
194 γαγεῖν δυνήσεται· μεγάλη γὰρ αὐτῆς ἡ ἰσχύς. [d]Εἰ ἀπὸ ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας ὁ θεὸς ἄνθρωπος ἐγένετο, καὶ ἔπεισεν [e]αὐτὸν δοῦλον γενέσθαι, πολλῷ μᾶλλον τοὺς δούλους εἰς τὴν οἰκίαν εἰσάξει τὴν [f]αὐτοῦ. Ταύτην ἀγαπήσωμεν, ταύτην στέρξωμεν, μὴ μίαν ἡμέραν, μηδὲ δευτέραν, ἀλλὰ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου,

[v] τῶν om. C. inclusum a Sav. Mox ὁ μαθὼν χ. κ. om. C. [w] πάντα] + τὰ κακὰ C.G. Sav. cet. Haec καὶ μυρίοι π. δ. τ. χρήματα desunt in C. [x] αὐτοῦ E. [y] αὐτοῦ pro αὐτοῦ E. [z] ἐκείνων] + ἀπὸ ταύτης C.G. Sav. cet. [a] δὲ om. E. Veron. [b] καὶ] + ταύτῃ C. [c] ἀντιλέγει C. [d] εἰ] + οὖν Edd. οὖν om. C.E. [e] αὐτὸν C.E. [f] αὐτοῦ E.

ἵνα ἡμᾶς ἐπιγνῷ. Ἂν αὐτὴ ἡμᾶς ἐπιγνῷ, καὶ ὁ κύριος ἐπιγνώ-
σεται· ἂν αὐτὴ ἀγνοήσῃ, καὶ ὁ κύριος ἀγνοήσει, καὶ ἐρεῖ, οὐκ
οἶδα ὑμᾶς. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο ταύτης ἀκοῦσαι ἡμᾶς τῆς φωνῆς,
ἀλλὰ τῆς μακαρίας ἐκείνης· [15]"Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός
μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ B
καταβολῆς κόσμου·" ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ
ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(5) ΛΟΓΟΣ Β.

[1]Παῦλος καὶ Τιμόθεος, δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶσι τοῖς
ἁγίοις [a]ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις, συνεπι- C
σκόποις καὶ διακόνοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς
ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ἘΝΤΑΥΘΑ ἅτε πρὸς ὁμοτίμους ἐπιστέλλων, οὐ τίθησιν
[b]αὐτοῦ τὸ τῆς διδασκαλίας ἀξίωμα, ἀλλ' ἕτερον [c]καὶ αὐτὸ μέγα.
Ποῖον δὴ τοῦτο; Δοῦλον ἑαυτόν [d]φησιν, οὐκ ἀπόστολον.
Μέγα [e]γὰρ ὄντως καὶ τοῦτο ἀξίωμα, καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν
ἀγαθῶν, [f]δοῦλον εἶναι Χριστοῦ, καὶ μὴ ἁπλῶς λέγεσθαι. Ὁ D
τοῦ Χριστοῦ δοῦλος, [g]οὗτος ὄντως ἐλεύθερός ἐστι τῇ ἁμαρτίᾳ,
καὶ [h]γνήσιος δοῦλος οὐδενὸς ἄλλου [i]δοῦλός ἐστιν· ἐπεὶ [k]οὐκ ἂν
γένοιτο τοῦ Χριστοῦ δοῦλος, [l]ἀλλ' ἐξ ἡμισείας. Καὶ Ῥω-
μαίοις [m]δὲ [n]πάλιν ἐπιστέλλων λέγει· [2]"Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ
Χριστοῦ·" Κορινθίοις δὲ καὶ Τιμοθέῳ ἐπιστέλλων, ἀπόστολον
ἑαυτὸν καλεῖ. Τίνος οὖν ἕνεκεν [o]τοῦτο; Οὐχ ὅτι Τιμοθέου
αὐτοὶ κρείττους· ἄπαγε· [p]ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοὺς τιμᾷ, καὶ θερα- E
πεύει μάλιστα πάντων, οἷς ἐπέστελλε· καὶ γὰρ καὶ πολλὴν αὐ-
τοῖς ἀρετὴν μαρτυρεῖ. [q]Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἔμελλε πολλὰ διατάτ-

[15] Matth. xxv. 34. [1] Cap. I. v. 1, 2. [2] Rom. i. 1.

Hom. II. [a] ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ om. C. [b] αὐτοῦ E. Cat. αὑτοῦ Edd.
[c] καὶ αὐτὸ μ.] μ. ὂν καὶ αὐτὸ C. [d] φησι] + θεοῦ C.G. Statim καὶ οὐκ ἀπ.
C.G. Sav. cet. [e] γὰρ om. C.G. [f] δοῦλον] τὸ δοῦλον C.G. [g] οὗτος
om. C. (?) [h] γνήσιος] + ὢν C.G. Sav. cet. [i] δ. ἐστιν] καταδέξεται δ. γε-
νέσθαι C.G. Sav. cet. [k] οὐκ ἂν—δοῦλος] οὐδὲ τοῦ Χριστοῦ ἂν οὗτος γένοιτο
C.G. οὐδ' ἂν οὕτω γένοιτο τοῦ Χριστοῦ δοῦλος Sav. cet. sed δοῦλος inclusum
habet Sav. [l] ἀλλ' om. E. [m] δὲ] Sic E. Cat. Veron. μὲν Sav. cet.
[n] π. ἐπιστέλλων] γράφων π. C.G. [o] τοῦτο] + ποιεῖ Sav. cet. ποιεῖ om. F.
Cat. Veron. [p] ἀλλὰ μᾶλλον] Sic E.F. Veron. μᾶλλον om. Cat. ἀλλ' ὅτι
C.G. ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι Sav. cet. [q] ἐκεῖ μὲν γὰρ] Sic E.F. Cat. Veron.
ἄλλως δὲ, ἐκεῖ μένων (μὲν οὖν Sav. cet. μὲν, erasa altera syllaba, C.) C.G.
Sav. cet.

τεσθαι, διὰ τοῦτο ἀνέλαβε τὸ τοῦ ἀποστόλου ἀξίωμα· ἐνταῦθα
δὲ [r]ἐπιτάττει μὲν αὐτοῖς οὐδὲν, πλὴν ὅσα καὶ ἀφ' ἑαυτῶν
συνεώρων. "Τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν
Φιλίπποις." Ἐπειδὴ εἰκὸς ἦν καὶ Ἰουδαίους ἁγίους ἑαυτοὺς
F καλεῖν ἀπὸ τοῦ πρώτου χρησμοῦ, ἡνίκα ἐλέγοντο λαὸς ἅγιος,
περιούσιος, διὰ τοῦτο προσέθηκε, "τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ." Οὗτοι γὰρ μόνοι ἅγιοι, ἐκεῖνοι δὲ λοιπὸν βέβηλοι.
195 "Συνεπισκόποις καὶ διακόνοις." Τί τοῦτο; μιᾶς πόλεως πολ-
λοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ τοὺς πρεσβυτέρους οὕτως
ἐκάλεσε. Τότε γὰρ τέως ἐκοινώνουν τοῖς ὀνόμασι, καὶ διάκονος
ὁ ἐπίσκοπος ἐλέγετο. Διὰ τοῦτο γράφων [s]Τιμοθέῳ ἔλεγε·
[3]"Τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον·" ἐπισκόπῳ ὄντι. Ὅτι
γὰρ ἐπίσκοπος ἦν, φησὶ πρὸς αὐτὸν, "Χεῖρας ταχέως μηδενὶ
ἐπιτίθει·" καὶ πάλιν, "Ὃ ἐδόθη σοι μετὰ ἐπιθέσεως τῶν
χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου·" οὐκ ἂν δὲ πρεσβύτεροι ἐπίσκοπον
ἐχειροτόνησαν. Καὶ πάλιν πρὸς Τίτον γράφων φησί· [4]"Τού- (6)
B του χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα καταστήσῃς κατὰ πόλιν
[t]πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην· εἴ τις ἀνέγκλητος, μιᾶς
γυναικὸς ἀνήρ·" [v]ἃ περὶ τοῦ ἐπισκόπου φησί. Καὶ εἰπὼν ταῦτα,
εὐθέως ἐπήγαγε· "Δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς
θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη." Ὅπερ οὖν ἔφην, καὶ οἱ πρεσβύ-
τεροι τὸ παλαιὸν ἐκαλοῦντο ἐπίσκοποι καὶ διάκονοι [w]Χριστοῦ,
[x]καὶ οἱ ἐπίσκοποι πρεσβύτεροι· ὅθεν καὶ νῦν πολλοὶ [y]συμ-
C πρεσβυτέρῳ ἐπίσκοποι γράφουσι, καὶ [z]συνδιακόνῳ. Λοιπὸν δὲ
τὸ ἰδιάζον ἑκάστῳ [a]ἀπονενέμηται ὄνομα, ὁ ἐπίσκοπος, καὶ ὁ
πρεσβύτερος. "Συνεπισκόποις, φησὶ, καὶ διακόνοις, χάρις ὑμῖν
καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ."
[b]Τί δήποτε δὲ οὐδαμοῦ [c]τῷ κλήρῳ [d]γράφων, οὐκ ἐν Ῥώμῃ, οὐκ
ἐν Κορίνθῳ, οὐκ ἐν Ἐφέσῳ, [e]οὐδαμοῦ, ἀλλὰ κοινῇ πᾶσι τοῖς
[f]ἁγίοις, τοῖς πιστοῖς, τοῖς ἠγαπημένοις, ἐνταῦθα τῷ κλήρῳ
D γράφει; Ὅτι αὐτοὶ καὶ ἀπέστειλαν, καὶ ἐκαρποφόρησαν, [g]αὐ-
τοὶ καὶ ἔπεμψαν πρὸς αὐτὸν τὸν Ἐπαφρόδιτον. [5]"Εὐχα-
ριστῶ τῷ θεῷ μου, φησὶν, [h]ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν πάντοτε."

3 1 Tim. v. 22. iv. 14. 4 Tit. i. 5—7. 5 v. 3, 4.

[r] ἐπιτάττει] τοιοῦτον C.G. Post συνεώρων add. ἐπιτάττει C. [s] καὶ Τιμοθέῳ Sav. cet. καὶ om. E. Cat. Veron. [t] πρεσβύτερον F. πρεσβυτέριον C.G. Cat. [v] ἃ om. E.F. Cat. Veron. [w] τοῦ Χριστοῦ Edd. τοῦ om. C.E.F. Cat. [x] Haec καὶ οἱ ἐπ. πρεσβύτεροι desunt in C.F. Cat. Veron. [y] τῷ συμπρ. C. [z] διακόνῳ G. [a] ἀπονενέμηκεν E. [b] τί δ. δὲ] ἐνταῦθα ζητήσειεν ἂν τις εἰκότως, τί δήποτε C.G. Sav. cet. [c] τῷ om. C. [d] γράφων] + ἀλλαχοῦ C.G. Sav. cet. [e] οὐδαμοῦ om. C.G. Sav. cet. [f] ἁγίοις] + λέγων C. Statim ἢ τοῖς π. ἢ τοῖς ἠ. Sav. cet. ἢ om. bis E. Cat. Veron. [g] αὐτοὶ καὶ pro καὶ αὐτοὶ E. Veron. [h] ἐπὶ] ἐν E. Cat.

Εἶπεν ἀλλαχοῦ γράφων, [6] "Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ
ὑπείκετε, ὅτι αὐτοὶ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς
λόγον ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ
στενάζοντες." Εἰ τοίνυν τὸ στενάζειν, κακίας τῶν μαθητῶν,
τὸ μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιεῖν, [i] προκοπῆς. Ὁσάκις ὑμῶν ἀνα-
μνησθῶ, φησὶ, δοξάζω τὸν θεόν. Τοῦτο δὲ ποιεῖ ἐκ τοῦ πολλὰ E
αὐτοῖς συνειδέναι ἀγαθά. Καὶ δοξάζω, φησὶ, καὶ δέομαι. Οὐ
[k] μὴν, ἐπειδὴ ἐπιδεδώκατε εἰς ἀρετὴν, [l] παύομαι δεόμενος ὑπὲρ
ὑμῶν· [m] ἀλλ' "εὐχαριστῶ τῷ θεῷ ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν πάν-
τοτε, ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς [n] καὶ
τὴν δέησιν ποιούμενος." [[o] "Πάντοτε,"] οὐχ ὅταν εὔχωμαι
μόνον. [[p] "Μετὰ χαρᾶς."] [q] Ἔστι γὰρ καὶ μετὰ λύπης
τοῦτο ποιῆσαι, ὡς ὅταν λέγῃ ἀλλαχοῦ· [7] "Ἐκ γὰρ πολλῆς F
θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δα-
κρύων."

[8] "Ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν, φησὶν, εἰς εὐαγγέλιον ἀπὸ πρώτης
ἡμέρας μέχρι τοῦ νῦν." Μέγα αὐτοῖς ἐνταῦθα [r] μαρτυρεῖ, καὶ 196
σφόδρα μέγα, καὶ ὅπερ ἄν τις ἐμαρτύρησεν ἀποστόλοις καὶ εὐ-
αγγελισταῖς. Οὐκ [s] ἐπειδὴ πόλιν ἐνεχειρίσθητε μίαν, φησὶν,
ἐκείνης φροντίζετε μόνης, ἀλλὰ πάντα πράττετε, ὥστε μερισταὶ
γενέσθαι τῶν ἐμῶν πόνων, πανταχοῦ παρόντες καὶ συμπράττον-
τες, καὶ συγκοινωνοῦντές μου τῷ κηρύγματι· οὐχ ἕνα χρόνον,
οὐδὲ δεύτερον, οὐδὲ τρίτον, ἀλλὰ πάντοτε, ἐξ οὗ ἐπιστεύσατε
μέχρι τοῦ νῦν, ἀποστόλων ἀνειλήφατε προθυμίαν. Ὅρα πῶς
οἱ μὲν ἐν Ῥώμῃ ὄντες ἀπεστρέφοντο αὐτόν· ἄκουε γὰρ αὐτοῦ B
λέγοντος, [9] "Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν
τῇ Ἀσίᾳ·" καὶ πάλιν, "Δημᾶς με ἐγκατέλιπε·" καὶ, "Ἐν τῇ
πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ, φησὶν, οὐδείς μοι συμπαρεγένετο·" οὗτοι
δὲ καὶ ἀπόντες ἐκοινώνουν αὐτῷ τῶν θλίψεων, πέμποντές τε
ἄνδρας πρὸς αὐτὸν, καὶ κατὰ δύναμιν ὑπηρετούμενοι, καὶ οὐδὲν
ὅλως ἐλλιμπάνοντες. [t] Οὐ νῦν μόνον, φησὶν, ἀλλ' ἀεὶ παντὶ
τρόπῳ συναντιλαμβανόμενοι. [v] Ἄρα κοινωνία ἐστὶν εἰς τὸ C

[6] Hebr. xiii. 17. [7] 2 Cor. ii. 4. [8] v. 5. [9] 2 Tim. i. 15. iv. 10, 16.

[i] προκοπῆς] + τοῦτο οὖν ἐστιν ὃ λέγει (mox om. φησὶ) C.G. Sav. cet. [k] μὴν] γὰρ C. [l] παύομαι] οὐ παύομαι F. Post παυομαι add. ἀλλ' ἐπιμένω C.G. Sav. cet. [m] ἀλλ' om. C.G. Sav. cet. Iidem post εὐχαριστῶ add. φησί. [n] καὶ om. C.G. Sav. cet. [o] πάντοτε om. F. Cat. Veron. [p] μετὰ χαρᾶς om. E.F. Cat. Veron. Pro μετὰ χαρᾶς habent καλῶς δὲ προσέθηκε, τὸ μετὰ χαρᾶς C.G. Sav. cet. [q] ἔστι γὰρ] δηλῶν ὅτι ἔστι C.G. ποιεῖν pro ποιῆσαι C. Mox ἀλλαχοῦ om. idem. [r] μαρτυρεῖ] + οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ C.G. Sav. cet. [s] ἐπειδὴ] + γὰρ Sav. cet. γὰρ om. E. Cat. Veron. [t] οὐ] καὶ τοῦτο ποιεῖτε, οὐ C.G. Sav. cet. [v] ἄρα] + τὸ συναντιλαμβάνεσθαι C.G. Sav. cet. Mox τοῦτο deest in iisdem.

εὐαγγέλιον τοῦτο. Ὅταν γὰρ ἐκεῖνος μὲν κηρύττῃ, σὺ δὲ θε-
ραπεύῃς [w]τὸν κηρύττοντα, κοινωνεῖς αὐτῷ τῶν στεφάνων. Ἐπεὶ
καὶ ἐν τοῖς ἔξωθεν ἀγῶσιν οὐ τοῦ ἀγωνιζομένου μόνου ἐστὶν ὁ
στέφανος, ἀλλὰ καὶ τοῦ παιδοτρίβου, καὶ τοῦ θεραπεύοντος,
καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν ἀσκούντων τὸν ἀθλητήν. Οἱ γὰρ ῥων-
D νύντες αὐτὸν καὶ ἀνακτώμενοι, οὗτοι καὶ τῆς νίκης εἰκότως ἂν
γένοιντο μερισταί. Καὶ ἐν τοῖς πολέμοις [x]δὲ οὐχ ὁ ἀριστεὺς
[y]μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ θεραπεύοντες αὐτὸν εἰκότως ἂν με-
ταποιοῖντο τῶν τροπαίων, καὶ [z]τῆς δόξης μετέχοιεν, [a]ἅτε κοι-
νωνήσαντες αὐτῷ τοῦ ἀγῶνος τῇ θεραπείᾳ. Οὐ γὰρ μικρὸν
δύναται τὸ θεραπεύειν ἁγίους, ἀλλὰ καὶ μέγα· κοινωνοὺς γὰρ
ἡμᾶς ποιεῖ τῶν ἐκείνοις ἀποκειμένων μισθῶν. Οἷον, ἔρριψέ τις
πολλὰ χρήματα διὰ τὸν θεὸν, διαπαντὸς ἀνάκειται τῷ θεῷ, (7)
E ἀρετὴν ἀσκεῖ μεγάλην, καὶ μέχρι ῥημάτων, καὶ μέχρις ἐννοιῶν,
[b]καὶ μέχρι πάντων πολλὴν ἀκρίβειαν φυλάττων; Ἔνεστι [c]καὶ
σοὶ καὶ μὴ τοσαύτην ἀκρίβειαν ἐπιδειξαμένῳ, τῶν ἐπὶ τούτοις
ἀποκειμένων [d]αὐτῷ μισθῶν κοινωνῆσαι. Πῶς; Ἂν [e]θεραπεύῃς
αὐτὸν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἂν παρακαλέσῃς, καὶ διὰ τοῦ χορη-
γεῖν τὰ ἀναγκαῖα, καὶ διὰ τοῦ διακονεῖσθαι πᾶσαν διακονίαν.
Ὁ γὰρ εὐκολωτέραν ποιῶν [f]τὴν ὁδὸν τὴν τραχεῖαν ἐκείνην, σὺ
F ἔσῃ. Ὥστε εἰ θαυμάζετε τοὺς ἐν ταῖς ἐρήμοις, τοὺς τὸν ἀγγε-
λικὸν ἀνῃρημένους βίον, τοὺς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τὰ αὐτὰ ἐκείνοις
κατορθοῦντας· εἰ θαυμάζετε καὶ ἀλγεῖτε, ὅτι σφόδρα αὐτῶν
197 ἀπολιμπάνεσθε, ἔνεστιν ὑμῖν ἑτέρως αὐτοῖς κοινωνῆσαι, τῷ δια-
κονεῖν, τῷ θεραπεύειν. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς τοῦ θεοῦ φιλαν-
θρωπίας ἐστὶ, τὸ τοὺς ῥαθυμοτέρους, καὶ τὸν ἀπεσκληκότα
βίον καὶ τραχὺν καὶ ἀκριβῆ μὴ δυναμένους ἀναδέξασθαι, [g]καὶ
τούτους δι᾽ ἑτέρας ὁδοῦ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν τούτοις τάξιν
[h]ἄγειν. Καὶ τοῦτό φησιν ὁ Παῦλος κοινωνίαν· [10]"Κοινωνοῦ-
σιν ἡμῖν, φησὶν, ἐν τοῖς [i]σαρκικοῖς, κοινωνοῦμεν [k]αὐτοῖς ἐν τοῖς
πνευματικοῖς." Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀντὶ μικρῶν καὶ μηδαμινῶν [l]βα-
σιλείαν χαρίζεται, καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀντὶ μικρῶν καὶ αἰσθη-

10 Rom. xv. 27.

[w] Haec τὸν κηρύττοντα—ἐπεὶ καὶ desunt in E. Veron. [x] δὲ om. E. Veron. [y] μόνον C. Veron. [z] τῆς δ. μετέχοιεν] μετέχοιεν τῆς δ. C.E.F. [a] ἅτε—τῇ θεραπείᾳ] Sic ediderunt Sav. cet. Haec desunt in Veron. ἅτε om. E. τε (?) pro ἅτε F. Tum αὐτῷ τοῦ ἀγῶνος τῇ θ. om. E.F. ἅτε κοινωνήσαντες αὐτῷ τοῦ ἀ. διὰ τῆς θεραπείας C.G. [b] καὶ μέχρι πάντων om. C. [c] καὶ om. E. Veron. [d] αὐτοῖς F. Veron. [e] θεραπεύῃς E. Veron. θεραπεύσῃς Sav. cet. [f] τὴν ὁδὸν τὴν (τὴν om. Veron.) τρ. ἐκείνην] τὴν τρ. ὁδὸν ἐκείνῳ C.G. Sav. cet. [g] καὶ om. C. [h] ἄγειν] καλεῖ (καλεῖν?) C. [i] σωματικοῖς rec. man. C. Mox πνευματικοῖς ex corr. eadem m. idem. [k] αὐτοῖς om. E. [l] βασιλείαν] + οὐρανῶν C.

τῶν πνευματικὰ μεταδιδοῦσι· μᾶλλον δὲ καὶ ταῦτα κἀκεῖνα B
αὐτός ἐστιν ὁ διδοὺς διὰ τούτων. Οὐ δύνασαι νηστεῦσαι, οὐδὲ
μονωθῆναι, οὐδὲ χαμευνῆσαι, οὐδὲ παννυχίσαι; Ἔνεστί σοι
τούτων ἁπάντων μισθὸν λαβεῖν, ἂν ἑτέρως τὸ πρᾶγμα με-
θοδεύσῃς, τὸν ἐν τούτοις κάμνοντα θεραπεύων καὶ ἀναπαύων
καὶ ἀλείφων συνεχῶς, καὶ τὸν ἀπὸ τούτων ἐπικουφίζων πό-
νον. Αὐτὸς ἕστηκε μαχόμενος, [m]αὐτὸς καὶ τραύματα λαμ-
βάνων· [n]σὺ θεράπευε ἀπὸ τοῦ ἀγῶνος ἐπανιόντα, δέχου
ὑπτίαις χερσὶν, [o]ἀπόψυχε τὸν ἱδρῶτα ἀναπαύων, παρακάλει,
παραμυθοῦ, ἀνακτῶ τὴν πεπονηκυῖαν ψυχήν. Ἂν μετὰ τοσαύ- C
της προθυμίας διακονῶμεν τοῖς ἁγίοις, μερισταὶ τῶν μισθῶν
αὐτῶν ἐσόμεθα. Τοῦτο καὶ ὁ Χριστός φησι· [11]"Ποιήσατε
ὑμῖν φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα δέξωνται ὑμᾶς εἰς
τὰς αἰωνίους αὐτῶν σκηνάς." Ὁρᾷς [p]ὅτι κοινωνοὶ γεγόνασιν;
"Ἀπὸ πρώτης ἡμέρας, φησὶ, μέχρι τοῦ νῦν." [q]Χαίρω δὲ, οὐχ
ὑπὲρ τῶν παρελθόντων, [r]φησὶ, μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν
μελλόντων· ἀπὸ γὰρ τῶν παρελθόντων κἀκεῖνα στοχάζο-
μαι. [12]"Πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, φησὶν, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος D
ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ." Ὅρα πῶς αὐτοὺς καὶ μετριάζειν διδάσκει. Ἐπειδὴ
γὰρ μέγα αὐτοῖς ἐμαρτύρησε πρᾶγμα, ἵνα μή τι ἀνθρώπινον
πάθωσιν, εὐθέως παιδεύει αὐτοὺς ἐπὶ τὸν Χριστὸν [s]καὶ τὰ
παρελθόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἀνατιθέναι. Πῶς; Οὐ γὰρ
εἶπε, [t]πεποιθὼς, ὅτι ὡς ἐνήρξασθε, καὶ τελέσετε, ἀλλὰ τί;
"Ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει." Οὔτε ἀπε-
στέρησεν αὐτοὺς τοῦ κατορθώματος· εἶπε γὰρ, ὅτι τῇ κοινωνίᾳ E
ὑμῶν χαίρω, δηλονότι, ὡς αὐτῶν κατορθούντων· οὔτε εἶπεν αὐτῶν
εἶναι τὰ κατορθώματα [v]μόνον, ἀλλὰ προηγουμένως τοῦ θεοῦ·
θαρρῶ γὰρ, φησὶν, "ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν
ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χριστοῦ·" τουτέστιν, ὁ θεός.
Οὐ περὶ ὑμῶν δὲ, [w]φησὶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐξ ὑμῶν οὕτω διάκει- F
μαι. Καὶ τοῦτο [x]γὰρ οὐ μικρὸν ἐγκώμιον, τὸ τὸν θεὸν ἔν τινι
ἐνεργεῖν. Εἰ γὰρ μὴ προσωπολήπτης ἐστὶν, ὥσπερ οὖν οὐδέ
ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν πρόθεσιν ὁρῶν, συνεφάπτεται τῶν κα-
τορθωμάτων ἡμῖν, δῆλον ὅτι τοῦ ἐπισπάσασθαι αὐτὸν ἡμεῖς 198

11 Luc. xvi. 9. 12 v. 6.

[m] αὐτὸς om. C. inclusum a Sav. [n] σὺ] + δὲ E. Veron. [o] ἀπόψυχε C.F.G. Mor. Ben. ἀπόψηχε Sav. ἀπὸ ψυχῆς E. Veron. [p] ὅτι] πῶς οὗτοι C.G. Sav. cet. [q] χαίρω δὲ] Sic E.F. Cat. Veron. διὰ τοῦτο χαίρω, φησὶν, ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν, καὶ χαίρω C.G. Sav. cet. [r] φησὶ om. C.E.G. φησὶν post μόνον habet Cat. μόνον om. C. [s] καὶ τὰ μ. καὶ τὰ π. inverso ord. C. [t] πέποιθα C. [v] μόνων C. Veron. [w] φησὶ] + μόνον C.G. Sav. cet. [x] γὰρ] δὲ Cat. γὰρ om. C.

αἴτιοι. Ὥστε οὐδὲ οὕτως ἀπεστέρησεν αὐτοὺς τῶν ἐγκωμίων·
ἐπεὶ εἰ ἁπλῶς ἐνήργει, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσε καὶ Ἕλληνας καὶ πάντας
ἀνθρώπους ἐνεργεῖσθαι, εἰ ὡς ξύλα ἡμᾶς ἐκίνει καὶ λίθους, καὶ μὴ
τὰ παρ' ἡμῶν ἐζήτει. Ὥστε τῷ εἰπεῖν, ὁ θεὸς ἐπιτελέσει, καὶ
τοῦτο πάλιν αὐτῶν ἐγκώμιον γίνεται, τῶν ἐπισπασαμένων τοῦ
θεοῦ τὴν χάριν συμπράττειν αὐτοῖς ἐν τῷ ὑπερβῆναι τὴν ἀνθρω-
πίνην φύσιν. Καὶ ἑτέρως δὲ ἐγκώμιον, ὅτι τοιαῦτα [y]τὰ κατορ-
B θώματα ὑμῶν ἐστιν, ὥστε μὴ εἶναι ἀνθρώπινα, ἀλλὰ τῆς τοῦ
θεοῦ δεῖσθαι ῥοπῆς. Εἰ δὲ ὁ θεὸς ἐπιτελέσει, οὐδὲ πολὺς ἔσται
κάματος, ἀλλὰ [z]δεῖ θαρρεῖν, ὡς εὐμαρῶς πάντα διανυόντων, ἅτε
ὑπ' ἐκείνου βοηθουμένων.

13 "Καθώς ἐστι δίκαιον ἐμὲ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ ἁπάν- (8)
των ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσ-
μοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ μου, καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγ-
γελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας."
Πολὺν τέως δείκνυσιν ἐνταῦθα αὐτοῦ τὸν πόθον, εἴγε ἐν καρ-
C δίᾳ αὐτοὺς εἶχε, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ δεσμωτηρίῳ [a]δεδεμένος Φι-
λιππησίων ἐμέμνητο. Οὐ μικρὸν [b]δὲ τῶν ἀνδρῶν τὸ [c]ἐγκώ-
μιον, ἐπειδὴ μηδέ ἐστι προλήψεως ἡ [d]τοῦ ἁγίου τούτου ἀγάπη,
ἀλλὰ κρίσεως καὶ λογισμῶν ὀρθῶν. Ὥστε τὸ ἀγαπᾶσθαι παρὰ
Παύλου οὕτω σφοδρῶς, τεκμήριόν [e]ἐστί τινα εἶναι μέγαν καὶ
θαυμαστόν. "Καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, φησὶ, καὶ βεβαιώσει τοῦ
εὐαγγελίου." Καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ εἶχεν
αὐτούς; Οὐδὲ γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, φησὶ, καθ' ὃν εἰσῄειν
D εἰς τὸ δικαστήριον ἀπολογησόμενος, ἐξεπέσατέ μου τῆς μνήμης.
Οὕτω γάρ ἐστι τυραννικὸν ὁ ἔρως ὁ πνευματικὸς, ὡς μηδενὶ
παραχωρεῖν καιρῷ, ἀλλ' ἀεὶ τῆς ψυχῆς ἔχεσθαι τοῦ φιλοῦντος,
καὶ μηδεμίαν θλῖψιν ἢ ὀδύνην συγχωρεῖν περιγενέσθαι τῆς
ψυχῆς. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῆς καμίνου τῆς Βαβυλωνίας, το-
σαύτης αἰρομένης φλογὸς, δρόσος ἦν τοῖς μακαρίοις ἐκείνοις
παισίν· οὕτω καὶ φιλία τοῦ ἀγαπῶντος καὶ ἀρέσκοντος [f]θεῷ
τὴν ψυχὴν καταλαβοῦσα, πᾶσαν ἀποτινάσσει φλόγα, καὶ δρό-
E σον ποιεῖ θαυμαστήν. "Καὶ βεβαιώσει, [g]φησὶ, τοῦ εὐαγγε-
λίου." Ἄρα τὰ δεσμὰ βεβαίωσις τοῦ εὐαγγελίου [h]ἦν, ἄρα
ἀπολογία. Καὶ πάνυ· [i]πῶς; ὅτι εἰ μὲν παρῃτήσατο τὰ

13 v 7.

[y] τὰ om. E. Veron. Mox ὑμῶν ἐστιν om. C. [z] δεῖ] + τοίνυν C. [a] δεδ.] καὶ δεδ. C. [b] δὲ om. E. Cat. Veron. [c] ἐγκώμιον] + τὸ μεμνῆσθαι ὑπὸ τοῦ ἁγίου τούτου C.G. Sav. cet. [d] τοῦ ἁγ. τούτου] αὐτοῦ C. [e] ἐστί— μέγαν] τοῦ μέγαν εἶναι C. [f] τῷ θεῷ C. [g] φησὶ τοῦ εὐ.] Sic C.E. Cat. τοῦ εὐ. φησὶν Edd. [h] ἦν—εἰ μὲν] καὶ ἀπολογία ἦν. πάνυ γε. εἰ μὲν γὰρ C.G. [i] πῶς;] Sic Cat. ὑγιῶς E.F. Veron.

δεσμὰ, ἔδοξεν ἂν εἶναι ἀπατεών· [k]ὁ δὲ πάντα ὑπομένων, καὶ
δεσμὰ καὶ [l]θλῖψιν, [m]δηλοῖ ὡς οὐκ ἀνθρωπίνης τινὸς αἰτίας
ἕνεκεν ταῦτα πάσχει, ἀλλὰ διὰ τὸν θεὸν τὸν ἀνταποδιδόντα.
Οὐδεὶς γὰρ ἂν καὶ ἀποθανεῖν εἵλετο, καὶ τοσούτους κινδύνους
ἀναδέξασθαι, οὐδεὶς [n]ἂν καὶ βασιλεῖ τοιούτῳ κατεδέξατο προσ- F
κροῦσαι, τῷ Νέρωνι λέγω, εἰ μὴ πρὸς ἕτερον ἑώρα βασιλέα
πολλῷ μείζονα. Ἄρα βεβαίωσις τοῦ εὐαγγελίου ἦν τὰ δεσμά.
Ὅρα πῶς ἐκ περιουσίας εἰς τὸ ἐναντίον ἅπαντα περιέτρεψεν. 199
Ὃ γὰρ ἐνόμιζον εἶναι ἀσθένειαν καὶ κατηγορίαν, τοῦτο βεβαί-
ωσίν φησι· καὶ εἰ μὴ τοῦτο γέγονεν, ἐν ἀσθενείᾳ ἦν. Εἶτα
δείκνυσιν ὅτι οὐ προλήψεως ἡ ἀγάπη, ἀλλὰ κρίσεως. Διὰ τί;
Ἔχω ὑμᾶς, φησὶν, ἐν τοῖς δεσμοῖς μου καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, διὰ
τὸ συγκοινωνοὺς εἶναι τῆς χάριτος. Τί ἐστι τοῦτο; ἡ χάρις
τοῦ ἀποστόλου τοῦτο ἦν, τὸ δεσμεῖσθαι, τὸ ἐλαύνεσθαι, τὸ
μυρία πάσχειν δεινά; Ναί· [14]"Ἀρκεῖ γάρ σοι, φησὶν, ἡ χάρις
μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. Διὸ εὐδοκῶ,
φησὶν, ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν." Ἐπεὶ οὖν ὁρῶ ὑμᾶς διὰ τῶν B
ἔργων τὴν ἀρετὴν ἐπιδεικνυμένους, καὶ τῆς χάριτος ταύτης ὄντας
κοινωνοὺς, καὶ μετὰ προθυμίας, εἰκότως ταῦτα στοχάζομαι. Ὁ
γὰρ πεῖραν ὑμῶν εἰληφὼς, καὶ μάλιστα πάντων ὑμᾶς εἰδὼς, καὶ
τὰ ὑμέτερα κατορθώματα, ὅτι καὶ τοσοῦτον ἡμῶν ἀφεστηκότες
βιάζεσθε μὴ ἀπολειφθῆναι ἡμῶν ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἀλλὰ τῶν
ὑπὲρ τοῦ εὐαγγελίου πειρασμῶν κοινωνῆσαι, καὶ μηδὲν ἔλαττον
ἐμοῦ ἔχειν τοῦ εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐμβεβηκότος, αὐτοὶ οἱ πόρρωθεν C
ὄντες, δίκαιός εἰμι ταῦτα μαρτυρεῖν. [o]Διὰ τί δὲ οὐκ εἶπε κοι-
νωνοὺς, ἀλλὰ, συγκοινωνούς; [p]Καὶ αὐτὸς ἐγὼ, φησὶν, ἑτέρῳ
κοινωνῶ, [15]"ἵνα γένωμαι [q]κοινωνὸς τοῦ εὐαγγελίου" τουτέστιν,
ἵνα κοινωνήσω τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν τῷ εὐαγγελίῳ. Καὶ τὸ
[r]δὴ θαυμαστὸν, τὸ πάντας αὐτοὺς οὕτω [s]διακεῖσθαι· "Συγκοι-
νωνούς μου γὰρ, φησὶ, τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας." Ἀπὸ
τῶν προοιμίων τοίνυν τούτων πέποιθα, ὅτι τοιοῦτοι ἔσεσθε
μέχρι τέλους. Οὐ γὰρ ἔνι οὕτω λαμπρὰν ἀρχὴν σβεσθῆναι D
καὶ [t]λῆξαι, ἀλλὰ μεγάλα δείκνυσι τὰ τέλη.

[v]Ἐπεὶ οὖν ἔστι κοινωνῆσαι καὶ ἑτέρως χάριτος, καὶ πει-

[14] 2 Cor. xii. 9, 10. [15] 1 Cor. ix. 23.

[k] ὁ] νῦν C.G. Sav. cet. [l] θλίψεις E. [m] δηλοῖ] δῆλός ἐστιν C. Mox πάσχειν idem. [n] ἂν om. C. [o] διὰ τί δὲ οὐκ εἶπε] οὐκ εἶπε δὲ C. [p] καὶ] δηλῶν ὅτι καὶ C.G. [q] συγκοινωνὸς C.G. Sav. cet. [r] δὴ] Sic C. δὲ Sav. cet. δὴ om. E. Cat. Veron. [s] διακεῖσθαι] + ὥστε συγκοινωνοὺς Παύλου ἀκούειν C.G. Sav. cet. [t] λῆξαι—τέλη] λῆξαι ἁπλῶς, εἰ μὴ μεγάλα δείξει (+ καὶ G.) τὰ τέλη C.G. [v] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι ὁ ἑαυτὸν μὴ διαθεὶς οὕτως ὡς λαμβάνων καὶ μυρία εὐεργετούμενος, μὴ δότω ἐλεημοσύνην. Veron.

ρασμῶν καὶ θλίψεων, κοινωνῶμεν, παρακαλῶ, καὶ ἡμεῖς. Πόσοι
τῶν ἐνταῦθα ἑστώτων, μᾶλλον δὲ πάντες, [w]ἐβούλεσθε κοινωνῆ-
σαι τῷ Παύλῳ τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν. [x]Ἔνεστιν, εἰ βού-
λεσθε τοῖς τὴν διακονίαν ἀναδεδεγμένοις τὴν ἐκείνου, τοῖς πά-
E σχουσί τι δεινὸν διὰ τὸν Χριστὸν [y]συμμαχῆσαι, βοηθῆσαι.
Εἶδες ἐν πειρασμῷ τὸν ἀδελφόν; ὄρεξον χεῖρα. Εἶδες τὸν
διδάσκαλον ἀγωνιζόμενον; παράστηθι. Ἀλλ' οὐδεὶς κατὰ (9)
Παῦλόν ἐστι, φησίν. Εὐθέως ἀπόνοια, εὐθέως κρίνουσιν. Οὐ-
δεὶς κατὰ Παῦλόν ἐστι, κἀγὼ ὁμολογῶ· ἀλλ', [16]"Ὁ δεχό-
F μενος, φησὶ, προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου
λήψεται." Μὴ γὰρ ἐκεῖνοι διὰ τοῦτο ἐθαυμάζοντο, ἐπειδὴ
Παύλῳ συνέπραττον; Οὐ διὰ τοῦτο, ἀλλ' [z]ἐπειδὴ ἀναδεξαμένῳ
τὸ κήρυγμα. Παῦλος διὰ τοῦτο τίμιος ἦν, ἐπειδὴ ταῦτα
200 ἔπασχε διὰ τὸν Χριστόν. Κατὰ Παῦλον μὲν οὐδείς [a]ἐστιν,
ἀλλ' οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐγγὺς τοῦ μακαρίου ἐκείνου· τὸ δὲ κή-
ρυγμα τὸ αὐτό ἐστιν, ὅπερ καὶ τότε. Οὐκ ἐν δεσμοῖς δὲ ὄντι
μόνον ἐκοινώνουν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς. Ἄκουε γὰρ αὐτοῦ
λέγοντος· [17]"Οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ
τοῦ εὐαγγελίου οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον
δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι." Καὶ χωρὶς πειρασμῶν
[b]δὲ ἔχει πολὺν ὁ διδάσκαλος πόνον, ἀγρυπνίαν, κόπον τὸν ἐν
B λόγῳ, διδασκαλίαν, μέμψεις, κατηγορίας, αἰτίας, βασκανίας.
Μικρὰ [c]ταῦτα, τὸ μυρίων ἀνέχεσθαι στομάτων, ἐξὸν τὰ αὐτοῦ
μεριμνᾶν; Οἴμοι, τί πάθω; ἐν μέσῳ δυοῖν ἐναπείλημμαι
[d]πραγμάτων. [e]Βούλομαι καὶ προτρέψαι ὑμᾶς, καὶ παρα-
καλέσαι πρὸς τὴν συμμαχίαν καὶ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἁγίων τοῦ
θεοῦ· δέδοικα δὲ μὴ ἕτερόν τις ὑποπτεύσῃ, ὅτι οὐχ ὑμῶν ἕνεκεν,
ἀλλ' ἐκείνων ταῦτα λέγω. Ἴστε δὲ, ὅτι οὐκ ἐκείνων [f]ἕνεκεν
ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὑμῶν αὐτῶν. Καὶ εἰ βούλεσθε προσέχειν, δι'
C αὐτῶν τῶν λόγων ὑμᾶς πείθω. Οὐκ ἔστιν ἴσον ὑμῖν τὸ κέρδος,
κἀκείνοις. Ὑμεῖς μὲν γὰρ ἐὰν δῶτε, ταῦτα δώσετε, ὧν καὶ
μικρὸν ὕστερον καὶ ἑκόντες καὶ ἄκοντες ἀποστήσεσθε, καὶ παρα-
χωρήσετε ἑτέροις· ἃ δὲ λαμβάνεις, πολλῷ μεγάλα ἐστὶ καὶ
μείζονα. Ἢ οὐχ οὕτω διάκεισθε, ὅτι διδόντες λήψεσθε; Εἰ γὰρ

16 Matth. x. 41. 17 Philipp. iv. 15.

[w] βούλεσθε C. [x] ἔνεστιν εἰ βούλεσθε] εἰ τοίνυν βούλεσθε, ἔνεστι τοῦτο εὐκόλως ποιεῖν. πῶς; ὅταν C.G. [y] συμμαχῆσαι, βοηθῆσαι] συμμαχῇς (συμμαχῇ G.) προθύμως, βοηθῇς, χεῖρα ὀρέγῃς C.G. [z] ἐπειδὴ] + συνεκοινώνουν C. [a] ἐστι] + τί λέγω κατὰ Παῦλον; C.G. Sav. cet. Statim ἀλλ' om. C. [b] δὲ] γὰρ C. δὲ ante πειρασμῶν transp. Veron. [c] ταῦτα] + εἰπέ μοι C. [d] πραγμάτοιν E. Post h. v. add. ἀπόρων Sav. ἀπορῶν Mor. Ben. repugnantibus E.F. Veron. [e] βούλομαι] + μὲν γὰρ C.G. Sav. cet. [f] ἕνεκα C.

μὴ οὕτω διάκεισθε, οὐδὲ δοῦναι ὑμᾶς βούλομαι· οὕτως οὐ τὸν
ὑπὲρ ἐκείνων ποιοῦμαι λόγον. Εἰ μή τις οὕτω πρότερον ἑαυτὸν
διέθηκεν, ὡς λαμβάνων μᾶλλον ἢ διδοὺς, [g]ὡς κερδαίνων μυρία, ὡς D
εὐεργετούμενος ἢ εὐεργετῶν, μὴ διδότω· εἰ ὡς χάριν παρέχων
τῷ λαμβάνοντι, μὴ διδότω. Οὐ γὰρ τοῦτό μοι περισπούδα-
στον [h]τοσοῦτον τραφῆναι τοὺς ἁγίους· κἂν γὰρ σὺ μὴ δῷς,
ἕτερος δώσει. Ὥστε ὃ βούλομαι, τοῦτό ἐστιν, ὑμᾶς τῶν ὑμε-
τέρων ἁμαρτημάτων παραμυθίαν ἔχειν· ὁ δὲ μὴ οὕτω διδοὺς,
οὐχ ἕξει παραμυθίαν. Οὐ γὰρ τὸ δοῦναι, τοῦτό ἐστιν ἐλεη-
μοσύνην ἐργάσασθαι, ἀλλὰ τὸ μετὰ [i]προθυμίας, τὸ χαίροντα,
τὸ χάριν εἰδότα τῷ λαμβάνοντι. 18 "Μὴ ἐκ λύπης γὰρ, φησὶ, E
μηδὲ ἐξ [k]ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός." Εἰ μή
τις τοίνυν οὕτω δίδωσι, μὴ διδότω· ζημία γὰρ τοῦτό ἐστιν, οὐκ
ἐλεημοσύνη. Εἰ τοίνυν ἴστε, ὅτι ὑμεῖς [l]κερδανεῖτε, οὐκ ἐκεῖνοι,
ἴστε, [m]ὅτι μεῖζον ὑμῖν τὸ κέρδος γίνεται. Ἐκείνοις μὲν γὰρ
τὸ σῶμα τρέφεται, ὑμῖν δὲ ἡ ψυχὴ εὐδοκιμεῖ· ἐκείνοις οὐδὲν
ἀφίεται τῶν ἁμαρτημάτων, ὅταν λάβωσιν, ὑμῖν δὲ τὰ πολλὰ
τῶν προσκρουμάτων [n]ὑποτέμνεται. Κοινωνῶμεν τοίνυν αὐτοῖς F
τῶν [o]ἄθλων, [p]ἵνα καὶ τῶν ἐκείνοις κοινωνήσωμεν μεγάλων ἐπά-
θλων. Βασιλέας υἱοποιοῦντές τινες, οὐχ ἡγοῦνται διδόναι
μᾶλλον, ἢ λαμβάνειν. Υἱοποίησαι σὺ τὸν Χριστὸν, καὶ ἕξεις 201
πολλὴν ἀσφάλειαν. Βούλει καὶ Παύλῳ [q]κοινωνῆσαι; τί λέγω
Παύλῳ, ὅπου γε Χριστός ἐστιν ὁ λαμβάνων; Ἵνα δὲ εἰδῆτε
ὅτι ὑμῶν [r]ἕνεκεν πάντα καὶ λέγω καὶ ποιῶ, οὐ τῆς ἑτέρων ἀνα-
παύσεως [s]κηδόμενος· εἴ τις ἐστὶ τῶν προεστώτων [t]ἐκκλησίας ἐν
ἀφθονίᾳ [v]ζῶν, καὶ μηδενὸς δεόμενος, κἂν ἅγιος ᾖ, μὴ δῷς, ἀλλὰ
προτίμησον ἐκείνου τὸν ἐν ἐνδείᾳ ὄντα, κἂν μὴ οὕτως ᾖ θαυμα- B
στός. Τί δήποτε; Ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς οὕτω βούλεται, ὡς
ὅταν λέγῃ· 19 "Ἐὰν ποιῇς δεῖπνον ἢ ἄριστον, μὴ καλέσῃς τοὺς
φίλους σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς, ἀλλὰ τοὺς ἀναπήρους, τοὺς
χωλοὺς, τοὺς τυφλοὺς, τοὺς μὴ δυναμένους ἀνταποδοῦναί σοι."
Οὐ γὰρ ἁπλῶς δεῖ τὰς τοιαύτας δεξιώσεις ποιεῖν, ἀλλὰ τοῖς
πεινῶσιν, ἀλλὰ τοῖς διψῶσιν, ἀλλὰ τοῖς γυμνητεύουσιν, ἀλλὰ
τοῖς ξένοις, [w]ἀλλὰ τοῖς ἀπὸ πλούτου πτωχεύσασιν. Οὐ γὰρ

18 2 Cor. ix. 7. 19 Luc. xiv. 12—14.

[g] ὡς κ. μυρία om. C. [h] τοσοῦτον] + ὥστε C.G. [i] μακροθυμίας E. Veron. [k] ἀνάγκης] + καὶ πάλιν C.G. [l] κερδαίνετε C. [m] ὅτι] + καὶ C. [n] ὑποτέμνεται] ἡμερώτερα ἔσται E.F. Veron. [o] ἄθλων] ἄλλων F. [p] ἵνα καὶ τῶν ἐκείνοις (ἐκείνων Sav. marg.) κ. μεγάλων (μεγάλων om. Sav. marg.) ἐπάθλων] Sic C.G. Sav. marg. receptum a Ben. τῶν μεγάλων, ceteris omissis, E.F. Veron. Sav. [q] κοινωνῆσαι] + οὐ κωλύω C.G. [r] ἕνεκα C. [s] κηδόμενος om. E. [t] τῆς ἐκκλ. C. [v] ζῶν] καὶ ζῶν E. [w] Haec ἀλλὰ—πτωχεύσασιν aberant ante Ben. Habent ea C.F.G. et Sav. in marg.

C εἶπεν ἁπλῶς, ἐτράφην, ἀλλ', ἐπείνων· [19] "Πεινῶντά με γάρ,
φησὶν, εἴδετε, καὶ ἐθρέψατε." Διπλοῦν τὸ [x]δικαίωμα· εἰ [y]γὰρ
τὸν ἁπλῶς πεινῶντα δεῖ τρέφειν, πολλῷ μᾶλλον, ὅταν καὶ
ἅγιος ὁ πεινῶν ᾖ. Ἂν τοίνυν ἅγιος μὲν ᾖ, μὴ δέηται δὲ, μὴ
δῷς· οὐ γὰρ κέρδος τοῦτο· οὐδὲ γὰρ ἐπέταξεν ὁ Χριστὸς,
μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἅγιος ἐκεῖνος ὁ ἐν ἀφθονίᾳ ὢν, καὶ λαμβάνων. (10)
Ὁρᾷς, ὅτι οὐκ αἰσχροκερδείας ἕνεκεν ἡμῖν ταῦτα λέλεκται, ἀλλὰ
τοῦ ὑμῖν λυσιτελοῦντος; Θρέψον τὸν πεινῶντα, ἵνα μὴ θρέψῃς
D τὸ τῆς γεέννης πῦρ. Ἐκεῖνος ἐσθίων ἀπὸ τῶν σῶν, καὶ τὰ
λείψανα ἁγιάζει. Ἐννόησον πῶς ἔτρεφε τὸν Ἠλίαν ἡ χήρα·
[z]καὶ οὐκ ἔθρεψε μᾶλλον, ἢ ἐτράφη· οὐκ ἔδωκε μᾶλλον, ἢ ἔλαβε.
Τοῦτο καὶ νῦν γίνεται [a]ἐν πολλῷ μείζονι. [b]Οὐ γὰρ ὑδρία
ἀλεύρου, οὐδὲ καμψάκης ἐλαίου, ἀλλὰ τί; ἑκατονταπλασίονα,
καὶ ζωὴ αἰώνιος τοῖς τοιούτοις ἡ ἀμοιβή. Ἔλεος ὁ τοῦ θεοῦ,
[c]ἡ τροφὴ ἡ πνευματικὴ γίνῃ, ζύμη καθαρά. Χήρα ἦν ἐκείνη,
λιμὸς ἐπέκειτο, καὶ οὐδὲν τούτων αὐτὴν ἐκώλυσε· παῖδες ἦσαν
E αὐτῇ, καὶ οὐδὲ οὕτως ἐνεποδίσθη. Αὕτη τῆς τὰ δύο καταβα-
λούσης λεπτὰ ἴση γέγονεν. [d]Οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτὴν, τί ἀπὸ
τούτου λήψομαι; αὐτὸς ἐμοῦ δεῖται· εἴ τινα ἰσχὺν εἶχεν, οὐκ
ἂν ἐλίμωξεν, ἔλυσεν ἂν τὸν αὐχμὸν, οὐκ ἂν ὑπεύθυνος ἦν τοῖς
αὐτοῖς· προσκρούει ἴσως καὶ αὐτὸς τῷ θεῷ. Οὐδὲν τούτων
ἐνενόησεν. Ὁρᾷς πόσον ἀγαθόν ἐστι μετὰ ἁπλότητος εὖ
F ποιεῖν, καὶ μὴ σφόδρα περίεργον εἶναι περὶ τὸν εὖ πάσχοντα;
Εἰ ἤθελε πολυπραγμονῆσαι, ἐδίστασεν ἂν, οὐκ ἂν ἐπίστευσεν.
Οὕτω καὶ Ἀβραὰμ, εἰ ἤθελε πολυπραγμονῆσαι, οὐκ ἂν [e]ἐδέξατο
202 ἀγγέλους. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι τὸν ἐν τούτοις ἀκριβολο-
γούμενον [f]ἐπιτυχεῖν ποτε, ἀλλ' ὁ τοιοῦτος μάλιστα ἐμπίπτει
εἰς ἐπιθέτας. Καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. Ὁ εὐλαβὴς [g]οὐ βούλεται
φαίνεσθαι εὐλαβὴς, καὶ οὐ περιτίθησιν ἑαυτῷ σχῆμα, [h]καὶ
μέλλει διαπτύεσθαι· ὁ δὲ ἐπιθέτης, ἅτε τέχνην τὸ πρᾶγμα
ἔχων, πολλὴν εὐλάβειαν καὶ δυσφώρατον περιτίθεται. Ὥστε ὁ
μὲν καὶ [i]τοῖς δοκοῦσιν ἀνευλαβέσιν [k]εὖ ποιῶν, τοῖς εὐλαβέσι
περιπεσεῖται· ὁ δὲ τοὺς νομιζομένους εὐλαβεῖς ἐπιζητῶν, ἀνευ-
B λαβέσιν ἐμπεσεῖται πολλάκις. Διὸ, παρακαλῶ, ἐν ἁπλότητι

19 Matth. xxv. 35.

[x] δικαίωμα] + καὶ ὅτι ἅγιος καὶ ὅτι πεινᾷ C.G. [y] γὰρ] δὲ C.G. Sav. cet. [z] καὶ om. C.F.G. Sav. cet. [a] ἐν π. μείζονι] καὶ π. μεῖζον C.G. Sav. cet. [b] οὐ] οὐδὲ C. [c] ἡ τρ. ἡ πν. γίνῃ] οὕτω τροφὴ γίνῃ πν. C. Haec ἔλεος—καθαρὰ desunt in Veron. [d] οὐκ] οὐ γὰρ C.G. [e] ὑπεδέξατο C. [f] ἐπιτυχεῖν] + ἁγίου C.G. Sav. cet. [g] οὐ om. C.E. [h] καὶ μέλλει] κἂν μέλλῃ C.F.G. Sav. cet. [i] τοῖς δ. ἀνευλαβέσιν] τοὺς ἀνευλαβεῖς C. [k] εὖ ποιῶν] εὐποιῶν C. εὖ om. E.F. Veron.

πάντα πράττωμεν. Θῶμεν γὰρ ὅτι καὶ ἐπιθέτης ἐστὶν ὁ προσ-
ιών· οὐκ ἐκελεύσθης ταῦτα περιεργάζεσθαι. [20] "Παντὶ γάρ,
φησὶ, τῷ αἰτοῦντί σε δίδου·" καὶ, "[l] Ἐκπριοῦν κτεινόμενον μὴ
φείσῃ·" καίτοι οἱ πλείους τῶν ἀναιρουμένων ἐπὶ κακοῖς ἁλισκό-
μενοι τοῦτο ὑπομένουσιν, ἀλλὰ, "μὴ φείσῃ," φησί. [m] Τούτῳ
γὰρ ὅμοιοι ἐσόμεθα τῷ θεῷ, οὕτω θαυμασθησόμεθα, καὶ τῶν
ἀθανάτων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς
[n] ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου
ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος,
τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ. C

1 Μάρτυς γάρ μοι [a] ἐστὶν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν
σπλάγχνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα
ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον [b] καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπι-
γνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ [c] διαφέ-
ροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ [d] ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν Χρι-
στοῦ, πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης τῶν διὰ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ. D

ΟΥΧ ὡς ἀπιστούμενος μάρτυρα καλεῖ τὸν θεὸν, ἀλλ' ἐκ
πολλῆς διαθέσεως τοῦτο ποιεῖ, καὶ τῷ σφόδρα πεπεῖσθαι καὶ
θαρρεῖν. Ἐπειδὴ [e] γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐκοινώνησαν αὐτῷ, ἵνα μὴ
νομίσωσιν, ὅτι διὰ τοῦτο αὐτοὺς ποθεῖ, [f] καὶ οὐχ ἁπλῶς ἐκείνων
ἕνεκεν, διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν, ὅτι "ἐν σπλάγχνοις Χριστοῦ."
Τί ἐστι τοῦτο; Ἀντὶ τοῦ, κατὰ Χριστόν· ἐπειδὴ πιστοί E
ἐστε, ἐπειδὴ [g] φιλεῖτε τὸν Χριστὸν, διὰ τὴν κατὰ Χριστὸν
ἀγάπην. Καὶ οὐκ εἶπεν [h] ἀγάπην, ἀλλ' ὃ θερμότερον ἦν,
σπλάγχνα Χριστοῦ· ὡσανεὶ [i] πατὴρ ὑμῶν γεγονὼς διὰ τὴν
συγγένειαν τὴν κατὰ Χριστόν. Σπλάγχνα γὰρ ἡμῖν αὕτη χα-
ρίζεται, σπλάγχνα θερμὰ καὶ διάπυρα· τοῖς γὰρ γνησίοις
αὐτοῦ δούλοις σπλάγχνα χαρίζεται. Ἐν ἐκείνοις, φησὶ, τοῖς
σπλάγχνοις· [k] ὡς ἂν εἴ τις εἴποι, φιλῶ ὑμᾶς σπλάγχνοις οὐ

20 Luc. vi. 30. Prov. xxiv. 11. 1 Cap. I. v. 8—11.

[l] ἐκπριῶν E. ἐκ πριῶν (sic) C. ἐκπεριῶν Veron. Statim κτεινομένους a pr. man. E. [m] τούτῳ] οὕτω C.G. Sav. cet. [n] ἀξιωθῆναι pro ἐπιτυχεῖν omnes. Hom. III. [a] ἐστὶν om. E. Veron. ἐστὶν ὁ om. F. teste *Matthaeio* ad loc. [b] καὶ μᾶλλον om. G. [c] συμφέροντα E. [d] ἀπρόσκοπτοι hic et infra E. [e] γὰρ om. E. Veron. non Cat. [f] καὶ οὐχ ἁπλῶς om. E.F. Cat. Veron. [g] ποθεῖτε Veron. [h] ἀγάπην] + ἁπλῶς C.G. [i] πατὴρ ὑ. γεγονὼς] τοῦτο λέγων, τοῦ ὡς πατὴρ ὑ. γεγονότος C. et Coislin. apud Montef. qui sic edidit. [k] ὡς ἂν εἴ τις εἴποι] ὡς ἂν εἴποι τις C. Haec om. Veron.

F φυσικοῖς, ἀλλὰ τοῖς θερμοτέροις, τοῖς τοῦ Χριστοῦ. "Ὡς
ἐπιποθῶ, φησὶ, πάντας ὑμᾶς." [l]Ἐπιποθῶ πάντας, ἐπειδὴ καὶ
203 πάντες τοιοῦτοί ἐστε. [m]Οὐ δύναμαι παραστῆσαι τῷ λόγῳ (11)
πῶς ἐπιποθῶ· οὐ τοίνυν δυνατὸν εἰπεῖν. Διὰ τοῦτο τῷ θεῷ
καταλιμπάνω εἰδέναι τῷ τὰς καρδίας ἐμβατεύοντι. Οὐκ ἂν
[n]δὲ, εἰ ἐκολάκευεν αὐτοὺς, τὸν θεὸν ἐκάλεσε μάρτυρα· οὐδὲ γὰρ
ἀκίνδυνον τοῦτο. "Καὶ τοῦτο, φησὶ, προσεύχομαι, ἵνα ἡ
ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ." [o]Ἀκόρεστον
γὰρ ἀγαθὸν τοῦτο. Ὅρα [p]γάρ· οὕτω φιλούμενος, ἔτι μᾶλλον
ἐβούλετο φιλεῖσθαι. Ὁ [q]γὰρ φιλῶν τὸν φιλούμενον, οὐδαμοῦ
τῆς ἀγάπης βούλεται ἵστασθαι· οὐ γὰρ ἔνι μέτρον τούτου τοῦ
B καλοῦ. [r]Ἀεὶ αὐτὸ ὀφείλεσθαι βούλεται ὁ Παῦλος. [2]"[s]Μη-
δενὶ μηδὲν ὀφείλετε, φησὶν, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους." Μέ-
τρον ἀγάπης, τὸ μηδαμοῦ ἵστασθαι. "Ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν,
φησὶν, ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ." Ὅρα τὴν διάθεσιν
τῆς λέξεως· "ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον," φησίν. "Ἵνα περισ-
σεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει." Οὐχ ἁπλῶς τὴν φιλίαν
θαυμάζει, οὐδὲ ἁπλῶς τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ τὴν ἐξ ἐπιγνώσεως·
τουτέστιν, οὐχ ἵνα πρὸς ἅπαντας τῇ αὐτῇ [t]χρήσησθε ἀγάπῃ·
τοῦτο γὰρ οὐκ ἀγάπης, ἀλλὰ ψυχρότητος. Τί ἐστιν, "ἐν
C ἐπιγνώσει;" Τουτέστι, μετὰ κρίσεως, μετὰ λογισμοῦ, μετὰ τοῦ
αἰσθάνεσθαι. Εἰσὶ γάρ τινες ἀλόγως φιλοῦντες, ἁπλῶς καὶ
ὡς ἔτυχεν· ὅθεν οὐδὲ σφοδρὰς εἶναι τὰς τοιαύτας φιλίας [v]ἔστιν.
"Ἐν ἐπιγνώσει, φησὶ, καὶ πάσῃ αἰσθήσει, εἰς τὸ δοκιμάζειν
ὑμᾶς τὰ διαφέροντα," [w]τουτέστι, τὰ συμφέροντα. Οὐκ ἐμοῦ
[x]ἕνεκεν ταῦτα λέγω, φησὶν, ἀλλ' ὑμῶν αὐτῶν· δέος γὰρ μή τις
παραφθαρῇ ὑπὸ τῆς τῶν αἱρετικῶν ἀγάπης. Τοῦτο γὰρ ὅλον
[y]αἰνίττεται. Καὶ ὅρα πῶς αὐτὸ τίθησιν· οὐ δι' ἐμὲ, φησὶ,
D ταῦτα λέγω, ἀλλ' ἵνα ἦτε ὑμεῖς εἰλικρινεῖς· τουτέστιν, ἵνα
μηδὲν νόθον δόγμα τῷ τῆς ἀγάπης προσχήματι παραδέχησθε.
[z]Πῶς οὖν φησιν, [3]"Εἰ δυνατὸν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρη-
νεύετε;" Εἰρηνεύετε, [a]εἶπεν· οὐχ οὕτως ἀγαπᾶτε, ὥστε ὑπὸ

[2] Rom. xiii. 8. [3] Rom. xii. 18.

[l] ἐπιποθῶ πάντας om. F. Veron. [m] οὐ δύναμαι—εἰπεῖν] οὐ τοίνυν δυνατὸν εἰπεῖν πῶς ἐπιποθῶ· οὐ γὰρ δύναμαι παραστῆσαι τῷ λ. τὸν πόθον C.G. Sav. cet. [n] δὲ om. E. Veron. [o] ἀκόρεστον] καλῶς· ἀκόρεστον C.G. Sav. cet. [p] γάρ· οὕτω] πῶς C.G. Sav. cet. [q] γὰρ] + οὕτω C.G. Sav. cet. [r] ἀεὶ] ὅθεν ἀεὶ C.G. Sav. cet. [s] μηδενὶ] + λέγων C.F.G. Sav. cet. Mox φησὶν om. iidem. [t] χρῆσθε C. κεχρῆσθαι F. Veron. [v] ἔστιν] συμβαίνει C.G. receptum a Ben. [w] τουτέστι τὰ σ. om. E. Veron. non Cat. [x] ἕνεκα C. [y] αἰνίττεται] + τῷ οὕτως εἰπεῖν C.G. Sav. cet. [z] πῶς οὖν] καὶ πῶς C. Statim ἀλλαχοῦ φησιν C.G. Sav. cet. [a] εἶπεν] + οὐ τοῦτο δηλῶν ὅτι C.G. receptum a Ben. εἶπεν om. C.

τῆς φιλίας βλάπτεσθαι. [4]" Εἰ γὰρ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς
σκανδαλίζει σε, [b]φησὶν, ἔκκοψον αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ."
" [c]Ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς," τὸ κατὰ [d]θεὸν, " καὶ ἀπρόσκοποι," τὸ
κατὰ ἀνθρώπους. Πολλοὺς γὰρ πολλάκις [e]φιλίαι βλάπτου-
σιν. [f]Εἰ καὶ σὲ οὐδὲν βλάπτει, φησὶν, ἀλλ' ἕτερος προσ- E
κόπτει. " Εἰς ἡμέραν Χριστοῦ·" τουτέστιν, ἵνα τότε εὑρεθῆτε
καθαροὶ, μηδένα σκανδαλίσαντες. " Πεπληρωμένοι καρπῶν
δικαιοσύνης τῶν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον
θεοῦ·" τουτέστι, μετὰ τῶν δογμάτων καὶ βίον ὀρθὸν ἔχοντες·
[g]καὶ οὐχ ἁπλῶς ὀρθὸν, ἀλλὰ πεπληρῶσθαι καρπῶν δικαιοσύ-
νης. Ἔστι γὰρ δικαιοσύνη, [h]ἀλλ' οὐ κατὰ Χριστὸν, οἷον
[i]βίος ἐνάρετος. " [k]Τῶν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς δόξαν καὶ
ἔπαινον [l]θεοῦ." Ὁρᾷς ὅτι οὐ τὴν ἐμαυτοῦ δόξαν λέγω, ἀλλὰ F
τὴν τοῦ [m]θεοῦ; Πολλαχοῦ δὲ δικαιοσύνην [n]τὴν ἐλεημοσύνην
λέγει. Μὴ παραβλαπτέτω ὑμᾶς, φησὶν, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ
εἰδέναι τὰ συμφέροντα, [o]μηδὲ, ἐπειδὴ τὸν δεινὰ φιλεῖς, καταπέ-
σῃς. Βούλομαι [p]μὲν αὔξάνεσθαι τὴν ἀγάπην ὑμῶν, οὐχ οὕτω 204
μέντοι, ὡς καὶ βλάπτεσθαι. Καὶ οὐχ ἁπλῶς βούλομαι προ-
λήψει, ἀλλὰ δοκιμάσαντας, εἰ ἡμεῖς καλῶς λέγομεν. Καὶ οὐκ
εἶπεν, ἵνα τὰ ἡμέτερα αἱρῆσθε, ἀλλ', " ἵνα δοκιμάζητε." Καὶ
οὐκ εἶπε φανερῶς, μὴ τῷ δεῖνι πλησιάζετε· ἀλλὰ πρὸς τὸ συμ-
φέρον βούλομαι ὑμῖν τὴν ἀγάπην γίνεσθαι, οὐχ ἵνα ἀναισθήτως
[q]διάκεισθε. Ἀνόητον γὰρ, εἰ μὴ διὰ Χριστὸν τὴν δικαιοσύνην
ἐργάζεσθε, καὶ δι' αὐτοῦ. Ἰδοὺ, τὸ δι' αὐτοῦ, πάλιν. Ἆρα B
οὖν ὑπουργῷ κέχρηται τῷ θεῷ; [r]Ἄπαγε. Οὐχ ἵνα ἐγὼ,
φησὶν, [s]ἐπαινεθῶ, ἀλλ' ἵνα ὁ θεὸς δοξάζηται.

[5]" Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοὶ, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ
μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν· ὥστε τοὺς δε-
σμούς μου φανεροὺς ἐν Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ,
καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν." Εἰκὸς ἦν ἀκούσαντας ὅτι δέδεται, C
ἀλγεῖν, καὶ νομίζειν ἐγκόπτεσθαι τὸ κήρυγμα. Τί [t]οὖν; Εὐ-

[4] Matth. v. 29. [5] v. 12, 13.

[b] φησὶν om. C. [c] ἵνα] ἀλλ' ἵνα C.G. Sav. cet. [d] θεὸν] + δηλονότι C.G. Sav. cet. Statim καὶ om. E.F. Veron. non Cat. [e] αἱ φιλίαι Sav. cet. αἱ om. E. Cat. Veron. [f] εἰ] + γὰρ Sav. cet. γὰρ om. E. Cat. Veron. [g] καὶ οὐχ—ὀρθὸν] οὐ γὰρ ἁπλῶς ὀρθὸν εἶναι χρὴ C.G. Sav. cet. [h] ἀλλ'] καὶ C. [i] βίος] + ἁπλῶς C.G. Sav. cet. [k] τῶν διὰ Ἰ. Χ.] ἀλλὰ τῶν διὰ Ἰ. Χ. φησὶν C.G. Sav. cet. [l] τοῦ θεοῦ E. [m] θεοῦ] + δικαιοσύνην Codd. et Edd. δικαιοσύνην om. Cat. [n] τὴν] καὶ τὴν C.G. Sav. cet. [o] μηδὲ] μὴ E. Veron. [p] μὲν] + γὰρ C. [q] διακῆσθε E. [r] ἄπαγε om. F. Veron. [s] ἐπαινεθῶ] + οὕτως εἶπον C.G. Sav. cet. [t] οὖν] + ποιεῖ C.G. Sav. cet.

θέως ταύτην ἀναιρεῖ τὴν [v] ὑποψίαν. Καὶ τοῦτο [w] δὲ φιλοῦντος, [x] τὰ καθ' ἑαυτὸν δηλοῦν αὐτοῖς, ἅτε μεριμνῶσι. Τί λέγεις; δέδεσαι, ἐνεποδίσθης, καὶ πῶς τὸ εὐαγγέλιον ἐπιδίδωσιν; (12)
"Ὥστε τοὺς δεσμούς μου, φησὶ, φανεροὺς γενέσθαι [y] ἐν Χριστῷ ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ." [z] Καὶ τοῦτο οὐ μόνον οὐκ ἐπεστόμισε τοὺς ἄλλους, οὐδὲ δειλοὺς ἐποίησεν, ἀλλ' αὐτὸ
D τοῦτο καὶ μᾶλλον παρεθάρρυνεν. Εἰ τοίνυν οἱ πλησίον ὄντες τῶν κινδύνων οὐ μόνον οὐδὲν ἐβλάβησαν, ἀλλὰ καὶ πλέον θάρσος ἔλαβον, πολλῷ μᾶλλον [a] ὑμᾶς χρή. Εἰ μὲν γὰρ δεθεὶς ἀθλίως ἤνεγκε, καὶ ἐσίγησεν, εἰκὸς ἦν καὶ ἐκείνους τὸ αὐτὸ παθεῖν· εἰ δὲ δεθεὶς πλέον ἐπαρρησιάζετο, μᾶλλον αὐτοῖς θάρσος ἔδωκεν, ἢ εἰ μὴ ἐδέθη. Πῶς δὲ εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου γέγονε τὰ δεσμά; Ὁ θεὸς τοῦτο ᾠκονόμησε, φησὶ, [b] τὸ μὴ λαθεῖν τοὺς ἐμοὺς δεσμοὺς, [c] ἢ τοὺς δεσμοὺς τοὺς ἐν Χριστῷ,
E [d] τοὺς διὰ Χριστὸν, "ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ·" [e] τέως γὰρ οὕτως ἐκάλουν τὰ βασίλεια· [f] καὶ ἐν τῇ πόλει, [g] φησὶ, πάσῃ. [6] "Καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν." Δείκνυσι [h] μὲν, ὅτι καὶ πρότερον ἐθάρρουν, καὶ μετὰ παρρησίας διελέγοντο, νῦν δὲ πολλῷ πλέον. Εἰ ἄλλοι τοίνυν, φησὶ, διὰ τοὺς ἐμοὺς δεσμοὺς θαρροῦσι, πολλῷ μᾶλλον ἐγώ· εἰ ἄλλοις εἰμὶ αἴτιος θάρσους, πολλῷ μᾶλλον ἐμαυτῷ. "Καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ." Ἐπειδὴ μέγα ἦν τὸ εἰπεῖν,
F ὅτι οἱ ἐμοὶ δεσμοὶ θάρσος αὐτοῖς παρεῖχον, διὰ τοῦτο προλαβὼν [i] εἶπεν, "ἐν κυρίῳ." Ὁρᾷς πῶς καὶ ἀνάγκην [k] ὁρῶν τοῦ μεγαληγορεῖν, τοῦ μετριάζειν οὐκ ἀφίσταται; "Περισσοτέρως
205 τολμᾶν, φησὶν, ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν." Τὸ, "περισσοτέρως," δεικνύντος ἐστὶν, ὅτι ἤδη ἤρξαντο.

[7] "Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσσουσι." Τί δὴ τοῦτό ἐστιν, ἄξιον μαθεῖν.

[6] v. 14. [7] v. 15.

[v] ὑποψίαν] + καί φησιν, εἰς πρ. τοῦ εὐ. ἦλθε τὰ κατ' ἐμὲ C. + καί φησιν, εἰς πρ. τοῦ εὐ. ἐλήλυθε G. + καί φησι, τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς πρ. τοῦ εὐ. ἐλήλυθε Sav. cet. [w] δὲ om. C. [x] τὰ] τὸ τὰ C.G. Sav. cet. [y] ἐν Χριστῷ om. Veron. τοὺς ἐν Χριστῷ Sav. cet. τοὺς deest in nostris omnibus. [z] καὶ accessit ex E. Veron. [a] ὑμᾶς] + θαρρεῖν C.G. Sav. cet. [b] τὸ] ὥστε C.G. Sav. cet. Post λαθεῖν add. ἢ C. [c] ἢ est in libris omnibus et Veron. non in Sav. cet. Etiam τοὺς δεσμοὺς abest a Ben. casu, ut videtur. Pro ἢ τοὺς δ. τοὺς ἐν X. habent ἢ τοὺς ἐν X. δεσμοὺς C.G. [d] τοὺς διὰ X.] τουτέστι τοὺς διὰ τὸν X. C.G. [e] τέως γὰρ οὕτως ἐκάλουν] τοῦτό φησι, διότι οὕτως ἐκάλουν (ἐκαλοῦντο C.) τότε C.G. [f] καὶ] οὐκ ἐνταῦθα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ C.G. οὐδὲ ἐν τῷ πραιτωρίῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ Sav. cet. [g] φησὶ om. C. Cat. [h] μὲν] τοῦτο C.G. Sav. cet. [i] εἶπεν ἐν κ.] ἐν κ. εἶπεν E. [k] ὁρῶν] Sic F. Cat. Veron. ἔχων Sav. cet.

Ἐπειδὴ κατεσχέθη ὁ Παῦλος, τὸν πόλεμον ἐγεῖραι βουλόμενοι
σφοδρὸν τὸν παρὰ τοῦ βασιλέως, πολλοὶ τῶν ἀπίστων καὶ
αὐτοὶ τὸν Χριστὸν ἐκήρυττον· ὥστε μείζονα γενέσθαι τῷ
βασιλεῖ τὴν ὀργὴν, ἅτε τοῦ κηρύγματος διασπειρομένου, καὶ
εἰς τὴν τοῦ Παύλου κεφαλὴν τὸ πᾶν ἐλθεῖν τοῦ θυμοῦ. Δύο
τοίνυν προφάσεων γεγόνασιν οἱ δεσμοὶ αἴτιοι. Τοῖς μὲν γὰρ B
θάρσος παρεῖχον πολὺ, τοὺς δὲ εἰς ἐλπίδα ἄγοντες τῆς ἐμῆς
ἀπωλείας, παρεσκεύασαν κηρύττειν τὸν Χριστόν. [[l] "Τινὲς μὲν
διὰ φθόνον·"] τουτέστι, φθονοῦντες τῇ δόξῃ τῇ ἐμῇ καὶ τῇ
ἐνστάσει, καὶ βουλόμενοί με ἀπολέσθαι, καὶ ἐρίζοντές μοι, συμ-
πράττουσιν ἐμοί· [m] ἢ ὥστε καὶ αὐτοὶ τιμᾶσθαι, καὶ οἰόμενοι
παρασπᾶν τι τῆς δόξης τῆς ἐμῆς. "Τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν·"
τουτέστι, χωρὶς ὑποκρίσεως, ἀπὸ προθυμίας [n] ἁπάσης. [8] "Οἱ
μὲν ἐξ ἐριθείας [o] τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν, οὐχ ἁγνῶς·"
τουτέστιν, οὐκ εἰλικρινῶς, οὐδὲ δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ [p] διὰ C
τί; "Οἰόμενοι θλῖψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου." [q] Νομί-
ζοντες οὕτω με εἰς μείζονα ἐμπεσεῖσθαι κίνδυνον, θλῖψιν ἐπά-
γουσιν ἐπὶ [r] θλίψει. Ὢ τῆς ὠμότητος, ὢ τῆς διαβολικῆς ἐνερ-
γείας. Δεδεμένον ἑώρων καὶ ἐμβεβλημένον εἰς δεσμωτήριον,
καὶ ἔτι ἐφθόνουν· αὔξειν αὐτῷ τὰ τῶν συμφορῶν ἤθελον, καὶ
μείζονος ὀργῆς ὑπεύθυνον καθιστᾶν. [s] Καὶ καλῶς εἶπε τὸ,
"οἰόμενοι·" οὐ γὰρ οὕτως ἐξέβαινεν. Ἐκεῖνοι [t] μὲν ἐνόμιζόν
με τούτῳ λυπεῖν, ἐγὼ δὲ ἔχαιρον ὅτι τὸ κήρυγμα [v] ἐπεδίδου. D
[9] "Οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου
κεῖμαι." Τί ἐστιν, "ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖ- E
μαι;" Τουτέστι, τὰς εὐθύνας μοι [w] παρασκευάζοντες τὰς πρὸς
τὸν θεὸν, καὶ [x] συναντιλαμβανόμενοι. Τί ἐστιν, "εἰς ἀπολο-
γίαν;" Προσετάγην κηρῦξαι· μέλλω διδόναι εὐθύνας, καὶ ἀπο-
λογεῖσθαι ὑπὲρ τοῦ ἔργου, οὗ [y] προσετάγην· ὥστε οὖν μοι τὴν
(13) ἀπολογίαν γενέσθαι εὔκολον, συναντιλαμβάνονταί μοι. Ἐὰν
γὰρ εὑρεθῶσι πολλοὶ οἱ κατηχηθέντες καὶ πιστεύσαντες, εὔκο-
λός μοι ἡ ἀπολογία ἔσται. Οὕτως [z] ἔνι ἔργον ποιῆσαι ἀγαθὸν,
οὐκ ἀπὸ προαιρέσεως ἀγαθῆς· [a] καὶ οὐ μόνον [b] οὐ κεῖται μισθὸς

[8] v. 16. [9] v. 17.

[l] τινὲς μὲν διὰ φθόνον om. E.F. Cat. Veron. [m] ἢ om. C. [n] πάσης C. [o] τὸν om. C. [p] διὰ om. C. [q] νομίζοντες] + γὰρ C.G. Sav. cet. [r] θλῖψιν C. [s] καὶ καλῶς] καλῶς δὲ C.G. [t] μὲν] δὲ Cat. Veron. μὲν γὰρ Sav. cet. γὰρ om. E. [v] ἐπεδίδου] + οὕτως ἔνι ἔργον ποιῆσαι ἀγαθὸν—ὑπεύθυνοι καὶ κολάσεως Sav. Mor. Ben. Haec post ἡ ἀπολογία ἔσται transp. C.E.F.G. Cat. Veron. [w] παρασκευάζοντες] ὑποτέμνοντες C.G. Sav. cet. [x] συναντ.—ἀπολογίαν] συναντιλαμβανόμενοί τι εἰς ἀπολογίαν. ὃ λέγει τοῦτό ἐστι C.G. Sav. cet. [y] προστέταγμαι C. [z] ἔνι] οὐκ ἔνι Cat. [a] καὶ οὐ—κόλασις] ὑπὲρ δὲ τούτου οὐ μᾶλλον κεῖται μισθὸς, ἀλλὰ κόλασις C. [b] οὐ om. F.

ὑπὲρ τούτου, ἀλλὰ καὶ κόλασις. Ἐπειδὴ γὰρ μείζοσι κινδύνοις
περιβαλεῖν τὸν τοῦ Χριστοῦ κήρυκα βουλόμενοι, τὸν Χριστὸν
ἐκήρυττον, οὐ μόνον οὐ λήψονται μισθὸν, ἀλλὰ καὶ τιμωρίας
ἔσονται ὑπεύθυνοι καὶ κολάσεως. [c]“ Οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης·” [d]τουτέστιν, ἴσασιν ὅτι δεῖ με λόγον δοῦναι τοῦ εὐαγγελίου.

F [10]“ Τί γάρ; πλὴν [e]ὅτι παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε
ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται.” [f]Ἀλλ' ὅρα τὸ φιλόσοφον τοῦ ἀνδρός· οὐ σφόδρα αὐτῶν κατηγόρησεν, ἀλλ' εἶπε τὸ
γινόμενον. Τί γὰρ, φησὶν, ἐμοὶ διαφέρει, ἄν τε οὕτως, ἄν τε
206 [g]οὕτως; “ πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ,
Χριστὸς καταγγέλλεται.” Οὐκ εἶπε, καταγγελλέσθω, [h]ὥς
τινες οἴονται, λέγοντες ὅτι τὰς αἱρέσεις εἰσάγει, ἀλλὰ, “ καταγγέλλεται.” Πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ εἶπε, καταγγελλέσθω, ὡς
νομοθετῶν, [i]ἀλλὰ τὸ συμβαῖνον ἀπήγγειλε· δεύτερον δὲ, εἰ καὶ
νομοθετῶν ἔλεγεν, οὐδὲ οὕτω τὰς αἱρέσεις εἰσῆγεν. Ἐξετάσωμεν [k]γὰρ τὸ πρᾶγμα. [l]Εἰ γὰρ καὶ [m]οὕτως ἐπέτρεπε κηρύττειν, ὡς ἐκεῖνοι, οὐδὲ οὕτω [n]τὰς αἱρέσεις εἰσῆγε. Πῶς; Ὅτι
ἐκεῖνοι [o]ὑγιῶς ἐκήρυττον· ὁ σκοπὸς δὲ καὶ ἡ διάνοια, μεθ' ἧς
B ἐποίουν οὕτω, διέφθαρτο, [p]οὐ τὸ κήρυγμα ἐνήλλακτο. [q]Καὶ
πολλὴν εἶχον ἀνάγκην οὕτω κηρύττειν. Διὰ τί; Ὅτι εἰ ἑτέρως ἐκήρυξαν, οὐχ ὡς [r]Παῦλος, εἰ ἑτέρως ἐδίδαξαν, οὐχ ὡς
ἐκεῖνος, οὐκ ἂν τὴν τοῦ βασιλέως ὀργὴν ηὔξησαν· νῦν δὲ τῷ τὸ
κήρυγμα [s]αὐτοῦ αὔξειν, καὶ ὁμοίως διδάσκειν, καὶ ἴσους αὐτῷ
μαθητὰς ποιεῖν, ἴσχυσαν ἐκπολεμῶσαι τὸν βασιλέα, [t]πολλοῦ
τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν φαινομένου. Ἀλλά τις μιαρὸς καὶ
[v]ἀναίσθητος ἐπιλαβόμενος τοῦ χωρίου τούτου, φησί· καὶ μὴν
τὸ ἐναντίον εἰργάσαντο [w]ἂν, τοὺς ἤδη πεπιστευκότας ἀπήλασαν, οὐχὶ τοὺς πιστοὺς ἐπιδοῦναι ἐποίησαν ἂν, εἴγε δακεῖν
C αὐτὸν ἐβούλοντο. Τί οὖν ἐροῦμεν; Ὅτι πρὸς ἓν τοῦτο ἑώρων
ἐκεῖνοι, τὸ κινδύνοις αὐτὸν περιβαλεῖν τοῖς παροῦσι, τὸ μὴ

[10] v. 18.

[c] οἱ δὲ—εὐαγγελίου] Haec desunt in Sav. cet. [d] τουτέστιν] τί ἐστι τοῦτο; ἀντὶ τοῦ C.G. [e] ὅτι om. C.G. Sav. cet. [f] ἀλλ' om. C.G. Cat. Sav. cet. Tum ὁρᾷς Cat. ὁρᾶτε Veron. [g] οὕτως] οὕτω E. ἐκείνως C.G. Sav. cet. [h] Haec, ὥς τινες—καταγγελλέσθω, quae prorsus interciderant, ex sola Catena assumta sunt. [i] ἀλλὰ] + πρῶτον μὲν C.G. Sav. cet. Mox ἀπαγγέλλει C. [k] γὰρ] + εἰ δοκεῖ C.G. Sav. cet. [l] εἰ γὰρ] καὶ εὑρήσομεν ὅτι εἰ C.G. Sav. cet. [m] οὕτως—ἐκεῖνοι] ὡς ἐκεῖνοι κηρύττειν ἐπέτρεπε C. [n] τὰς αἱρέσεις εἰσῆγε] εἰσήγετο αἵρεσις C.G. receptum a Ben. [o] ὑγιῶς] + μὲν C.F.G. Sav. cet. [p] οὐ] ὥστε οὐ C. [q] καὶ] ἀλλὰ καὶ C.G. [r] ὁ Παῦλος C. [s] αὐτοῦ] τὸ αὐτοῦ C. [t] πολλοῦ] ἅτε πολλοῦ C.G. Sav. cet. [v] ἀναίσχυντος Veron. [w] ἄν, τοὺς—ἐβούλοντο] εἴγε δ. αὐτὸν ἐβούλοντο· ἂν τοὺς ἤ. π. ἀπήλασαν, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπιδοῦναι ἐποίησαν C.G.

ἀφεῖναι διαφυγεῖν· καὶ τούτῳ μᾶλλον ᾤοντο αὐτὸν λυπεῖν, καὶ
τὸ κήρυγμα σβεννύναι, ἢ [x]ἐκείνως. Ἑτέρως μὲν γὰρ [y]ἂν καὶ
ἔσβεσαν τοῦ βασιλέως τὴν ὀργὴν, καὶ ἀφῆκαν ἂν ἐξελθεῖν, καὶ
πάλιν κηρῦξαι· οὕτω δὲ δι' [z]αὐτὸν τὸ πᾶν ἑλεῖν ἐνόμιζον, ἀνε-
λόντες αὐτόν. [a]Καὶ τοῦτο οὐκ ἦν τῶν πολλῶν συνιδεῖν, ἀλλὰ D
πικρῶν [b]τινων. " Καὶ ἐν τούτῳ, φησὶ, χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρή-
σομαι." Τί ἐστιν, " ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι;" [c]Κἂν ἐπιπλεῖον
γένηται, φησίν. Ἐμοὶ γὰρ συμπράττουσι [d]καὶ ἄκοντες, καὶ
τῶν αὐτοῖς πεπονημένων ἐκεῖνοι μὲν κόλασιν, ἐγὼ δὲ ὁ μηδὲν
συμβαλλόμενος, μισθὸν λήψομαι. Ἆρα ἐστί τι τοῦ διαβόλου
μιαρώτερον; [e]τοῦ κηρύγματος κόλασιν, καὶ τῶν πόνων τιμω-
ρίαν ἐπινοῆσαι; [f]Ὁρᾷς πόσοις κακοῖς τοὺς ἑαυτοῦ [g]περιπείρει; E
[h]Πῶς ἂν [i]ἄλλως ἐχθρὸς καὶ πολέμιος τῆς ἐκείνων σωτηρίας τὸ
[k]πᾶν διέθηκεν; Ὁρᾷς ὅτι ὁ [l]τὴν ἀλήθειαν πολεμῶν οὐδὲν
ἰσχύει, ἀλλ' ἑαυτὸν πλήττει μᾶλλον, ὡς ὁ πρὸς κέντρα λακτί-
ζων; [11] " Οἶδα γὰρ, φησὶν, ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς
σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος F
Ἰησοῦ Χριστοῦ." Οὐδὲν τοῦ διαβόλου μιαρώτερον· οὕτω παν-
ταχοῦ πόνοις [m]ἀνονήτοις τοὺς ἑαυτοῦ περιβάλλει, καὶ διασπᾷ·
καὶ οὐ μόνον τῶν ἐπάθλων οὐκ ἀφίησι τυχεῖν, ἀλλὰ καὶ κολά- 207
σεως ὑπευθύνους [n]ποιεῖ. Οἶδεν οὐ μόνον κήρυγμα, ἀλλὰ καὶ
νηστείαν τοιαύτην καὶ παρθενίαν αὐτοῖς νομοθετεῖν, ἣ οὐ μόνον
μισθῶν ἀποστερήσει, ἀλλὰ καὶ μέγα κακὸν ἐπάξει τοῖς αὐτὴν
μετιοῦσι· περὶ ὧν [o]φησι, [12] " Κεκαυτηριασμένοι τὴν ἰδίαν συν-
είδησιν."

[p]Διὸ, παρακαλῶ, ὑπὲρ πάντων εὐχαριστῶμεν τῷ θεῷ, ὅτι B
ἡμῖν καὶ τοὺς πόνους ἐπεκούφισε, καὶ τοὺς μισθοὺς ηὔξησεν.
Ὧν γὰρ οἱ παρ' ἡμῖν γαμοῦντες σωφρόνως ἀπολαύουσι μισθῶν,

11 v. 19. 12 1 Tim. iv. 2.

x ἐκείνως] Sic F.G. Sav. cet. ἐκείνους C.E. Veron. ἐκείνῳ Cat. y ἂν] ποιοῦντες C. z αὐτῶν E. Cat. a καὶ τοῦτο] τοῦτο δὲ C. b τινων] + καὶ σφόδρα μοχθηρῶν (καὶ μοχθηρῶν σφόδρα C.) C.F.G. Sav. cet. Statim εἶτα καὶ ἐν τ. iidem. c κἂν] ἂν C. πλεῖον pro ἐπιπλεῖον Cat. ἴσ. ἔτι πλεῖον Sav. in marg. d καὶ om. E. Cat. Veron. e τοῦ—ἐπινοῆσαι] τοῦ κήρυγμα ἐπινοήσαντος ἀναδέξασθαι κόλασιν τοῖς πειθομένοις προξενοῦν C.G. Sav. cet. f ὁρᾷς πόσοις κακοῖς] ὅρα γὰρ πόσῳ κακῷ C. ὅρα γὰρ πόσως κακῶς G. g περιπείρει] + κόλασιν καὶ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ κηρύγματος καὶ τῶν πόνων ἐπινοεῖ τούτων C.G. Sav. cet. h πῶς] καὶ ποῖος C.G. Sav. cet. i ἄλλως] Sic E.F. ἄλλος C.G. Veron. Sav. cet. k πᾶν] + οὕτω C.G. Sav. cet. l τῇ ἀληθείᾳ E. m ἀνηνύτοις C.G. n ποιεῖ. οἶδεν οὐ μόνον] Sic Cat. ποιεῖν οἶδεν· οὐ μόνον E.F. Veron. ποιεῖ. οὐ γὰρ μόνον C. ποιεῖν. οὐ γὰρ μόνον G. ποιεῖν οἶδεν. οὐ γὰρ μόνον Sav. cet. Mox νομοθετεῖν pro νομοθετεῖ soli Catenae debetur. o φησὶ] + καὶ ἀλλαχοῦ C.G. Sav. cet. p ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ, συμμέτρως (leg. συμμέτρους) ἡμῖν ἀγῶνας δωρησαμένῳ, καὶ φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς οὐδὲν ἡμῖν ἐπιτάξαντι. Veron.

οὐκ ἀπολαύουσιν οἱ παρθενεύοντες παρ' αὐτοῖς, ἀλλὰ τῇ τῶν
πορνευόντων οἱ παρθενεύοντες παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς δίκῃ γεγό-
νασιν ὑπεύθυνοι. [q]Τὸ δὲ πᾶν, ἐκ τοῦ μὴ ὀρθῷ σκοπῷ τι
ποιεῖν, ἀλλ' ἐπὶ διαβολῇ τῶν τοῦ θεοῦ κτισμάτων καὶ τῆς
ἀπορρήτου σοφίας αὐτοῦ. Μὴ δὴ ῥᾳθυμῶμεν. Ἔδωκεν ἡμῖν
ὁ θεὸς συμμέτρους ἀγῶνας, οὐδένα πόνον ἔχοντας· [r]μὴ κατα-
φρονῶμεν τοίνυν διὰ τοῦτο. Εἰ γὰρ οἱ αἱρετικοὶ [s]κατατείνου-
σιν ἑαυτοὺς πόνοις ἀνονήτοις, τίς ἡμῖν ἔσται ἀπολογία μηδὲ
C τοὺς [t]ἐλάττονας, καὶ πλείονα μισθὸν ἔχοντας βουλομένοις
ἐνεγκεῖν; Τί γὰρ φορτικὸν, τί δὲ ἐπαχθὲς τῶν ἐπιταγμάτων (14)
τοῦ Χριστοῦ; Οὐ δύνασαι παρθενεύειν; ἔξεστί σοι γαμεῖν.
Οὐ δύνασαι πάντων ἑαυτὸν ἀποστερῆσαι τῶν σῶν; [v]ἔξεστί σοι
ἀπὸ τῶν ὄντων χορηγεῖν· [13]"Τὸ ὑμῶν [w]περίσσευμα εἰς τὸ
ἐκείνων ὑστέρημα." Ταῦτα γὰρ εἶναι δοκεῖ φορτικά· [x]ποῖα δή;
χρημάτων λέγω καταφρονεῖν, [y]καὶ ἐπιθυμίας σωματικῆς [z]περι-
D γενέσθαι· τὰ δὲ ἄλλα οὐδεμιᾶς δεῖται δαπάνης, οὐδεμιᾶς βίας.
Ποία γὰρ, εἰπέ μοι, βία τὸ μὴ κακῶς εἰπεῖν, μηδὲ διαβάλλειν
ἁπλῶς; ποία [a]δὲ βία τὸ μὴ βασκαίνειν τοῖς ἑτέρων ἀγαθοῖς;
[b]ἢ ποία βία τὸ μὴ [c]δόξῃ ἁλῶναι; Τὸ βασανίζεσθαι καὶ φέ-
ρειν, [d]καρτερίας· τὸ φιλοσοφίαν ἀσκεῖν, καρτερίας· τὸ πενίαν
διενεγκεῖν, καρτερίας· τὸ λιμῷ προσπαλαῖσαι καὶ δίψει. Ὅταν
δὲ μηδὲν τούτων ᾖ, ἀλλ' ἔξεστιν ἀπολαύοντα τῶν ὄντων, ὡς
E Χριστιανῷ προσῆκε, μὴ φθονεῖν τοῖς ἑτέρων, ποία βία; [e]Οὐ-
δαμόθεν ὁ φθόνος, ἀλλ' ἐκ τοῦ προστετηκέναι τοῖς παροῦσι·
μᾶλλον δὲ πάντα τὰ κακά. Εἰ γὰρ μηδὲν ἐνόμιζες εἶναι τὰ
χρήματα, καὶ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου τούτου, οὐκ ἂν τοῖς ἔχου-
σιν ἐβάσκηνας. Ἀλλ' ἐπειδὴ κέχηνας, καὶ θαυμάζεις αὐτὰ καὶ
ἐπτόησαι, διὰ τοῦτό σοι καὶ τὰ τῆς βασκανίας ἐνοχλεῖ, διὰ
τοῦτο καὶ τὰ τῆς κενοδοξίας· καὶ πάντα ἀπὸ τούτου γίνεται,
F ἀπὸ τοῦ θαυμάζειν τὰ τοῦ παρόντος βίου. Βασκαίνεις, ὅτι ὁ
δεῖνα πλουτεῖ; Καὶ μὴν ἐλέους καὶ δακρύων ἄξιος ὁ τοιοῦτος.
Ἀλλ' ἐρεῖς εὐθέως γελῶν, ἐγὼ δακρύων ἄξιος, οὐκ ἐκεῖνος.
Δακρύων ἄξιος καὶ σὺ, οὐχ ὅτι πένῃ, ἀλλὰ διὰ τὸ σεαυτὸν
208 ἐλεεινὸν εἶναι νομίζειν. Τοὺς γὰρ οὐδὲν ἔχοντας κακὸν καὶ

[13] 2 Cor. viii. 14.

[q] τὸ δὲ πᾶν] πόθεν; C.G. receptum a Ben. [r] μὴ κ. τοίνυν] ἀλλὰ μὴ κ. C.F.G. Sav. cet. [s] ταπεινοῦσιν Veron. [t] ἐλάττονας] + πόνους E. [v] ἔνεστι Veron. [w] περίσσευμα] + φησὶν C.F.G. Sav. cet. [x] ποῖα δή;] Sic E.F. Haec absunt ab Editis. ποῖα δὴ ταῦτα; C.G. ποῖα—καταφρονεῖν om. Veron. [y] καὶ om. C. [z] περιγενέσθαι] + σπουδάζειν C.G. [a] δὲ om. C. [b] ἢ om. C. [c] δόξης E. Veron. [d] καρτερίας] + ἐστι· καρτερίας Sav. cet. repugnantibus libris. [e] οὐδαμόθεν] + ἄλλοθεν C.G. Sav. cet.

δυσφοροῦντας δακρύομεν, οὐχ ὅτι κακόν τι ἔχουσιν, ἀλλ' ὅτι
μὴ ἔχοντες, ἔχειν νομίζουσιν. [f]Οἷον ὡς ἂν εἴ τις πυρετοῦ
ἀπηλλαγμένος, [g]ἀλύει καὶ περιστρέφεται, ὑγιαίνων ἐπὶ τῆς
κλίνης κείμενος, [h]τῶν πυρεττόντων μᾶλλον οὐχὶ δακρύων ἄξιος,
[i]οὐκ ἐπειδὴ πυρέττει, οὐδὲ γὰρ πυρέττει, ἀλλ' ἐπειδὴ μηδὲν
ἔχων δεινὸν, ἔχειν [k]τι νομίζει; Καὶ σὺ δακρύων ἄξιος διὰ
τοῦτο, ὅτι σαυτὸν ἐλεεινὸν νομίζεις, οὐ διὰ τὴν πενίαν· τῆς B
γὰρ πενίας ἕνεκεν καὶ μακαριστός. Τί φθονεῖς τῷ πλουσίῳ;
ὅτι φροντίδων ἑαυτὸν ὑπεύθυνον κατέστησε πλειόνων, ὅτι δου-
λείᾳ χαλεπωτέρᾳ; ὅτι μυρίαις ἁλύσεσι, καθάπερ τις κύων, τοῖς
[l]αὐτοῦ δέδεται χρήμασι; Κατέλαβεν ἑσπέρα, κατέλαβε νὺξ,
καὶ τὸν τῆς ἀναπαύσεως καιρὸν οὗτος θορύβου καιρὸν καὶ ἀηδίας
καὶ λύπης ἔχει καὶ μερίμνης. Ψόφος ἐγένετο; εὐθέως ἀνεπή-
δησεν. Ὁ δεῖνα ἐσυλήθη; μᾶλλον ἐκείνου φροντίζει τοῦ ἀπο-
λωλεκότος ὁ μὴ ἀπολωλεκώς. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἅπαξ ἀπώλεσε,
καὶ λυπηθεὶς ἀπέθετο τὴν φροντίδα· οὗτος δὲ αὐτὴν ἔχει διηνε- C
κῶς. Κατέλαβε νὺξ, ὁ λιμὴν τῶν ἡμετέρων κακῶν, τὸ παρα-
μύθιον τῶν ἡμετέρων συμφορῶν, τὸ φάρμακον τῶν τραυμάτων.
Καὶ γὰρ οἱ περιωδυνίᾳ τινὶ κατεχόμενοι [m]τοῖς φίλοις μὲν καὶ
συγγενέσι καὶ οἰκείοις, πολλάκις δὲ καὶ πατράσι παραμυθουμέ-
νοις οὐκ εἶξαν, οὐδὲ ὑπεχώρησαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ῥήματα
αὐτὰ ἠγανάκτησαν· [n]τῷ δὲ ὕπνῳ κελεύοντι παύεσθαι οὐδὲ ἀντι- D
βλέψαι ἴσχυσαν. Παντὸς [o]γὰρ καύματος μᾶλλον τὸ πικρὸν
τῆς ὀδύνης τὰς ἡμετέρας θλίβει ψυχάς. Καθάπερ οὖν σῶμα
διακαὲς, καὶ θερμοτέρᾳ [p]προσπαλαῖσαν ἀκτῖνι κατατρυχόμενον,
ὥσπερ τινὶ καταγωγίῳ πολλὰς ἔχοντι πηγὰς καὶ τὴν ἀπὸ τῆς
λεπτῆς αὔρας παραμυθίαν, οὕτως ἡ νὺξ τῷ ὕπνῳ παραδίδωσιν
ἡμῶν τὴν ψυχήν· μᾶλλον δὲ οὐχ ἡ νὺξ, οὐδὲ ὁ ὕπνος τοῦτο
ἐργάζεται, ἀλλ' ὁ θεὸς, εἰδὼς τὸ ταλαίπωρον τοῦτο γένος,
[q]ἅπαντα ταῦτα εἰργάσατο. [r]Ἀλλ' ἡμεῖς οὐκ ἐλεοῦμεν ἑαυτοὺς,
ἀλλ' ἐπενοήσαμεν, καθάπερ ἐχθροὶ ὄντες ἑαυτῶν, τῆς φυσικῆς E
ἀνάγκης καὶ ἀναπαύσεως μείζονα τυραννίδα, τὴν ἀπὸ τοῦ πλού-
του ἀγρυπνίαν. [14]"Μέριμνα γὰρ, φησὶ, πλούτου ἀφιστᾷ
ὕπνον." Καὶ ὅρα πόση τοῦ θεοῦ ἡ κηδεμονία. Οὐκ ἐπέτρεψε
τῇ προθέσει τὴν ἀνάπαυσιν, [s]οὐδὲ προαιρέσει τινὶ τὴν χρείαν

14 Sirac. xxxi. (al. xxxiv.) 1.

[f] οἷον ὡς (ὡς om. E.) ἂν] εἰπὲ γάρ μοι C.G. Sav. cet. [g] ἀλύῃ καὶ περιστρέφηται Veron. et ex corr. E. [h] τῶν] ἄρα τῶν C.G. Sav. cet. Post ἄξιος add. ὁ τοιοῦτος iidem. [i] οὐκ] πῶς; οὐκ C. [k] τι om. C. [l] αὑτοῦ E. Veron. [m] τοῖς om. C.G. [n] Haec τῷ δὲ—ἴσχυσαν post ψυχὰς transp. C.G. Sav. cet. [o] γὰρ om. G. [p] προσπελάσαν E. [q] ταῦτα ἅπαντα inverso ord. C.E. [r] ἀλλ' ἡμεῖς—ἑαυτοὺς om. C. [s] οὐδὲ—ὕπνου om. F. Veron.

τοῦ ὕπνου, ἀλλὰ φυσικαῖς [t]αὐτὴν ἀνάγκαις κατέδησεν, ἵνα καὶ
ἄκοντες εὐεργετώμεθα· τὸ γὰρ καθεύδειν, τῆς φύσεως. Ἡμεῖς
F δὲ ὡς σφόδρα ἑαυτοὺς μισοῦντες, ὡς ἑτέρους πολεμοῦντες καὶ
θλίβοντες, τῆς φυσικῆς ταύτης ἀνάγκης μείζονα τὴν ἀπὸ τῶν
χρημάτων ἐπενοήσαμεν τυραννίδα. Ἡμέρα γέγονε, καὶ δέδοι-
κεν ὁ τοιοῦτος τοὺς συκοφάντας. Ἡ νὺξ κατέλαβε; τρέμει
λῃστάς. Θάνατος ἐπέστη; τοῦ θανάτου μᾶλλον δάκνεται, ὅτι (15)
209 ἑτέρων ἐκεῖνα γίνεται. Παιδίον ἔσχε; πλείων ἡ ἐπιθυμία· καὶ
τότε δοκεῖ πένης εἶναι. Οὐκ ἔσχε; μᾶλλον ὀδυνᾶται. Τοῦτον
οὖν μακαρίζεις τὸν οὐδαμόθεν ἡσθῆναι δυνάμενον; τούτῳ φθο-
νεῖς τῷ κλυδωνιζομένῳ, ἐν λιμένι γαληνῷ τῇ πενίᾳ ἑστηκώς;
Ὄντως καὶ τοῦτο ἐλάττωμα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὸ μὴ
φέρειν τὰ ἀγαθὰ γενναίως, ἀλλ' εἰς τὰς εὐπραγίας ἐξυβρί-
ζειν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθα· ὅταν δὲ ἀπέλθωμεν ἐκεῖ, ἄκουσον
B τί φησιν ὁ πλούσιος, ὁ μυρίων ἀγαθῶν κύριος, ὥσπερ σὺ
λέγεις· οὐ γὰρ ἂν ἔγωγε ταῦτα εἴποιμι ἀγαθὰ, ἀλλ' ἀδιάφορα.
Οὗτος τοίνυν ὁ μυρίων ἀγαθῶν κύριος, ἄκουσον τί φησι, καὶ
τίνος ἐν χρείᾳ [v]καθέστηκε. [15] "Πάτερ, φησὶν, Ἀβραὰμ, πέμ-
ψον Λάζαρον, ἵνα ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ [w]ἐπιστάζῃ μου τὴν
γλῶτταν, ὅτι ἀποτηγανίζομαι." Εἰ γὰρ μηδὲν ὧν εἶπον
ἔπασχεν ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, εἰ γὰρ ἐν ἀδείᾳ καὶ φροντίδος
χωρὶς τὸν ἅπαντα βίον διήγαγε· [x]τί λέγω τὸν ἅπαντα βίον;
C τὴν μίαν ῥοπὴν ἐκείνην· ῥοπὴ [y]γάρ ἐστιν· ὡς μία γὰρ ῥοπὴ,
φησὶν, ὁ πᾶς ἡμῶν αἰὼν πρὸς τὸν αἰῶνα τὸν ἄπειρον· εἰ τοίνυν
πάντα αὐτῷ κατὰ γνώμην [z]προεκεχωρήκει, ἆρα οὐκ ἐλεεινός
ἐστι τούτων τῶν ῥημάτων, μᾶλλον δὲ [a]τούτων τῶν πραγμά-
των; Οὐχὶ οἴνῳ περιεκλύζετό σου ἡ τράπεζα; νῦν δὲ οὐδὲ
σταγόνος ὕδατος εἶ κύριος, καὶ ταῦτα ἐν χρείᾳ πολλῇ καθεστη-
κώς. Οὐχ ἡλκωμένον ὑπερεώρας τὸν πένητα; νῦν δὲ ἀξιοῖς
αὐτὸν ἰδεῖν, καὶ οὐδεὶς δίδωσι. Παρὰ τὸν πυλῶνα ἦν τὸν σὸν,
νῦν δὲ ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ· ὑπὸ τὰς μεγάλας σὺ
D κατέκεισο ὀροφὰς, νῦν δὲ ἐν τῷ πυρὶ τῆς γεέννης. Ἀκουέτω-
σαν ταῦτα οἱ πλούσιοι· μᾶλλον δὲ οὐχ οἱ πλούσιοι, ἀλλ' οἱ
ἀνελεήμονες· οὐ γὰρ, ἐπειδὴ πλούσιος [b]ἦν, ἐκολάζετο, ἀλλ'
ἐπειδὴ οὐκ ἠλέησεν. Ἔνεστι [c]γὰρ πλουτοῦντα καὶ ἐλεοῦντα

15 Luc. xvi. 24.

[t] αὐτὸν E.F. [v] καθίσταται C. [w] ἐπιστάζῃ] ἐπιστάξῃ E. καταψύξῃ C. [x] τί λέγω τὸν ἅπαντα βίον om. E. Post βίον add. διήγαγε Veron. [y] γὰρ] καὶ γὰρ C. [z] προκεχωρήκει C. [a] τούτων om. C. [b] ἦν] + ἐκεῖνος C. [c] γὰρ] + καὶ E. Veron.

τυχεῖν παντὸς ἀγαθοῦ. [d]Καὶ διὰ τοῦτο οὐδένα ἄλλον ὁρᾷ,
ἀλλ' ἢ ἐκεῖνον τὸν δεόμενον αὐτοῦ, ἵνα μάθῃ, ὅτι δικαίως ταῦτα
ἔπασχεν, εἰς ὑπόμνησιν ἐλθὼν ὧν ἔπραττε. Μὴ γὰρ οὐκ ἦσαν E
μυρίοι πένητες δίκαιοι; ἀλλ' ὁ πρὸς τῷ πυλῶνι αὐτοῦ κείμενος,
οὗτος αὐτῷ φαίνεται, παιδεύων αὐτὸν καὶ ἡμᾶς, ὅσον ἐστὶν
ἀγαθὸν μὴ πεποιθέναι ἐπὶ χρήμασιν. Οὐδὲν ἐκεῖνον ἔβλαψεν
ἡ πενία [e]πρὸς τὸ βασιλείας τυχεῖν· οὐδὲν τοῦτον ὠφέλησεν ὁ
πλοῦτος πρὸς τὸ γέενναν ἐκφυγεῖν. Μέχρι πότε πένητες;
μέχρι πότε πτωχοί; Οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι πένης ὁ μηδὲν ἔχων,
ἀλλ' ὁ πολλῶν ἐπιθυμῶν· οὐκ ἔστι πλούσιος ὁ πολλὰ κεκτη- F
μένος, ἀλλ' ὁ μηδενὸς δεόμενος. Τί γὰρ ὄφελος πᾶσαν μὲν
κεκτῆσθαι τὴν οἰκουμένην, τοῦ δὲ μηδὲν ἔχοντος μᾶλλον ἐν
ἀθυμίᾳ διάγειν; Αἱ προαιρέσεις καὶ τοὺς πλουτοῦντας καὶ τοὺς
πενομένους ἐργάζονται, οὐχ ἡ τῶν χρημάτων περιουσία, οὐδὲ ἡ
ἔνδεια. Βούλει γενέσθαι πλούσιος σὺ ὁ πένης; Ἔξεστί σοι 210
βουλομένῳ, καὶ ὁ κωλύων οὐδείς· καταφρόνησον τῶν τοῦ κόσμου
χρημάτων· νόμισον εἶναι μηδὲν, ὥσπερ οὖν οὐδέ ἐστιν· ἔκβαλε
τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλούτου, καὶ ἐπλούτησας. Οὗτός ἐστιν ὁ
πλουτῶν, ὁ μὴ θέλων πλουτεῖν· ὁ μὴ θέλων πένεσθαι, οὗτός
ἐστιν ὁ πενόμενος. Καθάπερ [f]γὰρ ἐκεῖνος ὁ νοσῶν ὁ καὶ ἐν
ὑγείᾳ ἀλύων, οὐκ ἐκεῖνος ὁ πάσης ὑγείας εὐκολώτερον τὴν νόσον
φέρων· οὕτω [g]καὶ πένης [h]ἐστὶν ὁ μὴ δυνάμενος πενίαν ἐνεγκεῖν, B
ἀλλ' ἐν πλούτῳ τῶν πενομένων μᾶλλον ἡγούμενος εἶναι πένης,
οὐκ ἐκεῖνος ὁ τῶν πλουτούντων μᾶλλον τὴν πενίαν εὐκολώτερον
φέρων· οὗτος γάρ [i]ἐστι πλουσιώτερος. Εἰπὲ γάρ μοι, τὴν
πενίαν διὰ τί δέδοικας; διὰ τί τρέμεις; οὐχὶ διὰ λιμόν;
οὐχὶ διὰ δίψος; οὐχὶ διὰ ψῦχος; ἢ οὐ διὰ ταῦτα; Ἀλλ' οὐκ
ἔστιν, οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὁ τούτων ἀπορήσας ποτέ. [16]"Ἐμβλέ-
ψατε γὰρ εἰς ἀρχαίας γενεὰς, καὶ ἴδετε· τίς ἐπίστευσε τῷ
κυρίῳ, καὶ ἐγκατελείφθη; ἢ τίς ἤλπισεν ἐπ' αὐτὸν, καὶ κατῃ- C
σχύνθη;" καὶ πάλιν, "Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,
ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθή-
κας· καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά." Οὐδένα ἂν
[k]ἔχοι τις ἡμῖν [l]δεῖξαι ταχέως διὰ λιμὸν καὶ ψῦχος ἀπολωλότα.
Τίνος οὖν ἕνεκεν τρέμεις τὴν πενίαν; Οὐκ ἔχεις εἰπεῖν. Εἰ γὰρ
εὐπορεῖς τῶν ἀναγκαίων, τί δήποτε τρέμεις αὐτήν; ὅτι πλῆθος

16 Sirac. ii. 11. Matth. vi. 26.

[d] καὶ om. C. [e] πρὸς τὸ β. τυχεῖν om. G. [f] γὰρ et ὁ ante νοσῶν om. C.F.G. Sav. cet. [g] καὶ] + ἐνταῦθα C.G. Sav. cet. [h] ἐστὶν] + οὗτος C. [i] ἐστι] + μᾶλλον ὁ F.G. Sav. cet. Haec οὗτος—πλουσιώτερος desunt in C. [k] ἔχῃ E. Veron. ἡμῖν om. C. [l] δεῖξαι] + τινα Edd. τινα om. E. inclusum a Sav.

οὐκ ἔστι σοι οἰκετῶν; Τοῦτο δεσποτῶν ἐστιν ἀπαλλαγῆναι,
τοῦτο μακαριότης διηνεκὴς, τοῦτο φροντίδος ἐλευθερία. Ἀλλ' (16)
ὅτι καὶ σκεύη καὶ κλῖναι καὶ ἔπιπλα οὐκ ἔστιν ἐξ ἀργυρίου
D κατεσκευασμένα σοι; Τί γάρ σου πλέον ἔχει κατὰ τὴν ἀπό-
λαυσιν ὁ ταῦτα κεκτημένος; Οὐδέν· τὰ γὰρ τῆς χρήσεως ἴσα,
ἄν τε ἀπὸ ταύτης, ἄν τε ἀπ' ἐκείνης τῆς ὕλης [m]ᾖ. Ἀλλ' ὅτι
φοβερὸς οὐκ εἶ τοῖς πολλοῖς; Μηδὲ [n]γένοιό ποτε· ποία γὰρ
ἡδονὴ τρέμειν καὶ δεδοικέναι [o]σέ τινας; Ἀλλ' ὅτι ἑτέρους
φοβῇ; Ἀλλ' οὐκ ἔστι φοβηθῆναι. [17] "Θέλεις γὰρ μὴ φοβεῖ-
σθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ
αὐτῆς." Ἀλλ' [p]ὅτι εὐκαταφρόνητοί ἐσμεν, φησὶ, καὶ πρὸς τὸ
E παθεῖν ἕτοιμοι κακῶς; Μάλιστα μὲν οὐχ ἡ πενία τοῦτο ποιεῖ,
ἀλλ' ἡ κακία· ἐπεὶ πολλῶν πενήτων ἀπραγμόνως τὸν πάντα
βίον διαγόντων, ἄρχοντες, πλουτοῦντες καὶ δυνάσται πάντων
κακούργων καὶ λῃστῶν καὶ τυμβωρύχων ἀθλιώτερον ἀπήλλαξαν.
Ὅπερ γὰρ ἐπὶ σοῦ ἡ πενία, τοῦτο ἐπ' ἐκείνου ὁ πλοῦτος ἔχει.
Ὥσπερ γάρ σε διὰ τὸ καταφρονεῖσθαι ἐνταῦθα ποιοῦσι κακῶς
οἱ κακοῦν βουλόμενοι· οὕτως ἐκεῖνον διὰ τὸ φθονεῖν καὶ βασκαί-
F νειν· καὶ μᾶλλον οὗτοι, ἢ ἐκεῖνοι· μᾶλλον αὕτη ἡ ἀνάγκη ἰσχυ-
ροτέρα τοῦ κακῶς ποιεῖν. Ὁ μὲν γὰρ φθονῶν, ἰσχύϊ πάσῃ καὶ
δυνάμει πάντα πράττει· ὁ δὲ καταφρονῶν πολλάκις καὶ ἠλέησε
τὸν καταφρονούμενον· καὶ τοῦτο αὐτὸ γέγονεν αὐτῷ αἴτιον
211 ἀπαλλαγῆς, τὸ πένητα εἶναι, τὸ μὴ δύνασθαι ἔχειν ἰσχύν·
μεγάλα τε [q]κατορθώσεις, λέγοντες πρὸς αὐτὸν, ἐὰν τὸν δεῖνα
ἀνέλῃς· ἐὰν ἀποκτείνῃς ἕνα πένητα, πόσων οὐκ [r]ἀπολαύσῃ
μισθῶν· καὶ οὕτως αὐτῶν τὸν θυμὸν χαλῶμεν. Ἐπὶ δὲ τῶν
πλουτούντων ὁ φθόνος ἐφέστηκεν, οὐ πρότερον λήγων, ἕως ἂν
ὅπερ βούλεται ἐργάσηται, καὶ τὸν ἰὸν ἐκχέῃ τὸν [s]αὐτοῦ. Ὁρᾷς
B ὅτι οὐχ ἡ πενία, οὐδὲ ὁ πλοῦτος ἀγαθὸν, ἀλλ' ἡ ἡμετέρα προ-
αίρεσις; [t]Ῥυθμίζωμεν ταύτην, παιδεύωμεν φιλοσοφεῖν. Ἂν
[v]αὕτη καλῶς ᾖ διακειμένη, οὔτε πλοῦτος ἡμᾶς ἐκβαλεῖν [w]βασι-
λείας δυνήσεται, οὔτε πενία ποιήσει ἔλαττον ἔχειν· ἀλλὰ πράως
τὴν πενίαν οἴσομεν, οὐδὲ εἰς τὴν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀπό-
λαυσιν παραβλαπτόμενοι, οὐδὲ ἐνταῦθα· ἀλλὰ καὶ τούτων
ἀπολαύσομεν, καὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν· ὧν
γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ

17 Rom. xiii. 3.

[m] ᾖ om. E. Veron. [n] γένοιτο F.G. Veron. [o] σε om. C. [p] ὅτι om. C. [q] κατορθώσομεν C. κατώρθωσας Veron. [r] ἀπολαύσῃ μισθῶν] ἀπολαύσεις ἀγαθῶν C. [s] αὐτοῦ pro αὑτοῦ E. [t] ῥυθμίζωμεν] οὐκοῦν ταύτην ῥυθμίζωμεν C.G. Sav. cet. [v] αὐτὴ E. [w] τῆς βασ. Sav. cet. τῆς om. C. Veron.

κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ.

[1]*Καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. Οἶδα γὰρ ὅτι* C
τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παρρησίᾳ, ὡς πάντοτε, καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου.

ΤΗΝ *μεγάλην καὶ φιλόσοφον ψυχὴν οὐδὲν τῶν ἐν τῷ* D
παρόντι βίῳ λυπηρῶν δύναται δακεῖν, οὐκ [a]*ἔχθραι, οὐ κατηγορίαι, οὐ διαβολαὶ, οὐ κίνδυνοι, οὐκ ἐπιβουλαί. Ὥσπερ γὰρ εἰς μεγάλην τινὰ ἀκρώρειαν καταφυγοῦσα, ἄληπτος πᾶσίν ἐστι τοῖς κάτωθεν ἀνιοῦσιν ἀπὸ τῆς γῆς. Τοιαύτη ἦν ἡ τοῦ Παύλου ψυχὴ, πάσης ἀκρωρείας ὑψηλότερον τόπον τὸν τῆς φιλοσοφίας* [b]*καταλαβοῦσα τῆς πνευματικῆς, τῆς ὄντως φιλοσοφίας. Τὰ γὰρ τῶν ἔξωθεν, ῥήματα μόνον ἐστὶ καὶ παίδων ἀθύρματα.* E
Ἀλλ' οὐ περὶ τούτων λόγος νῦν, τὰ δὲ Παύλου φθεγγόμεθα τέως. Ὁ μακάριος ἐκεῖνος καὶ τὸν βασιλέα πολεμοῦντα [c]*εἶχεν αὐτῷ,* [d]*καὶ πρὸς τούτοις εἶχε καὶ ἑτέρους ἐχθροὺς διαφόρως αὐτὸν λυποῦντας, καὶ μετὰ πικρᾶς διαβολῆς· καὶ τί φησιν; Οὐ μόνον οὐκ ἀλγῶ τούτοις, οὐδὲ καταπίπτω, ἀλλὰ καὶ χαίρω καὶ χαρήσομαι·* [e]*οὐ πρὸς καιρὸν, φησὶν, ἀλλ' ἀεὶ ὑπὲρ τούτων χαρήσομαι. "Οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτη-* F
(17) *ρίαν," τὴν* [f]*μέλλουσαν· ὅταν καὶ ἡ ἔχθρα* [g]*μου τὸ κήρυγμα ὠφελῇ, καὶ ὁ πρὸς ἐμὲ ζῆλος. "Διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, φησὶ, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου." Ὅρα τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ μακαρίου τούτου. Ἐν τοῖς ἄθλοις ἦν ἀγωνιζόμενος,* [h]*πρὸς* 212
αὐτῷ τῷ στεφάνῳ λοιπόν· μυρία κατωρθώκει· Παῦλος γὰρ ἦν· τί γὰρ ἂν τις εἴποι πλέον; καὶ Φιλιππησίοις [i]*φησὶν, ὅτι διὰ*

[1] CAP. I. v. 18—20.

HOM. IV. [a] *ἔχθραι, οὐ*] *ἐχθροῦ* E. Veron. *ἔχθρα, οὐ* C. [b] *καταλαβοῦσα* om. E.F. Veron. Sed E. post *τόπον* inserit *ἔχουσα*, et Veron. post *πνευματικῆς* add. *ἐκέκτητο*. [c] *εἶχεν*] *ἔχων* C. *ἔχων* ante *πολεμοῦντα* transp. G. Sav. cet. [d] *καὶ πρὸς τούτοις εἶχε*] *εἶχε πρὸς τούτῳ* C. *πρὸς τούτῳ εἶχε* G. Sav. cet. [e] *οὐ—χαρήσομαι* om. C. [f] *μέλλουσαν*] + *πῶς γὰρ οὐκ ἀποβήσεται* G. Sav. cet. + *πῶς δαὶ οὐκ ἀπ.* C. [g] *μου* om. C. [h] *πρὸς αὐτῷ—κατωρθώκει*] *μυρία κατωρθώκει, πρὸς αὐτῷ τῷ σ. λοιπὸν ἔκειτο* C.G. Sav. cet. [i] *φησὶν*] *γράφει* C.F.G. Sav. cet.

οὐκ αἰσχυνθήσομαι· κηρύττω γὰρ τὸ κήρυγμα· [t]εἴτε διὰ τοῦ ἀποθανεῖν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι· οὐ [v]κατέχει με γὰρ φόβος· τὴν γὰρ αὐτὴν παρρησίαν ἐπιδείκνυμαι. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ [w]δεσμὰ εἶπον, αἰσχύνην τὸ πρᾶγμα νομίσητε. Τοσούτων ἀγαθῶν αἴ-
D τιόν μοι γέγονεν, ὅτι καὶ ἑτέροις ἔδωκε θαρρεῖν. Οὐ γὰρ τὸ δεθῆναι διὰ Χριστὸν, ἀλλὰ τὸ φοβηθέντα τὰ δεσμὰ, προδοῦναί τι τῶν τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο αἰσχύνη· [x]ὡς ἂν τοῦτο μὴ ᾖ, καὶ παρρησίας πρόξενα τὰ δεσμά. Μὴ ἐπειδὴ πολλάκις διέφυγον κινδύνους, καὶ ἔχω ἐπὶ τούτοις καυχᾶσθαι πρὸς τοὺς ἀπίστους, [y]ἂν συμβῇ τι τοιοῦτον, ἤδη [z]νομίζετε αἰσχύνεσθαι· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο οὐχ ἧττον ἐκείνου δίδωσιν [a]ὑμῖν τὴν παρρησίαν. Ὅρα
E πῶς ἐπὶ τοῦ οἰκείου προσώπου αὐτὸ προάγει· [b]ὅπερ πολλαχοῦ [c]ποιεῖ, καθάπερ ἐπὶ Ῥωμαίων, [6]"Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον," [d]φησί· καθάπερ ἐπὶ Κορινθίων· "Ταῦτα δὲ μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ Ἀπολλώ." "Εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου." Οὐχ ὡς ἀγνοῶν τοῦτό φησιν· οἶδε μὲν γὰρ, ὅτι οὐκ ἀποθανεῖται τότε, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα· πλὴν αὐτῶν προπαρασκευάζει τὴν ψυχὴν ἤδη.

[7]"Ἐμοὶ γὰρ, φησὶ, τὸ ζῆν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν
F κέρδος." Καὶ γὰρ ἀποθανὼν, φησὶν, οὐ τεθνήξομαι, τὴν ζωὴν ἔχων ἐν ἐμαυτῷ. Τότε με ἀνεῖλον ἂν, εἰ ἴσχυσαν διὰ τοῦ φόβου τὴν πίστιν ἐκβαλεῖν τῆς ἐμῆς ψυχῆς· ἕως δ' ἂν Χριστὸς ᾖ μετ' ἐμοῦ, κἂν θάνατος ἐπέλθῃ, ζῶ. Καὶ ἐν τῇ ζωῇ δὲ ταύτῃ
214 οὐ τοῦτό ἐστί μου τὸ ζῆν, ἀλλὰ [e]ὁ Χριστός. [f]Εἰ τοίνυν οὐδὲ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ, τί τοῦτό ἐστιν· [8]"Ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ;" Τοῦτο κἀκεῖ λέγω· "Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός." Τοιοῦτον χρὴ εἶναι τὸν Χριστιανόν. Οὐ ζῶ, φησὶ, τὴν κοινὴν ζωήν. Πῶς [g]οὐ ζῇς, ὦ μακάριε Παῦλε; Οὐχὶ τὸν ἥλιον ὁρᾷς; οὐχὶ τὸν κοινὸν ἀέρα ἀναπνεῖς; οὐχὶ ταύταις ταῖς ἁπάντων τρέφῃ [h]τροφαῖς; οὐχὶ τὴν γῆν πατεῖς, ὥσπερ
B ἡμεῖς; οὐχὶ ὕπνου δέῃ; οὐχὶ ἐνδυμάτων; οὐχὶ ὑποδημάτων; Τί λέγεις, οὐ ζῶ; πῶς οὐ ζῇς; τί μεγαλαυχεῖς; Οὐκ ἔστι μεγαληγορία ταῦτα. Εἰ μὲν γὰρ μὴ τὰ πράγματα ἐμαρτύρει, εἰκότως ἄν τις [i]εἶπε μεγαληγορίαν εἶναι· εἰ δὲ τὰ πράγματα

6 Rom. i. 16. 1 Cor. iv. 6. 7 v. 21. 8 Gal. ii. 20.

[t] εἴτε] + ἀποθάνω C.G. Sav. cet. [v] κατέχει με] Sic C.E. Veron. κατεῖχέ με F.G. Ben. κατῄσχυνε Sav. Mor. [w] τὰ δεσμὰ E. Veron. [x] ἕως E.F. Veron. [y] ἂν] + μὴ C.G. Sav. cet. [z] νομίζετε C.E. νομίζητε Edd. [a] ἡμῖν C. [b] ὅπερ] ὃ C. [c] ποιεῖ] + καὶ ἀλλαχοῦ C.G. Sav. cet. [d] φησὶ om. E. Veron. [e] ὁ om. E. Veron. [f] Haec εἰ τοίνυν—ἐστιν om. E. Vid. Annot. [g] οὐ pro οὖν sine libris reposuimus. [h] τρυφαῖς C. [i] εἶπε] Sic C.E. εἴποιεν F. εἴποι Edd.

μαρτυρεῖ, ποία μεγαληγορία; Πῶς οὖν οὐ ζῇ, μάθωμεν· καὶ
γὰρ ἀλλαχοῦ φησιν, [9] "Ἐγὼ τῷ κόσμῳ ἐσταύρωμαι, καὶ ἐμοὶ
ὁ κόσμος." Πῶς οὖν φησιν, "οὐκέτι ζῶ," καὶ πῶς [k] φησιν,
"ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστὸς," ἀκούσατε. Τὸ τῆς ζωῆς ὄνομα πολυ-
σήμαντόν ἐστιν, [l] ἀγαπητοὶ, ὥσπερ καὶ τὸ τοῦ θανάτου. [m] Ἔστι C
ζωὴ αὕτη ἡ τοῦ σώματος, [n] ἔστι ζωὴ ἡ τῆς ἁμαρτίας· καθὼς
φησιν αὐτὸς ἀλλαχοῦ· [10] "Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ,
πῶς ἔτι [o] ζήσομεν ἐν αὐτῇ;" Ἄρα ἔστι [p] ζωὴν τὴν τῆς ἁμαρ-
τίας ζῆν. Προσέχετε ἀκριβῶς, παρακαλῶ, ἵνα μὴ εἰκῇ κοπτώ-
μεθα. Ἔστι ζωὴ ἡ ἀΐδιος καὶ ἀθάνατος, [q] μετὰ ζωῆς αἰωνίου ἡ
οὐράνιος· [11] "Ἡμῶν γὰρ, φησὶ, τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς
ὑπάρχει." Ἔστι ζωὴ ἡ τοῦ σώματος, ἥν φησι, [12] "Δι' αὐτοῦ
ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν." Οὐ τὴν φυσικὴν οὖν φησι μὴ D
ζῆν ζωὴν, ἀλλὰ ταύτην τὴν τῶν ἁμαρτημάτων, ἣν ἅπαντες
ἄνθρωποι [r] ζῶσιν. Ὁ μὴ ἐπιθυμῶν τῆς παρούσης ζωῆς, πῶς
ταύτην ζῇ; ὁ πρὸς ἑτέραν σπεύδων, πῶς ταύτην ζῇ; ὁ θανάτου
καταφρονῶν, πῶς ταύτην ζῇ; ὁ μηδενὸς [s] ἐπιθυμῶν, πῶς ταύτην
ζῇ; Ὥσπερ γὰρ ὁ ἐξ ἀδάμαντος συγκείμενος, κἂν μυριάκις E
πλήττοιτο, οὐκ ἂν ἐπιστραφείη ποτὲ, οὕτως οὐδὲ ὁ Παῦλος.
"Ζῶ δὲ, φησὶν, οὐκέτι ἐγὼ," τουτέστιν, [t] οὐκέτι ὁ παλαιὸς
ἄνθρωπος· καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ, [13] "Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρω-
πος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;"
[v] Οὕτως ὁ μηδὲν διὰ τροφὴν ποιῶν, [w] ὁ μηδὲν δι' ἔνδυμα, ὁ
μηδὲν διά τι τῶν παρόντων, πῶς [x] οὗτος ζῇ; Οὗτος οὐδὲ τὴν
φυσικὴν ζωὴν ζῇ· ὁ μηδενὸς φροντίζων τῶν βιωτικῶν, οὐ ζῇ.
Ἡμεῖς ζῶμεν τοῦτον τὸν βίον, οἱ πάντα ὑπὲρ τούτου πράτ- F
τοντες· ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἔζη. [y] Οὐδὲν ἐπραγματεύετο τῶν ἐνταῦθα·
πῶς οὖν [z] ἔζη; Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπί τινων λέγομεν· ἐμοὶ ὁ δεῖνα
(19) οὐ πάρεστιν, ὅταν μηδὲν πράττῃ τῶν ἀνηκόντων εἰς ἐμέ· ἐμοὶ ὁ
δεῖνα οὐ ζῇ, πάλιν ὁμοίως. Ὅτι γὰρ οὐ τὴν φυσικὴν παραι-
τεῖται ζωὴν, φησὶν ἀλλαχοῦ· [14] "Ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν
πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ 215

9 Gal. vi. 14. 10 Rom. vi. 2. 11 Philipp. iii. 20.
12 Act. xvii. 28. 13 Rom. vii. 24. 14 Gal. ii. 20.

[k] φησιν] πάλιν C.F.G. Sav. cet. [l] ἀγαπητοὶ] + τουτέστι, πολλὰ σημαίνει Edd. Haec, inclusa a Sav. absunt a C.G. Cat. [m] ἔστι] + γὰρ C. [n] καὶ ἔστι Sav. cet. καὶ om. Cat. Veron. [o] συζήσομεν C. [p] ζωὴν pro ζῆν et ζῆν pro ζωὴν C.E.F.G. [q] μετὰ ζωῆς αἰωνίου] Sic E.F. Cat. μετὰ δὲ ταύτης C.G. Sav. In Veron. quaedam desunt. [r] ζῶσιν] + εἰκότως C.G. Sav. cet. Statim ὁ γὰρ μὴ iidem. [s] ἐπιθυμῶν] ἐρῶν τῶν ἐν κόσμῳ C. τῶν ἐνταῦθα ἐπιθυμῶν G. Veron. Sav. cet. [t] οὐκέτι om. C.G. Sav. cet. [v] οὗτος E. [w] ὁ μηδὲν] μηδὲ E. μηδὲν Veron. [x] οὕτω E. [y] οὐδὲν] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. [z] ζῇ F. Veron.

παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.” Τουτέστι, καινήν τινα ζωὴν ζῶ, ἐξηλλαγμένην.

Ταῦτα δὴ πάντα πρὸς παραμυθίαν τῶν Φιλιππησίων λέγει. Μὴ [a]νομίσητε, φησὶν, ὅτι [b]τῆς ζωῆς ἀποστεροῦμαι ταύτης· [c]ἐπεὶ μηδὲ ζῶν, ταύτην ἔζων τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἐκείνην, ἣν ὁ Χριστὸς ἐβούλετο. Εἰπὲ γάρ μοι· ὁ χρημάτων καταφρονῶν, ὁ τρυφῆς, ὁ λιμοῦ καὶ δίψης, ὁ κινδύνων, ὁ ὑγείας, ὁ σωτηρίας, B ταύτην ζῇ τὴν ζωήν; ὁ μηδὲν ἐνταῦθα ἔχων, ὁ πολλάκις αὐτὴν ῥῖψαι βουλόμενος, ἀνάγκης οὔσης, καὶ μὴ ἀντιποιηθεὶς, ταύτην ζῇ τὴν ζωήν; Οὐδαμῶς. Ὡς ἐπὶ ὑποδείγματος δὲ ὑμῖν χρὴ τοῦτο ποιῆσαι φανερόν. [d]Οἷον, ἔστω τις ἐν πλούτῳ πολλῷ, καὶ οἰκέτας ἐχέτω καὶ χρυσίον, καὶ μηδενὶ τούτων κεχρήσθω· ἆρα οὗτος πλουτεῖ τὸν πλοῦτον ἐκεῖνον; Οὐδαμῶς. [e]Ὁράτω διασπαθίζοντας τὰ ὑπάρχοντα τοὺς παῖδας, εἰκῇ ῥεμβομένους· [f]μηδενὸς αὐτῶν [g]φροντιζέτω· τυπτόμενος [h]μηδὲ ἀλγείτω· ἆρα C φήσομεν αὐτὸν εἶναι ἐν πλούτῳ; Οὐδαμῶς· καίτοιγε αὐτοῦ [i]ἐστιν. “Ἐμοὶ, φησὶ, τὸ ζῆν Χριστός.” Εἰ βούλει τὴν ζωὴν ἐξετάσαι τὴν ἐμὴν, ἐκεῖνός ἐστι. “Καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος.” Διὰ τί; Ὅτι σαφέστερον αὐτῷ [k]συνέσομαι μᾶλλον· ὥστε μᾶλλόν ἐστι ζῆσαι [l]τὸ ἀποθανεῖν. Οὐδὲν δεινὸν ἐργάσονταί με οἱ [m]ἀποκτενοῦντές με, τῇ ζωῇ παραπέμποντες τῇ ἐμῇ, καὶ ταύτης τῆς οὐ προσηκούσης ἀπαλλάττοντες. Τί οὖν; D ἐνταῦθα ὢν, οὐκ ἦς τοῦ Χριστοῦ; Καὶ σφόδρα. [15] “[n]Εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκὶ, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω.” Ἵνα μή τις [o]εἴπῃ, εἰ τοίνυν ἐκεῖνο ζωὴ, τίνος ἕνεκεν ὁ Χριστὸς [p]εἴασέ σε ἐνταῦθα; καρπὸς ἔργου, φησὶν, ἐστίν. Ὥστε ἔνεστι καὶ τῇ παρούσῃ ζωῇ εἰς δέον χρήσασθαι, [q]μὴ ζῶντα [r]αὐτήν· ἵνα μὴ νομίσῃς διαβεβλῆσθαι τὴν [s]ζωήν. Εἰ γὰρ οὐδὲν [t]χρησιμεύομεν ἐνταῦθα, τίνος ἕνεκεν οὐκ ἀναιροῦμεν ἑαυτοὺς, οὐδὲ [v]ἀποκτείνομεν; Μηδαμῶς, φησίν· ἔνεστι καὶ ἐνταῦθα ὄντα κερδαίνειν, ἐὰν μὴ ζῶμεν τὴν ζωὴν ταύτην, ἀλλ'

[15] v. 22.

[a] νομίσητε] + οὖν C. [b] τῆς om. C. Veron. [c] ἐπειδὴ C.E. [d] οἷον ἔστω τις] ἔστω τις τοιγαροῦν C.G. [e] ὁράτω] + δὲ καὶ C.G. Sav. cet. Statim διασκορπίζοντας ex corr. E. διασπαθῶντας C.G. receptum a Ben. τὰ ὑπ. τοὺς παῖδας διασπαθῶντας inverso ord. C.G. [f] μηδενὸς] καὶ μηδενὸς C.F.G. Sav. cet. [g] φροντιζέτω] + εἰ βούλει δὲ καὶ C.G. Sav. cet. [h] μὴ C.G. Sav. cet. [i] ἐστιν] + οὕτω καὶ Παῦλος C.G. Sav. cet. [k] συνέχομαι C. [l] τῷ C. [m] ἀποκτιννύντες C. ἀποκτεινύντες Cat. [n] εἰ δὲ τὸ] τὸ δὲ C.G. [o] εἴπῃ pro εἴποι C.E. Cat. [p] εἴασέ σε] Sic Sav. cet. εἴασεν C.E.F.G. Cat. Veron. [q] μὴ] πῶς; μὴ C.G. Statim ζῶντας C.F.G. Sav. cet. [r] αὐτὴν] + ὡς οἱ πολλοί. τοῦτό φησιν C.G. Sav. cet. invita Cat. [s] ζωὴν] + μηδὲ εἴπῃς C.G. Sav. cet. [t] χρησιμεύοιμεν C. Mor. Ben. [v] ἀποκτέννομεν C. ἀποκτένομεν E.

ἑτέραν. Ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, [w]ὅτι τοῦτο καρπόν σοι φέρει; E
Ναὶ, φησί. Ποῦ νῦν οἱ αἱρετικοί; Ἰδοὺ νῦν τὸ ζῆν ἐν σαρκὶ,
[x]τοῦτο καρπὸς ἔργου. "Ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ."
[y]Διὰ τοῦτο καρπὸς ἔργου. "Καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω."
Βαβαὶ, πόση ἦν ἡ φιλοσοφία; Πῶς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐξέβαλε
τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ οὐ διέβαλεν αὐτήν; [z]Τῷ μὲν γὰρ
εἰπεῖν, ὅτι τὸ ἀποθανεῖν κέρδος, [a]τούτῳ τὴν ἐπιθυμίαν ἐξέβαλε· F
τῷ δὲ εἰπεῖν, ὅτι τὸ ζῆν ἐν σαρκὶ καρπὸς ἔργου, τούτῳ ἔδειξε
καὶ τὴν παροῦσαν ἀναγκαίαν ζωὴν, [b]ἐὰν εἰς δέον αὐτῇ [c]χρώμεθα, ἐὰν καρποφορῶμεν· ὡς ἐὰν ἄκαρπος ᾖ, οὐκ ἔστιν ἔτι ζωή.
Καὶ γὰρ τῶν δένδρων τὰ μὴ φέροντα καρπὸν, ὁμοίως τῶν ξηρῶν 216
ἀποστρεφόμεθα, καὶ πυρὶ [d]παραδίδομεν. Τὸ γὰρ ζῆν πάλιν
τῶν μέσων ἐστὶ καὶ ἀδιαφόρων· τὸ δὲ καλῶς ἢ κακῶς, ἐν ἡμῖν
ἐστιν. Ὥστε οὐ μισοῦμεν τὸ ζῆν· ἔνεστι γὰρ ζῆν [e]καὶ καλῶς·
ὡς ἐὰν κακῶς αὐτῷ [f]χρησώμεθα, οὐδὲ οὕτω [g]διαβάλλομεν αὐτό.
Διὰ τί; Ὅτι οὐκ αὐτὸ αἴτιον γέγονεν, ἀλλ' ἡ προαίρεσις τῶν
κακῶς χρωμένων αὐτῷ. Ὁ μὲν γὰρ θεός σε ἐποίησε ζῆν, ἵνα
αὐτῷ ζῇς· σὺ δὲ ὑπὸ τῆς κακίας τῇ ἁμαρτίᾳ ζήσας, ὑπεύθυνον
σαυτὸν πάσης αἰτίας ποιεῖς. Τί λέγεις, εἰπέ [h]μοι; οὐ γνωρίζεις τί αἱρήσῃ; B
Ἐνταῦθα μέγα ἀπεκάλυψε μυστήριον, [i]ὅτι
κύριος ἦν τοῦ ἀπελθεῖν· ὅταν γὰρ αἵρεσις ᾖ, κύριοί ἐσμεν. "Τί
αἱρήσομαι, φησὶν, οὐ γνωρίζω." Ἐν [k]σοί ἐστι; Ναὶ, φησίν·
εἰ βουλοίμην αἰτῆσαι τὸν θεὸν χάριν. [16]"Συνέχομαι [l]ἐκ τῶν
δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων." Ὅρα τὴν φιλοστοργίαν τοῦ μακαρίου τούτου· καὶ ταύτῃ αὐτοὺς παραμυθεῖται, [m]ὅταν ἴδωσιν,
ὅτι αὐτὸς κύριός ἐστι τῆς αἱρέσεως, ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνῃ πονηρίᾳ
τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ θεοῦ [n]οἰκονομίᾳ. Τί ἀλγεῖτε, φησὶν, ἐπὶ C
τῷ θανάτῳ; πολλῷ κρεῖττον ἦν πάλαι ἀπελθεῖν. "Τὸ ἀναλῦσαι γὰρ, φησὶ, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον κρεῖσ-
(20) σον· [17]τὸ δὲ ἐπιμεῖναι τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς."
Ταῦτα προπαρασκευαστικὰ τῆς μελλούσης αὐτοῦ τελευτῆς, ἵνα
φέρωσιν αὐτὴν γενναίως· ταῦτα φιλοσοφίας διδακτικά. Καλὸν,

[16] v. 23. [17] v. 24.

[w] ὅτι om. C.G. Sav. cet. [x] τοῦτο] + φησι καρπὸν ἔργου· καὶ γὰρ ἔργου· πῶς C.G. Sav. cet. [y] διὰ om. C. [z] τὸ μεν et τὸ δὲ E. Veron. [a] τοῦτο bis E. Veron. [b] ἐὰν] πῶς; ἂν C.G. πῶς; ἐὰν Sav. cet. [c] κεχρήμεθα E.F. Cat. Veron. [d] παραδιδόαμεν C. [e] καὶ om. E. Veron. [f] χρησώμεθα C.G. χρησαίμεθα Edd. [g] διαβαλοῦμεν C.F.G. Sav. cet. [h] μοι] + ὦ Παῦλε Sav. cet. repugnantibus libris. [i] ὅτι κ. ἦν τοῦ ἀπ.] διὰ γὰρ τούτου καὶ ὅτι κ. ἦν τοῦ ἀπ. δείκνυσιν C.G. [k] σοὶ] + οὖν C.F.G. Sav. cet. [l] ἐκ] γὰρ ἐκ Sav. cet. invitis libris. [m] ὅταν] + γὰρ C.G. [n] οἰκονομίᾳ] + οὐ μικρὸν λήψονται πρὸς παραμυθίαν ἀφορμὴν C.G. Statim τί τοίνυν ἀλγ. C.G. Sav. cet.

φησὶ, τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. Καὶ [o]γὰρ ὁ θάνατος τῶν ἀδιαφόρων ἐστίν. Οὐ γὰρ κακὸν ὁ θάνατος, ἀλλὰ κακὸν τὸ ἀποθανόντα κολάζεσθαι· οὐδὲ καλὸν ὁ θάνατος, ἀλλὰ
D καλὸν τὸ [p]ἀπελθόντα σὺν Χριστῷ εἶναι· [q]τὰ μετὰ θάνατον, ἢ καλὰ ἢ κακά.

[r]Μὴ τοίνυν ἐπὶ τοῖς ἀποθνήσκουσι πενθῶμεν ἁπλῶς, μηδὲ ἐπὶ τοῖς ζῶσι χαίρωμεν ἁπλῶς, ἀλλὰ τί; Πενθῶμεν τοὺς ἁμαρτωλοὺς μὴ ἀποθνήσκοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ ζῶντας· χαίρωμεν δὲ ἐπὶ τοῖς δικαίοις, μὴ ζῶσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τετελευτηκόσιν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ ζῶντες τεθνήκασιν, οὗτοι δὲ καὶ ἀποθανόντες ζῶσιν· ἐκεῖνοι καὶ ἐνταῦθα ὄντες ἐλεεινοὶ πᾶσίν εἰσιν, ἐπειδὴ θεῷ προσκρούουσιν· οὗτοι καὶ ἐκεῖ μεταστάντες μακά-
E ριοι, ὅτι πρὸς τὸν Χριστὸν ἀπῆλθον. Οἱ ἁμαρτωλοὶ, ὅπου ἂν ὦσι, πόρρω τοῦ βασιλέως εἰσί· διὰ τοῦτο δακρύων ἄξιοι· οἱ [s]δὲ δίκαιοι, ἄν τε ἐνταῦθα, ἄν τε ἐκεῖ, μετὰ τοῦ βασιλέως εἰσὶ, κἀκεῖ μᾶλλον καὶ ἐγγύτερον, [t]οὐ διὰ [v]εἰσόδου, [w]οὐ διὰ πίστεως, ἀλλὰ [x]πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Μὴ τοίνυν ἁπλῶς κλαίωμεν τοὺς [y]ἀποθανόντας, ἀλλὰ τοὺς ἐν ἁμαρτίαις· οὗτοι θρήνων
F ἄξιοι, οὗτοι κοπετῶν καὶ δακρύων. Ποία γὰρ ἐλπὶς, εἰπέ μοι, μετὰ ἁμαρτημάτων ἀπελθεῖν, ἔνθα οὐκ ἔστιν ἁμαρτήματα ἀποδύσασθαι; Ἕως μὲν γὰρ ἦσαν ἐνταῦθα, ἴσως ἦν προσδοκία
217 πολλὴ, ὅτι [z]μεταβαλοῦνται, ὅτι βελτίους ἔσονται· ἂν δὲ ἀπέλθωσιν εἰς τὸν ᾅδην, ἔνθα οὐκ ἔστιν ἀπὸ μετανοίας κερδᾶναί τι· [18]"Ἐν γὰρ τῷ ᾅδῃ, φησὶ, τίς ἐξομολογήσεταί σοι;" πῶς οὐ θρήνων ἄξιοι; Κλαίωμεν τοὺς οὕτως ἀπερχομένους, οὐ κωλύω, κλαίωμεν, ἀλλὰ μὴ ἀσχημόνως, μὴ τρίχας [a]τίλλοντες, μὴ βραχίονας γυμνοῦντες, μὴ [b]ὄψιν σπαράττοντες, μὴ μελανειμονοῦντες, ἀλλὰ [c]μόνον κατὰ ψυχὴν ἠρέμα δάκρυον ἀφιέντες πικρόν. Ἔνεστι γὰρ καὶ ταύτης χωρὶς τῆς πομπῆς κλαῦσαι πικρῶς, καὶ μὴ παῖξαι μόνον· παιγνίων γὰρ οὐδὲν διενήνοχε τὰ
B ὑπό τινων γινόμενα. [d]Ὅτι γὰρ οὐ συμπαθείας ἐκεῖνοι οἱ κοπετοὶ οἱ ἐπ' ἀγορᾶς, ἀλλ' ἐπιδείξεως καὶ φιλοτιμίας καὶ κενοδοξίας εἰσί· πολλαὶ διὰ τέχνην τοῦτο ποιοῦνται. Κλαῦσον

18 Psal. vi. 6.

[o] γὰρ] + καὶ C. [p] ἀποθανόντα C. [q] τὰ] ὥστε τὰ C. [r] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ζῶντας καὶ ἀποθνήσκοντας θρηνεῖν δεῖ, μάλιστα τοὺς χωρὶς φωτίσματος, καὶ τοὺς ἐν πλούτῳ· καὶ ὅτι μεγάλα ὠφελοῦσι τοὺς κοιμηθέντας αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι ἐλεημοσύναι, καὶ αἱ λειτουργίαι. Veron. [s] δὲ om. C.E. [t] οὐ] + γὰρ C.G. [v] Vid. Annot. [w] οὐ] οὐδὲ C.G. [x] πρόσωπον] + φησὶ C.G. Sav. cet. [y] ἀπελθόντας E. [z] μεταμελοῦνται Floril. p. 564. (Tom. xii. p. 678 B.) [a] τίλλωμεν ante corr. C. [b] ὄψεις E. Veron. [c] μᾶλλον pro μόνον et μικρὸν pro πικρὸν Flor. [d] ὅτι] καὶ C.G. Sav. cet.

πικρὸν, στέναξον κατ' οἰκίαν, μηδενὸς ὁρῶντος· τοῦτο συμπα-
θείας ἐστὶ, τοῦτο καὶ σὲ ὠφελεῖ. Ὁ γὰρ ἐκεῖνον πενθῶν οὕτω,
πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς σπουδάσει μηδέποτε τοῖς αὐτοῖς περιπε-
σεῖν· φοβερά σοι ἔσται ἡ ἁμαρτία λοιπόν. Κλαῦσον τοὺς
ἀπίστους, κλαῦσον τοὺς οὐδὲν ἐκείνων ἀπέχοντας, τοὺς χωρὶς C
φωτίσματος ἀπερχομένους, τοὺς χωρὶς σφραγῖδος· οὗτοι ὄντως
θρήνων ἄξιοι, οὗτοι ὀδυρμῶν· ἔξω τῶν βασιλείων εἰσὶ μετὰ τῶν
καταδίκων, μετὰ τῶν κατεγνωσμένων. [19] "Ἀμὴν γὰρ λέγω
ὑμῖν, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσ-
έλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν." Κλαῦσον τοὺς ἐν πλούτῳ
τετελευτηκότας, καὶ μηδεμίαν ἀπὸ τοῦ πλούτου παραμυθίαν
ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς ἐπινοήσαντας, τοὺς λαβόντας ἐξουσίαν
ἀπολούσασθαι [e]αὐτῶν τὰ ἁμαρτήματα, καὶ μὴ βουληθέντας.
Τούτους κλαίωμεν καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ πάντες, ἀλλὰ μετὰ κο-
σμιότητος, ἀλλὰ μετὰ σεμνότητος, ἀλλὰ μὴ ὥστε παραδειγμα- D
τίζειν ἑαυτούς. Τούτους κλαίωμεν μὴ μίαν ἡμέραν, μηδὲ δευ-
τέραν, ἀλλὰ τὸν πάντα βίον ἡμῶν. Τοῦτο οὐκ ἔστι πάθους
ἀλόγου τὸ δάκρυον, [f]ἀλλὰ φιλοστοργίας· ἐκεῖνο [g]δὲ πάθους
ἀλόγου· διὰ τοῦτο καὶ ταχέως σβέννυται. Ὅταν [h]δὲ διὰ τὸν
τοῦ θεοῦ φόβον γίνηται, ἀεὶ παραμένει. [i]Κλαίωμεν τούτους,
βοηθῶμεν αὐτοῖς κατὰ δύναμιν, ἐπινοήσωμεν αὐτοῖς τινα βοή-
θειαν, μικρὰν μὲν, [k]βοηθῶμεν δ' ὅμως. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ;
[l]Εὐχόμενοι, καὶ ἑτέρους παρακαλοῦντες εὐχὰς ὑπὲρ αὐτῶν E
ποιεῖσθαι, πένησιν ὑπὲρ αὐτῶν διδόντες συνεχῶς. Ἔχει τινὰ
τὸ πρᾶγμα παραμυθίαν. Ἄκουε γὰρ τοῦ θεοῦ λέγοντος·
[20] "Ὑπερασπιῶ [m]τῆς πόλεως ταύτης δι' ἐμὲ, καὶ διὰ Δαυὶδ
τὸν δοῦλόν μου." Εἰ μνήμη μόνον δικαίου τοσοῦτον ἴσχυσεν,
ὅταν καὶ ἔργα γένηται ὑπὲρ αὐτοῦ, [n]πόσον οὐκ ἰσχύσει; Οὐκ
εἰκῇ ταῦτα ἐνομοθετήθη ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, τὸ ἐπὶ τῶν
φρικτῶν μυστηρίων μνήμην γίνεσθαι τῶν ἀπελθόντων· ἴσασιν
(21) αὐτοῖς πολὺ κέρδος γινόμενον, πολλὴν τὴν ὠφέλειαν. Ὅταν F
γὰρ [o]ἑστήκῃ λαὸς ὁλόκληρος χεῖρας ἀνατείνοντες, πλήρωμα
ἱερατικὸν, καὶ [p]προκέηται ἡ φρικτὴ θυσία, πῶς οὐ δυσωπήσομεν
[q]τὸν θεὸν ὑπὲρ τούτων παρακαλοῦντες; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν περὶ 218

19 Joan. iii. 5. 20 4 Reg. xx. 6.

[e] αὐτῶν pro αὑτῶν C.E. Flor. Veron. [f] ἀλλὰ] + καὶ E. Veron. [g] δὲ] οὖν E.F. Veron. Post πάθους add. ἐστὶν E. Veron. [h] δὲ] γὰρ C.G. Sav. cet. [i] κλαίωμεν] + οὖν C.G. Sav. cet. [k] βοηθῶμεν δ' ὅμως] βοηθεῖν δὲ ὅμως δυναμένην C.G. Sav. cet. invito Flor. p. 561. [l] εὐχόμενοι] αὐτοί τε εὐχόμενοι C.F.G. Sav. cet. non Flor. [m] τῆς] ὑπὲρ τῆς C. [n] πόσον] πῶς C.G. Sav. cet. Mox ἰσχύσῃ F. [o] ἑστήκῃ λ. ὁλ.] ὁλ. δῆμος ἑστήκῃ C.G. ὁλ. ἑστήκῃ λαὸς Flor. [p] πρόκηται E. πρόκειται Veron. [q] τὸν θ. ὑπὲρ τούτων] Sic C.E. fortasse omnes, cum Flor. ὑπὲρ τούτων τὸν θ. Edd.

τῶν ἐν πίστει παρελθόντων· οἱ δὲ κατηχούμενοι οὐδὲ ταύτης
[r]καταξιοῦνται τῆς παραμυθίας, ἀλλὰ ἀπεστέρηνται πάσης [s]τοι-
αύτης βοηθείας, πλὴν μιᾶς τινος. Ποίας δὴ ταύτης; Ἔνεστι
πένησιν ὑπὲρ αὐτῶν διδόναι, [t]καὶ ποιεῖ τινα αὐτοῖς παραψυχὴν
τὸ πρᾶγμα· καὶ γὰρ παρ' ἀλλήλων ἡμᾶς ὠφελεῖσθαι βούλεται
ὁ θεός. Διὰ τί γὰρ ὑπὲρ εἰρήνης καὶ εὐσταθείας τοῦ κόσμου
B ἐκέλευσεν εὔχεσθαι; διὰ τί ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων; Καίτοιγε
ἐνταῦθα ἐν πᾶσίν εἰσι [v]λησταὶ καὶ τυμβωρύχοι καὶ κλέπται,
καὶ μυρίων κακῶν γέμοντες· ἀλλ' ὅμως ὑπὲρ πάντων εὐχόμεθα·
[w]ἴσως ἔσται τις αὐτῶν ἐπιστροφή. Ὥσπερ οὖν ὑπὲρ τῶν
ζώντων εὐχόμεθα τῶν οὐδὲν διαλλαττόντων τῶν νεκρῶν, οὕτως
ἔνεστι καὶ ὑπὲρ ἐκείνων εὔχεσθαι. Ὁ Ἰὼβ ὑπὲρ τῶν παίδων
ἐποίει θυσίας, καὶ ἀπήλλαττεν αὐτοὺς τῶν ἁμαρτημάτων·
[21] "Μή ποτε ἐνενόησαν, φησὶ, τὶ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν." Οὕτω
τις [x]προνοεῖται παίδων. Οὐκ εἶπε, καθάπερ οἱ πολλοὶ [y]τῶν
C ἀνθρώπων, [z]καταλίπω αὐτοῖς ὑπάρχοντα· οὐκ εἶπε, δῶ αὐτοῖς
δόξαν· οὐκ εἶπεν, ἀρχὴν ὠνήσομαι· [a]οὐκ εἶπεν, ἀγροὺς πρίωμαι·
ἀλλὰ τί; "Μή τι ἐνενόησαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν." Τί γὰρ
ὄφελος [b]ἐκείνων; οὐδὲν, τῶν ἐνταῦθα μενόντων. Τὸν βασιλέα πάν-
των ἵλεων ποιήσω, φησὶν, αὐτοῖς, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς λείπει λοιπόν.
[22] "Κύριος γὰρ, φησὶ, ποιμαίνει με, καὶ οὐδέν με ὑστερήσει."
Οὗτος πλοῦτος μέγας, οὗτος θησαυρός. Ἂν τὸν τοῦ θεοῦ
D φόβον ἔχωμεν, οὐδενὸς ἡμῖν δεῖ· ἂν δὲ τοῦτο μὴ ἔχωμεν, [c]καὶ
τὴν βασιλείαν αὐτὴν ἐὰν ἔχωμεν, πάντων ἐσμὲν πενέστεροι.
Οὐδὲν ἴσον τοῦ φοβουμένου τὸν κύριον. [23] "Ὁ φόβος γὰρ,
φησὶ, τοῦ κυρίου πάντα ὑπερέβαλε." Τοῦτον κτησώμεθα, ὑπὲρ
τούτου πάντα πράττωμεν· κἂν τὴν ψυχὴν ἀποδόσθαι δέῃ, μὴ
φεισώμεθα, κἂν τὸ σῶμα κατακόψαι· πάντα πράττωμεν, ἵνα
τοῦ φόβου τούτου ἐπιτύχωμεν. Οὕτω γὰρ ἐσόμεθα πάντων
εὐπορώτεροι, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν, ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ
πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

21 Job. i. 5. 22 Psal. xxii. 1. 23 Sirac. xxv. 11.

[r] ἀξιοῦνται Veron. [s] τῆς τοιαύτης Sav. cet. τῆς om. E. Flor. Veron. [t] καὶ om. C.G. Sav. cet. [v] λησταὶ] καὶ λησταὶ C.F.G. Sav. cet. [w] ἴσως] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. [x] προνοεῖ E. [y] τῶν] + νῦν C.E.G. Sav. cet. [z] καταλίπω] Sic E. ut conjecerat Dun. Vulgo καταλείπω. [a] οὐκ εἶπεν et πρίωμαι om. C. [b] ἐκείνων; οὐδὲν, τῶν ἐ. μ.] ἐκείνων πάντων ἐνταῦθα μενόντων; οὐδὲν C.G. Sav. cet. [c] καὶ—ἔχωμεν om. E.

ΛΟΓΟΣ Ε.

[1] Καὶ τί αἱρήσομαι οὐ [a]γνωρίζω. Συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, 219
τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων [b]εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι·
[c]πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον· τὸ δὲ ἐπιμένειν [d]τῇ σαρκὶ ἀναγ-
καιότερον δι' ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα, ὅτι μενῶ,
καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ
χαρὰν τῆς πίστεως· ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν [e]περισσεύῃ ἐν B
Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς
ὑμᾶς.

ΟΥΔΕΝ τῆς Παύλου ψυχῆς [f]μακαριώτερον, ἐπειδὴ μηδὲ
[g]γενναιότερον, διὰ τοῦτο. Πάντες πεφρίκαμεν τὸν θάνατον,
[h]λέγω· οἱ μὲν διὰ τὸ τῶν ἁμαρτημάτων πλῆθος, ὧν καὶ αὐτὸς
εἷς εἰμι· οἱ δὲ διὰ τὴν φιλοψυχίαν καὶ ταλαιπωρίαν, ὧν μήποτε C
γενοίμην ἐγώ· ψυχικοὶ γὰρ οἱ τοῦτον δεδοικότες τὸν φόβον.
Τοῦτο τοίνυν, ὃ πάντες πεφρίκαμεν, ἐκεῖνος ηὔχετο, καὶ πρὸς
ἐκεῖνον ἠπείγετο, [i]τὸ ἀναλῦσαι λέγων πολλῷ μᾶλλον [k]κρεῖσ-
σον. Τί λέγεις; μέλλων ἐντεῦθεν πρὸς τὸν οὐρανὸν μεθίστα-
σθαι, καὶ μετὰ Χριστοῦ εἶναι, οὐ γνωρίζεις τί αἱρήσῃ; Ἀλλὰ
πόρρω τῆς Παύλου ταῦτα ψυχῆς. Τίνι γὰρ εἴ τις εἶπε τοῦτο
καὶ διεβεβαιώσατο, οὐκ ἂν εὐθέως ἥρπασε; [l]Ναί· ὥσπερ γὰρ
οὐκ ἔστιν ἡμῶν τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι· οὕτως οὐδὲ D
(22) τὸ, [m]παρὸν τούτου τυχεῖν, μεῖναι ἐνταῦθα ἡμῶν· ἀλλ' ἀμφό-
τερα Παύλου καὶ τῆς ἐκείνου ψυχῆς· [n]ἐκεῖνος ἐπέπειστο. Τί;
μετὰ Χριστοῦ μέλλεις εἶναι, καὶ [o]λέγεις, οὐκ οἶδα τί αἱρήσο-
μαι; καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνταῦθα αἱρῇ, τὸ [p]ἐπι-
μεῖναι τῇ σαρκί; [q]Τί δήποτε; Οὐχὶ κατάπικρον ἔζης βίον; ἐν
ἀγρυπνίαις, ἐν ναυαγίοις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει καὶ γυμνότητι, ἐν
μερίμναις, ἐν φροντίσι; μετὰ τῶν ἀσθενούντων ἠσθένεις, [r]καὶ
ὑπὲρ τῶν σκανδαλιζομένων [s]πυροῦσαι. [2]"Ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, E

[1] CAP. I. v. 22—26. [2] 2 Cor. vi. 4—6. xi. 24—26.

HOM. V. [a] γινώσκω C. [b] εἰς om. C. [c] πολλῷ] + γὰρ Sav. cet. γὰρ om. C.E.F.G. Veron. [d] τῇ] ἐν τῇ F(?).G(?). Sav. cet. [e] περισσεύσῃ C. [f] μακ.] + γέγονεν F. [g] γενναιότερον] + ἀλλὰ νῦν τὸ ἐναντίον εὔκαιρον εἰπεῖν περὶ πάντων· οὐδὲν ἡμῶν ἀσθενέστερον, οὐδὲ ταλαιπωρότερον C.G. Sav. cet. [h] λέγω assumtum ex E.F. [i] τὸ om. E. Veron. [k] κρεῖσσον] + καὶ τί αἱρήσομαι οὐκ οἶδα C.G. Sav. cet. [l] ναί· ὥσπερ γὰρ] ναὶ, φησὶν, ἀλλ' ὥσπερ C.G. Sav. cet. Haec ναὶ—παρὸν desunt in E. [m] παρὸν τούτου τυχεῖν om. C.G. [n] ἐκεῖνος ἐπέπειστο. τί;] τί λέγεις; οἶδας καὶ πέπεισαι ὅτι C.G. Sav. cet. [o] λέγεις] ἀμφιβάλλεις λέγων C.G. Sav. cet. [p] ἐπιμεῖναι] + λέγω C.G. Sav. cet. [q] τί δήποτε] τί ποτε τοῦτό ἐστιν C.G. Sav. cet. [r] καὶ om. C. [s] πυροῦσαι] Sic C.F.G. Veron. ἐπυροῦ Sav. cet.

φησὶν, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ἁγνότητι. Πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν [t]*ἔλαβες, τρὶς ἐρραβδίσθης, ἅπαξ ἐλιθάσθης, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκας· κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις.” Οὐχὶ ὅτε τὸ Γαλατῶν* F *ἅπαν ἔθνος ἐπὶ τὴν τοῦ νόμου παρατήρησιν ἐπανῆλθεν, ἐβόας λέγων,* [3] *“ Οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσετε ;” Πόσα τότε οὐκ ἐπένθησας, καὶ* [v]*ἔτι τοῦτον ποθεῖς τὸν ἐπίκηρον βίον; Εἰ γὰρ μηδέν σοι τούτων συμβεβήκει, ἀλλὰ πάντα, ἅπερ κατωρθώκεις, κατώρθωσας μετὰ ἀδείας, μετὰ τρυφῆς, οὐκ ἐχρῆν τὸ ἄδηλον τοῦ μέλλοντος δεδοικότα πρός τινα λιμένα* [w]*σπεύδειν; Τίς ἔμπορος, εἰπέ μοι,* [x]*θησαυρῶν μυρίων πλήρη τὴν ὁλκάδα ἔχων, παρὸν εἰς λιμένα καταδραμεῖν καὶ ἀναπαύεσθαι, ἕλοιτο θαλαττεύειν ἔτι; Τίς ἀγωνιστὴς, παρὸν στεφανωθῆναι, ἕλοιτο ἀγωνίζεσθαι; Τίς πυκτεύων, παρὸν ἀναδήσασθαι τὸν στέφανον, ἕλοιτο πάλιν εἰς τὸν ἀγῶνα εἰσιέναι, καὶ κατακόπτειν τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν; Ποῖος στρατηγὸς, ἐξὸν ἀπαλλαγῆναι τοῦ πολέμου μετὰ εὐδοξίας καὶ τροπαίων, καὶ* B *μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς βασιλείοις ἀναπαύεσθαι, καταδέξαιτο ἂν ἔτι καὶ ἱδροῦν καὶ παρατάττεσθαι; Πῶς οὖν τὸν οὕτω κατάπικρον ζῶν βίον, ἔτι ἐνταῦθα μένειν βούλει; Οὐχὶ σὺ ἔλεγες,* [4] *“ Φοβοῦμαι μή πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι ;” Εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἕτερον, διὰ τοῦτο γοῦν ἐχρῆν ἐπιθυμεῖν* [y]*τῆς ἀπαλλαγῆς· εἰ μυρίων ἦν ἀγαθῶν μεστὰ τὰ παρόντα, διὰ γοῦν τὸν Χριστὸν τὸν ποθούμενον* [z]*ἔδει ποθεῖν τὴν τούτων ἀπαλλαγήν. Βαβαὶ τῆς τοῦ Παύλου ψυχῆς· οὐδὲν ἴσον ἐκείνης γέγονεν, οὐδὲ ἔσται. Φοβῇ τὸ μέλλον, μυρίοις ἐνέχῃ δεινοῖς, καὶ οὐ βούλει εἶναι πρὸς τὸν Χριστόν; Οὔ, φησί·* C *καὶ τοῦτο διὰ τὸν Χριστὸν, ἵνα οὓς εἰργασάμην αὐτοῦ δούλους, εὐνουστέρους καταστήσω· ἵνα ὅπερ ἐφύτευσα γεώργιον, καρποφορῆσαι ποιήσω. Οὐκ ἤκουσάς μου οὐχὶ τὸ* [a]*ἑαυτοῦ ζητοῦντος, ἀλλὰ τὸ τῶν πλησίον* [b]*συμφέρον; οὐκ ἤκουσας, ὅτι ἀνάθεμα ηὐχόμην γενέσθαι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τοῦ πολλοὺς αὐτῷ*

3 Gal. v. 4.   4 1 Cor. ix. 27.

t *ἔλαβες*] *ἔλαβον, φησὶ* C.G. *ἔλαβον* sine *φησὶ* Ben. Mox *ἐρραβδίσθην, ἐλιθάσθην,* et *πεποίηκα* C.G. Ben. v *ἔτι*] + *μᾶλλον* Sav. cet. repugnantibus libris et Veron. w *φεύγειν* Veron. x *θ. μ. πλήρη*] *πλήρη μ. θ.* C. *πλήρη θ. μ.* E. Statim *ἔχων τὴν ὁλ.* hoc ord. C.E. y *τὴν ἀπαλλαγὴν* C.E.F.G. z Haec *ἔδει—ἀπαλλαγὴν* desunt in nostris omnibus, sed leguntur in Editis et Interprete utroque. a *ἐμαυτοῦ* C.G. Sav. cet. b *συμφέρον* post *ζητοῦντος* vulgo legitur, invitis C.E. fortasse aliis.

προσελθεῖν; Ὁ ἐκεῖνο ἑλόμενος, οὐ πολλῷ μᾶλλον τοῦτο αἱρήσομαι, ἡδέως ἐμαυτὸν ζημιῶν διὰ τῆς ἀναβολῆς καὶ ὑπερθέσεως, ἵνα ἐκείνοις γένηταί τις σωτηρία; [5] Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας
σου, κύριε, ὅτι Παῦλον οὐκ ἀφῆκας λαθεῖν, ὅτι ἔδειξας [c] τῇ D
οἰκουμένῃ τοιοῦτον ἄνδρα; [6] Ἤινεσάν σε πάντες ἄγγελοι ὁμοθυμαδὸν, ὅτε τὰ ἄστρα εἰργάσω, οὐκοῦν καὶ ὅτε τὸν ἥλιον· ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὡς ὅτε [d] Παῦλον ἔδειξας [e] τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ. Διὰ τοῦτο λαμπροτέρα γέγονεν ἡ γῆ τοῦ οὐρανοῦ, φαιδρότερος οὗτος τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς, [f] ἀφῆκε λαμπροτέρας τὰς μαρμαρυγὰς, φαιδρὰς τὰς ἀκτῖνας ἥπλωσεν. Ἡλίκον ἡμῖν οὗτος ἔτεκε τὸν καρπὸν, [g] οὐκ ἀστάχυς πιαίνων, οὐδὲ [h] ῥόας τρέφων, ἀλλὰ τὸν τῆς εὐσεβείας καρπὸν καὶ τίκτων, καὶ εἰς ἀκμὴν ἄγων, καὶ
[i] διαπίπτοντας συνεχῶς [k] ἀνακτώμενος; Οὗτος μὲν γὰρ ὁ ἥλιος E
τὸ ἅπαξ διασαπὲν τῶν ἀκροδρύων οὐδὲν ὀνῆσαι δυνήσεται· Παῦλος δὲ τοὺς μυρίας ἔχοντας σηπεδόνας, ἐξ ἁμαρτημάτων ἀνεκαλεῖτο· καὶ οὗτος μὲν παραχωρεῖ τῇ νυκτὶ, ἐκεῖνος δὲ τοῦ διαβόλου περιεγένετο. Οὐδὲν εἷλεν ἐκεῖνον, οὐδὲν ἐκράτησεν. Ἐκεῖνος ἀφ' ὕψους φερόμενος, κάτω τὰς ἀκτῖνας ἀφίησιν· αὐτὸς δὲ κάτωθεν ἀνατέλλων, οὐχὶ τὸ μέσον οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς τοῦ φωτὸς ἐπλήρωσεν, ἀλλὰ ἅμα τὸ στόμα ἀνέῳξε, καὶ
τοὺς ἀγγέλους ἐνέπλησε πολλῆς τῆς [l] ἡδονῆς. Εἰ γὰρ ἐπὶ ἑνὶ F
ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι χαρὰ γίνεται ἐν τοῖς οὐρανοῖς, αὐτὸς δὲ ἐκ πρώτης δημηγορίας πολλοὺς ἐθήρευσε, πῶς οὐκ ἐμπλήσει
(23) χαρᾶς τὰς ἄνω δυνάμεις; Καὶ τί [m] λέγω; ἁπλῶς ἀρκεῖ Παῦλον 221
φθέγγεσθαι, καὶ τοὺς [n] οὐρανοὺς σκιρτᾶν καὶ εὐφραίνεσθαι. Εἰ γὰρ, ὅτε ἐξ Αἰγύπτου ἐξῄεσαν οἱ Ἰσραηλῖται, [7] ἐσκίρτησαν τὰ ὄρη, ὡς κριοί· ὅτε ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν μετέστησαν ἄνθρωποι, πόσην οἴει εἶναι χαράν; Διὰ ταῦτα τὸ ἐπιμεῖναι τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς.

Ποίαν ἕξομεν ἀπολογίαν λοιπὸν ἡμεῖς; Πολλάκις [o] γὰρ ἄνθρωπος κληροῦται πόλιν μικρὰν καὶ πενιχρὰν, καὶ οὐχ αἱρεῖται ἀπελθεῖν ἑτέρωθι, τὴν οἰκείαν προκρίνων ἀνάπαυσιν· πρὸς B
τὸν Χριστὸν [p] εἶχεν ἀπελθεῖν ὁ Παῦλος, καὶ οὐκ ἠθέλησε· τὸν

[5] Psal. cv. 2. [6] Job. xxxviii. 7. [7] Psal. cxiii. 4.

[c] τῇ οἰκ.] ἡμῖν τῇ οἰκ. πάσῃ C. [d] τὸν Παῦλον Sav. cet. τὸν om. C.E. Veron. et Floril. p. 511. (Tom. xii. p. 657 C. repetitum p. 685 B.) [e] τῇ οἰκ.] Sic E. Flor. ἡμῖν τῇ οἰκ. Veron. ἡμῖν καὶ τῇ οἰκ. C.F.G. Sav. cet. [f] ἀφ. λαμπ.] λαμπ. ἀφ. E. [g] οὐκ ἀστάχυς] οὐ στάχυς C.G. [h] ῥοίας C.G. Sav. cet. Statim τρέφων om. F. Veron. [i] διαπίπτοντας] Sic F.G. Veron. et ante corr. C. διαπίπτοντα Sav. cet. [k] ἀνακτώμενος] + εἰκότως C.E.G. Sav. cet. [l] ἡδονῆς] + πῶς; C.G. Sav. cet. [m] λέγω; ἁπλῶς] λέγω πῶς; C.G. [n] οὐρανοὺς] + ἐπὶ τούτῳ C.G. Sav. cet. [o] γὰρ om. C.G. [p] εἶχεν] ἔμελλεν C.G.

[q]Χριστὸν, ὃν οὕτως ἐπόθει, ὡς δι' αὐτὸν καὶ γέενναν αἱρεῖσθαι·
[r]καὶ ἔμενεν ἔτι ἀγωνιζόμενος διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Τίς ἔσται
ἡμῖν ἀπολογία; Ὅλως δὲ μεμνῆσθαι χρὴ Παύλου ἁπλῶς;
Ὅρα τί εἰργάσατο. [s]Ἔδειξεν ὅτι [t]κρεῖσσον ἀπελθεῖν, [v]πεί-
θων ἑαυτὸν μὴ ἀλγεῖν· ἔδειξεν, ὅτι κἂν μένῃ, διὰ τοῦτο μένει,
δι' ἐκείνους, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς πονηρίας γίνεται τῶν ἐπιβουλευόν-
C των. Ἵνα τοίνυν ἀξιοπίστους αὐτοὺς ἐργάσηται, καὶ τὴν αἰτίαν
ἔθηκεν. Εἰ γὰρ ἀναγκαῖον τοῦτό ἐστι, πάντως ὅτι μενῶ, [w]καὶ
οὐχ ἁπλῶς μενῶ, ἀλλὰ μεθ' ὑμῶν [x]μενῶ· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ,
"καὶ συμπαραμενῶ," τουτέστιν, ὄψομαι ὑμᾶς. Τίνος ἕνεκεν;
"Εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως." Ἐνταῦθα
αὐτοὺς καὶ διανίστησιν, ὥστε προσέχειν ἑαυτοῖς. Εἰ γὰρ δι'
ὑμᾶς, φησὶ, μενῶ, ὁρᾶτε μὴ καταισχύνητέ μου τὴν παραμονήν.
D Μέλλων Χριστὸν ὁρᾶν, εἱλόμην ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ προκοπῇ μέ-
νειν. Ἐπειδὴ ἡ ἐμὴ παρουσία καὶ πρὸς πίστιν ὑμῖν συμβάλλε-
ται καὶ πρὸς χαρὰν, διὰ τοῦτο εἱλόμην μένειν. Τί οὖν; Φι-
λιππησίων ἕνεκεν ἔμενε μόνων; Οὐκ ἐκείνων ἕνεκεν [y]ἔμενε μόνων·
λέγει δὲ τοῦτο, ἵνα αὐτοὺς θεραπεύσῃ. Πῶς δὲ ἦν τῇ πίστει
προκόψαι; Ὥστε στηριχθῆναι μᾶλλον ὑμᾶς, καθάπερ νεοττοὺς
δεομένους τῆς μητρὸς, ἕως ἂν αὐτοῖς παγῇ τὰ πτερά. Πολλῆς
ἀγάπης τοῦτο τεκμήριον. Οὕτω καὶ ἡμεῖς τινας διεγείρομεν, ὡς
E ὅταν εἴπωμεν· διὰ σὲ ἔμεινα, ἵνα σε ποιήσω χρηστόν. "Ἵνα
τὸ καύχημα ὑμῶν, φησὶ, περισσεύῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ
διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς." Ὁρᾷς ὅτι τὸ,
"συμπαραμενῶ," τοῦτό ἐστιν; Ὅρα τὴν ταπεινοφροσύνην.
Ἐπειδὴ εἶπεν, "εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν," δείκνυσιν ὅτι καὶ εἰς
τὴν αὐτοῦ ὠφέλειαν. Ὅπερ καὶ πρὸς Ῥωμαίους γράφων ποιεῖ,
λέγων· [8]"Τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν·" εἰπὼν
πρῶτον, "Ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικόν." Τί [z]δέ
F ἐστιν, "ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ;" Ὅπερ καὶ [a]τὸ καύ-
χημα ἦν, τὸ ἐστηρίχθαι ἐν τῇ πίστει· τοῦτο γάρ ἐστι καύχημα
ἐν Χριστῷ· τὸ ὀρθῶς βιοῦν. "Τὸ ὑμῶν καύχημα ἐν ἐμοὶ διὰ
222 τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς." Ναὶ, φησί. [9]"Τίς
γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς, ἢ στέφανος καυχήσεως; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς;"

[8] Rom. i. 12. 11. [9] 1 Thess. ii. 19. 2 Cor. i. 14.

[q] Χριστὸν] + Χριστὸν C.G. Sav. cet. [r] καὶ] ἀλλ' C.G. [s] ἔδειξεν] εἶπεν C.G. [t] κρεῖσσον] + τὸ C.G. Sav. cet. κρεῖσσον—ἔδειξεν ὅτι om. F. [v] πείθων ἑαυτὸν] διὰ τὸ αὐτοὺς C.G. πείθων αὐτοὺς Sav. cet. invitis libris. [w] καὶ om. E. Veron. [x] μενῶ om. C.G. Sav. cet. Statim τοῦτο—συμπαραμενῶ om. F. Veron. καὶ ante συμπ. om. C. [y] ἔμενε om. C.G. [z] δὲ om. C. Cat. Veron. [a] τὸ om. C. τὸ] τοῦ Παύλου Cat. ὅπερ καὶ om. Veron.

"Ὅτι καύχημα ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμῶν·"
τουτέστιν, ἵνα ἔχω καυχᾶσθαι ἐν ὑμῖν μειζόνως. Πῶς; "Ἵνα
περισσεύῃ τὸ καύχημα [b]ὑμῶν." [c]Μειζόνως ἔχω καυχᾶσθαι,
ὑμῶν ἐπιδόντων. "Διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς."
Τί οὖν; ἦλθε πρὸς αὐτούς; Τοῦτο [d]ζητεῖτε, εἰ ἦλθε; [10] "Μό-
νον ἀξίως, φησὶ, τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε."
Ὁρᾷς ὅτι διὰ τοῦτο [e]εἶπε πάντα, ἵνα εἰς τοῦτο αὐτοὺς προ- B
τρέψῃ, ἐπιδοῦναι πρὸς ἀρετήν; "Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου
τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε." Τί ἐστι [f]τὸ, "μόνον;" Τοῦτό
ἐστι τὸ ζητούμενον μόνον, καὶ οὐδὲν ἄλλο· ἂν τοῦτο ᾖ, οὐδὲν
λυπηρὸν ἡμῖν συμβήσεται. "Ἵνα εἴτε [g]ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς,
εἴτε ἀπὼν ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν." Οὐχ ὡς μεταθέμενος, οὐδὲ
ὡς οὐκέτι ἥξων, ταῦτα λέγει· ἀλλ' ἐὰν τοῦτο γένηται, φησὶ,
καὶ ἀπὼν εὐφραίνεσθαι δύναμαι. "Ἐὰν ἀκούσω, ὅτι στήκετε C
ἐν ἑνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ." Τοῦτό ἐστιν ὃ μάλιστα συγ-
κροτεῖ τοὺς πιστοὺς, καὶ τὴν ἀγάπην [h]συνέχει, [11] ἵνα ὦσιν [i]ἕν.
"Καὶ γὰρ βασιλεία μερισθεῖσα ἐφ' ἑαυτὴν, οὐ σταθήσεται." Διὰ
τοῦτο πολλὴν ὑπὲρ ὁμονοίας ποιεῖται πανταχοῦ τὴν [k]συμβου-
λήν. Καὶ ὁ Χριστός [l]φησιν, [12] "Ἐν τούτῳ γνώσονται πάν-
(24) τες, ὅτι μαθηταί μου ἐστὲ, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους." Του-
τέστι, μὴ εἰς τὴν προσδοκίαν τὴν ἐμὴν ἀφορῶντες καθεύδετε, D
οἷον προσδοκῶντες ἥξειν· εἶτα, [m]ἐπειδὰν ἴδητε [n]μὴ ἐρχόμενον,
ἐκλυθῆτε. Καὶ γὰρ ἐξ ἀκοῆς εὐφραίνεσθαι δύναμαι ὁμοίως.
Τί ἐστιν, "ἐν ἑνὶ πνεύματι;" Τουτέστι, τῷ αὐτῷ χαρίσματι,
τῷ τῆς ὁμονοίας, τῷ τῆς προθυμίας. Ἓν γάρ ἐστι τὸ πνεῦμα,
καὶ [o]δείκνυσιν· [p]οὕτω γάρ ἐστι καὶ ἐν μιᾷ ἑστηκέναι ψυχῇ,
ὅταν ἓν πνεῦμα οἱ πάντες ἔχωμεν. Ἰδοὺ τὸ, μιᾷ, ἐπὶ ὁμονοίας
εἴρηται· ἰδοὺ πολλαὶ μία λέγονται. Οὕτως ἦν τὸ παλαιόν· E
[13] "[q]Ἦν ἡ καρδία πάντων, φησὶ, καὶ ἡ ψυχὴ μία." "Συνα-
θλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου." Ἆρα ὡς τῆς πίστεως
ἀθλούσης, συναθλοῦντες [r]ἀλλήλοις, φησί; μὴ γὰρ πρὸς ἀλ-

[10] v. 27. [11] Joan. xvii. 11. Matth. xii. 25. [12] Joan. xiii. 35. [13] Act. iv. 32.

[b] ὑμῶν] + φησὶν C.G. [c] μειζόνως] + γὰρ C.G. Sav. cet. [d] ζητεῖται Cat. Veron. [e] εἶπε π.] π. εἶπεν C. Cat. [f] τὸ μόνον] τοῦτο τὸ μόνον E. τοῦτο μόνον F. τοῦτο; ἀντὶ (non addito τοῦ) C.G. Statim τοῦτό ἐστι—μόνον om. F. [g] εἰσελθὼν C. [h] συνέχει] + διὰ τοῦτο C.G. Sav. cet. [i] ἓν] + φησὶν ὁ Χριστὸς C.F(?).G. Sav. cet. [k] συμβουλὴν] + καὶ ὁ Παῦλος. διὰ τοῦτο C.G. Sav. cet. [l] φησὶν post γνώσονται transp. C. [m] ἐπειδὴ C. [n] μὴ] με C. Veron. [o] δείκνυσι] + τοῦτο, τὸ πολλαχοῦ οὕτως εἰρῆσθαι C.G. Sav. cet. καὶ δείκνυσιν om. Cat. [p] οὕτω γὰρ] οὕτως C.G. [q] ἦν ἡ κ. π. φησὶ] ἦν γὰρ, φησὶ, ἡ κ. π. C. ἦν ἡ κ. π. γὰρ, φησὶ, G. [r] ἀλλήλοις, φησὶ] Sic E. F. Cat. φησὶν ἀλλήλοις Veron. φησὶν, ἀλλήλοις; πῶς ἂν ἔχοι λόγον; C.G. Sav. cet.

λήλους ἐπάλαιον; [s]ἀλλὰ, συμπαραλαμβάνετε ἀλλήλους, φησὶν, ἐν τῇ ἀθλήσει τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου.

[14] “ Καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις
F ἐστὶν αὐτοῖς μὲν ἔνδειξις ἀπωλείας, [t]ὑμῖν δὲ σωτηρίας.” Πτυρόμενοι καλῶς εἶπε· τοιαῦτα γὰρ τὰ παρὰ τῶν ἐχθρῶν· μόνον πτύρεται. Ἐν μηδενὶ οὖν, φησὶ, κἂν ὁτιοῦν γένηται, κἂν κίν-
223 δυνοι, κἂν ἐπιβουλαί· τοῦτο γάρ ἐστι τῶν ὀρθῶς ἑστώτων. Ἐκεῖνοι γὰρ οὐδὲν δύνανται, ἀλλὰ πτῦραι μόνον. Ἐπειδὴ εἰκὸς ἦν θορυβεῖσθαι αὐτοὺς, ἅτε τοῦ Παύλου μυρία πάσχοντος, οὐ λέγω, φησὶν, ὅτι μὴ σαλεύεσθε, ἀλλὰ μὴ πτύρεσθε, [v]ἀλλὰ καὶ σφόδρα αὐτῶν καταφρονεῖτε. Ἂν γὰρ οὕτω [w]διάκεισθε, ἐντεῦθεν ἤδη καὶ τὴν αὐτῶν ἀπώλειαν, καὶ τὴν [x]ὑμετέραν σωτηρίαν δήλην ποιήσετε. Ὅταν γὰρ ἴδωσιν, ὅτι μυρία τεχνάζονται, καὶ οὐδὲ πτῦραι ὑμᾶς δύνανται, [y]τεκμήρια λήψονται
B τῆς ἑαυτῶν ἀπωλείας. Ὅταν γὰρ οἱ διώκοντες τῶν διωκομένων μὴ περιγένωνται, οἱ ἐπιβουλεύοντες τῶν ἐπιβουλευομένων, οἱ κρατοῦντες τῶν κρατουμένων, οὐκ αὐτόθεν ἔσται δῆλον αὐτοῖς, ὅτι ἀπολοῦνται, ὅτι οὐδὲν ἰσχύουσιν, ὅτι τὰ αὐτῶν ψευδῆ, ὅτι τὰ ἐκείνων [z]ἀσθενῆ; “ Καὶ τοῦτο ἀπὸ [a]θεοῦ, φησίν· [15] ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ [b]ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν.” Πάλιν αὐτῶν παιδεύει τὸ φρόνημα μετριάζειν, τὸ πᾶν ἀνατιθεὶς τῷ θεῷ, καὶ χάριν εἶναι λέγων καὶ χάρισμα καὶ δωρεὰν τὸ πάσχειν ὑπὲρ
C Χριστοῦ. Ὥστε μὴ αἰσχύνεσθε· χάρισμα [c]γάρ ἐστιν ὄντως τοῦ νεκροὺς [d]ἀνιστᾶν καὶ σημεῖα ποιεῖν θαυμαστότερον. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ὀφειλέτης εἰμὶ, ἐνταῦθα δὲ ὀφειλέτην ἔχω τὸν Χριστόν. Ὥστε οὐ μόνον αἰσχύνεσθαι οὐ χρὴ, ἀλλὰ καὶ ἀγάλλεσθαι, ὡς χάρισμα ἔχοντας. [e]Τὰς ἀρετὰς χαρίσματά φησιν, οὐχ ὁμοίως μέντοι, ὡς καὶ τὰ ἄλλα· ἐκεῖνα μὲν γὰρ ὁλόκληρα τοῦ θεοῦ, ταῦτα δὲ καὶ ἡμῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐνταῦθα τὸ
D πλέον τοῦ θεοῦ ἐστι, διὰ τοῦτο ὅλον αὐτοῦ φησιν εἶναι, οὐ τὸ αὐτεξούσιον ἀνατρέπων, ἀλλὰ μετριόφρονας καὶ εὐγνώμονας κατασκευάζων. [16] “ Τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷον εἴδετε ἐν [f]ἐμοί.” Τουτέστι, καὶ τὸ παράδειγμα ἔχετε. Πάλιν αὐτοὺς

14 v. 28. 15 v. 29. 16 v. 30.

[s] ἀλλὰ] + ὃ λέγει τοῦτό ἐστι C.G Sav. cet. [t] ὑμῶν E.F. Cat. Veron. [v] ἀλλὰ——καταφρονεῖτε] ὃ σφόδρα καταφρονούντων ἐστὶ C.G. [w] διάκεισθε] Sic C.F.G. Cat. Veron. διάκησθε E. διακέησθε Sav. cet. [x] ὑμετέραν] ὑμῶν C. [y] τεκμήριον E. [z] ἀσθενῆ] ἀληθῆ ex corr. a prima man. E. [a] τοῦ θεοῦ C. [b] ὑπὲρ] ἀπὸ C. [c] γὰρ] καὶ γὰρ C.G. Sav. cet. [d] ἀνιστᾶν] + πολλῷ C.G. Sav. cet. [e] τὰς ἀρετὰς cum praecedentibus jungunt E. Veron. χαρίσματά φησι τὰς ἀρετὰς inverso ord. C. et prob. G. [f] ἐμοὶ] + καὶ νῦν ἀκούετε C.

ἐπαίρει ἐνταῦθα, [g]δεικνὺς πανταχοῦ τὰ αὐτὰ ἀγωνιζομένους
αὐτῷ, τὰ αὐτὰ ἀθλοῦντας, καὶ [h]ἰδίᾳ καθ' ἑαυτοὺς, καὶ τῷ συν-
διαφέρειν αὐτῷ τοὺς πειρασμούς. Οὐκ εἶπεν, ἀκηκόατε, ἀλλ'
"εἴδετε·" καὶ γὰρ ἐκεῖ ἤθλησεν ἐν Φιλίπποις. Ἆρα [i]μεγάλη
ἀρετὴ τοῦτό ἐστι. Διὸ καὶ πρὸς Γαλάτας γράφων ἔλεγε, E
[17] "Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ, εἴγε καὶ εἰκῆ·" καὶ Ἑβραίοις πάλιν
γράφων ἔλεγεν, "Ἀναμιμνήσκεσθε [k]δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας,
ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων,
τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς καὶ θλίψεσι [l]θεατριζόμενοι." Καὶ Μα-
κεδόσι πάλιν, [m]τουτέστι, Θεσσαλονικεῦσι, γράφων ἔλεγεν·
[18] "Αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν [n]ἀπαγγελοῦσιν, ὁποίαν εἴσοδον F
ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς·" καὶ πάλιν· "Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοὶ,
τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονε." Καὶ
πᾶσιν ὁμοίως τὸ αὐτὸ μαρτυρεῖ, ἄθλους καὶ ἀγῶνας. Ἀλλ'
[o]οὐ νῦν τοῦτο εὑρήσετε παρ' ἡμῖν· νῦν γὰρ ἀγαπητὸν τὸ κἂν ἐν 224
χρήμασί τινά τι παθεῖν. Καὶ ἐν χρήμασι δὲ μεγάλα αὐτοῖς
(25) μαρτυρεῖ· τοῖς μὲν γάρ φησιν, ὅτι [19] "Τὴν ἁρπαγὴν τῶν
ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε·" τοῖς δέ [p]φησιν,
ὅτι "Εὐδόκησαν Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιή-
σασθαι εἰς τοὺς πτωχούς·" καὶ πάλιν, "Ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέ-
θισε τοὺς πλείονας."

[q]Ὁρᾷς τὰ ἐγκώμια τῶν τότε ἀνδρῶν; ἡμεῖς δὲ οὐδὲ μέχρι
ῥαπισμάτων, οὐδὲ μέχρι πληγῆς φέρομεν, [r]οὐδὲ ὕβριν, οὐδὲ B
χρημάτων [s]ζημίαν. Ἐκεῖνοι ἤδη ζηλωταὶ καὶ μάρτυρες [t]πάν-
τες ἦσαν ἀγωνιζόμενοι· ἡμεῖς δὲ τὴν ἀγάπην ἐψύξαμεν τὴν εἰς
τὸν Χριστόν. Πάλιν ἀναγκάζομαι κατηγορεῖν τῶν παρόντων
πραγμάτων. Καὶ τί πάθω; οὐκ ἐβουλόμην, ἀλλ' ἀναγκάζο-
μαι. Εἰ μὲν γὰρ ἦν σιγήσαντα, καὶ μηδὲν εἰπόντα τῶν γενο-
μένων ἀφανίσαι [v]διὰ τῆς σιγῆς τὰ γινόμενα, ἔδει σιγᾶν· εἰ δὲ
τοὐναντίον γίνεται, [w]οὐ μόνον οὐκ ἀφανίζεται, ἡμῶν σιγώντων,

17 Gal. iii. 4. Hebr. x. 32, 33. 18 1 Thess. i. 9. ii. 1.
19 Hebr. x. 34. Rom. xv. 26. 2 Cor. ix. 2.

[g] δεικνὺς] Sic Cat. δείκνυσι E. Veron. δείκνυσι γὰρ C.F.G. Sav. cet. [h] ἰδίᾳ καθ' ἑ. καὶ] Sic Cat. ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑ. καὶ E. Veron. ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑ. C.F.G. Sav. cet. [i] μεγ.] ἡ μεγ. C. [k] δὲ om. C. [l] θεατριζόμενοι] + τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες C.G. Sav. cet. [m] τουτέστι Θεσσ. om. C.G. inclusum a Sav. [n] ἀπαγγέλλουσιν F.G. Sav. cet. [o] οὐ νῦν] οὐκέτι C. Mox εὑρεθήσεται idem. [p] φησὶν om. C.G. Mox εὐδόκησε vel εὐδόκησεν F.G. Veron. [q] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι πολλὰς ἡμῖν ὁδοὺς ὁ θεὸς κατεσκεύασε πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν· καὶ ὅτι τοῦ ἐλέους τοῦ θεοῦ πάντες δεόμεθα· οὐδὲν γὰρ οὕτω παροξύνει τὸν θεὸν, ὡς τὸ ἀνελεήμονα εἶναι. Veron. [r] οὐδὲ] οὐχ E. [s] ζημίαν] + ὑπομένομεν C.G. Sav. cet. [t] πάντες om. C. [v] διὰ τῆς σ. τὰ γ.] αὐτὰ διὰ τῆς σ. C.G. [w] οὐ] Sic F. καὶ οὐ C.G. οὐ γὰρ E. Veron. Sav. cet.

C ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερα γίνεται, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. Ὁ [x]γὰρ κα-
τηγορῶν τῶν ἁμαρτανόντων, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον, οὐκ ἀφίησι
περαιτέρω προελθεῖν. [y]Οὐδεμία γάρ ἐστιν οὕτως ἀναίσχυντος
ψυχὴ καὶ ἰταμὴ, ὡς συνεχῶς ἀκούουσα κακιζόντων αὐτήν τινων,
μὴ ἐντρέπεσθαι, μηδὲ καθυφεῖναι τῆς κακίας τῆς πολλῆς. Ἔνι
γὰρ, ἔνι καὶ τοῖς ἀναισχύντοις μικρόν τι αἰδοῦς· ὁ θεὸς γὰρ
ἐνέσπειρε τὴν αἰδῶ τῇ φύσει τῇ ἡμετέρᾳ. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ
ἤρκει ὁ φόβος ῥυθμίσαι ἡμᾶς, [z]καὶ πολλὰς ἑτέρας κατεσκεύασεν
D ὁδοὺς τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν· οἷον, τὸ κατηγορεῖσθαι [a]ἄνθρωπον, τὸ
δεδοικέναι νόμους τοὺς κειμένους, τὸ δόξης ἐρᾶν, τὸ φιλίας ἀντι-
ποιεῖσθαι. Πᾶσαι γὰρ αὗται αἱ ὁδοὶ τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν εἰσί.
Πολλάκις γὰρ ἃ διὰ τὸν θεὸν οὐκ ἐγένετο, δι' αἰδῶ [b]ἐγένετο· ἃ
διὰ τὸν θεὸν [c]οὐκ ἐγένετο, διὰ φόβον ἀνθρώπων [d]ἐγένετο. Τὸ
γὰρ ζητούμενον, [e]μὴ ἁμαρτάνειν πρότερον· καὶ τὸ διὰ τὸν θεὸν
E τοῦτο ποιεῖν ὕστερον [f]κατορθώσομεν. Ἐπεὶ διὰ τί Παῦλος τοὺς
μέλλοντας κρατεῖν τῶν [g]ἐχθρῶν, οὐκ ἀπὸ τοῦ φόβου προτρέ-
πει τοῦ θεοῦ, [h]ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ τὴν ἐκδικίαν ἀναμένειν; [20] "Τοῦ-
το γὰρ ποιῶν, φησὶν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφα-
λὴν αὐτοῦ." Τέως γὰρ τοῦτο βούλεται, κατορθωθῆναι [i]τὴν
ἀρετήν. Ὅπερ οὖν ἔλεγον, ἔνεστί τι αἰσχυντηρὸν ἐν ἡμῖν·
[k]πολλὰ φυσικὰ ἔχομεν ἀγαθὰ πρὸς τὴν ἀρετήν· οἷον, πρὸς τὸ
ἐλεεῖν ἀπὸ φύσεως κινούμεθα πάντες ἄνθρωποι, καὶ οὐδὲν οὕτως
F ἀγαθὸν [l]ἐν τῇ φύσει ἡμῶν ἐστιν, [m]ἀλλὰ τοῦτο μόνον. Ὅθεν
ἄν τις εἰκότως [n]καὶ ἐξετάσειε, διὰ τί τοῦτο μάλιστα τῇ φύσει
ἡμῶν ἐνέσπαρται, [o]τὸ κατακλᾶσθαι δάκρυσι, τὸ ἐπικάμπτεσθαι,
τὸ ἑτοίμους εἶναι [p]πρὸς ἔλεον. Οὐδεὶς φύσει ἐστὶν ἀργὸς,
225 οὐδεὶς φύσει ἐστὶν ἀκενόδοξος, οὐδεὶς φύσει ἐστὶ ζήλου κρείττων·
ἀλλὰ τὸ ἐλεεῖν πᾶσιν ἔγκειται φύσει, κἂν ὠμός τις ᾖ, κἂν
ἀπηνής. Καὶ τί [q]θαυμαστόν; θηρία ἐλεοῦμεν· οὕτως ἐκ πε-
ριουσίας ἡμῖν ὁ ἔλεος ἔγκειται. Κἂν σκύμνον ἴδωμεν λέοντος,

20 Rom. xii. 20.

[x] γὰρ om. E. [y] οὐδεμία] Sic Eclog. (Tom. xii. p. 725 B.) Sav. cet. οὐδεὶς libri omnes et Veron. [z] καὶ om. C.G. inclusum a Sav. [a] ἄνθρωπον] Sic E.F. Eclog. Veron. παρὰ ἀνθρώπων C.G. Sav. cet. [b] ἐγένετο] γέγονε· καὶ C.G. Sav. cet. [c] οὐκ ἐγένετο] οὐ βουλόμεθα C.G. [d] ἐγένετο] καταδεχόμεθα C.G. [e] μὴ ἁμ. πρότερον καὶ] τουτό ἐστι, πρότερον μὴ ἁμαρτάνειν μαθεῖν· εἶτα C.G. Eclog. Sav. cet. [f] κατωρθώσαμεν E. Veron. [g] ἐθῶν ex corr. C. [h] ἀλλὰ] + καὶ Sav. cet. καὶ om. E. Eclog. Veron. [i] τὴν] εἰς C.G. [k] πολλὰ] + καὶ C. + γὰρ καὶ F.G. Sav. cet. Mox ἔχομεν ἀγαθὰ pro ἀγαθὰ ἔχομεν C.E. Eclog. [l] ἐν om. C. [m] ἀλλὰ τοῦτο μόνον] ἄλλο ὡς τοῦτο C.G. Eclog. Sav. cet. [n] καὶ om. E. Eclog. Veron. [o] τὸ κ.] οἷον τὸ κ. λέγω C.G. τὸ κ. λέγω Sav. cet. [p] πρὸς ἔλεον om. E.F. Eclog. Veron. [q] θαυμαστὸν] + εἰ ἐπὶ (ἐπ' C.) ἀνθρώπων τοῦτο ἐπιδεικνύμεθα; καὶ C.G. Sav. cet.

πάσχομέν τι· ἐπὶ δὲ ὁμοφύλου πολλῷ πλέον. Ὅρα πόσοι
[r]ἀνάπηροι· καὶ τοῦτο ἱκανὸν εἰς ἔλεον ἡμᾶς ἀγαγεῖν. Οὐδὲν
οὕτως εὐφραίνει τὸν θεὸν, ὡς ἐλεημοσύνη. [s]Διὸ οἱ ἱερεῖς τούτῳ
ἐχρίοντο, καὶ οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ προφῆται· τῆς γὰρ τοῦ θεοῦ B
φιλανθρωπίας εἶχον σύμβολον τὸ ἔλαιον. Πάλιν ἐμάνθανον,
ὅτι τὸν ἄρχοντα πλέον ἐλέου δεῖ ἔχειν· ἐδήλου [t]ὅτι τὸ πνεῦμα
εἰς ἄνθρωπον δι' [v]ἔλεον μέλλει ἔρχεσθαι· [w]ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἐλεεῖ
τοὺς ἀνθρώπους, καὶ φιλανθρωπεύεται· [21] "[x]Ἐλεεῖς γὰρ,
φησὶ, πάντας, ὅτι πάντα δύνασαι." Διὰ τοῦτο [y]ἐλαίῳ ἐχρί-
οντο. Καὶ [z]γὰρ τὴν ἱερωσύνην ἀπὸ ἐλέους ἐποίησε, καὶ βασι-
λεῖς ἐλαίῳ ἐχρίοντο. Κἂν ἄρχοντά τις ἐπαινῇ, οὐδὲν οὕτως
αὐτῷ πρέπον [a]ἐρεῖ, ὡς [b]ἔλεον· τοῦτο γὰρ ἀρχῆς ἴδιον, τὸ C
ἐλεεῖν. Ἐννόησον ὅτι δι' ἔλεον ὁ κόσμος συνεστάθη, καὶ
μίμησαι τὸν δεσπότην. [22] "Ἔλεος ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν πλη-
σίον αὐτοῦ, ἔλεος δὲ κυρίου ἐπὶ πᾶσαν [c]σάρκα." Πῶς ἐπὶ
πᾶσαν σάρκα; Κἂν ἁμαρτωλοὺς εἴπῃς, κἂν δικαίους [d]εἴπῃς,
πάντες τοῦ ἐλέους τοῦ θεοῦ δεόμεθα· πάντες ἀπολαύομεν αὐτοῦ,
κἂν αὐτὸς ᾖ Παῦλος, κἂν Πέτρος, κἂν Ἰωάννης. Καὶ ἄκουσον
αὐτῶν λεγόντων· [e]οὐδὲν δεῖ λόγων τῶν ἡμετέρων. Τί [f]γάρ D
φησιν ὁ μακάριος οὗτος; [23] "Ἀλλ' ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν
ἐποίησα." Τί οὖν; μετὰ ταῦτα οὐκ ἐδεῖτο ἐλέους; Ἄκουσον
(26) τί [g]φησι. "Περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα, οὐκ ἐγὼ
δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί." Καὶ περὶ Ἐπαφροδί-
του [h]φησί· "Καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον [i]θανάτου, ἀλλ'
ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα μὴ
λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ·" καὶ πάλιν, "Ἐβαρήθημεν, φησὶν, ὑπὲρ
δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν· ἀλλ' αὐτοὶ ἐν E
ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθό-
τες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ, ὃς ἐκ [k]τηλικούτων
θανάτων ἐρρύσατο ἡμᾶς, καὶ [l]ῥύσεται·" καὶ πάλιν, "Ἐρρύσθην

21 Sap. xi. 24. 22 Sirac. xviii. 13.
23 1 Tim. i. 13. 1 Cor. xv. 10. Philipp. ii. 27. 2 Cor. i. 8—10. 2 Tim. iv. 17, 18.

[r] ἀνάπηροι] + πολλάκις λέγομεν, εἰδότες ὅτι C.G. Sav. cet. [s] διὸ] καὶ ex corr. rec. C. [t] ὅτι] + καὶ Eclog. ἐδήλου—ἔρχεσθαι] ἄλλως δὲ καὶ ὅτι τὸ πν. εἰς ἄνθ. δι' ἔλεον μέλλει ἔρχεσθαι ἐδηλοῦτο ἐκ τούτου C.G. [v] ἔλαιον Veron. [w] ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ C. [x] Haec ἐλεεῖς—δύνασαι non hic, sed infra post βασιλεῖς ἐλαίῳ ἐχρίοντο, habent E.F. Eclog. Veron. [y] ἐλαίῳ ἐχρίοντο] εἰς σύμβολον τὸ ἔλαιον ἐλάμβανον C.G. [z] γὰρ] + καὶ C.F.G. Sav. cet. Mox καὶ οἱ βασιλεῖς iidem. [a] ἐρεῖ om. E.F. Veron. non Eclog. [b] ἔλεον] Sic omnes. ἔλεος Eclog. Veron. Sav. cet. [c] σάρκα] + φησὶν C.G. [d] εἴπῃς om. C.G. [e] οὐδὲν] + γὰρ Sav. cet. γὰρ om. E. Eclog. Veron. [f] γὰρ] δὲ C.G. [g] φησὶ] + πάλιν C.G. Sav. cet. [h] φησὶ] πάλιν G. [i] θανάτῳ C.E. Sav. cet. [k] τηλικούτου θανάτου C. [l] ῥύεται C.G.

ἐκ στόματος λέοντος, [m]καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος." Καὶ πανταχοῦ εὑρήσομεν τοῦτο αὐτὸν καυχώμενον, ὅτι ἐλέῳ ἐσώθη. Καὶ
F Πέτρος δὲ ἀπὸ τοῦ ἐλεηθῆναι τοιοῦτος ἦν. Ἄκουε γὰρ τοῦ Χριστοῦ πρὸς αὐτὸν λέγοντος, [n]ὅτι [24] "Ἠθέλησεν ὁ Σατανᾶς σινιάσαι ὑμᾶς, ὡς τὸν σῖτον, καὶ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ [o]ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου." Καὶ Ἰωάννης ἐλέῳ τοιοῦτος ἦν, καὶ
226 πάντες δὲ [p]ἁπλῶς. Ἄκουε γὰρ τοῦ [q]Χριστοῦ λέγοντος· [25] "Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς." Πάντες γὰρ δεόμεθα τοῦ ἐλέους τοῦ θεοῦ· "Ἔλεος γὰρ θεοῦ, φησὶν, ἐπὶ πᾶσαν σάρκα." Εἰ δὲ οὗτοι ἐδέοντο τοῦ ἐλέους τοῦ θεοῦ, τί ἄν τις εἴποι περὶ τῶν λοιπῶν; Πόθεν γὰρ, εἰπέ μοι, τὸν ἥλιον ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς; Τί [r]δὲ, εἰ μόνον ἐνιαυτὸν τὸν ὑετὸν ἐπέσχεν, οὐκ ἂν ἅπαντας ἀπώλεσε; τί δὲ, εἰ ἐπομβρίαν εἰργάσατο; τί δὲ, εἰ [s]πῦρ ἔβρεξε; τί δὲ,
B εἰ μυίας ἔπεμψεν; Ἀλλὰ [t]τί λέγω; εἰ [v]σκότος ἐποίησεν, οἷόν ποτε, οὐκ ἂν [w]ἅπαντες ἀπώλοντο; εἰ τὴν γῆν ἐτίναξεν, οὐκ ἂν [x]ἅπαντες ἀπώλοντο; [26] "Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ;" εὔκαιρον εἰπεῖν νῦν· ἂν ἀπειλήσῃ τῇ γῇ μόνον, πάντες εἷς ἐγένοντο τάφος. [27] "Ὡς σταγὼν ὕδατος ἀπὸ κάδου, φησὶν, οὕτω τὰ ἔθνη ἐνώπιον αὐτοῦ· ὡς σίελος λογισθήσονται, ὡς ῥοπὴ ζυγοῦ." Ὡς εὔκολον ἡμῖν τὴν τρυτάνην κινῆσαι, οὕτως αὐτῷ πάντα ἀπολέσαι, καὶ ποιῆσαι πάλιν. Ὁ τοίνυν τοσαύτην ἔχων ἐξουσίαν [y]ἡμῶν, καὶ ὁρῶν ἡμᾶς καθ' ἑκάστην ἁμαρτάνον-
C τας, καὶ μὴ κολάζων, οὐχὶ ἐλέῳ διαβαστάζει; [z]Ἐπεὶ καὶ τὰ κτήνη ἐλέῳ [a]ἐστι· [28] "Ἀνθρώπους [b]γὰρ καὶ κτήνη σώσεις, κύριε." Εἶδεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔπλησεν αὐτὴν ζώων. Διὰ τί; Διὰ σέ. Σὲ [c]δὲ διὰ τί ἐποίησε; [d]Δι' ἀγαθότητα. Οὐδὲν [e]ἐλέου κρεῖττον· φωτός ἐστιν αἴτιον, καὶ ἐκεῖ [f]φωτὸς αἴτιον. [29] "[g]Καὶ ἀνατελεῖ," φησὶν ὁ προφήτης, "πρώϊμον τὸ φῶς σου," ἐὰν ποιήσῃς ἔλεον εἰς τὸν πλησίον. [h]Καὶ ὥσπερ τὸ

24 Luc. xxii. 31, 32. 25 Joan. xv. 16. 26 Psal. viii. 5.
27 Esai. xl. 15. 28 Psal. xxxv. 7. 29 Esai. lviii. 8.

m καὶ] + ἀλλαχοῦ C.G. n ὅτι] Πέτρε, Πέτρε C.G. Sav. cet. o ἐκλίπῃ E. Eclog. p ἁπλῶς] + οἱ ἀπόστολοι C.G. Sav. cet. ἁπλῶς om. C. q Χριστοῦ] + τοῦτο αἰνιττομένου καὶ C.G. Sav. cet. r δὲ] δαὶ quater C. s πῦρ ἔβρεξε] ὑπερέβρεξε E. Eclog. Veron. t τί] + ταῦτα C.G. Sav. cet. v σκότος] οὕτως E.F. Eclog. Veron. w ἅπαντες ἀπώλοντο] Sic E.F. Eclog. ἅπαντας ἀπώλεσεν Edd. Haec οὐκ ἂν ἅ. ἀπώλοντο om. C.G. x πάντες E. Haec εἰ τὴν γῆν—ἀπώλοντο desunt in F. Eclog. y ἡμῶν om. C.G. z ἐπεὶ] μάθε ὅτι C.G. a ἔστι] + τε καὶ σώζεται C.G. Sav. cet. b γὰρ] + φησὶ C.F.G. Sav. cet. c δὲ om. C.G. d δι'] ἄρα οὐ δι' C.G. Sav. cet. e ἐλέου] ἐλαίου G. Eclog. Sav. cet. Post κρεῖττον add. ἀγαπητὲ C.G. f φωτὸς αἴτιον] καὶ ἐνταῦθα C.G. Ben. g καὶ ἀν.] ἀν. γὰρ C. h καὶ ὥσπερ] εἰκότως· ὥσπερ γὰρ C.G. καὶ εἰκότως· ὥσπερ Sav. cet. τὸ ante φῶς om. C.

ἔλαιον τοῦτο τὸ φῶς [i]παρέχει, οὕτως ἡ ἐλεημοσύνη ἐκεῖ φῶς
μέγα ἡμῖν χαρίζεται καὶ θαυμάσιον. [k]Πολὺς τοῦ ἐλέου τούτου D
ὁ λόγος τῷ Παύλῳ ἦν. Ἄκουε γὰρ αὐτοῦ ποτε μὲν λέγοντος,
[30] "Μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν·" ἄλλοτε δὲ, "Ἐὰν
ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι." Καὶ πανταχοῦ ἄνω καὶ κάτω
περὶ τούτου ὁρᾷς αὐτὸν μεριμνῶντα. Καὶ πάλιν, [31] "Μανθα-
νέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι·" καὶ
πάλιν, "Ταῦτα γάρ ἐστι καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις."
Ἄκουε δὲ καὶ ἄλλου τινὸς λέγοντος, [32] "Ἐλεημοσύνη ἐκ θανά- E
του [l]ῥύεται·" "Ἐὰν [m]δὲ τὸν ἔλεον ἀνέλῃς, κύριε, [n]κύριε, τίς
[o]ὑποστήσεται;" καὶ, "[p]Ἐὰν εἰσέλθῃς, φησὶν, εἰς κρίσιν μετὰ
τοῦ δούλου [q]σου." [33] "[r]Μέγα ἄνθρωπος" διὰ τί; "καὶ τίμιον
ἀνὴρ ἐλεήμων." Τοῦτο γὰρ ἄνθρωπος, [s]ἐλεήμων, μᾶλλον δὲ
τοῦτο [t]ὁ θεὸς, τὸ ἐλεεῖν. Ὁρᾷς ὅση τοῦ ἐλέους τοῦ θεοῦ ἡ
ἰσχύς; Τοῦτο πάντα ἐποίησε, τοῦτο τὸν κόσμον εἰργάσατο,
τοῦτο ἀγγέλους [v]ἐποίησε, δι' ἀγαθότητα μόνον. Διὰ τοῦτο
καὶ γέενναν ἠπείλησεν, ἵνα βασιλείας τύχωμεν· βασιλείας δὲ F
τυγχάνομεν δι' ἔλεον. Διὰ τί [w]γὰρ μόνος ὢν τοσούτους
ἐποίησεν; οὐ δι' ἀγαθότητα; οὐ διὰ φιλανθρωπίαν; Ἂν ἐρω-
τήσῃς, διὰ τί τόδε καὶ τόδε, πανταχοῦ τὴν ἀγαθότητα εὑρήσεις.
[x]Ἐλεήσωμεν τοὺς πλησίον, ἵνα ἐλεηθῶμεν αὐτοί. Οὐκ ἐκείνοις 227
μᾶλλον, ἢ ἡμῖν αὐτοῖς συνάγομεν τὸν ἔλεον τοῦτον ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ. Ὅταν σφοδρὰ ᾖ τοῦ πυρὸς ἡ [y]φλὸξ, τὸ [z]ἔλαιον τοῦτο
[a]τοῦ πυρός ἐστι σβεστικὸν, [b]τοῦτο δὲ φωτὸς αἴτιον ἡμῖν.
[c]Οὕτω τοῦ πυρὸς τῆς γεέννης διὰ τούτου ἀπαλλαγησόμεθα·
ἐπεὶ πόθεν [d]σπλαγχνισθήσεται καὶ ἐλεήσει; Ἀπὸ τῆς ἀγάπης
ὁ ἔλεος γίνεται. Οὐδὲν οὕτω παροξύνει τὸν θεὸν, ὡς τὸ
ἀνελεήμονα εἶναι. Προσηνέχθη αὐτῷ τις ὀφείλων μυρία τά-
(27) λαντα, καὶ σπλαγχνισθεὶς συνεχώρησε· [e]καὶ ἐκείνῳ ὠφείλετο

30 Gal. ii. 10. 1 Cor. xvi. 4. 31 Tit. iii. 14, 8.
32 Tob. xii. 9. Psal. cxxix. 3. cxlii. 2. 33 Prov. xx. 6.

[i] παρέχει] + τοῖς θαλαττεύουσιν C.G. Sav. cet. κατέχει pro παρέχει E.F. Eclog. Veron. [k] καὶ πολὺς Edd. καὶ om. C.E. Eclog. [l] ῥύεται] + καὶ ἄλλου C.E. Sav. cet. + καὶ ἄλλος G. [m] δὲ om. C. [n] κύριε om. E. Eclog. Veron. [o] στήσεται E. Eclog. Veron. [p] ἐὰν] μὴ C. πάλιν μὴ G. [q] σου] + καὶ ἄλλος C.G. Sav. cet. [r] μέγα ἄ. διὰ τί;] Sic E.F. Veron. μέγα ἄνθρωπος C.G. μέγα τι ἄνθρωπος Eclog. Sav. cet. [s] ἐλεήμων om. C.G. [t] ὁ om. C. Statim τοῦ ἐλεεῖν F. τὸ ἐλεεῖν om. C.G. [v] ἐπέστησε C.G. δι' ἀγαθότητα μόνον om. iidem. [w] γὰρ] + εἰπὲ C.G. Sav. cet. Iidem post ὢν add. ὁ θεός. [x] ἐλεήσωμεν] οὐκοῦν ἐλεήσωμεν C.G. Sav. cet. [y] φλὸξ] + ἡμῖν βοηθήσει E. [z] ἔλαιον] Sic E. ἔλεον F. Eclog. Veron. ἔλεος C.G. Sav. cet. [a] τοῦ] + μὲν C.G. Sav. cet. [b] τοῦτο —ἡμῖν] ἡμῖν δὲ φωτὸς αἴτιον C.G. Eclog. Sav. cet. [c] οὕτω] ὄντως E. [d] σπλαγχν.] + ὁ θεὸς C.G. [e] καὶ ἐκείνῳ] ἐκείνῳ δὲ G.

B παρὰ τοῦ συνδούλου ἑκατὸν δηνάρια, καὶ ἦγχεν αὐτόν· διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτὸν ὁ κύριος τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον. Ταῦτα ἀκούοντες, ἐλεήμονες ὦμεν περὶ τοὺς ὀφείλοντας ἐν χρήμασιν, ἐν ἁμαρτήμασι. Μηδεὶς μνησίκακος ἔστω, εἴγε μὴ βούλοιτο ἑαυτὸν ἀδικεῖν· οὐ γὰρ ἐκεῖνον τοσοῦτον [f]λυπεῖ. Ἐκείνῳ μὲν γὰρ [g]ἢ ἐπέξεισιν, ἢ οὐκ ἐπεξῆλθεν· αὐτὸς δὲ τὰς ἁμαρτίας οὐκ ἀφιεὶς τῷ πλησίον [h]βασιλείαν ζητεῖς; Ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν, πᾶσιν ἀφῶμεν· ἑαυτοῖς γὰρ ἀφίεμεν· καὶ συγχωρήσωμεν, ἵνα ὁ θεὸς συγχωρήσῃ
C ἡμῖν τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν, καὶ οὕτω τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ S.

[1] Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ [a]τινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί,
D πληρώσατέ μου τὴν χαράν, ἵνα [b]τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες· μηδὲν κατ' ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν· μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ [c]τὰ ἑτέρων ἕκαστος.

ΟΥΔΕΝ ἄμεινον, οὐδὲν φιλοστοργότερον διδασκάλου πνευματικοῦ· [d]παντὸς πατρὸς εὔνοιαν παρέρχεται φυσικοῦ.
E [e]Ὅρα γοῦν, ὁ μακάριος οὗτος οἵαν τίθησιν ἱκετηρίαν πρὸς Φιλιππησίους ὑπὲρ τῶν ἐκείνοις συμφερόντων. [f]Τί γάρ φησι, περὶ ὁμονοίας παρακαλῶν, τοῦ πάντων αἰτίου τῶν καλῶν; [g]ὅρα πῶς λιπαρῶς, πῶς σφοδρῶς, πῶς μετὰ συμπαθείας πολλῆς. "Εἴ τις [h]οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ," φησί. Τουτέστιν, εἴ τινα ἔχετε παράκλησιν ἐν Χριστῷ· ὡς ἂν εἰ [i]ἔλεγεν, εἴ τινά μου λόγον ἔχεις, εἴ τις σοι φροντὶς ἐμοῦ, εἴ ποτε εὖ ἔπαθές τι παρ' ἐμοῦ, τόδε ποίησον. Τούτῳ δὲ κεχρήμεθα τῆς διαθέσεως τῷ τρόπῳ, ὅταν ὑπὲρ πράγματος ἀξιῶμεν, ὃ πάντων προτί-

[1] Cap. II. v. 1—4.

[f] λυπεῖ] μὴ ἀφιεὶς (+λυπεῖς Sav. cet.) ὅσον ἑαυτὸν ἀδικεῖς C.G. Sav. cet. [g] ἢ ἐπέξεισιν—τῷ πλησίον] ἐπεξιὼν (ἐπεξιόντος σου Sav. cet.) οὐκ ἐπέξεισιν ὁ θεός· σοῦ δὲ καταλιπόντος, ἢ ἐπέξεισιν αὐτὸς, ἢ τὰς ἁμαρτίας σου (τὰς σὰς ἁμαρτίας G.) ἀφίησι. πῶς δὲ μὴ ἀφιεὶς σὺ τῷ πλησίον C.G. Sav. cet. [h] βασιλείαν ζητεῖς] βασιλείας οὐκ ἐπιτεύξεται E. Hom. VI. [a] τινα] τις F.G. Veron. [b] τὸ αὐτὸ] τοῦτο F. [c] τὰ] τὸ C.G. [d] πλείονα pro παντὸς et ἐπιδείκνυται pro παρέρχεται C.G. [e] ὅρα] ἄκουε C. [f] τί γὰρ] καὶ τί C. [g] ὅρα] καὶ ὅρα C.G. [h] οὖν om. C.G. [i] ἔλεγεν] ἔλεγέ τις C.

θεμεν· [k]οὐ γὰρ, εἰ μὴ πάντων αὐτὸ προετίθεμεν, πάντων τὴν
ἀμοιβὴν ἐν ἐκείνῳ λαβεῖν [l]ἐβουλόμεθα, [m]καὶ δι' ἐκείνου τὸ πᾶν 228
[n]ἐλέγομεν δείκνυσθαι. [o]Ἡμεῖς μὲν οὖν σαρκικῶν δικαιωμάτων
ὑπομιμνήσκομεν· [p]ὡς ἂν εἰ πατὴρ ἔλεγεν, εἴ τις [q]οὖν σοι
πατρὸς αἰδὼς, εἴ τις ἀνατροφῆς μνήμη, εἴ τις φιλοστοργίας
τῆς πρὸς ἐμὲ, εἴ τις τιμῆς ἧς ἔτυχες παρ' ἐμοῦ, εἴ τις εὐνοίας,
μὴ ἔσο τῷ ἀδελφῷ ἐχθρός· τουτέστιν, ἀντὶ πάντων ἐκείνων
ταύτην αἰτῶ τὴν ἀμοιβήν. [r]Ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως·
[s]οὐδενὸς σαρκικοῦ ὑπομιμνήσκει, ἀλλὰ πάντων πνευματικῶν. B
[t]Τουτέστιν, εἴ τινά μοι βούλεσθε παράκλησιν ἐν τοῖς πειρασμοῖς δοῦναι, καὶ προτροπὴν ἐν Χριστῷ, εἴ τινα παραμυθίαν ἀγάπης, εἴ τινα κοινωνίαν δεῖξαι τὴν ἐν πνεύματι, εἴ τινα ἔχετε σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοὺς, πληρώσατέ μου τὴν χαράν. "Εἴ [v]τινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί." Οἰκτιρμούς φησιν ἑαυτοῦ τῶν μαθητῶν τὴν ὁμόνοιαν [w]ὁ Παῦλος, δεικνὺς ὡς ἐν τοῖς ἐσχάτοις ὁ κίνδυνος, ἐὰν μὴ ὁμονοῶσιν. Εἰ ἔστι, φησὶ, τυχεῖν
παρακλήσεως παρ' ὑμῶν, εἰ ἔστι τυχεῖν ἀπὸ τῆς ἀγάπης ὑμῶν C
παραμυθίας τινὸς, εἰ ἔστιν ὑμῖν κοινωνῆσαι ἐν πνεύματι, εἰ ἔστι κοινωνῆσαι ὑμῖν ἐν κυρίῳ, εἰ ἔστιν ἐλεηθῆναι [x]παρ' ὑμῶν καὶ οἰκτειρηθῆναι, πάντων τούτων τὴν ἀντίδοσιν ἐν τῇ ἀγάπῃ δείξατε· πάντων τούτων [y]ἔτυχον, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. "Πληρώσατέ μου τὴν χαράν." Ὅρα, ἵνα μὴ δόξῃ ἡ παραίνεσις ὡς πρὸς [z]ἐλλείποντα [a]ἔτι γεγενῆσθαι, οὐκ εἶπε, ποιήσατέ [b]μοι, ἀλλὰ, "πληρώσατε·" [c]τουτέστιν, ἤρξασθε φυτεύειν ἐν ἐμοί· ἤδη μοι μετεδώκατε [d]τὸ εἰρηνεύειν, ἀλλ' εἰς τέλος ἐπιθυμῶ
ἐλθεῖν. Τί βούλει, εἰπέ μοι; ἵνα σε κινδύνων ἀπαλλάξωμεν; D
ἵνα σοί τι χορηγήσωμεν; Οὐδὲν τούτων φησὶν, ἀλλ', "Ἵνα
(28) ὑμεῖς τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες," ἐν ᾗ ἤρξασθε, "σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες." Βαβαὶ, ποσάκις τὸ αὐτὸ λέγει ἀπὸ διαθέσεως πολλῆς; "Ἵνα τὸ αὐτὸ [e]φρονῆτε," μᾶλλον δὲ, ἵνα [f]ἓν φρονῆτε· [g]τοῦ γὰρ, τὸ αὐτὸ, μεῖζον τοῦτό

[k] οὐ γὰρ—προετίθεμεν om. Cat. πάντων αὐτὸ προετίθεμεν om. C. [l] βουλόμεθα Cat. [m] καὶ om. C. [n] λέγομεν E. Cat. Veron. [o] ἡμεῖς] ἀλλ' ἡμεῖς C.G. Statim οὖν om. C. [p] ὡς] καὶ οὕτως ὡς C.G. Post πατὴρ add. πρὸς υἱὸν C.G. receptum a Ben. [q] οὖν om. C. [r] ἀλλ' οὐχ ὁ Π.] ὁ δὲ Π. οὐχ C.G. [s] οὐδενὸς] + γὰρ C.G. Ben. [t] τουτέστιν] ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν C.G. Sav. cet. [v] τινα] τις C.F. τι G. [w] ὁ Παῦλος om. C.G. [x] παρ'] ἀφ' C. [y] ἔτυχον] τυγχάνω C. Statim ἂν pro ἐὰν E. [z] ἐλλείποντα] Sic E.F. λείποντα C. ἓν λείποντα Veron. ἐλλείποντας G. Cat. Sav. cet. [a] ἔτι] τινα C. τι Cat. [b] μοι om. C.G. [c] τουτέστιν] ἦν Cat. [d] τὸ] τοῦ C.G. [e] φρονῆτε] + φησὶ C.F.G. Sav. cet. [f] ἓν] τὸ ἓν C.E.G. Sav. cet. Statim φρονῆτε om. C.G. [g] τοῦ γὰρ—ἐστι] Sic Cat. τοῦτο γὰρ τὸ αὐτὸ (+ τὸ E.) μεῖζον τοῦτό ἐστι E.F. τοῦτο γὰρ τοῦτο αὐτὸ μεῖζόν ἐστι Veron. τοῦτο γὰρ προϊὼν ἐδήλωσεν εἰπὼν, τὸ ἓν φρονοῦντες, ὃ τοῦ αὐτοῦ (τὸ αὐτὸ pro αὐτοῦ Sav. cet.) μεῖζόν ἐστι C.G. Sav. cet.

E ἐστι. "Τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες·" [h]τουτέστι, μὴ ἁπλῶς
περὶ πίστιν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. Ἔστι
γὰρ καὶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν, καὶ μὴ ἀγάπην ἔχειν. "Τὴν αὐτὴν
ἀγάπην ἔχοντες·" τουτέστιν, ὁμοίως καὶ φιλεῖν, καὶ φιλεῖσθαι.
Μὴ σὺ μὲν ἀπόλαυε τῆς πολλῆς, ἐλάττονα [i]δὲ πάρεχε, ἵνα καὶ
ἐν τούτῳ [k]ᾖς πλεονέκτης· [l]ἀλλὰ μὴ ἀνέχου. "Σύμψυχοι,"
F [m]φησί· τουτέστι, μιᾷ ψυχῇ τὰ πάντων [n]οἰκειούμενοι σώματα,
οὐ τῇ οὐσίᾳ, οὐ γὰρ [o]ἔστιν, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει καὶ τῇ γνώμῃ·
ὡς ἐκ μιᾶς ψυχῆς τὰ πάντα [p]γινέσθω. Τί ἐστι, "σύμψυχοι;"
229 [q]Ἐδήλωσεν εἰπὼν, "τὸ ἓν φρονοῦντες·" [r]ἓν ἔστω τὸ φρόνημα,
ὥσπερ μιᾶς ψυχῆς. "Μηδὲν κατὰ ἐριθείαν." Ἀξιοῖ λοιπὸν
καὶ τὸν τρόπον [s]λέγειν, πῶς ἂν [t]τοῦτο γένοιτο· "Μηδὲν
κατὰ ἐριθείαν, ἢ [v]κενοδοξίαν." Ὅπερ ἀεί φημι, [w]ὅτι πάντων
αἴτιον τῶν κακῶν τοῦτό ἐστιν. [x]Ἐντεῦθεν αἱ μάχαι καὶ αἱ
[y]ἔρεις, ἐντεῦθεν [z]αἱ βασκανίαι καὶ φιλονεικίαι, ἐντεῦθεν τῆς
ἀγάπης ἡ ψῦξις, [a]ὅταν τῆς τῶν ἀνθρώπων δόξης ἐρῶμεν, ὅταν
δοῦλοι τῆς τῶν πολλῶν ὦμεν τιμῆς. [b]Οὐ γὰρ ἔνι δόξης ὄντα
δοῦλον, εἶναι καὶ θεοῦ δοῦλον γνήσιον. Πῶς οὖν τὴν κενοδοξίαν
B φύγωμεν, φησίν; οὐδέπω γὰρ εἶπας ὁδόν. Ἄκουε τῶν ἐπαγομένων.
"Ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ, [c]φησὶν, ἀλλήλους ἡγούμενοι
ὑπερέχοντας ἑαυτῶν." Βαβαὶ, πῶς δόγμα φιλοσοφίας
γέμον, [d]καὶ πάσης ἡμῶν τῆς σωτηρίας συγκρότημα ἐξέθετο;
Ἐὰν ὑπολάβῃς, φησὶν, ὅτι ὁ δεινά σου μείζων ἐστὶ, καὶ τοῦτο
πείσῃς [e]σαυτὸν, οὐκ ἐὰν εἴπῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ πληροφορηθῇς,
[f]ἀπονέμεις αὐτῷ καὶ τὴν τιμήν· εἰ δὲ σὺ [g]ἀπονέμεις αὐτῷ τὴν
τιμὴν, οὐκ ἀγανακτήσεις ὁρῶν αὐτὸν παρ' ἑτέρου τιμώμενον.
C Μὴ τοίνυν ἁπλῶς νόμιζε μείζονά σου εἶναι, [h]ἀλλ' ὑπερέχειν,
ὅπερ ἐστὶ σφοδρᾶς ὑπερβολῆς, καὶ οὐ [i]ξενίζῃ τιμώμενον ὁρῶν,
οὐδὲ ἀλγεῖς· κἂν ὑβρίσῃ, φέρεις γενναίως· μείζονα γάρ σου

[h] τουτέστι—ἔχοντες om. C. [i] δὲ] + τοῖς ἄλλοις C.G. Sav. cet. [k] ᾗ E.F. Veron. [l] ἀλλὰ μὴ ἀνέχου] εἰ γάρ τινες τοῦτο, ἀλλὰ σὺ μὴ ἀνέχου C.G. Sav. cet. ἀλλὰ μὴ ἀνέχου om. Veron. [m] φησὶ om. C. [n] οἰκειούμενος E.F. Veron. non Cat. [o] ἐστι] + δυνατὸν C.G. [p] γινέσθω] + φησὶ C. [q] ἐδ. εἰπὼν] αὐτὸς ἐδ. ἐπαγαγὼν C. [r] ἓν—ψυχῆς] ἓν γὰρ εἶναι τὸ φρόνημα βούλεται πάντων, καὶ ὥσπερ μιᾶς ψυχῆς ἐξηρτῆσθαι C. [s] Vid. Annot. [t] τοῦτο om. C. [v] κενοδοξίαν] + φησὶν C.F.G. Sav. cet. [w] ὅτι om. Cat. [x] ἐντεῦθεν om. E. [y] ἔριδες C. [z] αἱ om. E. Veron. [a] ὅταν] + γὰρ C.G. [b] οὐ γὰρ—γνήσιον] ταῦτα πάντα συμβαίνει (σημαίνει C.)· οὐκ ἔνι δόξης ἐρῶντα δοῦλον εἶναι καὶ θεοῦ, δοῦλον καὶ ταύτης ὄντα C.G. [c] φησὶν om. C. Cat. [d] καὶ πάσης—συγκρότημα] πάσης, καὶ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν συγκροτοῦν C. πάσης, καὶ ἡμῶν τῆς σ. συγκρότημα Ben. συγκρότημα om. Cat. [e] σαυτὸν] + μᾶλλον δὲ C.F.G. Sav. cet. [f] ἀπονέμῃς C. ἀπομένειν (sic) Cat. [g] ἀπονείμῃς G. Haec εἰ δὲ—τιμὴν desunt in F. Cat. Mor. Ben. [h] ἀλλὰ καὶ ὑ. C.F.G. Sav. cet. [i] ξενισθήσῃ . . . ἀλγήσεις . . . οἴσεις C.F.G. Sav. cet. invita Cat.

αὐτὸν νενόμικας· κἂν λοιδορῇ, [k]πείθῃ, κἂν ποιήσῃ κακῶς, [l]φέ-
ρεις σιγῇ. Ὅταν γὰρ ἅπαξ [m]ἡ ψυχὴ πληροφορηθῇ, ὅτι
μείζων ἐστὶν, οὐκ εἰς ὀργὴν ἐμπίπτει ἐν οἷς ἂν παρ' αὐτοῦ πάθῃ
κακῶς, οὐκ εἰς βασκανίαν. Τοῖς γὰρ σφόδρα ὑπερέχουσιν οὐδεὶς
ἂν φθονήσειε· τῆς γὰρ ὑπεροχῆς τὰ πάντα [n]ἐστίν. Ἐνταῦθα D
μὲν οὖν τοῦτον παιδεύει [o]τὸ οὕτω διακεῖσθαι. [p]Ὅταν δὲ
κἀκεῖνος ὁ τοσαύτης ἀπολαύων [q]παρὰ σοῦ τιμῆς, φησὶν, οὕτω
πρὸς σὲ [r]διακέηται, ἐννόησον πῶς τεῖχός ἐστι διπλοῦν ἐπιει-
κείας. Ὅταν γὰρ [s]σύ τε ὡς ἄξιον τιμῆς ἔχῃς, κἀκεῖνος οὕτως,
οὐδὲν οὐδέποτε ἔσται λυπηρόν. Εἰ γὰρ παρὰ τοῦ ἑνὸς τοῦτο
γινόμενον ἀρκεῖ λῦσαι πᾶσαν ἐρεσχελίαν, ὅταν παρὰ ἀμφοτέ-
ρων ᾖ, τίς διακόψει ταύτην τὴν ἀσφάλειαν; Οὐδὲ αὐτὸς ὁ
διάβολος· τριπλοῦν γὰρ ἔσται, καὶ τετραπλοῦν, καὶ πολλα- E
πλάσιον τὸ ὀχύρωμα.

[t]Πάντων γὰρ τῶν ἀγαθῶν αἰτία ἡ ταπεινοφροσύνη. Καὶ
ἵνα μάθῃς, ἄκουε τοῦ προφήτου λέγοντος, [2] "Ὅτι εἰ ἠθέλησας
θυσίαν, ἔδωκα ἄν· ὁλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις. Θυσία τῷ
θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον· καρδίαν συντετριμμένην καὶ τετα-
πεινωμένην ὁ θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει." Οὐχ [v]ἁπλῶς ταπεινοφρο-
σύνην, ἀλλ' ἐπίτασιν ταπεινοφροσύνης. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν
σωμάτων τὸ συντετριμμένον οὐκ ἂν [w]ἐπανασταίη τῷ στερρῷ,
ἀλλ' ὅσα ἂν πάθῃ δεινὰ, πρότερον αὐτὸ ἀπολεῖται, ἢ ἑτέρῳ F
ἐπεξελεύσεται· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, αἱρήσεται μᾶλλον
κακῶς πάσχουσα διαπαντὸς καὶ ἀποθανεῖν, ἢ ἐπεξελθεῖν καὶ
ἀμύνασθαι. Μέχρι τίνος φυσώμεθα φύσημα γέλωτος ἄξιον; 230
Ὥσπερ γὰρ τὰ παιδία ὅταν ὁρῶμεν ἀνατεινόμενα καὶ γαυρού-
μενα, γελῶμεν, ἢ καὶ λίθον αἴροντα καὶ ῥιπτοῦντα, πάλιν
γελῶμεν· οὕτως ἐστὶν ἡ ἀπόνοια ἡ ἀνθρωπίνη [x]παιδικῆς δια-
νοίας, ἀτελοῦς φρενός. [3] "Τί [y]γὰρ ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ
σποδός;" Μέγα φρονεῖς, ἄνθρωπε; διὰ [z]τί: τί τὸ κέρδος,
εἰπέ μοι; Πόθεν δὲ καὶ μέγα φρονεῖς κατὰ τῶν ὁμοφύλων;

[2] Psal. l. 18, 19. [3] Sirac. x. 9.

[k] πείθῃ, κἂν ποιήσῃ] οὐκ ἀγανακτήσεις, κἂν ἀκούῃς C.G. [l] φέρεις] ἐνέγκεις C. [m] ἡ ψ. πλ. pro πλ. ἡ ψ. C.E. et prob. F.G. [n] ἐστὶν] ἡγεῖται C.G. Sav. cet. [o] τὸ om. C.G. Sav. cet. [p] ὅταν] εἰ C. [q] παρὰ σοῦ τιμῆς pro τιμῆς παρὰ σοῦ C.E. et prob. F.G. παρὰ σοῦ τῆς τιμῆς Cat. Statim φησὶν om. C. [r] διάκειται C. Cat. [s] σύ τε ὡς pro σὺ τέως sine libris reposuimus. [t] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ μαρτυρία ὑπὲρ ταύτης, ἔκ τε τοῦ Δαβὶδ, καὶ τοῦ Δανιήλ· καὶ περὶ τοῦ μὴ κόλακας εἶναι. Veron. [v] ἁπλῶς] + δὲ C.F.G. Sav. cet. Post ταπεινοφροσύνην add. ἀπαιτεῖ C.G. Sav. cet. [w] ἐπανασταίη] + ποτὲ Edd. repugnantibus libris. [x] παιδικῆς—φρενὸς] παιδικῆς ὂν δ. καὶ ἀ. φρενὸς γέννημα C.G. Sav. cet. [y] γὰρ—ἄνθρωπε;] ὑπερηφανεύῃ γῆ καὶ σποδὸς ὢν, ἄνθρωπε; C. [z] τί] + μέγα φρονεῖς C.G.

Οὐχὶ τῆς αὐτῆς μετέχεις φύσεως; οὐχὶ τῆς αὐτῆς ψυχῆς; οὐχ
B ὁμοίως τετίμησαι παρὰ τοῦ θεοῦ; Ἀλλὰ σοφὸς [a]εἶ; Εὐχα- (29)
ριστεῖν, οὐ φυσᾶσθαι ὀφείλεις. Πρώτη ἀχαριστία, ἀπόνοια·
ἀφαιρεῖται γὰρ τῆς εὐεργεσίας τὸ δῶρον. Ὁ γὰρ ἐπαιρόμενος,
ὡς αὐτὸς κατορθώσας ἐπαίρεται· ὁ δὲ νομίζων κατωρθωκέναι,
ἀχάριστός ἐστι περὶ τὸν δεδωκότα τὴν τιμήν. Ἔνεστί σοι τι
ἀγαθόν; Εὐχαρίστει τῷ δεδωκότι. Ἄκουσον τί φησιν ὁ
Ἰωσὴφ, τί δὲ ὁ Δανιήλ. Τοῦ γὰρ βασιλέως Αἰγύπτου μετα-
πεμψαμένου [b]αὐτὸν, καὶ ἐπὶ πάσης τῆς στρατιᾶς πυνθανομένου
ἐπὶ πράγματι, ἐφ' ᾧ πάντες παρεχώρησαν Αἰγύπτιοι οἱ περὶ
C ταῦτα μάλιστα δεινοὶ, [c]μέλλων αὐτῶν τὸ πᾶν αἴρειν, καὶ σοφώ-
τερος [d]φανήσεσθαι τῶν ἀστρολόγων, τῶν μάντεων, τῶν γοή-
των, τῶν μάγων, πάντων τῶν φιλοσόφων τῶν τότε, [e]ἀπὸ τῆς
αἰχμαλωσίας καὶ δουλείας, παιδίον ὤν· καὶ γὰρ τότε μείζων ἡ
δόξα· οὐ γάρ ἐστιν ἴσον φαινόμενον λάμπειν, καὶ παρὰ προσ-
δοκίαν· ὥστε καὶ τὸ παρ' ἐλπίδας ἐποίει αὐτὸν θαυμαστότερον·
[f]τί οὖν παρελθὼν εἶπε τῷ Φαραώ; ὅτι ναὶ, [g]οἶδα; Ἀλλὰ τί;
Οὐδενὸς αὐτὸν ἐλέγχοντος, ἀπὸ πολλῆς τῆς [h]εὐγνωμοσύνης τί
D φησιν; [4] "Οὐχὶ διὰ τοῦ θεοῦ ἡ διασάφησις αὐτῶν ἐστιν;"
[i]Ὅρα· τὸν δεσπότην εὐθέως ἐδόξασε· διὰ [k]τοῦτο ἐδοξάσθη.
[l]Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο οὐ μικρόν· τοῦ γὰρ αὐτὸν κατωρθωκέναι
τὸ τὸν θεὸν ἀποκαλύψαι [m]πολλῷ μεῖζον. [n]Τὰ γὰρ λεγόμενα
ἀξιόπιστα ἔδειξε, [o]καὶ τῆς οἰκειώσεως τοῦ θεοῦ τεκμήριον μέγι-
στον. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀγαθὸν, ὡς τὸ οἰκειοῦσθαι τῷ θεῷ.
E [5] "Εἰ γὰρ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, φησὶν, ἀλλ' οὐ
πρὸς τὸν θεόν." Εἰ [p]γὰρ ὁ χάριτος ἀξιωθεὶς καυχᾶται ἐπὶ
τῷ θεῷ, ὅτι ἀγαπᾶται, ἐπειδὴ συνεχωρήθη αὐτῷ, καὶ ἔχει καύ-
χημα [q]ὁ ἐργαζόμενος, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεὸν, ὡς ἐκεῖνος· τῆς
γὰρ πολλῆς ἀσθενείας [r]τεκμήριον τῆς ἡμετέρας· [s]ὁ καὶ σοφίαν
λαβὼν παρὰ τοῦ θεοῦ, πόσῳ μᾶλλον ἂν εἴη θαυμαστός; Ἐδό-
F ξασε τὸν θεὸν, καὶ ἐδοξάσθη ὑπ' αὐτοῦ. [6] "Τοὺς δοξάζοντάς

[4] Gen. xl. 8. [5] Rom. iv. 2. [6] 1 Reg. ii. 30.

[a] εἶ;] + οὐκοῦν C.G. Sav. cet. [b] αὐτὸν] + ἀπὸ τοῦ δεσμωτηρίου C.G. Sav. cet. [c] μέλλων] καὶ μέλλων E.F. Veron. Statim αὐτὸς κατὰ πᾶν ὑπεραίρειν pro αὐτῶν τὸ πᾶν αἴρειν C.G. Sav. cet. [d] φαίνεσθαι C. [e] Haec ἀπὸ—δουλείας om. C.G. inclusa a Sav. Mor. [f] τί οὖν] Sic Veron. οὐχὶ E. τί οὖν οὗτος C.F.G. Sav. cet. [g] οἶδα] + οὐδαμῶς C.G. + οὐχ οὕτως E. Sav. cet. [h] ταπεινοφροσύνης (et om. τί) C. [i] ὅρα om. F. Veron. [k] τοῦτο] + καὶ αὐτὸς C.G. Sav. cet. [l] καὶ γὰρ καὶ τοῦτο οὐ (οὐ om. E.) μικρὸν] οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο εἰς δόξης λόγον C.G. Sav. cet. [m] πολλῷ μεῖζον pro μεῖζον πολλῷ C.E.F. et prob. G. [n] τὰ γὰρ] Sic F. Veron. τὰ δὲ E. ἄλλως δὲ καὶ τὰ C.G. Sav. cet. Post λεγόμενα add. ἐντεῦθεν C.G. Sav. cet. [o] καὶ] + τοῦτο C.G. Sav. cet. [p] γὰρ] δὲ C. [q] ὁ om. C. [r] τεκμήριον] + τοῦτο C.G. Sav. cet. [s] ὁ om. F. καὶ om. C.G. Veron.

με γὰρ, φησὶ, δοξάσω.” Πάλιν ὁ ἀπόγονος ὁ τούτου, οὗ
σοφώτερος οὐδείς· [7] “[t]Μὴ σοφώτερος εἶ, φησὶ, σὺ τοῦ Δανιήλ;”
οὗτος [v]δὴ ὁ Δανιὴλ, τῶν ἐν Βαβυλῶνι πάντων σοφῶν, καὶ αὐτῶν
πάλιν ἀστρολόγων, μάντεων, μάγων, γοήτων, πάσης [w]φιλοσο- 231
φίας οὐ μόνον ἐλεγχομένης, ἀλλὰ καὶ ἀναιρουμένης· τὸ γὰρ
ἀναιρεῖσθαι τεκμήριον ἦν τοῦ καὶ πρότερον αὐτοὺς ἠπατηκέναι·
παρελθὼν καὶ μέλλων ἐπιλύεσθαι [x]τὸ ἐρώτημα, οὐδὲ αὐτὸς καλ-
λωπίζεται, ἀλλὰ πρότερον ἀνατίθησι τῷ θεῷ τὸ πᾶν, καί
φησιν· [8] “Ἐμοὶ δὲ οὐκ ἐν σοφίᾳ τῇ οὔσῃ ἐν ἐμοὶ παρὰ πάντας
ἀνθρώπους ἀπεκαλύφθη, ὦ βασιλεῦ.” Καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ
ὁ βασιλεὺς, καὶ εἶπε μαναὰ σπεῖσαι. Ὁρᾷς ταπεινοφροσύνην; B
ὁρᾷς εὐγνωμοσύνην; ὁρᾷς ἄτυφον ἦθος; Ἄκουε καὶ τῶν ἀπο-
στόλων λεγόντων, ποτὲ μὲν, [9] “Τί ἡμῖν ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ
δυνάμει ἢ [y]εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;” [z]καὶ
πάλιν, “[a]Ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ὑμῖν ἐσμεν ἄνθρωποι.” Εἰ δὲ
ἐκεῖνοι [b]δεδομένας τιμὰς οὕτως ἀπεκρούοντο, ἄνθρωποι μείζονα
τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν [c]τοῦ Χριστοῦ ταπεινοφροσύνην ἐργαζό-
μενοι, καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν· [10] “Ὁ γὰρ πιστεύων [d]ἐμοὶ,
φησὶ, μείζονα ποιήσει ὧν ἐγὼ ποιῶ·” πῶς οὐκ ἄθλιοι καὶ
ταλαίπωροι, οἱ μηδὲ κώνωπας σοβῆσαι δυνάμενοι, μήτιγε δαί- C
μονας; οἱ μηδὲ ἕνα ἄνθρωπον ὠφελῆσαι ἰσχύοντες, μήτιγε τὴν
οἰκουμένην ἅπασαν, καὶ τοσοῦτον φρονοῦντες, ὅσον οὐδὲ αὐτὸς
ὁ διάβολος;

Οὐδὲν οὕτω ψυχῆς ἀλλότριον Χριστιανῆς, ὡς ἀπόνοια· ἀπό-
νοιαν λέγω, οὐ παρρησίαν, [e]οὐδὲ ἀνδρείαν· ἐκεῖνα γὰρ οἰκεῖα.
Ἕτερον γάρ τι τοῦτό ἐστι, καὶ ἕτερον ἐκεῖνο· ὥστε ἕτερον μὲν
ταπεινοφροσύνη, ἕτερον δὲ ἀνελευθερία καὶ κολακεία καὶ θω- D
πεία. Καὶ, εἰ βούλεσθε, πάντων τούτων ὑμῖν τὰ ὑποδείγματα
παρέξω. Δοκεῖ γάρ πως παρυφεστάναι τὰ ἐναντία, ὥσπερ τῷ
σίτῳ τὰ ζιζάνια, καὶ τῷ ῥόδῳ αἱ ἄκανθαι. Ἀλλὰ παῖδες μὲν
εὐκόλως ἂν ἀπατηθεῖεν, οἱ δὲ [f]ὄντως ἄνδρες, τῆς πνευματικῆς
ὄντες γεωργίας ἔμπειροι, ἴσασι τὰ ὄντως ἀγαθὰ ἀποκρίνειν τῶν
κακῶν. Φέρε οὖν, ὑμῖν τὰ ὑποδείγματα αὐτῶν ἀπὸ τῶν γραφῶν
παραστήσωμεν. Τί ποτέ [g]ἐστι κολακεία καὶ ἀνελευθερία καὶ
θωπεία; Ὁ Σιβᾶ τὸν Δαυῒδ ἐκολάκευε παρὰ καιρὸν, καὶ τὸν E
δεσπότην [h]διέβαλε τὸν ἑαυτοῦ· μᾶλλον δὲ ὁ Ἀχιτόφελ τὸν

7 Ezech. xxviii. 3. 8 Dan. ii. 30, 46. 9 Act. iii. 12. xiv. 15. 10 Joan. xiv. 12.

[t] μὴ] + γὰρ C.G. Sav. cet. [v] δὴ] δὲ E. [w] φιλοσοφίας] ἁπλῶς φ. C. ἁπλῶς σοφίας G. [x] τῷ ἐρωτήματι E. Veron. [y] ἐξουσίᾳ C. [z] καὶ] ποτὲ δὲ C.G. Sav. cet. [a] ἡμεῖς] καὶ ἡμεῖς C.G. [b] διδομένας E. [c] τοῦ Χριστοῦ om. C. [d] ἐμοὶ] ἐν ἐμοὶ C.E. [e] οὐδὲ] οὐκ C. [f] ὄντες E. Veron. [g] ἐστι] + δηλοῦντες C.G. [h] διέβαλλε C.

Ἀβεσσαλώμ. Ἀλλ' οὐχ ὁ Δαυῒδ τοιοῦτος, ἀλλὰ ταπεινόφρων. Κόλακες γάρ εἰσιν οἱ ὕπουλοι· οἷον, ὡς ὅταν [i]λέγωσι, (30)
[11] "Βασιλεῦ, [k]ζῆθι εἰς τοὺς αἰῶνας." [l]Πάλιν οἱ μάγοι πῶς εἰσι κόλακες. Καὶ ἐπὶ τοῦ Παύλου ἐν ταῖς Πράξεσι πολλὰ τοιαῦτα εὑρήσομεν, ὅταν Ἰουδαίοις διαλέγηται, οὐ κολακεύων, ἀλλὰ ταπεινοφρονῶν· οἶδε γὰρ καὶ παρρησιάζεσθαι· ὡς ὅταν λέγῃ,
F [12] "Ἄνδρες ἀδελφοὶ, οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ, ἢ τοῖς [m]πατρῴοις ἔθεσι, δέσμιος ἐξ Ἱερουσαλὴμ παρεδόθην." Ὅτι γὰρ ταπεινοφροσύνης ἦν τὰ ῥήματα, ἄκουσον πῶς αὐτοῖς ἐπι-
232 τιμᾷ [n]διὰ τῶν ἑξῆς, οὕτω λέγων· "Καλῶς εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε." Εἶδες ἀνδρείαν; Ὅρα καὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ τὴν ἀνδρείαν, ᾗ πρὸς τὸν Ἡρώδην ἐχρήσατο λέγων· [13] "Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου." [o]Τοῦτο παρρησία, τοῦτο ἀνδρεία· [p]οὐκ ἐκεῖνο τὸ τοῦ Σεμεεὶ, [q]ὅτε ἔλεγεν, [14] "Ἔξελθε ὁ ἀνὴρ τῶν αἱμάτων·" καίτοι κἀκεῖνος ἐπαρρησιάσατο· ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ἀνδρεία, ἀλλὰ θρασύτης καὶ ὕβρις καὶ γλῶττα ἀκόλαστος. Ὕβρισε
B καὶ Ἰεζάβελ τὸν [r]Ἰηοῦ λέγουσα· [15] "Ὁ φονεὺς τοῦ κυρίου αὐτοῦ·" ἀλλὰ θρασύτης ἦν, οὐ παρρησία. Ὕβρισε καὶ ὁ Ἠλίας, ἀλλὰ παρρησία καὶ ἀνδρεία ἦν· [16] "Οὐκ [s]ἐγὼ διαστρέφω τὸν [t]λαὸν, ἀλλὰ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου." Ἐπαρρησιάσατο πάλιν πρὸς ὁλόκληρον δῆμον ὁ [v]Ἠλίας, λέγων· "Ἕως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν;" Τοῦτο παρρησία καὶ ἀνδρεία, τὸ καθάψασθαι· τοῦτο καὶ οἱ προφῆται ἐποίουν· ἀλλ' ἐκεῖνο θρασύτητος [w]ἦν. Θέλεις
C ἰδεῖν καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ [x]οὐ κολακείας ῥήματα; Ἄκουε Παύλου λέγοντος· [17] "Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω. Οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα· ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι." Τοῦτο φρονήματος Χριστιανῷ πρέποντος. Καὶ πάλιν, [18] "Τολμᾷ τις ὑμῶν πρὸς τὸν ἕτερον πρᾶγμα ἔχων κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων;" Βούλει κολακείαν ἰδεῖν τῶν ἀνοήτων Ἰουδαίων; Ἄκουε [y]λεγόντων, [19] "Ἡ-

11 Dan. vi. 6. 12 Act. xxviii. 17, 25, 26. 13 Marc. vi. 18.
14 2 Reg. xvi. 7. 15 4 Reg. ix. 31. 16 3 Reg. xviii. 18, 21.
17 1 Cor. iv. 3, 4. 18 Ib. vi. 1. 19 Joan. xix. 15.

[i] λέγωσιν] + οἱ μάγοι C.G. Sav. cet. [k] ζ. εἰς τοὺς αἰ.] εἰς τοὺς αἰ. ζ. C. et prob. G. [l] Haec πάλιν—κόλακες om. C.G. Sav. cet. [m] π. ἔθεσι] ἔθεσι τοῖς π. C. [n] διὰ τῶν ἑξῆς post ἄκουσον habet C. [o] τοῦτο παρρησία om. E. [p] οὐκ] ἀλλ' οὐκ C.G. Sav. cet. [q] ὅτε] ὃς C. [r] Ἰοὺ E. Ἰοῦ Veron. [s] ἐγὼ] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. [t] λαὸν] + φησὶν E. [v] Ἠλίας] αὐτὸς E. [w] ἦν om. C. [x] Vid. Annot. [y] λεγόντων] + αὐτῶν C.G.

μεῖς οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα.” Βούλει ταπεινο-
φροσύνην ἰδεῖν; Ἄκουε πάλιν τοῦ Παύλου λέγοντος· [20] “Οὐ D
γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς
δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν.” Βούλει καὶ κολακείαν ἰδεῖν, καὶ
[z] θρασύτητα; [a] θρασύτητα τὴν τοῦ [b] Νάβαλ, [c] καὶ κολακείαν τὴν
τῶν Ζιφαίων; [d] προδεδώκασι γὰρ τῇ γνώμῃ τὸν Δαυΐδ. [e] Βού-
λει φιλοσοφίαν, καὶ οὐ κολακείαν ἰδεῖν τὴν τοῦ Δαυΐδ; πῶς
εἷλε τὸν Σαοὺλ, καὶ ἐφείσατο; Βούλει κολακείαν ἰδεῖν τῶν
ἀποκτεινάντων τὸν Μεμφιβοσθὲ, οὓς καὶ ἀνεῖλεν ὁ Δαυΐδ; E
Ἁπλῶς δὲ, καὶ ὡς [f] ἐν ὑποτυπώσει, ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, θρασύ-
της μέν ἐστιν, ὅταν τις ὀργίζηται καὶ ὑβρίζῃ ἐπὶ μηδενὶ προσ-
ήκοντι, ἢ ἑαυτὸν ἐκδικῶν, ἢ ἀδίκως πως θρασυνόμενος· παρρησία
δὲ καὶ ἀνδρεία, ὅταν κινδύνων καὶ θανάτων κατατολμᾷ, καὶ
φιλίας καὶ ἀπεχθείας ὑπερορᾷ ὑπὲρ τῶν δοκούντων τῷ θεῷ.
Πάλιν κολακεία μέν ἐστι καὶ ἀνελευθερία, ὅταν τις θεραπεύῃ
τινὰς ἐπὶ μηδενὶ τῶν δεόντων, ἀλλὰ θηρώμενός τι τῶν βιωτι- F
κῶν· ταπεινοφροσύνη δὲ, ὅταν τις ὑπὲρ τῶν τῷ θεῷ δοκούντων
τοῦτο ποιῇ, καὶ, ὥστε ἀνύσαι τι μέγα καὶ θαυμαστὸν, ἀπὸ τοῦ
ἀξιώματος [g] καταβῇ τοῦ ἑαυτοῦ. Ἂν ταῦτα εἰδῶμεν, μακάριοί
ἐσμεν, ἐὰν ποιῶμεν αὐτά. Οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ εἰδέναι· [21] “Οὐ 233
γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, φησὶν, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου
δικαιωθήσονται·” μᾶλλον δὲ καὶ κατακρίνει τὸ εἰδέναι, ὅταν
χωρὶς τῆς πράξεως ᾖ καὶ τῶν κατορθωμάτων. Ἵνα οὖν τὴν
κατάκρισιν φύγωμεν, μετέλθωμεν τὴν πρᾶξιν, ἵνα τύχωμεν τῶν
ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι
αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

(31)

ΛΟΓΟΣ Ζ.

[1] Τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν B
μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα
θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώ-
ματι ἀνθρώπων γενόμενος· καὶ σχήματι εὑρεθεὶς, ὡς ἄνθρω-
πος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου,
θανάτου δὲ σταυροῦ.

Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς τὰ μεγάλα προτρέ- C

[20] 1 Cor. iv. 5. [21] Rom. ii. 13. [1] CAP. II. v. 5—8.

[z] θρασύτητα] + καὶ ἀνδρείαν E.F. Veron. [a] θρασύτητα] + μὲν C.G. Sav. cet. βούλει καὶ θρ. E.F. Veron. Statim τὴν om. C. [b] Ναβὰλ] Ἀβεσαλὼμ E. [c] καὶ κ.] κ. δὲ C(F?).G. Sav. cet. Statim τὴν om. C. [d] προδ. γὰρ] καὶ πῶς ὁ μὲν ὠνείδιζεν, οἱ δὲ προδ. C.G. Sav. cet. [e] Haec βούλει—Δαυΐδ; πῶς desunt in C. [f] ἐν ὑποτυπώσει om. C. inclusum a Sav. Mor. [g] καταβαίνῃ C.

πων τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς, ἑαυτὸν ὑπόδειγμα τίθησι, καὶ τὸν
πατέρα, καὶ τοὺς προφήτας, ὡς ὅταν λέγῃ· [2] "Οὕτω γὰρ ἐποί-
ησαν τοῖς προφήταις τοῖς πρὸ ὑμῶν·" καὶ πάλιν, "Εἰ ἐμὲ
ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσι·" καὶ, "Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι
πρᾶός εἰμι·" καὶ πάλιν, "Οἰκτίρμονες γίνεσθε, ὡς ὁ πατὴρ
ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς." Τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος
[a]ἐποίησε· [b]προτρέπων αὐτοὺς εἰς ταπεινοφροσύνην, τὸν Χρι-
D στὸν εἰς μέσον παρήγαγε· [c]καὶ οὐκ ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ καὶ
ὅτε περὶ φιλοπτωχίας διαλέγεται, οὕτω πώς φησι· [3] "Γινώ-
σκετε [d]γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι'
ἡμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν." Οὐδὲν γὰρ οὕτω τὴν μεγάλην
καὶ φιλόσοφον ψυχὴν διανίστησι πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐργα-
σίαν, ὡς τὸ μαθεῖν, ὅτι τῷ θεῷ κατὰ τοῦτο ὁμοιοῦται. Τί γὰρ
ἴσον τούτου εἰς προτροπήν; Οὐδέν. Ὃ δὴ καὶ Παῦλος εἰδὼς,
E προτρέπων αὐτοὺς εἰς ταπεινοφροσύνην, πρῶτον μὲν παρεκά-
λεσεν, ἱκετηρίαν ἔθηκεν· εἶτα καὶ ἐντρεπτικῶς, εἶπεν ὅτι "Ἐν
ἑνὶ πνεύματι στήκετε·" εἶπεν ὅτι "Ἐκείνοις [e]ἔνδειξις ἀπωλείας,
ὑμῖν δὲ σωτηρίας·" [f]καὶ τοῦτο λοιπὸν τίθησι· "Τοῦτο γὰρ
φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ
ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν
ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών." Προσέχετε, παρακαλῶ, καὶ
διανάστητε. Καθάπερ γάρ τις μάχαιρα ὀξεῖα ἑκατέρωθεν
F ἠκονημένη, ὅπουπερ ἂν ἐμπέσῃ, κἂν εἰς μυρίας φάλαγγας, εὐκό-
λως αὐτὰς διακόπτει καὶ ἀφανίζει, τῷ πάντοθεν [g]ὀξεῖαν εἶναι,
καὶ μηδὲν τὴν ἀκμὴν αὐτῆς φέρειν· οὕτω δὴ καὶ τὰ τοῦ πνεύμα-
τος ῥήματα. Διὰ γὰρ τούτων τῶν ῥημάτων καὶ τοὺς Ἀρείου
234 τοῦ Ἀλεξανδρέως, καὶ τοὺς Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, καὶ τοὺς
Μαρκέλλου τοῦ Γαλάτου, καὶ τοὺς Σαβελλίου τοῦ Λίβυος, καὶ
τοὺς Μαρκίωνος τοῦ Ποντικοῦ, καὶ τοὺς Οὐαλεντίνου, καὶ [h]τοὺς
τοῦ Μάνεντος, καὶ τοὺς τοῦ Λαοδικέως Ἀπολιναρίου, καὶ Φω-
τεινοῦ, καὶ Σωφρονίου, καὶ πάσας ἁπλῶς τὰς αἱρέσεις κατέβα-
λεν. Ὡς οὖν τοιαύτην ὀψόμενοι θέαν, καὶ μιᾷ πληγῇ τοσαύτας
φάλαγγας πιπτούσας, διεγέρθητε, ὥστε μὴ τοῦ θεάματος
παραδραμεῖν ὑμᾶς τὴν τέρψιν. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἁμιλλητηρίων
B ἁρμάτων ἐν ταῖς τῶν ἵππων ἁμίλλαις οὐδὲν οὕτως ἐστὶ τερπνὸν,
ὡς ὅταν ὁλόκληρα ἅρματα μετὰ τῶν ἡνιόχων [i]κρούσας τις

[2] Matth. v. 12. Joan. xv. 20. Matth. xi. 29. Luc. vi. 36. [3] 2 Cor. viii. 9.

HOM. VII. [a] ἐποίησε] ποιεῖ C.G. Sav. cet. non Cat. [b] προτρέπων] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. [c] καὶ om. C.G. Post ἐνταῦθα add. δὲ C. [d] γὰρ om. C. [e] ἔνδειξις] + ἐστιν C.F.G. [f] λοιπὸν καὶ τοῦτο inverso ord. C. [g] ὀξεῖα E. [h] τοὺς om. Veron. τοῦ om. E. [i] συγκρούσας E.

καταβάλῃ, καὶ πολλὰ τέθριππα ὕπτια ῥίψας μετὰ τῶν ἐφε-
στώτων ἡνιόχων παρελάσῃ μόνος πρὸς τὴν νύσσαν καὶ τὸ
τέρμα τοῦ ἀγῶνος, καὶ πολὺς πάντοθεν ὁ κρότος καὶ ἡ κραυγὴ
πρὸς οὐρανὸν ἀνίῃ, [k] καὶ ὥσπερ πτηνὸς ὑπὸ τῆς χαρᾶς [l] ἐκείνης
καὶ τῶν κρότων, οὕτω τὸ στάδιον ἅπαν διατρέχῃ μετὰ τῶν
ἵππων· πόσῳ μᾶλλον [m] ἐνταῦθα πλείων ἔσται ἡ ἡδονὴ, ὅταν
ὁλοκλήρων αἱρέσεων συστήματα καὶ διαβολικὰ ἐργαστήρια μετὰ C
τῶν ἡνιόχων αὐτῶν καταβάλωμεν τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι πάντα
ἀθρόον καὶ ὁμοῦ;

Καὶ, εἰ δοκεῖ, πρότερον στήσωμεν τὰς αἱρέσεις αὐτὰς κατὰ
τάξιν· [n] βούλεσθε τὴν τῆς ἀσεβείας, ἢ τὴν τῶν χρόνων; [o] Τὴν
τῶν χρόνων· τὴν γὰρ τῆς ἀσεβείας δύσκολον συνιδεῖν. Οὐκοῦν
πρῶτος Σαβέλλιος ὁ Λίβυς [p] παρήχθω. Τί οὖν οὗτός φησιν;
Ὅτι τὸ πατὴρ, καὶ υἱὸς, καὶ ἅγιον πνεῦμα, ὀνόματά ἐστι ψιλὰ
καθ' ἑνὸς προσώπου κείμενα. Μαρκίων δὲ ὁ Ποντικός [q] φησιν, D
(32) ὅτι ὁ θεὸς ὁ πάντα συστησάμενος οὐκ ἔστιν ἀγαθὸς, οὐδὲ πατὴρ
τοῦ ἀγαθοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἕτερός τις δίκαιος, καὶ σάρκα οὐκ
ἀνέλαβεν ὑπὲρ [r] ἡμῶν. Μάρκελλος [s] καὶ Φωτεινὸς καὶ Σωφρό-
νιος τὸν λόγον ἐνέργειαν εἶναί φασι, τὴν δὲ ἐνέργειαν ταύτην
ἐνοικῆσαι τῷ ἐκ σπέρματος Δαυῒδ, οὐκ οὐσίαν ἐνυπόστατον.
[t] Ἄρειος υἱὸν μὲν ὁμολογεῖ, ῥήματι δὲ μόνῳ· [v] κτίσμα δὲ αὐτὸν
εἶναί φησι, καὶ τοῦ πατρὸς ἐλάττονα πολύ. Ἕτεροι δὲ οὔ
φασιν αὐτὸν ἔχειν ψυχήν. Εἶδες τὰ ἅρματα ἑστῶτα; θεώρει
τοίνυν αὐτῶν καὶ τὰ πτώματα, [w] πῶς ὁμοῦ πάντας κατακρούων E
βάλλει, καὶ μιᾷ πληγῇ [x] πάντας ἀθρόον. [y] Πῶς; "Τοῦτο
[z] γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν, φησὶν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν
μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα
θεῷ·" [a] καὶ Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς [b] ἔπεσε, καὶ Μάρκελλος, καὶ
Σαβέλλιος. "Ἐν μορφῇ [c] γὰρ, φησὶ, θεοῦ ὑπάρχων." [d] Πῶς
οὖν λέγεις, ὅτι ἀπὸ Μαρίας, ὦ μιαρὲ, ἤρξατο, καὶ πρὸ τούτου
οὐκ ἦν; πῶς δὲ [e] σὺ λέγεις, ἐνέργεια ἦν; [f] Μορφὴ γὰρ θεοῦ,

[k] καὶ ὥσπερ] Sic Veron. καὶ ὡς E. ὁ δὲ ὥσπερ C.F.G. Sav. cet. [l] ἐκεί-
νος E. [m] ἐνταῦθα] + οὐχὶ C.G. Sav. cet. [n] βούλεσθε] + οὖν C. [o] τὴν]
ἀλλ' ἴδωμεν τὴν C.G. Sav. cet. τὴν τῶν χρόνων om. F. Veron. [p] παρήχθη
E.F. Veron. [q] φησιν om. C.G. [r] ἡμῶν] + ὁ υἱὸς C.G. Sav. cet.
[s] καὶ] δὲ καὶ C.F.G. Sav. cet. [t] Ἄρειος] + πάλιν C.G. [v] κτίσμα δὲ]
κτίσμα γὰρ E. Sav. cet. καὶ κτίσμα δὲ Cat. [w] πῶς] καὶ πῶς C.G. [x] πάν-
τας] καὶ C.G. Sav. cet. [y] πῶς] + οὖν καταβάλλει C.G. Sav. cet. [z] γὰρ
om. C.G. Mox εἰπὼν pro φησὶν C. [a] καὶ] ἐντεῦθεν καὶ C.G. Sav. cet.
[b] ἔπεσε] ἔρριπται C. [c] γὰρ om. C. [d] πῶς] εἰ ἐν μορφῇ, πῶς C.G. Sav.
cet. Statim σὺ pro οὖν C. ὦ μ. ὅτι ἀπὸ M. inverso ord. idem. [e] σὺ
λέγεις] πάλιν ὅτι C.G. Sav. cet. [f] μορφὴ] Sic E.F. Cat. μορφῇ Veron.
ἐν μορφῇ C.G. Sav. cet.

F φησὶ, [g]μορφὴν δούλου [h]ἔλαβεν. Ἡ μορφὴ τοῦ δούλου ἐνέρ-
γεια δούλου ἐστὶν, ἢ φύσις δούλου; [i]Πάντως δήπου φύσις
235 δούλου. Οὐκοῦν καὶ ἡ μορφὴ τοῦ θεοῦ, θεοῦ φύσις· οὐκ ἄρα
ἐνέργεια. Ἰδοὺ καὶ [k]Μάρκελλος ὁ Γαλάτης, καὶ Σωφρόνιος,
καὶ Φωτεινὸς κατέπεσον. [l]Ἰδοὺ καὶ Σαβέλλιος. "Οὐχ ἁρπα-
γμὸν ἡγήσατο, φησὶ, τὸ εἶναι ἴσα θεῷ·" ἴσον δὲ ἐπὶ ἑνὸς οὐ
λέγεται προσώπου· τὸ γὰρ ἴσον, τινί ἐστιν ἴσον. Ὁρᾷς δύο
προσώπων ὑπόστασιν, οὐχὶ ὀνόματα ψιλὰ χωρὶς πραγμάτων
λεγόμενα; ἤκουσας τὴν προαιώνιον ὕπαρξιν τοῦ [m]μονογενοῦς;
Τί [n]οὖν πρὸς Ἄρειον [o]εἴπωμεν λοιπὸν, τὸν λέγοντα ἑτέρας
B εἶναι οὐσίας τὸν υἱόν; Εἰπὲ δή μοι, "[p]μορφὴν δούλου ἔλαβε,"
τί ἐστιν; Ἄνθρωπος ἐγένετο, φησίν. Οὐκοῦν καὶ ἐν μορφῇ
θεοῦ ὑπάρχων, θεὸς ἦν· μορφὴ γὰρ, καὶ μορφὴ [q]κεῖται. Εἰ
τοῦτο ἀληθὲς, κἀκεῖνο. Φύσει ἄνθρωπος, ἡ μορφὴ τοῦ δούλου·
οὐκοῦν φύσει θεὸς, [r]ἡ μορφὴ τοῦ θεοῦ. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον,
ἀλλὰ καὶ τὸ ἴσον αὐτῷ μαρτυρεῖ, ὥσπερ οὖν καὶ Ἰωάννης, [s]ὅτι
οὐδὲν ἐλάττων ἐστὶ τοῦ πατρός· "Οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο,
φησὶ, τὸ εἶναι ἴσα θεῷ." Ἀλλὰ τίς ὁ σοφὸς αὐτῶν λόγος;
C Καὶ μὴν τοὐναντίον δείκνυσι, φησίν. Εἶπε γὰρ, ὅτι ἐν μορφῇ
θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἥρπασε τὸ εἶναι ἴσα θεῷ. Καὶ μὴν εἰ ἦν
θεὸς, πῶς εἶχεν ἁρπάσαι; καὶ πῶς οὐκ ἀπερινόητον τοῦτο;
Τίς γὰρ ἂν εἴποι, ὅτι ὁ δεῖνα ἄνθρωπος ὢν, οὐχ ἥρπασε τὸ
εἶναι ἄνθρωπος; πῶς γὰρ ἄν τις ὅπερ ἐστὶν ἁρπάσειεν; Οὔ,
φησίν· ἀλλ' ὅτι θεὸς ὢν ἐλάττων, οὐχ ἥρπασε τὸ εἶναι ἴσα
[t]τῷ θεῷ τῷ μεγάλῳ καὶ μείζονι. [v]Μικρὸς καὶ μέγας θεὸς ἔνι;
καὶ τὰ Ἑλληνικὰ τοῖς τῆς ἐκκλησίας δόγμασιν ἐπεισάγετε;
D Μέγας [w]γὰρ καὶ μικρὸς παρ' αὐτοῖς θεός· εἰ δὲ καὶ παρ' ὑμῖν,
οὐκ οἶδα. Παρὰ μὲν γὰρ ταῖς γραφαῖς οὐδαμοῦ εὑρήσεις·
ἀλλὰ μέγαν μὲν πανταχοῦ, μικρὸν δὲ οὐδαμοῦ. Εἰ γὰρ μικρὸς,
πῶς [x]καὶ θεός; Εἰ μικρὸς οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος καὶ μέγας, ἀλλὰ
μία φύσις, καὶ εἴ τι οὐκ ἔστι τῆς φύσεως ταύτης μιᾶς, οὐκ
ἄνθρωπος, πῶς ἂν εἴη μικρὸς θεὸς καὶ μέγας; Ὁ μὴ ὢν ἐκείνης
τῆς [y]φύσεως, οὐ θεός· πανταχοῦ γὰρ μέγας λέγεται παρὰ τῇ

[g] μορφὴν] καὶ μορφὴν C.G. [h] ἔλαβεν] + εἰπὲ γάρ μοι C.F.G. Sav. cet. [i] πάντως—δούλου] φύσις πάντως ἐρεῖς C.G. Hinc ἐρεῖς post φύσις add. Sav. cet. [k] Μάρ.] ὁ Μάρ. F.G. Sav. cet. [l] ἰδοὺ] ἀλλ' ἰδοὺ C.G. [m] μονογενοῦς] + ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς ἐκείνους Sav. cet. Haec om. F. Cat. Veron. [n] οὖν] δὲ C. [o] εἴπωμεν Cat. Edebatur εἴποιμεν. [p] μορφὴν] τὸ μορφὴν C.F.G. Sav. cet. [q] πρόκειται C. [r] ἡ] καὶ ἡ C.F.G. Sav. cet. [s] ὅτι] καὶ ὅτι C.F.G. Sav. cet. [t] τῷ om. C. [v] μικρὸς] καὶ μικρὸς C.G. Sav. cet. [w] γὰρ] μὲν γὰρ C.G. Sav. cet. [x] καὶ om. G. inclusum a Sav. Mor. [y] τῆς φύσεως] + ὁ μικρὸς ὢν Sav. cet. repugnantibus libris.

γραφῇ. [4] "Μέγας [z]κύριος, καὶ αἰνετὸς σφόδρα." [a]Ἰδοὺ καὶ
περὶ τοῦ υἱοῦ· πανταχοῦ γὰρ κύριον αὐτὸν [b]καλεῖ. "Μέγας E
εἶ σὺ, καὶ ποιῶν θαυμάσια· σὺ εἶ ὁ θεὸς μόνος·" καὶ πάλιν,
"Μέγας ὁ κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς [c]αὐτοῦ, καὶ τῆς
μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας." [d]Ἀλλ' ὁ υἱὸς, φησὶ,
μικρός. Ἀλλὰ σὺ τοῦτο λέγεις· ἡ [e]γὰρ γραφὴ τοὐναντίον·
[f]ὥσπερ περὶ τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ φησιν.
Ἄκουε γὰρ Παύλου λέγοντος, [5] "Προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν
ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ." Ἀλλ' F
ἄρα μὴ περὶ τοῦ πατρὸς ἐπιφάνειαν [g]εἶπεν; Ἵνα δὲ καὶ μᾶλ-
λον ὑμᾶς ἐλέγξῃ, κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ μεγάλου θεοῦ προσ-
έθηκεν. Ἆρα οὖν [h]μὴ περὶ τοῦ πατρὸς εἴρηται; Οὐδαμῶς· ἡ 236
γὰρ ἐπαγωγὴ οὐκ ἀφίησι, λέγουσα, "Κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν
τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ." Ἰδοὺ
καὶ ὁ υἱὸς μέγας. Πῶς οὖν λέγεις μικρὸν καὶ μέγαν; Ἄκουε
καὶ τοῦ προφήτου λέγοντος αὐτὸν, [6] "Μεγάλης βουλῆς ἄγγε-
(33) λον." Ὁ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος οὐ μέγας; ὁ ἰσχυρὸς θεὸς
οὐ μέγας, ἀλλὰ μικρός; Τί οὖν φασιν οἱ ἀναίσχυντοι καὶ
ἰταμοί; Ὅτι μικρὸς ὢν θεός· λέγω ἃ λέγουσι πολλάκις, ἵνα
μᾶλλον αὐτοὺς φύγητε· μικρὸς ὢν, φησὶ, θεὸς, οὐχ ἥρπασε τὸ B
εἶναι κατὰ τὸν μέγαν. Τί γὰρ, εἰπέ μοι· ἀλλὰ μὴ νομίσητε
ἡμῶν εἶναι τὰ ῥήματα· εἰ μικρὸς ἦν κατ' αὐτοὺς, καὶ πολὺ τῆς
δυνάμεως ἀποδέων τῆς τοῦ πατρὸς, πῶς ἂν ἠδυνήθη ἁρπάσαι τὸ
εἶναι ἴσα [i]θεῷ; Φύσις γὰρ ἐλάττων οὐκ ἂν δύναιτο ἁρπάσαι τὸ
εἶναι ἐν τῇ μεγάλῃ· οἷον [k]ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἂν δύναιτο ἁρπάσαι
τὸ [l]γενέσθαι ἴσος ἀγγέλῳ κατὰ τὴν φύσιν· ὁ ἵππος οὐκ ἂν
δύναιτο ἁρπάσαι, κἂν θέλῃ, τὸ εἶναι ἴσος ἀνθρώπῳ κατὰ τὴν
φύσιν. [m]Καὶ χωρὶς δὲ τούτου, ἐκεῖνο ἐρῶ· τί βούλεται κατα-
σκευάσαι ὁ Παῦλος διὰ τούτου τοῦ ὑποδείγματος; Εἰς ταπει- C
νοφροσύνην [n]πάντως ἐναγαγεῖν τοὺς Φιλιππησίους. Τί οὖν,
εἰπέ μοι, τοῦτο [o]παρήνεγκεν εἰς μέσον; Οὐδεὶς γὰρ βουλόμενος
προτρέψαι ταπεινοφρονεῖν τοῦτό φησιν· ἔσο ταπεινὸς, καὶ
ἔλαττον φρόνει τῶν ὁμοτίμων· καὶ γὰρ ὁ δεῖνα [p]ὁ δοῦλος οὐκ

[4] Psal. xlvii. 1. lxxxv. 10. cxliv. 3. [5] Tit. ii. 13. [6] Esai. ix. 6.

[z] κύριος] + φησὶν ὁ Δαβὶδ C.G. Sav. cet. μέγας, φησὶ, κύριος, ὁ Δ. hoc ord. C. [a] ἰδοὺ—γὰρ] τοῦτο πανταχοῦ καὶ C. τ. π. γὰρ G. [b] καλεῖ] + καὶ πάλιν C.G. Sav. cet. [c] αὐτοῦ] + καὶ πάλιν C.G. [d] ἀλλ' ὁ υἱὸς] ἀλλὰ ταῦτα περὶ τοῦ πατρὸς, ὁ δὲ υἱὸς C.G. Sav. cet. [e] γὰρ] δὲ C.F.G. Sav. cet. [f] ὥσπερ] + γὰρ C.G. Cat. [g] εἶπεν] + ἄπαγε Cat. [h] μὴ om. C. [i] τῷ θεῷ C. Cat. [k] ὁ om. C. [l] γενέσθαι] Sic E.F. Cat. εἶναι Edd. [m] καὶ om. C.F.G. Sav. cet. Mox κἀκεῖνο iidem. [n] πάντας E.F. Veron. non Cat. Post πάντως add. ἐρεῖς C.G. Sav. cet. invita Cat. [o] ἂν παρήνεγκεν Edd. ἂν om. C.G. Cat. [p] ὁ om. C.

ἐπανέστη τῷ δεσπότῃ· μιμοῦ τοίνυν ἐκεῖνον. Καὶ μὴν τοῦτο
οὐκ ἔστι ταπεινοφροσύνης, εἴποι τις ἂν, ἀλλ' ἀπονοίας. Μά-
D θετε τί ἐστι ταπεινοφροσύνη ὑμεῖς οἱ τῦφον ἔχοντες διαβολι-
κόν. Τί οὖν ἐστι ταπεινοφροσύνη; Τὸ ταπεινὰ φρονεῖν·
ταπεινὰ δὲ φρονεῖ, οὐχ ὁ ἀπὸ ἀνάγκης ὢν ταπεινὸς, ἀλλ' ὁ
ἑαυτὸν ταπεινῶν. Οἷόν τι λέγω· προσέχετε δέ· ὅταν τις
ὑψηλὰ δυνάμενος φρονῆσαι ταπεινοφρονῇ, οὗτος ταπεινόφρων
ἐστίν· ὅταν δὲ παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι ταπεινοφρονῇ, οὐκέτι
ταπεινόφρων ἐστίν. Οἷον ὁ βασιλεὺς τῷ ὑπάρχῳ ἂν ὑποτάτ-
τηται, ταπεινόφρων ἐστὶν, ὅτι ἀπὸ [q]τοῦ ὕψους κατέβη· ὁ
μέντοι [r]ὕπαρχος ἐὰν τοῦτο ποιῇ, οὐ [s]ταπεινοφρονήσει· πῶς
E γάρ; οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐταπείνωσεν ἑαυτόν. Οὐκ ἔστι
δὲ ἄλλως ταπεινοφρονῆσαι, εἰ μὴ ἐν ἐξουσίᾳ γένοιτο. Εἰ γὰρ
ἀνάγκη ἐστὶ τεταπεινῶσθαι καὶ ἄκοντα, οὐκέτι τῆς φρονήσεώς
ἐστι τὸ κατόρθωμα, οὐδὲ τοῦ βουλήματος, ἀλλὰ τῆς ἀνάγκης·
ταπεινοφροσύνη δὲ διὰ τοῦτο λέγεται, ὅτι τοῦ φρονήματός
ἐστι ταπείνωσις.

Εἰπέ μοι, εἴ τις μὴ ἔχων ἐξουσίαν πλεονεκτεῖν, μένοι τὰ
F [t]ἑαυτοῦ κεκτημένος, τοῦτον ἐπαινεσόμεθα ἐπὶ δικαιοσύνῃ; Οὐ-
δαμῶς. Διὰ τί; Τῇ γὰρ ἀνάγκῃ τὸ τῆς προαιρέσεως ἐγκώ-
μιον ἀφήρηται. Εἰπέ μοι, εἴ τις μὴ δυνάμενος τυραννεῖν καὶ
βασιλεύειν, μένοι ἰδιωτεύων, τοῦτον ἐπαινεσόμεθα, ὡς ἀπρά-
237 γμονα; Οὐδαμῶς. Οὐκοῦν οὐδὲ ἐνταῦθα. Ὁ γὰρ ἔπαινος, ὦ
πάντων ὑμεῖς ἀμαθέστατοι, οὐκ ἐν τῇ τούτων ἀποχῇ, ἀλλ' ἐν
τῇ τῶν ἀγαθῶν ἐργασίᾳ γίνεται. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ ψόγου
ἀπήλλακται, οὔπω δὲ καὶ ἐπαίνου μετέχει· [v]τὸ δὲ ἐγκώμιόν
ἐστιν ἄξιον ἐκείνου. Ὅρα γοῦν καὶ τὸν Χριστὸν οὕτως ἐπαι-
νοῦντα, ὅταν λέγῃ· [7] "Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου,
κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβο-
λῆς κόσμου· ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα,
B καὶ ἐποτίσατέ με." Οὐκ εἶπεν, ἐπειδὴ οὐκ ἐπλεονεκτήσατε,
οὐδὲ, ἐπειδὴ οὐχ ἡρπάσατε, [w]μικρὰ γὰρ ταῦτα, ἀλλ' ἐπειδὴ
πεινῶντά με εἴδετε, καὶ ἐθρέψατε. Καὶ τίς ἂν οὕτως ἐπῄνεσεν
ἢ τοὺς φίλους, ἢ τοὺς ἐχθρούς; Οὐκ ἂν οὐδὲ Παῦλον· τί λέγω
Παῦλον; οὐδὲ τὸν τυχόντα τις ἄνδρα, ὡς σὺ τὸν Χριστὸν
ἐπαινεῖς, ἐπῄνεσεν, ὅτι μὴ προσήκουσαν ἀρχὴν οὐκ ἔλαβε. Τὸ
γὰρ ἐπὶ τοιούτοις θαυμάζειν, πολλήν ἐστι κακίαν μαρτυροῦν-

[7] Matth. xxv. 34, 35.

[q] τοῦ om. C. [r] ἔπαρχος C. [s] ταπεινοφρονεῖ C.G. Sav. cet. [t] αὐτοῦ C.E. [v] τὸ δὲ ἐγκώμιον (qu. ἐγκωμίων F.G.?)—ἐκείνου] Sic nostri omnes. Editi, τὸ δὲ ἐγκωμίων ἄξιόν ἐστιν. [w] μικρὰ γὰρ ταῦτα om. C.

των. Πῶς; Ὅτι ἐπ' ἐκείνων τὸ τοιοῦτον ἔπαινός ἐστιν, οἷον ὁ C
κλέπτων, ἐὰν μηκέτι κλέπτῃ· ἐπὶ δὲ τῶν ἀγαθῶν οὐκέτι. [x]Ὅτι
οὐχ ἥρπασε μὴ προσήκουσαν ἀρχὴν καὶ τιμὴν, ἐπαινετός; Καὶ
ποίας ταῦτα ἀνοίας; [y]Προσέχετε, παρακαλῶ· μακρὸς γὰρ ὁ
λόγος. Ἄλλως δὲ, τίς ἂν ἀπὸ τούτων εἰς ταπεινοφροσύνην
προέτρεψε; Τὰ γὰρ [z]ὑποδείγματα πολλῷ μείζονα δεῖ εἶναι τῆς
ὑποθέσεως, εἰς ἣν παρακαλοῦμεν· οὐ γὰρ ἄν τις ἐξ ἀλλοτρίων
προτραπείη. Οἷον, [a]προέτρεπεν ὁ Χριστὸς εὖ ποιεῖν τοὺς
ἐχθρούς· ἤνεγκε παράδειγμα μέγα, τὸ τοῦ πατρὸς, ὅτι ἀνατέλ- D
λει τὸν ἥλιον ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους
καὶ ἀδίκους· [b]προέτρεπεν εἰς ἀνεξικακίαν· ἤνεγκε [c]παράδειγμα·
[8] "Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ·"
καὶ πάλιν, "Εἰ ἐγὼ ὁ κύριος καὶ [d]ὁ διδάσκαλος ταῦτα ποιῶ,
(34) πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς;" Ὁρᾷς πῶς οὐκ ἀφέστηκε τὰ παρα-
δείγματα; οὐδὲ γὰρ τοσοῦτον ἀφεστάναι δεῖ· [e]καὶ γὰρ καὶ
ἡμεῖς οὕτω ποιοῦμεν. Ἄλλως [f]δὲ καὶ ἐνταῦθα οὐδὲ ἐγγύς ἐστι E
τὸ παράδειγμα. Πῶς; Ὅτι εἰ δοῦλός ἐστι, καὶ ἐλάττων
[g]ἐστὶ, καὶ ὑπήκοος τῷ μείζονι. Τοῦτο [h]δὲ οὐ ταπεινοφροσύνη
ἐστί· τοὐναντίον γὰρ ἔδει ποιῆσαι, μείζονά τινα τῷ ἐλάττονι
ὑπακούσαντα δεῖξαι· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο οὐχ εὗρεν ἐπὶ θεοῦ,
[i]μείζονα καὶ ἐλάττονα, τὸ γοῦν ἴσον ἐποίησεν. Εἰ δὲ ἐλάττων
ἦν ὁ υἱὸς, οὐχ ἱκανὸν εἰς ταπεινοφροσύνην προτρέψαι. Διὰ
τί; Ὅτι οὐκ ἔστι ταπεινοφροσύνη τὸ τὸν ἐλάττονα μὴ ἐπανα-
στῆναι τῷ μείζονι, τὸ μὴ ἁρπάσαι τὴν ἀρχὴν, τὸ ὑπακοῦσαι F
μέχρι θανάτου. Ἄλλως δὲ, ὅρα καὶ μετὰ τὸ ὑπόδειγμα τί
φησι· "Τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας
ἑαυτῶν." Ἡγούμενοι, φησίν. Ἐπειδὴ γὰρ [k]καὶ κατὰ τὴν
οὐσίαν ἕν ἐστε, καὶ κατὰ τὴν τιμὴν [l]τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ, δεῖ 238
λοιπὸν τῆς ὑπολήψεως εἶναι τὸ πρᾶγμα. Ἐπὶ δὲ τῶν μειζό-
νων καὶ ἐλαττόνων οὐκ ἂν τοῦτο εἶπεν, ὅτι ἡγούμενοι, ἀλλὰ,
τιμᾶτε τοὺς ὑπερέχοντας ὑμῶν· καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ φησι,
[9] "Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε." Ἐκεῖ τῆς
φύσεως τοῦ πράγματός ἐστιν ἡ ὑποταγή· ἐνταῦθα τῆς κρίσεως

[8] Matth. xi. 29. Joan. xiii. 14. [9] Hebr. xiii. 17.

[x] ὅτι] οὐ γὰρ ὅτι C.G. Sav. cet. [y] προσέχετε] ἄλλως δέ· ἀλλὰ προσέχετε C.G. Sav. cet. Mox ἄλλως δὲ om. iidem. [z] ὑποδείγματα] + οἰκεῖα καὶ superscript. a prima man. E. [a] προέτρεπεν] Sic E. Cat. προέτρεψεν Edd. [b] προέτρεπεν pro προέτρεψεν C.E. Cat. [c] παράδειγμα] + ἑαυτὸν C.G. Sav. cet. [d] ὁ om. E. [e] καὶ γὰρ] τάχα C. [f] δὲ om. E. Veron. non Cat. ἄλλως δὲ καὶ ἐνταῦθα] ἐνταῦθα δὲ C. [g] ἐστὶ om. C. [h] δὲ οὐ] οὐδὲ C. Cat. [i] μείζονα] + λέγω C.G. Sav. cet. [k] καὶ κατὰ om. F. Cat. Veron. κατὰ om. E. [l] τὴν om. C.

δεῖ γενέσθαι τῆς ἡμετέρας. "Τῇ ταπεινοφροσύνῃ, φησὶν, ἀλλήλους [m]ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν," ὥσπερ [n]καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε. [o]Καὶ τὰ μὲν ἐκείνων οὕτως ἀνατέτραπται· τὰ
B δὲ ἡμέτερα λοιπὸν εἰπεῖν χρὴ, πρότερον ἐν κεφαλαίῳ τὰ ἐκείνων εἰπόντα, ὅτι εἰς ταπεινοφροσύνην παρακαλῶν οὐκ ἂν τὸν ἐλάττονα ὄντα καὶ τῷ μείζονι ὑπακούσαντα παρήγαγεν. Εἰ μὲν γὰρ δούλους δεσπόταις παρεκάλει ὑπακούειν, εἰκότως· εἰ δὲ ἐλευθέρους ἐλευθέροις, τί τοῦ δούλου πρὸς τὸν δεσπότην [p]τὴν ὑποταγὴν ἔφερε; τί τοῦ ἐλάττονος πρὸς τὸν μείζονα; Μὴ γὰρ εἶπεν, οἱ ἐλάττονες τοῖς μείζοσιν [q]ὑπακουέτωσαν; ἀλλ'
C ἰσότιμοι ἀλλήλων ὄντες, ὑπακούετε, "[r]ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν." Διὰ τί [s]δὲ μὴ παρήγαγεν, [t]εἰ ἄρα, κἂν τὸ τῆς γυναικὸς, [v]ὅτι ὥσπερ ἡ γυνὴ ὑπακούει τῷ ἀνδρὶ, οὕτω καὶ ὑμεῖς ὑπακούετε; Εἰ δὲ ὅπερ ἴσον ἐστὶ καὶ ἐλευθέριον οὐ παρήγαγεν, ἐπειδὴ ὅλως μικρά τις ἦν ὑποταγὴ, πόσῳ μᾶλλον τὸ τοῦ δούλου οὐκ ἂν παρήγαγεν; Εἶπον φθάσας, ὅτι οὐδεὶς οὕτως [w]ἐπαινεῖ ἀπὸ τῆς τῶν κακῶν ἀποχῆς, οὐδὲ ὅλως αὐτοῦ
D μέμνηται· [x]οὐδὲ σώφρονα βουλόμενος ἐπαινέσαι τις οὕτως ἐρεῖ, ὅτι οὐκ ἐμοίχευσεν, ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς ἰδίας ἀπέστη γυναικός. Οὐδαμοῦ γὰρ τὴν τῶν κακῶν ἀποχὴν τίθεμεν· γέλως γὰρ τοῦτο. [y]Εἶπον ὅτι ἡ μορφὴ τοῦ δούλου ἀληθὴς, καὶ οὐδὲν ἐλάττων· οὐκοῦν καὶ ἡ μορφὴ τοῦ θεοῦ τελεία, καὶ οὐκ ἐλάττων. Διὰ τί μὴ εἶπεν, ἐν μορφῇ θεοῦ γενόμενος, ἀλλ', "ὑπάρχων;" Ἴσον ἐστὶ τοῦτο τοῦ εἰπεῖν, [10]"Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν." Τὸ ἀπαράλλακτον ἡ μορφὴ δείκνυσι, [z]καθὸ ἐστι μορφή.
E Οὐκ ἔστι δὲ ἄλλης οὐσίας ὄντα, [a]τὴν ἄλλης μορφὴν ἔχειν· οἷον, οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀγγέλου ἔχει μορφὴν, οὐδὲ ἄλογον ἀνθρώπου ἔχει μορφήν· πῶς οὖν [b]ὁ υἱός; Εἶτα ἐπὶ μὲν ἡμῶν, ἐπειδὴ σύνθετοί ἐσμεν, ἡ μορφὴ τοῦ σώματός ἐστιν· ἐπὶ δὲ τοῦ ἁπλοῦ καὶ ἀσυνθέτου [c]πάντως, τῆς οὐσίας. Εἰ δὲ τὸ χωρὶς
F ἄρθρου [d]εἰρῆσθαι οὐ δείκνυσι τὸν πατέρα, [e]πολλαχοῦ τοῦτο δείκνυται χωρὶς ἄρθρου εἰρημένον. Καὶ τί λέγω πολλαχοῦ; ἐν γὰρ αὐτῷ εὐθέως τῷ χωρίῳ τούτῳ, "Οὐχ ἁρπαγμὸν, φησὶν,

10 Exod. iii. 14.

[m] προηγούμενοι F. [n] καὶ om. E. Veron. [o] καὶ τὰ μὲν] τὰ μὲν οὖν C. Cat. Mox λοιπὸν εἰπεῖν χρὴ τὰ ἡμέτερα hoc ord. C. [p] τὴν assumtum ex Cat. sola. [q] ὑπακούετε C. [r] ἀλλήλους] + φησὶν C.G. [s] δὲ] + ἄρα C. [t] Haec εἰ ἄρα accesserunt ex E.F. Cat. κἂν om. C. [v] ὅτι] καὶ εἶπεν ὅτι C. [w] ἐπαινεῖ] + τινα C.G. Sav. cet. [x] οὐδὲ] οὐ γὰρ C.G. [y] εἶπεν C. Cat. Veron. [z] καθὸ pro καθὼς C. Cat. [a] τὴν om. C. Statim ἄλλην C. Cat. [b] ὁ om. C. [c] παντὸς C.E. Cat. Veron. [d] εἰρῆσθαι] + λέγεις ὅτι C.G. Sav. cet. [e] πολλαχοῦ—εἰρημένον] πολλαχόθεν ἐγώ σοι δείξω χ. ἄ. ἀλλαχοῦ εἰρημένον C.

ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ·" [f]καὶ οὐκ εἶπε, [g]τῷ θεῷ, περὶ τοῦ 239
πατρὸς λέγων. Βούλομαι καὶ τὰ ἡμέτερα προσθεῖναι, ἀλλὰ
δέδοικα μὴ καταχώσωμεν ὑμῶν τὰς διανοίας. Τέως δὲ τὰ εἰρη-
μένα μέμνησθε πρὸς ἀνατροπὴν ἐκείνων· τέως τὰς ἀκάνθας ἐκτέ-
μωμεν, καὶ τότε τὸν σπόρον [h]καταβαλοῦμεν τὸν καλὸν μετὰ τὸ
τὰς ἀκάνθας [i]ἐκτμηθῆναι, καὶ μικρὸν [k]ἀναπνεῦσαι τὴν γῆν· ἵνα
πᾶσαν τὴν ἐκεῖθεν ἀποθεμένη κακίαν, μετὰ πολλῆς τῆς ἀρετῆς
δέχηται τὰ θεῖα σπέρματα.

[l]Εὐχαριστήσωμεν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων τῷ θεῷ· ἀξιώσωμεν
αὐτὸν δοῦναι φυλακὴν καὶ διατήρησιν αὐτῶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς [m]καὶ B
ὑμεῖς εὐφραινώμεθα, καὶ οἱ αἱρετικοὶ καταισχύνωνται. Παρα-
καλέσωμεν αὐτὸν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἡμῖν ἀνοῖξαι [n]στόμα, ὥστε καὶ
(35) τὰ ἡμέτερα μετὰ τῆς αὐτῆς πάλιν σπουδῆς παρακαταθέσθαι.
Δεηθῶμεν αὐτοῦ, ὥστε καὶ τῆς πίστεως βίον ἄξιον ἡμῖν παρα-
σχεῖν, ἵνα εἰς δόξαν αὐτοῦ ζῶμεν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα αὐτοῦ
βλασφημῆται δι' ἡμᾶς. [11]"Οὐαὶ γὰρ ὑμῖν, φησὶ, δι' οὓς τὸ
ὄνομα τοῦ θεοῦ βλασφημεῖται." Εἰ γὰρ υἱὸν ἔχοντες· καίτοι
τί υἱοῦ γνησιώτερον; εἰ υἱὸν [o]τοίνυν ἔχοντες, ὅταν δι' αὐτὸν
βλασφημώμεθα, ἀποκηρύττομεν αὐτὸν, ἀποστρεφόμεθα, οὐ C
προσιέμεθα· πόσῳ μᾶλλον ὁ θεὸς δούλους ἔχων ἀγνώμονας,
βλασφημοῦντας αὐτὸν καὶ ὑβρίζοντας, οὐκ ἀποστραφήσεται
καὶ μισήσει; ὃν δ' ἂν ὁ θεὸς μισήσῃ καὶ ἀποστραφῇ, τίς προσ-
λήψεται; Οὐδεὶς, ἀλλ' ἢ ὁ διάβολος, [p]ἀλλ' ἢ οἱ δαίμονες· ὃν
δ' ἂν οἱ δαίμονες λάβωσι, ποίαν ἕξει σωτηρίας ἐλπίδα; ποίαν
παραμυθίαν ζωῆς; Ἕως ἂν ἐν τῇ χειρὶ ὦμεν τοῦ θεοῦ, οὐδεὶς
ἡμᾶς ἁρπάζειν δύναται· ἰσχυρὰ γάρ ἐστιν· ὅταν δὲ τῆς χειρὸς
ἐκείνης ἐκπέσωμεν καὶ τῆς βοηθείας, ἀπολώλαμεν, πᾶσιν ἕτοιμοι D
προκείμεθα εἰς [q]ἁρπαγὴν, [12]"ὡς τοῖχος κεκλιμένος καὶ φραγμὸς
ὠσμένος." [r]Ὅταν ᾖ ἀσθενὴς ὁ τοῖχος, εὐεπίβατος [s]ἔσται
πᾶσι. Μὴ γὰρ ἐπὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ οἴεσθε τοῦτο λέγεσθαι
μόνον, ὃ μέλλω λέγειν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παντὸς ἀνθρώπου. Τί δὲ
ἐπὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐλέγετο; [13]"Ἄισω δὴ τῷ ἠγαπημένῳ

[11] Esai. lii. 5. [12] Psal. lxi. 4. [13] Esai. v. 1—7.

[f] καὶ om. C. [g] τῷ θεῷ, περὶ τοῦ πατρὸς λ.] Sic Cat. Post τῷ θεῷ add. ἀλλὰ θεῷ C.G. περὶ τοῦ θεοῦ τοῦ πατρὸς λ. Veron. μετὰ τοῦ ἄρθρου περὶ τοῦ θ. τοῦ π. λ. E.F. Sav. cet. [h] καταβάλωμεν E. Veron. [i] ἐκτεμεῖν C. [k] ἀναπαῦσαι C. [l] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ, καὶ εἰς δόξαν αὐτοῦ ζῆν, ἐκ τοῦ βίον ἄξιον διανύειν· καὶ κατὰ φιλαργυρίας, καὶ τοῦ προδότου. Veron. [m] καὶ ὑμεῖς om. E. [n] τὸ στόμα C. [o] τοίνυν] + ἡμεῖς C.G. Sav. cet. [p] ἀλλ' ἢ] καὶ C. [q] ἁρπαγὴν] + πᾶσιν εἰς καταπάτημα C.G. Sav. cet. [r] ὅταν] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. [s] ἔσται] γίνεται C.

E ᾆσμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου, τῷ ἀμπελῶνί μου. Ἀμπελὼν ἐγε-
νήθη τῷ ἠγαπημένῳ ἐν κέρατι, ἐν τόπῳ πίονι. Καὶ [t]φραγμὸν
περιέθηκα, καὶ ἐχαράκωσα, καὶ ἐφύτευσα ἄμπελον Σωρὴκ, καὶ
ᾠκοδόμησα πύργον ἐν μέσῳ αὐτοῦ, καὶ προλήνιον ὤρυξα ἐν
αὐτῷ, καὶ ἔμεινα τοῦ ποιῆσαι σταφυλὴν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας.
Καὶ νῦν ἄνθρωπος τοῦ Ἰούδα, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσα-
λὴμ, κρίνατε ἐν ἐμοὶ καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ἀμπελῶνός μου. Τί
ἔδει ποιῆσαι τῷ ἀμπελῶνί μου, καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτῷ; διότι
ἔμεινα τοῦ ποιῆσαι σταφυλὴν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας. Νῦν [v]οὖν
F ἀναγγελῶ ὑμῖν, τί ποιήσω τῷ ἀμπελῶνί μου· ἀφελῶ τὸν
φραγμὸν αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς διαρπαγὴν, καὶ καθελῶ τὸν τοῖ-
χον αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς καταπάτημα· καὶ ἀνήσω τὸν ἀμπε-
λῶνά μου, [w]καὶ οὐ μὴ τμηθῇ, οὐδ' οὐ μὴ σκαφῇ· καὶ ἀναβή-
σονται εἰς αὐτὸν, ὡς εἰς χέρσον, ἄκανθαι· καὶ ταῖς νεφέλαις
240 ἐντελοῦμαι τοῦ μὴ βρέξαι [x]εἰς αὐτὸν ὑετόν. Ὁ γὰρ ἀμπελὼν
κυρίου Σαβαὼθ οἶκος τοῦ Ἰσραήλ ἐστι, καὶ ἄνθρωπος τοῦ
Ἰούδα, νεόφυτον ἠγαπημένον· ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ κρίσιν, ἐποίησε
δὲ ἀνομίαν· καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ κραυγήν." Τοῦτο καὶ
ἐφ' ἑκάστης λέγεται ψυχῆς. Ὅταν γὰρ πάντα πληρώσῃ, ἃ
ἐχρῆν, ὁ φιλάνθρωπος θεὸς, εἶτα ποιήσῃ ἀκάνθας ἀντὶ σταφυ-
λῆς, ἀφελεῖ τὸν φραγμὸν, καὶ [y]καθαιρεῖ τὸν τοῖχον, καὶ ἐσό-
μεθα εἰς διαρπαγήν. Ἄκουε [z]γὰρ πῶς καὶ ἕτερος προφήτης
B ὀδυρόμενος ἔλεγεν· [14] "Ἵνα τί καθεῖλες τὸν φραγμὸν αὐτῆς,
καὶ τρυγῶσιν αὐτὴν πάντες οἱ παραπορευόμενοι τὴν ὁδόν;
Ἐλυμήνατο αὐτὴν ὗς ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονιὸς ἄγριος κατενεμή-
σατο αὐτήν." Ἐκεῖ [a]μὲν περὶ τοῦ Μήδου καὶ τοῦ Βαβυλωνίου
φησίν· ἐνταῦθα δὲ περὶ τούτου οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἀλλὰ ὗς καὶ
μονιὸς ὁ διάβολός ἐστι, καὶ πᾶσα αὐτοῦ ἡ δύναμις, [b]διὰ τὸ
ἄγριον καὶ ἀκάθαρτον αὐτοῦ τοῦ παραστήματος. Ὅταν μὲν
γὰρ αὐτοῦ τὸ [c]ἁρπακτικὸν βούληται δηλῶσαι, φησίν· [15] "Ὡς
λέων ὠρυόμενος περιέρχεται, ζητῶν τίνα καταπίῃ·" ὅταν δὲ τὸ
C ἰοβόλον καὶ θανάσιμον καὶ ὀλέθριον, ὄφιν αὐτὸν καλεῖ καὶ
σκορπίον· [16] "[d]Πατεῖτε, φησὶν, ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων,
καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ [e]ἀντικειμένου·" ὅταν δὲ τὸ
ἰσχυρὸν [f]ὁμοῦ καὶ ἰοβόλον, δράκοντα αὐτὸν καλεῖ, ὡς ὅταν

14 Psal. lxxix. 13, 14. 15 1 Pet. v. 8. 16 Luc. x. 19.

[t] φραγμὸν] + αὐτῷ C.G. [v] οὖν om. F. [w] καὶ] οὐδ' C. [x] εἰς αὐτὸν ὑ.] ὑ. ἐπὶ (?) αὐτὸν C. [y] καθελεῖ C. [z] γὰρ om. C. [a] μὲν] + οὖν C.G. Sav. cet. [b] διὰ om. F. Veron. Mox τὸ pro καὶ iidem. διὰ—παραστήματος] μόνιον δὲ αὐτὸν εἴρηκεν, τὸ ἄγριον καὶ ἀκ. αὐτοῦ παραστῆσαι βουλόμενος C.G. Sav. cet. [c] ἁρπακτικὸν] + ἡ γραφὴ C.G. Sav. cet. [d] πατεῖτε] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. [e] ἀντικειμένου] ἐχθροῦ C. [f] ὁμοῦ om. C.

λέγῃ· [17] "Δράκων οὗτος, ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτῷ·" καὶ δράκοντα, καὶ ὄφιν σκολιὸν, καὶ ἀσπίδα αὐτὸν καλεῖ πανταχοῦ. Πολύπλοκον γὰρ τὸ θηρίον καὶ ποικίλον, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἰσχύν· πάντα κινεῖ, πάντα [g]θορυβεῖ, πάντα ἄνω καὶ κάτω στρέφει. Ἀλλὰ μὴ φοβηθῆτε, ἀλλὰ μὴ δείσητε· γρηγορεῖτε D
μόνον, καὶ ὡς στρουθίον ἔσται, [h]φησί· "Πατεῖτε γὰρ ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων." Καταπάτημα αὐτὸν τῶν ἡμετέρων ἐποίησε ποδῶν, ἂν βουλώμεθα. Ὅρα τοίνυν πόσος γέλως, πόση ἀθλιότης, ὃν ἐλάβομεν πατεῖν, τοῦτον ὁρᾷν ὑπὲρ κεφαλῆς ἑστῶτα τῆς ἡμετέρας. [i]Πῶς δὲ τοῦτο γίνεται; Παρ' ἡμῶν· ἂν ἡμεῖς βουλώμεθα, μέγας ἐστίν· ἂν ἡμεῖς βουλώμεθα, γίνεται
(36) μικρός. Ἐὰν προσέχωμεν ἑαυτοῖς, καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως ὦμεν τοῦ ἡμετέρου, συστέλλεται, καὶ παιδίου μικροῦ οὐδὲν ἄμεινον [k]διακείσεται ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς μάχῃ· ὅταν ἀποστῶμεν E
αὐτοῦ, [l]μεγάλα φυσᾷ, βρυχᾶται, τρίζει τοὺς ὀδόντας, ἅτε ἐρήμους ἡμᾶς τῆς μεγάλης συμμαχίας λαβών· οὐ γὰρ πρόσεισιν, ἐὰν μὴ συγχωρήσῃ ὁ θεός. Εἰ γὰρ χοίρων [m]ἀγέλαις οὐ κατετόλμησεν [n]ἐπεμβῆναι, μὴ τοῦ θεοῦ [o]συγχωροῦντος, πολλῷ μᾶλλον [p]ἀνθρώπων ψυχαῖς. Συγχωρεῖ δὲ [q]θεὸς, ἢ παιδεύων, ἢ δίκην ἀπαιτῶν, ἢ δοκιμωτέρους ποιῶν, [r]ὡς τὸν Ἰώβ. Ὁρᾷς αὐτὸν μὴ [s]προσερχόμενον, μηδὲ τολμῶντα γενέσθαι ἐγγὺς, ἀλλὰ δεδοικότα καὶ τρέμοντα; Καὶ τί λέγω περὶ τοῦ Ἰώβ; F
τῷ γὰρ Ἰούδᾳ ἐφαλλόμενος, οὐκ [t]ἐτόλμησεν, ἕως αὐτὸν τοῦ ἱεροῦ χοροῦ ἀπέσχισεν ὁ Χριστὸς, λαβεῖν ὁλόκληρον, καὶ εἰσελθεῖν εἰς αὐτόν. Τότε μὲν οὖν ἔξωθεν [v]προσέβαλλεν, ἔνδον δὲ εἰσελθεῖν οὐκ ἐτόλμα· ἐπειδὴ δὲ εἶδεν ἀποσχισθέντα τῆς ἱερᾶς ἀγέλης, παντὸς [w]λύκου σφοδρότερον ἐφήλατο, καὶ οὐ 241
πρότερον ἀπέστη, ἕως αὐτὸν ἀνεῖλε [x]θάνατον διπλοῦν. Ταῦτα πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν γέγραπται. Ἐπεὶ ποῖον κέρδος τὸ γνῶναι, ὅτι εἷς τῶν δώδεκα προέδωκε; [y]ποία ὄνησις; ποία ὠφέλεια; Μεγάλη. Ὅταν γὰρ μάθωμεν πόθεν ἐκεῖνος ἐπὶ τὴν ὀλέθριον [z]ταύτην ἦλθε βουλὴν, [a]φυλαττόμεθα καὶ αὐτοὶ μὴ τὰ

17 Psal. ciii. 26.

[g] θορυβεῖ] μηχανᾶται C. [h] φησὶ om. C.F.G. Sav. cet. Statim πατεῖτε γὰρ, φησὶν iidem. [i] πῶς δὲ τοῦτο γ.] τοῦτο δὲ γ. C.G. Statim παρ' ἡμῖν E.F. Veron. [k] διάκειται C. [l] μέγα C. [m] ἀγέλης C.E. Veron. [n] ἐπιβῆναι C. [o] συγχωρήσαντος C.F.G. Sav. cet. [p] ἀνθρώπων ψυχαῖς] Sic E. et probabil. F. ψυχαῖς ἀνθρώπων Edd. ψυχαῖς om. C.G. [q] ὁ θεὸς C. [r] ὡς τὸν Ἰὼβ om. C.G. [s] προσερχόμενον] + τῷ Ἰὼβ C. [t] ἐτόλμησεν] ἴσχυσε λαβεῖν ὅλον C. Mox ὁ Χριστὸς—εἰς αὐτὸν om. idem. [v] προσέβαλεν ante corr. C. [w] λύκου] λόγου E. Veron. βέλους F. [x] θανάτῳ διπλῷ C.G. [y] ποία] + οὖν C. [z] ταύτην ἦ. β.] Sic E. et prob. F. ἦ. β. ταύτην Edd. [a] φυλαξόμεθα G. Sav. cet. Post h. v. add. ἀπὸ ταύτης C.G. Sav. cet.

αὐτὰ [b]παθεῖν. Πόθεν οὖν ἦλθεν ἐπὶ τοῦτο; Ἀπὸ φιλαργυ-
ρίας· κλέπτης ἦν· [c]τριάκοντα ἀργυρίων τὸν κύριον προέδωκεν.
B Οὕτως ἐμέθυε τῷ πάθει· τὸν τῆς οἰκουμένης δεσπότην τριά-
κοντα ἀργυρίων προέδωκε. Τί τῆς μανίας ταύτης χεῖρον; Οὗ
οὐδὲν ἀντάξιον [d]οὐδὲ ἴσον, ᾧ τὰ ἔθνη εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη, τοῦτον
τριάκοντα ἀργυρίων προέδωκε. Χαλεπὴ γὰρ τῆς φιλαργυρίας
ἡ τυραννὶς, δεινὴ ψυχὴν ἐκστῆσαι. Οὐχ οὕτω τις ὑπὸ [e]τῆς
μέθης παραπλὴξ γίνεται, ὡς ὑπὸ φιλαργυρίας· οὐχ οὕτως ὑπὸ
μανίας καὶ παραπληξίας, ὡς ὑπὸ φιλαργυρίας. [f]Τί γὰρ, εἰπέ
μοι; Ἄσημον ὄντα σε καὶ ἀγνῶτα ἐκάλεσε, καὶ ἕνα τῶν δώδεκα
C ἐποίησε, διδασκαλίας σοι μετέδωκεν, ὑπέσχετο μυρία ἀγαθὰ,
θαύματά σε ἐργάζεσθαι [g]πεποίηκε, τραπέζης, ὁδῶν, ὁμιλίας,
συνουσίας, πάντων ἐκοινώνησας, ὧν καὶ οἱ λοιποί. Ταῦτα οὐκ
ἦν ἱκανὰ κατασχεῖν; [h]Τίνος ἕνεκεν προέδωκας; τί ἔχων ἐγκα-
λεῖν, ὦ μιαρέ; τί δὲ οὐκ εὖ παθών; Ἤιδει σου τὴν διάνοιαν,
οὐκ ἐπαύσατο τὰ παρ' ἑαυτοῦ εἰσφέρων· πολλάκις εἶπεν, ὅτι
18 "Εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με·" πολλάκις ἔστιξε, καὶ ἐφείσατό
D σου, [i]καὶ εἰδώς σε τοιοῦτον, οὐκ [k]ἐξέβαλε τοῦ χοροῦ· ἔτι διεβά-
σταζεν, ἔτι ὡς γνήσιον καὶ ἕνα τῶν δώδεκα, οὕτως ἐτίμα, οὕτως
ἐφίλει. Τὸ τελευταῖον, ὦ τῆς [l]μιαρίας, καὶ λέντιον λαβὼν
ἔνιψε ταῖς ἀχράντοις ἐκείναις χερσὶ τοὺς μιαρούς σου πόδας,
καὶ οὐδὲ τοῦτό σε κατέσχεν. Ἔκλεπτες τὰ τῶν πενήτων· καὶ
ἵνα μὴ προέλθῃς εἰς μεῖζον κακὸν, καὶ τοῦτο ἔφερεν· [m]οὐδέν σε
ἔπεισεν. Εἰ γὰρ θηρίον ἦς, εἰ γὰρ λίθος, οὐ ταῖς εὐεργεσίαις
[n]ταῖς εἰς σὲ, οὐ τοῖς θαύμασιν, οὐ ταῖς διδασκαλίαις [o]μετεβλή-
E θης; Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐκτεθηριωμένον ἐκάλει, καὶ διὰ τῶν θαυ-
μασίων [p]ἔργων ἐπήγετο τὸν λίθων ἀναισθητότερον. Σὺ δὲ
οὐδενὶ τούτων γέγονας βελτίων. Θαυμάζετε ἴσως τὴν τοσαύτην
ἄνοιαν τοῦ προδότου· οὐκοῦν φοβήθητε τὸ ἐκείνου τραῦμα.
Ἀπὸ φιλαργυρίας τοιοῦτος ἐγένετο, ἀπὸ τοῦ τῶν χρημάτων
ἔρωτος. Ἔκκοψον τὸ πάθος· τοιαῦτα γὰρ τίκτει νοσήματα·
ἀσεβεῖς ποιεῖ, καὶ τὸν θεὸν ἀγνοεῖν παρασκευάζει, κἂν μυριάκις
εὐεργετηθῶμεν. Ἔκκοψον, παρακαλῶ· οὐκ ἔστι τῶν τυχόν-

18 Matth. xxvi. 21.

[b] ποιεῖν Veron. [c] Haec τριάκοντα—προέδωκεν om. C.G. Sav. cet. Iidem pergunt, ἀπὸ ταύτης οὕτως ἐμ. τ. π. ὅτι (ὡς ὅτι C.) τὸν τῆς οἰκ. [d] οὐδὲ] ἢ C.G. οὗ οὐδὲν—ἴσον] οὐδὲν ἀντάξιον οὗ ἔδωκεν (+ οὐδὲν Veron.) ἴσον F. Veron. [e] τῆς om. C. [f] τί] διὰ τί C.G. Sav. cet. Iidem post εἰπέ μοι add. προδίδως. [g] ἐποίησε E. [h] τίνος] + οὖν C.G. Sav. cet. [i] καὶ om. C.G. [k] ἐξέβαλέ σε Edd. σε om. C.E. [l] μοχθηρίας C. [m] οὐδὲν] ἀλλ' οὐδὲν C.G. Sav. cet. [n] ταῖς εἰς σὲ om. G. inclusum a Sav. Mor. [o] μετεβλήθης] ἔδει μεταβληθῆναι C.G. Sav. cet. [p] ἔργων om. C.G. Post ἐπήγετο add. σε C.E.G. Sav. cet.

των· θανάτους οἶδε τίκτειν ὀλεθρίους μυρίους. [q]Εἴδομεν τὸ
ἐκείνου πάθος· φοβηθῶμεν μὴ τοῖς αὐτοῖς αὐτοὶ περιπέσωμεν.
Διὰ τοῦτο γέγραπται, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς· διὰ
τοῦτο πάντες οἱ εὐαγγελισταὶ τοῦτο διηγήσαντο, ἵνα ἡμᾶς σω- 242
φρονίσωσι. Πόρρωθεν φεῦγε. Οὐκ ἔστι τοῦτο μόνον φιλαρ-
γυρία, τὸ πολλῶν ἐρᾶν, ἀλλὰ τὸ ὅλως χρημάτων ἐρᾶν. Φι-
λαργυρία δεινὴ, τὸ πλέον τῆς χρείας αἰτεῖν. Μὴ γὰρ τάλαντα
χρυσοῦ ἦν τότε τὰ πείσαντα τὸν [r]προδότην; τριάκοντα ἀργυ-
ρίων [s]αὐτὸν προέδωκεν. Ἆρα μέμνησθε, ὅτε ἔλεγον πρὸ τού-
του, ὅτι οὐκ ἐν τῷ λαμβάνειν πολλὰ ἡ πλεονεξία δείκνυται,
ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ ὀλίγα; Ἰδοὺ ὅσον κακὸν οὗτος
εἰργάσατο δι᾽ ὀλίγον χρυσίον· μᾶλλον δὲ οὐ διὰ χρυσίον, ἀλλὰ B
(37) δι᾽ ἀργύρια. Οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἄνδρα φιλάργυρον ἰδεῖν
ποτε τοῦ Χριστοῦ τὸ πρόσωπον· ἓν τῶν ἀδυνάτων τοῦτο.
Ῥίζα ἐστὶ τῶν κακῶν. Εἰ [t]δὲ ἕν τις ἔχων κακὸν, ἐκπίπτει τῆς
δόξης ἐκείνης, ὁ τὴν ῥίζαν ἐπιφερόμενος ποῦ στήσεται; Οὐκ
ἔστι τὸν χρημάτων ὄντα δοῦλον, δοῦλον εἶναι [v]Χριστοῦ γνή-
σιον. Αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἀπεφήνατο, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀδύνατον.
19 "Οὐ δύνασθε, φησὶ, θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ·" καὶ, "Οὐδεὶς C
δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν·" ἐναντία γὰρ ἐπιτάττουσιν. Ὁ
Χριστὸς λέγει, φείδου τῶν πενομένων· ὁ μαμωνᾶς λέγει, [w]ἀπό-
δυσον καὶ αὐτὰ ἃ ἔχουσιν· ὁ Χριστὸς λέγει, κένωσον ἅπερ
ἔχεις· ὁ μαμωνᾶς λέγει, λάβε καὶ ἅπερ οὐκ ἔχεις. Εἶδες ἐναν-
τίωσιν, εἶδες πόλεμον; [x]πῶς οὐ δύναταί τις [y]ῥᾳδίως ἀμφοτέρων
ὑπακούειν, ἀλλ᾽ ἑνὸς δεῖ καταφρονῆσαι; ἢ [z]οὐ δεῖ λόγου; Πῶς; D
Ἐν τοῖς ἔργοις οὐχ ὁρῶμεν τοῦτο, τὸν Χριστὸν [a]μὲν κατα-
φρονούμενον, τὸν δὲ μαμωνᾶν τιμώμενον; Ὁρᾶτε πῶς καὶ τὰ
ῥήματα [b]φορτικά; πόσῳ μᾶλλον τὰ πράγματα; Ἀλλ᾽ ἐπὶ
τῶν πραγμάτων οὐ φαίνεται φορτικὰ ὁμοίως, ἐπειδὴ τῷ πάθει
κατεχόμεθα. Νῦν μὲν γὰρ [c]κἂν ὀλίγον [d]ᾖ καθαρεύουσα τοῦ
πάθους ἡ ψυχὴ, [e]ἕως ἂν ἐνταῦθα ἑστήκῃ, δύναται κρίνειν ὀρθῶς·

19 Matth. vi. 24.

[q] ἴδωμεν C.E. [r] προδότην] + τριάκοντα ἦσαν ἀργύρια C.G. Sav. cet. [s] αὐτὸν πρ.] πρ. τὸν δεσπότην C.G. Sav. cet. [t] δὲ om. C. [v] τοῦ Χριστοῦ C. Haec αὐτὸς—ἀδύνατον om. idem. [w] ἀπόδυσον—ἔχουσιν] Sic Edd. λάβε καὶ ἃ ἔχουσιν G. καὶ τοὺς γυμνοὺς ἀπόδυσον αὐτὰ ἃ ἔχουσιν E.F. In C. haec ὁ Χριστὸς—ἔχουσιν desunt. [x] πῶς] βούλεσθε δείξωμεν (δείξομεν C.) πῶς C.G. Sav. cet. Statim οὐ abest ab E.F. Veron. [y] ῥᾳδίως ἀμφοτέρων] Sic C. et prob. G. ἀμφοτέρων ῥᾳδίως Sav. cet. ἀμφοτέρων abest ab E.F. Veron. [z] οὐ δεῖ—τοῦτο] οὐδὲ λόγου πρὸς τοῦτο δεῖ· ἐν τοῖς ἔργοις ὁρῶμεν οὐ (ὁρωμένου G.) C.G. [a] μὲν om. C. [b] φορτικὰ] + εἰ δὲ τὰ ῥήματα C.G. [c] κἂν] καὶ C.G. [d] ᾖ om. C. inclusum a Sav. Mor. Statim καθαρεύσασα C.G. [e] ἕως ἂν ἐνταῦθα ἑστήκῃ om. C.G.

[f]ἐκεῖ δὲ ἀπελθοῦσα, καὶ κατασχεθεῖσα τῷ πυρετῷ, καὶ ἐν τῇ
ἡδονῇ τοῦ πράγματος γενομένη, οὐκ ἔχει καθαρὸν τὸ κριτήριον,
E οὐκ ἔχει τὸ δικαστήριον ἀδέκαστον. Ὁ Χριστός φησιν,
20 "Ἐὰν μή τις ἀποτάξηται πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς ὑπάρχουσιν, οὐκ
ἔστι μου μαθητής·" ὁ μαμωνᾶς [g]φησι, λάβε ἀπὸ τοῦ πεινῶντος
τὸν ἄρτον· ὁ Χριστὸς λέγει, περίβαλε τὸν γυμνόν· οὗτος
λέγει, τὸν γυμνὸν ἀπόδυσον· ὁ Χριστὸς [h]λέγει, [i]τοὺς οἰκείους
τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει· ὁ μαμωνᾶς λέγει, οὐκ ἐλεή-
σεις τοὺς οἰκείους τοῦ σπέρματός σου· [k]κἂν μητέρα ἴδῃς, κἂν
πατέρα, καταφρόνει. Καὶ τί λέγω πατέρα καὶ μητέρα; [l]καὶ
F [m]τῆς σαυτοῦ ψυχῆς, καὶ ταύτην ἀπόλλυε· ἀλλ' ὅμως [n]ἀκού-
εται. [o]Οἴμοι, ὁ τὰ ὠμὰ καὶ ἀπηνῆ καὶ θηριώδη προστάττων
ἀκούεται μᾶλλον τοῦ τὰ ἐπιεικῆ καὶ σωτήρια ἡμῖν κελεύοντος.
Διὰ τοῦτο γέεννα, διὰ τοῦτο πῦρ, διὰ τοῦτο ποταμὸς πυρὸς,
διὰ τοῦτο σκώληξ ἀτελεύτητος.

243 Οἶδα ὅτι πολλοὶ ταῦτα οὐχ ἡδέως ἀκούουσιν ἡμῶν λε-
γόντων. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ ἡδέως [p]αὐτὰ λέγω· τίς γὰρ χρεία
ταῦτα λέγειν; Ἐβουλόμην τὰ περὶ βασιλείας ὑμῖν [q]ἀεὶ
διηγεῖσθαι, τὴν [r]ἀνάπαυσιν, τὸ ὕδωρ τὸ τῆς ἀναπαύσεως,
τὸν τόπον τῆς χλόης. 21 "Ἐπὶ ὕδατος γὰρ, φησὶν, ἀνα-
παύσεως ἐξέθρεψέ με, καὶ εἰς τόπον χλόης ἐκεῖ με κατεσκή-
νωσεν." Ἐβουλόμην περὶ τοῦ τόπου λέγειν, ἔνθα ἀπέδρα
ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός· ἐβουλόμην διηγεῖσθαι τῆς τοῦ
B Χριστοῦ συνουσίας τὴν ἡδονήν· καίτοιγε πάντα ὑπερβαίνει λό-
γον, καὶ πάντα νοῦν· ἀλλ' ὅμως κατὰ δύναμιν ἐβουλόμην ταῦτα
λέγειν. Ἀλλὰ τί πάθω; Οὐκ ἔνι τῷ πυρέττοντι καὶ κακῶς
διακειμένῳ περὶ βασιλείας λέγειν· τέως γὰρ περὶ ὑγείας χρὴ
διαλέγεσθαι. Οὐκ ἔνι τῷ δίκης ὑπευθύνῳ περὶ τιμῆς διαλέγε-
σθαι· τέως γὰρ τὸ ζητούμενον, δίκης ἀπαλλαγῆναι, καὶ τῆς
κολάσεως καὶ τῆς τιμωρίας· ἂν μὴ τοῦτο γένηται, πῶς ἐκεῖνο
ἔσται; Διὰ τοῦτο ταῦτα λέγω συνεχῶς, ἵνα ἐπ' ἐκεῖνα ἔλθωμεν
ταχέως. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς διὰ τοῦτο γέενναν ἠπείλησεν, ἵνα
C μηδεὶς εἰς γέενναν ἐμπέσῃ, ἵνα πάντες βασιλείας ἐπιτύχωμεν.
Καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦτο συνεχῶς γεέννης μεμνήμεθα, ἵνα πρὸς τὴν

20 Luc. xiv. 33. Cf. Esai. lviii. 7. 21 Psal. xxii. 2.

[f] ἐκεῖ δὲ ἀπ. καὶ κατ.] κατασχεθεῖσα δὲ C.G. [g] φησι] λέγει C. [h] λέγει] φησι C. [i] τοὺς οἰκ. τοῦ σπ. σου pro τοῦ σπ. σου τοὺς οἰκ. C.E. fortasse alii. [k] κἂν] ἀλλὰ κἂν C.F.G. Sav. cet. [l] καὶ—προστάττων ἀκούεται] τὴν σαυτοῦ ψυχὴν λέγει ἀπόλλυε. καὶ ὅμως ἀκούεται. καίτοι ἀπηνῆ καὶ θ. προστάττων C.G. [m] τῆς σαυτοῦ (αὐτοῦ F.) ψυχῆς] Sic F. Veron. et a pr. m. E. τὴν σ. ψυχὴν Sav. cet. [n] ἀκούεται om. F. [o] οἴμοι ὁ τὰ] οἴμοι ὅτι Edd. οἴμοι ὁ τὰ om. E. οἴμοι om. F. [p] αὐτὰ] ταῦτα C. [q] ἀεὶ δ. pro δ. ἀεὶ C.E.G. [r] ἀνάπαυσιν] ἀπόλαυσιν τὴν ἐκεῖ C.G.

βασιλείαν ὑμᾶς ὠθήσωμεν, ἵνα τῷ φόβῳ μαλάξαντες ὑμῶν τὴν
διάνοιαν, παρασκευάσωμεν ἄξια τῆς βασιλείας ποιεῖν. Μὴ τοί-
νυν δυσχεραίνετε πρὸς τὸ τῶν ῥημάτων βαρύ· τὸ γὰρ βαρὺ τῶν
ῥημάτων [s]τοῦτο [t]κούφας ἡμῖν ἐργάζεται ἀπὸ τῶν ἁμαρτημά-
των τὰς ψυχάς. Ἐπεὶ καὶ ὁ σίδηρος βαρύς ἐστι, καὶ ἡ σφῦρα D
βαρεῖα, ἀλλὰ κατασκευάζει σκεύη εὔχρηστα [v]χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ,
καὶ τὰ διεστραμμένα ὀρθοῖ· ὡς εἰ μὴ βαρεῖα ἦν, οὐκ ἂν [w]ἴσχυσε
διορθῶσαι τὴν διεστραμμένην ὕλην. Οὕτω καὶ ὁ λόγος ἡμῶν ὁ
βαρὺς ῥυθμίσαι τὴν ψυχὴν ἰσχύει. Μὴ τοίνυν φεύγωμεν τὴν
βαρύτητα τῶν ῥημάτων, μηδὲ τὰς ἀπὸ τούτων πληγάς. Οὐχ
ἵνα διακλάσῃ, οὐδ' ἵνα διαθρύψῃ τὴν ψυχὴν, καταφέρεται ἡ
πληγὴ, ἀλλ' ἵνα διορθώσηται. [x]Οἴδαμεν πῶς πλήττομεν, πῶς
ἐπάγομεν τὴν πληγὴν τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι, ὥστε μὴ συντρῖψαι
τὸ σκεῦος, ἀλλ' ὥστε λεᾶναι, ὥστε ὀρθῶσαι, ὥστε ποιῆσαι E
εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, ὥστε αὐτὸ προσενεγκεῖν ἀποστίλβον
(38) [y]τὴν ὑγείαν, [z]καλῶς ἐκτετορνευμένον κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν,
καθ' ἣν ὁ ποταμὸς τοῦ πυρὸς, ὥστε προσενεγκεῖν μὴ δεόμενον
τῆς ἐκεῖ πυρᾶς. Ἂν γὰρ μὴ πυρώσωμεν ὑμᾶς ἐνταῦθα, ἀνάγκη
πάντως πυρωθῆναι ἐκεῖ, [a]καὶ οὐκ ἔνι ἄλλως· [22] "Ἡ γὰρ ἡμέρα
κυρίου ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται." Κρεῖσσον τοῖς ἡμετέροις
[b]ὑμᾶς κατακαυθῆναι λόγοις πρὸς βραχὺ, ἢ διαπαντὸς ἐκείνῃ τῇ
φλογί. Πάντως γὰρ ὅτι τοῦτο ἔσται, δῆλον, καὶ πολλάκις F
ὑμῖν εἶπον λογισμοὺς ἀναντιρρήτους. [c]Δεῖ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν
γραφῶν πείθεσθαι· ἐπειδὴ δὲ φιλονείκως τινὲς διάκεινται, καὶ
ἀπὸ τῶν λογισμῶν ἐκινήσαμεν πολλά· οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ νῦν
τοὺς αὐτοὺς εἰπεῖν. Τίνες δὲ ἦσαν; [d]Δίκαιός ἐστιν ὁ θεός· 244
πάντες ὁμολογοῦμεν τοῦτο, καὶ Ἕλληνες, καὶ Ἰουδαῖοι, [e]καὶ
αἱρετικοὶ, καὶ Χριστιανοί. Ἀλλ' ἐνταῦθα [f]πολλοὶ τῶν ἡμαρ-
τηκότων ἀπῆλθον μὴ κολασθέντες· πολλοὶ καὶ τῶν κατορθω-
σάντων ἀπῆλθον μυρία παθόντες δεινά. Εἰ τοίνυν δίκαιος ὁ
θεὸς, ποῦ τούτοις τὰ ἀγαθὰ ἀποδώσει, ποῦ ἐκείνοις τὰς τιμω-
ρίας, εἰ γέεννα μὴ ἔστιν, εἰ ἀνάστασις μὴ ἔστι; Τοῦτο οὖν ἀεὶ
καὶ ἐκείνοις καὶ ἑαυτοῖς τὸν λόγον κατεπᾴδετε, καὶ οὐκ ἀφήσει

[22] 1 Cor. iii. 13.

[s] τοῦτο] τούτων G. τοῦτο om. F. [t] κούφας ἡμῖν ἐργάζεται] πρόφασιν ἐργάζεται φυγεῖν E.F. Veron. [v] χρυσᾶ καὶ om. E.F. Veron. καὶ om. G. [w] ἴσχυσεν ὀρθῶσαι C. ἴσχυσαν ὀρθῶσαι E. [x] ἴσμεν C.E. [y] τὴν om. E. Veron. [z] καλῶς] καὶ καλῶς Sav. Mor. invitis libris. καὶ κακῶς mendose Ben. Statim ἐκτετορευμένον C.G. Mor. Ben. [a] καὶ οὐκ ἔνι ἄλλως] ἄλλως· καὶ ἄλλως οὐκ ἔνι C.G. [b] ὑμᾶς κατακ. (καυθῆναι C.) λόγοις pro λόγοις ὑμᾶς κατακ. C.E. fortasse alii. [c] δεῖ] ἔδει C.F.G. Sav. cet. Iidem post πείθεσθαι add. μόνον. [d] δίκ. ἐστιν ὁ θ.] δίκαιον ἐλέγομεν τὸν θεόν· ὅτι δὲ δίκαιός ἐστι C. [e] καὶ om. C. [f] πολλοὶ] + μὲν C.F.G. Sav. cet. Mox πολλοὶ δὲ καὶ iidem.

B ὑμᾶς διαπιστῆσαι τῇ ἀναστάσει. Ὁ δὲ μὴ ἀπιστῶν τῇ ἀναστάσει, σπουδάσει μετὰ πολλῆς ζῆν τῆς προσοχῆς, ὥστε τῶν αἰωνίων τυχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Η.

C [1]Τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος· καὶ σχήματι εὑρεθεὶς, ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνό-
D ματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.

ΕΙΡΗΤΑΙ ἡμῖν τὰ [a]παρὰ τῶν αἱρετικῶν· εὔκαιρον [b]δὴ
E λοιπὸν καὶ τὰ ἡμέτερα εἰπεῖν. Ἐκεῖνοι λέγουσιν, ὅτι [c]οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο [d]τὸ ἁρπάσαι· ἐδείξαμεν, ὅτι πάντῃ ἕωλον καὶ ἄτοπον τοῦτο· [e]ὅτι οὔτε εἰς ταπεινοφροσύνην τις ἐντεῦθεν παρακαλεῖ, οὔτε τὸν θεὸν οὕτω θαυμάζει, ἀλλ' οὐδὲ ἄνθρωπον. Τί οὖν ἐστιν, ἀγαπητοί; Προσέχετε τοῖς λεγομένοις νῦν. Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων νομίζουσιν, ὅταν ταπεινόφρονες ὦσιν, ἀποστερεῖσθαι τοῦ οἰκείου ἀξιώματος, καὶ ἐλαττοῦσθαι καὶ ταπεινοῦσθαι, τοῦτον ἐξαίρων τὸν φόβον, [f]καὶ δεικνὺς ὅτι οὐ χρὴ
F οὕτω [g]διακεῖσθαι, φησὶν ὅτι [h]ὁ θεὸς [i]ὁ μονογενὴς, ὁ ἐν μορφῇ θεοῦ ὢν, ὁ μηδὲν ἔλαττον ἔχων τοῦ πατρὸς, ὁ ἴσος αὐτῷ, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι [k]ἴσα θεῷ. Τί δὲ τοῦτό ἐστι,
245 μάνθανε. Ὅπερ ἂν ἁρπάσῃ τις, καὶ παρὰ τὸ προσῆκον λάβῃ, τοῦτο ἀποθέσθαι οὐ τολμᾷ, δεδοικὼς μὴ ἀπόληται, μὴ ἐκπέσῃ, ἀλλὰ διαπαντὸς αὐτὸ κατέχει· ὁ μέντοι [l]φυσικόν τι ἔχων

[1] CAP. II. v. 5—11.

HOM. VIII. [a] παρὰ] Sic Cat. Edebatur περί. περὶ erasum in A. [περὶ] Sav. [b] δὴ] δεῖ C. [c] οὐχ] τὸ οὐχ Sav. cet. τὸ om. E. Cat. Veron. [d] τὸ ἁρπ.] ἁρπάσαι ἐστὶν C.G. Sav. cet. Statim ἡμεῖς ἐδείξαμεν iidem. [e] ὅτι οὔτε] οὔτε γὰρ C.G. [f] καὶ] τί φησιν; F. Veron. non Cat. [g] διακεῖσθαι] + περὶ τοῦ θεοῦ C.G. Sav. cet. [h] ὁ θεὸς om. C.G. [i] ὁ μονογενὴς] Sic nostri, ut videtur, omnes. ὁμονογενὴς (sic) Veron. ὁ ὁμονογενὴς Sav. ὁ μονογενὴς Mor. Ben. ὁμογενὴς Cat. Post h. v. add. υἱὸς τοῦ πατρὸς E. Sav. cet. [k] ἴσα om. C. [l] φυσικόν τι ἔχων] φυσικῶς ἔχων τὸ C. [τι] Sav. Mor.

ἀξίωμα, οὐ δέδοικε καὶ καταβῆναι ἀπ' ἐκείνου τοῦ ἀξιώματος,
εἰδὼς ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον πείσεται. Οἷον, ὡς ἐπὶ ὑποδείγματος
ἵνα εἴπω· ὁ Ἀβεσσαλὼμ ἥρπασε τὴν τυραννίδα, καὶ ἀποθέσθαι
ταύτην οὐκ ἐτόλμα λοιπόν. Καὶ ἐπὶ ἄλλο δὲ ἐλευσόμεθα
ὑπόδειγμα. *Ἂν δὲ μὴ ἰσχύῃ τὰ ὑποδείγματα τὸ πᾶν παρα-
στῆσαι, μὴ δυσχεραίνετε· τὰ γὰρ ὑποδείγματα τοιαῦτά ἐστι· B
τὸ πλέον ἀφιᾶσι τῇ διανοίᾳ λογίζεσθαι. Ἐπανέστη τις βασι-
λεῖ, καὶ τὴν βασιλείαν ἥρπασεν· οὗτος ἀποθέσθαι καὶ κρύψαι
τὸ πρᾶγμα οὐ τολμᾷ· ἂν γὰρ ἅπαξ κρύψῃ, εὐθέως ἀπόλωλεν.
*Ἢ καὶ ἐπὶ ἄλλου [m]τινὸς ἔλθωμεν ὑποδείγματος· οἷον, ἥρπασέ
(39) τις τι, τοῦτο κατέχει διαπαντός· ἂν γὰρ ἀπόθηται, εὐθέως
[n]ἀπώλεσε. Καὶ ὅλως οἱ ἐξ ἁρπαγῆς ἔχοντές τι, δεδοίκασιν
ἀποθέσθαι καὶ κρύψαι, καὶ μὴ διαπαντὸς εἶναι ἐν ἐκείνῳ, ἐν ᾧ
εἰσίν. Ἀλλ' οὐχ οἱ μὴ ἐξ ἁρπαγῆς ἔχοντες· οἷον, ὁ ἄνθρωπος
ἀξίωμα ἔχει, τὸ εἶναι λογικός. Οὐχ εὑρίσκω παράδειγμα. Οὐ C
γάρ ἐστι παρ' ἡμῖν ἀρχὴ φυσική· οὐδὲν γάρ ἐστι τῶν ἀγαθῶν
φυσικόν· [o]ἐπὶ δὲ τοῦ θεοῦ τῇ [p]φύσει συγκεκλήρωται. Τί οὖν
[q]φησιν; Ὅτι ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς οὐκ ἐφοβήθη καταβῆναι ἀπὸ τοῦ
ἀξιώματος· οὐ γὰρ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὴν θεότητα, οὐκ ἐδε-
δοίκει μή τις [r]αὐτὸν ἀφέληται τὴν φύσιν, ἢ τὸ ἀξίωμα. Διὸ
καὶ ἀπέθετο αὐτὸ, θαρρῶν ὅτι αὐτὸ ἀναλήψεται· καὶ ἔκρυψεν,
ἡγούμενος οὐδὲν ἐλαττοῦσθαι ἀπὸ τούτου. Διὰ τοῦτο οὐκ
εἶπεν, οὐχ ἥρπασεν, ἀλλ', "οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο." [s]Οὐχ D
ἁρπάσας εἶχε τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ φυσικὴν, οὐ δεδομένην, [t]καὶ
μόνιμον καὶ ἀσφαλῆ. Διὸ οὐ παραιτεῖται καὶ [v]τὸ τῶν ὑπα-
σπιστῶν ἀναλαβεῖν σχῆμα. Ὁ τύραννος δέδοικεν ἐν πολέμῳ
ἀποθέσθαι τὴν ἁλουργίδα, ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ πολλῆς αὐτὸ
ποιεῖ τῆς ἀσφαλείας. Διὰ τί; ὅτι οὐχ ἁρπαγμὸν ἔχει τὴν
ἀρχήν. Οὐχ [w]ὡς ἁρπάσας οὖν οὐκ ἀπετίθετο, ἀλλ' ὡς φυσικὴν
ἔχων, καὶ οὐδέποτε ἀποστῆναι δυναμένην, ἔκρυψε. [x]Τοῦτο τὸ E
εἶναι ἴσα θεῷ οὐχ ὡς ἁρπαγμὸν εἶχεν, ἀλλὰ φυσικόν· διὸ ἐκέ-
νωσεν ἑαυτόν. [y]Ποῦ οἱ λέγοντες, ὅτι ἀνάγκην ὑπέστη, ὅτι
ὑπετάγη; "Ἑαυτὸν, φησὶν, ἐκένωσεν, ἑαυτὸν ἐταπείνωσεν,
ὑπήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου." Πῶς ἐκένωσε; "Μορφὴν
δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι

[m] τινὸς om. G. inclusum a Sav. Mor. Mox οἷον om. C. [n] ἀπώλεσε] τοῦτο ἀπόλλυσι C.G. [o] ἐπὶ δὲ] Sic Cat. ἐπειδὴ omnes. [p] φύσει] + πάντα C.G. Sav. cet. [q] φησιν] φαμεν C.F.G. Sav. cet. [r] αὐτοῦ C. τὴν φύσιν ἢ om. idem; inclusum a Sav. Mor. [s] οὐχ] ὅτι οὐχ C.G. Sav. cet. οὐ ante δεδομένην om. Cat. [t] καὶ] Sic G. Cat. Veron. ἀλλὰ Sav. cet. Statim νόμιμον Cat. Veron. et ex corr. E. [v] τὸ om. E. Veron. non Cat. [w] ὡς bis om. C.G. [x] τοῦτο] ταύτην in rasura E. [y] ποῦ] + εἰσιν C.

εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος." Ἐνταῦθα πρὸς τὸ, "Ἀλλήλους ἡγού-
F μενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν," [z]τοῦτο εἶπε, τὸ ἑαυτὸν ἐκένωσεν·
ἐπεὶ εἰ ὑπετάγη, οὐδὲ ταπεινοφροσύνης ἦν τὸ πρᾶγμα, εἰ μὴ
οἴκοθεν τοῦτο εἵλετο, εἰ μὴ παρ' ἑαυτοῦ. [a]Ἢ γὰρ οὐκ ᾔδει,
246 ὅτι δεῖ τοῦτο γενέσθαι, [b]καὶ ἔσται ἀτελής· [c]ἢ εἰδὼς περιέμενε
τὸν καιρὸν τοῦ πράγματος, [d]καὶ ἔσται καιρὸν οὐκ εἰδώς· ἢ εἰ
ᾔδει [e]καὶ ὅτι δεῖ γενέσθαι, καὶ πότε γενέσθαι, τίνος ἕνεκεν
[f]ὑποταγῆναι ὑπέμενεν; Ἵνα δείξῃ [g]τὴν ὑπεροχήν; Τοῦτο οὐ
πατρός ἐστι δεῖξαι [h]ὑπεροχὴν, ἀλλ' οἰκείαν εὐτέλειαν· οὐ γὰρ
ἱκανὸν τὸ [i]τοῦ πατρὸς ὄνομα δεῖξαι τὰ πρεσβεῖα τοῦ πατρός;
Χωρὶς [k]γὰρ τούτου πάντα τὰ αὐτά ἐστι τῷ παιδί. [l]Οὐ γὰρ
B ἱκανὴ αὕτη ἡ τιμὴ παρὰ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν υἱόν.

[m]Τί οὖν [n]φασιν οἱ αἱρετικοί; Ἰδοὺ, [o]φησὶν, οὐκ ἐγένετο
ἄνθρωπος· οἱ [p]Μαρκίωνος, λέγω· ἀλλὰ τί; ἐν ὁμοιώματι,
φησὶν, ἀνθρώπων. Πῶς δέ ἐστιν ἐν ὁμοιώματι [q]ἀνθρώπων
γενέσθαι; σκιὰν περιβαλλόμενον; Οὐκοῦν εἴδωλον τοῦτό ἐστι,
καὶ [r]οὐκέτι ἀνθρώπου ὁμοίωμα· [s]ἀνθρώπου γὰρ ὁμοίωμα, [t]ἄν-
θρωπος ἕτερος. Τί [v]δὲ ἐρεῖς Ἰωάννῃ λέγοντι, [2]"Ὁ λόγος
C σὰρξ ἐγένετο;" Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτός φησιν ὁ μακάριος ἀλ-
λαχοῦ, "Ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας." "Καὶ σχήματι
εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος." Ἰδοὺ, φησὶ, καὶ σχήματι, καὶ ὡς
ἄνθρωπος. Τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ἀληθῶς, τὸ ὡς
ἄνθρωπον εἶναι, καὶ τὸ σχήματι εἶναι ἄνθρωπον· τὸ γὰρ σχή-
ματι εἶναι ἄνθρωπον, οὐκ ἔστι φύσει ἄνθρωπον εἶναι. Ὁρᾶτε
μεθ' ὅσης [w]ἐγὼ εὐγνωμοσύνης τὰ παρὰ τῶν ἐχθρῶν τίθημι;
Ἡ γὰρ λαμπρὰ νίκη καὶ ἐκ περιουσίας γινομένη αὕτη ἐστὶν,
D ὅταν τὰ δοκοῦντα αὐτῶν ἰσχυρὰ εἶναι [x]μὴ ἀποκρύπτωμεν·

2 Joan. i. 14. Rom. viii. 3.

[z] τοῦτο εἶπε om. G. [a] ἢ] Sic Cat. Edebatur εἰ. Mox γίνεσθαι C. [b] καὶ om. C.F(?).G. Sav. cet. [c] ἢ Cat. εἰ μὴ Codd. et Edd. Mox πράγματος Cat. προστάγματος Codd. Edd. [d] καὶ om. C.G. Sav. cet. καὶ post ἔσται add. G. [e] καὶ om. C.F.G. invita Cat. [f] ὑποταγὴν E.F. Veron. ἐπιταγὴν Cat. [g] τὴν] + τοῦ πατρὸς Sav. cet. repugnantibus libris. Post ὑπεροχὴν add. φησὶ C.G. [h] τὴν ὑπεροχὴν Edd. τὴν om. C.E. Cat. [i] τοῦ om. C. [k] γὰρ] δὲ C. [l] οὐ γὰρ—υἱόν.] ἄλλως δὲ, οὐδὲ ἱκανὴ αὕτη ἡ τιμὴ ἀπὸ τοῦ πατρὸς διαβῆναι πρὸς τὸν υἱόν. χωρὶς δὲ τούτου, πάντα τὰ τοῦ πατρὸς κοινά ἐστι τῷ παιδί. Sic C.G. Sav. cet. invita Cat. [m] τί οὖν—ἀνθρώπων.] ἐνταῦθα ἐπιλαβόμενοι (ἐπιλαμβανόμενοι C.) τοῦ ῥητοῦ οἱ ἀπὸ Μαρκίωνος, ἰδοὺ, φασὶν, οὐκ ἐγένετο ἄνθρωπος (+ οὐ γὰρ εἶπεν, ἐγένετο ἄνθρωπος G.) ἀλλ', ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου γενόμενος (+ οὐ γὰρ εἶπεν, ἐ. ἄ. C.) Sic C.G. Sav. cet. [n] φησιν F. Cat. [o] φασὶν E. [p] Μαρκίωνες E. [q] ἀνθρώπου C.E. [r] οὐκέτι] Sic Cat. οὐκ ἔστιν Edd. ἔστιν om. C.G. [s] ἀνθ. γὰρ ὁμοίωμα om. C.G. Cat. [t] ἄνθρωπος] + ἐστιν C.G. [v] δὲ] δαὶ C. [w] ἐγὼ post τίθημι transp. C. [x] μὴ pro οὐκ C.E.F. Cat. οὐ κρύπτωμεν Veron.

[y]τοῦτο γὰρ ἀπάτη ἐστὶ μᾶλλον, ἢ νίκη. Τί οὖν φασι; [z]πάλιν
αὐτὰ ἀναλάβωμεν. Τὸ σχήματι, οὐκ ἔστι φύσει, καὶ τὸ ὡς
ἄνθρωπον εἶναι, καὶ τὸ ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου εἶναι, οὐκ ἔστι
τοῦτο ἄνθρωπον εἶναι. Ἄρα καὶ τὸ μορφὴν δούλου λαβεῖν,
οὐκ ἔστι μορφὴν δούλου λαβεῖν. Οὐκοῦν μάχη ἐνταῦθα· καὶ
διὰ τί μὴ ἐκεῖνο σὺ [a]πρότερος λύεις; Ὥσπερ γὰρ ταῦτα νομί-
ζεις ἡμῖν ἀντικεῖσθαι, οὕτω καὶ ἡμεῖς φαμεν ἐκεῖνό σοι ἀντικεῖ-
σθαι. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὡς μορφὴ δούλου, οὐδὲ, ἐν ὁμοιώματι E
μορφῆς δούλου, οὐδὲ, ἐν σχήματι μορφῆς δούλου, ἀλλὰ, "μορ-
φὴν δούλου ἔλαβε." Τί οὖν ἐστι; καὶ γὰρ μάχη ἐστίν. Οὐδεμία
μάχη, μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τίς ὁ ψυχρὸς αὐτῶν λόγος, καὶ κατα-
γέλαστος; Μορφὴν δούλου, φησὶν, ἔλαβεν, ὅτε τὸ λέντιον
περιζωσάμενος ἔνιψε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν. Τοῦτο μορφὴ
δούλου ἐστίν; Ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο μορφὴ δούλου, [b]ἀλλ'
(40) ἔργον δούλου. Ἕτερον δέ ἐστιν ἔργον εἶναι δούλου, [c]καὶ μορ-
φὴν δούλου λαβεῖν. Διὰ τί γὰρ οὐκ εἶπεν, ὅτι ἔργον ἐποίησε F
δούλου, ὃ σαφέστερον ἦν; Οὐδαμοῦ [d]δὲ ἐν τῇ γραφῇ μορφὴ
ἀντὶ ἔργου εἴρηται· πολὺ γὰρ τὸ μέσον· τὸ μὲν γὰρ φύσεώς
[e]ἐστι, τὸ δὲ ἐνεργείας. Καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ δὲ οὐδαμοῦ τὴν
μορφὴν ἀντὶ ἔργου λέγοντες λαμβάνομεν. Ἄλλως δὲ, οὐδὲ
τὸ ἔργον [f]ἔλαβε κατ' ἐκείνους, [g]οὐδὲ διεζώσατο. Εἰ γὰρ φαν- 247
τασία τὸ πρᾶγμα [h]ἦν, οὐκ ἦν ἀλήθεια· εἰ μὴ χεῖρας εἶχε, πῶς
ἔνιψεν; εἰ μὴ ὀσφὺν εἶχε, πῶς λέντιον περιεζώσατο; ποῖα δὲ
[i]καὶ ἱμάτια ἔλαβεν; [3] "Ἔλαβε γὰρ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ," φησίν.
[k]Ὥστε οὐδὲ τὸ ἔργον ἐνταῦθα εὑρίσκεται γεγονὸς, ἀλλὰ ἀπάτη
ἐστὶ μόνον, [l]οὐδὲ ἔνιψε τοὺς [m]μαθητάς. Εἰ γὰρ ἡ ἀσώματος
φύσις οὐκ ἐφάνη, ἐν σώματι οὐκ ἦν· [n]τίς οὖν τοὺς μαθητὰς
ἔνιψε; Τί οὖν πάλιν πρὸς Παῦλον τὸν [o]Σαμοσατέα; [p]Τί γὰρ B
ἐκεῖνός φησι; [q]Καὶ αὐτὸς τὸ αὐτό φησιν. Ἀλλ' οὐκ ἔστι
τοῦτο κένωσις, τὸ φύσεως ὄντα ἀνθρωπίνης καὶ [r]ἄνθρωπον ψι-
λὸν, νίψαι τοὺς ὁμοδούλους. Ἃ γὰρ [s]πρὸς Ἀρειανοὺς εἴπο-

[3] Joan. xiii. 4.

[y] τοῦτο γὰρ] τὸ γὰρ ἀποκρύπτειν C.G. Sav. cet. [z] πάλιν] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. Statim τὰ αὐτὰ C. [a] πρότερον C.E. [b] ἀλλ' ἔργον δούλου om. E. [c] καὶ] + ἕτερον C.F.G. Sav. cet. [d] δὲ om. C. [e] ἐστι om. C.G. ἐστι post ἐνεργείας add. C. [f] ἔλαβε] ἐποίησε C.G. Sav. cet. [g] οὐδὲ] + μὴν C.F.G. Sav. cet. οὔτε μὴν C. [h] ἦν om. C. [i] καὶ om. E. Veron. [k] ὥστε] Sic Cat. ὥσπερ Veron. ὥσπερ γὰρ E. ὥσπερ οὖν C.F.G. Sav. cet. [l] οὐδὲ] οὕτως οὐδὲ C.G. Sav. cet. [m] μαθητὰς] πόδας τῶν μαθητῶν C.G. Sav. cet. [n] τίς—ἔνιψε om. C. [o] Σαμοσ.] + ἐροῦμεν C.G. Sav. cet. [p] τί γὰρ ἐ. φησι] καὶ τί ἐ. εἶπε, φησὶν C.G. Sav. cet. [q] καὶ—φησιν] καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ Cat. τὸ αὐτὸ καὶ αὐτὸς C.G. αὐτὸς τὸ αὐτό φησιν Sav. cet. [r] ἄνθρωπον] + ὄντα C. [s] πρὸς Ἀ. εἴπομεν pro εἴπομεν πρὸς Ἀ. omnes.

μεν, ταῦτα καὶ πρὸς τούτους ῥητέον· οὐδὲν γὰρ ἀλλήλων διεστήκασιν, ἀλλ' ἢ ὀλίγῳ χρόνῳ· καὶ [t]γὰρ οὗτοι κἀκεῖνοι κτίσμα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ φασι. Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς; Εἰ ἄνθρωπος ἀνθρώπους ἔνιψεν, οὐκ ἐκένωσεν, οὐκ ἐταπείνωσεν ἑαυτόν· εἰ ἄνθρωπος ὢν οὐχ ἥρπασε τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, οὐκ
C ἐπαινετός. Τὸ μὲν γὰρ θεὸν ὄντα ἄνθρωπον γενέσθαι, πολλὴ [v]ταπείνωσις, ἄφατος, ἀνεκδιήγητος· τὸ δὲ ἄνθρωπον ὄντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ποιεῖν, ποία ταπείνωσις; Ποῦ δὲ μορφὴ θεοῦ ἔργον θεοῦ λέγεται; [w]Εἰ γὰρ ἄνθρωπος ἦν ψιλὸς, καὶ διὰ τὰ ἔργα λέγεται μορφὴ θεοῦ, διὰ τί μὴ καὶ ἐπὶ Πέτρου τὸ αὐτὸ [x]ποιοῦμεν; μείζονα γὰρ αὐτοῦ εἰργάσατο. Διὰ τί μὴ καὶ ἐπὶ Παύλου λέγεις, ὅτι μορφὴν θεοῦ εἶχε; διὰ τί μὴ καὶ παρ' ἑαυτοῦ τὸ παράδειγμα εἰσήνεγκε Παῦλος, ὁ μυρία πράξας δου-
D λικὰ, καὶ [y]μηδὲ παραιτησάμενος λέγειν, [4]"Οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, [z]ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν." Γέλως ταῦτα καὶ [a]φλυαρία. Πῶς ἐκένωσεν ἑαυτὸν, εἰπὲ, [b]καὶ τί ἡ κένωσις; [c]τί ἡ ταπείνωσις; ἢ ἐπειδὴ θαύματα εἰργάσατο; [d]Τοῦτο ἐποίησε καὶ Παῦλος, καὶ Πέτρος, ὥστε οὐ τοῦ υἱοῦ τοῦτο ἐξαίρετον. Τί οὖν [e]ἐστιν, "ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος;" Πολλὰ [f]μὲν εἶχεν ἡμέτερα, πολλὰ δὲ οὐκ εἶχεν· οἷον ἀπὸ συνουσίας οὐκ ἐτέχθη, [g]οἷον ἁμαρτίαν
E οὐκ ἐποίησε. Ταῦτα ὑπῆρχεν αὐτῷ, ἃ μηδενὶ τῶν ἀνθρώπων. Οὐκ ἦν τὸ φαινόμενον [h]μόνον, ἀλλὰ καὶ [i]θεός. [k]Ἐφαίνετο ἄνθρωπος, οὐκ ἦν δὲ τοῖς πολλοῖς ὅμοιος. [l]Τὴν μὲν γὰρ σάρκα ὅμοιος [m]ἦν. Τοῦτο οὖν λέγει, ὅτι οὐκ ἦν ψιλὸς ἄνθρωπος. Διὰ τοῦτό φησιν, "ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων." Ἡμεῖς μὲν γὰρ
F ψυχὴ καὶ σῶμά ἐσμεν· ἐκεῖνος δὲ θεὸς, καὶ ψυχὴ, καὶ σῶμα. [n]Διὰ τοῦτό φησιν, "ἐν ὁμοιώματι." Ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσας, ὅτι ἐκένωσεν ἑαυτὸν, μεταβολὴν νομίσῃς καὶ μετάπτωσιν καὶ ἀφανισμόν τινα, μένων, φησὶν, ὃ ἦν, ἔλαβεν ὃ οὐκ ἦν, καὶ σὰρξ
248 γενόμενος ἔμενε θεὸς λόγος ὤν. Ὥστε κατὰ τοῦτο ὅμοιος

[4] 2 Cor. iv. 5.

[t] γὰρ] + καὶ F.G. Sav. cet. [v] ἡ ταπ. C. Statim ἄφατος καὶ ἀνεκ. C.G. [w] εἰ γὰρ—θεοῦ om. C. [x] ποιοῦμεν] λέγομεν C.G. Sav. cet. [y] μηδὲ π. λέγειν] Sic Cat. μηδὲν (μηδενὸς F. Veron.) παραιτησάμενος· λέγει γὰρ Codd. et Edd. [z] ἀλλὰ] ἀλλ' ἢ E. Cat. Veron. [a] φλυαρία] + ἐκένωσεν ἑαυτὸν, φησὶ C.G. Sav. cet. Mox ἑαυτὸν om. iidem. [b] καὶ om. C. Proximum τί om. G. [c] τί] καὶ τί Edd. καὶ deest in omnibus. [d] τοῦτο] ἀλλὰ τοῦτο C.G. Sav. cet. [e] ἐστιν] + ὅ φησιν G. Sav. cet. + φησιν C. [f] μὲν om. C. Cat. [g] οἷον om. C.G. Cat. [h] μόνον om. C. Cat. [i] θεὸς] θεότης ἡνωμένη σαρκὶ Cat. [k] ἐφαίνετο] + μὲν γὰρ C:G. Sav. cet. + γὰρ Cat. [l] τὴν μὲν γὰρ] εἰ καὶ τὴν C.G. Sav. cet. [m] ἦν] + οὐκέτι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις οἷς εἶχε E. [n] διὰ—ὁμοιώματι om. C.

ἀνθρώπῳ, [o]καὶ διὰ τοῦτό φησι, "καὶ σχήματι." [p]Οὐχ ἡ φύσις
μετέπεσεν, οὐδὲ σύγχυσίς τις ἐγένετο, ἀλλὰ [q]σχήματι ἐγένετο.
Εἰπὼν γὰρ, ὅτι μορφὴν δούλου ἔλαβεν, ἐθάρσησε λοιπὸν καὶ
[r]τοῦτο· εἰπεῖν, ὡς ἐκείνου πάντας ἐπιστομίζοντος. Ἐπεὶ καὶ
ὅταν λέγῃ, "ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας," οὐ τοῦτό φησιν,
ὅτι [s]σάρκα οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ὅτι ἡ σὰρξ ἐκείνη οὐχ ἥμαρτεν, ἀλλ'
ὁμοία ἦν τῇ [t]ἁμαρτωλῷ. Κατὰ τί ὁμοία; Κατὰ τὴν φύσιν,
οὐ κατὰ τὴν κακίαν· διὰ τοῦτο ὁμοία [v]ἁμαρτωλοῦ ψυχῆς. B
Ὥσπερ οὖν ἐκεῖ τὸ ὅμοιον διὰ τὸ μὴ πάντα εἶναι [w]ἴσον, οὕτω
καὶ ἐνταῦθα ὁμοίωμα διὰ τὸ μὴ πάντα εἶναι ἴσα· οἷον τὸ μὴ ἐκ
συνουσίας, τὸ χωρὶς ἁμαρτίας, τὸ μὴ ψιλὸν ἄνθρωπον. Καὶ
καλῶς εἶπεν, "ὡς ἄνθρωπος·" οὐ γὰρ ἦν εἷς τῶν πολλῶν, [x]ἀλλ'
ὡς εἷς τῶν πολλῶν. Οὐ γὰρ εἰς ἄνθρωπον μετέπεσεν ὁ θεὸς
λόγος, οὐδὲ [y]οὐσία μετεβλήθη, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος ἐφάνη, οὐ
φαντασιοκοπῶν ἡμᾶς, ἀλλὰ παιδεύων εἰς ταπεινοφροσύνην. C
Ὅταν οὖν εἴπῃ, "ὡς ἄνθρωπος," τοῦτό [z]φησιν· ἐπεὶ καὶ ἀλλα-
χοῦ φησιν αὐτὸν ἄνθρωπον, ὅταν λέγῃ· [5] "Εἷς θεὸς, καὶ εἷς
μεσίτης, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς."

(41) Εἴρηται ἡμῖν καὶ τὰ πρὸς τούτους· [a]καὶ πρὸς τοὺς μὴ λέ-
γοντας δὲ ἀνειληφέναι ψυχὴν, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. Εἰ ἡ μορφὴ
τοῦ θεοῦ τέλειος θεὸς, καὶ ἡ μορφὴ τοῦ δούλου τέλειος δοῦλος.
Πάλιν πρὸς [b]Ἀρειανούς. "[c]Μορφὴ θεοῦ ὑπάρχων, φησὶν,
οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ." Ἐνταῦθα περὶ
τῆς θεότητος, οὐδαμοῦ τὸ, ἐγένετο, οὐδαμοῦ τὸ, ἔλαβεν. D
"[d]Ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι
ἀνθρώπων γενόμενος." Ἐνταῦθα περὶ τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ
ἔλαβε, καὶ ἐγένετο. Τοῦτο ἐγένετο, τοῦτο ἔλαβεν· ἐκεῖνο
ὑπῆρχε. [e]Μὴ [f]δὴ συγχέωμεν, μηδὲ διϊστῶμεν. Εἷς θεὸς, εἷς
[g]Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Τὸ δὲ, εἷς, ὅταν εἴπω, ἕνωσιν
λέγω, οὐ σύγχυσιν, τῆς φύσεως ταύτης εἰς ἐκείνην μεταπεσού-
σης, ἀλλὰ ἡνωμένης. "Ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, ὑπήκοος γενόμενος

[5] 1 Tim. ii. 5.

[o] καὶ om. C.G. [p] οὐχ] οὐ τοῦτο λέγων ὅτι C.G. Sav. cet. [q] σχή-
ματι ἐγένετο] σχῆμα περιέθετο Cat. [r] ταῦτα E. Cat. Veron. Statim εἶ-
πεν E. Mox πάντα F. Cat. Veron. [s] σάρκα οὐκ] οὐ σάρκα C.E. Veron.
non Cat. [t] ἁμαρτωλῇ Cat. [v] ἁμαρτωλῆς E.F. Cat. Veron. σαρκὸς pro
ψυχῆς Cat. [w] ἴσα ex corr. E. [x] ἀλλ' ὡς—πολλῶν om. C. [y] ἡ
οὐσία E. Cat. [z] φησιν] λέγει C. [a] καὶ πρὸς—εἰπεῖν] ἀναγκ. λοιπὸν εἰ-
πεῖν καὶ πρὸς τ. μ. λ. (+ αὐτὸν C.) ἀνειλ. ψυχὴν C.G. [b] Ἀρειανοὺς] + ὁ
λόγος C.G. Sav. cet. [c] Haec μορφὴ—θεῷ desunt in E.F. Cat. Veron.
[d] ἀλλ' ἑαυτὸν—γενόμενος] ἀλλ' ἐν μορφῇ θ. ὑπάρχων, φησὶν, οὐχ ἁρ. ἡ. τὸ εἶναι
ἴσα θεῷ E.F. Cat. Veron. [e] Haec μὴ δὴ—θανάτου δὲ σταυροῦ absunt ab
E.F. Veron. sed agnoscit ea Cat. [f] δὴ om. Cat. Statim συγχ. ἀλλὰ μηδὲ
δ. eadem. [g] Χριστὸς] + Ἰησοῦς C.

E μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ.” Ἰδοὺ, φησὶν, ὑπήκοος
γέγονεν [h]ἑκὼν, οὐκ ἴσος [i]ἦν τῷ ᾧ ὑπήκουσεν. Οὐδὲν τοῦτο
αὐτὸν ἐλαττοῖ, ὦ ἀγνώμονες καὶ ἀνόητοι· ἐπεὶ καὶ φίλοις
[k]ὑπακούομεν ἡμεῖς, καὶ οὐδὲν [l]τοῦτο ποιεῖ. Ὡς υἱὸς πατρὶ
[m]ὑπήκουσεν, οὐκ εἰς δουλικὸν ἀξίωμα καταπεσὼν, ἀλλὰ τούτῳ
αὐτῷ μάλιστα φυλάττων τῆς γνησιότητος τὸ θαῦμα, τῇ πολλῇ
F περὶ τὸν πατέρα τιμῇ. Ἐτίμησε τὸν πατέρα, οὐχ ἵνα σὺ
αὐτὸν ἀτιμάσῃς, ἀλλ' ἵνα μᾶλλον θαυμάσῃς, ἵνα καὶ ἀπὸ τούτου
μάθῃς, ὅτι γνήσιος υἱὸς, τῷ μάλιστα πάντων τὸν πατέρα τετι-
μηκέναι. Οὐδεὶς οὕτως ἐτίμησε τὸν θεόν. Ὅσον εἶχε τὸ ὕψος,
τοσαύτην ταπείνωσιν ὑπέστη ἀντίρροπον. Ὥσπερ πάντων
ἐστὶ μείζων, καὶ οὐδεὶς αὐτῷ ἴσος, οὕτω καὶ τῇ περὶ τὸν πατέρα
249 τιμῇ πάντας ἐνίκησεν, οὐκ ἀναγκασθεὶς, οὐδὲ ἄκων, [n]ἀλλὰ καὶ
τοῦτο τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ· ἢ οὐκ ἔχω πῶς εἴπω. Βαβαὶ, μέγα
καὶ τὸ δοῦλον γενέσθαι, καὶ σφόδρα ἄρρητον· τὸ δὲ καὶ θάνα-
τον ὑποστῆναι, πάλιν πολλῷ πλέον. [o]Ἀλλ' ἔστι καὶ ἕτερόν
τι τούτου μεῖζον καὶ παραδοξότερον. [p]Διὰ τί; Ὅτι οὐχ
ἅπας θάνατος ὅμοιος. Οὗτος γὰρ [q]ὁ πάντων ἐπονειδιστικώτερος
εἶναι ἐδόκει, οὗτος ὁ αἰσχύνης γέμων, οὗτος ὁ ἐπάρατος·
6 “Ἐπικατάρατος γὰρ, φησὶ, πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου.”
B Διὰ τοῦτο καὶ Ἰουδαῖοι τούτῳ ἐσπούδασαν αὐτὸν ἀνελεῖν, ὥστε
καὶ ἐπονείδιστον ἐργάσασθαι, ἵνα εἰ καὶ τῷ ἀναιρεθῆναι μηδεὶς
ἀπέχηται αὐτοῦ, [r]ἀλλὰ τῷ οὕτως ἀναιρεθῆναι. Διὰ τοῦτο καὶ
λῃσταὶ δύο μεταξὺ αὐτοῦ ἐσταυρώθησαν, ἵνα κοινωνήσῃ τῆς
δόξης αὐτοῖς, καὶ πληρωθῇ τὸ εἰρημένον, 7 “Καὶ μετὰ ἀνόμων
ἐλογίσθη.” Ἀλλὰ τοσούτῳ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια λάμπει, το-
σούτῳ φαιδροτέρα γίνεται. Ὅταν γὰρ τοσαῦτα ᾖ μηχανή-
ματα παρὰ τῶν ἐχθρῶν κατὰ τῆς δόξης αὐτοῦ γινόμενα, δια-
C λάμπῃ δὲ, [s]τοσούτῳ μεῖζον δείκνυται. Οὐ γὰρ [t]τῷ ἀποκτεῖναι,
ἀλλὰ καὶ τῷ οὕτως ἀποκτεῖναι ᾤοντο βδελυκτὸν αὐτὸν ἐργά-
σασθαι, καὶ πάντων ἀποφαίνειν βδελυκτότερον· καὶ οὐδὲν ἴσχυ-
σαν. Οὕτω δὲ μιαροί τινες ἦσαν ἀμφότεροι οἱ λῃσταί· [v]ὕστε-
ρον γὰρ ὁ εἷς μετεβάλετο· ὅτι καὶ ἐν σταυρῷ ὄντες, ὠνείδιζον

6 Gal. iii. 13. 7 Esai. liii. 12.

[h] ἑκὼν om. C.G. Sav. cet. [i] ἦν τῷ ᾧ] Sic Cat. ἦν τὸ E.F. Veron. ὢν ᾧ C.G. Sav. cet. [k] πολλάκις ὑπακούομεν Sav. cet. ὑπακ. πολλάκις C. πολλάκις om. E. Cat. Veron. [l] τοῦτο] + ἡμᾶς ἐλάττους C.G. Sav. cet. [m] ὑπήκουσεν] + ἑκὼν Sav. cet. ἑκὼν om. E. Cat. Veron. ὑπήκουσεν om. G. ὑπήκουσεν ἑκὼν ante ὡς υἱὸς transp. C. [n] ἀλλὰ om. C.E.G. Sav. cet. [o] ἀλλ' om. C.G. [p] διὰ τί] Sic F. Cat. Veron. τί E. ποῖον δὲ (δὴ G.] τοῦτο C.G. Sav. cet. [q] ὁ accessit ex Cat. [r] ἀλλὰ] + γε Cat. [s] τοσούτῳ] μᾶλλον τὸ θαῦμα C.G. Sav. cet. Statim μείζων F. Veron. [t] τῷ] + ἁπλῶς C.G. Sav. cet. τὸ pro τῷ bis F. Veron. [v] ὕστερον] κἂν ὕστερον C.

αὐτῷ· καὶ οὔτε τὸ συνειδὸς τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων, οὔτε τὸ ἐν
κολάσει εἶναι, οὔτε τὸ καὶ αὐτοὺς τὰ αὐτὰ πάσχειν, κατεῖχεν
αὐτῶν τὴν μανίαν. Ὅπερ οὖν καὶ ὁ εἷς τῷ ἑνὶ εἶπε, καὶ ἐπεστό- D
μισε λέγων· [8] "Οὐδὲ φοβῇ [w] τὸν θεὸν σὺ, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ
κρίματί ἐσμεν;" Τοσαύτην εἶχον τὴν [x] κακίαν.

"Διὸ, φησὶ, καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο
αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα." Ὅταν τῆς σαρκὸς [y] ἐπιλά-
βηται ὁ μακάριος Παῦλος, πάντα λοιπὸν τὰ ταπεινὰ μετὰ
ἀδείας φθέγγεται. Ἕως μὲν γὰρ οὐκ ἔλεγεν, ὅτι [z] μορφὴν
δούλου ἔλαβεν, ἀλλὰ περὶ τῆς θεότητος διελέγετο, ὅρα πῶς E
ὑψηλῶς· ὑψηλῶς λέγω κατὰ τὴν δύναμιν· κατὰ γὰρ [a] τὴν
ἀξίαν οὐ φθέγγεται τὴν αὐτοῦ· οὐδὲ γὰρ δύναται· "Ἐν
μορφῇ, φησὶ, θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι
ἴσα θεῷ." Ἐπειδὴ δὲ εἶπεν, ὅτι ἐνηνθρώπησε, [b] λοιπὸν ἀδεῶς
τὰ ταπεινὰ φθέγγεται, θαρρῶν ὡς οὐδὲν [c] βλάπτει τὴν θεότητα
τὸ ταπεινὰ λέγεσθαι, τῆς σαρκὸς [d] αὐτοῦ δεχομένης ταῦτα.
"Διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα F
τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ,
ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα
ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ
(42) πατρός." Εἴπωμεν πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς, εἰ περὶ τοῦ μὴ σαρ-
κωθέντος ταῦτα λέγεται, εἰ περὶ τοῦ θεοῦ λόγου, πῶς αὐτὸν 250
[e] ὑπερύψωσεν; ὡς [f] πλέον τι δεδωκώς; Οὐκοῦν ἀτελὴς ἦν κατὰ
τοῦτο, καὶ δι' ἡμᾶς [g] ἐγένετο τέλειος. Εἰ γὰρ μὴ ἡμᾶς εὐηργέ-
τησεν, οὐκ ἂν ἔτυχε τῆς τιμῆς. "Καὶ ἐχαρίσατο, [h] φησὶν,
ὄνομα." Ἰδοὺ, οὐδὲ ὄνομα [i] εἶχε καθ' ὑμᾶς. Πῶς δὲ, εἰ ὀφειλὴν
ἔλαβεν, εὑρίσκεται [k] ἐνταῦθα χάριτι καὶ δωρεᾷ λαβὼν, καὶ
[l] ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα; Ποῖον δὲ ἴδωμεν καὶ [m] τὸ ὄνομα·
"ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, φησὶ, πᾶν γόνυ κάμψῃ."
Ὄνομα αὐτοὶ τὴν δόξαν λέγουσιν. Αὕτη [n] οὖν ἡ δόξα ὑπὲρ
πᾶσαν δόξαν ἐστί; δόξα δὲ ὅλως ἐστὶ, τὸ προσκυνεῖν αὐτῷ; B

[8] Luc. xxiii. 40.

[w] τὸν θ. σὺ] σὺ τὸν θ. E. [x] κακίαν] + ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὴν οἰκείαν δόξαν παρεβλάβη ἐντεῦθεν C.G. Sav. cet. [y] ἐπιλάθηται Cat. [z] μορφὴν δούλου] δούλου μορφὴν C.E. fortasse alii. [a] τὴν] + αὐτοῦ Edd. αὐτοῦ om. C.E.F. Cat. Mox τὴν αὐτοῦ assumtum ex C.E. Cat. [b] λοιπὸν ἀδεῶς pro ἀδεῶς λοιπὸν C.E. Cat. fortasse alii. Statim τὰ om. E. [c] Post v. βλάπτει usque ad τί δέ ἐστιν p. 250 D. lin. 1. omnia desunt in E.F. Veron. repugnante Catena. [d] αὐτοῦ δ. ταῦτα] αὐτὰ δεχομένης Cat. [e] ὑπερύψωσε] + καὶ διὰ τοῦτο ὕψωσεν C.G. [f] πλέον pro πλεῖον G. Cat. [g] ἐγένετο τέλειος· εἰ γὰρ] ἐτιμήθη. καὶ εἰ Cat. [h] φησὶν om. C. [i] ἔχει Cat. [k] ἐνταῦθα accessit ex C. Cat. [l] ὄνομα] τὸ ὄνομα καὶ Cat. [m] τὸ assumtum ex Cat. et corr. C. [n] οὖν pro γοῦν C. Cat.

Πόρρω ἀπέχετε τῆς τοῦ θεοῦ μεγαλειότητος ὑμεῖς, οἱ νομίζοντες εἰδέναι [o]τὸν θεὸν, ὡς αὐτὸς οἶδεν ἑαυτόν. Καὶ ἀπὸ τούτου μὲν δῆλον, ὅσον ἀπέχετε τῆς ἐννοίας τῆς περὶ θεοῦ· δῆλον δὲ καὶ ἐκ τούτου. Αὕτη δόξα ἐστὶν, εἰπέ μοι; Οὐκοῦν πρὶν ἢ τοὺς ἀνθρώπους γενέσθαι, πρὶν ἢ τοὺς ἀγγέλους, πρὶν ἢ τοὺς ἀρχαγγέλους, οὐκ ἦν ἐν δόξῃ. Εἰ [p]γὰρ αὕτη ἐστὶν ἡ δόξα ἡ
C ὑπὲρ πᾶσαν δόξαν· τοῦτο γάρ ἐστι [q]τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· εἰ καὶ ἐν δόξῃ ἦν, ἀλλ' ἐν ἐλάττονι ταύτης. Οὐκοῦν [r]τοῦτο τὰ ὄντα ἐποίησε, καὶ διὰ τοῦτο, ἵνα ἐν δόξῃ γένηται, [s]οὐκέτι ἀγαθότητι, ἀλλὰ δεόμενος τῆς παρ' ἡμῶν δόξης. Ὁρᾶτε τὴν ἄνοιαν; ὁρᾶτε τὴν ἀσέβειαν; Ἂν μὲν οὖν περὶ τοῦ σαρκωθέντος ταῦτα [t]ἔλεγεν, εἶχε λόγον· ἀνέχεται γὰρ ὁ [v]θεὸς λόγος περὶ τῆς σαρκὸς ταῦτα λέγεσθαι· οὐ γὰρ τῆς φύσεως ἅπτεται, ἀλλὰ περὶ τὴν
D οἰκονομίαν τὸ πᾶν [w]ἵσταται. Τί [x]δέ ἐστιν, "ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων;" Τουτέστιν, ὁ κόσμος πᾶς, καὶ ἄγγελοι, καὶ ἄνθρωποι, καὶ δαίμονες· ἢ ὅτι καὶ οἱ δίκαιοι, [y]καὶ οἱ ζῶντες, καὶ οἱ ἁμαρτωλοί. "Καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δόξαν θεοῦ πατρός."
E Τουτέστιν, ἵνα πάντες τοῦτο εἴπωσι· τοῦτο δὲ δόξα τοῦ πατρός. Ὁρᾷς πανταχοῦ, ὅταν ὁ υἱὸς δοξάζηται, τὸν πατέρα δοξαζόμενον; Οὕτω καὶ ὅταν ἀτιμάζηται ὁ υἱὸς, ὁ πατὴρ ἀτιμάζεται. Εἰ γὰρ ἐφ' ἡμῶν τοῦτο, ἔνθα πολὺ τοῖς πατράσι πρὸς τοὺς υἱοὺς τὸ μέσον, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ θεοῦ, ἔνθα μέσον οὐδὲν, ἐπ' αὐτὸν διαβαίνει καὶ ἡ τιμὴ καὶ [z]ἡ ὕβρις. Ἂν
F γὰρ ἡ οἰκουμένη ὑποταγῇ τῷ υἱῷ, φησὶ, τοῦτο πατρός ἐστι δόξα. Οὐκοῦν καὶ ὅταν λέγωμεν, ὅτι τέλειός ἐστιν, ἀνενδεὴς, ὅτι οὐκ ἐλάττων [a]τοῦ πατρὸς, τοῦτο δόξα τοῦ πατρὸς, [b]ὅτι τοιοῦτον ἐγέννησε. [c]Τοῦτο καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τεκμήριον μέγα, καὶ τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς [d]σοφίας, [e]ὅτι οὐδὲν [f]ἐλάττονα, οὔτε κατὰ τὴν σοφίαν, οὔτε κατὰ τὴν ἀγαθότητα. Ὅταν

[o] τὸν accessit ex C. Cat. [p] γὰρ] γε Cat. [q] τὸ est in C. Cat. non in Edd. [r] τοῦτο—διὰ τοῦτο] τὰ ὄντα διὰ τοῦτο ἐποίησεν Cat. [s] οὐκέτι] καὶ οὐκέτι Cat. [t] ἔλεγεν Cat. ἔλεγον omnes. Statim ἔχει λ. εἰκότα pro εἶχε λ. Cat. [v] θεὸς C. Cat. Edebatur θεοῦ. [w] ἵσταται] + νῦν δὲ περὶ τὴν θεότητα ταῦτα λεγόμενα, οὐδεμία συγγνώμη τοῖς κακουργοῦσι καταλιμπάνεται. ὥστε ὅταν εἴπωμεν, ἐποίησεν ἄνθρωπον ἀθάνατον ὁ θεὸς, κἂν περὶ τοῦ ὅλου εἴπω, οἶδα ὃ λέγω. C.G. Sav. cet. invita Cat. [x] δὲ] δαὶ C. [y] καὶ οἱ ζῶντες om. C.G. Sav. cet. invita Cat. [z] ἡ om. G. Statim ὕβρις pro ἀτιμία editum ex G. Cat. Haec καὶ ἡ ὕβρις desunt in E.F. Sequentia ἂν γὰρ—φησὶ om. E.F. Veron. invita Cat. [a] τοῦ πατρὸς om. C.G. [b] ὅτι τοιοῦτον ἐγέννησε om. C.G. Sav. cet. [c] Haec τοῦτο—μέγα desunt in E.F. invita Cat. [d] σοφίας] + ὅτι υἱὸν τοιοῦτον ἐγέννησεν C.G. Sav. cet. [e] ὅτι om. E. Haec ὅτι—ἀγαθότητα desunt in Veron. [f] ἐλάττονα] ἐλαττοῦται Cat. Statim οὐδὲ (sic) κατὰ τὴν ἀγ. οὔτε κατὰ τὴν σοφίαν inverso ord. C.G. Sav. cet. οὔτε κατὰ τὴν ἀγ. om. F. Cat. οὔτε ante κατὰ τὴν σοφίαν om. Cat.

εἴπω, ὅτι σοφός ἐστιν, ὡς ὁ πατὴρ, καὶ οὐδὲν ἐλάττων, τοῦτο
τῆς πολλῆς τοῦ πατρὸς σοφίας τεκμήριον· ὅταν εἴπω, ὅτι 251
δυνατός ἐστιν, ὡς ὁ πατὴρ, τοῦτο τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τεκμή-
ριον· ὅταν εἴπω, ὅτι ἀγαθός ἐστιν, ὡς ὁ πατὴρ, τοῦτο τῆς
ἀγαθότητος [g]αὐτοῦ δεῖγμα μέγιστον, ὅτι τοιοῦτον ἐγέννησεν,
οὐδὲν αὐτοῦ λειπόμενον, οὐδὲ ἀποδέοντα· ὅταν εἴπω, ὅτι οὐκ
ἐλάττονα κατὰ τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἴσον, οὐδὲ ἑτέρας οὐσίας, καὶ
ἐν τούτῳ πάλιν τὸν θεὸν θαυμάζω, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ
τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν σοφίαν, ὅτι ἄλλον ἡμῖν τοιοῦτον ἔδει-
ξεν ἐξ αὐτοῦ, [h]πλὴν τοῦ πατέρα εἶναι. Ὥστε ὅσα ἂν εἴπω B
μεγάλα περὶ τοῦ υἱοῦ, ταῦτα εἰς τὸν πατέρα διαβαίνει. Εἰ
γὰρ τὸ μικρὸν τοῦτο καὶ εὐτελές· μικρὸν γάρ ἐστι πρὸς τὴν
τοῦ θεοῦ δόξαν τὸ τὴν οἰκουμένην αὐτῷ προσκυνῆσαι· εἰς δόξαν
θεοῦ γίνεται, πόσῳ μᾶλλον τὰ ἄλλα πάντα;

[i]Πιστεύωμεν τοίνυν εἰς δόξαν αὐτοῦ, καὶ βιῶμεν εἰς δόξαν
αὐτοῦ· ἐπεὶ οὐδὲν ὄφελος θατέρου. Ὥστε ὅταν δοξάζωμεν C
καλῶς, μὴ [k]ζῶμεν δὲ καλῶς, τότε μάλιστα ὑβρίζομεν αὐτὸν,
ὅτι ἐπιγραφόμενοι αὐτὸν δεσπότην καὶ διδάσκαλον, καταφρο-
νοῦμεν αὐτοῦ, καὶ οὐ δεδοίκαμεν τὸ φοβερὸν [l]ἐκεῖνο κριτήριον.
Τὸ μὲν γὰρ Ἕλληνας ἀκαθάρτως βιοῦν, θαυμαστὸν οὐδὲν, οὐδὲ
τοσαύτης καταγνώσεως ἄξιον· τὸ δὲ Χριστιανοὺς τοσούτων
(43) μετέχοντας μυστηρίων, τοσαύτης ἀπολαύοντας δόξης, οὕτως
ἀκαθάρτως βιοῦν, τοῦτό ἐστι τὸ [m]πάντων χείριστον, καὶ ἀφό- D
ρητον. [n]Εἰπὲ γάρ μοι· ὑπήκουσε τὴν ἐσχάτην ὑπακοὴν, διὰ
τοῦτο ἔλαβε τὴν ἄνω τιμήν· δοῦλος ἐγένετο, διὰ τοῦτο δεσπό-
της ἐστὶ [o]πάντων, καὶ ἀγγέλων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. Ὥστε
καὶ ἡμεῖς μὴ νομίζωμεν κατέρχεσθαι ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος, ὅταν
ταπεινώσωμεν ἑαυτούς. Τότε γὰρ μᾶλλόν ἐστιν ὑψωθῆναι·
εἰκότως· τότε μάλιστά ἐστι θαυμασθῆναι. Ὅτι γὰρ ὁ ὑψηλὸς
ταπεινός ἐστιν, ὁ δὲ ταπεινὸς ὑψηλὸς, ἀρκεῖ μὲν καὶ ἡ τοῦ E
Χριστοῦ ἀπόφασις τοῦτο λέγουσα· πλὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ
πρᾶγμα ἐξετάσωμεν. Τί ἐστι ταπεινωθῆναι; οὐ τὸ ψέγεσθαι,
οὐ τὸ κατηγορεῖσθαι καὶ διαβάλλεσθαι; Τί δὲ ὑψωθῆναι; [p]τὸ
τιμᾶσθαι, τὸ ἐπαινεῖσθαι, [q]τὸ δοξάζεσθαι. Καλῶς. Ἴδωμεν
οὖν πῶς τοῦτο γίνεται. Ἄγγελος [r]ὢν ὁ Σατανᾶς, ὕψωσεν

[g] αὐτοῦ om. E. Veron. [h] πλὴν] + μὴ E. Veron. [i] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ πιστεύειν εἰς δόξαν θεοῦ, καὶ βιοῦν εἰς δόξαν αὐτοῦ· καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης· καὶ ὅτι χείρους ἐσμὲν καὶ τῶν ἀλόγων, ἀρετῆς ὄντες χωρίς. Veron. [k] ζῶμεν E.F.G. βιῶμεν Edd. [l] ἐκεῖνο] Sic C.E. Edebatur αὐτοῦ. [m] πάντων] + χεῖρον τὸ F. Veron. [n] εἰπὲ γάρ μοι] σκόπει γὰρ C.G. [o] πάντων καὶ ἀγγέλων om. G. καὶ ἀγγελων om. C. [p] τὸ] οὐ τὸ C.G. Sav. cet. [q] τὸ δοξάζεσθαι om. C. [r] ὢν pro ἦν omnes.

ἑαυτόν· τί οὖν; οὐχὶ πάντων μᾶλλον ἐταπεινώθη; οὐχὶ χωρίον
F ἔχει τὴν γῆν; οὐχὶ [s]ὑπὸ πάντων κατηγορεῖται καὶ διαβάλλεται; Ἄνθρωπος ὢν ὁ Παῦλος, ἐταπείνωσεν ἑαυτόν· τί οὖν; οὐχὶ θαυμάζεται; οὐχὶ ἐπαινεῖται; οὐχὶ ἐγκωμιάζεται; οὐχὶ φίλος ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ; οὐχὶ μείζονα εἰργάσατο ὧν ὁ Χρι-
252 στὸς ἐποίησεν; [t]οὐχ ὡς ἀνδραπόδῳ πολλάκις ἐπέταξε τῷ διαβόλῳ; οὐχὶ ὡς δήμιον περιέφερεν; οὐχὶ [v]ἔπαιζεν ἐν αὐτῷ; οὐχὶ συντετριμμένην αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν εἶχεν ὑπὸ τοὺς πόδας [w]τοὺς αὐτοῦ; οὐχὶ καὶ ἑτέροις μετὰ πολλῆς τῆς παρρησίας τοῦτο ἐπηύχετο; Τί [x]λέγω; Ἐπῆρεν ἑαυτὸν ὁ Ἀβεσσαλὼμ, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν ὁ Δαυΐδ· [y]ποῖος ὑψηλὸς ἐγένετο; τίς ἐπίδοξος; Τί γὰρ ταπεινότερον τῶν ῥημάτων τούτων, ὧν ἐπὶ τοῦ Σεμεεὶ ἐφθέγγετο ὁ μακάριος οὗτος προφήτης, λέγων· [9] "Ἄφ-
B ετε αὐτὸν [z]καταρᾶσθαι· κύριος [a]γὰρ ἐνετείλατο αὐτῷ;" [b]Καὶ ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν πραγμάτων ἐξετάσωμεν, εἰ δοκεῖ. Ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν [c]ὁ τελώνης, καίτοιγε οὐδὲ ταπεινοφροσύνη τὸ πρᾶγμα ἦν, [d]ἀλλὰ πῶς; εὐγνωμόνως ἀπεκρίνατο. Ὕψωσεν ἑαυτὸν ὁ Φαρισαῖος. [e]Τί οὖν; ἐξετάσωμεν [f]καὶ τὰ πράγματα. Ἔστωσαν δύο τινὲς, ἀμφότεροι [g]καὶ πλουτοῦντες, καὶ μετέχοντες πολλῆς τιμῆς, καὶ ἐπὶ σοφίᾳ καὶ δυναστείᾳ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις [h]τοῖς κοσμικοῖς πλεονεκτήμασι μεγαλοφρονοῦντες· εἶτα
C [i]ἐκεῖνος μὲν καὶ ζητείτω τὰς παρὰ πάντων τιμὰς, καὶ μὴ λαμβάνων ὀργιζέσθω, καὶ πλέον ἢ δεῖ ἀπαιτείτω, καὶ ὑψούτω ἑαυτόν· [k]οὗτος δὲ καταφρονείτω τοῦ πράγματος, [l]πρὸς μηδένα ὑπὲρ τούτου δυσχεραινέτω, καὶ διδομένην τὴν τιμὴν [m]διακρουέσθω. Δόξης γὰρ [n]οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐπιτυχεῖν, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ δόξαν φεύγειν. Ἕως μὲν [o]γὰρ αὐτὴν διώκωμεν, φεύγει ἡμᾶς· ὅταν δὲ αὐτὴν φεύγωμεν, διώκει ἡμᾶς. Εἰ βούλει ἔνδοξος εἶναι,
D μὴ ἐπιθύμει δόξης· εἰ βούλει ὑψηλὸς εἶναι, μὴ γίνου ὑψηλός.
[p]Καὶ ἄλλως δὲ, τὸν μὲν μὴ ἐφιέμενον τιμῆς πάντες τιμῶσι, τὸν

[9] 2 Reg. xvi. 11.

[s] ὑπὸ] παρὰ C.G. [t] οὐχὶ C. [v] ἔπαιζεν E.F. ἔπαιξεν Edd. ἐν om. C.G. [w] τοὺς om. C. Veron. [x] λέγω] + ταῦτα C.G. Sav. cet. [y] ποῖος] + οὖν C.G. Sav. cet. [z] καταράσασθαι E.F. με, quod vulgo addunt, om. E.F. [a] γὰρ om. E. [b] Haec καὶ ἐπ' αὐτῶν—εἰ δοκεῖ om. C. inclusa a Sav. [c] ὁ] καὶ ὁ C. [d] ἀλλὰ—ἀπεκρίνατο] ἀλλὰ εὐγνωμόνως πως ἔλεγεν ἅπερ ἔλεγεν C.G. Sav. cet. [e] τί οὖν;] ἀλλ' εἰ δοκεῖ, ἀφέντες τὰ πρόσωπα C.G. Sav. cet. [f] καὶ om. C.E.G. Sav. cet. [g] καὶ om. E. Veron. [h] τοῖς om. C. [i] ἐκεῖνος μὲν καὶ] ὁ μὲν αὐτῶν C.G. Sav. cet. [k] οὗτος] ὁ C.G. Sav. cet. [l] πρὸς] καὶ πρὸς C.G. Sav. cet. [m] διακρουέσθω] + τίς ὁ μᾶλλον τιμώμενος; ὁ τὴν τιμὴν πάντως διακρουόμενος. E. + τίς οὖν μείζων; ὁ μὴ λαμβάνων καὶ ζητῶν, ἢ ὁ καὶ διδόντων καταφρονῶν; εὔδηλον ὅτι οὗτος· εἰκότως. C.G. Sav. cet. [n] οὐκ ἔστιν ἄλλως] ἄλλως οὐκ ἔστιν E. Statim τυχεῖν C. [o] γὰρ] + ἂν C.E. [p] καὶ om. C.G.

δὲ ἐπιζητοῦντα διαπτύουσι. Πέφυκε γάρ πως φιλόνεικον εἶναι
τὸ [q]ἀνθρώπινον γένος, καὶ ἀντιπαθές. Καταφρονῶμεν τοίνυν
δόξης· οὕτω γὰρ δυνησόμεθα γενέσθαι ταπεινοὶ, μᾶλλον δὲ
ὑψηλοί. Μὴ ὕψου σαυτὸν, ἵνα παρ' ἑτέρου ὑψωθῇς. Ὁ παρ'
ἑαυτοῦ ὑψούμενος, παρ' ἑτέρων οὐχ ὑψοῦται· ὁ παρ' ἑαυτοῦ
ταπεινούμενος, παρ' ἑτέρων οὐ ταπεινοῦται. Μέγα ἀπόνοια
κακόν· μωρὸν εἶναι κρεῖττον, ἢ ἀπονενοημένον· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ
μωρία [r]μόνον παρανοίας ἐστὶν, ἐνταῦθα [s]δὲ χείρων [t]ἐστὶ, καὶ E
μωρία μετὰ μανίας. Ὁ ἀνόητος ἑαυτῷ κακὸν, ὁ δὲ ἀπονενοημέ-
νος καὶ ἑτέροις λύμη. Ἀπὸ ἀνοίας τοῦτο τὸ πάθος τίκτεται.
Οὐκ ἔστιν ὑψηλόφρονα εἶναι μὴ ὄντα μωρόν· ὁ δὲ μωρίας
ἔμπλεως, ἐστὶν ἀπονενοημένος. Ἄκουε σοφοῦ τινος λέγοντος·
[10] "Εἶδον ἄνθρωπον δοκοῦντα φρόνιμον εἶναι παρ' ἑαυτῷ· ἐλ-
πίδα δὲ ἔχει μᾶλλον [v]ὁ ἄφρων αὐτοῦ." Ὁρᾷς ὅτι οὐκ εἰκῇ F
ἔλεγον, ὅτι χεῖρον μωρίας τὸ κακόν; [w]"Ἐλπίδα γὰρ, φησὶ,
μᾶλλον ἔχει [x]ὁ ἄφρων αὐτοῦ." Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος
ἔλεγε, [11] "Μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς." Ἐπὶ τῶν
σωμάτων, εἰπέ μοι, ποῖά φαμεν ὑγιαίνειν; τὰ ὄγκον ἔχοντα 253
πολὺν, καὶ πολλοῦ πνεύματος ἔνδοθεν γέμοντα καὶ ὕδατος, ἢ
(44) τὰ κατεσταλμένα, καὶ τεταπεινωμένην ἔχοντα τὴν ἐπιφάνειαν;
Δῆλον ὅτι ταῦτα. Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ [y]τῆς ψυχῆς, ἡ μὲν φλεγμαί-
νουσα ὑδέρου χεῖρον ἔχει [z]νόσημα· ἡ δὲ κατεσταλμένη παντὸς
ἀπήλλακται πάθους. Πόσα οὖν τίκτει ἡμῖν ἀγαθὰ ἡ ταπεινο-
φροσύνη; [a]Τί βούλει; τὸ ἀνεξίκακον, τὸ ἀόργητον, τὸ φιλάν-
θρωπον, τὸ νηπτικὸν, τὸ προσεκτικόν; Πάντα ταῦτα ἀπὸ
ταπεινοφροσύνης τὰ καλὰ, [b]καὶ τὰ ἐναντία ἀπὸ τῆς ἀπονοίας.
[c]Ἀνάγκη τὸν τοιοῦτον καὶ ὑβριστὴν εἶναι, καὶ πλήκτην, καὶ B
ὀργίλον, καὶ πικρὸν, καὶ ἀμειδῆ, [d]θηρίον μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον.
Ἰσχυρὸς εἶ, καὶ μέγα φρονεῖς; Οὐκοῦν διὰ τοῦτο μᾶλλον ὀφεί-
λεις ταπεινοῦσθαι. Διὰ τί ἐπὶ πράγματι μέγα φρονεῖς οὐδα-
μινῷ; Καὶ γὰρ καὶ λέων σου θρασύτερος, καὶ ὗς ἰσχυρότερος,
καὶ οὐδὲ κώνωψ εἶ πρὸς αὐτούς· καὶ λησταὶ δὲ καὶ τυμβωρύχοι
καὶ μονομάχοι, καὶ οἱ οἰκέται οἱ σοὶ, [e]καὶ ἴσως οἱ ἀγνωμονέ-
στεροι, ἰσχυρότεροί σου. Τοῦτο οὖν ἄξιον ἐπαίνου; καὶ οὐ

10 Prov. xxvi. 12. 11 Rom. xii. 16.

[q] ἀνθρώπινον] Sic nostri omnes. τῶν ἀνθρώπων Edd. [r] μόνον π.] π. μόνον C. [s] δὲ] + ἡ μωρία F. Veron. + ἡ ἀπόνοια E. [t] ἐστὶ καὶ μωρία] ἐστι καὶ ἀπόνοια E. μωρία γάρ ἐστι C.G. Sav. cet. [v] ὁ ἄ. αὐτοῦ] αὐτοῦ ὁ ἄ. C. Folium hic deest in G. [w] ἐλπίδα—αὐτοῦ om. C. [x] ὁ accessit ex E. [y] τῆς om. E. Veron. [z] τὸ νόσημα C. [a] τί βούλει] οὐκ ἀπὸ ταύτης C. [b] καὶ τὰ] τὰ δὲ C. [c] ἀνάγκη] + γὰρ C.F. Sav. cet. [d] θηρίον] καὶ θηρίον C. Sav. cet. [e] καὶ ἴσως] ἴσως δὲ καὶ C.

C κατορύττεις σαυτὸν, ἐπὶ τούτῳ μέγα φρονῶν; Ἀλλὰ καλὸς εἶ
καὶ ὡραῖος; Κορωνῶν τὸ καύχημα. Οὐκ εἶ τοῦ [f]ταὼ καλλίων,
οὐδὲ ἄνθους ἕνεκεν, οὐδὲ πτερῶν· ἐν τοῖς πτεροῖς τοῦ ὄρνιθος ἡ
νίκη· πολύ σε παρελαύνει τῇ κόμῃ, τῷ ἄνθει. Καὶ ὁ κύκνος δὲ
σφόδρα ἐστὶ καλὸς, καὶ πολλοὶ τῶν [g]ὀρνίθων ἕτεροι, πρὸς οὓς
εἰ παραβληθείης, οὐδὲν ὄψει σαυτόν. Πολλάκις δὲ καὶ παιδία
εὐτελῆ, καὶ κόραι ἀπειρόγαμοι, καὶ πόρναι γυναῖκες, καὶ ἄνδρες
μαλακοὶ τοῦτο ἔσχον τὸ καύχημα. Τοῦτο οὖν ἄξιον ἀπονοίας;
D Ἀλλὰ πλουτεῖς; πόθεν; τί κεκτημένος; χρυσὸν, ἄργυρον,
λίθους τιμίους; Τοῦτο καὶ λῃστῶν ἐστι, καὶ ἀνδροφόνων τὸ
καύχημα, καὶ τῶν τὰ μέταλλα ἐργαζομένων. Ὁ τῶν καταδί-
κων πόνος, τοῦτό σοι καύχημα; Ἀλλὰ κοσμῇ καὶ καλλωπίζῃ;
Καὶ ἵππους ἐστὶν ἰδεῖν καλλωπιζομένους· [h]παρὰ δὲ τοῖς Πέρ-
σαις καὶ καμήλους ἴδοι τις ἂν καλλωπιζομένας· ἐπὶ δὲ τῶν
ἀνθρώπων, τοὺς [i]ἐπὶ σκηνῆς ἅπαντας. Οὐκ [k]αἰσχύνῃ ἐπὶ τού-
τοις μέγα φρονῶν, ἐν οἷς τὰ ἄλογά σοι κοινωνεῖ, καὶ δοῦλοι καὶ
ἀνδροφόνοι καὶ μαλακοὶ καὶ λῃσταὶ καὶ τυμβωρύχοι; Ἀλλ'
οἰκίας οἰκοδομεῖς λαμπράς; Καὶ τί τοῦτο; πολλοὶ κολοιοὶ
E λαμπροτέρας οἰκοῦσι, καὶ σεμνότερα ἔχουσι καταγώγια. Ἢ
οὐχ ὁρᾷς τούτους τοὺς περὶ τὰ χρήματα μαινομένους, οἳ ἐν
ἀγροῖς καὶ ἐν ἐρήμοις τόποις ᾠκοδόμησαν οἴκους, κολοιῶν κατα-
γώγια; Ἀλλὰ φωνῆς ἕνεκα μέγα φρονεῖς; Τοῦ κύκνου καὶ τῆς
ἀηδόνος οὐδέποτε σὺ δυνήσῃ ᾆσαι λιγυρώτερον. Ἀλλ' ἐπὶ
ποικιλίᾳ τέχνης; Καὶ τί τῆς μελίττης ἐν τούτῳ σοφώτερον;
ποῖος ποικιλτὴς, τίς ζωγράφος, [l]ποῖος γεωμέτρης τὰ ταύτης
F ἔργα μιμήσασθαι δυνήσεται; Ἀλλ' ἐπὶ λεπτότητι ἐσθῆτος;
Ἀλλ' ἐνταῦθά σε ἀράχναι νικῶσιν. Ἀλλ' ἐπὶ ταχύτητι πο-
δῶν; Πάλιν τὰ πρωτεῖα παρὰ τοῖς ἀλόγοις, λαγωῷ καὶ δορ-
κάδι, καὶ ὅσα τῶν κτηνῶν οὐκ ἀπολείπεται τῇ ταχύτητι τῶν
254 ποδῶν. Ἀλλ' ἀποδημεῖς; Ἀλλ' οὐ μᾶλλον τῶν πτηνῶν·
ταῦτα γὰρ εὐκολώτερον τὴν ἀποδημίαν ποιεῖται· οὐκ ἐφοδίων
δεῖται, [m]οὐχ ὑποζυγίων, ἀλλ' ἀρκεῖ πρὸς πάντα αὐτοῖς τὸ
πτερόν. Τοῦτο καὶ ναῦς, τοῦτο καὶ ὑποζύγιον, τοῦτο καὶ
ὄχημα, τοῦτο καὶ ἄνεμος, καὶ πᾶν ὅ τι ἂν [n]εἴπῃ τις. Ἀλλ'
ὀξὺ βλέπεις; ἀλλ' οὐχ ὡς δορκὰς, οὐδ' ὡς ἀετός. Ἀλλ' ὀξὺ
ἀκούεις; ἀλλ' ὁ ὄνος ὀξύτερον. Ἀλλ' ὀσφραίνῃ; ἀλλ' ὁ κύων
οὐκ ἀφίησί σε αὐτὸν παρελθεῖν. Ἀλλὰ ποριστικὸς εἶ; ἀλλὰ

[f] ταὼς E. [g] ὀρνιθίων F. [h] παρὰ (om. δὲ) τοῖς Πέρσαις post καλλωπιζομένας transp. C. [i] ἐπὶ τῆς σκ. C. [k] αἰσχύνῃ] + οὖν C.F. Sav. cet. [l] ποῖος pro τίς omnes. [m] οὐχ] Sic C.E. οὐδ' Edd. [n] εἴπῃ τις] Sic E. εἴπῃς C. εἴποι τις Edd.

τοῦ μύρμηκος ἀπολείπῃ. Ἀλλὰ χρυσοφορεῖς; ἀλλ' οὐχ οὕτως, B
ὡς οἱ Ἰνδικοὶ μύρμηκες. Ὑγείας δὲ ἕνεκεν πολλῷ [o]βελτίω
ἡμῶν τὰ ἄλογα, καὶ εὐεξίας καὶ τοῦ [p]εὐπορεῖν· οὐ δέδοικεν
ἐκεῖνα πενίαν. [12] "Ἐμβλέψατε γὰρ, φησὶν, εἰς τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγου-
σιν εἰς ἀποθήκας."

Οὐκοῦν, φησὶν, ἡμῶν τὰ ἄλογα [q]κρείττονα ἐδημιούργησεν ὁ
θεός. Ὁρᾷς πόσον ἐστὶ τὸ ἀπερίσκεπτον; ὁρᾷς τὸ ἀνεξέτα-
στον; ὁρᾷς, ἡ τῶν πραγμάτων ἐξέτασις ὅσον ἡμῖν χαρίζεται; C
Ὁ πάντων ἀνθρώπων μείζω φρονῶν, εὑρέθη καὶ τῶν ἀλόγων
ταπεινότερος. [r]Ἀλλὰ [s]φεισόμεθα αὐτοῦ, καὶ οὐ [t]μιμησόμεθα
αὐτὸν, [v]οὐδὲ ἐπειδὴ τῆς ἡμετέρας φύσεως μεῖζον ἐφρόνησε,
καταγαγόντες [w]αὐτὸν [x]ὑπὸ τὴν τῶν ἀλόγων τάξιν, [y]ἀφήσομεν,
ἀλλ' ἀναστήσομεν αὐτὸν ἐκεῖθεν, οὐ δι' αὐτόν· αὐτὸς μὲν γὰρ
ἄξιος τοιαῦτα παθεῖν· ἀλλ' ἵνα [z]τοῦ θεοῦ ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ
εἰς ἡμᾶς δειχθῇ τιμή. Ἔστι γὰρ, ἔστιν ἐν οἷς οὐδὲν ἡμῖν κοι-
(45) νωνεῖ τὰ ἄλογα. Ποῖα δὴ ταῦτα; Εὐσέβεια, καὶ ὁ κατ' ἀρετὴν D
βίος. Ἐνταῦθα οὐκ ἔχεις πόρνους εἰπεῖν, οὐδὲ μαλακοὺς, οὐδὲ
ἀνδροφόνους· ἀπεσχίσμεθα γὰρ αὐτῶν. Τί δή τοῦτό ἐστι;
Τὸν θεὸν ἴσμεν, τὴν πρόνοιαν ἐπιγινώσκομεν τὴν αὐτοῦ, περὶ
ἀθανασίας φιλοσοφοῦμεν. [a]Παραχωρείτω ἐνταῦθα τὰ ἄλογα·
οὐκ ἀμφισβητήσει περὶ τούτων. Σωφρονοῦμεν· ἐνταῦθα οὐδὲν
τὰ ἄλογα κοινὸν ἔχει. Πάντων γὰρ αὐτῶν λειπόμενοι, κρα-
τοῦμεν αὐτῶν. [b]Τούτῳ γὰρ μείζων ἡ ἀρχὴ, ὅτι λειπόμενοι E
αὐτῶν, βασιλεύομεν αὐτῶν· ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ σὺ τούτων αἴτιος,
ἀλλ' ὁ ποιήσας σε θεὸς, καὶ λόγον χαρισάμενος. Δίκτυα, θή-
ρατρα αὐτοῖς τίθεμεν, [c]καὶ ἐμβάλλομεν αὐτὰ, καὶ χειρούμεθα.
Σωφροσύνη [d]παρ' ἡμῖν, ἐπιείκεια, πραότης, χρημάτων ὑπερο-
ψία. Ἀλλ' ἐπειδὴ σὺ τῶν ἀπονενοημένων τις ὢν οὐδὲν τούτων
ἔχεις, εἰκότως ἢ τῶν ἀνθρώπων [e]μεῖζον φρονεῖς, ἢ καὶ τῶν ἀλό-
γων ταπεινότερον. [f]Τοιαύτη γὰρ ἡ [g]ἄνοια καὶ ἡ θρασύτης· ἢ F
ἐπαίρεται πέρα τοῦ δέοντος, ἢ ταπεινοῦται πάλιν ὁμοίως, οὐδα-
μοῦ τὴν συμμετρίαν φυλάττουσα. Ἀγγέλων ἐσμὲν ἴσοι κατὰ

[12] Matth. vi. 26.

[o] βέλτιον C. [p] ἀχθοφορεῖν F. [q] κρεῖττον F. Veron. [r] ἀλλὰ] ἀλλ' ἡμεῖς C. [s] φεισόμεθα C.E. φεισώμεθα Edd. Statim αὐτῶν Veron. ἑαυτῶν E. [t] μιμησόμεθα C. Veron. μιμησώμεθα Sav. cet. Statim αὐτοὺς Veron. [v] οὐδὲ] + γὰρ C. [w] αὐτὴν Veron. Sav. Mor. αὐτὸν C.F. et tacite Ben. [x] ὑπὸ pro ἐπὶ E.F. [y] ἀφήσωμεν et ἀναστήσωμεν F. Sav. cet. [z] τοῦ θ. ἡ φ. pro ἡ τοῦ θ. φ. C.E. [a] παραχωρεῖ C. [b] τούτῳ] ἐν τούτῳ Sav. cet. ἐν om. E. Veron. [c] καὶ om. C. [d] παρ'] γὰρ E. Veron. [e] μείζω E. Veron. [f] τοιοῦτο C.G. [g] ἀπόνοια Sav. cet. repugnantibus libris.

τοῦτο· βασιλεία ἡμῖν ἐπήγγελται, ἡ μετὰ Χριστοῦ χορεία.
255 Ἄνθρωπος μαστίζεται, καὶ οὐχ ὑποπίπτει· ἄνθρωπος θανάτου καταφρονεῖ, οὐ τρέμει, οὐ δέδοικεν, οὐκ ἐφίεται τοῦ πλείονος. Ὥστε ὅσοι μὴ τοιοῦτοί εἰσι, τῶν ἀλόγων εἰσὶ χείρους. Ὅταν γὰρ ἐν μὲν τοῖς σωματικοῖς πλεονεκτῇ, τὰ δὲ ψυχικὰ πλεονεκτήματα μὴ ἔχῃς, πῶς οὐχὶ τῶν ἀλόγων εἶ χείρων; [h] Ἄγε γὰρ εἰς μέσον τινὰ τῶν ἐν κακίᾳ ἀλογωτέρων, τῶν ἐν τρυφῇ ζώντων καὶ πλεονεξίᾳ. Ὁ ἵππος αὐτοῦ πολεμικώτερος, ὁ ὗς ἰσχυρότερος, ὁ λαγωὸς ταχύτερος, ὁ ταὼς ὡραιότερος, ὁ κύκνος εὐφωνότερος, ὁ ἐλέφας μείζων, ὁ ἀετὸς ὀξυδερκέστερος, πάντες ὄρνιθες
B πλουσιώτεροι. Πόθεν οὖν ἄξιος εἶ κρατεῖν τῶν ἀλόγων; ἀπὸ τοῦ λόγου; Ἀλλ' οὐκ ἔστιν. [i] Ὅστις γὰρ μὴ εἰς δέον αὐτῷ [k] κέχρηται, πάλιν ἐκείνων χείρων ἐστίν. Ὅταν γὰρ λόγον ἔχων ἀλογώτερος ἐκείνων [l] ᾖ, κρεῖττον ἦν εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐγένετο λογικός. Οὐ γάρ ἐστιν ἴσον λαβόντα ἀρχὴν προδοῦναι, καὶ παρὰ καιρὸν μὴ λαβεῖν. [m] Ὁ βασιλεύων, καὶ τῶν δορυφόρων χείρων ὤν, [n] κρεῖττον ἦν εἰ μηδὲ τὴν ἁλουργίδα περιέκειτο.
C Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. Εἰδότες οὖν, ὅτι καὶ τῶν ἀλόγων χείρους ἐσμὲν τῆς ἀρετῆς χωρὶς, ταύτην ἀσκῶμεν, ἵνα ἄνθρωποι γενώμεθα, μᾶλλον δὲ ἄγγελοι, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Θ.

D [1] Ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ [a] καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν, ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι
E καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε, ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν Χριστοῦ.

ΤΑΣ παραινέσεις μετὰ ἐγκωμίων δεῖ ποιεῖσθαι· οὕτω γὰρ

[1] Cap. II. v. 12—16.

[h] ἄγε γὰρ, ἴδωμεν εἰς μέσον τινὰ στήσαντες τῶν ἐν κακίᾳ καὶ ἀλογωτέρων C. [i] ὅστις] Sic E. Editi ὅταν. [k] κέχρησαι C.F.G. Sav. cet. Mox εἶ pro ἐστὶν iidem. [l] ᾖς et ἐγένου iidem. [m] ὁ] καὶ γὰρ ὁ F. [n] κρεῖττον ex corr. E. Hom. IX. [a] καὶ om. E. inclusum a Sav.

καὶ εὐπαράδεκτοι γίνονται, ὅταν πρὸς τὸν οἰκεῖον ζῆλον καλῶμεν τοὺς παραινουμένους· οἷον καὶ Παῦλος ἐνταῦθα ἐποίησε. [b]Καὶ θέα πῶς συνετῶς. "Ὥστε, ἀγαπητοί μου," φησίν. Οὐκ F
εἶπεν ἁπλῶς, ὅτι ὑπακούετε, ἀλλὰ πρότερον ἐπαινέσας καὶ εἰπὼν, "καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε" τουτέστι, μιμεῖσθαι παρακαλῶ οὐχ ἑτέρους, ἀλλ' ὑμᾶς [c]αὐτούς. "Μὴ [d]ὡς ἐν τῇ 256
παρουσίᾳ μου μόνον, [e]ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου." Διὰ τί πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου; [f]Τότε μὲν
(46) ἴσως ἐδοκεῖτε διὰ τὴν εἰς ἐμὲ τιμὴν καὶ [g]τὴν αἰδὼ πάντα ποιεῖν, νυνὶ δὲ οὐκέτι. Ἐὰν οὖν δειχθῇ ὅτι νῦν ἐπετείνατε, δείκνυται ὅτι καὶ τότε οὐ δι' ἐμὲ, ἀλλὰ διὰ τὸν θεόν. Τί βούλει; εἰπέ. Οὐχ ἵνα ἐμοῦ ἀκούσητε, ἀλλ' ἵνα μετὰ φόβου καὶ [h]τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζησθε. Οὐ γὰρ ἔνι τὸν χωρὶς φόβου B
ζῶντα γενναῖόν τι καὶ θαυμαστὸν ἐπιδείξασθαι. Καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπε, φόβου, [i]ἀλλὰ, "καὶ τρόμου," [k]ὅπερ ἐπίτασίς ἐστι τοῦ [l]φόβου. Τοῦτον εἶχε τὸν φόβον ὁ Παῦλος· διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε, [2] "Φοβοῦμαι μή πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι." Εἰ γὰρ τὰ βιωτικὰ κατορθῶσαι φόβου χωρὶς οὐκ ἔνι, [m]πόσῳ μᾶλλον τὰ πνευματικά; Εἰπὲ γάρ μοι· τίς γράμ- C
ματα ἔμαθε φόβου χωρίς; τίς τέχνης ἔμπειρος γέγονε φόβου χωρίς; Εἰ δὲ ἔνθα οὐκ ἐφεδρεύει ὁ διάβολος, ἀλλὰ ῥᾳθυμία μόνον ἐνοχλεῖ, τοσούτου φόβου ἡμῖν ἐδέησεν, ὥστε ῥᾳθυμίαν ἐπιστρέψαι φυσικὴν μόνον· ἔνθα τοσοῦτος [n]ὁ πόλεμος, τοσαῦτα τὰ κωλύματα, πῶς ἔνι φόβου χωρὶς διασωθῆναί ποτε; Πῶς δ' ἂν οὗτος γένοιτο ὁ φόβος; Ἂν ἐννοήσωμεν, ὅτι πανταχοῦ πάρεστιν ὁ θεὸς, [o]πάντα ἀκούει, πάντα ὁρᾷ, οὐ τὰ πραττόμενα μόνον [p]καὶ λεγόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν καρδίαις D
ἅπαντα, καὶ τὰ ἐν τῷ βάθει τῆς διανοίας· [3] "Κριτικὸς γάρ ἐστιν ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας." Ἂν οὕτω διαθῶμεν ἑαυτοὺς, οὐδὲν πονηρὸν πράξομεν, οὐδὲν ἐροῦμεν, οὐδὲν ἐννοήσομεν. [q]Εἰπέ μοι, εἰ διαπαντὸς τοῦ ἄρχοντος πλησίον εἱστήκεις, οὐ μετὰ φόβου ἂν εἱστήκεις; [r]Καὶ πῶς θεῷ σὺ παρεστὼς γελᾷς καὶ ἀναπίπτεις, καὶ οὐ δέδοικας οὐδὲ φρίσσεις; Μὴ δὴ

[2] 1 Cor. ix. 27. [3] Hebr. iv. 12.

[b] καὶ om. F. Veron. invita Cat. καὶ θέα] θέα δὲ C.G. [c] αὐτοὺς E. Cat. ἑαυτοὺς Edd. [d] ὡς om. Veron. ἐν om. F.G. [e] ἀλλὰ] + καὶ νῦν C. [f] τότε] διότι τότε C.G. [g] τὴν om. C. [h] τρόμου] + φησὶ G. [i] ἀλλὰ] + προσέθηκε C.F.G. Sav. cet. [k] ὅπερ] Sic C.G. Cat. ὅστις Edd. ἥτις F. [l] φόβου] + προσεκτικωτέρους ποιῆσαι βουλόμενος C.G. Sav. cet. [m] πόσῳ] πολλῷ C. Cat. [n] ὁ om. C. Nos τὰ ante κωλύματα sine libris assumsimus. [o] πάντα] ὅτι πάντα bis C.G. Sav. cet. [p] καὶ τὰ λ. C. [q] εἰπὲ] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. [r] Haec καὶ πῶς—μακροθυμεῖ desunt in E.F. Veron.

E τῆς ἀνοχῆς αὐτοῦ καταφρόνει· πρὸς γὰρ μετάνοιάν σε ἄγων
μακροθυμεῖ. [s] Ὅταν ἐσθίῃς, νόμισον παρεῖναι τὸν θεόν· πάρ-
εστι γάρ· ὅταν καθεύδειν μέλλῃς, [t] ὅταν ὀργίζῃ, [v] ὅταν ἁρπά-
ζῃς, κἂν τρυφᾷς, κἂν ὁτιοῦν [w] ποιῇς, οὐδέποτε εἰς γέλωτα
[x] ἐμπεσῇ, οὐδέποτε εἰς ὀργὴν ἐξαφθήσῃ. Ἂν τοῦτον ἔχῃς δια-
παντὸς τὸν λογισμὸν, διαπαντὸς ἐν φόβῳ ἔσῃ καὶ τρόμῳ, ἅτε
τοῦ βασιλέως πλησίον ἑστώς. Ὁ [y] τεχνίτης, κἂν ἔμπειρος ᾖ,
F κἂν σφόδρα [z] ᾖ τεχνίτης, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἕστηκε, δεδοι-
κὼς μὴ καταπέσῃ ἐκ τῆς οἰκοδομῆς. Καὶ σὺ ἐπίστευσας, ἔπρα-
ξας ἀγαθὰ πολλὰ, ἀνῆλθες εἰς ὕψος· ἐν ἀσφαλείᾳ κάτεχε σαυ-
τὸν, καὶ φοβοῦ ἑστὼς, καὶ τὸ ὄμμα ἔχε διεγηγερμένον, μὴ
257 καταπέσῃς ἐκεῖθεν· πολλὰ γὰρ τὰ [a] πνευματικὰ τῆς πονηρίας,
τὰ βουλόμενά σε καθελεῖν. 4 "Δουλεύσατε, [b] φησὶ, τῷ κυρίῳ
ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ." Καὶ πῶς ἔνι
ἀγαλλίασις μετὰ τρόμου; Αὕτη μὲν οὖν ἐστι [c] μόνη ἀγαλλία-
σις. Ὅταν γάρ τι ἀγαθὸν ἐργασώμεθα, καὶ τοιοῦτον, οἷον
εἰκὸς τοὺς ἐν τρόμῳ τι ποιοῦντας, τότε [d] χαίρομεν μόνον.
" [e] Μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργά-
ζεσθε." Οὐκ [f] εἶπεν, ἐργάζεσθε, ἀλλὰ, " κατεργάζεσθε," του-
B τέστι, μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς, μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας.
Ἐπειδὴ [g] δὲ εἶπε, " μετὰ φόβου καὶ [h] τρόμου," ὅρα πῶς παρα-
μυθεῖται τὴν ἀγωνίαν. Τί γάρ φησιν; " Ὁ θεός ἐστιν ὁ
ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν." Μὴ φοβοῦ, ὅτι εἶπον, " μετὰ φόβου καὶ
τρόμου·" οὐ διὰ τοῦτο εἶπον, ἵνα [i] ἀπαγορεύσῃς, ἵνα δυσέφικτόν
τι εἶναι νομίσῃς τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἵνα προσέχῃς, ἵνα μὴ διαχέῃς
σαυτόν. Ἂν τοῦτο [k] ᾖ, ὁ θεὸς πάντα ἐργάσεται· σὺ θάρσει.
" Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν." Εἰ τοίνυν αὐτὸς
C ἐνεργεῖ, ἡμᾶς δεῖ τὴν προαίρεσιν παρασχεῖν συγκεκροτημένην
διαπαντὸς, ἐσφιγμένην, ἀδιάχυτον. [l] [" Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ
ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν."] Εἰ τὸ θέλειν

4 Psal. ii. 11.

[s] ὅταν ἐσθίῃς—ὅταν καθεύδειν μέλλῃς] μηδὲ ποιῶν τι, ἄνευ τοῦ νομίζειν ἐν πᾶσι παρεῖναι τὸν θεὸν, πράττειν ἀνέχου· πάρεστι γάρ. κἂν τοίνυν ἐσθίῃς, κἂν μέλλῃς καθεύδειν C.G. Sav. cet. [t] ὅταν] κἂν C.G. Sav. cet. [v] ὅταν] κἂν Sav. cet. ὅταν ἁρπάζῃς, κἂν τρυφᾷς om. C.G. τρυφῇς pro τρυφᾷς ediderunt Sav. cet. invitis libris. [w] ποιῇς] + νόμιζε παρεστάναι τὸν θεὸν καὶ C.G. Sav. cet. [x] ἐκπέσεις C. [y] τεχνίτης] οἰκοδόμος C.G. Sav. cet. [z] ᾖ om. C.G. [a] πνεύματα C.F. [b] φησὶ om. E. Veron. φησὶ post φόβῳ habet C. [c] μόνη] μάλιστα C.G. [d] χαίρωμεν E. Veron. [e] Haec μετὰ φόβου—σωτηρίαν κατεργάζεσθε om. Veron. Pro iis κατεργάζεσθε εἶπεν habet F. [f] εἶπεν] + ἁπλῶς C.G. [g] δὲ om. E. Veron. [h] τρόμου] + καὶ ἐναγωνίους ἐποίησεν C.G. Sav. cet. [i] ἀπαγορεύῃς Cat. [k] ᾖς C. Mox ἐργάζεται Cat. [l] Haec ὁ θεὸς γάρ ἐστιν—καὶ τὸ ἐνεργεῖν desunt in libris omnibus et Veron.

αὐτὸς ἡμῖν ἐνεργεῖ, πῶς ἡμῖν [m]παρακελεύῃ; Εἰ γὰρ καὶ τὸ
θέλειν αὐτὸς ποιεῖ, εἰκῇ ἡμῖν λέγεις, ὅτι [n]ὑπηκούσατε· οὐ γὰρ
ὑπακούομεν· εἰκῇ λέγεις ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ· θεοῦ γὰρ τὸ
ὅλον ἐστίν. Οὐ διὰ τοῦτο εἶπον, "Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν
καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν," ἀλλ' ἐκλῦσαι τὴν ἀγωνίαν ὑμῶν
βουλόμενος. Ἂν θελήσῃς, τότε ἐνεργήσει τὸ θέλειν. Μὴ φο- D
βηθῇς, [o]οὐδὲν κάμνεις· καὶ προθυμίαν αὐτὸς ἡμῖν δίδωσι καὶ
ἐργασίαν. Ὅταν γὰρ θελήσωμεν, αὔξει τὸ θέλειν ἡμῶν λοιπόν·
οἷον, βούλομαι ἀγαθόν τι ἐργάσασθαι· ἐνήργησεν αὐτὸ τὸ
ἀγαθὸν, ἐνήργησε δι' αὐτοῦ καὶ τὸ θέλειν. Ἡ ἀπὸ πολλῆς
(47) εὐλαβείας τοῦτό φησιν, ὥσπερ ὅταν τὰ κατορθώματα τὰ ἡμέ-
τερα χαρίσματα εἶναι λέγῃ. Ὥσπερ οὖν λέγων αὐτὰ χαρί-
σματα, οὐκ ἐξωθεῖ ἡμᾶς τοῦ αὐτεξουσίου, ἀλλ' ἀφίησιν ἐν ἡμῖν E
τὸ αὐτεξούσιον· οὕτως ὅταν λέγῃ ἐνεργεῖν ἐν ἡμῖν τὸ θέλειν, οὐκ
ἀφαιρεῖται ἡμᾶς [p]τὸ αὐτεξούσιον, ἀλλὰ δείκνυσιν, ὅτι ἀπὸ τοῦ
κατορθοῦν πολλὴν εἰς τὸ θέλειν λαμβάνομεν προθυμίαν. Καθά-
περ [q]γὰρ τὸ ποιεῖν ἐκ τοῦ ποιεῖν γίνεται· οὕτως ἐκ τοῦ μὴ
ποιεῖν τὸ μὴ ποιεῖν. Ἔδωκας ἐλεημοσύνην; μᾶλλον προετρά-
πης δοῦναι. Οὐκ [r]ἔδωκας; μᾶλλον ἤργησας. Ἐσωφρόνησας F
μίαν ἡμέραν; ἔχεις προτροπὴν καὶ εἰς τὴν δευτέραν. Ἐρραθύ-
μησας; ἐπέτεινας τὴν ῥαθυμίαν. [5]"Ἀσεβὴς γάρ, [s]φησὶν,
ἐλθὼν εἰς βάθος κακῶν καταφρονεῖ." Ὥσπερ οὖν ὅταν ἔλθῃ
εἰς [t]βάθος κακῶν, καταφρονεῖ· οὕτως ὅταν ἔλθῃ εἰς βάθος ἀγα- 258
θῶν, σπουδάζει. Καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος ἀπογνοὺς ῥαθυμότερος
γίνεται· οὕτως οὗτος ἐννοῶν τὸ πλῆθος τῶν ἀγαθῶν, σπουδαιό-
τερος γίνεται, δεδοικὼς μὴ τὸ πᾶν ἀπολέσῃ. "Ὑπὲρ τῆς
εὐδοκίας," φησί· τουτέστι, διὰ τὴν ἀγάπην, διὰ τὴν ἀρέσκειαν
αὐτοῦ, ἵνα τὰ δοκοῦντα αὐτῷ γένηται, ἵνα κατὰ τὴν θέλησιν
αὐτοῦ [v]γένηται. Ἐνταῦθα δείκνυσι, καὶ ποιεῖ θαρρεῖν, ὅτι
πάντως ἐνεργεῖ. Θέλει γὰρ ἡμᾶς, ὡς αὐτὸς βούλεται, ζῆν. Εἰ B
δὲ βούλεται, πρὸς δὲ τοῦτο αὐτὸς ἐνεργεῖ, καὶ τοῦτο πάντως
ἐνεργήσει· θέλει γὰρ ἡμᾶς ὀρθῶς ζῆν. Ὁρᾷς πῶς οὐκ [w]ἀφαι-
ρεῖται τὸ αὐτεξούσιον;

Ταῦτα "πάντα ποιεῖτε, φησὶ, χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλο-
γισμῶν." Ὁ διάβολος ἐπειδὰν μὴ δυνηθῇ ἡμᾶς ἀπαγαγεῖν τοῦ

[5] Prov. xviii. 3.

[m] παρακελεύῃ] Sic E. παρακελεύεις C. Cat. Edebatur παρακελεύει. [n] ὑπακούσατε E. Veron. [o] οὐδὲν] καὶ οὐδὲν Codd. et Edd. καὶ om. Cat. Statim κάμνεις pro κάμνῃς C.E. Cat. μὴ φοβηθῇς, οὐδὲν κάμνεις om. Veron. [p] τοῦ αὐτεξουσίου Cat. [q] γὰρ om. C. [r] ἔδωκας] + δὲ Edd. δὲ abest a nostris omnibus et Cat. [s] φησὶν om. E. [t] βάθος] + ἀγαθῶν σπουδάζει· ὥσπερ δὲ ὅταν ἔλθῃ εἰς βάθος E. [v] γένηται om. C.G. Sav. cet. [w] ἀφῄρηται Cat.

καλῶς ποιεῖν, ἑτέρως [x]βούλεται ἡμῶν κενῶσαι τὸν μισθόν. Ἡ
γὰρ κενοδοξίαν, ἢ ἀπόνοιαν ἐπεισήγαγεν, ἢ, [y]εἰ μηδὲν τούτων,
γογγυσμὸν, ἢ, εἰ μὴ τοῦτο, διάκρισιν. Ὅρα τοίνυν πῶς αὐτὰ
C ἐκκαθαίρει ὁ Παῦλος. Εἶπε περὶ τῆς ταπεινοφροσύνης ὅσαπερ
εἶπεν, ἀναιρῶν ἀπόνοιαν· εἶπε περὶ [z]τῆς κενοδοξίας, [a]τουτέστι,
"μὴ ἐν τῇ παρουσίᾳ μου [b]μόνον·" λέγει ἐνταῦθα περὶ τοῦ
γογγυσμοῦ καὶ τοῦ διακριτικοῦ. Τί [c]δήποτε ἐπὶ μὲν τῶν
Κορινθίων τοῦτο τὸ πάθος ἀναιρῶν, ἐμνημόνευσε καὶ τῶν
Ἰσραηλιτῶν, ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν, ἀλλ' ἁπλῶς
D ἐπέταξεν; Ὅτι ἐκεῖ μὲν γενόμενον ἤδη [d]ἦν τοῦτο· διὸ καὶ
σφοδροτέρας ἐδέησεν αὐτῷ τῆς πληγῆς, καὶ μείζονος τῆς ἐπι-
τιμήσεως· ἐνταῦθα δὲ, ὥστε μὴ γενέσθαι, παραινεῖ. Τοὺς οὖν
οὐδέπω ἡμαρτηκότας περιττὸν ἦν πληκτικώτερον ἀσφαλίζε-
σθαι· ἐπεὶ καὶ εἰς ταπεινοφροσύνην ἐνάγων οὐ παρέθηκεν ὑπό-
δειγμα τὸ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, ἔνθα οἱ ἀλαζόνες ἐκολάσθησαν,
ἀλλ' ἀπὸ τοῦ θεοῦ τὴν παραίνεσιν εἰσήγαγε, καὶ ὡς ἐλευθέροις
E αὐτοῖς διαλέγεται, ὡς τέκνοις γνησίοις, οὐχ ὡς οἰκέταις. Ἐν
γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς ὁ μὲν εὐγνώμων καὶ εὐγενὴς ἀπὸ τῶν κατορ-
θούντων ἐνάγεται, ὁ δὲ ἀγνώμων [e]ἀπὸ τῶν μὴ κατορθούντων·
ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς τιμῆς, οὗτος ἀπὸ τῆς κολάσεως. Διὰ τοῦτο καὶ
Ἑβραίοις γράφων ἔλεγε, τὸν Ἠσαῦ εἰς μέσον [f]παραγαγὼν,
6 "Ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια·" καὶ πά-
λιν, "Ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ."
Καὶ ἐν τοῖς Κορινθίοις δὲ πολλοὶ ἦσαν οἱ πορνεύσαντες· διὰ
F τοῦτο ἔλεγε, 7 "Μὴ πάλιν ἐλθόντα με πρὸς ὑμᾶς [g]ταπεινώσῃ
ὁ θεός μου, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ
μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ [h]καὶ ἀσελγείᾳ, ᾗ
ἔπραξαν." "Ἵνα γένησθε, φησὶν, ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι,"
259 τουτέστιν, ἄληπτοι, εἰλικρινεῖς· οὐ μικρὰν γὰρ προσάγει κηλῖδα
ὁ γογγυσμός. Τί [i]δέ ἐστι, "χωρὶς διαλογισμῶν;" Ἆρα
καλὸν, ἆρα οὐ καλόν; Μὴ διαλογίζεσθε, φησὶ, κἂν πόνος ᾖ,
κἂν [k]κάματος, κἂν ὁτιοῦν. Οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ κολασθῆτε·

6 Hebr. xii. 16. x. 38. 7 2 Cor. xii. 21.

[x] βούλεται] Sic E. Veron. Sav. Mor. τεχνάζεται F.G. Ben. τεχνάζει C. [y] εἰ μηδὲν τούτων] εἰ μὴ τοῦτο Sav. cet. Mox εἰ μηδὲν τούτων pro εἰ μὴ τοῦτο iidem, adversantibus libris et Veron. [z] τῆς om. C. εἶπε περὶ τ. κ. om. E. [a] τουτέστι] κατασπῶν τὸ φρόνημα· καὶ ἀλλαχοῦ ι ἐν C.G. Sav. cet. [b] μόνον· λέγει ἐνταῦθα] Sic E. Veron. μόνον· λέγει δὲ ἐνταῦθα F. Sav. cet. λέγει μόνον· ἐνταῦθα δὲ προστίθησι C.G. Mox καὶ om. C.G. [c] δήποτε] + δὲ C.F.G. Sav. cet. non Cat. [d] ἦν τοῦτο] Sic C.E. Cat. fortasse alii. τοῦτο ἦν Edd. [e] ἀπὸ τῶν μὴ κ.] οὐκ ἀπὸ τούτων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν τιμωρουμένων C.G. Sav. cet. [f] παράγων C. [g] ταπεινώσει ante corr. C. Statim μου om. C.G. [h] καὶ ἀσελγείᾳ om. C.G. [i] δὲ] δαὶ C. [k] κάματος] + ᾖ Edd. ᾖ om. C. Cat.

[l]κόλασις γὰρ ἀπόκειται τῷ πράγματι· [m]καὶ τοῦτο ἐν τῇ πρὸς
Κορινθίους ἐδήλωσεν ἐπιστολῇ· ἀλλ' ἐνταῦθα οὐδὲν τοιοῦτον
εἶπεν, ἀλλ', "Ἵνα γένησθε, φησὶν, ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα
θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς
φαίνεσθε, ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς B
καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν Χριστοῦ."

[n]Ὁρᾷς ὅτι παιδεύει τούτους [o]τὸ μὴ γογγύζειν; Ὥστε δού-
λων ἀγνωμόνων καὶ ἀναισθήτων τὸ γογγύζειν. Ποῖος γὰρ,
εἰπέ μοι, υἱὸς ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς πονῶν, [p]καὶ ἑαυτῷ πονῶν
(48) γογγύζει; Ἐννόησον, φησὶν, ὅτι σαυτῷ πονεῖς, ὅτι σαυτῷ
συνάγεις. Ἐκείνων ἴδιον τὸ γογγύζειν ἐστὶν, ὅταν ἑτέροις
πονῶσιν, ὅταν ἑτέροις [q]κάμνωσιν· ὁ δὲ ἑαυτῷ συλλέγων, τίνος
ἕνεκεν γογγύζει; ὅτι ὁ πλοῦτος αὐτοῦ οὐκ αὔξεται; Ἀλλ' οὐκ
[r]ἔστιν. Ὁ ἑκοντὶ καὶ μὴ κατ' ἀνάγκην ποιῶν, τίνος ἕνεκεν
γογγύζει; Βέλτιον μηδὲν ἐργάσασθαι, ἢ μετὰ γογγυσμοῦ· C
ἀπόλλυται γὰρ καὶ αὐτὸ τὸ γινόμενον. Ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ
ἐν ταῖς οἰκίαις ταῖς ἡμετέραις [s]ἀεὶ ταῦτα λέγομεν, βέλτιον
ταῦτα μὴ γίνεσθαι, ἢ μετὰ γογγυσμοῦ; καὶ πολλάκις εἱλόμεθα
τῆς διακονίας ἀποστερηθῆναι τῆς ἡμετέρας, ἢ γογγύζοντος ἀνα-
σχέσθαι. Δεινὸν γὰρ, δεινὸν ὁ γογγυσμός· ἐγγὺς βλασφημίας
ἐστίν· ἐπεὶ τίνος ἕνεκεν τοσαύτην ἐκεῖνοι ἔδωκαν δίκην; Ἀχα-
ριστία τὸ πρᾶγμά ἐστιν. Ὁ γογγύζων ἀχαριστεῖ τῷ θεῷ·
ὁ δὲ ἀχαριστῶν τῷ θεῷ, ἄρα βλάσφημος. Μάλιστα [t]γὰρ D
τότε πειρασμοὶ συνεχεῖς ἦσαν, καὶ ἐπάλληλοι κίνδυνοι, οὐδεμία
ἀνάπαυσις, οὐδεμία ἄνεσις, μυρία πάντοθεν ἐπέρρει δεινά· νῦν δὲ
εἰρήνη βαθεῖα, νῦν εὐμάρεια. Τίνος οὖν ἕνεκεν γογγύζεις; ὅτι
πένῃ; Ἀλλ' ἐννόει τὸν Ἰώβ. Ἀλλ' ὅτι νοσεῖς; Τί οὖν, εἰ
τοσαῦτα συνειδὼς ἀγαθὰ σαυτῷ καὶ κατορθώματα, ὅσα ὁ ἅγιος
ἐκεῖνος, ἐνόσησας; Ἐννόει πάλιν ἐκεῖνον, [v]ὅτι ἐκεῖνος ἐπὶ πολὺν E
χρόνον σκώληκας βρύων, καὶ ἐπὶ τῆς κοπρίας καθήμενος, καὶ τὸν
ἰχῶρα ξέων διετέλει. [8] "Χρόνου γὰρ, φησὶ, πολλοῦ [w]προβε-
βηκότος, εἶπε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή· μέχρι τίνος καρτερήσεις
λέγων, ἀναμένω χρόνον ἔτι μικρόν; εἶπόν τι ῥῆμα πρὸς κύριον,
καὶ τελεύτα." Ἀλλὰ παῖς σου ἀπέθανε; Τί οὖν, εἰ πάντας
ἀπέβαλες, καὶ θανάτῳ πονηρῷ, ὥσπερ ἐκεῖνος; Ἴστε γὰρ, ἴστε

[8] Job. ii. 9.

[l] κόλασις γὰρ] καίτοι κόλασις C.G. [m] καὶ τοῦτο] τοῦτο καὶ C.
[n] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ ἀγογγύστως ποιεῖν πάντα τὰ συντείνοντα. Veron.
[o] τὸ om. F.G. Sav. cet. [p] καὶ om. C. [q] κάμνωσιν] ἐργάζωνται C.G.
[r] ἔστι] + τοῦτο C.G. Sav. cet. [s] ἀεὶ τ. λ. pro λ. τ. ἀεὶ C.E. fortasse alii.
[t] γὰρ] μὲν γὰρ C.F.G. Sav. cet. [v] ὅτι] καὶ γὰρ C.G. [w] παρῳχηκό-
τος Sav. cet. repugnantibus libris.

F ὅτι πολλὴν ἔχει παραμυθίαν τὸ παρακαθῆσθαι νοσοῦντι, τὸ συμβαλεῖν στόμα, τὸ μύσαι ὀφθαλμοὺς, τὸ ἅψασθαι γενειάδος, τὸ τὰ τελευταῖα ἀκοῦσαι ῥήματα. [x]Ἀλλ' οὐδενὸς τούτων ἠξιώθη ὁ δίκαιος, [y]ἀλλὰ πάντες ὁμοῦ κατεχώσθησαν. Καὶ [z]τί λέγω; εἰ προσετάγης αὐτὸς σφάξαι τὸν υἱόν σου καὶ κατα-
260 θῦσαι, καὶ καυθέντα ἰδεῖν, καθάπερ ὁ μακάριος ἐκεῖνος ὁ πατριάρχης; [a]τίς ἄρα ἧς τὸ θυσιαστήριον οἰκοδομῶν, τὰ ξύλα ἐπιτιθεὶς, συμποδίζων τὸ παιδίον; Ἀλλ' ὀνειδίζουσί σε τινές; [b]Τίς οὖν ἧς, εἰ παρὰ φίλων ἐπὶ [c]παραμυθίᾳ ἡκόντων ἤκουες ταῦτα; Νῦν μὲν γὰρ ἁμαρτήματα ἔχομεν πολλὰ, καὶ ὀνειδιζόμεθα εἰκότως· τότε δὲ ἐκεῖνος ὁ ἀληθινὸς, ὁ δίκαιος, ὁ θεοσεβὴς, ὁ ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος, τἀναντία τού-
B των ἤκουε παρὰ τῶν φίλων. Τί [d]δὲ, εἰπέ μοι, εἰ τῆς γυναικὸς ὀνειδιζούσης ἤκουες λεγούσης, [9]"Ἐγὼ πλανῆτις καὶ λάτρις, τόπον ἐκ τόπου, καὶ οἰκίαν ἐξ οἰκίας περιερχομένη, προσδεχομένη τὸν ἥλιον πότε [e]δύσει, καὶ ἀναπαύσομαι τῶν περιεχουσῶν με ὀδυνῶν;" [f]Τίνος ἕνεκεν ταῦτα λέγεις, [g]ὦ ἀνόητε; μὴ γὰρ ὁ ἀνήρ σοι τούτων αἴτιος; [h]ἀλλ' ὁ διάβολος. "Εἰπόν τι ῥῆμα πρὸς κύριον, φησὶ, καὶ τελεύτα." Εἶτα, ἂν ὁ κείμενος εἴπῃ καὶ τελευτήσῃ, σὺ ῥᾴων γέγονας; Οὐκ ἔστι νόσος ἐκείνης χαλεπω-
C τέρα, κἂν μυριάκις εἴπῃς. Τοιαύτη ἦν, ὡς μηδὲ ἐν οἰκίᾳ καὶ ὑπωρόφιον εἶναι δύνασθαι· τοιαύτη ἦν, ὡς πάντας ἀπαγορεύειν. Οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ ἀνίατα ἐνόσησεν, ἔξω τῆς πόλεως ἐκάθητο, τῶν ἐλέφαντι κατεχομένων χείρων ὤν. Οὗτοι μὲν γὰρ καὶ εἰς οἰκίας εἰσίασι, καὶ συναγελάζονται ἀλλήλοις· ἐκεῖνος δὲ αἴθριος διανυκτερεύων ἐπὶ τῆς κοπρίας [i]ἦν γυμνὸς, οὐδὲ ἱμάτιον περιβαλέσθαι ἠδύνατο. Πῶς γάρ; ἴσως ἂν καὶ [k]προσετέθη ταῖς ἀλγηδόσι. [10]"Τήκω γὰρ βώλακας γῆς, φησὶν, ἀπὸ ἰχῶρος
D ξέων." Ἰχῶρας αὐτῷ αἱ σάρκες καὶ σκώληκας ἔτικτον, καὶ τοῦτο διηνεκῶς. Ὁρᾷς πῶς ἕκαστος ἡμῶν ναρκᾷ ταῦτα ἀκούων; Εἰ δὲ ἀκοῦσαι οὐκ ἀνεκτὰ ταῦτα, ἰδεῖν ἀνεκτά; εἰ δὲ ἰδεῖν οὐκ ἀνεκτὰ, πολλῷ μᾶλλον παθεῖν. Ἀλλ' ὅμως ἔπαθεν ὁ δίκαιος, [l]οὐκ ἐπὶ δύο ἡμέρας ἢ τρεῖς, ἀλλ' ἐπὶ χρόνῳ πολλῷ, καὶ οὐχ ἥμαρτεν, οὐδὲ ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ. Ποίαν ἔχεις μοι τοιαύτην

9 Job. ii. 9. 10 Ibid. vii. 5.

[x] ἀλλ'] ὧν (et om. τούτων?) C. [y] ἀλλὰ—κατεχώσθησαν] ποῦ γάρ; πάντων ὁμοῦ καταχωσθέντων C.G. [z] τί] + ταῦτα C.G. Sav. cet. [a] τίς ἄρα ἧς (ἦν F?)] τί ἂν ἐποίησας; ἐκεῖνος δὲ τίς ἄρα ἦν C.G. Sav. cet. [b] τίς] + ἂν C.F.G. Sav. cet. [c] παραμυθίᾳ C.E. παραμυθίαν Edd. [d] δὲ] δαὶ C. [e] δύσῃ E. [f] τίνος] + οὖν C. [g] ὦ] + ἄνθρωπε C. [h] ἀλλ'] οὐχ οὗτος, ἀλλ' C.G. Sav. cet. [i] ἦν om. C.F.G. Sav. cet. [k] προσετέθη] + ἄλγος C.G. Sav. cet. [l] οὐκ] καὶ οὐκ C.G. Sav. cet.

νόσον εἰπεῖν, ὀδύνας [m]ἔχουσαν πολλάς; πηρώσεως γὰρ οὐ χεῖ-
ρον τοῦτο ἦν; [11] "Βρόμον γὰρ ὁρῶ, φησὶ, τὰ σῖτά μου." Καὶ E
[n]οὐδὲ τοῦτο μόνον, ἀλλ' οὐδὲ ὃ τοῖς ἄλλοις ἀνάπαυσίς [o]ἐστιν ἡ
νὺξ καὶ ὁ ὕπνος, τοῦτο ἐκείνῳ παραμυθίαν τινὰ ἔφερεν, ἀλλὰ
χαλεπωτέρα ἦν [p]πάσης βασάνου. Καὶ ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος·
(49) [12] "Ἵνα τί με φοβεῖς ἐνυπνίοις, καὶ ἐν ὁράμασί με [q]καταπλήσ-
σεις; Ἐὰν γένηται πρωῒ, λέγω, πότε ἑσπέρα;" [r]καὶ οὐκ ἐγόγ-
γυσε. [s]Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἦν, ἀλλὰ καὶ ἡ παρὰ τῶν πολλῶν
[t]δόξα· ὡς γὰρ μυρίων ἔνοχον κακῶν εἶχον λοιπὸν, ἀφ' ὧν
ἔπασχε. Τοῦτο γοῦν καὶ οἱ φίλοι αὐτῷ ἔλεγον, [13] "Οὐκ ἄξια F
ὧν ἡμάρτηκας μεμαστίγωσαι." Διὸ καὶ αὐτὸς ἔλεγε· [14] "[v]Καὶ
νουθετοῦσί με ἐλάχιστοι, οὓς οὐκ ἀξίους ἡγησάμην κυνῶν τῶν
ἐμῶν νομάδων." Πόσων τοῦτο θανάτων οὐ χεῖρον; Ἀλλὰ 261
τοσούτῳ κλύδωνι πάντοθεν βαλλόμενος, καὶ πάντοθεν αἰρομένου
τοῦ χειμῶνος χαλεποῦ, [w]συννεφείας, ζάλης, σκηπτῶν, ἰλίγγων,
στροβίλων, ἔμενεν αὐτὸς ἀκλινὴς, καθάπερ ἐν γαλήνῃ καθήμενος
τῷ κλύδωνι τῷ τοσούτῳ, τῷ οὕτω χαλεπῷ, καὶ οὐκ ἐγόγγυσε·
καὶ ταῦτα πρὸ τῆς χάριτος, πρὶν ἢ περὶ ἀναστάσεώς τι [x]λεχθῆ-
ναι, πρὶν ἢ περὶ γεέννης καὶ κολάσεως καὶ τιμωρίας. Ἡμεῖς δὲ
καὶ προφητῶν καὶ ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν ἀκούοντες, καὶ
μυρία ὁρῶντες παραδείγματα, καὶ τοὺς περὶ ἀναστάσεως μαθόν- B
τες λόγους, ἀσχάλλομεν ἔτι, καίτοι οὐδεὶς ἂν ἔχοι λέγειν ἑαυτῷ
τοσαῦτα συμπεπτωκότα. Εἰ [y]γὰρ χρήματά τις ἀπώλεσεν, ἀλλ'
[z]οὐ παῖδας καὶ θυγατέρας τοσαύτας, καὶ εἰ ἀπώλεσεν, ἴσως
ἁμαρτών· ἐκεῖνος δὲ ἐξαίφνης ἐν μέσαις ταῖς θυσίαις, ἐν μέσῃ τῇ
θεραπείᾳ τῇ πρὸς τὸν θεόν· καὶ εἰ παῖδας καὶ χρήματα ὁμοῦ
τοσαῦτα, ὅπερ ἀδύνατον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἥλκωτο διαπαντὸς, καὶ
ἰχῶρας [a]ἔξεεν· εἰ δὲ καὶ τοῦτο, ἀλλ' οὐχὶ τοὺς ἐπεμβαίνοντας
εἶχε καὶ ὀνειδίζοντας· ὅπερ μάλιστα πάντων δάκνειν ἡμᾶς C
εἴωθεν, ἢ αἱ συμφοραί. Εἰ γὰρ τοὺς παρακαλοῦντας ἔχοντες
ἐν τοῖς κακοῖς καὶ παραμυθουμένους καὶ ἐλπίδας ἡμῖν ὑποτείνον-
τας χρηστὰς, οὕτως [b]ἀλύομεν, ἐννόησον τί ἦν ὀνειδίζοντας
ἔχειν. Εἰ τὸ, [15] "Ὑπέμεινα συλλυπούμενον, καὶ οὐχ ὑπῆρξε,

11 Job. vi. 7. 12 Ibid. vii. 14, 4. 13 Ibid. xi. 6.
14 Ibid. xxx. 1. 15 Psal. lxviii. 21.

m ἔχουσαν] ἔχειν E.F. Veron. n οὐδὲ] οὐ C.G. Sav. cet. o ἐστιν] ἦν C. p παντὸς E.F. Veron. q καταπλήσσεις] + ἐν ὕπνοις F. Mox τότε pro πότε idem. r καὶ] + τοιαῦτα πάσχων C.G. Sav. cet. s καὶ—ἦν] οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἦν τὸ δεινὸν C.G. Sav. cet. t δόξα] πονηρὰ δόξα C.G. Sav. cet. v καὶ om. C. w συννεφείας, ζάλης] καὶ τοιαύτης ζάλης ἐπιπεσούσης (ἐμπιπτούσης C.) C.G. x διαλεχθῆναι C. y γὰρ] + καὶ C.F.G. Sav. cet. z οὐ] οὐχὶ C. a ἐξέχεεν E. Veron. b ἀλγοῦμεν C.

καὶ παρακαλοῦντας, καὶ οὐχ εὗρον,” δεινὸν καὶ ἀφόρητον, τὸ
ἀντὶ τῶν παρακαλούντων ὀνειδίζοντας εὑρεῖν πόσον κακόν;
D [16] “Παρακλήτορες, φησὶ, κακῶν πάντες.” Εἰ ταῦτα διαπαντὸς
ἐστρέφομεν, εἰ ταῦτα ἐλογιζόμεθα, οὐκ ἂν ἡμᾶς ἐλύπησέ τι τῶν
παρόντων, εἰς ἐκεῖνον ὁρῶντας τὸν ἀθλητὴν, εἰς τὴν ἀδαμαντίνην
ψυχὴν, εἰς τὴν ἀρραγῆ καὶ χαλκέον διάνοιαν· ὥσπερ γὰρ χαλ-
κοῦν ἢ λίθινον περικείμενος σῶμα, αὐτὸς ἅπαντα ἔφερε γενναίως
καὶ καρτερικῶς.

Ταῦτα ἐννοοῦντες, πάντα ποιῶμεν χωρὶς [c]γογγυσμῶν καὶ
διαλογισμῶν. Ποιεῖς [d]τι ἀγαθὸν, καὶ γογγύζεις; διὰ τί;
E ἀνάγκη γάρ σοι ἐπίκειται; Οἶδα, φησὶν, ὅτι πολλοὶ πλησίον
ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς γογγύζειν· τοῦτο γὰρ ᾐνίξατο, εἰπὼν τὸ,
“ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης·” ἀλλὰ τοῦτό ἐστι
[e]τὸ θαυμαστὸν, τὸ καὶ παρακνιζόμενον μηδὲν πάσχειν τοιοῦτον.
Καὶ γὰρ οἱ ἀστέρες ἐν νυκτὶ λάμπουσιν, ἐν σκότῳ φαίνουσι,
καὶ οὐδὲν εἰς τὸ οἰκεῖον [f]παραβλάπτονται κάλλος, ἀλλὰ καὶ
F λαμπρότεροι φαίνονται· ὅταν [g]δὲ φῶς ᾖ, οὐχ οὕτω φαίνονται.
Οὕτω καὶ σὺ, ὅταν μετὰ σκολιῶν ὢν, [h]εὐθὺς μένῃς, μᾶλλον
262 ἀπολάμπεις. Τὸ θαυμαστὸν τοῦτό ἐστι, τὸ ἀμέμπτους γενέ-
σθαι. Ἵνα [i]γὰρ μὴ τοῦτο λέγωσι, προλαβὼν αὐτὸς [k]τοῦτο
τέθεικε. Τί ἐστὶ, “λόγον ζωῆς ἐπέχοντες;” [l]Τουτέστι, μέλ-
λοντες ζήσεσθαι, τῶν σωζομένων ὄντες. Ὅρα πῶς εὐθέως
τίθησι τὰ ἔπαθλα· οἱ φωστῆρες, φησὶ, λόγον φωτὸς ἐπέχου-
σιν· ὑμεῖς λόγον ζωῆς. Τί ἐστι, “λόγον ζωῆς;” [m]Σπέρμα
ζωῆς ἔχοντες, τουτέστιν, ἐνέχυρα ζωῆς ἔχοντες, [n]αὐτὴν κατέχον-
τες τὴν ζωὴν, τουτέστι, σπέρμα ζωῆς ἐν ὑμῖν ἔχοντες· τοῦτο
λέγει λόγον ζωῆς. Ἄρα οὖν οἱ ἄλλοι πάντες νεκροί· τοῦτο
B [o]γὰρ ἐδήλωσεν· ἢ γὰρ ἂν καὶ οἱ ἄλλοι λόγον ζωῆς ἐπεῖχον.
“Εἰς καύχημα ἐμοὶ,” [p]φησί. Καὶ [q]ἐγὼ κοινωνῶ, φησὶ, τῶν
ὑμετέρων ἀγαθῶν. Τοσαύτη ὑμῶν ἡ ἀρετὴ, ὡς μὴ ὑμᾶς σώζειν
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ λαμπρὸν ποιεῖν. Ποῖον καύχημα, ὦ μα-
κάριε Παῦλε; Μαστίζῃ, ἐλαύνῃ, ὑβρίζῃ δι' ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο
[r]φησὶν, “Εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν, [s]φησὶν, ἔδρα-
μον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα·” [t]ἀλλ' ἀεὶ ἔχω καυχᾶσθαι, φησὶν,
ὅτι οὐ μάτην ἔδραμον. [17] “Ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι.” Οὐκ εἶπεν,

16 Job. xvi. 2. 17 v. 17.

[c] γογγυσμῶν] ὀργῆς C. [d] τι] τὸ C. [e] τὸ om. C. [f] βλάπτονται C. [g] δὲ] γὰρ F. [h] εὐθὴς E. [i] γὰρ μὴ τ.] γοῦν τ. μὴ C. [k] τοῦτο] αὐτὸ E. [l] τουτέστι om. C.G. [m] σπ. ζ. ἔχοντες, τουτέστιν om. C.G. [n] αὐτῆς κ. τῆς ζωῆς E. Veron. [o] γὰρ] + εἰπὼν οὕτως C.G. [p] φησὶ] τί ἐστι τοῦτο; C.G. [q] ἐγὼ] + δὲ E. Veron. non Cat. [r] φημι C. [s] φησὶν om. C. [t] ἀλλ' om. E. Mox φησὶν om. C.G.

ἀλλ' εἰ καὶ ἀποθνήσκω, ὥσπερ οὐδὲ Τιμοθέῳ γράφων· καὶ γὰρ C
[v]καὶ ἐκεῖ τῷ αὐτῷ κέχρηται λόγῳ, λέγων, [18] "Ἐγὼ γὰρ ἤδη
(50) σπένδομαι·" [w]καὶ παραμυθούμενος αὐτοὺς ἐπὶ τῇ οἰκείᾳ τελευτῇ,
καὶ παιδεύων ἀσμένως φέρειν τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον. Ὥσ-
περ σπονδὴ καὶ θυσία, φησὶ, γίνομαι. Ὢ μακαρίας ψυχῆς,
θυσίαν καλεῖ τὴν προσαγωγὴν αὐτῶν. [x]Πολλῷ βέλτιον τοῦ
βοῦς προσενεγκεῖν τὸ ψυχὴν προσενεγκεῖν. Ἂν τοίνυν πρὸς
τῇ [y]προσφορᾷ ταύτῃ καὶ ἐμαυτὸν ἐπιδῶ, φησὶν, ὥσπερ σπον-
δὴν [z]τὸν θάνατον τὸν ἐμὸν, χαίρω. "Ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λει-
τουργίᾳ, [a]φησὶ, χαίρω, καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν· τὸ αὐτὸ δὲ D
καὶ ὑμεῖς χαίρετε, καὶ συγχαίρετέ μοι." Τί συγχαίρεις; Ὁρᾷς
[b]ὅτι δείκνυσιν ὅτι δεῖ χαίρειν αὐτούς; Χαίρω [c]μὲν, ὅτι σπονδὴ
γίνομαι· συγχαίρω δὲ, ὅτι θυσίαν προσενεγκών. Τὸ δὲ αὐτὸ
καὶ ὑμεῖς χαίρετε [d]καὶ συγχαίρετε, ὅτι προσηνέχθην. Συγχά-
ρητέ [e]μοι χαίροντι [f]ἐφ' ἑαυτῷ. Οὐκ ἄρα δακρύων ἀξία ἡ
τελευτὴ τῶν δικαίων, ἀλλὰ χαρᾶς. Εἰ αὐτοὶ [g]χαίρουσι, συγ-
χαίρειν αὐτοῖς δεῖ· καὶ γὰρ ἄτοπον, ἐκείνων χαιρόντων, κλαίειν
ἡμᾶς. Ἀλλὰ τὴν συνήθειαν ἐπιζητοῦμεν, φησί. Σκῆψις ταῦτα, E
καὶ πρόφασις. Ὅρα γοῦν τί [h]παραγγέλλει, "Συγχαίρετέ μοι
καὶ χαίρετε." [i]Συνήθειαν ἐπιζητεῖς; Εἰ μὲν ἔμελλες αὐτὸς
ἐνταῦθα μένειν, εἰκότως λέγεις· εἰ δὲ μικρὸν ὕστερον καταλήψῃ
τὸν ἀπελθόντα, ποίαν συνήθειαν ζητεῖς; Συνήθειαν γὰρ ἐπιζη-
τεῖ τις, ὅταν διαπαντὸς ᾖ [k]τις διεσπασμένος· εἰ δὲ τὴν αὐτὴν
ὁδόν σοι [l]πορεύσεται, ποίαν συνήθειαν ἐπιζητεῖς; [m]Τοὺς ἐν F
ἀποδημίαις ὄντας διὰ τί μὴ [n]δακρύομεν; οὐχὶ μικρὸν, [o]καὶ
εὐθέως μετὰ τὴν πρώτην [p]καὶ δευτέραν ἡμέραν πανόμεθα; Εἰ
συνήθειαν ἐπιζητεῖς, τοσοῦτον κλαῦσον [q]μόνον. Οὐδὲν πάσχω 263
δεινὸν, [r]φησὶν, ἀλλὰ καὶ χαίρω πρὸς τὸν Χριστὸν ἀπερχόμενος·
καὶ [s]οὐ χαίρετε; "Συγχάρητέ [t]μοι." [v]Χαίρωμεν καὶ ἡμεῖς,

[18] 2 Tim. iv. 6.

[v] καὶ om. E. [w] καὶ om. C.G. [x] πολλῷ] ἄρα πολλῷ C.G. Sav. cet. πολλῷ γὰρ Cat. [y] φορᾷ C. [z] τὸν θ. τὸν ἐμὸν χαίρω (+ τί ἐστιν E.F. invito Veron.)] χαίρω, φησὶ, τῷ θανάτῳ (τῷ θ. φησὶ inverso ord. C.) τῷ ἐμῷ. τοῦτο γὰρ αἰνίττεται λέγων C.G. Sav. cet. [a] φησι] τῆς πίστεως ὑμῶν C.G. τῆς πίστεως Sav. cet. [b] ὅτι] πῶς C.G. Sav. cet. [c] μὲν] + οὖν φησιν C.G. Sav. cet. [d] καὶ συγχ. om. F. Veron. [e] μοὶ] + φησι C.G. Sav. cet. [f] ἐφ' ἑαυτῷ] ἐπὶ τῷ ἐμῷ θανάτῳ C.G. Sav. cet. [g] συγχαίρουσιν F. [h] παραγγέλλει] + Φιλιππησίοις C.G. Sav. cet. [i] συνήθειαν] καὶ σὺ συνήθειαν C.G. Sav. cet. [k] τις om. C. [l] πορεύεται C. [m] τοὺς] ὅρα γοῦν τοὺς C. [n] δακρύομεν E. Edebatur δακρύωμεν. [o] καὶ] δακρύσαντες C.G. Sav. cet. [p] καὶ pro ἢ C.F.G. Mox ἡμέραν, quod aberat, est in nostris omnibus. [q] μόνον] + ὅσον ἐπιδεῖξαι τὴν φύσιν· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο χαῖρε, καθάπερ λέγων ὁ Παῦλος C.G. Sav. cet. [r] φησὶν om. C.G. Sav. cet. [s] οὐ] ὑμεῖς C.G. Sav. cet. Statim χαίρεσθε F. [t] μοι] + φησι C.G. Sav. cet. [v] χαίρωμεν] + τοιγαροῦν C.G. Sav. cet.

ὅταν ἴδωμεν δίκαιον τελειωθέντα, μᾶλλον δὲ καὶ ὅταν τινὰ τῶν ἀπεγνωσμένων. Ὁ μὲν γὰρ ἄπεισι μισθὸν [w] ἀπολαμβάνων τῶν πόνων, ὁ δὲ ἐνέκοψέ τι τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ. Ἀλλ' ἴσως ἄν, φησὶ, μετεβάλετο ζῶν. Ἀλλ' οὐκ ἂν αὐτὸν ἔλαβεν ὁ θεὸς,
B εἴγε [x] μετεβάλλετο, ὁ πάντα ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν οἰκονομῶν. Τίνος [y] γὰρ ἕνεκεν αὐτὸν οὐκ εἴασε μέλλοντα εὐαρεστεῖν; εἰ τοὺς μὴ μεταβαλλομένους ἀφίησι, πολλῷ μᾶλλον τοὺς μεταβαλλομένους. Πάντοθεν οὖν ἡμῖν ὁ κοπετὸς ἐκκεκόφθω, πάντοθεν ὁ θρῆνος λυέσθω· ἐπὶ πᾶσιν εὐχαριστῶμεν τῷ θεῷ, χωρὶς γογγυσμῶν πάντα πράττωμεν· εὐφραινώμεθα, [z] εὐάρεστοι αὐτῷ γινώμεθα, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ
C πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ι.

[1] Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. Οὐδένα γὰρ ἔχω
D ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει. Οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ.

ΕΙΠΕΝ, [a] ὅτι "Εἰς προκοπὴν [b] τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ·" εἶπεν, ὅτι "Εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν·" ἐστήριξεν αὐτοὺς διὰ τούτων. Ἴσως
E [c] ἂν ὑπώπτευσαν τὰ πρότερα παραμυθίας ἕνεκεν εἰρῆσθαι. Τί [d] οὖν; Τιμόθεον πέμπω πρὸς ὑμᾶς, φησί· καὶ γὰρ ἐπόθουν πάντα ἀκοῦσαι τὰ κατ' αὐτόν. Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἐμοῦ, ἀλλ', ἵνα γνῶ τὰ ὑμέτερα; Τὰ μὲν γὰρ αὐτοῦ Ἐπαφρόδιτος πρὸ Τιμοθέου ἔμελλεν ἀπαγγέλλειν· διὸ προϊὼν φησιν, [2] "Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην Ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν πέμψαι πρὸς ὑμᾶς·" τὰ δὲ [e] ὑμέτερα βούλομαι μαθεῖν. (51)
Πολὺν γὰρ εἰκὸς αὐτὸν πεποιηκέναι χρόνον παρὰ τῷ Παύλῳ

[1] Cap. II. v. 19—21. [2] Philipp. ii. 25.

[w] ἀπολαμβάνων] Sic F. Veron. ἀπολαμβάνειν μέλλων E. ἀποληψόμενος C.G. Sav. cet. [x] μετεβάλλετο ὁ πάντα] μετεβάλετο ὁ πάντα E. μεταβαλέσθαι ἔμελλεν. ὁ γὰρ πάντα C.G. Sav. cet. Statim ὑπὲρ τῆς σ. C. [y] γὰρ om. C.F.G. Sav. cet. ἂν post αὐτὸν add. E. [z] εὐάρεστοι] + ἐν πᾶσιν C.G. Sav. cet. Statim γενώμεθα E. Hom. X. [a] ὅτι] + τὰ κατ' ἐμὲ Sav. cet. repugnantibus libris. [b] τὸ εὐαγγέλιον C.G. [c] ἂν om. C.G. [d] οὖν] + ποιεῖ, καὶ πῶς λύει τὴν ὑποψίαν C.G. Sav. cet. [e] ὑμέτερα βούλομαι] ὕστερα βούλομαι F. ἐκείνων βούλεται E. Post βούλομαι add. φησὶ C.G. Sav. cet.

διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν σωματικήν. [f]Ὥστε βούλομαι, φησὶ, F
μαθεῖν τὰ καθ' ὑμᾶς. Ὅρα [g]οὖν πῶς πάντα ἀνατίθησι τῷ
Χριστῷ, καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Τιμοθέου, λέγων, "Ἐλπίζω
δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ," [h]τουτέστι, θαρρῶ, ὅτι ἐξευμαρίσει μοι ὁ 264
θεὸς τοῦτο. "Ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν."
Ὥσπερ ὑμᾶς, φησὶν, ἀνεκτησάμην ταῦτα ἀκούσαντας, ἅπερ
ηὔχεσθε περὶ ἐμοῦ, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἐπέδωκεν, ὅτι κατῃσχύν-
θησαν ἐκεῖνοι, ὅτι δι' ὧν ἐνόμιζον βλάπτειν, διὰ τούτων [i]εὔφρα-
ναν· οὕτω βούλομαι καὶ τὰ καθ' ὑμᾶς μαθεῖν, "ἵνα κἀγὼ
εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν." [k]Δεικνύει ἐνταῦθα, ὅτι ἐκείνους
χαίρειν ἔδει ἐπὶ τοῖς δεσμοῖς, καὶ τούτοις κατακολουθεῖν· πολ-
λὴν γὰρ ἔτικτον αὐτῷ τὴν ἡδονήν· τὸ [l]γὰρ, "ἵνα κἀγὼ εὐψυ- B
χῶ," τοῦτό ἐστιν, ὥσπερ ὑμεῖς. Βαβαὶ, πόσον εἶχε τῆς Μακε-
δονίας πόθον. Καὶ Θεσσαλονικεῦσι τὸ αὐτὸ μαρτυρεῖ, ὡς ὅταν
λέγῃ, [3] "Ἡμεῖς δὲ ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν
ὥρας·" [m]καὶ ἐνταῦθα, "Ἐλπίζω, φησὶ, πέμψαι Τιμόθεον, ἵνα
γνῶ τὰ περὶ ὑμῶν·" ὃ κηδεμονίας ἦν μεγίστης. Ὅτε γὰρ αὐτὸς
οὐκ ἐδύνατο παραγενέσθαι, τοὺς μαθητὰς ἔπεμπε, μὴ καρτερῶν
μηδὲ ὀλίγον χρόνον ἀγνοεῖν τὰ κατ' αὐτούς. Οὐ γὰρ δὴ τῷ
πνεύματι πάντα ἐμάνθανε· καὶ τοῦτο δὲ εἰκότως ἐγίνετο. Εἰ C
γὰρ τοῦτο ἐπείσθησαν οἱ μαθηταὶ, ἀναίσχυντοι ἂν ἐγένοντο·
νῦν δὲ προσδοκῶντες λανθάνειν, κἂν [n]ἐπανωρθώσαντο. Καὶ
τούτῳ αὐτοὺς μάλιστα [o]ἐπέστρεψε, τῷ εἰπεῖν, "ἵνα κἀγὼ
εὐψυχῶ," καὶ σπουδαιοτέρους [p]αὐτοὺς ἐποίησεν, ὥστε μὴ ἐλ-
θόντα Τιμόθεον ἄλλα τινὰ εὑρεῖν, καὶ ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ.
Φαίνεται [q]δὲ καὶ αὐτὸς τούτῳ κεχρημένος τῷ τρόπῳ, καὶ ἀνα-
βαλλόμενος [r]αὐτοῦ τὴν παρουσίαν, ὥστε μεταβαλέσθαι Κοριν- D
θίους. Διὰ τοῦτο καὶ ἔγραφε· [4] "Φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι
ἦλθον εἰς Κόρινθον." Οὐ γὰρ τούτῳ μόνον ἡ ἀγάπη δείκνυται,
τῷ τὰ οἰκεῖα ἀπαγγέλλειν, ἀλλὰ καὶ τῷ τὰ ἐκείνων ζητεῖν
μαθεῖν· μεριμνώσης γὰρ τοῦτο ψυχῆς καὶ πεφροντισμένης καὶ
ἀεὶ ἐναγωνίου [s]οὔσης. Ἅμα δὲ καὶ τιμᾷ αὐτοὺς, Τιμόθεον
πέμπων. Τί λέγεις; Τιμόθεον πέμπεις; τί δήποτε; Ναὶ,
φησίν· "Οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον," τουτέστι, τῶν ὁμοίως
μοι μεριμνώντων, "ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει." E

[3] 1 Thess. ii. 17. [4] 2 Cor. 1. 23.

[f] ὥστε] + ἀναγκαίως C.G. Sav. cet. Mox φησὶ om. C.G. [g] οὖν om. C.F.G. Sav. cet. [h] τουτέστι] ὃ οὖν λέγει τοιοῦτόν ἐστι C.G. [i] εὔφρανον C. [k] δείκνυσιν C. Cat. [l] γὰρ] οὖν C.G. Mox τουτέστιν E. Cat. [m] καὶ ἐντ.] ἐντ. δὲ C. [n] ἐπηνωρθ. C.G. [o] ἐπέστρεφε E. Veron. [p] αὐτοὺς om. C.G. [q] δὲ om. C. [r] αὐτοῦ E. fortasse alii. αὐτοῦ Edd. [s] οὔσης om. G? οὔσης ἐναγ. inverso ord. C.

Οὐδένα οὖν οὐκ εἶχε τῶν μετ' αὐτοῦ; [t]Οὐδένα ἰσόψυχον,
τουτέστιν, ὁμοίως ἐμοὶ κηδόμενον ὑμῶν καὶ φροντίζοντα. [v]Οὐκ
ἄν τις εὐκόλως ἕλοιτο, φησὶ, ταύτης ἕνεκεν τῆς αἰτίας ὁδοιπο-
ρίαν τοσαύτην ποιήσασθαι. Ὁ φιλῶν ὑμᾶς μετ' ἐμοῦ, Τιμό-
θεός ἐστιν. Ἐνῆν μὲν [w]γὰρ καὶ ἄλλους πέμψαι, ἀλλ' οὐδεὶς
τοιοῦτός ἐστιν. Ἄρα τοῦτο ἰσοψύχου ἐστὶ, τὸ τοὺς μαθη-
F τευομένους αὐτῷ ὁμοίως φιλεῖν. "Ὅστις, φησὶ, γνησίως τὰ
περὶ ὑμῶν μεριμνήσει" τουτέστι, πατρικῶς. "Οἱ πάντες γὰρ
τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ [x]Ἰησοῦ Χριστοῦ·" τουτέστι, τὴν
οἰκείαν ἀνάπαυσιν καὶ τὸ ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι. Τοῦτο καὶ Τι-
μοθέῳ γράφων λέγει. Τί δήποτε [y]δὲ ἀποδύρεται ταῦτα;
265 Παιδεύων ἡμᾶς τοὺς ἀκούοντας μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν, παι-
δεύων τοὺς ἀκούοντας μὴ ζητεῖν ἄνεσιν. Ὁ γὰρ ἄνεσιν ζητῶν,
οὐ ζητεῖ [z]τὰ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὰ ἑαυτοῦ. Δεῖ γὰρ παρεσκευά-
σθαι πρὸς πάντα πόνον, πρὸς πᾶσαν ταλαιπωρίαν. [5] "Τὴν
δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ, φησὶ, γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σὺν
ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον." Καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς λέγω,
ὑμεῖς, φησὶν, [a]αὐτοὶ ἐπίστασθε, "ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σὺν ἐμοὶ
ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον." Παρατίθεται ἐνταῦθα τὸν
B Τιμόθεον, εἰκότως, ὥστε πολλῆς ἀπολαῦσαι παρ' αὐτῶν τιμῆς.
Τοῦτο καὶ πρὸς Κορινθίους ἐπιστέλλων ποιεῖ, λέγων, [6]"Μή τις
αὐτοῦ καταφρονήσῃ· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται, ὡς καὶ ἐγώ·"
οὐκ ἐκείνου κηδόμενος, ἀλλὰ τῶν δεχομένων αὐτὸν, ὥστε πολὺν
ἀπενέγκασθαι τὸν μισθόν. [7] "Τοῦτον μὲν οὖν, φησὶν, ἐλπίζω
πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ, ἐξ αὐτῆς." Τουτέστιν,
ὅταν ἴδω ἐν τίνι ἕστηκα, καὶ ποῖον ἕξει τέλος τὰ κατ' ἐμέ.
[8] "Πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι πρὸς
ὑμᾶς." Οὐ διὰ τοῦτο πέμπω αὐτὸν, ὡς μὴ ἐλευσόμενος, ἀλλ' (52)
C ἵνα εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν, ἵνα μηδὲ τὸν ἐν τῷ μεταξὺ
χρόνον ὦ ἐν ἀγνοίᾳ. "Πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, φησί." Ὅρα
πῶς πάντα ἐξαρτᾷ τοῦ θεοῦ, [b]οὐδὲν ἐξ οἰκείας φθέγγεται δια-
νοίας. [c]Τουτέστιν, [d]ἂν ὁ θεὸς βούληται.

[9] "Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην Ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν καὶ
συνεργὸν καὶ συστρατιώτην μου." Καὶ τοῦτον πάλιν μετὰ
ἐγκωμίων τῶν αὐτῶν, ὧν καὶ τὸν Τιμόθεον, ἀποστέλλει. Ἐκεῖ-
νον [e]γὰρ ἀπὸ δύο τούτων συνέστησεν, ὅτι τε αὐτοὺς ἀγαπᾷ,

[5] v. 22. [6] 1 Cor. xvi. 10. [7] v. 23. [8] v. 24. [9] v. 25.

[t] οὐδένα ἰσ. τουτέστιν] ἰσόψυχον; οὐδένα. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; ἀντὶ τοῦ C.G. Sav. cet. [v] οὐκ] οὐ γὰρ C.G. [w] γὰρ om. C. Cat. [x] Χριστοῦ Ἰησοῦ E. τοῦ Ἰ. Χ. C. [y] δὲ om. E. Veron. οὖν pro δὲ Cat. [z] τὰ τοῦ Χ. C. Cat. [a] αὐτὸν Veron. [b] καὶ οὐδὲν C.F.G. Sav. cet. [c] Haec τουτέστιν ἂν ὁ θ. β. ante ὅρα πῶς κ. τ. ἑ. collocant Sav. cet. repugnantibus libris et Veron. [d] ἂν] κἂν C.G. [e] γὰρ] μὲν οὖν C.G.

εἰπὼν, "Ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει," καὶ ὅτι ἐν D
τῷ εὐαγγελίῳ ηὐδοκίμησε· [f]καὶ τοῦτον ἀπὸ τῶν αὐτῶν πάλιν
[g]διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἣν [h]καὶ ἐκεῖνον, ἐπῄνεσε. Πῶς; Τὸ
γὰρ εἰπεῖν ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν, καὶ μὴ μέχρι τούτου μόνον
στῆναι, ἀλλὰ καὶ [i]συστρατιώτην, δεικνύντος ἐστὶ τὴν πολλὴν
αὐτοῦ κοινωνίαν τὴν ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ τὰ αὐτὰ αὐτῷ μαρτυ-
ροῦντος, ἅπερ καὶ ἑαυτῷ. Τὸ δὲ, "συστρατιώτην," πλέον ἐστὶ
τοῦ, "συνεργόν." Ἴσως [k]γὰρ ἐν ψιλοῖς πράγμασι συνήργη-
σεν, ἀλλ' ἐν πολέμῳ καὶ κινδύνοις οὐκέτι· τῷ δὲ εἰπεῖν, "συ- E
στρατιώτην," καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν. "Ὑμῶν δὲ, φησὶν, ἀπό-
στολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου πέμψαι πρὸς ὑμᾶς."
Τουτέστι, τὰ [l]ὑμέτερα ὑμῖν χαρίζομαι· ἤτοι τὸν ὑμέτερον ὑμῖν
[m]πέμπομεν, ἢ τὸν ὑμᾶς διδάσκοντα. Πάλιν πολλὰ περὶ τῆς
ἀγάπης αὐτοῦ προστίθησι, λέγων· [10] "Ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν
πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε. [n]Καὶ
γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτου· ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέη-
σεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ F
σχῶ." [o]Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἕτερον κατασκευάζει, δηλῶν ὅτι καὶ
αὐτὸς σφόδρα οἶδε, φησὶν, [p]ὅπως ἀγαπᾶται παρ' ὑμῶν. Οὐ
μικρὸν δὲ τοῦτο εἰς τὸ [q]φιλεῖν. Ἐπίστασθε πῶς ἠσθένησε,
φησί· [r]καὶ ἤλγει, διότι ὑγιάνας οὐκ εἶδεν ὑμᾶς, καὶ τῆς λύπης
ὑμᾶς ἀπήλλαξεν, ἣν εἴχετε διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ. Ἐνταῦθα 266
καὶ ἄλλο κατασκευάζει, [s]ὅτι διὰ χρόνου πέμπει πρὸς αὐτοὺς,
[t]ἀλλ' οὐ διὰ ῥᾳθυμίαν, ἀλλὰ τὸν μὲν Τιμόθεον διὰ τὸ μηδένα
ἔχειν [v]κατεῖχεν· οὐκ [w]εἶχε γὰρ, φησὶν, ἰσόψυχον· τὸν δὲ
Ἐπαφρόδιτον διὰ τὴν ἀσθένειαν. Εἶτα δεικνὺς, ὅτι μακρὰ
αὕτη γέγονε, καὶ πολὺν χρόνον ἀνάλωσε, [x]φησί· "καὶ γὰρ B
ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτου." Ὁρᾷς ὅσην ποιεῖται Παῦλος
σπουδὴν ὑπὲρ τοῦ πάσης ῥᾳθυμίας καὶ ὀλιγωρίας πρόφασιν
ἐκκόψαι ἐκ τῆς τῶν μαθητῶν διανοίας, καὶ μὴ ὑποπτευθῆναι, ὅτι

[10] v. 26, 27.

[f] καὶ τοῦτον] τοῦτον δὲ C.G. [g] διὰ] καὶ διὰ C.G. [h] καὶ om. E. Veron. [i] συστρατ.] + προσθεῖναι C.G. Sav. cet. [k] γὰρ] + τις C.G. Cat. Sav. cet. Statim ἐν μὲν ψιλοῖς π. σ. ἐν δὲ πολέμῳ C.G. Sav. cet. [l] ἡμέτερα Veron. Sav. Mor. invitis libris. [m] πέμπων C. [n] καὶ γὰρ ἠσθένησε om. E. [o] ἐνταῦθα—φησὶν] τοῦτο ἐντεῦθεν (ἐνταῦθα C.) δηλοῖ, τὸ καὶ αὐτὸν σφόδρα εἰδέναι C.G. [p] ὅπως pro ὅτι omnes. πῶς Cat. Mox αὐτῶν pro ὑμῶν C. [q] φιλεῖν. ἐπίστασθε πῶς] Sic Cat. Edebatur φιλεῖν ἐπισπάσασθαι. πῶς; [r] καὶ ἤλγει—ἀσθένειαν αὐτοῦ.] καὶ ἠλγεῖτε· ὑγίαινε (leg. ὑγίανε) καὶ ἀπήλλαξεν ὑμᾶς (ἡμᾶς Sav. Mor.) τῆς λύπης, ἣν εἴχετε διὰ τὴν ἀσθ. αὐτοῦ. οὐ μὴν οὐδὲ οὕτως (οὗτος C.) ἔξω λύπης ἦν, ἀλλ' ἤλγει, διότι ὑγίανας οὐκ εἶδεν ὑμᾶς C.G. Sav. cet. [s] ὅτι] ἀπολογούμενος τίνος ἕνεκα C.G. ἀπολ. ὅτι Sav. cet. [t] ἀλλ' om. C.G. Sav. cet. Post ῥᾳθυμίαν add. φησὶν C.F.G. Sav. cet. [v] κατεῖχεν] Sic Cat. Veron. κατεῖχον est in libris, ut videtur, et Sav. cet. [w] εἶχε] ἔχω C.F.G. Sav. cet. εἶχον Cat. [x] φησὶ] ἐπάγει C.G.

καταφρονῶν αὐτῶν οὐκ ἦλθεν; Οὐδὲν γὰρ οὕτω τὸν μαθητὴν
[y] *ἐπαγαγέσθαι δυνήσεται, ὡς τὸ πεπεῖσθαι, καὶ ὅτι φροντίζει*
αὐτοῦ ὁ προεστὼς, καὶ [z] *ὅτι ἀδημονεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅπερ ὑπερ-*
βαλλούσης ἀγάπης ἐστίν. "[a] *Ὅτι ἠκούσατε, φησὶν, ὅτι ἠσθέ-*
νησε· καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτου." Καὶ ὅτι [b] *οὐ*
C *προφασίζομαι, ἀκούσατε·* "Ἀλλ' *ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησε.*" Τί
λέγεις, ὦ αἱρετικέ; Ἐνταῦθα *ἔλεόν* [c] *φησι τοῦ θεοῦ εἶναι, τὸ*
τὸν μέλλοντα ἀπιέναι κατέχειν [d] *καὶ ὑποστρέψαι πάλιν.* Καὶ
μὴν εἰ [e] *πονηρὸν ὁ κόσμος, οὐκ ἔλεος οὗτός ἐστι τὸ ἐν τῷ*
πονηρῷ [f] *ἀφιέναι.* Ἀλλὰ *πρὸς μὲν τὸν αἱρετικὸν εὔκολον*
εἰπεῖν, πρὸς δὲ τὸν Χριστιανὸν *τί ἐροῦμεν;* Καὶ *γὰρ* [g] *αὐτὸς*
ἀμφισβητήσει ἴσως, καὶ ἐρεῖ, εἰ τὸ ἀναλῦσαι σὺν Χριστῷ
πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον, τίνος ἕνεκέν φησιν αὐτὸν ἐλεεῖσθαι;
D Ἐγὼ [h] *δὲ ἐρήσομαι, τίνος ἕνεκεν* [i] *ὁ αὐτός* [k] *φησιν ἀναγκαιότερον*
εἶναι τὸ ἐπιμεῖναι [l] *πρὸς ὑμᾶς;* Ὥσπερ *γὰρ* [m] *αὐτῷ ἀναγκαῖον*
ἦν, οὕτω καὶ [n] *τούτῳ, μετὰ πλείονος πλούτου καὶ μείζονος παρ-*
ρησίας μέλλοντι πρὸς τὸν θεὸν ἀπιέναι. Ἐκεῖνο *μὲν γὰρ κἂν*
μὴ νῦν ἐγένετο, ὕστερον [o] *ἔμελλε· τὸ δὲ κερδᾶναι ψυχὰς οὐκ ἔνι*
λοιπὸν ἀπελθόντας ἐκεῖ. Τὰ *πολλὰ καὶ κατὰ τὴν κοινὴν*
συνήθειαν τῶν ἀκουόντων ὁ Παῦλος *φθέγγεται, καὶ οὐ παντα-*
χοῦ φιλοσοφεῖ· πρὸς γὰρ ἀνθρώπους κοσμικοὺς ὁ λόγος ἦν
E *αὐτῷ, δεδοικότας ἔτι τὸν θάνατον.* Εἶτα *δείκνυσιν ἐν ὅσῳ*
λόγῳ ἐστὶν αὐτῷ ὁ Ἐπαφρόδιτος, *καὶ ἀπὸ τούτου αἰδέσιμον*
αὐτὸν ποιῶν, εἴγε τὴν ἐκείνου σωτηρίαν οὕτω χρησίμην ἑαυτῷ
φησιν εἶναι, ὡς ἠλεῆσθαι [p] *καὶ αὐτὸν δι' ἐκείνου.* Ἄλλως *δὲ,*
καὶ χωρὶς τούτου καλὸν ἡ παροῦσα ζωή· ἐπεὶ εἰ μὴ καλὸν, διὰ
τί ἐν τάξει τιμωρίας τίθησι τοὺς ἀώρους θανάτους; ὡς ὅταν
F *λέγῃ,* [11] "Διὰ [q] *τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ*
κοιμῶνται ἱκανοί." Ἡ *μὲν γὰρ μέλλουσα ζωὴ οὐχὶ πονηροῦ* (53)
κρείττων, ἐπεὶ οὐκ ἀγαθὴ, ἀλλὰ καλοῦ κρείττων. "Ἵνα *μὴ*
267 *λύπην, φησὶν, ἐπὶ λύπῃ σχῶ,*" *τὴν ἀπὸ τῆς τελευτῆς ἐπὶ τῇ διὰ*
τὴν ἀρρωστίαν γενομένῃ αὐτῷ. Διὰ [q] *τούτων δείκνυσιν, ὅσου*
τιμᾶται τὸν Ἐπαφρόδιτον.

[11] 1 Cor. xi. 30.

[y] *ἐπάγεσθαι* G. Statim *δύναται* C.G. [z] *ὅτι* om. E. Veron. [a] *ὅτι* om. C.G. Sav. cet. [b] *οὐ προφ. ἀκούσατε*] *τὸ λεγόμενον οὐ πρόφασις, ἄκουε τῶν ἑξῆς* C.G. [c] *φησι τ. θ. εἶναι*] *τ. θ. εἶναι λέγει* C. [d] *καὶ*] + *ποιεῖν* C.G. [e] *πονηρὸς* C.G. Mox *ἐστι* om. iidem. [f] *ἀφεῖναι* C. [g] *ὁ αὐτὸς* Edd. *ὁ* om. C. [h] *δὲ*] + *μᾶλλον* C.G. Sav. cet. + *σε* Cat. [i] *ὁ* om. E. Cat. Veron. [k] *φησιν ἀν.*] *ἀν. λέγει* C. [l] *πρὸς*] Sic C.E.F. Cat. Veron. *δι'* G. Sav. cet. [m] *αὐτὸ* E. Cat. Post *ἦν* add. *ἐκεῖνο* C.F.G. Sav. cet. [n] *τοῦτο* E. Cat. [o] *ἔμενε* F. Veron. [p] *καὶ* om. C.G. [q] *τούτου* C.

[12] „Σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτόν." Τί ἐστι, „σπου-
δαιοτέρως;" [r]Τουτέστιν, ἀνυπερθέτως, χωρὶς μελλήσεως, μετὰ
πολλοῦ τοῦ τάχους, [s]πάντα ὑπερθέμενον κελεύσας ἐλθεῖν πρὸς
ὑμᾶς, ἵνα τῆς ἀδημονίας ἀπαλλαγῇ. Οὐ γὰρ οὕτω τοὺς ποθου-
μένους ἀκούοντες ἐν ὑγείᾳ ὄντας χαίρομεν, ὡς ὅταν ἴδωμεν, καὶ
μάλιστα, ὅταν παρ' ἐλπίδας ἐκβῇ τὸ πρᾶγμα· ὅπερ ἐπὶ Ἐπα-
φροδίτου [t]γέγονε. „Σπουδαιοτέρως οὖν, φησὶν, ἔπεμψα αὐ- B
τὸν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ." Πῶς
ἀλυπότερος; Ὅτι ἐὰν ὑμεῖς χαίρητε, [v]κἀγὼ χαίρω, καὶ οὗτος
χαίρει ἐπὶ τοιαύτῃ ἡδονῇ, καὶ ἐγὼ ἀλυπότερος ἔσομαι. Καὶ οὐκ
εἶπεν, ἄλυπος, ἀλλ' „ἀλυπότερος," δεικνὺς ὅτι οὐδέποτε ἡ ψυχὴ
αὐτοῦ [w]λύπης ἦν ἐκτός. Ὁ γὰρ λέγων, [13] „Τίς ἀσθενεῖ, καὶ
οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;" πότε
λύπης [x]ἐκτὸς ἦν; [y]Τουτέστιν, ὅτι ταύτην ἀποτίθεμαι τὴν ἀθυ-
μίαν. [14] „Προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χα- C
ρᾶς." [z]Ἤτοι „ἐν κυρίῳ," [a]ὅ ἐστι, πνευματικῶς, [b]τουτέστι,
μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς· [c]μᾶλλον δὲ τὸ, „[d]ἐν κυρίῳ," τοῦτό
ἐστι, τοῦ θεοῦ θέλοντος. Ἀξίως τῶν ἁγίων ὑποδέξασθε, [e]ὥσπερ
τοὺς [f]ἁγίους προσῆκε, „μετὰ [g]πάσης χαρᾶς." Ταῦτα πάντα
ποιεῖ [h]ὑπὲρ αὐτῶν ἐκείνων, οὐχ ὑπὲρ τῶν πεμπομένων. Μεῖζον
γὰρ τὸ κέρδος τῷ ποιοῦντι, ἢ τῷ πάσχοντι εὖ. „Καὶ τοὺς
τοιούτους ἐντίμους ἔχετε." Τουτέστι, προσδέχεσθε αὐτὸν ἀξίως D
τῶν ἁγίων. [15] „Ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ μέχρι θανά-
του ἤγγισε, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ
ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρὸς ἐμὲ λειτουργίας." Οὗτος κοινῇ παρὰ
τῆς πόλεως ἦν ἀπεσταλμένος τῆς Φιλιππησίων, [i]ὃς καὶ διακονῶν
Παύλῳ, [k]καὶ ἴσως τι ἀποκομίζων αὐτῷ ἐληλύθει. Ὅτι γὰρ
καὶ χρήματα ἐκόμισε, δείκνυσι πρὸς τῷ τέλει λέγων· [16] „Δε-

12 v. 28. 13 2 Cor. xi. 29. 14 v. 29. 15 v. 30. 16 Philipp. iv. 18.

[r] τουτέστιν om. C.G. [s] πάντα ὑπερθέμενον (-ος F.) κ.] Sic E.F. πάντα ὑπερθ. om. Veron. κ. πάντα ὑπερθέμενον Sav. cet. πάντα ὑπερβάς· κελεύσας διὰ τοῦτο C.G. [t] γέγονε] τότε γέγονε C.F.G. Sav. cet. [v] κἀγὼ—ἔσομαι] χαίρω μὲν ἐγὼ, χαίρει δὲ καὶ οὗτος ἐπὶ τῇ τ. ἡ. κἀγὼ ἀλ. φησὶν, ὦ C. Proximum καὶ om. idem. [w] λύπης ἦν pro ἦν λύπης C.E. Cat. fortasse omnes. [x] ἐκτὸς] + ἢ χωρὶς C. [y] τουτέστιν ὅτι] ὡσεὶ ἔλεγε C.G. Sav. cet. [z] ἤτοι assumtum ex E.F. Cat. τὸ pro ἤτοι C. Statim σὺν κυρίῳ Cat. [a] ὅ ἐστι] ἢ ὅτι C. ὅ ἐστι ταὐτὸν E.F. τουτέστιν Cat. [b] τουτέστι] φησι καὶ C. τουτέστι om. Cat. [c] μᾶλλον δὲ τὸ] ἢ μᾶλλον ὅτι ὡς C. [d] ἐν κυρίῳ] ἐπὶ κυρίου E.F. Cat. ἀπὸ κυρίου C. Statim τουτέστι E.F. Cat. Haec τὸ ἐν κυρίῳ τοῦτό ἐστι om. Veron. [e] καὶ ὥσπερ Sav. cet. καὶ om. E. Cat. Veron. [f] ἁγίους] + ὑποδέχεσθαι C.G. Sav. cet. [g] πάσης] + φησὶ C.F.G. Sav. cet. [h] Haec ὑπὲρ αὐτῶν ἐκείνων, οὐχ om. E.F. Veron. Mox ὑπὲρ τῆς τῶν π. F. [i] ὃς καὶ δ. Π.] ὥστε τῷ Π. διακονεῖν ἢ C.G. Sav. cet. καὶ διακονήσων Π. Cat. [k] καὶ om. F.

ξάμενος γὰρ παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν." Εἰκὸς οὖν
E αὐτὸν ἐπιστάντα τῇ πόλει Ῥωμαίων, [l]ἐν πολλῷ τὸν Παῦλον
κινδύνῳ καταλαβεῖν καὶ σφοδρῷ, ὡς μηδὲ τοὺς πλησιάζοντας
αὐτῷ μετὰ ἀσφαλείας δύνασθαι τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς
ἐπισφαλῶς προσιέναι· ὅπερ εἴωθε γίνεσθαι μάλιστα ἐν τοῖς
κινδύνοις τοῖς μεγάλοις, καὶ ταῖς ὀργαῖς τῶν βασιλέων ταῖς
ὑπερβαλλούσαις. Ὅταν γάρ τις βασιλεῖ προσκεκρουκὼς εἰς
δεσμωτήριον ἐμβληθῇ, καὶ ἐν πολλῇ γένηται φυλακῇ, τότε καὶ
F τοῖς οἰκέταις ἡ πρόσοδος ἀποτετείχισται, ὅπερ εἰκὸς τὸν Παῦ-
λον τότε [m]πάσχειν· τὸν δὲ Ἐπαφρόδιτον ἄνδρα γενναῖον
ὄντα, παντὸς καταφρονῆσαι κινδύνου, ὥστε [n]προσελθεῖν καὶ
ὑπηρετήσασθαι, καὶ πάντα πρᾶξαι, ἅπερ ἐχρῆν. Δύο τοίνυν
τίθησιν, ἀφ' ὧν ποιεῖ αὐτὸν αἰδέσιμον· ἓν [o]μὲν, ὅτι μέχρι
268 θανάτου ἐκινδύνευσε, [p]φησὶ, δι' ἐμέ· δεύτερον δὲ, ὅτι τὸ πρόσ-
ωπον τῆς πόλεως περιθέμενος ταῦτα [q]ἔπασχεν, ὡς ἐν τῷ κινδύνῳ
[r]ἐκείνῳ τοῖς πέμψασι [s]λογιεῖσθαι τὸν μισθὸν, ὡς ἂν [t]εἰ ἡ πόλις
πρεσβευτὴν [v]ἔπεμψεν. Ὥστε τὸ μετὰ θεραπείας [w]δέξασθαι,
καὶ ἀποδέξασθαι ὑπὲρ τῶν γεγενημένων, μᾶλλόν ἐστι κοινωνῆσαι
τοῖς τετολμημένοις. [x]Καὶ οὐκ εἶπε, δι' ἐμὲ, ἀλλ' ἀξιοπιστότε-
ρον αὐτὸ [y]ποιεῖ λέγων, " ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ." Οὐδὲ
B γὰρ δι' ἐμὲ [z]ἐποίει, ἀλλὰ διὰ τὸν θεὸν [a]ἤγγισε μέχρι θανάτου.
Τί γὰρ, εἰ μὴ ἀπέθανε, τοῦ [b]θεοῦ οἰκονομήσαντος; ἀλλ' αὐτὸς
παρεβουλεύσατο, καὶ ἐξέδωκεν ἑαυτὸν, ὡς κἂν ὁτιοῦν δέῃ παθεῖν,
οὐκ ἀποστησόμενος τῆς πρός με θεραπείας. Εἰ δὲ ὑπὲρ τοῦ
Παύλου θεραπεῦσαι εἰς θάνατον ἑαυτὸν ἐξέδωκε, πολλῷ μᾶλλον
ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος τοῦτο [c]ἂν ἔπαθε· μᾶλλον δὲ [d]καὶ τοῦτο
ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος ἦν, τὸ ὑπὲρ ἐκείνου ἀποθανεῖν. Οὐ γὰρ
μόνον ὑπὲρ τοῦ μὴ θῦσαι μαρτυρίου στέφανον ἔστιν ἀναδήσα-
C σθαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τοιαῦται προφάσεις μαρτύριον ποιοῦσι· καὶ
εἰ δεῖ τι θαυμαστὸν εἰπεῖν, πολλῷ μᾶλλον αἱ τοιαῦται, ἢ ἐκεῖναι. (54)
Ὁ γὰρ ὑπὲρ τοῦ ἐλάττονος κατατολμῶν τοῦ θανάτου, πολλῷ
μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ μείζονος. Ὥστε καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἴδωμεν
ἁγίους ἐν κινδύνοις, παραβουλευώμεθα. Οὐ γὰρ ἔνι μὴ τολ-
μῶντα, γενναῖόν τι πρᾶξαί ποτε, ἀλλὰ ἀνάγκη τὸν τῆς ἐνταῦθα

[l] ἐν] + οὕτω C.G. Sav. cet. [m] πάσχειν· τὸν δὲ] πάσχοντα τὸν C.G. [n] προσθεῖναι E.F. invita Cat. προστῆναι Veron. [o] μὲν] + λέγων C.G. [p] φησὶ om. C. Statim δι' αὐτὸν idem. [q] ἔπασχεν] Sic C.G. Cat. ἔπαθεν Sav. cet. ἔπασχεν om. E.F. Veron. [r] ἐκείνου Cat. [s] λογιεῖσθαι] Sic C. Cat. Edebatur λογίσασθαι. [t] εἰ assumtum ex conjectura Dunaei. [v] πέμψασα C. [w] δέξασθαι—γεγενημένων] ὑποδέξασθαι καὶ ὑπὲρ τῶν γεγ. εὐχαριστῆσαι C.G. Sav. cet. [x] καὶ om. C.G. [y] ποιῶν λέγει C.G. [z] ἐποίει] Sic Cat. ποιεῖ Codd. et Edd. [a] ἤγγισε] καὶ ἤγγισε C.G. [b] θεοῦ] + τοῦτο C.G. [c] ἂν ἔπαθε] ἐποίησεν ἂν E. [d] καὶ τοῦτο om. E.

ἀσφαλείας προνοούμενον ἐκπεσεῖν τῆς μελλούσης. "Ἵνα ἀνα-
πληρώσῃ, φησὶ, τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας."
Τί ἐστι τοῦτο; Οὐ παρῆν ἡ πόλις, ἀλλ' ἐλειτούργησέ μοι δι' D
ἐκείνου πᾶσαν λειτουργίαν τῷ ἐκεῖνον πέμψαι. Τὸ οὖν ὑστέ-
ρημα τῆς ὑμετέρας λειτουργίας αὐτὸς ἀνεπλήρωσεν, ὥστε καὶ
κατὰ τοῦτο δίκαιος ἂν εἴη [e]πολλῆς ἀπολαῦσαι τιμῆς, ὅτι ὅπερ
ἐχρῆν πάντας ποιῆσαι, τοῦτο ἔπραξεν αὐτὸς ὑπὲρ ὑμῶν. [f]Καὶ
δείκνυσι καὶ πρώτην οὖσαν λειτουργίαν παρὰ τῶν ἐν ἀσφαλείᾳ
τοῖς κινδυνεύουσι. Τὸ γὰρ ὑστέρημα [g]οὕτως εἴρηται, καὶ τὸ E
τῆς λειτουργίας. Ὁρᾷς φρόνημα ἀποστολικόν; Τοῦτο οὐκ
ἐξ ἀπονοίας γίνεται, ἀλλὰ [h]ἀπὸ πολλῆς κηδεμονίας. Ἵνα γὰρ
μὴ ἐπαίρωνται, ἀλλὰ μετριάζωσι, μηδὲ μέγα τι παρεσχηκέναι
νομίζωσιν, ἀλλὰ ταπεινῶνται, λειτουργίαν τὸ πρᾶγμα καλεῖ
καὶ [i]ὑστέρημα.

[k]Καὶ γὰρ ὀφείλεται [l]τοῖς ἁγίοις παρ' ἡμῶν, καὶ οὐδὲν [m]αὐ- F
τοῖς χαριζόμεθα. Ὥσπερ γὰρ [n]τοῖς ἐν στρατοπέδῳ ἑστῶσι
καὶ πολεμοῦσι παρὰ τῶν ἐν εἰρήνῃ ὄντων καὶ μὴ πολεμούντων
ὀφείλεται τὰ τελέσματα· ὑπὲρ γὰρ ἐκείνων ἑστήκασιν οὗτοι·
οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Εἰ μὴ γὰρ ἐδίδασκεν [o]ὁ Παῦλος, τίς ἂν
αὐτὸν τότε ἐνέβαλεν εἰς δεσμωτήριον; Ὥστε λειτουργεῖν χρὴ 269
τοῖς ἁγίοις. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον τῷ μὲν στρατευομένῳ βασιλεῖ
[p]τῷ ἐπιγείῳ πάντα εἰσφέρειν, καὶ ἐνδύματα καὶ τροφὰς, οὐ κατὰ
[q]τὴν χρείαν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν περιουσίαν, τῷ δὲ στρα-
τευομένῳ βασιλεῖ τῷ ἐπουρανίῳ, καὶ παραταττομένῳ πρὸς
πολλῷ χαλεπωτέρους· [17] "Ἡ πάλη [r]γὰρ, φησὶν, οὐ πρὸς αἷμα
καὶ σάρκα" μηδὲ τὴν ἀναγκαίαν χρείαν χορηγεῖν; Πόσης
ἀγνωμοσύνης, πόσης τοῦτο ἀχαριστίας, πόσης [s]αἰσχροκερδείας;
Ἀλλ', ὡς ἔοικε, πλέον ὁ τῶν ἀνθρώπων ἰσχύει φόβος παρ' ἡμῖν B
τῆς γεέννης καὶ τῶν μελλουσῶν κολάσεων. Διὰ δὴ τοῦτο πάντα
ἀνατέτραπται, ὅτι τὰ μὲν πολιτικὰ πράγματα μετὰ πολλῆς

17 Ephes. vi. 12.

[e] πολλῆς ἀπ. τιμῆς pro ἀπ. τιμῆς πολλῆς C.E. fortasse alii. [f] καὶ om. C.G. [g] οὕτως—λειτουργίας] τῆς λειτουργίας οὕτως (+ εἴρηται Sav.) ὡς πρὸς ἐκείνην C.G. Sav. cet. [h] ἀπὸ om. E. Veron. [i] ὑστέρημα] + μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς μέγα φρονῶμεν, τοῖς ἁγίοις παρέχοντες, μηδὲ χαρίζεσθαι αὐτοῖς ἐν τούτῳ νομίζωμεν. C.G. Sav. cet. [k] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι χρὴ τοῖς διδασκάλοις τὰ πρὸς τὴν χρείαν χορηγεῖν, καὶ παράδειγμα τὰ Ἰουδαϊκὰ, αἱ ἀποδεκατώσεις, καὶ τὰ ἕτερα· καὶ περὶ τοῦ μὴ κτήσησθε χρυσὸν, καὶ ὅτι οἱ ἀπόστολοι δυσὶ χιτῶσιν ἐχρῶντο. Veron. [l] τοῖς ἁ. παρ' ἡμῶν] παρ' ἡμῶν αὐτοῖς C. Post haec verba add. τὸ πρᾶγμα C.G. Sav. cet. [m] αὐτοῖς om. C.G. [n] τοῖς om. Veron. Statim τοῖς ἑστῶσι E. Veron. [o] ὁ om. E. Veron. [p] τῷ om. E. Veron. [q] τὴν om. bis C. [r] γὰρ om. F. ἡ πάλη—οὐ] οὐ γάρ ἐστιν ἡμῖν ἡ πάλη, φησὶν C.G. [s] αἰσχροκ.] μικρολογίας G. Sav. cet. σμικρ. C.

τῆς ἐντρεχείας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνύεται, καὶ ἐλλειφθῆναι
οὐκ ἔνι· τῶν δὲ πνευματικῶν οὐδεὶς οὐδαμοῦ λόγος· ἀλλὰ τὰ
μὲν μετ' ἀνάγκης ἀπαιτούμενα καὶ βασάνων, καὶ ὡς παρὰ δού-
λων καὶ ἀκόντων, [t]κατατίθεται μετὰ πολλῆς τῆς εὐγνωμοσύνης·
C τὰ δὲ παρὰ ἑκόντων, καὶ ὡς παρὰ ἐλευθέρων, [v]πάλιν ἐλλιμπά-
νεται. Οὐ κατὰ πάντων λέγω, ἀλλὰ κατὰ τῶν τὰ τελέσματα
ταῦτα ἐγκαταλιμπανόντων. Μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο ὁ θεὸς
ἀνάγκῃ ταῦτα ποιεῖν; Ἀλλ' οὐ βούλεται· ὑμῶν γὰρ φείδεται
μᾶλλον, ἢ τῶν τρεφομένων. Διὰ τοῦτο ὑμᾶς οὐκ ἀνάγκῃ βού-
λεται κατατιθέναι, [w]ἐπειδὴ οὐκ ἔστι μισθός. Καὶ [x]ὅμως πολ-
λοὶ τῶν ἐνταῦθα, τῶν Ἰουδαίων εἰσὶ ταπεινότεροι. Ἐννόησον
ὅσα Ἰουδαῖοι ἐδίδοσαν, [y]δεκάτας, ἀπαρχὰς, πάλιν δεκάτας, καὶ
D πάλιν ἄλλας δεκάτας, καὶ πάλιν ἑτέρας [z]τρισκαιδεκάτας, καὶ τὸ
σίκλον· καὶ οὐδεὶς ἔλεγεν, ὅτι πολλὰ κατεσθίουσιν. Ὅσῳ ἂν
πλείονα λάβωσι, τοσούτῳ [a]καὶ πλείων ὁ μισθός. Οὐκ ἔλεγον,
πολλὰ λαμβάνουσι, γαστρίζονται, ἃ νῦν ἀκούω λεγόντων τινῶν.
Καὶ οἱ μὲν οἰκοδομοῦντες οἰκίας, καὶ ἀγροὺς ὠνούμενοι, οὐδὲν
ἡγοῦνται ἔχειν· ἂν δέ τις τῶν ἱερέων λαμπρότερον ἱμάτιον περι-
βάληται, ἢ τῆς ἀναγκαίας εὐπορήσῃ τροφῆς, ἢ τὸν διακονούμε-
νον ἔχῃ, ἵνα μὴ ἀναγκάζηται αὐτὸς ἀσχημονεῖν, πλοῦτον τὸ
πρᾶγμα τίθενται. Ὄντως πλουτοῦμεν καὶ ἐν τούτοις, καὶ
E ἄκοντες ὁμολογοῦσιν. Ἡμεῖς μὲν γὰρ κἂν μικρὰ ἔχωμεν,
πλουτοῦμεν· ἐκεῖνοι δὲ κἂν πάντα περιβάλωνται, πένονται.
Μέχρι τίνος ἀνοηταίνομεν; οὐκ ἀρκεῖ τὸ μηδὲν ποιεῖν εἰς κόλα-
σιν [b]ἡμῖν, ἀλλὰ [c]χρὴ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς κακηγορίας προστιθέναι
ζημίαν; Εἰ μὲν [d]γὰρ αὐτὸς ἔδωκας αὐτῷ, ἅπερ κέκτηται, τὸν
μισθὸν ἀπώλεσας, ὑπὲρ ὧν [e]ἔδωκας ἐγκαλῶν· ὅλως δὲ εἰ σὺ
F [f]ἔδωκας, τί ἐγκαλεῖς; Πρότερον μὲν οὖν αὐτῷ πενίαν ἐμαρτύ-
ρεις, λέγων ἅπερ ἔχει δεδωκέναι αὐτός· τί τοίνυν ἐγκαλεῖς; Οὐκ
ἐχρῆν δοῦναι, εἴγε ἔμελλες ἐγκαλεῖν. Ἀλλ' ἑτέρου δόντος ταῦτα (55)
λέγεις; Χαλεπώτερον τὸ πρᾶγμα, ὅτι οὐδὲ διδοὺς ἐγκαλεῖς
270 ὑπὲρ ὧν ἕτερος [g]εὖ ποιεῖ. Πόσον οἴει τοὺς ταῦτα ἀκούοντας
μισθὸν ἔχειν; διὰ γὰρ τὸν θεὸν ταῦτα πάσχουσι. Πῶς καὶ
διὰ τί; Ἐξῆν, εἴγε ἐβούλοντο, καπηλικὸν ἀναδέξασθαι βίον, εἰ
καὶ μὴ ἀπὸ προγόνων εἶχον. Καὶ γὰρ ἀκούω καὶ ταῦτα πολ-

[t] κατατίθενται C. [v] πάλιν] πάντα C.E.G. Sav. cet. [w] ἐπειδὴ] + τοῦτο C.G. + τούτου Sav. marg. [x] ὅμως om. E. Veron. [y] ἀπαρχὰς, δεκάτας inverso ord. C. Tum πάλιν δεκάτας καὶ om. idem. [z] τρισκαιδεκάδας E. τρισκαιδεκάτας om. C.G. [a] καὶ om. C.G. Statim πλέον E. Veron. [b] ἡμῖν C.E. ὑμῖν Edd. [c] χρὴ om. C. Mox προστίθεμεν idem. [d] γὰρ om. C.G. [e] δέδωκας E. [f] δέδωκας C. [g] εὖ ποιεῖ (εὐποιεῖ C.) pro ποιεῖ εὖ C.E. fortasse alii.

λῶν λεγόντων ἰταμῶς, ὅταν εἴπωμεν, ὅτι ὁ δεῖνα πένεται· εἰ
γὰρ ἐβούλετο, φησὶν, ἠδύνατο πλουτεῖν· εἶτα ὑβριστικῶς, ὁ
πρόγονος αὐτοῦ, καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ, καὶ ὁ δεῖνα, τοιόσδε ἦν·
νῦν δὲ τοιαύτην ἐσθῆτα περιβέβληται. Ἀλλὰ τί, εἰπέ μοι;
[h]γυμνὸν ἐχρῆν περιϊέναι; Σὺ μὲν οὖν ὑπὲρ τούτων ἀκριβολογῇ· B
ὅρα δὲ μὴ κατὰ σαυτοῦ ταῦτα λέγῃς. Ἀλλ' ἄκουε τῆς παραι-
νέσεως τοῦ Χριστοῦ τῆς λεγούσης, [18] "Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κρι-
θῆτε." [i]Ἀλλ' ἐξῆν, εἴγε ἐβούλετο, καπηλικὸν καὶ ἐμπορικὸν
βίον ζῆν, καὶ πάντως οὐκ ἂν ἠπόρησεν· ἀλλ' οὐκ ἠθέλησε. Τί
οὖν, [k]φησὶν, ἐνταῦθα κερδαίνει;[l] Τί κερδαίνει, εἰπέ μοι; σηρικὰ
ἱμάτια [m]περίκειται; πλῆθος ἀκολούθων ἔχων σοβεῖ κατὰ τὴν
ἀγοράν; ἐπὶ ἵππου φέρεται; οἰκίας οἰκοδομεῖ, ἔχων ὅπου
καταμείνῃ; Ἂν ταῦτα ποιῇ, καὶ ἐγὼ κατηγορῶ, καὶ οὐ φείδο-
μαι, ἀλλ' ἀνάξιον αὐτὸν εἶναι τῆς ἱερωσύνης φημί. Πῶς γὰρ C
ἑτέροις δυνήσεται παραινεῖν μὴ περὶ τὰ περιττὰ ταῦτα ἐσχο-
λακέναι, αὐτὸς ἑαυτῷ παραινέσαι μὴ δυνάμενος; Εἰ [n]δὲ τῆς
ἀναγκαίας εὐπορεῖ τροφῆς, διὰ τοῦτο ἀδικεῖ; Ἀλλὰ περιϊέναι
ἐχρῆν αὐτὸν, καὶ προσαιτεῖν; καὶ οὐκ ἂν σὺ κατῃσχύνθης, εἰπέ
μοι, ὁ μαθητής; Ἀλλ' ὁ μὲν πατὴρ ὁ σαρκικὸς ἂν τοῦτο ποιῇ,
αἰσχύνην τὸ πρᾶγμα ἡγῇ· ἂν δὲ ὁ πνευματικὸς ἀναγκάζηται
τοῦτο ποιεῖν, οὐκ ἐγκαλύψῃ, [o]οὐδὲ ἡγῇ καταδύεσθαι; [19] "Ἀδο- D
ξία, φησὶ, πατρὸς, ὄνειδος τέκνων." Ἀλλὰ τί; τῷ λιμῷ φθεί-
ρεσθαι ἔδει; Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο εὐσεβοῦς· [p]οὐ γὰρ βούλεται ὁ
θεός.

Ἀλλὰ [q]τί εὐθέως φιλοσοφοῦσι; Γέγραπται, φησὶ, [20] "Μὴ
κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ χαλκὸν
εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, μὴ ῥάβδον·" οὗτοι δὲ καὶ τρία καὶ τέσ-
σαρα ἱμάτια ἔχουσι, καὶ κλίνας ἐστρωμένας. Ἐπῆλθέ μοι
στενάξαι πικρὸν νῦν· εἰ δέ [r]με μὴ ἔδει ἀσχημονεῖν, κἂν ἐδάκρυσα.
Τί δήποτε; Ὅτι περὶ μὲν τὰ τῶν ἄλλων κάρφη οὕτως ἐσμὲν E
ἀκριβεῖς ἐξεταστὰὶ, τὰς δὲ δοκοὺς [s]ἔχοντες ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς
οὐδὲ αἰσθανόμεθα. Εἰπέ μοι, διὰ τί [t]γὰρ σαυτῷ τοῦτο μὴ
λέγεις; Ὅτι τοῖς διδασκάλοις προστέτακται μόνον, φησίν.
Ὅταν οὖν ὁ Παῦλος λέγῃ, [21] "Ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπά-

18 Matth. vii. 1. 19 Sirac. iii. 11. 20 Matth. x. 9. 21 1 Tim. vi. 8.

[h] γυμνὸν] + αὐτὸν Sav. cet. repugnantibus libris. [i] ἀλλ' om. C. [k] φη-σὶν om. C.F.G. Sav. cet. [l] τί κερδαίνει, quod aberat, ex C.G. addidimus. [m] περίκειται] + φησὶν C.G. [n] δὲ] + ὅτι C.F.G. Sav. cet. [o] οὐδὲ ἡγῇ (ἡγεῖ F.)] μᾶλλον οὐδὲ ἡγήσῃ ἄξιον C.G. Sav. cet. [p] οὐ] οὐδὲ C.G. [q] τί] ὅταν εἴπωμεν πρὸς αὐτοὺς ταῦτα C.G. Sav. cet. [r] με μὴ ἔδει ἀσχ.] μὴ ἀσχ. ἔμελλον C.G. Sav. cet. [s] ἔχοντες] + αὐτοὶ C.F.G. Sav. cet. [t] γὰρ post εἰπὲ transp. C.G.

σματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα," πρὸς τοὺς διδασκάλους [v]φησὶ
μόνους; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἀνθρώπους. Καὶ δῆλον
ἄνωθεν. [w]Τί γάρ φησιν; [22]"Ἔστι γὰρ πορισμὸς μέγας ἡ
F εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας· [x]οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν
κόσμον τοῦτον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα·" [y]εἶτα
εὐθέως ἐπήγαγεν· "Ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα,
271 τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπί-
πτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοή-
τους καὶ βλαβεράς." Εἶδες ὅτι πρὸς πάντας ὁ λόγος εἴρηται;
Τί [z]δὲ, ὅταν λέγῃ πάλιν, [23]"Τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε
εἰς ἐπιθυμίας," οὐχὶ πᾶσιν ἁπλῶς διαλέγεται; Τί δὲ, ὅταν λέγῃ,
"Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ θεὸς
καὶ ταύτην, καὶ ταῦτα καταργήσει;" Τί δὲ, ὅταν λέγῃ, "Ἡ δὲ
σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκε," περὶ χήρας διαλεγόμενος; μὴ καὶ
B ἡ χήρα διδάσκαλός ἐστιν; οὐχὶ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι "Γυναικὶ διδά-
σκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός;" Εἰ δὲ [a]χήρα, ἔνθα
καὶ ἡ ἡλικία γηραλέα· τὸ γὰρ γῆρας πολλῆς δεῖται θεραπείας·
καὶ αὐτὴ ἡ φύσις· τὸ γὰρ τῶν γυναικῶν γένος πλείονος δεῖται
ἀναπαύσεως, ἅτε ἀσθενὲς ὄν· εἰ τοίνυν, ἔνθα καὶ ἡ ἡλικία καὶ ἡ
[b]φύσις, οὐκ [c]ἐφίεται αὐτῇ σπαταλᾶν, ἀλλὰ καὶ τεθνηκέναι
αὐτήν φησιν· οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπε μὴ σπαταλᾶν, ἀλλ', "ἡ σπα-
ταλῶσα ζῶσα τέθνηκε," καὶ ἐξέκοψεν αὐτήν· ἡ γὰρ τεθνηκυῖα
C ἐκκέκοπται· ποίαν ἕξει συγγνώμην ἄνθρωπος ταῦτα ποιῶν, ἐφ'
οἷς ἡ γυνὴ ἡ γεγηρακυῖα κολάζεται; Ἀλλὰ ταῦτα οὐδεὶς οὐδὲ
εἰς ἔννοιαν λαμβάνει, [d]ταῦτα οὐδεὶς ἐξετάζει. Ἐγὼ [e]δὲ ταῦτα
εἰπεῖν ἠναγκάσθην, οὐχὶ τοὺς ἱερέας ἀπαλλάξαι ἐγκλημάτων (56)
βουλόμενος, ἀλλ' ὑμῶν φειδόμενος. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἂν μὲν
προσηκόντως καὶ δικαίως ταῦτα ἀκούωσιν, ἅτε [f]ὡς χρηματιζό-
μενοι, οὐδὲν παρ' ὑμῶν βλάπτονται· ἀλλ' ἄν τε εἴπητε, ἄν τε
μὴ εἴπητε, λόγον τῷ δικαστῇ διδόασιν ἐκεῖ· ὥστε οὐδὲν αὐτοὺς
D τὰ ὑμέτερα βλάπτει ῥήματα. Ἂν δὲ καὶ ψευδῆ ᾖ τὰ παρ'
ὑμῶν λεγόμενα, ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐκέρδανον συκοφαντούμενοι εἰκῇ,
ὑμεῖς δὲ ἑαυτοὺς ἐντεῦθεν βλάπτετε. Ἐπὶ δὲ ὑμῶν οὐχ οὕτως
ἐστίν· ἀλλ' ἄν τε ἀληθῆ ᾖ, ἄν τε ψευδῆ τὰ κατ' [g]αὐτῶν, λεγον-

[22] 1 Tim. vi. 6—9. [23] Rom. xiii. 14. 1 Cor. vi. 13. 1 Tim. v. 6. ii. 12.

[v] φησὶ] λέγει C.G. Sav. cet. [w] τί γάρ—μέγας] τὸ χωρίον διεξιοῦσιν· εἰπὼν γὰρ, π. μέγας ἐστὶν (ἔστι π. μέγας C.) C.G. Sav. cet. [x] οὐδὲν γὰρ] εἶτα, οὐδὲν C.G. Sav. cet. [y] εἶτα om. C.G. Sav. cet. [z] δὲ] δαὶ ter C. [a] χήρα] ἡ χήρα C.F.G. Sav. cet. [b] φύσις] + κώλυμα C.G. Sav. cet. [c] ἐφίεται pro ἀφίεται C. Statim αὐτῇ pro αὐτὴν idem. αὐτῇ om. E. [d] ταῦτα om. C. [e] δὲ] + νῦν C.F.G. Sav. cet. [f] ὡς om. C.G. Sav. cet. [g] αὐτοὺς E. Veron.

τες αὐτοὺς κακῶς, βλάπτεσθε. Τί δήποτε; Ἄν τε γὰρ ἀληθῆ
ᾖ, καὶ οὕτω βλάπτεσθε, κρίνοντες τοὺς διδασκάλους, καὶ τὴν
τάξιν ἀνατρέποντες· εἰ γὰρ ἀδελφὸν οὐ δεῖ κρίνειν, πολλῷ
μᾶλλον διδάσκαλον· ἂν δὲ ψευδῆ, [h]ἀφόρητος ἡ κόλασις καὶ ἡ E
τιμωρία· παντὸς γὰρ ῥήματος ἀργοῦ δώσετε λόγον. Ὥστε
ὑμῶν ἕνεκεν πάντα ποιοῦμεν καὶ κάμνομεν. Ὅπερ δὲ ἔφην,
οὐδεὶς ταῦτα ἐξετάζει, οὐδεὶς ταῦτα πολυπραγμονεῖ, οὐδεὶς
λέγει πρὸς ἑαυτὸν τούτων οὐδέν. Βούλεσθε καὶ ἕτερα προσθῶ;
[24] "Ἐὰν μή τις ἀποτάξηται," φησὶν ὁ Χριστὸς, "πᾶσιν αὐτοῦ
τοῖς ὑπάρχουσιν, οὐκ ἔστι μου ἄξιος." Τί [i]δὲ, ὅταν λέγῃ,
[25] "Δύσκολον πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρα-
νῶν;" τί δὲ ὅταν λέγῃ, "Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε F
τὴν παράκλησιν ὑμῶν;" Οὐδεὶς [k]τοῦτο ἐξετάζει, οὐδεὶς ἐννοεῖ,
οὐδεὶς πρὸς ἑαυτὸν διαλέγεται· [l]ἀλλ' ἐν τοῖς ἑτέρων σφοδροὶ
κάθηνται πάντες ἐξετασταί. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔστι κοινωνοὺς
ποιῆσαι τῶν ἐγκλημάτων. Ἵνα δὲ [m]καὶ αὐτῶν, ὧν φατε τοὺς 272
ἱερεῖς ὑπευθύνους εἶναι, ἀπαλλάξω δι' ὑμᾶς, ἀκούσατε· [n]τὸ γὰρ
περὶ τούτων πεπεῖσθαι, ὡς παραβαινόντων τὸν νόμον τοῦ θεοῦ,
πολλὴ πρὸς τὸ κακόν ἐστι ῥοπή. Φέρε οὖν κἀκεῖνα ἐξετάσω-
μεν. Εἶπεν ὁ Χριστὸς, [26] "Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυ-
ρον, [o]μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μὴ ζώνην, μὴ ῥάβδον."
Τί οὖν, εἰπέ μοι; Πέτρος παρὰ τὸ πρόσταγμα ἐποίει; [p]πῶς
γὰρ οὒ, ὁ καὶ ζώνην ἔχων καὶ ἱμάτιον καὶ ὑποδήματα; [q]Ἄκουε
γὰρ τοῦ ἀγγέλου λέγοντος πρὸς αὐτὸν, [27] "Περίζωσαι καὶ
ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου" καίτοι οὐ τοσαύτη [r]χρεία τῶν ὑπο- B
δημάτων ἦν· ἔνεστι γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ ἀνυπόδετον
εἶναι, ἡ δὲ πολλὴ χρεία ἐν τῷ χειμῶνί ἐστιν· ἀλλ' ὅμως εἶχε.
Τί δὲ [s]ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ Τιμοθέῳ γράφων, [28] "Σπούδασον
πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν·" εἶτα παραγγέλλει καὶ λέγει· "Τὸν
φελώνην, ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος
φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας;" Ἰδοὺ φελώνην
εἶπε· καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι καὶ ἕτερον οὐκ εἶχεν, ὃν ἐφόρει. C
Εἰ μὲν γὰρ μηδὲ ὅλως ἐφόρει, περιττῶς [t]ἐκέλευε τοῦτον ἀπε-

[24] Luc. xiv. 33. [25] Matth. xix. 23. Luc. vi. 24.
[26] Matth. x. 9. [27] Act. xii. 8. [28] 2 Tim. iv. 21, 13.

[h] ἀφ.] καὶ ἀφ. E. Veron. [i] δὲ] δαὶ bis C. [k] ταῦτα E. Mox οὐδεὶς τοῦτο ἐννοεῖ Sav. cet. repugnantibus libris. [l] ἀλλ' ἐν] ἀλλὰ F. Veron. Haec κάθηνται πάντες ἐξετασταὶ om. E.F. Veron. [m] καὶ om. C. [n] τὸ] τοῦτο E. [o] μηδὲ] μὴ C. [p] Haec πῶς γὰρ οὒ, ὁ om. C.G. οὐ om. E. Veron. ὁ om. Catena in Act. Apost. xii. 8. [q] ἄκουε γὰρ] Sic E. Cat. Veron. ὅτι γὰρ εἶχεν, ἄκουε Sav. cet. [r] χρεία] + τούτων Edd. τούτων om. C. Cat. inclusum a Sav. Mor. [s] ὁ om. C. [t] ἐκέλευε C.E. Cat. ἐκέλευσε Edd.

νεχθῆναι· εἰ δὲ οὐκ ἐνῆν μὴ φορεῖν, δῆλον ὅτι ἕτερον εἶχε. Τί
[v]δὲ, ὅτι διετίαν ὅλην ἐν οἰκείῳ μισθώματι ἔμενεν; ἆρα παρ-
ήκουσε τοῦ Χριστοῦ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ὁ λέγων, 29 "Ζῶ
δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός;" περὶ οὗ ὁ Χριστὸς
ἐμαρτύρησε λέγων, ὅτι "Σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος;"
Ἔδει ταύτην ἀφεῖναι τὴν ἀμφιβολίαν παρ' ὑμῖν, καὶ μηδε-
μίαν ἐπαγαγεῖν τῷ ζητήματι λύσιν, ἀλλὰ ταύτην ὑμᾶς δίκην
D εἰσπράξασθαι τῆς περὶ τὰς γραφὰς ὀλιγωρίας· πάντα γὰρ
ταῦτα ἐκ τούτου γίνεται. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἑτέρων ἁμαρ-
τήμασίν ἐσμεν πικροὶ ἐξετασταὶ, καὶ τῶν ἡμετέρων οὐδένα λόγον
ποιούμεθα, ὅτι τὰς γραφὰς οὐκ ἴσμεν, [w]ὅτι τοὺς θείους οὐ παι-
δευόμεθα νόμους. Ἔδει μὲν οὖν ταύτην ὑμᾶς εἰσπράξασθαι τὴν
δίκην· ἀλλὰ τί [x]πάθω; Πολλὰ καὶ πέρα τοῦ δέοντος οἱ πατέ-
ρες χαρίζονται τοῖς παισὶ, τῶν σπλάγχνων αὐτοῖς [y]διαθερμαι-
νομένων τῶν [z]πατρικῶν· [a]κἂν ἴδωσι τὸ παιδίον [b]κατηφῆσαν,
E τηκόμενον, [c]καὶ αὐτοὶ μᾶλλον [d]ἐκείνου δάκνονται, καὶ οὐ παύ-
ονται, ἕως ἂν τῆς ἀθυμίας τὴν ὑπόθεσιν ἀνέλωσι. Πλὴν κἂν
τοῦτο [e]γενέσθω, κἂν κατηφήσατε ἐπὶ τῷ μὴ λαβεῖν, ἵνα λάβητε
καλῶς. Τί οὖν [f]ἐστιν; Οὐκ ἠναντιώθησαν, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ
καὶ σφόδρα ἠκολούθησαν τοῖς ἐπιτάγμασι τοῦ Χριστοῦ. Τὰ
γὰρ ἐπιτάγματα ἐκεῖνα πρόσκαιρα ἦν, καὶ οὐ διαπαντός. Καὶ
F τοῦτο οὐ στοχαζόμενος λέγω, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν.
Πῶς; Φησὶν ὁ Λουκᾶς εἰρηκέναι τὸν Χριστὸν τοῖς μαθηταῖς,
30 "Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ζώνης (57)
καὶ ὑποδημάτων, μή τι ὑστέρησεν ὑμῖν; Λέγουσιν αὐτῷ, οὔ.
273 Οὐκοῦν [g]λοιπὸν κτήσασθε." Ἀλλὰ τί ἔδει, εἰπέ μοι; ἕνα
χιτῶνα ἔχειν; Τί οὖν; εἰ πλύνεσθαι τοῦτον ἔδει, γυμνὸν
[h]ἐχρῆν οἴκοι [i]καθῆσθαι; ἢ γυμνὸν περιϊέναι καὶ ἀσχημονεῖν,
χρείας καλούσης; Ἐννόησον οἷον ἦν Παῦλον τὸν ἐπὶ τοσούτοις
κατορθώμασι περιϊόντα τὴν οἰκουμένην διὰ ἱματίου ἔνδειαν
οἴκοι καθῆσθαι, καὶ τηλικούτοις πράγμασιν ἐμποδίζειν. Τί δὲ,
εἰ κρυμὸς ἐπετέθη σφοδρὸς, καὶ [k]κατέβρεξεν, ἢ καὶ ἐπάγωσε,
πῶς ξηραίνεσθαι [l]ἐνῆν; πάλιν γυμνὸν ἐχρῆν καθῆσθαι; τί δὲ,

29 Gal. ii. 20. Act. ix. 15. 30 Luc. xxii. 35, 36.

[v] δὲ] δαὶ C. [w] ὅτι τοὺς θ. οὐ] οὐδὲ τοὺς θ. E. [x] πάθω] + πατήρ εἰμι C.G. Sav. cet. [y] διαθ.] + ἐκεῖνοι C.G. Sav. cet. [z] πνευματικῶν C.F. Veron. [a] κἂν] ἂν C.G. [b] κατηφιάσαν et mox κατηφιάσατε Edd. repugnantibus libris. [c] καὶ] κἂν F. καὶ om. C.G. Sav. cet. [d] ἐκείνου] τούτου C. [e] γινέσθω G. Statim κἂν om. C.G. [f] ἐστιν] + εἰπεῖν C.G. Sav. cet. invita Cat. [g] λοιπὸν om. C.G. [h] ἐχρῆν om. C. [i] καθῆσθαι C.E.G. Cat. κάθεσθαι F. καθέζεσθαι Edd. [k] κατέβρεξεν] + ὑετὸς C.G. ἢ καὶ ἐπάγωσε om. iidem. [l] ἐνῆν] ἐστιν C.

εἰ ψῦχος κατέτεινε τὸ σῶμα, τήκεσθαι ἔδει, καὶ μὴ φθέγγε- B
σθαι; Ὅτι γὰρ οὐκ ἀδαμάντινα σώματα αὐτοῖς κατεσκεύαστο, ἄκουσον τί φησι [m]περὶ Τιμοθέου· [31] "Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας·" καὶ πάλιν περὶ ἑτέρου, "Ἀναγκαῖον ἡγησάμην ἀποστεῖλαι ὑμῖν τὸν ὑμῶν ἀπόστολον καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου. Καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτου, ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν· οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ." Ὥστε ἁλώσιμοι πᾶσιν ἦσαν τοῖς πάθεσι. Τί οὖν; ἀπόλλυσθαι ἐχρῆν; Οὐδαμῶς. Τίνος οὖν ἕνεκεν τότε τοῦτο ἐπέταξε; Τὴν δύναμιν αὐτοῦ θέλων δεῖξαι, C
ὅτι καὶ μετὰ ταῦτα ἐδύνατο οὕτω ποιῆσαι, ἀλλ' οὐκ ἐποίησε. [n]Τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ ἐποίησε; Πολλῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἦσαν οὗτοι θαυμασιώτεροι, ὧν τὰ ὑποδήματα οὐ κατετρίβετο, οὐδὲ τὰ ἱμάτια, καὶ ταῦτα ἐκείνην τὴν ἔρημον διοδευόντων, ἔνθα θερμοτέρα ἐπιπίπτουσα ἡ ἀκτὶς ἡ ἡλιακὴ καὶ λίθους αὐτοὺς καταφρύγειν δύναται. Τίνος οὖν ἕνεκεν [o]τοῦτο ἐποίησε; Διὰ σέ. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ [p]ἔμελλες ὑγιαίνειν, ἀλλὰ τραυματίζεσθαι, τῶν φαρμάκων σοι τὴν ὑπόθεσιν παρέσχε· καὶ τοῦτο δῆλον [q]ἐκεῖ- D
θεν. Οὐκ ἠδύνατο [r]αὐτὸς θρέψαι; [s]ὁ σοὶ [t]τῷ προσκεκρουκότι [v]διδοὺς, οὐ πολλῷ μᾶλλον Παύλῳ ἂν ἔδωκεν; ὁ τοῖς Ἰσραηλίταις διδοὺς τοῖς γογγυσταῖς, τοῖς πόρνοις, τοῖς εἰδωλολάτραις, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἂν Πέτρῳ τῷ [w]ἀναλίσκοντι ἅπαντα δι' αὐτὸν [x]ἀφῆκεν; ὁ μιαροὺς ἀφεὶς ἔχειν ἄνδρας, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἂν Ἰωάννῃ ἐχαρίσατο, τῷ καὶ τὸν πατέρα δι' αὐτὸν [y]καταλεί- E
ποντι; Ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν· ἀλλὰ διὰ σοῦ αὐτοὺς τρέφει, ἵνα σὺ ἁγιασθῇς. Καὶ θέα μοι τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλανθρωπίας. Εἵλετο τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς ἐλαττωθῆναι, ἵνα σὺ μικρὸν ἀναπνεύσῃς. [z]Εἰ γὰρ ἐποίησεν αὐτοὺς [a]ἀνενδεεῖς, πολλῷ θαυμαστότεροι ἂν ἦσαν, πολλῷ ἐπιδοξότεροι· ἀλλὰ σοῦ ἡ σωτηρία [b]ἐξεκέκοπτο. Οὐχ εἵλετο τοίνυν ἐκείνους γενέσθαι θαυμαστοὺς, [c]ἵνα σὺ σωθῇς, ἀλλ' ἐλαττοῦσθαι μᾶλλον· [d]καὶ ἐλαττωθῆναι F
ἐκείνους συνεχώρησεν, ἵνα σὺ δυνηθῇς σωθῆναι. [e]Οὐ γὰρ ὁμοίως αἰδέσιμός ἐστι διδάσκαλος λαμβάνων, ἀλλ' ἐκεῖνος μάλιστα τι-

[31] 1 Tim. v. 23.

[m] περὶ Τ.] Τιμοθέῳ C. πρὸς Τιμόθεον Cat. [n] τίνος οὖν] καὶ τίνος C. [o] τοῦτο ἐποίησε] ἔπραξε C. ἐπέταξε G. [p] ἔμελλεν E.F. Veron. [q] ἐκεῖθεν] + εἰπὲ γάρ μοι C.G. Sav. cet. [r] αὐτὸς] + αὐτοὺς C.G. Sav. cet. [s] ὁ] Sic E. πῶς ὁ C.G. εἰ Edd. [t] τῷ om. C. [v] δίδως C. ἔδωκεν Edd. invitis libris. [w] ἀναλίσκοντι] καταλείψαντι C.F.G. Sav. cet. [x] ἀφῆκεν om. C.G. inclusum a Sav. Mor. [y] καταλιπόντι E. [z] εἰ γὰρ] ἀλλ' εἰ C.G. Sav. cet. [a] ἀνενδεεῖς] + φησὶ C.E.G. Sav. cet. [b] ἐξεκόπτετο C.G. [c] ἵνα σὺ σωθῇς om. E. post μᾶλλον transp. C.G. Sav. cet. [d] καὶ om. G. [e] οὐ γὰρ] ἀλλ' οὐχ C.G.

μᾶται ὁ μὴ λαμβάνων· ἀλλ' ὁ μαθητὴς οὐκ ὠφελεῖται, ἀλλὰ
τὸν καρπὸν [f]ἐγκόπτεται. Ὁρᾷς τὴν σοφίαν τοῦ φιλανθρώπου
274 θεοῦ; Ὥσπερ γὰρ αὐτὸς οὐχὶ τὴν ἰδίαν δόξαν ἐζήτησεν, οὐδὲ
[g]τὰ ἑαυτοῦ ἐσκόπησεν, ἀλλὰ ἐν δόξῃ ὢν εἵλετο ἀτιμασθῆναι
διὰ [h]σὲ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν διδασκάλων· [i]δυναμένους αὐτοὺς εἶναι
αἰδεσίμους, εἵλετο εἶναι εὐκαταφρονήτους διὰ σὲ, ἵνα σὺ ἔχῃς
κερδαίνειν, ἵνα σὺ ἔχῃς πλουτεῖν. [k]Ἵνα εὐπορῇς ἐν τοῖς πνευ-
ματικοῖς, [l]διὰ τοῦτο ἐκεῖνος ἀπορεῖ ἐν τοῖς βιωτικοῖς. [m]Εἰ
τοίνυν ἐδύνατο ποιῆσαι αὐτοὺς ἀνενδεεῖς, [n]ἔδειξεν [o]ὅτι διὰ σὲ
B ἀφίησιν αὐτοὺς ἐν ἐνδείᾳ [p]εἶναι. Ταῦτα οὖν εἰδότες, μὴ πρὸς
κατηγορίας, ἀλλὰ πρὸς εὐποιΐας τραπῶμεν· μὴ τὰ ἑτέρων κακὰ
περιεργαζώμεθα, [q]ἀλλὰ τὰ ἡμέτερα [r]αὐτῶν ἀναλογιζώμεθα·
τὰ ἑτέρων κατορθώματα [s]λογιζώμεθα, τὰ δὲ ἡμέτερα ἁμαρτή-
ματα ἐννοῶμεν· καὶ οὕτως εὐαρεστήσομεν τῷ θεῷ. Ὁ μὲν γὰρ
τὰ ἑτέρων ἁμαρτήματα ὁρῶν, καὶ τὰ αὐτοῦ κατορθώματα,
διπλῇ βλάπτεται· ἀπό τε γὰρ τούτων εἰς ἀπόνοιαν αἴρεται,
ἀπό τε ἐκείνων εἰς ῥαθυμίαν ἐμπίπτει. Ὅταν γὰρ ἐννοήσῃ, ὅτι
ὁ δεῖνα ἥμαρτεν, εὐκόλως ἁμαρτήσει καὶ αὐτός· ὅταν ἐννοήσῃ,
C ὅτι αὐτὸς κατώρθωσεν, εὐκόλως ἀπονοεῖται. Ὁ δὲ τὰ μὲν
[t]αὐτοῦ κατορθώματα λήθῃ παραδιδοὺς, τὰ δὲ ἁμαρτήματα βλέ-
πων μόνα, καὶ [v]τὰ ἑτέρων ἁμαρτήματα μὴ περιεργαζόμενος,
ἀλλὰ τὰ κατορθώματα, πολλὰ κερδανεῖ. [w]Πῶς; Ὅταν ἴδῃ,
ὅτι ὁ δεῖνα κατώρθωσε, πρὸς τὸν ἴσον [x]αἴρεται ζῆλον· ὅταν (58)
ἴδῃ, ὅτι αὐτὸς ἥμαρτε, ταπεινοφρονήσει καὶ μετριάσει. Ἂν
οὕτω ποιῶμεν, [y]καὶ οὕτω τὰ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομῶμεν, δυνησό-
μεθα τῶν ἐπηγγελμένων τυχεῖν [z]ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρω-
D πίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ
ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[f] ἐγκόπτεται] ζημιοῦται C.G. [g] τὰ] τὸ C.G. Sav. cet. [h] σὲ] + ἵνα σὺ ἔχῃς κερδαίνειν C. [i] δυνάμενος C.E.G. Sav. cet. Mox ποιῆσαι pro εἶναι iidem. [k] ἵνα] + γὰρ σὺ C.G. Sav. cet. [l] διὰ τοῦτο om. C.G. [m] εἰ] ὅτι C.G. Sav. cet. [n] ἔδειξε] + διὰ πολλῶν C.G. Sav. cet. [o] ὅτι] + δὲ C.F.G. Sav. cet. [p] εἶναι] + καὶ διὰ τοῦτο πάλιν δέδεικται E.F. + καὶ τοῦτο δείκνυται ὁμοίως G. Sav. δείκνυται ὁμοίως καὶ τοῦτο C. Haec desunt in Veron. [q] ἀλλὰ—τὰ ἑτέρων] ἀλλὰ τὰ ἡμῶν αὐτῶν. ἂν τοῦτο ποιῶμεν, καὶ τὰ μὲν ἑτέρων C.G. [r] αὐτῶν om. E. [s] λογιζώμεθα omnes. ἐννοῶμεν Edd. Mox ἐννοῶμεν omnes. ἀναλογιζώμεθα Edd. [t] αὐτοῦ E. [v] τὰ] + μὲν C.G. Mox τὰ δὲ pro ἀλλὰ τὰ C. [w] πῶς] καὶ πῶς, ἄκουε C.G. πῶς; ἄκουε Sav. cet. Statim ὅταν γὰρ ἴδῃ C. [x] αἴρεται] κληθήσεται C. παρακληθήσεται G. [y] καὶ—οἰκονομῶμεν om. E.F. Veron. [z] ἀγαθῶν] + ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν E.F.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ.

[1]Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. Τὰ αὐτὰ γράφειν
[a]ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. Βλέπετε E
τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατα-
τομήν. Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομὴ, οἱ πνεύματι [b]θεοῦ
λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν
σαρκὶ [c]πεποιθότες.

Αἱ ἀθυμίαι καὶ αἱ φροντίδες, ὅταν πέρα τοῦ μέτρου τὴν
ψυχὴν κατατείνωσι, τῆς οἰκείας αὐτὴν ἀποστεροῦσιν ἰσχύος. F
Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τοὺς Φιλιππησίους ἐν πολλῇ ὄντας
ἀθυμίᾳ [d]ἀνίησιν. Ἦσαν δὲ ἐν ἀθυμίᾳ διὰ τὸ μὴ γινώσκειν πῶς
τὰ κατὰ Παῦλον· ἦσαν ἐν ἀθυμίᾳ διὰ τὸ νομίζειν αὐτὸν ἤδη
τετελευτηκέναι, διὰ τὸ κήρυγμα, διὰ Ἐπαφρόδιτον. Ὑπὲρ
δὴ τούτων ἁπάντων πληροφορῶν αὐτοὺς ἐπάγει· "Τὸ λοιπὸν, 275
ἀδελφοί μου, χαίρετε." Οὐκ ἔχετε, φησὶ, λοιπὸν ἀθυμίας ὑπό-
θεσιν· ἔχετε Ἐπαφρόδιτον, δι' ὃν ἠλγεῖτε· ἔχετε Τιμόθεον,
ἔρχομαι κἀγὼ, τὸ εὐαγγέλιον ἐπιδίδωσι. Τί ὑμῖν λείπει λοι-
πόν; Χαίρετε. Γαλάτας μὲν οὖν τέκνα καλεῖ, τούτους δὲ
ἀδελφούς. Ὅταν μὲν γὰρ ἢ διορθοῦσθαί τι βούληται, ἢ φιλο-
στοργίαν ἐνδείξασθαι, τέκνα καλεῖ· ὅταν δὲ μετὰ πλείονος
τιμῆς διαλέγηται, ἀδελφούς. "Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, φησὶ,
χαίρετε ἐν κυρίῳ." Καλῶς εἶπεν, "ἐν κυρίῳ," [e]οὐ κατὰ τὸν
κόσμον· οὐκ ἔστι γὰρ χαρῆναι τοῦτο. Αἱ θλίψεις αὗται, φη- B
σὶν, αἱ κατὰ Χριστὸν, ἔχουσι χαράν. "Τὰ αὐτὰ γράφειν
ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. Βλέπετε τοὺς
κύνας." Ὁρᾷς πῶς οὐκ ἐν ἀρχῇ τὴν παραίνεσιν εἰσάγει, ἀλλ'
ὅτε αὐτοὺς πολλὰ ἐπῄνεσεν, [f]ὅτε ἐθαύμασε, τότε τοῦτο ποιεῖ,
καὶ πάλιν ἐπαινεῖ. Δοκεῖ γὰρ [g]οὗτος φορτικώτερος εἶναι ὁ
λόγος· ὅθεν αὐτὸν πάντοθεν συσκιάζει. Τίνας δέ φησι κύνας;
Ἐνταῦθα ἦσάν τινες, οὓς ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς αἰνίττεται,
Ἰουδαῖοι μιαροὶ καὶ κατάπτυστοι, αἰσχροκερδεῖς καὶ φίλαρχοι, C
οἳ βουλόμενοι τῶν πιστῶν πολλοὺς παρασπάσαι, ἐκήρυττον καὶ
τὸν Χριστιανισμὸν, καὶ τὸν Ἰουδαϊσμὸν, παραφθείροντες τὸ

[1] CAP. III. v. 1—3.

HOM. XI. [a] ὑμῖν om. G. [b] θεῷ Sav. cet. repugnantibus libris et Veron. [c] πεποιθότες] + καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν ἐν σαρκὶ C. + καίπερ ἐ. ἔ. π. καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἑξῆς G. [d] ἀνίστησιν C. Sav. cet. [e] οὐ] ἀντὶ τοῦ οὐ C.G. Mox οὐκέτι pro οὐκ ἔστι Cat. [f] ὅτε] + γὰρ C.G. [g] οὗτος] ἂν μὴ οὕτω C.G.

εὐαγγέλιον. Ἐπεὶ οὖν ἦσαν δυσδιάγνωστοι, διὰ τοῦτό φησι,
"Βλέπετε τοὺς κύνας." Οὐκέτι τέκνα Ἰουδαῖοι. Ποτὲ οἱ
ἐθνικοὶ τοῦτο ἐκαλοῦντο, νῦν δὲ ἐκεῖνοι. Διὰ τί; Ὅτι ὥσπερ
οἱ ἐθνικοὶ καὶ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ ἀλλότριοι ἦσαν, οὕτω
καὶ οὗτοι γεγόνασι νῦν· καὶ τὸ ἀναιδὲς αὐτῶν καὶ τὸ [h]ἰταμὸν
D παρίστησι, καὶ τὴν πολλὴν πρὸς τέκνα διάστασιν. Ὅτι γὰρ
οἱ ἐθνικοί ποτε κύνες ἐκαλοῦντο, ἄκουσον τῆς Χαναναίας τί
φησι· [2]"Ναὶ, κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν
ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν."
Ἵνα δὲ μηδὲ τοῦτο ἔχωσιν, ἐπειδὴ καὶ κύνες εἰσὶν ἐπιτραπέζιοι,
ἐπάγει, [i]ὅθεν αὐτοὺς καὶ ἀλλοτριοῖ, λέγων, "Βλέπετε τοὺς
κακοὺς ἐργάτας." [k]Θαυμασίως εἶπε, "Βλέπετε τοὺς κακοὺς
ἐργάτας·" ἐργάζονται [l]μὲν, φησὶν, ἀλλ' ἐπὶ κακῷ, καὶ ἀργίας
E πολλῷ χεῖρον ἔργον, ἀνασπῶντες τὰ καλῶς κείμενα. "Βλέ-
πετε, [m]φησὶ, τὴν κατατομήν." Σεμνὸν ἦν παρὰ Ἰουδαίοις τὸ
τῆς περιτομῆς, ὅπου γε καὶ ὁ νόμος αὐτῇ ὑπεξίστατο, καὶ τὸ
σάββατον ἦν εὐτελέστερον [n]τῆς περιτομῆς. Ἵνα μὲν γὰρ
περιτομὴ γένηται, ἐλύετο σάββατον· ἵνα δὲ σάββατον φυ-
λαχθῇ, οὐδέποτε ἐλύετο [o]περιτομή. Καὶ θέα μοι τοῦ θεοῦ
οἰκονομίαν. [p]Αὐτὴ ἡ τοῦ σαββάτου αἰδεσιμωτέρα, [q]εὑρίσκεται
ἔν τισι χρόνοις μὴ [r]παραληφθεῖσα. Ὅταν οὖν αὐτὴ λύηται,
F πολλῷ μᾶλλον τὸ σάββατον. Διὰ τοῦτο τὸ ὄνομα αὐτῆς ὁ
Παῦλος κατατέμνει, καί φησι· "Βλέπετε τὴν κατατομήν."
Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι κακὸν ἡ περιτομὴ, περιττὸν ἡ περιτομὴ, ἵνα
276 μὴ πλήξῃ τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ σοφώτερον αὐτὸ οἰκονομεῖ, τοῦ (59)
μὲν πράγματος ἀπάγων, τῷ δὲ ῥήματι χαριζόμενος, μᾶλλον δὲ
καὶ τῷ πράγματι σπουδαιότερον. Ἀλλ' οὐκ ἐπὶ Γαλατῶν
[s]οὕτως. Ἐπειδὴ γὰρ πολλὴ νόσος ἦν ἐκεῖ, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ
λοιπὸν μετὰ πολλῆς τῆς αὐθεντίας ἐπάγει τὴν τομήν· ἐνταῦθα
δὲ, ἐπειδὴ οὐδὲν τοιοῦτον [t]εἰργάσαντο, αὐτοῖς χαρίζεται τὴν
ἀπὸ τῆς προσηγορίας ἡδονήν· κἀκείνους [v]ἐκβάλλει, καί φησι·

[2] Matth. xv. 27.

[h] ἰταμὸν] + ἐντεῦθεν C.G. Sav. cet. Mox πρὸς τὰ τέκνα Cat. [i] ὅθεν] ὅπερ ex corr. E. [k] θαυμασίως] Sic C.F.G. καὶ θαυμαστῶς Sav. cet. θαυμασίως —ἐργάτας om. E. Veron. [l] μὲν] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. Mox ὁ καὶ ἀργίας Cat. [m] φησὶ om. C.G. [n] τῆς π.] αὐτῆς C.G. Sav. cet. non Cat. [o] ἡ π. Edd. ἡ om. C.E. Cat. [p] αὕτη bis Cat. Statim ἡ om. C. Cat. [q] εὑρίσκεται om. E.F. Veron. invita Cat. Post παραληφθεῖσα add. φαίνεται E. [r] παραληφθεῖσα pro παραλειφθεῖσα sine libris correximus. [s] οὕτως] + ἀλλ' ἑτέρως C.G. [t] εἰργάσατο C. [v] ἐκβάλλει] + καὶ τούτους Edd. καὶ τούτους om. C.G.

“Βλέπετε τὴν κατατομήν. Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή.” Πῶς; “Οἱ πνεύματι [w]θεοῦ λατρεύοντες, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες.” Οὐκ εἶπεν, ὅτι δοκιμάζομεν ἐκείνην τὴν περιτο- B
μὴν, καὶ ταύτην, τίς ἐστιν ἀμείνων, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ ὀνόματος αὐτῇ μετέδωκεν· ἀλλὰ τί φησιν; Ἡ περιτομὴ ἐκείνη κατατομή ἐστι. Διὰ τί; Οὐδὲν γὰρ ἄλλο ποιοῦσιν, ἢ τὴν σάρκα κατατέμνουσιν. Ὅταν γὰρ μὴ ᾖ νόμιμον τὸ γινόμενον, οὐδὲν ἄλλο ἢ σαρκὸς τομή ἐστι καὶ κατατομή. [x]Ἢ διὰ τοῦτο, ἢ ὅτι τὴν ἐκκλησίαν ἐπειρῶντο [y]διατέμνειν. Καὶ [z]κατατομὴν δὲ λέγομεν ἐπὶ τῶν εἰκῇ καὶ ἁπλῶς καὶ ἄνευ τέχνης τοῦτο ποιούντων. Εἰ C
γὰρ δεῖ περιτομὴν ζητῆσαι, φησὶ, παρ' ἡμῖν ταύτην [a]ἂν εὑρήσετε. “Οἱ πνεύματι [b]θεοῦ λατρεύοντες·” τουτέστιν, οἱ πνευματικῶς λατρεύοντες. Εἰπὲ γάρ μοι, τί βέλτιον, ψυχὴ ἢ σῶμα; Δῆλον ὅτι ψυχή. Οὐκοῦν καὶ ἡ περιτομὴ ἐκείνη [c]βελτίων, μᾶλλον δὲ οὐκέτι βελτίων, ἀλλ' αὕτη μόνη ἐστὶ περιτομή. Ἕως μὲν [d]γὰρ ὁ τύπος εἱστήκει, εἰκότως κατὰ σύγκρισιν [e]προήγετο· [3]“Περιτεμεῖσθε γὰρ, φησὶ, τὴν ἀκροβυστίαν τῆς καρδίας ὑμῶν.” Οὕτω καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ ἀναιρεῖ αὐτὴν, λέγων· [4]“Οὐ γὰρ [f]ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν, D
οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομὴ, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι.” Λοιπὸν δὲ καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτὴν ἀποστερεῖ, οὐδέ ἐστι περιτομὴ, φησί. Καὶ γὰρ ὁ τύπος, ἕως ἂν [g]μέλλῃ ἡ ἀλήθεια, καλεῖται τοῦτο· ἐπειδὰν δὲ ἔλθῃ [h]ἡ ἀλήθεια, οὐκέτι καλεῖται. [i]Οἷον ἐπὶ σκιαγραφίας· [k]ὑπέγραφέ τις βασιλέα σκιαγραφῶν· ἕως ἂν [l]οὐκ ἐπάγῃ τὰ ἄνθη, [m]λέγομεν, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς· ἐπειδὰν δὲ [n]ἐπέλθῃ, κέκρυπται τῇ ἀληθείᾳ ὁ τύπος, καὶ οὐ [o]φαίνεται. E
[p]Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐν ἡμῖν γάρ ἐστιν ἡ περιτομὴ, ἀλλ', “ἡμεῖς

[3] Deut. x. 16. [4] Rom. ii. 28, 29.

[w] θεῷ Sav. cet. invitis libris. [x] ἢ διὰ τ.] ἢ οὖν διὰ τ. οὕτως αὐτὴν εἶπεν C.G. Sav. cet. [y] διατέμνειν] Sic C.E.F. κατατέμνειν Edd. Post κατατέμνειν add. τοῦτό φησιν Cat. [z] κ. δὲ] ἡμεῖς δὲ κ. C.E.G. Sav. cet. [a] ἂν om. C. inclusum a Sav. Mor. [b] θεῷ C. Sav. cet. [c] βελτίων] Sic Cat. Veron. μὴ βελτίων F. οὐ βελτίων E. Sav. cet. Sequentia μᾶλλον δὲ οὐκέτι βελτίων, quae aberant, ex Catena assumsimus. ἐκείνη—ἀλλ' αὕτη] αὕτη μᾶλλον ἐκείνης βελτίων· αὕτη γὰρ C.G. [d] γὰρ] οὖν C.G. [e] προήγετο (προηγεῖτο Cat.) περιτεμεῖσθε (περιτεμνεῖσθε Cat.) γὰρ, φησι] Sic Cat. προῆγε, τὸ περιτετμῆσθαι γράφων (φησὶ pro γράφων E. Veron. φάσκων C.) Codd. et Edd. [f] ὁ om. C. [g] μέλλῃ] + ἔρχεσθαι C.G. Sav. cet. [h] ἡ ἀλήθεια om. C.G. [i] οἷον] + ἐστι καὶ C.G. [k] ὑπέγραφε] γράφει C.G. [l] οὐκ om. C.E.F. Veron. Statim ἐπάγηται C.G. Sav. cet. [m] λέγομεν, ἰδοὺ ὁ β.] οὐ λέγεται β. C.G. Sav. cet. [n] ἐπιτεθῇ C.G. Sav. cet. Statim κρύπτεται E. κρύπτεται μὲν C.G. Sav. cet. [o] φαίνεται] + τότε δὲ καὶ λέγομεν, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς C.G. Sav. cet. [p] καὶ om. C.G.

ἐσμεν·” εἰκότως. Τοῦτο γάρ ἐστιν ἄνθρωπος, [q]ἡ περιτομὴ ἡ
ἐνάρετος· τοῦτό ἐστιν ἀληθῶς ἄνθρωπος. [r]Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐν
ἐκείνοις γάρ ἐστιν ἡ κατατομή· [s]αὐτοὶ γὰρ λοιπόν εἰσιν ἐν
ἀπωλείᾳ καὶ κακίᾳ.

[t]Ἀλλ' οὐκέτι, φησὶν, ἐν σώματι γίνεται ἡ περιτομὴ, ἀλλ'
ἐν [v]καρδίᾳ. “Καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ, φησὶ, πεποιθότες, [5] καίπερ
ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί.” [w]Τί λέγει ἐνταῦθα “πε-
F ποίθησιν,” καὶ, “ἐν σαρκί;” [x]Καύχησιν, παρρησίαν, σεμνολό-
γημα· καὶ καλῶς τοῦτο προσέθηκεν. Εἰ μὲν [y]γὰρ ἐξ ἐθνῶν ὢν
κατηγόρει τῆς περιτομῆς, οὐ τῆς περιτομῆς [z]δὲ, ἀλλὰ τῶν
277 ἀκαίρως αὐτὴν μεταχειριζόντων, ἔδοξεν ἂν, ὡς ἀπεστερημένος
τῆς τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ εὐγενείας, κατατρέχειν αὐτῆς, ὡς οὐκ εἰδὼς
τὰ σεμνὰ, οὐδὲ μετεσχηκὼς αὐτῶν· νῦν δὲ ὁ μετασχὼν [a]καὶ
κατηγορῶν, οὐ διὰ τοῦτο [b]κατηγορήσει, ὡς οὐ μετασχὼν, ἀλλ'
ὡς κατεγνωκὼς, οὐ δι' ἄγνοιαν, ἀλλὰ δι' ἐπίγνωσιν μάλιστα.
Ὅρα οὖν τί φησι καὶ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας, ἐμπεσὼν εἰς ἀνάγκην
τοῦ μεγάλα περὶ [c]ἑαυτοῦ εἰπεῖν, πῶς καὶ οὕτω τὴν ταπεινοφρο-
σύνην ἐνδείκνυται. [6] “Ἠκούσατε γὰρ, φησὶ, τὴν ἐμὴν ἀνα-
στροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ·” καὶ πάλιν ἐνταῦθα, “Εἴ τις
B δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκὶ, ἐγὼ μᾶλλον·” καὶ εὐθέως
ἐπήγαγεν· “Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων.” [d]Ἀλλ', “εἴ τις ἄλλος,”
[e]φησὶ, δεικνὺς τὴν ἀνάγκην, δεικνὺς ὅτι δι' ἐκείνους ἔλεγεν. Εἰ
πεποίθατε, φησὶ, [f]κἀγὼ λέγω, ἐπεὶ σιωπῶ. [g]Καὶ τὸ ἀνεπα-
χθὲς τῶν ἐλέγχων, [h]τὸ μὴ ὀνομαστὶ τοῦτο ποιεῖν, [i]τοῦτο
C κἀκείνοις ἐδίδου χώραν ἀναδραμεῖν. “Εἴ τις δοκεῖ πεποιθέναι.”
[k]Καὶ καλῶς εἶπε, “δοκεῖ,” ἢ ὡς οὐκ ἐχόντων τοσαύτην πεποί-
θησιν, ἢ ὡς τῆς πεποιθήσεως ἐκείνης οὐκ [l]ὄντως πεποιθήσεως
οὔσης· πάντα γὰρ ἀνάγκης ἦν, οὐ προαιρέσεως. [7] “Περιτομὴ
ὀκταήμερος.” [m]Καὶ πρῶτον τίθησιν [n]ὃ μάλιστα ηὔχουν, τὸ

[5] v. 4. [6] Gal. i. 13. [7] v. 5.

[q] ἡ περιτομὴ—ἄνθρωπος om. C. [r] καὶ—κατατομὴ] ἐν ἐκείνοις δὲ οὐκ εἶπεν οὕτως, ἀλλὰ βλέπετε τὴν κ. C.G. Sav. cet. [s] αὐτοὶ—κακίᾳ] ἐν κακίᾳ γὰρ ἦσαν καὶ ἀπωλείᾳ C. αὐτοὶ γὰρ λ. ἐν ἀπωλείᾳ ἦσαν καὶ κ. G. Sav. cet. [t] ἀλλ' οὐκέτι, φησὶν] εἶτα δηλῶν ὅτι οὐκέτι C.G. Sav. cet. [v] καρδίᾳ] + φησὶ C.G. Sav. cet. Mox φησὶ om. C.F.G. Sav. cet. [w] τί] τίνα C. [x] τὴν κ. τὴν π. τὸ σ. C. [y] γὰρ om. C. [z] δὲ] + μόνον C.F.G. Sav. cet. non Cat. Statim ἀλλὰ καὶ τῶν Codd. et Edd. καὶ om. Cat. [a] καὶ om. G. [b] κατηγορεῖ C.G. Sav. cet. [c] αὐτοῦ E. [d] ἀλλ'] οὐκ εἶπε τοῦτο προηγουμένως, ἀλλὰ μετὰ τὸ εἰπεῖν C.G. Sav. cet. [e] φησὶ om. C.F.G. Sav. cet. [f] κἀγὼ λέγω] ἐγὼ (κἀγὼ Sav. cet.) μᾶλλον. τοῦτο νῦν λέγω C.G. Sav. cet. Mox ἐσιώπων iidem. [g] καὶ] + ὅρα καὶ C. + ὅρα G. Sav. cet. [h] τὸ] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. [i] τοῦτο om. C.G. Sav. cet. [k] καὶ om. C.G. Cat. [l] ὄντως et οὔσης transp. C.E. fortasse alii, invita Cat. [m] καὶ om. C.G. [n] ὃ] ᾧ C.G. τὸ τῆς π. om. iidem. Statim εἶτα ἐκ γ. Ἰ. C.G. Sav. cet.

(60) τῆς περιτομῆς. "Ἐκ γένους Ἰσραήλ." [o]Τὰ ἀμφότερα ἔδειξεν, ὅτι οὐ προσήλυτος, [p]οὔτε ἐκ προσηλύτων. Ἀπὸ μὲν [q]γὰρ τοῦ ὀκταήμερος περιτμηθῆναι, [r]οὐχὶ προσήλυτος· ἀπὸ δὲ [s]τοῦ, "ἐκ γένους Ἰσραὴλ," οὐδὲ προσηλύτων γονέων. [t]Ἀλλ' ἵνα μὴ νομίσῃς, [v]ὅτι, "ἐκ γένους Ἰσραὴλ," ἐκ τῶν δέκα φυλῶν, φησὶ, "Φυλῆς Βενιαμίν·" [w]ὥστε τοῦ δοκιμωτέρου μέρους· τὰ γὰρ τῶν ἱερέων ἐν τῷ κλήρῳ ταύτης ἦν τῆς φυλῆς. "Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων·" [x]ὅτι οὐχὶ προσήλυτος, ἀλλ' ἄνωθεν τῶν εὐδοκίμων Ἰουδαίων. Ἐνῆν μὲν γὰρ εἶναι τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλ' οὐχ Ἑβραῖον ἐξ Ἑβραίων. Πολλοὶ γὰρ καὶ διέφθειρον ἤδη τὸ πρᾶγμα, καὶ τῆς γλώσσης [y]ἦσαν ἀμύητοι, ἑτέροις [z]κυκλούμενοι ἔθνεσιν. *Ἢ E
τοῦτο οὖν, ἢ τὴν πολλὴν εὐγένειαν [a]δείκνυσιν. "Κατὰ νόμον Φαρισαῖος." [b]Ἔρχεται λοιπὸν εἰς τὰ τῆς αὐτοῦ [c]προαιρέσεως· ἐκεῖνα γὰρ πάντα ἀπροαίρετα· καὶ γὰρ τὸ περιτμηθῆναι οὐκ αὐτοῦ, καὶ τὸ, "ἐκ γένους Ἰσραὴλ," καὶ τὸ, "ἐκ φυλῆς Βενιαμίν·" ὥστε καὶ ἐκ [d]τούτων πλεονεκτεῖν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐκοινώνουν αὐτῷ πολλοί. Ποῦ οὖν τὸ μᾶλλον; Μάλιστα μὲν καὶ ἐν τούτῳ [e]τῷ μὴ προσήλυτον εἶναι· [f]τὸ γὰρ ἐκ τῆς δοκιμωτάτης φυλῆς [g]καὶ αἱρέσεως, [h]τὸ ἄνωθεν ἐκ προγόνων, [i]οὐ πολλοὶ F
εἶχον· [k]ἀλλ' ἔρχεται εἰς τὰ τῆς προαιρέσεως, ὅπου τὸ μᾶλλόν ἐστι. "Κατὰ νόμον Φαρισαῖος, [8]κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν." [l]Ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο· ἔστι γὰρ καὶ Φαρισαῖον εἶναι, καὶ μὴ σφόδρα ζηλωτήν· [m]ἀλλὰ καὶ τοῦτο προστίθησιν. Ἰδοὺ τὸ μᾶλλον. "Κατὰ δικαιοσύνην." [n]Ἀλλ' ἔστι ῥιψο- 278
κίνδυνον εἶναι, ἢ φιλαρχίας ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' οὐ τῷ νόμῳ ζηλοῦντα, ὅπερ ἐποίουν οἱ ἀρχιερεῖς. [o]Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο, [p]ἀλλὰ καὶ, "κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμ-

8 v. 6.

[o] τὰ ἀ. ἔδειξεν] δείκνυσι δι' ἀμφοτέρων C. [p] οὔτε ἐκ προσηλύτων] Sic Sav. cet. Haec desunt in nostris. [q] γὰρ om. C. [r] οὐχὶ . . . οὐδὲ] τὸ μὴ bis C.G. [s] τοῦ om. E. [t] ἀλλ'] εἶτα C.G. [v] ὅτι—φησὶ] ὅτι ἐκ γένους εἰπὼν αὐτὸν, ἐξ ἑτέρας ἦν τῶν δέκα φυλῶν, καὶ οὐχὶ τῆς Βενιαμὶν, προστίθησι C. [w] ὥστε] ὡς εἰ ἔλεγε C. [x] ὅτι] ἐντεῦθεν δείκνυσιν ὅτι Sav. cet. invitis libris. Statim οὐ pro οὐχὶ C. Post Ἰουδαίων add. διὰ τοῦτο δηλοῖ C.G. [y] ἦσαν om. E. Veron. non Cat. [z] μιγνύμενοι C.G. Sav. cet. [a] δείκνυσιν] + ἐντεῦθεν C.G. Sav. cet. [b] ἄρχεται F. [c] αἱρέσεως hic et infra C. [d] τούτων] + μᾶλλον C.G. Sav. cet. Mox πλεονεκτεῖ C.F.G. Sav. cet. [e] τῷ] τὸ E. καὶ ἐν τῷ C.G. [f] τὸ γὰρ] καὶ τῷ C.F.G. Sav. cet. [g] καὶ αἱρέσεως om. C.G. Sav. cet. [h] τὸ] καὶ τῷ C.G. Sav. cet. [i] οὐ] ὅπερ οὐ C.G. Sav. cet. [k] ἀλλ'] + ἐπειδὴ πάντα ἀπροαίρετα C.G. Sav. cet. [l] ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο] τοῦτό φησι, διότι οὐκ ἀρκεῖ δεῖξαι τὸ μᾶλλον μόνον ἐκεῖνο C.G. Sav. cet. [m] Haec ἀλλὰ—τὸ μᾶλλον om. C.G. Sav. cet. [n] ἀλλ' ἔστι] ἐπειδὴ ἔνι C.G. Sav. cet. [o] ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο] δηλῶν ὅτι αὐτὸς οὐ τοιοῦτος C.G. ἀλλ' αὐτὸς οὐ τοιοῦτος Sav. cet. [p] ἀλλὰ om. C. Statim καὶ assumtum ex F. et ex corr. a prima manu E. Post δικαιοσύνην add. φησὶ C.G.

πτος.” Εἰ τοίνυν καὶ εὐγενείας ἕνεκεν, καὶ προθυμίας, καὶ
τρόπου, καὶ βίου πάντων ἐκράτουν, τίνος ἕνεκεν τὰ σεμνὰ ἐκεῖνα
εἴασα, φησὶν, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ μείζονα εὑρεῖν τὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ
B πολλῷ μείζονα; Διὸ ἐπήγαγεν· [9] “Ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη,
ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν.”

[q] Παῦλος μὲν πολιτείαν [r] τοσαύτην, οὕτως ἠκριβωμένην, ἐκ
πρώτης ἡλικίας [s] ἀρξαμένην, τοσαύτην εὐγένειαν, τοσούτους
κινδύνους, [t] τοσαύτας ἐπιβουλὰς, πόνους, σπουδὴν ἔρριψε, καὶ
ζημίαν ἡγήσατο, πρότερον ὄντα κέρδη, ἵνα Χριστὸν κερδήσῃ·
ἡμεῖς δὲ οὐδὲ χρημάτων καταφρονοῦμεν, ἵνα Χριστὸν κερδήσω-
μεν, ἀλλ' αἱρούμεθα μᾶλλον ἐκπεσεῖν τῆς μελλούσης ζωῆς, ἢ
C τῶν παρόντων [v] πραγμάτων· καίτοιγε οὐδὲν ἄλλο τοῦτό ἐστιν,
ἢ ζημία. [w] Εἰπὲ γάρ μοι, καθ' ἕκαστον ἐξετάσωμεν τῶν τοῦ
πλούτου πραγμάτων, εἰ μὴ ζημία τίς ἐστι, πόνον [x] μὲν ἔχουσα,
κέρδος δὲ οὐδέν. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, [y] τὸ ὄφελος ἀπὸ τῶν πολ-
λῶν [z] ἱματίων καὶ πολυτελῶν; τί καρπούμεθα κέρδος, ὅταν αὐτὰ
ὦμεν περικείμενοι; Οὐδὲν, ἀλλ' ἢ ζημιούμεθα μόνον. Πῶς;
Ὅτι καὶ ὁ πένης εὐτελὲς καὶ ἐκτετριμμένον φορῶν, ἐν τῷ [a] θάλ-
D πει οὐδέν σου χεῖρον φέρει τὸ καῦμα· μᾶλλον δὲ ἐκεῖνος εὐκο-
λώτερον· τὰ γὰρ ἐκτετριμμένα τῶν ἱματίων καὶ μόνα περικεί-
μενα, μᾶλλον ἀνίησι τὸ σῶμα [b] αὐτῶν· τὰ δὲ νεοκατασκεύαστα,
κἂν ἀράχνης ᾖ λεπτότερα, οὐχ ὁμοίως. Καὶ σὺ μὲν διὰ τὸν
τῦφον τὸν περιττὸν καὶ χιτωνίσκους δύο, καὶ τρεῖς [c] πολλάκις,
καὶ χλανίδα καὶ ζώνην καὶ ἀναξυρίδας ἔχεις· ἐκείνῳ δὲ οὐδεὶς
ἐγκαλεῖ ἕνα περικειμένῳ χιτωνίσκον μόνον· ὥστε εὐκολώτερον
[d] φέρει. Ἀπὸ τούτου τοὺς μὲν πλουτοῦντας ὁρῶμεν ἱδροῦντας,
τοὺς δὲ πένητας οὐδὲν [e] τούτων πάσχοντας. Ὅταν οὖν αὐτῷ
E τὴν αὐτὴν, ἢ καὶ κρείττονα [f] παρέχηται χρείαν τὰ εὐτελῆ ἱμάτια
[g] καὶ τοῦ μηδενὸς πωλούμενα, ἐκεῖνα δὲ [h] τὰ πολὺ καταβάλλειν
ἀναγκάζοντα χρυσίον τὸ αὐτὸ ποιῇ, οὐχὶ ζημία τὸ πολὺ, καὶ
περιττόν; Οὐδὲν γὰρ πλέον εἰσήνεγκε κατὰ τὸν τῆς χρείας
λόγον καὶ τῆς διακονίας, ἀλλὰ [i] πλέον χρυσίον κεκένωταί σοι·

[9] v. 7.

[q] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι πανταχοῦ ἡ παράχρησις τὴν ἀρίστην πολιτείαν λυμαίνεται, καὶ τῆς βασιλείας ἀποστερεῖ· αὕτη δὲ προαιρέσεως σφαλερᾶς. Veron. [r] τοσαύτην om. C.G. Sav. cet. [s] ἀρξάμενος C.G. [t] τοσαύτας ἐπιβουλὰς om. C.G. [v] πραγμάτων om. C. [w] εἰπὲ—πραγμάτων] ἐξετάσωμεν γὰρ ἕκαστον, εἰ δοκεῖ, τοῦ πλούτου C. [x] μὲν] + ἄφατον C.G. Sav. cet. [y] τὸ] τί τὸ C. [z] τῶν ἱματίων Edd. τῶν om. C.E. [a] θάλπειν E. [b] αὐτῶν om. C.G. Sav. cet. [c] πολλάκις] + δὲ C. Mox ἀναξυρίδα idem. [d] φέρει] + τὸ καῦμα C.G. Sav. cet. [e] τούτων] τοιοῦτον E. τούτων om. C.G. [f] παρέχῃ C. [g] καὶ τοῦ] τὰ E. καὶ om. Veron. [h] τὰ om. E. Veron. [i] πλέον] + μὲν C.F.G. Sav. cet.

[k]καὶ τὴν αὐτὴν χρείαν καὶ [l]ὑπηρεσίαν σὺ μὲν ὁ πλουτῶν ἠγό-
ρασας [m]χρυσίνων ἑκατὸν, [n]ἢ πλειόνων, ὁ δὲ πένης ἀργυρίου
ὀλίγου. Εἶδες τὴν ζημίαν; Ἀλλ' ὁ τῦφος οὐκ ἀφίησιν ἰδεῖν. F
Βούλει καὶ ἐπὶ [o]τῶν χρυσίων, ὧν καὶ τοῖς ἵπποις καὶ ταῖς
γυναιξὶ περιτιθέασι, τοῦτον ἐξετάσωμεν τὸν λόγον; Μετὰ γὰρ
(61) τῶν ἄλλων καὶ ἀνοήτους ποιεῖ τὸ πλουτεῖν. [p]Τῆς αὐτῆς τιμῆς
τάς τε γυναῖκας ἀξιοῦσι καὶ τοὺς ἵππους, καὶ εἶς καλλωπισμὸς 279
ἀμφοτέρων· καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν βούλονται φαίνεσθαι λαμπρό-
τεραι, ἀφ' ὧν καὶ τὰ ζεύγη, ἀφ' ὧν καὶ τὰ δέρματα τῶν παρα-
πετασμάτων, ἔνθα φέρονται. Εἰπὲ, τί τὸ κέρδος, ἡμίονον ἢ
ἵππον τῷ χρυσῷ κατακοσμεῖσθαι; ἡ δὲ γυνὴ τοσοῦτον ὄγκον
χρυσίου περικειμένη καὶ λίθων, τί [q]τὸ πλέον ἔχει; Ἀλλ' οὐκ
ἐκτρίβεται τὰ χρυσία, φησί. Μάλιστα μὲν καὶ τοῦτό [r]φασιν,
ὅτι ἐν βαλανείοις καὶ πολλαχοῦ καὶ λίθοι καὶ χρυσία πολὺ τῆς
τιμῆς ἀποτίθεται· πλὴν ἀλλ' ἔστω τοῦτο, καὶ μηδὲν βλαπτέ- B
σθω· τί τὸ κέρδος, εἰπέ μοι; τί [s]δὲ, ὅταν ἐκπέσῃ καὶ ἀπόληται,
οὐχὶ ζημία; τί δὲ, ὅταν φθόνον ἐπισπάσηται καὶ ἐπιβουλὴν,
οὐχὶ ζημία; Ὅταν γὰρ ὠφελῇ μὲν μηδὲν τὴν περικειμένην,
ἐκκαίῃ δὲ τοὺς τῶν φθονερῶν ὀφθαλμοὺς, καὶ τοὺς λῃστὰς διε-
γείρῃ μᾶλλον, οὐχὶ ζημία γίνεται; Τί δὲ, εἰπέ μοι, ὅταν ἐξὸν
τῷ ἀνδρὶ χρήσασθαι τούτοις εἰς πρᾶγμα κέρδος φέρον, μὴ
[t]δύνηται διὰ τὴν τῆς γυναικὸς πολυτέλειαν, ἀλλ' ἀναγκάζηται
λιμώττειν καὶ στενοχωρεῖσθαι, κἀκείνην ὁρᾷν χρυσοφοροῦσαν, C
[v]οὐχὶ ζημία τὸ πρᾶγμα; Χρήματα γὰρ διὰ τοῦτο εἴρηται,
οὐχ ἵνα οὕτω χρώμεθα αὐτοῖς, καθάπερ αἱ προθῆκαι τῶν χρυ-
σοχόων, ἀλλ' ἵνα ἐργαζώμεθά τι καλὸν ἐν αὐτοῖς. Ὅταν οὖν
ὁ τοῦ χρυσοῦ πόθος μὴ ἀφῇ, οὐχὶ ζημία ἐστὶ τὸ πᾶν; Ὁ γὰρ
μὴ τολμῶν αὐτοῖς χρήσασθαι, [w]ὥσπερ ἀλλοτρίοις [x]οὐ κέχρη-
ται, [y]καὶ οὐκ ἔστι χρῆσις οὐδαμῶς. Τί δὲ, ὅταν οἰκίας οἰκοδο-
μῶμεν λαμπρὰς καὶ μεγάλας, καὶ κίοσι καὶ μαρμάροις καὶ
στοαῖς καὶ περιπάτοις καὶ παντοίως ταύτας κατακοσμῶμεν,
εἴδωλα πανταχοῦ καὶ ξόανα ἱστῶντες; Πολλοὶ μὲν οὖν ἀπὸ D
τούτων καὶ δαίμονας καλοῦσι· πλὴν ἀλλὰ μὴ ταῦτα ἐξετάσω-
μεν. Τί βούλεται καὶ ὁ χρυσοῦς ὄροφος; οὐχὶ τὴν αὐτὴν τῷ

[k] καὶ τὴν αὐτὴν] τὴν αὐτὴν δὲ C.F.G. Sav. cet. [l] ὑπηρεσίαν] + ἔχει· καὶ C.G. Sav. + ἔχει Mor. Ben. [m] χρυσίνων C.E. χρυσίων Edd. [n] ἢ] τυχὸν ἢ G. τυχὸν ἢ καὶ C. Sav. cet. [o] τῶν χρ. ὧν] τὸ χρυσίον ὃ C. [p] τῆς] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. Mox εἷς ὁ κ. iidem. [q] τὸ om. E. [r] φασὶν] πάσχειν φασὶν οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ C.G. Sav. cet. [s] δὲ] δαὶ saepius C. [t] δύνηται] + δὲ Edd. δὲ om. C. [v] οὐχὶ] οὐ E. Veron. [w] ὥσπερ] ὡς C.G. [x] οὐ κέχρηται] κέκτηται C. [y] καὶ—οὐδαμῶς] ὁρᾷς πῶς οὐδαμῶς ἐστι τοῦτο χρῆσις C.G. Vulgatum οὐδαμοῦ pro οὐδαμῶς est in F. ut videtur.

μετὰ συμμετρίας οἰκίαν ἔχοντι παρέχεται τὴν χρῆσιν; Ἀλλ'
[z]ἔχει τέρψιν πολλήν. Ἀλλὰ μέχρις ἡμέρας μιᾶς καὶ δευτέρας,
[a]λοιπὸν δὲ οὐκέτι, [b]ἀλλ' ἁπλῶς ἵσταται. Εἰ γὰρ ὁ ἥλιος ἡμᾶς
E οὐκ ἐκπλήττει διὰ τὸ ἐν συνηθείᾳ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἔργα
τῆς τέχνης· [c]ἀλλ' ὁμοίως τοῖς πηλίνοις, αὐτοῖς προσέχομεν.
Τί γὰρ, εἰπέ μοι, εἰς ἀρίστην οἴκησιν κιόνων πλῆθος, καὶ
ξοάνων κάλλη, καὶ χρυσὸς τοῖς τοίχοις διεσπαρμένος [d]συμβάλ-
λεται; Οὐδὲν, [e]ἀλλὰ βλακείας καὶ ὕβρεως καὶ τύφου περιττοῦ
καὶ ἀνοίας ἐστί. Πανταχοῦ [f]γὰρ τῶν ἀναγκαίων εἶναι χρὴ καὶ
τῶν ἐν χρείᾳ, οὐ τῶν περιττῶν.

F Ὁρᾷς ὅτι ζημία τὸ πρᾶγμα; ὁρᾷς ὅτι περιττὸν καὶ ἀνόνη-
τόν ἐστιν; Εἰ γὰρ μήτε χρείαν παρέχει πλείονα, μήτε τέρψιν·
προσκορὴς γὰρ τῷ χρόνῳ γίνεται· οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ ζημία.
Ἀλλ' οὐκ ἀφίησι τοῦτο ὁρᾶν [g]ἡ κενοδοξία κωλύουσα. Εἶτα ὁ
280 μὲν Παῦλος ἅπερ ἐνόμιζεν εἶναι κέρδη, [h]ταῦτα εἴασεν· ἡμεῖς δὲ
οὐδὲ τὴν ζημίαν [i]ἀφῶμεν διὰ τὸν Χριστόν; Μέχρι πότε τῇ
γῇ προσηλώμεθα; μέχρι τίνος οὐκ ἀναβλέπομεν εἰς τὸν οὐρα-
νόν; Οὐχ ὁρᾶτε τοὺς γεγηρακότας, πῶς οὐδεμίαν τῶν παρελ-
θόντων ἔχουσιν αἴσθησιν; οὐχ ὁρᾶτε τοὺς τελευτῶντας, [k]τοὺς ἐν
γήρᾳ, τοὺς ἐν νεότητι; οὐχ ὁρᾶτε τοὺς ἐν τῷ ζῆν ἀπεστερημένους
αὐτῶν; Τί τοῖς ἀστάτοις προστετήκαμεν, τί προσδεδέμεθα
τοῖς ἀβεβαίοις; μέχρι τίνος οὐκ ἀντιλαμβανόμεθα τῶν μενόν-
B των; Τί οὐκ ἂν ἔδωκαν οἱ γέροντες, εἴγε ἐνῆν ἀποξέσαι τὸ
γῆρας; Εἶτα πόσης οὐκ ἔστιν ἀλογίας, βούλεσθαι μὲν ἐπὶ τὴν
νεότητα τὴν προτέραν ἐπανελθεῖν, καὶ πάντα εὐκόλως ἂν ὑπὲρ
τούτου δοῦναι, ὥστε γενέσθαι νεώτερον, παρὸν δὲ νεότητα
λαβεῖν οὐδέποτε γῆρας ἔχουσαν, καὶ νεότητα μετὰ πλούτου
πολλοῦ πολὺ πνευματικωτέραν, μηδὲ μικρὸν βούλεσθαι προ-
έσθαι, ἀλλὰ κατέχειν τὰ μηδὲν εἰς τὸ παρὸν ὠφελοῦντα; Θα-
νάτου σε ἐξελέσθαι οὐ δύναται, νόσον ἀπελάσαι οὐκ ἰσχύει,
C γῆρας κωλῦσαι, οὐδὲν τούτων τῶν ἀναγκαίων καὶ κατὰ τὸν τῆς
φύσεως νόμον παραγινομένων· καὶ ἔτι αὐτῶν ἔχῃ; Τί τὸ κέρ-
δος, εἰπέ μοι; [l]Μέθη, γαστριμαργία, ἡδοναὶ ἄτοποι καὶ παν-
τοδαπαὶ, πικρῶν δεσποτῶν μᾶλλον ἡμᾶς κατατείνουσαι. Ταῦτα

[z] ἔχει] + φησὶ F.G. φησὶ post τέρψιν habet C. [a] λοιπὸν] τὸ λοιπὸν C. [b] ἀλλ' ἁπλῶς ἵσταται] Sic E. Sav. marg. ἀλλὰ προΐσταται F. ἀλλ' ἐξίσταται C.G. Haec desunt in Edd. [c] ἀλλ'] ἂν C. Mox προσέχωμεν id. [d] συμβάλλεται post εἰπέ μοι transp. C.G. [e] ἀλλὰ] + καὶ C. [f] γὰρ] δὲ C.E.G. Sav. cet. Post δὲ add. ἡμᾶς C.G. Sav. cet. [g] Haec ἡ κ. κωλύουσα ante οὐκ ἀφίησι transp. C. [h] ταῦτα om. C. [i] ἀφῶμεν] Sic Editi omnes. θῶμεν F. ἐάσομεν C.G. οὐδὲ—ἀφῶμεν] οὐδὲν ζημιωθῶμεν E. Sav. marg. [k] τοὺς] ἀνθρώπους C.G. [l] μέθη] ἐντεῦθεν μέθη C.G. Sav. cet.

ἀπὸ τοῦ πλούτου κερδαίνειν ἐστὶ μόνον, ἕτερον δὲ οὐδὲν, ἐπειδὴ
[m]οὐ βουλόμεθα· ἐπεὶ εἴγε ἠθέλομεν, τὸν οὐρανὸν [n]αὐτὸν ἂν
(62) ἐκληρονομήσαμεν ἀπὸ πλούτου. Οὐκοῦν καλὸν ὁ πλοῦτος,
φησίν. Οὐχ ὁ [o]πλοῦτος τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἡ τοῦ κεκτημένου
προαίρεσις. Ὅτι γὰρ προαίρεσις τοῦτο [p]ποιεῖ, ἔνεστι καὶ τὸν D
πένητα [q]κατακληρονομῆσαι τὸν οὐρανόν. Ὅπερ γὰρ πολλάκις
εἶπον, οὐ τῷ μέτρῳ τῶν διδομένων ὁ θεὸς προσέχει, [r]ἀλλὰ τῇ
προαιρέσει τῶν παρεχόντων. [s]Ἔνεστι καὶ ἐν πενίᾳ ὄντα, καὶ
ὀλίγα δόντα, τὸ πᾶν ἀπενέγκασθαι· τὰ γὰρ κατὰ δύναμιν ὁ
θεὸς ἀπαιτεῖ. Οὔτε πλοῦτος προξενεῖ τὸν οὐρανὸν, οὔτε πενία
τὴν γέενναν, ἀλλ' ἑκάτερα προαίρεσις ἀγαθὴ καὶ μοχθηρά.
Ταύτην οὖν διορθώσωμεν, ταύτην ἀνακτησώμεθα, ταύτην ῥυθμί- E
σωμεν, καὶ πάντα ἡμῖν ἔσται εὔκολα. Καθάπερ γὰρ ὁ τεχνί-
της, ἄν τε σιδηροῦν, ἄν τε χρυσοῦν σκέπαρνον ἔχῃ, ὁμοίως
ἐργάζεται τὰ ξύλα, μᾶλλον δὲ ἐν τῷ σιδηρῷ πλέον· οὕτω καὶ
ἐνταῦθα, εὐκολώτερον μᾶλλον διὰ τῆς πενίας ἡ ἀρετὴ [t]κατορ-
θοῦται. Περὶ μὲν γὰρ τοῦ πλούτου [v]φησίν, [10] "Εὐκολώτερον
κάμηλον διὰ [w]τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν." Περὶ δὲ τῆς πενίας οὐδὲν τοιοῦτον
ἀπεφήνατο, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον· "Πώλησόν σου τὰ ὑπάρ-
χοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι·" ὡς ἐκ τῆς F
[x]πράσεως τῆς ἀκολουθήσεως οὔσης.

Μὴ τοίνυν φεύγωμεν τὴν πενίαν, ὡς πονηρόν· βασιλείας γάρ
ἐστι πρόξενος· καὶ πάλιν μὴ διώκωμεν τὸν πλοῦτον, ὡς ἀγαθόν·
τοὺς γὰρ μὴ προσέχοντας ἀπόλλυσιν· ἀλλὰ πανταχοῦ τὸ
ὄμμα πρὸν τὸν θεὸν ἀνατείνοντες, χρώμεθα εἰς δέον τοῖς ὑπηρ-
γμένοις ἡμῖν παρ' αὐτοῦ, καὶ δυνάμει σώματος, καὶ περιουσίᾳ 281
χρημάτων, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. [y]Καὶ γὰρ ἄτοπον ὑπ'
αὐτοῦ γενομένους, ἑτέροις ταῦτα παρέχειν χρήσιμα, ἀλλὰ μὴ
τῷ πεποιηκότι ἡμᾶς. Ἐποίησέ σοι [z]ὀφθαλμόν; Τοῦτον αὐτῷ
πάρεχε χρήσιμον, μὴ τῷ διαβόλῳ. Πῶς δὲ αὐτῷ [a]παρέξεις;
Τὰ κτίσματα αὐτοῦ θεωρῶν, καὶ [b]αἰνῶν αὐτὸν καὶ δοξάζων, καὶ

10 Matth. xix. 24, 21.

[m] οὐ om. E. [n] αὐτὸν ἂν pro ἂν αὐτὸν C.E. fortasse alii. Mox ἀπὸ τοῦ πλ. C. [o] πλοῦτος] + καλὸς (sed expunctum) C. [p] ποιεῖ] + σκόπει ἐντεῦθεν C.G. Sav. cet. [q] κληρονομῆσαι C.E. [r] ἀλλὰ] ἀλλ' ἡ E. [s] ἔνεστι καὶ] καὶ ἔνεστιν E. Veron. [t] κατορθοῦται] + ὅτι δὲ οὕτως ἔχει C.G. Mox γὰρ om. C. [v] φησὶν] + ὁ Χριστὸς C.G. Sav. cet. [w] τριμαλιᾶς E. Veron. [x] πράσεως] Sic omnes. προαιρέσεως Edd. Statim τῆς ἀκολουθήσεως om. E.F. Veron. [y] καὶ γὰρ ἄ.] Sic C.E.G. ἄτοπον γὰρ Edd. [z] ὀφθαλμούς; τούτους . . χρησίμους Sav. cet. repugnantibus libris. [a] παρέχεις E. Veron. [b] αἰνῶν αὐτὸν καὶ δ.] Sic omnes. δ. αὐτὸν Edd. δ. καὶ αἰνῶν αὐτὸν Sav. marg.

ἀπάγων τῆς τῶν γυναικῶν ὄψεως. [c]Ἐποίησέ σοι χεῖρας; Ταύτας αὐτῷ κέκτησο, μὴ τῷ διαβόλῳ, μὴ εἰς ἁρπαγὰς καὶ
B πλεονεξίας, ἀλλ' εἰς ἐντολὰς καὶ εὐποιΐας, [d]καὶ εἰς εὐχὰς ἐκτενεῖς ἀνατείνων αὐτὰς, εἰς τὸ τοῖς πεπτωκόσιν ὀρέγειν χεῖρα. Ἐποίησέ σοι ὦτα; Ταῦτα αὐτῷ πάρεχε, [e]μὴ τοῖς διακεκλασμένοις μέλεσι, μηδὲ [f]ταῖς αἰσχραῖς ἀκοαῖς, [g]ἀλλὰ [11] "Πᾶσα διήγησίς σου ἐν νόμῳ [h]ὑψίστου." "Ἐν πλήθει [i]γὰρ, φησὶ, πρεσβυτέρων στῆθι, καὶ [k]τίς σοφὸς, αὐτῷ προσκολλήθητι." Ἐποίησέ σοι στόμα; Τοῦτο μηδὲν πραττέτω τῶν μὴ δοκούν-
C των [l]αὐτῷ, ἀλλὰ ψαλμῳδίας, ὕμνους, ᾠδὰς πνευματικὰς ᾀδέτω· [12] "Ἵνα δῷ χάριν, φησὶ, τοῖς ἀκούουσιν," εἰς οἰκοδομὴν, καὶ μὴ εἰς καταστροφὴν, εἰς εὐφημίαν, καὶ μὴ εἰς κακηγορίαν, μὴ εἰς ἐπιβουλὰς, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. Ἐποίησέ σοι πόδας, οὐχ ἵνα τρέχῃς ἐπὶ κακίαν, ἀλλ' ἐπὶ ἀγαθά. Ἐποίησέ σοι γαστέρα, οὐχ ἵνα διαρρηγνύῃς αὐτὴν, ἀλλ' ἵνα φιλοσοφῇς. Ἔθηκεν ἐπιθυμίαν πρὸς παιδοποιΐαν, [m]ἀλλ' οὐ πρὸς πορνείαν καὶ μοιχείαν. Ἔδωκέ σοι νοῦν, οὐχ ἵνα [n]αὐτὸν βλασφημῇς, οὐχ ἵνα λοίδορος
D ᾖς, ἀλλ' ἵνα [o]ἄψευστος. Ἔδωκε καὶ χρήματα, ἵνα εἰς δέον αὐτοῖς χρώμεθα· καὶ ἰσχὺν, ἵνα καὶ ταύτῃ εἰς δέον ὦμεν κεχρημένοι. Ἐποίησε τέχνας, ἵνα βίος [p]συνεστήκῃ, οὐχ ἵνα τῶν πνευματικῶν [q]ἀπαρτήσωμεν ἑαυτοὺς, οὐχ ἵνα ταῖς βαναύσοις προσέχωμεν τέχναις, ἀλλὰ ταῖς ἀναγκαίαις, ἵνα ἀλλήλοις ὑπηρετῶμεν, οὐχ ἵνα ἀλλήλοις ἐπιβουλεύωμεν. Ἔδωκεν ὄροφον, [r]ἵνα στέγῃ τὸν ὑετὸν, [s]τοσοῦτον μόνον, οὐχ ἵνα καλλωπίζηται οὗτος μὲν τῷ χρυσῷ, ὁ δὲ πένης διαφθείρηται τῷ λιμῷ. Ἔδω-
E κεν ἱμάτια, ἵνα σκεπώμεθα, οὐχ ἵνα ἐπιδεικνυώμεθα, οὐχ ἵνα ταῦτα μὲν ᾖ πολὺ ἔχοντα χρυσίον, ὁ δὲ Χριστὸς γυμνὸς ἀπολλύηται. Ἔδωκε στέγην, οὐχ ἵνα μόνος ἔχῃς, ἀλλ' ἵνα καὶ ἄλλοις παρέχῃς. Ἔδωκε γῆν, οὐχ ἵνα σὺ τὸ πλέον αὐτῆς ὑποτεμνόμενος, εἰς πόρνας καὶ ὀρχηστὰς καὶ μίμους καὶ αὐλητὰς καὶ κιθαρῳδοὺς ἀναλίσκῃς τὰ τοῦ θεοῦ ἀγαθὰ, ἀλλ' εἰς πεινῶντας καὶ δεομένους. Ἔδωκέ σοι θάλατταν, ἵνα πλέῃς, ἵνα μὴ κάμνῃς ὁδοιπορῶν, οὐχ ἵνα περιεργάζῃ αὐτῆς τὰ βάθη, καὶ λίθους καὶ

11 Sirac. ix. 15. vi. 34. 12 Ephes. iv. 29.

[c] ἀλλ' ἐποίησε Edd. ἀλλ' om. C.E.G. [d] καὶ om. C.G. [e] μὴ] ἀλλὰ μὴ C.G. Sav. cet. [f] ταῖς om. E. Veron. [g] ἀλλὰ π. δ. σου] π. γὰρ δ. σου, φησὶν C.F.G. Sav. cet. [h] ὑψίστου] + ἔστω. καὶ πάλιν C.G. Sav. cet. [i] γὰρ om. C.G. Sav. cet. φησὶ om. C. [k] τίς] εἴ τις C.G. Sav. cet. [l] αὐτῷ] θεῷ C. [m] ἀλλ' om. C.G. [n] αὐτὸν om. C. inclusum a Sav. Mor. [o] ἄψευστος] εὐφημῇς C.G. Sav. cet. [p] συνεστήκοι C. [q] ἀποχωρήσωμεν C.F.G. Sav. cet. [r] ἵνα στέγῃ τὸν ὑετὸν om. C. Idem post λιμῷ add. ἀλλ' ἵνα στ. τ. ὑ. [s] τοσοῦτον μόνον om. C.G. inclusum a Sav.

ὅσα τοιαῦτα ἐκεῖθεν ἀναφέρῃς, οὐδ' ἵνα ἔργον τοῦτο ποιῇ.
Τίνος οὖν ἕνεκεν, φησὶν, οἱ λίθοι; Εἰπὲ δή [t]μοι σὺ, τίνος δὲ F
ἕνεκεν οἱ λίθοι [v]οὗτοι τοιοῦτοί εἰσι; κἀκεῖνοι τῇ δυνάμει βαρύ-
τιμοι, μᾶλλον δὲ οὗτοι χρησιμώτεροι; [w]Οὗτοι μὲν γὰρ κἂν
πρὸς οἰκοδομὴν [x]συμβάλλονται, ἐκεῖνοι δὲ πρὸς οὐδέν· καὶ οὗτοι
ἐκείνων ἰσχυρότεροι. Ἀλλ' ἐκεῖνοι, φησὶ, κάλλος ἐργάζονται.
Πῶς; ὑπολήψεώς [y]ἐστι τὸ ἔργον. Λευκότεροί εἰσιν; Ἀλλ' 282
οὐκ εἰσὶ μαρμάρου τοῦ σφόδρα λευκοῦ λευκότεροι, ἀλλ' οὐδὲ
ἴσοι. Ἀλλ' ἰσχυρότεροι; Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν.
Ἀλλὰ χρησιμώτεροι; ἀλλὰ μείζους; Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο. Πό-
θεν οὖν [z]ἐθαυμάσθησαν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ ὑπολήψεως; Εἰ γὰρ μήτε
καλλίους εἰσίν· εὑρήσομεν γὰρ αὐτῶν περιφανεστέρους, λευκο-
τέρους· μήτε χρήσιμοι, μήτε ἰσχυρότεροι, πόθεν οὕτως ἐθαυμά-
σθησαν; οὐχὶ ἀπὸ ὑπολήψεως μόνης; Τίνος οὖν ἕνεκεν [a]ἔδωκεν;
Οὐκ αὐτὸς ἔδωκεν, ἀλλὰ σὺ ἐνόμισας μέγα τι εἶναι. Τί οὖν, B
φησὶν, ὅτι καὶ ἡ γραφὴ τούτους θαυμάζει; Πρὸς τὴν ὑπόληψιν
[b]λοιπὸν διαλέγεται τὴν σήν. Ἐπεὶ καὶ διδάσκαλος παιδίῳ
διαλεγόμενος, τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ πολλαχοῦ θαυμάζει, ὅταν αὐτὸ
βούληται [c]ἐπισπάσασθαι καὶ ὑπαγαγέσθαι. Τί κάλλος ἐπιζη-
τεῖς ἱματίων; Ἱματίῳ σε [d]περιέβαλε καὶ ὑποδήμασι· [e]ταῦτα
δὲ ποῦ λόγον ἂν ἔχοι; [13] "[f]Ἐπιθυμητὰ ὑπὲρ χρυσίον, φησὶ,
καὶ λίθον τίμιον [g]πολὺν τὰ κρίματα τοῦ [h]θεοῦ." Οὐκ ἔστι
ταῦτα, ἀγαπητοὶ, χρήσιμα· εἰ χρήσιμα ἦν, οὐκ ἂν ἐκέλευσεν C
αὐτῶν καταφρονεῖν· ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόληψιν τὴν ἡμετέραν
φθέγγεται ἡ θεία γραφή. Καὶ τοῦτο δὲ τῆς τοῦ θεοῦ φιλαν-
θρωπίας. Τίνος οὖν ἕνεκεν, [i]φησὶν, ἔδωκε πορφύραν, καὶ ὅσα
τοιαῦτα; Τῆς τοῦ θεοῦ [k]δωρεᾶς ἐστιν ἔργα ταῦτα. Καὶ γὰρ
καὶ ἀπὸ ἑτέρων τὸν πλοῦτον ἠθέλησε δεῖξαι τὸν [l]αὐτοῦ· ἐπεὶ
[m]καὶ σῖτον ἔδωκε μόνον· σὺ δὲ πολλὰ ἀπὸ τούτου κατασκευά-

13 Psal. xviii. 11.

[t] μοι] + μᾶλλον C.F.G. Sav. cet. Mox δὲ om. iidem. [v] οὗτοι—χρησιμώτεροι] καὶ πῶς οὕτως εἰσὶν ἐκεῖνοι βαρύτιμοι; ἆρα τῇ δυνάμει; ἆρα τῇ χρήσει; μᾶλλον μὲν οὖν οἱ μὴ τοιοῦτοι χρήσιμοι C.G. Sav. cet. [w] οὗτοι] οἱ Sav. cet. repugnantibus libris. [x] συμβάλλουσιν Sav. marg. et ex corr. E. [y] ἐστι τὸ] ἐστιν C. [z] ἐθαυμάσθησαν] + οὐκ ἄλλοθεν C. + ἀλλ' οὐκ ἄλλοθεν G. Sav. cet. [a] ἔδωκεν] + αὐτοὺς C.G. [b] λοιπὸν om. C.G. [c] ἐπισπάσασθαι καὶ] ἐπισπάσας C. [d] περιέβαλε] Sic E. Veron. περίβαλε F(?). Sav. cet. περίβαλεν (sic?) ὁ θεὸς C.G. [e] ταῦτα—ἔχοι (ἔχῃ Veron.)] Sic E.F. Veron. τούτοις κοσμοῦ, ἐν τούτοις ἀρκοῦ C.G. et tacite Ben. ἀλλὰ [ταῦτα δὲ ποῦ λ. ἂν ἔχοι;] Sav. Mor. [f] ἐπιθυμητὰ] + ὁ Δαυὶδ C.G. Sav. cet. [g] πολὺν] πολὺ E. Veron. ἀλλὰ C.G. [h] θεοῦ] + ταῦτα δὲ ποῦ λόγον ἂν ἔχοι; Ben. + τούτοις κοσμοῦ, ἐν τούτοις ἀρκοῦ. ταῦτα δὲ ποῦ λ. ἂν ἔχοι; Sav. Mor. repugnantibus libris. [i] φησὶν, ἔδωκε] Sic C.E. fortasse alii. ἔδωκε, φησὶν Edd. [k] δωρεᾶς] μεγαλειότητος C.G. Sav. cet. Statim ἔργον C. Sav. cet. [l] αὐτοῦ E. fortasse alii. αὑτοῦ Edd. [m] καὶ σῖτον] τὰ σῖτα E. Veron.

ζεις, πλακοῦντας, [n]πέμματα διάφορα καὶ παντοδαπὰ, πολλὴν
D ἔχοντα τὴν ἡδονήν. [o]Ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ κενοδοξία πάντα ταῦτα
[p]ἐξεῦρεν· [q]ἔδοξέ σοι πάντων αὐτὰ προθεῖναι. Ἐπεὶ εἴ τις σε ἔροιτο ξένος ἀνὴρ ἢ γεωργὸς, καὶ ἄπειρος ὢν [r]τῆς γῆς, [s]καὶ ἰδών σε θαυμάζοντα εἴποι, διὰ τί ταῦτα θαυμάζεις; τί ἔχεις εἰπεῖν; ὅτι καλὸν ἰδεῖν; Ἀλλ' [t]οὐχ οὕτως. Παυσώμεθα τοίνυν τῆς τοιαύτης ὑπολήψεως· [v]τῶν ὄντως ἀληθινῶν ἀντεχώμεθα. Ταῦτα γὰρ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἁπλῶς παρέρχεται μόνον ποταμοῦ δίκην παραρρέοντα. Διὸ, παρακαλῶ, [w]ἐπὶ τῆς πέτρας ἑαυτοὺς
E στήσωμεν, ἵνα [x]καὶ τὸ εὐκόλως περιτρέπεσθαι φύγωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

283

ΛΟΓΟΣ ΙΒ.

[1]Ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. Ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω, καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιο-
B σύνην τὴν ἐκ [a]τοῦ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ [b]δικαιοσύνην.

ΤΟΙΣ πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς ἀγῶσιν ἀκμαζούσαις χρὴ προσβάλλειν ταῖς διανοίαις, [c]ἵνα [d]δύνωνται προσέχειν ἀκριβῶς.
C Διὰ τοῦτο ἐντεῦθεν ποιούμεθα ταύτης τῆς διαλέξεως τὴν ἀρχὴν, ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς παρελθούσης. Τί δὲ ἦν ἐκεῖνο; Καταλέξας πάντα τὰ καυχήματα τὰ Ἰουδαϊκὰ, τὰ ἀπὸ φύσεως, τὰ ἀπὸ
προαιρέσεως, ἐπήγαγεν· "Ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα (64)

[1] Cap. III. v. 7—9.

[n] πέμματα] καὶ πέμματα τὰ C. [o] ἡ ἡδονὴ] ἄλλως δὲ C.G. Sav. cet. [p] ἐξεῦρεν pro ἐφεῦρεν omnes. [q] ἔδοξε] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. [r] τῆς γῆς] αὐτῶν C.G. Sav. cet. [s] καὶ] ἂν C. [t] οὐχ οὕτως] οὐκ ἔστι C.G. Sav. cet. [v] τῶν] καὶ τῶν C.F.G. Sav. cet. [w] ἐπὶ] κατὰ E.F. Veron. [x] Haec καὶ—φύγωμεν καὶ desunt in E.F. Veron. Hom. XII. [a] τοῦ om. C.G. Mox Ἰησοῦ om. iidem. [b] δικαιοσύνην] + ἐπὶ τῇ πίστει, τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ C. et probabil. G. [c] ἵνα—ἐκεῖνο;] καὶ συνεχῶς. οὕτω γάρ ἐστι συγχέειν αὐτῶν τὴν παράταξιν, καὶ ἐκ περιουσίας κρατεῖν, μηδεμίαν αὐτοῖς διδόντες (διδόντας αὐτοῖς C.) σχολὴν ἀναπνεῖν. διὰ τοῦτο βουλόμενος ὑμᾶς ἀπὸ τῶν γραφῶν πρὸς τοὺς τοιούτους ἀγῶνας παρεσκευάσθαι, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν ἐπιστομίζειν τοὺς ἀντιλέγοντας δύνησθε, ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς παρελθούσης διαλέξεως τὴν ἀρχὴν ταύτης τῆς μετὰ χεῖρας ποιοῦμαι. καὶ τί ἦν ἐκείνης τὸ τέλος, φησί; C.G. Sav. cet. [d] δύνανται F. Veron.

[e]ἥγημαι ζημίαν πάντα εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως
Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, D
καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω." Ἐπιπη-
δῶσιν ἐνταῦθα οἱ αἱρετικοί. [f]Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς σοφίας
ἐστὶ τοῦ πνεύματος, ἐλπίδας αὐτοῖς ὑποθέσθαι νίκης, ἵνα κατα-
δέξωνται τὴν μάχην. Εἰ γὰρ φανερῶς εἴρητο, ὅπερ ἐπὶ τῶν
ἄλλων ἐποίησαν, ἐποίησαν ἂν καὶ ἐπὶ τούτων· ἐξήλειψαν
ἂν τὰ γράμματα, παρῃτήσαντο τὴν γραφὴν, οὐ δυνάμενοι
ὅλως ταύτῃ ἀντιβλέπειν. Ἀλλ' ὅπερ ἐπὶ τῶν ἰχθύων γί-
νεται, τὸ δυνάμενον αὐτοὺς [g]ἑλεῖν κρύπτεται, ὥστε αὐτοὺς
ἐπιδραμεῖν, καὶ οὐ πρόδηλον κεῖται· [h]οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα.
[i]Σκύβαλα εἴρηται ὁ νόμος, φησὶ, ζημία εἴρηται· [k]λέγει, οὐκ E
ἐνῆν Χριστὸν κερδᾶναι, εἰ μὴ τοῦτον ἐζημιώθην. Ταῦτα
πάντα ἐπεσπάσατο τοὺς αἱρετικοὺς δέξασθαι τὸ χωρίον, νομί-
ζοντας ὑπὲρ αὐτῶν εἶναι· ἐπειδὴ δὲ ἐδέξαντο, τότε αὐτοὺς περι-
έβαλε τοῖς δικτύοις πάντοθεν. Τί [l]γάρ φασιν [m]αὐτοὶ ἐκεῖνοι;
Ἰδοὺ ζημία ὁ νόμος, ἰδοὺ [n]σκύβαλα· πῶς οὖν αὐτὸν θεοῦ
λέγετε εἶναι; Αὐτὰ μὲν οὖν ταῦτα ὑπὲρ τοῦ νόμου ἐστί· καὶ F
πόθεν, ἐκεῖθεν δῆλον. [o]Πρόσσχωμεν ἀκριβῶς τοῖς λεγομένοις.
Οὐκ εἶπε, ζημία ἐστὶν ὁ νόμος, ἀλλ', ἥγημαι αὐτὸν ζημίαν.
[p]Καὶ ὅτε μὲν περὶ κέρδους ἔλεγεν, οὐκ εἶπεν, ἥγημαι, ἀλλ', ἦν
κέρδος· ὅτε δὲ περὶ ζημίας, εἶπεν, ἥγημαι, εἰκότως· [q]ἐκεῖνο μὲν 284
γὰρ [r]ἦν φύσει, τοῦτο δὲ λοιπὸν γέγονεν ἀπὸ τῆς ἡμετέρας
ὑπολήψεως. Τί οὖν; [s]οὐκ ἔστι, φησίν; Ἔστι διὰ τὸν Χρι-
στὸν ζημία. Καὶ πῶς κέρδος γέγονεν ὁ νόμος; καὶ οὐκ ἐνομί-
ζετο κέρδος, ἀλλὰ ἦν; Ἐννόησον [t]γὰρ ὅσον ἦν ἀνθρώπους
ἐκτεθηριωμένους τὴν φύσιν, εἰς τὸ τῶν ἀνθρώπων σχῆμα κατα-
στῆσαι. Εἰ μὴ ὁ νόμος ἦν, οὐδ' ἂν ἡ χάρις ἐδόθη. Διὰ τί;
Ὅτι καθάπερ τις γέφυρα γέγονεν. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐνῆν ἀπὸ B
τῆς πολλῆς ταπεινώσεως εἰς τὸ ὕψος ἀνελθεῖν, γέγονε κλῖμαξ.
[v]Ἀλλὰ τῆς κλίμακος οὐκέτι δέεται ὁ ἀνελθὼν, [w]οὐ μὴν αὐτὴν
ὑπερορᾷ, ἀλλὰ καὶ χάριν αὐτῇ οἶδεν. Αὕτη γὰρ αὐτὸν εἰς τὸ

[e] ἥγημαι] + διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ ἡγοῦμαι C.G. [f] καὶ γὰρ om. C.G. inclusum a Sav. Mor. Mox ἐστὶ om. C.G. [g] ἕλκειν E.F. Veron. invita Cat. [h] οὕτω—ἐνταῦθα] τοῦτο δὴ καὶ ἐνταῦθα συνέβη, τῷ ζημίαν τὸν νόμον παρὰ Παύλου εἰρῆσθαι C.G. Sav. cet. [i] σκυβάλα—λέγει] ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν C.G. [k] λέγει om. F. Sav. cet. [l] γὰρ] οὖν C.G. [m] αὐτοὶ] ἐπιπηδῶντες C.G. Sav. cet. [n] σκύβαλα] + εἴρηται C.F.G. Sav. cet. [o] προσέχωμεν Cat. πρόσχωμεν Edd. [p] καὶ om. C.G. Post μὲν add. αὐτὸν E. Veron. invita Cat. [q] ἐκεῖνα F. μὲν om. C. [r] ἦν] ἐν G. et tacite Ben. [s] οὐκ ἔστι—ἀλλὰ ἦν;] οὐκ ἔστι, φησὶ, ζημία ὁ νόμος; ἔστιν, ἀλλὰ διὰ τὸν Χριστόν· ἀλλὰ νῦν κέρδος γέγονεν. οὐκ ἐνομίζετο κέρδος, εἶπεν, ἀλλὰ ἦν· μονονουχὶ λέγων C.G. Sav. cet. [t] γὰρ om. C.G. Sav. cet. [v] ἀλλὰ] + εἰ καὶ C.G. Sav. cet. [w] οὐ μὴν] ἀλλ' οὐ μὴν διὰ τοῦτο C.F.G. Sav. cet.

μηκέτι δεῖσθαι αὐτῆς κατέστησε· [x] καὶ ὅμως ὑπὲρ τούτου αὐτοῦ,
ὅτι οὐ δεῖται αὐτῆς, αὐτῇ χάριν [y] ὁμολογεῖν δίκαιον· οὐ γὰρ
C [z] ἂν ἀνέπτη. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ νόμου· ἀνήγαγεν ἡμᾶς εἰς
ὕψος· οὐκοῦν κέρδος ἦν· ἀλλὰ λοιπὸν ζημίαν αὐτὸν νομίζομεν.
Πῶς; Οὐκ ἐπειδὴ ζημία ἐστὶν, ἀλλ' ἐπειδὴ πολὺ μείζων ἡ
χάρις. Ὥσπερ γὰρ ὁ ἐν λιμῷ ὢν πένης, ἕως μὲν ἂν ἔχῃ ἀργύ-
ριον, διαφεύγει τὸν λιμόν· ἐπειδὰν δὲ [a] χρυσίον εὕρῃ, καὶ μὴ
[b] ἐξῇ ἀμφότερα κατασχεῖν, ζημίαν ἡγεῖται τὸ ἐκεῖνο κατέχειν,
καὶ ἀφεὶς αὐτὸ, λαμβάνει τὸ χρυσίον· [c] οὕτω καὶ ἐνταῦθα· οὐκ
ἐπειδὴ ζημία τὸ ἀργύριον, οὐ γάρ ἐστι, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἔνι
D ὁμοῦ τὰ δύο λαβεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη τὸ ἓν [d] καταλιπεῖν. Ζημία
οὖν οὐχ ὁ νόμος ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ τῷ νόμῳ προσκαθήμενον ἀφί-
στασθαι τοῦ Χριστοῦ. Ὥστε, ὅταν ἀπάγῃ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ,
τότε ζημία· ἂν δὲ παραπέμπῃ, οὐκέτι. Διὰ τοῦτό φησι, "[e] διὰ
τὸν Χριστὸν ζημία." Εἰ διὰ τὸν Χριστὸν, οὐ φύσει ζημία.
Διὰ τί δὲ οὐκ ἀφίησι τῷ Χριστῷ προσελθεῖν ὁ νόμος; Καὶ
μὴν εἰς τοῦτο, φησὶν, [f] ἐδόθη, καὶ πλήρωμα νόμου Χριστὸς, καὶ
τέλος νόμου Χριστός. Ἀφίησιν, ἐὰν [g] θέλωμεν· [2] "Τέλος γὰρ
E νόμου Χριστός." Ὁ τῷ [h] νόμῳ πειθόμενος, αὐτὸν ἀφίησι τὸν
νόμον; Ἀφίησιν, ἐὰν [i] προσέχωμεν· ἐὰν μέντοι μὴ προσέχωμεν,
οὐκ ἀφίησιν. "Ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ ἥγημαι πάντα ζημίαν εἶναι."
Τί λέγω, φησὶ, τοῦτο περὶ τοῦ νόμου; οὐχὶ καλὸν ὁ κόσμος;
οὐχὶ καλὸν ἡ παροῦσα ζωή; Ἀλλ' ἐάν με [k] ἀπάγῃ τοῦ Χρι-
στοῦ, ζημίαν ταῦτα τίθεμαι. Διὰ τί; "Διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς
γνώσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου μου." Τοῦ γὰρ ἡλίου
φανέντος, προσκαθῆσθαι τῷ λύχνῳ ζημία. Ὥστε ἀπὸ τῆς
[l] παραβολῆς ἡ ζημία γίνεται, ἀπὸ τοῦ ὑπερέχοντος. Ὁρᾷς ὅτι
F σύγκρισιν ποιεῖται; "Διὰ τὸ ὑπερέχον," φησὶν, οὐ διὰ τὸ
ἀλλότριον· τὸ γὰρ ὑπερέχον τοῦ ὁμογενοῦς ὑπερέχει. Ὥστε
ἀφ' ὧν ποιεῖται τὴν κατὰ σύγκρισιν ὑπεροχὴν, ἀπὸ τούτων
δείκνυσι τὴν οἰκείωσιν τῆς γνώσεως. "Δι' ὃν τὰ πάντα ἐζη-
μιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω."

[2] Rom. x. 4.

[x] καὶ] ἀλλ' C.G. [y] ὁμολογεῖν] + φησὶ C.F.G. Sav. cet. [z] ἂν ἀνέπτη] Sic E. ἀνέπτη Veron. ἀνέστη F. ἂν ἀνέβη C.G. Sav. cet. [a] χρυσίον] Sic C.E. Cat. χρυσὸν Edd. [b] ἐξῇ ἀμφ.] ἀμφ. δύναται C. [c] οὕτω καὶ ἐνταῦθα] ἀφίησι δὲ C.G. Sav. cet. [d] καταλιπεῖν] + οὕτω καὶ ἐνταῦθα C.G. Sav. cet. [e] διὰ τ. Χ. ζημία] ζημία, τουτέστι, διὰ τ. Χ. C.G. Sav. cet. [f] ἐδόθη, καὶ πλ.] ἐξεδόθη, πλ. γὰρ C. Haec καὶ πλ. ν. Χ. καὶ τ. ν. Χ. desunt in E. καὶ τέλος ν. Χ. om. Cat. [g] θέλωμεν] + πείθεσθαι C.G. Sav. cet. Statim τέλος γ. ν. Χ. om. iidem. [h] νόμῳ] + τοίνυν C.G. Sav. cet. [i] πρόσχωμεν C. Statim ἐὰν C.E. Cat. ἂν Edd. [k] ἀπάγῃ C. Cat. Veron. ἀπαγάγῃ Sav. cet. [l] παραβολῆς] ἤτοι παρεξετάσεως E. in marg. ab eadem manu.

[m]Σκύβαλα οὔπω μὲν δῆλον, εἰ περὶ τοῦ νόμου [n]φησίν· εἰκὸς 285
(65) γὰρ αὐτὸν περὶ κοσμικῶν [o]πραγμάτων λέγειν. [p]Εἰπὼν γάρ, "Ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν," "ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ ἡγοῦμαι, [q]φησὶ, πάντα ζημίαν." [r]Καίτοι πάντα εἶπεν, [s]ἀλλὰ τὰ παρόντα. Εἰ δὲ βούλει καὶ τὸν νόμον, οὐδὲ οὕτως ὕβρισται. Τὸ γὰρ σκύβαλον ἀπὸ τοῦ σίτου ἐστὶ, καὶ τὸ ἰσχυρὸν τοῦ σίτου τὸ σκύβαλόν ἐστι, τὸ ἄχυρον λέγω. B
[t]Ἀλλ' ὥσπερ πρὸ τούτου χρήσιμον τὸ σκύβαλον ἦν, [v]ὥστε μετὰ τοῦ σίτου αὐτὸ ἐκλέγομεν, [w]καὶ εἰ μὴ τὸ σκύβαλον ἦν, οὐκ ἂν ὁ σῖτος ἐγένετο· [x]οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ νόμου.

Ὁρᾷς πῶς πανταχοῦ οὐκ αὐτὸ τοῦτο ζημίαν τὸ πρᾶγμα καλεῖ, ἀλλὰ διὰ τὸν Χριστόν; "Ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ πάντα ἡγοῦμαι ζημίαν." Διὰ τί πάλιν; "Διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην." [y]Πάλιν, "δι' ὃ καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω." Ὁρᾷς πῶς ἐπι- C
λαμβάνεται πάντοθεν τοῦ ἐρείσματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἀφίησιν οὐδαμοῦ γυμνωθῆναι τὸν νόμον, οὐδὲ πληγὴν λαβεῖν, ἀλλὰ περιβάλλει πάντοθεν αὐτόν; "Καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ [z]τοῦ νόμου." Εἰ ὁ δικαιοσύνην ἔχων, διὰ τὸ μηδὲν αὐτὴν εἶναι, πρὸς ταύτην τὴν δικαιοσύνην ἔδραμεν, οἱ μὴ ἔχοντες πῶς οὐ πολλῷ μᾶλλον ὀφείλουσι προστρέχειν αὐτῷ; Καὶ καλῶς [a]εἶπεν, "ἐμὴν δικαιοσύνην," οὐχ ἣν διὰ πόνων καὶ ἱδρώτων ἐκτησάμην, ἀλλὰ [b]τὴν ἀπὸ τῆς χάριτος, D
φησίν. Εἰ τοίνυν ὁ κατορθώσας ἀπὸ χάριτος σώζεται, πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς. Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς λέγειν, ὅτι μείζων αὕτη ἡ δικαιοσύνη ἡ διὰ πόνων, δείκνυσιν ὅτι σκύβαλον [c]τοῦτό ἐστι πρὸς ἐκείνην. Οὐ γὰρ ἄν ποτε ἐγὼ κατορθώσας, αὐτὴν ῥίψας ταύτῃ προσέτρεχον. Ποία δέ ἐστιν αὕτη; Ἡ ἀπὸ πίστεως τοῦ θεοῦ· τουτέστι, καὶ αὕτη παρὰ θεοῦ δέδοται· θεοῦ ἐστιν αὕτη ἡ δικαιοσύνη· δῶρόν ἐστιν αὕτη ὁλόκληρον. Τὰ δὲ E
τοῦ θεοῦ δῶρα πολλῷ τῷ μέτρῳ ὑπερβαίνει τὴν εὐτέλειαν τῶν κατορθωμάτων τῶν διὰ [d]τὴν ἡμετέραν σπουδὴν γινομένων. Τί

[m] σκύβαλα om. C.G. [n] φησὶ] + τὸ σκύβαλα C. + τὰ σκύβαλα G. Sav. cet. [o] πραγμάτων] + τοῦτο F.G. Sav. cet. πρ. λέγειν] λέγειν πρ. τοῦτο C. [p] εἰπὼν] πῶς; εἰπὼν C. [q] φησὶ ante ἀλλὰ μὲν οὖν transp. C. [r] καίτοι om. C.G. Sav. cet. [s] ἀλλὰ] Sic Veron. ἀλλὰ καὶ E.F. καὶ τὰ πάλαι καὶ C.G. Sav. cet. [t] ἀλλ' ὥσπερ] ὥστε C.G. Sav. cet. [v] ὥστε μετὰ] μετὰ γὰρ C.G. Sav. cet. [w] καὶ om. C.F.G. Veron. οὐ pro εἰ Veron. [x] οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ νόμου om. C.F.G. Veron. [y] πάλιν] εἶτα ἐπάγει C.G. Sav. cet. [z] τοῦ om. C. [a] εἶπε] + μὴ ἔχων Sav. cet. repugnantibus libris. [b] τὴν] ἣν εὗρον C.G. Sav. cet. [c] τοῦτο] αὕτη E. Sav. cet. [d] τῆς ἡμετέρας σπουδῆς C.F.G. Sav. cet. invita Cat.

[e]δέ ἐστιν, "Ἐπὶ τῇ [f]πίστει τοῦ γνῶναι αὐτόν;" Ἄρα διὰ πίστεως ἡ γνῶσις, καὶ πίστεως ἄνευ γνῶναι αὐτὸν οὐκ ἔστι. Πῶς [g]γάρ; Δι' αὐτῆς δεῖ γνῶναι τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ. Ποῖος γὰρ λογισμὸς τὴν ἀνάστασιν ἡμῖν παραστήσει; Οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ πίστις. Εἰ δὲ ἡ ἀνάστασις τοῦ κατὰ σάρκα
F Χριστοῦ πίστει γινώσκεται, πῶς ἡ γέννησις τοῦ θεοῦ λόγου λογισμοῖς καταλαμβάνεται; τῆς γὰρ γεννήσεως ἐλάττων ἡ ἀνάστασις. Διὰ τί; Ὅτι ἐκείνης μὲν πολλὰ [h]τὰ ὑποδείγματα γέγονε, ταύτης δὲ [i]οὐδέποτε. Νεκροὶ μὲν γὰρ ἀνέστησαν πολλοὶ πρὸ τοῦ Χριστοῦ, εἰ καὶ ἐτελεύτησαν ἀναστάντες· ἀπὸ δὲ παρθένου οὐδεὶς ἐτέχθη ποτέ. Εἰ τοίνυν ὃ καὶ τῆς κατὰ
286 σάρκα γεννήσεως εὐτελέστερον, τοῦτο πίστει δεῖ παραλαμβάνειν, τὸ πολλῷ μεῖζον, καὶ ἀπείρως μεῖζον καὶ ἀσυγκρίτως, πῶς λογισμῷ καταλαμβάνεται; Ταῦτα ποιεῖ τὴν δικαιοσύνην. Τοῦτο γὰρ δεῖ πιστεῦσαι, ὅτι ἐδυνήθη· τὸ δὲ πῶς ἐδυνήθη, οὐκέτι ἐστὶ παραστῆσαι. Ἀπὸ [k]γὰρ πίστεως καὶ ἡ κοινωνία τῶν παθημάτων. Πῶς; Εἰ γὰρ μὴ ἐπιστεύομεν, [l]οὐδ' ἂν ἐπάθομεν· εἰ μὴ ἐπιστεύομεν, ὅτι συνυπομένοντες [m]συμβασιλεύσομεν, οὐδ' ἂν
B ἐπάθομεν τὰ παθήματα. [n]Πίστει καὶ ἡ γέννησις καὶ ἡ ἀνάστασις καταλαμβάνεται.

Ὁρᾷς ὅτι οὐχ ἁπλῶς δεῖ τὴν πίστιν εἶναι, ἀλλὰ δι' ἔργων; Οὗτος γὰρ μάλιστα πιστεύει, ὅτι ἀνέστη [o]Χριστὸς, ὁ παραβόλως ἑαυτὸν τοῖς κινδύνοις ἐκδιδοὺς, ὁ κοινωνῶν αὐτῷ ἐν τοῖς παθήμασι· τῷ γὰρ ἀναστάντι κοινωνεῖ, τῷ ζῶντι. Διὰ τοῦτο ἔλεγε· "Καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, [3]τοῦ γνῶναι αὐτὸν, καὶ τὴν δύναμιν τῆς
C ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν [p]τῶν νεκρῶν." "Συμμορφούμενος, φησὶ, τῷ θανάτῳ αὐτοῦ·" τουτέστι, κοινωνῶν. Καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἔπαθεν, οὕτω κἀγώ· διὰ τοῦτο εἶπε, "συμμορφούμενος·" καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν, [4] "[q]Ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου." Τουτέστιν, οἱ διωγμοὶ καὶ τὰ παθήματα ταῦτα τὴν εἰκόνα δημιουρ- (66)

[3] v. 10, 11. [4] Coloss. i. 24.

[e] δὲ] δαὶ C. Post ἐστιν add. ἡ πίστις C.F.G. Sav. cet. [f] πίστει] + φησὶ C.G. Sav. cet. [g] γὰρ] Sic C.G. Cat. δὲ Edd. [h] τὰ om. E. [i] οὐδέποτε] οὐδὲ ἓν C.F.G. Sav. cet. [k] γὰρ om. C.G. [l] οὐδ' ἂν] οὐδὲν C. [m] συμβασιλεύομεν C.E. [n] πίστει] ἆρα πίστει C.G. Sav. cet. [o] ὁ Χριστὸς E. [p] τῶν] τὴν ἐκ C. [q] ἀναπληρῶ C.

γοῦσιν ἐκείνην τοῦ θανάτου. Οὐ γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ἐζήτει, ἀλλὰ D
τὸ τῶν πολλῶν. Ὥστε καὶ οἱ διωγμοὶ καὶ αἱ θλίψεις καὶ αἱ
στενοχωρίαι οὐ μόνον [r]ὑμᾶς οὐκ ὀφείλουσι θορυβεῖν, ἀλλὰ καὶ
εὐφραίνειν, ὅτι διὰ [s]τούτων συμμορφούμεθα τῷ θανάτῳ αὐτοῦ·
ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἐξεικονιζόμεθα· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ λέγει γράφων,
[5] "Τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέ-
ροντες." Καὶ τοῦτο δὲ ἀπὸ πίστεως πολλῆς γίνεται. Οὐ γὰρ,
ὅτι ἀνέστη μόνον, πιστεύομεν, ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν
πολλὴν ἔχει τὴν ἰσχύν. Διὰ τοῦτο τὴν αὐτὴν ὁδὸν ὁδεύομεν,
ἥνπερ ὥδευσε, τουτέστιν, ἀδελφοὶ [t]γινόμεθα αὐτῷ καὶ κατὰ E
τοῦτο· ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, χριστοὶ γινόμεθα κατὰ τοῦτο. Βαβαὶ,
πόσον τῶν παθῶν τὸ ἀξίωμα; πιστεύομεν ὅτι συμμορφούμεθα
τῷ θανάτῳ αὐτοῦ διὰ τῶν παθημάτων. Ὥσπερ γὰρ [6]ἐν τῷ
βαπτίσματι συνετάφημεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ,
οὕτως ἐνταῦθα [v]τῷ θανάτῳ αὐτοῦ. [w]Ἐκεῖ εἰκότως εἶπε, "τῷ
ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ·" οὐ γὰρ ὅλον τὸν θάνατον
ἀπεθάνομεν· οὐ γὰρ σώματι καὶ σαρκὶ ἀπεθάνομεν, ἀλλ' ἁμαρ- F
τίᾳ. Ἐπεὶ οὖν θάνατος καὶ θάνατος λέγεται, ἀλλ' ἐκεῖνος
[x]μὲν σώματι, ἡμεῖς δὲ ἁμαρτίᾳ, καὶ [y]ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀπέθανεν,
ὃν ἀνέλαβεν αὐτὸς ὁ ἐν σώματι ἡμῶν, [z]ὧδε ὁ ἄνθρωπος τῆς
ἁμαρτίας· διὰ [a]τοῦτό φησι, "τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου
αὐτοῦ," ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι ὁμοιώματι θανάτου, ἀλλ' αὐτῷ τῷ
θανάτῳ. Παῦλος γὰρ οὐκέτι ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐν τοῖς διω- 287
γμοῖς, ἀλλ' αὐτῷ τῷ σώματι· ὥστε τὸν αὐτὸν ὑπέμεινε θά-
νατον. "Εἴ πως καταντήσω, φησὶν, εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν
ἐκ νεκρῶν." Τί λέγεις; καὶ μὴν πάντες αὐτῆς τυγχάνουσι·
[7] "Πάντες μὲν γὰρ οὐ κοιμηθησόμεθα, [b]φησὶ, πάντες δὲ ἀλλα-
γησόμεθα·" καὶ οὐκ ἀναστάσεως μόνης, ἀλλὰ καὶ ἀφθαρσίας
πάντες, οἱ μὲν εἰς τιμὴν, οἱ δὲ εἰς ἐφόδιον κολάσεως. Εἰ τοίνυν
πάντες τῆς ἀναστάσεως τυγχάνουσι, καὶ οὐ τῆς ἀναστάσεως
μόνης, ἀλλὰ καὶ ἀφθαρσίας, πῶς ὡς μέλλων ἐξαιρέτου τινὸς B
τυγχάνειν [c]ἔλεγεν, "εἴ πως καταντήσω;" [d]Διὰ τοῦτο ταῦτα
πάσχω, φησὶν, "εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν ἐκ
νεκρῶν." Εἰ γὰρ μὴ ἀπέθανες, οὐκ ἀνίστασο; Τί οὖν [e]ἐστι;
Δοκεῖ μέγα τι ἐνταῦθα [f]αἰνίττεσθαι· οὕτω γὰρ μέγα ἦν, ὅτι

[5] 2 Cor. iv. 10. [6] Rom. vi. 4, 5. [7] 1 Cor. xv. 51.

[r] ἡμᾶς ante corr. E. [s] τοῦτο E. [t] γινόμενοι Cat. Veron. [v] τῷ θ. αὐτοῦ] τῷ θ. αὐτοῦ συμμορφούμεθα C. τῷ θ. συμμ. G. τῷ θ. συμμ. αὐτοῦ Sav. cet. [w] ἐκεῖ om. C.G. [x] μὲν] + ἀπέθανε C.G. Sav. cet. [y] ἐκεῖ] ἐκεῖνος C. [z] ὧδε ὁ ἄνθ.] δὲ ὁ ἄνθ. (sic) C. [a] τοῦτο] + ἐκεῖ μὲν C.F.G. Sav. cet. [b] φησὶ om. C. [c] ἔλεγες C.G. Sav. cet. [d] διὰ τοῦτο—καταντήσω om. E. [e] ἐστιν] + ὁ λέγει C.G. [f] αἰνίττεσθαι] + τί οὖν ἐστιν; C.G.

οὐδὲ ἐθάρρησεν ἀποφήνασθαι, [g]ἀλλά φησιν, "εἴ πως." Ἐπί-
στευσα εἰς αὐτὸν καὶ τὴν αὐτοῦ ἀνάστασιν, ἀλλὰ καὶ πάσχω δι'
αὐτὸν, ἀλλ' οὔπω [h]δύναμαι θαρρῆσαι περὶ τῆς ἀναστάσεως.
C Ποίαν ἐνταῦθα ἀνάστασίν φησι; Τὴν πρὸς αὐτὸν ἄγουσαν τὸν
Χριστόν. Εἶπον ὅτι ἐπίστευσα αὐτῷ καὶ τῇ τῆς ἀναστάσεως
αὐτοῦ δυνάμει, καὶ ὅτι κοινωνός εἰμι τῶν παθημάτων αὐτοῦ, καὶ
ὅτι συμμορφοῦμαι τῷ θανάτῳ αὐτοῦ· ἀλλ' ὅμως μετὰ ταῦτα
πάντα οὔπω θαρρῶ· ὅπερ ἀλλαχοῦ λέγει, [8]"Ὁ δοκῶν ἑστάναι,
βλεπέτω μὴ πέσῃ·" καὶ πάλιν, "Φοβοῦμαι μή πως ἄλλοις
κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι." [9]"Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον,
ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ
D κατελήφθην ὑπὸ [i]Χριστοῦ Ἰησοῦ." "Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον."
Τί ἐστιν, "ἤδη ἔλαβον;" Τὸ βραβεῖον, φησίν. Εἰ δὲ ὁ το-
σαῦτα παθὼν, εἰ δὲ ὁ διωκόμενος, εἰ δὲ ὁ τὴν νέκρωσιν ἔχων,
οὔπω ἐθάρρει περὶ τῆς ἀναστάσεως ἐκείνης, τί ἂν εἴποιμεν ἡμεῖς;
Τί ἐστιν, "εἰ καταλάβω;" [k]Ὅπερ πρότερον ἔλεγεν, "εἰ κα-
ταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν." Τὴν αὐτοῦ,
φησὶν, ἀνάστασιν [l]ἐὰν καταλάβω. Τουτέστιν, ἐὰν δυνηθῶ το-
σαῦτα παθεῖν, ἂν δυνηθῶ μιμήσασθαι αὐτὸν, ἂν δυνηθῶ σύμμορ-
φος αὐτῷ γενέσθαι. Οἷον, πολλὰ ἔπαθεν ὁ Χριστὸς, ἐν-
E επτύσθη, ἐρραπίσθη, ἐμαστιγώθη, ὕστερον [m]ἔπαθεν ἅπερ ἔπαθε.
Τοῦτο στάδιόν ἐστι· διὰ [n]τούτων πάντων δεῖ πρὸς τὴν ἀνά-
στασιν αὐτοῦ φθάσαι πάντας τοὺς ἄθλους ἐνεγκόντας. [o]Ἢ
τοῦτό φησιν, ἐὰν καταξιωθῶ τῆς ἀναστάσεως τυχεῖν εὐδοκίμου,
παρρησίαν ἐχούσης, εἰς τὴν [p]ἐξανάστασιν τὴν αὐτοῦ. Ἂν γὰρ
δυνηθῶ τοὺς ἀγῶνας πάντας ἐνεγκεῖν, καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ
δυνήσομαι σχεῖν, καὶ μετὰ δόξης ἀναστῆναι. Οὐδέπω γὰρ,
F φησὶν, ἄξιός εἰμι· "διώκω δὲ, εἰ καὶ καταλάβω." Ἔτι ἐναγώ-
νιός μοι ὁ βίος, ἔτι τοῦ τέλους εἰμὶ πόῤῥω, ἔτι τῶν βραβείων
ἀφέστηκα, ἔτι τρέχω, ἔτι διώκω. [q]Καὶ οὐκ εἶπε, τρέχω, ἀλλὰ,
288 "[r]διώκω." Ὁ διώκων [s]ἴστε μεθ' ὅσου τόνου διώκει· οὐδένα (67)
ὁρᾷ, πάντας μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης τοὺς διακόπτοντας ἀπω-
θεῖται, καὶ διάνοιαν καὶ ὄμμα καὶ ἰσχὺν καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα

8 1 Cor. x. 12. ix. 27. 9 v. 12.

[g] ἀλλά φ.] ἀλλ' ἁπλῶς φησιν C. ἀλλά φησιν ἁπλῶς G. Sav. cet. [h] δυνάμεθα F. Veron. [i] Ἰησοῦ Χριστοῦ inverso ord. C. [k] Haec ὅπερ—καταντήσω desunt in nostris omnibus et Veron. Ex Nobilio, ut videtur, ea assumsit Sav. sed ἔλεγον pro ἔλεγεν dedit. *dixerat* Nob. [l] ἐὰν pro εἰ omnes. [m] ἔπαθεν ἅπερ ἔπ.] καὶ ἀπέθανε C. ἀπέθανε G. Sav. cet. [n] τούτων πάντων pro πάντων τούτων C.E. Cat. fortasse alii. [o] ἢ τοῦτό φ.] ἢ τοίνυν τοῦτό φ. F. ἢ τοίνυν τοῦτό φ. ἢ ὅτι C.G. Sav. cet. [p] ἐξανάστασιν] + φθάνω C.G. Sav. cet. [q] καὶ om. C. [r] διώκω] + εἰκότως C.G. Sav. cet. Statim ὁ γὰρ διώκων iidem. [s] ἴστε] + δὲ C. Mox πόνου pro τόνου Cat.

συστρέφει, πρὸς ἕτερον μὲν οὐδὲν ὁρῶν, πρὸς δὲ τὸ βραβεῖον μόνον. Εἰ δὲ ὁ διώκων Παῦλος, ὁ τοσαῦτα παθὼν, ἔτι φησὶν, "εἰ καὶ καταλάβω," [t]τί ἂν εἴποιμεν ἡμεῖς οἱ ἀναπεπτωκότες; Εἶτα δεικνὺς, ὅτι ὀφειλῆς τὸ πρᾶγμά ἐστι, φησὶν, "ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ [v]Ἰησοῦ Χριστοῦ." Τῶν ἀπολλυμένων ἤμην, φησὶν, ἐπνιγόμην, ἔμελλον ἀπόλλυσθαι· κατέλαβέ με ὁ θεός· B καὶ γὰρ αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίωκε φεύγοντας αὐτὸν μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς. [w]Ὥστε πάντα παρίστησι· [x]τὸ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι κατελήφθην, ἔδειξε καὶ τοῦ βουλομένου καταλαβεῖν τὴν σπουδὴν, καὶ ἡμῶν τὴν ἀποστροφὴν τὴν πολλὴν καὶ τὴν πλάνην, [y]ὅτι αὐτὸν ἐφεύγομεν.

[z]*Ὥστε πολλῆς ἐσμεν ὀφειλῆς ὑπεύθυνοι, καὶ οὐδεὶς πενθεῖ, C οὐδεὶς δακρύει, οὐδεὶς στενάζει, πάντων εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν ἐλθόντων. Ὥσπερ γὰρ πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ τὸν θεὸν ἐφεύγομεν, [a]οὕτω καὶ νῦν. Φεύγειν [b]γάρ ἐστι τὸν θεὸν, οὐ τόπῳ, πανταχοῦ γάρ ἐστι· [c]καὶ ἄκουε τοῦ προφήτου λέγοντος, [10] "Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω;" Πῶς οὖν ἔστι φυγεῖν τὸν θεόν; Ὡς ἔστι πόρρω γενέσθαι [d]τοῦ θεοῦ, ὡς ἔστι μακρυνθῆναι· D [11] "Οἱ γὰρ μακρύνοντες ἑαυτοὺς, φησὶν, ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται·" καὶ πάλιν, "Οὐχὶ τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν διϊστῶσιν ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν;" Πῶς οὖν γίνεται τὸ μακρυνθῆναι; [e]πῶς γίνεται διάστασις; Προαιρέσει καὶ ψυχῇ· τόπῳ γὰρ οὐκ ἔνι· πῶς γὰρ ἄν τις τὸν πανταχοῦ παρόντα φεύγοι; Ὁ τοίνυν ἁμαρτωλὸς φεύγει. Τοῦτό ἐστιν ὅ φησιν ἡ γραφὴ, [12] "Φεύγει ὁ ἀσεβὴς, μηδενὸς διώκοντος." Σφόδρα φεύγομεν τὸν θεὸν, καίτοι ἀεὶ διώκοντα ἡμᾶς αὐτόν. Ὁ ἀπόστολος ἐδίωκεν, ἵνα ἐγγὺς αὐτοῦ γένηται· ἡμεῖς διώκομεν, ἵνα πόρρω γενώμεθα. E Ἆρα οὐκ ἄξια ταῦτα θρήνων; ἆρα οὐκ ἄξια δακρύων; Ποῦ φεύγεις, ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε; ποῦ φεύγεις τὴν ζωὴν καὶ τὴν σωτηρίαν τὴν σήν; Ἂν τὸν θεὸν φύγῃς, πρὸς τίνα καταφεύξῃ;*

[10] Psal. cxxxviii. 7. [11] Ib. lxxii. 27. Esai. lix. 2. [12] Prov. xxviii. 1.

[t] *τί—ἀναπεπτωκότες*] Sic E. Sav. cet. *τί ἐροῦμεν ἡμεῖς* C.G. Haec desunt in F. Veron. [v] *Χριστοῦ Ἰησοῦ* E. Cat. [w] *ὥστε*] *διὰ τούτου ταῦτα* C.G. Sav. cet. [x] *τὸ*] *τῷ* E. [y] *ὅτι*] *καὶ ὅτι* C.F.G. Sav. cet. [z] ΗΘΙΚΟΝ. *Ὅτι ὅταν ἁμαρτάνωμεν, φεύγομεν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ χρὴ πενθεῖν καὶ ὀδύρεσθαι, καὶ ἐπανέρχεσθαι πρὸς τὴν προτέραν εὐγένειαν.* Veron. *ὥστε—ἐλθόντων*] *διὸ καὶ δακρύειν ἄξιον, ὅτι πάντων εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν πάλιν ἐλθόντων, καὶ ὅτι πολλῆς ὀφειλῆς ὄντων ἡμῶν ὑπευθύνων, οὐδεὶς πενθεῖ* (+ *οὐδεὶς δακρύει* Sav. cet.) *οὐδεὶς στενάζει. καὶ μὴ καταγνῷς εἰρωνείαν τοῦ λόγου* C.G. Sav. cet. [a] *οὕτω*] + *φεύγομεν αὐτὸν* C.G. Sav. cet. [b] *γὰρ*] *δὲ* C.G. [c] *καὶ ἄκουε*] *ἀλλὰ τοῖς ἔργοις. καὶ ὅτι οὐκ* (*οὐκ* om. C.) *ἔστι φεύγειν, ἄκουε* C.G. Sav. cet. [d] *τοῦ θεοῦ*] *αὐτοῦ* C. [e] *πῶς*] *πῶς; ὡς* C.G.

οὐδὲ ἐθάρρησεν ἀποφήνασθαι, [g]ἀλλά φησιν, "εἴ πως." Ἐπί-
στευσα εἰς αὐτὸν καὶ τὴν αὐτοῦ ἀνάστασιν, ἀλλὰ καὶ πάσχω δι'
αὐτὸν, ἀλλ' οὔπω [h]δύναμαι θαρρῆσαι περὶ τῆς ἀναστάσεως.
C Ποίαν ἐνταῦθα ἀνάστασίν φησι; Τὴν πρὸς αὐτὸν ἄγουσαν τὸν
Χριστόν. Εἶπον ὅτι ἐπίστευσα αὐτῷ καὶ τῇ τῆς ἀναστάσεως
αὐτοῦ δυνάμει, καὶ ὅτι κοινωνός εἰμι τῶν παθημάτων αὐτοῦ, καὶ
ὅτι συμμορφοῦμαι τῷ θανάτῳ αὐτοῦ· ἀλλ' ὅμως μετὰ ταῦτα
πάντα οὔπω θαρρῶ· ὅπερ ἀλλαχοῦ λέγει, [8]"Ὁ δοκῶν ἑστάναι,
βλεπέτω μὴ πέσῃ·" καὶ πάλιν, "Φοβοῦμαι μή πως ἄλλοις
κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι." [9]"Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον,
ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ
D κατελήφθην ὑπὸ [i]Χριστοῦ Ἰησοῦ." "Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον."
Τί ἐστιν, "ἤδη ἔλαβον;" Τὸ βραβεῖον, φησίν. Εἰ δὲ ὁ το-
σαῦτα παθὼν, εἰ δὲ ὁ διωκόμενος, εἰ δὲ ὁ τὴν νέκρωσιν ἔχων,
οὔπω ἐθάρρει περὶ τῆς ἀναστάσεως ἐκείνης, τί ἂν εἴποιμεν ἡμεῖς;
Τί ἐστιν, "εἰ καταλάβω;" [k]Ὅπερ πρότερον ἔλεγεν, "εἰ κα-
ταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν." Τὴν αὐτοῦ,
φησὶν, ἀνάστασιν [l]ἐὰν καταλάβω. Τουτέστιν, ἐὰν δυνηθῶ το-
σαῦτα παθεῖν, ἂν δυνηθῶ μιμήσασθαι αὐτὸν, ἂν δυνηθῶ σύμμορ-
φος αὐτῷ γενέσθαι. Οἷον, πολλὰ ἔπαθεν ὁ Χριστὸς, ἐν-
E επτύσθη, ἐρραπίσθη, ἐμαστιγώθη, ὕστερον [m]ἔπαθεν ἅπερ ἔπαθε.
Τοῦτο στάδιόν ἐστι· διὰ [n]τούτων πάντων δεῖ πρὸς τὴν ἀνά-
στασιν αὐτοῦ φθάσαι πάντας τοὺς ἄθλους ἐνεγκόντας. [o]Ἢ
τοῦτό φησιν, ἐὰν καταξιωθῶ τῆς ἀναστάσεως τυχεῖν εὐδοκίμου,
παρρησίαν ἐχούσης, εἰς τὴν [p]ἐξανάστασιν τὴν αὐτοῦ. Ἂν γὰρ
δυνηθῶ τοὺς ἀγῶνας πάντας ἐνεγκεῖν, καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ
δυνήσομαι σχεῖν, καὶ μετὰ δόξης ἀναστῆναι. Οὐδέπω γάρ,
F φησὶν, ἄξιός εἰμι· "διώκω δὲ, εἰ καὶ καταλάβω." Ἔτι ἐναγώ-
νιός μοι ὁ βίος, ἔτι τοῦ τέλους εἰμὶ πόρρω, ἔτι τῶν βραβείων
ἀφέστηκα, ἔτι τρέχω, ἔτι διώκω. [q]Καὶ οὐκ εἶπε, τρέχω, ἀλλὰ,
288 "[r]διώκω." Ὁ διώκων [s]ἴστε μεθ' ὅσου τόνου διώκει· οὐδένα (67)
ὁρᾷ, πάντας μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης τοὺς διακόπτοντας ἀπω-
θεῖται, καὶ διάνοιαν καὶ ὄμμα καὶ ἰσχὺν καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα

8 1 Cor. x. 12. ix. 27. 9 v. 12.

[g] ἀλλά φ.] ἀλλ' ἁπλῶς φησιν C. ἀλλά φησιν ἁπλῶς G. Sav. cet. [h] δυνάμεθα F. Veron. [i] Ἰησοῦ Χριστοῦ inverso ord. C. [k] Haec ὅπερ—καταντήσω desunt in nostris omnibus et Veron. Ex Nobilio, ut videtur, ea assumsit Sav. sed ἔλεγον pro ἔλεγεν dedit. *dixerat* Nob. [l] ἐὰν pro εἰ omnes. [m] ἔπαθεν ἅπερ ἔπ.] καὶ ἀπέθανε C. ἀπέθανε G. Sav. cet. [n] τούτων πάντων pro πάντων τούτων C.E. Cat. fortasse alii. [o] ἢ τοῦτό φ.] ἢ τοίνυν τοῦτό φ. F. ἢ τοίνυν τοῦτό φ. ἢ ὅτι C.G. Sav. cet. [p] ἐξανάστασιν] + φθάνω C.G. Sav. cet. [q] καὶ om. C. [r] διώκω] + εἰκότως C.G. Sav. cet. Statim ὁ γὰρ διώκων iidem. [s] ἴστε] + δὲ C. Mox πόνου pro τόνου Cat.

*συστρέφει, πρὸς ἕτερον μὲν οὐδὲν ὁρῶν, πρὸς δὲ τὸ βραβεῖον
μόνον. Εἰ δὲ ὁ διώκων Παῦλος, ὁ τοσαῦτα παθὼν, ἔτι φησὶν,
“εἰ καὶ καταλάβω,” [t]τί ἂν εἴποιμεν ἡμεῖς οἱ ἀναπεπτωκότες;
Εἶτα δεικνὺς, ὅτι ὀφειλῆς τὸ πρᾶγμά ἐστι, φησὶν, “ἐφ’ ᾧ καὶ
κατελήφθην ὑπὸ [v]Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Τῶν ἀπολλυμένων ἤμην,
φησὶν, ἐπνιγόμην, ἔμελλον ἀπόλλυσθαι· κατέλαβέ με ὁ θεός·* B
*καὶ γὰρ αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίωκε φεύγοντας αὐτὸν μετὰ πολλῆς τῆς
σπουδῆς. [w]Ὥστε πάντα παρίστησι· [x]τὸ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι κα-
τελήφθην, ἔδειξε καὶ τοῦ βουλομένου καταλαβεῖν τὴν σπουδὴν,
καὶ ἡμῶν τὴν ἀποστροφὴν τὴν πολλὴν καὶ τὴν πλάνην, [y]ὅτι
αὐτὸν ἐφεύγομεν.*

[z]Ὥστε πολλῆς ἐσμεν ὀφειλῆς ὑπεύθυνοι, καὶ οὐδεὶς πενθεῖ, C
*οὐδεὶς δακρύει, οὐδεὶς στενάζει, πάντων εἰς τὴν προτέραν κατά-
στασιν ἐλθόντων. Ὥσπερ γὰρ πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χρι-
στοῦ τὸν θεὸν ἐφεύγομεν, [a]οὕτω καὶ νῦν. Φεύγειν [b]γάρ ἐστι
τὸν θεὸν, οὐ τόπῳ, πανταχοῦ γάρ ἐστι· [c]καὶ ἄκουε τοῦ προ-
φήτου λέγοντος, [10] “Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ
ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω;” Πῶς οὖν ἔστι φυγεῖν τὸν
θεόν; Ὡς ἔστι πόρρω γενέσθαι [d]τοῦ θεοῦ, ὡς ἔστι μακρυν-* D
*θῆναι· [11] “Οἱ γὰρ μακρύνοντες ἑαυτοὺς, φησὶν, ἀπὸ σοῦ, ἀπο-
λοῦνται·” καὶ πάλιν, “Οὐχὶ τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν διϊστῶσιν
ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν;” Πῶς οὖν γίνεται τὸ μακρυνθῆναι;
[e]πῶς γίνεται διάστασις; Προαιρέσει καὶ ψυχῇ· τόπῳ γὰρ οὐκ
ἔνι· πῶς γὰρ ἄν τις τὸν πανταχοῦ παρόντα φεύγοι; Ὁ τοίνυν
ἁμαρτωλὸς φεύγει. Τοῦτό ἐστιν ὅ φησιν ἡ γραφὴ, [12] “Φεύ-
γει ὁ ἀσεβὴς, μηδενὸς διώκοντος.” Σφόδρα φεύγομεν τὸν θεὸν,
καίτοι ἀεὶ διώκοντα ἡμᾶς αὐτόν. Ὁ ἀπόστολος ἐδίωκεν, ἵνα
ἐγγὺς αὐτοῦ γένηται· ἡμεῖς διώκομεν, ἵνα πόρρω γενώμεθα.* E
*Ἆρα οὐκ ἄξια ταῦτα θρήνων; ἆρα οὐκ ἄξια δακρύων; Ποῦ
φεύγεις, ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε; ποῦ φεύγεις τὴν ζωὴν καὶ τὴν
σωτηρίαν τὴν σήν; Ἂν τὸν θεὸν φύγῃς, πρὸς τίνα καταφεύξῃ;*

10 Psal. cxxxviii. 7. 11 Ib. lxxii. 27. Esai. lix. 2. 12 Prov. xxviii. 1.

t *τί—ἀναπεπτωκότες*] Sic E. Sav. cet. *τί ἐροῦμεν ἡμεῖς* C.G. Haec desunt in F. Veron. v *Χριστοῦ Ἰησοῦ* E. Cat. w *ὥστε*] *διὰ τούτου ταῦτα* C.G. Sav. cet. x *τὸ*] *τῷ* E. y *ὅτι*] *καὶ ὅτι* C.F.G. Sav. cet. z ΗΘΙΚΟΝ. *Ὅτι ὅταν ἁμαρτάνωμεν, φεύγομεν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ χρὴ πενθεῖν καὶ ὀδύρεσθαι, καὶ ἐπανέρχεσθαι πρὸς τὴν προτέραν εὐγένειαν.* Veron. *ὥστε—ἐλθόντων*] *διὸ καὶ δακρύειν ἄξιον, ὅτι πάντων εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν πάλιν ἐλθόντων, καὶ ὅτι πολλῆς ὀφειλῆς ὄντων ἡμῶν ὑπευθύνων, οὐδεὶς πενθεῖ* (+ *οὐδεὶς δακρύει* Sav. cet.) *οὐδεὶς στενάζει. καὶ μὴ καταγνῷς εἰρωνείαν τοῦ λόγου* C.G. Sav. cet. a *οὕτω*] + *φεύγομεν αὐτὸν* C.G. Sav. cet. b *γὰρ*] *δὲ* C.G. c *καὶ ἄκουε*] *ἀλλὰ τοῖς ἔργοις. καὶ ὅτι οὐκ* (*οὐκ* om. C.) *ἔστι φεύγειν, ἄκουε* C.G. Sav. cet. d *τοῦ θεοῦ*] *αὐτοῦ* C. e *πῶς*] *πῶς; ὡς* C.G.

ἂν τὸ φῶς φύγῃς, ποῦ διαβλέψεις; ἂν τὴν ζωὴν φύγῃς, πόθεν
ζήσῃ λοιπόν; Φύγωμεν τὸν ἐχθρὸν τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας.
Ὅταν ἁμαρτάνωμεν, φεύγομεν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, δραπετεύομεν, εἰς
ἀλλοτρίαν ἀπερχόμεθα γῆν, καθάπερ ἐκεῖνος ὁ καταφαγὼν τὰ
F ὑπάρχοντα τὰ πατρῷα, καὶ ἀπελθὼν εἰς ἀλλοτρίαν γῆν, ὁ κα-
ταναλώσας πᾶσαν τὴν πατρικὴν οὐσίαν, καὶ ἐν λιμῷ ζῶν.
Ἔχομεν οὖν πατρικὴν οὐσίαν καὶ ἡμεῖς. Ποίαν δὴ ταύτην;
Ἀπήλλαξεν ἡμᾶς τῶν ἁμαρτημάτων, ἐχαρίσατο ἡμῖν δύναμιν,
ἰσχὺν πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν, ἐχαρίσατο ἡμῖν προθυ-
μίαν, ὑπομονήν, ἐν τῷ βαπτίσματι ἐχαρίσατο ἡμῖν πνεῦμα
289 ἅγιον. Ἂν ταῦτα καταναλώσωμεν, ἐν λιμῷ λοιπὸν ἐσόμεθα.
Καθάπερ γὰρ οἱ νοσοῦντες, ἕως [f] μὲν ἂν πυρετοῖς ἐνοχλῶνται
καὶ χυμῶν κακίᾳ, οὐδὲ διαναστῆναι, οὐδὲ ἐργάσασθαι, [g] οὐδὲ
πρᾶξαί τι δύνανται· ἂν δέ τις αὐτοὺς [h] ἀπαλλάξῃ καὶ εἰς ὑγείαν
ἀγάγῃ, εἶτα μὴ ἐργάζωνται, παρὰ τὴν οἰκείαν αὐτῶν τοῦτο
γίνεται ῥᾳθυμίαν· οὕτω δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν. [i] Καὶ γὰρ ἡ νόσος
χαλεπή, [k] καὶ ὁ πυρετὸς σφοδρός· [l] καὶ ἐκείμεθα οὐκ ἐπὶ κλίνης,
ἀλλ' ἐπὶ τῆς κακίας αὐτῆς, καθάπερ ἐν κοπρίᾳ τῇ πονηρίᾳ
B ἐρριμμένοι, ἡλκωμένοι, δυσωδίας [m] ἀνάπλεοι, αὐχμῶντες, κατα-
τρυχόμενοι, εἴδωλα [n] μᾶλλον ἢ ἄνθρωποι. Περιειστήκεσαν
ἡμᾶς δαίμονες πονηροί, ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, γελῶν,
ἐπεμβαίνων. Ἦλθεν ὁ τοῦ θεοῦ μονογενής, ἀφῆκε τὰς ἀκτῖνας
τῆς παρουσίας αὐτοῦ, καὶ τὸν ζόφον εὐθέως ἀπήλασεν. Ἦλθε
πρὸς ἡμᾶς ὁ βασιλεὺς [o] ὁ ἐν τῷ θρόνῳ τῷ πατρικῷ, τὸν θρόνον
ἀφεὶς τὸν πατρικόν· ὅταν δὲ, ἀφεὶς, εἴπω, μὴ πάλιν μετάστα-
σιν νομίσῃς· τὸν γὰρ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν αὐτὸς πληροῖ· ἀλλὰ
C [p] τὴν οἰκονομίαν φημί. Ἦλθε πρὸς ἐχθρὸν τὸν μισοῦντα
αὐτόν, τὸν ἀποστρεφόμενον, τὸν οὐδὲ ἰδεῖν αὐτὸν ἀνεχόμενον,
τὸν καθ' ἑκάστην αὐτὸν βλασφημοῦντα τὴν ἡμέραν. Εἶδεν ἐν
κοπρίᾳ κείμενον, σκώληξιν ἡλκωμένον, πυρετοῖς, [q] λιμῷ κατεχό- (68)
μενον, πᾶν εἶδος ἔχοντα νόσου. Καὶ [r] γὰρ πυρετὸς ἠνώχλει,
τοῦτο γὰρ ἐπιθυμία πονηρά· καὶ φλεγμοναὶ ἐπέκειντο, τοῦτο
γὰρ ἡ ἀπόνοια· καὶ [s] βουλιμία τις ἡ λεγομένη κατεῖχε, τοῦτο
D γὰρ ἡ πλεονεξία· καὶ σηπεδόνες πάντοθεν, τοῦτο γὰρ ἡ πορνεία·
καὶ πήρωσις ὀφθαλμῶν, τοῦτο γὰρ εἰδωλολατρεία· καὶ κώφωσις

[f] μὲν om. C. [g] οὐδὲ πρᾶξαι om. C.G. [h] ἀπαλλάξῃ καὶ] ἀπαλλάξας τῆς νόσου C.G. [i] καὶ γὰρ ἡ] ἐπέκειτο ἡμῖν C.G. Sav. cet. [k] καὶ om. C.G. Statim ὁ assumtum ex E. [l] καὶ om. C.G. Statim κείμεθα E. Veron. [m] ἀνάπλεοι omnes. ἀνάπλεῳ Edd. [n] μᾶλλον] + ὄντες C.G. Sav. cet. [o] ὁ] + ὢν C.F.G. Sav. cet. [p] τὴν οἰκ.] διὰ τὴν οἰκ. τοῦτο C.G. Sav. cet. [q] λοιμῷ C. [r] γὰρ] + καὶ C.F.G. Sav. cet. [s] ἡ βουλιμία Edd. ἡ om. C.E.G. Statim ἡ λεγομένη om. C.G. inclusum a Sav. Mor.

καὶ παραπληξία, τοῦτο γὰρ τὸ προσκυνεῖν λίθοις καὶ ξύλοις,
καὶ ἐκείνοις προσφθέγγεσθαι· καὶ δυσείδεια πολλὴ, τοῦτο γὰρ
ἡ κακία, ἀηδές τι, καὶ νόσος χαλεπωτάτη. [t]Καὶ χεῖρον πάλιν
τῶν μαινομένων φθεγγομένους ἡμᾶς, [v]καὶ τὸ ξύλον θεὸν κα-
λοῦντας, καὶ τὸν λίθον ὁμοίως· εἶδεν ἐν τοσαύτῃ κακίᾳ, [w]οὐκ
ἐβδελύξατο, οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐκ ἀπεστράφη, οὐκ ἐμίσησε·
δεσπότης γὰρ ἦν, καὶ τὸ ἴδιον πλάσμα οὐκ ἂν ἐμίσησεν.
[x]Ἀλλὰ τί ποιεῖ; Καθάπερ ἄριστος ἰατρὸς κατασκευάζει φάρ- E
μακα πολλοῦ ἄξια, καὶ πρῶτος αὐτῶν ἀπογεύεται· τὴν γὰρ
ἀρετὴν αὐτὸς [y]πρῶτος μετῆλθε, καὶ οὕτως ἡμῖν ἔδωκε. [z]Καὶ
πρῶτον καθάπερ ἀντίδοτόν τι φάρμακον ἔδωκε τὸ λουτρὸν,
[a]καὶ οὕτω πᾶσαν ἠμέσαμεν κακίαν, [b]καὶ πάντα ἐφυγαδεύθη
ἀθρόον, καὶ ἡ φλεγμονὴ ἐπαύσατο, καὶ ὁ πυρετὸς ἐσβέσθη,
καὶ αἱ σηπεδόνες ἐκαύθησαν· πάντα γὰρ [c]καὶ τὰ ἀπὸ πλεο- F
νεξίας, καὶ τὰ ἀπὸ θυμοῦ, καὶ τὰ ἄλλα κακὰ ἐκενώθη διὰ τοῦ
πνεύματος· ἀνεῴχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ, [d]ἀνεῴγει τὰ ὦτα, ἐλάλη-
σεν εὔφημον φωνὴν ἡ γλῶσσα, ἔλαβεν ἰσχὺν ἡ ψυχὴ, ἔλαβε
κάλλος καὶ ἄνθος τὸ σῶμα τοιοῦτον, οἷον εἰκὸς υἱὸν θεοῦ
τεχθέντα κάλλος ἔχειν ἀπὸ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, οἵαν
εἰκὸς δόξαν ἔχειν υἱὸν ἄρτι τεχθέντα βασιλεῖ, καὶ ἐν ἀλουργίδι 290
τρεφόμενον. Οἴμοι, πόσην εὐγένειαν ἡμῖν [e]ἐχαρίσατο; Ἐτέ-
χθημεν, [f]ἐτράφημεν· τί πάλιν φεύγομεν τὸν εὐεργέτην; Ὁ
τοίνυν ταῦτα πάντα ποιήσας, καὶ ἰσχὺν δίδωσιν· οὐ γὰρ ἐνῆν
[g]κατεχομένην τῷ νοσήματι ἐνεγκεῖν, εἰ μὴ αὐτὸς ἡμῖν [h]ἔδωκε
τὴν ἰσχύν· [i]καὶ τῶν ἁμαρτημάτων τὴν [k]ἄφεσιν. [l]Κατεφάγο-
μεν ἅπαντα· ἔδωκεν ἡμῖν ἰσχὺν, [m]ἀνηλώσαμεν αὐτήν· ἔδωκεν
ἡμῖν χάρισμα, ἐσβέσαμεν αὐτό. Πῶς; Ἀνηλώσαμεν [n]αὐτὸ εἰς B
οὐδὲν δέον, ἐχρησάμεθα ἐν οὐδενὶ χρησίμῳ. Ταῦτα ἡμᾶς ἀπώ-
λεσε, καὶ τὸ πάντων δεινότερον, ὅτι ἐν ἀλλοτρίᾳ ὄντες, καὶ
[o]κεράτια ἐσθίοντες, οὐ λέγομεν, ἐπιστρέψωμεν πρὸς τὸν πα-
τέρα καὶ εἴπωμεν, ἡμάρτομεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ [p]εἰς σὲ, [q]καὶ
πατέρα οὕτως ἔχοντες φιλόστοργον, σφόδρα ποθοῦντα ἡμῶν

[t] καὶ] εἶδε C.F.G. Sav. cet. [v] καὶ om. C. [w] οὐκ] καὶ οὐκ C.G. Sav. cet. [x] ἀλλὰ] εἶτα C.G. [y] πρώτως C. [z] καὶ om. C.G. [a] καὶ om. C.G. [b] καὶ] οὕτω C.G. [c] καὶ om. C. [d] ἀνεῴγει] Sic C. ἀνεῴγη Edd. [e] ἐχαρίσατο] + ἡμεῖς δὲ περὶ τὸν οὕτως ἡμᾶς φιλήσαντα ἀχάριστοι μένομεν C.G. Sav. cet. [f] ἐτράφημεν] + εὐεργετήθημεν vel εὐηργ. C.G. Sav. cet. [g] κατεχομένοις C.G. κατεχομένους Sav. cet. [h] ἔδωκε τὴν ἰσχὺν] ἐβοήθησεν C. [i] καὶ] ἔδωκε C.G. Sav. cet. [k] ἄφεσιν] + ἠθετήσαμεν τὴν δωρεάν· ἔδωκεν ἡμῖν πλοῦτον, ἐσκορπίσαμεν αὐτὸν C.G. Sav. cet. [l] Haec κατεφάγομεν—αὐτὴν om. C. [m] ἀναλώσαμεν bis E. [n] αὐτὸ om. C.F.G. Sav. cet. [o] κέρατα E. Veron. [p] εἰς σὲ] ἐνώπιόν σου C. [q] καὶ] καίτοι C.G.

τὴν [r]ἐπάνοδον. [s]Ἂν ἐπανέλθωμεν μόνον, οὐδὲ [t]ἐγκαλέσαι
C ὑπὲρ τῶν προτέρων [v]ἀνέχεται· μόνον ἀποστῶμεν· ἱκανὴ γὰρ
ἀπολογία τὸ [w]ἐπανελθεῖν. Οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ ἐγκαλεῖ, ἀλλὰ,
κἂν ἕτερος ἐγκαλῇ, ἐπιστομίζεται, κἂν εὐδοκιμηκὼς ᾖ ὁ ἐγκα-
λῶν. [x]Ἐπανέλθωμεν· μέχρι τίνος ἀφιστάμεθα; Λάβωμεν
αἴσθησιν τῆς ἀτιμίας, λάβωμεν αἴσθησιν τῆς εὐτελείας. Ἡ
κακία [y]χοίρους εἶναι ποιεῖ, ἡ κακία λιμὸν [z]ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ.
Ἀνακτησώμεθα [a]ἑαυτοὺς καὶ ἀνανήψωμεν, καὶ [b]ἐπανέλθωμεν
D ἐπὶ τὴν προτέραν εὐγένειαν, ἵνα τύχωμεν τῶν μελλόντων ἀγα-
θῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα
τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ.

[1] Ἀδελφοὶ, ἐγὼ ἐμαυτὸν [a]οὐ λογίζομαι κατειληφέναι· ἓν δὲ,
E [b]τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτει-
νόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλή-
σεως τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

ΟΥΔΕΝ οὕτω κενοῖ κατορθώματα καὶ [c]ἀποφυσᾷ, ὡς (69)
μνήμη τῶν εἰργασμένων ἡμῖν ἀγαθῶν. Δύο γὰρ τίκτει [d]τὰ
κακὰ, ῥᾳθυμοτέρους τε ἐργάζεται, καὶ εἰς ἀπόνοιαν αἴρει. Διό-
περ ὁ Παῦλος, ἐπειδὴ [e]οἶδεν [f]ὀξύρροπον τὴν ἡμετέραν φύσιν
F πρὸς ῥᾳθυμίαν, καὶ [g]πολλὰ τοὺς Φιλιππησίους ἐπῄνεσεν, ὅρα
πῶς αὐτῶν καταστέλλει τὸ φρόνημα, διὰ πολλῶν μὲν καὶ ἑτέ-
ρων ἀνωτέρω, μάλιστα [h]δὲ διὰ τοῦ παρόντος. Τί λέγων;
291 "Ἀδελφοὶ, ἐγὼ ἐμαυτὸν [i]οὐ λογίζομαι κατειληφέναι." Εἰ δὲ
Παῦλος οὐδέπω κατέλαβεν, οὐδὲ θαρρεῖ περὶ τῆς ἀναστάσεως,
οὐδὲ περὶ τῶν μελλόντων· σχολῇ [k]γοῦν ἐκεῖνοι [l]οἱ μηδὲ τὸ
πολλοστὸν αὐτοῦ μέρος κατωρθωκότες τοῦτο [m]ἂν ἔπραξαν.

[1] Cap. III. v. 13, 14.

[r] ἐπάνοδον] + ὡς ἂν μόνον ἀποστῶμεν τῆς κακίας C.G. Sav. cet. [s] ἂν] + μόνον πρὸς αὐτὸν C.G. (mox om. μόνον). + πρὸς αὐτὸν Sav. cet. [t] ἐγκαλέσαι] + λοιπὸν C.F.G. Sav. cet. [v] ἀνέξεται C.G. μόνον ἀποστῶμεν om. iidem. [w] ἐπανελθεῖν] + τί λέγω, ἐγκαλέσαι οὐκ ἀνέχεται; C.G. Sav. cet. [x] ἐπαν.] οὐκοῦν ἐπαν. C.G. Sav. cet. [y] χείρους E. [z] ἐμποιεῖ] Sic C.G. φέρει Sav. cet. Haec ἡ κ. λιμὸν ἐμποιεῖ om. E.F. Veron. [a] ἑαυτοὺς] + παρακαλῶ C.G. [b] ἐπανέλθωμεν] ἐπανελθεῖν σπουδάσωμεν C.G.
Hom. XIII. [a] οὐ] οὔπω C.G. [b] τὰ μὲν ὄπισθεν G. τῶν μὲν ὄπισθεν C. [c] ἐκφυσᾷ C.G. [d] τὰ accessit ex C. E. [e] εἶδεν E. Veron. non Cat. [f] ὀξύρροπον] + οὖσαν C.G. Sav. cet. [g] πολλὰ] + δὲ C.F.G. Sav. cet. [h] δὲ] + καὶ C. [i] οὔπω C. Post κατειληφέναι add. ἓν δὲ C.G. [k] γοῦν] γ' ἂν C. [l] οἱ, quod aberat, assumtum ex Cat. [m] ἂν om. C.G.

[n]Τουτέστιν, οὐδέπω κατειληφέναι τὴν [o]ἀρετὴν ἅπασαν ἡγοῦμαι· [p]ὡς ἂν εἰ [q]ἐπὶ δρομέως εἴποι [r]τις. Οὐδέπω τὸ πᾶν ἤνυσα, [s]φησίν. Εἰ δὲ [t]λέγει ἀλλαχοῦ, [2]"Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι," καὶ ἐνταῦθα, "οὐδέπω λογίζομαι κατειληφέναι," ἀναγνούς τις [v]ἀκριβῶς, εἴσεται καλῶς τὴν αἰτίαν καὶ ἐκείνων καὶ τούτων τῶν ῥημάτων· οὐ γὰρ δεῖ [w]συνεχῶς τὰ αὐτὰ στρέ- B φειν· καὶ ὅτι ταῦτα [x]πολλῷ πρότερον ἔλεγεν, ἐκεῖνα δὲ πρὸς [y]τῇ τελευτῇ. Ἀλλ' ἑνός εἰμι μόνου, [z]φησὶ, τοῦ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι. "[a]Ἓν δὲ, φησὶ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ." [b]Τοῦτο γὰρ αὐτὸν ἐποίει τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι, [c]τὸ τῶν C ὀπίσω ἐπιλανθάνεσθαι. Ὁ μὲν οὖν ἤδη τετελειῶσθαι νομίζων, καὶ μηδὲν αὐτῷ λείπειν πρὸς ἀρετῆς κατόρθωσιν, κἂν [d]ἐπαύσατο τρέχων, ὡς τὸ πᾶν [e]κατειληφέναι· ὁ δὲ ἀφεστάναι τοῦ τέρματος [f]ἔτι νομίζων, οὐδέποτε παύσεται τρέχων. Τοῦτο [g]οὖν ἡμᾶς ἀεὶ δεῖ λογίζεσθαι, κἂν μυρία κατορθώσωμεν ἀγαθά. Εἰ γὰρ Παῦλος μετὰ μυρίους θανάτους, μετὰ τοσούτους κινδύνους τοῦτο ἐλογίζετο, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς. Οὐ μὴν ἀνέπεσον, φησὶν, ἐπειδὴ τοσοῦτον δραμὼν οὐκ ἴσχυσα, [h]οὐδὲ ἀπέγνων, ἀλλ' ἔτι τρέχω, ἔτι ἀγωνίζομαι· τοῦτο μόνον σκοπῶ, ὅπως [i]δὴ D προκόπτοιμι. Οὕτω καὶ ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν, ἐπιλανθάνεσθαι τῶν κατορθωμάτων, καὶ [k]ἀφιέναι αὐτὰ ὀπίσω. Καὶ γὰρ ὁ δρομεὺς οὐχ ὅσους ἤνυσεν ἀναλογίζεται [l]διαύλους, ἀλλ' ὅσους λείπεται. Καὶ ἡμεῖς μὴ ὅσον ἠνύσαμεν τῆς ἀρετῆς ἀναλογιζώμεθα, ἀλλ' ὅσον ἡμῖν λείπει. Τί γὰρ ἡμᾶς ὠφελεῖ τὸ ἀνυσθὲν, ὅταν τὸ λειπόμενον μὴ προστεθῇ; Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐκ ἀναλογίζομαι, [m]ἀλλ' οὐδὲ [n]μέμνημαι. Οὕτω γὰρ σφοδροὶ γινόμεθα, E

[2] 2 Tim. iv. 7.

[n] τουτέστιν] ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν (τοῦτό Sav. cet.) ἐστιν C.G. Sav. cet. [o] ἀρετὴν om. C.G. [p] ὡς] οὕτως εἰπὼν ὡς C.E.G. Sav. cet. [q] ἐπὶ] περὶ C. Mor. Ben. [r] τις] + οὔπω κατέλαβεν C.G. Sav. cet. [s] φησὶν om. E. [t] λέγοι C. [v] ἀκριβῶς] ἀμφότερα C.G. Sav. cet. [w] συνεχῶς om. E. Veron. invita Cat. Post στρέφειν add. καὶ ἡμᾶς πάντα διδάσκειν C.G. Sav. cet. [x] πολλῷ pro πολὺ omnes. [y] τῇ τελευτῇ] τῷ τέλει C.G. Sav. cet. Iidem addunt οὔπω λογίζομαι κατειληφέναι, φησίν. [z] φησὶ om. C.G. Sav. cet. Statim τὸ τοῖς F. Veron. [a] ἓν δὲ, φησὶ] τοῦτο γάρ ἐστιν ὅ φησιν, ἓν G. Sav. cet. Haec ἓν δὲ—ἐπεκτείνεσθαι desunt in C. [b] τοῦτο—ἐποίει (ποιεῖ Cat.)] ὅρα πῶς εἰπὼν τοῦτο ἐδήλωσε τί ἦν ὃ ἐποίει αὐτὸν G. Sav. cet. [c] Haec τὸ τῶν ὀπίσω ἐπιλανθάνεσθαι, quae aberant, ex Catena assumsimus. [d] παύσαιτο E. [e] κατειληφέναι] Sic E.F. Edebatur κατειληφώς. [f] ἔτι om. E. Veron. Statim λογιζόμενος pro νομίζων C.G. [g] οὖν] + καὶ C.G. [h] οὐδὲ ἀπέγνων post φησὶν transp. C.G. [i] δὴ προκόπτοιμι] ἔχω ἀεὶ προκόπτειν C.G. [k] ὀπίσω αὐτὰ ἀφιέναι inverso ord. C. [l] διαύλους, ἀλλ'] μόνον διαύλους, ἀλλὰ καὶ C.G. [m] ἀλλ' suppletum ex Cat. [n] μέμνημαι] +

ὅταν πᾶσαν προθυμίαν εἰς τὸ λεῖπον ἀναλάβωμεν, ὅταν ἐκεῖνα
λήθῃ παραδῶμεν. [o]Ἐπεκτεινόμενοι, φησὶ, πρὶν ἢ παραγε-
νέσθαι, λαβεῖν [p]σπουδάζομεν. Ὁ γὰρ ἐπεκτεινόμενος οὗτός
ἐστιν, ὁ τοὺς πόδας καίτοι τρέχοντας τῷ λοιπῷ σώματι προ-
λαβεῖν [q]σπουδάζων, [r]ἐπεκτείνων ἑαυτὸν εἰς τὸ ἔμπροσθεν, καὶ
F τὰς χεῖρας ἐκτείνων, ἵνα καὶ τοῦ δρόμου πλέον τι ἐργάσηται.
Τοῦτο δὲ ἀπὸ πολλῆς προθυμίας γίνεται, ἀπὸ πολλῆς θερμό-
τητος. Οὕτω δεῖ τρέχειν τὸν τρέχοντα, μετὰ τοσαύτης σπου-
δῆς, μετὰ τοσαύτης προθυμίας, οὐκ ἀναπεπτωκότα. Ὅσον δὲ
τοῦ οὕτω τρέχοντος καὶ τοῦ ὑπτίου κειμένου τὸ μέσον, τοσοῦ-
292 τον [s]τοῦ Παύλου καὶ ἡμῶν. Καθ' ἡμέραν ἀπέθνησκεν ἐκεῖνος,
καθ' ἡμέραν εὐδοκίμει· οὐκ ἦν καιρὸς, οὐκ ἦν χρόνος, ἐν ᾧ οὐκ
ηὔξετο αὐτῷ ὁ δρόμος· οὐ λαβεῖν ἠθέλησεν, ἀλλ' ἁρπάσαι τὸ
βραβεῖον· οὕτω γὰρ ἔστι λαβεῖν. Ἄνω ὁ τὸ βραβεῖον διδοὺς
ἕστηκεν, ἄνω κεῖται τὸ βραβεῖον. Ὅρα πόσον τὸ διάστημα
τοῦτο [t]δεῖ διαδραμεῖν, ὅρα πόσον τὸ ὕψος· ἐκεῖ δεῖ [v]πετασθῆ-
B ναι τοῖς τοῦ πνεύματος πτεροῖς· ἑτέρως γὰρ οὐκ ἔνι τὸ ὕψος
τοῦτο τεμεῖν. Μετὰ τοῦ σώματος ἐκεῖ δεῖ βαδίσαι· ἔξεστι
γάρ· "Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα, φησὶν, ἐν [w]οὐρανῷ·" ἐκεῖ τὸ
βραβεῖόν ἐστιν. Ὁρᾷς τοὺς τρέχοντας πῶς νόμῳ ζῶσι; πῶς
οὐδὲν [x]τῶν ἐκλυόντων τὴν ἰσχὺν προσίενται; πῶς ἀγωνίζονται
καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν παλαίστρᾳ ὑπὸ παιδοτρίβῃ καὶ νόμῳ; (70)
Μίμησαι [y]τούτους, μᾶλλον δὲ [z]καὶ πλείονα ἐπίδειξαι προθυ-
μίαν· οὐ γὰρ ἴσον τὸ βραβεῖον· πολλοὶ οἱ κωλύοντες· νόμῳ
ζῆθι· πολλά ἐστι τὰ ἐκλύοντα τὴν ἰσχύν· εὐσκελῆ ποίησον
C [a]αὐτῆς τὼ πόδε· ἔνεστι γάρ· οὐ γὰρ φύσεώς ἐστιν, ἀλλὰ προ-
αιρέσεως. Κούφην αὐτὴν ἐργασώμεθα, ἵνα μὴ τῇ [b]ταχυτῆτι
τῶν ποδῶν τὸ λοιπὸν ἄχθος ἐμποδίζῃ. Δίδαξον εἶναι τοὺς
πόδας ἀσφαλεῖς· πολλοὶ γὰρ οἱ ὄλισθοι· [c]κἂν καταπέσῃς,
πολλὰ ἀπώλεσας. Πλὴν κἂν καταπέσῃς, διανάστηθι· ἔνι καὶ
οὕτω νικῆσαι. Μηδέποτε τοῖς ὀλισθηροῖς ἐπιχείρει πράγμασι,

3 Philipp. iii. 20.

ἡμᾶς προσεκτικωτέρους ποιῶν C.G. + ἀλλ' ἐπιλανθανόμενος (ἐκλανθ. mendose Mor. Ben.) ἡμᾶς π. π. Sav. cet. Haec desunt in E.F. Cat. Veron. [o] ἐπ-εκτεινόμενος Cat. Post φησὶ add. ἡμεῖς δὲ C. [p] σπουδάζω Cat. σπουδά-ζωμεν E. [q] σπουδάζει F. [r] ἐπεκτείνων] ἐπικλίνων Cat. ἐπικλίνων τε C. [s] τοῦ] καὶ E. Veron. [t] δεῖ διαδραμεῖν] Sic C. δὲ δραμεῖν Cat. Edebatur διαδραμεῖν, absente δεῖ. [v] σταθῆναι Cat. [w] οὐρανῷ] + ὑπάρχει C. [x] τῶν μὴ τὴν ἰσχὺν ἐκλυόντων προΐενται C.G. [y] τούτους] + καὶ σὺ C.G. Sav. cet. [z] καὶ om. E. Veron. [a] αὐτῆς τὼ πόδε] Sic E. αὐτῆς τῷ ποδὶ Veron. αὐτὴν τῷ ποδὶ Sav. cet. [b] ταχυτῆτι] Sic C.G. receptum a Ben. Edebatur βαρύτητι. [c] κἂν] ἂν C. Mox πολλὰ—καταπέσῃς om. idem.

καὶ οὐ [d]καταπεσῇ· ἐπὶ τὰ βεβηκότα τρέχε· ἄνω τὴν [e]κεφαλὴν,
ἄνω τὸ ὄμμα. Τοῦτο καὶ τοῖς τρέχουσιν οἱ παιδοτρίβαι πα-
ρακελεύονται· οὕτω διαβαστάζεται ἰσχύς· ἂν δὲ κάτω νεύσῃς,
κατέπεσες, ἐξελύθης. Ἄνω βλέπε, ὅπου τὸ βραβεῖόν ἐστιν· D
αὐτὴ τοῦ βραβείου ἡ ὄψις μείζονα ποιεῖ τὴν προαίρεσιν. Οὐκ
ἀφίησιν [f]αἰσθέσθαι τῶν πόνων ἡ τῆς [g]λήψεως ἐλπὶς, τὸ μῆκος
μικρὸν ποιεῖ φαίνεσθαι. Τί ἐστι τὸ βραβεῖον; Οὐ κλάδος
φοίνικος, ἀλλὰ τί; Βασιλεία οὐρανῶν, ἀνάπαυσις αἰώνιος, δόξα
μετὰ Χριστοῦ, κληρονομία, ἀδελφότης, μυρία ἀγαθὰ, ἃ οὐκ ἔνι
εἰπεῖν. Οὐκ ἔνι ἐκείνου τοῦ βραβείου τὸ κάλλος διηγήσασθαι·
ὁ κρατῶν αὐτὸ οἶδε μόνος, καὶ ὁ μέλλων αὐτὸ λαμβάνειν. Οὐκ
ἔστι χρυσοῦν, οὐκ ἔστι διάλιθον· πολλῷ τούτων τιμιώτερον. E
Ὁ χρυσὸς βόρβορος πρὸς ἐκεῖνο τὸ βραβεῖόν ἐστι· λίθοι τίμιοι
πλίνθος πρὸς [h]ἐκεῖνο τὸ κάλλος τοῦ βραβείου. Ἂν ἐκεῖνο ἔχων
ἀπέλθῃς εἰς τὸν οὐρανὸν, μετὰ πολλῆς τῆς τιμῆς ἐκεῖ βαδίζειν
δυνήσῃ, [i]καὶ ἄγγελοί σε αἰδεσθήσονται τοῦτο φέροντα τὸ βρα-
βεῖον· πᾶσι μετὰ παρρησίας προσελεύσῃ πολλῆς. "Ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ." Ὅρα τὸν εὐγνώμονα. Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
τοῦτο ποιῶ, φησίν. Οὐ γὰρ ἔνι χωρὶς τῆς ἐκείνου ῥοπῆς το-
σοῦτον διελθεῖν διάστημα· πολλῆς δεῖ τῆς βοηθείας, πολλῆς F
τῆς συμμαχίας. Κάτω μέν σε ἀγωνίζεσθαι ἐβουλήθη, ἄνω δὲ
στεφανοῖ· οὐχ ὡς ἐνταῦθα, ἔνθα ὁ ἀγὼν, ἐκεῖ καὶ ὁ στέφανος,
ἀλλ' ἐν τῷ λαμπρῷ χωρίῳ ὁ [k]στέφανος. Οὐχ ὁρᾶτε καὶ ἐν-
ταῦθα, ὅτι τοὺς μάλιστα τιμωμένους καὶ τῶν ἀθλητῶν καὶ τῶν
ἡνιόχων, οὐ στεφανοῦσιν ἐν τῷ σταδίῳ κάτω, ἀλλ' ἄνω καλέσας 293
ὁ βασιλεὺς ἐκεῖ στεφανοῖ; Οὕτω καὶ [l]ἐνταῦθα, εἰς τὸν οὐρανὸν
λαμβάνεις τὸ βραβεῖον.

[4] "Ὅσοι οὖν τέλειοι, φησὶ, τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι
ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει." [m]Ποῖον;
Τὸ, ὅτι δεῖ τῶν ὄπισθεν ἐπιλανθάνεσθαι· [n]ὥστε τελείου, τὸ μὴ
νομίζειν ἑαυτὸν τέλειον εἶναι. Πῶς τοίνυν λέγεις, "ὅσοι τέ-
λειοι;" εἰπὲ γάρ [o]μοι, τοῦτο φρονοῦμεν ὃ σὺ φρονεῖς; Εἰ B
[p]γὰρ μὴ ἔλαβες, μηδὲ τετελείωσαι, πῶς τοὺς τελείους [q]κελεύεις

[4] v. 15.

[d] καταπέσῃς E. καταπέσεις C. [e] κεφαλὴν] + ἔχε C.G. [f] αἰσθέσθαι] + τι C.G. [g] λήψεως] Sic C.F.G. Editi θλίψεως. [h] ἐκεῖνο τὸ κ. pro τὸ κ. ἐκεῖνο C.E. fortasse alii. [i] καὶ om. C.G. [k] στέφανος] + οὗτος C.G. Sav. cet. [l] ἐνταῦθα] σὺ C.G. Iidem post οὐρανὸν add. βλέπε ὅπου. [m] ποῖον] + τοῦτο C.G. Sav. cet. [n] ὥστε τελείου om. E. Mox τὸ (+ μὴ ex corr.) ν. ἑαυτοὺς τελείους εἶναι idem, invita Cat. [o] μοι om. E. Mox φρονῶμεν idem. [p] γὰρ om. C. [q] κ. τοῦτο pro τοῦτο κ. E. fortasse alii. κελεύεις τὸ αὐτὸ C.

τοῦτο φρονεῖν, [r]ὁ αὐτὸς φρονεῖς οὐδέπω τέλειος ὤν; Τοῦτο
γάρ ἐστι, φησὶ, τελειότης. "Καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ
τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει." Τουτέστιν, εἰ δέ τις νομίζει
τὸ πᾶν κατωρθωκέναι. [s]Ἀσφαλίζεται αὐτούς· ἀλλ' οὐκ εἶπεν
οὕτως, ἀλλὰ τί; "Καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς
ὑμῖν ἀποκαλύψει." Ὅρα πῶς συνεσταλμένως τοῦτό φησιν.
Ὁ θεὸς ὑμᾶς διδάξει· τουτέστιν, ὁ θεὸς ὑμᾶς πείσει, οὐχὶ [t]δι-
δάξει· ἐδίδασκε [v]γὰρ ὁ Παῦλος, ἀλλ' [w]ἐνάξει ὁ θεός. Καὶ οὐκ
εἶπεν, ἐνάξει, ἀλλ', "ἀποκαλύψει," ἵνα δόξῃ μᾶλλον ἀγνοίας
C εἶναι τὸ πρᾶγμα. Οὐ περὶ δογμάτων ταῦτα εἴρηται, ἀλλὰ
περὶ βίου τελειότητος, καὶ τοῦ μὴ νομίζειν ἑαυτοὺς τελείους εἶ-
ναι. Ὡς ὅ γε νομίζων τὸ πᾶν κατειληφέναι, οὐδὲν ἔχει.
5 "Πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ
φρονεῖν." "Πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν," τί ἐστι; Τέως, φησὶν, ὃ
κατωρθώσαμεν, κατέχωμεν, τὸ τῆς ἀγάπης, τὸ τῆς ὁμονοίας, τὸ
τῆς εἰρήνης· τοῦτο ἡμῖν κατώρθωται. "Εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ
αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν." "Εἰς ὃ ἐφθάσαμεν·"
D τουτέστι, τοῦτο ἡμῖν ἤδη κατώρθωται. Ὁρᾷς ὅτι [x]κανόνα
βούλεται εἶναι τὰ παραγγέλματα; Ὁ κανὼν οὔτε πρόσθεσιν,
οὔτε ἀφαίρεσιν δέχεται, ἐπεὶ τὸ κανὼν [y]εἶναι ἀπόλλυσι. [z]Του-
τέστι, τῇ αὐτῇ πίστει, τῷ αὐτῷ ὅρῳ. 6 "Μιμηταί μου γίνεσθε,
ἀδελφοὶ, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε
τύπον ἡμᾶς." Εἶπεν ἀνωτέρω, "Βλέπετε τοὺς κύνας," ἀπήγα-
γεν αὐτοὺς ἐκείνων· προσάγει τούτοις, οὓς δεῖ [a]μιμεῖσθαι. Εἴ (71)
E τις ἡμᾶς μιμεῖσθαι βούλεται, φησὶν, εἴ τις τὴν αὐτὴν βαδίζειν
ὁδὸν, ἐκείνοις [b]προσεχέτω· εἰ καὶ ἐγὼ μὴ πάρειμι, ἀλλ' ἴστε
τῆς ἐμῆς βαδίσεως τὸν τρόπον, τουτέστι, τῆς ἀναστροφῆς, τοῦ
βίου. Οὐ γὰρ διὰ ῥημάτων μόνον ἐδίδασκεν, ἀλλὰ καὶ διὰ
πραγμάτων· καθάπερ ἐν χορῷ καὶ στρατοπέδῳ τὸν χορηγὸν
καὶ στρατηγὸν δεῖ μιμεῖσθαι τοὺς λοιποὺς, καὶ [c]οὕτω βαδίζειν
εὐτάκτως· ἔνι γὰρ καὶ ἀπὸ στάσεως διαλυθῆναι τάξιν.
F [d]Ἆρα τύπος ἦσαν οἱ ἀπόστολοι, ἀρχέτυπόν τινα εἰκόνα
διασώζοντες. Ἐννοήσατε πῶς αὐτοῖς ὁ βίος ἀπηκριβωμένος

5 v. 16. 6 v. 17.

[r] ὁ] + καὶ F.G. Sav. cet. σὺ pro αὐτὸς C. [s] ἀσφ. αὐτοὺς] ἀσφαλιζέτω ἑαυτὸν Cat. [t] διδάξει] + ἁπλῶς C.G. Sav. cet. [v] γὰρ] μὲν γὰρ C.G. Sav. cet. [w] ἐνάξει ὁ θ.] ὁ θ. ἐνῆγε C.G. Sav. cet. [x] κανόνι C.E. Cat. Sav. Mor. Correxit ex Coislin. Montef. [y] εἶναι om. C. [z] τουτέστι] κανόνι, τουτέστι C. τῷ αὐτῷ κ. τουτέστι G. Sav. cet. [a] μιμεῖσθαι] + λοιπὸν C.G. Sav. cet. [b] προσεχέτω] Sic C.E.F. προσέχετε Cat. Edd. [c] οὕτω] + δεῖ E. Veron. [d] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι τύπον ἔχοντες τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἀρχέτυπον, ὡσαύτως καὶ τοὺς ἐν ἀρετῇ διαλάμψαντας, ἔσται ἡμῖν πάντα εὐμαρῆ. Veron.

ἣν, ὡς [e] ἀρχέτυπον καὶ παράδειγμα κεῖσθαι, καὶ νόμους ἐμψύ-
χους. [f] Ἅπερ γὰρ τὰ γράμματα ἔλεγε, ταῦτα διὰ τῶν 294
πραγμάτων πᾶσιν [g] ἐδήλουν. Τοῦτό ἐστι διδασκαλία ἀρίστη·
οὕτω τὸν μαθητὴν [h] ἐνάγειν δυνήσεται. Ἂν δὲ αὐτὸς μὲν λέγῃ
καὶ φιλοσοφῇ, τοῖς δὲ ἔργοις τἀναντία ποιῇ, οὔπω διδάσκαλος.
Τοῦτο γὰρ καὶ τῷ μαθητῇ κοῦφον, ἐν λόγοις φιλοσοφεῖν·
ἀλλὰ δεῖ τῆς διὰ τῶν ἔργων νουθεσίας, καὶ τῆς ἀγωγῆς· αὕτη
γὰρ καὶ διδάσκαλον αἰδέσιμον ποιεῖ, καὶ μαθητὴν εἴκειν παρα-
σκευάζει. Πῶς; Ὅταν μὲν γὰρ ἴδῃ ἐν λόγοις φιλοσοφοῦντα,
ἐρεῖ, ὅτι ἀδύνατα ἐπέταξεν· [i] ὅτι δὲ ἀδύνατα, πρῶτος αὐτὸς B
δείκνυσιν [k] ὁ μὴ πράττων. Ἂν δὲ ἴδῃ διὰ τῶν ἔργων τὴν
ἀρετὴν τετελειωμένην, οὐκ ἂν ἔχοι ταῦτα λέγειν. Πλὴν ἀλλὰ
κἂν ἠμελημένος ὁ τοῦ διδασκάλου βίος ᾖ, ἡμεῖς ἑαυτοῖς προσέ-
χωμεν, καὶ ἀκούωμεν τοῦ προφήτου λέγοντος, ὅτι [7] "Ἔσονται
πάντες διδακτοὶ θεοῦ·" καὶ, "Οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγοντες, γνῶθι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδή-
σουσί με ἀπὸ [l] μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν." Οὐκ ἔχεις ἐνάρε- C
τον διδάσκαλον; Ἀλλ' ἔχεις τὸν ὄντως διδάσκαλον, ὃν καὶ
μόνον διδάσκαλον χρὴ καλεῖν· ἀπ' ἐκείνου [m] μάθετε· ἐκεῖνος
[n] ἔφησε, [8] "Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι." Μὴ δὴ
πρόσεχε [o] τῷ διδασκάλῳ, ἀλλ' ἐκείνῳ καὶ τοῖς ἐκείνου μαθή-
μασιν. Ἐκεῖθεν λάβε τὸν τύπον· ἔχεις εἰκόνα ἀρίστην· πρὸς
ἐκείνην ῥύθμισον σαυτόν. Μυρίαι εἰσὶν [p] εἰκόνες ἐν ταῖς γρα-
φαῖς κείμεναι βίων ἐναρέτων· [q] οἵαν ἂν θέλῃς, ἐλθὲ, καὶ μετὰ τὸν D
διδάσκαλον ἐν τοῖς μαθηταῖς· ὁ μὲν δι' [r] ἀκτημοσύνης ἔλαμψε, ὁ
δὲ διὰ χρημάτων· [s] οἷον ὁ Ἠλίας δι' ἀκτημοσύνης, ὁ Ἀβραὰμ
διὰ χρημάτων· οἵαν νομίζεις κουφοτέραν καὶ [t] εὐεπιτηδειοτέραν,
ταύτην ἐλθέ. Πάλιν ὁ μὲν διὰ γάμου, ὁ δὲ διὰ παρθενίας· ὁ
Ἀβραὰμ διὰ γάμου, ἐκεῖνος διὰ παρθενίας· ἣν θέλεις, βάδισον·
ἑκατέρα γὰρ φέρει πρὸς τὸν οὐρανόν. Ὁ μὲν διὰ νηστείας, ὁ
Ἰωάννης, ὁ δὲ χωρὶς νηστειῶν, ὁ Ἰώβ. Πάλιν αὐτὸς οὗτος καὶ E
γυναικὸς φροντίζων καὶ παίδων καὶ θυγατέρων καὶ οἰκίας, καὶ
πολὺν ἔχων πλοῦτον· ὁ [v] ἄλλος οὐδὲν ἐκέκτητο, πλὴν τοῦ ἱμα-
τίου τοῦ τριχίνου. Καὶ τί λέγω οἰκίαν καὶ πλοῦτον καὶ χρή-

[7] Esai. liv. 13. (coll. Joan. vi. 45.) Jerem. xxxi. (xxxviii.) 34. [8] Matth. xi. 29.

[e] ἀρχέτυπον] + αὐτοὺς C.G. Sav. cet. [f] ὅπερ F. Veron. Mox τοῦτο Veron. [g] ἐδήλουν] + οὗτοι C.G. Sav. cet. [h] ἐνάγειν] + ὁ διδάσκων C.G. Sav. cet. [i] ὅτι δὲ] ὅτι καὶ F. καὶ ὅτι C.G. [k] ὁ] + διδάσκαλος C.G. Sav. cet. [l] μικροῦ] + αὐτῶν C. [m] μάθε C. [n] ἔφη C. [o] τῷ] + καὶ πρὸ τούτου C.G. [p] αἱ εἰκόνες Edd. αἱ om. C.E. [q] οἵαν ἂν] Sic E. οἷον ἂν C. οἷον ἐὰν Edd. [r] ἀκτημοσύνην bis C. [s] οἷον ὁ om. C.G. [t] ἐπιτηδ. C. [v] ἄλλος] Ἰωάννης C.G.

ματα, ὅπου γε καὶ ἐν βασιλείᾳ ὄντα δυνατὸν τῆς ἀρετῆς ἐπιλα-
βέσθαι; Πάσης γὰρ οἰκίας ἰδιωτικῆς ἂν εὑρεθείη πολυπραγμο-
νέστερος ὁ οἶκος ὁ βασιλικός. Ὁ τοίνυν Δαυῒδ ἔλαμψεν ἐν
βασιλείᾳ, καὶ οὐδὲν αὐτὸν ἐξέλυσεν [w] ἡ ἁλουργὶς καὶ τὸ διάδημα·
F ἄλλος ὁλοκλήρου δήμου προστασίαν ἐμπεπιστευμένος, ὁ Μωϋ-
σῆς λέγω, ὅπερ [x] καὶ δυσκολώτερον τυγχάνει. Ἐνταῦθα [y] γὰρ
μείζων ἡ ἐξουσία ἦν, ὅθεν καὶ πλείων ἡ δυσκολία ἐγίνετο.
Εἶδες ἐν πλούτῳ εὐδοκιμηκότας, εἶδες καὶ ἐν πενίᾳ; εἶδες ἐν
γάμῳ, εἶδες καὶ ἐν παρθενίᾳ; θέα τοὐναντίον πάλιν καὶ ἐν
γάμῳ καὶ ἐν παρθενίᾳ ἀπολωλότας, καὶ ἐν πλούτῳ καὶ ἐν πενίᾳ·
295 [z] οἷον ἐν γάμῳ μὲν πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπώλοντο, οἷον Σαμ-
ψών, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τοῦ γάμου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἰδίας προαιρέσεως·
ἐν παρθενίᾳ δὲ, οἷον αἱ πέντε παρθένοι· ἐν πλούτῳ, ὁ πλούσιος
ὁ τὸν Λάζαρον περιορῶν· ἐν πενίᾳ, μυρίοι ἔτι καὶ νῦν πένητες
ἀπόλλυνται. [a] Ἐν βασιλείᾳ δείκνυμι πολλοὺς ἀπολωλότας, ἐν
δημαγωγίᾳ. Θέλεις δὲ καὶ ἐν στρατιωτικῇ τάξει ἰδεῖν σωζομέ-
νους; [b] ὁ Κορνήλιος· καὶ ἐν προστασίᾳ οἰκίας; [c] ὁ εὐνοῦχος ὁ
B τῆς Αἰθιοπίσσης. Οὕτω πάντοθεν ἐὰν εἰς δέον τῷ πλούτῳ
[d] χρώμεθα, οὐδὲν ἡμᾶς ἀπολεῖ· [e] ἐὰν δὲ μὴ, ἅπαντα ἀπολεῖ, καὶ
βασιλεία, καὶ πενία, καὶ πλοῦτος. Τὸν μέντοι νήφοντα οὐδὲν
βλάψαι δυνήσεται. [f] Εἰπὲ γάρ μοι, αἰχμαλωσία [g] τί ἔβλαψεν; (72)
οὐδέν. Ἐννόει [h] γάρ μοι τὸν Ἰωσὴφ δοῦλον γενόμενον, καὶ τὴν
ἀρετὴν διασώζοντα· ἐννόει μοι τὸν Δανιὴλ, καὶ τοὺς τρεῖς
[i] παῖδας αἰχμαλώτους γενομένους, καὶ πῶς πολλῷ μᾶλλον ἔλαμ-
ψαν. Πανταχοῦ γὰρ ἡ ἀρετὴ λάμπει, καὶ ἀκαταγώνιστός
ἐστι, καὶ οὐδὲν [k] ταύτην ἐμποδίσαι δύναται. Τί λέγω πενίαν
C καὶ αἰχμαλωσίαν καὶ δουλείαν; [l] καὶ λιμὸν, καὶ ἕλκωσιν, καὶ
νόσον χαλεπήν· δουλείας γὰρ νόσος χαλεπώτερον. Τοιοῦτος
ἦν ὁ Λάζαρος, τοιοῦτος ἦν ὁ Ἰὼβ, τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ Τιμόθεος
πυκναῖς ἀσθενείαις συνεχόμενος. Ὁρᾷς ὅτι τῆς ἀρετῆς οὐδὲν
δύναται περιγενέσθαι; οὐ πλοῦτος, οὐ πενία, οὐκ ἀρχὴ, οὐ τὸ
ἄρχεσθαι, οὐ τὸ τῶν πραγμάτων προΐστασθαι, οὐ νόσος, οὐκ
ἀδοξία, οὐ τὸ ἀπερρῖφθαι· ἀλλὰ ταῦτα πάντα κάτω καὶ ἐπὶ

[w] ἡ om. E. [x] καὶ om. E. Veron. [y] γὰρ] μὲν γὰρ C. [z] οἷον ἐν γ. μὲν] ἐν γ. μὲν γὰρ C. Mox οἷον ὁ Σ. C. [a] δείκνυμι π. ἀ. καὶ ἐν β. καὶ ἐν δ. C. [b] ὁ Κ.] οἷος ὁ Κ. C. ὅρα τὸν Κορνήλιον G. Sav. cet. [c] ὁ εὐνοῦχος ὁ τῆς Αἰ.] βλέπε τὸν τῆς Αἰ. εὐνοῦχον C(G ?). βλέπε τὸν εὐ. τῆς Αἰ. Sav. cet. Αἰθιοπίσης E.F. [d] κεχρήμεθα E.F. Veron. [e] ἐὰν—ἀπολεῖ om. C. [f] εἰπὲ—οὐδέν.] θέλεις ἰδεῖν καὶ (καὶ om. C.) ἀπὸ δουλείας καὶ ἀπὸ (ἀπὸ om. G.) αἰχμαλωσίας βλαβέντας οὐδέν; C.G. [g] τί ἔβλαψεν, οὐδὲν] οὐδὲν ἔβλαψεν F. Veron. [h] γὰρ om. G. [i] παῖδας] + ἐν Βαβυλῶνι C. [k] ταύτῃ C. [l] καὶ λιμὸν—χαλεπὴν] οὐδὲ λιμὸς, οὐδὲ ἕλκωσις, οὐδὲ νόσος δύναται βλάψαι C.G. Sav. cet.

γῆς ἀφεῖσα, φθάνει πρὸς τὸν οὐρανόν. Μόνον ἔστω γενναία D
ψυχὴ, καὶ τὸ κωλύον οὐδὲν εἶναι ἐνάρετον. Ὅταν γὰρ ὁ ἐρ-
γάτης ἔρρωται, οὐδὲν τῶν ἔξωθεν ἐμποδίζει. Καὶ γὰρ [m]καὶ
ἐπὶ τῶν [n]τεχνῶν, ὅταν ὁ τεχνίτης ἔμπειρος ᾖ καὶ καρτερικὸς καὶ
πᾶσαν τὴν τέχνην ἐπιστάμενος, κἂν νόσος ἐπέλθῃ, ἔχει αὐτὴν,
[o]κἂν πένηται, ἔχει αὐτὴν, κἂν ἔχῃ τὸ ὄργανον μετὰ χεῖρας,
[p]κἂν μὴ ἔχῃ, κἂν ἐργάζηται, κἂν μὴ ἐργάζηται, οὐδὲν ἠλάττω-
ται· ἡ γὰρ ἐπιστήμη ἔνεστιν ἐν αὐτῷ. Οὕτω καὶ ὁ ἐνάρετος E
καὶ θεῷ ἀνακείμενος, κἂν εἰς πλοῦτον αὐτὸν ἐμβάλῃς, ἐπιδείκνυ-
ται τὴν [q]τέχνην, κἂν εἰς πενίαν ὁμοίως, κἂν εἰς νόσον, κἂν εἰς
ὑγείαν, κἂν εἰς [r]ἀδοξίαν, κἂν εἰς εὐδοξίαν. Οὐχὶ διὰ πάντων
[s]εἰργάζοντο οἱ ἀπόστολοι; [9]"διὰ [t]δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ
δυσφημίας καὶ εὐφημίας;" Τοῦτό ἐστιν [v]ἀθλητὴς, τὸ πρὸς
[w]πάντα εἶναι ἐπιτήδειον. Τοιαύτη γὰρ καὶ ἡ τῆς ἀρετῆς φύσις.
Ἂν δὲ εἴπῃς, ὅτι οὐ δύναμαι προεστάναι πολλῶν, μονάζειν
ὀφείλω, ὕβρισας τὴν ἀρετήν· αὕτη γὰρ πᾶσι κεχρῆσθαι δύνα- F
ται, καὶ διαφαίνειν, μόνον ἔστω ἐν τῇ ψυχῇ. Λιμός ἐστι;
πλησμονή ἐστιν; Αὕτη τὴν ἰσχὺν ἐπιδείκνυται τὴν αὑτῆς, καθὼς 296
Παῦλός φησιν, [10]"Οἶδα καὶ περισσεύειν, καὶ ὑστερεῖσθαι."
Ἔδει ἐργάζεσθαι; οὐκ ἐπῃσχύνθη, ἀλλὰ δύο ἔτη εἰργάζετο.
Ἔδει λιμῶξαι; οὐκ ἐτάκη, οὐδὲ ἐδίστασεν. Ἔδει ἀποθανεῖν;
οὐκ ἐγένετο ταπεινός· διὰ πάντων τὸ φρόνημα τὸ γενναῖον καὶ
τὴν τέχνην ἐπεδείξατο. Τοῦτον οὖν ζηλώσωμεν, καὶ οὐκ ἔσται
λύπης ἡμῖν ὑπόθεσις. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, λυπῆσαι δυνήσεται τὸν
τοιοῦτον; Οὐδέν. Ἕως ἂν μὴ [x]ταύτην ἡμᾶς ἀφέληταί τις,
πάντων ἀνθρώπων [y]οὗτος μακαριώτερος καὶ ἐνταῦθα, [z]οὐχὶ ἐκεῖ B
μόνον. Ἔστω γὰρ ὁ ἐνάρετος καὶ γυναῖκα ἔχων καὶ [a]παιδία
καὶ χρήματα καὶ δόξαν πολλήν· περὶ ταῦτα πάντα [b]ὁμοίως
ἐνάρετος μένει· [c]ἄφελε αὐτὰ, καὶ πάλιν ὁμοίως ἐνάρετος ἔσται,
οὔτε ὑπὸ τῶν θλίψεων καταβαπτιζόμενος, οὔτε ὑπὸ τῆς εὐπρα-
γίας ὀγκούμενος· [d]ἀλλ' ὥσπερ πέτρα, καὶ κυμαινούσης τῆς θα-
λάσσης, καὶ γαλήνης οὔσης, ὁμοίως ἕστηκεν ἀπαθὴς, οὔτε ὑπὸ τῶν

9 2 Cor. vi. 8. 10 Philipp. iv. 12.

[m] καὶ om. E. Veron. [n] τεχνιτῶν F. Veron. [o] κἂν—αὐτὴν om. F. [p] κἂν μὴ ἔχῃ om. C.F. Veron. [q] τέχνην] ἀρετὴν C.G. Sav. cet. [r] ἀδοξίαν . . εὐδοξίαν] Sic omnes. δόξαν . . ἀδοξίαν Edd. [s] εἰργάζοντο] ἦλθον C.G. Sav. cet. [t] δόξης] + φησὶ C.F.G. Sav. cet. [v] ἀθλητὴς] Sic Veron. ἀθλητὴν εἶναι E. εἶναι ἀθλητὴν F. τὸ ποιοῦν ἀθλητὴν C.G. Sav. cet. [w] πάντας E. [x] ταύτης F. [y] οὗτος μ.] μακαριώτεροι ἐσόμεθα C.G. Sav. cet. [z] οὐχὶ ἐκεῖ μόνον] καὶ ἐκεῖ C.F. μόνον om. Veron. [a] παιδία] + καὶ κτήματα C. [b] ὁμοίως] καὶ περὶ τούτων E. καὶ ὁμοίως Veron. ὁμοίως om. C. Verba περὶ ταῦτα πάντα cum praecedentibus jungunt E. Veron. [c] ἄφες E.F. Veron. [d] ἀλλ' ὥσπερ πέτρα] ὥσπερ γάρ τις πέτρα παράλιος C.G. Proximum καὶ om. C.

κυμάτων θρυπτομένη, οὔτε ὑπὸ τῆς γαλήνης ἄλλο τι πάσχουσα·
οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἡ στερρὰ [e]ἕστηκε βεβαία καὶ ἐν γαλήνῃ καὶ ἐν
C κύμασι. Καὶ καθάπερ τὰ μὲν παιδία ἐν πλοίῳ πλέοντα θορυ-
βεῖται, ὁ δὲ κυβερνήτης κάθηται γελῶν [f]καὶ ἀκλινὴς ὤν, τὸν
θόρυβον ἐκείνων ὁρῶν, καὶ τερπόμενος· οὕτω καὶ ψυχὴ φιλόσο-
φος, πάντων τῶν ἄλλων θορυβουμένων, καὶ [g]γελώντων πάλιν
ἀκαίρως ἐν ταῖς τῶν πραγμάτων μεταβολαῖς, [h]ὥσπερ ἐπί τινος
[i]αὐχένος καὶ οἴακος τῆς εὐλαβείας κάθηται ἀκλινής. Τί γάρ,
εἰπέ μοι, ταράξαι δύναται ψυχὴν εὐλαβῆ; Θάνατος; ἀλλὰ
τοῦτο ζωῆς βελτίονος [k]ἀρχή. Ἀλλὰ πενία; ἀλλὰ τοῦτο
συμπράττει αὐτῇ πρὸς ἀρετήν. Ἀλλὰ νόσος; ἀλλ' οὐδὲν
D ἡγεῖται αὐτὴν [l]παροῦσαν, οὐδὲ τὴν ἄνεσιν, οὐδὲ τὴν θλῖψιν·
προλαβοῦσα γὰρ ἑαυτὴν ἔθλιψεν. Ἀλλ' ἀδοξία; [m]ἀλλὰ
κόσμος αὐτῇ ἐσταύρωται. Ἀλλὰ παίδων ἀποβολή; ἀλλ' οὐ
δέδοικεν, [n]ὅταν περὶ ἀναστάσεως ᾖ πεπληροφορημένη. Τί [o]οὖν
αὐτὴν ἑλεῖν δύναται; Οὐδὲν τῶν πάντων. Ἀλλὰ πλοῦτος
[p]ἐπαίρει; οὐδαμῶς· οἶδε γὰρ ὅτι οὐδὲν τὰ χρήματα. Ἀλλὰ
δόξα; ἀλλὰ πεπαίδευται, ὅτι [11]"Πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς
ἄνθος χόρτου." Ἀλλὰ τρυφή; ἀλλ' ἤκουσε Παύλου λέγον-
E τος, ὅτι [12]"Ἡ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκεν." Ὅταν οὖν μήτε
φλεγμαίνῃ, μήτε συστέλληται, τί τῆς ὑγείας ταύτης ἴσον ἂν (73)
εἴη; Ἀλλ' οὐχ αἱ ἄλλαι ψυχαὶ τοιαῦται, ἀλλὰ τῆς θαλάττης
καὶ τοῦ χαμαιλέοντος πυκνότερον τρέπονται· [q]ὥστε πολὺν
εἶναι γέλωτα, ὅταν ἴδῃς τὸν αὐτὸν νῦν μὲν γελῶντα, νῦν δὲ
κλαίοντα, νῦν [r]μὲν φροντίζοντα, νῦν δὲ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐκκεχυ-
μένον. [s]Διὰ τοῦτό φησι, [13]"Μὴ [t]συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι
F τούτῳ·" [v]ἐν γὰρ τῷ οὐρανῷ πολιτευόμεθα, ἔνθα οὐκ ἔστι τρο-
πή. Ἐπήγγελται ἡμῖν ἔπαθλα οὐ τρεπόμενα· [w]τοιαύτην
πολιτείαν ἐπιδειξώμεθα, ἐντεῦθεν ἤδη λάβωμεν τὰ ἀγαθά.
297 [x]Ἀλλὰ τί εἰς εὔριπον ἑαυτοὺς ῥιπτοῦμεν, καὶ εἰς κλυδώνιον,
καὶ εἰς χειμῶνα καὶ [y]ζάλην; Γενώμεθα ἐν γαλήνῃ. Οὐ παρὰ

11 Esai. xl. 6. 12 1 Tim. v. 6. 13 Rom. xii. 2.

[e] βεβαία ἕστηκε inverso ord. C.G. [f] καὶ ἀκλινὴς ὢν et mox καὶ τερπόμενος om. C.G. [g] γελώντων] + ἑτέρων C.G. [h] ὥσπερ] αὐτὸς ὥσπερ C.G. Sav. cet. [i] αὐχένος καὶ om. C.G. inclusum a Sav. Mor. Post οἴακος add. πλοίου C.G. [k] ἀρχή] ἀρχὴν οἶδεν C.G. Sav. cet. [l] παροῦσαν] + τί λέγω νόσον C.E.G. Sav. cet. [m] ἀλλὰ] + ὅλος ὁ C.F.G. Sav. cet. [n] ὅταν] + γὰρ C.F(?).G. Sav. cet. [o] οὖν om. C.G. Sav. cet. [p] ἐπαίρει] + φησὶν C.G. [q] ὥστε π. εἶναι γ.] διὰ τοῦτο πολὺς ὁ γέλως ἐντεῦθεν αὐτῶν. πῶς γὰρ οὐ γέλωτος C.G. [r] μὲν] Sic C.E. δὲ Edd. [s] διὰ τοῦτό φ.] καίτοι ὁ Παῦλος οὐ δι' ἄλλο τί φ. C.G. Sav. cet. [t] συσχηματίζεσθαι Sav. invitis libris. [v] ἐν γὰρ] ἀλλ' ἢ ὅτι ἐν C.F(?).G. Sav. cet. [w] τοιαύτην] οὐκοῦν τοιαύτην C.G. Sav. cet. [x] ἀλλὰ om. C.G. Sav. cet. [y] εἰς ζάλην Edd. εἰς om. C.E.

τὸν πλοῦτόν [z]ἐστιν, οὐ παρὰ τὴν πενίαν, οὐ παρὰ τὴν δόξαν, [a]οὐ παρὰ τὴν ἀδοξίαν, οὐ παρὰ τὴν νόσον, οὐ παρὰ τὴν ὑγείαν, οὐ παρὰ τὴν ἀσθένειαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν [b]ταῦτα πάντα ψυχήν. Ἂν αὐτὴ στερρὰ ᾖ, καὶ καλῶς [c]πεπαιδευμένη τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιστήμην, πάντα εὔκολα αὐτῇ ἔσται. Καὶ ἐντεῦθεν ἤδη τὴν ἀνάπαυσιν ὄψεται, καὶ τὸν λιμένα τὸν B εὔδιον, καὶ μυρίων ἀπελθοῦσα ἐκεῖ ἀγαθῶν ἐπιτεύξεται· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς [d]ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ.

[1] Πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ· ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ C αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες. Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι [a]ἑαυτῷ τὰ πάντα.

ΟΥΔΕΝ οὕτως ἀνάρμοστον [b]καὶ ἀλλότριον Χριστιανοῦ, ὡς ἄνεσιν καὶ ἀνάπαυσιν ζητεῖν· [c]καὶ τὸ τῷ παρόντι προστετηκέναι βίῳ, τῆς ἐπαγγελίας ἀλλότριον καὶ τῆς στρατολογίας. D Ὁ δεσπότης σου ἐσταυρώθη, καὶ σὺ ἄνεσιν ζητεῖς; ὁ δεσπότης σου προσηλώθη, καὶ σὺ τρυφᾷς; καὶ ποῦ ταῦτα στρατιώτου γενναίου; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησι, "Πολλοὶ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ." Ἐπειδή τινες ἦσαν ὑποκρινόμενοι μὲν τὸν Χριστιανισμὸν, ἐν ἀνέσει δὲ ζῶντες καὶ E τρυφῇ, τοῦτο δὲ ἐναντίον τῷ σταυρῷ· διὰ τοῦτο ταῦτα [d]ἔλεγεν. Ὁ γὰρ σταυρὸς ψυχῆς ἐστι παρατεταγμένης, [e]θανατώσης, οὐδὲν [f]ἄνετον ἐπιζητούσης· ἐκεῖνοι δὲ ἀπεναντίας πολιτεύονται.

[1] CAP. III. v. 18—21.

[z] ἐστιν] γίνεται αὕτη C.G. [a] οὐ παρὰ τὴν ἀ. om. G. [b] ταῦτα πάντα om. C.G. [c] παιδευομένη E. Veron. [d] ἀξιωθῆναι G. HOM. XIV. [a] αὐτῷ C.F.G. [b] καὶ ἀλλότριον om. C.G. Mox ζητεῖν καὶ ἀνάπαυσιν inverso ord. iidem. [c] καὶ τὸ (τὸ om. E.)—στρατολογίας] οὐδὲν οὕτω τῆς ἐπαγ. καὶ στρατ. ἀλλότριον ὡς τὸ τῷ π. πρ. βίῳ C.G. Sav. cet. [d] ἔλεγεν] οὕτως ἔλεγεν G. Sav. cet. οὕτω φησὶν C. [e] θανατώσης C.E.F. θανατιώσης Edd. [f] ἀνεκτὸν E. Veron.

῞Ωστε κἂν λέγωσιν εἶναι τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' [g]ὡς ἐχθροί εἰσι
τοῦ σταυροῦ· ἢ γὰρ ἂν, εἰ τὸν σταυρὸν ἐφίλουν, ἐσπούδαζον
τὸν ἐσταυρωμένον βίον ζῆν. [h]Οὐκ ἀνεσκολοπίσθη [i]σου ὁ
δεσπότης; Μίμησαι σὺ ἄλλως [k]τὸν δεσπότην· σταύρωσον
F [l]σαυτὸν, κἂν μηδείς σε σταυρώσῃ· σταύρωσον [m]σαυτὸν, οὐχ ἵνα
[n]σεαυτὸν ἀνέλῃς, μὴ γένοιτο, τοῦτο γὰρ ἀσεβὲς, ἀλλ' ὡς Παῦ-
298 λος ἔλεγεν· [2] "Ἐμοὶ [o]γὰρ, φησὶ, κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ
τῷ κόσμῳ." Εἰ φιλεῖς τὸν δεσπότην σου, τὸν θάνατον ἀπό-
θανε τὸν ἐκείνου. Μάθε πόση τοῦ σταυροῦ ἡ ἰσχὺς, πόσα κα-
τώρθωσε, πόσα κατορθοῖ, πῶς ἐστιν ἀσφάλεια τοῦ βίου. Διὰ
τούτου πάντα τελεῖται· βάπτισμα διὰ τοῦ σταυροῦ· δεῖ γὰρ
[p]ἀναλαβεῖν τὴν σφραγῖδα· χειροτονία διὰ τοῦ σταυροῦ· κἂν ἐν
ὁδοῖς ὦμεν, κἂν ἐν [q]οἰκίᾳ, κἂν ὅπου ἂν [r]ποτε, μέγα ἀγαθὸν ὁ
σταυρὸς, σωτήριον [s]ὅπλον, [t]ἀσπὶς ἄμαχος, τῷ διαβόλῳ ἀντί-
παλος. Τούτῳ οὖν ἐχθραίνων βαστάζεις τὸν σταυρὸν, μὴ
B ἁπλῶς σφραγιζόμενος, ἀλλὰ τὰ τοῦ σταυροῦ πάσχων. Οἶδε
[v]σταυρὸν ὁ Χριστὸς τὰ πάθη λέγειν, ὡς ὅταν λέγῃ· [3] "Ἐὰν (74)
μή τις ἄρῃ τὸν σταυρὸν [w]αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήσῃ μοι·" του-
τέστιν, ἐὰν μή τις ᾖ παρεσκευασμένος πρὸς θάνατον. Οὗτοι δὲ
[x]ἀγεννεῖς ὄντες καὶ φιλόζωοι καὶ φιλοσώματοι, ἐχθροὶ τοῦ
σταυροῦ τυγχάνουσι· καὶ πᾶς, ὃς ἂν ᾖ [y]τῆς τρυφῆς φίλος καὶ
τῆς ἐνταῦθα ἀσφαλείας, ἐχθρός ἐστι τοῦ σταυροῦ, ἐν ᾧ Παῦλος
καυχᾶται καὶ περιπλέκεται, ᾧ σπουδάζει συνουσιωθῆναι, ὡς
C ὅταν λέγῃ· "Ἐγὼ ἐσταύρωμαι τῷ κόσμῳ, καὶ ὁ κόσμος ἐμοί."
"Νῦν δὲ, φησὶ, καὶ κλαίων λέγω." Διὰ τί; Ὅτι ἐπέτεινε τὸ
κακὸν, ὅτι δακρύων ἄξιοι οἱ τοιοῦτοι. Ὄντως δακρύων ἄξιοι οἱ
τρυφῶντες, τὸ μὲν περιβόλαιον, τουτέστι, τὸ σῶμα λιπαίνον-
τες, τῆς δὲ μελλούσης [z]εὐθύνας διδόναι οὐδένα ποιούμενοι λόγον.
Ἰδοὺ τρυφᾷς, ἰδοὺ μεθύεις, σήμερον καὶ αὔριον, καὶ δέκα ἔτη,
καὶ εἴκοσι, καὶ τριάκοντα, καὶ πεντήκοντα, καὶ ἑκατὸν, ὅπερ
ἀδύνατον· πλὴν ἀλλ', εἰ βούλει, θῶμεν· τί τὸ πέρας; τί τὸ
κέρδος; Οὐδέν. Τὸ οὖν τοιοῦτον βίον ζῆν οὐ δακρύων ἄξιον
D καὶ θρήνων; Ἤγαγεν ἡμᾶς εἰς τὸ στάδιον τοῦτο ὁ θεὸς, ἵνα

2 Gal. vi. 14. 3 Matth. xvi. 24.

[g] ὡς om. C. [ὡς] Sav. Mor. [h] οὐκ om. C. [i] σου ὁ δ.] ὁ δ. σου διὰ σὲ C. [k] τὸν δεσπότην] αὐτὸν, εἰ μὴ τὸν ἐκείνου δύνασαι τρόπον C.G. Sav. cet. [l] σαυτὸν E.F. σεαυτὸν C.G. ἑαυτὸν Edd. [m] σαυτὸν pro σεαυτὸν E.F. σαυτὸν om. C.G. Statim add. λέγω C.G. Sav. cet. [n] σαυτὸν C. [o] γὰρ om. C.G. [p] λαβεῖν C. Post σφραγῖδα add. φησὶ C.G. [q] οἰκίαις C. [r] ποτε] + τῷ σταυρῷ φυλαττόμεθα C.G. [s] ὅπλον] + ἐστὶ C. [t] ἄμαχος ἀσπὶς inverso ord. C.G. Statim τῷ διαβόλῳ ἀντίπαλος om. E.F. Veron. [v] τὸν σταυρὸν C. [w] αὐτοῦ E. αὑτοῦ Edd. [x] ἀγεννεῖς C. Veron. ἀγενεῖς Sav. cet. [y] τῆς om. C. [z] εὐθύνης (om. διδόναι) C.

στεφανώσῃ, καὶ ἡμεῖς ἄπιμεν μηδὲν ἐργασάμενοι γενναῖον.
Κλαίει τοίνυν ὁ Παῦλος, ἐφ' οἷς ἕτεροι γελῶσι καὶ σπαταλῶ-
σιν· οὕτως ἐστὶ συμπαθητικὸς, οὕτω φροντίζει πάντων ἀνθρώ-
πων. "Ὧν ὁ θεὸς, φησὶν, ἡ κοιλία." Διὰ [a]τοῦτό ἐστι θεὸς
αὐτοῖς· τοῦτό [b]ἐστι, [4]"Φάγωμεν καὶ πίωμεν." Ὁρᾷς ὅσον ἡ
τρυφὴ κακόν; τοῖς μὲν τὰ χρήματα, τοῖς δὲ ἡ κοιλία [c]θεός.
Οὐχὶ εἰδωλολάτραι καὶ οὗτοι, καὶ ἐκείνων χείρους; "Καὶ ἡ E
[d]δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν." Τινὲς τὴν περιτομήν [e]φασιν·
ἐγὼ δὲ οὐ τοῦτό [f]φημι, ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν· ἐφ' οἷς ἔδει ἐγκα-
λύπτεσθαι, ἐπὶ τούτοις [g]σεμνύνονται. Δεινὸν μὲν γὰρ τὸ
αἰσχρὰ πράττειν, τὸ δὲ πράττοντα αἰσχύνεσθαι, ἐξ ἡμισείας
[h]ἐστὶ δεινόν· ὅταν μέντοι τις καὶ ἐγκαλλωπίζηται, ὑπερβολὴ F
[i]ἀναισθησίας. Ἆρα περὶ ἐκείνων [k]ταῦτα μόνον εἴρηται, οἱ δὲ
παρόντες ἡμῖν ἐνταῦθα ἐξέφυγον τὸ ἔγκλημα, καὶ οὐδείς ἐστιν
ὑπεύθυνος τούτῳ; οὐδὲ θεὸν ἔχει τὴν κοιλίαν, οὐδὲ τὴν δόξαν ἐν
τῇ αἰσχύνῃ; Βούλομαι, καὶ σφόδρα βούλομαι μηδὲν τούτων 299
εἶναι πρὸς ἡμᾶς, [l]μηδὲ εἰδέναι τινὰ ἔνοχον τοῖς λεγομένοις· δέ-
δοικα δὲ μὴ πρὸς ἡμᾶς μᾶλλον, ἢ τοὺς τότε λέγηται. Ὅταν
γὰρ πάντα τὸν βίον ἐν πότοις καὶ κώμοις ἀναλίσκῃ τις, καὶ εἰς
μὲν πένητας ὀλίγα τινὰ δαπανᾷ, τὸ δὲ πλέον ἀναλίσκῃ εἰς τὴν
κοιλίαν, οὐκ εἰκότως καὶ περὶ αὐτοῦ λεχθήσεται;

Οὐδὲν ἐντρεπτικώτερον τῆς λέξεως, οὐδὲν πληκτικώτερον.
"Ὧν ὁ θεὸς, φησὶν, ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν." B
Τίνες οὗτοί εἰσιν; "Οἱ [m]τὰ ἐπίγεια, [n]φησὶ, φρονοῦντες." Οἰ-
κοδομήσωμεν οἰκίας· ποῦ; ἐν τῇ γῇ, φησί· κτησώμεθα ἀγροὺς,
ἐν τῇ γῇ πάλιν· ἐπιτύχωμεν ἀρχῆς, πάλιν ἐν τῇ γῇ· τύχω-
μεν δόξης, πάλιν ἐν τῇ γῇ· [o]πλουτήσωμεν, πάντα ἐν τῇ γῇ.
Οὗτοί εἰσιν ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία. Οἱ γὰρ μηδὲν πνευματικὸν
[p]φρονοῦντες, ἀλλ' ἐνταῦθα πάντα κεκτημένοι, καὶ ταῦτα φρο-
νοῦντες, εἰκότως τὴν κοιλίαν θεὸν ἔχουσι, λέγοντες, "Φάγωμεν

4 1 Cor. xv. 32.

[a] τοῦτο] τί F. [b] ἐστι] + τὸ C. [c] ὁ θεὸς Edd. ὁ om. C.E. Cat. [d] δόξα] + φησὶν C.F.G. Sav. cet. [e] φασιν] φασι δηλοῦν διὰ τούτου G. Sav. cet. διὰ τοῦτο δηλοῦν φασιν C. [f] φημι, ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν· ἐφ' οἷς] λέγω, ἀλλ' ὅτι ἐν οἷς C. Inter ἀλλὰ et τοῦτό ἐστιν inserunt τίνα οὖν μισθὸν εἴχετε, φησὶ, τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε E.F. Haec absunt a Veron. [g] σεμνύνονται] + τοῦτό ἐστιν ὅ φησιν ἀλλαχοῦ· τίνα οὖν (οὖν om. C.) μισθὸν εἴχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε C.G. Sav. cet. [h] ἐστὶ om. C.G. [i] ἀναισθησίας] + ἐστι C. [k] ταῦτα μόνον pro μόνον ταῦτα C.E. fortasse alii. [l] Haec μηδὲ εἰδέναι—πρὸς ἡμᾶς om. E.F. Veron. Tum pergunt μᾶλλον ἢ τοῖς τότε λέγεσθαι. [m] τὰ assumtum ex C.E. Veron. [n] φησὶ om. C.F.G. Sav. cet. Post φρονοῦντες add. οἱ λέγοντες C.G. Sav. cet. [o] πλουτήσωμεν] + ἐν τῇ γῇ C. [p] ἐννοοῦντες C.G.

C καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν." [q]Καὶ περὶ μὲν τοῦ
σώματος ἀλγεῖς, [r]εἰπέ μοι, ὅτι [s]γήϊνόν ἐστι, καίτοι [t]οὕτως
οὐδὲν παραβλάπτῃ· [v]τὴν δὲ ψυχὴν [w]κατασπᾷς εἰς τὴν γῆν,
δέον καὶ [x]τοῦτο ποιῆσαι πνευματικόν; ἔξεστι γάρ, ἂν [y]θέλῃς.
Κοιλίαν ἔλαβες, ἵνα τρέφῃς, οὐχ ἵνα διασπᾷς· ἵνα κρατῇς αὐτῆς,
D οὐχ ἵνα δέσποιναν ἔχῃς· ἵνα σοι ὑπηρετῇ πρὸς τὴν τῶν λοιπῶν
μορίων διατροφὴν, οὐχ ἵνα σὺ αὐτῇ ὑπηρετῇς, οὐχ ἵνα τοὺς
ὅρους ἐκβαίνῃς. Οὐ τοσαῦτα κακὰ ἐργάζεται ἡ θάλασσα τοὺς
ὅρους ὑπερβαίνουσα, ὅσα ἡ γαστὴρ τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον μετὰ
τῆς ψυχῆς· πᾶσαν ἐπικλύζει τὴν [z]οἰκουμένην ἐκείνη, καὶ αὕτη
ἅπαν τὸ σῶμα. Θὲς αὐτῇ ὅρον τὴν αὐτάρκειαν, καθὼς [a]θεὸς
ἔθετο τῇ θαλάσσῃ τὴν ἄμμον· κἂν κυμαίνῃ, κἂν ἀγριαίνῃ, [b]ἐπι-
E τίμα τῇ δυνάμει τῇ οὔσῃ ἐν σοί. [c]Ὅρα πῶς σε ἐτίμησεν ὁ
θεὸς, ἵνα αὐτὸν μιμῇ· σὺ δὲ οὐ θέλεις, ἀλλ' [d]ὁρᾷς αὐτὴν ὑπερ-
βλύζουσαν, καὶ πᾶσαν διαφθείρουσαν τὴν φύσιν, καὶ λιμνάζου-
σαν, [e]καὶ οὐ τολμᾷς κατασχεῖν οὐδὲ σωφρονίσαι. "Ὧν ὁ θεὸς, (75)
φησὶν, ἡ κοιλία." Ἴδωμεν πῶς Παῦλος ἐδούλευσε τῷ θεῷ·
ἴδωμεν πῶς καὶ οἱ γαστρίμαργοι τῇ κοιλίᾳ. Οὐχὶ μυρίους
[f]τοιούτους ὑπομένουσι θανάτους; οὐχ, ἅπερ ἂν προστάττῃ,
δεδοίκασι παρακοῦσαι; οὐχὶ τὰ ἀδύνατα διακονοῦνται αὐτῇ;
F οὐχὶ ἀνδραπόδων χείρους [g]εἰσίν; "Ἡμῶν δὲ, [h]φησὶ, τὸ πολί-
τευμα ἐν [i]οὐρανῷ ὑπάρχει." Μὴ [k]τοίνυν ἐνταῦθα ζητῶμεν
ἄνεσιν· ἐκεῖ [l]ἐσμεν λαμπροὶ, ἔνθα καὶ πολιτευόμεθα. "Ἐξ οὗ
καὶ σωτῆρα, φησὶν, ἀπεκδεχόμεθα κύριον [m]Ἰησοῦν, ὃς μετα-
σχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι
300 αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ." Κατὰ μικρὸν
ἀνήγαγεν ἡμᾶς· ἀπ' οὐρανοῦ, φησὶν, ὁ ἡμέτερος σωτήρ· ἀπὸ
τοῦ τόπου, ἀπὸ τοῦ προσώπου τὸ σεμνὸν δεικνύς. "[n]Ὃς με-

[q] καὶ περὶ μὲν] εἶτα σὺ μὲν περὶ C.G. Sav. cet. [r] εἰπέ μοι om. C.G. Sav. cet. [s] γήϊνον] + σου C. [t] οὕτως] τοῦτό σε C.G. Sav. cet. Mox παραβλάπτει Codd. et Edd. sed παραβλάπτῃ ex corr. E. Post h. v. add. εἰς ἀρετῆς λόγον C.G. Sav. cet. [v] τὴν δὲ] καὶ τὴν F. Veron. [w] κατασπᾷς (κατασπᾷ F.) εἰς τὴν γῆν] εἰς γῆν κατασπῶν τῇ τρυφῇ, καὶ μηδένα λόγον τούτου ποιῶν, γελᾷς, εἰπέ μοι, καὶ διακέχυσαι; καὶ ποίας τεύξῃ συγγνώμης διακείμενος ἀναλγήτως C.G. Sav. cet. [x] τοῦτο] τὸ σῶμα C.G. Sav. cet. [y] ἐθέλῃς E. Statim τὴν κοιλίαν E. Veron. [z] οἰκουμένην] γῆν εἰς ἣν ἐγχυθῇ (ἐκχυθῇ Sav. marg.) C. Sav. marg. [a] ὁ θεὸς C. [b] ἐπιτίμα] + αὐτῇ C.F.G. Sav. cet. [c] ὅρα πῶς] πῶς; ὅρα πῶς· C.G. Statim λόγῳ σε ἐτίμησε (vel λόγῳ ἐτίμησέ σε) C.G. Sav. cet. [d] ὁρῶν C.G. Sav. cet. [e] καὶ om. C.F(?).G. [f] τοιούτους ὑπ.] ὑπομένουσιν οὗτοι C.G. Sav. cet. [g] εἰσὶν] + ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος τοιοῦτος· διὸ καὶ ἔλεγεν C.G. Sav. cet. [h] φησὶ om. C.G. Sav. cet. post πολίτευμα transp. E. [i] οὐρανοῖς C. [k] τοίνυν] + μηδὲ ἡμεῖς C.G. Sav. cet. [l] ἐσμεν] θελήσωμεν γενέσθαι C.G. Sav. cet. [m] Ἰησοῦν] + Χριστὸν C. [n] ὃς] ὅτι F.

τασχηματίσει, [o] φησὶ, τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν." Πολλὰ
πάσχει νῦν [p] τὸ σῶμα, δεσμεῖται, μαστίζεται, μυρία [q] πάσχει
δεινά· ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ τοσαῦτα ἔπαθε. Τοῦτο
[r] γοῦν ᾐνίξατο εἰπὼν, "εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ
σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ." Ἄρα τὸ αὐτὸ μὲν ἔστιν, ἐνδύεται
δὲ ἀφθαρσίαν. "[s] Μετασχηματίσει." Ἄρα καὶ τὸ σχῆμα
[t] ἕτερον, ἢ τὴν μεταβολὴν οὕτω [v] καταχρηστικῶς ἐκάλεσε. B
[w] Σῶμα δὲ ταπεινώσεως ἡμῶν εἶπεν, ὅτι τεταπείνωται νῦν, [x] τῇ
φθορᾷ ἐστιν ὑπεύθυνον, τῇ ἀλγηδόνι, ὅτι δοκεῖ εὐτελὲς εἶναι, καὶ
οὐδὲν τῶν λοιπῶν [y] ἔχειν πλέον. "Εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ,
φησὶ, σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ." Βαβαὶ, ἐκείνῳ
τῷ καθημένῳ ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, σύμμορφον τοῦτο τὸ σῶμα
γίνεται· ἐκείνῳ τῷ προσκυνουμένῳ ὑπὸ ἀγγέλων, ἐκείνῳ ᾧ [z] πα-
ρεστήκασιν αἱ ἀσώματοι δυνάμεις, [a] ἐκείνῳ τῷ ἐπάνω πάσης
ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως, ἐκείνῳ σύμμορφον γίνεται. C
Ἆρα ἂν ἡ οἰκουμένη πᾶσα λαβοῦσα δάκρυα, τοὺς ταύτης τῆς
ἐλπίδος ἐκπεπτωκότας δακρύῃ, ἀξίως δακρύσει, ὅτι ἐπαγγελίας
ἡμῖν κειμένης ἐκείνῳ γενέσθαι σύμμορφον, μετὰ τῶν δαιμόνων
ἀπέρχεται; Οὐ μέλει μοι γεέννης [b] λοιπόν· ὅσα ἂν εἴπῃς, [c] το-
σαύτης δόξης [d] ἐκπεπτωκὼς, νῦν λοιπὸν οὐδὲν τὴν γέενναν νομίζω
πρὸς τὴν ἔκπτωσιν ταύτην. Τί λέγεις, ὦ Παῦλε; ἐκείνῳ σύμ-
μορφον γίνεται; Ναὶ, φησίν. Εἶτα, ἵνα μὴ ἀπιστήσῃς, καὶ
λογισμὸν ἐπήγαγε· "Κατὰ τὴν ἐνέργειαν, φησὶ, τοῦ δύνασθαι
αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα. Δύναμιν ἔχει, φησὶν, D
ὥστε τὰ πάντα ὑποτάξαι, [e] οὐκοῦν καὶ τὴν φθορὰν καὶ τὸν θά-
νατον· μᾶλλον δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ τοῦτο ποιεῖ.
[f] Ποῖον γὰρ δυνάμεώς ἐστι [g] μείζονος, εἰπέ μοι; [h] δαίμονας καὶ
ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους [i] καὶ Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ ὑπο-
τάξαι, ἢ σῶμα ποιῆσαι ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον; Πολλῷ δὴ
μᾶλλον τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο. Ἔδειξε μείζονα ἔργα τῆς δυνάμεως
αὐτοῦ, ἵνα καὶ τούτοις πιστεύσῃς. Ὥστε κἂν ὁρᾶτε τούτους
χαίροντας, κἂν ὁρᾶτε δεδοξασμένους, στήκετε, μηδὲν παρα-

[o] φησὶ, τὸ σ. pro τὸ σ. φησὶ C.E. [p] τὸ] + ἡμέτερον C.G. Sav. cet. [q] πάσχει] ὑπομένει C.G. [r] γοῦν] + καὶ C.G. [s] μετασχ.] + φησὶν C.F.G. Sav. cet. [t] ἕτερον] εἰς ἕτερον C. [v] καταχρηματικῶς F. [w] σῶμα—εἶπεν] εἶπε δὲ σῶμα τ. ἡμῶν C. [x] τῇ] ὅτι τῇ C.G. Sav. cet. [y] ἔχειν] + τι G. Sav. cet. [z] παρεστήκασιν E.F.G. Cat. Edebatur παρεστήκεσαν. [a] ἐκείνῳ om. C.G. [b] λοιπὸν om. C.G. [c] Haec τοσαύτης—λοιπὸν et τὴν γέενναν, quae vulgo absunt, leguntur in nostris omnibus et Nobilio. [d] ἐκπεπτωκότα F. [e] οὐκοῦν] Sic omnes. ὥστε Edd. [f] ποῖον] ποίας C.F.G. Cat. Veron. [g] μείζων F.G. Veron. et ex corr. C. μεῖζον Cat. et ante corr. C. [h] δαίμονας καὶ om. G. Ben. δαίμονας om. C. Mox post ὑποτάξαι add. καὶ δαίμονας C. Ben. [i] καὶ om. C.

βλάπτεσθε παρ' αὐτῶν, μηδὲν πτύρεσθε· ἱκαναὶ αὗται αἱ ἐλπί-
E δες καὶ τὸν σφόδρα νωθρὸν καὶ ὑπνηλὸν ἀνορθῶσαι.

[5] "Ὥστε, ἀδελφοί μου, φησὶν, ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, [k]χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτω στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί." Οὕτω, [l]πῶς; ἀκλινεῖς. Ὅρα πῶς μετὰ τὴν παραίνεσιν τὰ ἐγκώμια. "Χαρὰ καὶ στέφανός μου." Οὐχ ἁπλῶς χαρὰ, ἀλλὰ καὶ δόξα, οὐχ ἁπλῶς δόξα, ἀλλὰ καὶ στέφανος· [m]ἧς δόξης οὐκ ἔστιν ἴσον, ὅταν Παύλου στέφανος ὦσιν. "Οὕτω
F στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί·" τουτέστιν, ἐν τῇ ἐλπίδι τοῦ θεοῦ. [6] "[n]Εὐοδίαν παρακαλῶ, καὶ Συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ. [o]Ναὶ ἐρωτῶ καὶ σὲ, σύζυγε γνήσιε,
301 συναντιλαμβάνου αὐταῖς." Τινὲς τὴν γυναῖκα [p]αὐτοῦ παρακαλεῖν ἐνταῦθά φασιν· ἀλλ' οὐκ ἔστιν, ἀλλά [q]τινα γυναῖκα, ἢ καὶ ἄνδρα μιᾶς αὐτῶν. "Συναντιλαμβάνου αὐταῖς, φησὶν, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς." Ὁρᾷς ὅσην αὐτοῖς ἀρετὴν μαρτυρεῖ; Ὅπερ τοῖς ἀποστόλοις εἶπεν ὁ Χριστὸς, [7] "Μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑπακούει, ἀλλ' ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν [r]ἐγγεγραμμένα ἐν βίβλῳ ζωῆς," τοῦτο αὐτοῖς [s]μαρτυρεῖ λέγων, "ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς."
B Δοκοῦσι δέ μοι αὗται αἱ γυναῖκες τὸ κεφάλαιον εἶναι τῆς ἐκκλη- (76)
σίας τῆς ἐκεῖ, καὶ παρατίθεται αὐτὰς ἀνδρὶ ἴσως θαυμαστῷ, ὃν καὶ σύζυγον καλεῖ· [t]ᾧ ἴσως εἰώθει παρατίθεσθαι, ὡς συνεργῷ καὶ συστρατιώτῃ [v]καὶ κοινωνῷ καὶ ἀδελφῷ· ὅπερ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ποιεῖ, λέγων· [8] "Συνίστημι ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, διάκονον οὖσαν τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς." [w]"Σύζυγε." Ἠ ἀδελφόν τινα αὐτῶν, ἢ καὶ ἄνδρα [x]αὐτῆς· ὡς
C ἂν εἰ ἔλεγε· νῦν ἀδελφὸς εἶ γνήσιος, νῦν ἀνὴρ γνήσιος, [y]ὅτι μέλος γέγονας. "Αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι." Οἴκοθεν ἡ προστασία, οὐκ ἀπὸ φιλίας, ἀλλ' ἀπὸ κατορθωμάτων. "Συνήθλησάν μοι." Τί λέγεις; γυναῖκες συνήθλησαν; Ναὶ, φησίν. Οὐ μικρὸν καὶ αὗται συνεβάλοντο μέρος· [z]καίτοι πολλῶν ὄντων τῶν [a]συνεργούντων, ὅμως ἐν πολλοῖς καὶ

[5] Cap. IV. v. 1. [6] v. 2, 3. [7] Luc. x. 20. [8] Rom. xvi. 1.

[k] χαρὰ] + μου Edd. invitis libris. [l] πῶς] + στήκετε F. + ὡς ἑστήκατε C.G. Ben. [m] ἧς δόξης οὐκ ἔστιν] τί ταύτης τῆς ἀρετῆς C.G. Cat. [n] Εὐοδίαν E.F. Cat. Εὐωδίαν Edd. [o] ναὶ] καὶ E. Cat. Sav. cet. [p] αὐτοῦ] φασιν αὐτοῦ E. φασιν ἑαυτοῦ G. φασι τὴν ἑαυτοῦ C. Mox φασιν om. iidem. [q] τινα] τιμᾷ Veron. [r] ἐγγεγραμμένα] γέγραπται C.G. ἐγγέγραπται Cat. [s] μαρτυρεῖ] + καὶ οὗτος C.G. Sav. cet. [t] ᾧ om. E.F. Veron. invita Cat. [v] καὶ κοινωνῷ] ὡς συγκοινωνῷ C.G. [w] σύζυγε om. F. Cat. Veron. [x] αὐτῆς] μιᾶς αὐτῶν οὕτω καλεῖ C.G. Sav. cet. [y] ὅτε E. [z] καίτοι] + δὲ C.F.G. Sav. cet. [a] συνεργούντων] + αὐτῷ C.G. Sav. cet.

αὗται συνέπραττον. Οὐ μικρῶς οὖν τότε συνεκροτοῦντο αἱ
ἐκκλησίαι· τῷ γὰρ τοὺς εὐδοκίμους, [b]εἴτε ἄνδρας, εἴτε γυναῖκας,
τοσαύτης παρὰ τῶν λοιπῶν ἀπολαύειν τιμῆς, πολλὰ ἐγίνετο D
τὰ καλά. Πρῶτον [c]μὲν οἱ λοιποὶ πρὸς τὸν ἴσον ἤγοντο
ζῆλον· δεύτερον δὲ καὶ ἐκέρδανον διὰ τῆς τιμῆς· τρίτον καὶ
αὐτοὺς ἐκείνους προθυμοτέρους ἐποίουν καὶ σφοδροτέρους. Διὰ
τοῦτο πανταχοῦ ὁρᾷς ἐπιμελούμενον τούτου τὸν Παῦλον, καὶ
παρατιθέμενον τοὺς τοιούτους· ὅπερ καὶ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους
φησὶν, [9] "Οἵτινές εἰσιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας." Τινὲς [d]δέ
φασιν ὄνομα ἐκεῖνο κύριον εἶναι τὸ, "Σύζυγε·" [e]τί γάρ; εἴτε E
τοῦτο, εἴτε ἐκεῖνο, οὐ σφόδρα ἀκριβολογεῖσθαι [f]δεῖ, ἀλλ' ὅτι
πολλῆς κελεύει αὐτὰς προστασίας [g]ἀπολαῦσαι.

[h]Πάντα ἡμῖν ἐν οὐρανοῖς, [i]φησὶ, καὶ σωτὴρ, καὶ πόλις, καὶ ὅ
τι ἂν [k]εἴπῃ τις· "Ἐξ οὗ [l]γὰρ, φησὶ, καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχό-
μεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν." Καὶ τοῦτο τῆς φιλανθρωπίας
αὐτοῦ. Αὐτὸς πάλιν ἔρχεται πρὸς ἡμᾶς, οὐχ ἡμᾶς ἕλκει [m]ἐκεῖ,
καὶ οὕτω λαβὼν ἡμᾶς ἄπεισι· καὶ τοῦτο πολλῆς τῆς τιμῆς. F
Εἰ γὰρ πρὸς ἐχθροὺς ὄντας ἦλθε, πολλῷ μᾶλλον πρὸς φίλους
γενομένους. Οὐκ ἐπιτρέπει τοῦτο ἀγγέλοις, οὐδὲ δούλοις, ἀλλ'
[n]αὐτὸς ἔρχεται καλέσων ἡμᾶς εἰς τὰ βασίλεια αὐτοῦ. [o]Ἴδε, 302
ἁρπαγησόμεθα καὶ ἡμεῖς ἐν νεφέλαις, τιμῶντες αὐτόν. Τίς
ἄρα εὑρεθῇ [p]ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος; τίνες ἄρα οἱ κατα-
ξιούμενοι τῶν τοσούτων ἀγαθῶν; πῶς ἐλεεινοὶ οἱ ἀποπίπτον-
τες; Εἰ γὰρ τὸν πάντα χρόνον [q]ἐκλαίομεν, ἆρά τι ἄξιον ἐποι-
οῦμεν; Εἰ γὰρ μυρίας γεέννας εἴπῃς, οὐδὲν ἴσον ἐρεῖς τῆς ὀδύνης
ἐκείνης, ἣν ὑφίσταται [r]ψυχὴ, τῆς οἰκουμένης κλονουμένης ἁπά- B
σης, τῶν σαλπίγγων ἠχουσῶν, τῶν ἀγγέλων προτρεχόντων
τῶν πρώτων, [s]εἶτα δευτέρων, εἶτα τρίτων, εἶτα [t]μυρίων ταγμά-
των [v]ἐκχεομένων εἰς τὴν γῆν, εἶτα τῶν Χερουβίμ· πολλὰ δὲ
ταῦτά [w]ἐστι καὶ ἄπειρα· [x]τῶν Σεραφὶμ, αὐτοῦ ἐρχομένου ἐπὶ

[9] 1 Cor. xvi. 15.

[b] εἴτε] ἤτοι bis E. Veron. [c] μὲν] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. [d] δὲ om. E. [e] τί γάρ;] πλὴν C.F.G. Sav. cet. [f] δεῖ om. G. δεῖ ἀκριβ. inverso ord. C. [g] ἀπολαῦσαι] + θαυμάζειν C.G. Sav. cet. [h] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι ἀφόρητος ἡ τῆς βασιλείας ἔκπτωσις, ὃ μὴ παθεῖν ἡμεῖς κύριοι· καὶ ὅτι θλιβῆναι δεῖ, ἢ ἐνταῦθα ἢ ἐκεῖ. Veron. [i] φησὶ] ἐστι C.G. Sav. cet. [k] εἴπῃ C.E. εἴποι Edd. [l] γὰρ om. C.F.G. Sav. cet. Statim φησὶ om. C. [m] ἐκεῖθεν C. Mox ἡμᾶς om. idem. [n] αὐτὸς] + ἐπὶ τῶν νεφελῶν C.G. Sav. cet. [o] ἴδε om. F. ἴδε—αὐτὸν] τάχα δὲ καὶ οἱ αὐτοῦ, τιμώμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀρθήσονται διὰ νεφελῶν. καὶ ἡμεῖς γὰρ, φησὶν, ἐν νεφελαῖς ἁρπαγησόμεθα (+ οἱ τιμῶντες αὐτὸν Sav. cet.) καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα. C.G. Sav. cet. [p] ὁ om. C. [q] ἐκλαίομεν] + τῆς βασιλείας ἀποτυγχάνοντες (ἀποτυχόντες Sav. cet.) C.G. Sav. cet. [r] ψυχὴ] τότε ἡ ψυχὴ C.F.G. Sav. cet. [s] εἶτα] τῶν bis C.G. [t] τῶν μυρίων C. [v] κατερχομένων C. [w] ἐστι om. C.G. [x] τῶν] εἶτα τῶν E. Sav. cet.

τῆς δόξης ἐκείνης τῆς ἀφράστου, [y] ἀπαντώντων, τῶν ἀφικομένων
τοὺς ἐκλεκτοὺς [z] ἄγειν εἰς μέσον· [a] τῶν περὶ Παῦλον, καὶ πάν-
των ὅσοι εὐδοκίμησαν [b] κατ' αὐτὸν, στεφανουμένων, ἀνακηρυττο-
μένων, τιμωμένων παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπὶ πάσης τῆς στρατιᾶς
C τῆς οὐρανίου. Εἰ γὰρ μὴ γέεννα [c] ἦν, τὸ τοὺς μὲν τιμᾶσθαι,
[d] ἐκείνους δὲ ἀτιμάζεσθαι, πόσον ἐστίν; Ἀφόρητος ἡ γέεννα,
ὁμολογῶ, καὶ σφόδρα ἀφόρητος· πλὴν ἀφορητοτέρα [e] αὐτῆς,
τῆς βασιλείας ἡ ἔκπτωσις. [f] Ἐννοήσατε· εἴ τις βασιλεὺς, ἢ
υἱὸς βασιλέως ἀπελθὼν, καὶ πολέμους κατορθώσας μυρίους, καὶ
θαυμασθεὶς, καὶ ἔχων στρατόπεδον ὁλόκληρον, [g] ἐπιβαίνοι πό-
λεώς τινος μετὰ τοῦ ζεύγους, μετὰ τροπαίων, μετὰ μυρίων
ταγμάτων [h] τῶν ἀσπίδων τῶν χρυσῶν, μετὰ τῶν δορυφόρων
D τῶν περὶ αὐτὸν [i] ἁπάντων, καὶ πᾶσα ἡ πόλις ἐστεφανωμένη εἴη,
καὶ πάντες οἱ τῆς οἰκουμένης ἄρχοντες μετ' αὐτοῦ, ἕποιτο δὲ
αὐτῷ καὶ πᾶσα ἡλικία ὀπίσω ἀλλογενῶν ἐθνῶν δεσμωτῶν, [k] εἶτα
ὑπάρχους, σατράπας, παρόντων τῶν ἀρχόντων ἁπάντων, ἁπάσης
τῆς λαμπρότητος ἐκείνης, τοὺς ἀπαντῶντας τῶν πολιτῶν δέχοιτο
καὶ [l] καταφιλοίη, καὶ χεῖρα ὀρέγοι, καὶ πάσης μεταδιδοῖ παρρη-
σίας, [m] καὶ πάντων ἑστώτων διαλέγοιτο, [n] ὡς πρὸς φίλους, καὶ (77)
E λέγοι πᾶσαν τὴν ὁδὸν ἐκείνην δι' αὐτοὺς πεποιῆσθαι, [o] καὶ εἰς τὰ
βασίλεια ἄγοι, καὶ αὐτῶν [p] μεταδιδοῖ, κἂν μὴ [q] κολάζωνται οἱ
λοιποὶ, πόσης κολάσεως ταῦτα οὐκ ἄξια; Εἰ δὲ ἐπ' ἀνθρώπου
οὕτω πικρὸν τὸ τῆς δόξης ταύτης ἀποπεσεῖν, πολλῷ μᾶλλον
[r] ἐπὶ θεοῦ, ὅταν αἱ ἄνω δυνάμεις πᾶσαι παρῶσι μετὰ τοῦ βασι-
λέως, ὅταν οἱ δαίμονες δεδεμένοι καὶ κάτω νεύοντες, [s] ὁ διάβολος
αὐτὸς δέσμιος [t] ἄγηται, καὶ πᾶσα [v] ἡλικία ἡ ἀντικειμένη, ὅταν αἱ
δυνάμεις τῶν οὐρανῶν, ὅταν αὐτὸς ἔρχηται ἐπὶ τῶν νεφελῶν.
F Πιστεύσατέ μοι, ὑπὸ τῆς ὀδύνης τῆς κατεχούσης μου τὴν ψυχὴν
τῷ διηγήματι τούτῳ, οὐδὲ ἐξανύσαι τὸν λόγον δύναμαι. Ἐν-
νοήσωμεν πόσης ἀποστερούμεθα δόξης, ἐξὸν μὴ ἀποστερηθῆναι.
303 Τὸ γὰρ δεινὸν τοῦτό ἐστιν, ὅτι κύριοι ὄντες τοῦ μὴ ταῦτα

[y] ἀπαντώντων] τῶν ἁπάντων E. Veron. εἶτα C. [z] ἄγεσθαι E.F. Veron. [a] τῶν] εἶτα τῶν C.E.G. Sav. cet. [b] κατ' αὐτὸν] παρ' αὐτῷ E.F. Veron. [c] ἦν] ἡγεῖτο E.F. Veron. [d] ἐκείνους] τοὺς C. [e] αὐτῆς] αὕτη E. Veron. [f] ἐννοήσατε] εἰπὲ γάρ μοι C.G. Sav. cet. [g] ἐπιβαίνει C.E. Veron. [h] τῶν ἀ. τῶν χρ.] πάντων χρυσοφορούντων C.G. Sav. cet. [i] ἁπάντων] + ἀσπίδας ἐχόντων χρυσᾶς C.G. Sav. cet. [k] εἶτα—ἁπάντων] ὑπάρχων, σατραπῶν, ὑπάτων, τυράννων, ἀρχόντων C.G. Sav. cet. Statim εἶτα ἐπὶ ἁπάσης (πάσης C.) iidem. [l] καταφιλεῖ E. Veron. [m] καὶ] ἢ καὶ C.G. Sav. cet. [n] ὡς] ὥσπερ E. Veron. [o] καὶ εἰς τὰ β.—ἄξια;] καὶ τοὺς μὲν εἰς τὰ βασίλεια ἄγοι τὰ ἑαυτοῦ, τοὺς δὲ καταλιμπάνοι (—νει C.), πόσης κολάσεως τοῦτο οὐκ ἄξιον, εἰ καὶ μὴ κολάζονται; C.G. Sav. cet. [p] μεταδιδῷ E. Veron. [q] κολάζονται F. [r] ἐπὶ τοῦ θ. C. [s] ὁ] καὶ ὁ F.G. Sav. cet. καὶ αὐτὸς ὁ δ. inverso ord. C. [t] ἄγεται E. [v] ἡλικία] ἰσχὺς C.G. Sav. cet.

παθεῖν, πάσχομεν. [w]Ὅταν τοὺς μὲν δέχηται καὶ ἀπάγῃ πρὸς
τὸν πατέρα [x]εἰς τοὺς οὐρανοὺς, τοὺς δὲ [y]ἀφιῇ, [z]καὶ λαβόντες
ἄγγελοί τινες ἕλκωσιν ἄκοντας καὶ δεδακρυμένους καὶ κάτω
νεύοντας ἐπὶ τὸ τῆς γεέννης πῦρ, πρῶτον παραδειγματισθέντας
ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, πόσην οἴει τὴν ὀδύνην εἶναι; Σπεύ-
δωμεν οὖν ἕως ἐστὶ καιρὸς, καὶ πολλὴν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας τὴν
φροντίδα ποιώμεθα. Πόσα τοιαῦτα ἔχομεν εἰπεῖν οἷα ὁ πλού-
σιος· εἴ τις ἡμᾶς νῦν συνεχώρει, ἐβουλευσάμεθα ἄν τι τῶν συμ- B
φερόντων; ἀλλ' οὐδεὶς ἀφίησι. Καὶ ὅτι ἐροῦμεν, [a]οὐκ ἀπ'
ἐκείνου μόνου [b]δῆλον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλων πολλῶν. Καὶ ἵνα
μάθῃς, πόσοι ἐν πυρετῷ ἐγένοντο, καὶ εἶπον, ἐὰν ἀνακτησώμεθα
ἑαυτοὺς, οὐκέτι τοῖς αὐτοῖς περιπεσούμεθα; Πολλὰ τοιαῦτα
ἐροῦμεν τότε, ἀλλὰ ἀκουσόμεθα ἅπερ ὁ πλούσιος, ὅτι χάσμα
ἐστὶν, ὅτι [c]ἀπελάβομεν τὰ ἀγαθὰ ἐνταῦθα. Στένωμεν οὖν,
παρακαλῶ, πικρόν· μᾶλλον δὲ μὴ μόνον στένωμεν, ἀλλὰ [d]καὶ
μετέλθωμεν τὴν ἀρετήν. Πενθήσωμεν νῦν ἐπὶ σωτηρίᾳ, ἵνα μὴ C
τότε πενθήσωμεν εἰκῇ· κλαύσωμεν νῦν, καὶ μὴ τότε [e]κλαύσωμεν
ἐπὶ κακίᾳ. Οὗτος ὁ κλαυθμὸς ἀρετῆς, ἐκεῖνος ἀνωφελοῦς [f]με-
τανοίας. Θλίψωμεν ἑαυτοὺς νῦν, ἵνα μὴ τότε θλιβῶμεν. Οὐκ
ἔστιν ἴσον ἐνταῦθα θλιβῆναι, κἀκεῖ. [g]Ἐνταῦθα πρὸς βραχὺν
θλίβῃ χρόνον, μᾶλλον δὲ οὐδὲ αἴσθησιν λαμβάνεις τῆς θλίψεως,
εἰδὼς ὅτι ἐπ' ἀγαθῷ θλίβῃ· ἐκεῖ δὲ χαλεπωτέρα ἡ θλῖψις, ὅτι
οὐκ ἐπ' ἐλπίδι, οὐδὲ ἐπί τινι διεξόδῳ, ἀλλὰ ἀπείρως καὶ [h]δια-
παντός. Γένοιτο δὲ πάντας [i]ἡμᾶς ἀπαλλαγέντας τυχεῖν τῆς D
ἀνέσεως. Ἀλλ' [k]εὐχώμεθα καὶ σπουδάζωμεν, ἵνα τύχωμεν τῆς
ἀνέσεως. Σπουδάζωμεν, παρακαλῶ· ἂν γὰρ σπουδάζωμεν, καὶ
[l]εὐχόμενοι ἀνύομεν. Ἐὰν εὐχώμεθα ἐκτενῶς, δίδωσιν ὁ θεός.
Ἂν δὲ μήτε αἰτῶμεν αὐτὸν, μήτε ἐνεργῶμέν τι τοιοῦτον, μηδὲ
ἐργαζώμεθα, πῶς ἔνι κατορθῶσαί ποτε; Καθεύδοντας; Οὐδα-
μῶς. Ἀγαπητὸν γὰρ τρέχοντας καὶ ἐπεκτεινομένους καὶ συμ-
μορφουμένους τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, ὡς Παῦλος εἶπε, δυνηθῆναι E
ἐπιτυχεῖν, [m]μήτι γε δὴ καθεύδοντας. "Εἴ πως καταντήσω,"
φησίν. Εἰ δὲ Παῦλος ἔλεγεν, "εἴ πως καταντήσω," τί ἡμεῖς

[w] ὅταν] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. [x] ἐν τοῖς οὐρανοῖς C. [y] ἀφιῇ omnes. ἀφίησι Veron. Sav. Mor. [z] καὶ] τούτους δὲ C.G. [a] οὐκ ἀπ'] Sic C.E. οὐχὶ ἀπ' E. Sav. cet. οὐχὶ τὰ F. Veron. [b] δῆλον om. C.G. Iidem post πολλῶν add. τοῦτο δῆλον. [c] ἀπελαύομεν C. [d] καὶ om. C.G. [e] κλαύσομεν C.F.G. Sav. cet. [f] διανοίας E.F. Veron. Sav. Mor. [g] ἐνταῦθα] + μὲν γὰρ C.F.G. Sav. cet. Mox θλιβῆναι F. [h] διαπαντὸς] + ἐστι C.G. Sav. cet. [i] ἡμᾶς] + πάντων E. [k] εὐχώμεθα—ἀνέσεως] ἐπεὶ πρὸς τὸ μὴ ταύτης διαμαρτεῖν χρεία συντόνου σπουδῆς καὶ ἀδιαλείπτων εὐχῶν C.G. Sav. cet. τυχεῖν pro ἵνα τύχωμεν Veron. [l] εὐχώμεθα Veron. [m] μήτι γε δὴ καθεύδοντας om. E.F. Veron.

[n]ἐροῦμεν; [o] Καθεύδοντας γὰρ οὐδὲ κοσμικὰ πράγματα ἔστιν ἀνύσαι ποτὲ, μήτι γε πνευματικά· καθεύδοντας οὐδὲ παρὰ τῶν φίλων ἔστι τι [p]λαβεῖν, μήτι γε παρὰ θεοῦ· καθεύδοντας οὐδὲ πατέρες τιμῶσι, μήτι [q]γε ὁ θεός. Μικρὸν [r]πονέσωμεν, ἵνα
F διαπαντὸς ἀναπαυσώμεθα. Πάντως θλιβῆναι δεῖ· κἂν μὴ θλιβῶμεν ἐνταῦθα, ἐκεῖ τοῦτο [s]μένει. Διὰ τί μὴ αἱρούμεθα ἐν-
304 ταῦθα θλιβῆναι, ἵνα ἐκεῖ ἀναπαυσώμεθα, [t] καὶ τύχωμεν τῶν ἀποῤῥήτων ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ. (78)

[1]Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. Τὸ ἐπιεικὲς
B ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. Ὁ κύριος ἐγγύς· μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν [a]φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

[2]"ΜΑΚΑΡΙΟΙ οἱ πενθοῦντες," καὶ "Οὐαὶ τοῖς γελῶσι," [b]φησὶν ὁ Χριστός. Τί οὖν ὁ Παῦλός φησι, "Χαίρετε
C ἐν κυρίῳ [c]πάντοτε;" Οὐαὶ [d]γὰρ τοῖς γελῶσιν, εἶπεν ὁ Χριστὸς, τὸν γέλωτα τοῦ κόσμου [e]τούτου, τὸν ἐπὶ τοῖς παροῦσι γινόμενον πράγμασι· [f]καὶ τοὺς πενθοῦντας ἐμακάρισεν, οὐ τοὺς ἁπλῶς πενθοῦντας ἐπὶ ταῖς τῶν οἰκείων ἀποβολαῖς, ἀλλὰ τοὺς κατανενυγμένους, καὶ τὰ οἰκεῖα πενθοῦντας κακὰ, [g]καὶ τὰ ἑαυτῶν ἁμαρτήματα ἀναλογιζομένους, ἢ [h]καὶ τὰ ἀλλότρια. Οὐκ
D ἔστι δὲ αὕτη ἡ χαρὰ ἐναντία τῷ πένθει ἐκείνῳ· ἀλλὰ [i]γὰρ ἀπ' ἐκείνου τοῦ πένθους καὶ αὕτη τίκτεται· ὁ γὰρ πενθῶν τὰ ἑαυτοῦ κακὰ, καὶ ἐξομολογούμενος, χαίρει. Ἄλλως δὲ, ἔνεστι

1 Cap. IV. v. 4—7. 2 Matth. v 4. Luc. vi. 25.

[n] ἐροῦμεν] + καθεύδοντες E. + μήτι γε δὴ F. + μήτοιγε (sic semper) δὴ καθεύδοντες Veron. [o] καθεύδοντα F. γὰρ om. C. [p] λαβεῖν] + ποτε Edd. invitis libris. [q] γε] + δὴ E. [r] πονήσωμεν Ben. [s] μένει] πάθομεν C. [t] καὶ τύχωμεν—ἀγαθῶν] Sic F. Veron. ὑπομείνωμεν θλῖψιν ἵνα (haec a pr. manu superscripta) τύχωμεν—ἀγαθῶν E. γένοιτο δὲ πάντας ἡμᾶς ἀξίως πολιτευσαμένους Χριστοῦ, καὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ συμμορφωθέντας (μορφωθέντας C.) τῶν ἀποῤῥήτων τυχεῖν ἀγαθῶν C.G. Sav. cet. Hom. XV. [a] φρουρήσοι hic et infra ex corr. a 2da manu E. [b] φησὶν] λέγοντος (?) C. φησὶν—τί οὖν] λέγοντος τοῦ Χριστοῦ, τί δήποτε G. [c] πάντοτε] + οὐκ ἐναντιούμενος τῷ Χριστῷ· μὴ γένοιτο C.G. Sav. cet. [d] γὰρ] δὲ Veron. [e] τούτου] + αἰνιττόμενος C.G. Sav. cet. [f] καὶ τοὺς] τοὺς δὲ C. [g] καὶ] τοὺς C.F.G. Sav. cet. [h] καὶ om. G. [i] γὰρ om. E.

[k]πενθεῖν μὲν ὑπὲρ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, χαίρειν δὲ ἐπὶ τῷ
Χριστῷ. Ἐπειδὴ οὖν συνεθλίβοντο δι' ὧν ἔπασχον· "Ἐχα-
ρίσθη γὰρ ὑμῖν, φησὶν, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ
καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν·" διὰ τοῦτο λέγει, "[l] Ἐν κυρίῳ
χαίρετε." [m] Ταῦτα γὰρ οὐδέν ἐστιν, [n] εἰ τοιοῦτον ἐπιδείκνυσθε
βίον, ὥστε χαίρειν. [o] Ἢ ὅταν τὰ κατὰ θεὸν ὑμῖν μὴ ᾖ ἐμπεπο-
δισμένα, [p] χαίρετε. Ἢ τὸ, ἐν, [q] σὺν, ἐστὶν, ἀντὶ τοῦ, σὺν E
κυρίῳ. "Πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε." Τοῦτο [r] θαρροῦν-
τός ἐστιν, [s] οἷον, ὁ ἐν θεῷ ὢν, ἀεὶ χαίρει· κἄν τε θλίβηται, κἂν
ὁτιοῦν πάσχῃ, ἀεὶ χαίρει ὁ τοιοῦτος. Ἄκουσον [t] γὰρ τοῦ
Λουκᾶ λέγοντος, [v] ὅτι [3] "Ὑπέστρεφον ἀπὸ προσώπου τοῦ
συνεδρίου χαίροντες οἱ ἀπόστολοι, ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ
ὀνόματος αὐτοῦ μαστιγωθῆναι." Εἰ μάστιγες καὶ δεσμὰ, ἃ
πάντων εἶναι δοκεῖ λυπηρότερα, χαρὰν [w] τίκτει, τί τῶν ἄλλων
δυνήσεται ἐμποιῆσαι λύπην ἡμῖν; "Πάλιν ἐρῶ, χαίρετε." F
[x] Καλῶς ἐδιπλασίασεν. Ἐπειδὴ [y] γὰρ τῶν πραγμάτων ἡ φύ-
σις λύπην ἔτικτε, διὰ τοῦ διπλασιασμοῦ δείκνυσιν, ὅτι πάντως
δεῖ χαίρειν. "Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις."
Εἶπεν ἀνωτέρω, "Ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ 305
αὐτῶν," καὶ ὅτι τὰ ἐπίγεια φρονοῦσιν. [z] Εἰκὸς οὖν αὐτοὺς ἦν καὶ
ἀπεχθῶς πρὸς τοὺς πονηροὺς διακεῖσθαι. Παραινεῖ [a] τοίνυν αὐ-
τοῖς μηδὲν ἔχειν πρὸς ἐκείνους κοινὸν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς αὐτοῖς
κεχρῆσθαι ἐπιεικείας, [b] μὴ τοῖς ἀδελφοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς
ἐχθροῖς καὶ τοῖς ἐναντίοις. "Ὁ κύριος ἐγγύς· μηδὲν μεριμνᾶτε."
[c] Τί γὰρ, εἰπέ μοι, καὶ ἀνθίστανται; καὶ εἰ ὁρᾶτε τρυφῶντας
αὐτοὺς, τίνος ἕνεκεν ἀλύετε; Ἤδη ἡ κρίσις ἐφέστηκεν· οὐκ εἰς B
μακρὰν δώσουσι λόγον τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς. [d] Ὑμεῖς ἐν
θλίψει, ἐκεῖνοι δὲ ἐν τρυφαῖς; Ἀλλ' ἤδη ταῦτα λήψεται
τέλος. Ἀλλ' ἐπιβουλεύουσι, καὶ ἀπειλοῦσι; [e] Μηδὲν με-

[3] Act. v. 41.

[k] π. μὲν] μὲν π. E. Veron. [l] χαίρετε ἐν κ. inverso ord. C.G. [m] ταῦτα —ἐστιν] οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἐκ τούτου δηλοῖ C.G. [n] εἰ] ἢ ὅτι C.G. Sav. cet. [o] ἢ ὅταν] ὅταν τοίνυν C.G. Sav. cet. [p] χαίρετε] + ἢ τοίνυν τοῦτό φησιν C.G. Sav. cet. [q] σὺν ἐστὶν, ἀντὶ τοῦ] ἀντὶ τοῦ σὺν, ἐστιν, ὡσεὶ ἔλεγε, χαίρετε C.G. Sav. cet. [r] θαρσύνοντος C.F.G. Sav. cet. [s] οἷον] καὶ δεικνύντος ὅτι C.G. Sav. cet. [t] γὰρ] περὶ τῶν ἀποστόλων C.G. γὰρ περὶ τ. ἀ. Sav. cet. Mox οἱ ἀπόστολοι om. iidem. [v] ὅτι ὑπ.] ὑπ. φησι C. [w] τίκτει] ἔχει C. [x] καλῶς] + τὸν λόγον C.G. Sav. cet. [y] γὰρ om. E. Veron. non Cat. [z] εἰκὸς οὖν αὐτοὺς ἦν (ἦν αὐτοὺς Veron.)—διακεῖσθαι] ἐπεὶ οὖν εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἀπεχθῶς ἔχειν πρὸς τ. π. C. ἐπεὶ οὖν εἰκὸς αὐτοὺς πρὸς τ. π. ἀπεχθῶς διακεῖσθαι G. Sav. cet. [a] τοίνυν] λοιπὸν C. [b] μὴ] οὐ μὴν C.G. Sav. cet. Post ἀδελφοῖς add. δὲ C.G. [c] τί γὰρ—ἀλύετε;] τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ἀλύετε; ὅτι ἀνθίστανται; ὅτι ὁρᾶτε τρυφῶντας αὐτούς (αὐτοὺς om. C.); μηδὲν μεριμνᾶτε. C.G. Sav. cet. [d] ὑμεῖς] ἀλλ' ὑμεῖς C.F.G. Sav. cet. [e] μηδὲν μεριμνᾶτε—δεινὸν ᾖ.] ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος αὐτοῖς ταῦτα προ-

ρ ιμνᾶτε· ἤδη ἐφέστηκεν ἡ κρίσις, ὅτε τἀναντία ἔσται. Μηδὲν
μεριμνᾶτε· κἂν ἐπιεικῶς προσενεχθῆτε τοῖς τὰ δεινὰ ὑμᾶς δια-
τιθεῖσιν, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος αὐτοῖς προχωρήσει· ἤδη τὰ τῆς
ἀνταποδόσεως ἐφέστηκε· κἂν πενία, κἂν θάνατος, κἂν ὁτιοῦν
C ἄλλο δεινὸν ᾖ. "Ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει
μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν
θεόν." Μία μὲν οὖν ἐκείνη παραμυθία, [f]τὸ, "Ὁ κύριος ἐγγὺς,"
καὶ ἐκεῖνο, τὸ, [4] "Ἔσομαι μεθ' ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως
τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος." [g]Ἰδοὺ καὶ ἄλλη παραμυθία, καὶ
λύπης καὶ περιστάσεως καὶ πάντων τῶν ἀνιαρῶν [h]λυτήριον
φάρμακον. Ποῖον δὴ τοῦτο; Τὸ εὔχεσθαι, τὸ ἐν παντὶ [i]εὐ- (79)
D χαριστεῖν. Ὥστε τὰς εὐχὰς οὐ μόνον αἴτησιν εἶναι βούλεται,
ἀλλὰ καὶ εὐχαριστίαν ὑπὲρ ὧν ἔχομεν. Πῶς γὰρ αἰτήσει τις
τὰ μέλλοντα, [k]τῶν προτέρων χάριν οὐκ εἰδώς; "Ἀλλ' ἐν
[l]παντὶ πράγματι τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει." Ὥστε ὑπὲρ
ἁπάντων εὐχαριστεῖν δεῖ, καὶ τῶν δοκούντων εἶναι λυπηρῶν·
τοῦτο γὰρ ὄντως εὐχαρίστου. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἡ φύσις τῶν
πραγμάτων ἀπαιτεῖ· τοῦτο δὲ ἀπὸ ψυχῆς γίνεται εὐγνώμονος,
καὶ σφόδρα διακειμένης πρὸς τὸν θεόν. Ταύτας ἐπιγινώσκει
τὰς εὐχὰς ὁ θεὸς, τὰς δὲ ἄλλας [m]οὐκ οἶδεν. [n]Τοιαῦτα εὔ-
E χεσθε, ὥστε ἐπιγινώσκεσθαι. Πάντα γὰρ ὑπὲρ τοῦ συμφέ-
ροντος οἰκονομεῖ, κἂν ἡμεῖς μὴ εἰδῶμεν. Καὶ τοῦτο τοῦ σφό-
δρα συμφέρειν ἡμῖν [o]ἐστι τεκμήριον, τὸ ἡμᾶς μὴ εἰδέναι.

"Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρή-
σει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ."
Τί ἐστι τοῦτο; Ἡ εἰρήνη τοῦ [p]θεοῦ, [q]ἣν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους
εἰργάσατο, πάντα νοῦν ὑπερέχει. Τίς γὰρ ἂν προσεδόκησε,
[r]τίς ἂν ἤλπισε τοσαῦτα ἔσεσθαι ἀγαθά; Ἅπασαν ἀνθρωπίνην
F ὑπερβαίνει διάνοιαν, οὐχὶ λόγον μόνον· ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, ὑπὲρ
τῶν μισούντων αὐτὸν, ὑπὲρ τῶν ἀποστρεφομένων, ὑπὲρ τούτων
τὸν υἱὸν ἐκδοῦναι τὸν μονογενῆ οὐ παρῃτήσατο, ὥστε εἰρήνην

4 Matth. xxviii. 20.

χωρήσει· ἤδη πάρεστιν (παρέστη C. ἐφέστηκεν Sav. cet.) ἡ κρίσις, ὅτε τἀναντία ἔσται· μηδὲν μεριμνᾶτε· ἤδη τὰ τῆς ἀνταποδόσεως ἐφέστηκε. κἂν ἐπιεικῶς προσενεχθῆτε τοῖς τὰ δεινὰ ὑμᾶς διατιθεῖσι (διατεθεῖσι mendose Mor. Ben.) κἂν πενία, κἂν θάνατος, κἂν ὁτιοῦν ἄλλο δεινὸν ᾖ, πάντα οἰχήσεται. μηδὲν μεριμνᾶτε· C.G. Sav. cet. [f] τὸ ὁ κ. ἐγγὺς καὶ ἐκεῖνο om. C.G. [g] ἰδοὺ καὶ ἄλλη παραμυθία] δευτέρα δὲ τὸ (τὸ om. C.) ὁ κ. ἐγγύς· ἀλλ' ἡ μετὰ ταύτην C.G. [h] φ. λυτήριον inverso ord. E. Veron. Statim ποία δὴ αὕτη; C.G. [i] εὐχαριστεῖν] + δεῖ G. [k] ὁ τῶν Edd. ὁ om. E. [l] παντὶ] + φησὶ, τουτέστι C.F.G. Sav. cet. [m] οὐκ οἶδεν] οὐδὲ εἰδέναι ἀνέχεται C.G. [n] τοιαῦτα] οὐκοῦν τοιαῦτα C.G. Sav. cet. Statim χρὴ εὔχεσθαι pro εὔχεσθε E. [o] ἐστι om. C.G. [p] θεοῦ] + φησὶν C.G. Sav. cet. [q] ἣν] ἃ E.F. Veron. invita Cat. Statim τοὺς om. C. Cat. [r] τίς] + δὲ F.G. Sav.cet.

ποιῆσαι πρὸς ἡμᾶς. Αὕτη δὴ οὖν ἡ εἰρήνη, τουτέστιν, ἡ κα-
ταλλαγὴ, ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, "φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ 306
τὰ νοήματα ὑμῶν." Τοῦτο [s] γὰρ διδασκάλου, μὴ μόνον παραι-
νεῖν, ἀλλὰ καὶ εὔχεσθαι, καὶ διὰ δεήσεως βοηθεῖν, ὥστε μήτε
ὑπὸ πειρασμῶν καταβαπτίζεσθαι, μήτε ὑπὸ ἀπάτης περιφέ-
ρεσθαι· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ὁ ῥυσάμενος ὑμᾶς [t] οὕτως, ὡς οὐδὲ νοῦς
καταλαβεῖν δύναται, αὐτὸς ὑμᾶς [v] διαφυλάξειε, καὶ ἀσφαλί-
σαιτο, ὥστε μηδὲν παθεῖν. [w] Ἢ τοῦτό φησιν, ἢ ὅτι ἡ εἰρήνη
[x] ἐκείνη, ἣν φησιν ὁ Χριστὸς, [5] "Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην B
τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν," αὐτὴ φρουρήσει ὑμᾶς. Ἡ γὰρ εἰρήνη
ὑπερέχει πάντα νοῦν ἀνθρώπινον. [y] Πῶς γάρ; [z] Ὅταν λέγῃ
πρὸς τοὺς ἐχθροὺς εἰρηνεύειν, πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας, πρὸς τοὺς
ἐκπεπολεμωμένους καὶ ἀπεχθῶς πρὸς ἡμᾶς ἔχοντας, πῶς οὐχ
ὑπὲρ νοῦν ἐστιν [a] ἀνθρώπινον; [b] Μᾶλλον δὲ τὸ πρότερον ἴδω-
μεν. [c] Εἰ ἡ εἰρήνη ὑπερέχει πάντα νοῦν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς
ὁ θεὸς, ὁ τὴν εἰρήνην δοὺς, πάντα νοῦν, οὐ τὸν ἡμέτερον μόνον,
ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἀγγέλων, καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων. Τί [d] δέ C
ἐστιν, "ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ;" Ἐν αὐτῷ [e] φυλάξει, ὥστε μένειν,
καὶ μὴ ἐκπεσεῖν αὐτοῦ τῆς πίστεως. [6] "Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοὶ,
ὅσα ἐστὶν [f] ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια." Τί ἐστι, "τὸ
λοιπόν;" Ἀντὶ τοῦ, πάντα [g] ἡμῖν εἴρηται. Ἐπειγομένου
τὸ ῥῆμά ἐστι, καὶ οὐδὲν κοινὸν ἔχοντος πρὸς τὰ παρόντα.
"[h] Λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια,
ὅσα ἁγνὰ, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις
ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε· [7] ἃ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε,
καὶ ἠκούσατε, καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί." Τί ἐστιν, "ὅσα προσφιλῆ;" D
Προσφιλῆ τοῖς πιστοῖς, προσφιλῆ τῷ θεῷ. "Ὅσα ἐστὶν
ἀληθῆ." Ταῦτα γὰρ ὄντως ἀληθῆ, ἡ ἀρετὴ, ψεῦδος δὲ ἡ κακία·
καὶ γὰρ ἡ ἡδονὴ αὐτῆς ψεῦδος, καὶ ἡ δόξα αὐτῆς ψεῦδος,
καὶ πάντα τὰ τοῦ κόσμου ψεῦδος. "Ὅσα ἁγνὰ," πρὸς
[i] τὸ, "τὰ ἐπίγεια φρονοῦντας." "Ὅσα [k] σεμνὰ," πρὸς [l] τὸ, "ὧν
[m] ὁ θεὸς ἡ κοιλία." "Ὅσα δίκαια, [n] ὅσα εὔφημα," ταῦτά

[5] Joan. xiv. 27. [6] v. 8. [7] v. 9.

[s] γὰρ om. C.F.G. Sav. cet. [t] οὕτως ὡς] οὗτος ὃν E. Veron. [v] φυλάξειε C. [w] ἢ τ. φησιν] ἢ οὖν τ. δηλοῖ C.G. Sav. cet. Statim ἢ om. Veron. ἤγουν Cat. [x] ἐκείνη accessit ex omnibus. [y] πῶς γὰρ] εἰ δὲ λέγεις (λέγοις C.) πῶς; ἄκουε C.G. Sav. cet. [z] ὅταν] + γὰρ C.G. [a] ἀνθρώπινον] + τοῦτο C.G. Sav. cet. [b] μᾶλλον δὲ] ἀλλ' εἰ δοκεῖ, μᾶλλον C.G. [c] εἰ om. C.F(?).G. Sav. cet. Post νοῦν add. εἰ ἡ εἰρήνη C.G. Sav. cet. [d] δὲ] δαὶ C. [e] φυλάξει] + φησιν C.F.G. Sav. cet. [f] ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ pro σεμνὰ, ὅσα ἀληθῆ C.E. fortasse omnes. [g] ὑμῖν C. [h] τὸ λοιπὸν C. [i] τὸ] τοὺς C.F. Haec τὰ ἐπίγεια—πρὸς τὸ om. E. Veron. [k] σεμνὰ] ἁγνὰ F. [l] τὸ] τοὺς F. [m] ὁ om. E. Veron. Sav. [n] ὅσα—φησὶν] ταῦτά ἐστι, φησὶν, ὅσα εὔφημα E. Veron.

E ἐστι, φησίν. "Εἴ τις ἀρετὴ, καὶ εἴ τις ἔπαινος." Ἐνταῦθα βούλεται αὐτοὺς καὶ τῶν πρὸς ἀνθρώπους προνοεῖν. "Ταῦτα λογίζεσθε," [o] φησίν. Ὁρᾷς ὅτι πᾶσαν [p] βούλεται ἔννοιαν ἐξορίσαι πονηρὰν ἐκ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν; ἀπὸ γὰρ ἐννοιῶν αἱ πράξεις αἱ πονηραὶ [q] ἐγένοντο. "[d] Ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε." Τοῦτο [r] διδασκαλία, ἐν πάσαις ταῖς παραινέσεσιν ἑαυτὸν παρέχειν τύπον, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ φησι, "Καθὼς ἔχετε
F τύπον ἡμᾶς·" καὶ πάλιν ἐνταῦθα, "[a] Ἃ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε·" τουτέστιν, ἐδιδάχθητε· "καὶ ἠκούσατε, καὶ εἴδετε ἐν ἐμοὶ," καὶ ῥημάτων ἕνεκεν, καὶ πράξεων, καὶ ἀναστροφῆς. Ὁρᾷς ὅτι μέχρι παντὸς πράγματος ταῦτα διατάττεται; Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐνῆν ἀκριβολογεῖσθαι περὶ πάντων, καὶ εἰσό- (80)
307 δων καὶ ἐξόδων, καὶ ῥήματος καὶ σχήματος καὶ συνουσίας· πάντων γὰρ τούτων [s] προνοεῖν χρὴ τὸν Χριστιανόν· συντόμως εἶπε, καὶ ὡς ἐν κεφαλαίῳ, "ἐν ἐμοὶ ἠκούσατε καὶ εἴδετε·" τουτέστι, παρ' [t] ἐμοί· καὶ διὰ τῶν ἔργων, καὶ διὰ τῶν ῥημάτων ὑμᾶς ἐνήγαγον. [v] Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐχθρὸν τῆς ἡμετέρας φύσεως, ὡς κακία. "Ταῦτα πράσσετε." [w] Οὐχὶ λόγοις μόνον, ἀλλὰ καὶ πράττετε. "Καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν."
B [x] Τουτέστιν, ἐν γαλήνῃ ἔσεσθε, ἐν ἀσφαλείᾳ πολλῇ· οὐδὲν πείσεσθε λυπηρὸν, οὐδὲ τῶν ἀβουλήτων. Ὅταν γὰρ ἡμεῖς εἰρηνεύωμεν πρὸς αὐτὸν, εἰρηνεύομεν δὲ διὰ τῆς ἀρετῆς, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς μεθ' ἡμῶν ἔσται. [y] Ὁ γὰρ οὕτως ἡμᾶς ἀγαπήσας, ὡς καὶ μὴ βουλομένους προσίεσθαι, ἂν ἴδῃ προστρέχοντας, οὐ πολλῷ πλέον αὐτὸς ἐπιδείξεται τὴν [z] φιλίαν;

[a] Πῶς δὲ ἐχθρὸν [b] ἡμῶν ἡ κακία, καὶ φίλον ἡ ἀρετὴ, πολλα-
C χόθεν δῆλον. [c] Τί βούλεσθε; πορνείαν εἰπεῖν; Ἐπονειδίστους καθίστησι, πένητας, [d] καταγελάστους, εὐκαταφρονήτους πρὸς [e] πάντας, ἅπερ ἐχθρῶν ἐστι διατιθέναι· πολλάκις δὲ καὶ νόσοις καὶ κινδύνοις [f] περιέβαλε· πολλοὶ δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν πορνῶν ἀπώ-

[o] φησὶν om. C.G. [p] βούλεται ἔννοιαν pro ἔννοιαν β. C.E. fortasse alii. [q] ἐγένοντο] Sic C.E.F. Cat. γίνονται Edd. [r] διδασκαλία] Sic E.F. Cat. διδασκάλου Veron. διδασκαλίας ἀρίστης τὸ C.G. Sav. cet. [s] προνοεῖν χρὴ pro χρὴ προνοεῖν C.E. fortasse alii. [t] ἐμοὶ] + ὡσεὶ ἔλεγε C.G. Sav. cet. [v] Haec οὐδὲν—κακία hoc loco om. Sav. cet. contra fidem Codicum et Veron. [w] οὐχὶ λόγοις] μὴ λέγετε C.E.G. Sav. cet. [x] τουτέστιν] + ἐὰν οὕτω φυλάττητε ταῦτα, καὶ πρὸς ἀλλήλους εἰρηνεύητε C.G. Sav. cet. [y] ὁ γὰρ om. C. [z] φιλίαν] + οὐδὲν οὕτως ἐχθρὸν τῆς ἡμετέρας φύσεως, ὡς κακία Sav. cet. repugnantibus libris. [a] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι ἐχθρὸν ἡμῶν ἡ κακία, καὶ φίλον ἡ ἀρετή· καὶ ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἀδικεῖ, μόνον ἂν μὴ τὸν ἄνω πλοῦτον ἁρπάσῃ. Veron. [b] ἡμῶν om. C.G. [c] τί βούλεσθε; π. εἰπεῖν;] καὶ εἰ βούλεσθε, σκοπήσωμεν τοῦτο πρῶτον ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἑνὸς, τῆς πορνείας. ἡ πορνεία C.G. Sav. cet. [d] καταγελάστους om. C. [e] πάντας] + ταῦτα διατιθεῖσα C.G. Sav. cet. [f] περιέβαλεν] + αὕτη C.G. Sav. cet.

λοντο, καὶ τραύματα ἔλαβον. Εἰ δὲ τὸ πορνεύειν ταῦτα
προξενεῖ, τὸ μοιχεύειν πολλῷ μᾶλλον. *Ἄρα οὖν καὶ ἡ ἐλεη-
μοσύνη οὕτως; Οὐδαμῶς· ἀλλ' ὡς μήτηρ φιλόστοργος ἐν κο-
σμιότητι πολλῇ τὸ παιδίον καθίστησιν, ἐν εὐταξίᾳ, ἐν χρηστῇ D
δόξῃ, περὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων ποιεῖ σχολάζειν διατριβὴν, οὐκ
ἀφίησιν ἡμᾶς, οὐδὲ ἀπάγει τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν
συνετωτέραν ἐργάζεται. [g]Οὐδὲν γὰρ πορνῶν ἀσυνετώτερον.
Ἀλλὰ τί; βούλει τὴν πλεονεξίαν ἰδεῖν; Καὶ αὕτη, ἅπερ ἂν
ἐχθρὸς ἡμᾶς διέθηκε, διατίθησι. Πῶς; Μισεῖσθαι [h]καὶ αὕτη
ποιεῖ παρὰ πάντων· πάντας ἡμῶν κατεύχεσθαι παρασκευάζει,
καὶ τοὺς ἠδικημένους, [i]καὶ τοὺς οὐκ ἠδικημένους, ἐκείνοις μὲν
συναλγοῦντας, ὑπὲρ δὲ [k]ἑαυτῶν δεδοικότας· ὡς ἐχθροὺς κοι- E
νοὺς πάντες ὁρῶσιν, ὡς θηρία, ὡς δαίμονας· μυρίαι πανταχοῦ
κατηγορίαι, ἐπιβουλαὶ, φθόνοι, ἅπερ ἐστὶν ἐχθρῶν. Ἡ
δὲ δικαιοσύνη τοὐναντίον, πάντας φίλους, πάντας συνήθεις,
πάντας εὐνοϊκῶς διατίθησι πρὸς ἡμᾶς· παρὰ πάντων ὑπὲρ
ἡμῶν εὐχαὶ γίνονται. Ἐν ἀσφαλείᾳ [l]πολλῇ τὰ καθ' ἡμᾶς,
οὐδεὶς κίνδυνος, οὐδεμία ὑποψία, ἀλλὰ καὶ [m]ὕπνος ἀδεῶς ἔπεισι
μετὰ ἀσφαλείας, οὐδεμία φροντὶς, οὐδεὶς κοπετός. Ὁρᾷς ὅτι F
μᾶλλον αὕτη βελτίων; Τί [n]δέ; τὸ φθονεῖν, ἢ τὸ συνήδεσθαι
βέλτιον; Ταῦτα πάντα ἐξετάσωμεν, καὶ εὑρήσομεν, [o]ὅτι ἡ μὲν
ἀρετὴ, καθάπερ μήτηρ ὄντως φιλόστοργος, ἐν ἀσφαλείᾳ καθί-
στησιν· ἡ δὲ [p]κακία, πρᾶγμα ἐπισφαλὲς καὶ ἐπικίνδυνον. 308
*Ἄκουε γὰρ τοῦ προφήτου λέγοντος, [8]"Κραταίωμα κύριος
τῶν φοβουμένων αὐτὸν, καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ [q]τοῦ δηλῶσαι
αὐτοῖς." Οὐδένα δέδοικεν ὁ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδὼς πονηρόν·
οὐδενὶ πάλιν θαρρεῖ ὁ ἐν κακίᾳ ζῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς οἰκέτας
[r]τρέμει, καὶ μετὰ ὑποψίας ὁρᾷ. Τί [s]δὲ λέγω τοὺς οἰκέτας;
τοῦ συνειδότος οὐ φέρει τὸ δικαστήριον. Οὐχ οἱ ἔξω μόνον,
ἀλλὰ καὶ οἱ ἔνδον αὐτὸν κόπτουσι λογισμοὶ, οὐκ ἀφιέντες αὐ-
τὸν ἠρεμεῖν. Τί οὖν, φησί; [t]πρὸς ἐπαίνους προσέχοντα δεῖ
ζῆν; Οὐκ εἶπε, πρὸς ἔπαινον ὅρα, [v]ἀλλὰ τὰ ἐπαινετὰ ποίει, B
[w]μὴ πρὸς ἔπαινον μέντοι. "Ὅσα ἀληθῆ·" ψεῦδος γὰρ ταῦτα.
"Ὅσα σεμνά." Τὸ σεμνὸν τῆς ἔξω ἐστὶ δυνάμεως, τὸ δὲ ἁγνὸν,
τῆς ψυχῆς. Μὴ δίδοτε, φησὶ, πρόσκομμα, μηδὲ λαβήν. Ἐπ-

[8] Psal. xxiv. 14.

[g] οὐδὲν γὰρ π.] π. δὲ οὐδὲν E. [h] καὶ om. C.G. [i] καὶ τοὺς οὐκ ἠδ. om. E.F. Veron. [k] αὐτῶν C.E. [l] πολλῇ] + ἐντεῦθεν C.G. Sav. cet. [m] ὁ ὕπνος C.F.G. Sav. cet. [n] δὲ] δαὶ C. + εἰπέ μοι C.G. Sav. cet. [o] ὅτι ἡ μὲν ἀ.] τὴν μὲν ἀρετὴν ὅτι C. [p] κακία] + ἐν κινδύνοις C.G. Sav. cet. Iidem post ἐπισφαλὲς add. ὑπάρχον. [q] τοῦ om. C.E. Veron. [r] τρέμει] + καὶ δέδοικε C. [s] δὲ om. C.G. [t] πρὸς] καὶ πρὸς C.G. [v] ἀλλὰ] + καὶ Edd. καὶ om. C. Cat. [w] μὴ π. ἔ. μέντοι] οὐ μέντοι π. ἔ. C.

ειδὴ εἶπεν, “ ὅσα εὔφημα,” ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι τὰ παρὰ ἀνθρώ-
ποις ἁπλῶς φησιν, ἐπήγαγεν, “ εἴ τις ἀρετὴ, καὶ εἴ τις ἔπαινος,”
ταῦτα λογίζεσθε, ταῦτα πράττετε. Διαπαντὸς βούλεται ἡμᾶς
ἐν τούτοις εἶναι, ταῦτα μεριμνᾶν, ταῦτα ἐννοεῖν. Εἰ γὰρ μέλ-
λοιμεν πρὸς ἑαυτοὺς εἰρηνεύειν, καὶ ὁ θεὸς ἔσται μεθ᾽ ἡμῶν· ἂν
C δὲ πόλεμον ἐγείρωμεν, ὁ τῆς εἰρήνης θεὸς οὐκ ἔσται μεθ᾽ ἡμῶν.
Οὐδὲν γὰρ οὕτω πολέμιον τῇ ψυχῇ, ὡς κακία. [x]Τουτέστιν,
ἐν ἀσφαλείᾳ καθίστησιν αὐτὴν ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀρετή. Ὥστε τὰ
παρ᾽ ἡμῶν ἄρχεσθαι δεῖ, καὶ τότε τὸν θεὸν ἐπισπασόμεθα.
Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς πολέμου καὶ [y]μάχης. Κατάλυσον [z]καὶ τὸν (81)
πόλεμον καὶ τὴν μάχην, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν πρὸς τὸν
D πλησίον· εἰρηνικὸς ἔσο πρὸς πάντας. Ἐννόησον [a]τίνα σε ὄντα
ὁ θεὸς σώζει. [9]“ Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ, [b]ὅτι υἱοὶ θεοῦ κλη-
θήσονται.” Διαπαντὸς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ μιμοῦνται οἱ τοιοῦτοι,
[c]καὶ μίμησαι καὶ σὺ αὐτόν· εἰρήνευσον· ὅσῳ ἂν [d]σε πολεμῇ ὁ
ἀδελφὸς, τοσούτῳ μείζων ὁ μισθός. Ἄκουε [e]γὰρ τοῦ προφή-
του λέγοντος, [10]“ Μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἤμην εἰρη-
νικός.” Τοῦτο ἀρετὴ, τοῦτο μεῖζον ἀνθρωπίνου λογισμοῦ, τοῦτο
E θεοῦ ἐγγὺς εἶναι ποιεῖ. Οὐδὲν οὕτως εὐφραίνει τὸν θεὸν, ὡς τὸ
μὴ εἶναι μνησίκακον· τοῦτο ἀφίησί σε τῶν ἁμαρτημάτων, τοῦτό
σοι λύει τὰ ἐγκλήματα. Ἂν δὲ μαχώμεθα καὶ πυκτεύωμεν,
[f]μακρὰν γινόμεθα τοῦ θεοῦ. Ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς μάχης ἔχθραι
τίκτονται, ἀπὸ δὲ τῆς ἔχθρας μνησικακίαι. Ἔκκοψον τὴν
ῥίζαν, καὶ οὐκ ἔσται ὁ καρπός· οὕτω μαθησόμεθα τῶν βιωτικῶν
καταφρονεῖν. Οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς πνευματικοῖς
μάχη, ἀλλ᾽ ὅπερ ἂν ἴδῃς [g]γινόμενον, ἢ [h]μάχας, ἢ φθόνον, ἢ
ὅπερ ἂν [i]εἴπῃ τις, βιωτικῶν ἕνεκεν γίνεται· ἢ γὰρ πλεονεξίας,
F ἢ φθόνου, ἢ κενοδοξίας ἔχει ἀρχὴν πᾶσα μάχη. Ἂν τοίνυν
εἰρηνεύσωμεν, μαθησόμεθα καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ καταφρονεῖν. Ἥρ-
πασέ τις τὰ χρήματα; Ἀλλ᾽ οὐδὲν ἠδίκησε, μόνον μὴ τὸν ἄνω
πλοῦτον [k]ἁρπάσῃ. Ἐνεπόδισέ σου τῇ δόξῃ; Ἀλλ᾽ οὐ τῇ
309 πρὸς θεὸν, ἀλλὰ τῇ οὐδαμινῇ· οὐδὲ γὰρ δόξα αὕτη ἐστὶν, ἀλλ᾽
ὄνομα δόξης, μᾶλλον δὲ καὶ ἀδοξία. Ἥρπασέ σου τὴν τιμήν;
[l]Ἀλλ᾽ οὐχὶ τὴν σὴν, ἀλλὰ τὴν ἑαυτοῦ. Ὥσπερ γὰρ ὁ ἀδικῶν

[9] Matth. v. 9. [10] Psal. cxix. 6.

[x] τουτέστιν—αὐτὴν] καὶ οὐδὲν αὐτὴν ἐν ἀσφ. κ. πάλιν ὡς C.G. Sav. cet. [y] μάχης] + θεός. οὐκοῦν C.G. Sav. cet. [z] καὶ om. C. [a] τίνα σε ὄντα] τίνας C.G. Sav. cet. [b] ὅτι] φησὶν, ὅτι αὐτοὶ C.G. Sav. cet. [c] καὶ om. C.G. [d] σοι E. [e] γὰρ om. C.G. [f] Haec μακρὰν—τῆς μάχης desunt in E.F. Veron. [g] γινόμενον C. γενόμενον Edd. [h] μάχην E. [i] εἴπῃ pro εἴποι C. [k] ἁρπάσῃ] + φησὶν Edd. φησὶν om. E. [l] ἀλλ᾽ om. E. Veron.

οὐκ ἀδικεῖ, ἀλλ' ἀδικεῖται· οὕτω καὶ ὁ τῷ πλησίον ἐπιβουλεύων, ἑαυτὸν ἀναιρεῖ πρῶτον· [11]"Ὁ γὰρ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον αὐτοῦ, εἰς αὐτὸν ἐμπίπτει." Μὴ τοίνυν ἐπιβουλεύωμεν ἑτέροις, ἵνα μὴ ἑαυτοὺς βλάπτωμεν. Ὅταν τὴν ἑτέρων δόξαν ὑποσκελίσωμεν, ἐννοήσωμεν ὅτι ἑαυτοὺς βλάπτομεν, ὅτι μᾶλλον ἑαυτοῖς ἐπιβουλεύομεν. Ἐκεῖνον μὲν γὰρ ἴσως, κἂν ἰσχύσωμεν, παρὰ τοῖς ἀνθρώποις βλάπτομεν· ἑαυτοὺς δὲ παρὰ τῷ θεῷ B ἀδικοῦμεν, παροξύνοντες αὐτόν. Μὴ δὴ βλάπτωμεν ἑαυτούς. Ὥσπερ γὰρ εἰ ἀδικοῦμεν τοὺς πλησίον, ἑαυτοὺς ἀδικοῦμεν· οὕτως αὐτοὺς εὖ ποιοῦντες, ἑαυτοὺς εὖ ποιοῦμεν. Ὅταν οὖν σε βλάψῃ ὁ [m]ἐχθρὸς, εὐηργέτησέ σε, [n]ἐὰν νήφῃς, [o]καὶ μὴ μόνον τοῖς ἴσοις αὐτὸν μὴ ἀμύνῃ, ἀλλὰ καὶ εὐεργέτησον. Ἀλλ' ἡ πληγὴ μένει σφοδρὰ, φησί.. Τοῦτο τοίνυν [p]ἐννόησον, ὅτι οὐκ ἐκεῖνον εὖ ποιεῖς, ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν κολάζεις, σαυτὸν δὲ εὖ ποιεῖς, καὶ ταχέως ἥξεις πρὸς τὸ εὖ ποιῆσαι. Τί οὖν; [q]σκοπῷ δεῖ C τοιούτῳ ποιεῖν; Οὐ δεῖ μὲν [r]τούτῳ ποιεῖν τῷ σκοπῷ· [s]ὅταν δὲ μὴ φέρῃ ἡ καρδία, κἂν τούτῳ, φησὶν, αὐτὴν ἐνάγαγε, καὶ ταχέως αὐτὴν πείσεις ἀφεῖναι τὴν ἔχθραν, καὶ ὡς φίλον εὐεργετήσεις λοιπὸν τὸν ἐχθρὸν, [t]καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτεύξῃ· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΣ. D

[l]Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ [a]ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν· ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ. Οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι· πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ. Πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. E

(82) ΠΟΛΛΑΚΙΣ εἶπον, ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη οὐ τῶν λαμβανόντων ἕνεκεν, ἀλλὰ τῶν διδόντων ἐπεισήχθη· καὶ γὰρ ἐκεῖνοί εἰσιν

[11] Eccles. x. 8. [l] Cap. IV. v. 10—14.

[m] ἐχθρὸς] + ἐννοήσας ὅτι C.G. Sav. cet. + ὅτι (?) E. [n] ἐὰν] ἂν C.E. [o] καὶ om. C.F(?).G. Sav. cet. [p] ἐννόησον] + παρὰ σεαυτῷ C.G. [q] σκοπῷ —ποιεῖν] καὶ σκοπῷ, φησὶ, τοιούτῳ ποιεῖν δεῖ C.G. Sav. cet. [r] τούτῳ om. C. [s] ὅταν δὲ] ἀλλ' ὅταν C. [t] καὶ] + οὕτω C.F.G. Sav. cet. Hom. XVI. [a] ἀνεθάλλετε ubique E. Veron.

οἱ τὰ μέγιστα κερδαίνοντες. Τοῦτο καὶ ἐνταῦθα δείκνυσιν ὁ
F Παῦλος. Πῶς; Ἀπέστειλαν αὐτῷ τινα διὰ μακροῦ χρόνου Φιλιππήσιοι, αὐτὰ δὴ ταῦτα Ἐπαφροδίτῳ ἐγχειρίσαντες. Μέλλων τοίνυν αὐτὸν πέμπειν τὴν ἐπιστολὴν ἀποκομίζοντα, ὅρα πῶς καὶ ἐπαινεῖ αὐτοὺς, καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐ τῆς τῶν λαμβανόντων χρείας, ἀλλὰ τῆς τῶν διδόντων ἕνεκεν τοῦτο γεγένηται. Τοῦτο δὲ ποιεῖ, ἵνα μήτε εἰς ἀπόνοιαν αἴρωνται οἱ εὖ ποιοῦντες,
310 καὶ προθυμότεροι γίνωνται περὶ τὸ εὖ ποιεῖν, ἅτε ἑαυτοὺς μᾶλλον ὠφελοῦντες, οἵ τε λαμβάνοντες μὴ ἐπιτρέχωσιν ἀδεῶς τῷ λαμβάνειν, ἵνα μὴ κρίμα ἔχωσι· [2] "Μακάριον γάρ ἐστι, φησὶ, διδόναι μᾶλλον, ἢ λαμβάνειν." Τί οὖν [b] φησιν; "Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως." Οὐ κοσμικῶς ἐχάρην, φησὶν, οὐδὲ βιωτικῶς, ἀλλ' ἐν κυρίῳ· οὐχ ὅτι ἀνάπαυσιν ἔσχον ἐγὼ, ἀλλ' ὅτι ὑμεῖς προεκόψατε· ἡ γὰρ ἐμὴ ἀνάπαυσις, αὕτη ἐστί. Διὰ τοῦτο
B [c] καὶ μεγάλως· ἐπειδὴ οὐ σωματικὴ ἦν ἡ χάρις, οὐδὲ ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ἀναπαύσεως [d] ἔχαιρεν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἐκείνων προκοπῆς. Καὶ ὅρα πῶς ἠρέμα ἐπιτιμήσας [e] ὑπὲρ τοῦ παρελθόντος χρόνου, ταχέως αὐτὸ συνεσκίασε, παιδεύων συνεχῶς καὶ διαπαντὸς ἐν εὐποιΐᾳ εἶναι. "Ὅτι ἤδη ποτὲ," φησί. Τὸ, "ἤδη ποτὲ," χρόνον δηλοῦντός ἐστι μακρόν. "Ἀνεθάλετε," ὡς ἐπὶ [f] κάρπων βλαστησάντων, [g] ξηρανθέντων, καὶ [h] ὕστερον βλαστησάντων. [i] Τοῦτο δὲ δεικνύντος ἐστὶν, ὅτι πρότερον ὄντες [k] ἀνθηροὶ, εἶτα
C μαρανθέντες, πάλιν ἐβλάστησαν· ὥστε καὶ ἐπιτίμησίς ἐστι καὶ ἔπαινος τὸ, "ἀνεθάλετε·" οὐ γάρ ἐστι μικρὸν, τὸ μαρανθέντα [l] ἀναθάλαι. [m] Καὶ τὸ πᾶν ἀπὸ ῥᾳθυμίας αὐτοὺς πεπονθότας [n] δείκνυσιν. Ἐνταῦθα [o] δὲ δηλοῖ, ὅτι ἔθος εἶχον καὶ πρὸ τούτου ἐν τοῖς τοιούτοις φιλοτιμεῖσθαι. Διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν, [p] "Εἰς τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε." Καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς [q] προθυμοτέρους αὐτοὺς γεγενῆσθαι,
D καὶ μεμαράνθαι, ἀλλ' ἐν τούτῳ μόνῳ, ὅρα [r] πῶς [s] ἐπήγαγεν, "εἰς

[2] Act. xx. 35.

[b] φησιν] δηλοῖ λέγων C.G. Sav. cet. [c] καὶ] + φησι Sav. cet. repugnantibus libris. [d] ἔχαιρεν post προκοπῆς transp. C.G. [e] ὑπὲρ] ἐπὶ ante corr. C. [f] κάρπων] δένδρων C.G. Sav. cet. [g] ξηρ.] εἶτα ξηρ. C.G. Sav. cet. [h] ὕστερον] πάλιν C.G. Sav. cet. ὕστερον πάλιν E. [i] τοῦτο δὲ] τούτῳ C. [k] ἀνθηροὶ] + ἐμαράνθησαν C.G. Sav. cet. [l] ἀναθάλλαι E. Veron. ἀναθᾶλαι C.F. ἀναθῆλαι G. Sav. cet. [m] καὶ] δείκνυσι δὲ καὶ C.G. Mox δείκνυσιν om. iidem. [n] δείκνυσιν] + εἰς τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε C.G. Sav. cet. [o] δὲ δηλοῖ] δηλῶν C.G. [p] εἰς τὸ—ἐφρονεῖτε] τοῦτο C.G. Haec ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε desunt in E.F. Veron. sed leguntur in Cat. Sav. cet. [q] ῥᾳθυμοτέρους C. Cat. Statim καὶ μεμαράνθαι om. Cat. καὶ μεμαράνθαι—μόνῳ om. C. [r] πῶς] ὡς C. [s] ἐπήγαγεν] + ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε Sav. Mor. Pro ἐπήγαγεν habent αὐτὸ ἀσφαλίζεται λέγων, ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε C.G. Ben. Statim εἰς om. C.G.

τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ [t]φρονεῖν·" εἰς τοῦτό φημι μόνον [v]τὸ, "ἤδη ποτέ·" ἐν γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐχ οὕτω. Ζητήσειε δ' ἄν τις ἐνταῦθα, πῶς λέγων, "Μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι, ἢ λαμβάνειν," καὶ ὅτι [3]"Αἱ χεῖρές μου ὑπηρέτησαν ταῖς χρείαις μου, καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ," καὶ πάλιν πρὸς Κορινθίους [w]γράφων ἔλεγε, "Καλὸν γάρ μοι ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ," [x]περιορᾷ κενούμενον ἑαυτοῦ τὸ καύχημα. Πῶς; Λαβών. Εἰ E
γὰρ τὸ καύχημα τοῦτο [y]ἦν, τὸ μηδὲν λαβεῖν, πῶς νῦν ἀνέχεται; Τί οὖν [z]ἐστιν; Ἐκεῖ εἰκότως οὐκ ἐλάμβανε διὰ τοὺς ψευδαποστόλους, [4]"Ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, φησὶν, εὑρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς." Καὶ οὐκ εἶπεν, εἰσὶν, ἀλλὰ, "καυχῶνται·" [a]ἐλάμβανον μὲν γὰρ, λανθανόντως δέ. Διὰ τοῦτο εἶπεν, "ἐν ᾧ [b]καυχῶνται." Διὰ τοῦτο [c]καὶ αὐτὸς ἔλεγεν· [5]"Οὐ φραγήσεται τὸ καύχημά μου." [d]Καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, "[e]οὐ φραγήσεται," F
[f]ἀλλὰ τί; "Ἐν τοῖς κλίμασι τῆς Ἀχαΐας·" καὶ [g]τὸ, [6]"Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνια πρὸς τὴν ὑμῶν [h]διακο- 311
νίαν," δηλοῦντος [i]ἦν, ὅτι ἐλάμβανεν. Ἀλλὰ Παῦλος μὲν εἰκότως ἐλάμβανεν, ἔργον ἔχων τηλικοῦτον, [k]εἴ που καὶ ἐλάμβανεν· οἱ δὲ μηδὲν ἐργαζόμενοι, πῶς ἂν δύναιντο λαμβάνειν; Ἀλλ' εὔχομαι, φησίν. Ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ἔργον· τοῦτο γὰρ ἔστι καὶ μετὰ ἔργου ποιεῖν. Ἀλλὰ νηστεύω. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἔργον. Ἀλλ' ὅρα τὸν μακάριον τοῦτον πολλαχοῦ κηρύττοντα, καὶ ἐργαζόμενον. "Ἠκαιρεῖσθε δὲ," φησί. Τί ἐστιν, "ἠκαιρεῖσθε;" Οὐ τῆς ῥᾳθυμίας ὑμῶν, φησὶν, ἀλλὰ τῆς ἀνάγκης· οὐκ B
εἴχετε ἐν χερσὶν, οὐδὲ ἐν ἀφθονίᾳ ἦτε· τοῦτο γάρ ἐστιν, "ἠκαιρεῖσθε δέ." Ἀπὸ τῆς κοινῆς αὐτὸ συνηθείας ἔλαβεν. Οὕτω γὰρ οἱ πλείους λέγουσιν, ὅταν αὐτοῖς μὴ μετὰ ἀφθονίας ἐπιρρέῃ τὰ βιωτικὰ, ἀλλ' ἐν στενοχωρίᾳ ᾖ. "Οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω." Εἶπον, φησὶν, "ἤδη ποτὲ," καὶ ἐπετίμησα, οὐχὶ
(83) τὸ ἐμαυτοῦ ζητήσας, οὐδὲ διὰ τοῦτο μεμφόμενος, ὡς ἐν ἐνδείᾳ ὤν· οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο ἐζήτουν. Πόθεν [l]τοῦτο, ὅτι οὐ κομ- C

[3] Act. xx. 34. 1 Cor. ix. 15. [4] 2 Cor. xi. 12. [5] Ibid. v. 10. [6] Ibid. v. 8.

[t] φρονεῖν] + ὡσεὶ ἔλεγεν C.G. Sav. cet. [v] τὸ om. E. Veron. [w] γράφων ἔλεγε] τὸ αὐτὸ γράφων καὶ λέγων C.G. [x] περιορᾷ] νῦν π. C.G. Sav. cet. π. νῦν Cat. [y] ἦν] + φησὶ C.G. [z] ἐστιν] + εἰπεῖν C.G. Sav. cet. [a] ἐλάμβανον μὲν γὰρ] Sic E.F. Cat. Veron. δηλῶν ἐκ τούτου ὅτι ἐλάμβανον· καὶ γὰρ ἐλάμβανον C.G. δηλῶν ἐ. τ. ὅτι ἐλάμβανον μὲν Sav. cet. [b] καυχῶνται] + ἐλάμβανε δὲ καὶ αὐτὸς, εἰ καὶ μὴ ἐκεῖ C.G. Sav. cet. [c] καὶ αὐτὸς ἔλεγεν] λέγει C. [d] καὶ om. C. [e] οὐ om. C.G. [f] ἀλλὰ—κλίμασι] ἀλλ' ἑρμηνεύει καὶ ποῦ, ἐν τοῖς κλίμασι λέγων C.G. [g] τὸ] πάλιν C.G. [h] διακονίαν] + τοῦτο γὰρ G. + τούτῳ γὰρ C. [i] ἦν] Sic Cat. Veron. ἐστιν C.E.G. Sav. cet. ἦν om. F. [k] εἴ που] ὅπου C. [l] τοῦτο] δῆλον C.G. Sav. cet.

πάζεις, ὦ Παῦλε; Κορινθίοις μὲν οὖν φησιν· [7] "Οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἣ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε." [m] Καὶ ἐπὶ τούτων δὲ οὐκ ἂν, ὥστε ἁλῶναι, ἔλεγεν. Οὐκ [n] ἂν, εἴγε ἐκόμπαζε, ταῦτα εἶπε· παρὰ γὰρ εἰδόσιν ἔλεγε, [o] καὶ πλείων ἦν ἡ αἰσχύνη ἁλῶναι. "Ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμι, φησὶν, αὐτάρκης εἶναι." Ἄρα διδασκαλίας ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, καὶ γυμνασίας καὶ μελέτης. Οὐ γὰρ εὐκατόρθωτόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ
D σφόδρα δύσκολον καὶ [p] καινόν. "Ἐν οἷς εἰμι, φησὶν, αὐτάρκης εἶναι. Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι." Τουτέστι, καὶ ὀλίγοις κεχρῆσθαι οἶδα, καὶ λιμὸν φέρειν καὶ ἔνδειαν. "Καὶ περισσεύειν, καὶ [q] ὑστερεῖσθαι." Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐπιστήμης, [r] φησὶν, οὐδὲ ἀρετῆς, τὸ περισσεύειν. Καὶ σφόδρα ἀρετῆς, οὐχ ἧττον ἢ ἐκεῖνο. [s] Πῶς; Ὅτι ὥσπερ ἡ στενοχωρία πολλὰ παρασκευάζει κακὰ ποιεῖν, οὕτω καὶ ἡ [t] πλησμονή. Πολλοὶ γὰρ πολλάκις ἐν ἀφθο-
E νίᾳ γενόμενοι, [v] ῥᾳθυμότεροι ἐγένοντο, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἐνεγκεῖν τὴν [w] εὐπραγίαν· πολλοὶ πολλάκις ἀφορμὴν [x] ἔλαβον τοῦ μηκέτι ἐργάζεσθαι. Ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος· καὶ γὰρ λαμβάνων εἰς ἄλλους [y] ἀνήλισκε, καὶ εἰς ἄλλους ἐκένου· τοῦτο δέ ἐστιν [z] εἰδέναι. Οὐχὶ διεχεῖτο, * οὐδὲ ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ περισσείᾳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἴσος ἦν ἔν τε ἐνδείᾳ, ἔν τε πλησμονῇ, οὔτε ἐκεῖθεν πιεζόμενος, οὔτε ἐντεῦθεν χαυνούμενος. "Καὶ χορτάζεσθαι, [a] φησὶ,
F καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι." Πολλοὶ οὐκ ἴσασι χορτάζεσθαι, οἷον, οἱ [b] Ἰσραηλῖται ἔφαγον, καὶ ἀπελάκτισαν. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐταξίας [c] ἐγὼ μένω. Δείκνυσιν ὅτι οὔτε νῦν ἥσθη, οὔτε πρότερον ἐλυπεῖτο· [d] εἰ δὲ καὶ ἐλυπεῖτο, οὐκ αὐτοῦ ἕνεκεν, ἀλλ' αὐτῶν· αὐτὸς γὰρ ὁμοίως διέκειτο. "Ἐν παντὶ, φησὶ, καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι." Τουτέστι, πεῖραν ἔλαβον
312 ἐν τῷ μακρῷ τούτῳ χρόνῳ πάντων, καὶ ταῦτά μοι πάντα κατώρθωται. Ἀλλ' ἐπειδὴ μεγαληγορία [e] τὸ πρᾶγμα ἦν, ὅρα πῶς [f] ἐπιλαμβάνεται ταχέως· "Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ," [g] φησίν. Οὐκ ἐμὸν τὸ κατόρθωμα, ἀλλὰ τοῦ τὴν

[7] 2 Cor. i. 13.

[m] καὶ om. C. [n] ἂν] + οὖν C. [o] καὶ] ἔνθα C.G. [p] καινὸν] πόνον ἔχον πολὺν C.G. Sav. cet. [q] ὑστερεῖσθαι] + ναὶ, φησὶν C.E.G. Sav. cet. [r] φησὶν] ὥσπερ C.G. Sav. cet. [s] πῶς om. C. [t] πλησμονὴ] ἄδεια Cat. [v] προθυμότεροι F. [w] πραγματείαν (sed superscripto εὐπραγίαν) C. [x] ἔλαβον] + τὸ ἔχειν C.G. [y] ἀνήλισκε καὶ εἰς ἄλλους om. C. [z] εἰδέναι] + καλῶς κεχρῆσθαι τῷ ἔχειν C.G. Sav. cet. * Hinc usque ad finem operis deficit E. [a] φησὶν] + οἶδα C.G. Sav. cet. [b] Ἰσραηλῖται] + ἐκεῖνοι γὰρ C.G. Sav. cet. [c] ἐγὼ post ἀλλ' transp. C. [d] εἰ δὲ καὶ ἐλυπεῖτο om. F. Veron. [e] τὸ πρᾶγμα] τοῦτο C.G. [f] ἐπιλαμβάνεται] αὐτὸ διορθοῦται C.G. Post τάχεως add. καί φησι C.G. Sav. cet. [g] φησὶν om. C.G.

ἰσχὺν δεδωκότος ἐστίν. Ἀλλʼ [h]ἐπειδὴ οἱ εὖ ποιοῦντες, ὅταν
ἴδωσιν οὐ διατιθέμενον [i]εὖ τὸν λαμβάνοντα, ἀλλὰ καταφρο-
νοῦντα τῶν διδομένων, ῥαθυμότεροι γίνονται· αὐτοὶ γὰρ ὡς
χαριζόμενοι διέκειντο καὶ ἀναπαύοντες· [k]εἰ τοίνυν καταφρονεῖ B
τῆς ἀναπαύσεως Παῦλος, ἀνάγκη τούτους ῥαθυμοτέρους γενέ-
σθαι· [l]ἵνα οὖν μὴ τοῦτο γένηται, ὅρα πῶς [m]αὐτὸ πάλιν ἰᾶται.
Διὰ μὲν γὰρ τῶν εἰρημένων τὸ φρόνημα αὐτῶν κατέσπασε· διὰ
δὲ τῶν ἑξῆς τὴν προθυμίαν αὐτῶν ἀναζῆν ποιεῖ, λέγων· "Πλὴν
καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει." Ὁρᾷς καὶ
πῶς ἀπέστησεν ἑαυτὸν, καὶ πῶς πάλιν ἥνωσε; Τοῦτο γνησίας
φιλίας [n]ἐστὶ καὶ πνευματικῆς. [o]Μὴ ἐπειδὴ ἐν χρείᾳ οὐ καθ-
έστηκα, νομίσητε μὴ δεῖσθαί με τοῦ πράγματος· δέομαι διʼ C
ὑμᾶς. Πῶς οὖν ἐκοινώνησαν αὐτῷ τῶν θλίψεων; Διὰ τούτου·
ὅπερ καὶ δεσμούμενος ἔλεγε, "Συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος
πάντας ὑμᾶς." Χάρις γάρ ἐστι τὸ παθεῖν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ,
ὥς που καὶ αὐτός φησιν· "Ὅτι [p]ὑμῖν ἐχαρίσθη ἀπὸ θεοῦ, οὐ
μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν."
Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνα καταμόνας λεγόμενα [q]ἀλογῆσαι αὐτοὺς
ἱκανὰ ἦν, διὰ τοῦτο θεραπεύει καὶ ἀποδέχεται καὶ ἐπαινεῖ πάλιν, D
καὶ τοῦτο μεμετρημένως. Οὐ γὰρ εἶπε, δόντες, ἀλλὰ, [r]"συγ-
κοινωνήσαντες," δεικνὺς αὐτοὺς καὶ κερδάναντας, εἴγε τῶν ἄθλων
ἐγένοντο κοινωνοί. Οὐκ εἶπεν, ἐπικουφίσαντές μου τὰς θλίψεις,
ἀλλὰ, "συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει," ὅπερ ἦν σεμνότερον.
Ὁρᾷς τὸ ταπεινὸν Παύλου; ὁρᾷς τὸ εὐγενές; Ὅτε ἔδειξεν
οὐδὲν δεόμενον τῶν παρʼ ἐκείνων αὐτοῦ ἕνεκεν, τότε λοιπὸν ἀδεῶς
καὶ ταπεινὰ φθέγγεται ῥήματα, καὶ [s]ἅπερ οἱ προσαιτοῦντες
λέγουσιν, ὡς ἔθος ἔχεις διδόναι. Οὐδὲν γὰρ παραιτεῖται οὔτε E
ποιεῖν, οὔτε λέγειν. [t]Τουτέστι, μὴ νομίσητε ἀναισχυντίας
εἶναι τὰ ῥήματα, τὸ ἐγκαλεῖν, καὶ λέγειν, "ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε,"
καὶ τοῦ ἐν χρείᾳ εἶναι· οὐ γὰρ δεόμενος ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τί;
(84) ἐκ τοῦ σφόδρα θαρρεῖν ὑμῖν· καὶ τούτου δὲ ὑμεῖς αἴτιοι. Ὁρᾷς
πῶς αὐτοὺς θεραπεύει; [v]Πῶς ὑμεῖς αἴτιοι; Πρὸ τῶν ἄλλων

[h] ἐπειδὴ] + πάλιν C.G. Sav. cet. Statim οἱ εὖ ποιοῦντες Sav. cet. εὖ deest in Cat. Veron. et nostris omnibus. [i] εὖ om. F. Cat. Veron. [k] εἰ τοίνυν] ἵνα οὖν μὴ τοῦτο γένηται, μηδέ τις εἴπῃ ὅτι ἐπεὶ C.G. Sav. cet. [l] ἵνα—γένηται om. C.G. Sav. cet. [m] αὐτὸ πάλιν] Sic F. πάλιν αὐτὸ Veron. καὶ τοῦτο C.G. πάλιν καὶ τοῦτο Sav. cet. [n] ἐστὶ om. G. [o] μὴ ἐπειδὴ] μὴ γὰρ ἐπειδὴ, φησὶν C.G. Sav. cet. [p] Haec ὑμῖν ἐχαρίσθη ἀπὸ (+ τοῦ) θεοῦ post πάσχειν transp. C. [q] ἀλγῆσαι C.G. Sav. cet. [r] κοινωνήσαντες C. συγκ.—κερδάναντας] πᾶσι δείκνυσιν αὐτοὺς κερδάναντας F. Veron. [s] ὅπερ C. [t] τουτέστι, μὴ ν.] πρὸς τὸ μόνον, ὃ βούλεται, κατορθῶσαι. τί δὲ τοῦτό ἐστι; μὴ ν. φησὶν C.G. Sav. cet. [v] πῶς] καὶ πῶς φησιν C.G. Sav. cet. Statim ἡμεῖς C.

F [w]ἁπάντων ἐπιπηδήσαντες τῷ πράγματι, καὶ παρρησίαν ἡμῖν δόντες ὑπὲρ τῶν τοιούτων ὑπομιμνήσκειν ὑμᾶς. Καὶ θέα τὸ σεμνόν. Μὴ πέμπουσι μὲν οὐκ ἐγκαλεῖ, ἵνα μὴ δόξῃ τὸ ἑαυτοῦ θεραπεύειν· ἐπειδὴ δὲ ἔπεμψαν, τότε ἐπετίμησεν ὑπὲρ τοῦ
313 παρελθόντος χρόνου, καὶ ἤνεγκαν· λοιπὸν γὰρ οὐκ ἂν ἔδοξε τὸ αὐτοῦ θεραπεύειν.

[8] "Οἴδατε, φησὶ, καὶ ὑμεῖς, Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι." Βαβαὶ, ἡλίκον τὸ ἐγκώμιον, εἴγε Κορίνθιοι μὲν ἐκ τοῦ ἀκούειν ἐκεῖνα παρ' αὐτοῦ, καὶ Ῥωμαῖοι προτρέπονται, οὗτοι δὲ οὐδεμιᾶς ἐκκλησίας ἀρξαμένης· καὶ γὰρ, "ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου," φησί· τοσαύτην περὶ τὸν ἅγιον ἐπεδείξαντο σπουδὴν, ὡς μηδὲ
B παράδειγμα [x]ἔχοντες, αὐτοὶ πρῶτοι τῆς καρποφορίας [y]ἄρξασθαι ταύτης. Καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι [z]παραμένοντι, οὐδὲ τῶν πρὸς αὐτοὺς ἕνεκεν ταῦτα ἐποίουν. "Ὅτε ἐξῆλθον γὰρ, φησὶν, ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι." [a]Τί ἐστι, "λήψεως;" τί [b]δέ ἐστιν, "ἐκοινώνησε;" διὰ τί μὴ εἶπεν, ὅτι οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἔδωκεν, ἀλλ', "ἐκοινώνησεν [c]εἰς λόγον δόσεως
C καὶ λήψεως;" Κοινωνία [d]γὰρ τὸ πρᾶγμά ἐστιν. [9] "Εἰ γὰρ ἡμεῖς τὰ πνευματικὰ ὑμῖν, φησὶν, ἐσπείραμεν, τί μέγα, εἰ ἡμεῖς τὰ σαρκικὰ ὑμῶν θερίσομεν;" καὶ πάλιν, "Τὸ ὑμῶν περίσσευμα ἵνα [e]γένηται εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα." [f]Πῶς ἐκοινώνησαν; Εἰς λόγον δόσεως τῶν σαρκικῶν, καὶ λήψεως τῶν πνευματικῶν. Ὥσπερ γὰρ οἱ πωλοῦντες καὶ ἀγοράζοντες κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις, τὰ παρ' ἀλλήλων ἀντιδιδόντες· τοῦτο γάρ ἐστι κοινωνία· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. Οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι ταύτης τῆς [g]ἀγορασίας καὶ ἐμπορίας τι κερδαλεώτερον. Γίνεται μὲν γὰρ
D ἐν τῇ γῇ, τελεῖται δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ· οἱ μὲν ἀγοράζοντες ἐν τῇ γῇ ἑστήκασιν· ἀγοράζουσι δὲ καὶ συμφωνοῦσι τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, γηΐνην κατατιθέντες [h]τὴν τιμήν. Ἀλλὰ μὴ καταγνῷς· οὐ χρημάτων ἐστὶν ὠνητὰ τὰ οὐράνια, οὐ τὰ χρήματα αὐτὰ ἀγοράζει, ἀλλ' ἡ προαίρεσις τοῦ τὰ χρήματα καταβάλλοντος, ἡ φιλοσοφία, [i]τὸ τῶν βιωτικῶν ἀνωτέρω εἶναι, ἡ φιλανθρωπία,

[8] v. 15. [9] 1 Cor. ix. 11. 2 Cor. viii. 14.

[w] ἁπάντων assumtum ex C.F. [x] ἔχοντας C. Statim αὐτοὺς πρώτους C. Cat. αὐτοὺς τοὺς πρώτους (et om. τῆς) G. [y] ἄρχεσθαι Cat. Veron. [z] παραμένοντι] + αὐτῷ C.G. Sav. cet. [a] τί ἐστι λήψεως om. C. Cat. [b] δὲ] δαὶ C. [c] εἰς λ. δ. καὶ λ. om. C.G. [d] γὰρ om. C.G. [e] γένηται C. γίνηται Edd. [f] πῶς] ὁρᾷς πῶς C.G. Sav. cet. [g] ἀγορασίας] ἀγορᾶς τι C. [h] τὴν om. C. [i] τὸ] καὶ τὸ G.

ἡ ἐλεημοσύνη. Ἐπεὶ εἰ τὸ ἀργύριον ἠγόραζεν, ἡ τὰ δύο λεπτὰ E
καταβαλοῦσα οὐδὲν ἂν ἔλαβε μέγα· ἐπειδὴ δὲ οὐ τὸ ἀργύριον,
ἀλλ' ἡ προαίρεσις ἴσχυσεν, ἐκείνη πᾶσαν προαίρεσιν ἐπιδειξα-
μένη, πάντα ἔλαβε. Μὴ τοίνυν λέγωμεν, ὅτι ὠνητὴ χρημάτων
ἐστὶν ἡ βασιλεία· [k]οὐ χρημάτων, ἀλλὰ προαιρέσεως τῆς διὰ
χρημάτων ἐπιδεικνυμένης. Οὐκοῦν δεῖ χρημάτων, φησίν; Οὐ
δεῖ χρημάτων, ἀλλὰ προαιρέσεως. Ἂν ταύτην ἔχῃς, δυνήσῃ
καὶ διὰ δύο λεπτῶν ἀγοράσαι τὸν οὐρανόν· μὴ οὔσης δὲ ταύτης,
οὐδὲ μυρία τάλαντα χρυσοῦ τοῦτο δυνήσεται, ὅπερ τὰ δύο F
λεπτά. Διὰ τί; Ὅταν γὰρ πολλὰ ἔχων, ἐλάττονα κατα-
βάλῃς, ἐποίησας μὲν ἐλεημοσύνην, οὐ τοσαύτην δὲ, ὅσην ἡ χήρα·
οὐ γὰρ μετὰ τοσαύτης προθυμίας κατέβαλες, μεθ' ὅσης ἐκείνη· 314
πάντων γὰρ ἑαυτὴν ἀπεστέρησε, μᾶλλον δὲ οὐκ ἀπεστέρησεν,
ἀλλὰ πάντα ἑαυτῇ ἐχαρίσατο. [l]Οὐ ποτηρίου ψυχροῦ τὴν
βασιλείαν ὑπέσχετο ὁ θεὸς, [m]ἀλλὰ προθυμίας· οὐ θανάτου,
ἀλλὰ προαιρέσεως· ἐπεὶ [n]οὐδὲ μέγα τί ἐστι. Τί γάρ ἐστι
μίαν ψυχὴν δοῦναι; Ἔδωκεν ἕνα ἄνθρωπον· εἷς δὲ ἄνθρωπος
οὐκ ἔστιν ἀντάξιος. 10 "Ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ ἅπαξ
καὶ δὶς εἰς τὰς χρείας μοι ἐπέμψατε." Πάλιν μέγα τὸ ἐγκώ-
μιον, εἴγε ἐν τῇ μητροπόλει καθήμενος, παρὰ τῆς μικρᾶς ἐτρέ-
φετο πόλεως. Καὶ ὅρα· ἵνα μὴ διαπαντὸς ἐξέλκων ἑαυτὸν B
τῆς χρείας, ὅπερ εἶπον προλαβὼν, ῥᾳθυμοτέρους ποιήσῃ, διὰ
τοσούτων δείξας, ὅτι οὐ δεῖται, [o]ἓν μόνον τοῦτο ἐποίησεν, εἰπὼν,
"εἰς τὰς χρείας·" καὶ οὐκ εἶπε, τὰς ἐμὰς, ἀλλ' ἁπλῶς, τοῦ
σεμνοῦ ἐπιμελόμενος. [p]Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἑξῆς.
Ἐπειδὴ γὰρ συνεῖδε σφόδρα ταπεινὸν ὂν, πάλιν αὐτὸ τῇ ἐπι-
(85) διορθώσει [q]ἀσφαλίζεται, 11 "Οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ," λέγων, "τὸ
δόμα." Ὅπερ εἶπεν ἄνω, "Οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν [r]λέγω," C
[s]ἐκεῖνο τούτου μεῖζόν ἐστιν. Ἕτερον γάρ ἐστιν ὑστεροῦντα
μὴ ζητῆσαι, καὶ ἕτερον ἐν ὑστερήσει ὄντα μηδὲ νομίζειν ὑστε-
ρεῖσθαι. "Οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, φησὶν, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν
καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν," οὐκ ἐμοῦ. Ὁρᾷς ὅτι
ὁ καρπὸς ἐκείνοις τίκτεται; Δι' ὑμᾶς ταῦτα λέγω, φησὶν, οὐ
δι' ἐμαυτὸν, εἰς τὴν ὑμετέραν σωτηρίαν· ἐγὼ γὰρ οὐδὲν κερ-
δαίνω λαμβάνων· τῶν διδόντων ἐστὶν ἡ χάρις. Τοῖς μὲν γὰρ

10 v. 16. 11 v. 17.

[k] οὐ χρημάτων om. C. [l] οὐ] + ταλάντων χρυσοῦ, ἀλλὰ C.G. Sav. cet. [m] ἀλλὰ] + προαιρέσεως καὶ F. Veron. [n] οὐδὲ] οὐδὲν C. [o] ἓν μ. τοῦτο (ἓν τοῦτο μ. Cat.)] ἑνὶ μόνῳ τοῦτο δῆλον C.G. Sav. cet. [p] καὶ οὐ τοῦτο] οὐ τοῦτο (τούτῳ et mox τῷ C.) δὲ C.G. Sav. cet. [q] ἀσφαλίζεται] + λέγων Sav. cet. invitis libris. Mox φησὶ pro λέγων Veron. [r] λέγω] + τὸ αὐτὸ δηλῶν εἰ καὶ C.G. Sav. cet. [s] ἐκεῖνο] + δὲ Cat.

D διδοῦσιν ἐκεῖ φυλάττεται ἡ ἀμοιβή· τοῖς δὲ λαμβάνουσιν ἐν-
ταῦθα ἀναλίσκεται τὰ διδόμενα. Πάλιν μετ' ἐγκωμίου καὶ
συμπαθείας, καὶ τὸ χρῄζειν. [t]Ἐπειδὴ εἶπεν, οὐ ζητῶ, ἵνα μὴ
πάλιν ῥαθυμοτέρους ποιήσῃ, φησίν· [12]"Ἀπέχω δὲ πάντα, καὶ
περισσεύω." Τουτέστι, διὰ ταύτης τῆς δόσεως καὶ τὰ παρα-
λειφθέντα [v]ἐπληρώσατε, ὅπερ μάλιστα προθυμοτέρους ἦν
ποιῆσαι. Ὅσῳ γὰρ ἂν ὦσι φιλοσοφώτεροι, ζητοῦσι καὶ τὰς
E παρὰ τῶν εὖ παθόντων χάριτας οἱ εὖ [w]ποιοῦντες. [x]Τουτέστιν,
οὐ μόνον ἀνεπληρώσατε τὰ ἐλλειφθέντα ἐν τῷ παρελθόντι
χρόνῳ, ἀλλὰ καὶ [y]ὑπερεβάλετε. [z]Ἵνα γὰρ μὴ δόξῃ διὰ τοῦτο
ἐγκαλεῖν, ὅρα πῶς ἐπισφραγίζεται. [a]Ἐπειδὴ εἶπεν, "οὐχ ὅτι
ἐπιζητῶ τὸ δόμα," καὶ ὅτι, "ἤδη ποτὲ," καὶ [b]ἔδειξεν ὅτι ὀφειλή
ἐστι τὸ πρᾶγμα· τοῦτο γάρ [c]ἐστιν, ἀπέχω· [d]εἶτα πάλιν
δείκνυσιν ὅτι ὑπὲρ ὀφειλὴν [e]ἔπραξαν· "Ἀπέχω δὲ, φησὶ, πάντα,
F καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι." Οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ἀπὸ διαθέσεως
ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τί; "Δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ
παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ θεῷ."
315 Βαβαὶ, ποῦ τὸ δῶρον αὐτῶν ἀνήγαγεν; Οὐκ ἐγὼ, φησὶν, ἔλα-
βον, ἀλλ' ὁ θεὸς δι' ἐμοῦ. Ὥστε, κἂν ἐγὼ μὴ χρῄζω, μὴ με-
λέτω ὑμῖν· ἐπεὶ οὐδὲ ὁ θεὸς ἔχρῃζε, [f]καὶ ἀπεδέχετο, οὕτως ὡς
[g]μὴ παραιτεῖσθαι εἰπεῖν τὴν θείαν γραφὴν, ὅτι [13]"Ὠσφράνθη
ὁ θεὸς ὀσμὴν εὐωδίας," ὅπερ ἦν εὐφραινομένου. Ἴστε γὰρ, ἴστε
πῶς διατίθεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ ἐπὶ [h]ταῖς εὐωδίαις, πῶς εὐφραί-
νεται, πῶς [i]γάννυται. Οὐ παρῃτήσατο τοίνυν εἰπεῖν περὶ [k]θεοῦ
ἀνθρώπινον οὕτω ῥῆμα καὶ ταπεινὸν ἡ γραφὴ, ἵνα τοῖς ἀνθρώ-
ποις δείξῃ, ὅτι δεκτὰ τὰ παρ' αὐτῶν δῶρα γέγονεν. Οὐ γὰρ
B ἡ [l]κνῖσα, οὐδὲ ὁ καπνὸς δεκτὰ ἐποίει, ἀλλ' ἡ προαίρεσις ἡ προσ-
φέρουσα· ἐπεὶ, εἰ τοῦτο ἦν, καὶ τὰ παρὰ τοῦ Κάϊν ἂν ἐδέχθη.
Εἶπεν οὖν, ὅτι καὶ εὐφραίνεται, καὶ πῶς εὐφραίνεται· οὐ γὰρ
ἂν ἄλλως ἔμαθον οἱ ἄνθρωποι. Ὁ τοίνυν μὴ ἐν χρείᾳ καθεστὼς
λέγει οὕτως εὐφραίνεσθαι, ἵνα μὴ διὰ τὸ ἀνενδεὲς ῥᾴθυμοι
[m]γένωνται. [n]Καὶ ὅτε λοιπὸν τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἀμελήσαντες,
ταύταις ἐθάρρουν, ὅρα πῶς πάλιν διορθοῦται αὐτοὺς, λέγων·

12 v. 18. 13 Gen. viii. 2.

[t] ἐπειδὴ] + γὰρ C.G. Sav. cet. [v] ἀνεπληρώσατε C. [w] ποιοῦντες] + ἀπέχω πάντα καὶ περισσεύω Sav. cet. invitis libris. [x] τουτέστιν] ὡσεὶ ἔλεγε C.G. [y] ὑπερεβάλεσθε Cat. [z] ἵνα γὰρ] Sic Veron. γὰρ om. F. εἶτα ἵνα C.G. Sav. cet. [a] ἐπειδὴ] + γὰρ Sav. cet. γὰρ om. Cat. Veron. [b] ἔδειξεν] δείξας Cat. Veron. [c] ἐστιν] δηλοῖ C. δηλοῖ τὸ G. [d] εἶτα om. C.G. Sav. cet. Mox ὅτι καὶ ὑπὲρ C.G. [e] ἔπραξαν] + καί φησιν C.G. Sav. cet. Mox δὲ φησὶ om. iidem. [f] καὶ] + ὅμως C.G. Sav. cet. [g] μηδὲ C.G. Sav. cet. [h] τῆς εὐωδίας F. Cat. Veron. [i] γάνυται G. γάννυται Edd. [k] θεοῦ] + ἡ θεία γραφὴ C. Mox om. ἡ γραφὴ idem. [l] κνίσσα Codd. et Edd. [m] γίνωνται C. [n] καὶ ὅτε] ὅτε δὲ G. Cat.

[14] "Μὴ [o] φάγομαι κρέα ταύρων, ἢ αἷμα τράγων [p] πίομαι;"
"Οὐκ ἐπιζητῶ, [q] φησὶ, τὸ δόμα." [15] "Ὁ δὲ θεός μου [r] πληρώ- C
σαι πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ."
Ὅρα πῶς καὶ ἐπεύχεται, καθάπερ οἱ πένητες. Εἰ δὲ Παῦλος
ἐπεύχεται τοῖς διδοῦσι, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς [s] μὴ αἰσχυνώμεθα
λαμβάνοντες τοῦτο ποιεῖν. [t] Μὴ δὴ λαμβάνωμεν, ὡς αὐτοὶ
χρήζοντες, μηδὲ χαίρωμεν ἡμῶν ἕνεκεν, ἀλλὰ τῶν διδόντων αὐ-
τῶν. Οὕτως ἡμῖν ἔσται μισθὸς καὶ λαμβάνουσιν, ἂν δι' ἐκείνους
χαίρωμεν· οὕτως οὐκ ἀγανακτήσομεν, μὴ διδόντων, μᾶλλον δὲ D
ἀλγήσομεν δι' αὐτούς· οὕτω καὶ προθυμοτέρους ἐργασόμεθα,
ἂν διδάσκωμεν, ὅτι οὐχ ἡμῶν ἕνεκεν ταῦτα [v] πράττομεν. "Ὁ
δὲ θεός μου, φησὶ, [w] πληρώσαι πᾶσαν χρείαν ὑμῶν," ἢ πᾶσαν
χάριν, [x] ἢ πᾶσαν χαράν. [y] Ἄν τε, "πᾶσαν χάριν," μὴ ταύτην
μόνον, φησὶ, τὴν ἐπὶ γῆς ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ πᾶν κατόρθωμα·
ἂν δὲ, "πᾶσαν χρείαν," ὅπερ οἶμαι καὶ μᾶλλον λέγεσθαι, [z] τοῦτό E
ἐστιν· [a] ἐπειδὴ εἶπεν, "ἠκαιρεῖσθε," ἐπάγει ἐνταῦθα, ὅπερ ἐν
τῇ πρὸς Κορινθίους ποιεῖ, λέγων, [16] "Ὁ ἐπιχορηγῶν σπέρμα
τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι
τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ [b] γεννήματα τῆς δικαιοσύνης
(86) ὑμῶν." [c] Ἐπεύχεται αὐτοῖς, ὥστε εἶναι ἐν ἀφθονίᾳ, καὶ ἔχειν
σπείρειν· καὶ ἐπεύχεται οὐχ ἁπλῶς ἐν ἀφθονίᾳ εἶναι, ἀλλὰ,
"κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ·" ὥστε καὶ τοῦτο [d] συμμεμετρη-
μένως. Εἰ μὲν γὰρ κατ' αὐτὸν ἦσαν, καὶ οὕτω φιλόσοφοι, καὶ F
οὕτως ἐσταυρωμένοι, οὐκ ἂν τοῦτο ἐποίησεν· ἐπειδὴ δὲ ἄνδρες
ἦσαν χειροτέχναι, πένητες, γυναῖκας ἔχοντες, παῖδας τρέφοντες,
οἰκίας προεστῶτες, καὶ ἀπὸ ὀλίγων καὶ ταῦτα ἔδοσαν, καί τινα
εἶχον ἐπιθυμίαν καὶ τῶν [e] παρόντων, ἐπεύχεται συγκαταβατι- 316
κῶς. Τοῖς γὰρ οὕτω κεχρημένοις οὐδὲν ἄτοπον ἐπεύχεσθαι τὴν
αὐτάρκειαν καὶ τὴν ἀφθονίαν. Ὅρα γοῦν τί [f] εἶπεν. Οὐκ εἶπεν,
ὅτι ποιήσαι πλουσίους καὶ εὐπόρους σφόδρα, ἀλλὰ τί; "Πλη-

14 Psal. xlix. 13. 15 v. 19. 16 2 Cor. ix. 10.

[o] φάγομαι C. Cat. φάγωμαι Edd. [p] πίομαι pro πίωμαι C.F. Cat. Post h. v. add. τοῦτο καὶ Παῦλός φησιν C.G. Sav. cet. [q] φησὶ assumtum ex Cat. Veron. [r] πληρώσαι F.G. πληρῶσαι Veron. πληρώσει Sav. cet. [s] μὴ] + τοίνυν C. [t] μὴ δὴ] μηδὲ Cat. [v] πράττομεν C. Edebatur πράττωμεν. [w] πληρώσαι pro πληρώσει F.G. Veron. [x] ἢ π. χαρὰν om. C.G. invita Cat. [y] ἄν τε πᾶσαν] Sic F. Veron. ἀλλ' ἂν μὲν πᾶσαν ἢ C.G. ἀλλ' ἂν μὲν ἢ πᾶσαν Sav. cet. Post χάριν add. τουτέστι vel τοῦτό ἐστι C.G. [z] τοῦτό ἐστιν (τουτέστιν F.)] + ὃ δηλοῦν βούλεται C.G. Sav. cet. [a] ἐπειδὴ] + ἔμπροσθεν C.G. Sav. cet. [b] γενήματα C. [c] ἐπεύχεται] + γὰρ C.F.G. Sav. cet. + οὖν Cat. [d] συμμετρημένως Cat. Veron. [e] παρόντων] + διὰ τοῦτο C. [f] εἶπεν] καὶ ἐπεύχεται C.G. Sav. cet.

ῥώσαι πᾶσαν χρείαν ὑμῶν," ὥστε μὴ εἶναι ἐν ἐνδείᾳ, ἀλλὰ τὰ
πρὸς χρείαν ἔχειν. Ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς ὅρον [g]ἡμῖν εὐχῆς δι-
δοὺς, τοῦτο τῇ εὐχῇ [h]ἐνέθηκε, διδάσκων ἡμᾶς, [17]"Τὸν ἄρτον
ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον," [i]λέγειν, "δὸς ἡμῖν σήμερον." "Κατὰ τὸν
B πλοῦτον αὐτοῦ." [k]Τουτέστι, κατὰ τὴν δωρεὰν αὐτοῦ· τουτέστιν,
ὅτι εὔκολον αὐτῷ καὶ δυνατὸν, καὶ [l]ταχέως· [m]καὶ ἐπειδὴ χρείαν
εἶπον, [n]μὴ νομίσητε, ὅτι στενοχωρήσει ὑμᾶς. Διὰ τοῦτο ἐπή-
γαγε, "κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ."
Οὕτω [o]περισσεύσει ὑμῖν ἅπαντα, ὥστε [p]εἰς δόξαν αὐτοῦ ἔχειν.
[q]Ἢ ὅτι οὐδενὸς ὑστερεῖσθε· [18]"Καὶ χάρις γὰρ μεγάλη, φησὶν,
C ἦν ἐπὶ πάντας [r]αὐτούς· οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς·"
ἢ [s]ὥστε εἰς δόξαν αὐτοῦ πάντα ποιεῖν· [t]ὡσεὶ ἔλεγεν, ἵνα εἰς
δόξαν αὐτοῦ χρῆσθε τῇ περιουσίᾳ. [19]"Τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ
ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν." Αὕτη [v]δὲ
ἡ δόξα οὐχὶ τοῦ υἱοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατρὸς γίνεται·
ὅταν γὰρ ὁ υἱὸς δοξάζηται, τότε ὁ πατήρ. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν
εἰς δόξαν Χριστοῦ τοῦτο γενέσθαι, ἵνα μή τις νομίσῃ αὐτοῦ
μόνου, ἐπήγαγε, "Τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα," αὕτη
ἡ [w]γενομένη τῷ υἱῷ. [20]"Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ
D Ἰησοῦ." Οὐ μικρὸν [x]καὶ τοῦτο· πολλῆς γὰρ εὐμενείας, καὶ τὸ
διὰ γραμμάτων αὐτοὺς ἀσπάζεσθαι. "Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ
σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί." Καὶ μὴν ἔλεγες, ὅτι οὐδένα [y]ἔχεις ἰσόψυ-
χον, "ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει·" πῶς οὖν λέγεις
νῦν, "οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί;" Ἢ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀδελφοὺς
φησιν, [z]ἢ ὅτι οὐδένα τῶν [a]μετ' ἐμαυτοῦ ἔχω ἰσόψυχον, οὐ περὶ
τῶν ἐν τῇ πόλει λέγων· ποίαν γὰρ ἀνάγκην εἶχον ἐκεῖνοι τὰ
τῶν ἀποστόλων ἀναδέχεσθαι πράγματα; ἢ ὅτι οὐ παραιτεῖται
καὶ τούτους ἀδελφοὺς καλεῖν. [21]"Ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ
E ἅγιοι, [b]μάλιστα οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας. Ἡ χάρις τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν." Ἀνέστησεν

17 Matth. vi. 11. 18 Act. iv. 33, 34. 19 v. 20. 20 v. 21.
21 v. 22, 23.

[g] ἡμῖν εὐχῆς pro εὐχῆς ἡμῖν C. Cat. fortasse alii. [h] προσέθηκε C.G. [i] λέγειν om. C. [k] τουτέστι] τί ἐστι τοῦτο; C.G. Sav. cet. [l] ταχέως] + ποιεῖν C.G. Sav. cet. [m] καὶ—εἶπον om. C.G. [n] μὴ νομίσητε] ἵνα μὴ νομίσωσιν (+ τοίνυν C.G.) C.G. Sav. cet. Mox αὐτοὺς pro ὑμᾶς iidem. Post αὐτοὺς add. ἐπειδὴ χρείαν εἶπεν C.G. [o] περισσεύει Veron. περισσεῦσαι Cat. Post ἅπαντα add. φησὶν C.G. Sav. cet. [p] εἰς δόξαν] Sic omnes. ἐν δόξῃ Edd. [q] ἢ] + οὖν τοῦτο λέγει C.G. Sav. cet. [r] αὐτοὺς] + καὶ πάλιν C.G. [s] ὥστε] Sic Cat. Veron. προτρέπει ὥστε G. προτρέπει C.F. Sav. cet. [t] ὡσεὶ ἔλεγεν om. Veron. [v] δὲ om. C. Cat. [w] γενομένη] + δηλονότι C.G. Sav. cet. [x] καὶ om. C.G. [y] ἔχω C.G. Ben. [z] ἢ] Sic Cat. Veron. δηλῶν Sav. cet. [a] μετ' ἐμαυτοῦ Veron. μεθ' ἑαυτοῦ Cat. Sav. cet. Statim ἔχω Cat. [b] μάλιστα δὲ Edd. δὲ om. C.F.G. Cat.

αὐτοὺς καὶ [c]*ἀνέρρωσε, δεικνὺς ὅτι καὶ τῆς βασιλικῆς οἰκίας τὸ
κήρυγμα ἥψατο. Εἰ γὰρ οἱ ἐν τοῖς βασιλείοις πάντων κατε-
φρόνησαν διὰ τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν, πολλῷ μᾶλλον αὐτοὺς
χρὴ τοῦτο ποιεῖν. Καὶ τοῦτο δὲ τεκμήριον* [d]*ἦν τῆς Παύλου
ἀγάπης,* [e]*καὶ τοῦ πολλὰ περὶ αὐτῶν διηγεῖσθαι, καὶ μεγάλα
λέγειν, ὅθεν* [f]*καὶ εἰς πόθον αὐτῶν ἤγαγε τοὺς ἐν τοῖς βασιλείοις,
ὥστε ἀσπάσασθαι αὐτοὺς* [g]*τοὺς οὐχ ἑωρακότας. Μάλιστα* F
[h]*μὲν γὰρ, ἐπειδὴ ἐν θλίψει ἦσαν οἱ πιστοὶ τότε, πολλὴ ἦν ἡ
ἀγάπη·* [i]*καὶ οἱ πόρρωθεν, ὡς γνήσια μέλη ἦσαν ἀλλήλοις συγ-
κεκολλημένοι· καὶ ὁ* [k]*πένης πρὸς τὸν πλούσιον ὁμοίως διέκειτο,* 317
*καὶ ὁ πλούσιος πρὸς τὸν πένητα· καὶ οὐδεμία ἦν ὑπεροχὴ, τῷ
πάντας ὁμοίως μισεῖσθαι καὶ ἐλαύνεσθαι, καὶ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς.
Ὥσπερ γὰρ* [l]*ἂν ἐκ διαφόρων πόλεων αἰχμάλωτοί τινες ἀνα-
στάντες,* [m]*εἰς μίαν ἔλθοιεν πόλιν, σφόδρα ἀλλήλοις συμπλέ-
κονται, τοῦ κοινοῦ τῆς συμφορᾶς συγκολλῶντος αὐτούς· οὕτω
δὴ καὶ τότε, τῆς κοινωνίας τῶν παθημάτων καὶ τῶν θλίψεων* B
[n]*συναπτούσης, πολλὴν εἶχον πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην.*

[o]*Δεσμὸς γάρ τις ἐστὶν ἡ θλῖψις ἀρραγὴς, ἀγάπης αὔξησις,*
(87) *κατανύξεως καὶ εὐλαβείας ὑπόθεσις. Ἄκουε γὰρ τοῦ Δαυῒδ
λέγοντος·* 22 *“Ἀγαθόν μοι,* [p]*κύριε, ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως
ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου·”* [q]*καὶ πάλιν ἑτέρου προφήτου
λέγοντος, “Ἀγαθὸν ἀνθρώπῳ, ὅταν ἄρῃ ζυγὸν ἐκ νεότητος
αὐτοῦ·” καὶ πάλιν, “Μακάριος ἄνθρωπος, ὃν ἂν παιδεύσῃς,* C
κύριε·” καὶ [r]*ἑτέρου τινὸς λέγοντος, “Μὴ ὀλιγώρει παιδείας*
[s]*κυρίου·”* [t]*καὶ, “*[v]*Εἰ προσέρχῃ δουλεύειν κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν
ψυχήν σου εἰς πειρασμόν.” Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ πρὸς τοὺς ἑαυ-
τοῦ μαθητὰς ἔλεγεν,* 23 *“Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε, ἀλλὰ
θαρσεῖτε·” καὶ πάλιν, “Κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ*

22 Psal. cxviii. 71. Thren. iii. 27. Psal. xciii. 12. Prov. iii. 11. Sirac. ii. 1.
23 Joan. xvi. 33, 20. Matth. vii. 14.

[c] *ἀνέρρωσε, δεικνὺς*] *ἐπέρρωσεν οὕτως εἰπών· δείκνυσι γὰρ* C.G. [d] *ἦν* om. C. Cat. [e] *καὶ τοῦ*] *τὸ* C.G. Sav. cet. [f] *καὶ εἰς πόθον αὐτῶν*] Sic Cat. *καὶ εἰς π.* om. F. *καὶ εἰς π. αὐτῶν* om. Veron. *αὐτῶν* om. C.G. Sav. cet. [g] *τοὺς*] *καὶ* C.G. [h] *μὲν* om. Veron. [i] *καὶ οἱ πόρρωθεν—συγκεκολλημένοι*] Sic F. Veron. *πῶς; οἵ τε γὰρ ἀλλήλων διεστηκότες, ἀλλήλοις ἦσαν συγκεκολλημένοι· καὶ οἱ πόρρωθεν, ὡς ἐγγὺς ὄντες, ἀλλήλους ἠσπάσαντο, καὶ ὡς περὶ μέλη οἰκεῖα, οὕτω πρὸς ἑαυτοὺς ἕκαστος διετίθετο* (*πρὸς ἀλλήλους διέκειντο* pro *οὕτω π. ἑ. ἕ. διετίθετο* C.) C.G. Sav. cet. [k] *πένης*] + *γὰρ* C.G. Sav. cet. [l] *ἂν*] *οἱ* C.G. Sav. cet. [m] *εἰς μίαν ἔλθοιεν*] *καὶ εἰς μ. πόλιν ἐλθόντες* C.G. *καὶ εἰς μ. ἐλθόντες πόλιν* Sav. cet. [n] *συναπτούσης*] + *αὐτοὺς* C.G. Sav. cet. [o] ΗΘΙΚΟΝ. *Ὅτι δεσμός ἐστιν ἡ θλῖψις ἀρραγὴς, καὶ περὶ ἀγάπης καὶ συμπαθείας, καὶ ὅτι ἡ ἄνεσις τὴν ἐκεῖσε κόλασιν προξενεῖ.* Veron. [p] *κύριε* om. C.G. [q] *καὶ πάλιν—νεότητος αὐτοῦ* om. C.G. [r] *ἑτέρου τ. λ.*] *τοῦ σοφοῦ* C. [s] *κυρίου*] + *καὶ πάλιν ἑτέρου σοφοῦ, ἀγαθὸν—νεότητος αὐτοῦ* C.G. [t] *καὶ*] + *ἀλλαχοῦ* C.G. Sav. cet. [v] *εἰ* om. C.G.

κόσμος χαρήσεται·" καὶ πάλιν, "Στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός." Ὁρᾷς πανταχοῦ τὴν θλῖψιν ἐπαινουμένην; πανταχοῦ παρα-
D λαμβανομένην, ὡς ἀναγκαίαν οὖσαν ἡμῖν; Εἰ γὰρ ἐν τοῖς ἔξωθεν ἀγῶσιν οὐδεὶς ἂν ταύτης χωρὶς στέφανον λάβοι, εἰ [w]μὴ καὶ πόνοις καὶ σιτίων [x]παραιτήσει καὶ νόμῳ διαίτης καὶ ἀγρυπνίαις καὶ μυρίοις ἑτέροις ἑαυτὸν ὀχυρώσειε, πολλῷ μᾶλλον ἐνταῦθα. Τίνα γὰρ βούλει; τὸν βασιλέα εἰπεῖν; Ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνος ἀμέριμνον ζῇ βίον, ἀλλὰ καὶ πολλῶν θλίψεων καὶ φροντίδων γέμοντα. Μὴ γὰρ εἰς τὸ διάδημα ἴδῃς, ἀλλ' εἰς τὸ κλυδώνιον τῶν φροντίδων, δι' οὗ αὐτῷ ὁ [y]στέφανος τίκτεται· μηδὲ εἰς τὴν ἁλουργίδα [z]βλέπε, ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν [a]τὴν μᾶλλον ἐκείνης
E τῆς ἁλουργίδος μελαινομένην. Οὐχ οὕτως ὁ στέφανος δεσμεῖ τὴν κεφαλήν, ὡς τὴν ψυχὴν ἡ φροντίς. Μηδὲ εἰς τὸ τῶν δορυφόρων πλῆθος ἴδῃς, ἀλλ' εἰς τὸ τῶν ἀθυμιῶν πλῆθος· οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἰδιωτικὴν οἰκίαν εὑρεῖν τοσούτων γέμουσαν φροντίδων, ὅσων τὰ βασίλεια. Θάνατοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν [b]προσδόκιμοι, καὶ πρὸ τῆς τραπέζης τὸ αἷμα ὁρᾶται, καὶ πρὸ τοῦ ποτοῦ. Ἐν δὲ ταῖς νυξὶν οὐδὲ εἰπεῖν ἔστιν [c]ὁσάκις [d]ἅλλεται καὶ ἀνα-
F πηδῶσα φαντασιοῦται. Καὶ ταῦτα δὲ ἐν εἰρήνῃ· εἰ δὲ πόλεμος [e]καταλάβοι, τί τοῦ βίου τούτου ἐλεεινότερον γένοιτ' ἄν; Τὰ δὲ παρὰ τῶν οἰκείων ὅσα; τῶν ἀρχομένων λέγω. Ἀμέλει καὶ συγγενικῶν αἱμάτων ἀεὶ γέμει τὸ ἔδαφος τὸ βασιλικόν. Καί, εἰ βούλεσθε, τινὰ καὶ διηγήσομαι, καὶ τάχα [f]ἐπιγνώσεσθε, μάλιστα μὲν καὶ [g]παλαιά, [h]καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων δὲ γενόμενα τῶν
318 ἡμετέρων, πλὴν ἀλλ' ὅμως ἔτι τῇ μνήμῃ φυλαττόμενα. Ὁ δεῖνα, φησί, τὴν γυναῖκα ὑποπτεύσας ἐπὶ μοιχείᾳ, γυμνὴν προσέδησεν ὄρεσι, καὶ θηρίοις ἐξέδωκεν, ἤδη μητέρα γενομένην αὐτῷ βασιλέων πολλῶν. [i]Οἵαν οἴεσθε ζωὴν ζῆν ἐκεῖνον; οὐ γὰρ ἄν, εἰ μὴ σφόδρα [k]κατετάκη τῷ πάθει, εἰς τοσαύτην [l]ἐξῇξε τιμωρίαν. Ὁ αὐτὸς [m]δὴ οὗτος τὸν υἱὸν ἀπέσφαξε τὸν αὑτοῦ· μᾶλ-

[w] μὴ καὶ] Sic C. ut tacite correxit Editor Ben. 2dae. καὶ μὴ Edd. [x] παρατηρήσει C. [y] στέφανος] θόρυβος C.G. Sav. cet. [z] βλέψῃς C. [a] τὴν—μελαινομένην] τὴν ἀπὸ τῆς ἁλ. μελαινομένην μᾶλλον ἐκείνης C. τὴν ἀπὸ τῆς ἁλ. αὐτῆς μελαινομένην μᾶλλον F. [b] προσδόκιμοι] προσδοκώμενοι παρ' αὐτοῖς τούτοις C.G. Sav. cet. [c] ὁσάκις] πόσα πολλάκις C. [d] ἅλλεται—φαντασιοῦται] ἅλλονται καὶ ἀναπηδῶσι φαντασιούμενοι C.G. Sav. cet. [e] καταλάβοι] + ἔτι τὰ τῶν φροντίδων ἐν ἐπιτάσει C.G. + ἔτι τὰ τῶν φρ. ἐπιτείνεται Sav. cet. Statim τί τοίνυν τοῦ β. C.G. Sav. cet. [f] ἐπιγνώσεσθε] + ὅτι οὕτως ἔχει C.G. Sav. cet. [g] παλαιὰ] παλαιὰ ἐρῶ C. τὰ παλαιὰ ἐρῶ G. Sav. cet. [h] καὶ ἐπὶ—φυλαττόμενα] πλὴν (+ ἀλλ' Sav. cet.) ὅμως ἔτι τ. μ. φυλαττόμενα, ἅτε καὶ ἐπὶ τῶν χρ. γενόμενα τῶν ἡμετέρων C.G. Sav. cet. [i] ποίαν C.G. Mox ἐκεῖνον ζῆν inverso ord. iidem. [k] κατετάθη C. [l] ἐξῇξε] ἐξέβη C.G. Sav. cet. [m] δὴ] δὲ C.

λον δὲ ὁ τούτου [n]ἀδελφός. Τῶν παίδων αὐτοῦ [o]ὁ μὲν ἑαυτὸν B
ἀνεῖλεν, ὑπὸ τυράννου καταληφθεὶς, ὁ δὲ [p]τὸν ἀνεψιὸν τὸν
αὐτοῦ κοινωνοῦντα τῆς βασιλείας αὐτῷ, ἣν αὐτὸς ἐνεχείρισε·
[q]καὶ τὴν γυναῖκα εἶδεν ὑπὸ [r]πεσσῶν διαφθαρεῖσαν. Ὡς γὰρ
οὐκ ἔτικτε, γυνή τις ἀθλία [s]καὶ ταλαίπωρος· ἀθλία γὰρ καὶ
ταλαίπωρος, ἣ τὸ τοῦ θεοῦ δῶρον ἤλπισε δι' οἰκείας παρέξειν
σοφίας· πεσσοὺς δοῦσα, διέφθειρε τὴν βασιλίδα, καὶ συνδιε-
φθάρη καὶ αὐτή. [t]Λεγέται δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀνῃρηκέναι
οὗτος τὸν αὐτοῦ. Ἕτερος πάλιν [v]ὁ μετὰ τοῦτον ὑπὸ δηλητη-
ρίων ἀνῄρητο φαρμάκων, καὶ τὸ ποτήριον ἦν [w]αὐτῷ οὐκέτι C
πόμα, ἀλλὰ θάνατος· καὶ ὁ υἱὸς αὐτῷ τὸν ὀφθαλμὸν ἐξωρύτ-
τετο φόβῳ τῶν μελλόντων, οὐδὲν ἠδικηκώς. Ἄλλος, [x]οὐδὲ
εἰπεῖν καλὸν, οὐδὲ ὅπως κατέλυσε τὸν βίον ἐλεεινῶς. Τῶν δὲ
μετὰ [y]τούτους ὁ μὲν κατεκάη, καθάπερ τις ἄθλιος καὶ ταλαί-
πωρος, μετὰ ἵππων καὶ δοκῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ τὸ
γύναιον ἐν χηρείᾳ. Τὰς γὰρ ἐν τῷ ζῆν λύπας οὐδὲ εἰπεῖν ἔνι, D
ἃς, ὅτε [z]οὗτος ἐπανέστη, ἠναγκάζετο ἔχειν. Οὗτος δὲ ὁ νῦν
κρατῶν οὐχὶ ἐξ οὗ τὸ διάδημα περιέθετο, ἐν πόνοις, ἐν κινδύ-
νοις, ἐν λύπαις, ἐν ἀθυμίαις, ἐν συμφοραῖς, ἐν ἐπιβουλαῖς; Ἀλλ'
οὐχ ἡ βασιλεία τοιαύτη τῶν οὐρανῶν· ἀλλὰ μετὰ τὸ λαβεῖν
αὐτὴν, εἰρήνη, ζωὴ, χαρὰ, εὐφροσύνη. Ἀλλ', ὅπερ ἔλεγον, οὐκ
ἔνι [a]βίος ἀταλαιπώρητος. Εἰ δὲ ἐν τοῖς [b]βιωτικοῖς καὶ ὁ μά- E
λιστα μακαριώτερος, [c]ὁ ἐν βασιλείᾳ, τοσούτων γέμει συμφορῶν,
τί οἴει ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς; Καὶ πόσα ἕτερα [d]κακὰ, οὐδὲ εἰπεῖν
ἔστι. Πόσοι πολλάκις καὶ μῦθοι ἀπὸ τούτων [e]ἐπλάκησαν;
(88) πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τραγῳδίαι ἀπὸ τῶν βασιλέων 319
ὑφαίνονται, [f]καὶ οἱ μῦθοι. Τὰ γὰρ πλείονα τῶν ἐν τοῖς μύθοις
ἀπὸ τῶν γενομένων [g]πλάττεται· οὕτω γὰρ ἔχει καὶ ἡδονήν·
οἷον, τὰ Θυέστεια δεῖπνα, καὶ ὡς πᾶσα ἐκείνη ἡ οἰκία διὰ συμ-
φορῶν κατέστρεψεν.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῶν παρὰ τῶν ἔξωθεν συντεθέντων ἴσμεν· εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν ἐροῦμεν. Ὁ Σαοὺλ

[n] ἀδελφὸς] + ἑαυτὸν μετὰ G. Sav. cet. Statim τὸν παῖδα αὐτοῦ pro τῶν παίδων αὐτοῦ Veron. Haec μᾶλλον δὲ—τῶν παίδων αὐτοῦ om. C. Post αὐτοῦ subjungunt λέγεται δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν οὗτος ἀνῃρηκέναι τὸν αὐτοῦ C.G. Sav. cet. [o] ὁ] καὶ ὁ C.G. Sav. cet. [p] τὸν om. C. [q] καὶ] ἄλλος C.G. Sav. cet. [r] περσῶν C. Veron. [s] καὶ ταλαίπωρος om. C. [t] λέγεται—τὸν αὐτοῦ om. C.G. Sav. cet. [v] ὁ μετὰ τοῦτον] μετὰ τοῦτο C.G. Ben. [w] αὐτῷ] + λοιπὸν C.G. Sav. cet. [x] οὐδὲ εἰπεῖν καλὸν] οὐ καλὸν οὐδὲ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν C. [y] τούτους] τούτων F. Veron. τοῦτο C. [z] οὗτος om. C. inclusum a Sav. Mor. [a] βίος ἀταλαιπώρητος] βίον εὑρεῖν ἀταλαίπωρον C.G. [b] δημοτικοῖς C. [c] ὁ om. C. [d] κακὰ—ἔστι] οὐκ ἐντεῦθεν εὑρήσεις κακὰ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν C. [e] ἐπλάκησαν] Sic Veron. ἐπλάσθησαν C.F(?).G. Sav. cet. [f] Haec καὶ οἱ μῦθοι post τραγῳδίαι transp. C.G. [g] πέπλασται C.G. Sav. cet.

B πρῶτος ἐβασίλευσεν, ἀλλ' ἴστε [h]πῶς καὶ οὗτος ἀπώλετο μυρίων
πειραθεὶς κακῶν. Μετ' ἐκεῖνον ὁ Δαυὶδ, ὁ Σολομὼν, ὁ Ἀβιὰ,
ὁ Ἑζεκίας, ὁ Ἰωσίας ὁμοίως. Οὐ γάρ ἐστι θλίψεως χωρὶς,
οὐκ ἔστι [i]πόνων χωρὶς, οὐκ ἔστιν ἀθυμίας ἐκτὸς τὸν παρόντα
βίον διελθεῖν. [k]Ἀλλ' ἡμεῖς ἀθυμῶμεν, μὴ ὑπὲρ [l]τοιούτων
πραγμάτων, ὑπὲρ ὧν οἱ βασιλεῖς, ἀλλ' ὑπὲρ τοιούτων, ὑπὲρ ὧν
καὶ κέρδος ἔχομεν μέγα. [24] "Ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετά-
νοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται." Ὑπὲρ τούτων
χρὴ λυπεῖσθαι, ὑπὲρ τούτων [m]ἀλγεῖν, ὑπὲρ τούτων δάκνεσθαι.
C Οὕτως ἐλυπεῖτο Παῦλος ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων, οὕτως ἐδά-
κρυεν· [25] "Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως, φησὶ, καὶ συνοχῆς καρδίας
ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων." Ἐπειδὴ γὰρ ὑπὲρ οἰκείων
οὐκ εἶχε πενθεῖν, ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων τοῦτο ἐποίει· μᾶλλον δὲ
κἀκεῖνα οἰκεῖα ἡγεῖτο κατὰ τὸν τοῦ πένθους λόγον. Ἕτεροι
ἐσκανδαλίζοντο, καὶ αὐτὸς ἐπυροῦτο· ἕτεροι ἠσθένουν, καὶ αὐτὸς
ἠσθένει. Ἀγαθὸν ἡ τοιαύτη λύπη, πάσης [n]κρείττων χαρᾶς
κοσμικῆς. Τὸν οὕτω πενθοῦντα ἐγὼ πάντων [o]τῶν ἀνθρώπων
D προκρίνω· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸς τοὺς οὕτω πενθοῦντας μακαρίζει
[p]ὁ κύριος, τοὺς συμπαθεῖς. Οὐχ οὕτως [q]αὐτὸν ἐπὶ τοῖς κινδύ-
νοις θαυμάζω· μᾶλλον δὲ οὐχ ἧττον [r]αὐτὸν τῶν κινδύνων [s]θαυ-
μάζω, [t]ὑφ' ὧν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπέθνησκεν· ἀλλὰ [v]τοῦτό
με μᾶλλον αἱρεῖ. Ἀπὸ γὰρ ψυχῆς φιλοθέου καὶ φιλοστόργου
[w]γίνεται, ἀπὸ ἀγάπης, ἣν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐζήτει, ἀπὸ συμ-
παθείας ἀδελφικῆς καὶ πατρικῆς, μᾶλλον δὲ καὶ τούτων ἀμφο-
E τέρων μείζονος, [x]οὕτω διακεῖσθαι, οὕτω δακρύειν. Τὰ τοιαῦτα
δάκρυα πολλῆς ἐστιν εὐφροσύνης μεστά· τὸ τοιοῦτον πένθος
ὑπόθεσις [y]χαρᾶς. Κἂν μηδὲν [z]ὠφελῶμεν τοὺς θρηνουμένους,
[a]ἀλλ' ἡμᾶς αὐτοὺς ὠφελήσομεν. Ὁ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων
οὕτως ἀλγῶν, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν [b]οἰκείων τοῦτο ποιήσε-
ται· ὁ ἐπὶ τοῖς ἑτέρων οὕτω δακρύων, οὐκ ἀδακρυτὶ τὰ οἰκεῖα
F παρελεύσεται πλημμελήματα· μᾶλλον δὲ * οὐδὲ ἁμαρτήσει τα-

24 2 Cor. vii. 10. 25 Ibid. ii. 4.

[h] πῶς] + μετ' ἐκεῖνον (+ ὁ Veron.) Δαυὶδ F. Veron. Mox haec verba om. iidem. [i] πόνων] κινδύνων C. [k] ἀλλ' ἡ. ἀθ.] οὐκοῦν ἡ. ἀθυμῶμεν, ἀλλὰ C.G. [l] τοιούτων πραγμάτων] Sic omnes. τῶν τοιούτων Edd. [m] ἀλγεῖν —δάκνεσθαι] δάκνεσθαι καὶ ἀλγεῖν C. [n] κρείττων] + αὕτη C.G. Sav. cet. [o] τῶν om. C. [p] ὁ κύριος post αὐτὸς transp. C. [q] αὐτὸν] ἐγὼ Παῦλον C.G. [r] αὐτῶν C. [s] θαυμάζω om. C.G. [t] ὑφ' ὧν] Sic C.G. Sav. cet. ἐπὶ τούτοις F. ὅσον ἐφ' οἷς Veron. [v] τοῦτό με] τούτῳ με καὶ C. [w] ἐγίνετο C.G. Sav. cet. [x] οὕτω] + δεῖ C.G. Post διακεῖσθαι add. χρὴ Edd. invitis libris. [y] χαρᾶς] + ἐστι. καὶ μή μοι εἴπῃς, τί πλέον ἐκ τοῦ θρηνεῖν, ὑπὲρ ὧν τοῦτο ποιῶ C.G. Sav. cet. [z] ὠφελῶμεν] ὀνήσωμεν C.G. Sav. cet. τοὺς θρ. ὀν. inverso ord. C. [a] ἀλλ'] ἀλλὰ πάντως G. Sav. cet. [b] οἰκείων omnes. ἰδίων Edd. * Cetera desunt in G.

χέως. Τὸ δὲ δεινὸν, ὅτι κελευσθέντες οὕτως ἐπὶ τοῖς ἁμαρτά-
νουσι θρηνεῖν, οὐδὲ ἐπὶ τοῖς οἰκείοις τινὰ ἐπιδεικνύμεθα μετά-
νοιαν, ἀλλ' ἀναλγήτως [c] πταίομεν, καὶ πάντων μᾶλλον φροντί- 320
ζομεν, καὶ πάντα λογιζόμεθα μᾶλλον, ἢ τὰ οἰκεῖα ἁμαρτήματα.
Διὰ τοῦτο χαίρομεν χαρὰν τὴν ἀνόνητον, τὴν τοῦ κόσμου, τὴν
εὐθέως σβεννυμένην, τὴν μυρίας τίκτουσαν λύπας. Λυπηθῶμεν
τοίνυν λύπην χαρᾶς μητέρα, [d] καὶ μὴ ἡσθῶμεν χαρὰν λύπην
τίκτουσαν· ἀφῶμεν δάκρυα σπείροντα πολλὴν ἡδονὴν, καὶ μὴ
γελῶμεν γέλωτα βρυγμὸν ἡμῖν ὀδόντων τίκτοντα· θλιβῶμεν
θλῖψιν, ἀφ' ἧς ἄνεσις βλαστάνει, καὶ μὴ ζητῶμεν τρυφὴν, ἀφ' B
ἧς πολλὴ θλῖψις καὶ ὀδύνη τίκτεται· ἐπὶ τῆς γῆς μικρὸν πονέ-
σωμεν, ἵνα [e] τρυφήσωμεν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἐν τῷ ἐπικήρῳ βίῳ
θλίψωμεν ἑαυτοὺς, ἵνα ἐν τῷ ἀπείρῳ τύχωμεν ἀνέσεως· μὴ δια-
χυθῶμεν ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ, ἵνα μὴ στενάξωμεν ἐν τῷ ἀπείρῳ.
Οὐχ ὁρᾶτε πόσοι καὶ ἐνταῦθα θλίβονται βιωτικῶν ἕνεκεν πρα-
γμάτων; Ἐννόησον ὅτι καὶ σὺ εἶς ἐξ ἐκείνων εἶ, καὶ φέρε τὴν
θλῖψιν καὶ τὴν ὀδύνην, τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων τρεφόμενος. C
Οὐκ εἶ σὺ τοῦ Παύλου βελτίων, οὐδὲ τοῦ Πέτρου, τῶν οὐδέποτε
ἀνέσεως τυχόντων, τῶν ἐν λιμῷ καὶ δίψει καὶ [f] γυμνότητι. Εἰ
βούλει τῶν αὐτῶν ἐκείνοις τυχεῖν, τί τὴν ἐναντίαν ὁδεύεις ὁδόν;
εἰ βούλει πρὸς τὴν πόλιν ἀπαντῆσαι ἐκείνην, ἧς ἐκεῖνοι κατηξι-
ώθησαν, ἐκείνην βάδιζε τὴν ὁδὸν τὴν ἐκεῖ φέρουσαν. Οὐ φέρει
ἡ τῆς ἀνέσεως ὁδὸς ἐκεῖ, ἀλλ' ἡ τῆς θλίψεως· ἐκείνη εὐρύχωρος,
αὕτη στενή. Ταύτην βαδίζωμεν, ἵνα [g] τύχωμεν τῆς αἰωνίου D
ζωῆς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα
τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[c] πταίομεν] πταίοντες διακείμεθα C. Sav. cet. [d] καὶ om. C. [e] τρυφήσωμεν] + διηνεκῶς C. Sav. cet. [f] γυμνότητι] + τὸν πάντα βίον διεξιόντων (διεξελθόντων Sav. cet.) C. Sav. cet. [g] τύχωμεν—ζωῆς] καὶ τῆς αἰωνίου ἀξιωθῶμεν ζωῆς C.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ.

ΛΟΓΟΣ Α.

[1]Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τοῖς ἐν [a]Κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν Χριστῷ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς [b]ἡμῶν.

B ΠΑΣΑΙ *μὲν ἅγιαι αἱ ἐπιστολαὶ* Παύλου, *ἔχουσι δέ τι πλέον αἱ δεδεμένου αὐτοῦ πεμπόμεναι, οἷα ἐστὶν ἡ πρὸς Ἐφεσίους, οἷα ἡ πρὸς Φιλήμονα, οἷα ἡ πρὸς Τιμόθεον, οἷα ἡ πρὸς Φιλιππησίους, οἷα αὕτη ἡ παροῦσα· καὶ γὰρ [c]καὶ αὕτη δεσμίου ὄντος ἐπέμπετο, καθὼς γράφων ἔλεγε· [2]"Δι' ὃ καὶ δέδεμαι, ἵνα φανερώσω [d]αὐτὸ, ὡς δεῖ με λαλῆσαι." Ἀλλ' αὕτη μὲν δοκεῖ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ὑστέρα εἶναι. Ἐκείνην μὲν γὰρ οὐδέπω ἰδὼν [e]Ῥωμαίους ἔγραφε, ταύτην δὲ ἤδη τεθεαμένος, καὶ πρὸς τῷ*
C *τέλει τοῦ κηρύγματος ὤν. Καὶ δῆλον ἐκεῖθεν. Ἐν γὰρ τῇ ἐπιστολῇ φησι τῇ πρὸς Φιλήμονα, [3]"Τοιοῦτος ὢν, ὡς Παῦλος πρεσβύτης," καὶ ὑπὲρ Ὀνησίμου [f]ἀξιῶν· ἐν ταύτῃ δὲ αὐτὸν*
323 *πέμπει τὸν Ὀνήσιμον, καθώς φησι, "Σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ*

1 Cap. I. v. 1, 2. 2 Coloss. iv. 3, 4. 3 Philem. 9. Coloss. iv. 9.

Codices A.B.C.D.E.H. [a] Κολασσαῖς A. [b] *ἡμῶν*] + *καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ* Edd. repugnantibus libris et Cat. [c] *καὶ* om. E. [d] *αὐτὸ*] *αὐτοῖς* E. [e] Ῥωμαίοις A. Veron. Sav. Mor. Post Ῥωμαίους add. *αὐτοῖς* E. [f] *ἀξιοῖ* Cat. Statim *ἐνταῦθα* pro *ἐν ταύτῃ* C. Infra *αὐτὸν* ante *καλῶν* om. E.

καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ," πιστὸν καὶ ἀγαπητὸν καὶ ἀδελφὸν αὐτὸν
καλῶν. Διὸ καὶ θαρρούντως λέγει ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ·
[4]"Ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυ-
χθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν·" ἤδη γὰρ
χρόνον εἶχε τὸ κήρυγμα. Ταύτης οὖν [g]ὑστέραν οἶμαι τὴν
πρὸς Τιμόθεον εἶναι, καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ τελευτῇ λοιπόν· ἐκεῖ
γάρ φησιν, [5]"Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι." Τῆς μὲν οὖν πρὸς
Φιλιππησίους [h]πρεσβυτέρα· [i]ἐκεῖ γὰρ ἦν τότε ἀρχὴν ἔχων τῶν B
δεσμῶν τῶν [k]ἐν Ῥώμῃ. Τίνος δὲ [l]ἕνεκεν λέγω πλέον ἔχειν
ταύτας τὰς ἐπιστολὰς [m]κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐν δεσμοῖς [n]ὢν γρά-
φει; [o]Ὡς ἂν εἰ ἀριστεὺς σφαγὰς [p]μεταξὺ καὶ τρόπαια ἱστὰς
ἐπέστελλεν· οὕτω δὴ [q]ἐποίει καὶ αὐτός. Οἶδε [r]γὰρ καὶ αὐτὸς
τοῦτο μέγα ὄν· τῷ γὰρ Φιλήμονι γράφων φησὶν, [6]"Ὃν ἐγέν-
νησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου." Ταῦτα δὲ εἶπεν, ἵνα μὴ ἀσχάλλωμεν
πρὸς τὰ δεινὰ, ἀλλὰ καὶ χαίρωμεν. Ἐνταῦθα ἦν παρὰ τούτοις C
Φιλήμων· καὶ [s]γὰρ ἐκεῖ γράφων φησὶ, [7]"Καὶ Ἀρχίππῳ τῷ
συστρατιώτῃ ἡμῶν·" [t]καὶ ἐνταῦθα, "Εἴπατε Ἀρχίππῳ." Δοκεῖ
μοι οὗτος ἐγκεχειρίσθαι τινὰ τῆς ἐκκλησίας. Οὐκ εἶδε δὲ [v]οὔτε
τούτους, οὔτε Ῥωμαίους, οὔτε Ἑβραίους, [w]ἡνίκα ἔγραφε πρὸς
(90) αὐτούς. Καὶ περὶ μὲν [x]ἐκείνων πολλαχοῦ δηλοῖ, περὶ δὲ τού-
των ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος, [8]"Καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσ-
ωπόν μου ἐν σαρκί·" καὶ πάλιν, "Εἰ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ
τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι." Οὕτως ᾔδει μέγα ὂν τὴν παρου- D
σίαν αὐτοῦ πανταχοῦ, καὶ ἀεὶ ἑαυτὸν καὶ ἀπόντα ἐφίστησι.
Καὶ ὅταν κολάζῃ τὸν πορνεύοντα, ὅρα πῶς ἑαυτὸν ἐφίστησι
τῷ δικαστηρίῳ. [9]"Ἐγὼ μὲν γὰρ, φησὶν, ὡς ἀπὼν τῷ σώματι,
παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρών·" καὶ πάλιν,
"Ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πε-
φυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν·" καὶ πάλιν, "Μὴ μόνον ἐν τῷ
παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ ἀπεῖναί με."
"Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ." E
Ἄξιον [y]δὲ καὶ τὴν ὑπόθεσιν εἰπεῖν, ἣν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς εὑρο-

[4] Coloss i. 23. [5] 2 Tim. iv. 6. [6] Philem. 10. [7] Philem. 2. Coloss. iv. 17. [8] Coloss. ii. 1, 5. [9] 1 Cor. v. 3. iv. 19. Gal. iv. 18.

[g] ὑστέραν] πρεσβυτέραν A.D. Cat. Veron. [h] πρεσβυτέρα] ὑστέρα E. [i] ἐκεῖ γὰρ ἦν τότε] ἐκεῖ γὰρ φαίνεται C. ἐν ἐκείνῃ γὰρ φαίνεται B.H. Sav. cet. [k] ἐν τῇ Ῥ. Edd. τῇ om. A.B.C.D.E. Cat. [l] ἕνεκα C. ut passim hic Codex. [m] κατὰ τοῦτο ὅτι] καθότι B.C.H. [n] ὢν] + αὐτὰς B.C.H. Sav. cet. [o] ὡς] + γὰρ B.C.H. [p] μεταξὺ] ἀναμὶξ B.C.H. [q] καὶ αὐτὸς ἐποίει B.C. et probabil. H. [r] γὰρ] δὲ C. γὰρ om. B. οἶδε γὰρ καὶ αὐτὸς om. D. [s] γὰρ ἐκεῖ] ἐκεῖ μὲν B.C.H. [t] καὶ ἐντ.] ἐντ. δὲ B.C.H. [v] οὐδὲ A.D.E. Veron. οὐδὲ ter Cat. [w] ἡνίκα] ὅτε E. [x] ἐκείνων] + φησὶ A.D. Statim πολλαχόθεν δῆλον Cat. [y] δὲ om. B.C.

μεν. Τίς οὖν ἐστιν αὕτη; Δι' ἀγγέλων [z]προσήγοντο τῷ θεῷ,
παρατηρήσεις εἶχον [a]πολλὰς Ἰουδαϊκὰς καὶ Ἑλληνικάς. Ταῦτ'
οὖν [b]διορθοῦται. Διὰ τοῦτο καὶ ἀρχόμενός φησι, "διὰ θελή-
ματος θεοῦ." Ἰδοὺ πάλιν τὸ, διὰ, τέθεικε. "Καὶ Τιμόθεος ὁ
ἀδελφὸς," [c]φησίν. Οὐκοῦν καὶ αὐτὸς ἀπόστολος. [d]Εἰκὸς ἦν
καὶ τοῦτον [e]αὐτοῖς γνωρίζεσθαι. "Τοῖς ἐν [f]Κολοσσαῖς ἁγίοις."
Ἡ πόλις τῆς Φρυγίας ἦν· καὶ δῆλον ἐκ τοῦ τὴν Λαοδίκειαν
F πλησίον εἶναι. "Καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν Χριστῷ." Πόθεν,
φησὶν, ἅγιος γέγονας, [g]εἰπέ μοι; πόθεν πιστὸς καλῇ; οὐχ ὅτι
324 διὰ τοῦ θανάτου [h]ἡγιάσθης; οὐχ ὅτι εἰς Χριστὸν πιστεύεις;
Πόθεν ἀδελφὸς γέγονας; [i]οὐ γὰρ ἐν ἔργῳ, οὐδὲ ἐν λόγῳ, οὐδὲ
ἐν κατορθώματι πιστὸς ἐφάνης. Πόθεν τοσαῦτα ἐπιστεύθης,
[k]εἰπέ μοι, μυστήρια; οὐ διὰ Χριστόν; "Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν." Πόθεν ἡ χάρις ὑμῖν; πόθεν ἡ [l]εἰρήνη;
"Ἀπὸ θεοῦ, φησὶ, πατρὸς ἡμῶν." Καίτοι ἐν ταύτῃ τὸ τοῦ
Χριστοῦ οὐ τίθησιν ὄνομα. Πρὸς τοὺς [m]τὸ πνεῦμα διαβάλ-
λοντας ἐρῶ, πόθεν ὁ θεὸς πατὴρ τῶν δούλων; Ταῦτα τὰ με-
B γάλα τίς κατώρθωσε; τίς ἅγιόν [n]σε ἐποίησε; τίς πιστόν; τίς
υἱὸν [o]τοῦ θεοῦ; Ὁ ποιήσας σε ἀξιόπιστον, αὐτὸς καὶ τοῦ
πιστευθῆναί σε ἅπαντα αἴτιος. Πιστοὶ γὰρ οὐ διὰ τὸ πι-
στεύειν καλούμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πιστευθῆναι παρὰ
[p]τοῦ θεοῦ μυστήρια, ἅπερ οὐδὲ ἄγγελοι πρὸ ἡμῶν ᾔδεσαν.
Ἀλλ' ἀδιάφορον τῷ Παύλῳ οὕτω ταῦτα τιθέναι.

[10] "[q]Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ τῷ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
[r]Χριστοῦ." Ἐμοὶ δοκεῖ πάντα ἐπὶ τὸν πατέρα ἀνατιθέναι,
ὥστε μὴ εὐθέως αὐτοῖς [s]προσστῆναι τὸν λόγον. "[t]Πάντοτε
C περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι." Οὐ διὰ τῆς εὐχαριστίας μόνον,
ἀλλὰ καὶ τῆς διηνεκοῦς εὐχῆς, τὴν ἀγάπην δείκνυσιν, ὅτι καὶ οὓς
οὐχ ἑώρα, τούτους εἶχε διαπαντὸς ἐν ἑαυτῷ. [11] "[v]Ἀκούσαντες
τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ." Ἀνωτέρω, "τοῦ κυρίου

[10] v. 3. [11] v. 4.

[z] προσήγοντο] προσάγεσθαι ᾤοντο B.C.H. [a] πολλὰς] + καὶ Edd. invitis libris. Ἑλλ. καὶ Ἰουδ. inverso ord. A. [b] διορθοῦται Cat. διωρθοῦται Edd. [c] φησὶν om. B.C. [d] εἰκὸς] καὶ εἰκὸς E. Statim δὲ pro ἦν B.C.H. Sav. cet. [e] αὐτοῖς om. A.D.E. Cat. Veron. Post γνωρίζεσθαι add. ἐκείνοις Cat. [f] Κολασσαῖς A. Cat. Statim ἁγίοις om. E. Mox ἁγίοις καὶ πιστοῖς idem. [g] εἰπέ μοι om. B.H. post καλῇ transp. E. [h] ἡγιάσθης] + τοῦ Χριστοῦ B.C.H. Sav. cet. [i] οὐ] οὐδὲ B.C. Mox ἢ pro οὐδὲ bis iidem. [k] εἰπέ μοι om. E. [l] εἰρήνη] + πρὸς τοὺς τὸ πν. διαβάλλοντας ἐρῶ B.C.H. Mox haec verba om. iidem. [m] τὸ om. Veron. Sav. Mor. invitis libris. [n] σε om. B. [o] τοῦ om. D. [p] τοῦ om. E. [q] εὐχαριστῶ A.D.E. εὐχαριστῶμεν Veron. [r] Χριστοῦ] + φησὶν A.D.E. [s] προσστῆναι] Sic B. Sav. marg. προστῆναι C.H. Cat. προτιθέναι A. προστιθέναι D.E. cum Editis. [t] πάντοτε] + φησὶ A.D.E. [v] ἀκούσαντες] + φησὶ A.D.E. Haec ἀκούσαντες—ἁμαρτιῶν αὐτῶν desunt in Veron. Uncis inclusit Sav.

ἡμῶν," [w]εἰπὼν, αὐτός ἐστι κύριος, φησὶν, οὐχ οἱ δοῦλοι. "Ἰησοῦ
Χριστοῦ." Καὶ ταῦτα [x]σύμβολα τῆς εὐεργεσίας· [12]"Αὐτὸς
γὰρ, φησὶ, σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν."
"Ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ τὴν
ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους." Ἤδη οἰκειοῦται αὐτούς. D
Ἐπαφρόδιτός ἐστιν ὁ ταῦτα [y]ἀπαγγέλλων· πέμπει δὲ τὴν
ἐπιστολὴν διὰ Τυχικοῦ, ἐκεῖνον παρ' ἑαυτῷ [z]κατασχών. "Καὶ
τὴν ἀγάπην, φησὶ, τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους." Οὐκ εἰς τόνδε
[a]καὶ τόνδε· οὐκοῦν καὶ εἰς [b]ἡμᾶς. [13]"Διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀπο-
κειμένην [c]ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς." Τὰ μέλλοντά φησιν ἀγαθά.
Τοῦτο πρὸς τοὺς πειρασμοὺς, ὥστε μὴ ἐνταῦθα ζητεῖν τὴν
ἄνεσιν. Ἵνα γὰρ μή τις εἴπῃ, καὶ τί [d]τὸ κέρδος τῆς ἀγάπης
τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, κοπτομένων αὐτῶν; [e]χαίρομεν, φησὶν, ὅτι E
μεγάλα [f]ἑαυτοῖς προξενεῖτε ἐν τοῖς οὐρανοῖς. "Διὰ τὴν ἐλπίδα,
φησὶ, τὴν ἀποκειμένην." [g]Τὸ ἀσφαλὲς ἔδειξεν. "Ἣν προ-
ηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας." Ἐνταῦθα πλήττοντος αὐ-
τούς ἐστι τὸ ῥῆμα, ὅτι πολὺν χρόνον ἔχοντες μετέστησαν. "Ἣν
προηκούσατε, φησὶν, [h]ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου."
Καὶ ἀλήθειαν [i]μαρτυρεῖ, εἰκότως· [k]ὅτι οὐδὲν ψεῦδος ἐν αὐτῷ.
"Τοῦ εὐαγγελίου." Οὐ λέγει, τοῦ κηρύγματος, ἀλλ' εὐαγγέλιον F
καλεῖ, συνεχῶς ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ θεοῦ.
(91) Καὶ πρῶτον ἐπαινέσας αὐτοὺς, οὕτω [l]τούτων ἀναμιμνήσκει.
[14]"Τοῦ [m]παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ."
Ἤδη χαρίζεται αὐτοῖς. "Παρόντος" δὲ μεταφορικῶς [n]εἶπεν·
οὐ παρεγένετο, φησὶ, καὶ ἀπέστη, ἀλλ' ἔμεινε καὶ ἔστιν ἐκεῖ. 325
Εἶτα, ἐπειδὴ μάλιστα οἱ πολλοὶ ἐκ τοῦ κοινωνοὺς ἔχειν πολ-
λοὺς τῶν δογμάτων στηρίζονται, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε, "καθὼς
καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ." [o]Πανταχοῦ πάρεστι, πανταχοῦ κρα-
τεῖ, πανταχοῦ ἕστηκε. "Καὶ ἔστι [p]καρποφορούμενον καὶ αὐξα-
νόμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν." Καρποφορούμενον διὰ τὰ ἔργα,
αὐξανόμενον τῷ πολλοὺς παραλαμβάνειν, τῷ μᾶλλον στηρί-
ζεσθαι. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς τότε [q]πυκνὰ γίνεται, ὅταν B

[12] Matth. i. 21. [13] v. 5. [14] v. 6.

[w] εἰπὼν] + ἐνταῦθα, Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγει B.C.H. Sav. cet. [x] σύμ.] τὰ σύμ. E. [y] ἐπαγγέλλων D. [z] κατέχων C. [a] καὶ εἰς τόνδε Edd. εἰς om. A.B.D.E. [b] ὑμᾶς B.C. [c] ἡμῖν A.D. Cat. Veron. [d] τὸ om. A.D.E. Cat. [e] χαίρωμεν B.C. (et ante corr. A.) Veron. Sav. Mor. [f] αὐτοῖς A.B.C.D.E. Cat. Statim προξενεῖται B.C. [g] τὸ ἀ. ἔδειξεν] τοῦτο πρὸς τὸ ἀ. εἴρηκεν B.C.H. [h] ἐν om. D. [i] μαρτυρεῖ] τῷ λόγῳ μ. B.C.H. μ. τῷ λόγῳ Sav. cet. [k] ὅτι οὐδὲν] οὐδὲν γὰρ B.C.H. Sav. cet. [l] τούτων] + αὐτοὺς E. [m] παρόντος] + φησὶν A.D.E. [n] εἶπεν] + ὡσεὶ (ὥστε C.) ἔλεγεν B.C.H. Statim εἰ παρεγένετο, φησὶν, οὐκ ἀπέστη E. [o] πανταχοῦ] + φησὶ B.C.H. Sav. cet. [p] καρπ.] + φησὶ A.D.E. [q] πυκνὰ] + ταῦτα B.C.H. Mox τὸ φυτὸν om. E.

στηριχθῇ τὸ φυτόν. "Καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν," [r]φησί. Προκατα-
λαμβάνει τὸν ἀκροατὴν τοῖς ἐπαίνοις, ὥστε μηδὲ ἄκοντα ἀπο-
στῆναι. "Ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε." Τὸ θαυμαστὸν, ὅτι τα-
χέως προσήλθετε καὶ ἐπιστεύσατε, καὶ εὐθέως ἐκ προοιμίων
ἐπεδείξασθε τοὺς καρπούς. "Ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ
ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ." Οὐκ ἐν λόγῳ, φησὶν,
οὐδὲ ἐν ἀπάτῃ, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις. Τοῦτο τοίνυν λέγει,
"καρποφορούμενον·" ἤτοι τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, ὅτι ἅμα
ἐδέξασθε, ἅμα ἔγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. [s]Τὸ τοίνυν εὐθέως
C ἐπιδειξάμενον τὴν οἰκείαν δύναμιν [t]νῦν ἀπιστεῖσθαι πῶς οὐ χα-
λεπόν; 15 "Καθὼς καὶ ἐμάθετε παρὰ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ
συνδούλου ἡμῶν." Τοῦτον εἰκὸς ἐκεῖ [v]κεκηρυχέναι· ἐμάθετε τὸ
εὐαγγέλιον. Εἶτα τὸ ἀξιόπιστον δεικνὺς τοῦ ἀνδρὸς, φησὶ,
"τοῦ συνδούλου ἡμῶν." "Ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ [w]ὑμῶν διά-
κονος τοῦ Χριστοῦ, 16 ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν
πνεύματι." Μὴ ἀμφιβάλλετε, φησὶ, περὶ τῆς μελλούσης ἐλ-
πίδος· ὁρᾶτε τὴν οἰκουμένην ἐπιστρέφουσαν. Καὶ τί δεῖ λέγειν
τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις; τὰ ἐν ὑμῖν αὐτοῖς καὶ χωρὶς τούτων πιστά.
"Ἐπέγνωτε γὰρ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ·" τουτέστιν,
D ἐν [x]τοῖς ἔργοις. Ὥστε δύο ταῦτα τὰ μέλλοντα βεβαιοῦται,
[y]τό τε πάντας πιστεῦσαι, τό τε καὶ ὑμᾶς· καὶ οὐκ ἄλλα μὲν
ἐγένετο, ἄλλα δὲ εἶπεν Ἐπαφρᾶς. "Ὅς ἐστι, φησὶ, πιστός·"
τουτέστιν, ἀληθής. [z]Πῶς "ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος;" Τῷ πρὸς
αὐτὸν ἀπελθεῖν. "[a]Ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν, φησὶ, τὴν ὑμῶν ἀγά-
πην ἐν πνεύματι·" τουτέστι, τὴν πνευματικὴν τὴν εἰς ἡμᾶς.
[b]Εἰ οὗτος τοῦ Χριστοῦ διάκονος, πῶς δι' ἀγγέλων λέγετε
προσάγεσθαι; "Ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν, φησὶ, τὴν ὑμῶν ἀγάπην
ἐν πνεύματι." Αὕτη γὰρ θαυμαστὴ καὶ βεβαία ἡ ἀγάπη· ὡς
E αἵ γε ἄλλαι ὄνομα ἀγάπης ἔχουσι μόνον. Εἰσὶ δέ τινες [c]οὐ
τοιοῦτοι· ἀλλ' οὐ φιλία τοῦτο· διὸ καὶ εὐδιάλυτος γίνεται.

[d]Πολλαὶ προφάσεις εἰσὶν αἱ φιλίας ποιοῦσαι· [e]καὶ τὰς μὲν
αἰσχρὰς παρήσομεν· οὐδεὶς γὰρ ἡμῖν ὑπὲρ ἐκείνων ἀντερεῖ, ὡς
πονηρῶν οὐσῶν· ἀλλ', εἰ βούλεσθε, τὰς φυσικὰς καὶ τὰς βιωτι-
κὰς εἰς μέσον παραγάγωμεν. Βιωτικαὶ μὲν οὖν εἰσιν αὗται·

15 v. 7. 16 v. 8.

[r] φησὶ assumtum ex A.B.D.E. [s] τὸ] τὸν E. [t] νῦν—χαλεπὸν] Sic B.C.D.E.H. πῶς οὐ χ. νῦν ἀπιστεῖσθαι Edd. [v] κεκηρυχθέναι D. [w] ἡμῶν A. [x] τοῖς om. A.B.C.H. [y] τὸ] καὶ τὸ A.D. [z] πῶς] + δὲ B.C.H. Sav. cet. [a] ὁ (ὃ D.) καὶ δηλώσας] Sic A.B.C.D.H. καὶ δηλώσας E. Cat. καὶ δηλῶσαι Edd. [b] εἰ] + δὲ B.C.H. Sav. cet. [c] οὐ] οἱ D. Statim τοιαῦται B.C.H. Sav. cet. [d] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ φιλίας σαρκικῆς καὶ πνευματικῆς, καὶ ὅτι ἡ πνευματικὴ πολλῷ βεβαιοτέρα· καὶ περὶ εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγνωμοσύνης· καὶ περὶ κακίας καὶ ἀρετῆς καὶ ἐλεημοσύνης. Veron. [e] καὶ] + τέως B.C.H. Sav. cet.

οἷον εὖ ἔπαθέ τις, ἀπὸ προγόνων ἐκτήσατο φίλον, ἐκοινώνησε τραπέζης ἢ ἀποδημίας, ἢ γείτων ἐστί· καλαὶ καὶ αὗται· ἢ F
ὁμότεχνος γέγονεν· αὕτη μὲν οὖν [f]οὐκ ἔστιν εἰλικρινής· ἔχει
γάρ τινα καὶ ζῆλον καὶ βασκανίαν. Αἱ δὲ φυσικαὶ, οἷον πα- 326
τρὸς πρὸς υἱὸν, υἱοῦ πρὸς πατέρα, ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφὸν, πρὸς [g]ἔκγονον πάππου, μητρὸς πρὸς τέκνα· εἰ δὲ [h]βούλεσθε, καὶ τὴν τῆς γυναικὸς πρὸς ἄνδρα· καὶ γὰρ πᾶσαι αἱ γαμικαὶ [i]εἰσι βιωτικαὶ καὶ γήϊναι. Αὗται μὲν οὖν ἐκείνων εἶναι δοκοῦσι σφοδρότεραι· δοκοῦσι δὲ, εἶπον, διὰ τὸ πολλάκις ὑπ' ἐκείνων ἡττηθῆναι. Καὶ γὰρ φίλοι ἀλλαχοῦ [k]γνησιώτερον ἐφάνησαν ἀδελφῶν διακείμενοι, καὶ υἱῶν πρὸς πατέρας· καὶ ὁ μὲν γεννηθεὶς οὐκ ἐβοήθησεν, ὁ δὲ μὴ γνοὺς αὐτὸν, παρέστη καὶ ἐβοή-
θησεν. Ἡ δὲ πνευματικὴ ἀγάπη πασῶν ἐστιν ἀνωτέρα, καθά- B
περ τις βασίλισσα τῶν ἰδίων κρατοῦσα, καὶ λαμπρὸν ἔχει τὸ σχῆμα. Οὐδὲν γὰρ γήϊνον αὐτὴν τίκτει, καθάπερ ἐκείνην, οὐ συνήθεια, οὐκ εὐεργεσία, οὐ φύσις, οὐ χρόνος, ἀλλ' ἄνωθεν κάτεισιν [l]ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ εὐεργεσίας οὐ δεῖται πρὸς τὸ συνεστάναι, ὅπου γε οὐδὲ τῷ κακῶς παθεῖν ἀνα-
(92) τρέπεται; Ὅτι δὲ αὕτη μείζων ἐκείνης ἐστὶν, ἄκουσον Παύλου
λέγοντος· [17] "Ηὐχόμην [m]γὰρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ C
Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου." Τίς ἂν τοῦτο ηὔξατο πατὴρ, ὥστε ἐν κακοῖς εἶναι; Καὶ πάλιν, [18] "Τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον· τὸ δὲ ἐπιμεῖναι [n]τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς." Ποία μήτηρ ταῦτα ἂν ἕλοιτο εἰπεῖν, ὥστε τὰ αὐτῆς παριδεῖν; Καὶ πάλιν ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος· [19] "Ἀπορφανισθέντες [o]γὰρ ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ." Καὶ ἐνταῦθα μὲν ὁ πατὴρ ὑβρισθεὶς ἔλυσε τὴν φιλίαν, ἐκεῖ δὲ οὐκέτι, ἀλλὰ πρὸς τοὺς λιθάζοντας ἀπῄει εὐεργετήσων αὐτούς. Οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν οὕτως
ἰσχυρὸν, ὡς ὁ τοῦ πνεύματος δεσμός. Ὁ μὲν γὰρ διὰ τὸ πα- D
θεῖν εὖ φίλος γενόμενος, ἂν μὴ διηνεκῶς τοῦτο γίνηται, ἔσται ἐχθρός· ὁ [p]ἀπὸ συνηθείας ἀδιάσπαστος ὢν, πάλιν τῆς συνηθείας διακοπείσης, ἔσβεσε τὴν φιλίαν. Ἡ γυνὴ πάλιν, ἂν μάχη γένηται, ἀφῆκε τὸν ἄνδρα, καὶ τὸν πόθον ἔλυσεν· ὁ υἱὸς, ἂν ἐπιπολὺ ζῶντα τὸν πατέρα [q]ἴδῃ, καὶ βαρύνεται. Ἐπὶ δὲ τοῦ πνεύματος τούτων οὐκ ἔστιν οὐδέν· οὐδενὶ γὰρ τούτων λύεται,

17 Rom. ix. 3. 18 Philipp. i. 23, 24. 19 1 Thess. ii. 17.

f οὐκ om. B.C.D. Veron. οὐκ superscrip. a 2da manu A. ἐστιν οὐκ pro οὐκ ἔστιν E. g ἔγγονον B.C.E.H. Sav. cet. h βούλεσθε] + προσθῶμεν B.C.H. Sav. cet. i εἰσι β.] β. εἰσι B.C.H. k γνησιώτεροι B.C.H. l ἐκ τῶν οὐρανῶν B.C.H. m γὰρ om. B.C.H. Sav. cet. n ἐν τῇ σ. Edd. ἐν om. C.E. o γὰρ om. D. p ἀπὸ τῆς σ. D. q ἴδῃ A.B.C.D.E. ἴδοι Edd.

[r]ἐπεὶ μηδὲ ἐκ τούτων συνέστη· οὔτε χρόνος, οὔτε μῆκος ὁδοῦ,
E οὔτε τὸ κακῶς παθεῖν, οὔτε τὸ κακῶς ἀκοῦσαι, οὐ θυμὸς, οὐχ
ὕβρις, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ἐπεισέρχεται, οὐδὲ δύναται αὐτὴν διαλῦ-
σαι. Καὶ ἵνα μάθῃς, ἐλιθάζετο ὁ [s]Μωϋσῆς, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν
ἠξίου. Τίς ἂν τοῦτο εἰργάσατο πατὴρ ὑπὲρ τοῦ λιθάσαντος,
ἀλλ' οὐχὶ καὶ αὐτὸν ἂν κατέλευσε; Ταύτας δὴ μεταδιώκωμεν
τὰς φιλίας τὰς ἀπὸ τοῦ πνεύματος· ἰσχυραὶ γάρ εἰσι καὶ δυσ-
διάλυτοι· μὴ τὰς ἀπὸ τῶν τραπεζῶν· ἐκεῖ γὰρ καὶ κωλυόμεθα
[t]τούτους εἰσάγειν. [v]Ἄκουε γὰρ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος ἐν τῷ
F εὐαγγελίῳ· [20]"Μὴ καλέσῃς τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς γείτο-
νάς σου, ἐὰν ποιήσῃς δοχὴν, ἀλλὰ τοὺς χωλοὺς, τοὺς ἀναπή-
ρους·" εἰκότως· πολὺς γὰρ ὁ ὑπὲρ τούτων μισθός. Ἀλλ' οὐ
δύνασαι, οὐδὲ ἀνέχῃ μετὰ χωλῶν καὶ τυφλῶν ἑστιᾶσθαι, ἀλλὰ
327 βαρὺ καὶ φορτικὸν ἡγῇ τοῦτο, καὶ παραιτῇ; Μάλιστα [w]μὲν
οὐκ ἔδει, πλὴν ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἀνάγκη· κἂν μὴ συγκαθίσῃς αὐ-
τοὺς μετὰ σοῦ, τὰ ἐδέσματα αὐτοῖς ἀπόστειλον τὰ ἀπὸ τῆς
τραπέζης. [x]Καὶ ὁ φίλους καλῶν, οὐδὲν μέγα ἐποίησεν· ἀπέ-
λαβε γὰρ ἐνταῦθα τὸν μισθόν· ὁ δὲ ἀνάπηρον καλῶν καὶ πένη-
τα, ἔχει τὸν θεὸν ὀφειλέτην. Μὴ τοίνυν ἀσχάλλωμεν, ὅταν μὴ
ἐνταῦθα ἀπολάβωμεν, ἀλλ' [y]ὅταν ἀπολάβωμεν· ἐκεῖ γὰρ οὐκέτι
ἀποληψόμεθα ὁμοίως. Ἂν ἄνθρωπος ἀποδῷ, θεὸς οὐκ ἀποδί-
δωσιν· ἂν οὗτος μὴ ἀποδῷ, τότε ἀποδώσει [z]θεός. Μὴ τοίνυν
B ἐκείνους ζητῶμεν εὐεργετεῖν τοὺς ἀνταποδοῦναι ἡμῖν δυναμένους,
μηδὲ ἐπὶ τοιαύταις αὐτοὺς ἐλπίσιν εὐεργετῶμεν· ψυχρὰ αὕτη ἡ
διάνοια. Τὸν φίλον ἂν καλέσῃς, μέχρι τῆς ἑσπέρας ἡ χάρις·
διὰ τοῦτο τῶν καταβαλλομένων ταχύτερον [a]ἡ τῶν καιρῶν δα-
πανᾶται φιλία· τὸν μέντοι πένητα καὶ ἀνάπηρον ἂν καλέσῃς,
οὐδέποτε ἀπολεῖται ἡ χάρις· τὸν γὰρ [b]πάντοτε μνημονεύοντα
θεὸν, καὶ οὐδέποτε ἐπιλανθανόμενον, ἔχεις αὐτὸν ὀφειλέτην.
Πόσης δὲ [c]καὶ βλακείας, εἰπέ μοι, τὸ μὴ δύνασθαι πένησι συγ-
καθέζεσθαι; Τί λέγεις; Ἀκάθαρτός ἐστι, φησὶ, καὶ ῥυπαρός.
C [d]Καὶ λοῦσον αὐτὸν, καὶ ἀνάγαγε ἐπὶ τράπεζαν τὴν σήν. Ἀλλ'
ἱμάτια ἔχει [e]ἐρρυπωμένα; Καὶ ἄμειψον, καὶ δὸς καθαρὰν στο-
λήν. Οὐχ ὁρᾷς τὸ κέρδος ὅσον; Ὁ Χριστὸς δι' αὐτοῦ παρα-

20 Luc. xiv. 12, 13.

[r] ἐπειδὴ E. [s] Μωσῆς A.B.D.E. [t] ταύτας B.C.H. Sav. cet. [v] ἄκουε pro ἄκουσον A.B.C.D.E. [w] μὲν] + οὖν Edd. οὖν om. A.C.D.E. [x] καὶ γὰρ ὁ φ. κ. Edd. καὶ om. B.C.D. γὰρ om. A.B.C.D. καὶ φ. τις καλῶν E. [y] ὅταν] + ἐνταῦθα Edd. ἐνταῦθα om. A.B.C.H. ἀλλ'—ἀπολάβωμεν om. E. [z] ὁ θεὸς E. [a] ἡ] Sic A.B.D.E.H. ἢ Veron. Sav. Mor. [b] πάντοτε] πάντα C.D. πάντων E. Mox οὐδενὸς pro οὐδέποτε E. [c] καὶ om. E. [d] καὶ superscript. in A. [e] ῥερυπωμένα D.E. ῥεριπωμένα (sic) Veron.

γίνεται, καὶ σὺ ὑπὲρ τούτου μικρολογῇ; τὸν βασιλέα καλῶν
ἐπὶ τὴν τράπεζαν, ὑπὲρ [f]τούτων δέδοικας; Ὑποκείσθωσαν τρά-
πεζαι δύο, καὶ ἡ μὲν ἐκ [g]τούτων πεπληρώσθω, καὶ ἐχέτω
τυφλοὺς, [h]χωλοὺς, κυλλοὺς, τὴν χεῖρα, τὸ σκέλος πεπηρωμέ-
νους, ἀνυποδέτους, ἕνα περικειμένους χιτωνίσκον, καὶ τοῦτον
ἐκτετριμμένον· ἡ δὲ ἑτέρα ἐχέτω δυνάστας, στρατηγοὺς, το- D
πάρχας, ἄρχοντας μεγάλους, ἐνδεδυμένους ἱμάτια πολυτελῆ καὶ
ὀθόνας λεπτὰς, ἐζωσμένους [i]ζώνας χρυσᾶς. Πάλιν ἐνταῦθα ἐν
τῇ τῶν πενήτων τραπέζῃ μήτε ἄργυρος ἔστω, μήτε οἶνος πολὺς,
ἀλλ' ὁ ἀρκῶν καὶ εὐφρᾶναι δυνάμενος· τὰ [k]δὲ ἐκπώματα καὶ τὰ
λοιπὰ σκεύη ἀπὸ ὑέλου [l]κατασκευαζέσθω [m]μόνης· ἐκεῖ δὲ ἐν τῇ
τῶν πλουσίων τραπέζῃ ἔστω μὲν [n]σκεύη τὰ πάντα ἐξ ἀργύρου
καὶ χρυσοῦ, [o]καὶ μηδὲ εἷς φερέτω τὸ ἡμικύκλιον, ἀλλὰ δύο νεα- E
νίαι μόλις αὐτὸ κινείτωσαν· καὶ οἱ ἀμφορεῖς κείσθωσαν ἐφεξῆς
(93) πολλῷ ἄμεινον τοῦ [p]ἀργύρου ἀπολάμποντες τῷ χρυσῷ· ἔστω
δὲ [q]καὶ τὸ ἡμικύκλιον ἁπαλῇ στρωμνῇ πάντοθεν ἐστορεσμένον.
Πάλιν ἐνταῦθα μὲν ἔστωσαν διάκονοι πολλοὶ, τῶν [r]κατακειμένων
οὐχ ἧττον κεκοσμημένοι τοῖς ἱματίοις, καὶ ἐνδεδυμένοι λαμπρῶς,
καὶ ἀναξυρίδας ἔχοντες, καλοὶ μὲν ἰδεῖν, [s]αὐτὸ τῆς ἡλικίας τὸ F
ἄνθος, σφριγῶντες καὶ εὐσωματοῦντες· ἐκεῖ δὲ δύο μόνοι ἔστω-
σαν διάκονοι, πάντα τὸν τῦφον τοῦτον πεπατηκότες· καὶ ἔστω 328
τοῖς μὲν τὰ ἐδέσματα πολυτελῆ, τοῖς δὲ τοσαῦτα [t]ὅσα σβέσαι
τὸν λιμὸν, καὶ εὐφροσύνης ἐμπλῆσαι. [v]Ἆρα εἶπον ἀρκούν-
τως; καὶ μετὰ ἀκριβείας κατεσκευασμέναι [w]εἰσὶν ἀμφότεραι αἱ
τράπεζαι; μή τι ἐνδεῖ; Ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι· καὶ γὰρ τοὺς
[x]κεκλημένους ἐπῆλθον, καὶ τὴν πολυτέλειαν καὶ τῶν σκευῶν καὶ
τῶν στρωμάτων καὶ τῶν ἐδεσμάτων· πλὴν ἀλλὰ καὶ εἴ τι
παρελίπομεν, [y]ἐπεξαγαγόντες τὸν λόγον εὑρήσομεν. Φέρε
οὖν, ἐπειδὴ [z]καλῶς ἡμῖν τὸ πρόσφορον ἀπέλαβε σχῆμα ἑκάστη
τράπεζα, ἴδωμεν ποῦ ὑμεῖς κατακλιθήσεσθε. Ἐγὼ [a]μὲν γὰρ ἐπ' B

[f] τούτου C. [g] τούτου B.C. [h] χωλοὺς, κυλλοὺς] Sic omnes. κυλλοὺς, χωλοὺς Sav. cet. κυλλοὺς καὶ χωλοὺς Veron. [i] ζώνας χρυσᾶς pro χρυσᾶς ζώνας omnes. [k] δὲ om. C. [l] κατασκευαζέσθω B.D.E.H. κατεσκευάσθω Edd. [m] μόνης] καὶ γῆς B.C.H. [n] σκ. τὰ π.] π. τὰ σκ. E. [o] καὶ μηδὲ—κινείτωσαν] ἔστω δὲ καὶ φιάλη ὑπόχρυσος σταθμὸν ἡμιτάλαντον ἕλκουσα, ὡς δύο νεανίας μόλις αὐτὴν κινεῖν B.C.H. Sav. Mor. Utramque clausulam, scilicet hanc post illam, in textum admisit Montef. [p] ἀργυρίου ἐξαστράπτοντες τῷ χρ. C. [q] καὶ accessit ex A.B.D.E. [r] ἀνακειμένων B.C.H. Sav. cet. [s] αὐτὸ] + ἄγοντες A.B.C.H. Sav. cet. [t] ὅσα] + καὶ B.C. [v] ἆρα post ἀρκούντως transp. A.D.E. Veron. [w] εἰσὶν ἀμφ.] ἀμφ. εἰσὶν A.E. κατεσκευασμέναι—ἐνδεῖ] κατεσκευασμένας ἐδείξαμεν ἀμφοτέρας τὰς τραπέζας, ἤ τι πρὸς τὴν κατασκευὴν ἔτι ἐνδεῖ B.C.H. [x] κεκλιμένους C. [y] ἐξαγαγόντες C. [z] καλῶς ἡμῖν τὸ πρ.] Sic omnes. τὸ πρ. καλῶς ἡμῖν Edd. [a] μὲν om. ante corr. A.

ἐκείνην ἄπειμι τὴν τῶν τυφλῶν, τὴν τῶν χωλῶν· ὑμῶν δὲ τάχα
οἱ πλείους ταύτην αἱρήσονται, τὴν τῶν στρατηγῶν, τὴν [b]λαμ-
πρὰν καὶ φαιδράν. Ἴδωμεν οὖν ποία πλείονος γέμει τῆς ἡδο-
νῆς· μήπω γὰρ τὰ μέλλοντα ἐξετάσωμεν· ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ
αὕτη κρατεῖ ἡ ἐμή. Διὰ τί; Ὅτι αὕτη μὲν ἔχει [c]τὸν Χριστὸν
ἀνακείμενον, ἐκείνη δὲ ἀνθρώπους· αὕτη τὸν δεσπότην, ἐκείνη
τοὺς δούλους. Ἀλλὰ μήπω ταῦτα, ἀλλ' ἴδωμεν ποία πλείονα
ἔχει τὴν ἡδονὴν τὴν ἐν τῷ παρόντι. Καὶ κατὰ τοῦτο μὲν οὖν
C πλείων αὕτη [d]ἡ ἡδονή· τὸ γὰρ μετὰ βασιλέως ἀναπεσεῖν,
πλείονα φέρει τὴν ἡδονὴν τοῦ μετὰ τῶν οἰκετῶν. Ἀλλὰ καὶ
τοῦτο [e]ὑπεξέλωμεν, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ πρᾶγμα ἐξετάσωμεν.
Οὐκοῦν ἐγὼ, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ [f]ταύτην ἑλόμενοι τὴν τράπεζαν
[g]μετὰ πολλῆς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς θυμηδίας καὶ ἐροῦμεν
ἅπαντα, καὶ ἀκουσόμεθα· ὑμεῖς δὲ τρέμοντες καὶ δεδοικότες, καὶ
τοὺς ἀνακειμένους αἰδούμενοι, οὐδὲ ἐκτεῖναι χεῖρα τολμήσετε,
καθάπερ εἰς παιδαγωγεῖον, ἀλλ' οὐκ εἰς ἄριστον [h]εἰσελθόντες,
D καθάπερ δεσπότας δεινοὺς τρέμοντες. Ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι οὕτως.
Ἀλλὰ τὰ τῆς τιμῆς, φησὶ, μεγάλα. Καὶ μὴν ἐγὼ ἐν πλείονί
εἰμι τιμῇ· ὑμῶν μὲν γὰρ ἡ εὐτέλεια μείζων φαίνεται, ὅταν καὶ
τῆς [i]αὐτῆς τραπέζης κοινωνοῦντες, δούλων [k]προβάλλησθε ῥή-
ματα. Καὶ γὰρ ὁ δοῦλος τότε μάλιστα φαίνεται, ὅταν μετὰ
τοῦ δεσπότου κατακείμενος ᾖ. Ἐκεῖνος [l]μὲν γὰρ, ἔνθα μὴ
προσῆκεν αὐτῷ, γίνεται, οὐ τοσαύτην ἀπὸ τῆς οἰκειώσεως ἔχων
σεμνότητα, ὅσην τὴν ταπείνωσιν· σφόδρα γὰρ τότε ταπεινοῦ-
ται. Καὶ τὸν δοῦλον ἴδοι τις ἂν λαμπρὸν ὄντα καθ' ἑαυτὸν,
E [m]καὶ τὸν πένητα λαμπρὸν ὄντα καθ' ἑαυτὸν, [n]ἢ ὅταν μετὰ
πλουσίου βαδίζῃ· τὸ γὰρ ταπεινὸν, ὅταν ἐγγὺς ᾖ τοῦ ὑψηλοῦ,
τότε φαίνεται ταπεινὸν, καὶ ἡ παράθεσις τὸ ταπεινὸν ταπεινό-
τερον δείκνυσιν, οὐχ ὑψηλότερον. Οὕτω καὶ ὑμᾶς εὐτελεστέ-
ρους δείκνυσι τὸ μετ' ἐκείνων ἀνακεῖσθαι, ἀλλ' οὐχ ἡμᾶς. Δύο
μὲν οὖν τούτοις πλεονεκτοῦμεν, τῇ τε ἐλευθερίᾳ, καὶ τῇ τιμῇ,
ὧν οὐδὲν ἴσον εἰς ἡδονῆς λόγον ἐστί. Βουλήσομαι γὰρ ἂν
F ἔγωγε [o]ἄρτου μεταλαβεῖν μετ' ἐλευθερίας, ἢ μυρίων ἐδεσμάτων
μετὰ δουλείας. 21 "[p]Κρεῖσσον γὰρ, φησὶ, ξενισμὸς λαχάνων
πρὸς φιλίαν καὶ χάριν, ἢ βοῦς ἀπὸ φάτνης μετ' ἔχθρας." Ὃ
329 γὰρ ἂν εἴπωσιν ἐκεῖνοι, ἀνάγκη τοὺς παρόντας ἐπαινεῖν, ἢ

21 Prov. xv. 17.

[b] λ. καὶ φ. pro φ. καὶ λ. omnes. [c] τὸν Χρ.] Χρ. τὸν C. [d] ἡ om. C. [e] ὑπεξέλθωμεν A.D. Veron. [f] αὐτὴν C. [g] μετὰ] καὶ μετὰ E. [h] ἐλθόντες B.C.D. [i] αὐτῆς om. E. [k] προβάλησθε D.E. [l] μὲν om. E. [m] καὶ τὸν πένητα—καθ' ἑαυτὸν om. E. [n] ἢ] μὴ Sav. cet. repugnantibus libris et Veron. [o] ἄρτου μεταλαβεῖν] φαγεῖν ἄρτον E. [p] κρείσσων A.

[q]προσκρούειν, παρασίτων τάξιν ἀναδεδεγμένους, μᾶλλον [r]δὲ
ἐκείνων χείρους ὄντας. Τοῖς μὲν γὰρ εἰ καὶ μετ᾽ αἰσχύνης καὶ
[s]τοῦ ὑβρίζεσθαι, ὅμως μέτεστι παρρησίας· ὑμῖν δὲ οὐδὲ [t]τού-
του. Ἀλλ᾽ ἡ μὲν εὐτέλεια τοσαύτη· δεδοίκατε γὰρ καὶ κατε-
πτήχατε· ἡ δὲ τιμὴ οὐκέτι. Οὐκοῦν πάσης μὲν ἡδονῆς ἀπεστέ-
ρηται ἡ τράπεζα ἐκείνη, πάσης δὲ αὕτη γέμει θυμηδίας.

Ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐδεσμάτων τὴν φύσιν ἐξετάσωμεν. B
Ἐκεῖ μὲν [v]γὰρ ἀνάγκη καὶ μὴ βουλομένῳ διαρρήγνυσθαι τῷ
πολλῷ οἴνῳ, ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἔνι μὴ βουλόμενον ἐσθίειν καὶ
πίνειν. Ὥστε ἐκεῖ μὲν τὴν ἐκ τῆς τῶν σιτίων ποιότητος ἡδο-
νὴν ἥ τε προλαβοῦσα ἀτιμία ἀφαιρεῖται, καὶ ἡ ἐκ τῆς πλησμο-
νῆς ἀηδία. Οὐ γὰρ ἧττον λιμοῦ τὰ σώματα ἡμῖν ἡ πλησμονὴ
διαφθείρει καὶ ὀδυνᾷ, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον· [w]καὶ ὃν
ἂν θέλῃς μοι δοῦναι, εὐκολώτερον αὐτὸν διαρρηγνύω τῇ πλησμο-
(94) νῇ [x]τοῦ λιμοῦ. [y]Οὕτω γὰρ τοῦτο ἐκείνου φορητότερον, ὅτι
λιμὸν μὲν ἄν τις καὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἐνέγκοι, πλησμονὴν δὲ οὐδὲ C
δύο μόνας· καὶ τούτῳ μὲν προσπαλαίοντες διηνεκῶς οἱ ἐν τοῖς
ἀγροῖς, ἐν ὑγείᾳ εἰσὶ καὶ οὐ δέονται ἰατρῶν· ταύτην δὲ, τὴν
πλησμονὴν λέγω, οὐκ ἂν [z]ἐνέγκαιεν μὴ συνεχῶς καλοῦντες
ἰατρούς· μᾶλλον δὲ καὶ τὴν [a]ἐκείνων βοήθειαν ἤλεγξε πολλάκις
ἡ ταύτης τυραννίς. Καὶ ἡδονῆς μὲν [b]οὖν ἕνεκεν αὕτη τὰ πρῶτα
ἔχει. Εἰ γὰρ ἡ τιμὴ τοῦ ἀτιμάζεσθαι ἡδίων, καὶ τὸ ἐν ἐξουσίᾳ
εἶναι τοῦ ὑποτάσσεσθαι, καὶ τὸ θαρρεῖν τοῦ τρέμειν καὶ δεδοι-
κέναι, καὶ τὸ τῶν ἀρκούντων ἀπολαύειν τοῦ πέρα τοῦ μέτρου D
εἰς τὸ τῆς τρυφῆς καταποντίζεσθαι κλυδώνιον, βελτίων [c]αὕτη
ἐκείνης ἡ τράπεζα καὶ ἡδονῆς ἕνεκεν. Καὶ [d]τὰ τῆς δαπάνης δὲ
ἐνταῦθα [e]βελτίω· ἐκείνη [f]μὲν γὰρ δαπανηρὰ, αὕτη δὲ οὐκέτι.
Ἀλλὰ τί; ἆρα τοῖς ἀνακειμένοις μόνον ἡδίων αὕτη ἡ τράπεζα,
ἢ καὶ τῷ καλοῦντι πλείονα αὕτη φέρει τὴν ἡδονὴν ἐκείνης;
Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μᾶλλον ζητούμενον ἡμῖν. Οὐκοῦν ὁ μὲν
ἐκείνους καλῶν, πρὸ πλειόνων ἡμερῶν παρασκευάζεται, καὶ
[g]πράγματα ἔχειν ἀναγκάζεται καὶ φροντίδας καὶ μερίμνας, E
οὔτε τὰς νύκτας καθεύδων, οὔτε τὰς ἡμέρας ἡσυχάζων· ἀλλὰ

[q] προσκρούειν] κακίζειν B.C.H. [r] δὲ] + καὶ C. [s] τοῦ] τὸ D. Veron. [t] τοῦτο A. [v] γὰρ om. A.D. Mox βουλομένους E. [w] καὶ—δοῦναι] καὶ, εἰ βούλει, ὃν ἂν θέλῃς μοι δὸς, καὶ B.C.H. [x] τοῦ λιμοῦ] ἢ τῷ λιμῷ E. [y] οὕτω B.C.D.E.H. οὕτως A. ὄντως Edd. [z] ἐνέγκαιεν pro ἐνέγκοιεν A.B.C.D.E. [a] ἐκεῖθεν C. [b] οὖν om. B.C. [c] αὕτη ἐκείνης] ἆρα ἐκείνης αὕτη B.C.H. ἆρα αὕτη ἐκείνης Sav. cet. Statim ἡ om. A. [d] τὰ] τὸ D. τὰ om. Veron. [e] βελτίω] Sic E. βέλτιον A. βελτίων D. Veron. βελτίονα B.C.H. Sav. cet. [f] μὲν accessit ex omnibus. [g] πράγματα—μερίμνας] πράγματα καὶ φροντίδας καὶ μερίμνας ἔχειν καταναγκάζεται B.C.H.

ἀναπλάττων [h]παρ' ἑαυτῷ πολλὰ, μαγείροις διαλεγόμενος,
ὀψοποιοῖς, τραπεζοποιοῖς. Εἶτα αὐτῆς τῆς ἡμέρας ἐπιστάσης
ἴδοι τις ἂν αὐτὸν μᾶλλον δεδοικότα, ἢ τοὺς μέλλοντας πυκτεύειν,
μή τι παρὰ λόγον γένηται, μὴ βασκανίᾳ βληθῇ, μὴ κατηγόρους
ἐκεῖθεν λάβῃ πολλούς. Οὗτος δὲ πάσης ταύτης ἀπήλλακται
F τῆς φροντίδος καὶ τῶν πραγμάτων, αὐτοσχεδιάζων τὴν τράπε-
ζαν, καὶ οὐ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν μεριμνῶν. [i]Καὶ μετὰ δὴ
ταῦτα οὗτος μὲν εὐθέως τὴν χάριν ἀπώλεσεν, ἐκεῖνος δὲ ἔχει τὸν
θεὸν ὀφειλέτην, καὶ χρησταῖς τρέφεται ταῖς ἐλπίσι, καθ' ἑκά-
στην ἡμέραν εὐωχούμενος ἀπ' ἐκείνης τῆς τραπέζης. Τὰ μὲν
330 γὰρ σιτία ἀναλίσκεται, ἡ δὲ χάρις οὐκ ἀναλίσκεται, ἀλλὰ καθ'
ἑκάστην ἡμέραν μᾶλλον χαίρει καὶ γάννυται ἐκείνων τῶν τὸν
πολὺν οἶνον ἐμφορηθέντων. Οὐδὲν γὰρ οὕτω τρέφει [k]τὴν
ψυχὴν, ὡς ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ τὸ χρηστὰ προσδοκᾶν. Ἀλλὰ δὴ
τὰ μετὰ ταῦτα ἴδωμεν. Ἐκεῖ μὲν αὐλοὶ καὶ κιθάραι καὶ σύ-
ριγγες, ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν ἀπηχὲς μέλος, ἀλλὰ τί; ὕμνοι, ψαλ-
μῳδίαι. Ἐκεῖ μὲν οἱ δαίμονες ἀνυμνοῦνται, ἐνταῦθα δὲ ὁ πάν-
των δεσπότης θεός. Ὁρᾷς πόσης μὲν αὕτη χάριτος, πόσης δὲ
B ἀγνωμοσύνης ἐκείνη καὶ ἀναισθησίας γέμει; Εἰπὲ γάρ μοι· ὁ
θεός σε ἔθρεψεν ἐκ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ, καὶ δέον αὐτῷ εὐχα-
ριστεῖν μετὰ τὸ τραφῆναι, σὺ δὲ τοὺς δαίμονας [l]ἐπεισάγεις;
τὰ γὰρ διὰ τῶν [m]πηκτίδων οὐδὲν ἄλλο [n]ἐστὶν, ἢ τῶν δαιμόνων
ᾄσματα. Δέον εἰπεῖν, εὐλογητὸς εἶ, κύριε, ὅτι ἔθρεψάς [o]με ἐκ
τῶν ἀγαθῶν [p]σου, καθάπερ [q]τις κύων ἄτιμος, οὐδὲ μέμνησαι,
ἀλλὰ τοὺς δαίμονας ἐπεισάγεις; Μᾶλλον δὲ οἱ μὲν κύνες λα-
C βόντες καὶ μὴ λαβόντες σαίνουσι τοὺς οἰκείους, σὺ δὲ [r]οὐδὲ
τοῦτο. Ὁ κύων καὶ μὴ λαμβάνων σαίνει τὸν δεσπότην, σὺ δὲ
καὶ λαβὼν ὑλακτεῖς κατ' αὐτοῦ. Πάλιν ὁ κύων [s]καὶ εὐεργετού-
μενος παρὰ τοῦ ἀλλοτρίου, οὐδὲ οὕτω καταλύει τὴν ἔχθραν τὴν
πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ ἐπισπᾶται πρὸς φιλίαν· σὺ δὲ καὶ μυρία
πάσχων κακὰ παρὰ τῶν δαιμόνων, ἐπ' ἄριστα αὐτοὺς εἰσάγεις·
ὥστε διπλῇ τοῦ κυνὸς εἶ χείρων. Καλῶς δὲ ἀνεμνήσθην νῦν τῶν
κυνῶν πρὸς τοὺς τότε μόνον εὐχαριστοῦντας, ὅταν εὖ πάσχωσιν.
Αἰδέσθητε, παρακαλῶ, τοὺς κύνας, οἳ καὶ λιμώττοντες σαίνουσι
D τοὺς δεσπότας· σὺ δὲ ἂν ἀκούσῃς, ὅτι ὁ δαίμων τινὰ ἐθεράπευ-
σεν, [t]ἀφίης εὐθέως τὸν δεσπότην, ὦ κυνῶν ἀλογώτερε. Ἀλλ'

[h] παρ' ἑαυτῷ omnes. ἐν ἑαυτῷ Edd. [i] καὶ] ἀλλ' ἴδωμεν καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις B.C.H. [k] τὴν superscript. in A. [l] εἰσάγεις E. [m] πυκτίδων E. Veron. παικτίδων D. [n] ἐστὶν accessit ex A.C.D.E. Mox τῶν assumtum ex A.B.C.D.E. [o] με] ἡμᾶς A. [p] σου] + σὺ δὲ B.C.D.H. Sav. cet. + σὺ δὲ in marg. a 2da manu A. [q] τις κ.] κ. τις B.C.H. [r] οὐδὲ] οὐ A.D. Veron. [s] καὶ om. B.C. Mox τοῦ om. E. [t] ἀφεὶς D.E.

αἱ πόρναι, φησὶν, ἡδονὴν ἔχουσιν ὁρώμεναι. Ποίαν ἡδονήν;
ποίαν [v]δὲ οὐκ ἀτιμίαν; Πορνεῖον γέγονέ σου ἡ οἰκία, μανία καὶ
οἶστρος· καὶ οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ἡδονὴν καλῶν; Ἂν μὲν οὖν
ἐξῇ [w]χρήσασθαι, πάσης ἡδονῆς μείζων ἡ αἰσχύνη καὶ ἡ ἐκ ταύ-
της ἀηδία, [x]πορνεῖον τὴν οἰκίαν ποιεῖν, καθάπερ χοίρους ἐγκα-
λινδουμένους βορβόρῳ. Ἂν δὲ μέχρι τοῦ φανῆναι μόνον, ἰδοὺ E
πάλιν ὀδύνη μείζων· [y]ἡ γὰρ ὄψις οὐχ ἡδονὴ, ὅταν ἡ χρῆσις μὴ
ᾖ, ἀλλὰ καὶ μείζων ἡ ἐπιθυμία, [z]καὶ σφοδροτέρα ἡ φλόξ.
[a]Ἀλλὰ τὸ τέλος βούλει μαθεῖν; Οἱ μὲν τοῖς μαινομένοις καὶ
τοῖς παραπλῆξιν ἐοίκασιν ἀπὸ τῆς τραπέζης ἀνιστάμενοι, θρα-
(95) σεῖς, ὀργίλοι, καταγέλαστοι καὶ τοῖς ἀνδραπόδοις· καὶ οἱ μὲν
οἰκέται ἀναχωροῦσι νήφοντες, οὗτοι δὲ μεθύοντες. Ὢ τῆς
αἰσχύνης. Ἐκεῖ δὲ τοιοῦτον οὐδὲν, ἀλλ' εὐχαριστίᾳ τὴν τρά- F
πεζαν κατακλείσαντες, οὕτως ἀναχωροῦσιν οἴκαδε, ἡδόμενοι κα-
θεύδοντες, ἡδόμενοι ἐγειρόμενοι, [b]πάσης αἰσχύνης ἀπηλλαγμένοι
καὶ κατηγορίας. [c]Εἰ βούλει καὶ αὐτοὺς τοὺς κεκλημένους ἰδεῖν, 331
ὄψει [d]τούτους μὲν τοιούτους ὄντας ἔνδον, ὅπερ οὗτοι ἔξω, τυ-
φλοὺς, ἀναπήρους, χωλούς· καὶ οἷα τούτων τὰ σώματα, [e]τοιαῦ-
ται ἐκείνων αἱ ψυχαὶ, ὑδέρῳ καὶ φλεγμονῇ κατεχόμεναι.
Τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀπόνοια· μετὰ [f]γὰρ τὴν τρυφὴν πήρωσις
γίνεται· τοιοῦτον [g]γὰρ ἡ πλησμονὴ καὶ ἡ μέθη, χωλοὺς καὶ
κυλλοὺς ποιοῦσα. Καὶ ὄψει καὶ τούτους τοιαύτας ἔχοντας
ψυχὰς, οἷα [h]οὗτοι τὰ σώματα, λαμπρὰς, κεκοσμημένας. Οἱ
γὰρ ἐν εὐχαριστίᾳ ζῶντες, οἱ τῆς αὐταρκείας μηδὲν πλέον ἐπι-
ζητοῦντες, οἱ φιλοσοφοῦντες [i]οὕτως εἰσὶν ἐν πάσῃ φαιδρότητι.
Ἴδωμεν δὲ καὶ ἐνταῦθα [k]κἀκεῖ τὸ τέλος. Ἐκεῖ μὲν ἡδονὴ ἀκό- B
λαστος, [l]γέλως κεχυμένος, μέθη, εὐτραπελία, αἰσχρολογία·
ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ αἰδοῦνται αἰσχρὰ φθέγγεσθαι, διὰ τῶν
πορνῶν τοῦτο [m]γίνεται· ἐνταῦθα δὲ φιλανθρωπία, ἡμερότης.
Τῷ μὲν οὖν [n]ἐκείνους καλοῦντι [o]παρέστηκε κενοδοξία ὁπλίζουσα
αὐτόν· τῷ [p]δὲ ἐνταῦθα φιλανθρωπία καὶ ἡμερότης. [q]Ἐκείνην C

[v] δὲ] + μᾶλλον E. [w] Edebatur χρήσασθαι πάσῃ ἡδονῇ, μείζων κ. τ. ἑ. et sic ante corr. A.D. χρήσασθαι, πάσης ἡδονῆς μείζων E. χρήσασθαι πάσαις ἡδοναῖς, μείζων ex corr. A.D. πάσῃ χρήσασθαι ἡδονῇ, μείζων B.C.H. [x] πορνεῖον τὴν οἰκίαν ποιεῖν (ποιεῖς Veron.)] Sic A.D. Veron. πορνεῖον ποιεῖ τὴν οἰκίαν E. πῶς δαί; (δὲ ex corr. B.) οὐ χαλεπὸν τὸ τὴν οἰκίαν πορνεῖον ποιεῖν, καὶ ἥδεσθαι B.C.H. Mox ἐγκαλινδουμένην Veron. [y] ἡ γὰρ—ἀλλὰ καὶ] τῇ γὰρ ὄψει ὅταν χρῆσις μὴ ᾖ, οὐχ ἡδονὴ, ἀλλὰ λύπη τὸ πρᾶγμα· καὶ B.C.H. [z] καὶ om. E. [a] ἀλλὰ] + καὶ E. [b] πάσης] + δὲ D.E. [c] εἰ om. B.C.H. [d] τούτους] ἐκείνους E. [e] τοιαῦται] Sic A.B.D.E. Veron. τοιαῦτα Sav. cet. [f] γὰρ] δὲ B.C.H. [g] γὰρ om. C. [h] ἐκεῖνοι E. [i] οὕτως] οὗτοι B.C. [k] κἀκεῖ pro καὶ ἐκεῖ A.B.C.D.E. [l] γέλως κεχ. om. C. [m] γίνεται] γίνεσθαι D. γίνεσθαι θέλουσιν B.C.H. [n] ἐκείνους] ἐκεῖ B.C. [o] παρέστηκε] παρέστι (hoc ex corr.) καὶ A. [p] δὲ in marg. habet A. [q] ταύτην pro ἐκείνην et ἐκείνην pro ταύτην E. γὰρ om. idem.

μὲν γὰρ τὴν τράπεζαν φιλανθρωπία συνίστησι, ταύτην δὲ κενοδοξία καὶ ὠμότης ἐξ ἀδικίας καὶ πλεονεξίας. Κἀκείνη μὲν καταλήγει εἰς ἅπερ εἶπον, εἰς ἀπόνοιαν, εἰς ἔκστασιν, εἰς μανίαν· τοιαύτη γὰρ ἡ τῆς κενοδοξίας βλάστη· αὕτη δὲ εἰς εὐχαριστίαν καὶ δόξαν θεοῦ. Καὶ ὁ ἔπαινος δὲ ὁ [r]*παρὰ ἀνθρώπων ταύτῃ πλείων· ἐκείνῳ μὲν γὰρ καὶ βασκαίνουσι, τοῦτον δὲ ὡς κοινὸν*
D *πατέρα πάντες ἔχουσι καὶ οἱ μὴ παθόντες εὖ.* [s]*Καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἠδικημένων καὶ οἱ μηδὲν ἠδικημένοι συναλγοῦσι, καὶ* [t]*κοινῇ γίνονται πάντες ἐχθροί· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πασχόντων εὖ καὶ οἱ μὴ παθόντες εὖ, καθάπερ οἱ παθόντες, ἐπαινοῦσι καὶ θαυμάζουσι τὸν πεποιηκότα. Κἀκεῖ* [v]*μὲν πολὺς ὁ φθόνος, ἐνταῦθα δὲ πολλὴ ἡ κηδεμονία, πολλαὶ παρὰ πάντων εὐχαί. Καὶ ἐνταῦθα μὲν ταῦτα· ἐκεῖ δὲ, ὅταν ὁ Χριστὸς παραγένηται, οὗτος μὲν στήσεται μετὰ* [w]*πολλῆς τῆς παρρησίας, καὶ ἀκούσεται*
E *ἐπὶ πάσης τῆς οἰκουμένης,* [22]*“Πεινῶντά με εἶδες, καὶ ἔθρεψας· γυμνὸν, καὶ ἐνέδυσας· ξένον, καὶ συνήγαγες,” καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἐκεῖνος δὲ* [x]*τὰ ἐναντία ἀκούσεται,* [23]*“Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ·” καὶ πάλιν, “Οὐαὶ οἱ κατασπαταλῶντες ἐπὶ ταῖς στρωμναῖς αὐτῶν, καὶ οἱ καθεύδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων, οἱ πίνοντες τὸν διϋλισμένον οἶνον, καὶ τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι· ὡς ἑστῶτα ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ ὡς φεύγοντα.”*

Ταῦτα ἡμῖν οὐχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλ' ὥστε μεταθεῖναι ὑμῶν
F *τὴν γνώμην, καὶ μηδὲν ὑμᾶς ἀκερδὲς ποιεῖν. Τί οὖν, φησὶν,* [y]*ὅτι καὶ ταῦτα κἀκεῖνα ποιῶ; Πολὺς οὗτος ὁ λόγος παρὰ πᾶσι. Καὶ ποία ἀνάγκη, εἰπέ μοι, ἐξὸν πάντα χρησίμως ποιεῖν, διαιρεῖν,* [z]*καὶ τὰ μὲν εἰς οὐδὲν δέον, ἀλλὰ καὶ εἰκῇ ἀναλίσκειν, τὰ δὲ χρησίμως; Εἰπέ μοι, εἰ σπείρων τὰ μὲν εἰς*
332 *πέτραν ἔρριπτες, τὰ δὲ εἰς γῆν ἀρίστην, ἆρα ἂν ἀπέχρησέ σοι τοῦτο, καὶ εἶπες* [a]*ἄν· τί γὰρ βλάπτει, ἂν τὰ μὲν εἰκῇ, τὰ δὲ εἰς ἀρίστην* [b]*ῥίψωμεν γῆν; Διὰ τί γὰρ μὴ πάντα εἰς ἀρίστην;* [c]*διὰ τί τὸ κέρδος ἐλαττοῖς;* [d]*Κἂν μὲν συνάγειν δέῃ χρήματα, οὐκ ἐρεῖς τοῦτο, ἀλλὰ πάντοθεν συνάγεις, ἐκεῖ δὲ οὐκέτι· κἂν δανείζειν δέῃ, οὐκ ἐρεῖς,* [e]*διὰ τί τὰ μὲν τοῖς ἀπόροις, τὰ δὲ τοῖς εὐπόροις δώσομεν, ἀλλὰ πάντα ἐκείνοις· ἐνταῦθα δὲ, ἔνθα* [f]*το-*

22 Matth. xxv. 35 sqq. 23 Matth. xxv. 26. Amos vi. 4—6.

[r] *παρὰ τῶν ἀ.* D. [s] *καὶ* om. D.E. Veron. et ante corr. A. [t] *κοινοὶ* D.E. Veron. et ex corr. A. [v] *μὲν*] + *γὰρ* D. [w] *πάσης* C. [x] *τἀναντία* C. [y] *ὅτι καὶ*] *ἂν* B.C.H. *κἂν* Sav. cet. [z] *καὶ τὰ μὲν*] *μὴ μόνον τὰ μὲν* B.C.H. *καὶ τὰ μὲν μὴ μόνον* Sav. cet. [a] *ἂν* om. C.H. [b] *ῥ. γῆν* pro *γῆν ῥ.* omnes. [c] *διὰ*] *ἀλλ' ἴδωμεν διὰ* A.D.E.Veron. [d] *κἂν—δανείζειν δέῃ* (*δέοι* Codd. et Edd.) *οὐκ ἐρεῖς*] *καὶ σὺ μὲν χρήματα συνάγων, οὐκ ἐρεῖς διὰ τί, ἀλλὰ μόνον πάντοθεν συνάγεις· κἂν δανείζειν δέοι, οὐδαμῶς τοῦτο λέγεις* B.C.H. [e] *διὰ τί* om. E. [f] *τοσοῦτο* C. Statim *τὸ* assumtum ex B.C.D.E.

σοῦτον τὸ κέρδος, [g]οὐ λογίζῃ τοῦτο, καὶ παύσῃ ποτὲ τοῦ εἰκῇ
[h]δαπανᾶσθαι καὶ μάτην ἀναλίσκειν; Ἀλλ' ἔχει καὶ τοῦτο
κέρδος, φησί. Ποῖον, εἰπέ μοι; Τὰς φιλίας αὔξει. Οὐδὲν B
ἀνθρώπων ψυχρότερον [i]ἀπὸ τούτων φίλων γινομένων, ἀπὸ τῆς
τραπέζης καὶ πλησμονῆς· τῶν παρασίτων αἱ φιλίαι ἐντεῦθεν
τίκτονται μόνον. Μὴ ὑβρίσῃς πρᾶγμα οὕτω θαυμαστὸν, τὴν
ἀγάπην, μηδὲ ταύτην αὐτῆς εἶναι ῥίζαν φῇς· [k]ὥσπερ ἂν εἴ τις
δένδρου [l]χρυσὸν καὶ λίθους τιμίους φέροντος τὴν ῥίζαν οὐχὶ
τοιαύτην ἔλεγεν εἶναι, ἀλλ' ἀπὸ σηπεδόνος τίκτεσθαι. Τοῦτο
καὶ σὺ ποιεῖς· κἂν γὰρ τεχθῇ φιλία ἐντεῦθεν, οὐδὲν αὐτῆς C
ψυχρότερον γένοιτ' ἄν. Ἀλλ' [m]ἐκεῖναι αἱ τράπεζαι [n]φιλίαν
ποιοῦσιν, οὐχὶ πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς [o]τὸν θεὸν, καὶ
(96) ἐπιτεταμένην, ὅταν ἐπιτεταμέναι γίνωνται. [p]Ὁ μὲν γὰρ τὰ
μὲν ἐνταῦθα, τὰ δὲ ἐκεῖ [q]καταναλίσκων, κἂν πολλὰ δῷ, οὐδὲν
μέγα πεποίηκεν· ὁ δὲ πάντα ἐνταῦθα ἀναλίσκων, κἂν ὀλίγα
δεδωκὼς ᾖ, τὸ πᾶν εἰργάσατο. Τὸ γὰρ ζητούμενον οὐχὶ πολλὰ
δοῦναι, ἢ ὀλίγα, ἀλλὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως μὴ ἔλαττον. Ἐν-
νοῶμεν τὸν τὰ πέντε τάλαντα, καὶ τὸν τὰ δύο· ἐννοῶμεν τὴν
τοὺς δύο ὀβολοὺς καταβαλοῦσαν· ἐννοῶμεν τὴν [r]χήραν τὴν ἐπὶ D
τοῦ Ἡλία. Οὐκ εἶπεν ἐκείνη ἡ τοὺς δύο ὀβολοὺς καταβαλοῦσα·
τί γὰρ βλάπτει, ἂν τὸν μὲν ἕνα ὀβολὸν ἐμαυτῇ κατάσχω, τὸν
δὲ ἕνα δῶ; ἀλλ' ὅλον ἔδωκε τὸν βίον· σὺ δὲ ἐν τοσαύτῃ ἀφθο-
νίᾳ ὢν, ἐκείνης φειδωλότερος εἶ. Μὴ τοίνυν ἀμελῶμεν τῆς
ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ἐπιθώμεθα [s]τῇ ἐλεημοσύνῃ. Οὐδὲν γὰρ
ταύτης βέλτιον· καὶ δείξει ὁ μέλλων χρόνος· τέως δὲ καὶ ὁ
παρὼν ἔδειξεν. Εἰς δόξαν τοίνυν τοῦ θεοῦ ζήσωμεν, καὶ τὰ
αὐτῷ δοκοῦντα πράττωμεν, ἵνα καταξιωθῶμεν τῶν ἐπηγγελ- E
μένων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ
φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ
πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[g] οὐ] διὰ τί οὐ B.C.H. Sav. cet. Statim λογίσῃ E. [h] δαπανᾶν E. [i] ἀπὸ τούτων—τίκτονται μόνον.] ἀπὸ τραπέζης καὶ πλησμονῆς τῶν παρασίτων φίλων γινομένων· οὐδὲν φιλίας ἀηδέστερον ἐντεῦθεν τὴν ἀρχὴν λαμβανούσης. B.C.H. ἀπὸ τούτων φ. γ. ἀπὸ τῆς τρ. καὶ πλησμονῆς τῶν παρασίτων· οὐδὲν φιλίας—λαμβανούσης Sav. cet. [k] ὥσπερ] + γὰρ B.C. [l] χρυσοῦ E. [m] αὗται E. [n] φιλίας C. [o] τὸν om. B.C.D. [p] ὁ μὲν γὰρ τὰ μὲν ἐνταῦθα] ὁ μὲν γὰρ ἐνταῦθα τὰ μὲν A. Veron. ὁ γὰρ τὰ μὲν ἐνταῦθα B.C. [q] ἀναλίσκων D.H. [r] χήραν] + ἐκείνην D. [s] τὴν ἐλεημοσύνην E.

ΛΟΓΟΣ Β.

333 [1]Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι, καὶ αἰτούμενοι ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ· περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν
B ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες, καὶ αὐξανόμενοι [a]ἐν τῇ ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ.

ΔΙΑ τοῦτο, ποῖον; Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ τὴν ἀγάπην· ἐπειδὴ χρηστὰς ἔχομεν [b]ἐλπίδας, εὐέλπιδές ἐσμεν καὶ περὶ τῶν μελλόντων αἰτεῖν. Καθάπερ γὰρ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἐκείνους μάλιστα διεγείρομεν τοὺς ἐγγὺς ὄντας τῆς νίκης· οὕτω δὴ καὶ ὁ Παῦλος τούτους μάλιστα παρακαλεῖ τοὺς τὸ πλέον κατωρθωκότας. "Ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, φησὶν,
C οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι." Οὐ μίαν ἡμέραν [c]ὑπερευχόμεθα, οὐδὲ δύο, οὐδὲ τρεῖς. Ἐνταῦθα καὶ τὴν ἀγάπην δείκνυσι, καὶ ἠρέμα [d]αὐτοὺς αἰνίττεται, ὡς οὐδέπω πρὸς τὸ τέλος ἐφθακότας· [e]τὸ γὰρ, "ἵνα πληρωθῆτε," τοῦτο δηλοῦντος ἦν. Καὶ ὅρα [f]μοι τὴν σύνεσιν τοῦ μακαρίου τούτου· [g]οὐδαμοῦ τοῦ παντὸς [h]αὐτοὺς ἀπεστερῆσθαί φησιν, ἀλλὰ λείπειν αὐτούς. [i]Πανταχοῦ τὸ, "ἵνα πληρωθῆτε," τοῦτο δηλοῖ. Καὶ πάλιν, "εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ·" καὶ πάλιν, "ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι·" καὶ πάλιν, "εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν
D καὶ μακροθυμίαν." [k]Τὸ γὰρ "πᾶσαν" [l]ἀεὶ προστιθέναι, μαρτυροῦντός ἐστι καί τι τοῖς κατορθοῦσιν, εἰ καὶ μὴ τὸ πᾶν. [m]Καὶ, "ἵνα πληρωθῆτε," φησὶν, οὐχ ἵνα λάβητε· ἔλαβον γάρ· ἀλλὰ τὸ λεῖπον ἵνα πληρωθῆτε. Οὕτω καὶ ὁ ἔλεγχος ἀνεπαχθὴς [n]ἐγίνετο, καὶ τὸ ἐγκώμιον οὐκ ἠφίει αὐτοὺς καταπεσεῖν καὶ γενέσθαι ὑπτίους, ὁλοσχερὲς γενόμενον. Τί [o]δέ ἐστιν, "ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ;" [p]Διὰ τοῦ υἱοῦ προσάγεσθαι [q]ἡμᾶς [r]αὐτῷ, οὐκέτι δι᾽ ἀγγέλων. Ὅτι

[1] Cap. I. v. 9, 10.

Hom. II. [a] ἐν] ἐπὶ A. [b] τὰς ἐλπίδας E. [c] ὑπερχόμενοι C. Mox οὐδὲ τρεῖς B.C.D.E.H. οὐ τρεῖς Edd. et ante corr. A. [d] αὐτοὺς αἰν. ὡς οὐδέπω] αἰν. οὐδέπω αὐτοὺς B.C.H. [e] τὸ γὰρ—ἦν om. B.C.H. [f] μοι om. E. [g] οὐδαμῶς A. [h] αὐτοὺς om. B.C.H. λέγει pro φησιν iidem. [i] πανταχοῦ—πληρωθῆτε] τὸ γὰρ ἵνα πληρωθῆτε πανταχοῦ B.C.H. πανταχοῦ cum praecedentibus nectunt Sav. cet. [k] τὸ] τῷ B.C.H. [l] ἀεὶ προστιθέναι] Sic Cat. δεῖ (δὴ ex corr. A.) προστιθέναι A.D. διόλου προστιθέναι E. προστιθέναι αὐτὸν B.C.H. Haec desunt in Editis. [m] καὶ] ὅρα B.C.H. εἶπεν pro φησὶν iidem. [n] ἐγίνετο pro ἐγένετο A.B.D.E. Cat. [o] δαὶ C. [p] διὰ] τουτέστι διὰ B.C.H. Sav. cet. [q] ὑμᾶς Edd. invitis libris et Cat. ὑμᾶς ex corr. E. [r] αὐτῷ] χρὴ B.C.H. αὐτῷ χρὴ Sav. cet.

μὲν οὖν δεῖ προσάγεσθαι, ἔγνωτε· λείπει δὲ ὑμῖν [s]τὸ τοῦτο
μαθεῖν, καὶ διὰ τί τὸν υἱὸν ἔπεμψεν. Εἰ γὰρ δι' ἀγγέλων ἔδει E
σώζεσθαι, οὐκ ἂν [t]αὐτὸν ἔπεμψεν, οὐκ ἂν ἐξέδωκεν. "Ἐν
πάσῃ σοφίᾳ, [v]φησὶ, καὶ συνέσει πνευματικῇ." Ἐπειδὴ γὰρ
αὐτοὺς οἱ φιλόσοφοι [w]ἠπάτων, [x]βούλομαι ὑμᾶς ἐν πνευματικῇ,
φησὶ, σοφίᾳ εἶναι, μὴ κατὰ τὴν σοφίαν τῶν ἀνθρώπων. Εἰ
δὲ ὥστε τὸ [y]θέλημα μαθεῖν πνευματικῆς δεῖ σοφίας, [z]ὥστε τὴν
οὐσίαν, τί ἐστιν, εὐχῶν διηνεκῶν. [a]Καὶ δείκνυσιν ἐνταῦθα
[b]τοῦτο, ὅτι ἐξ ἐκείνου ὁ Παῦλος [c]εὔχεται, καὶ οὐδέπω ἤνυσε,
καὶ οὐκ ἀπέστη· τὸ γὰρ, "ἀφ' ἧς ἡμέρας [d]ἠκούσαμεν," τοῦτο F
δηλοῖ. Κατάγνωσιν δὲ [e]αὐτοῖς [f]φέρει, εἰ ἐξ ἐκείνου καὶ εὐχαῖς
βοηθούμενοι μὴ ἀνεκτήσαντο ἑαυτούς. "Καὶ αἰτούμενοι,"
(97) φησὶ, [g]μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς· τοῦτο γὰρ [h]δείκνυσιν,
ὅτι ἔγνωτε, ἀλλὰ [i]δεῖ τι καὶ ἐπιγνῶναι. "Εἰς τὸ περιπα- 334
τῆσαι ὑμᾶς, [k]φησὶν, ἀξίως τοῦ κυρίου. Ἐνταῦθα περὶ [l]βίου
καὶ τῶν ἔργων φησί· καὶ γὰρ [m]καὶ τοῦτο πανταχοῦ ποιεῖ· ἀεὶ
[n]τῇ πίστει συζεύγνυσι τὴν πολιτείαν. "Εἰς πᾶσαν ἀρέ-
σκειαν." Πῶς [o]δὲ, "πᾶσαν ἀρέσκειαν;" "Ἐν παντὶ ἔργῳ
ἀγαθῷ [p]καρποφοροῦντες, καὶ αὐξανόμενοι ἐν τῇ ἐπιγνώσει τοῦ
θεοῦ." [q]Ὥσπερ, φησὶν, ἀθρόως ὑμῖν ἑαυτὸν ἀπεκάλυψε, καὶ
ὥσπερ τηλικαύτην ἐλάβετε γνῶσιν, οὕτω καὶ πολιτείαν ἀξίαν
ἐπιδείξασθε τῆς πίστεως· μεγάλης [r]γὰρ αὕτη δεῖται πολιτείας,
καὶ πολλῷ μείζονος, ἢ ἡ παλαιά. Ὁ γὰρ τὸν θεὸν εἰδὼς, καὶ B
τοῦ θεοῦ δοῦλος εἶναι καταξιωθεὶς, μᾶλλον δὲ καὶ υἱὸς, ὅρα ὅσης
δεῖται ἀρετῆς.

[2]"Ἐν [s]πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι." Ἐνταῦθα περὶ τῶν
πειρασμῶν καὶ τῶν διωγμῶν [t]φησιν· εὐχόμεθα ἵνα πληρωθῆτε

2 v. 11.

[s] τὸ] Sic D. Cat. Veron. τὸ om. A.E. ἔτι pro τὸ B.C.H. Sav. cet. [t] αὐτὸν omnes. τὸν υἱὸν Edd. [v] φησὶ om. B.C.D. φησὶ σοφίᾳ inverso ord. E. [w] ἠπάτουν E. Cat. [x] βούλομαι—ἀνθρώπων] βούλεται αὐτοὺς τῆς τοιαύτης ἀπάτης ἀπαγαγεῖν, καί φησι· θέλω ὑμᾶς (ἡμᾶς F.) ἐν πν. σοφίᾳ εἶναι, καὶ οὐχὶ κατὰ τ. σ. τῶν ἀ. B.C.H. [y] θέλημα] + θεοῦ B.C.H. Sav. cet. [z] ὥστε—διηνεκῶν] τί ἐστιν εἰπεῖν περὶ τῶν λεγόντων τὴν οὐσίαν εἰδέναι, εὐχῶν δὲ δεῖ διηνεκῶν τὸ θέλημα μαθεῖν super rasuram ab eadem manu E. τὸ τὸν θεὸν εἰδέναι, λείπεται διηνεκῶν εὐχῶν δεῖν· ὥστε τὴν οὐσίαν τί ἐστι μαθεῖν, εὐχῶν διηνεκῶν χρὴ B.C.H. [a] καὶ om. B.C.H. [b] τοῦτο accessit ex omnibus. [c] ηὔχετο E. Statim καὶ om. C. [d] ἠκούσατε A.D. Veron. et ante corr. E. [e] αὐτοῖς] + πολλὴν B.C.H. Sav. cet. [f] φέρει] + τὸ τῆς προσθήκης B.C.H. [g] μετὰ] τουτέστι μετὰ B.C.H. Sav. cet. [h] δείκνυσιν ὅτι] Sic (sed ὅτι in marg. a 2da manu) A. δείκνυσιν D. Veron. δείκνυσιν οὐκ E. δείκνυσι τὸ Sav. cet. λέγει διὰ τὸ B.C.H. [i] δεῖ τι] τί δεῖ E. [k] φησὶν om. B.C.H. Sav. cet. [l] τοῦ βίου D. [m] καὶ om. E. [n] τὴν πίστιν σ. τῇ πολιτείᾳ E. [o] δὲ] εἰς B.C.H. [p] καρποφ.] + φησὶ B.C.H. [q] ὥσπερ φησὶν] ὡσεὶ ἔλεγεν, ὥσπερ B.C.H. Statim ἀθρόον E. [r] γὰρ om. E. [s] πάσῃ] + φησὶ A.D.E. [t] φησιν] λέγει B.C.

δυναμούμενοι, ὥστε μὴ ἀκηδιᾶσαι, μηδὲ ἀπογνῶναι· "[v]κατὰ τὸ
κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ·" [w]ἀλλ' ἵνα τοιαύτην ἀναλάβητε προ-
θυμίαν, [x]οἵαν πρέπει τῇ ἰσχύϊ τῆς δόξης αὐτοῦ δοῦναι. "Εἰς
πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν." Ὃ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι·
συντόμως εὐχόμεθα, [y]φησὶν, ὥστε ἐνάρετον ὑμᾶς βίον σχεῖν
C καὶ τῆς πολιτείας ἄξιον, καὶ στῆναι βεβαίως, [z]δυναμωθέντας ὡς
εἰκὸς ἀπὸ θεοῦ δυναμωθῆναι. Διὰ τοῦτο τέως οὐδέπω ἅπτεται
δογμάτων, ἀλλ' ἐν τῷ βίῳ στρέφεται, ἔνθα οὐδὲν εἶχεν ἐγκαλέ-
σαι· καὶ ἐπαινέσας ἐφ' οἷς ἐχρῆν, τότε καθίησιν εἰς κατηγορίαν.
Τοῦτο καὶ πανταχοῦ ποιεῖ· [a]ὅταν μέλλῃ τισὶ γράφειν, ἔχων
μέν [b]τι ἐγκαλεῖν, ἔχων δὲ καί τι ἐπαινέσαι, πρότερον [c]ἐπαινεῖ,
καὶ τότε καθίησιν εἰς τὰ ἐγκλήματα. Οἰκειοῦται γὰρ πρότε-
ρον τὸν ἀκροατὴν, καὶ τὴν κατηγορίαν ἀπαλλάττει πάσης ὑπο-
D ψίας, καὶ δείκνυσιν ὅτι αὐτὸς μὲν ἐβούλετο διόλου ἐγκωμιάζειν,
ὑπὸ δὲ τῆς ἀνάγκης εἰς τούτους [d]ἐμβιβάζεται τοὺς λόγους.
[e]Τοῦτο καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ πρὸς Κορινθίους ποιεῖ. Ἐπαινέσας
γὰρ αὐτοὺς μυρία ὡς ἀγαπῶντας αὐτὸν, καὶ ἀπὸ τοῦ πεπορνευ-
κότος, τότε εἰς κατηγορίαν καθίησιν. Ἐν δὲ τῇ πρὸς Γαλάτας
οὐκέτι, [f]ἀλλὰ τοὐναντίον· μᾶλλον δὲ εἴ τις ἐξετάσειε, κἀκείνη
ἐξ ἐπαίνου ἡ κατηγορία. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτῶν οὐδὲν εἶχε κατόρ-
θωμα τότε εἰπεῖν, καὶ σφοδρὸν τὸ ἔγκλημα ἦν, καὶ πάντες
E διεφθάρησαν, καὶ φέρειν ἠδύναντο ἰσχυροὶ ὄντες, ἀπὸ κατηγο-
ρίας ἄρχεται λέγων, [3]"Θαυμάζω·" ὥστε καὶ τοῦτο ἐγκώμιόν
ἐστιν. Ὕστερον δὲ αὐτοὺς ἐπαινεῖ, οὐκ ἐπὶ τοῖς παροῦσιν,
ἀλλ' ἐπὶ τοῖς παρελθοῦσι, λέγων, ὅτι "Εἰ δυνατὸν, τοὺς
ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι." "Καρποφο-
ροῦντες," φησί· τοῦτο περὶ ἔργων· "δυναμούμενοι·" [g]περὶ
F πειρασμῶν. "Εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν·" μακρο-
θυμίαν πρὸς ἀλλήλους, ὑπομονὴν πρὸς τοὺς ἔξω. Μακροθυμεῖ
γάρ τις πρὸς ἐκείνους, οὓς δυνατὸν καὶ ἀμύνασθαι, ὑπομένει δὲ
335 οὓς οὐ δύναται ἀμύνασθαι. Διὰ τοῦτο ἐπὶ [h]μὲν θεοῦ οὐδέποτε
ὑπομονὴ λέγεται, μακροθυμία δὲ [i]πολλαχοῦ· καθὼς αὐτὸς οὗτος
ὁ μακάριός φησι, γράφων ἀλλαχοῦ· [4]"Ἢ τοῦ πλούτου τῆς

3 Gal. i. 6. iv. 15. 4 Rom. ii. 4.

[v] Haec κατὰ—αὐτοῦ ante ὥστε μὴ ἀκ. transp. E. [w] ἀλλ' ἵνα] ἵνα, φησὶ B.C.H. Sav. cet. [x] οἵαν A.C.D.E. Cat. Edebatur οἷα. [y] φησὶν om. B.C. [z] δυναμωθέντας—δυναμωθῆναι] ὡς εἰκὸς τοὺς ἀπὸ θ. δυναμωθέντας B.C.H. Sav. cet. [a] ὅταν] + γὰρ B.C.H. Sav. cet. [b] τι om. C. [c] ἐγκαλεῖ ante corr. A. [d] ἐκβιβάζεται C. ἐκβιάζεται E. [e] τοῦτο] + γὰρ A. Mox προτέρᾳ om. E. [f] ἀλλὰ—κἀκείνη] ἀλλ' E. [g] περὶ π.] τοῦτο περὶ π. B.C.H. περὶ π. τοῦτο Sav. cet. [h] μὲν om. E. [i] πανταχοῦ B.C.H. Statim καθὼς καὶ αὐτὸς C.

χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας κατα-
φρονεῖς;" "Εἰς πᾶσαν." Μὴ νῦν μὲν, μετὰ [k]δὲ ταῦτα οὐκέτι.
"'Εν πάσῃ, φησὶ, σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ." Ἄλλως
γὰρ οὐκ ἔνι τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐπιγνῶναι. Καίτοιγε ᾤοντο τὸ
θέλημα αὐτοῦ ἔχειν, ἀλλ' οὐ πνευματικὴ ἦν ἡ σοφία. "Εἰς
τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς, φησὶν, ἀξίως τοῦ κυρίου." Τοῦτο γὰρ
ὁδὸς γίνεται τῆς ἀρίστης πολιτείας. Ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ τὴν
φιλανθρωπίαν καταμαθών· καταμανθάνει δὲ, ἂν ἴδῃ τὸν υἱὸν
ἐκδεδομένον· μείζονα ἕξει προθυμίαν. Καὶ ἄλλως δὲ οὐ τοῦτο B
εὐχόμεθα μόνον ἵνα μάθητε, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων [l]ἐπι-
δείκνυσθε· ὁ γὰρ εἰδὼς [m]χωρὶς τοῦ ποιεῖν, καὶ κολάζεσθαι
μέλλει. "Εἰς τὸ περιπατῆσαι [n]ὑμᾶς," φησί· τουτέστιν, ἀεί·
οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ διαπαντός. [o]Ὥσπερ τὸ περιπατεῖν ἀναγ-
καῖον ἡμῖν, οὕτω καὶ τὸ ὀρθῶς βιοῦν. Καὶ ἀεὶ περίπατον τὸ
τοιοῦτον καλεῖ, εἰκότως, δεικνὺς ὅτι οὗτος ἡμῖν ὁ βίος ἐστὶν ὁ
προκείμενος· ἀλλ' οὐχ ὁ κοσμικὸς [p]τοιοῦτος. Καὶ πολὺ [q]δὲ τὸ C
ἐγκώμιον. "Περιπατῆσαι ὑμᾶς, φησὶν, ἀξίως τοῦ κυρίου," καὶ,
(98) "ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ," ὥστε ἀεὶ ἐπιδιδόναι, καὶ μηδαμοῦ
ἵστασθαι· καὶ μεταφορικῶς, "καρποφοροῦντες, καὶ αὐξανόμενοι
ἐν τῇ ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ," [r]ἵνα οὕτω δυναμωθῆτε κατὰ τὴν
ἰσχὺν τοῦ θεοῦ, ὡς ἀνθρώπῳ δυνατὸν [s]ἦν. "[t]Διὰ τοῦ κράτους
αὐτοῦ." Πολλὴ ἡ παραμυθία. Οὐκ εἶπε δύναμιν, ἀλλὰ, κρά-
τος, ὅπερ μεῖζόν ἐστι. "Διὰ τοῦ κράτους, [v]φησὶ, τῆς δόξης
αὐτοῦ·" [w]ὅτι πανταχοῦ ἡ δόξα αὐτοῦ κρατεῖ. Ἤδη παρεμυθή-
σατο [x]τὸν ἐν ὀνείδει ὄντα. Καὶ πάλιν, "περιπατῆσαι ὑμᾶς D
ἀξίως τοῦ κυρίου." Περὶ τοῦ υἱοῦ [y]φησι, τὸ πανταχοῦ κρα-
τεῖν αὐτὸν, καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν γῇ, ὅτι ἡ δόξα αὐτοῦ πανταχοῦ
βασιλεύει. Οὐχ ἁπλῶς [z]ἐνδυναμοῦσθε, ἀλλ' ὡς εἰκὸς τοὺς
οὕτως ἰσχυρῷ δεσπότῃ δουλεύοντας. "'Εν τῇ ἐπιγνώσει τοῦ
θεοῦ." Ἅμα καὶ [a]παράπτεται τῶν τῆς γνώσεως λόγων· τοῦτο
γὰρ πεπλανῆσθαί ἐστι, τὸ μὴ εἰδέναι [b]θεὸν, ὡς δεῖ. Ἢ ὥστε
ἐπιδοῦναι, φησὶν, ἐν τῇ ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ. Εἰ γὰρ ὁ τὸν

[k] δὲ ταῦτα] Sic omnes. ταῦτα δὲ Edd. Statim οὐκέτι pro μηκέτι A.B.C. [l] ἐπιδεικνύησθε C.D. Sav. cet. [m] χωρὶς] καὶ χωρὶς D. [n] ὑμᾶς om. E. φησὶ om. D. Statim τουτό ἐστιν D. [o] ὥσπερ] + γὰρ B.C.H. Cat. [p] τοιοῦτος om. Cat. [q] δὲ om. C. [r] ἵνα] εἶθ' ex corr. E. [s] ἦν] ἐστι E. ᾖ Cat. [t] διὰ τοῦ κρ.] κατὰ τὸ κράτος bis B.C.H. [v] φησὶν post δόξης transp. E. [w] ὅτι] δηλῶν ὅτι B.C.H. [x] τὸν . . ὄντα] Sic B.C.D.E.H. τῷ . . ὄντας Veron. Sav. Mor. τοὺς . . ὄντας Ben. ὄντας (om. τοὺς) A. [y] φησι] τουτό φησι A.B.C.H. Sav. cet. Statim τῷ pro τὸ B. [z] ἐνδυναμοῦσθε] φησι δυναμοῦσθε B.C.H. Sav. cet. [a] παρέπεται H. [b] θεὸν, ὡς δεῖ] Sic omnes. ὡς δεῖ, τὸν θεὸν Edd.

E υἱὸν οὐκ εἰδὼς, οὐδὲ τὸν [c]πατέρα, εἰκότως δεῖ τῆς ἐπιγνώσεως· οὐδὲν [d]γὰρ ὄφελος βίου ταύτης ἄνευ.

"Εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν, φησὶ, μετὰ χαρᾶς [4]εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ." Εἶτα μέλλων αὐτοὺς παρακαλεῖν, οὐ μέμνηται τῶν μελλόντων αὐτοῖς ἀποκεῖσθαι, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ᾐνίξατο ἐν τῇ ἀρχῇ εἰπὼν, "Διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην [e]ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς·" ἐνταῦθα δὲ τῶν ἤδη ὑπαρξάντων μέμνηται· ταῦτα γὰρ ἐκείνων αἴτια. Καὶ πολλαχοῦ τοῦτο ποιεῖ. Τὰ γὰρ ἤδη [f]γεγονότα πιστοῦται, καὶ μᾶλλον [g]αἱρεῖ
F τὸν ἀκροατήν. "Μετὰ χαρᾶς, φησὶν, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ."
Ἡ ἀκολουθία αὕτη ἐστίν· οὐ πανόμεθα [h]εὐχόμενοι ὑπὲρ ὑμῶν,
336 καὶ εὐχαριστοῦντες [i]ἐπὶ τοῖς προτέροις. Ὁρᾷς πῶς ἑαυτὸν ἐμβιβάζει εἰς τὸν περὶ [k]τοῦ υἱοῦ λόγον; Εἰ γὰρ εὐχαριστοῦμεν μετὰ χαρᾶς πολλῆς, μεγάλα τὰ λεγόμενα. Ἔστι γὰρ εὐχαριστεῖν διὰ φόβον μόνον, ἔστιν εὐχαριστεῖν καὶ ἐν λύπῃ ὄντα, οἷον ὁ Ἰὼβ [l]ηὐχαρίστει μὲν, ὀδυνώμενος δέ· [m]καὶ ἔλεγεν, [5]"Ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο." Μὴ γάρ τις λεγέτω, ὅτι οὐκ ἐλύπει αὐτὸν τὰ γενόμενα, οὐδὲ ἀθυμίᾳ [n]περιέβαλλε, μηδὲ τὸ μέγα ἐγκώμιον ἀφαιρείσθω τοῦ δικαίου. Ὅταν δὲ τοιαῦτα ᾖ, οὐ διὰ [o]τὸν φόβον, οὐδὲ διὰ δεσποτείαν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι'
B αὐτὴν τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν εὐχαριστοῦμεν. "Τῷ ἱκανώσαντι [p]ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί." Μέγα ἐφθέγξατο. Τοιαῦτά ἐστι τὰ δεδομένα, φησὶν, ὡς μὴ δοῦναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰσχυροὺς ποιῆσαι πρὸς τὸ λαβεῖν. [q]Τῷ οὖν εἰπεῖν, "τῷ ἱκανώσαντι," πολὺ τὸ [r]βάρος ἔδειξεν. Οἷον ἐάν τις εὐτελὴς [s]καὶ βασιλεὺς γένηται, δυνατὸν αὐτῷ ἐπαρχότητα δοῦναι ᾧ βούλεται· καὶ τοσοῦτον δύναται [t]μόνον, τὸ ἀξίωμα δοῦναι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπιτήδειον ποιῆσαι πρὸς τὴν
C ἀρχήν· πολλάκις δὲ τὸν τοιοῦτον καὶ καταγέλαστον ἡ τιμὴ ποιεῖ· ἐὰν μέντοι καὶ τὸ ἀξίωμα [v]δῷ, [w]καὶ ἐπιτήδειον ποιήσῃ πρὸς τὴν τιμὴν, καὶ ἱκανὸν πρὸς τὴν οἰκονομίαν, τότε τιμὴ τὸ πρᾶγμά ἐστι. Τοῦτο οὖν καὶ ἐνταῦθά φησιν, ὅτι οὐ μόνον ἡμῖν ἔδωκε τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καὶ ἰσχυροὺς πρὸς τὸ λαβεῖν

[4] v. 12. [5] Job. i. 21.

[c] πατέρα] + ἐπίσταται Edd. ἐπίσταται deest in omnibus. [d] γὰρ om. E. [e] ἡμῖν E. [f] γεγονότα] + πλέον B.C.H. Sav. cet. [g] αἴρει D.E. αἰρει (sic) Veron. [h] προσευχόμενοι E. Cat. [i] ἐπὶ om. C.H. [k] τοῦ om. B.C. [l] εὐχαριστεῖ A. Veron. εὐχαρίστει ante corr. D. [m] καὶ] διὸ καὶ B.C.H. Sav. cet. [n] περιέβαλε E. [o] τὸν om. E. [p] ἡμᾶς A.B.D.H. ὑμᾶς Veron. Sav. Mor. [q] τῷ pro τὸ A.B.C.D.E. [r] βάθος C. [s] καὶ om. E. eras. in D. [t] μόνον] ὡς μόνον B.C. μόνον ὥστε Cat. [v] δῷ om. A.D.E. Veron. invita Cat. [w] καὶ om. E.

ἐποίησε. Διπλῆ γὰρ αὕτη τιμὴ [x]τὸ καὶ δοῦναι, καὶ ἐπιτηδείους
κατασκευάσαι τῆς δωρεᾶς. Οὐκ εἶπε, δόντι, ἁπλῶς, ἀλλ',
"ἱκανώσαντι εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί·" D
[y]τουτέστι, τῷ καταταξαντι [z]ἡμᾶς μετὰ τῶν ἁγίων. [a]Ἀλλ'
οὐχ ἁπλῶς εἶπε, καταταξαντι, ἀλλὰ καὶ τῶν αὐτῶν ἀπολαῦσαι
παρεσχηκότι. Ἡ γὰρ μερὶς ἐκεῖνό ἐστιν ὅπερ ἕκαστος λαμ-
βάνει. Ἔστι γὰρ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ εἶναι πόλει, καὶ μὴ τῶν
αὐτῶν ἀπολαύειν· [b]τὴν δὲ αὐτὴν μερίδα ἔχειν, καὶ μὴ τῶν
αὐτῶν ἀπολαύειν, οὐκ ἔστιν. Ἔστιν ἐν τῷ [c]αὐτῷ κλήρῳ εἶναι,
καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχειν μερίδα· οἷον ἐν τῷ κλήρῳ πάντες ἐσμὲν,
ἀλλ' οὐ τὴν αὐτὴν ἔχομεν πάντες μερίδα. Ἐνταῦθα δὲ οὐ E
τοῦτό φησιν, ἀλλὰ καὶ τὴν μερίδα μετὰ τοῦ κλήρου. Διὰ [d]τί
κλῆρον καλεῖ; Δεικνὺς ὅτι οὐδεὶς ἀπὸ κατορθωμάτων οἰκείων
βασιλείας τυγχάνει· ἀλλ' ὥσπερ ὁ κλῆρος ἐπιτυχίας μᾶλλόν
ἐστιν, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. Οὐδεὶς γὰρ τοιαύτην ἐπιδείκνυται
πολιτείαν ὥστε βασιλείας ἀξιωθῆναι, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ δωρεᾶς
ἐστι τὸ πᾶν. Διὰ τοῦτό φησιν, [6]"Ὅταν πάντα ποιήσητε,
(99) λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν· ἃ [e]γὰρ ὠφείλομεν ποιῆσαι,
πεποιήκαμεν." "Εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ
φωτί·" [f]καὶ τῷ μέλλοντι λέγει, καὶ τῷ παρόντι· τουτέστι, τῇ F
γνώσει. Δοκεῖ δέ μοι [g]καὶ περὶ τῶν παρόντων, καὶ περὶ τῶν
μελλόντων ὁμοῦ λέγειν.

Εἶτα δείκνυσιν ὧν ἠξιώθημεν. Οὐ γὰρ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ
θαυμαστὸν, ὅτι βασιλείας ἀξιούμεθα, ἀλλὰ καὶ τίνες ὄντες, δεῖ 337
[h]προστιθέναι· οὐ γάρ ἐστιν ἴσον. Ὅπερ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥω-
μαίους ποιεῖ, λέγων· [7]"Μόλις γὰρ [i]τις ὑπὲρ τοῦ ἀδίκου ἀπο-
θανεῖται· ὑπὲρ [k]δὲ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν."
[8]"Ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς, [l]φησὶν, ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους."
Αὐτοῦ τὸ πᾶν ἐστι, καὶ ταῦτα δοῦναι κἀκεῖνα· οὐδαμοῦ γὰρ
ἡμῶν κατόρθωμα. "Ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους," φησί·
τουτέστι, τῆς πλάνης, τοῦ διαβόλου τῆς τυραννίδος. [m]Οὐκ

[6] Luc. xvii. 10. [7] Rom. v. 7. [8] v. 13.

[x] τὸ] τῷ Veron. καὶ δοῦναι om. A.D.E. Veron. [y] τουτέστι] τουτέστιν ἐν A.D. Veron. [z] ἡμᾶς A.B.C.D.E. ὑμᾶς Edd. [a] ἀλλ' om. D. ἀλλ' οὐχ—παρεσχηκότι] καὶ οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα δηλώσῃ ὅτι καὶ τῶν αὐτῶν ἀπολαῦσαι παρέσχε· τῷ ἱκανώσαντι, φησὶν B.C.H. [b] τὴν δὲ] τὸ δὲ τὴν ex corr. A. [c] αὐτῷ in marg. A. [d] τί] + δὲ B.C.H. [e] γὰρ om. C. Statim ὠφείλαμεν A. Cat. [f] Haec καὶ τῷ μ.—παρόντι om. B.C.H. Sav. cet. invita Cat. [g] καὶ περὶ τῶν π. om. B.C.H. [h] προστιθέναι pro προσθεῖναι B.C.D.E.H. Cat. [i] τις ὑπὲρ τοῦ ἀδίκου] Sic A.B.C.D. τις ὑπὲρ τοῦ δικαίου E. ὑπὲρ τοῦ (τοῦ om. Veron.) δικαίου τις Edd. [k] δὲ pro γὰρ A.B.C.D.E. [l] φησὶν om. B.C. [m] οὐκ εἶπε] οὐκ εἶπεν ἁπλῶς B.C.E.H. Sav. cet.

εἶπε, σκότους, [n]ἀλλ', "ἐξουσίας·" πολλὴν γὰρ ἡμῶν εἶχε τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐκράτει ἡμῶν. Χαλεπὸν μὲν [o]γὰρ καὶ τὸ ἁπλῶς
B εἶναι ὑπὸ τῷ διαβόλῳ· τὸ δὲ καὶ μετ' ἐξουσίας, τοῦτο χαλεπώτερον. "Καὶ μετέστησε, φησὶν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ." Οὐκ ἄρα εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ σκότους μόνον ἔδειξεν αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. Μέγα μὲν οὖν καὶ [p]τὸ τοῦ σκότους ἀπαλλάξαι· τὸ δὲ καὶ εἰς βασιλείαν εἰσαγαγεῖν, πολλῷ μεῖζον. Ὅρα οὖν πῶς πολύπλοκον γίνεται τὸ δῶρον, ὅτι ἐν τῷ πυθμένι κειμένους ἀπήλλαξεν ἡμᾶς· [q]δεύτερον, ὅτι οὐκ ἀπήλλαξε μόνον, ἀλλὰ καὶ μετέθηκεν εἰς βασιλείαν. "[r]Ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς." Οὐκ εἶπεν, ἐξέβαλεν, ἀλλ', "ἐρρύ-
C σατο," τὴν πολλὴν ταλαιπωρίαν δεικνὺς [s]ἡμῶν, καὶ ἐκείνων τὴν αἰχμαλωσίαν. Εἶτα καὶ τὸ εὔκολον τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως· "καὶ μετέστησε," φησίν· ὥσπερ ἂν εἴ τις στρατιώτην ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταγάγοι. Καὶ οὐκ εἶπε, μετήγαγεν, [t]οὐδὲ μετέθηκε· [v]τὸ μὲν γὰρ ὅλον τοῦ μεταθέντος ἦν, οὐ τοῦ μετελθόντος· ἀλλὰ, "μετέστησεν," εἶπεν, ὥστε καὶ ἡμῶν καὶ αὐτοῦ [w]ἐστιν. "Εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ." Οὐχ ἁπλῶς εἶπε, βασιλείαν οὐρανῶν, ἀλλὰ σεμνότερον εἰργάσατο τὸν λόγον, βασιλείαν υἱοῦ εἰπών· τούτου
D γὰρ οὐδὲν μεῖζον ἐγκώμιον· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· [9]"Εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν." Τῶν αὐτῶν ἠξίωσεν [x]ἡμᾶς τῷ υἱῷ· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίτασις, τῷ ἀγαπητῷ. Τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἐσκοτισμένους, ἀθρόον που αὐτοὺς μετέστησεν, ἔνθα ὁ υἱὸς, εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ τιμήν. Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη μόνῳ, [y]ἵνα δείξῃ μέγα τὸ δῶρον· οὐκ ἠρκέσθη τῷ εἰπεῖν, βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ υἱοῦ προσέθηκε· καὶ οὐδὲ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ [z]τοῦ ἀγαπητοῦ· καὶ οὐδὲ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ τὸ
E τῆς φύσεως ἔντιμον. Τί γάρ φησιν; "Ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου." Ἀλλ' οὐκ εὐθέως ἐπὶ τοῦτο ἦλθεν, ἀλλὰ παρενέβαλε τὴν εὐεργεσίαν τὴν εἰς ἡμᾶς. Ἵνα γὰρ μὴ ἀκούων, ὅτι τὸ πᾶν τοῦ πατρὸς ἦν, νομίσῃς τὸν υἱὸν ἐκτὸς εἶναι, δίδωσι [a]τὸ πᾶν τῷ υἱῷ, καὶ τὸ πᾶν τῷ πατρί. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ

9 2 Tim. ii. 12.

n ἀλλ'] ἀλλὰ καὶ E. o γὰρ] οὖν B.C.H. p τὸ om. D. Cat. q δεύτερον om. B.C.H. Sav. cet. r ὃς] + φησὶν B.C. s ἡμῶν] καὶ ἡμῶν B.C. Mox ἐκείνων om. Cat. t οὔτε B. v τὸ μὲν] τοῦτο E. Mox μετατεθέντος idem. τὸ μὲν--μετελθόντος] ὥστε μὴ τοῦ μεταθέντος (+ τὸ C.) ὅλον τὸ κατόρθωμα λογισθῆναι, μηδὲν καὶ τοῦ μετελθόντος εἰσενεγκόντος B.C.H. w ἐστιν] τοῦτο γενέσθαι B.C.H. Sav. cet. x ἡμᾶς] + φησὶ B.C.H. Sav. cet. y ἵνα] ἀλλ' ἵνα B.C.E.H. Sav. cet. z τοῦ om. A.D.E. Veron. a τὸ πᾶν τῷ υ. καὶ τὸ (τὸ om. A.D. Veron.) πᾶν τῷ π.] Sic A.D. Cat. Veron. τὸ πᾶν καὶ τῷ υἱῷ E. τὸ πᾶν καὶ τῷ υἱῷ, δίδωσι δὲ (δὲ om. Sav.cet.) καὶ τῷ π. B.C.H. Sav.cet.

μετέθηκεν, ἀλλ' οὗτος τὴν αἰτίαν παρέσχε. Τί γάρ φησιν;
"[a]Ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ [b]σκότους." Ταὐτὸν
δέ [c]ἐστιν, 10 "Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, [d]τὴν ἄφεσιν
τῶν ἁμαρτημάτων." Εἰ γὰρ μὴ [e]ἀφείθημεν τῶν ἁμαρτημάτων, F
οὐκ ἂν [f]μετέστημεν. Ἰδοὺ πάλιν [g]ἐνταῦθα τὸ, "ἐν ᾧ." [h]Καὶ
οὐκ εἶπε λύτρωσιν, ἀλλ', "ἀπολύτρωσιν," ὥστε μηδὲ [i]ἐκπεσεῖν
λοιπὸν, μηδὲ γενέσθαι [k]θνητούς. 11 "Ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ
τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως." Εἰς ζήτημα ἐμ-
πίπτομεν αἱρετικόν· διὸ σήμερον ἀναβαλλομένους αὔριον τοῦτο 338
[l]προθεῖναι δεῖ, ἀκμαζούσαις ὑμῶν ταῖς ἀκοαῖς προσβάλλοντας.
Εἰ δὲ δεῖ [m]τι πλέον εἰπεῖν, μεῖζον τοῦ υἱοῦ [n]ἔργον. Πῶς;
Ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀδύνατον γίνεται, τὸ ἐν τοῖς ἁμαρτήμασι
μένουσι δοῦναι βασιλείαν, τοῦτο δὲ εὐκολώτερον· ὥστε τῇ
δωρεᾷ ὡδοποίησε. Τί λέγεις; Τῶν ἁμαρτημάτων σε αὐτὸς
ἀφῆκεν; οὐκοῦν καὶ αὐτὸς προσήγαγεν. Ἤδη προκατεβάλετο
τοῦ δόγματος τὴν ῥίζαν.

(100) [o]Τέως δὲ ἐκεῖνο εἰπόντας καταπαῦσαι τὸν λόγον ἀνάγκη. B
Ποῖον δὴ τοῦτο; Ὅτι τοσαύτης ἀπολαύσαντες εὐεργεσίας ἀεὶ
ταύτης μεμνῆσθαι ὀφείλομεν, καὶ στρέφειν διαπαντὸς ἐν ἑαυτοῖς
τὴν τοῦ θεοῦ δωρεὰν, [p]καὶ τίνων ἀπηλλάγημεν, [q]τίνων ἐτύχομεν
ἐννοεῖν· [r]καὶ οὕτως ἐσόμεθα εὐχάριστοι, οὕτω τὴν ἀγάπην τὴν
πρὸς αὐτὸν ἐπιτενοῦμεν. Τί λέγεις, ἄνθρωπε; εἰς βασιλείαν
κέκλησαι, εἰς βασιλείαν υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ χάσμης [s]πληροῦσαι,
καὶ κνᾶσαι, καὶ ναρκᾷς; Εἰ γὰρ εἰς μυρίους θανάτους πηδῆσαι
ἑκάστης [t]τῆς ἡμέρας ἔδει, οὐ πάντα ἐχρῆν ὑπομεῖναι; Ἀλλ'
ὑπὲρ μὲν ἀρχῆς πᾶν ὁτιοῦν ποιεῖς, τῆς δὲ βασιλείας μέλλων C
κοινωνεῖν [v]τῆς τοῦ μονογενοῦς [w]οὐ καθάλλῃ κατὰ μυρίων ξιφῶν,
οὐκ ἐμπηδᾷς εἰς πῦρ; Καὶ οὔπω τοῦτο δεινὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ

10 v. 14. 11 v. 15.

[b] σκότους] + τούτου E. [c] ἐστιν] ἐστι τῷ B.C.H. Sav. cet. [d] τὴν ἄφεσιν om. C. Statim τῶν ἁμαρτιῶν B.D.H. [e] ἀφέθημεν B.C. [f] μετέστησεν E. Post h. v. add. ἐνταῦθα A.D. Veron. ἐντεῦθεν E. [g] ἐνταῦθα] τὸ ἐνταῦθα D. [h] καὶ om. C.E. [i] ἐκπεσεῖν] Sic A. Cat. ἐμπεσεῖν D.E. Veron. πεσεῖν Sav. cet. ὥστε—μηδὲ] ὥστε δεῖξαι ὅτι οὐδὲ ἐκπεσεῖν ἔνι λοιπὸν, οὐδὲ B.C.H. [k] θνητοὺς] + τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων (ἁμαρτιῶν D.) A.D.E. [l] προθεῖναι A.E. προσθεῖναι Edd. Mox προσβάλλοντα D.E. Veron. διὸ—προσβάλλοντας] διὸ εἰς τὴν αὔριον τὴν αὐτοῦ λύσιν ταμιευσάμενοι, ἵνα μὴ τὰς ὑμῶν διανοίας τῷ πλήθει καταβαρήσωμεν, τῶν προκειμένων τέως ἐξόμεθα (ἐχόμεθα H.) B.C.H. [m] τι πλέον] τι καὶ ἐντεῦθεν B.C.H. [n] ἔργον] + τοῦτο B.C.H. [o] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ ἀεὶ μεμνῆσθαι τῆς τοῦ θεοῦ εὐεργεσίας, καὶ μὴ ἀποπηδᾶν· καὶ περὶ κρίσεως καὶ κολάσεως, καὶ ὅτι δακρύειν δεῖ καὶ πενθεῖν πρὸς τὸ ταύτης ἀπαλλαγῆναι. Veron. [p] καὶ om. A.D. Veron. [q] τίνων] καὶ τίνων B.C.H. Sav. cet. [r] καὶ οὕτως ἐσ.] οὕτω γὰρ ἐσ. καὶ B.C.H. [s] πληροῖ E. Statim καὶ κλᾶσαι idem. [t] τῆς om. E. [v] τῆς om. B.C. [w] οὐ καθάλλῃ] οὐκ ἐφάλλῃ ex corr. D. οὐχ ἅλλῃ E.

μέλλων ἀπιέναι θρηνεῖς, καὶ ἐμφιλοχωρεῖς τοῖς ἐνταῦθα φιλο-
σώματος ὤν. [x]Τί δὴ τοῦτο; καὶ τὸν θάνατον φρικτὸν
[y]πρᾶγμα εἶναι νομίζεις; Ἡ τρυφὴ τούτων αἰτία, ἡ ἄνεσις·
ἐπεὶ ὅ γε κατάπικρον βίον ζῶν, καὶ πτερωθῆναι ἕλοιτο ἂν καὶ
ἀπαλλαγῆναι ἐντεῦθεν. Νῦν δὲ ταὐτὸν πάσχομεν, οἷον [z]εἰ
D νεοττοὶ [a]μαλακισθῶσι, διαπαντὸς ἐπὶ τῆς καλιᾶς μένειν [b]ἐθέ-
λοντες. Ἀλλ' ὅσῳπερ ἂν [c]μένωσι, τοσούτῳ [d]ἀσθενέστεροι
γίνονται. Καλιὰ γὰρ ὁ παρὼν βίος ἐστὶν, ἀπὸ καρφῶν καὶ
πηλοῦ συγκεκολλημένος. [e]Κἂν τὰς μεγάλας μοι δείξῃς οἰκίας,
κἂν αὐτὰ τὰ βασίλεια λάμποντα πολλῷ τῷ χρυσῷ καὶ τοῖς
λίθοις, οὐδὲν [f]οἰήσομαι διαφέρειν καλιᾶς χελιδόνων· τοῦ γὰρ
χειμῶνος ἐπιστάντος, αὐτόματα πάντα πεσεῖται. Χειμῶνα
δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην λέγω, οὐχὶ πᾶσι [g]χειμῶνα. Ἐπεὶ καὶ ὁ
θεὸς νύκτα τε [h]ὁμοῦ καὶ [i]ἡμέραν καλεῖ, τὸ μὲν πρὸς τοὺς
E ἁμαρτωλοὺς, τὸ δὲ πρὸς τοὺς δικαίους. Οὕτω καὶ ἐγὼ νῦν
χειμῶνα αὐτὴν καλῶ. [k]Ἂν ἐν τῷ θέρει μὴ ἐκτραφῶμεν καλῶς,
ὥστε δύνασθαι [l]ἵπτασθαι τοῦ χειμῶνος ἐπιστάντος, οὐ λήψον-
ται ἡμᾶς αἱ μητέρες, ἀλλ' ἐάσουσιν [m]ἡμᾶς τῷ λιμῷ διαφθαρῆ-
ναι, ἢ τῆς καλιᾶς πεσούσης ἀπολέσθαι. Καθάπερ γὰρ καλιὰν,
μᾶλλον δὲ καὶ εὐκολώτερον ταύτης, ἅπαντα καθαιρεῖ τότε ὁ
θεὸς, ἀνασκευάζων καὶ [n]μεταρρυθμίζων ἅπαντα. Οἱ δὲ [o]ἄπτη-
F νες καὶ ἀπαντῆσαι αὐτῷ μὴ δυνάμενοι εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλ' οὕτω
βαναύσως τραφέντες, ὡς μὴ ἔχειν τὸ πτερὸν κοῦφον, [p]πείσονται
ταῦτα, ἅπερ εἰκὸς τοὺς οὕτω διακειμένους παθεῖν. Ἡ μὲν οὖν
τῶν χελιδόνων [q]νεοττιὰ, ὅταν [r]καταπέσῃ, ταχέως ἀπόλλυται·
339 ἡμεῖς δὲ οὐκ [s]ἀπολλύμεθα, ἀλλὰ κολαζόμεθα διηνεκῶς. Χειμὼν
ἔσται ὁ τότε καιρὸς, μᾶλλον [t]δὲ χειμῶνος χαλεπώτερος. Οὐ
γὰρ χείμαρροι κατασύρονται [v]ὕδατος, ἀλλὰ ποταμοὶ πυρός·
οὐ σκότος ἀπὸ νεφῶν γίνεται, ἀλλὰ σκότος ἄλυτον καὶ ἀφεγ-
γὲς, ὥστε μήτε τὸν οὐρανὸν ἰδεῖν, μήτε τὸν ἀέρα, ἀλλὰ τῶν
[w]εἰς γῆν κατωρυγμένων μᾶλλον στενοχωρεῖσθαι. Πολλάκις

[x] τί δὴ τοῦτο post νομίζεις transp. E. [y] πρᾶγμα om. C. [z] εἰ] Sic C. οἱ A.B.H. Sav. cet. εἰ om. D.E. Veron. [a] μαλακισθέντες B.C.E.H. Sav. cet. Statim καὶ διαπαντὸς ex corr. E. [b] ἐθέλοντες] βουλήσονται B.C.H. [c] μένωμεν B.C.H. Sav. cet. [d] ἀ. γίνονται] καὶ ἀ. ἐσόμεθα C. ἐσόμεθα ἀ. B.H. Sav. cet. [e] κἂν] + γὰρ E. [f] οἴσομαι A. Veron. οἴσομαι corr. ex εἴσομαι D. [g] χειμῶνα] + ἀλλὰ τοῖς ῥᾳθύμοις γενησομένην B.C.H. [h] ὁμοῦ om. E. [i] ἡμέραν] + τὸν καιρὸν ἐκεῖνον B.C.H. Sav. cet. [k] ἂν] + γὰρ B.C. Mox ἐντραφῶμεν A. receptum a Ben. [l] ἵστασθαι D. [m] ἡμᾶς om. B.C. H. Sav. cet. [n] μεταρυθ. A.C. μεταριθ. E. [o] ἄπτηνοι A. [p] πείσονται] + ἅπαντα B.C.H. Sav. cet. [q] νεοττεία B.C. [r] καταπέσῃ omnes. καταπέσοι Edd. [s] ἀπολλύμεθα pro ἀπολούμεθα A.B.C.E.H. [t] δὲ] + καὶ D. [v] ὑδάτων E. [w] εἰς τὴν γῆν H(?) Ben. Statim κατορωρυγμένων D.E.

ταῦτα λέγομεν, ἀλλ' οὐ πείθομέν τινας. [x]'Αλλ' οὐδὲν θαυμα-
στὸν, εἴγε ἡμεῖς ἄνθρωποι εὐτελεῖς ταῦτα πάσχομεν [y]ὑπὲρ τοι-
ούτων διαλεγόμενοι, ὅπου γε καὶ οἱ προφῆται ἔπασχον ταῦτα, B
οὐχ ὑπὲρ τοιούτων μόνον πραγμάτων διαλεγόμενοι, ἀλλὰ καὶ
ὑπὲρ πολέμου καὶ αἰχμαλωσίας. Καὶ ὁ Σεδεκίας ὑπὸ [z]τοῦ
'Ιερεμίου ἠλέγχετο, καὶ οὐκ ᾐσχύνετο. Διὰ τοῦτο ἔλεγον οἱ
προφῆται· [12]"Οὐαὶ οἱ λέγοντες, ἐγγισάτω τὸ τάχος ἃ ποι-
ήσει [a]ὁ θεὸς, ἵνα ἴδωμεν, καὶ ἐλθέτω ἡ βουλὴ τοῦ ἁγίου 'Ισραὴλ,
ἵνα γνῶμεν." Μὴ θαυμάζωμεν τοῦτο. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἐπὶ τῆς
κιβωτοῦ ἐπίστευον, ἀλλ' ἐπίστευσαν ὅτε τῆς πίστεως κέρδος ἦν
οὐδέν· οὐδὲ οἱ ἐν Σοδόμοις προσεδόκησαν, ἀλλ' ἐπίστευσαν καὶ
αὐτοὶ, ὅτε οὐδὲν πλέον αὐτοῖς γέγονε. Καὶ τί λέγω τὰ μέλ- C
λοντα; τίς ἂν [b]ταῦτα προσεδόκησε τὰ νῦν γινόμενα κατὰ
διαφόρους τόπους, τοὺς σεισμοὺς, τῶν πόλεων τὰς ἀναιρέσεις;
Καίτοιγε ταῦτα ἐκείνων πιστότερα, τῆς κιβωτοῦ λέγω. Πόθεν
δῆλον; [c]"Οτι ἐκεῖνοι μὲν οὐκ εἶχον εἰς ἄλλο παράδειγμα ἰδεῖν,
οὐδὲ τῶν γραφῶν ἤκουσαν· ἐνταῦθα δὲ μυρία ὅσα γέγονε, καὶ
ἐπὶ τῶν ἐτῶν τῶν ἡμετέρων, καὶ ἐπὶ τῶν προτέρων. 'Αλλὰ D
πόθεν ἡ ἀπιστία τῶν τοιούτων; 'Απὸ μαλακῆς ψυχῆς· ἔπινον
καὶ ἤσθιον, [d]καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπίστευον. "Α γὰρ βούλεταί
τις, ταῦτα καὶ οἴεται, ταῦτα καὶ προσδοκᾷ· οἱ δὲ ἀντιλέγοντες
λῆρός εἰσιν.

'Αλλὰ μὴ πάθωμεν ταὐτόν· οὐ γὰρ κατακλυσμὸς ἔσται
(101) λοιπὸν, οὐδὲ μέχρι τελευτῆς ἡ κόλασις, ἀλλ' ἀρχὴ τιμωριῶν ὁ
θάνατος ἀπιστούντων ὅτι [e]ἔστι κρίσις. Καὶ τίς ἐκεῖθεν ἦλθε,
φησὶ, καὶ ταῦτα ἐφθέγξατο; Εἰ μὲν παίζων ταῦτα λέγεις,
οὐδὲ οὕτω καλῶς· οὐ γὰρ δεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις παίζειν· οὐ γὰρ E
ἐν παικτοῖς, ἀλλ' ἐπικινδύνως παίζομεν· εἰ δὲ ὄντως οὕτως ἔχων,
καὶ οὐκ οἴει εἶναί τι μετὰ ταῦτα, πῶς εἶναι φῂς Χριστιανός;
οὐδεὶς γάρ μοι τῶν ἔξω λόγος. Διὰ τί λουτρὸν λαμβάνεις;
διὰ τί τῆς ἐκκλησίας ἐπιβαίνεις; μὴ γὰρ ἀρχὰς ὑπισχνούμεθα;
πᾶσα ἡμῶν ἐλπὶς ἐν τοῖς μέλλουσι. Τί τοίνυν προσέρχῃ, [f]εἰ
οὐ πιστεύεις ταῖς γραφαῖς; Εἰ μὴ [g]πιστεύεις τῷ Χριστῷ, οὐκ F
ἂν εἴποιμι τὸν τοιοῦτον Χριστιανὸν [h]εἶναι, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ
καὶ 'Ελλήνων χείρω. Κατὰ τί; Κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸν Χρι-
στὸν νομίζων εἶναι [i]θεὸν, οὐ [k]πιστεύεις ὡς θεῷ. 'Εκείνη μὲν

12 Esai. v. 19.

[x] ἀλλ'] καὶ B.C.D.H. Sav. cet. [y] ὑπὲρ] καὶ ὑπὲρ A. [z] τοῦ accessit ex A.B.C.D.E. [a] ὁ θεὸς] κύριος A. [b] ταῦτα om. E. [c] ὅτε ante corr. A. [d] καὶ om. D. [e] ἔσται D. [f] εἰ om. D. [g] πιστεύεις] πιστεύει τις B.C. [h] εἶναι om. A. Mor. Ben. [i] θεὸν] ὡς θεὸν A.B.C.D.E. [k] πιστεύει C.

γὰρ ἀκολουθίας ἔχεται ἡ ἀσέβεια· τὸν γὰρ μὴ νομίζοντα εἶναι θεὸν τὸν Χριστὸν, ἀνάγκη μηδὲ πιστεύειν· αὕτη δὲ ἡ ἀσέβεια [l]οὐδὲ ἀκολουθίαν [m]ἔχει, θεὸν ὁμολογεῖν, καὶ μὴ νομίζειν ἀξιόπιστον εἶναι ὑπὲρ ὧν ἔφη. Τῆς μέθης ταῦτα τὰ ῥήματα, τῆς τρυφῆς, τῆς σπατάλης· [13] "Φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν." Οὐκ αὔριον, ἀλλ' ὅταν ταῦτα λέγητε, ἤδη τεθνήκατε. Οὐδὲν οὖν τῶν χοίρων διοίσομεν, οὐδὲ τῶν ὄνων, εἰπέ μοι; Εἰ γὰρ μήτε κρίσις ἔστι, μήτε [n]ἀντίδοσις, μήτε δικαστήριον, τίνος ἕνεκεν τοιούτῳ τετιμήμεθα δώρῳ, τῷ λόγῳ, καὶ πάντα ἔχομεν ὑποτεταγμένα; διὰ τί ἡμεῖς μὲν
B ἄρχομεν, ἐκεῖνα δὲ [o]ἄρχονται; Ὅρα πῶς πάντοθεν ὁ διάβολος ἐπείγεται [p]πεῖσαι ἡμᾶς ἀγνοῆσαι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ. Τοὺς δούλους ἀναμίγνυσι τοῖς δεσπόταις· [q]καθάπερ τις ἀνδραποδιστὴς καὶ οἰκέτης ἀγνώμων, τὸν ἐλεύθερον εἰς τὴν αὐτὴν βιάζεται τῷ προσκεκρουκότι καταγαγεῖν εὐτέλειαν. Καὶ δοκεῖ μὲν τὴν κρίσιν ἀναιρεῖν, ἀναιρεῖ δὲ τὸ εἶναι θεόν. Τοιοῦτος γὰρ ἀεὶ ὁ διάβολος· [r]μεθοδείᾳ πάντα, [s]οὐκ ἐξ εὐθείας προβάλλει, [t]ἵνα φυλαττώμεθα. Εἰ κρίσις οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι δίκαιος ὁ
C θεός· [v]κατὰ ἄνθρωπον λέγω· εἰ δίκαιος οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς, οὐδὲ θεός ἐστιν· εἰ θεὸς οὐκ ἔστιν, ἁπλῶς ἅπαντα φέρεται, οὐδὲν ἀρετὴ, οὐδὲν κακία. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων λέγει φανερῶς. Εἶδες τοῦ σατανικοῦ ἐνθυμήματος τὴν διάνοιαν; πῶς [w]ἐξ ἀνθρώπων ἄλογα βούλεται ποιῆσαι, μᾶλλον δὲ θηρία, μᾶλλον δὲ δαίμονας; Μὴ τοίνυν πειθώμεθα. Ἔστι γὰρ κρίσις, ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε. Οἶδα πόθεν ἔρχῃ ἐπὶ τούτους τοὺς λόγους· πολλά σοι ἡμάρτηται, προσκέκρουκας, παρρησίαν οὐκ ἔχεις, οἴει τοῖς
D σοῖς λόγοις ἀκολουθεῖν καὶ [x]τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν. Τέως μὴ ὀδυνήσω, φησὶ, τὴν ψυχὴν τῇ προσδοκίᾳ τῆς γεέννης· κἂν ᾖ γέεννα, πείσω αὐτὴν ὅτι οὐκ ἔστι· τέως ἐνταῦθα τρυφήσω. Διὰ τί [y]προστιθεῖς ἁμαρτήματα ἁμαρτήμασιν; Ἂν ἁμαρτήσας πιστεύσῃς εἶναι γέενναν, ἀπελεύσῃ τῶν ἁμαρτημάτων μόνον τίνων δίκην· ἂν δὲ καὶ τοῦτο προσθῇς τὸ ἀσέβημα, καὶ τῆς ἀσεβείας καὶ τοῦ λογισμοῦ τούτου δώσεις τὴν ἐσχάτην κόλασιν·
E καὶ ἡ ἐν βραχεῖ [z]γενομένη σοι παραμυθία ψυχρὰ ἔσται σοι

[13] 1 Cor. xv. 32.

[l] οὔτε B.C.D. [m] ἔχει] + ποία γὰρ ἀκολουθία E. [n] ἀνταπόδοσις D.E. [o] ἄρχεται E. [p] πεῖσαι ἡμᾶς pro ἡμᾶς πεῖσαι omnes. [q] καὶ superscript. a 1ma manu E. Statim τις om. B.C. [r] μεθοδείᾳ π.] μεθοδεύει ἅπαντα E. [s] οὐκ] καὶ οὐκ A.B.C.H. Post εὐθείας add. πάντα D.E. Statim προσβάλλει ex corr. A. [t] ἵνα] + μὴ B.C.H. et ex corr. a 1ma manu E. [v] κατὰ ἄ. λ. om. C. [w] ἐξ] ἔξω (et om. ἄλογα) E. [x] τῇ . . φύσει C. [y] προστιθεὶς D. προστίθης E. [z] γινομένη E.

διηνεκοῦς κολάσεως ὑπόθεσις. Ἔστω, ἥμαρτες· τί καὶ τοὺς
ἄλλους ἁμαρτάνειν προτρέπεις, λέγων μὴ εἶναι γέενναν; τί
[a]ἠπάτας τοὺς ἀφελεστέρους; τί τὰς χεῖρας [b]ἐξέλυες τοῦ λαοῦ;
Τὸ σὸν μέρος, ἅπαντα ἀνατέτραπται· οὔτε οἱ σπουδαῖοι σπουδαι-
ότεροι ἔσονται, ἀλλὰ ῥάθυμοι· οὔτε οἱ κακοὶ ἀποστήσονται τῆς
κακίας. Μὴ γὰρ, ἂν ἑτέρους διαφθείρωμεν, συγγνώμην ἔχομεν
τῶν ἁμαρτημάτων; Οὐχ ὁρᾷς τὸν διάβολον πῶς ἐπεχείρησε
κατενεγκεῖν τὸν Ἀδάμ; ἆρα τούτῳ συγγνώμη γέγονε; Μεί-
ζονος μὲν οὖν κολάσεως ἀφορμὴ, [c]ἵνα μὴ ὑπὲρ τῶν οἰκείων, F
ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων ἁμαρτημάτων [d]κολάζηται. Μὴ
νομίζωμεν τοίνυν τὸ ἑτέρους [e]καταστρέφειν εἰς τὴν αὐτὴν [f]ἡμῖν
ἀπώλειαν, ἡμερώτερον ἡμῖν τὸ δικαστήριον ἐργάζεσθαι· τοῦτο
μὲν οὖν χαλεπώτερον αὐτὸ ποιήσει. Τί ὠθοῦμεν ἑαυτοὺς, καὶ
ἀπόλλυμεν; Σατανικὸν τοῦτο ὅλον ἐστίν. Ἄνθρωπε, ἥμαρ- 341
τες; Φιλάνθρωπον ἔχεις [g]τὸν δεσπότην· παρακάλει, ἱκέτευε,
δάκρυε, στέναζε, καὶ τοὺς ἄλλους φόβει, καὶ ἀξίου μὴ τοῖς
αὐτοῖς περιπεσεῖν. Εἴ τις, [h]εἰπέ μοι, ἐν οἰκίᾳ δοῦλος ὢν τῶν
προσκεκρουκότων λέγει πρὸς τὸν ἑαυτοῦ παῖδα· τέκνον, ἐγὼ
(102) προσέκρουσα τῷ δεσπότῃ, σὺ σπούδασον ἀρέσαι, ἵνα μὴ τὰ
αὐτὰ πάθῃς· οὐχ ἕξει τινὰ συγγνώμην, εἰπέ μοι; οὐκ [i]ἐπικλά-
σει καὶ κατακάμψει τὸν δεσπότην; Ἂν δὲ ταῦτα ἀφεὶς τὰ
ῥήματα, [k]λέγῃ ἐκεῖνα, [l]οἷον, ὅτι τὸ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ οὐκ
ἀποδώσει, ὅτι ἁπλῶς πάντα [m]ἀνακέχυται, καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ B
κακὰ, ὅτι οὐκ ἔστιν εὐχαριστία ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ, τίνα νομίζεις
τὸν δεσπότην νοῦν ἔχειν περὶ αὐτοῦ; αρα οὐχὶ τῶν οἰκείων
ἁμαρτημάτων μείζονα δώσει δίκην; Εἰκότως· ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ
πάθος ἀπολογήσεται, εἰ καὶ ἀσθενῶς, ἐνταῦθα δὲ [n]οὐδείς. Εἰ
μηδένα τοίνυν ἕτερον, τὸν [o]γοῦν πλούσιον μίμησαι τὸν ἐν τῇ
γεέννῃ, τὸν λέγοντα, [14] "Πάτερ Ἀβραὰμ, [p]πέμψον ἐπὶ τοὺς
συγγενεῖς μου, ἵνα μὴ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον," ἐπειδὴ
αὐτὸς [q]ἀπελθεῖν οὐκ ἠδύνατο, ὥστε μὴ τοῖς αὐτοῖς [r]ἐκείνους C
περιπεσεῖν. Ἀποστῶμεν τῶν ῥημάτων τούτων τῶν σατανικῶν.

14 Luc. xvi. 27, 28.

[a] ἀπατᾷς B.C.E.H. Sav. cet. [b] ἐκλύεις B.C.E.H. [c] ἵνα] + γὰρ B.C.H. Sav. cet. [d] κολάζηται] κολαζώμεθα πάντα μηχανᾶται B.C.H. Sav. cet. [e] καταφέρειν B.C.H. Sav. cet. [f] ἡμῖν om. C. [g] τὸν om. B.C. [h] εἰπέ μοι om. B.C.H. Sav. cet. [i] ἐπικάμψει καὶ κατακλάσει D. [k] λέγῃς D. [l] οἷον—ἆρα οὐχὶ] τί νομίζεις τὸν δεσπότην (τὸν δ. om. E.) νοῦν ἔχειν περὶ αὐτοῦ; ὅτι τὸ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ ἀποδώσει; ὅτι οὐχ ἁπλῶς πάντα ἀνακέχυται, καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά; οὐκ ἔστιν εὐχαριστία ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ (+ ἂν ταῦτα λέγῃ E.) οὐχὶ A.D.E. Veron. [m] ἀναμέμικται B.C.H. Sav. cet. [n] οὐδὲν B.C.H. Sav. cet. [o] οὖν C. [p] πέμψον) + Λάζαρον B.C.D.H. Sav. cet. Statim ἐπὶ τοῖς συγγενέσι μου B.C.D.E. Veron. Sav. Mor. [q] ἀπελθεῖν om. E. [r] ἐκείνοις Veron. ἐκείνῳ ex corr. A.

Τί οὖν, ὅταν Ἕλληνες ἡμᾶς ἐρωτῶσι, φησίν; οὐκ ἐκείνους βούλει θεραπεῦσαι; Ἀλλ' εἰς ἀπορίαν ἐμβαλὼν τὸν Χριστιανὸν προσχήματι τοῦ τὸν Ἕλληνα θεραπεύειν, κυρῶσαι βούλει τὸ δόγμα τὸ σατανικόν. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς μόνῃ τῇ ψυχῇ διαλεγόμενος ὑπὲρ τούτων οὐ πείθεις, ἑτέρους θέλεις παράγειν μάρτυρας. Εἰ δὲ Ἕλληνι χρὴ διαλέγεσθαι, οὐκ ἐντεῦθεν ἡ
D ἀρχὴ τῆς διαλέξεως, ἀλλ' [s]εἰ θεὸς ὁ Χριστὸς, καὶ θεοῦ παῖς, εἰ δαίμονες οἱ παρ' ἐκείνοις θεοί. Ἐὰν ταῦτα [t]κατασκευασθῇ, πάντα τὰ ἄλλα ἕπεται· πρὶν δὲ τὴν ἀρχὴν [v]θέσθαι, μάταιον περὶ τῆς τελευτῆς διαλέγεσθαι· πρὶν ἢ τὰ πρῶτα στοιχεῖα μαθεῖν, περιττὸν καὶ ἀνόητον περὶ τὸ τέλος ἔρχεσθαι. Ἀπιστεῖ ὁ Ἕλλην τῇ κρίσει, καὶ αὐτὸς τὸ αὐτό σοι πάσχει· ἐπεὶ ἔχει καὶ αὐτὸς πολλοὺς ὑπὲρ τούτων φιλοσοφήσαντας, εἰ καὶ τὸ σῶμα ἀποσχίσαντες τῆς ψυχῆς τοῦτο εἶπον· ἀλλ' ὅμως δικαστήριον [w]ἐκάθισαν. Καὶ τοσαύτη [x]ἐστὶ τοῦ πράγματος ἡ περιφάνεια, ὡς μηδένα σχεδὸν ἀγνοῆσαι τοῦτο, ἀλλὰ καὶ
E ποιητὰς, καὶ πάντας συμφωνῆσαι ἑαυτοῖς καὶ περὶ δικαστηρίου καὶ περὶ κρίσεως. Ὥστε κἀκεῖνος τοῖς οἰκείοις [y]ἀπιστεῖ πρώτοις, [z]καὶ Ἰουδαῖος οὐκ ἀμφισβητεῖ περὶ τούτων, [a]καὶ πᾶς ἄνθρωπος. Τί τοίνυν ἀπατῶμεν ἑαυτούς; Ἰδοὺ ταῦτα λέγεις πρὸς ἐμέ· τί πρὸς τὸν θεὸν ἐρεῖς τὸν πλάσαντα καταμόνας τὰς καρδίας ἡμῶν; τὸν εἰδότα τὰ ἐν τῇ διανοίᾳ πάντα; [15]τὸν ζῶντα καὶ ἐνεργοῦντα καὶ [b]τομώτερον ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον; Εἰπὲ γάρ μοι [c]μετὰ ἀληθείας· σὺ οὐ καταγινώσκεις
F [d]σαυτοῦ; [e]Καὶ πῶς ἂν ἀπὸ ταὐτομάτου τοσαύτη σοφία γέγονεν, ὥστε αὐτὸν τὸν ἁμαρτάνοντα καταγινώσκειν ἑαυτοῦ;
342 τοῦτο γὰρ μεγάλης σοφίας ἐστί. Σὺ σαυτοῦ καταγινώσκεις· ὁ δὲ [f]τοιαύτην σοι διδοὺς διάνοιαν πάντα ἁπλῶς ἀφήσει φέρεσθαι; Κανὼν οὖν οὗτος [g]ἔσται καθολικὸς, καὶ ὅρος· οὐδεὶς τῶν ἐν ἀρετῇ ζώντων διαπιστεῖ τῷ τῆς κρίσεως λόγῳ, κἂν Ἕλλην ᾖ, κἂν αἱρετικός· οὐδεὶς τῶν ἐν κακίᾳ ἀναστρεφομένων πολλῇ, πλὴν ὀλίγων, παραδέχεται τὸν τῆς ἀναστάσεως λόγον. Καὶ τοῦτό φησιν ὁ ψαλμῳδός· [16]"Ἀνταναιρεῖται τὰ κρίματά σου ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ." Διὰ τί; "Ὅτι βεβηλοῦνται αἱ ὁδοὶ

[15] Hebr. iv. 12. [16] Psal. ix. 26.

[s] εἰ] ὅτι bis B.C.H. [t] παρασκευασθῇ B.C.H. [v] ἀποθέσθαι A.D. Veron. Ben. ὑποθέσθαι E. [w] ἐκάθισε A. Veron. [x] ἐστὶ om. H. [y] ἀπιστεῖ πρώτοις] οὐκ ἀπιστεῖ B.C.H. Sav. cet. [z] καὶ Ἰ. οὐκ] οὔτε Ἰ. B.C.H. Sav. cet. [a] καὶ πᾶς] οὔτε τις ἁπλῶς B.C.H. Sav. cet. [b] τομώτερον omnes. τομώτατον Edd. [c] μετὰ ἀλ. om. B.C.H. [d] σαυτοῦ] + ἁμαρτάνοντος; ἔστι δέ τις τῶν ἐν ἀνθρώποις, ὃς ἑαυτῷ οὐ μέμφεται ῥᾳθυμοῦντι; B.C.H. Sav. cet. Haec ἔστι δέ τις—ῥᾳθυμοῦντι uncis inclusit Sav. [e] καὶ πῶς ἂν] πῶς ἂν οὖν B.C.H. ἂν om. E. [f] τὴν τοιαύτην H. et probabil. B. σοι om. B.C.H. [g] ἐστι E.

αὐτοῦ ἐν παντὶ καιρῷ.” “Φάγωμεν γάρ, φησὶ, καὶ πίωμεν· B
αὔριον [h]γὰρ ἀποθνήσκομεν.” Ὁρᾷς ὅτι ταπεινῶν ἐστι ταῦτα
λέγειν; Ἀπὸ τοῦ τρώγειν καὶ πίνειν ταῦτα τὰ ῥήματά ἐστι
[i]τὰ ἀνατρεπτικὰ τῆς ἀναστάσεως. Οὐ φέρει γὰρ, οὐ φέρει τὸ
ἀπὸ [k]τοῦ συνειδότος κριτήριον ἡ ψυχή· καὶ ταὐτὸν γίνεται,
οἷον [l]ὁ ἀνδροφόνος πρότερον ὑποθεὶς ἑαυτῷ ὅτι οὐχ ἁλώσεται,
οὕτω φονεύει· ἐπεὶ, τοῦ συνειδότος αὐτὸν κρίνοντος, οὐκ ἂν τα-
χέως ἦλθεν ἐπὶ τὸ τόλμημα. Καὶ οἶδεν οὖν, καὶ ἀγνοεῖν προσ-
ποιεῖται, ἵνα μὴ βασανίζηται τῷ συνειδότι καὶ τῷ φόβῳ· ἢ γὰρ
ἂν ἀσθενέστερος γέγονε πρὸς [m]τὴν τόλμαν. Οὕτω δὴ καὶ οἱ
[n]ἁμαρτάνοντες, καὶ καθ’ ἑκάστην ἐν τοῖς αὐτοῖς κακοῖς κυλινδούμε- C
νοι, οὐ θέλουσιν εἰδέναι, καίτοι τοῦ συνειδότος αὐτῶν ἐπιλαμβανο-
μένου. Ἀλλὰ μὴ ἐκείνοις προσέχωμεν· ἔσται γὰρ, ἔσται πάν-
τως κρίσις καὶ ἀνάστασις, καὶ οὐκ ἀφήσει εἰκῇ τοσαῦτα ἔργα ὁ
θεός. Διὸ, παρακαλῶ, τῆς κακίας ἀποσχόμενοι, τῆς ἀρετῆς
ἐχώμεθα, ἵνα τὸν ἀληθῆ λόγον [o]παραδεξώμεθα ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. Καίτοι τί εὐκολώτερον, τὸν περὶ ἀνα-
στάσεως δέξασθαι λόγον, ἢ τὸν περὶ [p]εἱμαρμένης; Ἐκεῖνος ἀδικίας D
(103) γέμει, ἐκεῖνος ἀλογίας, ἐκεῖνος ὠμότητος, ἐκεῖνος ἀπανθρωπίας·
οὗτος δικαιοσύνης, τοῦ κατ’ ἀξίαν ἀπονεμητικός· καὶ ὅμως αὐτὸν οὐ
παραδέχονται. Τὸ δὲ αἴτιον ἡ ἀργία· ἐπεὶ οὐδεὶς νοῦν ἔχων,
ἐκεῖνον δέχεται. Καὶ γὰρ καὶ ἐν Ἕλλησιν οἱ τὴν ἡδονὴν ὁρι-
ζόμενοι τέλος εἶναι, φασὶν, ἐκεῖνοι αὐτὸν ἐδέξαντο· οἱ δὲ τὴν
ἀρετὴν ἀγαπήσαντες, οὐκέτι, ἀλλ’ ἐξέβαλον ὡς ἄλογον. Εἰ
δὲ ἐν Ἕλλησι τοῦτο, πολλῷ [q]μᾶλλον καὶ ἐν τῷ [r]περὶ τῆς
ἀναστάσεως λόγῳ οὕτω. Θέα δέ [s]μοι πῶς δύο ἐναντία [t]κατε-
σκεύασεν ὁ διάβολος· ἵνα γὰρ ἀμελῶμεν ἀρετῆς, καὶ ἵνα θερα- E
πεύωμεν δαίμονας, τὴν ἀνάγκην εἰσήγαγεν, καὶ δι’ ἑκατέρων
ἀμφότερα ἔπεισε. Τίνα οὖν δυνήσεται λόγον δοῦναι ὁ δια-
πιστῶν πράγματι [v]οὕτω θαυμαστῷ, καὶ τοῖς ἐκεῖνα ληροῦσι
πειθόμενος; Μὴ τοίνυν μηδὲ αὕτη σε ἡ παραμυθία τρεφέτω,
ὡς τεύξῃ συγγνώμης· ἀλλὰ συστρέψαντες ἑαυτοὺς, διεγείρωμεν
πρὸς ἀρετὴν, καὶ ζήσωμεν ἀληθῶς τῷ θεῷ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ F

[h] γὰρ om. B. [i] τὰ om. A.D.E. Veron. [k] τοῦ om. B.C. [l] ὁ om. B.
[m] τὴν τόλμαν] Sic omnes. τὸν φόνον Edd. [n] ἁμαρτάνοντες] + καὶ (καὶ om. Sav.) ἴσασιν ὅτι τὸ ἁμαρτάνειν κακὸν B.C.H. Sav. cet. [o] παραδεξώμεθα omnes. παραδεχώμεθα Edd. [p] τῆς εἱμαρ. Edd. τῆς om. A.B.C. [q] μᾶλλον] + ἐν τοῖς πιστοῖς E. Statim καὶ om. B.C. [r] περὶ] ἐπὶ C. τῆς om. D. Mox οὕτω om. B. [s] μοι] + τοὐναντίον A.D.E. [t] κατεσκεύασεν—ἔπεισε] εἰσήγαγεν· ἵνα ὁμοῦ μὲν (ὁμοῦ μὲν om. E. ἐὰν pro ὁμοῦ D. Veron.) ἀμελῶμεν ἀρετῆς, τὴν ἀνάγκην εἰσήγαγεν ὁ διάβ. καὶ ἵνα θεραπεύωμεν δαίμονας προθύμως διὰ δύο ἐναντίων (προθύμως, δι’ ἑνὸς δύο ἐναντία E.) καὶ ἔπεισε A.D.E. Veron.
[v] οὕτω] τῷ οὕτω C.

τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ.

343 [1]Ὅς ἐστιν εἰκὼν [a]τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως. Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ [b]τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων,
B καὶ [c]τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. Καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας.

[d]ΤΗΜΕΡΟΝ ἀποδοῦναι ἀναγκαῖον τὸ ὄφλημα, ὅπερ χθὲς ἀνεβαλόμην, ὥστε ἀκμαζούσαις ὑμῶν προσβαλεῖν ταῖς διανοίαις. Περὶ τῆς τοῦ υἱοῦ ἀξίας διαλεγόμενος ὁ Παῦλος [e]ταῦτά φησιν, ὥσπερ καὶ ἀπεδείξαμεν· "Ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου." Τίνος οὖν [f]βούλει εἰκόνα εἶναι; [g]τοῦ
C θεοῦ; Οὐκοῦν ἀπαράλλακτος [h]οὗπερ ἂν θῇς. Εἰ μὲν γὰρ ὡς ἀνθρώπου εἰκὼν, εἰπὲ, καὶ λοιπὸν ὡς μαινομένου ἀποστήσομαι· εἰ δὲ ὡς θεὸς καὶ θεοῦ υἱὸς, [i]θεοῦ εἰκὼν, τὸ ἀπαράλλακτον δείκνυσι. Διὰ [k]τί μηδαμοῦ μήτε εἰκὼν, μήτε υἱὸς, ἄγγελος κέκληται, ἀλλ' ἄνθρωπος ἀμφότερα; διὰ τί; Ὅτι ἐκεῖ μὲν τὸ τῆς φύσεως [l]ἀνηγμένον ταχέως ἂν τοὺς πολλοὺς εἰς ταύτην τὴν ἀσέβειαν ἐνέβαλεν· ἐνταῦθα δὲ τὸ εὐτελὲς καὶ ταπεινὸν ἐγγυᾶται τὴν ἀσφάλειαν, καὶ οὐδὲ βουλομένους ἀφίησιν ὑποπτεῦσαί
D τι τοιοῦτον, καὶ καταγαγεῖν [m]τὸν λόγον κάτω. Διὰ τοῦτο ἔνθα μὲν ἦν πολλὴ ταπεινότης, θαρρούντως ἡ γραφὴ τίθησι [n]τὴν τιμήν· ἔνθα δὲ μείζων ἡ φύσις, οὐκέτι. [o]Ἡ τοῦ ἀοράτου εἰκὼν, καὶ αὐτὴ ἀόρατος, καὶ ὁμοίως ἀόρατος, ἐπεὶ [p]οὐδ' ἂν

[1] Cap. I. v. 15—18.

Hom. III. [a] τοῦ om. A. [b] τῆς om. E. [c] τὰ accessit ex B.C.D.E.H. [d] σήμερον A. ἀναγκαῖον τ. ἀποδ. pro τ. ἀποδ. ἀναγκαῖον B.C.H. [e] ταῦτα—ἀπεδείξαμεν] ὥσπερ καὶ ἀλλαχοῦ, οὕτω καὶ ἐνταῦθά φησιν B.C.H. [f] βούλει εἰκόνα εἶναι] αὐτὸν οἴει λέγειν εἰκόνα (+ εἶναι Sav. cet.) B.C.H. Sav. cet. [g] τοῦ θεοῦ om. Cat. τοῦ θεοῦ;—δείκνυσι.] εἰ μὲν τοῦ θεοῦ, καλῶς· θεὸς γὰρ καὶ θεοῦ υἱός· θεοῦ δὲ εἰκὼν τὸ ἀπ. δείκνυσιν· οὐκοῦν ἀπαράλλακτος κατὰ τοῦτο· εἰ δὲ ἀνθρώπου, εἰπὲ, καὶ ὡς μ. λοιπὸν ἀποστήσομαι. B.C.H. Sav. cet. [h] οὗπερ ἂν θῇς] Sic Cat. ὁ ὑπερμεγέθης A.D. Veron. ὑπερμεγέθης E. Mox γὰρ om. E. [i] θεοῦ om. Cat. [k] τί] + δὲ Edd. δὲ om. A.D.E. Cat. [l] ἀνηγμένον] Sic libri omnes et Cat. ἀνηρμένον Edd. [m] τὸν λ. κάτω] κάτω τὸν λ. A.E. Cat. [n] τὴν τιμὴν] τὰ ταπεινὰ B.C.H. [o] ἡ] + γὰρ Cat. ἡ τοῦ—ἐπεὶ] ἀλλ' εἰκὼν τοῦ ἀοράτου, φησίν. οὐκοῦν εἰ (εἰ om. B.) ἐκείνη ἀόρατος, καὶ αὕτη ὁμοίως ἀόρατος· εἰκὼν γάρ, φησὶ, τοῦ ἀοράτου· ἐπεὶ B.C.H. ἀλλ' εἰκὼν τ. ἀ. φησίν. οὐκοῦν εἰ ἐκεῖνος ἀόρατος, καὶ αὕτη ὁ. ἀ. ἐπεὶ Sav. cet. [p] οὐδ' ἂν εἰκὼν εἴη] ἂν μὴ τοῦτο, οὐδὲ εἰκὼν ἂν εἴη B.C.H.

εἰκὼν εἴη. Τὴν γὰρ εἰκόνα, καθό ἐστιν εἰκὼν, καὶ παρ' ἡμῖν ἀπαράλλακτον δεῖ εἶναι, οἷον τῶν χαρακτήρων καὶ τῆς ὁμοιώσεως. Ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν οὐδαμῶς τοῦτο δυνατόν· τέχνη γάρ
ἐστιν ἀνθρωπίνη ἡ πολλαχοῦ διαπίπτουσα, μᾶλλον δὲ πανταχοῦ, E
ἐὰν [q]μετὰ ἀκριβείας ζητῇς· ἔνθα δὲ ὁ θεὸς, οὐδαμοῦ σφάλλεται, οὐδὲ διάπτωσίς τις γίνεται. Εἰ δὲ κτίσμα, πῶς εἰκὼν τοῦ κτίσαντος; οὐδὲ γὰρ ἵππος ἀνθρώπου εἰκών. Εἰ μὴ τὸ ἀπαράλλακτον τοῦ ἀοράτου δηλοῖ ἡ εἰκὼν, τί κωλύει καὶ ἀγγέλους εἰκόνα εἶναι; καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ ἀόρατοι, ἀλλ' οὐχ ἑαυτοῖς. [r]Ἀλλὰ ψυχὴ ἀόρατος· [s]ἀλλ' ἐπειδὴ ἀόρατος, ἁπλῶς διὰ τοῦτο
εἰκών; [t]καὶ μὴ οὕτως, ὥσπερ αὐτὸς [v]καὶ ἄγγελοι εἰκόνες; F

"Πρωτότοκος πάσης κτίσεως." Τί οὖν, [w]φησίν; ἰδοὺ ἔκτισται. Πόθεν, εἰπέ [x]μοι; Ἐπειδὴ, "πρωτότοκος," [y]εἶπε. Καὶ μὴν οὐ, πρωτόκτιστος, [z]εἶπεν, ἀλλὰ, "πρωτότοκος." [a]Ἔπειτα πολλὰ εἰκὸς αὐτὸν λέγεσθαι· καὶ γὰρ ἀδελφὸν αὐτὸν
δεῖ λέγειν κατὰ πάντα, καὶ τὴν δημιουργίαν ἀφαιρεῖν, καὶ μήτε 344
(104) ἀξιώματι, μήτε ἄλλῳ τινὶ [b]προέχειν. Τὸ γὰρ, πρωτότοκος, οὐχὶ ἀξίας [c]ἢ τιμῆς, [d]οὐδὲ ἄλλου οὐδενὸς, ἀλλὰ χρόνου [e]μόνον. [f]Τί σημαίνει ὁ πρωτότοκος; Τὸ [g]ἔκτισται, φησί. Καλῶς. Ἐὰν [h]οὖν τοῦτο ᾖ, καὶ [i]ἀδελφὰ ἔχει. Ἄλλως δὲ [k]ὁ πρωτότοκος ὁμοούσιός ἐστιν ὧν ἐστι πρωτότοκος. [l]Οὐκοῦν πάντων ἔσται ὁ υἱὸς πρωτότοκος· πάσης [m]γὰρ εἶπε κτίσεως· οὐκοῦν καὶ

[q] μετὰ] τὰ τῆς B.C.H. Sav. cet. [r] ἀλλὰ] καὶ B.C.H. Sav. cet. [s] ἀλλ'] ἀλλ' ἢ Cat. [t] καὶ] εἰ καὶ B.C.H. Sav. cet. καὶ om. E. [v] καὶ ἄγγελοι εἰκόνες om. B.C.H. Sav. cet. [w] φησὶν] φασὶν Cat. φασὶν οἱ αἱρετικοὶ B.C.H. [x] μοι] + τοῦτο εἰσάγεις B.C.H. [y] εἶπε] εἴρηται B.C.H. [z] εἶπεν ἀλλὰ πρωτότοκος om. B.C.H. [a] ἔπειτα] ἐπὶ τὰ Cat. ἔπειτα—προέχειν] ἔπειτα, εἰ διὰ τὸ πρωτότοκον λέγεσθαι, ἐκτίσθαι αὐτὸν φῄς, τί εἴπῃς, ὅταν ἀδελφὸν αὐτὸν ἀκούσητε (ἀκούσῃ Sav. cet.) λεγόμενον; καὶ γὰρ ἀδελφὸν αὐτὸν καλεῖ ἡ γραφὴ κατὰ πάντα ἡμῖν ὁμοιωθέντα. ἆρα οὖν διὰ τοῦτο καὶ τὸ εἶναι αὐτὸν δημιουργὸν ἀφαιρήσομεν, καὶ οὔτε ἀξιώματι, οὔτε ἄλλῳ τινὶ προέχειν ἡμῶν ἀξιώσομεν; καὶ τίς ἂν τοῦτο (+ τῶν B.) νοῦν ἐχόντων εἴποι; B.C.H. Sav. cet. [b] προσέχειν D.E. et ante corr. A. [c] ἢ τιμῆς] Sic Veron. τιμῆς A.D. τιμὴ E. Cat. οὐδὲ τιμῆς B.C.H. καὶ τιμῆς Sav. cet. [d] οὐδὲ ἄλλου οὐδενὸς om. C. Sav. cet. [e] μόνον] + ἐστὶ σημαντικὸν B.C.H. Sav. cet. [f] τί σημαίνει —ὁ θεὸς λόγος] ἂν τοίνυν πλέον ἡμῶν οὐδὲν ἔχῃ, τάχα κατὰ τοῦτον τὸν λόγον πάντων ἐστὶ πρωτότοκος, καὶ ὁμοούσιος ἔσται ὁ θεὸς λόγος καὶ λίθων καὶ ξύλων καὶ τῶν λοιπῶν· πρωτότοκος γάρ φησι πάσης κτίσεως. ἀλλὰ πρωτότοκος εἴρηται, φησίν· οὐκοῦν ἔκτισται (ἤκτισται mendose Ben.). καλῶς, ἐὰν τοῦτο ᾖ, καὶ μὴ ἀδελφά τινα ἔχῃ καὶ ἄλλα, οἷον τὸ, πρωτότοκος ἐκ (+ τῶν C.) νεκρῶν, πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. B.C.H. Sav. cet. [g] ἔκτισται] + πρῶτος superscript. a 1ma manu E. [h] οὖν accessit ex Cat. [i] ἀδελφὰ A.D. ἀδελφοὺς E. Cat. Veron. Statim ἔχει D. Cat. Veron. ἔχῃ A.E. [k] ὁ om. A.D. Iidem post πρωτότοκος add. ἐκ νεκρῶν. ἄλλως δὲ ὁ πρ.] καὶ Cat. [l] Haec οὐκοῦν πάντων ἔσται ὁ υἱὸς πρ. (+ καὶ λίθων Cat.) quae absunt a Veron. assumta ex Cat. sola. [m] γὰρ] δὲ E.

B λίθων, καὶ ἐμοῦ πρωτότοκός ἐστιν ὁ θεὸς λόγος. [n]Ἄλλως δὲ, εἰπέ μοι, [2]"Πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν," [o]τί δηλοῖ; [p]Οὐχ ὅτι πρῶτος ἀνέστη· οὐ γὰρ [q]εἶπε, νεκρῶν, ἀλλὰ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν· [r]καὶ οὐκ εἶπεν ὅτι ἀπέθανε πρῶτος, ἀλλ' ὅτι πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνέστη. Ὥστε οὐδὲν ἕτερον δηλοῖ, ἢ
C τοῦτο, ὅτι τῆς ἀναστάσεως ἀπαρχὴ γέγονεν. Οὐκοῦν οὐδὲ ἐνταῦθα. Εἶτα λοιπὸν ἐμβαίνει εἰς τὸ δόγμα αὐτό. Ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσι νεώτερον αὐτὸν εἶναι, διὰ τὸ πάλαι μὲν δι' ἀγγέλων προσάγεσθαι, νῦν δὲ δι' αὐτοῦ, δείκνυσι πρῶτον, ὅτι οὐδὲν ἴσχυσαν ἐκεῖνοι· οὐ γὰρ ἂν ἀπὸ σκότους οὗτος [s]ἤγαγε· δεύτερον, ὅτι καὶ πρὸ αὐτῶν ἐστι. Καὶ σημεῖον ποιεῖται τοῦ πρὸ αὐτῶν εἶναι, τὸ δι' αὐτοῦ αὐτοὺς ἐκτίσθαι· "[t]Ὅτι ἐν αὐτῷ, φησὶν, ἐκτίσθη τὰ πάντα." [v]Τί λέγουσιν ἐνταῦθα οἱ
D Παύλου τοῦ Σαμοσατέως; "[w]Τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·" ὅπερ ἀμφισβητούμενον ἦν, πρῶτον τέθεικε· "καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς." Εἶτά φησι, "τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα·" [x]ἀόρατα, οἷον ψυχὴ, [y]καὶ ὅσα ἐν [z]οὐρανῷ γέγονεν· ὁρατὰ, οἷον [a]ἄνθρωποι, [b]ἥλιος, πόλος. "Εἴτε θρόνοι." Καὶ τὸ μὲν [c]ὁμολογούμενον ἀφίησι, [d]τὸ δὲ ἀμφιβαλλόμενον [e]τίθησιν. "Εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι." Τὸ, εἴτε [f]καὶ εἴτε, τοῦ παντὸς περιληπτικόν [g]ἐστιν· [h]ἀλλὰ ἀπὸ τῶν μειζόνων καὶ τὰ ἐλάττω δεικνύντος ἐστί. Τὸ δὲ πνεῦμα οὐ μετὰ τῶν ἐξουσιῶν.
E "Τὰ [i]πάντα, φησὶ, δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν [k]ἔκτισται." Ἰδοὺ τὸ, "ἐν αὐτῷ," δι' αὐτοῦ ἐστιν. Εἰπὼν γὰρ, [l]ὅτι "ἐν αὐτῷ,"

2 Coloss. i. 18.

[n] ἄλλως δὲ—δηλοῖ] τὸ πρωτότοκος ἐκ τῶν ν. τίνος ἐστὶ δηλωτικὸν, εἰπέ μοι; B.C.H. Sav. cet. [o] τί δηλοῖ—ἐκ τῶν νεκρῶν om. Cat. [p] οὐχ ὅτι πρ. ἀνέστη] οὐ γὰρ τοῦ ὅτι πρ. ἀνέστη, ἐρεῖς B.C.H. Sav. cet. [q] εἶπεν] + ἐκ A. + ἁπλῶς B.C.H. Sav. cet. [r] καὶ οὐκ εἶπεν] οὐδὲ B.C.H. Sav. cet. [s] ἤγαγε] ἐρρύσατο B.C.H. [t] ὅτι om. B.C. Post αὐτῷ add. γὰρ B. [v] τί λέγουσιν—Σαμοσατέως;] ἐνταῦθα οἱ τὰ Παύλου τοῦ Σ. φρονοῦντες λέγουσι B.C. et prob. H. τί λέγουσιν ἐνταῦθα οἱ τὰ Π. τοῦ Σ. φρονοῦντες; Sav. cet. [w] τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς—εἴτε θρόνοι.] ὅτι τὰ πάντα ἐν οὐρανῷ (αὐτῷ pro οὐρανῷ H(?) Sav. cet.) γέγονεν. ἰδοὺ γὰρ εἴρηται, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα. ἀλλὰ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἶπεν. ὅπερ ἀμφισβ. ἦν, πρῶτον τέθεικεν. εἶτα ἐπάγει, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, ἀόρατα τὴν ψυχὴν λέγων, ὁρατὰ πάντας ἀνθρώπους. B.C.H. Sav. cet. [x] ἀόρατα om. A.D.E. Cat. Veron. [y] καὶ ὅσα assumtum ex Cat. [z] οὐρανῷ] ἀνθρώπῳ E. Mox ὁρατῷ pro ὁρατὰ idem. [a] οἱ ἄνθρωποι A.D.E. οἱ om. Cat. [b] ἥλιος, πόλος] Sic Cat. ὁ Ἡλίας, ὁ Παῦλος A.D.E. Veron. [c] ὁμολ.] ὡς ὁμολ. B.H. [d] τὸ δὲ ἀ. τίθησιν om. A. [e] τίθησιν] + εἶτά φησιν B.C.H. Sav. cet. [f] καὶ εἴτε] Sic Cat. εἴτε om. A.D.E. Veron. καὶ εἴτε om. B.C.H. Sav. cet. [g] ἐστι] + τὸ δὲ πνεῦμα οὐ μετὰ τῶν ἐξουσιῶν ἀριθμοῦντος B.C.H. Sav. cet. Mox τὸ δὲ πν. οὐ μ. τ. ἐξουσιῶν om. iidem. [h] ἀλλὰ] ἀλλ' D.E. ἀλλὰ om. Cat. [i] πάντα] + γὰρ B.C. [k] ἔκτισται] + καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν B.C.H. [l] ὅτι assumtum ex A.B.C.D. Cat.

ἐπήγαγε, "δι' αὐτοῦ." Τὸ δὲ "εἰς αὐτὸν," τί ἐστι; Τουτ-
έστιν, εἰς αὐτὸν κρέμαται ἡ πάντων ὑπόστασις. Οὐ μόνον
αὐτὸς αὐτὰ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν, ἀλλὰ καὶ
αὐτὸς αὐτὰ συγκρατεῖ νῦν· ὥστε ἂν ἀποσπασθῇ τῆς αὐτοῦ
προνοίας, ἀπόλωλε καὶ διέφθαρται. [m]Ἀλλ' οὐκ εἶπε, διακρα-
τεῖ, ὅπερ ἦν παχύτερον, ἀλλὰ τὸ λεπτότερον, ὅτι εἰς αὐτὸν
κρέμαται. [n]Μόνον τὸ πρὸς αὐτὸν νεύειν, ἱκανὸν διακρατῆσαι F
καὶ συσφίγξαι. Οὕτω καὶ [o]πρωτότοκος, ὡς θεμέλιος. Τοῦτο
δὲ οὐ τὸ ὁμοούσιον τῶν κτισμάτων, ἀλλὰ τὸ δι' αὐτοῦ πάντα 345
[p]εἶναι, καὶ ἐν αὐτῷ [q]φέρεσθαι δηλοῖ. [r]Ἐπεὶ καὶ Παῦλος ὅταν
λέγῃ, [3] "Θεμέλιον τέθεικα," οὐ περὶ τῆς οὐσίας φησὶν, ἀλλὰ
τῆς ἐνεργείας. Ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς ὑπηρέτην [s]εἶναι αὐτὸν,
φησὶν, [t]αὐτὸν αὐτὰ διακρατεῖν, ὅπερ οὐχ ἧττον τοῦ ποιῆσαί
ἐστι. Καίτοι ἐφ' ἡμῶν καὶ μεῖζον· ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἡ τέχνη
εἰσάγει, τοῦτο δὲ οὐκέτι, [v]οὐδὲ φθειρόμενον κατέχει. "Καὶ
αὐτός ἐστι πρὸ πάντων," φησί. Τοῦτο θεῷ ἁρμόζον. Ποῦ
Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς; "Καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε·"
τουτέστιν, εἰς αὐτὸν ἔκτισται. Συνεχῶς αὐτὰ στρέφει, τῇ συν- B
εχείᾳ τῶν ῥημάτων καθάπερ [w]πυκναῖς τισι πληγαῖς πρόρριζον
ἀνασπῶν τὸ δόγμα τὸ ὀλέθριον. Εἰ γὰρ καὶ τοσαῦτα εἴρηται,
καὶ μετὰ τοσοῦτον χρόνον ἀνέφυ Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς, πόσῳ
μᾶλλον, εἰ μὴ ταῦτα προείρητο; "Καὶ τὰ πάντα, φησὶν, ἐν
αὐτῷ συνέστηκε." Πῶς συνέστηκεν [x]ἐν τῷ οὐκ ὄντι; Ὥστε
καὶ τὰ δι' ἀγγέλων [y]αὐτοῦ ἐστι. "Καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ
τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας." [z]Εἶτα εἰπὼν περὶ τῆς ἀξίας, C
λέγει λοιπὸν [a]καὶ περὶ τῆς φιλανθρωπίας. "Αὐτός ἐστι,
φησὶν, ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας." [b]Καὶ οὐκ εἶπε,
τοῦ πληρώματος, αὐτὸ [c]μὲν δηλῶν, θέλων δὲ ἡμῖν οἰκειότερον
δεῖξαι αὐτὸν, ὅτι ὁ οὕτως ἄνω καὶ πάντων ἀνώτερος, τοῖς [d]κάτω
ἑαυτὸν συνῆψε. Πανταχοῦ [e]γὰρ πρῶτος· ἄνω [f]πρῶτος, ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ πρῶτος· κεφαλὴ γάρ ἐστιν· ἐν τῇ ἀναστάσει πρῶτος.

[3] 1 Cor. iii. 10.

[m] ἀλλ' om. B.C. inclusum a Sav. Mor. [n] μόνον] + γὰρ A.B.C.H. Sav. cet. [o] πρ. ὡς θ.] τὸ πρ. ὡς θ. λέγεται B.C.H. Sav. cet. [p] εἶναι] γεγονέναι B.C. [q] φέρεσθαι] εἶναι B.C. φέρεσθαι om. Sav. cet. [r] ἐπεὶ καὶ Π.] οὕτω καὶ ἀλλαχοῦ B.C.H. Sav. cet. [s] εἶναι αὐτὸν] αὐτὸν εἶναι B.C. [t] αὐτὸν om. E. [v] οὐδὲ] + γὰρ A.B.C.H. Sav. cet. Statim διαφθειρόμενον Cat. [w] πυκναῖς] Sic A.B.C.D.E. Cat. Edebatur συχναῖς. [x] ἐν om. C.D.E. Cat. Veron. [y] αὐτοῦ] δι' αὐτοῦ Cat. [z] εἶτα om. B.C.H. Sav. cet. περὶ τῆς ἀ. εἰπὼν inverso ord. E. [a] καὶ om. D.E. Veron. invita Cat. [b] καὶ om. B.C.H. Cat. Sav. cet. [c] μὲν] + τοῦτο καὶ οὕτω B.H. Sav. cet. + οὖν τοῦτο κ. οὕτω C. [d] κάτω] + πάντων A.D.E. Veron. non Cat. [e] γὰρ] + ἐστι B.C.H. [f] πρῶτος om. A.D. Veron. non Cat. ἄνω πρῶτος om. E.

[g]Τουτέστιν, "Ἵνα γένηται αὐτὸς πρωτεύων." [h]Ὥστε καὶ ἐν
D γενέσει πρῶτος. [i]Καὶ τοῦτό ἐστι μάλιστα τὸ σπουδαζόμενον
δεῖξαι τῷ Παύλῳ. Ἂν γὰρ τοῦτο κατασκευασθῇ, ὅτι πρὸ
πάντων ἦν τῶν ἀγγέλων, κἀκεῖνο συνεισάγεται, ὅτι τὰ ἐκείνων
αὐτὸς ἐποίει ἐπιτάττων. Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ἐν τῇ ὑστέρᾳ (105)
γενέσει ἐφιλονείκησε πρῶτον αὐτὸν δεῖξαι. Καίτοιγε ἀλλαχοῦ
πρῶτόν φησι τὸν Ἀδὰμ, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν· ἀλλὰ τὴν
ἐκκλησίαν ἔλαβεν ἀντὶ τοῦ παντὸς ἀνθρώπων γένους. Τῆς γὰρ
ἐκκλησίας πρῶτός ἐστι, καὶ τῶν μὲν ἀνθρώπων, [k]καθάπερ τῆς
E κτίσεως, πρῶτος [l]κατὰ σάρκα· καὶ διὰ τοῦτο [m]ἐνταῦθα τὸν
πρωτότοκον τίθησι. Τί ἐστιν ἐνταῦθα ὁ πρωτότοκος; Ὁ
πρῶτος [n]κτισθεὶς, ἢ [o]ὁ πρὸ πάντων ἀναστὰς, ὥσπερ καὶ ἐκεῖ,
ὁ πρὸ πάντων ὤν. Καὶ ἐνταῦθα μὲν ἀπαρχὴν τέθεικεν εἰπών·
"Ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται
[p]ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων·" δεικνὺς ὅτι καὶ [q]οἱ ἄλλοι τοιοῦτοι·
ἐκεῖ δὲ οὐκ ἀπαρχὴ τῆς [r]κτίσεως. Καὶ ἐκεῖ [s]μὲν, "εἰκὼν τοῦ
θεοῦ τοῦ ἀοράτου," καὶ τότε [t]τὸ, πρωτότοκος.

[4]"Ὅτι ἐν αὐτῷ [v]ηὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ
F δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνοποιήσας διὰ
τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ [w]αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ
[x]ἐν τοῖς οὐρανοῖς." Ὅσα τοῦ [y]πατρὸς, φησὶ, ταῦτα καὶ τοῦ
υἱοῦ, καὶ μετὰ [z]πλείονος σπουδῆς, ὅτι καὶ νεκρὸς γέγονε, καὶ
ἥνωσεν ἑαυτὸν ἡμῖν. [a]Ἀπαρχὴν δὲ εἶπε, καθάπερ ἐπὶ καρποῦ
346 τινος. Οὐκ εἶπεν, ἀνάστασις, ἀλλὰ, "ἀπαρχὴ," δεικνὺς ὅτι
πάντας ἡμᾶς ἡγίασε, καὶ ὥσπερ θυσίαν προσήνεγκε. Τὸ πλή-
ρωμα [b]οἱ μὲν τῆς θεότητός φασι, καθάπερ [c]ὁ Ἰωάννης [d]ἔλεγεν·
[5]"Ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν." Τουτ-

[4] v. 19, 20. [5] Joan. i. 16.

[g] τουτέστιν] τοῦτο γάρ ἐστιν B.C.H. Sav. cet. [h] ὥστε] ὡς Cat. Statim ἐν τῇ γ. E. [i] καὶ—σπουδαζόμενον] ὃ καὶ μάλιστά ἐστι σπ. B. ὃ καὶ μάλιστα σπ. C. ὃ μάλιστά ἐστι τὸ σπ. H. Statim δεῖξαι τῷ Π. pro τῷ Π. δεῖξαι omnes. [k] καθάπερ] + ὁ Cat. καθάπερ—ἀπαρχὴν] πρῶτος κατὰ σάρκα, καθάπερ καὶ τῆς κτίσεως πρῶτος. διὰ τοῦτο καὶ ὧδε κἀκεῖ πρωτότοκος εἴρηται. τί δέ (δαί C.) ἐστι πρωτότοκος πάσης κτίσεως; ἀντὶ τοῦ πρῶτος κτίστης (κτίστος C.)· ὥσπερ τὸ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν ἀντὶ τοῦ (ἀντὶ τοῦ om. C.) ὁ πρὸ πάντων ἐστὶν ἀναστάς. καὶ ὥσπερ ἐκεῖ τίθησιν ὁ πρὸ πάντων ὢν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀπαρχὴν B.C.H. [l] κατὰ] τὸ κατὰ Cat. [m] ἐνταῦθα τὸν πρ. τίθησιν] ἐνταῦθα τὸ πρωτότοκος τίθησιν E. αὐτὸν καὶ ἐνταῦθα πρωτότοκον τίθησιν ἐκ τῶν νεκρῶν Cat. [n] κτίστης D.E. invita Cat. [o] ὁ om. D.E. [p] ἐν πᾶσιν accessit ex omnibus. [q] οἱ om. A. [r] κτίσεως] + ἀλλὰ πρωτότοκος μόνον· καὶ οὐδὲ τοῦτο προηγούμενον, ἀλλ' εἰπὼν, ὅς ἐστιν εἰκών. B.C.H. [s] μὲν om. E. [t] τὸ om. Cat. Post πρωτότοκος add. ἐπάγει B.C.H. [v] εὐδόκησε A.B.E. + φησὶ A.D.E. [w] αὐτοῦ] + δι' αὐτοῦ E. [x] ἐν] ἐπὶ A. Veron. [y] πατρὸς] + εἶναι B.C.H. [z] πλείονος σπουδῆς] πολλῆς τῆς προσθήκης δηλῶν B.C.H. [a] ἀπαρχὴ E. [b] οἱ μὲν τ. θ. φασι] περὶ τ. θ. εἴρηκε B.C.H. Sav. cet. [c] ὁ] καὶ B. καὶ ὁ C. ὁ om. H. [d] ἔλεγεν] θεολογῶν B.C.H.

ἐστιν, [e]εἴ τι ἦν ὁ υἱὸς, [f]ὅλος ὁ υἱὸς [g]ἐκεῖ ᾤκησεν, οὐχὶ ἐνέργειά
τις, ἀλλ᾽ οὐσία. Οὐκ [h]ἔχει αἰτίαν εἰπεῖν οὐδεμίαν, [i]ἀλλὰ τὴν θέ-
λησιν τοῦ θεοῦ· τοῦτο γάρ ἐστιν, "ὅτι ἐν αὐτῷ ηὐδόκησε." "Καὶ
δι᾽ αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς [k]αὐτόν." Ἵνα μὴ B
νομίσῃς, ὅτι ὑπηρέτου τάξιν ἀνέλαβεν, "[l]εἰς ἑαυτὸν," φησί.
Καὶ μὴν ἀλλαχοῦ φησιν, ὅτι [6]τῷ θεῷ καταλλάττει, καθάπερ
ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ γράφων ἔλεγε. Καὶ καλῶς
εἶπε, "[m]δι᾽ αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι." [n]Ἤδη γὰρ ἦσαν κατηλ-
λαγμένοι, [o]ἀλλὰ [p]τελείως, ὥστε μηκέτι ἐχθραίνειν αὐτῷ, [q]φησί.
[r]Πῶς; Οὐ γὰρ ἡ καταλλαγὴ ἀπεδίδοτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ
τρόπος τῆς καταλλαγῆς. "Εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος
τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ." Τὸ μὲν τὴν ἔχθραν δείκνυσι τὸ καταλ- C
λάξαι· τὸ δὲ τὸν [s]πόλεμον. "Διὰ τοῦ αἵματος, φησὶ, τοῦ
σταυροῦ αὐτοῦ δι᾽ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ [t]ἐπὶ τοῖς
οὐρανοῖς." Μέγα [v]μὲν τὸ καταλλάξαι, τὸ δὲ καὶ [w]δι᾽ αὐτοῦ,
μεῖζον· καὶ τὸ τούτου μεῖζον, τὸ [x]δι᾽ ἑαυτοῦ πῶς; διὰ τοῦ
αἵματος· καὶ οὐχ ἁπλῶς αἵματος, ἀλλὰ [y]τὸ τούτου μεῖζον, διὰ
[z]τοῦ σταυροῦ. Ὥστε πέντε ἐστὶ τὰ θαυμαστὰ, [a]τῷ θεῷ
κατήλλαξε, [b]δι᾽ αὐτοῦ, διὰ θανάτου, διὰ σταυροῦ. Βαβαὶ,
πῶς ἀνέμιξε πάλιν; Ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς [c]ἓν εἶναι, μηδὲ τὸν
σταυρὸν εἶναί τι καθ᾽ ἑαυτὸ, λέγει, "δι᾽ ἑαυτοῦ." Πῶς οἶδε D
μέγα τοῦτο ὄν; [d]Ὅτι οὐ ῥήματα εἰπὼν, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐκδοὺς
ὑπὲρ τῆς καταλλαγῆς, οὕτως ἅπαντα εἰργάσατο. Τί δέ ἐστι,
"τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς;" Τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς γῆς, εἰκότως·
ἔχθρας γὰρ ἐμπέπληστο, καὶ εἰς πολλὰ διῄρητο· καὶ πρὸς
ἑαυτὸν ἕκαστος ἡμῶν διεστασίαζε, καὶ πρὸς τοὺς πολλούς·
τὰ δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς πῶς εἰρηνοποίησε; [e]καὶ ἐκεῖ πό-
λεμος ἦν καὶ μάχη; καὶ πῶς εὐχόμεθα λέγοντες, [7]"Γε-
νηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς;" Τί

[6] 2 Cor. v. 18. [7] Matth. vi. 10.

[e] εἴ τι] εἴτε E.H. Sav. cet. [f] ὅλος ὁ υἱὸς] Sic Cat. ὁ λόγος A.D.E. Veron. εἴ τι ὁ λόγος B.C. εἴτε ὁ λόγος H. Sav. cet. [g] ἐκεῖνο C.H. [h] ἔχει] + δὲ Cat. [i] ἀλλὰ] ἄλλην ἢ B.C.H. [k] αὐτὸν] + τοῦτο δέ φησιν B.C.H. [l] εἰς αὐτὸν Cat. εἰς ἑαυτὸν—ἔλεγε] καὶ μὴν ἐν τῇ πρὸς K. ἐ. φησιν, ὅτι τῷ θ. κ. B.C.H. [m] δι᾽ αὐτοῦ] τὸ δι᾽ αὐτοῦ C. τὸ δι᾽ ἑαυτοῦ B. Statim ἀποκαταλλάξειν A. Veron. [n] ἤδη] + μὲν B.C. [o] ἀλλὰ] ἀλλ᾽ οὐ ex corr. A. [p] τελείως] τέως H. Post h. v. add. ἔδει καὶ B.C.H. Sav. cet. [q] φησὶ om. B.C.H. Sav. cet. [r] πῶς;—καταλλαγῆς] πῶς δὲ γίνεται τοῦτο, διασαφεῖ λοιπὸν, οὐ μόνον τὴν καταλλαγὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῆς κ. ἀναγγέλλων (ἀπαγγέλλων B.) B.C.H. Sav. cet. [s] πόλεμον] + τὸ εἰρηνοποίησας Edd. Haec om. A.B.C.D.E. [t] ἐπὶ] ἐν C. [v] μὲν] + γὰρ καὶ B.C.H. [w] δι᾽ αὐτοῦ] τῷ θεῷ B.C.H. [x] τὸ δι᾽ ἑαυτοῦ—αἵματος] Sic nostri omnes. τὸ διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ Edd. τὸ διὰ τοῦ αἵματος Cat. [y] τὸ τ. μεῖζον] καὶ τοῦτο B.C.H. [z] τοῦ om. C.H. τοῦ] + ἰδίου Cat. [a] τῷ] ὅτι τῷ B.C.H. Mox ὅτι διὰ pro διὰ ter iidem. πατρὶ pro θεῷ E. [b] δι᾽ αὐτοῦ] ἑαυτῷ δι᾽ ἑαυτοῦ E. [c] ἓν] πέντε Cat. [d] ὅτι οὐ] οὐ γὰρ B.C. [e] καὶ] ἢ καὶ Cat.

οὖν [f]ἔστιν; Ἀπέσχιστο ἡ γῆ τοῦ οὐρανοῦ, [g]ἐκπεπολεμωμένοι
E ἦσαν οἱ ἄγγελοι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τὸν δεσπότην ὁρῶντες
τὸν αὐτῶν [h]ὑβριζόμενον. [8]"Ἀνακεφαλαιώσασθαι, φησὶ, τὰ
πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς."
Πῶς; Τὰ [i]μὲν ἐν τοῖς οὐρανοῖς οὕτω· μετέστησεν ἐκεῖ τὸν
ἄνθρωπον, ἀνήγαγεν [k]αὐτοῖς τὸν ἐχθρὸν, τὸν μισούμενον. Οὐ
[l]μένοντα ἐπὶ τῆς γῆς ἐποίησεν εἰρηνεύειν, [m]ἀλλ' ἀνήγαγεν αὐτὸν
πρὸς αὐτοὺς, τὸν ἐχθρὸν καὶ πολέμιον. Τοῦτο εἰρήνη βαθεῖα.
Ἄγγελοι πάλιν [n]ἐπὶ γῆς ἐφαίνοντο λοιπὸν, ἐπειδὴ καὶ ἄνθρω-
F πος ἐν οὐρανῷ ἐφάνη. Δοκεῖ δέ μοι [o]ἡ ἁρπαγὴ τοῦ Παύλου
[p]τούτου ἕνεκεν γεγενῆσθαι, καὶ τοῦ δεῖξαι ὅτι καὶ ὁ υἱὸς ἐκεῖ
ἀνελήφθη. Ἐν μὲν γὰρ τῇ γῇ διπλῆ [q]ἡ εἰρήνη, καὶ πρὸς [r]τὰ
ἐπουράνια, καὶ πρὸς ἑαυτά· ἐν δὲ τοῖς οὐρανοῖς ἁπλῆ. Εἰ γὰρ
ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι χαίρουσιν οἱ ἄγγελοι, πολλῷ
μᾶλλον ἐπὶ τοσούτοις. Ταῦτα πάντα ἡ τοῦ θεοῦ ἰσχὺς κατώρ-
347 θωσε. Τί οὖν ἀγγέλοις θαρρεῖτε, φησί; Τοσοῦτον [s]γὰρ ἀπέ- (106)
χουσιν ἐκεῖνοι προσάγειν ὑμᾶς, ὅτι καὶ ἐκπεπολεμωμένοι [t]ἦσαν,
εἰ μὴ ὁ [v]θεὸς αὐτὸς ὑμᾶς ἐκείνοις [w]κατήλλαξεν.

[x]Τί τοίνυν ἐκείνοις προστρέχετε; Βούλει μαθεῖν τῶν ἀγγέ-
λων τὸ μῖσος ὅσον εἶχον πρὸς ἡμᾶς, καὶ πῶς ἀπεστρέφοντο
ἀεί; Εἰς τιμωρίαν ἐπέμποντο ἐπὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐπὶ τοῦ
Δαυΐδ, ἐπὶ τῶν Σοδομιτῶν, ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ κλαυθμῶνος.
Ἀλλ' οὐ νῦν· ἀλλ' ἐξ ἐναντίας, ἐπὶ γῆς ᾖδον σφόδρα χαίροντες·
καὶ τούτους κατήγαγε πρὸς αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀνήγα-
B γεν ἐκεῖ. Καὶ θέα μοι τὸ παράδοξον. Τούτους πρώτους
κατήγαγεν ὧδε, καὶ τότε τὸν ἄνθρωπον ἀνήγαγε πρὸς αὐτούς·
οὐρανὸς ἡ γῆ γέγονεν, ἐπειδὴ τὰ τῆς γῆς ἔμελλεν οὐρανὸς
δέχεσθαι. Διὰ τοῦτο εὐχαριστοῦντες λέγομεν, [9]"Δόξα ἐν
ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία." Ἰδοὺ,
φησὶ, καὶ ἄνθρωποι ἐφάνησαν εὐαρεστοῦντες λοιπόν. Τί ἐστιν,
εὐδοκία; Καταλλαγή· οὐκέτι μεσότοιχόν ἐστιν ὁ οὐρανός. Τὸ
πρῶτον [10]κατὰ ἀριθμὸν ἐθνῶν ἦσαν οἱ ἄγγελοι· νῦν δὲ οὐ κατὰ

8 Ephes. i. 10. 9 Luc. ii. 14. 10 Deut. xxxii. 8.

[f] ἔστιν] + εἰπεῖν B.C.H. Sav. cet. [g] ἐκπεπολεμημένοι E. [h] ὑβριζόμενον] + διὰ τοῦτο εἶπε, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς B.H. [i] μὲν om. E. Mox ὅτι pro οὕτω idem. οὕτω om. Veron. [k] αὐτοῖς] ἐν αὐτοῖς B.C.H. [l] μένοντα] Sic Cat. μόνον τὰ Codd. et Edd. [m] ἀλλ'] ἀλλὰ καὶ E. [n] ἐπὶ τῆς γῆς A. [o] ἡ] καὶ ἡ B.C.H. Sav. cet. [p] τούτου] + τε C.H. Sav. cet. [q] ἡ om. E. [r] τὰ om. E. [s] γὰρ om. B.C. [t] ἦσαν] + ποτὲ καὶ B.C.H. Sav. cet. [v] θεὸς] + οὐκ ἂν εἰρηνεύσατε A.D.E. [w] κατήλλαξεν] + οὐκ ἂν εἰρηνεύσατε B.C.H. Sav. cet. + οὐκ ἂν εἰρηνεύθητε Veron. ἡμᾶς pro ὑμᾶς E. [x] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι ἕκαστος τῶν πιστῶν ἄγγελον ἔχει παρὰ θεοῦ εἰς φυλακήν· καὶ περὶ τῆς τοῦ θεοῦ εἰρήνης· καὶ ὅτι τοῖς ἱερεῦσιν ὡς θεῷ πείθεσθαι δεῖ. Veron.

ἀριθμὸν ἐθνῶν, ἀλλὰ κατὰ ἀριθμὸν πιστῶν. Πόθεν δῆλον; C
Ἄκουε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· [11] "Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε
ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· οἱ γὰρ ἄγγελοι αὐτῶν διαπαντὸς
βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς."
Ἕκαστος γὰρ πιστὸς ἄγγελον ἔχει, ἐπεὶ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἕκαστος
ἀνὴρ τῶν εὐδοκίμων ἄγγελον εἶχε· καθώς φησιν ὁ Ἰακὼβ,
[12] "Ὁ ἄγγελος ὁ τρέφων με, καὶ ὁ ῥυόμενός με ἐκ νεότητός
μου." Εἰ τοίνυν ἀγγέλους ἔχομεν, νήφωμεν, καθάπερ παιδα-
γωγῶν τινων ἡμῖν παρόντων· πάρεστι γὰρ καὶ δαίμων. Διὰ
τοῦτο εὐχόμεθα, καὶ λέγομεν αἰτοῦντες τὸν ἄγγελον τῆς εἰρή- D
νης, καὶ πανταχοῦ εἰρήνην αἰτοῦμεν. Οὐδὲν γὰρ ταύτης ἴσον·
ἐν ταῖς ἐκκλησίαις εἰρήνην, ἐν ταῖς εὐχαῖς, ἐν ταῖς λιταῖς, ἐν ταῖς
[y] προσρήσεσι· καὶ ἅπαξ, καὶ δὶς, καὶ τρὶς, καὶ πολλάκις αὐτὴν
δίδωσιν ὁ τῆς ἐκκλησίας προεστὼς, εἰρήνη [z] ὑμῖν. Διὰ τί; Ὅτι
αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἐστιν, αὕτη τῆς [a] χαρᾶς ὑπόθε-
σις. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς εἰσιοῦσιν εἰς τὰς οἰκίας τοῖς
ἀποστόλοις τοῦτο λέγειν προσέταξεν εὐθέως, καθάπερ τι σύμ-
βολον τῶν ἀγαθῶν. [13] "Εἰσερχόμενοι γὰρ, φησὶν, εἰς τὰς
οἰκίας, λέγετε, εἰρήνη ὑμῖν." Ταύτης γὰρ οὐκ οὔσης, πάντα E
περιττά. Καὶ [b] ὁ Χριστὸς τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν, [14] "Εἰρήνην
ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν." Αὕτη τῇ ἀγάπῃ
προοδοποιεῖ. Καὶ οὐ λέγει ὁ τῆς ἐκκλησίας προεστὼς, εἰρήνη
ὑμῖν ἁπλῶς, ἀλλ', εἰρήνη πᾶσι. Τί [c] γὰρ, ἂν μετὰ τοῦδε μὲν
εἰρήνην ἔχωμεν, μεθ' ἑτέρου δὲ πόλεμον καὶ μάχην; τί τὸ
κέρδος; Οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ σώματι, ἂν τὰ μὲν ἡσυχάζῃ τῶν
στοιχείων, τὰ δὲ διαστασιάζῃ, δυνατὸν [d] ὑγίειαν συνεστάναι
ποτὲ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἁπάντων εὐταξίας καὶ συμφωνίας καὶ F
εἰρήνης· κἂν μὴ πάντα ἡσυχάζῃ, καὶ ἐπὶ τῶν οἰκείων ὅρων μένῃ,
πάντα ἀνατραπήσεται. Καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ δὲ τῇ ἡμετέρᾳ,
[e] ἐὰν μὴ πάντες ἡσυχάζωσιν οἱ λογισμοὶ, εἰρήνη οὐκ ἔσται.
Τοσοῦτόν ἐστιν ἀγαθὸν ἡ εἰρήνη, [f] ὡς υἱοὺς θεοῦ καλεῖσθαι τοὺς 348
αὐτῆς ποιητὰς καὶ δημιουργούς· εἰκότως· ἐπεὶ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ ἐπὶ [g] τούτῳ ἦλθεν εἰς τὴν γῆν, [h] εἰρηνοποιήσων τὰ ἐν τῇ
γῇ, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Εἰ δὲ οἱ εἰρηνοποιοὶ υἱοὶ τοῦ
θεοῦ, οἱ νεωτεροποιοὶ υἱοὶ διαβόλου. Τί λέγεις; [i] ἔρεις καὶ

11 Matth. xviii. 10. 12 Gen. xlviii. 16. 13 Matth. x. 12. 14 Joan. xiv. 27.

y προρρήσεσι C.D. Veron. Eclog. (Tom. xii. p. 767 D.) z ὑμῖν] + ἐπιλέγων B.C.H. Sav. cet. a χάριτος D. b ὁ Χριστὸς] πάλιν B.C.D.H. Sav. cet. c γὰρ] + ὄφελος B.C.H. Sav. cet. d ὑγείαν A.E. Veron. e ἐὰν] ἂν A. Eclog. Veron. f ὡς] ὅτι B.C.H. Iidem post δημιουργοὺς add. παρασκευάζει. g τοῦτο B.E. h εἰρηνοποιήσων] ὥστε εἰρηνοποιῆσαι B.C.H. i ἔρις A.B. Veron.

μάχας ἐμβάλλεις; Καὶ τίς οὕτως ἄθλιος, φησίν; Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ χαίροντες ἐπὶ τοῖς κακοῖς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ διασπῶντες μᾶλλον, ἢ οἱ στρατιῶται τῇ λόγχῃ [k]διέτεμνον, ἢ [l]οἱ Ἰουδαῖοι τοῖς ἥλοις διέκοψαν. Ἐκεῖνο τούτου ἔλαττον τὸ
B κακόν· ἐκεῖνα διατμηθέντα τὰ μέλη πάλιν συνήφθη· ταῦτα δὲ ἀποσπασθέντα, ἂν ἐνθάδε μὴ συναφθῇ, οὐκέτι συναφθήσεται, ἀλλὰ μένει τοῦ πληρώματος ἔξω. Ὅταν [m]βούλῃ τῷ ἀδελφῷ πολεμῆσαι, ἐννόησον ὅτι τοῖς μέλεσι τοῦ Χριστοῦ πολεμεῖς, καὶ παῦσαι τῆς μανίας. Τί γάρ, εἰ ἀπερριμμένος ἐστί; [n]τί γάρ, εἰ εὐτελής; τί γάρ, εἰ εὐκαταφρόνητος; [15] "Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα, φησὶν, ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων·" καὶ πάλιν, "Οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διαπαν-
C τὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν [o]τοῖς οὐρανοῖς." Ὁ θεὸς δι' αὐτὸν [p]καὶ σὲ καὶ δοῦλος ἐγένετο, καὶ (107)
ἐσφάγη· σὺ δὲ οὐδὲν αὐτὸν εἶναι νομίζεις; Οὐκοῦν μάχῃ καὶ κατὰ τοῦτο τῷ θεῷ, τὰς ἐναντίας αὐτῷ [q]φέρων ψήφους. Ὅταν εἰσέλθῃ ὁ τῆς ἐκκλησίας προεστὼς, εὐθέως λέγει, εἰρήνη πᾶσιν· ὅταν ὁμιλῇ, εἰρήνη πᾶσιν· [r]ὅταν εὐλογῇ, εἰρήνη πᾶσιν· ὅταν ἀσπάζεσθαι κελεύῃ, εἰρήνη πᾶσιν· ὅταν ἡ θυσία τελεσθῇ, εἰρήνη [s]πᾶσι· καὶ μεταξὺ πάλιν, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη. Πῶς
D οὖν οὐκ ἄτοπον, εἰ τοσαυτάκις ἀκούοντες εἰρήνην ἔχειν, [t]ἐκπεπολεμώμεθα πρὸς ἀλλήλους; [v]καὶ λαμβάνοντες καὶ ἀντιδιδόντες, τῷ διδόντι τὴν εἰρήνην πολεμοῦμεν; Λέγεις, καὶ τῷ πνεύματί σου, καὶ διαβάλλεις αὐτὸν ἔξω; Οἴμοι, ὅτι τὰ σεμνὰ τῆς ἐκκλησίας, [w]σχήματα γέγονε [x]πραγμάτων μόνον, [y]οὐκ ἀλήθειά τις· οἴμοι, ὅτι μέχρι ῥημάτων τὰ σύμβολα μένει τοῦ στρατοπέδου τούτου. Ὅθεν καὶ [z]ἀγνοεῖτε διὰ τί λέγεται, εἰρήνη πᾶσιν. Ἀλλ' ἀκούετε [a]τὰ ἑξῆς, τί φησιν ὁ Χριστός. [16] "Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, εἰσερχόμενοι εἰς τὴν οἰκίαν,
E ἀσπάσασθε αὐτήν· καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, [b]ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς [c]ἀποστραφήτω." Διὰ τοῦτο οὐκ ἴσμεν, ὅτι τύπον ῥημάτων νομίζομεν ταῦτα εἶναι, [d]καὶ οὐ συντιθέμεθα τῷ νῷ. Μὴ γὰρ

[15] Matth. xviii. 14, 10. [16] Matth. x. 12, 13.

[k] διέτεμον E. ἢ—διέτεμνον om. C. [l] οἱ om. A. Eclog. Veron. [m] βούλει E. Veron. [n] Haec τί γὰρ assumta ex omnibus. [o] τοῖς om. B.C. erasum in A. [p] καὶ σὲ] Sic B.C.D.H. Eclog. καὶ om. A. καὶ σὲ deest in Edd. καὶ ante δοῦλος om. C. [q] ψήφους φέρων inverso ord. B.C.D. [r] ὅταν εὐλογῇ—κελεύῃ, εἰρήνη πᾶσιν om. C. Eclog. [s] πᾶσιν] + ἐπιφθέγγεται B.C.H. [t] ἐκπολεμούμεθα B.C. ἐκπολεμώμεθα E. [v] καὶ om. A.D.E. Eclog. Veron. [w] σχίσματα A. [x] πραγμάτων] καὶ ῥήματα B.C.H. [y] ἀλλ' οὐκ Edd. ἀλλ' om. A.B.C.D.E. Eclog. [z] ἀγνοεῖται B.C. [a] τὰ] τῶν B.C.D.H. Sav. cet. [b] εἰσελθέτω E. [c] ἐπιστραφήτω C.H. [d] καὶ] εἰ καὶ A. Veron.

ἐγὼ δίδωμι τὴν εἰρήνην; Ὁ [e]Χριστὸς, δι' ἡμῶν φθέγγεσθαι καταξιῶν. Εἰ καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα χρόνον κενοὶ τῆς χάριτός ἐσμεν, ἀλλ' οὐ νῦν δι' ὑμᾶς. Εἰ γὰρ εἰς ὄνον ἐνήργησε καὶ εἰς μάντιν ἡ τοῦ θεοῦ χάρις, δι' οἰκονομίαν καὶ τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν ὠφέλειαν, εὔδηλον ὅτι οὐδὲ εἰς ἡμᾶς παραιτήσεται ἐνεργεῖν, ἀλλ' ἀνέξεται καὶ τοῦτο δι' ὑμᾶς.

Μηδεὶς τοίνυν [f]εἴπῃ, ὅτι εὐτελὴς ἐγὼ καὶ ταπεινὸς καὶ οὐδενὸς F
ἄξιος λόγου, καὶ οὕτω μοι προσεχέτω. [g]Εἰμὶ γὰρ τοιοῦτος· ἀλλ' ἀεὶ ἔθος τῷ θεῷ διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ τοῖς τοιούτοις ἐφίστασθαι. Καὶ ἵνα μάθητε, τῷ Κάϊν κατηξίωσε λαλῆσαι διὰ 349
τὸν Ἄβελ, τῷ διαβόλῳ διὰ τὸν Ἰὼβ, τῷ Φαραὼ διὰ τὸν Ἰωσὴφ, τῷ Ναβουχοδονόσορ διὰ τὸν Δανιὴλ, τῷ Βαλτάσαρ διὰ τὸν αὐτόν. Καὶ μάγοι δὲ ἀποκαλύψεως ἔτυχον, καὶ Καϊάφας προεφήτευσε, χριστοκτόνος ὢν καὶ ἀνάξιος, διὰ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα. Λέγεται καὶ Ἀαρὼν διὰ τοῦτο μὴ λεπρωθῆναι. Διὰ τί γὰρ, εἰπέ μοι, ἀμφοτέρων καταλαλησάντων, ἐκείνη μόνη τὴν δίκην [h]ὑπέμεινε; Μὴ θαυμάσῃς· εἰ γὰρ ἐν τοῖς ἔξωθεν ἀξιώμασι, κἂν μυρία [i]τις κατηγορῆται, οὐ πρότερον εἰς B
δικαστήριον ἄγεται, ἕως ἂν ἀπόθηται τὴν ἀρχὴν, ἵνα [k]μὴ ἐκείνη μετ' αὐτοῦ ὑβρίζηται· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς [l]πνευματικῆς, κἂν ὁστισοῦν ᾖ, ἐνεργεῖ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις· ἐπεὶ [m]πάντα ἀπόλωλεν· ὅταν δὲ [n]αὐτὴν ἀπόθηται, εἴτε ἀπελθὼν, [o]εἴτε καὶ ἐνταῦθα, τότε δὴ, τότε χαλεπωτέραν δώσει τὴν δίκην. Μὴ δὴ [p]νομίζετε παρ' ἡμῶν ταῦτα λέγεσθαι· ἡ τοῦ θεοῦ χάρις ἐστὶν ἡ καὶ εἰς ἀνάξιον ἐνεργοῦσα, οὐ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Ἀκούσατε οὖν τί φησιν ὁ Χριστός· [17] "Ἐὰν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω C
ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν." Πῶς δὲ ἀξία γίνεται; "Ἐὰν δέξωνται ὑμᾶς," φησίν. "Ἐὰν δὲ μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσι [q]τὸν λόγον ὑμῶν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ." Τί οὖν ὄφελος, ὅτι δέχεσθε ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἀκούετε τῶν παρ' ἡμῶν λεγομένων; τί τὸ κέρδος, ὅτι θεραπεύετε, καὶ οὐ προσέχετε τοῖς λεγομένοις ὑμῖν; Ἐκείνη ἐστὶ [r]τιμὴ ἡμῖν, ἐκείνη θε-

[17] Matth. x. 13—15.

[e] Χριστὸς post καταξιῶν transp. B.C. Statim ὁ δι' ἡμῶν (sic) A. [f] εἴπῃ A.B.D.E. Eclog. εἴποι Edd. [g] εἰμὶ] + μὲν C. [h] ὑπέμεινε pro ἔδωκε omnes. [i] τις om. C. [k] μὴ] + καὶ B.C.H. Sav. cet. [l] πνευματικῆς] + τοῦτο γίνεσθαι χρή· ἐπεὶ ἂν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, πάντα ἂν ἀπόλοιτο B.C.H. [m] πάντα] + ἂν E. receptum a Ben. ἐπεὶ π. ἀπόλωλε om. B.C.H. [n] αὐτὴν om. E. [o] εἴτε] ἢ E. Post καὶ add. μένων B.C. [p] νομίζητε E. et ante corr. A. [q] τῶν λόγων C. Eclog. [r] ἡ τιμὴ B. Statim ἡμῶν E.

D ῥαπεία [s]ἡ θαυμαστὴ, ἡ καὶ [t]ὑμᾶς ὠφελοῦσα καὶ ἡμᾶς, ἐὰν ἡμῶν ἀκούητε. Ἀκούετε καὶ τοῦ Παύλου λέγοντος, [18] "Οὐκ ᾔδειν, ἀδελφοὶ, ὅτι ἀρχιερεύς ἐστιν." Ἄκουε καὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, "Πάντα ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε." Οὐκ ἐμοῦ καταφρονεῖς, ἀλλὰ τῆς ἱερωσύνης· ἂν ἴδῃς ταύτης γυμνὸν, τότε καταφρόνει, τότε οὐδὲ ἐγὼ [v]ἀνέχομαι ἐπιτάττειν. Ἕως δ' ἂν ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου [w]καθώμεθα, ἕως ἂν τὴν [x]προεδρίαν ἔχωμεν, ἔχομεν καὶ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἰσχὺν, εἰ καὶ ἀνάξιοί ἐσμεν. Εἰ ὁ Μωϋσέως θρόνος οὕτως ἦν
E αἰδέσιμος, ὡς δι' ἐκεῖνον ἀκούεσθαι, πολλῷ μᾶλλον ὁ τοῦ Χριστοῦ θρόνος. Ἐκεῖνον ἡμεῖς διεδεξάμεθα· ἀπὸ τούτου φθεγγόμεθα, ἀφ' οὗ καὶ ὁ Χριστὸς ἔθετο [y]ἐν ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. Οἱ πρέσβεις, οἷοίπερ ἂν ὦσι, διὰ τὸ τῆς πρε- (108)
σβείας ἀξίωμα πολλῆς ἀπολαύουσι τῆς τιμῆς. Ὅρα γάρ· εἰς μέσην βαρβάρων ἔρχονται τὴν γῆν μόνοι, μεταξὺ τοσούτων πολεμίων· καὶ ἐπειδὴ μεγάλα ὁ τῆς πρεσβείας ἰσχύει νόμος, πάντες αὐτοὺς τιμῶσι, πάντες εἰς αὐτοὺς ἀποβλέπουσι, πάντες
F μετὰ ἀσφαλείας ἐκπέμπουσι. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν πρεσβείας ἀνεδεξάμεθα λόγον, καὶ ἥκομεν παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα. Ἥκομεν πρὸς ὑμᾶς πρεσβεύοντες, ἀξιοῦντες καταλῦσαι τὸν πόλεμον, καὶ λέγομεν ἐπὶ [z]τίσιν· οὐ πόλεις ἐπαγγελλόμενοι δώσειν, οὐδὲ σίτου μέτρα τόσα καὶ τόσα, οὐδὲ ἀνδράποδα, οὐδὲ χρυσίον, ἀλλὰ βασιλείαν οὐρανῶν, ζωὴν αἰώνιον, συνουσίαν τὴν μετὰ Χριστοῦ, τὰ ἄλλα ἀγαθὰ, ἃ [a]μήτε εἰπεῖν [b]ἡμῖν δυνατὸν, ἕως ἂν ἐν τῇ σαρκὶ ταύτῃ ὦμεν καὶ τῷ παρόντι βίῳ. Πρεσβεύομεν [c]τοίνυν· ἀπολαύειν δὲ βουλόμεθα τιμῆς· οὐ δι' ἡμᾶς, μὴ γένοιτο· ἴσμεν γὰρ αὐτῆς τὸ εὐτελές· ἀλλὰ δι' ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς μετὰ σπουδῆς τὰ παρ' ἡμῶν ἀκούητε, ἵνα ὑμεῖς ὠφελῆσθε, ἵνα μὴ μετὰ ῥᾳθυμίας ἢ ἀπροσ-
B εξίας προσέχητε τοῖς λεγομένοις. Οὐχ ὁρᾶτε τοὺς πρέσβεις πῶς πάντες αὐτοὺς περιέπουσιν; Ἡμεῖς θεοῦ πρέσβεις ἐσμὲν πρὸς ἀνθρώπους. Εἰ δὲ πρόσαντες ὑμῖν τοῦτο, οὐχ ἡμεῖς, ἀλλ' [d]αὐτὴ ἡ ἐπισκοπή· οὐχὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος. Μηδεὶς ἐμοῦ ἀκουέτω, ἀλλὰ τοῦ ἀξιώματος. Πάντα τοίνυν ποιῶμεν κατὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν, ἵνα εἰς δόξαν θεοῦ ζήσωμεν, καὶ κατα-

18 Act. xxiii. 5. Matth. xxxiii. 3.

[s] ἡ accessit ex A.C.D.E. Eclog. [t] ἡμᾶς E. Veron. Sav. Mox ὑμᾶς pro ἡμᾶς iidem. [v] ἐνέχομαι E. [w] καθώμεθα B.C.H. καθήμεθα Edd. [x] προεδρίαν] + ταύτην C. [y] ἐν om. A. Eclog. [z] τίσιν] πάντων B.C.H. [a] μηδὲ E. [b] ἡμῖν δ. pro δ. ἡμῖν A.E. Eclog. Statim subjungunt μήτε ὑμῖν ἀκοῦσαι Edd. repugnantibus libris et Eclog. [c] τοίνυν om. E. Statim καὶ ἀπ. pro ἀπ. δὲ B.C. [d] αὐτὴ B. Eclog. Edebatur αὕτη.

ξιωθῶμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ. C

[1]Καὶ ὑμᾶς ποτε [a]ἐχθροὺς ὄντας καὶ ἀπηλλοτριωμένους τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξε τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ.

Ἐνταῦθα λοιπὸν δείκνυσιν, ὅτι καὶ ἀναξίους ὄντας καταλλαγῆς κατήλλαξε. [b]Τῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν, ὅτι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν D τοῦ σκότους ἦσαν, δείκνυσι τὴν συμφορὰν, ἐν ᾗ ἦσαν. Ἀλλ' ἵνα μὴ ἀκούσας ἐξουσίαν σκότους, ἀνάγκην νομίσῃς εἶναι, ἐπάγει· "Καὶ [c]ὑμᾶς ὄντας ἀπηλλοτριωμένους·" ὥστε δοκεῖ μὲν τὸ αὐτὸ λέγειν, οὐκ ἔστι δὲ [d]τὸ αὐτό· οὐ γάρ ἐστιν ἴσον ἀνάγκῃ κακῶς παθόντα, καὶ ἑκόντα τοῦτο ὑπομείναντα ἀπαλλάξαι τῶν δεινῶν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐλεεῖσθαι ἄξιος, οὗτος δὲ μισεῖσθαι. Ἀλλ' E ὅμως ὑμᾶς, φησὶν, οὐχὶ ἄκοντας οὐδὲ ἀναγκαζομένους, ἀλλ' ἑκόντας καὶ μετὰ τοῦ βούλεσθαι ἀποπηδῶντας αὐτοῦ, καὶ ἀναξίους ὄντας [e]ἀπήλλαξε. Καὶ ἐπειδὴ τῶν ἐν [f]τοῖς οὐρανοῖς ἐμνήσθη, δείκνυσιν ὅτι ἡ ἔχθρα πᾶσα ἐντεῦθεν εἶχε τὴν ἀρχὴν, οὐκ ἐκεῖθεν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πάλαι ἐβούλοντο, καὶ ὁ θεός· ὑμεῖς δὲ οὐκ [g]ἠθελήσατε. Καὶ διόλου δείκνυσι τοὺς ἀγγέλους μηδὲν ἰσχύσαντας ἐν τοῖς κάτω χρόνοις, εἴγε ἔμενον ἐχθροί· [h]οὔτε πεῖσαι ἠδύναντο, οὔτε πεισθέντας ἀπαλλάξαι τοῦ διαβό- F λου. Οὐδὲ γὰρ τὸ πεῖσαι εἶχέ τι κέρδος, τοῦ κατέχοντος μὴ δεθέντος· οὐδὲ τὸ δεθῆναι εἶχέ τι κέρδος, τῶν κατεχομένων μὴ βουλομένων ἐπανελθεῖν· ἀλλ' ἀμφότερα ἔδει· ὧν ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν, ὁ Χριστὸς δὲ ἀμφότερα πεποίηκεν. Ὥστε [i]τοῦ τὸν θά- 351 νατον λῦσαι θαυμασιώτερον τὸ πεῖσαι. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ ὅλον αὐτοῦ ἦν, καὶ αὐτὸς μόνος κύριος ἦν· τούτου δὲ οὐχὶ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς· εὐκολώτερον δὲ ταῦτα ἀνύομεν, ὧν αὐτοὶ κύριοί ἐσμεν. Ἅτε οὖν καὶ μεῖζον ὄν, ὕστερον αὐτὸ τίθησι.

[1] Cap. I. v. 21, 22.

Hom. IV. [a] ἐχθροὺς et mox καὶ om. E. [b] τῷ A.D.E. τὸ Edd. [c] ἡμᾶς B.C.D. [d] τὸ αὐτὸ om. B.C.H. Sav. cet. [e] κατήλλαξε ex corr. A. [f] τοῖς om. C. [g] ἠθελήσατε A.B.D.E. ἐθελήσατε Edd. [h] οὔτε] καὶ οὔτε B.C.H. Sav. cet. [i] τὸ pro τοῦ et τοῦ pro τὸ A.

[k]Καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ἐχθραίνοντας, ἀλλὰ, "ἀπηλλοτριωμέ-
νους," [l]ὃ πολλῆς ἔχθρας ἐστίν· οὐδὲ [m]ἠλλοτριωμένους, ἀλλὰ
μηδὲ προσδοκῶντας ἐπανελθεῖν. "[n]Καὶ ἐχθροὺς, φησὶ, τῇ
B διανοίᾳ." [o]Εἶτα οὐχὶ μέχρι τῆς προαιρέσεως μόνον ἡ [p]ἀλλο-
τρίωσις, ἀλλὰ τί; "Καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς." [q]Καὶ
ἐχθροὶ ἦτε, φησὶ, καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπράττετε. "Νυνὶ δὲ
ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανά- (109)
του, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους
κατενώπιον αὐτοῦ." [r]Πάλιν τίθησι καὶ τὸν τρόπον τῆς κα-
ταλλαγῆς, ὅτι ἐν τῷ σώματι, [s]οὐχ ἁπλῶς πληγεὶς, οὐδὲ μαστι-
γωθεὶς, [t]οὐδὲ πραθεὶς, ἀλλὰ καὶ ἀποθανὼν τῷ αἰσχίστῳ θανά-
τῳ. Πάλιν τοῦ σταυροῦ μέμνηται, καὶ πάλιν ἑτέραν τίθησιν
C εὐεργεσίαν. Οὐ γὰρ ἀπήλλαξε μόνον, ἀλλὰ καὶ [v]ὅ φησιν
ἀνωτέρω, "τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς," τοῦτο [w]δὴ καὶ ἐνταῦθα αἰ-
νίττεται. "Διὰ τοῦ θανάτου [x]αὐτοῦ, [y]φησὶ, παραστῆσαι
ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ."
[z]Οὐ γὰρ δὴ μόνον τῶν ἁμαρτημάτων ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ ἐν
τοῖς εὐδοκιμηκόσι κατέστησεν. Οὐ γὰρ ἵνα κακῶν ἀπαλλάξῃ
μόνον τοσαῦτα ἔπαθεν, ἀλλ' ἵνα καὶ τῶν [a]πρώτων ἐπιτύχωμεν·
ὥσπερ ἂν εἴ τις κατάδικον μὴ μόνον τῆς τιμωρίας [b]ἐλευθερώσοι,
D ἀλλὰ καὶ εἰς τιμὴν [c]ἀναγάγοι. Καὶ τοῖς οὐδὲν ἡμαρτηκόσιν
[d]ἐγκατέταξε· μᾶλλον δὲ οὐ τοῖς [e]μὴ ἡμαρτηκόσι μόνον, ἀλλὰ
καὶ τοῖς κατωρθωκόσι τὰ μέγιστα· καὶ τὸ δὴ [f]μέγα, ὅτι ἁγιω-
σύνην τὴν κατενώπιον αὐτοῦ [g]ἔδωκε, [h]καὶ τὸ ἀνέγκλητον.
[i]Ἐπίτασις τοῦ ἀμώμου [k]τὸ ἀνέγκλητον, ὅταν μηδὲ μέχρι κα-
ταγνώσεως, μηδὲ [l]μέχρι ἐγκλήματος [m]ᾖ πεπραγμένον ἡμῖν.
[n]Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ὅλον αὐτοῦ [o]τέθεικεν, ὅτι διὰ τοῦ θανάτου

[k] καὶ οὐχ ἁ.] οὐχ ἁ. δὲ B.C. [l] ὃ πολλῆς—ἀλλὰ om. E. [m] ἠλλοτριωμένους] Sic A. ἀλλοτριωμένους Veron. ἀλλοτριουμένους D. Sav. cet. οὐδὲ—ἐπανελθεῖν] καὶ οὕτως ἠλλοτριωμένους ὡς μηδὲ ἐπανελθεῖν προσδοκᾶν B.C.H. [n] καὶ ἐχθροὺς—διανοίᾳ] εἶτά φησι, καὶ ἐ. τῇ δ. ὄντας B.C.H. [o] εἶτα] διὰ τούτου δηλῶν ὅτι B.C.H. Sav. cet. Statim οὐ μέχρι πρ. B.C.H. μόνης pro μόνον E. Cat. [p] ἀλλοτρίωσις] + ἦν αὐτῶν B.C.H. Sav. cet. ἀλλὰ τί om. B.C.H. [q] καὶ ἐχθροὶ] ἐχθροὶ τοίνυν B.C.H. [r] πάλιν] ἐνταῦθα B.C.H. Sav. cet. δείκνυσι pro τίθησι B.C.H. [s] οὐχ] καὶ ὅτι οὐχ B.C.H. Sav. cet. [t] οὐδὲ πραθεὶς om. B.C.H. Cat. inclusum a Sav. Mor. [v] ὅ φησιν] ἐδόξασεν, ὅπερ B.C.H. Iidem post ἡμᾶς add. εἶπε. [w] δὴ] Sic A.E. δὲ Edd. δὴ om. B.C.D.H. [x] αὐτοῦ om. C. [y] φησὶ] τῷ εἰπεῖν B.C. [z] οὐ γὰρ δὴ] ὡσεὶ ἔλεγεν, οὐ B.C.H. [a] πρώτων ἐπιτύχωμεν] πρωτείων ἀξιώσῃ B.C.H. [b] ἐλευθερώσοι B.C. ἐλευθερώσῃ Edd. [c] ἀναγάγοι B.C. ἀνάγοι A. ἀπάγοι D. Veron. ἀγάγῃ E. ἀναγάγῃ Sav. cet. [d] ἐγκατέμιξε D. ἐγκατατάξῃ E. [e] μὴ om. B. [f] μέγα] Sic A. Cat. Veron. μεῖζον Sav. cet. [g] ἔδωκε pro δέδωκε A.B.C.D.E. Cat. [h] καὶ τὸ] τὸ δὲ B.C.H. Sav. cet. [i] ἐπίτασις] + ἐστι B.C.H. ἐπίτασις—ἀνέγκλητον om. E. [k] τὸ ἀν.] ἀν. γὰρ τότε λέγεται B.C.H. Sav. cet. [l] μέχρις B. [m] ᾖ] + τι B.C.H. Cat. Sav. cet. [n] ἀλλ'] εἶτα B.C.H. [o] τέθεικεν] + εἰπὼν B.C.H. Sav. cet.

ταῦτα κατώρθωσεν, [p]τί οὖν, φησὶ, πρὸς ἡμᾶς; [q]οὐδενὸς χρῄζο-
μεν; Διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν· [2]"Εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθε-
μελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος E
τοῦ εὐαγγελίου." Τὴν ῥᾳθυμίαν αὐτῶν ἐνταῦθα ἐπικόπτει.
Καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, "ἐπιμένετε·" ἔστι γὰρ ἐπιμένειν σα-
λευόμενον καὶ διχοστατοῦντα· ἔστιν ἑστάναι [r]περιφερόμενον
καὶ μένειν. "Εἴγε ἐπιμένετε, φησὶ, τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι,
καὶ μὴ μετακινούμενοι." Βαβαὶ, ἡλίκῃ κέχρηται τροπῇ· οὐ
μόνον μὴ σαλευόμενοι, φησὶν, ἀλλὰ μηδὲ κινούμενοι. Καὶ ὅρα·
οὐδὲν φορτικὸν τέως τίθησιν, οὐδὲ ἐπίπονον, ἀλλὰ πίστιν καὶ F
ἐλπίδα. Τουτέστιν, ἐὰν μένητε πιστεύοντες, ὅτι ἀληθὴς ἡ
ἐλπὶς τῶν μελλόντων. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ [s]δυνατόν· ἐπὶ δὲ
τῆς ἀρετῆς οὐκ ἔνι μὴ μετασαλευθῆναι, κἂν μικρόν· οὕτως οὐκ
ἔστιν [t]ἐπαχθής. "Ἀπὸ τῆς ἐλπίδος, φησὶ, τοῦ εὐαγγελίου,
οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ [v]κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐ-
ρανόν." [w]Τίς δέ ἐστιν ἡ ἐλπὶς τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλ' ἢ ὁ 352
Χριστός; αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη [x]ἡμῶν, καὶ πάντα ταῦτα ὁ
ἐργασάμενος. Ὥστε ὁ ἑτέροις ἐπιγράφων, μετακεκίνηται·
πάντα γὰρ ἀπώλεσεν, ἐὰν μὴ εἰς τὸν Χριστὸν πιστεύῃ.
"[y]Οὗ ἠκούσατε," φησί. [z]Καὶ πάλιν αὐτοὺς φέρει μάρτυρας,
εἶτα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. Οὐ λέγει, τοῦ κηρυττομένου,
ἀλλ' ἤδη πιστευθέντος καὶ κηρυχθέντος· ὅπερ καὶ ἀρχόμενος
ἐποίησεν, ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν μαρτυρίας καὶ τούτους στῆσαι
βουλόμενος. "Οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος." Καὶ B
τοῦτο εἰς τὸ ἀξιόπιστον συντελεῖ. "Ἐγὼ, φησὶ, Παῦλος
διάκονος." Μέγα γὰρ αὐτοῦ ἦν τὸ ἀξίωμα λοιπὸν πανταχοῦ
ᾀδομένου, καὶ τῆς οἰκουμένης ὄντος διδασκάλου.

[3]"Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία." Καὶ ποία αὕτη ἀκολουθία; Δοκεῖ μὲν [a]ἀπηρτῆσθαι, πολλὴν δὲ ἔχει τὴν ἀκολουθίαν. Καὶ, "διάκονος," φησίν· ἀντὶ τοῦ, οὐδὲν παρ' ἐμαυτοῦ εἰσφέρων, ἀλλὰ τὰ ἑτέρου καταγγέλλων. [b]Οὕτω C
πιστεύω, ὅτι καὶ πάσχω ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ οὐ πάσχω μόνον,

[2] v. 23. [3] v. 24.

[p] τί οὖν—ἡμᾶς;] ἵνα μή τις εἴπῃ, οὐκοῦν B.C.H. Sav. cet. [q] οὐδενὸς] οἱ οὐδενὸς E. [r] περιφ. καὶ μ.] Sic A.B.C.D. καὶ μ. περιφ. Edd. [s] δυνατὸν—κἂν μικρὸν] δυνατὸν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς μετασαλευθῆναι κατὰ μικρόν· ἐκεῖ δὲ οὐκ ἔνι τοῦτο παθεῖν B.C.H. [t] ἐπαχθὴς] ἐπαχθὲς A.D.E. Cat. Edd. Post ἐπαχθὴς add. παραινῶν B.C.H. [v] κτίσει] τῇ κτ. A.E. [w] τίς] τί E. δαὶ pro δὲ C. [x] ὑμῶν A.C. [y] οὗ accessit ex A.E. Cat. [z] καὶ om. B.C.H. Sav. cet. Infra κηρυχθέντος καὶ πιστευθέντος inverso ord. C.E. [a] ἀπηρτίσθαι D. Veron. ἀπερτίσθαι (sic) A. [b] οὕτω] + δὲ B.C.H. Sav. cet. + καὶ D.

ἀλλὰ καὶ χαίρω πάσχων, πρὸς τὴν ἐλπίδα τὴν μέλλουσαν
[c]ὁρῶν· καὶ πάσχω οὐχ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν. "Καὶ
ἀνταναπληρῶ, φησὶ, τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ
ἐν τῇ σαρκί μου." Δοκεῖ μὲν μέγα εἶναι ὅπερ ἐφθέγξατο, ἀλλ'
οὐκ ἔστιν ἀπονοίας, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ καὶ πολλῆς φιλοστορ-
γίας τῆς περὶ τὸν Χριστόν· οὐ γὰρ βούλεται αὐτοῦ εἶναι, ἀλλ'
ἐκείνου τὰ [d]πάθη, τούτους οἰκειῶσαι αὐτῷ βουλόμενος. Καὶ ἃ
D ἐγὼ πάσχω, δι' ἐκεῖνον πάσχω, φησίν· ὥστε μὴ ἐμοὶ [e]χάριν
ὁμολογεῖτε, ἀλλ' ἐκείνῳ· αὐτὸς γὰρ πάσχει ταῦτα. Ὥσπερ
ἂν εἴ τις πεμφθεὶς πρός τινα, ἕτερον ἀξιώσειε λέγων, παρα-
καλῶ σε, ὑπὲρ ἐμοῦ ἄπελθε πρὸς τόνδε· εἶτα ἐκεῖνος [f]λέγοι ὅτι (110)
διὰ τόνδε ταῦτα ποιῶ. Ὥστε οὐκ ἐπαισχύνεται καὶ ταῦτα
αὐτοῦ παθήματα λέγειν. Οὐ γὰρ [g]μόνον ἀπέθανεν ὑπὲρ [h]ἡμῶν,
ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ἕτοιμός ἐστι θλιβῆναι δι' ὑμᾶς.
Ἐφιλονείκησε καὶ ἐβιάσατο δεῖξαι αὐτὸν καὶ νῦν κινδυνεύοντα
ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας διὰ τοῦ ἰδίου σώματος, καὶ πρὸς ἐκεῖνο ἀπο-
E τείνεται, ὅτι οὐ δι' ἡμῶν προσάγεσθε, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ, κἂν ἡμεῖς
ταῦτα ποιῶμεν· οὐ γὰρ οἰκεῖον ἔργον ἀνεδεξάμεθα, ἀλλὰ τὸ
ἐκείνου. Καὶ ταὐτόν ἐστιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις τάξις [i]λαχοῦσα
στρατηγὸν τὸν ὑπερασπίζοντα αὐτῆς, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ [k]στή-
κοι, εἶτα ἀπελθόντος ἐκείνου, ὁ ὑποστράτηγος τὰ ἐκείνου τραύ-
ματα ἀναδέξοιτο μέχρι τοῦ λυθῆναι τὸν πόλεμον. Εἶτα ὅτι
[l]καὶ δι' αὐτὸν ταῦτα ποιεῖ, ἄκουσον. "Ὑπὲρ τοῦ σώματος
αὐτοῦ," φησίν· [m]ἢ τοῦτο θέλων εἰπεῖν, ὅτι οὐχ ὑμῖν χαρίζο-
F μαι, ἀλλὰ τῷ Χριστῷ· ἃ γὰρ ἐκεῖνον ἔδει παθεῖν, ἐγὼ πάσχω
ἀντ' αὐτοῦ. Ὅρα [n]πόσα κατασκευάζει. Δείκνυσι πολὺ τὸ
φίλτρον· [o]ὥσπερ ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ
γράφων ἔλεγεν; [4] "Ἐν ἡμῖν ἔθετο τὴν διακονίαν τῆς καταλλα-
353 γῆς·" καὶ πάλιν, "Ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ
παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν·" τοῦτο καὶ ἐνταῦθά φησιν, ὑπὲρ αὐ-
τοῦ πάσχω, ἵνα μᾶλλον αὐτοὺς ἐπισπάσηται. Τουτέστιν, εἰ
καὶ [p]ὁ ὀφείλων ὑμῖν ἀπῆλθεν, ἀλλ' ἐγὼ ἀποδίδωμι. Διὰ γὰρ
τοῦτο καὶ ὑστερήματα εἶπεν, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐδὲ τὸ πᾶν ἡγεῖται
οὐδέπω πεπονθέναι. Ὑπὲρ ὑμῶν, φησὶ, καὶ μετὰ θάνατον
πάσχει, εἴγε ἔτι ἐλλείμματα ἔμεινε. Τοῦτο ἐν τῇ πρὸς Ῥω-

[4] 2 Cor. v. 18, 20.

[c] ἀφορῶν B.C.D.H. Sav. cet. [d] πάθη] + οὕτω δὲ εἶπε B.C.H. Sav. cet. [e] τὴν χάριν E. [f] λέγει E. Cat. ὅτι om. C. Veron. [g] μόνον] + οὐκ E. [h] ὑμῶν Cat. Veron. Mox δι' ὑμᾶς B.C.D.E. Cat. δι' ἡμᾶς Edd. [i] ἔχουσα B.C.H. [k] ἑστήκοι B.C. [l] καὶ om. D. καὶ ὅτι inverso ord. B. [m] ἢ om. B.C.H. Sav. cet. [n] πόσα] τί B.C.H. [o] ὥσπερ] ὅπερ A. [p] ὁ om. B.C.

μαίους ἑτέρως ποιεῖ λέγων· [5] "[p] *Ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν·*"
δεικνὺς ὅτι οὐκ ἠρκέσθη τῷ θανάτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ
ταῦτα μυρία ποιεῖ. Οὐ τοίνυν ἑαυτὸν ἐπαίρων ταῦτα λέγει, B
ἀλλὰ τὸν Χριστὸν δεῖξαι βουλόμενος ἔτι καὶ νῦν ὑπὲρ αὐτῶν
φροντίζοντα. Καὶ τὸν λόγον ἀξιόπιστον δείκνυσι τῷ ἐπαγα-
γεῖν, "ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ." Ὅτι γὰρ οὕτως ἔχει, καὶ
οὐδὲν ἀπεικὸς, δῆλον ἐκ τοῦ ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ ταῦτα
γενέσθαι. Ὅρα πῶς ἡμᾶς συνῆψεν ἑαυτῷ. [q] *Τί τοίνυν ἐπεισ-*
άγετε διὰ μέσου ἀγγέλους; [6] "*Ἧς ἐγὼ ἐγενόμην, φησὶ, διά-*
κονος." Τί ἑτέρους ἐπεισάγετε ἀγγέλους; ἐγώ εἰμι διάκονος.
[r] *Εἶτα δείκνυσιν ὅτι οὐδὲν αὐτὸς ἐποίησεν,* [s] *εἴγε διάκονός ἐστιν.*
"*Ἧς ἐγενόμην ἐγὼ,* [t] *φησὶ, διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ* C
θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, εἰς ὑμᾶς πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ
[v] *θεοῦ." "Οἰκονομίαν." Ἤτοι τοῦτό* [w] *φησιν, ὅτι οὕτως*
ἠθέλησεν, αὐτοῦ ἀπελθόντος, ἡμᾶς διαδέξασθαι τὴν οἰκονομίαν,
ἵνα μὴ ὡς ἐγκαταλελειμμένοι διάκεισθε· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ
παθὼν, αὐτὸς ὁ πρεσβεύων· ἢ τοῦτό φησιν, ὅτι ἐμὲ τὸν μά-
λιστα πάντων διώκτην διὰ τοῦτο εἴασε διῶξαι, ἵνα ἀξιόπιστος
ὦ κηρύσσων· ἢ οἰκονομίαν φησὶν, ὅτι οὐκ ἔργα ἐζήτησεν, οὐδὲ
πράξεις, οὐδὲ κατορθώματα, ἀλλὰ πίστιν καὶ βάπτισμα· οὐ
γὰρ ἂν ἑτέρως ἐδέξασθε τὸν λόγον. "Εἰς ὑμᾶς, φησὶ, D
πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ." Περὶ τῶν [x] *ἐθνῶν λέγει,*
δεικνὺς αὐτοὺς ἔτι σαλευομένους τῷ εἰπεῖν, "πληρῶσαι."
Τὸ γὰρ ἔθνη ἀπερριμμένα δυνηθῆναι τοσοῦτον ὕψος δογμά-
των δέξασθαι, οὐχὶ Παύλου ἦν, ἀλλ' οἰκονομίας τῆς τοῦ
θεοῦ· ἐπεὶ ἐγὼ οὐκ ἂν ἴσχυσα, φησί. Δείξας δὴ τὸ μεῖζον, τὰ
αὐτοῦ παθήματα τοῦ Χριστοῦ ὄντα, τότε [y] *τὸ σαφέστερον*
ἐπάγει, ὅτι καὶ τοῦτο τοῦ θεοῦ ἐστι, τὸ πληρῶσαι τὸν λόγον
εἰς ὑμᾶς. Καὶ δείκνυσιν ἐνταῦθα [z] *οὐ φανερῶς, ὅτι καὶ τοῦτο*
οἰκονομίας, τὸ νῦν λεχθῆναι, [a] *ὅτε δύνασθε ἀκούειν,* [b] *ἀλλ' οὐκ*
ἀμελείας, [c] *ἀλλ' ὥστε δεκτικοὺς γενέσθαι. Ὁ γὰρ θεὸς οὐκ* E
ἀθρόως πάντα ποιεῖ, ἀλλὰ κέχρηται συγκαταβάσει διὰ τὴν
πολλὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν. Καὶ τοῦτο αἴτιον τοῦ νῦν παρα-
γενέσθαι τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ μὴ πάλαι. [d] *Καὶ δείκνυσιν ἐν τῷ*
εὐαγγελίῳ, ὅτι διὰ τοῦτο τοὺς δούλους ἀπέστειλε πρώτους, ἵνα

[5] Rom. viii. 34. [6] v. 25.

[q] Haec *τί τοίνυν—ἐγώ εἰμι διάκονος* om. B.C.H. [r] *εἶτα*] + *καὶ* B.C.H. [s] *εἴγε*] + *καὶ* C. [t] *φησὶ* om. B.C.H. [v] *θεοῦ*] + *τί τοίνυν ἐπεισάγετε διὰ μέσου ἀγγέλους;* B.C.H. [w] *φησιν*] *λέγει* B.C. [x] *ἐθνῶν*] + *τοῦτο* B.C.H. [y] *τὸ* om. A. [z] *οὐ* om. B.C.H. erasum in A. inclusum a Sav. Mor. [a] *ὅτε*] Sic C.E. *ὅτι* Edd. et Cat. [b] *ἀλλ' οὐκ*] *οὐ γὰρ* E. [c] *ἀλλ'* om. B.C. [d] *καὶ δείκνυσιν*] *οὕτω δείκνυσι καὶ* B.C. *οὕτω καὶ δ.* Sav. cet.

μὴ ἐπὶ τὸν φόνον ἔλθωσι τοῦ υἱοῦ. Εἰ γὰρ οὐδὲ μετὰ τοὺς δούλους ἐλθόντα τὸν υἱὸν ᾐδέσθησαν, πολλῷ μᾶλλον πρὸ τούτου· εἰ τῶν ἐλαττόνων οὐκ ἤκουον προσταγμάτων, πῶς τῶν
F μειζόνων ἤκουσαν ἄν;

[e]Τί οὖν, φησίν; οὐκ εἰσὶν Ἰουδαῖοι [f]καὶ νῦν, καὶ Ἕλληνες ἀτελέστερον διακείμενοι; Τοῦτο λοιπὸν [g]ὑπερβολὴ ῥᾳθυμίας.
354 Τὸ γὰρ μετὰ τοσοῦτον χρόνον, μετὰ τοσαῦτα διδάγματα ἔτι μένειν ἀτελεῖς, πολλῆς νωθείας ἐστίν. Ὅταν οὖν λέγωσιν Ἕλληνες, διὰ τί [h]νῦν ἦλθεν ὁ Χριστός; μὴ τοῦτο ἀφῶμεν λέγειν (111) [i]αὐτοὺς, ἀλλ', εἰ μὴ κατώρθωσεν, ἐρωτῶμεν. Ὥσπερ γὰρ εἰ καὶ παρὰ τὴν ἀρχὴν ἦλθε καὶ μὴ κατώρθωσεν, οὐκ ἤρκει ἡμῖν πρὸς ἀπολογίαν ὁ καιρός· οὕτως, ἐπειδὴ κατώρθωσεν, οὐκ ἂν εἴημεν δίκαιοι τοῦ καιροῦ τὰς εὐθύνας [k]ὑπέχειν. Οὐδὲ γὰρ
B ἰατρόν τις τὴν νόσον λύσαντα καὶ ἐπὶ [l]ὑγείαν ἀγαγόντα ἀπαιτεῖ τῆς ἰατρείας τὰς εὐθύνας, οὐδὲ στρατηγὸν [m]νενικηκότα ἐξετάζει, διὰ τί τῷδε τῷ καιρῷ, καὶ διὰ τί ἐν τῷδε τῷ τόπῳ. Ταῦτα γὰρ, μὴ κατορθώσαντος, ἦν ἐρωτᾶν· κατορθώσαντος δὲ, καὶ ἀποδέχεσθαι. Τίς γὰρ, εἰπέ μοι, ἀξιοπιστότερος, ὁ σὸς λογισμὸς καὶ ἡ συκοφαντία, ἢ ἡ τοῦ πράγματος [n]τελειότης; Ἐνίκησεν, ἢ οὐκ ἐνίκησε; τοῦτο δεῖξον· ἐκράτησεν, ἢ οὐκ ἐκράτησεν; ἐξήγαγεν εἰς τέλος ἅπερ εἶπεν, ἢ οὔ; Αὗταί εἰσιν αἱ εὐθῦναι. [o]Εἰπὲ δή μοι· θεὸν πάντως ὁμολο-
C γεῖς εἶναι, εἰ καὶ μὴ Χριστόν. Ἐρωτῶ δή σε· ἄναρχος ὁ θεός; Πάντως ἐρεῖς. Εἰπὲ [p]οὖν μοι, διὰ τί μὴ πρὸ μυρίων ἐτῶν τοὺς ἀνθρώπους ἐποίησε; πλείονα γὰρ ἔμελλον ζήσεσθαι χρόνον. Εἰ γὰρ καλὸν τὸ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον τὸ ἐπιπλεῖον εἶναι· νῦν δὲ ἐζημιώθησαν ὃν οὐκ ἐγένοντο χρόνον. Ἀλλ' οὐκ ἐζημιώθησαν· τὸ δὲ πῶς, αὐτὸς οἶδεν ὁ πεποιηκώς. Πάλιν σε ἐρωτῶ, διὰ τί μὴ πάντας ἀθρόον ἐποίησεν; ἀλλ' ἡ μὲν τοῦ δεῖνος ψυχὴ τοῦ πρώτου γενομένου τοσαῦτα ἔτη ἔχει οὖσα, ἡ δὲ ἑτέρα ἠλάττωται ἡ μηδέπω γενομένη; διὰ τί τὸν μὲν πρῶ-
D τον, τὸν δὲ ὕστερον ἐποίησεν εἰς τόνδε παραχθῆναι τὸν κόσμον; [q]Καίτοι ταῦτα ὄντως ζητήσεως ἄξια, [r]ἀλλ' οὐ πολυπραγμοσύνης· τοῦτο [s]γὰρ οὐδὲ ζητήσεως. Ἐγὼ [t]γὰρ ἐρῶ τὴν αἰτίαν

[e] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ εὐγνωμόνως δέχεσθαι τὰ παρὰ θεοῦ, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν φιλονείκως τὰς θείας οἰκονομίας, ἀλλ' εὐχαριστεῖν ὑπὲρ πάντων, καὶ μὴ ἀποδυσπετεῖν. Veron. [f] καὶ om. C. [g] ὑποβολὴ E. [h] νῦν] οὖν A. [i] αὐτοῖς E. [k] ὑπέχειν] κατέχειν A. αὐτὸν ἀπαιτεῖν B.C.H. Abhinc deficit Codex C. usque ad p. 363 D. βαθμὸς παραπέμπει. [l] ὑγίειαν D. Statim ἀπαιτεῖται H. [m] νενικηκότα] + τις A.B.H. [n] τελειότης] ἔκβασις E. [o] εἰπὲ δή μοι—πάντως ἐρεῖς om. B. [p] οὖν] Sic A.B.D.E. δὴ Edd. [q] καίτοι ταῦτα] Sic omnes. καὶ τοιαῦτα Edd. [r] ἀλλ' οὐ π.] ἀλλὰ πολυπραγμονεῖς E. [s] γὰρ] δὲ E. [t] γὰρ] δὲ B.D.H. Sav. cet.

[v]ἥνπερ εἶπον. Ὑπόθου γάρ μοι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὥσπερ
[w]μίαν τινὰ ἡλικίαν, καὶ τοὺς μὲν πρώτους χρόνους μειρακίου
τάξιν [x]ἔχειν τὸ γένος τὸ ἡμέτερον, τοὺς δὲ μετ' ἐκεῖνο νεα-
νίσκου, τούτους δὲ τοὺς ἐγγὺς [y]τοῦ γήρως πρεσβύτου. Λοι-
πὸν ὅταν ἡ ψυχὴ [z]ἀκμάζῃ, τῶν τοῦ σώματος μελῶν χαλα-
σθέντων, καὶ τοῦ πολέμου λυθέντος, τότε ἤχθημεν ἐπὶ τὴν
φιλοσοφίαν. Καὶ μὴν τοὐναντίον, φησί· μειράκια ὄντα [a]δι-
δάσκομεν. Ἀλλ' οὐ τὰ μεγάλα δόγματα, ἀλλὰ ῥητορείαν, E
ἀλλὰ δεινότητα λόγων· ταῦτα [b]μὲν οὖν, ὅταν [c]ἀκμάζων γένη-
ται. Ὅρα καὶ τὸν θεὸν ταῦτα ποιοῦντα ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων.
Καθάπερ γὰρ παιδίοις τοῖς Ἰουδαίοις γραμματιστὴν τὸν
Μωϋσέα [d]οὕτως αὐτοῖς ἐπέστησε, καὶ [e]καθάπερ παιδίοις ταῦτα
ἔπραττεν ἐκεῖνος σκιαγραφῶν, καθάπερ ἡμεῖς τὰ στοιχεῖα.
[7] "Σκιὰν γὰρ, [f]φησὶν, ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν,
οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων." [g]Καθάπερ ἡμεῖς τοῖς
παιδίοις καὶ πλακοῦντας ὠνούμεθα, καὶ ἀργύρια δίδομεν, ἓν F
μόνον παρ' αὐτῶν ἀπαιτοῦντες, τὸ τέως βαδίζειν ἐπὶ τὸ διδα-
σκαλεῖον· οὕτω καὶ ὁ θεὸς τότε καὶ πλοῦτον ἔδωκε καὶ τρυφὴν,
ἓν παρ' αὐτῶν ὠνούμενος μόνον διὰ τῆς πολλῆς συγχωρήσεως, 355
τὸ ἀκούειν Μωϋσέως. Διὰ τοῦτο αὐτοὺς διδασκάλῳ παρέδω-
κεν, ἵνα μὴ αὐτοῦ [h]καταφρονῶσι, καθάπερ πατρὸς φιλοστόρ-
γου. Ὅρα [i]οὖν ὅτι ἐκεῖνον μόνον ἐδεδοίκεσαν. Οὐ γὰρ [k]εἶ-
πον, ποῦ ἐστιν ὁ θεός; ἀλλὰ, ποῦ ἐστι Μωϋσῆς; καὶ παρὼν
μόνον φοβερὸς ἦν. Ὅτε [l]γοῦν κακῶς ἔπραξαν, ὅρα πῶς αὐτοὺς
ἐκόλασεν. Ὁ μὲν [m]γὰρ θεὸς αὐτοὺς ἀποκηρῦξαι ἐβούλετο,
αὐτὸς δὲ οὐκ ἀφίησι· μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον τοῦ θεοῦ γέγονε,
[n]καθάπερ πατρὸς ἀπειλοῦντος, [o]διδασκάλου δὲ παραιτουμένου,
καὶ λέγοντος, ὅτι ἐμοὶ συγχώρησον, καὶ ἐκ τοῦ νῦν ἀναδέχομαι. B
Οὕτως ἐγένετο διδασκαλεῖον ἡ ἔρημος. Καὶ καθάπερ παιδία
χρονίσαντα ἐπὶ τῆς διατριβῆς, ἀναχωρῆσαι βούλεται· οὕτω καὶ
ἐκεῖνοι τότε συνεχῶς τὴν Αἴγυπτον ἐζήτουν, καὶ ἔκλαιον λέ-
γοντες, [8] "Ἀπολώλαμεν, ἐξανηλώμεθα, [p]παραπολώλαμεν."

[7] Hebr. x. 1. [8] Num. xvii. 12.

[v] ἥνπερ] ὧνπερ E. [w] μίαν] + εἶναι B.H. [x] ἔχει E. [y] τῷ γήρᾳ E. τοῦ γῆρα (sic) Veron. [z] ἤκμαζε B. [a] διδάσκομεν] + τὰ παιδία B.H. [b] μὲν οὖν] μέντοι B. [c] ἀκμάζοντα B.E.H. et corr. a 2da manu A. Sic Sav. cet. [d] οὕτως om. E. [e] καθάπερ—ἔπραττεν (ἔγραφεν E.)] ὡς παιδία, οὕτως αὐτοὺς ἀνήγαγεν B.H. Sav. cet. Post ἐκεῖνος add. γὰρ D. [f] φησὶν] ἦν B.H. Sav. cet. [g] καθάπερ] + οὖν B.H. Sav. cet. [h] καταφρονῶσιν] + ἀλλὰ περιέχωνται B.H. Sav. cet. [i] οὖν ὅτι] γὰρ πῶς B.H. Sav. cet. οὖν om. Veron. [k] εἶπαν D. Veron. [l] γοῦν] δὲ B. [m] γὰρ om. A. [n] καθάπερ] αὐτοῦ μὲν καθάπερ B.H. [o] διδ. δὲ] ἐκείνου δὲ αὐτὸν οἱονεὶ διδ. B.H. Sav. cet. [p] παραπολώλαμεν om. B.

Καὶ τὴν πινακίδα αὐτῶν συνέτριψεν [q]ὁ Μωϋσῆς, [r]γράψας
αὐτοῖς καθάπερ ὀνόματά τινα· [s]ὅπερ καὶ διδάσκαλος ποιήσειεν
C ἄν, τὴν δέλτον λαβὼν, καὶ ἰδὼν κακῶς γεγραμμένην, [t]καὶ αὐτὴν
ῥίπτει τὴν δέλτον, πολὺν [v]θυμὸν ἐνδείξασθαι βουλόμενος· κἂν
[w]κατεάξῃ, ὁ πατὴρ οὐ χολᾷ. Αὐτὸς [x]μὲν γὰρ ἐνέκειτο γρά-
φων· ἐκεῖνοι δὲ οὐχ ὁρῶντες εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ἑτέρωθι ἐστραμ-
μένοι ἠτάκτουν. Καὶ καθάπερ ἐν τῇ διατριβῇ ἀλλήλους [y]τύ-
πτουσιν, οὕτω καὶ τότε ἀλλήλους τύπτειν ἐκέλευσε καὶ ἀναιρεῖν.
Καὶ πάλιν καθάπερ μαθήματα [z]δοὺς, [a]εἶτα ἀπαιτῶν, καὶ οὐχ
εὑρίσκων, ἐκόλαζεν. Οἷον, [b]ποῖα γράμματα τῆς δυνάμεως τοῦ
D θεοῦ [c]τὰ γνωριστικά; τὰ ἐν Αἰγύπτῳ; Ναὶ, φησίν. Ἀλλὰ
ταῦτα τὰ γράμματα τὰς πληγὰς ἐδήλου, [d]ὅτι τοὺς ἐχθροὺς
κολάζει, καὶ [e]διδασκαλεῖον αὐτοῖς [f]ἦν. Τί γὰρ ἦν ἄλλο ἡ
κόλασις τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἡ [g]ὑμετέρα εὐεργεσία; Ἄλλως δὲ
καὶ εὐηργέτει ὑμᾶς· καὶ ταὐτὸν γέγονεν, οἷον ἂν εἴ τις [h]λέγοι
μὲν εἰδέναι τὰ στοιχεῖα, σποράδην δὲ ἐρωτώμενος [i]μὴ εὑρίσκοι,
καὶ τύπτοιτο. Οὕτω κἀκεῖνοι ἔλεγον μὲν εἰδέναι [k]τοῦ θεοῦ
τὴν δύναμιν, σποράδην δὲ ἀπαιτούμενοι τὴν γνῶσιν, [l]αὐτὴν οὐ
E παρείχοντο· διὸ καὶ ἐτύπτοντο. Εἶδες ὕδωρ; ὀφείλεις ἀνα-
μνησθῆναι τοῦ ὕδατος τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ. Ὁ γὰρ ἀπὸ ὕδατος
αἷμα ποιήσας, δυνήσεται καὶ τοῦτο ποιῆσαι· ὥσπερ καὶ ἡμεῖς
λέγομεν πολλάκις τοῖς παιδίοις, ὅταν [m]ἴδῃς ἐν τῷ βιβλίῳ τὸ
ᾱ στοιχεῖον, ἀναμνήσθητι ὅτι ἐν τῇ πινακίδι αὐτὸ [n]εἶχες.
Εἶδες λιμόν; ἀναμνήσθητι ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ τὰ [o]γεννήματα ἀπο-
λέσας. Εἶδες πολέμους; ἀναμνήσθητι τοῦ καταποντισμοῦ.
F Εἶδες ὅτι μεγάλοι οἱ τὴν γῆν οἰκοῦντες; ἀλλ' οὐ τῶν Αἰγυ-
πτίων μείζους· [p]ὁ ἐκ μέσου αὐτῶν σε λαβὼν, οὐ πολλῷ μᾶλλον
ἔξωθεν [q]ὄντα σώσειεν ἄν; Ἀλλ' οὐκ [r]ᾔδεσαν σκορπιστὰ ἐρω-
τᾶσθαι τὰ στοιχεῖα· διὰ τοῦτο ἐτύπτοντο. Ἔφαγον καὶ ἔπιον,

[q] ὁ Μωϋσῆς om. B.H. [r] γρ. αὐτοῖς] ἐφ' ἧς γρ. αὐτοῖς ἦν B.H. Sav. cet. [s] ὅπερ] ταὐτὸ ποιῶν ὅπερ B.H. Sav. cet. Statim γὰρ pro καὶ E. [t] καὶ] οὕτω δὴ καὶ ὁ Μωϋσῆς B.H. [v] τὸν θυμὸν B.H. Sav. cet. [w] κατεάξῃ ὁ πατὴρ] κατέαξεν (κατεάξῃ H ?) ὡς πατὴρ διαπαντὸς B.H. Post χολᾷ add. οὕτω καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐποίησεν E. [x] μὲν om. A. [y] τύπτουσιν] + οἱ παῖδες B.E.H. Sav. cet. [z] δοὺς pro διδοὺς omnes. [a] εἶτα] + τὴν αὐτῶν ἀνάληψιν B.H. [b] ποῖα] τι λέγω· B.H. Sav. cet. [c] τὰ] ἦσαν B.H. Sav. cet. [d] ὅτι] καὶ ὅτι B.H. Sav. cet. [e] διδασκάλιον A.D.E. [f] ἦν] + ἀκριβὲς A.B.H. Sav. cet. [g] ἡμετέρα B. Sav. Mor. Mox ἡμᾶς Sav. Mor. [h] λέγει B. Veron. λέγῃ D.E. [i] μὴ εὑρίσκοι καὶ τύπτοιτο] μὴ εὑρίσκει, τύπτεται A. Veron. μὴ εὑρίσκῃ, τύπτεται D. καὶ μὴ εὑρίσκων, τύπτεται E. [k] τοῦ θ. τὴν δ. pro τὴν δ. τοῦ θ. A.B.D.E. [l] αὐτῆς F. [m] ἴδῃς] τίθῃς D. Mox τὸ ἄλφα στ. A.B. [n] εἶδες E. [o] γενήματα B. et corr. A. [p] ὁ] εἶτα ὁ B.H. Sav. cet. Statim μέσων Veron. σε αὐτῶν inverso ord. B. [q] ὄντα om. E. [r] ᾔδεισαν B. et corr. D.

καὶ ἀπελάκτισαν. Ἔδει ἐν τῷ μάννα μὴ ζητεῖν τρυφὴν, τὸ ἀπὸ
ταύτης μαθόντας κακόν. Καὶ ταὐτὸν ἐποίουν, οἷον [s]εἰ ἐλεύθε-
ρος παῖς εἰς διδασκαλεῖον πεμπόμενος, [t]ἐπιζητοίη τὸ μετὰ τῶν
δούλων ἄγεσθαι, καὶ ὑπηρετεῖν αὐτοῖς· [v]οὕτω καὶ οὗτοι Αἴ- 356
γυπτον ζητοῦντες· [w]καὶ τὴν ἀναγκαίαν καὶ ἐλευθέρῳ πρέπου-
σαν τροφὴν λαβὼν, καὶ ἐν τῇ τοῦ πατρὸς τραπέζῃ καθήμενος,
τῆς τῶν οἰκετῶν ἀπολαύειν θέλοι τῆς δυσώδους, τῆς ταραχῆς
[x]ἐμπεπλησμένης. Καὶ ἔλεγον τῷ Μωϋσῇ, [9]"Ναὶ, κύριε, πάντα
ὅσα ἂν [y]εἴπῃς ποιήσομεν, καὶ ἀκουσόμεθα." Καὶ ὅπερ ἐπὶ τῶν
σφόδρα [z]ἀνελπίστων παίδων γίνεται, [a]τοῦ πατρὸς αὐτοὺς
ἀνελεῖν βουλομένου, ὁ διδάσκαλος παραιτεῖται συνεχῶς, τοῦτο
καὶ τότε ἐγίνετο.

Τί δὴ ταῦτα ἡμῖν εἴρηται; Ὅτι παίδων οὐδὲν [b]διαφέρομεν. B
Βούλει [c]ἀκοῦσαι καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν, [d]ὅτι παίδων ἐστί;
[10]"Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, φησὶ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος."
[e]Οὐδὲν γὰρ οὕτω πρὸς ἄμυναν ὥρμηται, ὡς παιδικὴ διάνοια.
Ἐπειδὴ γὰρ ἀλογίας ἐστὶ τὸ πάθος, πολλὴ δὲ ἡ ἀλογία, καὶ
πολλὴ τοῦ λογισμοῦ ἡ ἐρημία ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡλικίᾳ, [f]εἰκότως τυ-
ραννεῖται ὑπὸ θυμοῦ τὸ παιδίον· καὶ τοσαύτη ἡ [g]τυραννὶς, ὥστε
πολλάκις [h]προσπταίσαντας καὶ διαναστάντας, ἢ γόνυ τύπτειν
ἀγανακτοῦντας, ἢ τὸ ὑποπόδιον [i]καταστρέφειν, καὶ οὕτως ἀνα-
παύειν αὐτῶν τὴν ὀδύνην καὶ [k]σβεννύναι τὴν ὀργήν. Τοιοῦτόν C
τι καὶ ὁ θεὸς ἐποίησεν, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ [l]διδοὺς ἐκκό-
πτειν, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, καὶ Αἰγυπτίους ἀναιρῶν καὶ
Ἀμαληκίτας τοὺς λελυπηκότας [m]αὐτούς. Καὶ τοιαῦτα ἐπαγ-
γέλλεται· ὥσπερ ἂν [n]εἴποι τις, πάτερ, ὁ δεῖνά με ἐτύπτησεν·
[o]εἶτ' ἐρεῖ ὁ πατὴρ, κακὸς ἄνθρωπος ὁ δεῖνα, καὶ [p]μισήσωμεν
αὐτόν· οὕτω καὶ ὁ θεὸς, [11]"Τοῖς ἐχθραίνουσί σοι, φησὶν,
ἐχθρεύσω, καὶ τοὺς μισοῦντάς σε μισήσω." Καὶ πάλιν, ὅτε ὁ

[9] Exod. xxiv. 7. [10] Lev. xxiv. 20. [11] Exod. xxiii. 22.

[s] εἰ om. A.D.E. Veron. [t] ἐπιζητοίη] ὅταν ἐπιζητοίη A.D. Veron. εἶτα ἐπιζητοίη E. [v] Haec οὕτω—ζητοῦντες om. B.E.H. Sav. cet. [w] καὶ] + ὥσπερ B. + ὥσπερ ὁ H. [x] πεπλησμένης D. Post h. v. add. οὕτω καὶ οὗτοι Αἴγυπτον ἐζήτουν B.H. Sav. cet. [y] εἴπῃς pro εἴποις A.B.D.E. [z] ἀνελπίστων] δυσδιορθώτων B.H. Sav. cet. [a] τοῦ] καὶ τοῦ E. [b] διεφέρομεν A. [c] ἀκοῦσαι om. B.H. Iidem post αὐτῶν add. ἰδεῖν. [d] ὅτι] πῶς B.H. Sav. cet. [e] οὐδὲν] εἰκότως· οὐδὲν B.H. Sav. cet. [f] εἰκότως—τυραννὶς] διὰ τοῦτο ὡς πρὸς ἀτελεῖς καὶ ἡ νομοθεσία. εὐκόλως εἰς θυμὸν κινεῖται τὰ παιδία, ἅτε τοσαύτην ἔχοντα τὴν τυραννίδα B.H. [g] τυραννὶς] + τοῦ θυμοῦ Edd. invitis nostris A.D.E. [h] προσπταίσαντα . . . διαναστάντα . . . ἀγανακτοῦντα B.H. Sav. cet. [i] καταστρέφειν omnes. ἀναστρέφειν Edd. [k] σβ. τὴν ὀ. pro τὴν ὀ. σβ. omnes. [l] δοὺς B.E.H. Sav. cet. [m] αὐτοὺς] + ὕστερον B.H. Statim καὶ om. iidem. [n] εἴποι τις] εἴ τις ἀκούων παρὰ παιδὸς λέγοντος B.H. [o] εἶτ' (εἶτα A.) ἐρεῖ] εἴποι B.H. [p] μισήσω B.H.

D Βαλαὰμ ηὔχετο, παιδικὴ ἦν ἡ συγκατάβασις [q]ἡ γεγονυῖα αὐ-
τοῖς. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν [r]παίδων, ὅταν τι [s]φοβηθέντες
τῶν οὐ φοβερῶν, οἷον ἢ ἔριον, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἐξαίφνης
φοβοῦνται, [t]ὥστε μὴ ἐναπομεῖναι αὐτοῖς [v]τὸν φόβον, ἄγομεν
ὑπὸ τὰς ἐκείνων χεῖρας [w]αὐτὸ, καὶ τίτθας ποιοῦμεν ὑπο-
δεικνύειν· οὕτω καὶ ὁ θεὸς ἐποίησεν· [x]ἐπειδὴ φοβερὸς ἦν ὁ
μάντις, [y]ἔτρεψεν αὐτοῦ τὸν φόβον εἰς θάρσος. Καὶ καθάπερ
τὰ ἀπογαλακτιζόμενα τῶν παιδίων ἐν καλαθίσκοις πάντα
ἔχουσιν· οὕτω κἀκείνοις πάντα ἐδίδου, καὶ πολλὴν [z]τὴν τρυφήν.
Ἀλλὰ τὸ παιδίον τὴν θηλὴν ἐπιζητεῖ· οὕτω καὶ οὗτοι τὴν
E Αἴγυπτον, καὶ τὰ ἐκεῖ κρέα. Ὥστε καὶ διδάσκαλον, καὶ τρο-
φέα, καὶ παιδαγωγὸν οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι τὸν [a]Μωϋσέα προσ-
ειπὼν, [b]καὶ πολλὴν τὴν σοφίαν τοῦ ἀνδρός. [c]Οὐ γάρ ἐστιν
ἴσον ἀνδρῶν [d]ἤδη φιλοσόφων ἡγεῖσθαι, καὶ παίδων ἀλογίστων
ἄρχειν. Καὶ, εἰ βούλεσθε καὶ ἕτερον [e]ἀκοῦσαι, [f]καθάπερ ἡ
τροφὸς τῷ παιδίῳ λέγει, ὅταν ἀποπατῇς, ἀνάστειλόν σου τὰ
ἱμάτια, καὶ μέχρι τοσούτου, ὅταν καθιζάνῃς· οὕτω καὶ ὁ Μωϋ-
F σῆς ἐποίει. [g]Πάντα γὰρ τὰ πάθη τυραννεῖ ἐν τοῖς παισίν· οὐ-
δέπω γὰρ ἔχει τὸν ἡνίοχον· κενοδοξία, ἐπιθυμία, ἀλογία, (113)
θυμὸς, βασκανία, [h]καθάπερ ἐν παισὶν, οὕτως ἐκράτει· [i]ἐνέπτυον,
ἔτυπτον τὸν Μωϋσέα. Καὶ καθάπερ παιδίον [k]λαμβάνει λίθον,
357 καὶ πάντες βοῶμεν, ὦ μὴ ῥίψῃς· οὕτω κἀκεῖνοι λίθους ἐλάμβα-
νον κατὰ τοῦ πατρὸς, ὁ δὲ ἔφευγε. Καὶ καθάπερ εἰ κόσμον
τινὰ [l]ἔχοι πατὴρ, [m]τὸ παιδίον αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ φιλόκοσμον
ὄν· οὕτω δὴ [n]οἱ περὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν πεποιήκασι τῇ ἱερω-
σύνῃ ἐπαναστάντες. Καὶ βάσκανοι δὲ μάλιστα πάντων ἦσαν,
καὶ μικρόψυχοι, καὶ κατὰ πάντα ἀτελεῖς. Τότε οὖν ἔδει φα-
νῆναι τὸν Χριστὸν, εἰπέ μοι; τότε τὰ [o]διδάγματα ταῦτα δοῦ-
ναι τὰ φιλόσοφα, ὅτε ἐμαίνοντο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, ὅτε ἵπποι

[q] ἡ om. D.E. Veron. [r] παιδίων B.H. Sav. cet. [s] φοβηθέντες τῶν οὐ φ.] τῶν οὐ φ. ἴδωσιν B.H. Sav. cet. [t] ὥστε] + δὲ B.E.H. Sav. cet. [v] τὸν om. E. [w] αὐτὰ B. [x] ἐπειδὴ] + γὰρ B.H. Sav. cet. [y] ἔτρεψεν αὐτοῦ] Sic A. ἔστρεψεν αὐτοῦ D.E. Veron. αὐτοῖς ἔτρεψεν αὐτῶν B.H. ἔστρεψεν αὐτοῖς Sav. cet. [z] τὴν om. E. Post τρυφὴν (τροφὴν H.) add. ἐχορήγει B.H. Sav. cet. [a] Μωσέα A.B.D.E. Veron. [b] καὶ πολλὴν (+ εὕροις E.) τὴν σ.] πολλὴ γὰρ ἡ σοφία B.H. Sav. cet. [c] οὐ γάρ ἐστιν] οὐκ ἔστι δὲ B.H. Sav. cet. [d] ἤδη om. E. φιλοσόφων ἡγεῖσθαι] φιλοσοφεῖν δυναμένων (+ ἡγεῖσθαι Sav. cet.) B.H. Sav. cet. [e] ἀκοῦσαι] τι ἀκούσατε B.H. τι ἀκούσετε Sav. cet. [f] καθάπερ] + φησὶν A.E. Veron. et a manu 2[da] D. [g] πάντα γὰρ] καὶ ὥσπερ πάντα B.H. Sav. cet. Mox τυραννοῖ D. [h] καθάπερ—οὕτως] οὕτω καὶ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις πάντα ταῦτα B.H. Sav. cet. [i] ἐνέπτυον] διὰ τοῦτο ἐνέπτυον B.H. [k] λαμβάνον B. Statim καὶ om. idem. [l] ἔχει E. πατὴρ sine artic. A.B.D.E. [m] τὸ] τοῦτον τὸ B.H. Sav. cet. [n] οἱ] καὶ οἱ E. [o] διδάγματα omnes. διατάγματα Edd.

[p]ῆσαν θηλυμανεῖς, ὅτε χρημάτων δοῦλοι, ὅτε γαστρός; Ἀλλ' B [q]ἐξέχεεν ἂν τὰ τῆς φιλοσοφίας διδάγματα ἀνοήτοις οὖσι διαλεγόμενος· καὶ οὔτε ταῦτα, οὔτε ἐκεῖνα ἔμαθον ἄν. [r]Καὶ ὥσπερ ὁ πρὸ τῶν στοιχείων [s]ἀναγινώσκειν διδάσκων, οὐδέποτε [t]οὐδὲ τὰ στοιχεῖα διδάξει, οὕτω [v]δὴ καὶ τότε. Ἀλλ' οὐ νῦν· ἀλλὰ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ πολλὴ ἡ ἐπιείκεια, πολλὴ ἡ ἀρετὴ πανταχοῦ καταπεφύτευται. Εὐχαριστῶμεν οὖν ὑπὲρ πάντων, καὶ μὴ πολυπραγμονῶμεν. Τὸν γὰρ καιρὸν οὐχ ἡμεῖς ἴσμεν, ἀλλ' ὁ τοῦ καιροῦ ποιητὴς, καὶ τῶν αἰώνων δημιουργός. Πάντων τοίνυν αὐτῷ παραχωρῶμεν· τοῦτο γάρ ἐστι δοξάζειν τὸν θεὸν, C τὸ μὴ ἀπαιτεῖν εὐθύνας ὧν ποιεῖ. Οὕτω καὶ Ἀβραὰμ δόξαν [w]ἔδωκε τῷ θεῷ· [12] "[x]Καὶ πληροφορηθεὶς, φησὶν, ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι." Ἐκεῖνος οὐδὲ τὸ μέλλον ἠρώτησεν· ἡμεῖς δὲ καὶ τῶν παρελθόντων [y]ἐξετάζομεν τὸν λόγον. Ὅρα πόση ἡ ἄνοια, πόση ἡ ἀγνωμοσύνη. Ἀλλὰ παυσώμεθα λοιπόν· οὐδὲν γὰρ ἀπὸ τούτου κέρδος, ἀλλὰ καὶ πολλὴ ἡ βλάβη· καὶ εὐγνωμόνως διατεθῶμεν περὶ τὸν ἡμέτερον δεσπότην, καὶ δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ θεῷ, ἵνα ὑπὲρ ἁπάντων [z]τὴν εὐχαριστίαν ἀναφέροντες, τῆς παρ' αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἀξιω- D θῶμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε.

[1]Τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ E τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι, [a]τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου [b]τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

ΕΙΠΩΝ ὧν ἐτύχομεν, καὶ δείξας τοῦ θεοῦ τὴν φιλανθρω- F

[12] Rom. iv. 21. [1] Cap. I. v. 26—28.

[p] ἦσαν] ἐγένοντο B.D.H. [q] ἐξέχεαν B.D.H. Mox om. ἀνοήτοις οὖσι δ. B.H. [r] καὶ] εἰ δὲ καὶ ἐπεβάλετο (ἐπεβάλλετο D.) διδάσκειν B.H. καὶ om. A.D.E. invita Veron. Post ὥσπερ add. γὰρ super lin. A. [s] ἀν. διδάσκων] ἀναγινώσκων E. [t] οὐδὲ om. A. [v] δὴ καὶ τότε] δ' ἂν καὶ τότε συνέβη, ἅτε ἀνοήτοις διαλεγόμενος B.H. [w] ἔδωκε] + φησὶ B.H. [x] καὶ πλ. φησὶν] πληροφορηθεὶς B.H. Sav. cet. [y] ζητοῦμεν B.H. [z] τὴν εὐχ.] εὐχ. αὐτῷ B. Infra τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ pro τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰ. Χ. A.D.E. Hom. V. [a] τίς ὁ] τί τὸ (et sic semper) A. Cat. Veron. [b] τούτου accessit ex E. Cat. τοῦ pro τούτου A.B.D.

*πίαν καὶ τὴν τιμὴν τῷ μεγέθει τῶν δοθέντων, πάλιν ἑτέραν
ἐπίτασιν εἰσάγει, ὅτι οὐδὲ πρὸ ἡμῶν τις [c]αὐτὸ ἔμαθεν· [d]ὃ καὶ
358 ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ποιεῖ [2]λέγων, [e]οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ,
οὔτε ἄλλη τις κτιστὴ δύναμις, ἀλλὰ μόνος ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς
ᾔδει. [f]Καὶ οὐχ ἁπλῶς κεκρυμμένον εἶπεν, [g]ἀλλ', "ἀποκεκρυμ-
μένον·" καὶ ὅτι εἰ καὶ νῦν γέγονεν, ἀλλὰ παλαιόν ἐστι, καὶ
ἄνωθεν ταῦτα ὁ θεὸς ἐβούλετο, καὶ οὕτω [h]διατετύπωτο· διὰ τί
[i]δὲ, οὐκέτι λέγει. "Ἀπὸ τῶν αἰώνων," φησίν· ἐξ ἀρχῆς,
[k]ὥσπερ ἂν εἴποι τις. Καὶ μυστήριον εἰκότως καλεῖ, ὃ οὐδεὶς
ᾔδει πλὴν ὁ θεός. Καὶ ποῦ κεκρυμμένον; Ἐν τῷ [l]Χριστῷ·
[m]ὥσπερ ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους [3]λέγει· ἢ ὥσπερ ὅταν λέγῃ ὁ
B προφήτης, "Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ."
"Νυνὶ δὲ ἐφανερώθη, φησὶ, τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ." Ὥστε τῆς
[n]οἰκονομίας ἐστὶ τῆς τοῦ θεοῦ τὸ ὅλον. "Νυνὶ δὲ, φησὶν,
ἐφανερώθη." Οὐκ εἶπεν, ἐγένετο, ἀλλ', "ἐφανερώθη τοῖς
ἁγίοις αὐτοῦ." Ὥστε καὶ [o]ἔτι νῦν κρύπτεται, [p]εἴγε τοῖς ἁγίοις
ἐφανερώθη μόνοις. Μὴ τοίνυν ὑμᾶς ἀπατάτωσαν ἐκεῖνοι· οὐ
γὰρ ἴσασι. Διὰ τί μόνοις; "Οἷς ἠθέλησε," φησίν. Ὅρα
πῶς πανταχοῦ ἐπιστομίζει τὰς ἐρωτήσεις αὐτῶν. "Οἷς ἠθέ-
λησεν ὁ θεὸς, φησὶ, γνωρίσαι." Τὸ δὲ θέλειν αὐτοῦ, οὐκ
C [q]ἄλογον. Χάριτος μᾶλλον ὑπευθύνους ποιῶν, [r]ἢ ἀφιεὶς αὐτοὺς (114)
ἐπὶ κατορθώματι μέγα φρονεῖν; [s]εἶπεν, "Οἷς ἠθέλησε γνωρί-
σαι." "Τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν
τοῖς ἔθνεσι." Σεμνῶς εἶπε, καὶ ὄγκον ἐπέθηκεν, ἀπὸ πολλῆς
διαθέσεως ἐπιτάσεις ζητῶν ἐπιτάσεων. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο
ἐπιτάσεως, τὸ ἀορίστως εἰπεῖν, "[t]ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυ-
στηρίου [v]τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσι." Μάλιστα [w]γὰρ ἐν τοῖς ἔθνεσι
φαίνεται, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ φησι, [4]"Τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους*

[2] Ephes. iii. 5 (?). [3] Ibid. 9. Psal. lxxxix. 2. [4] Rom. xv. 9.

[c] *αὐτὸ* B. Cat. *αὐτὸν* Edd. [d] *ὃ*] + *δὴ* A. [e] *οὔτε ἄγγελοι* (+ *οὔτε ἀρχάγγελοι* Cat.)—*ἀλλὰ μόνος*] *ἵνα γνωρισθῇ ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ διὰ τῆς ἐκκλησίας. δείκνυσι* (*δεικνὺς* H.) *γὰρ ὅτι μόνος* B.H. [f] *καὶ*] *διὸ καὶ* B.E.H. Sav. cet. [g] *ἀλλ'—γέγονεν*] *καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν καὶ ἀπὸ τῶν αἰώνων γινόμενον* D. a 2da manu loco pristinae scripturae humore obliteratae. [h] *διετετύπωτο* A.B.H. Sav. cet. [i] *δὲ*] + *κεκρυμμένον* E. [k] Haec *ὥσπερ ἂν εἴποι τις* accesserunt ex libris omnibus et Cat. [l] *θεῷ* B.H. [m] *ὥσπερ—σὺ εἶ*] *δείκνυσιν ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους πάλιν λέγων, φωτίσαι πάντας τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ* B.H. [n] *οἰκ. ἐστὶ τῆς* (*τῆς* om. Cat.) *τοῦ θ.*] Sic A.B.D.E. Cat. *τοῦ θεοῦ οἰκ. ἐστὶ* Edd. *τῶν ὅλων* pro *τὸ ὅλον* Cat. [o] *ἔτι νῦν*] *νῦν ἔτι* B.H. Sav. cet. [p] *εἴγε* pro *εἴπερ* B.D.E. Cat. [q] *ἄλογον*] + *τοῦτο δὲ εἶπε* B.H. Sav. cet. [r] *ἢ*] *καὶ μὴ* E. Mox *κατορθώμασι* A.E. [s] Haec *εἶπεν οἷς ἠθ. γνωρίσαι* om. B.H. Sav. cet. [t] *ὁ*] *τὸ* Cat. Veron. *τίς ὁ* E. *τί τὸ* A. [v] *τούτου*] *τοῦ* A.D. Veron. [w] *γὰρ*] *μὲν γὰρ* B.H. Sav. cet.

δοξάσαι τὸν θεόν." Φαίνεται [x]μὲν γὰρ καὶ ἐν ἑτέροις, [y]πολλῷ
δὲ πλέον ἐν τούτοις ἡ πολλὴ τοῦ μυστηρίου δόξα. Τὸ γὰρ
[z]ἀθρόον ἀνθρώπους λίθων ἀναισθητοτέρους εἰς ἀγγέλων ἀγαγεῖν
ἀξίωμα ἁπλῶς διὰ ψιλῶν ῥημάτων καὶ πίστεως μόνης, χωρὶς D
[a]ἐργωδίας πάσης, ὄντως δόξα καὶ πλοῦτος μυστηρίου· [b]ὥσπερ
ἂν εἴ τις κύνα λιμῷ καὶ ψώρᾳ διεφθαρμένον, αἰσχρόν τινα καὶ
δυσειδῆ καὶ οὐδὲ κινεῖσθαι δυνάμενον, ἀλλ' ἐρριμμένον, ἐξαίφνης
[c]καὶ ἄνθρωπον ποιήσειε, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου δείξειε τοῦ [d]βασιλι-
κοῦ. Τοὺς λίθους προσεκύνουν, καὶ τὴν γῆν· ἔμαθον ὅτι καὶ οὐρα-
νοῦ καὶ ἡλίου ἀμείνους εἰσὶ, καὶ ὁ κόσμος ἅπας αὐτοῖς δουλεύει·
αἰχμάλωτοι καὶ δεσμῶται ἦσαν τοῦ διαβόλου· ἀθρόον γεγόνασιν E
αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς ἐπάνω, καὶ ἐπέταττον αὐτῷ, καὶ ἐμάστιζον
αὐτόν· δαιμόνων ὄντες [e]αἰχμάλωτοι καὶ δοῦλοι, τοῦ τῶν [f]ἀγγέ-
λων δεσπότου καὶ τῶν ἀρχαγγέλων γεγόνασι σῶμα· οὐδὲ τί
ἐστι θεὸς εἰδότες, γεγόνασιν ἐξαίφνης [g]καὶ σύνθρονοι τοῦ θεοῦ.
Βούλει μυρίους ἰδεῖν ἀναβαθμοὺς, οὓς ὑπερεπήδησαν; Ἔδει μα-
θεῖν πρῶτον, ὅτι οἱ λίθοι οὐ θεοί· δεύτερον, ὅτι οὐ μόνον οὐ θεοὶ,
[h]ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπων ἐλάττους· τρίτον, ὅτι καὶ ἀλόγων· τέ- F
ταρτον, ὅτι καὶ φυτῶν· πέμπτον, ὅτι τὰ ἄκρα συνήγαγον εἰς
ταὐτὸν, [i]ὅτι οὐ μόνον λίθοι, ἀλλ' οὐδὲ γῆ, οὐδὲ ζῶα, οὐδὲ
φυτὰ, οὐδὲ ἄνθρωπος, οὐδὲ οὐρανός· ἢ ἄνωθεν [k]πάλιν, ὅτι οὐ
λίθοι, οὐ ζῶα, οὐ φυτὰ, οὐ στοιχεῖα, οὐ τὰ ἄνω, οὐ τὰ κάτω, 359
οὐκ ἄνθρωπος, οὐ δαίμονες, οὐκ ἄγγελοι, οὐκ ἀρχάγγελοι, οὐχ
ἑτέρα τις τῶν ἄνω δυνάμεων ἐκείνων ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως
θεραπεύεσθαι ὀφείλει. Καθάπερ ἀπό τινος βυθοῦ ἀνιμωμένους
ἔδει μαθεῖν, ὅτι ὁ πάντων δεσπότης οὗτος θεός ἐστιν, ὅτι θερα-
πεύειν αὐτὸν μόνον χρὴ, ὅτι καλὸν ἡ θαυμαστὴ πολιτεία, ὅτι ὁ
παρὼν θάνατος οὐ θάνατος, ὅτι ἡ ζωὴ οὐ ζωὴ, ὅτι τὸ σῶμα
ἀνίσταται, ὅτι ἄφθαρτον γίνεται, ὅτι εἰς οὐρανοὺς ἄνεισιν, ὅτι
ἀθανασίας ἐπιτυγχάνει, ὅτι μετὰ ἀγγέλων ἕστηκεν, ὅτι μεθί- B
σταται. Ἀλλὰ τοῦτον τὸν ἐκεῖ κάτω, ταῦτα πάντα ὑπερπη-
δήσαντα, ἄνω ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν
ἀρχαγγέλων καὶ τῶν θρόνων καὶ τῶν κυριοτήτων ποιήσας
κυριώτερον τὸν ὑποκάτω λίθων ὄντα. [l]Ὄντως "[m]τίς ὁ πλοῦ-

[x] μὲν γὰρ] δὲ B.H. Sav. cet. [y] πολλῷ δὲ] καὶ πολλῷ B. Statim πλεῖον E. [z] ἀθρόως B.H. Sav. cet. [a] ἐργωδίας πάσης (ἁπάσης A.B.)] ἔργων Cat. ἔργων δικαιοσύνης E. [b] ὥσπερ] ταὐτὸ ποιῶν οἷον B.H. [c] καὶ om. B. [d] βασιλικοῦ] + ὅρα γὰρ B.H. Sav. cet. [e] αἰχμάλωτοι] θεραπευταὶ B.H. Sav. cet. [f] ἀρχαγγέλων B.D. Mox ἀγγέλων pro ἀρχαγγέλων iidem. [g] καὶ om. B. [h] ἀλλὰ] ἀλλ' ὅτι D.E. [i] ὅτι οὐ μόνον λ.] ὅτι οὐμόνον οἱ λ. (sic) A. ὅτι μόνον οὐ λ. D. ὅτι οὐ μόνον οὐ λ. E. οὐ μόνον δὲ οὐ λ. B. [k] πάλιν] + ἐχρῆν γνῶναι B. [l] ὄντως] + καλῶς εἶπε B.H. Sav. cet. [m] τίς ὁ] τί τὸ A. Veron. τοῦτο E.

τος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου;" [n]Ὥσπερ ἂν εἴ τις μωρόν τινα φιλόσοφον ἐξαίφνης [o]δείξειε· μᾶλλον δὲ ὅσα ἂν [p]εἴπῃ τις, οὐδὲν ἐρεῖ· καὶ γὰρ καὶ τὰ τοῦ Παύλου ἀόριστά ἐστι. "Τίς ὁ πλοῦτος, φησὶ, τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου
C ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν." Πάλιν ἔδει μαθεῖν, ὅτι ὁ πάντων ἀνώτερος, καὶ ὁ ἀγγέλων [q]καὶ ἀρχῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν δυνάμεων κρατῶν, κατέβη κάτω, καὶ ἄνθρωπος γέγονε, καὶ μυρία ἔπαθε, καὶ ἀνέστη, καὶ [r]ἀνελήφθη. Ταῦτα πάντα μυστηρίου ἦν. Καὶ μετ' ἐγκωμίου τίθησι λέγων, "ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν." Εἰ δὲ ἐν ὑμῖν ἐστι, τί ἀγγέλους [s]ζη-
D τεῖτε; "Τοῦ μυστηρίου τούτου." [t]Ἔστι γὰρ καὶ ἄλλο μυστήριον. Ἀλλὰ τοῦτο ὄντως μυστήριον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν, ὅ ἐστι θαυμαστὸν, ὃ παρὰ τὴν κοινὴν προσδοκίαν, ὃ ἐκρύπτετο. "Ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν, φησὶν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς [v]καταγγέλλομεν," [w]ἄνωθεν αὐτὸν φέροντες· ὃν ἡμεῖς, [x]οὐκ ἄγγελοι· "διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες," οὐκ [y]ἐπιτακτικῶς οὐδὲ μετὰ ἀνάγκης· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς τοῦ θεοῦ φιλαν-
E θρωπίας, τὸ μὴ τυραννικῶς προσάγεσθαι. Ἐπειδὴ τὸ, "διδάσκοντες," μέγα ἦν, ἐπήγαγε, "νουθετοῦντες," ὅπερ ἦν μᾶλλον πατρὸς, ἢ διδασκάλου. "Ὃν ἡμεῖς, φησὶ, καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ." [z]Ὥστε σοφίας δεῖ πάσης. Τουτέστι, πάντα ἐν σοφίᾳ λέγοντες. Τὸ γὰρ [a]τὰ τοιαῦτα δυνηθῆναι μαθεῖν, οὐ τῶν τυχόντων ἐστίν. "Ἵνα παραστήσωμεν πάντα
F ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ." Τί λέγεις; πάντα ἄνθρωπον; Ναὶ, φησὶ, τοῦτο σπουδάζομεν. Τί γὰρ [b]εἰ μὴ γίνεται τοῦτο; ἔσπευδεν ὁ μακάριος Παῦλος. "[c]Τέλειον." (115)
Ἆρα τοῦτο [d]τελειότης, ἐκεῖνο δὲ ἀτελές· ὥστε [e]κἂν μὴ πᾶσάν
360 τις ἔχῃ τὴν σοφίαν, ἀτελής ἐστι. "Τέλειον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ," οὐκ ἐν νόμῳ οὐδὲ ἐν ἀγγέλοις· ἐκεῖνο γὰρ οὐ τέλειον. "Ἐν Χριστῷ," τουτέστιν, ἐν τῇ γνώσει τοῦ Χριστοῦ. Ὁ εἰδὼς τί ἐποίησεν ὁ Χριστὸς, μεῖζον φρονήσει ἀγγέλων. "Ἐν

[n] ὥσπερ] + γὰρ B. [o] δείξειε] + τοῦτο γέγονε καὶ ἐφ' ἡμῶν B.H. [p] εἴπῃ B.D. εἴποι Edd. [q] καὶ ἀρχῶν] Sic Cat. ἄρχων Codd. et Edd. [r] ἀνεληλύθη E. [s] ζητεῖτε] + διδασκάλους B.H. Sav. cet. [t] ἔστι γὰρ] ἔστιν ἄρα B. [v] κατηγγείλαμεν A.D. Veron. [w] ἄνωθεν αὐτὸν φ.] ὁρᾷς πῶς δείκνυσιν ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἐπέμφθησαν B. [x] οὐκ] ἄρα οὐκ B. [y] ἐπιστατικῶς A. [z] ὥστε—λεγοντες] τουτέστι, μετὰ πάσης σοφίας καὶ συνέσεως, ἢ (+ ὅτι B.H.) πάντα ἐν σοφίᾳ λέγοντες (λέγομεν B.) ὥστε (+ τοῦ γνῶναι B.) σοφίας δεῖ πάσης B.H. Sav. cet. [a] τὰ om. E. Cat. [b] εἰ] + καὶ B.H. Sav. cet. Mox γένηται E. [c] τέλειον] + ποιῆσαι Edd. ποιῆσαι om. A.B.D.E. [d] τελειότης] τέλειον B. [e] κἂν] ἂν E.

Χριστῷ Ἰησοῦ· [5]εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος.” [f]Καὶ οὐχ
ἁπλῶς σπουδάζω, φησὶν, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ, “ κοπιῶ ἀγωνι-
ζόμενος,” μετὰ πολλῆς τῆς [g]σπουδῆς, μετὰ πολλῆς τῆς ἀγρυ-
πνίας. Εἰ ἐγὼ ὑπὲρ τῶν ὑμετέρων ἀγαθῶν οὕτως ἀγρυπνῶ, B
πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς ὀφείλετε. Εἶτα πάλιν [h]δεικνὺς θεῖον ὂν,
“ Κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, φησὶ, τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν
δυνάμει.” [i]Δείκνυσιν ὅτι τοῦ θεοῦ τοῦτο ἔργον ἐστίν. Ὁ
τοίνυν ἰσχυρόν με ποιῶν εἰς τοῦτο, δῆλον ὅτι τοῦτο βούλεται·
διὸ καὶ ἀρχόμενός φησι, “ διὰ θελήματος θεοῦ.” Ὥστε οὐ
μόνον μετριάζων αὐτὸ τέθεικεν, ἀλλὰ καὶ ἐπαληθεύων τῷ λόγῳ,
καὶ ἀγωνιζόμενος. Τοῦτο εἰπὼν, δείκνυσιν ὅτι πολλοὶ [k]μάχον-
ται πρὸς αὐτόν.

Εἶτα ἡ φιλοστοργία πολλή· [6]“ Θέλω γὰρ ὑμᾶς [l]εἰδέναι
ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ [m]ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ.” Εἶτα
ἵνα μὴ δόξῃ τῆς αὐτῶν ἀσθενείας εἶναι τοῦτο, συνῆψε καὶ C
ἑτέρους, καὶ οὐδέπω κατέγνω. [n]Ἀλλὰ διὰ τί, “ Καὶ ὅσοι οὐχ
ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκὶ,” [o]φησί; [p]Θείως δείκνυσιν
ἐνταῦθα, ὅτι [q]ἑώρων συνεχῶς ἐν πνεύματι. Μαρτυρεῖ [r]δὲ αὐ-
τοῖς ἀγάπην [s]πολλήν. [7]“ Ἵνα [t]παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν,
συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ, [v]καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληρο-
φορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ
[w]πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς
σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι.” Ἤδη λοιπὸν [x]σπεύδει
καὶ ὠδίνει ἐμβαλεῖν εἰς τὸ δόγμα, οὔτε κατηγορῶν, οὔτε ἀπαλ- D
λάττων αὐτοὺς τῆς κατηγορίας. “ Ἀγῶνα [y]ἔχω,” φησίν· ἵνα
[z]τί; Ἵνα συμβιβασθῶσιν. [a]Ὃ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἵνα
στῶσι βέβαιοι ἐν τῇ [b]πίστει. Ἀλλ᾽ οὐ τίθησιν οὕτως, [c]ἀλλ᾽
ὑποτέμνεται τὰ τῆς [d]κατηγορίας. Τουτέστιν, ἵνα ἑνωθῶσι
μετὰ ἀγάπης, [e]οὐ μετὰ ἀνάγκης, οὐδὲ μετὰ βίας. Ὅπερ γὰρ
εἶπον, ἀνεπαχθής ἐστιν ἀεὶ αὐτοῖς ἐπιτρέπων, καὶ διὰ τοῦτο

[5] v. 29. [6] Cap. II. v. 1. [7] v. 2, 3.

[f] καὶ om. B.E.H. Sav. cet. [g] σπουδῆς] + τουτέστι B.H. Sav. cet. [h] δείκνυσι A.D.E. Cat. Veron. [i] δείκνυσιν ὅτι τοῦ θ.] οὐκοῦν εἰ ἐνέργεια, θεοῦ B.H. Statim τοῦτο om. B. [k] ἐμάχοντο E. [l] εἰδέναι] φησὶν, εἰδέναι E. εἰδέναι, φησὶν A.D. [m] ὑμῶν] + ἐπήγαγε B.H. [n] ἀλλὰ διὰ τί om. B.H. Sav. cet. [o] φησὶ assumtum ex A.D.E. φησὶ post ἑωράκασι add. Cat. [p] θείως] ξένον τι B.H. Iidem post ἐνταῦθα add. λέγει γάρ. [q] ἑώρα E. [r] δὲ om. A.D.E. Cat. Post αὐτοῖς add. καὶ B. [s] πολλὴν] + διὸ καὶ ἐπήγαγεν (ἐπάγει B.) B.D.H. Sav. cet. [t] παρακληθῶσι] + φησὶν D.E. [v] καὶ om. E. [w] πατρὸς καὶ] καὶ πατρὸς B. καὶ πατρὸς καὶ E. [x] σπεύδει] σπαράττει Cat. [y] ἔχω φησὶν pro φησὶν ἔχω omnes. [z] τί] + γένηται B.H. Sav. cet. [a] ὃ] + δὲ B.H. Sav. cet. Mox τοιοῦτον pro τοῦτο A.B.D.E. [b] πίστει] + ἵνα ἑνωθῶσιν B. [c] ἀλλ᾽] + ἔτι B. [d] κατηγορίας] + καί φησιν ἐν ἀγάπῃ B.H. Mox ἵνα ἑνωθῶσι om. iidem. [e] οὐ B. Cat. οὐδὲ Edd.

[f]ἀγωνιῶν, ἐπειδὴ μετὰ ἀγάπης, καὶ ἑκόντας βούλομαι. [g]Οὐχ
ἁπλῶς τῷ στόματι, οὐδὲ ἁπλῶς τὴν συναγωγὴν βούλομαι
γίνεσθαι, [h]ἀλλ' "ἵνα αἱ καρδίαι αὐτῶν παρακληθῶσι." "Συμ-
E βιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας
τῆς συνέσεως." Τουτέστιν, ἵνα [i]ὑπὲρ μηδενὸς ἀμφιβάλλωσιν,
[k]ἵνα ὑπὲρ πάντων πεπληροφορημένοι ὦσι. Πληροφορίαν δὲ
[l]εἶπον τὴν διὰ πίστεως· ἔστι γὰρ πληροφορία [m]ἡ διὰ λογι-
σμῶν, ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ἐκείνη ἀξία. Οἶδα, [n]φησὶν, ὅτι
πιστεύετε, ἀλλὰ πληροφορηθῆναι ὑμᾶς βούλομαι, οὐκ εἰς τὸν
πλοῦτον μόνον, ἀλλ' εἰς πάντα τὸν πλοῦτον, ἵνα καὶ ἐν πᾶσι
F καὶ ἐπιτεταμένως πεπληροφορημένοι ἦτε. Καὶ θέα τὴν σύνεσιν
τοῦ μακαρίου τούτου. Οὐκ εἶπεν, [o]ὅτι κακῶς ποιεῖτε, ὅτι οὐ
πεπληροφόρησθε, καὶ κατηγόρησεν· ἀλλ', οὐκ ἴστε πῶς σπου-
δάζω, ἵνα πληροφορηθῆτε μετὰ συνέσεως, [p]οὐχ ἁπλῶς. Ἐπειδὴ
361 γὰρ εἶπε πίστιν, μὴ νομίσητε, φησὶν, ὅτι ἁπλῶς καὶ [q]ἀνονήτως
εἶπον, ἀλλὰ μετὰ συνέσεως, μετὰ ἀγάπης. "Εἰς ἐπίγνωσιν
τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ [r]πατρὸς, καὶ τοῦ Χριστοῦ." Ὥστε
τοῦ θεοῦ τοῦτό ἐστι τὸ μυστήριον, τὸ διὰ τοῦ υἱοῦ προσάγε-
σθαι. "Καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς
σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι." Εἰ δὲ ἐν αὐτῷ εἰσιν, ἄρα
σοφῶς καὶ νῦν ἦλθε. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐγκαλοῦσί τινες [s]τῶν
ἀνοήτων; Ὅρα πῶς τοῖς ἁπλουστέροις διαλέγεται· "Ἐν ᾧ
εἰσι πάντες οἱ θησαυροί." [t]Αὐτὸς πάντα οἶδεν. "Ἀπόκρυ-
φοι." Μὴ γὰρ δὴ νομίσητε ἤδη τὸ πᾶν ἔχειν· ἀπόκρυφοί εἰσι
B καὶ ἀπὸ ἀγγέλων, οὐκ ἀφ' ὑμῶν [v]μόνον· ὥστε παρ' αὐτοῦ δεῖ
πάντα αἰτεῖν· αὐτὸς δίδωσι σοφίαν καὶ γνῶσιν. [w]Τῷ μὲν οὖν,
[x]θησαυροὶ, εἰπεῖν, τὸ πολὺ δείκνυσι· τῷ δὲ, πάντες, τὸ
[y]μηδὲν ἀγνοεῖν· τῷ δὲ, ἀπόκρυφοι, τὸ [z]μόνος εἰδέναι. [8]"Τοῦτο
δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ."
Ὁρᾷς ὅτι διὰ τοῦτο εἶπον, φησὶ, ταῦτα, ἵνα μὴ παρὰ ἀνθρώ- (116)
πων ζητῆτε. "Παραλογίζηται, φησὶν, ἐν πιθανολογίᾳ." Τί

8 v. 4.

[f] ἀγωνιῶν] φησιν ἀγωνιῶ B.H. Sav. cet. [g] οὐχ ἁπλῶς—γίνεσθαι] οὐ γὰρ ἁπλῶς θέλω τὴν σ. γίνεσθαι. οὐκ εἶπε δὲ τῷ στ. ἁπλῶς B. οὐ γὰρ ἁπλῶς τὴν σ. βούλομαι γίνεσθαι. οὐκ εἶπε δὲ τῷ στ. H. οὐ γὰρ ἁπλῶς τὴν σ. βούλομαι γίνεσθαι, οὐχ ἁπλῶς τῷ στ. Sav. cet. [h] ἀλλ' om. E. [i] ὑπὸ B. Mox ἀμφιβάλωσιν Cat. et ex corr. E. [k] ἵνα sine elisione A. Cat. [l] εἶπον] λέγει B. εἶπε H. Sav. cet. [m] ἡ] καὶ ἡ B.D.H. Sav. cet. [n] φησὶν om. E. [o] ὅτι om. B.D.E. [p] οὐχ] καὶ οὐχ B.H. Sav. cet. Post ἁπλῶς add. τουτέστι B.H. [q] ἀνοήτως E. [r] πατρὸς] καὶ πατρὸς E. [s] τῶν ἀνοήτων] ὅτι ἀνόητοι B.H. [t] αὐτὸς] ὥστε B.H. [v] μόνων A. Veron. [w] τῷ] τὸ ter E. [x] θησαυρὸν A.B.H. Veron. invita Cat. [y] μηδὲ A. [z] μόνον B.D.E. Cat.

γάρ, εἰ πιθανῶς [a]λέγει; [9] "Εἰ γὰρ [b]καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, C
ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι." Τὸ ἀκόλουθον τοῦτο ἦν
εἰπεῖν, εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλ' ὅμως οἶδα τοὺς ἀπατε-
ῶνας· νῦν δὲ εἰς ἐγκώμιον [c]κατέληξε· "Χαίρων καὶ βλέπων
ὑμῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως
ὑμῶν." Τὴν τάξιν, τὴν εὐταξίαν φησί. "Καὶ τὸ στερέωμα
τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως." Ταῦτα [d]ἐγκωμίων μᾶλλόν [e]ἐστι.
Καὶ οὐκ εἶπε, τὴν πίστιν, ἀλλά, "τὸ στερέωμα," καθάπερ πρὸς
στρατιώτας εὐτάκτως ἑστῶτας καὶ βεβαίως. Τὸ στερρὸν οὐκ
ἀπάτη, οὐ πειρασμὸς διασαλεύει. Οὐ μόνον, φησίν, οὐ πεπτώ-
κατε, ἀλλ' οὐδὲ τὴν τάξιν ὑμῶν συνέχεέ τις. Ἐπέστησεν ἑαυ- D
τὸν αὐτοῖς, ἵνα ὡς παρόντα φοβῶνται· ἡ γὰρ τάξις οὕτω
φυλάττεται. Ἀπὸ τοῦ στερεώματος [f]τὸ πεπυκνωμένον· οὕτω
γὰρ γίνεται στερέωμα, [g]ὅταν πολλὰ συναγαγὼν συγκολλήσῃς
πυκνῶς καὶ ἀδιασπάστως· [h]οὕτω στερέωμα γίνεται, οἷον ἐπὶ
τοίχου. Τοῦτο δὲ τῆς ἀγάπης ἔργον ἐστί· τοὺς γὰρ καθ'
ἑαυτοὺς ὄντας, ὅταν ἀκριβῶς συγκολλήσῃ καὶ [i]συνάψῃ, στερ-
ροὺς ἐργάζεται. Καὶ ἡ πίστις πάλιν τὸ αὐτὸ ποιεῖ, ὅταν μὴ E
ἀφῇ λογισμοὺς ἐπεισελθεῖν. Ὥσπερ γὰρ οἱ λογισμοὶ διαι-
ροῦσι καὶ σαλεύουσιν, οὕτως ἡ πίστις στερεοῖ καὶ παγῆναι
ποιεῖ.

[k]Ἐπειδὴ [l]γὰρ μείζονα ἢ κατὰ ἀνθρώπινον λογισμὸν εὐηρ-
γέτησεν ἡμᾶς ὁ θεός, εἰκότως τὴν πίστιν ἐπεισήγαγεν. [m]Οὐκ
ἔστιν εἶναι στερρὸν [n]λογισμοὺς ἀπαιτοῦντα. Ἰδοὺ [o]γὰρ τὰ
σεμνὰ ἡμῶν πάντα πῶς ἔρημα λογισμῶν, καὶ πίστεως ἔχεται
μόνης. Οὐκ ἔστιν οὐδαμοῦ ὁ θεός, καὶ πανταχοῦ ἐστι. Τί F
[p]τούτου ἀλογώτερον; Ἕκαστον [q]καθ' ἑαυτὸ ἀπορίας γέμει.
Οὐ γὰρ δὴ ἐν τόπῳ ἐστίν, οὐδὲ τόπος ἐστί τις ἐν ᾧ ἐστιν.
Οὐκ ἐγένετο, οὐχ ἑαυτὸν ἐποίησεν, οὐκ ἤρξατο τοῦ εἶναι.
Ποῖος ταῦτα λογισμὸς καταδέξεται, ἂν μὴ πίστις ᾖ; ἢ οὐχὶ
κατάγελως εἶναι δοκεῖ, καὶ [r]αἰνίγματος μᾶλλον οὐκ ἔχει τέλος;

[9] v. 5.

[a] λέγει] + καὶ οὕτω παραλογίζεται B.H. [b] καὶ accessit ex A.B.D.E. [c] κατέληξεν] + ἐπαγαγὼν B. [d] ἐγκώμιον B. [e] εἰσιν D. [f] τῶν πεπυκνωμένων E. [g] ὅταν pro ὅτε A.E. Mox συγκολλήσῃς A.E. Veron. συγκολλήσεις Sav. cet. συναγαγὼν om. E. [h] οὕτω] τότε B.H. Sav. cet. [i] συνάψῃ] + αὕτη B.H. [k] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι πανταχοῦ ὁ θεός, καὶ ὅτι ἀπερίγραπτος, καὶ περὶ θείας ἐνεργείας καὶ κινήσεως, καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν ἐν τύπῳ γενομένων δυνάμεθα ταῖς γραφαῖς ἀκολουθοῦντες μὴ ἀπιστεῖν. Veron. [l] γὰρ om. A.B.E. Cat. Mox ἡμᾶς om. E. [m] οὐκ ἔστιν] οὐκ ἔστι γὰρ Edd. γὰρ om. A.D.E. ἄρα οὐκ ἔστι γὰρ (?) H. [n] τὸν λογισμοὺς Edd. τὸν deest in omnibus. [o] γὰρ om. B. [p] τούτων B. Statim ἀπορώτερον A. [q] κατ' αὐτὸ D.E. καθ' αὐτὸ (sic) Veron. [r] αἰνίγματα D.

362 Τὸ μὲν οὖν ἄναρχον αὐτοῦ καὶ [s]ἀγένητον καὶ ἀπερίγραφον καὶ
ἄπειρον, οὕτως ἄπορον· τὸ δὲ ἀσώματον ἴδωμεν, μήποτε λο-
γισμῷ ἐξετάσαι [t]δυνάμεθα. Ἀσώματός ἐστιν ὁ θεός. Τί
ἐστιν, ἀσώματος; Ῥῆμα ψιλὸν μόνον· ἡ γὰρ ἔννοια οὐδὲν
ἐδέξατο, οὐδὲ ἐνετύπωσεν ἑαυτῇ· κἂν γὰρ ἀνατυπώσῃ, εἰς φύσιν
ἔρχεται, καὶ τὰ τοῦ σώματος ποιητικά. Ὥστε λέγει μὲν τὸ
στόμα, οὐκ οἶδε δὲ ἡ διάνοια τί λέγει, ἢ ἓν μόνον, ὅτι οὐκ ἔστι
σῶμα· τοῦτο μόνον οἶδε. Καὶ τί λέγω ἐπὶ θεοῦ; ἐπὶ γὰρ
B ψυχῆς τί ἐστι τὸ ἀσώματον, τῆς γενομένης, τῆς ἐγκεκλεισμέ-
νης, τῆς περιγραφομένης; εἰπὲ, δεῖξον. Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις.
Ἀήρ ἐστιν; Ἀλλ' ὁ ἀὴρ σῶμα, εἰ καὶ μὴ ναστὸν, καὶ πολ-
λαχόθεν δῆλον ὅτι σῶμά ἐστι χαῦνον. [v]Τὸ πῦρ σῶμά ἐστιν,
[w]ἀλλ' ἡ ἐνέργεια τῆς ψυχῆς ἀσώματον. Διὰ τί; [x]Εἰ παν-
ταχοῦ διήκει. [y]Εἰ αὐτὴ σῶμά [z]ἐστιν, ἐν τόπῳ τὸ ἀσώματον·
[a]οὐκοῦν περιγράφεται· τὸ [b]δὲ περιγραφόμενον, ἐν σχήματί
ἐστι· τὰ δὲ σχήματα ἀπὸ γραμμῆς· αἱ δὲ γραμμαὶ σωμάτων.
C Πάλιν τὸ ἀσχημάτιστον ποίαν ἔννοιαν ἔχει; Οὐ σχῆμα ἔχει,
οὐκ εἶδος, οὐ τύπον. Ὁρᾷς πῶς ἰλιγγιᾷ ἡ διάνοια; Πάλιν
ἄδεκτος ἡ φύσις [c]τῶν κακῶν ἐκείνη; [d]Ἀλλὰ καὶ ἑκών ἐστιν
ἀγαθός· οὐκοῦν δεκτική. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν [e]εἰπεῖν· μὴ γένοιτο.
Πάλιν θέλων εἰς τὸ εἶναι παρήχθη, ἢ μὴ θέλων; Ἀλλ' οὐδὲ
τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν. Πάλιν περιγράφει τὴν οἰκουμένην, ἢ οὔ;
[f]Εἰ μὴ περιγράφει, αὐτὸς περιγράφεται· εἰ δὲ περιγράφει,
ἄπειρός ἐστι τῇ φύσει. Πάλιν ἑαυτὸν περιγράφει; [g]Εἰ περι-
D γράφει ἑαυτὸν, ἄρα οὐκ ἄναρχος ἑαυτῷ, ἀλλ' ἡμῖν· οὐκοῦν οὐ
φύσει ἄναρχος. [h]Πανταχοῦ τὰ ἐναντία δεῖ δοῦναι. Ὁρᾷς τὸν
ζόφον ὅσος, καὶ ὅτι πανταχοῦ πίστεως δεῖ; Αὕτη ἐστὶν ἡ
στερρά. Ἀλλ', εἰ βούλεσθε, ἐπὶ τὰ τούτων ἐλάττω ἔλθωμεν.
Ἔχει ἐνέργειαν ἐκείνη ἡ οὐσία. Καὶ τί ἐστιν ἐνέργεια ἐπ'
αὐτοῦ; ἆρα κίνησίς τις; Οὐκοῦν οὐκ ἄτρεπτος· τὸ γὰρ κινού-
μενον οὐκ ἄτρεπτον· ἐξ ἀκινησίας γὰρ κινεῖται. Ἀλλ' ὅμως
κινεῖται, καὶ οὐδέποτε ἵσταται. Ποίαν δὲ κίνησιν, εἰπέ μοι;
παρὰ γὰρ ἡμῖν ἑπτά τινές εἰσιν, ἡ κάτω, ἡ ἄνω, ἡ ἐντὸς, ἡ
E ἐκτὸς, ἡ δεξιὰ, ἡ ἀριστερὰ, ἡ κυκλοφορικῶς· ἢ εἰ μὴ τοῦτο, (117)

[s] ἀγένητον B. ἀγέννητον Edd. [t] δυνώμεθα B.H. Sav. cet. [v] τὸ πῦρ] πῦρ δέ; ἀλλὰ τὸ πῦρ B.H. Sav. cet. Mox ἐστιν om. B. [w] ἀλλ' ἡ] ἡ δὲ B.H. Sav. cet. [x] εἰ] Sic Veron. εἰ δὲ A.D.E. ὅτι B.H. Sav. cet. [y] εἰ] + δὲ B.H. Sav. cet. [z] ἐστιν] ἔσται B. Sav. Mor. [a] οὐκοῦν] + καὶ B.H. Sav. cet. [b] δὲ] γὰρ B. [c] τῶν om. A.B.H. Sav. cet. [d] ἀλλὰ καὶ—δεκτικὴ] ἀλλ' ἑκοῦσα. εἰ γὰρ ἄκουσα, ἔσται καὶ δεκτικὴ B.H. [e] εἰπεῖν] τοῦτο B.H. [f] εἰ] + μὲν γὰρ B.H. Sav. cet. [g] εἰ] ἀλλ' εἰ B.H. Sav. cet. [h] πανταχοῦ] + γὰρ B.

αὔξησις, μείωσις, γένεσις, φθορὰ, ἀλλοίωσις. Ἀλλ' οὐδεμίαν
[i]τούτων, ἀλλ' οἵαν ὁ νοῦς [k]κίνησιν κινεῖται; Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο·
μὴ γένοιτο· πολλὰ γὰρ καὶ ἀτόπως ὁ νοῦς κινεῖται. [l]Τὸ
θέλειν [m]ἐστὶ τὸ ἐνεργεῖν, [n]ἢ οὐχί; Εἰ τὸ θέλειν ἐστὶ τὸ
ἐνεργεῖν, πάντας δὲ ἀνθρώπους θέλει ἀγαθοὺς εἶναι καὶ σωθῆναι,
πῶς οὐ γίνεται; Ἀλλ' ἕτερον τὸ θέλειν, ἄλλο δὲ τὸ ἐνεργεῖν;
Οὐκοῦν οὐκ ἀρκεῖ πρὸς ἐνέργειαν τὸ θέλειν. Πῶς οὖν λέγει ἡ
γραφὴ, [10]"Πάντα, ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησε;" καὶ πάλιν ὁ
λεπρός φησι τῷ Χριστῷ, "Ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρί- F
σαι;" [o]Εἰ γὰρ ἅμα τῷ θελήματι ἕπεται τοῦτο, τί ἔστιν
εἰπεῖν; Βούλεσθε καὶ ἄλλο εἴπω; πῶς ἐξ οὐκ ὄντων τὰ ὄντα
γέγονε; πῶς εἰς τὸ μηδὲν ἀναλύεται; τί ἀνώτερον τοῦ οὐρα-
νοῦ; κἀκείνου δὲ πάλιν τί; κἀκείνου τί; καὶ μετ' [p]ἐκεῖνον; καὶ
[q]τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. Τί κατώτερον τῆς γῆς; θάλαττα· καὶ
μετὰ ταύτην τί; καὶ μετ' [r]ἐκείνην πάλιν; Ἀλλ' εἰς τὰ δεξιὰ, 363
εἰς τὰ ἀριστερά; οὐχ ἡ αὐτὴ ἀπορία;

Ἀλλὰ ταῦτα [s]μὲν ἀόρατα. Βούλεσθε ἐπὶ τῶν ὁρωμένων
ἀγάγω τὸν λόγον; [t]ἐπὶ τῶν ἤδη συμβάντων; Εἰπέ μοι, πῶς
τὸ θηρίον τὸν Ἰωνᾶν εἶχεν ἐν τῇ γαστρὶ, καὶ οὐκ ἀπώλλυτο;
οὐχὶ ἄλογόν ἐστιν; οὐχὶ ἁπλῶς κινεῖται; πῶς ἐφείσατο τοῦ
δικαίου; πῶς αὐτὸν οὐκ ἀπέπνιξεν ἡ θέρμη; πῶς οὐκ ἔσηψεν;
Εἰ γὰρ τὸ ἐν βυθῷ εἶναι μόνον ἄπορον, τὸ καὶ ἐν σπλάγχνοις
καὶ τῇ θέρμῃ ἐκείνῃ, πολλῷ μᾶλλον ἀπορώτερον. [v]Εἰ ἐκεῖθεν
τὸν ἀέρα ἀναπνέομεν, πῶς ἤρκει δύο ζώοις ἡ ἀναπνοή; πῶς δὲ B
αὐτὸν καὶ ἤμεσεν ἀσινῆ; πῶς δὲ καὶ ἐφθέγγετο; πῶς δὲ καὶ ἐν
[w]ἑαυτῷ ἦν, καὶ προσηύχετο; ἆρα ταῦτα οὐκ ἄπιστα; Ἂν
λογισμῷ [x]ἐξετάζωμεν, [y]ἄπιστα· ἂν δὲ πίστει, σφόδρα πιστά.
Εἴπω τι τούτου πλέον; Ὁ σῖτος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς γῆς φθεί-
ρεται, καὶ ἀνίσταται. Ὅρα τὰ θαύματα [z]ἐναντία, καὶ ἄλληλα
νικῶντα· θαυμαστὸν τὸ μὴ σαπῆναι, θαυμαστὸν [a]τὸ σαπέντα
ἀναστῆναι. Ποῦ εἰσιν οἱ [b]τὰ τοιαῦτα ληροῦντες, καὶ τῇ ανα-

10 Psal. cxiii. 11. Matth. viii. 2.

[i] τούτων] + κινεῖται B.D.H. Sav. cet. [k] κ. κινεῖται] ἐρεῖς B.H. [l] τὸ] ἀλλὰ τὸ ex corr. a 2[da] m. E. [m] ἐστὶ τὸ] ταὐτόν ἐστι τῷ B. [n] Haec ἢ οὐχί; εἰ τὸ θ. ἐστὶ τὸ ἐνεργεῖν, quae absunt ab A.D.E. Veron. suppleta sunt ex Regio 1017. ἢ οὐχὶ—οὐ γίνεται] καὶ εἰ ταὐτὸν, πῶς πάντας ἀνθρώπους ἀγαθοὺς τοὺς αὐτοὺς εἶναι θέλων καὶ σωθῆναι, ἐνεργείᾳ τοῦτο οὐ γίνεται B.H. [o] εἰ γὰρ—εἰπεῖν] Sic A.D.E. (sed ὅτι pro τί D.) εἰ μὴ γὰρ τῷ θ. εἵπετο τοῦτο, οὐκ ἂν οὕτως εἶπε B.H. In Editis haec non leguntur. [p] ἐκεῖνον] Sic A. B.D. ἐκεῖνο E. Veron. ἐκεῖνο τί Sav. cet. [q] τούτου D. [r] ἐκείνην pro ἐκεῖνο A.B.D.E. Post πάλιν add. τί B.H. Sav. cet. [s] μὲν om. B. [t] ἐπὶ] καὶ ἐπὶ B. [v] εἰ—ἀναπνέομεν] πῶς γὰρ τὸν ἐκεῖθεν ἀέρα ἀνέπνει B.H. Sav. cet. [w] αὐτῷ B.D. [x] ἐξετάζοιμεν B.D.E. Veron. [y] ἀπιστία E. [z] τὰ ἐναντία E. [a] τὸ] τὰ E. [b] Haec τὰ τ. ληροῦντες καὶ om. B.H. Sav. cet.

στάσει διαπιστοῦντες καὶ λέγοντες, τόδε τὸ ὀστοῦν πῶς τῷδε
συγκολλᾶται; καὶ μυθώδη τοιαῦτα εἰσάγοντες; Εἰπέ μοι, πῶς
C ὁ Ἠλίας ἀνῆλθεν [c] ἐν πυρὸς ἅρματι; Τὸ πῦρ καίειν εἴωθεν, οὐκ
ἀνάγειν. Πῶς τοσοῦτον ζῇ χρόνον; ἐν τίνι τόπῳ ἐστί; διὰ
τί τοῦτο γέγονε; Ποῦ δὲ Ἐνὼχ μετετέθη; Τροφῆς ἀπολαύει
οἵας καὶ ἡμεῖς; καὶ τί τὸ κωλῦον ἐνταῦθα αὐτὸν εἶναι; Ἀλλ'
οὐκ ἀπολαύει; καὶ διὰ τί μετετέθη; Ὅρα τὸν θεὸν κατὰ
μικρὸν ἡμᾶς παιδαγωγοῦντα. Μετέθηκε τὸν Ἐνώχ· οὐ πάνυ
μέγα τοῦτο· ἐπαίδευσεν [d] ἡμᾶς τοῦτο εἰς τὴν ἀναγωγὴν τοῦ
Ἠλία. [e] Ἐναπέκλεισε τὸν Νῶε τῇ κιβωτῷ· οὐ πάνυ μέγα
D οὐδὲ τοῦτο· ἐπαίδευσεν ἡμᾶς τοῦτο εἰς τὴν ἀπόκλεισιν τοῦ
προφήτου τὴν ἐν τῷ κήτει. Οὕτω καὶ τὰ παλαιὰ προδρόμων
ἐδεήθη καὶ τύπων. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ κλίμακος ὁ πρῶτος
βαθμὸς παραπέμπει τῷ δευτέρῳ, ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου οὐκ ἔνι
ἐπὶ τὸν τέταρτον ἐλθεῖν, [f] καὶ οὗτος ἐκείνῳ, ἵνα ἐκεῖνος τούτῳ
γένηται ὁδός· οὐδὲ πρὸ τοῦ πρώτου [g] δυνατὸν ἐπὶ τὸν δεύτερον
ἐλθεῖν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Καὶ θέα σημεῖα σημείων· καὶ ὄψει
τοῦτο ἐπὶ τῆς κλίμακος, ἣν εἶδεν [h] Ἰακώβ· [ll] "Ἄνω, φησὶν, ὁ
E κύριος ἐπεστήρικτο, κάτω δὲ ἄγγελοι ἀνέβαινον καὶ κατέβαι-
νον." Προεφητεύετο ὅτι υἱὸν ἔχει ὁ πατήρ· ἔδει τοῦτο
πιστευθῆναι· πόθεν θέλεις αὐτοῦ τὰ σημεῖα δείξω; ἄνωθεν
κάτω; [i] κάτωθεν ἄνω; [k] Ὅτι ἀπαθῶς γεννᾷ· [l] διὰ τοῦτο ἐγέν-
νησε πρῶτον στεῖρα. Μᾶλλον δὲ [m] ἀνωτέρω, ἔδει πιστευθῆναι,
ὅτι ἐξ αὐτοῦ. Τί οὖν; [n] Τοῦτο γίνεται, ἀμυδρῶς μὲν, ἅτε ἐν
τύπῳ καὶ σκιᾷ, πλὴν γίνεται· καὶ προϊὸν σαφέστερόν πως
F γίνεται. Ἐξ ἀνθρώπου μόνου γυνὴ, καὶ μένει ἐκεῖνος ὁλόκλη-
ρος. Πάλιν τῆς ἐκ παρθένου κυήσεως ἔδει γενέσθαι [o] τι τεκμή-
ριον. Τίκτει στεῖρα οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον
καὶ πολλάκις. Τῆς μὲν οὖν ἐκ παρθένου γεννήσεως τύπος ἡ
364 στεῖρα· καὶ αὕτη παραπέμπει τῇ πίστει τὴν διάνοιαν. Πάλιν
τοῦτο τύπος ἐγένετο τοῦ μόνον δύνασθαι γεννῆσαι τὸν θεόν.
Εἰ γὰρ κυριώτερον ἄνθρωπος, καὶ χωρὶς τούτου τίκτεται,
πολλῷ μᾶλλον ἐκ τοῦ κυριωτέρου [p] γεννᾶται. Ἔστι καὶ ἄλλη
γέννησις τῆς ἀληθείας τύπος, ἡ ἡμετέρα ἡ ἐκ πνεύματος. Ταύ-

ll Gen. xxviii. 13.

[c] ἐν om. A.E. Veron. πυρὸς ἐν ἅρματι B. [d] ἡμᾶς] + πάλιν D.E. Veron. [e] ἐναπ.] πάλιν ἐναπ. B.H. Sav. cet. [f] καὶ οὗτος—ὁδὸς] ἀλλ' ἀνάγκη ἐπὶ τὸν τρίτον πρῶτον, καὶ οὕτως ἐπὶ τὸν τέταρτον B.C.H. [g] δυνατὸν om. A.(?) [h] ὁ Ἰακὼβ A. [i] κάτωθεν] ἢ κάτωθεν B.C.H. Sav. cet. [k] ὅτι] ἔδει γνωσθῆναι ὅτι B.C.H. Sav. cet. [l] διὰ τοῦτο om. B.C.H. [m] ἀνωτέρω] + ἀγάγωμεν τὸν λόγον A.B.C.H. Sav. cet. [n] τοῦτο γ.] γ. τοῦτο B.C.H. Sav. cet. [o] τι om. C. [p] γεννᾶται] γεννᾶσθαι θεὸν B.C.

της πάλιν ἡ στεῖρα τύπος, [q]τὸ οὐκ ἐξ αἱμάτων· αὕτη τῆς ἄνω
γεννήσεως. Ἡ μὲν οὖν αὐτῆς τὸ ἀπαθὲς [r]δείκνυσιν, ἡ δὲ τὸ
ἐκ μόνου δύνασθαι γεννᾶσθαι. Ἔστι Χριστὸς ἄνω πάντων B
κρατῶν· ἔδει πιστευθῆναι [s]τοῦτο. Γίνεται τοῦτο ἐν τῇ γῇ
(118) ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου· [12] "[t]Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα [v]καὶ
καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν," [w]ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ἀλόγων πάντων.
Οὕτως οὐ διὰ ῥημάτων, ἀλλὰ διὰ πραγμάτων [x]ἡμᾶς ἐπαίδευσε.
[y]Τὸ ἀνακεχωρηκὸς τῆς φύσεως ὁ παράδεισος ἐδήλου, καὶ τὸ
πάντων εἶναι [z]βελτίω τὸν ἄνθρωπον. Ἔμελλεν ἀνίστασθαι ὁ
Χριστός· ὅρα λοιπὸν [a]πόσα τεκμήρια· ὁ Ἐνὼχ, ὁ [b]Ἠλίας, ὁ
Ἰωνᾶς, τὰ ἐν τῇ καμίνῳ, [c]τὸ ἐπὶ τοῦ Νῶε, τὸ βάπτισμα, τὰ
σπέρματα, τὰ φυτὰ, ἡ γέννησις ἡ ἡμετέρα, ἡ τῶν ζώων πάν- C
των. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τούτῳ πάντα ἐκινδυνεύετο, τοῦτο μάλιστα
πάντων πολλοὺς ἔσχε τοὺς τύπους. [d]Ὅτι οὐκ ἀπρονόητα τὰ
πάντα ἐστὶν, ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν δυνατὸν στοχάσασθαι· οὐδὲν
γὰρ ἀπρονόητον μένει, ἀλλὰ καὶ ἀγέλαι καὶ τὰ ἄλλα πάντα
ἀρχῆς δεῖται. Καὶ ὅτι οὐκ αὐτόματα γέγονε τὰ πάντα, δεί-
κνυσιν ἡ γέεννα, ἔδειξε δὲ ὁ κατακλυσμὸς ὁ ἐπὶ Νῶε, τὸ πῦρ,
[e]ὁ καταποντισμὸς ὁ τῶν Αἰγυπτίων, τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἔδει
καὶ τοῦ βαπτίσματος πολλὰ προηγήσασθαι, [f]καὶ μυρία ὅσα· D
οἷον τὰ ἐν τῇ παλαιᾷ, τὰ ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, [g]τὸ τὸν μὴ ὑγι-
αίνοντα καθαίρεσθαι, αὐτὸς ὁ κατακλυσμὸς, [h]καὶ ὅσα ἐν ὕδατι
γέγονε, τὸ βάπτισμα Ἰωάννου. Ἔδει πιστευθῆναι [i]ὅτι τὸν
υἱὸν αὐτοῦ ἐκδίδωσιν ὁ θεός· [k]προλαβὼν ἐποίησε τοῦτο [l]ἄν-
θρωπος, Ἀβραὰμ ὁ πατριάρχης. Πάντων οὖν τούτων τύπους,
ἂν [m]ἐθέλωμεν, εὑρήσομεν, ἂν ζητῶμεν ἐν τῇ γραφῇ. Ἀλλὰ
μὴ ἀποκάμωμεν, ἀλλ' ἐν τούτοις ῥυθμίζωμεν ἑαυτούς· στερρὰν
ἔχωμεν τὴν πίστιν, καὶ ἀκρίβειαν πολιτείας ἐπιδειξώμεθα, ἵνα E
διὰ πάντων εὐχαριστήσαντες τῷ θεῷ, καταξιωθῶμεν τῶν ἐπηγ-
γελμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, χάριτι καὶ φιλαν-
θρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα

12 Gen. i. 26.

[q] τὸ] Sic B.C.D.E.H. ὅτι Edd. [r] δείκνυσιν] + καὶ οἱ τύποι A.B.C.D.E. [s] τοῦτο] καὶ τοῦτο E. [t] ποιήσωμεν] + γὰρ, φησὶν B.C.H. Sav. cet. [v] καὶ] ἡμετέραν ἢ καὶ C. [w] ἐπὶ] καὶ καθίσταται ἐπὶ B.C.H. Sav. cet. [x] ὑμᾶς A.(?) [y] τὸ] + δὲ B.C. [z] βελτίω] Sic B.C. βελτιώτατον Edd. [a] πόσα] + τού-του B.C.H. Sav. + τοούτου (sic) Mor. unde τοιούτου Ben. [b] Ἠλίας] + τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ Veron. + ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ A.D.E. [c] τὸ] τὰ E. [d] ὅτι] καὶ ὅτι B.C.D.H. [e] ὁ καταπ. om. C. [f] καὶ μυρία ὅσα] γέγονεν, ὅσα ἐν ὕδατι, καὶ μυρία ἄλλα B.C.H. Sav. cet. [g] τὸ om. A.D. Veron. [h] καὶ—γέγονε om. B.C.H. Sav. cet. [i] ὅτι om. A.D. Veron. [k] καὶ προλαβὼν E. [l] ἄνθρωπος] + τίς οὗτος; B.C.H. Sav. cet. [m] ἐθέλωμεν pro θέλωμεν A.B. C.D.E. Mox ἂν ζητῶμεν εὑρήσομεν inverso ord. B.C.E.

τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ S.

365 [1] Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ.

B ΠΑΛΙΝ αὐτοὺς τῇ οἰκείᾳ προκαταλαμβάνει μαρτυρίᾳ, λέγων, "Ὡς οὖν παρελάβετε." Οὐδὲν ξένον, φησὶν, ἐπεισάγομεν· [a] μηδὲ ὑμεῖς. "Ἐν [b] αὐτῷ περιπατεῖτε·" αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ ὁδὸς ἡ προσάγουσα εἰς τὸν πατέρα· [c] μὴ ἐν τοῖς ἀγγέλοις· οὐ φέρει αὕτη ἡ ὁδὸς [d] ἐκεῖ. "Ἐρριζωμένοι·" τουτέστι, πεπηγότες· μὴ ποτὲ μὲν ταύτην, ποτὲ δὲ ἐκείνην, ἀλλ' ἐρριζωμένοι· τὸ [e] δὲ ἐρριζωμένον οὐκ ἄν ποτε μετασταίη. Ὅρα πῶς [f] κυρίας τὰς λέξεις τίθησι. "[g] Καὶ ἐποικοδομούμενοι·" τουτέστι, τῇ δια-
C νοίᾳ φθάνοντες εἰς αὐτόν. "Καὶ βεβαιούμενοι ἐν [h] αὐτῷ·" τουτέστι, κατέχοντες αὐτὸν, [i] ὡς ἐπὶ θεμέλιον οἰκοδομούμενοι. Δείκνυσιν αὐτοὺς καταπεσόντας· τὸ γὰρ, "οἰκοδομούμενοι," τοῦτό [k] ἐστιν. Οἰκοδομὴ γάρ ἐστιν ὄντως ἡ πίστις, καὶ δεῖ καὶ τοῦ θεμελίου ἰσχυροῦ, καὶ τῆς [l] οἰκοδομίας ἀσφαλοῦς. Ἄν τε γὰρ μὴ [m] ἐπ' ἀσφαλείᾳ τις οἰκοδομήσῃ, σαλεύεται· ἄν τε ἐπ' ἀσφαλείας, καὶ μὴ [n] ἑστήκῃ, οὐκέτι ἵσταται. "Καθὼς ἐδιδάχθητε." Πάλιν τὸ, "[o] καθώς·" "Περισσεύοντες, [p] φησὶν, ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ." Τοῦτο γὰρ εὐγνωμόνων· οὐ λέγω
D ἁπλῶς εὐχαριστεῖν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς [q] περιουσίας, πλέον ἢ ἐμάθετε, εἰ οἷόν τε, μετὰ πολλῆς τῆς φιλοτιμίας. [2] "Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν." Ὁρᾷς πῶς ἔδειξε κλέπτην ὄντα, καὶ ἀλλότριον, καὶ ἠρέμα ἐπεισιόντα; ἤδη [r] γὰρ παρέστησεν αὐτὸν εἰσιόντα. "[s] Βλέπετε." Καὶ καλῶς εἶπε,

[1] Cap. II. v. 6, 7. [2] v. 8.

Hom. VI. [a] μηδὲ] οὐκοῦν μηδὲ B.C.H. Sav. cet. [b] αὐτῷ] ἄλλῳ E. [c] μὴ] ἄρα B.C.H. [d] ἐκεῖ]·ἀλλ' ἐκεῖ B.C.H. [e] δὲ] γὰρ B.C. [f] τὰς λ. κυρίας inverso ord. C.D. [g] καὶ ἐπ.] εἶτα φησὶν ἐπ. B.C. φησὶ καὶ ἐπ. D. φησὶν ἐπ. E. καὶ ἐπ. φησὶ Edd. [h] αὐτῷ] τῇ πίστει E. [i] ὡς] καὶ ὡς B.C.H. Sav. cet. [k] ἐστιν] δηλοῖ B.C.H. Sav. cet. [l] οἰκοδομῆς B.C. [m] ἐπὶ sine elisione A.B. ἐπὶ bis C. [n] ἑστήκει A.D.E. Mor. Ben. ἑστήκοι C. Veron. Sav. [o] καθὼς] + δηλωτικόν ἐστι τοῦ (τὸ B.(?)) μηδὲν καινὸν λέγειν B.C.H. Sav. cet. [p] φησὶν om. B.C. [q] παρουσίας A.(?) Ita mendose Ben. 2da. [r] γὰρ om. B.C.H. [s] βλέπετε] διὸ καὶ ἀσφαλίζεται (ἐπασφ. C.) λέγων βλέπετε B.C.H. βλέπετε deest in Editis.

“ συλαγωγῶν.” Ὥσπερ [t]ἄν τις χῶμα κάτωθεν διορύττων μὴ
[v]παρέχῃ αἴσθησιν, τὸ δὲ ὑπονοστῇ· οὕτω καὶ [w]ὑμεῖς βλέπετε·
[x]τοῦτο γὰρ ἔργον ἐκείνῳ, τὸ μηδὲ αἴσθησιν παρέχειν. [y]Ὥσπερ E
ἂν εἴ τις [z]ἀπόλλοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ ἀκούοι, [a]βλέπετε
μή τίς ἐστι. Καὶ τὴν ὁδὸν [b]δείκνυσι, διὰ τῆσδε τῆς ὁδοῦ·
ὥσπερ ἂν εἰ [c]ἐλέγομεν, διὰ τοῦδε τοῦ δωματίου· “ διὰ τῆς φι-
λοσοφίας,” [d]φησίν. Εἶτα, ἐπειδὴ [e]δοκεῖ σεμνὸν εἶναι τὸ τῆς
φιλοσοφίας, [f]προσέθηκε, “ καὶ κενῆς ἀπάτης.” Ἔστι γὰρ
[g]καὶ καλὴ ἀπάτη, [h]οἵαν ἠπατήθησαν πολλοί, [i]ἣν οὐδὲ ἀπάτην
δεῖ καλεῖν· περὶ ἧς φησιν [k]ὁ Ἱερεμίας· [3]“ Ἠπάτησάς με, κύριε,
καὶ ἠπατήθην.” [l]Ἐγὼ δὲ οὐ πείθομαι· τὸ γὰρ τοιοῦτον οὐδὲ
ἀπάτην δεῖ καλεῖν· ἐπεὶ καὶ τὸν πατέρα ἠπάτησεν ὁ Ἰακὼβ, ἀλλ'
οὐκ ἀπάτη, ἀλλ' οἰκονομία ἦν. “Διὰ τῆς φιλοσοφίας, φησὶ, καὶ F
κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ
στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν.” Τέως τοῦ ἐλέγ-
χου ἅπτεται τῆς τῶν ἡμερῶν παρατηρήσεως, στοιχεῖα κόσμου
(119) ἥλιον καὶ σελήνην λέγων, [m]καθάπερ καὶ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας
ἔλεγε· [4]“ Πῶς πάλιν ἐπιστρέφετε ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ 366
στοιχεῖα;” [n]Καὶ οὐκ εἶπεν ἡμερῶν παρατηρήσεις, ἀλλὰ [o]διό-
λου τοῦ κόσμου τοῦ παρόντος, ἵνα τὸ εὐτελὲς δείξῃ· εἰ γὰρ ὁ
κόσμος [p]ὁ παρὼν οὐδὲν, πολλῷ μᾶλλον [q]καὶ τὰ στοιχεῖα.
[r]Δείξας πρῶτον ὅσα εὐηργετήθησαν, ὅσα εὖ ἔπαθον, τότε ἐπ-
άγει [s]τὴν κατηγορίαν, ἵνα μείζονα δείξῃ, καὶ ἕλῃ τοὺς ἀκού-
οντας. Τοῦτο καὶ οἱ προφῆται ποιοῦσιν ἀεί· πρότερον τὰς
εὐεργεσίας δεικνύουσι, καὶ τότε [t]τὴν κατηγορίαν αὔξουσι, καθ-
άπερ ὁ Ἡσαΐας φησίν· [5]“ Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ B
δέ με ἠθέτησαν·” καὶ πάλιν, “ Λαός μου, τί ἐποίησά σοι, ἢ τί
ἐλύπησά σε, ἢ τί παρηνώχλησά [v]σοι;” καὶ ὁ Δαυΐδ, ὡς ὅταν

[3] Jer. xx. 7. [4] Gal. iv. 9. [5] Esa. i. 2. Mich. vi. 3. Psal. lxxx. 8, 11.

[t] ἂν] γὰρ ἂν B.C. ἂν εἰ D. [v] παρέχοι B.C. Mox ὑπονοστῇ pro ὑπονοστεῖ sine libris correximus. [w] ὑμεῖς βλ.] ἐκεῖνος ποιεῖ. βλέπετε οὖν B.C.H. Sav. cet. [x] τοῦτο γὰρ ἔργον] ἔργον γὰρ B.C. Statim ἐκείνου E. ἐκείνων Cat. [y] Haec ὥσπερ—δωματίου, quae aberant, leguntur in nostris omnibus. ὥσπερ—δωματίου] βλέπετε μή τις ὑμᾶς· καὶ τὴν ὁδὸν δείκνυσι, διὰ τῆσδε τῆς ὁδοῦ Cat. [z] ἀπόλλοι] κλέπτοιτο B.C. βλέποιτο H. ἀπόλλῃ et ἀκούῃ ante corr. E. [a] βλέπε B.C.H. [b] δείκνυσιν] + ὅτι B.C.H. [c] ἔλεγε E. [d] φησὶν accessit ex omnibus. [e] ἐδόκει B.C. [f] προστίθησι C. [g] καὶ om. C. [h] οἵαν] ἣν B.C.H. [i] ἣν—καλεῖν] ἥτις οὐδὲ ἀπάτη ἐστὶ B.C.H. [k] ὁ] καὶ ὁ B.C. ὁ om. E. [l] ἐγὼ δὲ οὐ πείθομαι om. B.C.D.H. Sav. cet. [m] καθάπερ] καὶ καθάπερ C. [n] καὶ om. C. [o] διόλου τοῦ κόσμου] τοῦ κόσμου, δῆλον δὲ B.C. διόλου om. Sav. Mor. [p] ὁ παρὼν accessit ex A.B.C.D.E. [q] καὶ om. B.C. [r] δείξας] + οὖν Edd. οὖν om. A.B.C.D.E. [s] τὴν] καὶ τὴν D. [t] Sic A.B.C.D.E. τὰς κατηγορίας Edd. [v] σοι] + καὶ ὁ Ἱερεμίας A.D.E. Veron.

λέγῃ· "Ἐπήκουσά σου ἐν ἀποκρύφῳ καταιγίδος·" καὶ πάλιν, "[w]Ἄνοιξον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτό·" καὶ πανταχοῦ οὕτως εὑρήσεις. Μάλιστα μὲν οὖν οὐδὲ εἴ τι ἔλεγον, πείθεσθαι ἔδει· νῦν δὲ καὶ χωρὶς τῶν εὐεργεσιῶν φεύγειν ἐκεῖνα [x]ἔδει. "Καὶ οὐ κατὰ Χριστὸν," φησί. Μάλιστα μὲν γὰρ, εἰ καὶ οὕτως ἦν ἐξ ἡμισείας, ὥστε δύνασθαι καὶ τούτῳ κἀκείνῳ δουλεύειν, οὐδὲ οὕτως ἔδει· νῦν δὲ οὐκ ἀφίησιν ὑμᾶς εἶναι κατὰ
C Χριστόν. Ἐκεῖθεν αὐτὰ φέρουσι. [y]Πρότερον διασαλεύσας τὰς Ἑλληνικὰς παρατηρήσεις, τότε καὶ τὰς Ἰουδαϊκὰς ἀναιρεῖ. Καὶ γὰρ Ἕλληνες καὶ Ἰουδαῖοι παρετήρουν [z]πλείονα, ἀλλ' οἱ μὲν ἀπὸ φιλοσοφίας, οἱ δὲ ἀπὸ νόμου. Πρότερον τοίνυν πρόσεισι τούτοις, ἔνθα μείζων ἡ κατηγορία. Πῶς οὐ κατὰ [a]Χριστόν; [6]"Ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καί ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν [b]ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας." Ὅρα πῶς ἐν τῇ τού-
D των κατηγορίᾳ ἐκεῖνο διορύττει, πρότερον τιθεὶς τὴν λύσιν, καὶ τότε τὴν ἀντίθεσιν. Ἀνύποπτος γὰρ ἡ τοιαύτη λύσις, καὶ μᾶλλον δέχεται ὁ ἀκροατὴς, ὡς οὐ τοῦτο σπουδάζοντος [c]τοῦ λέγοντος. Ἐκεῖ μὲν γὰρ καὶ φιλονεικεῖ μὴ ἡττηθῆναι, ἐνταῦθα δὲ οὔ. "Ὅτι ἐν αὐτῷ, [d]φησὶ, κατοικεῖ." Τουτέστιν, ὅτι ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ οἰκεῖ. Ἀλλ' ἵνα μὴ νομίσῃς αὐτὸν συγκεκλεῖσθαι, ὡς ἐν σώματι, [e]φησί· "πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καί ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι." [f]Ἄλλοι φασὶν ὅτι τὴν ἐκκλησίαν λέγει πεπληρωμένην ὑπὸ τῆς θεότητος
E αὐτοῦ, [g]καθὼς ἀλλαχοῦ φησι· [7]"Τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου·" τὸ δὲ, σωματικῶς, ἐνταῦθα, ὡς ἐν κεφαλῇ σῶμα. Πῶς οὖν οὐκ ἐπήγαγεν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἐκκλησία; [h]Ἢ περὶ τοῦ πατρός τινές φασι λέγειν, ὅτι τῆς θεότητος τὸ πλήρωμα ἐν αὐτῷ [i]οἰκεῖ· πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ [k]οἰκεῖν οὐ κυρίως λέγεται ἐπὶ θεοῦ· δεύτερον, ὅτι τὸ πλήρωμα οὐ τὸ δεχόμενόν ἐστι· [8]"Τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς·" καὶ πάλιν ὁ ἀπόστολος, "Ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ." Τὸ ὅλον [l]λέγε-

[6] v. 9, 10. [7] Ephes. i. 23.
[8] Psal. xxiii. 1. Rom. xi. 25.

[w] ἄνοιξον] πλάτυνον B.C. [x] ἔδει] δεῖ B.C.H. Sav. cet. [y] πρότερον] + δὲ Mor. Ben. δὲ om. A.B.C.D.E. Cat. ἀνασαλεύσας ante corr. C. [z] πλείονα] πολλὰ B.C.H. Sav. cet. [a] Χριστὸν] + εἰπὼν B.C. [b] ἡ om. B. [c] τοῦ] + ταῦτα B.C. [d] φησὶ assumtum ex A.B.C.D.E. [e] φησὶ] ἐπήγαγε B.C. [f] ἄλλοι] τινὲς μὲν οὖν B.C. [g] καθὼς] + καὶ A. [h] ἢ—λέγειν ὅτι] ἔνιοι δὲ περὶ τοῦ πατρὸς λέγουσιν εἰρῆσθαι τὸ ὅτι B.C. ἔνιοι δὲ περὶ τοῦ π. φασι λέγειν ὅτι H.(?) Sav. cet. [i] οἰκεῖ] + ἀλλὰ κακῶς B.C.E.H. Sav. cet. invita Cat. [k] οἰκεῖν] οἰκεῖον H. [l] λέγεται] + τοίνυν B.C.

ται πλήρωμα. Ἔπειτα τὸ, σωματικῶς, τί [m]ἐβούλετο; Ὡς ἐν
κεφαλῇ. [n]Τί δὲ πάλιν τὸ αὐτὸ λέγει, "Καί ἐστε ἐν αὐτῷ F
πεπληρωμένοι;" Τί οὖν ἐστιν; Ὅτι οὐδὲν ἔλαττον ἔχετε
αὐτοῦ· ὥσπερ ἐν ἐκείνῳ ᾤκησεν, οὕτω καὶ ἐν ὑμῖν. Βιάζεται
γὰρ ἀεὶ [o]Παῦλος ἐγγὺς ἡμᾶς ἀγαγεῖν τοῦ Χριστοῦ, ὡς ὅταν 367
λέγῃ· [9] "Συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἡμᾶς·" καὶ, "Εἰ ὑπομέ-
νομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν·" καὶ, "Πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ
πάντα ἡμῖν [p]χαρίσεται;" καὶ συγκληρονόμους [q]καλῶν. Εἶτα
περὶ τοῦ ἀξιώματος· "Καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς
καὶ ἐξουσίας." [r]Ὁ πάντων ἀνώτερος, ἡ αἰτία, οὐχὶ [s]ὁμοού-
σιος; Εἶτα [t]τὰ τῆς εὐεργεσίας [v]θαυμαστῶς ἐπήγαγε, καὶ
πολλῷ τῆς πρὸς Ῥωμαίους θαυμαστότερον. Ἐκεῖ μὲν γάρ
φησι, [10] "Περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι·" ἐν-
ταῦθα δὲ, "ἐν τῷ Χριστῷ."

(120) [11] "Ἐν ᾧ [w]γάρ, φησὶ, καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειρο-
ποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς B
σαρκὸς, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ." Ὅρα πῶς ἐγγὺς γίνε-
ται τοῦ πράγματος. "Ἐν τῇ ἀπεκδύσει," [x]φησίν· οὐκ εἶπεν,
ἐκδύσει. "Τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν·" τὸν παλαιόν [y]φησι
βίον. Συνεχῶς ταῦτα στρέφει καὶ διαφόρως, [z]ὥσπερ ἄνω
ἔλεγεν· "Ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ
[a]ἀποκατήλλαξεν ἀπηλλοτριωμένους εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἁγίους
καὶ ἀμώμους." Οὐκέτι, φησὶν, ἐν μαχαίρᾳ [b]ἡ περιτομὴ, ἀλλ'
ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ· οὐ γὰρ χεὶρ ἐπάγει, καθὼς ἐκεῖ, τὴν περι- C
τομὴν ταύτην, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα· οὐ μέρος, ἀλλ' ὅλον ἄνθρωπον
περιτέμνει. Σῶμα καὶ τοῦτο, σῶμα κἀκεῖνο· ἀλλὰ τὸ μὲν
σαρκὶ, τὸ δὲ πνευματικῶς περιτέμνεται· ἀλλ' οὐχ ὡς Ἰουδαῖοι·
οὐ γὰρ σάρκα, ἀλλὰ ἁμαρτήματα [c]ἀπεξεδύσασθε. Πότε, καὶ
ποῦ; Ἐν τῷ βαπτίσματι. Καὶ ὃ καλεῖ περιτομὴν, πάλιν
τάφον καλεῖ. Ὅρα πῶς πάλιν ἐπὶ τὰ δικαιώματα διαβαίνει.
"Τῶν ἁμαρτιῶν, φησὶ, τῶν τῆς σαρκός·" [d]ἅπερ ἐν τῇ σαρκὶ

[9] Ephes. ii. 6. 2 Tim. ii. 12. Rom. viii. 32, 17. [10] Rom. ii. 29. [11] v. 11.

[m] ἐβούλετο] βούλεται δηλοῦν B.C.H. Sav. cet. ὡς ἐν κεφαλῇ om. B.C.H. [n] τί δὲ] τί δαὶ A. πῶς δὲ B.C.H. [o] Παῦλος om. B.C. [p] χαρίσηται E. Cat. [q] καλεῖ A.B.C.H. Sav. cet. non Cat. [r] ὁ om. B.C.H. Sav. cet. Mox ἡ om. C.H. Sav. cet. [s] ὁμοούσιος] + πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας A.D.E. Cat. Veron. [t] τὰ] Sic Cat. τὰ om. Veron. et ante corr. A.D. τὸ pro τὰ B.C.H. Sav. cet. et ex corr. A.D. τῆς εὐεργ. τὸ θαυμαστὸν E. [v] θαυμαστῶς] Sic Cat. θαυμαστὸν D.E. Veron. θαυμαστῶς πως B.C.H. Sav. cet. [w] γὰρ, φησὶ om. H(?). Sav. cet. φησὶ om. Veron. Statim καὶ om. C. [x] φησὶν—ἐκδύσει om. E. [y] φησι βίον] οὕτω βίον δηλῶν B.C. [z] ὥσπερ] + καὶ B.C.H. Sav. cet. [a] κατήλλαξεν B.C. [b] ἡ περιτομὴ] καὶ περιτομῇ A.D.E. Veron. invita Cat. [c] ἐξαπεδύσασθε E. [d] ἅπερ] τουτέστιν ἃ B.C. τουτέστιν ἅπερ Sav. cet.

D ἔπραξαν. Μεῖζον τῆς περιτομῆς λέγει· οὐ γὰρ ἔρριψαν τὸ
περιτμηθὲν, ἀλλ' ἀπώλεσαν, ἀλλ' ἔφθειραν. [12] "Συνταφέντες
αὐτῷ, [e]φησὶν, ἐν τῷ [f]βαπτισμῷ, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς
πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νε-
κρῶν." [g]Ἀλλ' οὐ τάφος μόνον ἐστίν· ὅρα γὰρ τί φησιν.
"Ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ
θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν." [h]Καλῶς εἶπε, "πί-
στεως·" πίστεως γὰρ ὅλον ἐστίν. Ἐπιστεύσατε ὅτι δύναται ὁ
θεὸς ἐγεῖραι, καὶ οὕτως ἠγέρθητε. Εἶτα καὶ τὸ ἀξιόπιστον,
"τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν, φησὶν, ἐκ νεκρῶν." Ἤδη δείκνυσι τὴν
E ἀνάστασιν. [13] "Καὶ [i]ἡμᾶς ποτε ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώ-
μασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς [k]ἡμῶν, συνεζωοποίησε σὺν
αὐτῷ." Ὑπὸ γὰρ τὴν δίκην ἔκεισθε ἀποθανεῖν. Εἰ δὲ καὶ
[l]ἀπεθάνετε, θάνατον χρήσιμον. Ὅρα πῶς πάλιν δείκνυσι
τίνων ἦσαν ἄξιοι, δι' ὧν ἐπήγαγε· "Χαρισάμενος [m]ἡμῖν
πάντα τὰ παραπτώματα· [14] ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρό-
γραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ
τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ· ἀπεκδυσάμενος τὰς
F ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, ἐδειγμάτισεν [n]ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύ-
σας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ." "Χαρισάμενος ἡμῖν, φησὶ, πάντα τὰ
παραπτώματα," [o]ἃ τὴν νεκρότητα ἐποίει. Καὶ τί; ἆρα
368 ἀφῆκε μεῖναι; Οὐχὶ, ἀλλὰ καὶ ἐξήλειψεν, οὐκ ἐχάραξε [p]μόνον,
ὥστε [q]μὴ φαίνεσθαι. "Τοῖς δόγμασι," φησί. Ποίοις δόγ-
μασι; Τῇ πίστει· [r]ἀρκεῖ πιστεῦσαι. Οὐχὶ ἔργοις ἔργα, ἀλλὰ
πίστει ἔργα παρέθηκε. Καὶ τί μετὰ ταῦτα; [s]Ἐπίτασις τοῦ
ἀφιέναι [t]τὸ ἐξαλεῖψαι. Πάλιν, "καὶ αὐτὸ ἦρκε, φησὶν, ἐκ τοῦ
[v]μέσου." [w]Καὶ οὐδὲ οὕτως ἐφύλαξεν, ἀλλὰ καὶ διέρρηξεν
αὐτὸ, "προσηλώσας τῷ σταυρῷ." "Ἀπεκδυσάμενος τὰς
ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας
B αὐτοὺς ἐν αὐτῷ." Οὐδαμοῦ οὕτω μεγαλοφώνως ἐφθέγξατο.
Ὁρᾷς σπουδὴν τοῦ ἀφανισθῆναι τὸ χειρόγραφον ὅσην ἐποιή-
σατο; Οἷον, πάντες ἦμεν ὑφ' ἁμαρτίαν καὶ κόλασιν· [x]αὐτὸς

12 v. 12. 13 v. 13. 14 v. 14, 15.

[e] φησὶν om. B.C. [f] βαπτίσματι C.E. [g] ἀλλ'] ὅτι B.C. καὶ ὅτι H. Mox λοιπὸν pro γὰρ B.C.H. [h] καλῶς] + οὕτως B.C.H. Nos "πίστεως" ex Catena assumsimus. [i] ὑμᾶς A.E.H. Ben. [k] ὑμῶν H. Ben. [l] ἀπεθάνετε] + ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ B.C.H. Sav. cet. [m] ὑμῖν bis E. Mox καθ' ὑμῶν id. [n] ἐν om. B.C.D. Veron. [o] ἃ] ποῖα; ἃ B.C.H. Sav. cet. [p] μόνον] + ἀλλ' ἐξήλειψεν B.C.H. Sav. cet. [q] μηδὲ B.C.H. Sav. cet. [r] ἀρκεῖ] οὐκοῦν ἀρκεῖ B.C.E.H. Sav. cet. [s] ἐπίτασις] ἐπιτάσσει A.D. Veron. ἐπιτάττει E. Statim ἀφεῖναι B.C. [t] τὸ] τοῦ A.D. Veron. τῆς E. [v] μέσου] + πῶς B.D.E.H. [w] καὶ οὐδὲ—σταυρῷ] προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ. οὕτως οὐκ ἐφύλαξεν, ἀλλὰ καὶ διέρρηξεν αὐτὸ B.C.H. [x] Haec αὐτὸς—κόλασιν infra post σταυρῷ leguntur in A.

κολασθεὶς ἔλυσε καὶ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν κόλασιν· ἐκολάσθη
δὲ ἐν τῷ σταυρῷ. Ἐκεῖ οὖν αὐτὸ προσέπειρεν· [y]ὡς ἐξουσίαν
ἔχων, λοιπὸν διέρρηξε. Ποῖον χειρόγραφον; Ἢ τοῦτό φησιν,
ὃ ἔλεγον πρὸς τὸν Μωϋσέα, ὅτι [15]"Πάντα ὅσα εἶπεν ὁ θεὸς
[z]ποιήσομεν, καὶ ἀκουσόμεθα·" ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ὅτι [a]ὀφείλομεν
τῷ θεῷ [b]ὑπακοήν· ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ὅτι κατεῖχεν [c]αὐτὸ ὁ διά-
βολος, [d]τὸ χειρόγραφον ὃ ἐποίησε πρὸς τὸν Ἀδὰμ ὁ θεὸς,
εἰπών· [16]"Ἧι ἂν ἡμέρᾳ φάγῃς ἀπὸ τοῦ [e]ξύλου, ἀποθανῇ." C
[f]Κατεῖχεν οὖν τὸ χειρόγραφον τοῦτο ὁ διάβολος. Καὶ οὐκ
ἔδωκεν ἡμῖν αὐτὸ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' αὐτὸς αὐτὸ ἔσχισεν, ὅπερ
τοῦ μετὰ χαρᾶς ἀφιέντος ἐστίν. [g]"Ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς
καὶ τὰς ἐξουσίας." Τὰς διαβολικὰς δυνάμεις λέγει. [h]Ἐπεὶ
οὖν αὐτὰς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐνδέδυτο, ἢ ἐπειδὴ αὐτὰς ὥσπερ
λαβὴν εἶχον, ἄνθρωπος γενόμενος ἀπεδύσατο τὴν λαβήν. [i]Τί
(121) ἐστιν, "ἐδειγμάτισε;" Καὶ καλῶς [k]εἶπεν· [l]οὐδέποτε οὕτως ὁ D
διάβολος ἠσχημόνησε. Προσδοκῶν γὰρ αὐτὸν ἔχειν, καὶ ὅσους
εἶχεν ἀπώλεσε· καὶ τοῦ σώματος [m]προσηλουμένου, οἱ νεκροὶ
ἀνίσταντο.

[n]Ἐκεῖ τὴν πληγὴν ἔλαβεν ὁ [o]θάνατος, ὑπὸ σώματος νεκροῦ
τὴν καιρίαν [p]λαβών. Καὶ καθάπερ ἀθλητὴς νομίζων τὸν ἀντί-
παλον [q]βεβληκέναι, καιρίαν [r]κατέχεται λαβὼν, οὕτω δὴ καὶ
οὗτος. Δείκνυσιν ὅτι τὸ μετὰ παρρησίας ἀποθανεῖν, [s]ἀσχη-
μοσύνη ἐστὶ τοῦ διαβόλου. Πάντα γὰρ ἂν ἐποίησεν ἐκεῖνος,
εἴγε [t]ἠδύνατο, ὥστε πεῖσαι τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι οὐκ ἀπέθανεν.
Ἐπειδὴ γὰρ τῆς μὲν ἀναστάσεως ὁ μετὰ ταῦτα πᾶς καιρὸς E
τεκμήριον ἦν, τοῦ δὲ θανάτου, εἰ μὴ ἐκεῖνος ἐγένετο, οὐκ ἂν
ἐγένετο ἕτερος καιρὸς, διὰ τοῦτο ἀπέθανε μὲν [v]δημοσίᾳ πάν-
των ὁρώντων, οὐκ ἀνέστη δὲ δημοσίᾳ, εἰδὼς τὸν μετὰ ταῦτα
χρόνον μαρτυρήσοντα τῇ ἀληθείᾳ. Τὸ γὰρ τοῦ κόσμου
ὁρῶντος [w]ἄνω ἐν τῷ ξύλῳ τὸν ὄφιν σφαγιασθῆναι, τοῦτό ἐστι

15 Exod. xxiv. 3. 16 Gen. ii. 17.

[y] ὡς] εἶτα ὡς B.C.H. Sav. cet. [z] ποιήσωμεν et ἀκουσώμεθα D. [a] ὠφείλομεν E. [b] ὑπακούειν D. [c] αὐτὸ om. B.C.H. Sav. cet. [d] τὸ om. B.C. [e] ξύλου] + θανάτῳ A. [f] κατεῖχεν—Χριστὸς] ἆρας (ὥρας H.) οὖν τοῦτο τὸ χειρόγραφον ὁ Χριστὸς, οὐκ ἔδωκεν ἡμῖν αὐτὸ B.C.H. [g] ἀπεκδυσάμενοι A. [h] ἐπεὶ οὖν] ἢ ἐπεὶ B.C.H. Sav. cet. [i] τί] τοῦτο B.C.H. Sav. cet. [k] εἶπε] + τοῦτο B.C.H. Sav. cet. [l] οὐδέποτε] + γὰρ B.C.E.H. Sav. cet. [m] προσηλωμένου B. [n] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ πάθους καὶ τῆς ταφῆς τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, καὶ περὶ ὧν ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι συνтασσόμεθα, καὶ περὶ τῆς ἑνώσεως τοῦ θείου σώματος. Veron. [o] θάνατος] διάβολος B.C.D.H. Sav. cet. Statim ἀπὸ pro ὑπὸ E. [p] λαβὼν] ἐδέξατο B. [q] βαλεῖν B.C. [r] κατέχεται λαβὼν] Sic A. κατέχεται λαβὴν D. δέχεται πληγὴν E. αὐτὸς ὑπ' αὐτοῦ δέχεται (λαμβάνει Sav. cet.) πληγὴν B.C.H. Sav. cet. [s] ἀσχημοσύνης D. [t] ἐδύνατο C.E. [v] δημ.] ἐν δημ. D. [w] ἄνω ἐν] ἄνωθεν E.

τὸ θαυμαστόν. Καὶ τί γὰρ οὐκ ἐποίησεν ὁ διάβολος, ὥστε
[x]λαθόντα αὐτὸν ἀποθανεῖν; Ἄκουε τοῦ Πιλάτου λέγοντος·
[17] "Ἄρατε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐδε-
F μίαν αἰτίαν ἐν αὐτῷ εὑρίσκω·" [y]καὶ μυρία ἀνθισταμένου. [z]Καὶ
πάλιν Ἰουδαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, "Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι
ἀπὸ τοῦ σταυροῦ." Λοιπὸν οὖν ἐπειδὴ καιρίαν ἔλαβε, καὶ οὐ
κατέβη, διὰ τοῦτο καὶ ταφῇ παρεδόθη· ἐπεὶ δυνατὸν ἦν εὐθέως
ἀναστῆναι, ἀλλ' ἵνα πιστευθῇ τὸ πρᾶγμα. Καίτοι ἐν μὲν ταῖς
[a]ἰδιωτικαῖς τελευταῖς ἔνεστιν ὀλιγοψυχίαν αἰτιάσασθαι· ἐν-
369 ταῦθα δὲ οὐδὲ τοῦτο. Καὶ γὰρ καὶ οἱ στρατιῶται οὐ κατέαξαν
αὐτοῦ τὰ σκέλη, καθάπερ τῶν ἄλλων, ἵνα φανερωθῇ ὅτι τέθνηκε·
καὶ φανεροί εἰσιν οἱ τὸ σῶμα θάψαντες. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ
σφραγίζονται οἱ Ἰουδαῖοι τὸν λίθον μετὰ τῶν στρατιωτῶν.
Τὸ γὰρ μάλιστα πάντων σπουδαζόμενον τοῦτο ἦν, τὸ μὴ
συσκιασθῆναι. Καὶ οἱ μάρτυρες, παρὰ τῶν ἐχθρῶν, [b]παρὰ
τῶν Ἰουδαίων. Ἄκουε αὐτῶν λεγόντων τῷ Πιλάτῳ· [18] "Εἶ-
πεν ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν, [c]μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι·
κέλευσον οὖν [d]παρὰ τῶν στρατιωτῶν φυλαχθῆναι τὸν τάφον·"
B κἀκείνων σφραγιζομένων τοῦτο ἐγένετο. Ἄκουε δὲ αὐτῶν
[e]τοῦτο καὶ μετὰ ταῦτα λεγόντων τοῖς ἀποστόλοις, [19] "Βού-
λεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου."
Τὸν τρόπον αὐτοῦ τοῦ σταυροῦ οὐκ ἀφῆκεν αἰσχύνεσθαι.
Ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἄγγελοι οὐδὲν τοιοῦτον πεπόνθασι, διὰ τοῦτο
ὑπὲρ τούτου πάντα ποιεῖ, δεικνὺς ὅτι μέγα κατώρθωσεν ὁ θά-
νατος. [f]Ὥσπερ μονομαχεῖον γέγονεν. Ἔπληξε τὸν Χρι-
στὸν ὁ θάνατος, ἀλλ' ὁ Χριστὸς πληγεὶς, ὕστερον αὐτὸν
ἀνεῖλε· νεκρῷ σώματι κατελύετο ὁ δοκῶν ἀθάνατος εἶναι· καὶ
τοῦτο ἡ οἰκουμένη ἑώρα. Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, οὐκ ἐπέ-
C τρεψεν ἑτέρῳ τοῦτο. Ἀλλὰ γέγονεν ἕτερον χειρόγραφον
πάλιν, οὐ τοιοῦτον, οἷον τὸ πρότερον. Ὁρᾶτε οὖν μὴ τούτῳ
ἁλῶμεν μετὰ τὸ εἰπεῖν, [g]ἀποτάσσομαι τῷ Σατανᾷ, καὶ συντάσ-
σομαι σοὶ, Χριστέ. Μᾶλλον δὲ οὐκ ἂν [h]κληθείη τοῦτο χειρό-
γραφον, ἀλλὰ συνθήκη. Χειρόγραφον γάρ ἐστιν, ὅταν τις
ὀφλημάτων ὑπεύθυνος κατέχηται· τοῦτο δὲ συνθήκη ἐστίν· οὐκ
ἔχει τιμωρίαν, οὐδὲ λέγει, [i]ἐὰν τόδε, ἢ μὴ τόδε· ὃ τὸ αἷμα τῆς

17 Joan. xix. 6. Matth. xxvii. 40. 18 Matth. xxvii. 63, 64. 19 Act. v. 28.

[x] λαθεῖν αὐτὸν ἀποθανόντα C. [y] Haec καὶ μυρία ἀνθισταμένου accesserunt ex A.B.C. et probabil. D. Habet ea in marg. Sav. [z] καὶ om. B.C. [a] Ἰουδαϊκαῖς H. [b] παρὰ om. B.C.H. [c] μετὰ] ὅτι μετὰ D. [d] παρὰ τ. σ. φυλαχθῆναι] ἀσφαλισθῆναι B.C.H. [e] τοῦτο καὶ] καὶ τοῦτο E. [f] ὥσπερ] + γὰρ Edd. γὰρ om. A.D.E. [g] ἀποτάσσομαι . . συντάσσομαι] Sic A.B. C.D.E. ἀποτάσσομεν . . συντάσσομεν Edd. [h] κληθείη D. κληθῇ Edd. [i] ἐὰν] ἂν C. Mox εἰ pro ἢ D. Veron.

διαθήκης ῥαντίζων Μωϋσῆς [k] εἶπε· τούτῳ καὶ ὁ θεὸς ζωὴν αἰώνιον
ἐπηγγείλατο. Ταῦτα πάντα συνθήκη ἐστίν. [l] Ἐκεῖ δοῦλος D
πρὸς δεσπότην, ἐνταῦθα φίλος πρὸς φίλον· [m] ἐκεῖ, "Ἧι ἂν
ἡμέρᾳ φάγῃ, φησὶν, ἀποθανῇ·" εὐθέως ἀπειλή· ἐνταῦθα δὲ οὐ-
δὲν τοιοῦτον. [n] Παραγίνεται ὁ θεὸς, καὶ ἐνταῦθα γυμνότης,
κἀκεῖ γυμνότης· [o] ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἁμαρτήσας ἐγυμνώθη, ἐπειδὴ
ἥμαρτεν· ἐνταῦθα δὲ, ἵνα ἀπαλλαγῇ, γυμνοῦται. Ἀπεδύσατο
τότε τὴν δόξαν, ἣν εἶχεν, ἐκεῖνος· ἀποδύεται νῦν τὸν παλαιὸν
[p] ἄνθρωπον, καὶ πρὶν ἢ ἐπιβῆναι, οὕτως εὐκόλως ἀποδύεται,
[q] ὥσπερ τὰ ἱμάτια. Ἀλείφεται, ὥσπερ οἱ ἀθληταὶ εἰς στάδιον E
ἐμβησόμενοι. Ἅμα γὰρ τίκτεται, [r] καὶ καθάπερ ἐκεῖνος ὁ
πρῶτος, οὐ κατὰ μικρὸν, ἀλλ' εὐθέως· οὐ καθάπερ οἱ ἱερεῖς τὸ
παλαιὸν τὴν κεφαλὴν μόνον, μᾶλλον [s] δὲ μειζόνως. Ἐκεῖνος
μὲν γὰρ τὴν κεφαλὴν, τὸ οὖς τὸ δεξιὸν, τὴν χεῖρα, ἵνα καὶ
πρὸς ὑπακοὴν καὶ ἔργα ἀγαθὰ [t] αὐτὸν διεγείρῃ· οὗτος δὲ τὸ
πᾶν. Οὐ γὰρ διδαχθησόμενος ἔρχεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀθλή-
σων καὶ γυμνασθησόμενος. Εἰς ἑτέραν [v] ἀνάγεται κτίσιν.
(122) Ὅταν γὰρ ὁμολογῇ εἰς ζωὴν αἰώνιον, ὡμολόγησεν [w] ἑτέραν F
κτίσιν. Ἔλαβε χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον·
λοιπὸν [x] δὲ οὐκέτι χοῦν, ἀλλὰ πνεῦμα ἅγιον· [y] τούτῳ πλάττεται,
τούτῳ ῥυθμίζεται, καθάπερ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς παρ-
θένου. Οὐκ [z] εἶπεν, ἐν παραδείσῳ, ἀλλ', ἐν οὐρανῷ. Μὴ γὰρ,
ἐπειδὴ [a] γῆ ὑπόκειται, νομίσῃς εἶναι [b] ἐν γῇ· μετέστη ἐκεῖ πρὸς 370
[c] τὸν οὐρανόν· ἐκεῖ ταῦτα γίνεται μεταξὺ ἀγγέλων. Ἄνω σου
λαμβάνει τὴν ψυχὴν ὁ θεὸς, [d] μεταρρυθμίζων ἄνω, παρὰ τὸν
θρόνον [e] ἱστᾷ σε τὸν βασιλικόν. Πλάττεται [f] ἐν τῷ ὕδατι,
λαμβάνει δὲ ἀντίψυχον πνεῦμα. Μετὰ δὲ τὸ πλασθῆναι οὐκ
ἄγει πρὸς αὐτὸν θηρία, ἀλλὰ δαίμονας καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν,
καὶ λέγει, [20] "Πατεῖτε ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων." [g] Οὐ

20 Luc. x. 19.

[k] εἶπε· τούτῳ] Sic D. εἶπε. τοῦτο Veron. εἶπε τοῦτο A.E. εἶπεν οὕτω B.C.H. Sav. cet. [l] ἐκεῖ] εἰ καὶ D. Veron. Mox πρὸς τὸν δ. C. [m] ἐκεῖ om. A. Veron. Statim ᾗ δ' ἂν A. Mox φάγῃς E. [n] παραγίνεται ὁ θεὸς καὶ om. B.C.H. Sav. cet. [o] ἀλλ' ἐκεῖ—γυμνοῦται.] ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν (+ ἁμαρτήσας H(?)) ἐγυμνώθη, ἐπειδὴ ἥμαρτεν· ὁ δὲ θεὸς γυμνοῦται, ἵνα αὐτὸν ἀπαλλάξῃ. B.C.H. [p] ἄνθρωπον] + οὗτος B.C.H. Sav. cet. [q] ὥσπερ τὰ ἱμάτια] ὡς εἴ τις ἱμάτιον ἀποδύσαιτο B.C.H. [r] καὶ om. B.C. Statim οὐ καθάπερ ἐκεῖνος ὁ πρῶτος κατὰ μ. B.C.H. Sav. cet. καὶ καθάπερ ἐκεῖνος πρῶτος ὁ κατὰ μ. Veron. [s] δὲ] + καὶ B.C. [t] ἑαυτὸν B. [v] ἄγεται E. [w] ἑτέραν] εἰς ἑτέραν C. [x] δὲ om. B.C. [y] τούτῳ] ἐν τούτῳ bis E. τούτῳ ῥ. τούτῳ πλ. inverso ord. C. [z] εἶπεν om. E. Statim ἐν om. A.B.C.D. [a] γῆ om. B.C. [b] ἐν τῇ γῇ A. [c] τὸν om. E. [d] μεταρρυθμίζων ἄνω] ἄνω μεταρρυθμίζει B.C.H. [e] ἱστᾷ σε] ἵστασαι A. ἵσταται E. ἵστησι B.C. [f] ἐν] μὲν B.C. Statim τῷ om. C. [g] οὐ] καὶ οὐ D.

λέγει, [21] "Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα [h]καὶ καθ' ὁμοίω-
B σιν ἡμετέραν," ἀλλὰ τί; Δίδωσιν [i]αὐτοῖς υἱοῖς θεοῦ [k]γενέσθαι·
[22] "Ἀλλ' ἐκ θεοῦ, φησὶν, ἐγεννήθησαν." Εἶτα ἵνα μὴ τοῦ ὄφεως ἀκούσῃς, εὐθέως [l]διδάσκει λέγειν, ἀποτάσσομαί σοι· ἀντὶ τοῦ, ὅπερ ἂν εἴπῃς, οὐκ ἀκούσομαί σου. Εἶτα ἵνα μὴ δι' ἑτέρων σε ἕλῃ, φησὶ, καὶ τῇ πομπῇ σου, καὶ τῇ λατρείᾳ σου, καὶ τοῖς ἀγγέλοις σου. Ἔθετο αὐτὸν οὐκέτι φυλάσσειν τὸν παράδεισον, ἀλλὰ πολιτεύεσθαι ἐν οὐρανῷ. Εὐθέως γὰρ ἀνελθὼν, ταῦτα φθέγγεται τὰ ῥήματα· [23] "Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς."
C Οὐκ ἐπ' ὄψιν πίπτει τὸ παιδίον, οὐ ξύλον ὁρᾷς, οὐδὲ πηγὴν, ἀλλ' αὐτὸν εὐθέως περιλαμβάνεις τὸν δεσπότην, ἀνακεράννυσαι τῷ σώματι, ἀναφύρῃ τῷ σώματι τῷ ἄνω κειμένῳ, ἔνθα προσελθεῖν οὐκ ἔνι τῷ διαβόλῳ. Οὐκ ἔστι γυνὴ, ἵνα προσέλθῃ, καὶ ὡς ἀσθενεστέραν ἀπατήσῃ· [24] "Οὐκ ἔστι γὰρ, φησὶ, θῆλυ, οὐδὲ ἄρσεν." Ἂν μὴ σὺ κατέλθῃς πρὸς αὐτὸν, οὐ δυνήσεται ἐπιβῆναι ἔνθα εἶ· ἐν γὰρ τῷ οὐρανῷ εἶ, ὁ δὲ οὐρανὸς ἄβατος τῷ διαβόλῳ. Οὐκ ἔχει ξύλον γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ, ἀλλὰ τὸ
D ξύλον τῆς ζωῆς μόνον. Οὐκέτι ἀπὸ τῆς πλευρᾶς σου γυνὴ, ἀλλὰ πάντες ἓν ἐσμεν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ. Εἰ γὰρ οἱ ἠλειμμένοι ὑπὸ ἀνθρώπων, οὐδὲν πάσχουσιν ὑπὸ ὄφεων, οὐδὲ σὺ πείσῃ τι, ἕως ἂν ᾖς [m]ἠλειμμένος, [n]ἵνα δυνηθῇς κατέχειν τὸν ὄφιν καὶ ἀποπνίγειν, πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων. Ἀλλ' ὥσπερ μεγάλα τὰ δῶρα, οὕτω [o]μεγάλη καὶ ἡ τιμωρία. Οὐκ ἔνι [p]ἐκπεσόντα τοῦ παραδείσου ἀπέναντι οἰκῆσαι τοῦ παραδείσου, οὐδὲ ἐπανελθεῖν [q]ὅθεν ἐξεπέσομεν. Ἀλλὰ τί μετὰ ταῦτα; Γέεννα, καὶ σκώληξ ἀτελεύτητος. Ἀλλὰ μὴ γένοιτό τινα ἡμῶν
E ὑπεύθυνον γενέσθαι ταύτῃ τῇ τιμωρίᾳ· ἀλλ' ἐναρέτως ζῶντες σπουδάσωμεν τὰ αὐτῷ δοκοῦντα διαπράττεσθαι. Εὐαρεστήσωμεν τῷ θεῷ, ἵνα δυνηθῶμεν καὶ τῆς κολάσεως ἀπαλλαγῆναι, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν, [r]ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

21 Gen. i. 26. 22 Joan. i. 13. 23 Matth. vi. 9, 10. 24 Gal. iii 28.

[h] καὶ—ἡμετέραν] Sic A.B.D.E. ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμ. Edd. [i] αὐτοὺς C. Statim υἱοὺς A.B.C. [k] γενέσθαι] + οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων B.C.H. Sav. cet. [l] διδάσκει A.B.C.E. διδάσκῃ Edd. [m] ἠλειμμένος] + ἔσο οὖν ἠλειμμένος superscript. a manu 1ma E. [n] ἵνα—σκορπίων] πατεῖν ἐπάνω ὄ. κ. σκ. ἤκουσας, ἵνα δυνηθῇς—ἀποπνίγειν B.C.H. [o] μεγάλη] + ἡμῖν A.B.C.H. Sav. cet. Statim καὶ om. B.C. [p] ἐκπεσόντας E. [q] ὅθεν] ὧν in marg. a 2da manu D. ἐξεπέσαμεν D. [r] Haec ὧν—ἀξιωθῆναι suppleta sunt ex A.B. D.E.H.

ΛΟΓΟΣ Ζ.

[1] Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει 371
ἑορτῆς ἢ νουμηνίας ἢ σαββάτων, ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων,
τὸ δὲ σῶμα Χριστοῦ. Μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω θέλων
ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν
ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, B
καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν
ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον,
αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ.

(123) ΠΡΩΤΟΝ αἰνιγματωδῶς εἰπὼν, "Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων," καὶ πάλιν ἀνωτέρω, "Τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ·" καὶ προκαταλαβὼν τὴν ψυχὴν καὶ μεμε- C ριμνημένην ἐργασάμενος, εἶτα παρενθεὶς τὰς εὐεργεσίας, καὶ μειζόνως τοῦτο ποιήσας, τότε ἐπάγει τὸν ἔλεγχον ὕστερον, καί φησι· "Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ [a] ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ νεομηνίας ἢ σαββάτων." Ὁρᾷς πῶς αὐτὰ καθαιρεῖ; Εἰ τοιούτων τετυχήκατε, φησὶ, τί τοῖς μικροῖς ὑπευθύνους ἑαυτοὺς ποιεῖτε; Καὶ ἐξευτελίζει λέγων, "ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς·" οὐ γὰρ δὴ πάντα κατεῖχον τὰ πρότερα. "Ἢ νουμηνίας ἢ σαββάτων." Οὐκ εἶπε, μὴ τοίνυν φυλάττετε, ἀλλὰ, "μή τις ὑμᾶς κρινέτω." Ἔδειξεν αὐτοὺς παραβαίνοντας καὶ λύον- D τας, ἐφ' ἑτέρους δὲ τὸ ἔγκλημα ἤνεγκε. Μὴ ἀνέχεσθε τῶν κρινόντων, [b] φησίν. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο· ἀλλ' ἐκείνοις διαλέγεται, [c] μονονουχὶ ἐπιστομίζων αὐτοὺς, ὅτι οὐκ ὀφείλετε ἀνακρίνειν. Ἀλλ' [d] οὐκ ἂν τούτων καθήψατο. Οὐκ εἶπεν, ἐν καθαροῖς καὶ ἀκαθάρτοις, οὐδὲ εἶπεν, ἐν σκηνοπηγίαις καὶ ἀζύμοις καὶ πεντηκοστῇ· ἀλλ', "ἐν μέρει ἑορτῆς" οὐ γὰρ ἐτόλμων τὸ πᾶν φυλάττειν· καὶ [e] εἰ ἐφύλαττον, οὐχ ὥστε ἑορτάζειν. "Ἐν μέρει," φησί· δεικνὺς ὅτι τὸ πλέον λέλυται. Εἰ γὰρ καὶ ἐσαββάτιζον, ἀλλ' οὐκ ἀκριβῶς. "Ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόν- E των." Τῆς καινῆς, [f] φησὶ, διαθήκης. "Τὸ δὲ σῶμα Χριστοῦ." Οἱ μὲν οὖν [g] οὕτω στίζουσι, "Τὸ δὲ σῶμα, Χριστοῦ·" ἡ [h] δὲ ἀλήθεια ἐπὶ Χριστοῦ γέγονεν· οἱ δὲ, "Τὸ σῶμα [i] Χριστοῦ μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω," τουτέστιν, ἐπηρεαζέτω. Καταβρα-

[1] Cap. II. v. 16—19.

Hom. VII. [a] ἐν om. C. Mox νουμηνίας idem. [b] φησὶν] λέγων B. λέγω C. [c] μονονουχὶ] Sic C.E. μόνον, οὐχὶ Edd. [d] οὐκ ἂν] ἱκανῶς E. ἀλλ' οὐκ ἂν τούτων] οὐ γὰρ ἂν οὕτω B.C.H. [e] εἰ om. A. [f] φησὶ] τουτέστι B.C. [g] οὕτω B.C. Cat. τοῦτο Edd. οὖν om. C. [h] δὲ] γὰρ B. [i] τοῦ Χριστοῦ E. Cat.

βευθῆναί [k]*ἐστιν, ὅταν παρ'* [l]*ἑτέρῳ μὲν ἡ νίκη ᾖ, παρ' ἑτέρῳ δὲ τὸ βραβεῖον, ὅταν ἐπηρεάζῃ νικήσας.* "*Ανωθεν ἕστηκας τοῦ*
F *διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας· τί πάλιν ὑπάγεις σαυτὸν τῇ ἁμαρτίᾳ; Διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι* [2] "*Ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον πληρῶσαι·" καὶ πάλιν, "Εὑρέθη Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος·" ὃ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας γράφων ἔλεγεν.* [m]*Ὅτε αὐτοὺς ἐνέπλησε θυμοῦ διὰ τοῦ εἰπεῖν, "καταβραβευέτω," τότε*
372 *ἄρχεται· "Θέλων,* [n]*φησὶν, ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ."* [o]*Πῶς, "ἐν ταπεινοφροσύνῃ;" ἢ πῶς, "φυσιούμενος;" Δείκνυσι κενοδοξίας ὂν τὸ πᾶν. Τί δὲ ὅλως ἐστὶ τὸ λεγόμενον;* [p]*Εἰσί τινες οἱ λέγοντες, οὐ* [q]*δεῖ διὰ τοῦ Χριστοῦ προσάγεσθαι, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀγγέλων·* [r]*ἐκεῖνο μεῖζόν ἐστιν, ἢ καθ' ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο ἄνω καὶ κάτω στρέφει τὰ* [s]*ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ* [t]*πραχθέντα, διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυ-*
B *ροῦ αὐτοῦ·* [v]*διὰ τοῦτο λέγει ὅτι ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθεν, ὅτι ἠγάπησεν ἡμᾶς. Καὶ* [w]*ἐν αὐτῷ δὲ τούτῳ* [x]*ἐπήροντο πάλιν.* [y]*Καὶ οὐκ εἶπε προσαγωγὴν, ἀλλὰ θρησκείαν. "*[a]*Α μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων." Οὐ γὰρ εἶδεν ἀγγέλους, καὶ οὕτω διάκειται ὡς* [z]*ἰδών. Διὰ τοῦτό* [a]*φησι, "Φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ εἰκῇ,"* [b]*οὐδὲ ἐπί τινι ἀληθεῖ πράγματι.* [c]*Ἐπὶ τῷ δόγματι πεφύσηται, καὶ προβάλλεται ταπεινοφροσύνης σχῆμα.* [d]*Ὑπὸ σαρκικῆς διανοίας, οὐ πνευματικῆς· ἀνθρώπινος ὁ λογισμός. "Καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλὴν,* [e]*φησὶν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα."* [f]*Πᾶν τὸ σῶμα ἐκεῖθεν ἔχει τὸ εἶναι, καὶ τὸ καλῶς*
C *εἶναι.* [g]*Τί τὴν κεφαλὴν ἀφεὶς, ἔχῃ τῶν μελῶν; Ἐὰν ἐκεῖθεν ἐκπέσῃς, ἀπόλωλας. "Ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα." Ὅστις ἂν* [h]*ᾖ, οὐ* [i]*τὸ ζῆν, ἀλλὰ καὶ τὸ συντίθεσθαι ἐκεῖθεν αὐτῷ. Πᾶσα ἡ ἐκκλησία, ἕως ἂν ἔχῃ τὴν κεφαλὴν, αὔξει· ἐπεὶ οὐκέτι ἀπονοίας*

2 Gal. v. 3. ii. 17.

[k] *ἐστιν*] *γάρ ἐστιν* Edd. *γὰρ* deest in omnibus. [l] *ἑτέρων* D. [m] *ὅτε*] + *τοίνυν* B.C.H. Sav. cet. [n] *φησὶν* om. B.C. [o] *πῶς*] *ἢ πῶς* A. Cat. Veron. et a 2da manu D. [p] *εἰσὶ*] *ἦσαν* B.C.H. Sav. cet. [q] *δεῖ*] + *φησὶν* A.D. Cat. + *ἡμᾶς* B.C.H. Sav. cet. [r] *ἐκεῖνο*] + *γὰρ* Edd. *γὰρ* om. A.D.E. Cat. [s] *ὑπὲρ* B.C.H. Sav. cet. [t] *πραχθέντα*] Sic Cat. *quae facta sunt* Hervet. *λεχθέντα* omnes. Statim *αὐτῷ* add. A.B.C.H. Sav. cet. [v] *διὰ τοῦτο λέγει*] *κατηλλάγημεν* B.C.H. Sav. cet. [w] *ἐν αὐτῷ δὲ τούτῳ*] *δι' αὐτὸ δὴ τοῦτο* E. *αὐτὸ δὲ τοῦτο* Cat. [x] *ἐπήροντο*] Sic E. *ἐπειρῶντο* A.B.D. Cat. *ἐπείροντο* Edd. [y] *καὶ*] + *ὅρα* B.C.H. [z] *εἰδὼς* A. Veron. [a] *φησι φυσ.*] *καὶ τὸ φυσ. εἶπεν* B. *φυσ. εἶπεν* C. *καὶ τὸ φησιν φυσ.* (sic?) H. [b] *οὐδὲ*] + *γὰρ* B.C.H. Sav. cet. [c] *ἐπὶ* om. B.C.H. [d] *ὑπὸ*] *ὡσεὶ ἔλεγε* B.C.H. Sav. cet. [e] *φησὶν* om. B. [f] Haec *πᾶν τὸ σῶμα* ex Cat. assumsimus. Pro iis *τουτέστι* habent B.C.D.E.H. Sav. cet. *τουτέστι* om. A. Veron. [g] *τί*] + *τοίνυν* B.C.H. Sav. cet. [h] *ᾖ*] + *φησὶν* B.C.H. Sav. cet. [i] *τῷ* bis E.

καὶ κενοδοξίας τὸ πάθος, ἀνθρωπίνης ἐννοίας τὸ [k]εὕρεμα. Ἰδοὺ
τὸ, "ἐξ οὗ," ἐπὶ τοῦ υἱοῦ. "Διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων,
[l]φησὶν, ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξη-
σιν τοῦ θεοῦ·" τὴν κατὰ θεὸν, φησὶ, [m]τὴν τῆς πολιτείας τῆς
ἀρίστης.

[3] "[n]Εἰ ἀπεθάνετε σὺν Χριστῷ." [o]Μέσον ἐκεῖνο τίθησι, D
καὶ τὸ σφοδρότερον ἑκατέρωθεν. "Εἰ ἀπεθάνετε σὺν Χριστῷ
ἀπὸ τῶν τοῦ κόσμου στοιχείων, φησὶ, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ
(124) δογματίζεσθε;" Οὐκ ἔχει ἀκολουθίαν· ἔδει γὰρ εἰπεῖν, πῶς ὡς
ζῶντες ὑπόκεισθε τοῖς στοιχείοις; Ἀλλὰ τοῦτο ἀφεὶς, τί φησι;
[4] "Μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς· ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν
τῇ ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώ-
πων." Οὐκ ἐστὲ ἐν τῷ κόσμῳ, φησί· [p]πῶς τοῖς στοιχείοις
ὑπόκεισθε; πῶς ταῖς τοῦ κόσμου παρατηρήσεσι; Καὶ ὅρα πῶς E
αὐτοὺς κωμῳδεῖ, "Μὴ θίγῃς, μὴ ἅψῃ, μὴ γεύσῃ," [q]ὡς [r]δειλοὺς καὶ
μεγάλων τινῶν ἀπεχομένους. "Ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ
ἀποχρήσει." Καθεῖλε τῶν πολλῶν τὴν φυσίωσιν, καὶ ἐπή-
γαγε· "Κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων."
Τί [s]λέγεις; [t]καὶ τὸν νόμον λέγεις; Λοιπὸν διδασκαλία ἐστὶν
[v]ἀνθρώπου μετὰ τὸν καιρόν. Ἢ ὅτι παρεποίουν [w]αὐτὸν, ἢ τὰ
τῶν Ἑλλήνων αἰνίττεται. Ὅλον ἀνθρώπινον τὸ δόγμα ἐστὶ,
φησίν. [5] "Ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρη- F
σκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ
τινι πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός." Λόγον, φησὶν, οὐ δύναμιν, 373
[x]οὐκ ἀλήθειαν. Ὥστε κἂν λόγον [y]ἔχῃ σοφίας, ἀποστρεφώ-
μεθα. Δοκεῖ γὰρ εὐλαβής τις εἶναι καὶ μέτριος, καὶ τοῦ σώ-
ματος [z]καταφρονεῖν. "Οὐκ ἐν τιμῇ τινι πρὸς πλησμονὴν τῆς
σαρκός." Ὁ θεὸς γὰρ τιμὴν ἔδωκεν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐν τιμῇ
κέχρηνται. Οὕτως, ὅταν δόγμα ᾖ, οἶδε [a]τιμὴν αὐτὸ καλεῖν.
Ἀτιμάζουσι τὴν σάρκα, φησὶν, ἀποστεροῦντες αὐτὴν, καὶ τὴν
ἐξουσίαν ἀφαιρούμενοι, οὐχ [b]ἑκόντος κρατεῖν συγχωροῦντες· ὁ [c]δὲ

[3] v. 20. [4] v. 21, 22. [5] v. 23.

[k] εὕρεμα A.B.C. Cat. εὕρημα Edd. [l] φησὶν om. B.C. [m] τὴν] + ἀπὸ B.C.H. Sav. cet. [n] εἰ] + οὖν A.B.H. Sav. cet. [o] μέσον—Χριστῷ om. D. [p] πῶς] καὶ πῶς B.C.E.H. Sav. cet. [q] ὡς] τοῦτό φησιν ὡς B.C.H. [r] δειλοὺς] Sic Cat. διδοὺς A.D. Veron. δῆθεν E. δειλοὺς καὶ om. B.C.H. Sav. cet. [s] λέγεις] τἄλλα λέγω B.C.H. [t] καὶ] Sic Cat. κἂν Codd. et Edd. Mox λέγεις Cat. Veron. λέγῃς A.D.E. εἴπῃς B.C.H. Sav. cet. [v] ἀνθρώπων E. Cat. [w] αὐτὸν] + οὕτως εἶπεν B.C.H. Sav. cet. [x] οὐκ] ἆρα οὐκ B.C.H. Sav. cet. [y] ἔχῃς D. Veron. Mox ἀποστρεφόμεθα B.C.D. Veron. [z] καταφρονεῖ E. καταφρονεῖν] + οὐκ ἔστι δὲ A.B.C.H. Sav. cet. non Cat. [a] τιμὴν αὐτὸ pro αὐτὸ τιμὴν omnes. [b] ἑκόντας B.C. ἑκόντες Mor. ἑκόντως H(?) Ben. [c] δὲ accessit ex Cat.

θεὸς τὴν σάρκα ἐτίμησεν. [6] "Εἰ οὖν [d]συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ." Συνάγει [e]αὐτοὺς, ἄνω κατασκευάσας ὅτι ἀπέθανε.
B Διὰ τοῦτό φησιν, "Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε." Οὐκ ἔστιν ἐκεῖ παρατήρησις. "Τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος." Βαβαὶ, ποῦ τὸν νοῦν ἀνήγαγε τὸν ἡμέτερον; πῶς φρονήματος αὐτοὺς ἐπλήρωσε μεγάλου; Οὐκ [f]ἤρκει τὰ ἄνω εἰπεῖν, οὐδὲ, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν, ἀλλὰ [g]τί; "Ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος." Ἐκεῖθεν [h]λοιπὸν τὴν γῆν ὁρᾶν παρεσκεύαζε. [7] "Τὰ ἄνω [i]φρονεῖτε,
C μὴ τὰ ἐπὶ [k]τῆς γῆς. Ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ [l]ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς [m]σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ." [n]Οὐκ ἔστιν αὕτη, φησὶν, ἡ [o]ζωὴ ἡ ὑμετέρα· ζωὴ ἑτέρα τίς ἐστιν. Ἤδη βιάζεται μεταστῆσαι αὐτοὺς, καὶ φιλονεικεῖ δεῖξαι καθημένους ἄνω, καὶ νεκροὺς ὄντας, ἐξ ἑκατέρων κατασκευάζων μὴ ζητεῖν τὰ ἐνταῦθα. Εἴτε γὰρ νεκροί ἐστε, οὐκ ὀφείλετε [p]ζητεῖν· εἴτε ἄνω ἐστὲ, οὐκ ὀφείλετε ζητεῖν. Μὴ φαίνεται ὁ Χριστός; [q]οὐδὲ ἡ ζωὴ ὑμῶν. Ἐν τῷ θεῷ ἄνω
D ἐστί. Τί οὖν; πότε ζησόμεθα; "Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν," τότε τὴν δόξαν ζητεῖτε, τότε τὴν ζωὴν, τότε τὴν τρυφήν. Ταῦτα [r]προκατασκευαστικὰ τοῦ τῆς τρυφῆς αὐτοὺς ἀπαγαγεῖν καὶ τῆς ἀνέσεως. Τοιοῦτον ἔθος αὐτῷ, ἄλλα κατασκευάζοντι εἰς ἄλλα μεταπηδᾶν· οἷον, ὥσπερ περὶ τῶν προλαμβανόντων εἰς τὰ δεῖπνα διαλεγόμενος, ἐνέπεσεν ἀθρόον εἰς τὴν τῶν μυστηρίων παρατήρησιν. [s]Μέγα γὰρ ἔχει ἔλεγχος, ὅταν ἀνυπόπτως γένηται. "Κέκρυπται," φησὶν, ἀφ' [t]ὑμῶν. "Τότε καὶ ὑμεῖς [v]σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε." Ὥστε νῦν οὐ
E [w]φαίνεσθε. Ὅρα πῶς αὐτοὺς εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν μετέστησεν. Ὅπερ γὰρ ἔφην, ἀεὶ φιλονεικεῖ δεῖξαι τὰ αὐτὰ ἔχοντας ἅπερ [x]καὶ ὁ Χριστός· καὶ διὰ πασῶν αὐτοῦ τῶν ἐπιστολῶν οὗτος ὁ λόγος, ἐν πᾶσι κοινωνοῦντας αὐτῷ δεῖξαι. Διὰ τοῦτο καὶ κεφαλὴν, καὶ σῶμα [y]λέγει, καὶ πάντα ποιεῖ, ἵνα τοῦτο παραστήσῃ.

[6] Cap. III. v. 1. [7] v. 2—4.

[d] συνηγ.] + φησὶ A. φησὶ post Χριστῷ add. D.E. [e] αὐτοὺς] + λοιπὸν B.C.H. Sav. cet. [f] ἤρκει τὰ] ἠρκέσθη τῷ B.H. ἠρκέσθη τὰ C. [g] τί] προστίθησιν B.C.H. Sav. cet. [h] λοιπὸν] + οὐ B.C.H. Sav. cet. οὐ post ὁρᾶν add. A.D. Veron. οὐ non legitur in E. Cat. Statim παρεσκεύασε C. Cat. [i] φρονεῖτε] + φησὶ A.D.E. [k] τῆς om. E. [l] ἡμῶν A. Veron. [m] σὺν αὐτῷ om. C. [n] οὐκ] οὐχ ὑμῶν B.C. [o] ζωὴ] + ὑμῶν H(?). Sav. cet. Deinde jungunt ἡ ὑμετέρα ζωή. [p] ζῆν bis E. [q] οὐδὲ] οὐκοῦν οὐδὲ B.C.H. Sav. cet. [r] προπαρασκ. Cat. [s] μέγαν . . . ἔλεγχον B.C. Cat. [t] ὑμῶν] + ὅτε ὁ Χριστὸς φανερωθῇ E. [v] σὺν αὐτῷ φ.] φ. ἐν δόξῃ C. [w] φαίνεσθαι B. [x] καὶ om. B.C. [y] λέγει καὶ πάντα om. C.

[z]Εἰ τοίνυν τότε φανερούμεθα, μὴ [a]ἀσχάλλωμεν, ὅταν τιμῆς
μὴ ἀπολαύωμεν. Εἰ μὴ ἔστιν αὕτη ἡ ζωὴ [b]ζωὴ, ἀλλὰ κέ- F
κρυπται, ὡς νεκροὶ ζῆν ὀφείλομεν ταύτην τὴν ζωήν. "Τότε
καὶ ὑμεῖς, φησὶ, σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ." "Ἐν
(125) δόξῃ," εἶπεν, οὐχ [c]ἁπλῶς· ἐπεὶ καὶ ὁ μαργαρίτης κέκρυπται,
ἕως ἂν ᾖ ἐν τῷ ὀστρέῳ. Ἄν τε οὖν ὑβριζώμεθα, μὴ ἀλγῶμεν,
ἄν τε ὁτιοῦν πάσχωμεν. Οὐ γάρ ἐστιν ἡμῶν ζωὴ αὕτη ἡ ζωή· 374
[d]ξένοι καὶ παρεπίδημοί ἐσμεν. "Ἀπεθάνετε γὰρ," φησί.
Τίς ἐστιν οὕτως ἀνόητος, ὡς τῷ νεκρῷ σώματι τῷ ταφέντι [e]ἢ
οἰκέτας ἀγοράζειν, ἢ οἰκίας οἰκοδομεῖν, ἢ ἱμάτια κατασκευάζειν
πολυτελῆ; Οὐδείς. Μὴ τοίνυν μηδὲ [f]ὑμεῖς· ἀλλ' ὥσπερ ἓν
μόνον [g]ζητοῦμεν, ὥστε μὴ γεγυμνῶσθαι, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἓν
μόνον ζητῶμεν. Ἐτάφη ἡμῶν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος· ἐτάφη οὐκ
[h]ἐν γῇ, ἀλλ' ἐν ὕδατι, οὐ τοῦ θανάτου αὐτὸν καταλύοντος, ἀλλὰ
τοῦ τὸν θάνατον καταλύσαντος [i]θάψαντος αὐτὸν, οὐ φύσεως
νόμῳ, ἀλλὰ τῷ τῆς φύσεως ἰσχυροτέρῳ προστάγματι [k]τῆς
δεσποτείας. Τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ φύσεως γενόμενα κἂν [l]ἀναλύσῃ B
τις, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ προστάγματος αὐτοῦ, οὐκέτι. Οὐδὲν ταύ-
της μακαριώτερον τῆς ταφῆς, ἐφ' ᾗ πάντες χαίρουσι, καὶ ἄγγε-
λοι καὶ ἄνθρωποι καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης. Ταύτῃ τῇ
ταφῇ οὐχ ἱματίων, οὐ λάρνακος, οὐκ ἄλλου τῶν τοιούτων οὐδε-
νὸς χρεία. Βούλει τὸ σύμβολον ἰδεῖν; Δείξω σοι κολυμβήθραν,
ἐν ᾗ ὁ μὲν ἐτάφη, ὁ δὲ ἀνέστη. Ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κατ-
εποντίσθησαν Αἰγύπτιοι, ἀνῆλθον δὲ Ἰσραηλῖται· [m]εἰς τὸ αὐτὸ
πρᾶγμα τὸν μὲν θάπτει, τὸν δὲ γεννᾷ. Μὴ θαυμάσῃς, εἰ γένε- C
σις καὶ φθορὰ γίνεται ἐν τῷ βαπτίσματι. Ἐπεὶ, εἰπέ μοι, τὸ
λύειν [n]τῷ συγκολλᾶν οὐκ ἐναντίον; [o]Παντὶ δῆλον. Τοῦτο τὸ
πῦρ ποιεῖ· κηρὸν μὲν γὰρ [p]διαλύει καὶ ἀπόλλυσι, γῆν δὲ με-
ταλλικὴν συγκολλᾷ καὶ χρυσὸν ἐργάζεται. Οὕτω δὴ καὶ
ἐνταῦθα, τὸν [q]κήρινον ἀνδριάντα ἀφανίσασα ἡ τοῦ πυρὸς δύνα-
μις, ἔδειξε χρυσοῦν ἀντ' ἐκείνου. Πήλινοι γὰρ ὄντως ἦμεν πρὸ
τοῦ λουτροῦ, χρυσοῖ δὲ μετὰ τοῦτο. Πόθεν δῆλον; Ἄκουσον
αὐτοῦ λέγοντος· [8]"Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκὸς, ὁ δεύ-

8 1 Cor. xv. 47.

[z] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς μελλούσης ἐν θεῷ τιμῆς καὶ ἀπολαύσεως, καὶ ὅτι τὰ παρόντα ἀδοξία σαφὴς, καὶ κατὰ τρυφώντων καὶ παραχρωμένων τῷ πλούτῳ, καὶ περὶ κολακευόντων. Veron. [a] ἀσχάλλωμεν A.B.C.D.H. Cat. ἀσχάλωμεν E. ἀλγῶμεν Edd. [b] ζωὴ] ὡς ζωὴ E. [c] ἁπλῶς] + ἀλλ' ἐμφαίνων B.C.H. [d] ξένοι] + γὰρ H.(?) Mor. Ben. [e] ἢ om H. [f] ἡμεῖς H.(?) Mor. Ben. [g] ζητῶμεν C. [h] ἐν τῇ γῇ C. [i] θανατώσαντος E. [k] τῆς] καὶ D.E. Veron. [l] ἀναλύσει B. ἀναλύσειε Sav. cet. invitis libris. [m] εἰς] καὶ B.C.H. Sav. cet. [n] τῷ] τοῦ A.B.C. [o] παντὶ] + που B.C.H. Sav. cet. [p] λύει E. [q] πήλινον E.

D τερος ἄνθρωπος [r] ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ.” Ἐγὼ μὲν ὅσον πηλίνου
πρὸς χρυσὸν τὸ μέσον [s] εἶπον, εὗρον δὲ μείζονα διαφορὰν οὐρα-
νίου καὶ γηΐνου· οὐ [t] τοσοῦτον δὲ πηλίνου καὶ χρυσοῦ τὸ μέσον,
ὅσον τῶν γηΐνων καὶ τῶν οὐρανίων. Κήρινοι ἦμεν, καὶ πήλινοι·
καὶ γὰρ ἡ τῆς ἐπιθυμίας ἡμᾶς [v] ἔτηξε φλὸξ πολλῷ μᾶλλον ἢ
τὸν κηρὸν τὸ πῦρ· καὶ ὁ τυχὼν ἡμᾶς συνέκλα πειρασμὸς πολλῷ
μᾶλλον ἢ τοὺς πηλίνους ὁ λίθος. Καὶ, εἰ βούλεσθε, ὑπογρά-
ψωμεν τὸν πρότερον βίον, εἰ μὴ [w] πάντα ἦν γῆ καὶ ὕδωρ, καὶ
E τὸ εὐρίπιστον [x] ἔχων κατὰ τὸν κονιορτὸν, [y] τούτου δὲ τὸ ἄστα-
τον καὶ διαρρέον. Καὶ, εἰ βούλεσθε, μὴ τὰ πρότερα, ἀλλὰ τὰ
παρόντα ἐξετάσωμεν, εἰ μὴ κονιορτὸν καὶ ὕδωρ εὑρήσομεν πάντα
τὰ ὄντα. Τί γὰρ βούλει εἰπεῖν; τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς [z] δυνα-
στείας; τούτου γὰρ [a] δοκεῖ οὐδὲν ζηλωτότερον εἶναι ἐν τῷ παρ-
όντι βίῳ. Ἀλλὰ τὸν κονιορτὸν εὕροι τις ἂν [b] μᾶλλον ἐπὶ τοῦ
ἀέρος ἱστάμενον, ἢ [c] ταῦτα, μάλιστα νῦν. Τίνι γὰρ οὐχ [d] ὑπό-
F κειται; Τοῖς ἐρῶσιν αὐτῶν, τοῖς εὐνούχοις, τοῖς [e] τῶν χρημάτων
ἕνεκεν ἅπαντα πράττουσι, θυμῷ δήμου, ὀργαῖς τῶν δυνατωτέ-
ρων. Ὁ [f] χθὲς ἐπὶ τοῦ βήματος ὑψηλὸς, ὁ κήρυκας ἔχων λαμ-
πρᾷ τῇ φωνῇ βοῶντας, καὶ πολλοὺς [g] τοὺς προτρέχοντας καὶ
375 σοβοῦντας κατὰ τὴν ἀγορὰν, σήμερον εὐτελὴς καὶ ταπεινὸς [h] καὶ
πάντων ἐκείνων ἔρημος καὶ γυμνὸς, καθάπερ κονιορτὸς ἀναρρι-
πισθεὶς, καθάπερ ῥεῦμα παρελθόν. Καθάπερ δὲ ἡ κόνις ἀπὸ
τῶν ποδῶν ἐγείρεται τῶν ἡμετέρων, οὕτω δὴ καὶ [i] αἱ ἀρχαὶ ἀπὸ
τούτων τίκτονται τῶν περὶ τὰ χρήματα στρεφομένων, καὶ πο-
δῶν τάξιν ἐχόντων ἐν παντὶ τῷ βίῳ· καὶ καθάπερ ἡ κόνις, ὅταν
[k] μὲν αἴρηται, πολὺ μέρος κατέχει τοῦ ἀέρος, [l] αὐτὴ δέ ἐστιν
ὀλίγη, οὕτω καὶ ἡ ἀρχή· καὶ καθάπερ ἡ κόνις τυφλοῖ τοὺς
B ὀφθαλμοὺς, [m] οὕτω καὶ [n] τῆς ἀρχῆς ὁ τῦφος πηροῖ τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς τῆς διανοίας. Ἀλλὰ τί; βούλει τὸ πολύευκτον πρᾶγμα
[o] ἐξετάσωμεν, τὸν πλοῦτον; Φέρε κατὰ μέρος αὐτὸν ἐξετάσω-
μεν. Ἔχει τρυφὴν, ἔχει τιμὰς, ἔχει τὸ δύνασθαι. Πρῶτον
οὖν, εἰ βούλει, τὴν τρυφὴν ἐξετάσωμεν· οὐχὶ κονιορτός [p] ἐστι;

[r] ὁ κύριος] οὐράνιος H.(?) Mor. Ben. [s] εἶπον] λέγων C. Mox δὲ om. idem. [t] τοσούτῳ .... ὅσῳ C. [v] ἔτηκε B. [w] πάντη B.C. [x] ἔχων A.B.D.E. ἔχοντα Edd. Statim κατὰ pro καὶ ex conjectura edidimus. [y] τούτου δὲ τὸ ἄ. καὶ δ.] Sic A.D.E. τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἄ. αὐτοῦ καὶ δ. B.C. καὶ τὸ ἄ. καὶ δ. Edd. [z] δυναστείας] ἐξουσίας C.E. [a] δοκεῖ οὐδὲν] οὐδὲν δοκεῖ B.C.H. Sav. cet. [b] μᾶλλον om. C. ante εὕροι transp. B. [c] ταύτας E. [d] ὑπόκειται pro ὑπόκεινται A.B.C.D. [e] τῶν om. C. [f] ἐχθὲς A. Veron. [g] τοὺς om. E. [h] καὶ om. B.C. [i] αἱ om. A.D.E. Veron. [k] μὲν om. A. [l] αὕτη B.D.E. Veron. [m] οὕτω] + δὴ D. [n] τῆς ἀ. ὁ τ.] ἡ ἀρχή· ὁ τ. αὐτῆς E. [o] ἐξετάσωμεν] ἴδωμεν B.C. [p] ἐστι] ἐστιν αὕτη B.C.

μᾶλλον [q]δὲ τούτου ταχύτερον [r]πάρεισι; μέχρι γὰρ τῆς γλώττης ἡ ἡδονὴ τῆς τρυφῆς· ὅταν δὲ ἐμπλησθῇ ἡ γαστὴρ, οὐδὲ μέχρι τῆς γλώττης. Ἀλλ' αὐταὶ αἱ τιμαὶ πρᾶγμα ἡδὺ, φησί. Καὶ τί τῆς τιμῆς ἐκείνης ἀηδέστερον, [s]ὅταν διὰ χρείαν γίνηται χρημάτων; Ὅταν μὴ ἐκ προαιρέσεως, μηδὲ ἀπὸ προθυμίας C
τινὸς, οὐ σὺ καρποῦσαι τὴν τιμὴν, ἀλλ' ὁ πλοῦτος. Ὥστε μάλιστα πάντων ἄτιμον ποιεῖ τὸν πλουτοῦντα [t]τοῦτο αὐτό.
(126) Εἰπὲ γάρ μοι, εἴ σε φίλον ἔχοντα πάντες ἐτίμων, ὡμολόγουν δὲ σὲ μὲν οὐδενὸς ἄξιον εἶναι, ἀναγκάζεσθαι δὲ δι' ἐκεῖνον τιμᾶν, [v]ἦν ὅπως ἄν σε ἑτέρως ἠτίμασαν; Ὥστε ἀτιμίας αἴτιος ὁ πλοῦτος ἡμῖν, αὐτῶν τῶν κεκτημένων τιμιώτερος ὢν, καὶ ἀσθενείας, ἢ δυναστείας τεκμήριον. Πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον γῆς καὶ σποδοῦ· τοῦτο γὰρ ὁ χρυσός· μὴ νομίζεσθαι ἡμᾶς ἀξίους εἶναι, D
ἀλλ' ἡμᾶς δι' ἐκεῖνον τιμᾶσθαι; Εἰκότως· ἀλλ' οὐχ ὁ τοῦ πλούτου καταφρονῶν, οὕτω· κρεῖττον γὰρ μὴ τιμᾶσθαι ἢ οὕτω τιμᾶσθαι. Εἰπὲ γάρ μοι, εἴ τις εἶπέ σοι, ὅτι σε οὐδεμιᾶς ἡγοῦμαι ἄξιον τιμῆς, διὰ δὲ τοὺς οἰκέτας σου τιμῶ σε, ἆρα τί [w]ταύτης τῆς ἀτιμίας [x]γένοιτο ἂν χεῖρον; Εἰ δὲ τὸ δι' οἰκέτας τιμᾶσθαι αἰσχρὸν τοὺς τῆς αὐτῆς ψυχῆς ἡμῖν κοινωνοῦντας καὶ φύσεως, πολλῷ [y]μᾶλλον διὰ τούτων, ἅπερ ἐστὶν εὐτελέστερα, τοίχους λέγω οἰκιῶν, καὶ αὐλὰς, καὶ σκεύη χρυσᾶ, καὶ ἱμάτια. E

Γέλως ὄντως καὶ αἰσχύνη ταῦτα· βέλτιον ἀποθανεῖν, ἢ οὕτω τιμηθῆναι. Εἰπὲ γάρ μοι, εἴ τις σε κινδυνεύοντα ἐν τῷ [z]τύφῳ τούτῳ εὐτελὴς καὶ κατάπτυστος ἐξελέσθαι ἠθέλησε τοῦ κινδύνου, [a]τί τούτου χεῖρον ἦν; Ὅπερ δὲ περὶ τῆς πόλεως πρὸς ἀλλήλους λέγετε, βούλομαι πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν. Προσέκρουσε [b]τῷ ποτε κρατοῦντι ἡ πόλις ἡ ἡμετέρα, καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἐκέλευσεν ἄρδην ἀπολέσθαι μετὰ ἀνδρῶν καὶ παίδων καὶ οἰκη- F
μάτων. Τοιοῦτοι γὰρ οἱ θυμοὶ οἱ βασιλικοί· τῇ ἐξουσίᾳ ὅσον ἂν θέλωσι, χαρίζονται· τοσοῦτον ἡ ἐξουσία κακόν. Ἦν οὖν ἐν 376
κινδύνοις τοῖς ἐσχάτοις. Ἡ [c]δὲ γείτων πόλις, αὕτη ἡ ἐπιθαλάσσιος, ἐλθοῦσα παρεκάλεσε τὸν βασιλέα ὑπὲρ ἡμῶν· οἱ δὲ τὴν πόλιν οἰκοῦντες τὴν ἡμετέραν ἔλεγον τοῦτο χεῖρον εἶναι τοῦ κατασκαφῆναι τὴν πόλιν. Οὕτω τοῦ ἀτιμασθῆναι τὸ οὕτω τιμᾶσθαι χεῖρόν ἐστιν. Ὅρα γὰρ πόθεν ἔχει τὴν ῥίζαν ἡ τιμή. Μαγείρων χεῖρες ποιοῦσιν ἡμᾶς τιμᾶσθαι, ὥστε ἐκείνοις ὀφεί-

[q] δὲ] + καὶ B.C.H. Sav. cet. [r] πάρεισι] πρόεισι E. παρατρέχει B.C.H. Sav. cet. [s] ὅταν] + γὰρ B.C. [t] τοῦτο] τὸ vel τοῦτο τὸ C. [v] ἦν om. D.E. Veron. [w] τῆς ἀ. ταύτης inverso ord. C.E. [x] γένοιτο ἂν χ.] χεῖρον γένοιτ' ἂν A. ἐνόμισας εἶναι ἂν χ. B.C. [y] μᾶλλον] + εἰ B.C. [z] τύφῳ] βίῳ E. [a] τί] + ἂν B.C.H. Sav. cet. [b] τῷ ποτε] ποτε τῷ B.C.H. [c] δὲ om. A.D. Veron. Sav. Mor.

λομεν χάριν ἔχειν· καὶ συβῶται παρέχοντες πλουσίαν τὴν
τράπεζαν, καὶ ὑφάνται, καὶ ἔριθοι, καὶ οἱ μέταλλα ἐργαζό-
B μενοι, καὶ πλακουντοποιοὶ, καὶ τραπεζοποιοί. Τοῦ τοίνυν
τούτοις εἰδέναι χάριν τῆς τιμῆς οὐ βέλτιον τὸ μὴ τιμᾶσθαι;
Καὶ χωρὶς δὲ τούτου, ὅτι ἀτιμίας γέμει τὸ πλουτεῖν, ἐγὼ
σαφῶς ἀποδεῖξαι πειράσομαι. Τὴν ψυχὴν αἰσχρὰν ἐργάζεται·
τί δὲ τούτου ἀτιμότερον; Εἰπὲ γάρ μοι, εἰ τὸ σῶμα ὡραῖον
ἦν, καὶ πάντας νικῶν τῷ κάλλει, [d]ὁ δὲ πλοῦτος προσελθὼν
ἐπηγγέλλετο ποιήσειν αἰσχρὸν, καὶ ἀντὶ μὲν ὑγιοῦς νοσῶδες,
ἀντὶ δὲ κατεσταλμένου φλεγμαῖνον, καὶ πάντα τὰ μέλη ὑδέρου
[e]πληρώσας, ἐξώγκωσε μὲν τὴν ὄψιν, καὶ πάντοθεν ἐποίησεν
C οἰδαίνειν, ἐξώγκωσε δὲ πόδας, καὶ τῶν δοκῶν [f]ἐποίησε βαρυτέ-
ρους, ἐξώγκωσε δὲ γαστέρα, καὶ παντὸς πίθου μείζονα εἰργά-
σατο, καὶ μετὰ τοῦτο οὐδὲ τοῖς βουλομένοις θεραπεύειν ἐπηγ-
γέλλετο [g]συγχωρήσειν· τοῦτο γὰρ ἡ ἐξουσία· ἀλλὰ τοσαύτην
δώσειν [h]ἐλευθερίαν, ὥστε ἄν τις [i]προσίῃ ἀπάγων τῶν βλαπτόν-
των [k]κολάσειν αὐτόν· [l]ἆρα, εἰπέ μοι, τὸ πλουτεῖν, ὅταν [m]τὴν
ψυχὴν ταῦτα ἐργάζηται, πῶς ἂν εἴη καλόν; Ἀλλ' ἡ ἐξουσία
αὐτῆς τῆς νόσου χαλεπωτέρα· τὸ γὰρ νοσοῦντα μηδὲ νόμοις
D ἰατρῶν πείθεσθαι, τοῦ νοσεῖν χαλεπώτερον· ὅπερ ὁ πλοῦτος
ἔχει, πανταχόθεν φλεγμαίνειν ποιῶν τὴν ψυχὴν, καὶ τοὺς
ἰατροὺς προσιέναι κωλύων. Ὥστε διὰ τὴν ἐξουσίαν μὴ μακα-
ρίζωμεν τούτους, ἀλλ' ἐλεῶμεν. Οὐδὲ γὰρ ὑδερικὸν ἰδὼν κατα-
κείμενον, καὶ μηδένα κωλύοντα ἐμφορεῖσθαι πομάτων, [n]ὅσωνπερ
ἤθελε, καὶ κρεῶν τῶν βλαπτόντων, ἐμακάρισα ἂν αὐτὸν διὰ τὴν
ἐξουσίαν. Οὐ γὰρ πανταχοῦ ἡ ἐξουσία καλὸν, ὥσπερ οὖν οὐδὲ
E αἱ τιμαί· καὶ γὰρ καὶ [o]αὗται φρονήματος πληροῦσι πολλοῦ.
Εἰ δὲ τὸ σῶμα οὐκ ἂν εἵλου [p]μετὰ πλούτου ταύτην δέξασθαι
τὴν νόσον, πῶς τὴν ψυχὴν περιορᾷς, [q]καὶ οὐχὶ τοῦτο μόνον,
ἀλλὰ καὶ ἑτέραν κόλασιν δεχομένην; Καὶ γὰρ πυρετοῖς [r]πάν-
τοθεν [s]φλέγεται καὶ φλεγμοναῖς, καὶ τὸν πυρετὸν ἐκεῖνον οὐδεὶς
σβέσαι δύναται· οὐ γὰρ ἀφίησιν ὁ πλοῦτος, ἅπερ ἐστὶν ἐλατ-
τώματα, ταῦτα πείσας εἶναι πλεονεκτήματα· οἷον, τὸ μηδενὸς
ἀνέχεσθαι, καὶ ἐξουσίᾳ πάντα ποιεῖν. Οὐ γὰρ εὑρήσει τις

[d] ὁ δὲ πλ. Sav. cet. ὁ πλ. δὲ E. δὲ om. A.B.C.D.H. [e] πληρῶσαν A. B.C. Veron. [f] ἐπ. βαρ. pro βαρ. ἐπ. omnes. [g] συγχώρησιν A.D.Veron. [h] ἐλευθερίαν] διαμαρτυρίαν ex corr. A. [i] προσίῃ] Sic B.C. et ex corr. A. προσείη Edd. [k] κολάζειν E. [l] ἆρα, εἰπέ μοι, τὸ πλουτεῖν (+ οὕτως A. Veron.)] ἆρα ἦν ἄν τι τούτου ὠμότερον; (+ εἰπέ μοι Sav. cet.) οὐκοῦν τὸ πλουτεῖν B.C.H. Sav. cet. [m] τῇ ψυχῇ A.C. [n] ὅσωνπερ] + εἰ B.C. [o] αὗται A. αὐταὶ Edd. [p] μετὰ τοῦ πλ. E. [q] καὶ accessit ex A.D.E. [r] πάντοτε C. [s] φλέγεται] συνέχεται B.C.

ἄλλην ψυχὴν [t]τοσούτων γέμουσαν ἐπιθυμιῶν καὶ οὕτως ἀτόπων, F
ὡς τὰς τῶν βουλομένων πλουτεῖν. Πόσας [v]γὰρ ληρωδίας οὐχ
(127) ὑπογράφουσιν ἑαυτοῖς; Μᾶλλον τῶν τοὺς ἱπποκενταύρους
ἀναπλαττόντων, καὶ τὰς χιμαίρας καὶ τοὺς δρακοντόποδας καὶ 377
τὰς σκύλλας καὶ [w]τὰ τέρατα, ἴδοι τις ἂν αὐτοὺς ἀναπλάττοντας. Κἂν [x]θέλῃ τις αὐτῶν μίαν ἐπιθυμίαν ἀναπλάσαι, οὐδὲν οὔτε σκύλλα, οὔτε χίμαιρα, οὔτε ἱπποκένταυρος φανήσονται πρὸς τὴν τερατωδίαν ἐκείνην, ἀλλ' [y]εὑρήσεις πάντα ὁμοῦ ἔχουσαν τὰ θηρία. Καὶ τάχα μέ τις οἰήσεται ἐν πλούτῳ γεγενῆσθαι πολλῷ οὕτως ἐπαληθεύοντα τοῖς γινομένοις. Λέγεταί
τις· πρότερον γὰρ ἀπὸ τῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ᾀδομένων τὸν B
λόγον πιστώσομαι· λέγεταί τις παρ' αὐτοῖς βασιλεὺς τοσοῦτον ἐνυβρίσαι τῇ τρυφῇ, ὥστε πλάτανον ποιῆσαι χρυσῆν, καὶ οὐρανὸν ἄνωθεν, καὶ [z]οὕτω καθίσαι, καὶ ταῦτα ἐπιστρατεύων ἀνθρώποις πολεμεῖν μεμαθηκόσιν. Ἆρα οὐχ ἱπποκενταύρων αὕτη ἡ ἐπιθυμία; ἆρα οὐ [a]σκύλλης; Ἕτερος πάλιν εἰς βοῦν ξύλινον [b]ἐνέβαλλε τοὺς ἀνθρώπους. Ἆρα οὐ σκύλλα τοῦτο; Τέως δὲ [c]τὸν πρότερον ἐξ ἀνδρὸς γυναῖκα ἐποίησε τὸν βασιλέα· τὸν στρατιώτην ἀπὸ γυναικὸς, τί εἴπω; θηρίον ἄλογον, καὶ ἔτι τούτου χεῖρον. Τὰ γὰρ θηρία [d]ἄν τε ὑπὸ δένδρον ᾖ, ἀνέχονται
τῆς φύσεως, καὶ πλέον οὐδὲν ἐπιζητοῦσιν· οὗτος δὲ καὶ τῶν C
θηρίων τὴν φύσιν ὑπερηκόντισεν. Ἆρα τί γένοιτ' ἂν τῶν πλουτούντων ἀνοητότερον; Τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς πλεονεξίας τῶν ἐπιθυμιῶν γίνεται. Ἆρα οὐχὶ πολλοὶ θαυμάζουσιν αὐτόν; Τοιγάρτοι τοῦ γέλωτος κοινωνοῦσιν αὐτῷ. Τοῦτο οὐ τὸν πλοῦτον ἐδείκνυ, ἀλλὰ τὴν ἄνοιαν. Πόσῳ τῆς χρυσῆς ἐκείνης πλατάνου ἡ τῆς γῆς βελτίων; τὰ γὰρ κατὰ φύσιν τῶν παρὰ φύσιν ἡδίω. Τί δέ σοι ὁ [e]χρυσοῦς οὐρανὸς ἐβούλετο, ἀνόητε;
Ὁρᾷς πῶς μαινομένους [f]ποιεῖ ὁ πλοῦτος ὁ πολύς; πῶς [g]ἐφλέ- D
γμαινεν; Οἶμαι αὐτὸν καὶ τὴν θάλατταν ἀγνοεῖν, καὶ τάχα βαδίζειν [h]βούλεσθαι ἐπ' αὐτῆς. Ἆρα οὐ χίμαιρα ταῦτα; ἆρα οὐχ ἱπποκένταυρος; Ἀλλ' εἰσὶ καὶ νῦν τινες οἱ [i]οὐδὲν ἐκείνου ἀποδέουσιν, ἀλλὰ πολλῷ ἀνοητότεροι τυγχάνουσιν ὄντες. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, τῆς χρυσῆς πλατάνου διαφέρουσι κατὰ ἄνοιαν οἱ

[t] τοσοῦτον Veron. Sav. ἴσ. τοσούτων Sav. marg. τοσούτων A.B.D.E.H. τοσούτῳ C. [v] γὰρ om. E. [w] τὰ om. E. [x] θέλῃ τις] θελήσῃς B.C.H. Sav. cet. [y] εὑρήσει E. [z] οὕτω] οὔτε C. [a] σκύλλας A.D. Veron. [b] ἐνέβαλε A.H. Mor. Ben. [c] τὸν] τῶν A.H. Mor. Ben. [d] ἄν τε ὑπὸ δένδρον (δένδρων D.E. Veron.)] ὑπὸ δένδρων (δένδρον B.C.) ἂν B.C.H. Sav. cet. [e] οὐρανὸς χρυσοῦς inverso ord. C.D. [f] ποιεῖ ὁ πλ. pro ὁ πλ. ποιεῖ omnes. Post πλοῦτος add. ὁ πλοῦτος B. [g] Sic omnes. φλεγμαίνει Edd. [h] βούλεσθε D.E. Post βούλεσθαι add. ἑτοίμως B.C. [i] οὐδὲ A.H. Mor. Ben.

κεράμια ποιοῦντες [k]ἀργυρᾶ, καὶ χύτρας καὶ ἀλάβαστρα; Τί
[l]δὲ αἱ γυναῖκες· αἰσχύνομαι μὲν [m]οὖν, πλὴν ἀναγκαῖον εἰπεῖν·
E ἀμίδας ἀργυρᾶς ποιοῦσαι; Ὑμᾶς αἰσχύνεσθαι τὰς ταῦτα ποι-
ούσας ἔδει. Τοῦ Χριστοῦ λιμώττοντος, σὺ οὕτω τρυφᾷς;
μᾶλλον δὲ ἀνοηταίνεις; Ποίαν αὗται κόλασιν οὐ τίσουσιν;
Ἔτι οὖν ἐρωτᾷς, διὰ τί λῃσταὶ, διὰ τί ἀνδροφόνοι, διὰ τί τὰ
κακὰ, οὕτως ὑμᾶς τοῦ διαβόλου [n]περισύραντος; Τὸ μὲν γὰρ
πινάκια ἔχειν ἀργυρᾶ, οὐδὲ τοῦτο μὲν κατὰ φιλόσοφον ψυχὴν,
ἀλλὰ τρυφῆς τὸ πᾶν· τὸ δὲ [o]καὶ σκεύη ἀκάθαρτα ποιεῖν ἐξ
F ἀργύρου, ἆρα τρυφῆς; ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποιμι τρυφῆς, ἀλλ' ἀνοίας·
ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ μανίας, μᾶλλον δὲ καὶ μανίας χεῖρον.

Οἶδα ὅτι πολλοί με κωμῳδοῦσιν ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' οὐκ ἐπι-
στρέφομαι· μόνον γενέσθω τι πλέον. Ὄντως ἀνοήτους ποιεῖ
378 τὸ πλουτεῖν καὶ μαινομένους. Εἰ τοσαύτη ἦν ἡ περιουσία,
[p]ἐβουλήθησαν ἂν καὶ τὴν γῆν εἶναι χρυσῆν, καὶ τοίχους χρυ-
σοῦς, τάχα καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἀέρα ἀπὸ χρυσοῦ. Τίς ἡ
μανία, τίς ἡ παρανομία; τίς ὁ πυρετός; Ἕτερος τῷ κρυμῷ
διαφθείρεται ὁ κατ' εἰκόνα θεοῦ, σὺ δὲ τοιαῦτα κατασκευάζεις;
Ὢ τοῦ τύφου· τί ἂν πλέον μαινόμενος ἐποίησε; τὰ ἀποπατή-
ματα οὕτω τιμᾷς, ὥστε ἀργύρῳ ὑποδέχεσθαι; Οἶδα ὅτι ναρ-
κᾶτε ἀκούοντες, ἀλλ' αἱ ποιοῦσαι ναρκᾶν ὀφείλουσι, καὶ οἱ τοῖς
τοιούτοις νοσήμασιν ἄνδρες ὑπηρετούμενοι· ἀκολασία γάρ ἐστι
B καὶ ὠμότης καὶ ἀπανθρωπία καὶ θηριωδία καὶ ἀσέλγεια τοῦτο.
Ποία σκύλλα, ποία χίμαιρα, ποῖος δράκων, μᾶλλον δὲ ποῖος
δαίμων, ποῖος διάβολος ταῦτα ἂν ἐποίησε; Τί τοῦ Χριστοῦ
ὄφελος; τί δὲ τῆς [q]πίστεως, ὅταν ἀνθρώπων ἀνέχηταί τις
Ἑλλήνων, μᾶλλον δὲ οὐχ Ἑλλήνων, ἀλλὰ δαιμόνων; Εἰ
χρυσῷ καὶ μαργαρίταις τὴν κεφαλὴν κοσμεῖν οὐ δεῖ, ὁ τῷ
ἀργύρῳ εἰς [r]οὕτως ἀκάθαρτον ὑπηρεσίαν κεχρημένος, ποίας συγ-
γνώμης τεύξεται; Οὐκ ἀρκεῖ τὰ λοιπὰ, καίτοιγε οὐδὲ ἐκεῖνα
C ἀνεκτὰ, καθέδραι καὶ ὑποπόδια ἐξ ἀργύρου πάντα; καίτοι καὶ
ταῦτα ἀνοίας. Ἀλλὰ πανταχοῦ ὁ τῦφος ὁ περισσὸς, πανταχοῦ
ἡ κενοδοξία· οὐδαμοῦ τῆς χρείας, ἀλλὰ πανταχοῦ τῶν
περιττῶν. Ἐγὼ δέδοικα μὴ ὑπὸ τῆς μανίας ταύτης προβαῖνον
τὸ γυναικεῖον γένος τεράτων ἀναλάβῃ μορφήν· εἰκὸς γὰρ αὐτὰς (128)
ἐπιθυμῆσαι καὶ τρίχας ἔχειν χρυσᾶς. Ἢ ὁμολογήσατε [s]ὅτι

[k] ἀργυρᾶ omnes. χρυσᾶ Edd. [l] δαὶ A.C. [m] οὖν om. E. [n] περισύροντος A. παρασύραντος B.C.H. Sav. cet. [o] καὶ om. A.C. [p] ἐβουλήθησαν ἂν] οἶμαι βουληθῆναι ἂν αὐτοὺς B.C. [q] πίστεως] + ὄφελος Edd. repugnantibus libris. [r] οὕτως ἀκ. pro ἀκ. οὕτως omnes. [s] ὅτι] + οὐκ Codd. et Edd. Vide Annot. Mox οὐδὲ pro καὶ E.

ἐπάθετέ τι πρὸς τὸ λεχθὲν, καὶ διανέστητε, καὶ εἰς ἐπιθυμίαν
[t]ἐνεπέσετε, καὶ εἰ μή γε [v]ἡ αἰσχύνη κατεῖχεν, οὐκ ἂν παρῃτή-
σασθε. Εἰ γὰρ καὶ τὰ τούτων ἀτοπώτερα [w]τολμᾶται, πολλῷ D
μᾶλλον [x]ταῦτα οἶμαι αὐτὰς ἐπιθυμῆσαι, καὶ τὰ χείλη, καὶ τὰς
ὀφρῦς, καὶ πάντα χρυσὸν κατατηκούσας οὕτω περιχρίειν. Εἰ
δὲ ἀπιστεῖτε, καὶ νομίζετε γελῶντά με λέγειν, ἐγὼ διηγήσομαι
ὅπερ ἤκουσα, μᾶλλον δὲ καὶ ἔστι νῦν. Ὁ τῶν Περσῶν βασι-
λεὺς χρυσοῦν ἔχει τὸ γένειον, τῶν περὶ ταῦτα δεινῶν, καθάπερ
τῇ κρόκῃ, οὕτω [y]καὶ ταῖς ἐκείνου θριξὶν [z]ἐνελισσόντων τὰ πέ-
ταλα τοῦ χρυσοῦ· [a]καὶ ἀνάκειται, καθάπερ τέρας. Δόξα σοι,
Χριστὲ, πόσων ἐνέπλησας ἀγαθῶν ἡμᾶς; πῶς [b]ἡμᾶς ὑγιαίνειν
παρεσκεύασας; πόσης τερατωδίας, πόσης ἀλογίας ἡμᾶς ἀπήλ-
λαξας; Ἰδοὺ προλέγω· οὐκέτι παραινῶ, ἀλλ' ἐπιτάττω καὶ
παραγγέλλω· ὁ βουλόμενος ἀκουέτω, ὁ δὲ μὴ βουλόμενος ἀπει- E
θείτω· ὅτι ἂν ἐπιμένητε ταῦτα ποιοῦσαι, οὐκ ἀνέξομαι, οὐδὲ
δέξομαι ὑμᾶς, οὐδὲ ἀφήσω [c]τὸν οὐδὸν [d]ὑπερβῆναι τοῦτον. Τί
γάρ μοι δεῖ [e]πλήθους νοσούντων; τί [f]δὲ, εἰ παιδοτριβῶν ὑμᾶς
οὐ κωλύω [g]τὰ περιττά; Καίτοιγε [h]ὁ Παῦλος ἐκώλυσε καὶ
χρυσὸν καὶ μαργαρίτας. Γελώμεθα παρὰ τῶν Ἑλλήνων,
μῦθος εἶναι δοκεῖ τὰ ἡμέτερα. Καὶ τοῖς ἀνδράσι παραινῶ
ταῦτα· εἰς διδασκαλεῖον παραγίνῃ, παιδευόμενος φιλοσοφίαν
πνευματικήν· περίελε τὸν τῦφον ἐκεῖνον. Τοῦτο καὶ ἀνδράσι F
παραινῶ καὶ γυναιξί· κἂν [i]ἑτέρως τις ποιῇ, λοιπὸν οὐκ ἀνέχο-
μαι. Δώδεκα ἦσαν οἱ μαθηταὶ, καὶ ἄκουσον τί φησιν ὁ Χρι-
στὸς πρὸς αὐτούς· [9] "Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;" Ἂν γὰρ
διόλου κολακεύωμεν, πότε ἀνακτησόμεθα; πότε ὠφελήσομεν; 379
Ἀλλ' εἰσὶ, φησὶν, αἱρέσεις ἕτεραι, καὶ μετατίθενται. Ψυχρὸς
οὗτος ὁ λόγος· [10] "[k]Κρείσσων εἷς ποιῶν τὸ θέλημα κυρίου, ἢ
μυρίοι παράνομοι." Ἐπεὶ καὶ σὺ τί βούλει, εἰπέ μοι; μυρίους
δραπέτας ἔχειν καὶ κλέπτας οἰκέτας, ἢ ἕνα εὔνουν; Ἰδοὺ παρ-
αινῶ καὶ παρεγγυῶ, καὶ τὸν καλλωπισμὸν τὸν περὶ τὴν ὄψιν,

9 Joan. vi. 67. 10 Sirac. xvi. 3.

[t] ἐνεπέσατε D. [v] ἡ om. B.C. [w] τολμᾶται A.B.C.E. τολμᾶτε Edd. [x] ταῦτα] τούτων B.C.H. Mox ἐπιθυμεῖν D. Post ἐπιθυμῆσαι add. καὶ τρίχας ἔχειν χρυσᾶς A. ταῦτα—ἐπιθυμῆσαι] καὶ τρίχας ἔχειν οἶμαι ταύτας ἐπιθυμῆσαι χρυσᾶς Edd. [y] καὶ] + ἐν A. Mox θρηξὶν A.C. [z] ἐνελισσόντων] Sic A.B. ἐλισσόντων C. ἐνειλισσόντων Edd. [a] καὶ] ἀλλ' A.D.E. Veron. [b] ἡμᾶς om. D.E. [c] τὸν οὐδὸν .. τοῦτον B. et ex corr. C.D τῶν οὐδῶν .. τούτων Edd. [d] ἐπιβῆναι Flores p. 106. (Tom. xii. p. 478 C.) et ex corr. A. [e] πλήθους A.B.E. Flor. Edebatur πλῆθος. [f] δαὶ A. [g] τὰ] + μὴ Codd. et Edd. μὴ eras. in A. non vertit Musc. [h] ὁ] Sic A.B.C.E.H. Mor. Ben. ὃν ante corr. D. ὧν Veron. Sav. [i] ἕτερος ex corr. B. Statim τι D. [k] κρείσσων A.C.D.E. Flor. κρεῖσσον Edd.

καὶ τὰ σκεύη τὰ τοιαῦτα συντρίβειν, καὶ πένησι διδόναι, καὶ μὴ
οὕτω μεμηνέναι. Ὁ βουλόμενος ἀποπηδάτω, ὁ βουλόμενος
ἐγκαλείτω· οὐκ ἀνέχομαι οὐδενός. Ὅταν μέλλω κρίνεσθαι ἐπὶ
B τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, μακρὰν ὑμεῖς ἑστήκατε, καὶ ἡ παρ'
ὑμῶν [l]χάρις, ἐμοῦ τὰς εὐθύνας παρέχοντος. Ταῦτα τὰ ῥήματα
τὰ πάντα διέφθειρεν· ἵνα [m]μὴ ἀπέλθῃ, φησὶ, καὶ μετατεθῇ
πρὸς ἑτέραν αἵρεσιν· ἀσθενής ἐστι, συγκατάβηθι. Μέχρι
τίνος; μέχρι πότε; [n]ἅπαξ, καὶ δὶς, καὶ τρὶς, μὴ διαπαντός.
Ἰδοὺ παρεγγυῶ πάλιν, καὶ [o]διαμαρτύρομαι κατὰ τὸν μακάριον
Παῦλον, [11]"Ὅτι ἂν ἔλθω [p]εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι." Ὅταν
δὲ κατορθώσητε, τότε εἴσεσθε ὅσον τὸ κέρδος, ὅση ἡ ὠφέλεια.
[q]Ναὶ, παρακαλῶ καὶ ἀντιβολῶ, καὶ τῶν γονάτων οὐκ ἂν παρ-
C αιτησαίμην ἅψασθαι, καὶ ἱκετηρίαν θεῖναι ὑπὲρ τούτου. Τίς ἡ
βλακεία; τίς ἡ τρυφή; τίς ἡ ὕβρις; οὐ τρυφὴ τοῦτο, ἀλλ'
ὕβρις· τίς ἡ ἄνοια; τίς ἡ μανία; Πένητες τοσοῦτοι τὴν ἐκκλη-
σίαν περιεστήκασι, καὶ τέκνα ἔχουσα τοσαῦτα ἡ ἐκκλησία, οὕτω
πλουτοῦντα, [r]οὐδὲ ἑνὶ πένητι ἐπαμῦναι δύναται· ἀλλ' ὁ μὲν
πεινᾷ, ὁ δὲ μεθύει· ὁ μὲν [s]καὶ ἐν ἀργύρῳ ἀποπατεῖ, ὁ δὲ [t]οὔτε
ἄρτου μετέχει. Τίς ἡ μανία; τίς ἡ θηριωδία ἡ τοσαύτη; Γέ-
νοιτο μὴ ἐλθεῖν [v]ἡμᾶς εἰς τὴν πεῖραν τοῦ ἐπεξελθεῖν τοῖς ἀπει-
θοῦσι, μηδὲ εἰς ἀγανάκτησιν τοῦ ταῦτα ἐπιτρέψαι, ἀλλ' ἑκόντας
D καὶ ἀνεχομένους ταῦτα πάντα [w]περιστῆναι· ἵνα εἰς δόξαν [x]τοῦ
θεοῦ ζήσωμεν, [y]καὶ τῆς ἐκεῖ κολάσεως ἀπαλλαγῶμεν, καὶ τῶν
ἐπηγγελμένων [z]ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἐπιτύχωμεν,
χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ'
οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Η. (129)

E [1]Νεκρώσατε [a]τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρ-
σίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν
[b]εἰδωλολατρεία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς

11 2 Cor. xiii. 2.

1 Cap. III. v. 5—7.

[l] χάρις] + εἰς οὐδὲν B.C.H. Sav. cet. [m] μὴ assumtum ex E. [n] ἅπαξ] καὶ ἅπαξ C. [o] μαρτύρομαι E. [p] εἰς τὸ om. E. [q] ναὶ] νῦν C. [r] οὐδὲ ἑνὶ] Sic A.C.D.E. οὐδενὶ Edd. [s] καὶ om. C. [t] οὔτε pro οὐδὲ A.B.C.D.E. [v] ἡμᾶς post ἐπεξελθεῖν transp. A. Statim εἰς τὴν τοσαύτην πεῖραν D. [w] περιστῆναι] Sic D. Veron. περιστῆσαι E. περιστεῖλαι A.B.C.H. Sav. cet. [x] τοῦ om. D. [y] καὶ—ἀπαλλαγῶμεν om. C. [z] ἀγαθῶν—ἐπιτύχωμεν] ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν B. Hom. VIII. [a] τὰ] οὖν τὰ E. [b] εἰδωλολατρία passim A.C.E. Veron.

*υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε,
[c]ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς.*

Οἶδα πολλοὺς ἀπεχθανομένους ἐν τῇ πρὸ ταύτης διαλέξει· F
ἀλλὰ τί πάθω; ἠκούσατε τί ἐπέταξεν ὁ δεσπότης; Μὴ γὰρ
ἐγὼ αἴτιος; Τί ποιήσω; Οὐχ ὁρᾶτε τοὺς ἀπαιτοῦντας, ὅταν
ἀγνωμονῶσιν οἱ ὑπεύθυνοι, πῶς κλοιὰ [d]περίκεινται; Ἠκούσατε
τί σήμερον ὁ Παῦλος ἐβόα; "Νεκρώσατε, φησὶ, τὰ μέλη ὑμῶν
τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, 380
καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία." Τί [e]τῆς τοι-
αύτης πλεονεξίας χεῖρον; [f]πάσης ἐπιθυμίας αὕτη χείρων. Τοῦτο
βαρύτερον οὗπερ ἔλεγον, [g]ἡ μανία καὶ [h]ἡ βλακεία ἡ περὶ τὸν
ἄργυρον. "Καὶ τὴν πλεονεξίαν, φησὶν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολα-
τρεία." Ὁρᾶτε ποῦ τὸ κακὸν τελευτᾷ; Μὴ δὴ δυσχεράνητε·
οὐ γὰρ ἑκὼν οὐδὲ ἁπλῶς ἐχθροὺς ἔχειν θέλω, ἀλλ' ἐβουλόμην
ὑμᾶς εἰς τοῦτο ἀρετῆς ἥκειν, ὡς ἐμὲ παρ' ὑμῶν ἀκούειν τὰ
δέοντα. Ὥστε οὐκ [i]αὐθεντίας ἐστὶν, οὐδὲ ἀξιώματος, ἀλλ'
ὀδύνης καὶ ἀλγηδόνος. Σύγγνωτέ μοι, σύγγνωτε· οὐ θέλω B
ἀσχημονεῖν ὑπὲρ τοιούτων διαλεγόμενος, ἀλλ' ἀναγκάζομαι.
Οὐχ ὑπὲρ τῆς τῶν πενήτων ὀδύνης ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς
[k]ὑμετέρας σωτηρίας. Ἀπολοῦνται γὰρ, ἀπολοῦνται οἱ μὴ
θρέψαντες τὸν Χριστόν. Τί γὰρ, εἰ τρέφεις πένητα; ἀλλ'
ἕως ἂν οὕτω σπαταλᾷς καὶ οὕτω τρυφᾷς, πάντα περιττά. Οὐ
γὰρ τὸ δοῦναι ζητεῖται πολλὰ, ἀλλὰ τὸ μὴ ἔλαττον τῆς οἰκείας
οὐσίας· τοῦτο γὰρ παίζοντός ἐστι. "Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη
ὑμῶν, [l]φησὶ, τὰ ἐπὶ τῆς γῆς." Τί λέγεις; οὐ σὺ εἶπας, ὅτι
[m]ἐτάφητε; ὅτι συνετάφητε; [n]ὅτι περιετμήθητε; ὅτι [o]ἀπεξ- C
εδυσάμεθα τὸ σῶμα τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός; πῶς οὖν [p]πάλιν
λέγεις, "νεκρώσατε;" Μὴ [q]παίζεις; ὡς ὄντων αὐτῶν ἐν [r]ἡμῖν
οὕτω διαλέγῃ; Οὐκ ἔστιν [s]ἐναντιολογία· ἀλλ' ὥσπερ εἴ τις
[t]ἐρρυπωμένον ἀνδριάντα ἀποσμήξας, μᾶλλον δὲ ἀναχαλκεύσας,
καὶ λαμπρὸν δείξας ἄνωθεν, λέγοι μὲν ὅτι κατεπόθη ὁ ἰὸς καὶ
ἀπώλετο, παραινοῖ δὲ πάλιν [v]σπουδάζειν ἀποτίθεσθαι τὸν ἰὸν,
οὐκ ἐναντιολογεῖ· [w]οὐ γὰρ ὃν ἀπέσμηξεν ἰὸν, ἀλλὰ τὸν ἐπιγι-

[c] ὅτε—αὐτοῖς om. A. [d] περίκεινται] τούτοις περίκεινται D. τούτοις περιτιθέασιν B.C.H. Sav. cet. [e] τῆς τοιαύτης] ταύτης τῆς B.C. [f] Haec πάσης—χείρων accesserunt ex A.B.C.D.E. [g] ἡ] τίς ἡ B.C. [h] ἡ om. C. Mox τὸν deest in Sav. cet. invitis libris. [i] αὐθεντείας A.B.C. [k] ἡμετέρας B. [l] φησὶ om. B.C. [m] ἐτάφη D.E. [n] ὅτι περιετμήθητε om. D. [o] ἀπεξεδύσασθε E. [p] πάλιν om. C. Statim ὅτι νεκρώσατε B.C. [q] παίζεις A.B.C.E. παίζῃς Edd. Statim καὶ ὡς E. [r] ὑμῖν E. [s] ἐν ἀντιλογίᾳ C. [t] ῥερυπωμένον A.D.E. Veron. non Cat. [v] σπουδάζειν om. B.C.H. invita Cat. Statim ἀποθέσθαι D. [w] οὐ] οὐδὲ E.

D νόμενον μετὰ ταῦτα παραινεῖ ἀποθέσθαι· [x]οὕτως οὐ τὴν προ-
τέραν νέκρωσιν λέγει, οὐδὲ τὰς πορνείας ἐκείνας, ἀλλὰ τὰς
ἐπιγινομένας ὕστερον. [y]Εἶπεν [z]ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῶν ἡ ζωὴ
αὕτη, ἀλλ' ἑτέρα ἡ ἐν οὐρανοῖς. Εἰπὲ δή μοι· ἐπειδὴ εἶπε,
"Νεκρώσατε ὑμῶν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς," οὐκοῦν καὶ ἡ γῆ
διαβέβληται; [a]ἢ τὰ ἐπὶ γῆς αὐτὰ καλεῖ τὰ ἁμαρτήματα;
"Πορνείαν, ἀκαθαρσίαν," [b]φησί. Παρῆκε τὰ πράγματα, ἃ
E οὐδὲ εἰπεῖν καλὸν, καὶ διὰ τῆς ἀκαθαρσίας ἅπαντα ἐνέφηνε.
"Πάθος, [c]φησὶν, ἐπιθυμίαν κακήν." Ἰδοὺ γενικῶς τὸ πᾶν
εἶπε· πάντα γὰρ ἐπιθυμία κακὴ, βασκανία, ὀργὴ, λύπη. "Καὶ
τὴν πλεονεξίαν, φησὶν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία· [d]διὰ ταῦτα
γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας."
Διὰ πολλῶν ἀπήγαγεν αὐτούς· διὰ τῶν εὐεργεσιῶν τῶν ὑπαρ-
ξασῶν, διὰ τῶν μελλόντων ἐξ ὧν ἀπηλλάγημεν κακῶν, τίνες
F ὄντες, καὶ διὰ τί. [e]Καὶ ὅλα ἐκεῖνα, οἷον, τίνες [f]ἦμεν καὶ ἐν
τίσιν, καὶ ὅτι ἀπηλλάγημεν αὐτῶν, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ, καὶ
ἐπὶ τίσι, ταῦτα ἱκανὰ ἀποστρέψαι· ἀλλὰ πάντων σφοδρότερον
381 τοῦτο, ἀηδὲς μὲν εἰπεῖν, οὐ μὴν ἀνωφελὲς, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμον·
"Δι' ἃ ἔρχεται, φησὶν, ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ [g]ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς
ἀπειθείας." [h]Οὐκ εἶπεν, ἐφ' ὑμᾶς, ἀλλ', "ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς (130)
[i]ἀπειθείας." "Ἐν οἷς καὶ [k]ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε
ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς." Ἐντρεπτικῶς, "ὅτε ἐζῆτε, φησὶν, ἐν αὐτοῖς,"
καὶ μετ' [l]ἐγκωμίων, ὡς νῦν οὐ ζώντων· τότε ἐζῆν. [2]"Νυνὶ δὲ
ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα." Καὶ καθολικῶς ἀεὶ λέγει, καὶ
ἰδικῶς· [m]ταῦτα δέ ἐστι διαθέσεως. "Ὀργὴν, θυμὸν, κακίαν,
B βλασφημίαν, [n]αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. [3]Μὴ
ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους." "Αἰσχρολογίαν, φησὶν, ἐκ τοῦ
στόματος ὑμῶν," ἐμφαντικῶς, ὅτι αὐτὸ ῥυποῖ. "[o]Ἀπεκδυσά-
μενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, [4]καὶ

[2] v. 8. [3] v. 9. [4] v. 10.

[x] οὕτως] + οὐδὲ οὗτος B.C. [y] εἶπεν ὅτι—τὰ ἁμαρτήματα;] ἀλλ' ἰδοὺ, φασὶν αἱρετικοὶ, τὴν δημιουργίαν Παῦλος διαβάλλει· εἶπε γὰρ ἔμπροσθεν, τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ γῆς (μὴ—γῆς om. C.) νῦν (νῦν om. H. Sav. cet.) πάλιν φησὶ, νεκρώσατε οὖν (οὖν om. H. Sav. cet.) ὑμῶν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλλὰ τὰ (τὸ B.) ἐπὶ γῆς (ἀλλὰ—γῆς om. Mor. Ben.) ἐνταῦθα δηλωτικόν ἐστιν ἁμαρτίας, οὐ δημιουργίας διαβολή. οὕτω γὰρ τὰ (τὰ om. B.C.) ἐπὶ γῆς αὐτὰ καλεῖ τὰ ἁμαρτήματα, ἢ τῷ ἀπὸ γεώδους λογισμοῦ καὶ ἐπὶ γῆς ἐνεργεῖσθαι, ἢ τῷ γηΐνους δεικνύναι τοὺς ἁμαρτάνοντας. B.C.H. Sav. cet. [z] ὅτι om. E. [a] ἢ τὰ] εἶτα D.E. Veron. invita Cat. [b] φησὶ om. B. [c] φησὶν om. B.C. [d] διὰ ταῦτα γὰρ] δι' ἃ C. [e] καὶ ὅλα] ὅλα τοίνυν B.C.H. [f] ἦμεν] ὄντες C. [g] ἐπὶ τ. υ. τῆς ἀ. om. B.C. [h] οὐκ] καὶ οὐκ C. οὐκ εἶπεν—ἀπειθείας om. E. [i] ἀπειθείας] + ἵνα μὴ βαρήσῃ B.C. [k] ὑμεῖς] + φησὶ C. φησὶν pro ποτε E. [l] ἐγκωμίου B.C.H. Cat. Sav. cet. [m] ταῦτα] τοῦτο B.C.H. Sav. cet. [n] αἰσχρολογίαν] + φησὶν C. [o] ἐκδυσάμενοι A. Veron.

ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ'
εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν." Ἄξιον ἐνταῦθα ζητῆσαι, τί
δήποτε μέλη καὶ ἄνθρωπον καὶ σῶμα καλεῖ τὸν διεφθαρμένον
βίον, καὶ τὸν ἐνάρετον πάλιν τὸ αὐτό. Καὶ εἰ ὁ ἄνθρωπός
εἰσιν αἱ ἁμαρτίαι, πῶς φησι, "σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ;" C
Ἅπαξ [p] γὰρ εἶπε παλαιὸν ἄνθρωπον, δείξας ὅτι οὐ τοῦτό ἐστιν
ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐκεῖνο. [q] Τῆς οὐσίας ἡ προαίρεσις κυριωτέρα,
καὶ τοῦτο μᾶλλον ἄνθρωπος, ἢ ἐκεῖνο. Οὐ γὰρ ἡ οὐσία ἐμβάλ-
λει εἰς γέενναν, οὐδὲ εἰς βασιλείαν [r] εἰσάγει, ἀλλ' [s] αὐτοὶ οἱ
ἄνθρωποι· καὶ οὐδένα οὔτε φιλοῦμεν, οὔτε μισοῦμεν [t] ᾗ ἄνθρω-
πος, ἀλλ' ᾗ τοιόσδε ᾗ τοιόσδε ἄνθρωπος. Εἰ τοίνυν ἡ μὲν
οὐσία τὸ σῶμά ἐστιν, αὕτη δὲ ἀνυπεύθυνος ἐν ἑκατέροις, πῶς
[v] αὐτὸ κακὸν εἶναί φησι; Τί δέ φησι, "σὺν ταῖς πράξεσι;" D
Τὴν προαίρεσιν μετὰ τῶν ἔργων. Παλαιὸν δὲ αὐτὸν καλεῖ,
τὸ αἰσχρὸν αὐτοῦ βουλόμενος δεῖξαι καὶ τὸ δυσειδὲς καὶ τὸ
ἠσθενηκός· καὶ νέον, ἀντὶ τοῦ, μὴ προσδοκήσητε, φησὶν, ὅτι καὶ
οὗτος τὸ αὐτὸ πείσεται, ἀλλὰ τοὐναντίον· ὅσῳ γὰρ ἂν προΐῃ,
οὐ πρὸς γῆρας ἐπείγεται, ἀλλὰ πρὸς νεότητα μείζονα τῆς προ-
τέρας. Ὅταν γὰρ πλείονα λάβῃ τὴν γνῶσιν, καὶ μειζόνων
ἀξιοῦται, [w] καὶ μᾶλλον ἀκμάζει, μᾶλλον ἰσχύει, οὐκ ἀπὸ τῆς E
νεότητος μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ εἴδους πρὸς ὅ ἐστιν. Ἰδοὺ κτί-
σις ἡ ἀρίστη πολιτεία λέγεται. [x] Κατ' εἰκόνα Χριστοῦ· τοῦτο
γάρ ἐστι, "κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν·" ἐπεὶ καὶ ὁ Χρι-
στὸς οὐ πρὸς γῆρας ἐτελεύτησεν, ἀλλ' οὕτως ἦν καλὸς, ὡς μηδὲ
[y] ἔστιν εἰπεῖν. [5] "Ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περι-
τομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος,
ἀλλὰ τὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσι Χριστός." Ἰδοὺ [z] τρίτον ἐγκώ-
μιον τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅταν μήτε ἔθνους, μήτε ἀξιώματος, F
μήτε προγόνων διαφορὰ ἐπεισέρχηται, ὅταν ἔχῃ τῶν ἔξωθεν
μηδὲν, μηδὲ [a] δέηται τούτων· τοιαῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔξωθεν.
"Περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, δοῦλος, ἐλεύθερος, Ἕλλην," του-
τέστι, προσήλυτος· "καὶ [b] Ἰουδαῖος," ἐκ προγόνων. Ἂν [c] τοῦ-
τον ἔχῃς μόνον, τῶν αὐτῶν ἐπιτεύξῃ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἔχουσιν. 382

[5] v. 11.

[p] γὰρ] νῦν C. [q] τῆς γὰρ οὐσίας A.B.C. τῆς οὐσίας γὰρ H. Sav. cet. γὰρ om. D.E. Cat. Veron. [r] εἰσάγει om. C. [s] αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι] Sic A.B.C.D.H. Cat. αὐτὴ ἡ προαίρεσις Edd. [t] ᾗ] εἰ bis A.B.C.E. [v] αὐτὸ om. B.C.H. Mox λέγει pro φησι iidem. [w] καὶ μᾶλλον ἀκμάζει (+ καὶ Mor. Ben.) μᾶλλον ἰσχύει] καὶ ἀκμάζει (ἀκμάζῃ A.) μᾶλλον ἰσχῦι A.B.C. μᾶλλον ἰσχύει om. Cat. [x] κατ'] καὶ κατ' B.C. [y] ἔστιν] εἶναι B.C.H. Sav. cet. [z] τρίτον] τοῦτο B.C. τὸ H. [a] δέηται] δέδεκταί τι A. [b] Ἰουδαῖος] + ἀντὶ τοῦ B.C.H. + τουτέστιν Sav. cet. invitis libris. [c] τοῦτο C.

“ Ἀλλὰ τὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσι, φησὶ, [d]Χριστός·” πάντα
ὑμῖν ὁ Χριστὸς [e]ἔσται, καὶ ἀξίωμα καὶ γένος, καὶ ἐν πᾶσιν
ὑμῖν αὐτός. Ἢ [f]ἕτερόν φησιν, ὅτι πάντες [g]Χριστὸς εἷς ἐγέ-
νεσθε, σῶμα αὐτοῦ ὄντες. [6]“ Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ
θεοῦ, ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι.” Τὸ εὔκολον δείκνυσι τῆς ἀρετῆς,
[h]καὶ ὥστε καὶ διηνεκῶς αὐτὴν ἔχειν, καὶ ὥστε ὡς μεγίστῳ κόσμῳ
κεχρῆσθαι. Καὶ μετ’ ἐγκωμίου ἡ παραίνεσις· τότε γὰρ μάλιστα
B ἰσχύει. Ἐγένοντο γὰρ ἅγιοι, ἀλλ’ οὐκ ἐκλεκτοί· νυνὶ δὲ [i]καὶ
ἐκλεκτοὶ καὶ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι. “ [k]Σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ.”
Οὐκ εἶπεν [l]ἔλεον, ἀλλ’ ἐμφαντικώτερον διὰ τῶν δύο. [m]Καὶ
οὐκ εἶπεν, ὅτι ὡς ἀδελφοῖς, ἀλλ’ ὡς παισὶ πατέρες. Μὴ γάρ
μοι εἴπῃς, ὅτι ἥμαρτε· διὰ τοῦτο [n]εἶπε σπλάγχνα. Καὶ οὐκ
εἶπεν, [o]οἰκτιρμὸν, ἵνα μὴ ἐκείνους ἐξευτελίσῃ, ἀλλὰ, “ σπλάγχνα
οἰκτιρμοῦ.” “ Χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, [p]πραότητα,
μακροθυμίαν· [7]ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς,
C ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο
ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς.” Πάλιν κατ’ εἶδος λέγει, [q]καὶ ἀεὶ αὐτὸ
ποιεῖ· ἀπὸ χρηστότητος γὰρ ταπεινοφροσύνη, καὶ ἀπὸ ταύτης (131)
μακροθυμία. “ Ἀνεχόμενοι, φησὶν, ἀλλήλων,” τουτέστι, [r]παρα-
πεμπόμενοι. Καὶ ὅρα πῶς αὐτὸ οὐδὲν ἔδειξε, μομφὴν καλέσας,
[s]καὶ εἰπὼν, “ καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν.” Μέγα
τὸ ὑπόδειγμα· ὅπερ ἀεὶ ποιεῖ, ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ προτρέπων
αὐτούς. Μομφήν φησι. Ἐκεῖ μὲν μικρὸν αὐτὸ ἔδειξεν· ὅτε
D δὲ τὸ ὑπόδειγμα παρήγαγεν, ἔπεισεν ὅτι κἂν μεγάλα ἔχωμεν
ἐγκαλεῖν, δεῖ χαρίζεσθαι. Τὸ γὰρ, “ καθὼς ὁ Χριστὸς,” τοῦτο
σημαίνει· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ’ ὅτι καὶ ἐξ ὅλης καρδίας·
καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ’ ὅτι καὶ φιλεῖν δεῖ. [t]Ὁ γὰρ Χριστὸς
εἰσαχθεὶς εἰς τὸ μέσον, πάντα εἰσάγει ταῦτα· καὶ ὅτι κἂν
μεγάλα ᾖ, κἂν μὴ προηδικηκότες τύχωμεν, κἂν ἡμεῖς μὲν μεγά-
λοι, ἐκεῖνοι δὲ μικροὶ, κἂν μέλλωσιν ὑβρίζειν ἡμᾶς καὶ μετὰ
ταῦτα, καὶ ὅτι τὴν ψυχὴν δεῖ ὑπὲρ αὐτῶν θεῖναι· τὸ γὰρ,
καθὼς, ταῦτα ἀπαιτεῖ· καὶ ὅτι οὐδὲ μέχρι θανάτου μόνον
E στῆναι δεῖ, ἀλλ’, εἰ δυνατὸν, καὶ μετὰ ταῦτα. [8]“ Ἐπὶ πᾶσι
δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος.”

6 v. 12. 7 v. 13. 8 v. 14.

d Χριστὸς] + τουτέστι B.C.H. Sav. cet. e ἔστω E. Veron. ἐστιν Cat. f ἕτερον] + τι B.C.E.H. Sav. cet. g Χριστὸς εἷς] εἷς Χριστὸς D. εἰς Χριστὸν Cat. h καὶ om. B.C.H. Sav. cet. i καὶ om. B. k σπλάγχνα] + φησὶν D.E. Cat. l ἔλεος D. m καὶ οὐκ εἶπεν ὅτι (ὅτι om. E.) ὡς ἀδελφοῖς (+ οὕτω διατίθεσθαι δεῖ Sav. cet.)] δηλῶν ὅτι οὕτω διατίθεσθαι δεῖ, οὐχ ὡς ἀδελφοὶ (ἀδελφοῖς C.) B.C.H. n εἶπον B.C. o οἰκτιρμῶν A. et ante corr. C. p πραότητα om. E. q Haec καὶ ἀεὶ αὐτὸ ποιεῖ sunt in nostris omnibus, non in Editis. r παραδεχόμενοι B.C. s καὶ εἰπὼν] εἶτα ἐπάγει B.C.H. Sav. cet. t ὁ Χρ. γὰρ E.

Ὁρᾷς ὅτι τοῦτο λέγει; Ἐπειδὴ [v]γὰρ ἔνι χαριζόμενον μὴ
φιλεῖν, ναὶ, φησὶ, καὶ φιλεῖν, καὶ ὁδὸν δείκνυσι, δι' ἧς δυνατὸν
χαρίζεσθαι. Ἔστι γὰρ καὶ χρηστὸν εἶναί τινα, καὶ πρᾶον καὶ
ταπεινόφρονα καὶ μακρόθυμον, καὶ μὴ ποθεῖν. Διὸ ἀρχόμενος
εἶπε, "σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ," καὶ ἀγάπην, καὶ ἔλεον. "Ἐπὶ
πᾶσι [w]δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειό- F
τητος." Ὃ δὲ θέλει εἰπεῖν, τοῦτό ἐστιν· ὅτι οὐδὲν ἐκείνων
ὄφελος· διαλύεται γὰρ πάντα ἐκεῖνα, ἂν μὴ μετὰ ἀγάπης γίνη-
ται. Πάντα ἐκεῖνα αὕτη συσφίγγει· ὅπερ ἂν [x]εἴπῃς ἀγαθὸν,
ταύτης ἀπούσης, οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ διαρρεῖ. Καὶ ὃν τρόπον
ἐπὶ πλοίου, κἂν μεγάλα ᾖ τὰ σκεύη, [y]τὰ δὲ ὑποζώματα μὴ ᾖ, 383
οὐδὲν ὄφελος· καὶ ἐπὶ οἰκίας, ἐὰν μὴ ὦσιν αἱ ἱμαντώσεις· καὶ
ἐπὶ σώματος, κἂν μεγάλα ᾖ τὰ ὀστᾶ, [z]οἱ σύνδεσμοι ἐὰν μὴ
ὦσιν, οὐδὲν [a]ὄφελος. Οἷα γὰρ ἐάν τις ἔχῃ κατορθώματα,
πάντα φροῦδα, ἀγάπης μὴ οὔσης. Οὐκ εἶπεν, ὅτι κορυφή
ἐστιν, ἀλλ' ὃ μεῖζόν ἐστι, σύνδεσμος· ἀναγκαιότερον τοῦτο, ἢ
ἐκεῖνο. Κορυφὴ μὲν γὰρ ἐπίτασις τελειότητος, σύνδεσμος δὲ
συγκράτησις τῶν τὴν τελειότητα ποιούντων, ὡσανεὶ ἡ ῥίζα. B

9 "Καὶ ἡ [b]εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν,
εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν [c]σώματι ἑνί· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε." Ἡ
εἰρήνη τοῦ θεοῦ, ἡ πεπηγυῖα καὶ βεβαία αὕτη ἐστίν. Ἂν μὲν
δι' ἄνθρωπον ἔχῃς εἰρήνην, ταχέως διαλύεται· [d]ἐὰν δὲ διὰ τὸν
θεὸν, οὐκέτι. Καίτοι τὸ καθολικὸν εἶπε, τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ
πάλιν ἐπὶ τὸ ἰδικὸν ἔρχεται. Ἔστι γὰρ καὶ ἄμετρος ἀγάπη,
οἷον, [e]ὅταν ἀπὸ πολλῆς τις ἀγάπης ἐγκαλῇ εἰκῇ, καὶ μάχας
ἔχῃ καὶ ἀποστρέφηται. Οὔ, φησὶν, οὐ τοῦτο βούλομαι· [f]μὴ C
ὑπερσυντελικῶς, ἀλλ' ὡς ἐποίησεν εἰρήνην πρὸς ὑμᾶς ὁ θεὸς, οὕτω
καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε. [g]Πῶς ἐποίησεν; [h]Αὐτὸς θελήσας, οὐ παρ'
[i]ὑμῶν τι λαβών. Τί ἐστιν, "Ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν
ταῖς καρδίαις ὑμῶν;" Ἐὰν μάχωνται λογισμοὶ δύο, μὴ στήσῃς
τὸν θυμὸν, μὴ στήσῃς τὴν ἐπήρειαν κατέχουσαν τὸ βραβεῖον,
ἀλλὰ τὴν εἰρήνην. Οἷον, ἔστω τις ὑβρισθεὶς ἀδίκως· ἀπὸ τῆς
ὕβρεως [k]ἐτέχθησαν δύο λογισμοὶ, ὁ μὲν κελεύων [l]ἀμύνασθαι, ὁ D

9 v. 15.

[v] γὰρ om. B.C. [w] δὲ om. C. [x] εἴπῃς pro εἴποις A.B.C.D.E. Cat. [y] τὰ δὲ] Sic A.B.C.E. καὶ τὰ Edd. [z] οἱ] + δὲ Edd. δὲ om. C.D.E. Cat. Mox ἐὰν accessit ex D.E.H. Cat. [a] ὄφελος] + οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν E. [b] εἰρήνη] + φησὶ A.D.E. [c] στόματι A. [d] ἐὰν] ἂν C.D.E. [e] ὅταν om. E. Mox ἐγκαλεῖ .. ἔχει .. ἀποστρέφεται idem. ἀποστρέφεται ante corr. A. [f] μὴ ὑπερσυντελικῶς] Sic E. μὴ ὑπερσυντέλικος (vel –ελικὸς) A.B.C.D.H. In Editis haec desunt. [g] πῶς] + δὲ B.C.H. Sav. cet. [h] αὐτὸς om. C. [i] ἡμῶν A.H. Mor. Ben. [k] ἐτέθησαν D. Statim δύο λ. pro λ. δύο A.B.D.E. Cat. [l] ἀμύνεσθαι E. Cat.

δὲ ἐνεγκεῖν, καὶ παλαίουσιν ἀλλήλοις. Ἐὰν ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ
[m]ἑστήκῃ μέση βραβεύουσα, τῷ κελεύοντι φέρειν δίδωσι τὸ
βραβεῖον, [n]καὶ καταισχύνει ἐκεῖνον. Πῶς; Πείθουσα ὅτι ὁ
θεὸς εἰρήνη ἐστὶν, ὅτι εἰρήνευσεν ἡμῖν. Οὐχ ἁπλῶς δείκνυσι
πολὺν τὸν ἀγῶνα τοῦ πράγματος. Μὴ θυμὸς, φησὶ, βρα-
βευέτω, μὴ φιλονεικία, μὴ ἀνθρωπίνη εἰρήνη· [o]ἡ γὰρ ἀνθρωπίνη
εἰρήνη ἐκ τοῦ [p]ἀμύνεσθαι γίνεται, ἐκ τοῦ μηδὲν πάσχειν δεινόν.
E Ἀλλ' οὐ ταύτην βούλομαι, φησὶν, ἀλλ' ἐκείνην, ἣν [q]καὶ ἀφῆκεν
αὐτός. Στάδιον ἔνδον ἐποίησεν ἐν τοῖς λογισμοῖς, καὶ ἀγῶνα καὶ
ἄθλησιν καὶ βραβευτήν. Εἶτα πάλιν προτροπή· "εἰς [r]ἣν ἐκλήθη-
τε," φησί· τουτέστιν, ἐφ' ᾗ ἐκλήθητε. Ἀνέμνησεν ὅσων ἀγαθῶν
αἰτία ἡ εἰρήνη. Διὰ ταύτην σε ἐκάλεσεν, ἐπὶ [s]ταύτῃ ἐκάλεσεν,
ὥστε [t]ἀξιόπιστον ἀναδέξασθαι τὸ βραβεῖον. Διὰ τί γὰρ ἓν σῶμα
ἐποίησεν; οὐχ ἵνα αὕτη κρατῇ; οὐχ ἵνα ἀφορμὴν ἔχωμεν τοῦ εἰ-
F ρηνεύειν; Διὰ τί πάντες ἓν σῶμά ἐσμεν; [v]πῶς δὲ ἓν σῶμά ἐσμεν; (132)
Διὰ τὴν εἰρήνην σῶμα ἕν ἐσμεν, καὶ διὰ τὸ σῶμα ἓν εἶναι, εἰρη-
νεύομεν. Διὰ τί δὲ οὐκ εἶπεν, ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ νικάτω, ἀλλὰ,
"βραβευέτω;" Ἀξιοπιστοτέραν αὐτὴν ἐποίησε. Τὸν πονηρὸν
λογισμὸν οὐκ ἀφῆκεν αὐτῇ προσπαλαίειν, ἀλλὰ [w]κατώτερον
ἑστάναι. Καὶ [x]τὸ τοῦ βραβείου ὄνομα ἐπῆρε τὸν ἀκροατήν·
384 ἂν γὰρ δῷ βραβεῖον τῷ ἀγαθῷ λογισμῷ, ὅσα ἂν ἀναισχυντῇ
ἐκεῖνος, οὐδὲν ὄφελος λοιπόν. Ἄλλως δὲ ἐκεῖνος [y]εἰδὼς, ὅτι
ὅσα ἂν ἐργάσηται, οὐ λήψεται τὸ βραβεῖον· ὅσα ἂν [z]πνεύσῃ,
καὶ ἐπιχειρήσῃ σφοδρότερον προσβαλεῖν· ἅτε [a]ἀνόνητα πονῶν
ἀποστήσεται. Καὶ καλῶς προσέθηκε, "καὶ εὐχάριστοι γί-
νεσθε." [b]Τοῦτο γάρ ἐστιν εὐχάριστον εἶναι, καὶ σφόδρα ἐν-
τρεπτικῶς, τὸ ὁμοίως κεχρῆσθαι τοῖς ὁμοδούλοις, ὥσπερ αὐτῷ
ὁ θεὸς, τὸ εἴκειν τῷ δεσπότῃ, τὸ πείθεσθαι, τὸ ὑπὲρ πάντων
B χάριν ὁμολογεῖν, κἂν ὑβρίσῃ τις, κἂν πλήξῃ. Οὐ γὰρ δὴ ὁ τῷ
θεῷ χάριν [c]ὁμολογῶν, ὑπὲρ ὧν ἔπαθε, τὸν ποιήσαντα [d]ἀμυνεῖ-
ται· ὡς ὅγε ἀμυνόμενος οὐχ ὁμολογεῖ χάριν. Ἀλλὰ μὴ κατ'
ἐκεῖνον τὸν τὰ ἑκατὸν [e]δηνάρια γενώμεθα, ἵνα μὴ ἀκούσωμεν,
[10]"Πονηρὲ δοῦλε·" οὐδὲν γὰρ τῆς ἀχαριστίας ταύτης χεῖρον.
Ὥστε ἀχάριστοι οἱ ἀμυνόμενοι.

10 Matth. xviii. 32.

[m] ἑστήκει A. ἑστήκοι Cat. Statim μέση βρ. A.B.D.E. βρ. μέση C. Cat. μέση deest in Edd. [n] καὶ κ. ἐκεῖνον om. C. [o] ἡ γὰρ ἀ. εἰρήνη in marg. habet B. [p] ἀμύνεσθαι B.C.E. ἀμύνασθαι Edd. [q] καὶ] ὁ Χριστὸς B.C.H. Sav. cet. [r] ἣν] + καὶ A.C. [s] ταύτην D.E. [t] ἀξιοπίστως Cat. [v] πῶς—ἐσμεν om. B. [w] κάτω B.C.H. [x] τῷ... ὀνόματι B.C.E. et ex corr. D. [y] εἰδὼς] + ἣν Edd. ἣν om. A.B.C.D.E. [z] σπεύσῃ E. [a] ἀνόητα A.H. Mor. Ben. [b] τούτῳ A. [c] ὁμολογεῖν ante corr. A. [d] ἀμύνεται D.E. [e] δηνάρια] + ὀφείλοντα E. Veron. Sav. Mor.

Διὰ τί δὲ ἐπὶ τὴν πορνείαν [f]πρώτην ἦλθεν; εἰπὼν γὰρ,
"Νεκρώσατε ὑμῶν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς," [g]εὐθύς φησι,
"πορνείαν," καὶ τοῦτο σχεδὸν πανταχοῦ ποιεῖ. Ὅτι μάλιστα C
τοῦτο κρατεῖ τὸ πάθος· καὶ γὰρ [h]καὶ ἐν τῇ πρὸς [i]Θεσσαλονι-
κεῖς γράφων, τοῦτο ἐποίησε. Καὶ τί θαυμαστόν; ὅπου γε
καὶ [k]Τιμοθέῳ φησὶ, [11]"Σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει" καὶ πάλιν ἀλ-
λαχοῦ, "Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμὸν, οὗ
χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον." "Νεκρώσατε, φησὶ, τὰ μέλη
ὑμῶν." Τὸ νεκρὸν ἴστε οἷόν ἐστι, μισητὸν, βδελυκτὸν, διαρ-
ρέον. Ἂν νεκρώσῃς, οὐ μένει νεκρὸν, ἀλλὰ φθείρεται εὐθέως,
καθάπερ [l]τὸ σῶμα. Σβέσον οὖν τὴν θερμότητα, καὶ [m]οὐδὲν
νεκρὸν μένει. Δείκνυσιν αὐτὸν τοῦτο ἐργαζόμενον, ὅπερ ὁ
Χριστὸς ἐπὶ τοῦ λουτροῦ. Διὰ τοῦτο καὶ μέλη καλεῖ· καθά- D
περ ἀριστέα τινὰ εἰσάγων, καὶ εἰς μείζονα ἄγων ἔμφασιν. Καὶ
καλῶς εἶπε, "τὰ ἐπὶ τῆς γῆς·" ἐνταῦθα γὰρ μένει, καὶ ἐνταῦθα
φθείρεται, πολλῷ μᾶλλον τῶν μελῶν τούτων. Ὥστε οὐχ οὕτω
τὸ σῶμά ἐστιν [n]ἀπὸ γῆς, ὡς ἡ ἁμαρτία γηΐνη· τοῦτο μὲν γὰρ
καὶ καλὸν φαίνεταί ποτε, ἐκεῖνα δὲ οὐδέποτε. Καὶ πάντων
τῶν ἐπὶ γῆς ἐπιθυμεῖ ταῦτα τὰ μέλη. Ἂν ὀφθαλμὸς ᾖ τοιοῦ-
τος, οὐχ ὁρᾷ τὰ [o]ἐν οὐρανοῖς· ἂν ἀκοὴ, ἂν χεὶρ, ἂν ὁτιοῦν E
[p]εἴπῃς μέλος. Ὀφθαλμὸς σώματα ὁρᾷ καὶ κάλλη καὶ [q]χρή-
ματα, ταῦτα τὰ ἀπὸ γῆς, τούτοις τέρπεται· ἡ ἀκοὴ μέλει μαλ-
θακῷ, κιθάρᾳ καὶ σύριγγι καὶ αἰσχρολογίᾳ· ταῦτα δὲ περὶ γῆν.
Ἐπειδὴ οὖν ἔστησεν αὐτοὺς ἄνω παρὰ τὸν θρόνον, τότε φησὶ,
"Νεκρώσατε τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς." Οὐ γὰρ ἔνι
στῆναι ἄνω μετὰ τούτων τῶν μελῶν· οὐκ ἔνι [r]γὰρ ἐκεῖ, εἰς ὃ
ἐνεργεῖν δεῖ. Καὶ οὗτος ὁ [s]πηλὸς χείρων ἐκείνου. Ἐκεῖνος F
μὲν γὰρ ὁ πηλὸς γίνεται χρυσός· [12]"Δεῖ γὰρ, φησὶ, τὸ φθαρ-
τὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν·" οὗτος δὲ ὁ πηλὸς οὐκέτι
[t]ἀναχωνευθῆναι δύναται. Ὥστε ταῦτα μᾶλλον ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ 385
ἐκεῖνα. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ἀπὸ γῆς, ἀλλὰ, "τὰ ἐπὶ τῆς
γῆς·" ἔνι γὰρ ταῦτα μὴ εἶναι [v]ἐπὶ γῆς. Ταῦτα μὲν γὰρ
ἀνάγκη ἐπὶ γῆς εἶναι, ἐκεῖνα δὲ οὐκέτι ἀνάγκη. Ὅταν γὰρ
ἀκοὴ μηδὲν ἀκούῃ τῶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ τῶν ἐν [w]τοῖς οὐρανοῖς

[11] 1 Tim. v. 22. Hebr. xii. 14. [12] 1 Cor. xv. 53.

[f] πρῶτον C. [g] εὐθέως E. Mox clausulam ὅτι μάλιστα—πάθος ante illam καὶ τοῦτο—ποιεῖ transp. idem. [h] καὶ om. B.C. [i] Θεσσαλονικέας A.C.E. [k] Τιμοθέῳ] + γράφων D.E. [l] τὸ om. A. [m] οὐδὲν om. Veron. Mor. Ben. [n] ἀπὸ τῆς γῆς E. [o] ἐν τοῖς οὐρανοῖς E. [p] εἴπῃς pro εἴποις A.B.C.D.E. [q] χρήματα] σχήματα H(?). Mor. Ben. [r] γὰρ om. B.C. [s] πηλὸς χείρων ἐκείνου] Sic Edd. πηλοῦ χείρων A.B.C.D.E. [t] ἄνω χωνευθῆναι B. [v] ἐπὶ A.B.C.D.E. ἀπὸ Edd. [w] τοῖς assumtum ex B.C.D.E.

λαλουμένων, ὅταν ὀφθαλμὸς μηδὲν ὁρᾷ τῶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ τῶν
ἄνω, οὐκ ἐπὶ γῆς ἐστιν· ὅταν τὸ στόμα μηδὲν φθέγγηται τῶν
B ἐνταῦθα, οὐκ ἐπὶ γῆς ἐστιν· ὅταν ἡ χεὶρ μηδὲν πράττῃ τῶν
πονηρῶν, [x]οὐκ ἔστι τῶν ἐπὶ γῆς [y]ταῦτα, ἀλλὰ τῶν ἐν [z]τοῖς οὐ-
ρανοῖς. Τοῦτο καὶ ὁ Χριστός φησιν, [13]“[a]Ἐὰν ὁ ὀφθαλμός
σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζῃ σε,” τουτέστιν, ἐὰν ἀκολάστως ὁρᾷς,
“ἔκκοψον αὐτόν·” τουτέστι, τὸν λογισμὸν τὸν [b]πονηρόν. Ἐμοὶ
δὲ δοκεῖ πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, [c]ἐπιθυμίαν ταὐτὸ λέγειν,
τὴν πορνείαν, διὰ πάντων τούτων ἀπάγων ἡμᾶς τοῦ πράγμα-
τος. Πάθος γὰρ ὄντως τοῦτό ἐστι· καὶ καθάπερ τὸ σῶμα
πάσχει, ἢ πυρέττει ἢ τραυματίζεται, οὕτω καὶ τοῦτο. Καὶ
C οὐκ εἶπεν, ἐπίσχετε, ἀλλὰ, “νεκρώσατε,” ὥστε μηδὲ ἀναστῆ-
ναι λοιπόν· καὶ, “[d]ἀπόθεσθε.” Τὸ νεκρούμενον ἀποτιθέμεθα·
οἷον, τύλοι ἂν ὦσιν ἐν τῷ σώματι, τὸ σῶμα νεκρόν ἐστι, καὶ
ἀποτιθέμεθα αὐτό. Ἀλλ' ἐὰν μὲν ζῶν κόψῃς, ἀλγηδόνα παρ-
έχει· [e]ἂν δὲ νενεκρωμένον, οὐδὲ [f]αἰσθανόμεθα. Οὕτω δὴ καὶ (133)
ἐπὶ τῶν παθῶν· ἀκάθαρτον ποιεῖ τὴν ψυχὴν, παθητὴν ποιεῖ
τὴν ψυχὴν τὴν ἀθάνατον. Πῶς [g]εἰδωλολατρεία εἴρηται ἡ
πλεονεξία, πολλάκις εἰρήκαμεν. Τὰ τυραννοῦντα γὰρ [h]μά-
D λιστα τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ταῦτά ἐστι, πλεονεξία, καὶ
ἀκολασία, καὶ ἐπιθυμία κακή. “Δι' ἃ ἔρχεται, φησὶν, ἡ ὀργὴ
τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας.” Υἱοὺς ἀπειθείας λέγει,
ἀποστερῶν αὐτοὺς συγγνώμης, καὶ δεικνὺς ὅτι παρὰ τὸ μὴ πει-
σθῆναι ἐν τούτοις εἰσίν. “Ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς, φησὶ, περιεπατή-
σατέ ποτε,” [i]καὶ ἐπείσθητε. Δείκνυσιν αὐτοὺς ἔτι ἐν αὐτοῖς,
καὶ [k]ἐγκωμιάζει λέγων· “Νυνὶ δὲ καὶ ὑμεῖς ἀπόθεσθε τὰ
πάντα, ὀργὴν, θυμὸν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν.”
E [l]Ἀλλ' ἐφ' ἑτέρους προάγει τὸν λόγον. [m]Πάθους καὶ βλα-
σφημίας τὰς λοιδορίας λέγει, καθάπερ [n]ἀπὸ τοῦ θυμοῦ τὴν
πονηρίαν λέγει. Ἀλλαχοῦ δὲ ἐντρεπτικῶς, [14]“Ὅτι ἀλλήλων
ἐσμὲν μέλη.” [o]Ὥσπερ δημιουργοὺς αὐτοὺς κατασκευάζει τῶν
ἀνθρώπων, [p]τὸν μὲν ῥιπτούντων, τὸν δὲ δεχομένων. Εἶπεν

13 Matth. v. 29. 14 Ephes. iv. 25.

x οὐκ] ὥστε οὐκ B.C. y ταῦτα accessit ex A.B.C.D.E. z τοῖς om. C. a ἐὰν] + οὖν A. b πονηρὸν omnes. πονηροῦ Veron. Sav. c ἐπιθ.] καὶ ἐπιθ. E. et ex corr. D. Statim ταὐτὸ B.C.H. τοῦτο Edd. d ἀποθέσθαι A.D.E. e ἂν] ἐὰν A.C. f αἰσθανόμεθα] Sic B.C.D.E. ἀλγυνόμεθα Edd. g εἰδωλολατρία A.B.C. Veron. h μάλιστα om. E. i καὶ ἐπείσθητε] ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς B.C.H. k ἐγκωμιάζει] + οὕτω B.H. Sav. cet. l ἀλλ'] οὐκ ἐπ' αὐτοὺς, ἀλλ' B.C.H. Sav. cet. Post λόγον iidem addunt ὥστε μὴ πλῆξαι. m πάθους (πάθη Veron.) καὶ βλ.] Sic A.D.E. Veron. βλ. δὲ B.C. καὶ βλ. δὲ Sav. cet. n ἀπὸ τοῦ θυμοῦ (τοῦ θεοῦ μου A.) τὴν π. λέγει (λέγει om. E.)] θυμὸν τὴν π. καλεῖ B.C.H. Sav. cet. o ὥσπερ] καὶ ὥσπερ B.C.H. p τὸν] τῶν bis B.C.

[q]αὐτοῦ τὰ μέλη, ἐνταῦθα [r]ὅλον φησίν. Εἶπεν αὐτοῦ τὴν καρ-
δίαν, τὸν θυμὸν, τὸ στόμα, τὴν βλασφημίαν, τοὺς ὀφθαλμοὺς,
τὴν πορνείαν, τὴν πλεονεξίαν, χεῖρας καὶ πόδας, ψεῦδος, τὴν
διάνοιαν αὐτὴν, καὶ τὸν νοῦν τὸν παλαιόν. [s]Μίαν ἔχει μορφὴν
βασιλικὴν τὴν τοῦ Χριστοῦ. [t]Ἐδόκουν μοι ἐξ ἐθνῶν εἶναι F
μᾶλλον [v]οὗτοι. Καθάπερ γὰρ ἡ γῆ ψάμμος οὖσα, [w]κἂν ἡ
μὲν μείζων, ἡ δὲ ἐλάττων ᾖ, τὴν οἰκείαν [x]ἀπώλεσε πρότερον
μορφὴν, ὕστερον δὲ χρυσῆ γίνεται· [y]καὶ καθάπερ τὰ ἔρια, οἷα
ἂν ᾖ, ἑτέραν δέχεται ὄψιν, καὶ τὴν προτέραν ἔκρυψεν· οὕτω δὴ 386
καὶ ὁ πιστός. "Ἀνεχόμενοι, φησὶν, ἀλλήλων." Ἔδειξε τὸ
δίκαιον· [z]ἀνέχῃ ἐκείνου, καὶ ἐκεῖνός σου· ὅπερ ἐν τῇ πρὸς Γα-
λάτας [a]φησὶν, [15]"Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε." "Καὶ
εὐχάριστοι, φησὶ, γίνεσθε." Μάλιστα [b]γὰρ τοῦτο πανταχοῦ
ζητεῖ, [c]τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν.

[d]Εὐχαριστῶμεν τοίνυν ἐν πᾶσιν, ὅπερ ἂν γένηται· τοῦτο
γὰρ εὐχαριστία. Τὸ μὲν γὰρ ἐν τῇ εὐπραγίᾳ τοῦτο ποιεῖν, οὐ
μέγα· αὐτὴ γὰρ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐπὶ τοῦτο ὠθεῖ· ὅταν B
δὲ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ὄντες εὐχαριστῶμεν, τότε ἐστὶ θαυμαστόν.
Ὅταν γὰρ ἐφ' οἷς ἕτεροι [e]βλασφημοῦσι καὶ ἀποδυσπετοῦσιν,
ἡμεῖς εὐχαριστῶμεν, ὅρα πόση ἡ φιλοσοφία. Πρῶτον, τὸν
θεὸν [f]ηὔφρανας· δεύτερον, τὸν διάβολον κατῄσχυνας· τρίτον,
καὶ τὸ γενόμενον οὐδὲν ἀπέφηνας· ὁμοῦ γὰρ σύ [g]τε εὐχαριστεῖς,
καὶ ὁ θεὸς τὴν ὀδύνην ὑποτέμνεται, καὶ ὁ διάβολος ἀφίσταται.
Ἂν μὲν [h]γὰρ ἀποδυσπετήσῃς, ἅτε ἀνύσας ὅπερ ἤθελεν, ἐφέ-
στηκε, καὶ ὁ θεὸς ἅτε βλασφημηθεὶς, ἐγκαταλιμπάνει, καὶ ἐπι-
τείνεται τὸ δεινόν· ἐὰν δὲ εὐχαριστήσῃς, ἅτε μηδὲν ὠφελῶν, C
ἀφίσταται, καὶ ὁ θεὸς ἅτε τιμηθεὶς, ἀντιτιμᾷ μειζόνως· καὶ οὐκ
ἔστιν [i]ἄνθρωπον εὐχαριστοῦντα ἐπὶ τοῖς κακοῖς αἰσθέσθαι τῶν

15 Gal. vi. 2.

[q] αὐτοῦ] ἐκεῖ A.B.C.H. Sav. cet. [r] ὅλον] Sic Reg. 1017. ὅλην A.D.E. ὅλα Veron. ὅλον φησίν. εἶπεν αὐτοῦ τὴν κ. τὸν θ.] πάντα φησὶ, τὸν θυμὸν λέγων B.C. πάντα, φησὶ, τὴν κ. τὸν θ. Sav. cet. τὸ ante στόμα om. B. [s] μίαν —Χριστοῦ om. B.C.H. [t] δοκοῦσι B.C.H. Sav. cet. [v] οὗτοι] + πρὸς οὓς καὶ ἀποτείνεται, δεικνὺς ὅτι μίαν ἔχει μορφὴν βασιλικὴν τὰ μέλη, κἂν ὁ μὲν μείζων (+ ᾖ Sav. cet.) ὁ δὲ ἐλάττων ᾖ (ᾖ om. Sav. cet.) B.C.H. Sav. cet. [w] κἂν ἡ (ὁ bis A.)—ᾖ om. B.C.H. Sav. cet. [x] ἀπώλεσεν Reg. 1017. ἀπώλεσαν A.D.E. Veron. ἀπολλῦσα B.C.H. Sav. cet. Mox δὲ om. B.C.H. Sav. cet. [y] καὶ] ᾗ B. [z] ἀνέχῃ] Sic A.B.C.D.E. ἀνέχου σὺ Edd. [a] φησὶν] λέγει B.C. [b] γὰρ] μὲν C.H. Sav. cet. γὰρ om. B. Statim τοῦτο π. pro π. τοῦτο omnes. [c] τὸ κ. τῶν ἀ.] τὸ κ. γὰρ τῶν ἀ. τοῦτό ἐστιν C.E. τὸ κ. τῶν ἀ. γὰρ τοῦτό ἐστιν B.H. Sav. cet. [d] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς ἐν πᾶσιν εὐχαριστίας, καὶ ἐν τοῖς ἀνιαροῖς· καὶ ὅτι πρὸς τὸν θεὸν δεῖ καταφεύγειν, καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐκκαλεῖσθαι βοήθειαν, καὶ μὴ πρὸς μάντεις καὶ γραΐδια. Veron. [e] βλασφημῶσι καὶ ἀποδυσπετῶσιν D.E. [f] εὔφρανας A.B.C.E. [g] τε om. D. [h] γὰρ om. A. [i] ἄνθρωπον om. B.C. Mox αἰσθάνεσθαι E.

κακῶν. Χαίρει γὰρ ἡ ψυχὴ ἅτε κατορθοῦσα, εὐθέως [k]φαιδρὸν
τὸ συνειδὸς, γάννυται τοῖς ἐγκωμίοις τοῖς ἑαυτῆς· τὴν δὲ φαι-
δρὰν οὐκ ἔνι σκυθρωπὴν εἶναι. Ἐκεῖ δὲ μετὰ τῆς συμφορᾶς καὶ
τὸ συνειδὸς ἐπίκειται μαστίζον· ἐνταῦθα δὲ στεφανοῖ καὶ ἀνα-
κηρύττει. Οὐδὲν τῆς γλώττης ἐκείνης ἁγιώτερον τῆς ἐν τοῖς
D κακοῖς εὐχαριστούσης τῷ θεῷ· ὄντως τῆς τῶν μαρτύρων οὐδὲν
ἀποδεῖ· [l]ὁμοίως καὶ αὕτη κἀκεῖνος στεφανοῦται. Καὶ γὰρ καὶ
ταύτῃ ἐφέστηκε δήμιος ἀναγκάζων ἀρνήσασθαι τὸν θεὸν διὰ τῆς
βλασφημίας, ἐφέστηκεν ὁ διάβολος [m]δημίοις λογισμοῖς κατα-
ξαίνων, ἀθυμίαις σκοτῶν. Ἂν τοίνυν ἐνέγκῃ [n]τὰς ἀλγηδόνας,
καὶ εὐχαριστήσῃ, μαρτυρίου στέφανον [o]ἔλαχεν. Οἷον, τὸ
παιδίον νοσεῖ, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ; [p]Τοῦτο αὐτῇ στέφανος.
Πόσης βασάνου [q]οὐ χείρων ἡ ἀθυμία; [r]ἀλλ' οὐκ ἀναγκάζει
ῥῆμα ἐκβαλεῖν πικρόν. Ἀποθνήσκει· [s]πάλιν ηὐχαρίστησε;
E Γέγονε [t]θυγάτηρ τοῦ Ἀβραάμ. Εἰ γὰρ μὴ τῇ ἰδίᾳ ἔσφαξε
χειρὶ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ θυσίᾳ ἥσθη, ὅπερ ἴσον ἐστίν· [v]οὐκ ἠγανά-
κτησε λαμβανομένου τοῦ δώρου. Πάλιν ἐνόσησεν· [w]οὐκ ἐποί-
ησε περίαπτα; Μαρτύριον [x]αὐτῇ λογίζεται· κατέθυσε γὰρ τὸν
υἱὸν τῇ γνώμῃ. Τί γὰρ, εἰ καὶ μηδὲν ὠφελεῖ ἐκεῖνα, ἀλλ'
ἀπάτης ἐστὶ καὶ χλεύης; ἀλλ' ὅμως ἦσαν [y]οἱ πείθοντες ὅτι
ὠφελεῖ· καὶ εἵλετο μᾶλλον νεκρὸν τὸ παιδίον ἰδεῖν, ἢ εἰδωλο- (134)
F λατρείας ἀνασχέσθαι. Ὥσπερ οὖν [z]αὕτη μάρτυς, ἄν τε ἐφ'
ἑαυτῆς, ἄν τε ἐπὶ τοῦ παιδὸς ἐργάζηται τοῦτο, ἄν τε ἐπὶ τοῦ
ἀνδρὸς, ἢ ἑτέρου τινὸς τῶν φιλτάτων· οὕτως ἡ ἑτέρα [a]εἰδωλο-
λάτρις. Δῆλον γὰρ ὅτι ἔθυσεν ἄν, εἰ ἦν θῦσαι· μᾶλλον δὲ ἤδη
387 ἐποίησε τὸ τῆς θυσίας. Τὰ γὰρ περίαπτα, κἂν μυρία φιλοσο-
φῶσιν οἱ ἐκ τούτων χρηματιζόμενοι, λέγοντες ὅτι τὸν θεὸν κα-
λοῦμεν, καὶ οὐδὲν πλέον ποιοῦμεν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ Χρι-
στιανή ἐστι, [b]φησὶν, ἡ γραῦς καὶ πιστὴ, εἰδωλολατρεία τὸ
πρᾶγμά ἐστι. Πιστὴ εἶ; σφράγισον· εἰπὲ, τοῦτο ἔχω τὸ
ὅπλον μόνον, τοῦτο τὸ φάρμακον· ἄλλο δὲ οὐκ οἶδα. Εἰπέ
μοι, ἐὰν προσελθὼν ἰατρὸς, καὶ τὰ τῆς ἰατρικῆς φάρμακα
ἀφεὶς, ἐπᾴδῃ, τοῦτον ἰατρὸν ἐροῦμεν; Οὐδαμῶς· τὰ γὰρ τῆς
ἰατρικῆς οὐχ ὁρῶμεν φάρμακα. Οὕτως οὐδὲ ἐνταῦθα τὰ τοῦ

[k] φαιδρὸν] + ἔχει A.B.C.H. Sav. cet. [l] ὁμοίως] + δὲ D.E. [m] δημίοις] ὡς δημίοις B. [n] τὰς ἀλγ.] τὰς ἀλγ. τις A.B.H. Sav. cet. τις τὰς ἀλγ. C. [o] ἔλαβεν B.C. [p] τοῦτο αὐτῇ στέφανος om. A. Veron. [q] οὐ om. A.B.C. [r] ἀλλ' οὐκ ἀναγκάζει] ἀναγκάζουσα B.C. ἂν ἀναγκάζουσα H. [s] πάλιν] εἰ γὰρ H. Statim εὐχαρίστησε A.B.C. [t] θυγάτηρ τοῦ Ἀβραὰμ] θυσία. ὁ Ἀβραὰμ E. et a 2da manu D. Statim εἰ καὶ μὴ E. γὰρ expunctum in D. [v] οὐκ] οὐ γὰρ A.B.C.H. Sav. cet. [w] οὐκ] καὶ οὐκ A. [x] αὐτῷ ex corr. D. [y] οἱ] οὐ D. [z] αὐτὴ E. Veron. [a] εἰδωλολατρεία vel -ία A.D.E. [b] φησὶν om. B.C.H. Sav. cet.

Χριστιανισμοῦ. Ἕτεραι δὲ πάλιν ποταμῶν ὀνόματα πε- B
ριάπτουσι, καὶ μυρία τοιαῦτα τολμῶσιν. Ἰδοὺ λέγω, καὶ
προλέγω πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι ἐάν τις ἁλῷ, οὐ φείσομαι πάλιν, ἄν
τε περίαπτον, ἄν τε ἐπῳδὴν, ἄν τε ἄλλο τι τῆς τέχνης τῆς
τοιαύτης ποιῇ. Τί οὖν, ἀποθάνῃ, φησὶ, τὸ παιδίον; Ἂν οὕτω
ζήσῃ, τότε ἀπέθανεν· ἂν δὲ ἄνευ ἐκείνων ἀποθάνῃ, τότε ἔζησε.
Νῦν δὲ ἂν μὲν πόρναις ἴδῃς προσέχοντα, εὔχῃ κατορυγῆναι, καὶ
λέγεις, τί γὰρ ὄφελος τοῦ ζῆν; ὑπὲρ δὲ σωτηρίας [c]ὁρῶσα κιν- C
δυνεύοντα, βούλει ζῶντα [d]ὁρᾶν; Οὐκ ἤκουσας τοῦ Χριστοῦ
λέγοντος, ὅτι [16] "Ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, εὑρήσει αὐτήν·
ὁ δὲ εὑρὼν, ἀπολέσει αὐτήν;" πιστεύεις τοῖς εἰρημένοις, ἢ μῦθοί
σοι δοκοῦσιν εἶναι; Εἰπὲ δή μοι, ἐὰν εἴπῃ τις, ὅτι ἀπάγαγε εἰς
εἰδωλεῖον, καὶ ζήσεται, ἀνέξῃ; Οὔ, φησί. Διὰ τί; Ὅτι εἰδω-
λολατρεῖν ἀναγκάζει· ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἔστιν εἰδωλολατρεία, ἀλλ'
ἁπλῶς ἐπῳδὴ, φησίν. Αὕτη γὰρ ἡ σατανικὴ ἔννοια, αὕτη ἡ με-
θοδεία ἡ διαβολικὴ, [e]συγκαλύπτειν τὴν πλάνην, καὶ ἐν μέλιτι D
τὸ δηλητήριον διδόναι φάρμακον. [f]Ἐπειδὴ οἶδεν [g]ἐκεῖσε οὐ
πείθων, ταύτην ἐβάδισε τὴν ὁδὸν, εἰς [h]ῥάμματα καὶ γραώδεις
μύθους· καὶ ὁ μὲν σταυρὸς ἠτίμωται, τὰ δὲ [i]ῥάμματα προτετί-
μηται· ὁ Χριστὸς [k]ἐκβέβληται, καὶ εἰσάγεται μεθύουσα γραῦς
καὶ ληροῦσα· τὸ μυστήριον πεπάτηται τὸ ἡμέτερον, καὶ ἡ
πλάνη χορεύει τοῦ διαβόλου. Τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ ἐλέγχει,
φησὶν, ὁ θεὸς τὴν ἀπὸ [l]τῶν τοιούτων βοήθειαν; Πολλαχοῦ
ἤλεγξε, καὶ οὐκ ἔπεισέ [m]σε· λοιπὸν ἀφίησι τῇ πλάνῃ. [17] "Παρ- E
έδωκε γὰρ αὐτοὺς, φησὶν, ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν." Ταῦτα δὲ
οὐδ' ἂν Ἕλλην νοῦν ἔχων [n]ἀνέχοιτο. Λέγεταί τις δημαγω-
γός ποτε ἐν Ἀθήναις ταῦτα περιτεθῆναι· εἶτα φιλόσοφός τις
ἐκείνου διδάσκαλος ἰδὼν, ἐπετίμησεν, ἐμέμψατο, ἔδακεν, ἐκωμῴ-
δησεν. [o]Οὕτω γὰρ ἀθλίως διακείμεθα, ὡς καὶ τούτοις πι-
στεύειν. [p]Διὰ τί μὴ εἰσὶ νῦν οἱ ἀνιστῶντες, φησὶ, νεκροὺς καὶ F
ἰάσεις ἐπιτελοῦντες; Διὰ τί [q]γὰρ οὖν λέγω, διὰ τί μὴ εἰσὶ νῦν
οἱ τῆς παρούσης καταφρονοῦντες ζωῆς; [r]ἐπὶ μισθῷ δουλεύομεν
τῷ θεῷ; Ὅτε ἀσθενέστερον διέκειτο ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη, ὅτε

16 Matth. xvi. 25. 17 Rom. i. 28.

[c] ὁρῶν E. [d] ἰδεῖν E. [e] συγκαλύπτει B. Mox ἐν deest in libris. [f] ἐπειδὴ] Sic A.B.C.D.E. ἐπεὶ δὲ Edd. Statim εἶδεν D. [g] ἐκεῖσε] ἐκεῖθέν σε B.C.H(?). ἐκεῖθεν Sav. cet. [h] ῥάμματα] Sic omnes. περιάμματα Edd. [i] ῥάμματα A.B.C.D.E. γράμματα Edd. [k] βέβληται D. et ante corr. E. [l] τῶν τοιούτων] τούτων B.C. [m] σε om. E. [n] ἀνάσχοιτο B.C.H. Sav. cet. [o] οὕτω γὰρ] ἡμεῖς δὲ οὕτως B.C.H. Sav. cet. [p] διὰ] καὶ διὰ A.B.C.H. Sav. cet. [q] Vid. Annot. [r] ἐπὶ] διὰ τί ἐπὶ B.C.H. Sav. cet.

388 φυτευθῆναι τὴν πίστιν ἔδει, ἦσαν καὶ τοιοῦτοι πολλοί· νῦν δὲ
οὐ βούλεται ἡμᾶς τούτων ἠρτῆσθαι τῶν σημείων, ἀλλ' ἑτοίμους
εἶναι πρὸς θάνατον. Τί τοίνυν τῆς παρούσης ἔχῃ ζωῆς; τί τὰ
μέλλοντα οὐχ ὁρᾷς; καὶ ὑπὲρ μὲν ταύτης καὶ εἰδωλολατρεῖν
ἀνέχῃ, ὑπὲρ δὲ ἐκείνης [s]οὔτε ἀθυμίας κατασχεῖν; Διὰ ταῦτα
οὐκ εἰσὶ νῦν τοιοῦτοι, ὅτι ἄτιμος ἡμῖν ἐφάνη ἐκείνη ἡ ζωὴ, [t]εἴγε
ὑπὲρ μὲν ἐκείνης οὐδὲν πράττομεν, ὑπὲρ δὲ ταύτης οὐδὲν παραι-
τούμεθα ὑπομένειν. Τί [v]δὲ καὶ ὁ ἄλλος γέλως, σποδὸς καὶ
B [w]ἀσβόλη καὶ ἅλες; καὶ πάλιν τὸ γραΐδιον εἰς τὸ μέσον.
Γέλως ὄντως, καὶ αἰσχύνη. Καὶ [x]ὀφθαλμὸς, φησὶν, ἥρπασε τὸ
παιδίον. Μέχρι τίνος ταῦτα τὰ σατανικά; πῶς οὐ γελάσονται
C Ἕλληνες; πῶς οὐ χλευάσουσιν, ὅταν αὐτοῖς λέγωμεν, μεγάλη
ἡ δύναμις τοῦ σταυροῦ; πῶς πεισθήσονται, ὅταν ὁρῶσι τούτων
δεομένους, ὧν αὐτοὶ καταγελῶσι; Διὰ ταῦτα ὁ θεὸς ἰατροὺς
ἔδωκε καὶ φάρμακα; Τί οὖν, ἂν μὴ θεραπεύωσιν [y]ἐκεῖνοι, ἀλλὰ
ἀπέρχηται τὸ παιδίον; Ποῦ ἄπεισιν, εἰπέ μοι, ἄθλιε καὶ τα-
λαίπωρε; πρὸς [z]τοὺς δαίμονας ἄπεισι; πρός [a]τινα τύραννον
ἄπεισιν; οὐχὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἄπεισιν; οὐχὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον
[b]ἄπεισι δεσπότην; Τί οὖν ἀλγεῖς; τί κλαίεις; τί πενθεῖς; τί
τοῦ δεσπότου σου πλέον τὸ παιδίον φιλεῖς; οὐχὶ δι' [c]ἐκεῖνον (135)
ἔχεις καὶ τοῦτο; διὰ τί [d]ἀχάριστος εἶ; τὸ δῶρον τοῦ δωρησα-
μένου πλέον ἀγαπᾷς; Ἀλλ' ἀσθενής εἰμι, φησὶ, καὶ οὐ φέρω,
[e]καὶ τὰ σπλάγχνα ταράττεται. Ἀλλ' ἀντίστησον τοῦ θεοῦ
τὸν φόβον. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς σωματικοῖς [f]κακοῖς τὸ μεῖζον τὸ
D ἔλαττον κρύπτει, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ [g]ψυχῇ φόβος [h]φόβον
ἔλυσε, καὶ [i]λύπη λύπην. Καλὸν ἦν τὸ παιδίον; Ἀλλ' οἷον ἂν
ᾖ, οὐκ ἔστιν ὡραιότερον τοῦ Ἰσαάκ. Μονογενὴς ἦν; Κἀκεῖνος.
Ἐν γήρᾳ σοι γέγονε; Κἀκεῖνος. Ἀλλ' ἀστεῖόν ἐστιν; Ἀλλ'
οἷον ἂν ᾖ [k]ἀστεῖον, οὐκ ἔστιν ὡραιότερον τοῦ Μωϋσέως, [l]ὃ καὶ
βαρβαρικὴν ὄψιν ἐπεσπάσατο πρὸς πόθον, καὶ ταῦτα ἐν ἐκείνῳ
τῆς ἡλικίας τῷ καιρῷ, ἔνθα οὐδέπω φαίνεται ἡ ὥρα· ἀλλ' ὅμως
τὸ φιληθὲν τοῦτο ἔρριπτον εἰς ποταμὸν οἱ γονεῖς. Σὺ μὲν καὶ
E ὁρᾷς κείμενον, καὶ ταφῇ παραδίδως, καὶ εἰς τὸ σῆμα ἄπει·

[s] οὔτε pro οὐδὲ A.B.C.D.E. [t] εἴγε] καὶ δῆλον ὅτι B.C. εἰ δῆλον ὅτι H. [v] δαὶ A. [w] ἄσβολος B.C. [x] ὀφθαλμὸν A. Veron. Mox ἥρπασε A.B. ἥρπαξε D.E. ἥρπαζε Edd. [y] ἐκεῖνοι] + φησὶν E. Mox ἀπέρχεται A. Veron. [z] τοὺς om. B.C. [a] τινα] τὸν D.E. Veron. Statim ἄπεισιν om. B.C. [b] ἄπεισι assumtum ex A.D.E. [c] ἐκείνου B.C.H. Sav. cet. [d] ἀχάριστος εἶ] ἀχάριστος, ἣ B.C.D.H. ἀχαριστεῖς, ἣ E. Mox ἀγαπᾷς A.B.C.D.E. ἀγαπῶν Edd. [e] Vid. Annot. [f] κακοῖς om. A. [g] ψυχῇ] + φόβος εἰ προσῆν B.C.H. Sav. cet. [h] φόβον] + ἂν B.C.H. Sav. cet. [i] λύπην λύπη D.E. [k] ἀστεῖον accessit ex omnibus. [l] ὃ] ὃς Mor. Ben. invitis libris.

ἐκεῖνοι δὲ οὐδὲ ᾔδεσαν πότερον ἰχθύσιν ἔσται βορὰ, πότερον
κυσὶ, πότερον ἑτέρῳ θηρίῳ τῶν κατὰ τὴν θάλατταν βοσκο-
μένων· καὶ ταῦτα ἐποίουν, οὐδέπω περὶ βασιλείας οὐδὲν εἰδότες,
[m]οὐδὲ ἀναστάσεως. Ἀλλ' οὐκ ἔστι μονογενὲς, ἀλλὰ μετὰ
πολλοὺς καὶ [n]αὐτὸ ἀπῆλθεν; Ἀλλ' οὐχ οὕτως ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ
[o]ἀθρόως ἡ συμφορὰ, καὶ σκυθρωποτέρα· οὐ στέγης κατενεχθεί-
σης, οὐκ [p]ἀριστώντων μεταξὺ, οὐ τῶν συμφορῶν προαγγελθει-
σῶν. Ἀλλ' ἐφιλεῖτο παρὰ [q]σοῦ; Ἀλλ' οὐχὶ μᾶλλον τοῦ
Ἰωσὴφ τοῦ θηριοβρώτου γενομένου· ἀλλ' ὅμως ἤνεγκε τὴν F
συμφορὰν, καὶ τὴν μετ' ἐκείνην, καὶ τὴν μετὰ ταύτην [r]ὁ πατήρ.
Ἔκλαυσεν, ἀλλ' οὐκ ἠσέβησεν· ἐπένθησεν, ἀλλ' οὐκ ἀπεδυσπέ-
τησεν, ἀλλὰ μέχρι τούτων ἔστη τῶν ῥημάτων, λέγων, [18] "Ἰω-
σὴφ οὐκ ἔστι, Συμεὼν οὐκ ἔστι, καὶ τὸν [s]Βενιαμὶν λήψεσθε;
ἐπ' ἐμὲ ἐγένετο ταῦτα πάντα." Ὁρᾷς πῶς ἐκεῖνον λιμοῦ 389
τυραννὶς ἔπεισε καταφρονῆσαι τῶν παίδων; παρὰ δὲ σοὶ οὐκ
ἰσχύει [t]ὁ τοῦ θεοῦ φόβος ὅσον ὁ λιμός; Κλαῦσον, οὐ κωλύω,
ἀλλὰ μηδὲν βλάσφημον μήτε εἴπῃς, μήτε πράξῃς. Οἷος ἐὰν ᾖ
ὁ παῖς, οὐκ ἔστι κατὰ τὸν Ἄβελ· ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν ὁ
Ἀδάμ· καίτοι χαλεπὴ ἐκείνη ἡ συμφορὰ, [v]τὸ τὸν ἀδελφὸν
ἀνῃρηκέναι. Ἀλλὰ γὰρ καὶ [w]ἀδελφοκτόνων ἄλλων ἀνεμνή-
σθην· οἷον ὅτε Ἀβεσσαλὼμ τὸν [x]Ἀμνὼν ἀνεῖλε τὸν πρωτό- B
τοκον, καὶ Δαυῒδ ὁ βασιλεὺς ἠγάπα τὸ παιδίον, [y]καὶ ἐν σάκκῳ
μὲν ἐκάθητο καὶ σποδῷ, οὔτε δὲ μάντεις ἤγαγεν, οὔτε [z]ἐπαοι-
δοὺς, καίτοι ἦσαν τότε· καὶ δηλοῖ ὁ Σαοὺλ· ἀλλὰ τὸν θεὸν
ἱκέτευε. Τοῦτο καὶ σὺ ποίει· ὅπερ ὁ δίκαιος ἐποίησε, ποίησον
καὶ σύ· τὰ αὐτὰ εἰπὲ ῥήματα, ὅταν ἀποθάνῃ τὸ παιδίον·
[19] "Ἐγὼ [a]μὲν ἀπελεύσομαι πρὸς αὐτὸ, [b]αὐτὸ δὲ οὐχ ἥξει πρός
με." Τοῦτο φιλοσοφίας, τοῦτο φιλοστοργίας. Ὡς ἂν φιλῇς
τὸ παιδίον, οὐ [c]φιλήσεις τοσοῦτον ὅσον ἐκεῖνος τότε. Τῷ μα- C
καρίῳ ἐκείνῳ ἤκμαζεν ὁ περὶ τὴν μητέρα πόθος, εἰ καὶ ἐκ [d]μοι-
χειῶν ἦν· ἴστε δὲ ὅτι κοινωνεῖ τὰ τικτόμενα τοῦ φίλτρου τῶν
τικτόντων· καὶ τοσοῦτος ὁ ἔρως ἦν, ὡς καὶ κατήγορον [e]αὐτῷ ὂν

18 Gen. xlii. 36. 19 2 Reg. xii. 23.

[m] οὐδὲ] + περὶ H(?). Mor. Ben. [n] αὐτὸς E. [o] ἀθρόα Edd. invitis libris. ἀθρόως—σκυθρωποτέρα] ποῦ γὰρ ἀθρόως ἐπῆλθεν ἡ συμφορὰ ὡς (ὡς om. C.) ἐκείνῳ; πῶς δὲ καὶ σκυθρωποτέρα (–τέραν C.) B.C.H. [p] ἀριστούντων E. Veron. [q] σοὶ A. [r] ὁ] ὡς E. [s] Βενιαμὶν B.C. Βενιαμὶμ Edd. [t] ὁ τοῦ θ.] τοῦ θ. ὁ A.E. [v] τὸ] τί γὰρ χαλεπώτερον τοῦ B.C.H. Sav. cet. [w] ἀδελφοκτόνων] + εὐκαίρως B.C.H. Sav. cet. ἀδελφοκτόνου ἄλλου A. Mox ἐμνήσθην C. [x] Ἀμνὸν E. [y] καὶ om. B.C. [z] επαοιδοὺς pro ἐπῳδοὺς B.C.D.E. [a] μὲν] δὲ D.E. Veron. [b] αὐτὸ] αὐτὸς D. ἐκεῖνο B.C.H. [c] φιλήσεις A.B.C.D.E. φιλεῖς Edd. [d] μοιχείας H. [e] αὐτῷ] αὐτὸ B.C.D.E. et ex corr. A. αὐτὸ edebatur ante Ben.

βούλεσθαι ζῆν· ἀλλ' ὅμως ηὐχαρίστησε τῷ θεῷ. Τί οἴει
πάσχειν τὴν Ῥεβέκκαν, ὅτε ὁ ἀδελφὸς [f]ἠπείλει τῷ Ἰακώβ;
[g]καὶ οὐκ ἐλύπησε τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἐκέλευσεν ἀποπέμψαι. Ἐν-
νόησον τὰ τούτων χείρω, ὅταν τι δεινὸν πάθῃς, καὶ ἱκανὴν ἕξεις
παραμυθίαν· καὶ λογίζου, τί [h]δὲ, εἰ ἐν πολέμῳ [i]τεθνήκει; τί δὲ,
D εἰ ἐν πυρί; [k]Καὶ ὧν ἐὰν πάθωμεν, τὰ δεινότερα ἐννοῶμεν, καὶ
ἕξομεν ἀρκοῦσαν παραμυθίαν· καὶ τοὺς τὰ [l]δεινότερα πεπονθό-
τας ἀεὶ περισκοπῶμεν, καὶ εἰ αὐτοὶ βαρύτερα ἐπάθομέν ποτε.
Οὕτω καὶ Παῦλος προτρέπει, ὡς ὅταν λέγῃ· [20] "Οὔπω μέχρις
αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι·"
καὶ πάλιν, "Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος."
Ὧν οὖν [m]ἂν πάθωμεν, τὰ χείρω περισκοπῶμεν, εὑρήσομεν [n]γὰρ,
E καὶ οὕτως ἐσόμεθα εὐχάριστοι. Πρὸ δὲ πάντων εὐχαριστῶμεν
ἐπὶ πᾶσι διηνεκῶς· οὕτω γὰρ καὶ ταῦτα παύσεται, καὶ ἡμεῖς εἰς
δόξαν θεοῦ ζήσομεν, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἐπιτευξό-
μεθα· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς [o]ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλαν-
θρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ
ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Θ. (136)

390 [1]Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ
σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ
ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, [a]ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν ταῖς
καρδίαις ὑμῶν τῷ [b]θεῷ. Καὶ πᾶν ὅ τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ,
B ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι [c]τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαρι-
στοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

ΠΑΡΑΙΝΕΣΑΣ εὐχαρίστους εἶναι, καὶ τὴν ὁδὸν δείκνυσι,
[d]ταύτην ἣν πρῴην [e]ἡμεῖς διελέχθημεν πρὸς ὑμᾶς. Τί λέγων;
"Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως." Μᾶλ-
λον δὲ οὐ ταύτην μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν. Ἐγὼ μὲν γὰρ
εἶπον, ὅτι δεῖ τοὺς τὰ δεινότερα πεπονθότας ἀναλέγειν, καὶ τοὺς
C τὰ χαλεπώτερα ὧν ἐπάθομεν ὑπομείναντας ἀναλογίζεσθαι, καὶ
εὐχαριστεῖν ὑπὲρ τοῦ μὴ συμβῆναι ἐκεῖνα· αὐτὸς δὲ τί φη-

20 Hebr. xii. 4. 1 Cor. x. 13. 1 Cap. III. v. 16, 17.

[f] ἠπείλει A.B.C.D.E. ἠπείλησε Edd. [g] καὶ om. Sav. cet. repugnantibus libris. [h] δαὶ bis C. [i] τεθνήκει A.B.C.D. ἐτεθνήκει E. τεθνήκοι Edd. [k] καὶ ὧν] ὅπερ οὖν B.C.H. [l] ἀλγεινότερα B.C.H. [m] ἂν] ἐὰν E. οὖν post πάθωμεν transp. C.H. [n] γὰρ] δὲ B.C. [o] ἀξιωθῆναι B. Hom. IX. [a] ἐν τῇ χ. A. Veron. [b] θεῷ] Sic B.C.D.H. Cat. κυρίῳ Edd. [c] τοῦ om. C. [d] ταύτην] ποίαν δὴ ταύτην; B.C.H. Sav. cet. [e] ἡμεῖς om. B.C.

σιν; "Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν [f]ὑμῖν" τουτέστιν, ἡ
διδασκαλία, τὰ δόγματα, ἡ παραίνεσις, ἐν αἷς οὐδὲν τὴν παροῦ-
σαν ζωὴν εἶναί φησιν, οὐδὲ τὰ ταύτης ἀγαθά. [g]Ἐὰν ταῦτα
εἰδῶμεν, οὐδενὶ τῶν δυσχερῶν εἴξομεν. "Ἐνοικείτω, φησὶν, ἐν
ὑμῖν πλουσίως," μὴ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας.
Ἀκούσατε ὅσοι ἐστὲ κοσμικοὶ, καὶ [h]γυναικὸς καὶ παίδων
προΐστασθε, πῶς καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπει μάλιστα τὰς γραφὰς D
ἀναγινώσκειν· καὶ οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετὰ πολ-
λῆς τῆς σπουδῆς. Ὥσπερ γὰρ ὁ πλούσιος ἐν χρήμασι ζημίαν
καὶ καταδίκην ἐνεγκεῖν δύναται, οὕτως ὁ πλουτῶν ἐν δόγμασι
φιλοσοφίας, οὐχὶ πενίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς συμφορὰς
εὐκόλως οἴσει, [i]καὶ ἐκείνου εὐκολώτερον. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐν τῇ
διαλύσει τῆς ζημίας ἀνάγκη τὸν ὄντα πλούσιον ἐλαττοῦσθαι
καὶ ἐλέγχεσθαι· κἂν πολλάκις τοῦτο πάθῃ, οὐκέτι δυνήσεται
ἐνεγκεῖν· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως· [k]οὐδὲ γὰρ δαπανῶμεν τοὺς
ὑγιεῖς λογισμοὺς, ὅταν ἐνεγκεῖν τι δέῃ τῶν ἀβουλήτων, ἀλλὰ E
μένουσι διαπαντός. Καὶ ὅρα [l]τὴν σύνεσιν τοῦ μακαρίου τούτου.
Οὐκ εἶπεν, ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐν ὑμῖν ἔστω, ἁπλῶς, ἀλλὰ τί;
"ἐνοικείτω," [m]καὶ, "πλουσίως." "Ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκον-
τες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτούς." "[n]Ἐν πάσῃ," φησί. [o]Τὴν
ἀρετήν φησι σοφίαν· [p]καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη [q]σοφία ἐστὶ, καὶ
ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ ὅσα τοιαῦτα, σοφία ἐστίν· ὥσπερ οὖν τἀναν-
τία, ἄνοια· καὶ γὰρ ὠμότης ἐξ ἀνοίας. Ὅθεν πολλαχοῦ τὴν
πᾶσαν ἁμαρτίαν ἀφροσύνην καλεῖ. [2] "[r]Εἶπε, φησὶν, ἄφρων F
ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι θεός·" καὶ πάλιν, "Προσώζεσαν καὶ
ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης [s]μου."
Τί γὰρ ἀνοητότερον, εἰπέ μοι, τοῦ [t]τὰ μὲν ἱμάτια τὰ ἑαυτοῦ
περιβαλλομένου, τοὺς δὲ ἀδελφοὺς τοὺς αὐτοῦ [v]γυμνοὺς περι- 391
ορῶντος; τοῦ κύνας μὲν τρέφοντος, τὴν δὲ εἰκόνα τοῦ θεοῦ
περιορῶντος ἐν λιμῷ; τοῦ πεπεισμένου ἁπλῶς, ὅτι οὐδὲν τὰ
ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ ὥσπερ ἀθανάτοις αὐτοῖς προστετη-
κότος; [w]Ὥσπερ οὖν οὐδὲν τοῦ τοιούτου ἀνοητότερον, οὕτως

2 Psal. xiii. 1. xxxvii. 6.

[f] ὑμῖν] + πλουσίως Edd. πλουσίως om. B.D.E.H. [g] ἐὰν] + γὰρ B.C.H. Sav. cet. Mox εἰδῶμεν pro ἴδωμεν A.B.C.E. [h] γυναικῶν D.E. [i] καὶ ἐκείνου εὐκολώτερον om. C. [k] οὐδὲ pro οὐ A.B.D.E.H. [l] τὴν om. C. [m] καὶ om. E. [n] Haec ἐν πάσῃ, φησὶ, accesserunt ex A.D.E. [o] τὴν—σοφίαν] ἐνταῦθα σοφίαν τὴν ἀρετὴν λέγει B.C.H. [p] καὶ] εἰκότως· καὶ B.C.H. Sav. cet. [q] σοφία ἐστὶ] γὰρ B.C.H. Sav. cet. [r] εἶπε] + γὰρ B.C.H. [s] μου om. C. [t] τὰ μὲν—περιβαλλομένου] ἑαυτὸν μὲν ἱμάτια περιβάλλοντος B.C.H. Sav. cet. [v] γυμνοὺς om. E. Statim παραβλέποντος B.C.H. Sav. cet. [w] ὥσπερ] ὥστε E. Statim haec οὖν οὐδὲν τοῦ τοιούτου ἀνοητότερον, οὕτως desunt in A.D.E. Veron.

κακῶν. Χαίρει γὰρ ἡ ψυχὴ ἅτε κατορθοῦσα, εὐθέως [k]φαιδρὸν
τὸ συνειδὸς, γάννυται τοῖς ἐγκωμίοις τοῖς ἑαυτῆς· τὴν δὲ φαι-
δρὰν οὐκ ἔνι σκυθρωπὴν εἶναι. Ἐκεῖ δὲ μετὰ τῆς συμφορᾶς καὶ
τὸ συνειδὸς ἐπίκειται μαστίζον· ἐνταῦθα δὲ στεφανοῖ καὶ ἀνα-
κηρύττει. Οὐδὲν τῆς γλώττης ἐκείνης ἁγιώτερον τῆς ἐν τοῖς
D κακοῖς εὐχαριστούσης τῷ θεῷ· ὄντως τῆς τῶν μαρτύρων οὐδὲν
ἀποδεῖ· [l]ὁμοίως καὶ αὕτη κἀκεῖνος στεφανοῦται. Καὶ γὰρ καὶ
ταύτῃ ἐφέστηκε δήμιος ἀναγκάζων ἀρνήσασθαι τὸν θεὸν διὰ τῆς
βλασφημίας, ἐφέστηκεν ὁ διάβολος [m]δημίοις λογισμοῖς κατα-
ξαίνων, ἀθυμίαις σκοτῶν. Ἂν τοίνυν ἐνέγκῃ [n]τὰς ἀλγηδόνας,
καὶ εὐχαριστήσῃ, μαρτυρίου στέφανον [o]ἔλαχεν. Οἷον, τὸ
παιδίον νοσεῖ, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ; [p]Τοῦτο αὐτῇ στέφανος.
Πόσης βασάνου [q]οὐ χείρων ἡ ἀθυμία; [r]ἀλλ' οὐκ ἀναγκάζει
ῥῆμα ἐκβαλεῖν πικρόν. Ἀποθνήσκει· [s]πάλιν ηὐχαρίστησε;
E Γέγονε [t]θυγάτηρ τοῦ Ἀβραάμ. Εἰ γὰρ μὴ τῇ ἰδίᾳ ἔσφαξε
χειρὶ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ θυσίᾳ ἥσθη, ὅπερ ἴσον ἐστίν· [v]οὐκ ἠγανά-
κτησε λαμβανομένου τοῦ δώρου. Πάλιν ἐνόσησεν· [w]οὐκ ἐποί-
ησε περίαπτα; Μαρτύριον [x]αὐτῇ λογίζεται· κατέθυσε γὰρ τὸν
υἱὸν τῇ γνώμῃ. Τί γὰρ, εἰ καὶ μηδὲν ὠφελεῖ ἐκεῖνα, ἀλλ'
ἀπάτης ἐστὶ καὶ χλεύης; ἀλλ' ὅμως ἦσαν [y]οἱ πείθοντες ὅτι
ὠφελεῖ· καὶ εἵλετο μᾶλλον νεκρὸν τὸ παιδίον ἰδεῖν, ἢ εἰδωλο- (134)
F λατρείας ἀνασχέσθαι. Ὥσπερ οὖν [z]αὕτη μάρτυς, ἄν τε ἐφ'
ἑαυτῆς, ἄν τε ἐπὶ τοῦ παιδὸς ἐργάζηται τοῦτο, ἄν τε ἐπὶ τοῦ
ἀνδρὸς, ἢ ἑτέρου τινὸς τῶν φιλτάτων· οὕτως ἡ ἑτέρα [a]εἰδωλο-
λάτρις. Δῆλον γὰρ ὅτι ἔθυσεν ἄν, εἰ ἦν θῦσαι· μᾶλλον δὲ ἤδη
387 ἐποίησε τὸ τῆς θυσίας. Τὰ γὰρ περίαπτα, κἂν μυρία φιλοσο-
φῶσιν οἱ ἐκ τούτων χρηματιζόμενοι, λέγοντες ὅτι τὸν θεὸν κα-
λοῦμεν, καὶ οὐδὲν πλέον ποιοῦμεν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ Χρι-
στιανή ἐστι, [b]φησὶν, ἡ γραῦς καὶ πιστὴ, εἰδωλολατρεία τὸ
πρᾶγμά ἐστι. Πιστὴ εἶ; σφράγισον· εἰπὲ, τοῦτο ἔχω τὸ
ὅπλον μόνον, τοῦτο τὸ φάρμακον· ἄλλο δὲ οὐκ οἶδα. Εἰπέ
μοι, ἐὰν προσελθὼν ἰατρὸς, καὶ τὰ τῆς ἰατρικῆς φάρμακα
ἀφεὶς, ἐπᾴδῃ, τοῦτον ἰατρὸν ἐροῦμεν; Οὐδαμῶς· τὰ γὰρ τῆς
ἰατρικῆς οὐχ ὁρῶμεν φάρμακα. Οὕτως οὐδὲ ἐνταῦθα τὰ τοῦ

[k] φαιδρὸν] + ἔχει A.B.C.H. Sav. cet. [l] ὁμοίως] + δὲ D.E. [m] δη-μίοις] ὡς δημίοις B. [n] τὰς ἀλγ.] τὰς ἀλγ. τις A.B.H. Sav. cet. τις τὰς ἀλγ. C. [o] ἔλαβεν B.C. [p] τοῦτο αὐτῇ στέφανος om. A. Veron. [q] οὐ om. A.B.C. [r] ἀλλ' οὐκ ἀναγκάζει] ἀναγκάζουσα B.C. ἂν ἀναγκάζουσα H. [s] πάλιν] εἰ γὰρ H. Statim εὐχαρίστησε A.B.C. [t] θυγάτηρ τοῦ Ἀβραάμ] θυσία. ὁ Ἀβραὰμ E. et a 2[da] manu D. Statim εἰ καὶ μὴ E. γὰρ expunctum in D. [v] οὐκ] οὐ γὰρ A.B.C.H. Sav. cet. [w] οὐκ] καὶ οὐκ A. [x] αὐτῷ ex corr. D. [y] οἱ] οὐ D. [z] αὐτὴ E. Veron. [a] εἰδωλολατρεία vel –ία A.D.E. [b] φησὶν om. B.C.H. Sav. cet.

Χριστιανισμοῦ. Ἕτεραι δὲ πάλιν ποταμῶν ὀνόματα πε- B
ριάπτουσι, καὶ μυρία τοιαῦτα τολμῶσιν. Ἰδοὺ λέγω, καὶ
προλέγω πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι ἐάν τις ἁλῷ, οὐ φείσομαι πάλιν, ἄν
τε περίαπτον, ἄν τε ἐπῳδὴν, ἄν τε ἄλλο τι τῆς τέχνης τῆς
τοιαύτης ποιῇ. Τί οὖν, ἀποθάνῃ, φησὶ, τὸ παιδίον; Ἂν οὕτω
ζήσῃ, τότε ἀπέθανεν· ἂν δὲ ἄνευ ἐκείνων ἀποθάνῃ, τότε ἔζησε.
Νῦν δὲ ἂν μὲν πόρναις ἴδῃς προσέχοντα, εὔχῃ κατορυγῆναι, καὶ
λέγεις, τί γὰρ ὄφελος τοῦ ζῆν; ὑπὲρ δὲ σωτηρίας [c]ὁρῶσα κιν- C
δυνεύοντα, βούλει ζῶντα [d]ὁρᾷν; Οὐκ ἤκουσας τοῦ Χριστοῦ
λέγοντος, ὅτι [16]"Ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, εὑρήσει αὐτήν·
ὁ δὲ εὑρὼν, ἀπολέσει αὐτήν;" πιστεύεις τοῖς εἰρημένοις, ἢ μῦθοί
σοι δοκοῦσιν εἶναι; Εἰπὲ δή μοι, ἐὰν εἴπῃ τις, ὅτι ἀπάγαγε εἰς
εἰδωλεῖον, καὶ ζήσεται, ἀνέξῃ; Οὔ, φησί. Διὰ τί; Ὅτι εἰδω-
λολατρεῖν ἀναγκάζει· ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἔστιν εἰδωλολατρεία, ἀλλ'
ἁπλῶς ἐπῳδὴ, φησίν. Αὕτη γὰρ ἡ σατανικὴ ἔννοια, αὕτη ἡ με-
θοδεία ἡ διαβολικὴ, [e]συγκαλύπτειν τὴν πλάνην, καὶ ἐν μέλιτι D
τὸ δηλητήριον διδόναι φάρμακον. [f]Ἐπειδὴ οἶδεν [g]ἐκεῖσε οὐ
πείθων, ταύτην ἐβάδισε τὴν ὁδὸν, εἰς [h]ῥάμματα καὶ γραώδεις
μύθους· καὶ ὁ μὲν σταυρὸς ἠτίμωται, τὰ δὲ [i]ῥάμματα προτετί-
μηται· ὁ Χριστὸς [k]ἐκβέβληται, καὶ εἰσάγεται μεθύουσα γραῦς
καὶ ληροῦσα· τὸ μυστήριον πεπάτηται τὸ ἡμέτερον, καὶ ἡ
πλάνη χορεύει τοῦ διαβόλου. Τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ ἐλέγχει,
φησὶν, ὁ θεὸς τὴν ἀπὸ [l]τῶν τοιούτων βοήθειαν; Πολλαχοῦ
ἤλεγξε, καὶ οὐκ ἔπεισέ [m]σε· λοιπὸν ἀφίησι τῇ πλάνῃ. [17]"Παρ- E
έδωκε γὰρ αὐτοὺς, φησὶν, ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν." Ταῦτα δὲ
οὐδ' ἂν Ἕλλην νοῦν ἔχων [n]ἀνέχοιτο. Λέγεταί τις δημαγω-
γός ποτε ἐν Ἀθήναις ταῦτα περιτεθῆναι· εἶτα φιλόσοφός τις
ἐκείνου διδάσκαλος ἰδὼν, ἐπετίμησεν, ἐμέμψατο, ἔδακεν, ἐκωμῴ-
δησεν. [o]Οὕτω γὰρ ἀθλίως διακείμεθα, ὡς καὶ τούτοις πι-
στεύειν. [p]Διὰ τί μὴ εἰσὶ νῦν οἱ ἀνιστῶντες, φησὶ, νεκροὺς καὶ F
ἰάσεις ἐπιτελοῦντες; Διὰ τί [q]γὰρ οὐν λέγω, διὰ τί μὴ εἰσὶ νῦν
οἱ τῆς παρούσης καταφρονοῦντες ζωῆς; [r]ἐπὶ μισθῷ δουλεύομεν
τῷ θεῷ; Ὅτε ἀσθενέστερον διέκειτο ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη, ὅτε

16 Matth. xvi. 25. 17 Rom. i. 28.

[c] ὁρῶν E. [d] ἰδεῖν E. [e] συγκαλύπτει B. Mox ἐν deest in libris. [f] ἐπειδὴ] Sic A.B.C.D.E. ἐπεὶ δὲ Edd. Statim εἶδεν D. [g] ἐκεῖσε] ἐκεῖθέν σε B.C.H(?). ἐκεῖθεν Sav. cet. [h] ῥάμματα] Sic omnes. περιάμματα Edd. [i] ῥάμματα A.B.C.D.E. γράμματα Edd. [k] βέβληται D. et ante corr. E. [l] τῶν τοιούτων] τούτων B.C. [m] σε om. E. [n] ἀνάσχοιτο B.C.H. Sav. cet. [o] οὕτω γὰρ] ἡμεῖς δὲ οὕτως B.C.H. Sav. cet. [p] διὰ] καὶ διὰ A.B.C.H. Sav. cet. [q] Vid. Annot. [r] ἐπὶ] διὰ τί ἐπὶ B.C.H. Sav. cet.

388 φυτευθῆναι τὴν πίστιν ἔδει, ἦσαν καὶ τοιοῦτοι πολλοί· νῦν δὲ
οὐ βούλεται ἡμᾶς τούτων ἠρτῆσθαι τῶν σημείων, ἀλλ' ἑτοίμους
εἶναι πρὸς θάνατον. Τί τοίνυν τῆς παρούσης ἔχῃ ζωῆς; τί τὰ
μέλλοντα οὐχ ὁρᾷς; καὶ ὑπὲρ μὲν ταύτης καὶ εἰδωλολατρεῖν
ἀνέχῃ, ὑπὲρ δὲ ἐκείνης [s]οὔτε ἀθυμίας κατασχεῖν; Διὰ ταῦτα
οὐκ εἰσὶ νῦν τοιοῦτοι, ὅτι ἄτιμος ἡμῖν ἐφάνη ἐκείνη ἡ ζωή, [t]εἴγε
ὑπὲρ μὲν ἐκείνης οὐδὲν πράττομεν, ὑπὲρ δὲ ταύτης οὐδὲν παραι-
τούμεθα ὑπομένειν. Τί [v]δὲ καὶ ὁ ἄλλος γέλως, σποδὸς καὶ
B [w]ἀσβόλη καὶ ἅλες; καὶ πάλιν τὸ γραΐδιον εἰς τὸ μέσον.
Γέλως ὄντως, καὶ αἰσχύνη. Καὶ [x]ὀφθαλμός, φησίν, ἥρπασε τὸ
παιδίον. Μέχρι τίνος ταῦτα τὰ σατανικά; πῶς οὐ γελάσονται
C Ἕλληνες; πῶς οὐ χλευάσουσιν, ὅταν αὐτοῖς λέγωμεν, μεγάλη
ἡ δύναμις τοῦ σταυροῦ; πῶς πεισθήσονται, ὅταν ὁρῶσι τούτων
δεομένους, ὧν αὐτοὶ καταγελῶσι; Διὰ ταῦτα ὁ θεὸς ἰατροὺς
ἔδωκε καὶ φάρμακα; Τί οὖν, ἂν μὴ θεραπεύωσιν [y]ἐκεῖνοι, ἀλλὰ
ἀπέρχηται τὸ παιδίον; Ποῦ ἄπεισιν, εἰπέ μοι, ἄθλιε καὶ τα-
λαίπωρε; πρὸς [z]τοὺς δαίμονας ἄπεισι; πρός [a]τινα τύραννον
ἄπεισιν; οὐχὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἄπεισιν; οὐχὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον
[b]ἄπεισι δεσπότην; Τί οὖν ἀλγεῖς; τί κλαίεις; τί πενθεῖς; τί
τοῦ δεσπότου σου πλέον τὸ παιδίον φιλεῖς; οὐχὶ δι' [c]ἐκεῖνον (135)
ἔχεις καὶ τοῦτο; διὰ τί [d]ἀχάριστος εἶ; τὸ δῶρον τοῦ δωρησα-
μένου πλέον ἀγαπᾷς; Ἀλλ' ἀσθενής εἰμι, φησὶ, καὶ οὐ φέρω,
[e]καὶ τὰ σπλάγχνα ταράττεται. Ἀλλ' ἀντίστησον τοῦ θεοῦ
τὸν φόβον. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς σωματικοῖς [f]κακοῖς τὸ μεῖζον τὸ
D ἔλαττον κρύπτει, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ [g]ψυχῇ φόβος [h]φόβον
ἔλυσε, καὶ [i]λύπη λύπην. Καλὸν ἦν τὸ παιδίον; Ἀλλ' οἷον ἂν
ᾖ, οὐκ ἔστιν ὡραιότερον τοῦ Ἰσαάκ. Μονογενὴς ἦν; Κἀκεῖνος.
Ἐν γήρᾳ σοι γέγονε; Κἀκεῖνος. Ἀλλ' ἀστεῖόν ἐστιν; Ἀλλ'
οἷον ἂν ᾖ [k]ἀστεῖον, οὐκ ἔστιν ὡραιότερον τοῦ Μωϋσέως, [l]ὃ καὶ
βαρβαρικὴν ὄψιν ἐπεσπάσατο πρὸς πόθον, καὶ ταῦτα ἐν ἐκείνῳ
τῆς ἡλικίας τῷ καιρῷ, ἔνθα οὐδέπω φαίνεται ἡ ὥρα· ἀλλ' ὅμως
τὸ φιληθὲν τοῦτο ἔρριπτον εἰς ποταμὸν οἱ γονεῖς. Σὺ μὲν καὶ
E ὁρᾷς κείμενον, καὶ ταφῇ παραδίδως, καὶ εἰς τὸ σῆμα ἄπει·

[s] οὔτε pro οὐδὲ A.B.C.D.E. [t] εἴγε] καὶ δῆλον ὅτι B.C. εἰ δῆλον ὅτι H. [v] δαὶ A. [w] ἄσβολος B.C. [x] ὀφθαλμὸν A. Veron. Mox ἥρπασε A.B. ἥρπαξε D.E. ἥρπαζε Edd. [y] ἐκεῖνοι] + φησὶν E. Mox ἀπέρχεται A. Veron. [z] τοὺς om. B.C. [a] τινα] τὸν D.E. Veron. Statim ἄπεισιν om. B.C. [b] ἄπεισι assumtum ex A.D.E. [c] ἐκείνου B.C.H. Sav. cet. [d] ἀχά-ριστος εἶ] ἀχάριστος, ἢ B.C.D.H. ἀχαριστεῖς, ἢ E. Mox ἀγαπᾷς A.B.C.D.E. ἀγαπῶν Edd. [e] Vid. Annot. [f] κακοῖς om. A. [g] ψυχῇ] + φόβος εἰ προσῆν B.C.H. Sav. cet. [h] φόβον] + ἂν B.C.H. Sav. cet. [i] λύπην λύπη D.E. [k] ἀστεῖον accessit ex omnibus. [l] ὃ] ὃς Mor. Ben. invitis libris.

ἐκεῖνοι δὲ οὐδὲ ᾔδεσαν πότερον ἰχθύσιν ἔσται βορὰ, πότερον
κυσὶ, πότερον ἑτέρῳ θηρίῳ τῶν κατὰ τὴν θάλατταν βοσκο-
μένων· καὶ ταῦτα ἐποίουν, οὐδέπω περὶ βασιλείας οὐδὲν εἰδότες,
[m] οὐδὲ ἀναστάσεως. Ἀλλ' οὐκ ἔστι μονογενὲς, ἀλλὰ μετὰ
πολλοὺς καὶ [n] αὐτὸ ἀπῆλθεν; Ἀλλ' οὐχ οὕτως ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ
[o] ἀθρόως ἡ συμφορὰ, καὶ σκυθρωποτέρα· οὐ στέγης κατενεχθεί-
σης, οὐκ [p] ἀριστώντων μεταξὺ, οὐ τῶν συμφορῶν προαγγελθει-
σῶν. Ἀλλ' ἐφιλεῖτο παρὰ [q] σοῦ; Ἀλλ' οὐχὶ μᾶλλον τοῦ
Ἰωσὴφ τοῦ θηριοβρώτου γενομένου· ἀλλ' ὅμως ἤνεγκε τὴν F
συμφορὰν, καὶ τὴν μετ' ἐκείνην, καὶ τὴν μετὰ ταύτην [r] ὁ πατήρ.
Ἔκλαυσεν, ἀλλ' οὐκ ἠσέβησεν· ἐπένθησεν, ἀλλ' οὐκ ἀπεδυσπέ-
τησεν, ἀλλὰ μέχρι τούτων ἔστη τῶν ῥημάτων, λέγων, [18] "Ἰω-
σὴφ οὐκ ἔστι, Συμεὼν οὐκ ἔστι, καὶ τὸν [s] Βενιαμὶν λήψεσθε;
ἐπ' ἐμὲ ἐγένετο ταῦτα πάντα." Ὁρᾷς πῶς ἐκεῖνον λιμοῦ 389
τυραννὶς ἔπεισε καταφρονῆσαι τῶν παίδων; παρὰ δὲ σοὶ οὐκ
ἰσχύει [t] ὁ τοῦ θεοῦ φόβος ὅσον ὁ λιμός; Κλαῦσον, οὐ κωλύω,
ἀλλὰ μηδὲν βλάσφημον μήτε εἴπῃς, μήτε πράξῃς. Οἷος ἐὰν ᾖ
ὁ παῖς, οὐκ ἔστι κατὰ τὸν Ἄβελ· ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν ὁ
Ἀδάμ· καίτοι χαλεπὴ ἐκείνη ἡ συμφορὰ, [v] τὸ τὸν ἀδελφὸν
ἀνῃρηκέναι. Ἀλλὰ γὰρ καὶ [w] ἀδελφοκτόνων ἄλλων ἀνεμνή-
σθην· οἷον ὅτε Ἀβεσσαλὼμ τὸν [x] Ἀμνὼν ἀνεῖλε τὸν πρωτό- B
τοκον, καὶ Δαυῒδ ὁ βασιλεὺς ἠγάπα τὸ παιδίον, [y] καὶ ἐν σάκκῳ
μὲν ἐκάθητο καὶ σποδῷ, οὔτε δὲ μάντεις ἤγαγεν, οὔτε [z] ἐπαοι-
δοὺς, καίτοι ἦσαν τότε· καὶ δηλοῖ ὁ Σαοὺλ· ἀλλὰ τὸν θεὸν
ἱκέτευε. Τοῦτο καὶ σὺ ποίει· ὅπερ ὁ δίκαιος ἐποίησε, ποίησον
καὶ σύ· τὰ αὐτὰ εἰπὲ ῥήματα, ὅταν ἀποθάνῃ τὸ παιδίον·
[19] "Ἐγὼ [a] μὲν ἀπελεύσομαι πρὸς αὐτὸ, [b] αὐτὸ δὲ οὐχ ἥξει πρός
με." Τοῦτο φιλοσοφίας, τοῦτο φιλοστοργίας. Ὡς ἂν φιλῇς
τὸ παιδίον, οὐ [c] φιλήσεις τοσοῦτον ὅσον ἐκεῖνος τότε. Τῷ μα- C
καρίῳ ἐκείνῳ ἤκμαζεν ὁ περὶ τὴν μητέρα πόθος, εἰ καὶ ἐκ [d] μοι-
χειῶν ἦν· ἴστε δὲ ὅτι κοινωνεῖ τὰ τικτόμενα τοῦ φίλτρου τῶν
τικτόντων· καὶ τοσοῦτος ὁ ἔρως ἦν, ὡς καὶ κατήγορον [e] αὐτῷ ὂν

18 Gen. xlii. 36. 19 2 Reg. xii. 23.

m οὐδὲ] + περὶ H(?). Mor. Ben. n αὐτὸς E. o ἀθρόα Edd. invitis libris. ἀθρόως—σκυθρωποτέρα] ποῦ γὰρ ἀθρόως ἐπῆλθεν ἡ συμφορὰ ὡς (ὡς om. C.) ἐκείνῳ; πῶς δὲ καὶ σκυθρωποτέρα (-τέραν C.) B.C.H. p ἀριστούντων E. Veron. q σοὶ A. r ὁ] ὡς E. s Βενιαμὶν B.C. Βενιαμὶμ Edd. t ὁ τοῦ θ.] τοῦ θ. ὁ A.E. v τὸ] τί γὰρ χαλεπώτερον τοῦ B.C.H. Sav. cet. w ἀδελφοκτόνων] + εὐκαίρως B.C.H. Sav. cet. ἀδελφοκτόνου ἄλλου A. Mox ἐμνήσθην C. x Ἀμνὸν E. y καὶ om. B.C. z επαοιδοὺς pro ἐπῳδοὺς B.C.D.E. a μὲν] δὲ D.E. Veron. b αὐτὸ] αὐτὸς D. ἐκεῖνο B.C.H. c φιλήσεις A.B.C.D.E. φιλεῖς Edd. d μοιχείας H. e αὐτῷ] αὐτὸ B.C.D.E. et ex corr. A. αὐτὸ edebatur ante Ben.

βούλεσθαι ζῆν· ἀλλ' ὅμως ηὐχαρίστησε τῷ θεῷ. Τί οἴει πάσχειν τὴν Ῥεβέκκαν, ὅτε ὁ ἀδελφὸς [f]ἠπείλει τῷ Ἰακώβ; [g]καὶ οὐκ ἐλύπησε τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἐκέλευσεν ἀποπέμψαι. Ἐννόησον τὰ τούτων χείρω, ὅταν τι δεινὸν πάθῃς, καὶ ἱκανὴν ἕξεις παραμυθίαν· καὶ λογίζου, τί [h]δὲ, εἰ ἐν πολέμῳ [i]τεθνήκει; τί δὲ,
D εἰ ἐν πυρί; [k]Καὶ ὧν ἐὰν πάθωμεν, τὰ δεινότερα ἐννοῶμεν, καὶ ἕξομεν ἀρκοῦσαν παραμυθίαν· καὶ τοὺς τὰ [l]δεινότερα πεπονθότας ἀεὶ περισκοπῶμεν, καὶ εἰ αὐτοὶ βαρύτερα ἐπάθομέν ποτε. Οὕτω καὶ Παῦλος προτρέπει, ὡς ὅταν λέγῃ· [20] "Οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι·" καὶ πάλιν, "Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος." Ὧν οὖν [m]ἂν πάθωμεν, τὰ χείρω περισκοπῶμεν, εὑρήσομεν [n]γάρ,
E καὶ οὕτως ἐσόμεθα εὐχάριστοι. Πρὸ δὲ πάντων εὐχαριστῶμεν ἐπὶ πᾶσι διηνεκῶς· οὕτω γὰρ καὶ ταῦτα παύσεται, καὶ ἡμεῖς εἰς δόξαν θεοῦ ζήσομεν, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἐπιτευξόμεθα· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς [o]ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Θ. (136)

390 [1]Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, [a]ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ [b]θεῷ. Καὶ πᾶν ὅ τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ,
B ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι [c]τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

ΠΑΡΑΙΝΕΣΑΣ εὐχαρίστους εἶναι, καὶ τὴν ὁδὸν δείκνυσι, [d]ταύτην ἣν πρῴην [e]ἡμεῖς διελέχθημεν πρὸς ὑμᾶς. Τί λέγων; "Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως." Μᾶλλον δὲ οὐ ταύτην μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν. Ἐγὼ μὲν γὰρ εἶπον, ὅτι δεῖ τοὺς τὰ δεινότερα πεπονθότας ἀναλέγειν, καὶ τοὺς
C τὰ χαλεπώτερα ὧν ἐπάθομεν ὑπομείναντας ἀναλογίζεσθαι, καὶ εὐχαριστεῖν ὑπὲρ τοῦ μὴ συμβῆναι ἐκεῖνα· αὐτὸς δὲ τί φη-

20 Hebr. xii. 4. 1 Cor. x. 13. 1 Cap. III. v. 16, 17.

[f] ἠπείλει A.B.C.D.E. ἠπείλησε Edd. [g] καὶ om. Sav. cet. repugnantibus libris. [h] δαὶ bis C. [i] τεθνήκει A.B.C.D. ἐτεθνήκει E. τεθνήκοι Edd. [k] καὶ ὧν] ὅπερ οὖν B.C.H. [l] ἀλγεινότερα B.C.H. [m] ἂν] ἐὰν E. οὖν post πάθωμεν transp. C.H. [n] γὰρ] δὲ B.C. [o] ἀξιωθῆναι B. Hom. IX. [a] ἐν τῇ χ. A. Veron. [b] θεῷ] Sic B.C.D.H. Cat. κυρίῳ Edd. [c] τοῦ om. C. [d] ταύτην] ποίαν δὴ ταύτην; B.C.H. Sav. cet. [e] ἡμεῖς om. B.C.

σιν; “῾Ο λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν [f]ὑμῖν·” τουτέστιν, ἡ
διδασκαλία, τὰ δόγματα, ἡ παραίνεσις, ἐν αἷς οὐδὲν τὴν παροῦ-
σαν ζωὴν εἶναί φησιν, οὐδὲ τὰ ταύτης ἀγαθά. [g]᾿Εὰν ταῦτα
εἰδῶμεν, οὐδενὶ τῶν δυσχερῶν εἴξομεν. “᾿Ενοικείτω, φησὶν, ἐν
ὑμῖν πλουσίως,” μὴ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας.
᾿Ακούσατε ὅσοι ἐστὲ κοσμικοὶ, καὶ [h]γυναικὸς καὶ παίδων
προΐστασθε, πῶς καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπει μάλιστα τὰς γραφὰς D
ἀναγινώσκειν· καὶ οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετὰ πολ-
λῆς τῆς σπουδῆς. ῞Ωσπερ γὰρ ὁ πλούσιος ἐν χρήμασι ζημίαν
καὶ καταδίκην ἐνεγκεῖν δύναται, οὕτως ὁ πλουτῶν ἐν δόγμασι
φιλοσοφίας, οὐχὶ πενίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς συμφορὰς
εὐκόλως οἴσει, [i]καὶ ἐκείνου εὐκολώτερον. ᾿Εκεῖ μὲν γὰρ ἐν τῇ
διαλύσει τῆς ζημίας ἀνάγκη τὸν ὄντα πλούσιον ἐλαττοῦσθαι
καὶ ἐλέγχεσθαι· κἂν πολλάκις τοῦτο πάθῃ, οὐκέτι δυνήσεται
ἐνεγκεῖν· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως· [k]οὐδὲ γὰρ δαπανῶμεν τοὺς
ὑγιεῖς λογισμοὺς, ὅταν ἐνεγκεῖν τι δέῃ τῶν ἀβουλήτων, ἀλλὰ E
μένουσι διαπαντός. Καὶ ὅρα [l]τὴν σύνεσιν τοῦ μακαρίου τούτου.
Οὐκ εἶπεν, ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐν ὑμῖν ἔστω, ἁπλῶς, ἀλλὰ τί;
“ἐνοικείτω,” [m]καὶ, “πλουσίως.” “᾿Εν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκον-
τες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτούς.” “[n]᾿Εν πάσῃ,” φησί. [o]Τὴν
ἀρετήν φησι σοφίαν· [p]καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη [q]σοφία ἐστὶ, καὶ
ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ ὅσα τοιαῦτα, σοφία ἐστίν· ὥσπερ οὖν τἀναν-
τία, ἄνοια· καὶ γὰρ ὠμότης ἐξ ἀνοίας. ῞Οθεν πολλαχοῦ τὴν
πᾶσαν ἁμαρτίαν ἀφροσύνην καλεῖ. [2] “[r]Εἶπε, φησὶν, ἄφρων F
ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι θεός·” καὶ πάλιν, “Προσώζεσαν καὶ
ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης [s]μου.”
Τί γὰρ ἀνοητότερον, εἰπέ μοι, τοῦ [t]τὰ μὲν ἱμάτια τὰ ἑαυτοῦ
περιβαλλομένου, τοὺς δὲ ἀδελφοὺς τοὺς αὐτοῦ [v]γυμνοὺς περι- 391
ορῶντος; τοῦ κύνας μὲν τρέφοντος, τὴν δὲ εἰκόνα τοῦ θεοῦ
περιορῶντος ἐν λιμῷ; τοῦ πεπεισμένου ἁπλῶς, ὅτι οὐδὲν τὰ
ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ ὥσπερ ἀθανάτοις αὐτοῖς προστετη-
κότος; [w]῞Ωσπερ οὖν οὐδὲν τοῦ τοιούτου ἀνοητότερον, οὕτως

[2] Psal. xiii. 1. xxxvii. 6.

[f] ὑμῖν] + πλουσίως Edd. πλουσίως om. B.D.E.H. [g] ἐὰν] + γὰρ B.C.H. Sav. cet. Mox εἰδῶμεν pro ἴδωμεν A.B.C.E. [h] γυναικῶν D.E. [i] καὶ ἐκείνου εὐκολώτερον om. C. [k] οὐδὲ pro οὐ A.B.D.E.H. [l] τὴν om. C. [m] καὶ om. E. [n] Haec ἐν πάσῃ, φησὶ, accesserunt ex A.D.E. [o] τὴν—σοφίαν] ἐνταῦθα σοφίαν τὴν ἀρετὴν λέγει B.C.H. [p] καὶ] εἰκότως· καὶ B.C.H. Sav. cet. [q] σοφία ἐστὶ] γὰρ B.C.H. Sav. cet. [r] εἶπε] + γὰρ B.C.H. [s] μου om. C. [t] τὰ μὲν—περιβαλλομένου] ἑαυτὸν μὲν ἱμάτια περιβάλλοντος B.C.H. Sav. cet. [v] γυμνοὺς om. E. Statim παραβλέποντος B.C.H. Sav. cet. [w] ὥσπερ] ὥστε E. Statim haec οὖν οὐδὲν τοῦ τοιούτου ἀνοητότερον, οὕτως desunt in A.D.E. Veron.

οὐδὲν σοφώτερον τοῦ τὴν ἀρετὴν κατορθοῦντος. Ὅρα γάρ,
[x]πάσσοφός ἐστι, φησί· μεταδίδωσι τῶν ὄντων, [y]ἐλεήμων, φι-
λάνθρωπος· ἐπέγνω τὴν φύσιν, ὅτι κοινή· ἐπέγνω [z]τῶν χρη-
B μάτων τὴν [a]χρῆσιν, ὅτι οὐδενὸς ἀξία λόγου· ὅτι τῶν σωμάτων
τῶν οἰκείων φείδεσθαι μᾶλλον, [b]ἢ χρημάτων [c]δεῖ. Ὁ δόξης
καταφρονῶν [d]πάσσοφός ἐστιν· οἶδε γὰρ τὰ ἀνθρώπινα πράγ-
ματα· τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων [e]γνῶσις ἡ φιλο-
σοφία. Οὐκοῦν οἶδε [f]μὲν ποῖα θεῖα, ποῖα δὲ ἀνθρώπινα, καὶ
τῶν μὲν ἀπέχεται, ταῦτα δὲ ἐργάζεται· [g]οἶδε δὲ καὶ εὐχαρι-
στεῖν τῷ θεῷ ἐν πᾶσιν· οὐδὲν εἶναι νομίζει τὸν παρόντα βίον·
διὰ τοῦτο οὐδὲ ἥδεται τοῖς χρηστοῖς, [h]οὔτε λυπεῖται τοῖς ἐναν-
C τίοις. [i]Μὴ δὴ περιμείνῃς ἕτερον διδάσκαλον· ἔχεις τὰ λόγια (137)
τοῦ θεοῦ· οὐδείς σε [k]οὕτω διδάσκει ὡς ἐκεῖνα. Οὗτος μὲν γὰρ
πολλὰ καὶ διὰ κενοδοξίαν καὶ διὰ βασκανίαν [l]διαφθονεῖται
πολλάκις. Ἀκούσατε, παρακαλῶ, πάντες [m]οἱ βιωτικοί, καὶ
κτᾶσθε βιβλία [n]φάρμακα τῆς ψυχῆς. Εἰ μηδὲν ἕτερον βού-
λεσθε, τὴν γοῦν καινὴν κτήσασθε, [o]τὸν ἀπόστολον, τὰς Πρά-
ξεις, τὰ εὐαγγέλια, διδασκάλους διηνεκεῖς. Ἂν λύπη συμβῇ,
ὥσπερ εἰς ἀποθήκην φαρμάκων ἔγκυψον· λάβε παραμυθίαν
ἐκεῖθεν τοῦ δεινοῦ, ἂν ζημία, ἂν θάνατος, ἂν ἀποβολὴ οἰκείων·
D μᾶλλον δὲ μὴ ἔγκυπτε, ἀλλὰ ἀνάλαβε πάντα, ἔχε ἐπὶ τῆς
διανοίας. Τοῦτο πάντων αἴτιον τῶν κακῶν, τὸ μὴ εἰδέναι τὰς
γραφάς. Χωρὶς ὅπλων εἰς πόλεμον βαδίζομεν· καὶ πῶς [p]ἔδει
σωθῆναι; Ἀγαπητὸν μετὰ τούτων σωθῆναι, μήτι γε χωρὶς
τούτων. Μὴ τὰ πάντα ἐφ' ἡμᾶς ῥίπτετε· πρόβατά ἐστε,
ἀλλ' οὐκ ἄλογα, ἀλλὰ λογικά· πολλὰ καὶ ὑμῖν ὁ Παῦλος ἐπι-
τρέπει. Οἱ διδασκόμενοι οὐ διαπαντὸς ἐπὶ [q]τὸ μαθεῖν διατρί-
βουσιν, ἐπεὶ οὐ διδάσκονται· ἂν ἀεὶ μανθάνῃς, οὐδέποτε μαθήσῃ.
E Μὴ οὕτως ἔρχου, ὡς ἀεὶ μαθησόμενος, ἐπεὶ οὐδέποτε εἴσῃ, [r]ἀλλὰ
καὶ ὡς ἀπομαθησόμενος, καὶ διδάξων ἕτερον. [s]Ἐν ταῖς τέχναις
οὐχὶ ὡρισμένους καιροὺς παραμένουσιν ἅπαντες, ἐν τοῖς μαθή-
μασι, καὶ ἐν πάσαις [t]ἁπλῶς ταῖς τέχναις; Οὕτως ἅπαντες ὁρί-

[x] Vid. Annot. [y] ἐλεήμων] + ἐστὶ B.C.H. Sav. cet. [z] τῶν χρ. τὴν pro τὴν τῶν χρ. omnes. [a] κτῆσιν E. [b] ἢ τῶν χρ. Edd. τῶν om. A.B.C.D.E. [c] Vid. Annot. [d] πάσσοφος] πᾶς σοφὸς D.E. πῶς σοφὸς A. Veron. καὶ φιλόσοφος B.C.H. Sav. cet. [e] γνῶσις] + ἐστιν B.H. Statim ἡ σοφία E. [f] μὲν ποῖα] ποῖα μὲν E. [g] Vid. Annot. [h] οὐδὲ C. Statim ἐν τοῖς ἐ. D.E. Veron. [i] μὴ δὴ] Sic C.E.H. μηδὲ Edd. Statim περιμένῃς H. [k] οὕτω accessit ex omnibus. [l] διαφθονεῖται] ἐπικρύπτει B.C.H. Sav. cet. [m] οἱ om. A. [n] φάρμακα] καὶ φάρμακα A.D. τὰ φ. E. [o] τὸν ἀπόστολον] Sic A.B.C.D.E. Veron. Sav. τῶν ἀποστόλων Mor. Ben. [p] ἔδει] δεῖ E. ἔνι B.C. ἔδει deletum in A. [q] τῷ A. [r] ἀλλὰ καὶ ὡς] Sic A.B.C. ἀλλ' ὡς καὶ Edd. [s] ἐν ταῖς τέχναις] εἰπὲ δέ (δή B.) μοι B.C.H. Sav. cet. Mox περιμένουσιν Veron. [t] ἁπλῶς om. E.

ζομεν φανερὸν καιρόν· ἂν δὲ ἀεὶ [v]μανθάνητε, τεκμήριόν ἐστι
τοῦ μηδὲν μαθεῖν. Τοῦτο τὸ ὄνειδος τοῖς Ἰουδαίοις ὁ θεὸς
εἶπεν· [3] "Αἰρόμενοι ἐκ κοιλίας, καὶ παιδευόμενοι ἕως [w]γήρως."
Εἰ μὴ ἀεὶ τοῦτο προσεδοκᾶτε, οὐκ ἂν οὕτως εἰς τοὐπίσω πάντα F
[x]ἀπῄει. Εἰ ἐνῆν τοὺς μὲν εἶναι μεμαθηκότας, τοὺς δὲ μέλλον-
τας, προέκοψεν ἂν τὸ ἔργον [y]ἡμῖν· παρεχωρήσατε ἂν ἑτέροις,
[z]καὶ συναντελάβεσθε καὶ ἡμῖν. Εἰπέ μοι, εἰ πρὸς γραμμα-
τιστήν τινες ἀπίοιεν, εἶτα μένοιεν ἀεὶ τὰ στοιχεῖα μανθάνοντες,
οὐ πολὺν τῷ διδασκάλῳ πόνον παρέξουσι; Μέχρι τίνος ὑμῖν 392
περὶ βίου διαλεγόμεθα; Ἐπὶ τῶν ἀποστόλων οὕτως οὐκ ἦν,
ἀλλὰ συνεχῶς μετεπήδων, τοὺς πρότερον μανθάνοντας διδα-
σκάλους καθιστῶντες ἑτέρων τινῶν μαθητευομένων. Οὕτως
ἠδυνήθησαν τὴν οἰκουμένην περιελθεῖν, τῷ μὴ προσδεσμεῖσθαι
τόπῳ ἑνί. Πόσης οἴεσθε διδασκαλίας δεῖσθαι τοὺς ὑμετέρους
ἀδελφοὺς τοὺς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, καὶ τοὺς ἐκείνων διδασκάλους;
Ἀλλ' ὑμεῖς με κατέχετε προσηλώσαντες. Πρὶν ἢ γὰρ τὴν
κεφαλὴν καλῶς [a]διατεθῆναι, περιττὸν ἐπὶ τὸ λοιπὸν σῶμα
ἰέναι. Πάντα ἡμῖν ἐπιρρίπτετε. Ὑμᾶς ἐχρῆν παρ' ἡμῶν B
μανθάνειν μόνον· τὰς δὲ γυναῖκας παρ' ὑμῶν, [b]τὰ παιδία παρ'
ὑμῶν· ἀλλὰ πάντα ἡμῖν καταλιμπάνετε· διὰ τοῦτο πολὺς ὁ
κόπος.

"Διδάσκοντες, φησὶ, καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ
ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς." Ὅρα καὶ τὸ ἀνεπαχθὲς τοῦ
Παύλου. Ἐπειδὴ ἡ ἀνάγνωσις ἔχει πόνον, καὶ πολὺ [c]τὸ φορ-
τικὸν, οὐκ [d]ἐφ' ἱστορίας ἤγαγεν, ἀλλ' ἐπὶ ψαλμοὺς, ἵνα ὁμοῦ
καὶ τέρπῃς τὴν ψυχὴν ᾄδων, καὶ ὑποκλέπτῃς [e]τὸν πόνον. C
"Ὕμνοις, φησὶ, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς." Νῦν δὲ σατανικὰς
μὲν ᾠδὰς καὶ ὀρχήσεις [f]ἐροῦσιν οἱ παῖδες οἱ [g]ὑμέτεροι, καθάπερ
οἱ μάγειροι καὶ οἱ ὀψῶναι καὶ οἱ χορευταί· ψαλμὸν [h]δὲ οὐδεὶς
οὐδένα οἶδεν, ἀλλὰ καὶ αἰσχύνη τὸ πρᾶγμα δοκεῖ εἶναι καὶ
χλευασία καὶ γέλως. Ἐκεῖθεν ἅπαντα τὰ κακὰ σώζεται. Ἐν
οἵᾳ γὰρ [i]ἂν ἑστήκῃ γῇ [k]τὸ φυτὸν, τοιοῦτον φέρει τὸν καρπόν·
ἂν ἐν ἀμμώδει καὶ ἁλμυρᾷ, τοιοῦτον· ἂν ἐν γλυκείᾳ καὶ λιπαρᾷ,
πάλιν ὅμοιον. Οὕτω πηγή τις ἐστὶ τὰ διδάγματα. Δίδαξον

[3] Esai. xlvi. 3, 4.

[v] μανθάνητε A.B.C. μανθάνῃ Edd. [w] γήρους A. Veron. [x] ἀπίῃ D. [y] ἡμῶν B.C.H. [z] καὶ συναντελάβεσθε καὶ] συναντιλαβέσθαι B.C. [a] διατεθεῖναι B. διαθεῖναι D.E. διαθῆναι C. [b] τὰ] + δὲ E. [c] τὸ om. A.D.E. Veron. [d] ἐπὶ ἱστ. B.C.E. [e] τὸν πόνον] Sic A.B.C.E. τῶν πόνων Edd. [f] ἐροῦσιν] Sic E. αἱροῦσιν A. αἵρουσιν D. ἴσασιν B.C.H. Edebatur αἱροῦσιν. [g] ἡμέτεροι B.C. Sav. Mor. [h] δὲ om. A. [i] ἂν om. E. Statim ἑστήκῃ B.C.D. ἑστήκει A.E. ἑστήκοι Edd. [k] τὸ om. C.

αὐτὸν ᾄδειν ψαλμοὺς ἐκείνους τοὺς φιλοσοφίας γέμοντας, οἷον
D περὶ σωφροσύνης εὐθέως, μᾶλλον δὲ πρὸ πάντων περὶ τοῦ μὴ
συνεῖναι πονηροῖς, εὐθέως ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ [l]βιβλίου·
διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐντεῦθεν ἤρξατο ὁ προφήτης λέγων, [4] "Μα-
κάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν·" καὶ πάλιν,
"Οὐκ [m]ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιότητος·" καὶ πάλιν,
"Ἐξουδένωται ἐνώπιον αὐτοῦ πονηρευόμενος, τοὺς δὲ φοβου-
μένους τὸν κύριον δοξάζει·" περὶ τοῦ συνεῖναι ἀγαθοῖς· [n]καὶ
ταῦτα εὑρήσεις ἐκεῖ πολλά· περὶ τοῦ γαστρὸς [o]κατέχειν, περὶ
τοῦ [p]χειρὸς κατέχειν, [q]περὶ τοῦ ἀκολασίας, περὶ τοῦ [r]μὴ
E πλεονεκτεῖν· ὅτι οὐδὲν τὰ χρήματα, οὐδὲ ἡ δόξα, καὶ ὅσα τοι- (138)
αῦτα. Ὅταν τούτοις ἐκ παιδὸς [s]ἐνάξῃς αὐτὸν, κατὰ μικρὸν
καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα ἄξεις. Οἱ ψαλμοὶ πάντα ἔχουσιν, οἱ
δὲ ὕμνοι πάλιν οὐδὲν ἀνθρώπινον· ὅταν ἐν τοῖς ψαλμοῖς μάθῃ,
τότε καὶ ὕμνους εἴσεται, ἅτε θειότερον πρᾶγμα. Αἱ γὰρ ἄνω
δυνάμεις ὑμνοῦσιν, οὐ ψάλλουσιν. [5] "Οὐ γὰρ ὡραῖος ὕμνος ἐν
στόματι, φησὶν, ἁμαρτωλοῦ·" καὶ πάλιν, "Οἱ ὀφθαλμοί μου
ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς, τοῦ συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ·"
F καὶ πάλιν, "Οὐ κατῴκει ἐν μέσῳ τῆς οἰκίας μου ποιῶν ὑπερ-
ηφανίαν·" καὶ πάλιν, "Πορευόμενος ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ, οὗτός μοι
ἐλειτούργει." Ὥστε μὴ μόνον φίλοις, ἀλλὰ μηδὲ οἰκέταις
ἀναμιγνύναι ἑαυτοὺς [t]ἀσφαλίζεσθε. Τὰ γὰρ μυρία κακὰ τοῖς
ἐλευθέροις, ὅταν δούλους αὐτοῖς ἐπιστήσωμεν διεφθαρμένους.
393 Εἰ γὰρ πατρὸς ἀπολαύοντες καὶ φιλοστοργίας καὶ φιλοσοφίας
τοσαύτης, μόλις διασώζονται· ὅταν αὐτοὺς ἐκδῶμεν τῇ [v]ἀφει-
δίᾳ τῶν [w]οἰκετῶν, καθάπερ ἐχθροῖς αὐτοῖς κέχρηνται, νομίζον-
τες [x]αὐτοῖς τὴν δεσποτείαν εἶναι ἡμερωτέραν, [y]ἂν μωροὺς
αὐτοὺς ἀπεργάσωνται καὶ φαύλους καὶ οὐδενὸς λόγου ἀξίους.
Πρὸ τῶν ἄλλων οὖν ἁπάντων ταῦτα σπουδάζωμεν. "Ἠγά-
πησα, φησὶ, τοὺς ἀγαπῶντας τὸν νόμον σου." Τοῦτον οὖν καὶ
ἡμεῖς ζηλώσωμεν, καὶ τούτους ἀγαπῶμεν. Ἵνα δὲ πάλιν σω-
φρονῶσιν οἱ παῖδες, ἀκουέτωσαν τοῦ προφήτου λέγοντος,

[4] Psal. i. 1. xxv. 4. xiv. 4. [5] Sirac. xv. 9. Psal. c. 6, 7.

[l] βιβλίου] + δίδασκε B.C.H. [m] ἐκάθισε ex corr. D. [n] καὶ—πολλὰ] Sic A.D. Veron. τοιαῦτα εὑρ. ἐκεῖ π. E. εὑρ. ἐκεῖ καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα π. B.C. καὶ ταῦτα εὑρ. ἐκεῖ καὶ ἄλλα (ἄλλα om. Mor. Ben.) π. Sav. cet. [o] κατέχειν] κρατεῖν B.C.E. et ex corr. D. Ita Sav. cet. [p] χειρὸς A.B.E. χεῖρας Edd. περὶ τοῦ χ. κ. om. C. [q] Haec περὶ τοῦ ἀκολασίας om. B.C.H. Sav. cet. [r] μὴ] μηδένα E. [s] ἀνάξῃς E. [t] ἀσφαλίζεσθε] ἀλλὰ ἀσφαλίζεσθαι A. Veron. ἀλλ' ἀσφαλίζεσθε D.E. [v] ἀφειδίᾳ pro ἀφειδείᾳ A.B.C.D. [w] οἰκετῶν] + τί οὖν πείσονται E. + τίνες ἔσονται B.C.H. Sav. cet. Statim καθάπερ γὰρ ἐχθροῖς E. [x] ἑαυτοῖς E. [y] ἂν in καὶ mutatum a 2da m. D.

[6] "Ὅτι αἱ [z] ψύαι μου ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων·" καὶ πάλιν B
[a] ἀκουέτωσαν αὐτοῦ λέγοντος, "Ἐξωλόθρευσας πάντα τὸν πορ-
νεύοντα ἀπὸ σοῦ." Καὶ ὅτι δεῖ [b] γαστρὸς κατέχειν, ἀκουέτω-
σαν πάλιν· [7] "[c] Καὶ ἀπέκτεινε, φησὶν, ἐν τοῖς [d] πλείοσιν αὐτῶν,
ἔτι τῆς βρώσεως οὔσης ἐν τῷ στόματι αὐτῶν." Καὶ ὅτι δεῖ
δώρων [e] κρατεῖν· [8] "[f] Πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ, μὴ προστίθεσθε [g] καρ-
δίαν·" [h] καὶ δόξης [i] κρατεῖν· [9] "Οὐδὲ συγκαταβήσεται [k] αὐτῷ ἡ
δόξα αὐτοῦ·" τοὺς πονηροὺς μὴ [l] ζηλοῦν· [10] "Μὴ παραζήλου ἐν
πονηρευομένοις·" [m] τὰς δυναστείας ἡγεῖσθαι [n] οὐδέν· [11] "Εἶδον C
τὸν ἀσεβῆ [o] ὑπερυψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ
Λιβάνου, καὶ παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν·" μηδὲν τὰ παρόντα
[p] ἡγεῖσθαι· [12] "Ἐμακάρισαν τὸν λαὸν, ᾧ ταῦτά ἐστι· μακάριος
ὁ λαὸς, οὗ κύριος ὁ θεὸς βοηθὸς αὐτοῦ·" ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἁμαρ-
τάνομεν, ἀλλ' ἔστιν [q] ἀνταπόδοσις· [13] "Ὅτι σὺ ἀποδώσεις,
φησὶν, ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ·" διὰ τί δὲ οὐ καθ' ἡμέραν
[r] ἀποδίδωσιν· [14] "Ὁ θεὸς κριτὴς, φησὶ, δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ
[s] μακρόθυμος·" ὅτι [t] ταπεινοφροσύνη καλόν· [15] "Κύριε, φησὶν,
οὐχ ὑψώθη ἡ καρδία μου·" ὅτι ὑπερηφανία [v] κακόν· [16] "Διὰ
τοῦτο, φησὶν, ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφανία εἰς τέλος·" [w] καὶ D
πάλιν, "Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται·" καὶ πάλιν, "Ἐξ-
ελεύσεται ὡς ἐκ στέατος ἡ ἀδικία αὐτῶν·" ὅτι [x] ἐλεημοσύνη
καλόν· [17] "Ἐσκόρπισεν, [y] ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη
αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα·" ὅτι τὸ ἐλεεῖν [z] ἐπαινετόν· [18] "Χρη-
στὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτείρων, καὶ κιχρῶν." Καὶ πολλὰ τούτων

[6] Psal. xxxvii. 8. lxxii. 27. [7] Ib. lxxvii. 30, 31. [8] Ib. lxi. 11. [9] Ib. xlviii. 18. [10] Ib. xxxvi. 1. [11] Ib. xxxvi. 35, 36. [12] Ib. cxliii. 15. [13] Ib. lxi. 13. [14] Ib. vii. 12. [15] Ib. cxxx. 1. [16] Ib. lxxii. 6. Prov. iii. 34. Psal. lxxii. 7. [17] Psal. cxi. 9. [18] Ib. cxi. 5.

[z] ψύαι A.B.C. ψῦαι Veron. ψόαι Sav. cet. [a] Haec ἀκουέτωσαν αὐτοῦ λέγοντος accesserunt ex A.B.C.E.H. Statim ἐξωλόθρευσας B.C.D.H. ἐξολοθρεύσεις Edd. [b] γ. κατέχειν pro κατέχειν γ. omnes. κρατεῖν pro κατέχειν ex corr. D. [c] καὶ om. B.C. [d] πίοσιν B.C. [e] κρατεῖν] + ἐντεῦθεν μαθήσονται B.C.H. Sav. cet. [f] πλοῦτος] + φησὶν B.C.H. Sav. cet. [g] καρδίᾳ A.D. [h] καὶ] + ὅτι B.C.H. Sav. cet. [i] κρατεῖν om. B.C. Post κρατεῖν addunt καὶ τοῦτο εὑρήσουσιν B.C.H. Sav. cet. [k] αὐτῷ] + φησὶν B.C. + ὀπίσω αὐτοῦ Edd. ὀπίσω αὐτοῦ om. A.C.D.E. Mox ἡ δόξα αὐτοῦ ὀπίσω αὐτοῦ C. [l] ζηλοῦν] + καὶ τοῦτο B.C. + καὶ αὐτὸ H. [m] τὰς δ. ἡ. οὐδὲν] μηδὲν τὰς δ. ἡ. E. τὰς δ. μηδὲν (μηδὲν insert. a 1ma manu) ἡ. D. [n] οὐδὲν] + καὶ τοῦτο B. + καὶ αὐτὸ C. [o] ὑπερυψ.] + φησὶ B.C.H. [p] ἡγεῖσθαι] + οὐδὲ τοῦτο ἀγνοήσουσιν B.C. [q] ἀνταπόδοσις] + ἀκούσουσιν B.C.H. [r] ἀποδίδωσιν] + καὶ τοῦτο B.C.H. [s] μακρόθυμος] + καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην ἡμέραν E. [t] ἡ ταπ. Edd. ἡ om. A.B.C.D.E. Post καλὸν add. ἔνθεν γνώσονται B.C.H. [v] κακὸν] + καὶ τοῦτο B.C.H. [w] καὶ πάλιν om. A. [x] ἡ ἐλ. Edd. ἡ om. D.E. Post καλὸν add. καὶ αὐτὸ B.C.H. [y] ἔδωκε] + φησὶ B.H. [z] ἐπαινετὸν] + καὶ τοῦτο B.C.H. Post οἰκτείρων add. φησὶ iidem.

πλείονα εὑρήσεις ἐκεῖ [a]ἐμφιλόσοφα δόγματα· οἷον ὅτι κακῶς
λέγειν οὐ δεῖ· [19]"Τὸν καταλαλοῦντα, [b]φησὶ, λάθρα [c]τὸν
πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον." Τίς ὁ ὕμνος τῶν ἄνω;
[d]ἴσασιν οἱ πιστοί· τί λέγει τὰ Χερουβὶμ ἄνω; Τί ἔλεγον οἱ
E [e]ἄγγελοι; [20]"Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ." Διὰ τοῦτο μετὰ [f]τὰς
ψαλμῳδίας ὕμνοι, ἅτε [g]τελειότερόν τι πρᾶγμα. "Ψαλμοῖς,
φησὶν, [h]ὕμνοις, ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν τῇ χάριτι ᾄδοντες ἐν ταῖς
καρδίαις ὑμῶν τῷ θεῷ." Ἢ τοῦτό φησιν, ὅτι [i]διὰ χάριν ἡμῖν
ταῦτα ἔδωκεν ὁ θεὸς, ἢ ταῖς ἐν τῇ χάριτι ᾠδαῖς, ἢ νουθετοῦντες
ἑαυτοὺς καὶ διδάσκοντες ἐν χάριτι, ἢ ὅτι ἐν χάριτι εἶχον ταῦτα
τὰ χαρίσματα, [k]ἢ ἐπεξήγησίς [l]ἐστιν· ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ
πνεύματος, φησίν. "Ἄιδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ
[m]θεῷ." Μὴ ἁπλῶς, φησὶ, τῷ στόματι, ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς.
F Τοῦτο γάρ ἐστι τῷ θεῷ ᾄδειν, ἐκεῖνο δὲ τῷ ἀέρι· διαχεῖται γὰρ
ἁπλῶς ἡ φωνή. Μὴ πρὸς ἐπίδειξιν, φησί. Κἂν ἐν ἀγορᾷ
[n]ῇς, δύνασαι συστρέψαι σαυτὸν καὶ ᾄδειν τῷ θεῷ, μηδενὸς
394 ἀκούοντος· ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς οὕτως ηὔχετο, καὶ [o]ἠκούσθη· φησὶ
γὰρ, [21]"Τί βοᾷς πρός με;" καίτοιγε οὐδὲν εἶπεν, ἀλλ' ἐβόα
κατὰ διάνοιαν· διὸ καὶ ὁ θεὸς ἤκουσε μόνος· [p]μετὰ καρδίας
συντετριμμένης. Οὐ κεκώλυται γὰρ καὶ περιπατοῦντα εὔχεσθαι
κατὰ καρδίαν, καὶ ἄνω εἶναι.

"Καὶ πᾶν ὅ τι ἂν ποιῆτε, φησὶν, ἐν λόγῳ, ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα (139)
ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου [r]Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ
πατρὶ δι' αὐτοῦ." Ἐὰν γὰρ οὕτω ποιῶμεν, οὐδὲν ἔσται μιαρὸν,
[s]οὐδὲ ἀκάθαρτον, ἔνθα [t]ἂν ὁ Χριστὸς καλῆται. Ἐὰν ἐσθίῃς,
ἐὰν πίνῃς, ἐὰν [v]γαμῇς, ἐὰν ἀποδημῇς, πάντα [w]ἐν ὀνόματι [x]τοῦ
B θεοῦ πρᾶττε· τουτέστιν, αὐτὸν καλῶν βοηθόν· ἐπὶ πάντων
πρότερον [y]αὐτῷ εὐχόμενος, ἅπτου τῶν πραγμάτων. Βούλει
τι φθέγξασθαι; [z]τοῦτο πρότασσε. Διὰ τοῦτο καὶ [a]ἡμεῖς

19 Psal. c. 5. 20 Luc. ii. 14. 21 Exod. xiv. 15.

[a] φιλόσοφα E. [b] φησὶ] γὰρ, φησὶ B.C. [c] τὸν] τοῦ B. et corr. D. τῶν E. [d] ἴσασιν—ἄνω] τί λέγει τὰ Χερουβὶμ, ἴσασιν οἱ πιστοὶ B.C.H. Sav. cet. [e] ἄγγελοι] + κάτω B.C.H. Sav. cet. Post δόξα add. γὰρ ᾖδον B.C. [f] τὰς] τῆς D. [g] τελειότερον] ἐπιτελειότερον (et φησὶ pro τι) E. ἐπιτελεώτερον D. ἐπὶ τελειότερον B.H. Post πρᾶγμα add. ἀγόμενοι B.C.H. [h] καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς B.C.E. [i] διὰ τὴν χ. C. Mox δέδωκεν D. [k] ἢ om. D.E. Veron. [l] ἐστιν] + ἀντὶ τοῦ B.C. [m] θεῷ] κυρίῳ ter E. [n] ῇς] ᾖ B. εἶ C. [o] ἠκούετο E. [p] Haec μετὰ κ. σ. post διάνοιαν transp. B.C.H. Sav. cet. [r] Ἰησοῦ] ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Edd. ἡμῶν om. A.B.C. D.E. Χριστοῦ om. A.D.E. [s] οὐδὲ] οὐδὲν Mor. Ben. οὐδὲν ἔσται B.C.H. Haec οὐδὲν ἔσται ἀκάθαρτον post καλῆται transp. C.H. [t] ἂν om. C. Mox καλεῖται idem. [v] γαμῇς] καθεύδῃς ex corr. recent. D. [w] ἐν τῷ ὀν. E. [x] τοῦ θεοῦ] θεοῦ B.C. αὐτοῦ E. [y] αὐτὸν D. [z] τοῦτον B.C. Sav. Mor. [a] ἡμεῖς—κυρίου.] Παῦλος τῶν ἑαυτοῦ ἐπιστολῶν προτάσσει τοῦτο τὸ ὄνομα, εἰδὼς ὅτι B.C.F.

τῶν ἐπιστολῶν [b]προτάσσομεν τὸ ὄνομα [c]κυρίου. Ἔνθα ἂν ᾖ τὸ ὄνομα [d]τοῦ θεοῦ, [e]πάντα αἴσια. Εἰ γὰρ ὑπάτων ὀνόματα ἀσφαλῆ τὰ γραμματεῖα ποιεῖ, πολλῷ μᾶλλον τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα. Ἢ τοῦτό φησι, κατὰ θεὸν πάντα καὶ λέγετε, καὶ πράττετε· μὴ τοὺς ἀγγέλους ἐπεισάγετε. Ἐσθίεις; εὐχαρί- C
στησον τῷ θεῷ, καὶ μέλλων, καὶ μετὰ ταῦτα. Καθεύδεις; εὐχαρίστησον τῷ θεῷ, καὶ μέλλων, καὶ μετὰ ταῦτα. Εἰς ἀγορὰν ἐμβάλλεις; ταὐτὸν ποίει. Μηδὲν κοσμικὸν, μηδὲν βιωτικόν· πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου ποίει, καὶ πάντα σοι εὐοδωθήσεται. Ὅπου ἂν ἐπιτεθῇ τὸ [f]ὄνομα, πάντα αἴσια. Εἰ δαίμονας ἐκβάλλει, εἰ νόσους ἀπελαύνει, πολλῷ μᾶλλον εὐκολίαν πραγμάτων [g]ποιεῖ. Καὶ τί ἐστι ποιῆσαι ἐν λόγῳ, ἢ ἐν ἔργῳ; Ἢ ἀξιοῦντα, ἢ ὁτιοῦν ποιοῦντα. Ἄκουσον πῶς ὁ Ἀβραὰμ ἐν ὀνόματι [h]τοῦ θεοῦ τὸν οἰκέτην ἀπέστειλεν, ὁ Δαυῒδ ἐν ὀνόματι τοῦ θεοῦ τὸν Γολιὰθ καθεῖλε. Θαυμαστὸν τὸ D
ὄνομα αὐτοῦ καὶ μέγα. Πάλιν ὁ Ἰακὼβ τοὺς υἱοὺς πέμπων, φησίν· [22] "Ὁ δὲ θεός μου [i]δῴη ὑμῖν χάριν ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώπου." Ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν, ἔχει σύμμαχον τὸν θεὸν, οὗ χωρὶς οὐδὲν ἐτόλμησε ποιῆσαι. Ἅτε οὖν τιμηθεὶς τῷ κληθῆναι, [k]ἀντιτιμήσει τῷ ἐξευμαρίσαι τὰ πράγματα. Κάλει τὸν υἱὸν, εὐχαρίστει τῷ πατρί. Καὶ γὰρ [l]τοῦ υἱοῦ καλουμένου ὁ πατὴρ καλεῖται, καὶ αὐτοῦ εὐχαριστουμένου ὁ υἱὸς [m]εὐχαριστήθη. Ταῦτα μανθάνωμεν [n]μὴ μέχρι ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν [o]ἔργων πληροῦν. Οὐδὲν τοῦ ὀνόματος τούτου ἴσον· τοῦτο πανταχοῦ θαυμάσιον. [23] "Μύρον, φησὶν, ἐκκενωθὲν ὄνομά σου." E
[p]Ὁ τοῦτο εἰπὼν εὐθέως εὐωδίας ἐνεπλήσθη. [24] "Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον Ἰησοῦν, φησὶν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ." Τοῦτο τὸ ὄνομα τοσαῦτα ἐργάζεται. Ἐὰν εἴπῃς, ἐν ὀνόματι πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, μετὰ πίστεως, πάντα ἤνυσας. Ὅρα πόσα ἐποίησας· ἐδημιούργησας ἄνθρωπον, καὶ [q]τὰ ἄλλα πάντα τὰ ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος εἰργάσω. [r]Οὕτω ταῖς νόσοις ἐπιτασσόμενον φοβερὸν τὸ ὄνομα. Διὰ ταῦτα ὁ διάβολος τὰ τῶν ἀγγέλων ἐπεισήγαγε, βασκαίνων ἡμῖν τῆς τιμῆς. Τῶν δαιμόνων τοιαῦται αἱ ἐπῳδαί. Κἂν ἄγγελος ᾖ,

22 Gen. xliii. 14. 23 Cant. i. 2. 24 1 Cor. xii. 3.

[b] προτάσσωμεν D. [c] τοῦ κυρίου E. [d] τοῦ θεοῦ] Sic A.B.C.E.H. κυρίου Edd. [e] πάντα] + καλὰ (καλοῦ H.) πάντα B.C.H. [f] ὄνομα] + τοῦ θεοῦ B.C.H. Sav. cet. [g] ποιήσει B.C.H. Sav. cet. [h] τοῦ θεοῦ bis A. B.D. Aberat articulus. [i] δῷ D.E. [k] ἀντετίμησε Veron. Statim τοῦ ἐξ. C. [l] τοῦ] καὶ τοῦ B.C. [m] εὐχαριστήθη omnes. εὐχαριστεῖται Edd. [n] μὴ om. C. [o] ἔργων] πραγμάτων B.C.H. [p] ὁ τοῦτο εἰπὼν om. D.E. Veron. [q] τὰ ἄλλα pro τἆλλα A.B.C.E. Mox τὰ post πάντα assumtum ex Reg. 1017. [r] οὕτω] τοῦτο E.

κἂν ἀρχάγγελος, κἂν τὰ Χερουβὶμ, μὴ [s] ἀνέχου· ἐπεὶ οὐδὲ
αὗται αἱ δυνάμεις καταδέξονται, ἀλλὰ καὶ ἀποσείσονται, ὅταν
395 ἴδωσι τὸν δεσπότην ἀτιμαζόμενον. Ἐγώ σε ἐτίμησα, φησὶ,
καὶ εἶπον, [t] ἐμὲ κάλει· καὶ σὺ ἀτιμάζεις αὐτόν; Ἂν ταύτην
[v] ᾄδῃς τὴν ἐπῳδὴν μετὰ πίστεως, καὶ νόσους καὶ δαίμονας ἀπ-
ελάσεις· [w] κἂν μὴ ἀπελάσῃς τὴν νόσον, οὐ παρὰ ἀσθένειαν, ἀλλὰ
παρὰ τὸ συμφέρον. [25] "Κατὰ τὴν μεγαλωσύνην [x] σου, φησὶν,
οὕτω καὶ ἡ αἴνεσίς σου." Διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἡ οἰκου-
μένη ἐπεστράφη, ἡ τυραννὶς ἐλύθη, ὁ διάβολος ἐπατήθη, οἱ οὐρα-
νοὶ [y] ἀνεῴγεισαν. Ἡμεῖς ἀνεγεννήθημεν διὰ τοῦ ὀνόματος τού-
B του. Ἐὰν τοῦτο ἔχωμεν, λάμπομεν. Τοῦτο καὶ μάρτυρας
ποιεῖ, καὶ ὁμολογητάς· τοῦτο [z] κατέχωμεν ἀντὶ μεγάλου δώρου,
ἵνα ἐν δόξῃ ζήσωμεν, καὶ εὐαρεστήσωμεν τῷ θεῷ, καὶ καταξιω-
θῶμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, χάριτι
καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ
πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ I. (140)

C [1] Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ.
Οἱ ἄνδρες, [a] ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς
αὐτάς. Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα·
τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον [b] ἐν κυρίῳ. Οἱ πατέρες, μὴ
ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. Οἱ δοῦλοι, ὑπα-
κούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ [c] κατ'
ὀφθαλμοδουλείαν, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρ-
δίας, φοβούμενοι τὸν θεόν. Πᾶν ὅτι [d] ἂν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς
D ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, [e] εἰδότες ὅτι
παρὰ κυρίου λήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας·
τῷ γὰρ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. Ὁ δὲ ἀδικῶν, [f] κομιεῖται
ὃ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία [g] παρὰ τῷ θεῷ. Οἱ

[25] Psal. xlvii. 11.   [1] Cap. III. v. 18.—IV. v. 1.

[s] ἀνάσχου E. [t] ἐμὲ] ἐκεῖνον B.C.H. Mox σαυτὸν pro αὐτὸν E. [v] εἴδῃς (sic) A. [w] κἂν] ἂν E. [x] σου om. H. [y] ἀνεῴγεισαν] Sic C. Veron. et ex corr. D. ἠνεῴγεισαν ante corr. D. ἀνεῴγησαν Sav. cet. Post h. v. addunt καὶ τί λέγω, οἱ οὐρανοί; B.C.H. Sav. cet. [z] κατέχομεν A. Mox εὐχαριστήσωμεν idem. Hom. X. [a] ἀγ. τὰς γ. pro τὰς γ. ἀγ. omnes. [b] ἐν om. Sav. cet. invitis libris. [c] κατ' ὀφ.] ἐν ὀφθαλμοδουλείαις E. [d] ἂν] οὖν B.H. Statim ποιεῖτε B.C.H. [e] Haec εἰδότες—ἐν οὐρανοῖς desunt in B.C. [f] κομίσετε (sic) E. [g] παρὰ τῷ θ. om. E.

κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχετε, [h]εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς.

Διὰ τί μὴ πανταχοῦ καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς ταῦτα E
ἐπιτάττει, ἀλλ' ἐνταῦθα, καὶ [i]τῇ πρὸς Ἐφεσίους, καὶ τῇ πρὸς
Τιμόθεον, καὶ τῇ πρὸς Τίτον; Ὅτι εἰκὸς [k]ἐν ταύταις ταῖς
πόλεσιν εἶναι τὰς διχοστασίας· ἢ εἰκὸς [l]τὰ ἄλλα αὐταῖς κατωρ-
θῶσθαι, ὥστε δεῖν περὶ τούτων αὐτοὺς ἀκούειν. Μᾶλλον δὲ ἃ
πρὸς τούτους λέγει, πρὸς πάντας λέγει. Πολλὴν δὲ ἐμφέρειαν
ἔχει αὕτη ἡ ἐπιστολὴ τῇ πρὸς Ἐφεσίους [m]καὶ ἐν τούτοις. Ἢ F
ὅτι ἀνδράσι λοιπὸν εἰρηνεύουσιν, [n]οὓς ἐχρῆν περὶ δογμάτων
μανθάνειν ὑψηλῶν [o]ἔτι ἐλλειπόντων αὐτοῖς, οὐκ ἐχρῆν περὶ
τούτων γράφειν· [p]ἢ παρακληθέντας ἐπὶ τοῖς πειρασμοῖς [q]πε-
ριττὸν περὶ τούτων ἀκούειν. Ὥστε στοχάζομαι ἐνταῦθα λοιπὸν 396
ἑδραίαν εἶναι τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πρὸς τῷ τέλει ταῦτα λέγεσθαι.
"Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ·"
ἀντὶ τοῦ, ὑποτάσσεσθε διὰ τὸν θεόν· ἐπειδὴ τοῦτο ὑμᾶς κοσμεῖ,
φησὶν, οὐκ ἐκείνους. Οὐ γὰρ δεσποτικὴν ὑποταγὴν, οὐδὲ τὴν
ἀπὸ φύσεως μόνον, ἀλλὰ τὴν διὰ θεόν φημι. "Οἱ ἄνδρες,
ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς." Ὅρα
πῶς πάλιν τὸ κατάλληλον παρῄνεσε. Καθάπερ ἐκεῖ φόβον
καὶ ἀγάπην τίθησιν, οὕτω [r]καὶ ἐνταῦθα· ἔστι γὰρ καὶ ἀγα- B
πῶντα πικραίνεσθαι. Ὃ οὖν φησι, [s]τοῦτό ἐστι· μὴ μάχεσθε·
οὐδὲν γὰρ οὕτω τῆς μάχης ταύτης πικρότερον, ὅταν παρὰ
ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα γίνηται. Αἱ γὰρ πρὸς τὰ φιλούμενα
πρόσωπα [t]γινόμεναι μάχαι, αὗται πικραί. Καὶ δείκνυσιν ὅτι
ἀπὸ πολλῆς πικρίας τοῦτο γίνεται, ὅταν πρὸς τὸ μέλος αὐτοῦ,
[v]φησὶ, τὶς διαστασιάζῃ. Τὸ μὲν οὖν ἀγαπᾷν τῶν ἀνδρῶν
ἐστι, τὸ δὲ εἴκειν ἐκείνων. Ἐὰν οὖν ἕκαστος τὸ ἑαυτοῦ εἰσ-
ενέγκῃ, ἕστηκε πάντα βέβαια. Ἀπὸ [w]μὲν τοῦ ἀγαπᾶσθαι
γίνεται [x]καὶ ἡ γυνὴ φιλική· ἀπὸ δὲ τοῦ ὑποτάσσεσθαι ὁ ἀνὴρ
ἐπιεικής. Ὅρα δὲ ὅτι καὶ ἐν τῇ φύσει οὕτω κατεσκεύασται, C
ὥστε τὸν μὲν φιλεῖν, τὴν δὲ ὑπακούειν. Ὅταν γὰρ ὁ ἄρχων
τὸ ἀρχόμενον φιλῇ, τότε [y]τὰ πάντα συνέστηκεν. Οὐχ οὕτως

[h] εἰδότες—ἐν οὐρανοῖς om. A. [i] τῇ om. D.E. Veron. [k] ἐν] καὶ ἐν D. [l] τὰ ἄλλα—δεῖν] τὰ μὲν ἄλλα αὐταῖς κατωρθῶσθαι, τούτων δὲ οὕτως ὑστερεῖν ὥστε δέον εἶναι καὶ B.C.H. Sav. cet. [m] καὶ ἐν τούτοις] ἀλλαχοῦ δὲ τοῦτο οὐ ποιεῖ B.C.H. Sav. cet. [n] οὓς ἐχρῆν—γράφειν] οὐκ ἐχρῆν περὶ (ἐπὶ C.) τούτων γράφειν, ἀλλ' ἐπὶ τούτοις οὓς ἔδει περὶ δογμάτων μ. ὑ. ἔτι ἐλ. αὐτοῖς B. C.H. [o] ἔτι] + δὲ E. Statim ἐλλιπόντων E. [p] ἢ] + ὅτι B.C.H. Sav. cet. Post παρακληθέντας add. ἐκείνους B.H. [q] περιττὸν] + ἦν B.C.H. Sav. cet. [r] κἀνταῦθα D. [s] τουτέστι D. [t] γενόμεναι E. [v] φησὶ om. E. Mox διαστάζῃ C. [w] μὲν] + γὰρ B.C.H. Sav. cet. [x] καὶ om. E. Statim ἡ γ. ἡ φιλικὴ A. [y] τὰ om. C.

ἡ παρὰ τοῦ ἀρχομένου ἀγάπη, ὡς ἡ παρὰ τοῦ ἄρχοντος ζητεῖ-
ται πρὸς τὸ ἀρχόμενον· παρ' ἐκείνου γὰρ ἡ ὑπακοή. Τὸ γὰρ
ἐν ὥρᾳ εἶναι τὴν γυναῖκα, τοῦτον δὲ ἐν ἐπιθυμίᾳ, οὐδὲν ἄλλο
δείκνυσιν, ἀλλ' ἢ ὅτι διὰ τὴν ἀγάπην οὕτω γεγένηται. Μὴ
τοίνυν, ἐπειδὴ ὑποτέτακται ἡ γυνὴ, αὐθέντει· μηδὲ σὺ, ἐπειδὴ
[z]ἀγαπᾷ ὁ ἀνὴρ, φυσιοῦ. Μήτε ἡ τοῦ ἀνδρὸς φιλία τὴν
D γυναῖκα ἐπαιρέτω, μήτε ἡ τῆς γυναικὸς ὑποταγὴ φυσάτω τὸν
ἄνδρα. Διὰ τοῦτό σοι ὑπέταξεν αὐτὴν, ἵνα μᾶλλον φιλῆται·
διὰ τοῦτό σε φιλεῖσθαι ἐποίησεν, ὦ γύναι, ἵνα εὐκόλως φέρῃς
τὸ ὑποτετάχθαι. Μὴ φοβοῦ ὑποτασσομένη· [a]τῷ γὰρ φιλοῦντι (141)
ὑποταγῆναι, οὐδεμίαν ἔχει δυσκολίαν. Μὴ φοβοῦ ἐρῶν· ἔχεις
γὰρ αὐτὴν εἴκουσαν. Οὐκ ἂν ἄλλως οὖν ἐγένετο σύνδεσμος.
Ἀναγκαίαν τοίνυν ἔχεις ἀπὸ τῆς φύσεως τὴν ἀρχὴν, ἔχε καὶ
τὸν [b]δεσμὸν τὸν ἀπὸ τῆς ἀγάπης· τὴν γὰρ ἀσθενεστέραν
ἀνεκτὴν εἴασε. "Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ
E πάντα· τοῦτο γάρ ἐστιν [c]εὐάρεστον ἐν κυρίῳ." Πάλιν τὸ,
"ἐν κυρίῳ," τέθεικε, καὶ νόμους τιθεὶς ὑπακοῆς, καὶ ἐντρέπων,
καὶ καταβάλλων. "Τοῦτο γὰρ, [d]φησὶν, ἔστιν εὐάρεστον τῷ
κυρίῳ." Ὅρα πῶς οὐκ ἀπὸ τῆς φύσεως μόνης, ἀλλὰ πρὸ ταύτης
ἀπὸ τῶν τῷ θεῷ δοκούντων βούλεται ἡμᾶς ἅπαντα πράττειν,
ἵνα καὶ μισθὸν ἔχωμεν. "Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα
ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν." Ἰδοὺ πάλιν καὶ ἐνταῦθα ὑποταγὴ
F καὶ φίλτρον. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἀγαπᾶτε τὰ τέκνα· περιττὸν
γὰρ ἦν· αὐτὴ γὰρ ἡ φύσις καταναγκάζει· ἀλλ' ὅπερ ἔδει
διώρθωσε, [e]τὸ καὶ τὸ φίλτρον ἐνταῦθα εἶναι σφοδρότερον,
ἐπειδὴ καὶ ἡ ὑπακοὴ μείζων. Οὐδαμοῦ γὰρ τίθησιν ὑπόδειγμα
397 τὸ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ τί; Ἄκουε τοῦ προ-
φήτου λέγοντος· [2]"Καθὼς οἰκτείρει πατὴρ υἱοὺς, ᾠκτείρησε
κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν." Καὶ πάλιν ὁ Χριστός φησι,
[3]"Τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ [f]ὁ υἱὸς ἄρτον,
μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπι-
δώσει αὐτῷ;" "Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα
μὴ ἀθυμῶσιν." Ὃ μάλιστα αὐτοὺς ᾔδει δυνατὸν δακεῖν, τοῦτο
τέθεικε, καὶ φιλικώτερον εἶπεν ἐπιτάττων αὐτοῖς, καὶ οὐδαμοῦ
B τὸν θεὸν τίθησιν· ἐπέκλασε γὰρ τοὺς γονέας, [g]καὶ κατέκαμ-

[2] Psal. cii. 13. [3] Matth. vii. 9.

[z] ἀγαπᾷ ὁ ἀ. pro ὁ ἀ. ἀγαπᾷ A.B.C.D. [a] τῷ] τὸ A.B. [b] σύνδεσμον D. [c] εὐχάριστον A. [d] φησὶν, ἐστὶν] ἐστι, φησὶν B.C. Statim εὐ. ἐν κυρίῳ E. [e] τὸ καὶ τὸ (τὸ om. A.) φίλτρον—ἄκουε] ἐκεῖ δὲ τὸ φίλτρον δείκνυσιν εἶναι σφοδρότερον, ἐπειδὴ καὶ ἡ ὑ. μείζων. καὶ πανταχοῦ ποιεῖται ὑπόδειγμα ἡ γραφὴ τὸ τοῦ ἀ. καὶ τῆς γ. ἄκουε γὰρ B.C.H. [f] ὁ υἱὸς om. D. [g] καὶ κατέκαμψεν] κατακάμψαι A.D. Veron. κατακάμψας E.

ψεν αὐτῶν τὰ σπλάγχνα. [h]Τουτέστι, μὴ φιλονεικοτέρους αὐτοὺς ποιεῖτε· ἔστιν ὅπου καὶ συγχωρεῖν ὀφείλετε.

Εἶτα [i]ἐπὶ τρίτην ἦλθεν [k]ἀρχήν. Ἐνταῦθα ἔστι [l]μέν τι καὶ φίλτρον, ἀλλ' οὐκέτι φυσικὸν, καθάπερ ἄνω, ἀλλὰ συνηθείας, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων. Ἐπεὶ οὖν ἐνταῦθα τὸ μὲν τοῦ φίλτρου ὑποτέτμηται, τὸ δὲ τῆς ὑπακοῆς ἐπιτέταται, [m]τούτῳ ἐνδιατρίβει, βουλόμενος, ὅπερ οἱ πρῶτοι C ἔχουσιν ἀπὸ τῆς φύσεως, τοῦτο δοῦναι τούτοις ἀπὸ τῆς [n]ὑπακοῆς. Ὥστε οὐχ ὑπὲρ τῶν δεσποτῶν τοῖς οἰκέταις μόνοις διαλέγεται, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν, ἵνα ποθεινοὺς ἑαυτοὺς ἐργάζωνται τοῖς δεσπόταις. Ἀλλ' οὐ τίθησι τοῦτο φανερῶς· ἢ γὰρ ἂν ὑπτίους αὐτοὺς ἐποίησεν. "Οἱ δοῦλοι, φησὶν, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις." Καὶ ὅρα πῶς ἀεὶ τὰ ὀνόματα τίθησι, [o]γυναῖκες, τὰ τέκνα, οἱ δοῦλοι. [p]Εὐθέως δικαίωμα τοῦ ὑπακούειν. Ἀλλ' ἵνα μὴ ἀλγήσῃ, ἐπήγαγε, "τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις." Τὸ κρεῖττόν σου ἡ ψυχὴ [q]ἠλευθέρωται, φησί· πρόσκαιρος ἡ δουλεία. Ἐκεῖνο τοίνυν ὑπόταξον, D ἵνα μηκέτι ἀνάγκης ᾖ ἡ δουλεία. "Μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι." Ποίησον, φησὶ, τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου δουλείαν ἀπὸ τοῦ φόβου [r]γίνεσθαι τοῦ Χριστοῦ. Κἂν γὰρ μὴ ὁρῶντος ἐκείνου πράττῃς τὰ δέοντα καὶ τὰ πρὸς τιμὴν τοῦ δεσπότου, [s]δῆλον ὅτι διὰ τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν ποιεῖς. "Μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν, φησὶν, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι." Ὥστε ὑμεῖς τὴν βλάβην ὑποστήσεσθε. Ἄκουε γὰρ τοῦ προφήτου λέγοντος· [4]"Διεσκόρπισεν [t]ὁ θεὸς ὀστᾶ ἀνθρωπαρέσκων." E Ὅρα τοίνυν πῶς αὐτῶν φείδεται, καὶ αὐτοὺς ῥυθμίζει. "Ἀλλ' ἐν ἁπλότητι, [v]φησὶ, καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν." Ἐκεῖνο γὰρ οὐχ ἁπλότης, ἀλλ' ὑπόκρισις, [w]ἕτερον ἔχειν καὶ ἕτερον ποιεῖν· ἄλλον μὲν παρόντος φαίνεσθαι τοῦ δεσπότου, ἄλλον δὲ ἀπόντος. Οὐκοῦν οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, "ἐν ἁπλότητι καρδίας," ἀλλὰ, "φοβούμενοι τὸν θεόν." Τοῦτο γάρ ἐστι φοβεῖσθαι τὸν θεὸν, ὅταν μηδενὸς ὁρῶντος, μηδὲν πράττωμεν πονηρόν· ἂν δὲ πράττωμεν, οὐχὶ τὸν θεὸν, ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους φοβού- F μεθα. Ὁρᾷς ὅτι ἐκείνους ῥυθμίζει; "Πᾶν ὅτι ἂν ποιῆτε,

4 Psal. lii. 7.

[h] τουτέστι] τὸ δὲ μὴ ἐρεθίζετε τοῦτό ἐστι B.C.H. Sav. cet. [i] ἐπὶ τὴν τρίτην A. [k] ἀρχὴν] + οἱ δοῦλοι, λέγων, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις B.C.H. Sav. cet. [l] μέν τι] μέντοι E. [m] τοῦτο διατρίβειν D. [n] ὑπακοῆς] + παραινεῖ A. [o] αἱ γυναῖκες E. et ex corr. A. [p] εὐθέως] ὡς B.C.H. Sav. cet. [q] ἐλευθέρωται Veron. Ben. invitis libris. [r] γίνεσθαι om. B.C. [s] δῆλον ὅτι divisim C.D. Cat. [t] ὁ θεὸς] Sic A.B.C.E. κύριος Edd. [v] φησὶ om. B.C. καρδίας, φησὶ inverso ord. A. [w] ἕτερον] + μὲν E.

[x]φησὶν, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις."
Οὐ μόνον ὑποκρίσεως, ἀλλὰ καὶ ἀργίας αὐτοὺς ἀπηλλάχθαι βού-
398 λεται. Ἐλευθέρους αὐτοὺς ἐποίησεν ἀντὶ δούλων, ὅταν μὴ δέωνται
τῆς τῶν δεσποτῶν ἐπιστασίας· τὸ γὰρ, "ἐκ ψυχῆς," τοῦτό ἐστι,
[y]τὸ μετ' εὐνοίας, μὴ μετὰ δουλικῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ [z]μετ' ἐλευ-
θερίας καὶ προαιρέσεως. Καὶ τίς ὁ μισθός; "Εἰδότες, [a]φη- (142)
σὶν, ὅτι ἀπὸ κυρίου λήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας
[b]ὑμῶν· τῷ γὰρ κυρίῳ [c]Χριστῷ δουλεύετε." [d]Καὶ γὰρ παρ'
αὐτοῦ δῆλον ὅτι λήψεσθε τὸν μισθόν. Καὶ ὅτι τῷ κυρίῳ δου-
λεύετε, δῆλον ἐκ τούτου. "Ὁ δὲ ἀδικῶν, [e]φησὶ, κομίσεται ὃ
ἠδίκησεν." [f]Ἐνταῦθα βεβαιοῖ τὸν πρότερον λόγον. Ἵνα γὰρ
μὴ δόξῃ κολακείας εἶναι τὰ ῥήματα, λήψεται, φησὶν, ὃ ἠδίκησε·
B τουτέστι, καὶ τιμωρίαν δίδωσιν. "Οὐ γάρ ἐστι προσωπο-
ληψία [g]παρὰ τῷ θεῷ." Τί γὰρ, εἰ δοῦλος εἶ; οὐκ αἰσχύνῃ.
Καὶ μὴν τοῦτο [h]πρὸς τοὺς δεσπότας ἔδει εἰπεῖν, ὥσπερ καὶ ἐν
τῇ πρὸς Ἐφεσίους. Ἀλλ' ἐνταῦθά μοι δοκεῖ τοὺς Ἕλληνας
αἰνίττεσθαι δεσπότας. Τί γὰρ, εἰ ἐκεῖνος μὲν Ἕλλην, σὺ δὲ
Χριστιανός; Οὐ τὰ πρόσωπα, ἀλλὰ τὰ πράγματα ἐξετάζε-
ται· ὥστε καὶ οὕτω μετ' εὐνοίας καὶ ἐκ ψυχῆς δεῖ δουλεύειν.
"Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις [i]παρ-
έχεσθε." Τί [k]δέ ἐστι τὸ δίκαιον; τί δέ ἐστιν ἰσότης; Πάν-
C των ἐν ἀφθονίᾳ καθιστᾶν, καὶ μὴ ἐὰν ἑτέρων δεῖσθαι, ἀλλὰ
ἀμείβεσθαι αὐτοὺς τῶν πόνων. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ εἶπον, ὅτι
παρὰ θεοῦ ἔχουσι τὸν μισθὸν, διὰ τοῦτο σὺ ἀποστερήσῃς.
Ἑτέρωθι δέ φησιν, [5]"Ἀνιέντες τὴν ἀπειλὴν," ἡμερωτέρους ἐρ-
γάσασθαι βουλόμενος· τέλειοι γὰρ ἦσαν ἐκεῖνοι. [l]Τουτέστιν,
[6]"Ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν." Καὶ τὸ,
"οὐκ ἔστι προσωποληψία," πρὸς τούτους εἴρηται· κεῖται δὲ
ἐπ' ἐκείνων, ἵνα οὗτοι δέξωνται. Ὅταν γὰρ [m]ἑτέρῳ ἁρμόζον
D πρὸς ἕτερον εἴπωμεν, οὐκ ἐκεῖνον τοσοῦτον, [n]ὅσον τὸν ὑπεύθυ-
νον κατωρθώσαμεν. Καὶ ὑμεῖς μετ' ἐκείνων, [o]φησίν. Ἐν-
ταῦθα κοινὴν ἐποίησε τὴν δουλείαν· "[p]Εἰδότες γὰρ, φησὶν, ὅτι
καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς."

5 Ephes. vi. 9. 6 Matth. vii. 2.

x φησὶν om. B.C. y τὸ om. B.C. z μετὰ ἐλευθέρας πρ. Cat.
a φησὶν om. B.C. b ὑμῶν] Sic A.B.C.H. Cat. ἡμῶν Edd. ὑμῶν om. E.
c Χριστῷ accessit ex omnibus. d καὶ γὰρ] καὶ Cat. οὐκοῦν B.C.H. Sav. cet. e φησὶ om. B.C. Statim κομιεῖται B.C. Cat. f ἐνταῦθα] + δὲ E.
g παρὰ τῷ θεῷ om. A.D.E. Veron. h πρὸς τοὺς δ.] Sic B.C. τοῖς δεσπόταις E. τοὺς δεσπότας Edd. i παρέχετε D.E. k δαὶ bis C. l τουτέστιν] + ὅτι D.E. m ἑτέρῳ] τὸ ἑτέρῳ E. n ὅσῳ C. o φησὶν om. C.
p εἰδότες γὰρ, φ.] εἶτα ἐπάγει, εἰδότες B.C.H.

[7] "Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν
εὐχαριστίᾳ." Ἐπειδὴ [q] γὰρ τὸ καρτερεῖν ἐν ταῖς εὐχαῖς ῥαθυ-
μεῖν πολλάκις ποιεῖ, διὰ τοῦτό φησι, "γρηγοροῦντες," του-
τέστι, νήφοντες, μὴ ῥεμβόμενοι. Οἶδε γὰρ, οἶδεν ὁ διάβολος
ὅσον ἀγαθὸν εὐχή· διὸ [r] βαρὺς ἔγκειται. Οἶδε δὲ καὶ Παῦλος E
πῶς ἀκηδιῶσι πολλοὶ εὐχόμενοι· διό φησι, "προσκαρτερεῖτε
τῇ προσευχῇ," [s] ὡς περί τινος ἐπιπόνου. "Γρηγοροῦντες ἐν
αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ." Τοῦτο γὰρ, φησὶν, ἔργον ὑμῶν ἔστω,
ἐν ταῖς εὐχαῖς εὐχαριστεῖν, καὶ ὑπὲρ τῶν φανερῶν καὶ ὑπὲρ
τῶν ἀφανῶν, καὶ ὑπὲρ ὧν ἑκόντας καὶ ὑπὲρ ὧν ἄκοντας [t] ἐποίη-
σεν εὖ, καὶ ὑπὲρ βασιλείας καὶ ὑπὲρ γεέννης, καὶ ὑπὲρ θλίψεως
καὶ ὑπὲρ ἀνέσεως. Οὕτω γὰρ ἔθος τοῖς ἁγίοις εὔχεσθαι, καὶ F
ὑπὲρ τῶν κοινῶν εὐεργεσιῶν εὐχαριστεῖν. Οἶδα ἐγώ τινα ἅγιον
ἄνδρα οὕτως εὐχόμενον. Οὐδὲν πρὸ τούτου τοῦ ῥήματος ἔλε-
γεν, ἀλλ' ὅτι, Εὐχαριστοῦμεν ὑπὲρ πασῶν τῶν εὐεργεσιῶν σου
τῶν ἐκ πρώτης ἡμέρας μέχρι τῆς παρούσης εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀν- 399
αξίους [v] γενομένων· ὑπὲρ ὧν ἴσμεν καὶ οὐκ ἴσμεν, ὑπὲρ τῶν φα-
νερῶν, ὑπὲρ τῶν ἀφανῶν, τῶν ἐν ἔργῳ [w] γενομένων, τῶν ἐν
λόγῳ, τῶν ἑκοντὶ, τῶν ἀκοντὶ, πασῶν τῶν εἰς τοὺς ἀναξίους
ἡμᾶς γεγενημένων· ὑπὲρ θλίψεων, ὑπὲρ ἀνέσεων, ὑπὲρ τῆς γεέν-
νης, ὑπὲρ τῆς κολάσεως, [x] ὑπὲρ βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Παρα-
καλοῦμεν [y] φυλάξαι σε τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἁγίαν, καθαρὰν συνεί-
δησιν ἔχουσαν, τέλος ἄξιον τῆς φιλανθρωπίας σου. Ὁ ἀγα-
πήσας ἡμᾶς ὥστε τὸν μονογενῆ σου δοῦναι ὑπὲρ ἡμῶν, καταξίω-
σον ἀξίους γενέσθαι τῆς σῆς ἀγάπης· δὸς ἐν τῷ λόγῳ σου B
σοφίαν, καὶ ἐν τῷ φόβῳ σου. [z] Μονογενὲς Χριστὲ, ἔμπνευ-
σον ἰσχὺν [a] τὴν παρὰ σοῦ. Ὁ τὸν μονογενῆ δοὺς ὑπὲρ ἡμῶν,
καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐξαποστείλας [b] εἰς ἄφεσιν τῶν
ἡμετέρων ἁμαρτιῶν, εἴ τι ἑκόντες ἢ ἄκοντες ἡμάρτομεν, συγχώ-
ρησον, καὶ μὴ λογίσῃ. Μνήσθητι πάντων τῶν ἐπικαλουμένων
τὸ ὄνομά σου ἐν ἀληθείᾳ· μνήσθητι πάντων τῶν εὖ καὶ τἀναν-
τία [c] ἡμῖν θελόντων· πάντες γὰρ ἄνθρωποί ἐσμεν. Εἶτα [d] ἐπι- C
θεὶς τὴν εὐχὴν τῶν πιστῶν, ἐνταῦθα ἐπαύετο, ὡς κορωνίδα τινὰ
καὶ σύνδεσμον ὑπὲρ πάντων τὴν εὐχὴν ποιησάμενος. Πολλὰ
γὰρ ἡμᾶς ὁ θεὸς καὶ ἄκοντας εὖ ποιεῖ· πολλὰ καὶ οὐκ εἰδότας,

[7] v. 2.

[q] γὰρ] γε B.C. [r] βαρὺς] πολὺς B.C.H. [s] ὡς περί τινος] ὥσπερ τινὸς E. ὥσπερ ὄντος B.C.H. invita Cat. [t] ἐποιήσαμεν H. [v] γενομένων] ἐπιδεικνυμένων B.C.E.H. Sav. cet. [w] γενομένων] παραπλησίως B.C.H. [x] ὑπὲρ τῆς β. E. [y] φυλάξαι σε] σε φυλάξαι B.C.E.H. Sav. cet. [z] μονογενὲς Χριστὲ] σύνεσιν E. μονογενῆ Χριστὲ D. Veron. [a] τὴν om. E. [b] εἰς ἄφεσιν om. E. [c] ἡμῖν om. E. [d] ἐπιτιθεὶς E.

καὶ [e]πλείονα. Ὅταν γὰρ τἀναντία εὐχώμεθα, αὐτὸς δὲ τὰ-
ναντία ποιῇ, δῆλον ὅτι καὶ οὐκ εἰδότας εὖ ποιεῖ. [8] "Προσευχό- (143)
μενοι [f]ἅμα καὶ περὶ [g]ἡμῶν." Ὅρα τὴν ταπεινοφροσύνην· μετ᾽
ἐκείνους ἑαυτὸν [h]τίθησιν. "Ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ
λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ." Εἴσοδόν φησι
καὶ παρρησίαν. Βαβαὶ, ὁ ἀθλητὴς ὁ τοσοῦτος οὐκ εἶπεν, ἵνα
D ἀπαλλαγῶ τῶν δεσμῶν, ἀλλὰ δέσμιος ὢν ἑτέρους παρεκάλει,
καὶ παρεκάλει ἐπὶ πράγματι μεγάλῳ, ἵνα παρρησίαν λάβῃ.
Τὰ δύο μεγάλα, καὶ ἡ ποιότης τοῦ προσώπου, καὶ ἡ τοῦ
πράγματος. Βαβαὶ, ὅσον τὸ ἀξίωμα. "Τὸ μυστήριον,
φησὶ, τοῦ Χριστοῦ." Δείκνυσιν ὅτι οὐδὲν αὐτῷ τούτου ποθει-
νότερον, τοῦ λαλῆσαι. "Δι' ὃ καὶ δέδεμαι, [9]ἵνα φανερώσω
[i]αὐτὸ, ὡς δεῖ με λαλῆσαι." Μετὰ πολλῆς, φησὶ, τῆς παρρη-
σίας, [k]καὶ μηδὲν ὑποστειλάμενον. [l]Τὰ δεσμὰ φανεροῖ αὐτὸν,
οὐ συσκιάζει. [m]Μετὰ πολλῆς, φησὶ, τῆς παρρησίας. Εἰπέ
E μοι, σὺ δέδεσαι, καὶ ἄλλους παρακαλεῖς; [n]Ναί· μείζονά μοι
παρρησίαν δίδωσι τὰ δεσμά· ἀλλὰ δέομαι τῆς τοῦ θεοῦ ῥοπῆς·
ἤκουσα γὰρ [o]τῆς φωνῆς τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· [10] "Ὅταν
παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ [p]μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε." Καὶ
ὅρα πῶς μεταφορικῶς εἶπεν· "Ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν
τοῦ λόγου." Ὅρα πῶς ἄτυφός ἐστιν· [q]ἐν τοῖς δεσμοῖς ὢν
πῶς φθέγγεται. Τουτέστιν, ἵνα [r]μαλάξῃ τὰς καρδίας αὐτῶν.
[s]Ἀλλ' οὐκ εἶπεν οὕτως, ἀλλ' ἵνα ἡμῖν παρρησίαν δῷ, ταπεινο-
F φρονῶν οὕτως εἴρηκε, [t]καὶ τοῦτο ὅπερ εἶχεν, ἀξιοῖ λαβεῖν.
Δείκνυσιν ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ διὰ τί τότε οὐκ ἦλθεν ὁ Χρι-
στὸς, τῷ σκιὰν ἐκεῖνα καλέσαι· "Τὸ δὲ σῶμα, φησὶ, [v]Χρι-
στοῦ." Ὥστε ἔδει ἐν τῇ σκιᾷ ἐθισθῆναι. Ἅμα καὶ τῆς ἀγά-
400 πης τῆς εἰς αὐτοὺς [w]τεκμήριον ἐμφαίνει μέγιστον· ἵνα ὑμεῖς,
φησὶν, ἀκούσητε, [x]ἐγὼ δέδεμαι.

[y]Πάλιν τὸν δεσμὸν εἰς μέσον τίθησιν, οὗ σφόδρα [z]ἐρῶ, ὃς

[8] v. 3. [9] v. 4. [10] Matth. x. 19.

[e] πλείονα] μείζονα B.C.E.H. Sav. cet. [f] ἅμα] φησὶν, ἅμα A.D.E. Mox ἵνα, φησὶν, ὁ θεὸς iidem. [g] ἡμῶν] ἐμοῦ a pr. m. C. [h] τίθησι] + καὶ ἀπαριθμεῖται B.C.H. [i] αὐτὸ] + φησὶν D.E. [k] καὶ om. B.C.E. Cat. [l] τὰ] ὁρᾷς, τὰ B.C.H. Sav. cet. [m] μετὰ—παρρησίας] καὶ πολλῷ μᾶλλον ἢ εἰ μὴ ἐδέδετο B.C.H. [n] ναὶ] + φησὶ B.C.D.H. Sav. cet. [o] τῆς φωνῆς accessit ex A.B.C.D.E. Statim τοῦ om. E. [p] μεριμνήσητε B.C.D.E. μεριμνήσετε Edd. Mox λαλήσητε D. [q] ἐν] πῶς ἐν B.C.H.(?) Sav. καὶ πῶς ἐν Mor. Ben. Mox ταπεινὰ pro πῶς B.C.H. Sav. cet. [r] μαλάξῃ] ἀνοίξῃ B.C.H. [s] ἀλλ' pro καὶ A.B.C.D.H. [t] καὶ τοῦτο ὅπερ] ὅπερ γὰρ B.C. [v] τοῦ Χριστοῦ Edd. τοῦ om. A.B.C.D.E. Χριστὸς pro Χριστοῦ E. [w] Sic omnes. μέγιστον ἐμφ. τεκμήριον Edd. [x] ἐγὼ] + δὲ Veron. Mor. Ben. δὲ om. B.C.E.H. [y] ΗΘΙΚΟΝ. Ἐγκώμιον τῶν τοῦ Παύλου δεσμῶν, καὶ ὅτι μᾶλλον ἡ φιλοκοσμία δεσμά· καὶ περὶ ἐλεημοσύνης καὶ σωφροσύνης, καὶ κατὰ καλλωπιζομένων. Veron. [z] ἐρῶν D.

διανίστησί [a]μοι τὴν καρδίαν, καὶ ἀεὶ εἰς ἐπιθυμίαν ἄγει [b]τὸν
Παῦλον δεδεμένον ἰδεῖν, καὶ ἐν δεσμοῖς γράφοντα, καὶ κηρύτ-
τοντα, καὶ βαπτίζοντα, καὶ κατηχοῦντα. Ὑπὲρ τῶν ἐκκλη-
σιῶν τῶν ἁπανταχοῦ ἀνεφέρετο αὐτῷ δεδεμένῳ· μυρία ᾠκοδό-
μει δεδεμένος· τότε εὔλυτος μᾶλλον ἦν. Ἄκουε γὰρ αὐτοῦ
λέγοντος· [11] “Ὥστε τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν πεποιθότας
τοῖς δεσμοῖς μου περισσοτέρως τολμᾷν ἀφόβως τὸν λόγον B
λαλεῖν.” Καὶ αὐτὸς δὲ πάλιν τοῦτο ὁμολογεῖ λέγων· “Ὅταν
γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.” Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν·
“Ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.” Ἐδεσμεῖτο [c]μετὰ
κακούργων, μετὰ [d]τῶν δεσμωτῶν, [e]μετὰ ἀνδροφόνων· ὁ τῆς οἰ-
κουμένης διδάσκαλος, ὁ εἰς τρίτον [f]ἀνελθὼν οὐρανὸν, ὁ τὰ ἄρρη-
τα ῥήματα ἀκούσας, [g]ἐδέδετο. Ἀλλὰ τότε ταχύτερος ὁ δρό-
μος ἦν. Ὁ δεθεὶς ἐλέλυτο, καὶ ὁ μὴ δεδεμένος ἐδέδετο. Οὗτος
μὲν γὰρ ὅπερ ἤθελεν, ἔπραττεν· ἐκεῖνος δὲ αὐτὸν οὐκ ἐκώλυεν, C
οὐδὲ τὴν ἰδίαν ἐπλήρου πρόθεσιν. Τί ποιεῖς, ὦ ἀνόητε; μὴ
γὰρ σωματικός ἐστι δρομεύς; μὴ γὰρ ἐν σταδίῳ τῷ παρ' ἡμῖν
ἀγωνίζεται; Ἐν οὐρανῷ πολιτεύεται· τὸν ἐν οὐρανῷ τρέχοντα
δῆσαι τὰ ἐπὶ γῆς οὐ δύναται, οὐδὲ κατασχεῖν. Οὐχ ὁρᾷς του-
τονὶ τὸν ἥλιον; περίβαλε δεσμὰ ταῖς ἀκτῖσι, στῆσον τοῦ δρό-
μου· ἀλλ' οὐ δυνήσῃ. Οὐκοῦν οὐδὲ Παῦλον· καὶ πολλῷ μᾶλλον
[h]τούτῳ, ἢ ἐκείνῳ· πλείονος γὰρ οὗτος, ἢ ἐκεῖνος [i]ἀπήλαυσε
προνοίας, ἅτε φῶς φέρων οὐ τοιοῦτον ἡμῖν, ἀλλὰ τὸ ἀληθινὸν D
βαστάζων. Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ μηδὲν βουλόμενοι διὰ τὸν Χριστὸν
πάσχειν; τί δὲ λέγω πάσχειν, ὅπου γε οὐδὲ χρήματα βούλον-
ται προέσθαι; Ἐδέσμει καὶ Παῦλός ποτε, καὶ [k]ἐνέβαλλεν εἰς
δεσμωτήριον· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ Χριστοῦ γέγονε δοῦλος, οὐ τῷ
ποιεῖν λοιπὸν, ἀλλὰ τῷ πάσχειν σεμνύνεται. Καὶ τοῦτο δὲ
τοῦ κηρύγματος θαῦμα, ὅταν διὰ τῶν πασχόντων [l]αὐτῶν, ἀλλ'
οὐ τῶν ποιούντων κακῶς, οὕτως ἐγείρηται καὶ αὔξηται. Ποῦ τις
[m]εἶδεν ἀγῶνας τοιούτους; ὁ πάσχων κακῶς, νικᾷ· καὶ ὁ ποιῶν E
κακῶς, ἡττᾶται· οὗτος ἐκείνου λαμπρότερος. Διὰ δεσμῶν τὸ
κήρυγμα εἰσῆλθεν. Οὐκ αἰσχύνομαι, ἀλλὰ καὶ σεμνύνομαι, [n]καὶ
τὸν ἐσταυρωμένον κηρύττω, φησίν. Ἐννόησον γάρ μοι· ἡ

[11] Philipp. i. 14. 2 Cor. xii. 10. 2 Tim. ii. 9.

[a] μου B.C.H. [b] τὸν] τοῦ τὸν B.C.H. [c] μετὰ τῶν κ. Edd. τῶν om. A.B.C.D.E. [d] τῶν om. B.C.E. [e] μετὰ τῶν ἀνδ. Sav. cet. τῶν om. A.B.C.D.E. Veron. [f] οὐρανὸν ἀνελθὼν inverso ord. A.D. [g] ἐδεσμεῖτο E. [h] τούτῳ ἢ ἐκείνῳ] Sic A.D.E. τοῦτο ἢ (ἢ C.) ἐκεῖνο B.C.H.(?) τοῦτον ἢ ἐκεῖνον Edd. [i] ἀπέλαυσε A.B.C. [k] ἐνέβαλεν D.E. [l] αὐτῶν om. E. [m] οἶδεν E. [n] καὶ τὸν ἐ. κηρύττω, φησὶν] φησὶ, τὸν ἐ. κηρύττων B.H. Sav. cet. τὸν ἐ. κηρύττων, φησὶν C.

οἰκουμένη πᾶσα τοὺς λελυμένους ἀφεῖσα, τοῖς δεδεμένοις προσήει· τοὺς δεσμοῦντας ἀποστρεφομένη, τοὺς τὴν ἅλυσιν περικειμένους τιμᾷ· τοὺς σταυρώσαντας μισήσασα, τὸν ἐσταυρωμένον προσκυνεῖ. (144)

F *Οὐκ ἔστι μόνον θαυμαστὸν, ὅτι ἁλιεῖς, ὅτι ἰδιῶται ἦσαν οἱ κήρυκες, ἀλλ' ὅτι καὶ ἕτερα κωλύματα,* [o]*φύσει κωλύματα ἦσαν, καὶ* [p]*πλείων γέγονεν ἡ ἐπίδοσις. Οὐ μόνον οὐδὲν ἐκώλυσεν ἡ ἰδιωτεία, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο φανερωθῆναι ἐποίησε τὸ κήρυγμα. Ἄκουε γὰρ τοῦ Λουκᾶ λέγοντος·* [12]"[q]*Καὶ καταλαβόμενοι,*
401 *φησὶν, ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον." Οὐ μόνον οὐδὲν ἐκώλυεν ὁ δεσμὸς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐποίησεν αὐτοὺς θαρσαλεωτέρους. Οὐχ οὕτως ἐθάρρουν οἱ μαθηταὶ, λελυμένου τοῦ Παύλου, ὡς δεδεμένου· "Περισσοτέρως γὰρ, φησὶ, τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον τοῦ θεοῦ λαλεῖν." Ποῦ οἱ ἀντεροῦντες, ὅτι οὐ θεῖον τὸ κήρυγμα; Ἡ ἰδιωτεία οὐκ ἦν ἱκανὴ ποιῆσαι καταγνωσθῆναι αὐτούς; οὐκοῦν ἔδει κἀνταῦθα*
B *φοβῆσαι αὐτούς. Ἴστε γὰρ ὅτι δύο πάθεσι τούτοις τὸ πλῆθος κατέχεται, κενοδοξίᾳ καὶ δειλίᾳ. Ἡ ἰδιωτεία οὐκ* [r]*ἠφίει ἐπαισχύνεσθαι; οἱ κίνδυνοι εἰς δειλίαν ἐμβαλεῖν ὤφειλον. Ἀλλὰ θαύματα, φησὶν, ἐποίουν.* [s]*Πιστεύετε οὖν ὅτι ἐποίουν θαύματα. Ἀλλ'* [t]*οὐκ ἐποίουν; Τοῦτο μεῖζον θαῦμα τοῦ ποιεῖν, εἰ χωρὶς θαυμάτων προσήγοντο. Ἐδέθη καὶ Σωκράτης παρ' Ἕλλησι· τί οὖν; οὐκ εὐθέως ἔφυγον* [v]*εἰς Μέγαρα οἱ μαθηταί; Πάνυ γε, οὐ γάρ; τοὺς περὶ ἀθανασίας ἐδέξαντο* [w]*λόγους. Ἀλλ' ὅρα ἐνταῦθα· ἐδέθη Παῦλος, καὶ μᾶλλον ἐθάρρουν οἱ μαθηταί·* [x]*εἰκότως· ἑώρων γὰρ οὐκ ἐμποδιζόμενον*
C *τὸ κήρυγμα. Μὴ γὰρ γλῶτταν δύνασαι δῆσαι; ταύτῃ μάλιστα τρέχει. Ὥσπερ γὰρ δρομέως* [y]*ἂν μὴ δήσῃς τοὺς πόδας, οὐκ ἐκώλυσας τοῦ δρόμου· οὕτω καὶ* [z]*εὐαγγελιστοῦ ἐὰν μὴ δήσῃς τὴν γλῶτταν, οὐκ ἐκώλυσας τοῦ δρόμου.* [a]*Καὶ ὥσπερ ἐκεῖνος,* [b]*ἐὰν δήσῃς τὴν ὀσφὺν, μᾶλλον τρέχει καὶ διαβαστάζεται, οὕτω καὶ* [c]*οὗτος μᾶλλον κηρύττει, καὶ μετὰ πλείονος τῆς παρρησίας. Δειλιᾷ ὁ δέσμιος, ὅταν δεσμὸς ᾖ μόνον· ὁ δὲ τοῦ θανάτου καταφρονῶν, πῶς ἂν ἐδέθη; Ταὐτὸν ἐποίουν, οἷον ἂν*

12 Act. iv. 13.

[o] *φύσει*] *καὶ φύσει* E. [p] *πλείω* C. Mox *ἡ* om. idem. [q] *καὶ* om. A. [r] *ἠφίει*] + *ἑαυτοὺς* D. + *αὐτοὺς* superscript. a prima manu E. [s] *π. οὖν*] *ἰδοὺ π.* B.C. [t] *οὐκ*] *εἰ καὶ* E. [v] *εἰς Μέγαρα*] *ἴσμεν γὰρ ἃ* E. et a prima manu, ut videtur, D. Hic autem pro *εἰς* M. *οἱ μαθηταὶ* ex corr. habet *οἱ μαθηταὶ εὐλόγως.* [w] *λόγους* om. B.C.H. [x] *καὶ εἰκότως* E. [y] *ἐὰν* E. [z] *εὐαγγελιστοῦ—δρόμου*] *οὗτος* C. [a] *καὶ ὥσπερ ἐκεῖνος*] *ἀλλ'* A. *ἀλλ' ὥσπερ* Veron. Haec om. E. [b] *ἐὰν δήσῃς*] *ἂν δήσῃ* B.C.H. [c] *οὗτος*] + *δεσμούμενος* B.C.H.

εἰ τὴν σκιὰν ἐδέσμουν Παύλου, καὶ τὸ στόμα αὐτῆς ἐνέφραττον. Σκιομαχία γὰρ ἦν· τοῖς τε γὰρ οἰκείοις ποθεινότερος D
μᾶλλον ἦν, τοῖς τε ἐχθροῖς αἰδεσιμώτερος, ἅτε [d]ἀνδρείας φέρων [e]ἔπαθλον τὸν δεσμόν. [f]Καὶ στέφανος δεσμεῖ κεφαλὴν,
ἀλλ' οὐκ αἰσχύνει, ἀλλὰ καὶ [g]λαμπρὰν ποιεῖ. Ἄκοντες ἐστεφάνουν αὐτὸν τῇ ἁλύσει. Εἰπὲ γάρ μοι, σίδηρον εἶχε [h]δεῖσαι
ὁ τῶν ἀδαμαντίνων τοῦ θανάτου κατατολμῶν πυλῶν;

Ἔλθωμεν εἰς ζῆλον, ἀγαπητοὶ, τῶν δεσμῶν τούτων. Ὅσαι γυναῖκες χρυσία περίκεισθε, τὰ Παύλου δεσμὰ ποθήσατε. Οὐχ
οὕτως ὑμῖν περὶ τὸν τράχηλον τὸ [i]περιδέρραιον ἀπολάμπει, ὡς ἐκείνου περὶ τὴν ψυχὴν ὁ τῶν σιδηρῶν [k]δεσμῶν ἔστιλβε κόσμος. E
Εἴ τις ἐκεῖνα ποθεῖ, ταῦτα μισείτω. Τίς γὰρ κοινωνία βλακείᾳ πρὸς ἀνδρείαν; καλλωπισμῷ σωματικῷ πρὸς φιλοσοφίαν;
Ἐκεῖνα τὰ δεσμὰ ἄγγελοι αἰδοῦνται, τούτων [l]καὶ καταπαίζουσιν· ἐκεῖνα τὰ δεσμὰ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἕλκειν
εἴωθε, ταῦτα τὰ δεσμὰ [m]ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν κατάγει. Ὄντως [n]γὰρ ταῦτα δεσμὰ, οὐκ ἐκεῖνα· ἐκεῖνα κόσμος,
ταῦτα δεσμά· ταῦτα μετὰ τοῦ σώματος καὶ τὴν ψυχὴν θλίβει, F
ἐκεῖνα μετὰ τοῦ σώματος καὶ τὴν ψυχὴν κοσμεῖ. Βούλει μαθεῖν ὅτι ἐκεῖνα κόσμος ἐστίν; Εἰπέ μοι, τίς μᾶλλον ἐπεσπάσατο τοὺς ὁρῶντας, σὺ, ἢ Παῦλος; Καὶ τί λέγω, σύ; αὐτὴ ἡ
βασιλὶς ἡ πάντα χρυσὸν περικειμένη, οὐκ ἂν μᾶλλον ἐπεσπά- 402
σατο τοὺς ὁρῶντας· ἀλλ' εἰ συνέβη καὶ Παῦλον κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν δεδεμένον, καὶ τὴν βασιλίδα εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν, πάντες ἂν ἀπ' ἐκείνης ἐπὶ τοῦτον μετήγαγον τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ εἰκότως. [o]Τὸ γὰρ ὁρᾷν ἄνδρα [p]τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης μείζονα, καὶ οὐδὲν ἔχοντα ἀνθρώπινον, ἀλλ' ἄγγελον ἐπὶ γῆς, θαυμασιώτερον [q]τοῦ ὁρᾷν γυναῖκα κεκαλλωπισμένην. Ταῦτα μὲν γὰρ καὶ ἐν θεάτροις, καὶ ἐν πομπαῖς,
καὶ ἐν βαλανείοις, καὶ πολλαχοῦ ἔστιν ἰδεῖν· ἄνθρωπον δὲ B
δεσμὰ περικείμενον, καὶ νομίζοντα τὸν μέγιστον κόσμον ἔχειν, καὶ οὐκ εἴκοντα τοῖς δεσμοῖς, οὐκ ἔστι γῆς θέαμα ἰδεῖν τὸν ὁρῶντα, ἀλλ' οὐρανῶν ἄξιον τὸ θέαμα. Ἡ ταῦτα περικειμένη ψυχὴ περισκοπεῖ, τίς εἶδε, τίς οὐκ εἶδε, τύφου πεπλήρωται,

[d] ἀνδρίας et mox ἀνδρίαν A.B.C. [e] ἔπαθλα D. [f] καὶ στ. δεσμεῖ] στ. κοσμεῖ B.C.H. Sav. cet. [g] λαμπρὸν D. Mor. Ben. [h] δῆσαι D.E. Veron. Statim τὸν τῶν .. κατατολμῶντα E. [i] περιδέρρεον ante corr. D. περιδέραιον E. [k] δεσμὸς D. et ante corr. A. [l] καὶ om. D.E. [m] ἀπὸ—γῆν] Sic A.B.D.E. πρὸς τὴν γ. ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ Edd. [n] γὰρ om. B.C.H. [o] τὸ] τί D. τοῦ C.H. Post ὁρᾷν add. γυναῖκα κεκαλλωπισμένην θαυμασιώτερον τὸ βλέπειν B.C.H. Mox θαυμασιώτερον—κεκαλλωπισμένην om. iidem. [p] τῆς om. C. [q] τοῦ in ἢ mutatum D.

φροντίσι κατέχεται, μυρίοις ἑτέροις δέδεται πάθεσιν· ὁ δὲ
ἐκεῖνα περικείμενος, ἄτυφος· ἡ ψυχὴ γαυροῦται, πάσης ἀπήλ-
C λακται φροντίδος, [r]γεγηθυῖα, πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέπουσα, (145)
ἐπτερωμένη. Εἴ τις μοι Παῦλον ἐδίδου ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ δια-
κύπτοντα ἰδεῖν καὶ φωνὴν ἀφιέντα, ἢ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου, [s]ἐκ
τοῦ δεσμωτηρίου ἂν εἱλόμην· [t]οἱ γὰρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πρὸς
αὐτὸν ἔρχονται, ὅταν εἰς τὸ δεσμωτήριον ᾖ. Ὁ σύνδεσμος τοῦ
κηρύγματος τὰ δεσμὰ Παύλου, ὁ θεμέλιος ἡ ἅλυσις ἐκείνη.
Ἐκεῖνα τὰ δεσμὰ ποθήσωμεν. Καὶ πῶς, φησὶν, ἔνι; Ἐὰν
ταῦτα συντρίψωμεν καὶ διακλάσωμεν. Οὐδὲν ἡμῖν ἀπὸ τούτων
ὄφελος τῶν δεσμῶν, ἀλλὰ καὶ βλάβη. Δεσμώτας ἡμᾶς ἐκεῖ
D δείξει ταῦτα, τὰ δὲ Παύλου δεσμὰ λύσει ἐκεῖνα τὰ δεσμά· ἡ
τούτοις ἐνταῦθα δεδεμένη, καὶ τοῖς ἀθανάτοις ἐκεῖ δεσμοῖς δεθή-
σεται χεῖρας καὶ πόδας· ἡ τοῖς [v]Παύλου δεθεῖσα ἕξει καθάπερ
κόσμον περικείμενον αὐτῇ τότε. Λῦσον καὶ σαυτὴν τοῦ δεσμοῦ,
καὶ τὸν πένητα τοῦ λιμοῦ. Τί τῶν ἁμαρτημάτων τὰς σειρὰς
ἐπισφίγγεις; Πῶς; [w]φησίν. Ὅταν σὺ μὲν χρυσοφορῇς, ἕτε-
ρος δὲ [x]ἀπόλλυται· ὅταν σὺ μὲν ἵνα δόξης τύχῃς τῆς κενῆς,
E τοσοῦτον λαμβάνῃς χρυσίον, ἕτερος δὲ [y]μηδὲ φαγεῖν ἔχῃ, οὐχὶ
τὰς ἁμαρτίας ἐπέσφιγξας; Περίθου τὸν Χριστὸν, καὶ μὴ [z]τὸν
χρυσόν. Ἔνθα [a]μαμωνᾶς, ἐκεῖ Χριστὸς οὐκ ἔστιν· ἔνθα Χρι-
στὸς, ἐκεῖ μαμωνᾶς οὐκ ἔστιν. Οὐ βούλει τὸν βασιλέα [b]αὐτὸν
περικεῖσθαι τῶν πάντων; Εἴ τις σοι τὴν ἁλουργίδα καὶ τὸ
διάδημα ἔδωκεν, οὐκ ἂν ἐδέξω ἀντὶ παντὸς τοῦ χρυσίου; [c]Ἐγώ
σοι οὐ τὸν κόσμον δίδωμι τὸν βασιλικὸν, ἀλλ' αὐτὸν περιθέσθαι
τὸν βασιλέα παρέχω. Καὶ πῶς ἄν τις περικέοιτο τὸν Χριστὸν,
φησίν; [d]Ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος· [13] "Ὅσοι εἰς Χρι-
F στὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε·" ἄκουσον τῆς παραι-
νέσεως τῆς ἀποστολικῆς· "Τῆς σαρκὸς, φησὶ, πρόνοιαν μὴ
ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίαν." Οὕτω τις ἐνδύεται τὸν Χριστὸν, μὴ
προνοῶν τῆς σαρκὸς εἰς [e]ἐπιθυμίας. Ἂν τὸν Χριστὸν ἐνδύσῃ,
καὶ δαίμονές σε φοβηθήσονται· ἂν δὲ τὸν χρυσὸν, καὶ ἄνθρωποι
καταγελάσονται· ἐὰν ἐνδύσῃ τὸν Χριστὸν, καὶ ἄνθρωποί σε
αἰδεσθήσονται. Βούλει φαίνεσθαι καλὴ καὶ εὐπρεπής; ἀρκέ-

13 Gal. iii. 27. Rom. xiii. 14.

[r] γέγηθε B.C. Mox καὶ ἐπτερωμένη iidem. [s] ἐκ τοῦ δ. om. D. [t] οἱ] οὐ Veron. Mor. Ben. invitis libris et Floril. p. 523. (Tom. xii. p. 662 D.) [v] τοῦ Παύλου A. Statim δεθεῖσα pro δεδεμένη A.B.D.E.H. [w] φησὶν] + ἐρωτᾷς, πῶς; ἄκουε B.C. [x] ἀπολλύηται B.C.H. [y] μηδὲ A.B.C.D.E. μὴ Edd. [z] τὸ χρυσίον B.C. [a] μαμμωνᾶς bis Sav. cet. invitis libris. [b] αὐτὸν om. E. [c] ἐγὼ] + δὲ E. [d] ἄκουε A. Mor. Ben. [e] ἐπιθυμίας pro ἐπιθυμίαν omnes.

σθητι [f]τῇ πλάσει τοῦ δημιουργοῦ. Τί τὰ χρυσία [g]ἐπεισάγεις, 403
ὡς διορθωσομένη τοῦ θεοῦ τὸ πλάσμα; Θέλεις εὐπρεπὴς φαί-
νεσθαι; περιβαλοῦ ἐλεημοσύνην, περιβαλοῦ φιλανθρωπίαν,
περιβαλοῦ σωφροσύνην, ἀτυφίαν· [h]ταῦτα πάντα χρυσοῦ τιμι-
ώτερα· ταῦτα καὶ τὴν ὡραίαν εὐπρεπεστέραν [i]ποιεῖ· ταῦτα
καὶ τὴν οὐκ εὔμορφον εὔμορφον ἐργάζεται. Ὅταν γάρ
τις μετ' εὐνοίας ὄψιν ὁρᾷ, ἀπὸ ἀγάπης φέρει τὰς ψήφους·
τὴν δὲ [k]πονηρὰν οὐ δύναταί τις οὐδὲ καλὴν οὖσαν, καλὴν
[l]εἰπεῖν· πεπληγμένη γὰρ ἡ διάνοια οὐ φέρει τὴν ψῆφον B
ὀρθήν. Ἐκοσμήθη ποτὲ ἡ Αἰγυπτία, [m]ἐκοσμήθη καὶ ὁ Ἰωσήφ·
τίς [n]οὖν ἦν ὡραιότερος; οὐ λέγω ὅτε ἐν τοῖς βασιλείοις ἦν
[o]ἐκείνη, οὗτος δὲ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. Γυμνὸς ἦν οὗτος, ἀλλ'
ἐνεδέδυτο τῆς σωφροσύνης τὰ ἱμάτια· ἐνδεδυμένη ἦν ἐκείνη,
ἀλλὰ [p]γυμνῆς αἰσχροτέρα· σωφροσύνην γὰρ οὐκ εἶχεν. Ὅταν
[q]σφοδρῶς κοσμήσῃ, ὦ γύναι, τότε τῆς γυμνῆς αἰσχροτέρα γέ-
γονας· ἀπεδύσω γὰρ τὴν εὐκοσμίαν. Ἦν καὶ ἡ Εὔα γυμνή·
ἀλλ' ὅτε ἐνεδύσατο, τότε ἦν αἰσχροτέρα· ὅτε μὲν γὰρ ἦν
γυμνὴ, κεκόσμητο τῇ δόξῃ τοῦ θεοῦ· ὅτε δὲ τὸ τῆς ἁμαρτίας C
ἱμάτιον ἐνεδύσατο, τότε ἦν αἰσχρά. Καὶ σὺ τῆς φιλοκοσμίας
ἐνδυομένη τὸ ἱμάτιον, τότε αἰσχροτέρα [r]φαίνῃ. Ὅτι [s]γὰρ ἡ
πολυτέλεια οὐκ ἀρκεῖ δεῖξαι εὔμορφον, ἀλλ' ἔστι καὶ [t]ἐνδεδυμέ-
νην τῆς γυμνῆς μᾶλλον ἀσχημονεῖν, [v]εἰπὲ δή μοι· εἴ ποτε αὐλη-
τοῦ, ἢ χοραύλου σκεύη ἐνεδύσω, ἆρα οὐκ ἦν ἀσχημοσύνη; Καί-
τοιγε χρυσᾶ [w]εἰσι τὰ ἱμάτια· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀσχημοσύνη,
ὅτι χρυσᾶ. Ἡ γὰρ πολυτέλεια [x]τοῖς ἐπὶ σκηνῆς ἁρμόζει, τοῖς
τραγῳδοῖς, τοῖς ὑποκριταῖς, τοῖς μίμοις, [y]τοῖς ὀρχησταῖς, τοῖς
πρὸς τὰ θηρία μαχομένοις· γυναικὶ δὲ πιστῇ ἕτερα [z]δίδοται D
ἱμάτια παρὰ τοῦ θεοῦ, αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ παῖς.
"[a]Ὅσοι, φησὶν, εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύ-
σασθε." Εἰπέ μοι, εἴ τις σοι βασιλικὸν ἔδωκεν ἱμάτιον, σὺ δὲ
ἐπάνω ἐκείνου τὸ τοῦ [b]λωτοῦ λαβοῦσα περιέθου, ἆρα οὐκ ἂν
μετὰ [c]τοῦ ἀσχημονεῖν καὶ ἐκολάσθης; τὸν τοῦ οὐρανοῦ δεσπό-

[f] τῇ π. τοῦ δ. omnes. τοῦ δ. τῇ π. Edd. [g] ἐπισύρεις B.C.H. ἐπισπᾶσαι D. [h] τ. πάντα] πάντα τ. A. πάντα γὰρ τ. E. [i] ποιεῖ om. E. [k] πονηρίαν D. [l] εἰπεῖν] ποιῆσαι A. [m] ἐκοσμ.] ἀλλ' ἐκοσμ. A. [n] οὖν accessit ex A.B.D.E. ὃς pro οὖν C. [o] ἐκείνη] ἡ κόρη A. [p] γυμνῆς] + ἦν B.C.H. Sav. cet. [q] σφοδρὸς B. [r] φαίνῃ] γίνῃ E. [s] γὰρ] περ ex corr. A. [t] ἐνδυομένην D.E. Veron. [v] εἰπὲ δὴ (δέ A.D.) μοι] Sic omnes. ἐγὼ ἐρῶ Edd. [w] εἰσι τὰ ἱ. pro τὰ ἱ. εἰσιν omnes. [x] τοῖς ἐπὶ σκηνῆς] Sic A.B.C. τοῖς ἐπὶ τῆς σκ. D. τοῖς τῆς σκ. E. τῆς σκηνῆς Edd. [y] τοῖς om. A. [z] δέδοται B.E.H. Sav. cet. [a] ὅσοι γὰρ Edd. γὰρ om. A.B.C.D. Statim φησὶν om. B.C. [b] λωτοῦ] Sic A.E. λωβοῦ D. εἵλατος Edd. τὸ τοῦ λ. λ. περιέθου] λαβοῦσα περιέθου ῥάκια B.C. [c] τοῦ] τὸ E.

την καὶ τῶν ἀγγέλων ἐνεδύσω, καὶ περὶ [d]*τὴν γῆν ἔτι στρέφῃ;*
Ταῦτά μοι εἴρηται, [e]*ὅτι μέγα μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸ κακὸν ἡ*
E *φιλοκοσμία, κἂν μηδὲν ἦν ἕτερον ἐντεῦθεν τικτόμενον, ἀλλ'* (146)
ἐξῆν ἀκινδύνως ἔχειν· εἰς γὰρ κενοδοξίαν ἀλείφει, καὶ τῦφον·
νῦν δὲ καὶ ἕτερα πολλὰ τίκτεται ἐκ τοῦ καλλωπισμοῦ, ὑποψίαι
[f]*πονηραὶ, δαπάναι ἄκαιροι, βλασφημίαι, πλεονεξιῶν ὑποθέσεις.*
Τί γὰρ καλλωπίζῃ, εἰπέ μοι; ἵνα ἀρέσῃς τῷ ἀνδρί; Οὐκοῦν
ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦτο ποίει· ἐνταῦθα δὲ τοὐναντίον γίνεται. Εἰ
γὰρ τῷ οἰκείῳ ἀρέσαι θέλεις ἀνδρὶ, τοῖς ἄλλοις μὴ ἄρεσκε· εἰ
F *δὲ τοῖς ἄλλοις ἀρέσκεις, οὐ δυνήσῃ* [g]*ἀρέσαι τῷ ἰδίῳ. Ὥστε*
πάντα ἀποτίθεσθαι τὸν κόσμον ἔδει εἰς ἀγορὰν ἐμβάλλουσαν,
εἰς ἐκκλησίαν προϊοῦσαν. Ἄλλως δὲ, μὴ ἀπὸ τούτων ἄρεσκε
404 *τῷ ἀνδρὶ, ἀφ' ὧν καὶ αἱ πόρναι, ἀλλ' ἀπὸ* [h]*τούτων μᾶλλον,*
ἀφ' ὧν [i]*αἱ γυναῖκες αἱ ἐλεύθεραι. Τίνι γὰρ,* [k]*εἰπέ μοι, διέ-*
στηκε [l]*γυνὴ πόρνης;* [m]*Ὅτι ἡ μὲν πρὸς ἓν μόνον ὁρᾷ, ὅπως τῷ*
κάλλει τοῦ σώματος ἐφελκύσηται τὸν ἐρώμενον· αὕτη δὲ [n]*καὶ*
οἰκίας προΐσταται, καὶ τέκνων κοινωνεῖ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάν-
των. Θυγάτριον ἔχεις; ὅρα μὴ διαδέξηται τὴν βλάβην·
φιλεῖ γάρ πως πρὸς τὰς ἀνατροφὰς τὰ ἤθη ῥυθμίζεσθαι, καὶ
μιμεῖσθαι τὰ τῶν [o]*μητέρων ἤθη. Ἔσο ὑπόδειγμα τῇ θυγατρὶ*
B *σωφροσύνης, κόσμησαι τὸν κόσμον ἐκεῖνον, καὶ ὅρα πῶς τούτου*
καταφρονήσεις. Ὄντως γὰρ ἐκεῖνα κόσμος ἐστὶ, ταῦτα δὲ
ἀκοσμία. Ἀρκεῖ τὰ εἰρημένα. Ὁ δὲ θεὸς ὁ τὸν κόσμον
ποιήσας, καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν τῆς ψυχῆς κόσμον, κοσμήσειεν ἡμᾶς,
καὶ τῇ αὐτοῦ δόξῃ ἀμφιάσειεν· ἵνα πάντες ἐν ἀγαθοῖς ἔργοις
διαλάμποντες, [p]*καὶ εἰς δόξαν αὐτοῦ ζῶντες, δόξαν* [q]*ἀναπέμψω-*
μεν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ.

C [1]*Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγορα-*

[1] Cap. IV. v. 5, 6.

[d] *τὴν* om. D.E. Veron. [e] *ὅτι*] *δεῖξαι ὅτι* B.C.H. [f] *πονηραὶ* omnes. *φανεραὶ* Edd. [g] *ἀρέσαι* omnes. *ἀρέσειν* Veron. *ἀρέσκειν* Sav. cet. Statim *ἰδίῳ* pro *οἰκείῳ* A.B.C.D.H. [h] *τούτων* A.B.C.D.E. *τούτου* Edd. Statim *ἀφ' οὗ* H(?). Mor. Ben. [i] *αἱ*] *καὶ αἱ* E. [k] *εἰπέ μοι* om. E. [l] *γυνὴ*] *γυνὴ ἐλευθέρα* E. *σώφρων γυνὴ* B.C.H. [m] *ὅτι*] *οὐ τούτῳ ὅτι* B.C.H. [n] *καὶ*] *τῷ* B.C. Mox *προΐστασθαι* et *κοινωνεῖν* iidem. [o] *πατέρων* A. [p] *καὶ εἰς δόξαν*] *εἰς ἔπαινον* B.C. [q] *ἀναπέμπωμεν* B. *διαπέμπωμεν* C.

ζόμενοι. Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

Ὅπερ ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς μαθητὰς ἔλεγε, τοῦτο καὶ [a]νῦν Παῦλος παραινεῖ. Τί δὲ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν; [2]" Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι [b]ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ [c]περιστεραί." Τουτέστι, D
φυλακτικοὶ γίνεσθε, μηδεμίαν αὐτοῖς λαβὴν διδόντες καθ' ὑμῶν. Διὰ γὰρ τοῦτο πρόσκειται, "πρὸς τοὺς ἔξω," ἵνα μάθωμεν, ὅτι πρὸς τὰ μέλη τὰ οἰκεῖα οὐ τοσαύτης ἡμῖν [d]δεῖ ἀσφαλείας, ὅσης πρὸς τοὺς ἔξω. Ἔνθα [e]μὲν γὰρ ἀδελφοὶ, εἰσὶ καὶ συγγνῶμαι πολλαὶ καὶ ἀγάπαι. Δεῖ μὲν [f]οὖν καὶ ἐνταῦθα ἀσφάλειαν εἶναι, πολλῷ δὲ πλέον ἔξω· οὐ γάρ ἐστιν ἴσον μεταξὺ ἐχθρῶν καὶ πολεμίων εἶναι, καὶ φίλων. [g]Εἶτ' ἐπειδὴ ἐφόβησεν, ὅρα πῶς πάλιν θαρρύνει. "[h]Τὸν καιρὸν, φησὶν, ἐξαγοραζόμενοι·" τουτέστι, βραχὺς ὁ [i]παρὼν καιρός. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐ ποικίλους E
εἶναι βουλόμενος, οὐδὲ ὑποκριτάς· τοῦτο γὰρ οὐ σοφίας, ἀλλὰ ἀνοίας· ἀλλὰ τί; Ἐν οἷς μὴ [k]βλάπτουσι, φησὶ, μηδεμίαν αὐτοῖς δίδοτε λαβήν· ὃ καὶ πρὸς Ῥωμαίους γράφων [l]φησίν· [3]"Ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλὰς, τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμήν." Διὰ τὸ κήρυγμα μόνον ἔστω σοι πόλεμος, φησί· μηδεμίαν ἑτέραν ὁ πόλεμος οὗτος ἀρχὴν λαμβανέτω. Εἰ γὰρ μέλλοιεν ἡμῖν καὶ δι' ἕτερα ἀπε- F
χθάνεσθαι, οὔτε μισθὸς ἡμῖν ἔσται, καὶ αὐτοὶ χείρους ἔσονται, καὶ δόξουσιν ἡμῖν δίκαια ἐγκαλεῖν· οἷον τὰ τελέσματα ἂν μὴ [m]καταβάλλωμεν, τὰς τιμὰς τὰς προσηκούσας [n]αν μὴ ἀποδιδῶμεν, ἂν μὴ ὦμεν ταπεινοί. Οὐχ ὁρᾷς Παῦλον, ἔνθα μηδὲν 405
ἔβλαπτε τὸ κήρυγμα, πῶς [o]ἐστι καθυφιείς; Ἄκουε γὰρ αὐτοῦ λέγοντος πρὸς τὸν Ἀγρίππαν· [4]" Μακάριον ἐμαυτὸν ἥγημαι ἐπὶ σοῦ μέλλων ἀπολογεῖσθαι σήμερον, μάλιστα γνώστην σε ὄντα τῶν κατὰ Ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων." Εἰ δὲ ἐνόμιζε δεῖν ὑβρίζειν τὸν ἄρχοντα, πάντα ἂν ἀνέτρεψεν. Ἄκουε δὲ καὶ τῶν περὶ τὸν μακάριον Πέτρον, πῶς ἐπιεικῶς ἀποκρίνονται τοῖς Ἰουδαίοις λέγοντες· [5]" Πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον, ἢ

[2] Matth. x. 16. [3] Rom. xiii. 7. [4] Act. xxvi. 2, 3. [5] Ibid. v. 29.

Hom. XI. [a] *νῦν* om. A. Statim *ὁ Παῦλος* E. [b] *ὡς οἱ*] Sic A.B.C.D. *ὡσεὶ* Edd. Mox *ὡς αἱ* pro *ὡσεὶ* A.B.C.D.E. [c] *περιστεραὶ*] + *ἐν σοφίᾳ, φησὶ, περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω* E. [d] *δεῖ*] *δεῖται* D. Statim *τῆς ἀσφαλείας* E. Cat. [e] *μὲν* assumtum ex A.B.C.D.E. Haec *ἔνθα μὲν—ἔξω* desunt in Veron. [f] *οὖν* accessit ex A.B.C.D.E. [g] *εἶτα* B. [h] *τὸν κ. φησὶν*] *τῷ τὸν κ. εἰπεῖν* B.C.H. [i] *παρὼν* om. E. [k] *βλάπτωσι* D. Mox *διδῶτε* E. [l] *φησὶν*] *εἶπεν* B.C.H. [m] *καταβάλωμεν* A.B. Veron. [n] *ἂν* pro *ἐὰν* A.B.C.D.E. [o] *ἐστι*] *φαίνεται* E. Statim *καθυφῶν* D. Veron. *κατυφῶν* (sed ex corr. ut videtur) A.

B ἀνθρώποις.” Καίτοιγε ἄνθρωποι τῆς ἑαυτῶν [p]ψυχῆς ἀπεγνω- (147)
κότες, καὶ ὑβρίζειν καὶ πᾶν ὁτιοῦν ποιεῖν [q]ἐδύναντο· ἀλλὰ [r]διὰ
τοῦτο ἀπέγνωσαν τῆς ψυχῆς, ἵνα μὴ κενοδοξῶσι· κενοδοξίας
γάρ τοῦτό ἐστιν· ἀλλ᾽ ἵνα κηρύσσωσι, καὶ ἵνα μετὰ παρρησίας
[s]πάντα φθέγγωνται· ἐκεῖνο δὲ ἀμετρίας ἐστίν. “Ὁ λόγος
ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος·” τουτέστι, μὴ εἰς
ἀδιαφορίαν τὸ χαρίεν [t]ἐκπίπτειν. Ἔνι γὰρ καὶ χαριεντίζε-
σθαι, ἔνι καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης [v]κοσμιότητος. “Εἰδέναι
C πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.” Ὥστε οὐχ ὁμοίως
πᾶσι διαλέγεσθαι χρὴ, Ἕλλησι λέγω καὶ ἀδελφοῖς. Οὐδαμῶς·
ἐπεὶ τοῦτο τῆς ἐσχάτης ἀνοίας ἐστί. [6]“Τὰ κατ᾽ ἐμὲ πάντα
γνωρίσει ὑμῖν Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς, καὶ πιστὸς διά-
κονος, καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ.” Βαβαὶ, ὅση [w]σοφία Παύλου;
πῶς οὐ πάντα ἐντίθησιν εἰς τὰς ἐπιστολὰς, ἀλλὰ τὰ ἀναγκαῖα
καὶ [x]τὰ κατεπείγοντα; πρῶτον μὲν, οὐ βουλόμενος αὐτὰς εἰς
μῆκος ἐκτείνειν· δεύτερον δὲ, καὶ τὸν ἀπερχόμενον αἰδεσιμώτε-
D ρον ποιῶν, ἵνα ἔχῃ τι καὶ διηγεῖσθαι· τρίτον, δεικνὺς πῶς πρὸς
αὐτὸν διάκειται· οὐ γὰρ ἂν αὐτῷ ταῦτα ἐνεχείρισεν. Ἔπειτα,
[y]ἦν ἃ οὐκ ἔδει διὰ γραμμάτων δηλωθῆναι. “Ὁ ἀγαπητὸς,
φησὶν, ἀδελφός.” Εἰ ἀγαπητὸς, πάντα οἶδε, [z]καὶ οὐδὲν αὐτὸν
ἔκρυπτε. “Καὶ πιστὸς διάκονος, καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ.” Εἰ
πιστὸς, οὐδὲν ψεύσεται· εἰ σύνδουλος, κεκοινώνηκε τῶν πειρα-
σμῶν· [a]ὥστε πάντοθεν τὸ ἀξιόπιστον συνήγαγεν. [7]“Ὃν
ἔπεμψα πρὸς [b]ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο.” Ἐνταῦθα τὴν ἀγάπην
E δείκνυσι τὴν πολλὴν, εἴγε [c]διὰ τοῦτο αὐτὸν ἀπέσταλκε, καὶ τῆς
ἀποδημίας αἰτία αὕτη γέγονεν· ὃ καὶ Θεσσαλονικεῦσι γράφων
ἔλεγε, [8]“Διὸ μηκέτι στέγοντες [d]ηὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι
ἐν Ἀθήναις μόνοι, καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν.”
Καὶ Ἐφεσίοις δὲ αὐτὸν τοῦτον πέμπει, καὶ ὑπὲρ τῆς αὐτῆς
αἰτίας· “Ἵνα γνῷ, [e]φησὶ, τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς
καρδίας ὑμῶν.” Ὅρα τί φησιν· οὐχ ἵνα ὑμεῖς τὰ ἐμὰ μάθητε,
ἀλλ᾽ ἵνα ἐγὼ τὰ ὑμέτερα· οὕτως οὐδαμοῦ τὸ αὐτοῦ τίθησι.
F Δείκνυσιν αὐτοὺς καὶ ἐν πειρασμοῖς ὄντας [f]τῷ εἰπεῖν, “ἵνα
παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.” [9]“Σὺν Ὀνησίμῳ τῷ ἀγαπητῷ

[6] v. 7. [7] v. 8. [8] 1 Thess. iii. 1, 2. Ephes. vi. 22. [9] v. 9.

[p] ψυχῆς] ζωῆς D. [q] ἐδύναντο A.B.D.E. ἠδύναντο Edd. [r] διὰ om. E. [s] πάντα] ταῦτα E. [t] ἐκπίπτειν A.B.C.D.E. Cat. ἐκπίπτῃ Edd. Supra τουτέστιν, ὥστε μὴ Cat. [v] κοσμιότητος] + τοῦτο ποιεῖν B.C.H. Sav. cet. [w] ἡ σοφία E. et ex corr. A. Statim τοῦ Παύλου ex corr. A. [x] τὰ om. E. [y] ἦν] ἵνα τὸ εἴπῃ ex corr. A. [z] καὶ] ἄρα B.C. [a] ὥστε] + αὐτῷ A.B.C.H. Sav. cet. invita Cat. [b] ὑμᾶς] + φησὶν D.E. [c] διὰ] καὶ διὰ B.C.H. Sav. cet. [d] εὐδ. A.B. [e] φησὶ om. B.C. [f] τῷ] τὸ D.

*καὶ πιστῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ
ὧδε.”* Ὀνήσιμος οὗτός ἐστι, περὶ οὗ γράφων τῷ Φιλήμονι 406
ἔλεγεν, [10] *“Ὃν ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ
μοι διακονῇ ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου· χωρὶς δὲ τῆς σῆς
γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι.”* Καὶ τὸ ἐγκώμιον δὲ [g]προσ-
τίθησι τῆς πόλεως, ἵνα καὶ ἐγκαλλωπίζωνται, μὴ μόνον [h]ἐπαι-
σχύνωνται· *“Ὅς ἐστι,* φησὶν, *ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι
τὰ ὧδε.* [11] *Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός
μου.”* Οὐδὲν τούτου τοῦ ἐγκωμίου μεῖζον. Οὗτός ἐστιν ὁ ἀπὸ
Ἱεροσολύμων ἀναχθεὶς μετ' αὐτοῦ. Μεῖζον εἶπε τῶν προφη- B
τῶν οὗτος· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ξένους καὶ παρεπιδήμους ἑαυτοὺς
καλοῦσιν, οὗτος δὲ καὶ αἰχμάλωτον. [i]Καθάπερ αἰχμά-
λωτος, οὕτως ἤγετο καὶ ἐφέρετο, καὶ πᾶσιν εἰς τὸ κακῶς
πάσχειν προὔκειτο, μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων χεῖρον. Ἐκείνους
μὲν γὰρ, ἐπειδὰν λάβωσιν οἱ πολέμιοι, ἐν πολλῇ θεραπείᾳ
[k]λοιπὸν ἔχουσιν, ἅτε ὡς οἰκείων κτημάτων [l]ἐπιμελούμενοι·
τοῦτον δὲ ὡς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον πάντες ἦγον καὶ ἔφερον,
[m]δέροντες, μαστίζοντες, ὑβρίζοντες, συκοφαντοῦντες. [n]Τοῦτο
καὶ ἐκείνοις παράκλησις ἦν, [o]ὅταν καὶ ὁ διδάσκαλος ἐν τοῖς
τοιούτοις ᾖ. *“Καὶ* [p]*Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα.”* Καὶ C
τοῦτον [q]ἐνεκωμίασε τέως ἀπὸ τῆς συγγενείας· μέγας γὰρ [r]ἦν
ἀνὴρ ὁ Βαρνάβας. *“Περὶ οὗ ἐλάβετε* [s]*ἐντολάς· ἐὰν ἔλθῃ
πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν.”* Τί γάρ; οὐκ [t]ἐδέχοντο; Ναί·
ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς [v]σπουδῆς, φησί· καὶ τοῦτο τὸν ἄνδρα
δείκνυσι [w]μέγαν. Πόθεν τὰς ἐντολὰς ἔλαβον, οὐ λέγει.
[12] *“Καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰοῦστος.”* Ἴσως Κορίνθιος ἦν
(148) οὗτος. Εἶτα πᾶσι τὸ ἐγκώμιον κοινὸν ἀποδίδωσιν, εἰπὼν τὸ
ἰδιάζον ἑκάστου· *“Οἱ* [x]*ὄντες ἐκ περιτομῆς· οὗτοι μόνοι συν-* D
*εργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι
παρηγορία.”* Ἐπειδὴ εἶπε, *“συναιχμάλωτος,”* ἵνα μὴ [y]συγ-
κατενέγκῃ τὴν ψυχὴν τῶν ἀκουόντων, ὅρα πῶς τοῦτο τίθησι,
καὶ διανίστησιν αὐτούς. *“Συνεργοὶ,* φησὶν, *εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ.”* Ὥστε τῶν πειρασμῶν κοινωνοῦντες, τῆς βασιλείας

10 Philem. 13, 14. 11 v. 10. 12 v. 11.

[g] τίθησι B. [h] ἐπαισχύνονται C. [i] καθάπερ] + γὰρ B.C.H. Sav. cet. invita Cat. [k] λοιπὸν om. D. [l] ἐπιμελόμενοι B.D. [m] δαίροντες E. διαίροντες Veron. [n] τοῦτο] + δὲ E. [o] ὅταν] ὅτι E. ὅταν γὰρ B.C.H. Sav. cet. qui post ᾖ addunt μᾶλλον παρακαλοῦνται οἱ μαθηταί. [p] Μάρκος] + φησὶν A.D.E. [q] ἐνεγκωμίασε A. ἠγκωμίασε E. ἐγκωμίασε Cat. [r] ἦν om. B.C. post Βαρνάβας transp. A. [s] ἐντολὰς] + φησὶν A. [t] ἐδέχοντο] + καὶ χωρὶς τούτου B.C.H. Sav. cet. Post ναὶ add. ἐδέχοντο E. [v] σπουδῆς] + βούλομαι B.C.H. Sav. cet. [w] μέγαν] + παρέλκειν ἡγούμενος B. Statim πόθεν δὲ ex corr. A. [x] ὄντες] + φησὶν D.E. [y] κατενέγκῃ D.

κοινωνοῦσιν. “ Οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία.” Δείκνυσιν
αὐτοὺς μεγάλους, εἴγε Παύλῳ παρηγορία γεγένηνται.
'Αλλ' ἴδωμεν τὴν σύνεσιν Παύλου. “'Εν σοφίᾳ, [z]φησὶ,
E περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι.” Του-
τέστιν, οὐκ ἔστιν ὑμέτερος ὁ καιρὸς, ἀλλ' ἐκείνων ἐστί· μὴ τοί-
νυν βούλεσθε αὐθεντεῖν, ἀλλ' ἐξαγοράζετε τὸν καιρόν. [a]Καὶ
οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἀγοράζετε, ἀλλ', “ [b]ἐξαγοράζετε,” [c]ὑμέτερον
αὐτὸν [d]ποιοῦντες ἑτέρως. 'Ανοίας γὰρ περιττῆς, πολέμων καὶ
ἀπεχθείας προφάσεις ἐπινοεῖν. Πρὸς γὰρ [e]τῷ κινδύνους περιτ-
τοὺς ὑπομένειν καὶ κέρδος οὐκ ἔχοντας, καὶ ἑτέρα γίνεται
F βλάβη, [f]τὸ τοὺς Ἕλληνας μὴ προσιέναι ἡμῖν. 'Εν γὰρ τοῖς
ἀδελφοῖς ὅταν ᾖς, εἰκότως θαρρεῖς· ἔξω δὲ οὐχ οὕτω χρή.
'Ορᾷς πῶς πανταχοῦ τοὺς ἔξω, τοὺς Ἕλληνας λέγει; Διὰ
τοῦτο καὶ Τιμοθέῳ γράφων ἔλεγε· [13]“Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρ-
τυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν·” καὶ πάλιν, “ Τί γάρ μοι
407 καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν;” “'Εν σοφίᾳ, φησὶ, περιπατεῖτε πρὸς
τοὺς ἔξω.” Ἔξω γάρ εἰσι, κἂν τὸν αὐτὸν κόσμον [g]οἰκῶσιν
ἡμῖν, τῆς βασιλείας ὄντες ἔξω καὶ τοῦ οἰκίσκου τοῦ πατρικοῦ.
Ἅμα καὶ παραμυθεῖται αὐτοὺς, ἔξω ἐκείνους καλῶν· ὅπερ ἔλεγεν
ἀνωτέρω, ὅτι “ 'Η ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ
θεῷ.” Τότε, φησὶ, δόξαν ζητεῖτε, τότε τιμὰς, τότε τὰ ἄλλα
πάντα· νῦν δὲ μὴ, ἀλλ' ἐκείνοις παρέχετε. Εἶτα, ἵνα μὴ νομί-
σῃς χρήματα λέγειν αὐτὸν, ἐπάγει· “ 'Ο λόγος ὑμῶν πάντοτε
ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι ὑμᾶς πῶς δεῖ ἑνὶ ἑκάστῳ
B ἀποκρίνεσθαι.” Ἵνα μὴ ὑποκρίσεως [h]γέμῃ· τοῦτο γὰρ οὐ χά-
ρις, οὐδὲ ἅλατι ἤρτυται. Οἷον, ἐὰν δέῃ θεραπεῦσαι ἀκινδύνως,
μὴ παραιτήσῃ· ἂν καιρὸς ᾖ προσηνῶς διαλεχθῆναι, μὴ νομίσῃς
τὸ πρᾶγμα κολακείαν· πάντα ποίει τὰ [i]εἰς τιμὴν ἀνήκοντα,
ἄνευ τοῦ βλάπτεσθαι τὴν εὐσέβειαν. Οὐχ ὁρᾷς πῶς Δανιὴλ
ἄνθρωπον ἀσεβῆ θεραπεύει; οὐχ ὁρᾷς τοὺς τρεῖς παῖδας, πῶς
μετὰ [k]σοφίας προσεφέροντο, καὶ ἀνδρείαν δεικνύντες, [l]καὶ
παρρησίαν, καὶ οὐδὲν θρασὺ οὐδὲ ἐπαχθές; τοῦτο γὰρ οὐκ-
C έτι παρρησίας, ἀλλὰ κενοδοξίας. “ Εἰδέναι, φησὶ, πῶς δεῖ
ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.” 'Ετέρως γὰρ τῷ ἄρχοντι,
[m]ἄλλως τῷ ἀρχομένῳ· ἄλλως τῷ πλουτοῦντι, ἄλλως τῷ πέ-

[13] 1 Tim. iii. 7. 1 Cor. v. 12.

[z] φησὶ om. C. [a] καὶ om. B.C. καὶ—ἐξαγοράζετε om. E. [b] ἐξαγ.] + δηλῶν ὅτι οὕτω διατιθέμενοι (διατεθέμενοι mendose Sav.) B.C.H. Sav. cet. [c] ὕστερον H. [d] ποιεῖτε B.C.H. Cat. Sav. cet. [e] τὸ D. [f] τῷ C. [g] οἰκοῦσιν E. [h] γέμῃ] + φησὶ B.C.H. Sav. cet. [i] εἰς τὴν τιμὴν D. [k] σοφίας] + τῷ βασιλεῖ A.B.C.H. Sav. cet. [l] καὶ] τὴν B.C. Post οὐδὲν add. ἔχουσαν B.C.H. [m] ἄλλως—πλουτοῦντι om. E.

νητι. Διὰ τί; Ὅτι αἱ τῶν πλουτούντων καὶ ἀρχόντων ψυχαὶ
ἀσθενέστεραι τυγχάνουσιν [n]οὖσαι, μᾶλλον φλεγμαίνουσαι,
μᾶλλον διαρρέουσαι· ὥστε ἐκεῖ συγκαταβατικὸν εἶναι δεῖ· [o]αἱ
τῶν πενήτων καὶ ἀρχομένων στερρότεραι καὶ συνετώτεραι·
ὥστε ἐνταῦθα καὶ [p]παρρησίᾳ μείζονι κεχρῆσθαι, πρὸς ἓν ὁρῶν- D
τα, τὴν οἰκοδομήν. Μὴ ἐπειδὴ ὁ μὲν πλούσιος, ὁ δὲ πένης, ὁ
μὲν πλέον τιμάσθω, ὁ δὲ ἔλαττον· ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν ὁ
μὲν διαβασταζέσθω, ὁ δὲ μὴ οὕτως. Οἷον, αἰτίας οὐκ οὔσης, μὴ
κάλει τὸν Ἕλληνα μιαρὸν, μηδὲ ἔσο ὑβριστής· ἀλλ' ἂν μὲν
ἐρωτηθῇς περὶ τοῦ δόγματος, ἀπόκριναι ὅτι μιαρὸν καὶ ἀσεβές·
οὐδενὸς δὲ ἐρωτῶντος οὐδὲ ἀναγκάζοντος λέγειν, οὐ προσήκει
[q]ἁπλῶς ἀπέχθειαν ἀναδέχεσθαι· ποία γὰρ ἀνάγκη περιττὰς
ἔχθρας κατασκευάζειν; Πάλιν, ἄν τινα κατηχῇς, λέγε ἐξ ὑπο-
θέσεως ὑποκειμένης· ἐπεὶ σίγα. Ἐὰν ᾖ ἅλατι ἠρτυμένος ὁ E
λόγος, κἂν εἰς διαρρέουσαν ἐμπέσῃ ψυχὴν, ἐπισφίγξει τὴν
χαύνην· κἂν εἰς τραχεῖαν, [r]λεανεῖ τὸ σκληρὸν, ἐπίχαρις ὤν.
Μήτε φορτικὸς ἔστω, μήτε πάλιν χαῦνος, ἀλλὰ καὶ τὸ στῦ-
φον ἐχέτω, καὶ τὸ μεθ' ἡδονῆς. Ἄν τε γὰρ ἀμέτρως ἐπι-
στύψῃ, μᾶλλον ἔβλαψεν ἢ ὠφέλησεν· ἐὰν δὲ ἀμέτρως χαριεν-
τίσηται, μᾶλλον ἐλύπησεν ἢ ὤνησεν· ὥστε πανταχοῦ μέτρα δεῖ
εἶναι. Μήτε κατηφὴς ἔσο καὶ σκυθρωπός· ἀηδὲς γάρ· μήτε F
(149) διακεχυμένος· εὐκαταφρόνητον γὰρ καὶ [s]πεπατημένον· ἀλλ'
ἑκατέρου τὴν ἀρετὴν λαβὼν, τὴν κακίαν [t]διάφυγε, καθάπερ ἡ
μέλιττα, τοῦ μὲν τὸ φαιδρὸν, τοῦ δὲ τὸ σεμνόν. Εἰ γὰρ
[v]ἰατρὸς οὐχ ὁμοίως πᾶσι χρήσεται τοῖς σώμασι, πολλῷ μᾶλλον 408
διδάσκαλος. Καίτοι μᾶλλον ἂν [w]τὰ σώματα ἀκατάλληλα
φάρμακα ἐνέγκοι, ἢ ψυχὴ λόγον. Οἷον, πρόσεισιν Ἕλλην,
καὶ γίνεταί σοι φίλος; [x]μηδὲν αὐτῷ περὶ τούτου διαλεχθῇς,
ἕως ἂν γένηται πάνυ φίλος· καὶ ὅταν γένηται, ἠρέμα. [y]Ὅρα
καὶ ὁ Παῦλος ἡνίκα εἰς τὰς Ἀθήνας παρεγένετο, πῶς αὐτοῖς
διελέγετο. Οὐκ εἶπεν, ὦ μιαροὶ καὶ παμμίαροι, ἀλλὰ τί;
[14] "Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους B
ὑμᾶς θεωρῶ." Πάλιν ὅτε ὑβρίσαι ἐχρῆν, οὐ παρῃτήσατο·
ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ἔλεγε τῷ Ἐλύμᾳ, [15] "Ὦ
πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας, υἱὲ διαβόλου,
ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης." Ὥσπερ γὰρ ἐκείνους ὑβρίσαι ἀνοίας

14 Act. xvii. 22. 15 Ibid. xiii. 10.

n οὖσαι om. E. οὖσαι μᾶλλον] τῶν ὑποδεεστέρων ex corr. A. o αἱ] + δὲ E. p παρρησίᾳ] + χρὴ B.C.H. Sav. cet. q ἁπλῶς] + καὶ E. r λεαίνει E. Statim τὸ ξηρὸν A. s πεπατημένον] διακεχυμένον E. t διάφυγε] φύγε B.C.H. Sav. cet. v ἰητρὸς D.E. w τὰ om. B.C.E. x μηδὲν—φίλος om. C. y ὅρα] + γὰρ B.C.H. Sav. cet.

ἦν, οὕτω τοῦτον μὴ ὑβρίσαι μαλακίας ἦν. Πάλιν, εἰσήχθης
πρὸς ἄρχοντα διὰ πρᾶγμα; τὰς προσηκούσας [z]ἀπόνεμε τιμάς.
"Πάντα ὑμῖν, φησὶ, γνωριοῦσι τὰ ὧδε." Διὰ τί μὴ [a]συνῆλθες,
φησί; Τί [b]δέ ἐστι, "πάντα ὑμῖν [c]γνωριοῦσι;" Τουτέστι, τὰ
C δεσμὰ, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ κατέχοντά με. Οὐκ ἂν οὖν ὁ
προσευχόμενος αὐτοὺς ἰδεῖν, ὁ καὶ ἑτέρους ἀποστέλλων, αὐτὸς
ὑστέρησα, μὴ μεγάλης [d]ἀνάγκης με κατεχούσης. Καὶ μὴν
[e]τοῦτο οὐκ ἦν ἐγκαλούντων. [f]Καὶ μὴν σφόδρα ἐγκαλούντων.
Τὸ γὰρ μαθεῖν ὅτι καὶ πειρασμοῖς περιέπεσε καὶ ἤνεγκε γεν-
ναίως, τοῦτο πιστουμένου ἦν τὸ πρᾶγμα, καὶ [g]ἀνορθοῦντος τὰς
ἐκείνων ψυχάς. "Σὺν Ὀνησίμῳ, φησὶ, τῷ ἀγαπητῷ καὶ πιστῷ
ἀδελφῷ." Ἀδελφὸν τὸν δοῦλον ὁ Παῦλός [h]φησιν, εἰκότως·
ὅπου γε καὶ ἑαυτὸν δοῦλον ὀνομάζει τῶν πιστῶν. Κατενέγκω-
D μεν πάντες τὸν τῦφον, [i]πατήσωμεν τὴν ἀλαζονείαν. Δοῦλον
[k]ἑαυτὸν ὀνομάζει Παῦλος, ὁ τῆς οἰκουμένης ἀντάξιος καὶ μυρίων
οὐρανῶν, καὶ σὺ μέγα φρονεῖς; ὁ πάντα ἄγων καὶ φέρων ὡς
ἤθελεν, [l]ὁ τὰ πρωτεῖα ἔχων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὁ
ἐστεφανωμένος, ὁ εἰς τρίτον ἀνελθὼν οὐρανὸν, τοὺς δούλους
ἀδελφοὺς καλεῖ, καὶ συνδούλους. Ποῦ ἡ μανία; ποῦ ἡ ἀλαζο-
νεία; Οὕτως ἀξιόπιστος γέγονεν ὁ Ὀνήσιμος, ὥστε καὶ τοιαῦτα
πιστεύεσθαι. "Καὶ Μάρκος, φησὶν, ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα,
περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς· δέξασθε αὐτόν." Ἴσως παρὰ Βαρ-
E νάβα ἐντολὰς ἔλαβον. "Οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς." Κατα-
στέλλει τῶν Ἰουδαίων τὸ φύσημα, ἐπαίρει τούτων τὰς ψυχὰς,
ὅτι [m]ὀλίγοι ἐκ περιτομῆς, οἱ δὲ πλείους ἐκ τῶν ἐθνῶν. "Οἵ-
τινες ἐγενήθησάν μοι, φησὶ, παρηγορία." Δείκνυσιν ἑαυτὸν ἐν
πειρασμοῖς ὄντα [n]μεγάλοις.

[o]Ὥστε οὐδὲ τοῦτο μικρὸν, [p]ὅταν τοὺς ἁγίους παρακαλῶμεν
καὶ παρουσίᾳ καὶ λόγῳ καὶ προσεδρείᾳ, ὅταν συγκακουχώμεθα·
16 "Τοῖς δεσμίοις γὰρ, φησὶν, ὡς συνδεδεμένοι·" ὅταν τὰ ἐκεί-
F νων ἡμέτερα ποιῶμεν πάθη, καὶ ἐν τοῖς στεφάνοις κοινωνήσο-
μεν. Οὐχ εἱλκύσθης εἰς τὸ στάδιον; οὐ καθῆκας εἰς τὸν

16 Hebr. xiii. 3.

[z] ἀπόνεμε] Sic B.C. ἀπόνεμαι H. ἀπόνειμε A. ἀπόνειμαι Edd. [a] συνῆλθον B.C.H. Sav. cet. [b] δαὶ C. [c] γνωριοῦσι] + τὰ ὧδε B.C.D.H. Sav. cet. [d] ἀνάγκης με κ.] Sic omnes. με κ. ἀνάγκης Edd. [e] τοῦτο] καὶ τοῦτο C. [f] καὶ μὴν] μᾶλλον μὲν οὖν καὶ E. Statim σφοδρότερον Veron. [g] ἀνορθούντων C. [h] φησιν] καλεῖ B.C.H. [i] πατήσωμεν A.B.D.E. καταπατήσωμεν Edd. [k] ἑαυτὸν ὀν. pro ὀν. ἑαυτὸν omnes. [l] ὁ] καὶ E. Statim τὰ πρῶτα C. [m] ὀλίγοι] + μὲν B.C.H. Sav. cet. [n] μεγίστοις C.
[o] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀγάπης καὶ συμπαθείας, καὶ τοῦ συγχαίρειν καὶ συλλυπεῖσθαι τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ περὶ τοῦ μὴ φθονεῖν εὐδοκιμοῦσι, καὶ ἑαυτοὺς ὠφελεῖν. Veron.
[p] ὅταν] + γὰρ B.C.

ἀγῶνα; ἄλλος ἀπεδύσατο; ἄλλος παλαίει; [q] Ἀλλ' ἐὰν θέλῃς, κοινωνήσεις καὶ σύ· ἄλειψον ἐκεῖνον, γενοῦ αὐτοῦ [r] φιλητὴς καὶ σπουδαστὴς, ἔξωθεν ἐπιβόα μεγάλα, [s] διέγειρε τὴν δύναμιν, 409
ἀνακτῶ τὴν ψυχήν. Ταῦτα ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων γίνεσθαι ἀκόλουθον. Παῦλος γὰρ οὐκ ἐδεῖτο, ἀλλ' ἐκείνους ἐπαίρων ἔλεγε ταῦτα. Σὺ τοίνυν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τοὺς βουλομένους κακίζειν ἐπιστόμιζε, κατασκεύαζε [t] αὐτῷ ἐραστὰς, ὑπόδεξαι ἐξιόντα μετὰ πολλῆς τῆς θεραπείας· οὕτω κοινωνήσεις τῶν στεφάνων, οὕτω τῆς δόξης. Κἂν μηδὲν ἕτερον ποιήσῃς, ἡσθῇς δὲ ἐπὶ τοῖς γενομένοις, καὶ οὕτως ἐκοινώνησας οὐχ ὡς ἔτυχεν· εἰσήνεγκας γὰρ ἀγάπην, τὸ πάντων κεφάλαιον τῶν B
ἀγαθῶν. Εἰ γὰρ οἱ κλαίοντες δοκοῦσι τοῦ πένθους κοινωνεῖν, καὶ μεγάλα χαρίζονται τοῖς πενθοῦσι, καὶ [v] τὸ πολὺ τῆς ὀδύνης ἀναιροῦσι, πολλῷ μᾶλλον καὶ οἱ χαίροντες μείζονα ποιοῦσι τὴν ἡδονήν. [w] Ὅσον γὰρ κακὸν τὸ μὴ ἔχειν τοὺς συλλυπουμένους, ἄκουε τοῦ προφήτου [x] λέγοντος· [17] "Καὶ ὑπέμεινα συλλυπούμενον, καὶ οὐχ ὑπῆρξε." Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλός φησι, [18] "Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων."
(150) Αὔξησον τὴν ἡδονήν· ἂν ἴδῃς τὸν ἀδελφὸν εὐδοκιμοῦντα, μὴ εἴπῃς· ἐκείνου ἡ εὐδοκίμησις, ἐγὼ τίνος ἕνεκεν χαίρω; οὐκ ἀδελφοῦ ταῦτα τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πολεμίου. Ἂν θέλῃς, οὐκ C
ἐκείνου ἐστὶν, ἀλλὰ σοῦ· σὺ κύριος ποιῆσαι αὐτὴν μείζονα, ἂν μὴ [y] κατηφήσῃς, ἀλλ' ἡσθῇς, ἂν φαιδρὸς [z] γένῃ, ἂν [a] γεγανωμένος. Καὶ ὅτι οὕτως [b] ἔχει, ἐκεῖθεν δῆλον· οἱ φθονοῦντες οὐκ ἐκείνοις φθονοῦσι μόνοις τοῖς εὐδοκιμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ταῖς ἐκείνων εὐδοκιμήσεσι χαίρουσιν· οὕτως ἴσασιν ὅτι καὶ οὗτοι ἐν τῇ εὐδοκιμήσει εἰσὶ, καὶ οὗτοι μάλιστά εἰσιν οἱ σεμνυνόμενοι. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ ἐρυθριᾷ σφόδρα ἐγκωμιαζόμενος· οὗτος δὲ μετὰ πολλῆς τῆς ἡδονῆς ἐγκαλλωπίζεται. Οὐχ ὁρᾶτε ἐπὶ τῶν ἀθλη- D
τῶν πῶς ὁ μὲν στεφανοῦται, [c] ὁ δὲ οὐ στεφανοῦται; ἡ δὲ ὀδύνη καὶ χαρὰ τῶν ἐραστῶν ἐστι καὶ τῶν μισούντων· ἐκεῖνοι πηδῶσιν, ἐκεῖνοι σκιρτῶσιν. Ὅρα πόσον ἐστὶ τὸ μὴ φθονεῖν· ἑτέρου ὁ πόνος, καὶ σοῦ ἡ ἡδονή· ἕτερος τὸν στέφανον περίκειται, καὶ σὺ σκιρτᾷς, σὺ ἐγκαλλωπίζῃ. [d] Εἰπὲ γάρ μοι, ἄλλος νενίκηκε,

17 Psal. lxviii. 21. 18 Rom. xii. 15.

[q] ἀλλ' om. E. [r] φιλητὴς] ἐραστὴς B.H. ἐραστὴς pro σπουδαστὴς C. [s] διέγειραι E. [t] ἑαυτῷ A. [v] τὸ om. A. Mox ἀφαιροῦσι B.C.H. Sav. cet. [w] ὅσῳ C. [x] τοῦ λέγοντος C. Statim καὶ om. B.C. [y] κατηφήσῃς] Sic B.D. κατηφὴς ᾖς Edd. [z] γένῃ] φαίνῃ E. [a] γεγανωμένος] Sic Sav. cet. γεγαννυμένος D. Veron. γεγανυμένος A.B.C. γαννυμένος E. [b] ἔχει] + τὸ πρᾶγμα B.C.H. Sav. cet. [c] ὁ δὲ οὐ στ. om. D. [d] εἰπὲ γὰρ] ἐπειδὴ B. εἰπὲ δὴ C.

*σὺ τί πηδᾷς; Ἀλλ' ἴσασι κἀκεῖνοι καλῶς, ὅτι κοινὸν τὸ γενό-
μενον. Διὰ τοῦτο τούτῳ μὲν οὐκ ἐγκαλοῦσιν οἱ φθονοῦντες,*
E *πειρῶνται δὲ καταβάλλειν τὴν νίκην· καὶ ἀκούεις ῥήματα τοιαῦ-
τα λεγόντων αὐτῶν, ἐξήλειψά σε,* [e]*καὶ, κατέβαλόν σε· καίτοιγε
ἑτέρου τὸ ἔργον, ἀλλὰ τὸ ἐγκώμιον σόν.* Εἰ *δὲ ἐν τοῖς ἔξωθεν
τοσοῦτον ἀγαθὸν τὸ μὴ φθονεῖν, ἀλλ' οἰκειοῦσθαι τὰ ἑτέρου
ἀγαθὰ, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῇ νίκῃ τοῦ διαβόλου* [f]*τῇ καθ' ἡμῶν
πλέον πνεῖ, δηλονότι ὡς πλέον ἡδομένων.* [g]Καίτοιγε *μιαρὸς
ὢν* [h]*καὶ πικρὸς, οἶδεν ἀκριβῶς ὅτι μεγάλη αὕτη ἡ ἡδονή.* Θέ-
λεις αὐτὸν λυπῆσαι; ἥσθητι καὶ χάρηθι. Θέλεις *αὐτὸν εὐ-
φρᾶναι; σκυθρωπὸς γενοῦ· τὴν ἐκ τῆς νίκης τοῦ ἀδελφοῦ γενο-*
F *μένην αὐτῷ* [i]*λύπην ἐπικουφίζεις διὰ τῆς* [k]*σῆς ἀθυμίας· μετ'
ἐκείνου ἵστασαι ἀποσχισθεὶς τοῦ ἀδελφοῦ· μεῖζον ἢ* [l]*ἐκεῖ-
νος ποιεῖς κακόν.* Οὐ *γὰρ ἔστιν ἴσον ἐχθρὸν ὄντα τὰ τῶν
ἐχθρῶν ποιεῖν, καὶ φίλον ὄντα* [m]*μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἵστα-
σθαι· οὗτος τῶν ἐχθρῶν μιαρώτερος.* Εἰ *εὐδοκίμησεν ὁ
ἀδελφὸς, ἢ λέγων, ἢ* [n]*ἐπιδεικνύμενος, ἢ κατορθῶν, γενοῦ κοινω-
νὸς τῆς εὐδοκιμήσεως, δεῖξον ὅτι μέλος ἐστὶ σόν.* Καὶ *πῶς,
φησίν; ἐγὼ γὰρ οὐκ εὐδοκιμῶ.* Μὴ *φθέγξῃ ποτὲ τὸ ῥῆμα
τοῦτο· σύνελε τὰ χείλη.* Εἴγε *πλησίον μου ἦς ὁ ταῦτα λέγων,
ἐπέθηκα ἂν* [o]*καὶ τὴν χεῖρα τοῖς χείλεσι,* [p]*μὴ ἀκούσῃ ὁ ἐχθρός.*
Πολλάκις *πρὸς ἀλλήλους ἔχθρας ἔχομεν, καὶ τοῖς ἐχθροῖς οὐκ*
B *ἐπιδεικνύμεθα· τῷ διαβόλῳ οὖν ἐπιδείκνυσαι σύ;* Μὴ *εἴπῃς
τοῦτο, μὴ ἐννοήσῃς· ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον, μέλος ἐστὶν ἐμόν· εἰς
τὸ σῶμα διαβαίνει ἡ δόξα.* Τί *οὖν, φησὶν, ὅτι οἱ ἔξωθεν οὐχ
οὕτω διάκεινται;* Ὅτι *σὺ αἴτιος·* [q]*ὅταν ἴδωσί σε ἀλλοτριού-
μενον αὐτοῦ τὴν ἡδονὴν, καὶ αὐτοὶ ἀλλοτριοῦνται· ὡς* [r]*ἂν ἴδωσί
σε οἰκειούμενον, οὐ τολμῶσιν· ἀλλ' ὁμοίως εἶ καὶ σὺ λαμπρός.*
Οὐκ [s]*εὐδοκίμησας λέγων, ἀλλ' εὐδοκίμησας συνηδόμενος μειζό-*
C *νως, ἢ ἐκεῖνος.* Εἰ *γὰρ ἡ ἀγάπη μέγα καὶ πάντων κεφάλαιον,
σὺ τὸν ἐκ ταύτης ἔλαβες στέφανον· ἐκεῖνος τὸν* **ἐκ τῆς ῥητο-
ρείας, σὺ τὸν ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖν· ἐκεῖνος ἐπεδείξατο ῥημά-
των ἰσχὺν, σὺ διὰ τῶν ἔργων τὸν φθόνον κατέβαλες, ἐπάτησας
τὴν βασκανίαν.* Ὥστε *εἰκότως ἂν μᾶλλον ἐκείνου στεφανω-
θείης· λαμπρότερος ὁ σὸς ἀγών.* Οὐκ *ἐπάτησας μόνον τὴν
βασκανίαν, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι πεποίηκας.* Ἐκεῖνος *ἕνα ἔχει*

[e] *καὶ* om. B.C. [f] *τῇ*] *τότε γὰρ* B.C.H. Sav. cet. [g] *καίτοι* C. [h] *καὶ πικρὸς* om. B.C.H. Sav. cet. [i] *λύπην*] *νίκην* C. [k] *σῆς* om. B.C.H. [l] *ἐκεῖνο* corr. D. [m] *μετὰ*] *τὰ* E. Mox *ἵστασθαι—μιαρώτερος* om. idem. [n] *ἐπαινούμενος* A.D.E. Veron. [o] *καὶ* assumtum ex A.B.D.E. [p] *μὴ*] + *ποτε* B.C.H. Sav. cet. [q] *ὅταν*] + *γὰρ* B.C. [r] *ἂν*] *ἐὰν* C. Mox *ᾠκειωμένον* B.C. *οἰκειωμένον* D. [s] *εὐδοκ.* bis A.B.C. *ηὐδοκ.* Edd. * Hinc usque ad finem operis deficit D.

στέφανον μόνον, σὺ δὲ δύο, καὶ τοὺς δύο τοῦ ἑνὸς λαμπροτέ-
ρους. [t]Ποίους τούτους; Ἕνα μὲν ὃν ἀνεῖλου κατὰ τοῦ φθόνου,
δεύτερον δὲ ὃν ἀνεδήσω ἐκ τῆς ἀγάπης. Οὐ γὰρ [v]τοῦ καθαρὸν D
εἶναι φθόνου τεκμήριον μόνον τὸ συνήδεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῦ
ἀγάπην ἔχειν ἐρριζωμένην. Ἐκείνῳ πολλάκις καὶ ἀνθρώπινόν
τι διενοχλεῖ πάθος, οἷον ἡ κενοδοξία· σὺ δὲ παντὸς εἶ πάθους
καθαρός· οὐ γὰρ δὴ κενοδοξῶν [w]χαίρεις ἐπὶ τοῖς ἑτέρου καλοῖς.
Ὤρθωσε τὴν [x]ἐκκλησίαν, εἰπέ μοι; ηὔξησε τὸν σύλλογον;
ἐπαίνεσον πάλιν· ἔχεις διπλοῦς [y]τοὺς στεφάνους· τὸν φθόνον
κατέβαλες, τὴν ἀγάπην ἀνεδήσω. Ναὶ, δέομαι καὶ ἀντιβολῶ.
Βούλει καὶ τρίτον ἀκοῦσαι στέφανον; τοῦτον οἱ κάτω κροτοῦ- E
σιν ἄνθρωποι, σὲ οἱ ἄνω ἄγγελοι. [z]Οὐ γάρ ἐστιν ἴσον εὐέ-
πειαν ἐπιδείκνυσθαι, καὶ παθῶν κρατεῖν. Οὗτος ὁ ἔπαινος
πρόσκαιρος, ἐκεῖνος αἰώνιος· οὗτος ἐξ [a]ἀνθρώπων, ἐκεῖνος ἐκ
θεοῦ· οὗτος φαίνεται ἐστεφανωμένος, σὺ δὲ ἐν τῷ κρυπτῷ στε-
φανοῦσαι, ὅπου ὁ πατήρ σου ὁρᾷ. Εἰ τὸ σῶμα ἀποσχίσαντα
(151) τὴν ἑκάστου ψυχὴν ἦν ἰδεῖν, ἔδειξα ἄν σοι τοῦτον ἐκείνου
σεμνότερον, μᾶλλον ἀποστίλβοντα. Πατήσωμεν τὰ κέντρα
τῆς βασκανίας, [b]ἑαυτοὺς ὠφελοῦμεν, ἀγαπητοὶ, αὐτοὶ [c]ἀναδησό- F
μεθα τὸν στέφανον. Ὁ βασκαίνων, τῷ θεῷ μάχεται, οὐκ
ἐκείνῳ· ὅταν γὰρ ἴδῃ χάριν ἔχοντα, καὶ ἀλγῇ, καὶ βούληται
καθαιρεῖσθαι τὴν ἐκκλησίαν, οὐκ ἐκείνῳ μάχεται, ἀλλὰ τῷ θεῷ. 411
Εἰπὲ γάρ μοι, εἴ τις κόρην ἐκαλλώπιζε βασιλέως, καὶ [d]εὐδοκί-
μει καλλωπίζων αὐτὴν καὶ σεμνὴν ἐργαζόμενος, ἕτερος δέ τις
ἐβούλετο ταύτην ἀσχημονῆσαι, [e]καὶ μὴ δυνηθῆναι καλλωπίσαι,
τίνι ἂν ἐπεβούλευσε, τούτῳ, ἢ ἐκείνῃ καὶ τῷ ταύτης πατρί;
Οὕτω καὶ νῦν σὺ ὁ βασκαίνων μάχῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, τῷ θεῷ πολε-
μεῖς. Ἐπειδὴ γὰρ τῇ εὐδοκιμήσει τοῦ ἀδελφοῦ συμπέπλεκται
καὶ ἡ τῆς ἐκκλησίας ὠφέλεια, ἀνάγκη, ταύτης καταλυομένης,
κἀκείνην καταλύεσθαι· ὥστε [f]καὶ κατὰ τοῦτο, ἔργον σατανικὸν B
ποιεῖς, ἐπιβουλεύων τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ. Πρὸς τοῦτον
ἀλγεῖς; [g]κακῶς μὲν, τὸν οὐδὲν ἠδικηκότα, πολλῷ δὲ μᾶλλον
πρὸς τὸν Χριστόν. Τί σε ἠδίκησεν, ὅτι οὐκ ἀφίης τὸ σῶμα
αὐτοῦ καλλωπισθῆναι τῷ κάλλει; [h]ὅτι οὐκ ἀφίης τὴν νύμφην

[t] ποῖον τοῦτον A.B.C. [v] τοῦ] τὸ B. Mox τοῦ pro τὸ ante corr. idem. [w] χαίρεις] Sic A.B.C. Edebatur χαίροις. [x] ἐκκλησίαν] + ἐκεῖνος B.C.H. Sav. cet. Statim εἰπέ μοι om. B.H. [y] τοὺς om. A. [z] οὐ γάρ ἐστιν] οὐκ ἔστι δὲ B. [a] ἀνθρώπου A.B. [b] ἑαυτοὺς] + ἐντεῦθεν B.C.H. Sav. cet. Statim ὠφελῶμεν E. [c] ἀναδησώμεθα B.C. [d] ηὐδοκίμει E. [e] καὶ μὴ δυνηθῆναι] μὴ δυνηθεὶς (δυνηθῇς C.) B.C.H. δυνηθῆναι om. E. [f] καὶ assumtum ex A.B.C.E. [g] Haec κακῶς μὲν leguntur in A.E. non in Editis. ἀλγεῖς—μᾶλλον] ἀλγῶν, κακῶς τὸν οὐδὲν ἠδικηκότα λέγων, μᾶλλον δὲ B.C.H. [h] ὅτι οὐκ ἀφίης] οὐδὲ συγχωρεῖς B.C.H.

κοσμηθῆναι; Θέα δέ μοι [i]τὴν τιμωρίαν, ὅση· τοὺς ἐχθροὺς εὐφραίνεις τοὺς σούς, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν εὐδοκιμοῦντα, ὃν βούλει λυπῆσαι φθονῶν, μᾶλλον αὐτὸν εὐφραίνεις, μᾶλλον δεικνύεις, ὅτι [k]εὐδοκίμησε βασκαίνων· οὐ γὰρ ἂν ἐβάσκηνας·
C μᾶλλον δεικνύεις ὅτι τιμωρῇ. Αἰσχύνομαι μὲν οὖν ἀπὸ τούτων προτρέπων· πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ οὕτως ἀσθενῶς διακείμεθα, καὶ ἀπὸ τούτων παιδευθέντες τοῦ ὀλεθρίου [l]τούτου πάθους ἀπαλλαγῶμεν. Ἀλγεῖς ὅτι [m]εὐδοκίμησε; τί οὖν τὴν εὐδοκίμησιν αὐτοῦ ἐπαίρεις φθονῶν; Βούλει αὐτὸν τιμωρήσασθαι; τί οὖν δεικνύεις ὅτι ἀλγεῖς; τί τιμωρίαν σαυτὸν ἀπαιτεῖς ἔμπροσθεν τούτου, ὃν βούλει μὴ εὐδοκιμεῖν; Διπλῆ λοιπὸν ἔσται ἡ ἡδονὴ τούτῳ, καὶ σοὶ ἡ τιμωρία, οὐ μόνον ὅτι μέγαν δεικνύεις
D αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἑτέραν αὐτῷ ἐντίκτεις ἡδονὴν τιμωρούμενος σαυτόν· καὶ [n]πάλιν ὑπὲρ ὧν ἀλγεῖς, ἐκεῖνος ἥδεται, σοῦ φθονοῦντος. Ὅρα πῶς πληγὰς χαλεπὰς ἑαυτοῖς διδόαμεν, καὶ οὐκ [o]αἰσθανόμεθα. [p]Ἐχθρός ἐστι; [q]Καίτοιγε διὰ τί ἐχθρός; τί ἠδίκησεν; ἀλλ' ὅμως [r]τὸν ἐχθρὸν λαμπρότερον ποιοῦμεν, [s]καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς πλέον κολάζομεν. Τούτῳ πάλιν ἑαυτοὺς τιμωρούμεθα, ἂν αἰσθώμεθα ὅτι ἔγνω ἐκεῖνος. Ἴσως μὲν γὰρ ἐκεῖνος οὐχ ἥδεται· ἡμεῖς δὲ νομίζοντες ὅτι ἥδεται, πάλιν διὰ
E τοῦτο ἀλγοῦμεν. Οὐκοῦν παῦσαι φθονῶν· τί τραύματα [t]ἑαυτῷ παρέχεις; Ταῦτα ἐννοήσωμεν, ἀγαπητοί, τοὺς στεφάνους τοὺς διπλοῦς τῶν μὴ φθονούντων, τοὺς ἐπαίνους τοὺς παρὰ ἀνθρώπων, τοὺς παρὰ [v]τοῦ θεοῦ, τὰ κακὰ τὰ ἀπὸ τῆς βασκανίας· καὶ οὕτω δυνησόμεθα σβέσαι τὸ θηρίον, καὶ εὐδοκιμῆσαι ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ, καὶ τῶν αὐτῶν τυχεῖν τοῖς εὐδοκιμοῦσι. Τευξόμεθα γὰρ ἴσως· κἂν μὴ τύχωμεν δὲ, διὰ τὸ [w]συμφέρον· καὶ οὕτω δυνησόμεθα εἰς δόξαν θεοῦ ζήσαντες, τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν
F τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, ράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[i] τὴν] καὶ τὴν B.C. [k] εὐδοκ. pro ηὐδοκ. A.B.C.E. [l] πάθους τούτου inverso ord. B.C. [m] εὐδοκ. A.B.C. ηὐδοκ. Edd. [n] πάλιν ὑπὲρ ὧν ἀλγεῖς] ὑπὲρ ὧν (+ δὲ C.) ἀλγεῖς πάλιν B.C. [o] αἰσχυνόμεθα A. [p] ἐχθρός ἐστι] ἀλλ' ἐχθρός ἐστι E.H(?). Sav. cet. ἀλλ' ἐχθρός ἐστι, φησὶ B.C. [q] καίτοιγε διὰ τί ἐ.] διὰ τί ἐ. εἰπέ μοι B.C. [r] τὸν] + μὲν B.C. [s] καὶ ἡμᾶς] ἡμᾶς δὲ B.C. καὶ om. A. [t] σεαυτῷ B.C. [v] τοῦ accessit ex A.B.C.E. [w] συμφέρον] + οὐ τευξόμεθα· πλὴν B.C.H. Sav. cet.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ. 412

[1] Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν δοῦλος Χριστοῦ, πάν-
τοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε
τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι [a]τοῦ θεοῦ.
Μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ
τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει. B

(152) Καὶ ἀρχόμενος τῆς ἐπιστολῆς, συνέστησε τὸν ἄνδρα [b]ἀπὸ
ἀγάπης· ἀγάπην δὲ δείκνυσι καὶ τὸ ἐγκωμιάζειν· ὅπερ ἐξ ἀρχῆς
εἶπεν, "Ὁ δηλώσας [c]ἡμῖν, φησὶ, τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύ-
ματι." Ἀγάπην δείκνυσι καὶ ποιεῖ φιλεῖσθαι, καὶ τὸ ὑπερεύ-
χεσθαι. [d]Συνίστησι δὲ αὐτὸν, ἀνοίγων θύραν τῷ λόγῳ αὐτοῦ·
τὸ γὰρ αἰδέσιμον εἶναι τὸν διδάσκαλον, μαθητῶν ὠφέλεια· [e]καὶ
πάλιν τῷ εἰπεῖν, "ἐξ ὑμῶν," ἵνα καὶ σεμνύνωνται ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ, C
ἅτε τοιούτους φέροντες ἄνδρας. "[f]Καὶ πάντοτε, φησὶν, ἀγω-
νιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς." Οὐχ ἁπλῶς εἶπεν,
εὐχόμενος, ἀλλ', "ἀγωνιζόμενος," [g]τρέμων καὶ δεδοικώς.
"Μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, [h]φησὶν, ὅτι ἔχει ζῆλον [i]πολὺν ὑπὲρ
ὑμῶν." Ἀξιόπιστος μάρτυς. "Ὅτι ἔχει, φησὶ, ζῆλον πολὺν
ὑπὲρ ὑμῶν·" τουτέστιν, ὅτι σφόδρα ὑμᾶς ἀγαπᾷ, καὶ ἐκκαίεται
τῷ περὶ ὑμᾶς φίλτρῳ. "Καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, [k]φησὶ, καὶ
τῶν ἐν Ἱεραπόλει." Κἀκείνοις αὐτὸν συνίστησιν. Ἀλλὰ
πόθεν τοῦτο ἔμελλον εἰδέναι; [l]Μάλιστα μὲν οὖν ἤκουσαν ἄν·
πλὴν καὶ τῆς ἐπιστολῆς ἀναγινωσκομένης, ἐμάνθανον. [2] "Ποι- D
ήσατε [m]γὰρ, φησὶν, ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνω-
σθῇ." "Ἵνα στῆτε, [n]φησὶ, τέλειοι." Ἅμα καὶ κατηγορεῖ
αὐτῶν, καὶ ἀνεπαχθῶς παραινεῖ καὶ συμβουλεύει. Ἔνι γὰρ καὶ
τέλειον εἶναι, καὶ μὴ ἑστάναι, ὡς ἐάν τις πάντα μὲν εἰδῇ,
σαλεύηται δὲ ἔτι· ἔνι καὶ μὴ τέλειον εἶναι, καὶ ἑστάναι, ὡς ἐὰν
τις μέρος μὲν εἰδῇ, [o]ἑστήκῃ δὲ βεβαίως. Ἀλλ' οὗτος ἀμφό-
τερα εὔχεται, "ἵνα στῆτε, [p]φησὶ, τέλειοι." Ὅρα ποῦ πάλιν

1 Cap. IV. v. 12, 13. 2 Col. iv. 16.

Hom. XII. [a] τοῦ om. A.C. [b] ἀπὸ ἀγάπης—εἶπεν] ἀπὸ τῆς ἀγάπης· ἀγάπης δὲ τὸ ἐγκωμιάζειν. ὅπερ δὲ ἐξ ἀρχῆς εἶπεν, τοῦτο πάλιν ἐπάγει τῷ τέλει B.C.H. [c] ὑμῖν A. φησὶ om. E. [d] συνέστησε E. [e] καὶ—ἐξ ὑμῶν] τὸ ἐξ ὑμῶν οὖν (οὖν om. H.) προστίθησιν B.C.H. τῷ εἰπεῖν pro τὸ εἰπεῖν conjecturae debetur. [f] καὶ om. B.C. Mox φησὶν om. iidem. [g] τρέμων] ἀντὶ τοῦ τρέμων B.C.H. [h] φησὶν om. B.C. [i] πολὺν, quod aberat, est in A.B.C.E. [k] φησὶ om. B.C. [l] μάλιστα—ἤκουσαν ἂν] εἰκὸς μὲν οὖν αὐτοὺς ἀκοῦσαι B.C.H. Sav. cet. [m] γὰρ] οὖν E. [n] φησὶ om. B.C. [o] ἑστήκῃ] Sic Sav. in marg. ἕστηκε Codd. et Edd. Mox οὐ βεβαίως Edd. οὐ om. E. [p] φησὶ om. E.

E αὐτοὺς ὑπέμνησε τοῦ περὶ τῶν ἀγγέλων λόγου, καὶ περὶ τοῦ
βίου. "Καὶ πεπληρωμένοι, [q] φησὶν, ἐν παντὶ θελήματι [r] τοῦ
θεοῦ." Οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀρκεῖ τὸ θέλημα ποιεῖν. Ὁ πεπληρω-
μένος οὐκ ἀφίησιν ἄλλο θέλημα εἶναι ἐν [s] αὐτῷ, ἐπεὶ οὐ [t] πεπλή-
ρωται. "Μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, φησὶν, ὅτι ἔχει ζῆλον πολύν."
Καὶ ζῆλον, καὶ πολύν· ἀμφότερα ἐπιτάσεως· ὥσπερ καὶ αὐτός
φησι Κορινθίοις γράφων, [3] "Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ."
F [4] "Ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητός." Οὗτός
ἐστιν ὁ εὐαγγελιστής. Οὐ τοῦτον δὲ ταπεινῶν, ὕστερον τίθη-
σιν, ἀλλ' ἐκεῖνον ἐπαίρει τὸν [v] Ἐπαφρόδιτον. [w] Εἰκὸς εἶναι
καὶ ἄλλους καλουμένους τῷ ὀνόματι τούτῳ. "Καὶ Δημᾶς,"
[x] φησίν. Εἰπὼν [y] δὲ, "Ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς,"
413 προσέθηκεν, "ὁ ἀγαπητός." [z] Ἐγκώμιον καὶ τοῦτο οὐ μικρὸν,
ἀλλὰ καὶ σφόδρα μέγα, τὸ Παύλου εἶναι ἀγαπητόν. [5] "Ἀσπά-
σασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς, καὶ Νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ'
οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν." [a] Ὅρα πῶς αὐτοὺς συγκολλᾷ καὶ
συνάπτει [b] πρὸς ἑαυτοὺς, οὐ τῷ ἀσπάσασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ
τῷ τὰς ἐπιστολὰς ἀντιδοῦναι. Εἶτα πάλιν χαρίζεται, κατ'
ἰδίαν αὐτὸν προσαγορεύων. Ποιεῖ δὲ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ
καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὸν αὐτὸν ἄγων ζῆλον. Οὐδὲ γὰρ μικρόν
ἐστιν, ὅταν μὴ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀριθμῆται. Ὅρα γοῦν πῶς
B δείκνυσι μέγαν τὸν ἄνδρα, εἴγε ἡ οἰκία αὐτοῦ ἐκκλησία ἦν.
[6] "Καὶ ὅταν [c] ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολὴ, ποιήσατε ἵνα
καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ." Ἐμοὶ δοκεῖ εἶναί
τινα τῶν γραφέντων ἐκεῖ, ἃ καὶ τούτους ἐχρῆν ἀκοῦσαι. Καὶ
τούτοις μείζων ἦν ἡ ὠφέλεια, [d] ὅταν ἑτέρων ἐγκαλουμένων, τὰ
οἰκεῖα ἁμαρτήματα ἐπιγινώσκωσι. "Καὶ τὴν ἐκ [e] Λαοδικείας
ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε." Τινὲς λέγουσιν, ὅτι οὐχὶ τὴν [f] Παύ-
λου πρὸς αὐτοὺς ἀπεσταλμένην, ἀλλὰ τὴν παρ' αὐτῶν Παύλῳ·
οὐ γὰρ εἶπε, τὴν πρὸς Λαοδικέας, ἀλλὰ, τὴν ἐκ Λαοδικείας,
C [g] φησὶ, γραφεῖσαν. [7] "Καὶ εἴπατε Ἀρχίππῳ· βλέπε τὴν
διακονίαν, ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς." Τίνος
ἕνεκεν οὐ γράφει πρὸς αὐτόν; Ἴσως οὐκ ἐδεῖτο, ἀλλὰ ψιλῆς

[3] 2 Cor. xi. 2. [4] v. 14. [5] v. 15. [6] v. 16. [7] v. 17.

[q] φησὶν om. B.C. [r] τοῦ om. C. [s] ἑαυτῷ E. [t] πεπλήρωται] Sic C.E. Cat. πεπληροφόρηται Edd. Supra ὁ πεπληροφορημένος Veron. [v] Ἐπαφρᾶν B.C.H. Sav. cet. [w] εἰκὸς] εἰκὸς δὲ E. διότι εἰκὸς B.C. [x] φησὶν accessit ex A.B.C.E. [y] δὲ om. B.C. [z] ἐγκ. καὶ τοῦτο] ὅπερ ἐγκ. B.C. [a] ὅρα] + δὲ E. [b] πρὸς] ἀλλήλοις B.C. [c] ἀναγνωσθῇ] + φησὶ A.E. [d] ὅταν] + γὰρ B.C. Tum post ἐπιγινώσκωσι add. μέγα κέρδος B.C.H. [e] Λαοδικείας] + φησὶν A.E. [f] τοῦ Παύλου A. [g] φησὶ om. B.C.

(153) [h]μόνης ὑπομνήσεως, [i]ὥστε σπουδαιότερος εἶναι. [8] " Ὁ ἀσπα-
σμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου." Τοῦτο γνησιότητος καὶ φιλίας
τεκμήριον, τὸ καὶ τὰ γράμματα ὁρᾷν, καὶ πάσχειν τι πρὸς
ταῦτα. " Μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν." Βαβαὶ, πόση παρά-
κλησις; [k]Τοῦτο γὰρ ἱκανὸν εἰς πάντα αὐτοὺς προτρέψαι, καὶ
γενναιοτέρους ποιῆσαι πρὸς τοὺς ἀγῶνας· [l]οὐ μόνον δὲ γενναι- D
οτέρους, ἀλλὰ καὶ οἰκειοτέρους [m]αὐτοὺς ἐποίει. " Ἡ χάρις μεθ'
ὑμῶν. Ἀμήν."

Μέγα ἐγκώμιον, καὶ μεῖζον [n]ἢ τῶν ἄλλων ἁπάντων, τὸ
λέγειν περὶ τοῦ Ἐπαφρᾶ, " Ὁ ἐξ ὑμῶν δοῦλος Χριστοῦ."
Καὶ διάκονον αὐτὸν ὑπὲρ αὐτῶν φησιν, ὥσπερ καὶ ἑαυτὸν τῆς
ἐκκλησίας λέγει διάκονον, ὡς ὅταν λέγῃ· " Ἧς ἐγενόμην ἐγὼ
Παῦλος διάκονος." Εἰς τὸ αὐτὸ ἀξίωμα ἀναφέρει τὸν ἄνδρα,
καὶ σύνδουλον ἀνωτέρω καλεῖ, καὶ ἐνταῦθα δοῦλον. " Ὁ ἐξ
ὑμῶν," φησίν· ὡς πρὸς μητέρα διαλεγόμενος, καὶ λέγων, ὁ ἐκ
τῆς γαστρὸς τῆς σῆς. Ἀλλὰ τοῦτο φθόνον ἂν ἔτεκε τὸ E
ἐγκώμιον. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀπὸ τούτων αὐτὸν συνίστησι μόνον,
ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πρὸς αὐτούς· καὶ ἐκεῖ φθόνον λύει, καὶ ἐν-
ταῦθα. " Πάντοτε, φησὶν, ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν·" οὐ νῦν
μόνον παρ' ἡμῖν, ὥστε ἐπιδείξασθαι, [o]οὐδὲ παρ' ὑμῖν μόνον,
ὥστε ὑμῖν ἐπιδείξασθαι. Μεγάλην προθυμίαν ἔδειξε [p]τῷ
εἰπεῖν, " ἀγωνιζόμενος." Εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ κολακεύειν αὐτοὺς,
ἐπήγαγεν, ὅτι " ζῆλον ἔχει πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν Λαο- F
δικείᾳ, καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει." [q]Καὶ τὸ, " ἵνα στῆτε τέλειοι,"
καὶ τοῦτο οὐ κολακείας, ἀλλ' αἰδεσίμου διδασκάλου. Καὶ πε-
πληρωμένοι, φησὶ, καὶ τέλειοι. Τὸ μὲν ἔδωκε, τὸ δὲ εἶπεν
ὑστερεῖν. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ [r]σαλεύησθε, ἀλλ', " ἵνα
στῆτε." Τὸ μέντοι παρὰ πολλῶν ἀσπάζεσθαι αὐτοὺς, ἀνα-
κτᾶται [s]αὐτοὺς, ὅταν μὴ μόνον οἱ οἰκεῖοι ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ 414
ἕτεροι αὐτῶν μνημονεύωσι. " Καὶ εἴπατε Ἀρχίππῳ· βλέπε
τὴν διακονίαν, ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ." Μάλιστα αὐτοὺς αὐτῷ
ὑποτάττει. Οὐκέτι γὰρ ἂν ἔχοιεν ἐγκαλεῖν ἐκείνῳ ἐπιτιμῶντι
αὐτοὺς, ὅταν αὐτοὶ ὦσιν ἀναδεδεγμένοι τὸ πᾶν· ἐπεὶ οὐκ ἔχει
λόγον τοῖς μαθηταῖς περὶ τοῦ διδασκάλου λέγειν. Ἀλλ' ἐπι-
στομίζων αὐτοὺς, ταῦτα γράφει. " Εἴπατε, φησὶν, Ἀρχίππῳ·
βλέπε." Φοβοῦντός ἐστι τοῦτο τὸ ῥῆμα πανταχοῦ, ὡς ὅταν

[8] v. 18.

[h] μόνης om. E. [i] ὥστε] καὶ τοῦτο ὥστε B.C. Mox σπουδαιότερον Cat. [k] τοῦτο γὰρ om. C. [l] οὐ μ. δὲ γεν. om. A. [m] αὐτοὺς] αὐτῷ C. [n] ἢ accessit ex A.B.C.E. [o] οὐδὲ—ἐπιδείξασθαι om. C.E. [p] τῷ pro τὸ A.B. [q] καὶ τὸ] τὸ δὲ B.C. Mox καὶ τοῦτο om. iidem. [r] σαλευθῆτε B.C. [s] αὐτοὺς] + οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο εἰς ἀνάκτησιν B.C.H.

B λέγῃ, [9] “Βλέπετε τοὺς κύνας·” “Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ
συλαγωγῶν·” “Βλέπετε μή πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσ-
κομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσι.” Καὶ πανταχοῦ οὕτω φησὶν
ὅταν φοβῇ. “[t]Βλέπε, φησὶ, τὴν διακονίαν, ἣν παρέλαβες ἐν
κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.” Οὐδὲ ἀφίησιν αὐτὸν κύριον εἶναι,
καθάπερ αὐτὸς ἔλεγεν· [10]“Εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν
ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι.” “Ἵνα αὐτὴν πλη-
ροῖς·” διηνεκῶς κεχρημένος σπουδῇ. “[u]Ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ,
[v]ἵνα αὐτὴν πληροῖς.” Πάλιν τὸ, ἐν, διὰ κυρίου, ἐστίν· αὐτός
σοι ἔδωκε, [w]φησὶν, οὐχ ἡμεῖς. Κἀκείνους ὑποτάττει αὐτῷ,
C [x]ὅταν δεικνύῃ παρὰ θεοῦ αὐτὸν ἐγκεχειρισμένον. “Μνημονεύ-
ετέ μου τῶν δεσμῶν. Ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. Ἀμήν.” Τὸν φόβον
ἔλυσεν. Εἰ [y]γὰρ ὁ διδάσκαλος ἐν δεσμοῖς, ἀλλ' ἡ χάρις αὐτὸν
λύει. [z]Καὶ τοῦτο τῆς χάριτος τὸ συγχωρεῖν αὐτὸν δεθῆναι·
ἄκουε γὰρ τοῦ Λουκᾶ λέγοντος, ὅτι [11]“Ὑπέστρεφον οἱ ἀπό-
στολοι ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου χαίροντες ὅτι κατηξιώθη-
σαν ὑπὲρ τοῦ [a]ὀνόματος ἀτιμασθῆναι.” Καταξιωθῆναι γὰρ
ὄντως ἐστὶ, καὶ τὸ ἀτιμασθῆναι καὶ τὸ δεθῆναι. Εἰ γὰρ ἐρώ-
μενόν τις ἔχων, κέρδος ἡγεῖται τὸ δι' ἐκεῖνόν τι παθεῖν, πολλῷ
μᾶλλον τὸ διὰ [b]τὸν Χριστόν.

D [c]Μὴ τοίνυν ἀσχάλλωμεν περὶ [d]τὰς θλίψεις διὰ Χριστὸν,
ἀλλὰ μνημονεύωμεν τῶν δεσμῶν Παύλου καὶ ἡμεῖς, καὶ τοῦτο
[e]ἔστω ἡμῖν προτροπή· οἷον, παραινεῖς τισι πένησι δοῦναι διὰ
Χριστόν; ἀνάμνησον αὐτοὺς τῶν Παύλου δεσμῶν, καὶ σαυτὸν
κἀκείνους ταλάνισον, εἰ ἐκεῖνος μὲν καὶ τὸ σῶμα ἐξέδωκε δεσμοῖς
δι' αὐτὸν, σὺ δὲ οὐδὲ τροφῆς μεταδίδως. Ἐπήρθης ἐπὶ κατορ-
θώμασι; μνημόνευσον τῶν Παύλου δεσμῶν, [f]ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον
E ἔπαθες, [g]καὶ οὐκέτι ἐπαρθήσῃ. Ἐπεθύμησάς τινων τῶν τοῦ
πλησίον; μνημόνευσον τῶν Παύλου δεσμῶν, καὶ ὄψει πῶς ἄτο-

[9] Philipp. iii. 2. Col. ii. 8. 1 Cor. viii. 9. [10] 1 Cor. ix. 17. [11] Act. v. 41.

[t] βλέπε, φησὶ om. B.C. [v] ἵνα αὐτὴν πληροῖς om. H(?). Sav. cet. [w] φησὶν accessit ex A.B.C.E. [x] ὅταν δεικνύῃ] τῷ δεικνύειν B.C.H. Sav. cet. Mox αὐτοὺς pro αὐτὸν iidem. [y] γὰρ] + καὶ B.C. invita Cat. [z] καὶ τοῦτο τῆς χ.] χ. δὲ καὶ B.C. Statim τὸ om. E. [a] ὀνόματος] Sic Veron. + τοῦ Χριστοῦ Cat. et ex corr. A. + τοῦ κυρίου B.C. + αὐτοῦ E. Sav. cet. [b] τὸν om. B.C.H. [c] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ ἀσχάλλειν ἐν ταῖς διὰ Χριστὸν θλίψεσιν, ἀλλὰ μνημονεύειν τῶν δεσμῶν Παύλου, καὶ ἀπέχεσθαι τῶν βλαβερῶν· καὶ περὶ δακρύων ψυχικῶν, καὶ περὶ γάμων εὐπρεπῶν καὶ ἀσέμνων· καὶ ὅτι κόσμος τῇ νύμφῃ σωφροσύνη καὶ αἰδὼς, οὐχὶ θόρυβος καὶ μέθη καὶ κρότοι καὶ αὐλοί. Veron. [d] τὰς διὰ Χριστὸν θλ. C. [e] ἔστω] ἐστιν A. Veron. Statim ἡμῶν B.C.H. Sav. cet. [f] ὅτι] καὶ ὅτι A.B.C.H. Sav. cet. [g] καὶ οὐκέτι ἐπαρθήσῃ (+ ποτὲ E.). ἐπεθύμησας] Sic B.C.E.H. Sav. cet. καὶ οὐκέτι. περὶ ἐπιθυμίας Veron. ἐνοχλῇ (hoc ex corr.) περὶ ἐπιθυμίας A. Statim τινων om. B.C.H. Sav. cet.

πον ἐκεῖνον μὲν ἐν κινδύνοις εἶναι, σὲ δὲ [h]τρυφᾶν. Ἐπεθύμησας
πάλιν τρυφῆς; ἐν νῷ λάβε τὸ δεσμωτήριον Παύλου· ἐκείνου
μαθητὴς εἶ, ἐκείνου συστρατιώτης· πῶς ἔχει λόγον, τὸν μὲν
συστρατιώτην ἐν δεσμοῖς εἶναι, σὲ δὲ ἐν τρυφῇ; Ἐν θλίψει
(154) γέγονας, [i]ἐνόμισας ἐγκαταλελεῖφθαι; ἄκουε τῶν Παύλου [k]δε-
σμῶν, καὶ ὄψει ὅτι τὸ ἐν θλίψει εἶναι οὐκ ἐγκαταλείψεώς ἐστι
[l]τεκμήριον. Θέλεις σηρικὰ φορεῖν· ἱμάτια; μνημόνευε [m]τῶν
Παύλου δεσμῶν, καὶ ταῦτά σοι φανεῖται τῶν ῥακίων [n]τῆς ἀπο-
καθημένης ἀτιμότερα τῶν βεβορβορωμένων. Θέλεις χρυσία F
περιθέσθαι; ἐν νῷ λάβε τὰ Παύλου δεσμὰ, καὶ σχοίνου
παλαιᾶς οὐδὲν ἄμεινόν σοι [o]δόξει ταῦτα διακεῖσθαι. Θέλεις
διαθεῖναι τὰς τρίχας, καὶ καλὴ φαίνεσθαι; ἐννόησον τὸν αὐ-
χμὸν τοῦ Παύλου τὸν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ ἐκκαήσῃ πρὸς 415
ἐκεῖνο τὸ κάλλος, καὶ τοῦτο ἐσχάτην ἡγήσῃ [p]δυσείδειαν, καὶ
στενάξεις [q]πικρὸν ἐπιθυμοῦσα ἐκείνων τῶν δεσμῶν. Θέλεις
ἐπιτρίμματα καὶ ὑπογραφὰς [r]ἑαυτῇ περιθεῖναι, καὶ ὅσα τοι-
αῦτα; ἐννόησον τὰ ἐκείνου δάκρυα· [12]τριετίαν, νύκτα καὶ ἡμέ-
ραν οὐκ [s]ἐπαύσατο δακρύων. Τούτῳ τῷ κόσμῳ καλλώπιζε τὴν
παρειάν· ταῦτα τὰ δάκρυα λαμπρὰν αὐτὴν ἐργάζεται. Οὐ
λέγω ἵνα ὑπὲρ τῶν ἄλλων δακρύῃς· βούλομαι μὲν γὰρ καὶ
τοῦτο, ἀλλ' ἀνώτερόν σου ἐστὶ τοῦτο· ἀλλ' ὑπὲρ τῶν σῶν
ἁμαρτημάτων τοῦτο παραινῶ ποιεῖν. Ἐκέλευσας δεσμευθῆναι B
παῖδα, καὶ ὠργίσθης καὶ παρωξύνθης; μνημόνευε τῶν Παύλου
δεσμῶν, καὶ εὐθέως παύσεις τὴν ὀργήν· ἀναμνήσθητι ὅτι τῶν
δεδεμένων ἡμεῖς, ἀλλ' οὐ τῶν [t]δεόντων, τῶν συντετριμμένων τὴν
καρδίαν, [v]οὐ τῶν συντριβόντων. Διεχύθης, καὶ [w]ἀνεκάγχασας
μέγα; ἔννοιαν λάβε τῶν ἐκείνου ὀδυρμῶν, καὶ [x]στενάξεις·
πολλῷ σε λαμπροτέραν τὰ δάκρυα ταῦτα δείκνυσιν. Εἶδες
τρυφῶντας καὶ ὀρχουμένους; μνημόνευσον αὐτοῦ τῶν δακρύων.
Ποία πηγὴ τοσαῦτα ἀνέβλυσε νάματα, ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ [y]ἐκεῖνοι C
τὰ δάκρυα; Μνημονεύετέ μου, [z]φησὶ, τῶν δακρύων, ὥσπερ τῶν

[12] Act. xx. 31.

[h] τρυφᾶν] Sic Edd. τῶν ἀλλοτρίων ἐφίεσθαι confusa correctione A. τῶν ἀλλοτρίων ἐρᾶν a librario in loco raso E. ἐν ἐπιθυμίᾳ B.C.H. [i] ἐνόμισας] καὶ ἐνόμισας E. [k] δεσμῶν] Sic omnes. λόγων Edd. [l] τεκμήριον] + καὶ ταῖς γυναιξὶ δὲ λέγω E. in marg. a librario scriptum. Idem post ἱμάτια superscripsit γύναι. [m] τῶν om. C. [n] Haec τῆς ἀποκαθημένης (ἀποκαθειμένης B.) quae aberant, sunt in libris omnibus. Vid. Esai. lxiv. 6. [o] δείξει E. [p] δυσειδίαν B.C. [q] πικρὸν A.B.E. πικρὰν C. πικρῶς Edd. [r] σεαυτῇ B.C. [s] ἐπαύσατο A.E. ἐπαύετο Edd. Statim μετὰ δακρύων B. [t] δεόντων] Sic A. Sav. cet. δενόντων Veron. δεσμούντων B.C.E.H. [v] ἀλλ' οὐ Edd. ἀλλ' om. A.B.C.E. [w] ἀνεκάχασας C. [x] στενάξεις omnes. στέναξε (sic) Edd. [y] ἐκεῖνοι] Παύλου E. [z] φησὶν] + ἀλλαχοῦ B.C.H.

δεσμῶν ἐνταῦθα. Καὶ εἰκότως ἐκείνοις ταῦτα εἶπεν, ἡνίκα ἀπὸ
τῆς Ἐφέσου αὐτοὺς μετεστείλατο εἰς τὴν Μίλητον· διδασκά-
λοις γὰρ ἔλεγεν· ὥστε ἐκείνους μὲν καὶ τὸ [a]συναλγεῖν ἀπαιτεῖ,
τούτους δὲ τὸ κινδυνεύειν μόνον. Ποίαν βούλει παραβαλεῖν
[b]πηγὴν τοῖς δάκρυσι τούτοις; τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ, τὴν ποτί-
ζουσαν τὴν γῆν ἅπασαν; Ἀλλ' οὐδὲν ἴσον ἐρεῖς· αὕτη γὰρ
D ἡ τῶν δακρύων πηγὴ ψυχὰς ἐπότιζεν, οὐ γῆν. Εἴ τις ἡμῖν
δεδακρυμένον ἔδειξε Παῦλον καὶ στενάζοντα, οὐ πολλῷ ἦν βέλ-
τιον ἰδεῖν, ἢ [c]μυρίους χοροὺς φαιδρῶς ἐστεφανωμένους; Οὐ
λέγω περὶ ὑμῶν· ἀλλ' εἴ τις ἀπὸ τοῦ θεάτρου καὶ τῆς σκηνῆς
ἀποσπάσας τινὰ τῶν ἀκολάστων ἐκκαιόμενον καὶ βακχευόμενον
τῷ τῶν σωμάτων ἔρωτι, ἐδείκνυ κόρην παρθένον ἐν αὐτῷ τῆς
ἡλικίας τῷ ἄνθει τά τε ἄλλα νικῶσαν τὰς ὁμήλικας, καὶ τῇ
ὄψει ὑπὲρ τὰ λοιπὰ μέλη, ὀφθαλμὸν ἔχουσαν [d]μαλακὸν καὶ
E ἁπαλὸν, ἐγκαθήμενον [e]ἠρέμα, περιστρεφόμενον ἠρέμα, ὑγρὸν,
ἥμερον, γαληνὸν μειδιῶντα, καὶ πολλῇ μὲν περιεσταλμένον τῇ
αἰδοῖ, πολλῇ δὲ τῇ χάριτι, βλεφαρίσι κυαναῖς κάτωθεν καὶ
ἄνωθεν ἐστεφανωμένην, τὴν [f]κόρην ἔμψυχον, ὡς εἰπεῖν, ἔχου-
σαν, λάμπον τὸ μέτωπον, [g]κάτωθεν πάλιν τὴν παρειὰν εἰς
ἀκριβῆ ἐρυθρότητα ἀφικνουμένην, μαρμάρου δίκην λείαν ὑπο-
κειμένην, ὁμαλήν· εἶτά μοι ἔδειξε Παῦλον δακρύοντα, ταύτην
ἂν ἀφεὶς ἐπεπήδησα τῇ τούτου θέᾳ· κάλλος γὰρ ἀπέλαμπεν
F ἀπὸ τούτων τῶν ὀφθαλμῶν πνευματικόν. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ
ποιεῖ [h]ἐξίστασθαι νέων ψυχὰς, ἐκκαίει καὶ φλέγει· τοῦτο δὲ
τοὐναντίον καταστέλλει. [i]Τοῦτο τοὺς ὀφθαλμοὺς [k]ὡραιοτέ-
ρους τοὺς τῆς ψυχῆς ἐργάζεται, κατασπᾷ γαστέρα, φιλοσο-
φίας ἐμπίπλησι, συμπαθείας πολλῆς, [l]καὶ ἀδαμαντίνην μαλάξαι
δύναται ψυχήν. Τούτοις ἄρδεται ἡ ἐκκλησία, τούτοις ψυχαὶ
416 φυτεύονται τοῖς δάκρυσι· κἂν πῦρ ᾖ, ταῦτα τὰ δάκρυα σβέσαι
δύναται, καὶ αἰσθητὸν καὶ σωματικόν· ταῦτα τὰ δάκρυα τὰ βέλη
τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέννυσι. [m]Μνημονεύωμεν τοίνυν
τῶν δακρύων αὐτοῦ, καὶ πάντων καταγελασόμεθα τῶν παρόντων.
Ταῦτα ἐμακάριζεν ὁ Χριστὸς τὰ δάκρυα, λέγων· [13] "Μακάριοι

[13] Matth. v. 4. Luc. vi. 21.

[a] συναλγεῖν] Sic A. συνάγειν Edd. [b] πηγὴν om. C. [c] μυρίους χ.] Sic A.B.E. χ. μυρίους Edd. [d] μ. καὶ ἁ. pro ἁ. καὶ μ. omnes. [e] ἠρέμα om. B.C. inclusum a Sav. Mor. [f] κόριν ex corr. A. [g] κάτωθεν] + δὲ E. [h] ἐξίπτασθαι A.E. Veron. [i] τοῦτο] τούτου A.E. Edd. τούτου om. B.C.H. τοῦτο ex conjectura nos edidimus. [k] ὡραιοτέρους—ἐργάζεται] ὡραιοτέρους τοῦ ὁρῶντος τοὺς τῆς ψ. ἐργάζεται A. ὡραιότερον τὸν τῆς ψ. ἐργάζεται E. ὡραιοτέρους ἐργάζεται B.C. ὡραιότερον ἐργάζεται H. ὁ ὁρῶν ὡραιότερον τὸν τῆς ψ. ἐργάσεται Edd. [l] καὶ] τοῦτο καὶ B.C.H. Mox δύνανται E. Veron. Sav. Mor. [m] μνημονεύσωμεν B.C.H.

οἱ πενθοῦντες," καὶ, "Μακάριοι οἱ κλαίοντες, ὅτι [n]αὐτοὶ γελά-
σονται." Τοιαῦτα καὶ Ἡσαΐας, καὶ Ἱερεμίας ἠφίει δάκρυα·
καὶ ὁ μὲν ἔλεγεν, [14] "Ἄφετέ με, πικρῶς κλαύσομαι·" ὁ δὲ
[o]ἔλεγε, "Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς B
μου [p]πηγὰς δακρύων;" ὡς οὐκ ἀρκούσης τῆς φυσικῆς. Οὐδὲν
τῶν δακρύων τούτων ἥδιον· παντὸς γέλωτος ταῦτα ἡδύτερα.
Ἴσασιν οἱ πενθοῦντες, πόσην ἔχει τὸ πρᾶγμα παραμυθίαν.
Μὴ ἀπευκτὸν αὐτὸ εἶναι νομίζωμεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὐκτὸν,
(155) [q]οὐχ ὥστε ἑτέρους ἁμαρτάνειν, ἀλλ' ὥστε ἁμαρτανόντων αὐτῶν
ἡμᾶς κατακλᾶσθαι. Τούτων [r]μνημονεύωμεν τῶν δακρύων, τούτων
τῶν δεσμῶν. Ἄρα καὶ ἐπὶ [s]τὰ δεσμὰ δάκρυα κατέβαινεν· οὐκ
ἠφίει δὲ αὐτὸν τῆς ἀπὸ τῶν δεσμῶν ἡδονῆς αἰσθάνεσθαι τῶν
ἀπολλυμένων ὁ θάνατος, [t]τῶν δεσμούντων. Καὶ γὰρ [v]καὶ ὑπὲρ C
ἐκείνων ἤλγει· μαθητὴς γὰρ ἦν ἐκείνου τοῦ δακρύοντος τοὺς
ἱερέας τῶν Ἰουδαίων, οὐχ ὅτι αὐτὸν ἔμελλον σταυροῦν, ἀλλ'
ὅτι αὐτοὶ ἀπώλλυντο. Καὶ οὐκ αὐτὸς μόνος αὐτὸ ποιεῖ, ἀλλὰ
καὶ τοὺς ἄλλους οὕτω παρακαλεῖ, λέγων· [15] "Μὴ κλαίετε ἐπ'
ἐμὲ, θυγατέρες [w]Ἱερουσαλήμ." Εἶδον τὸν παράδεισον οὗτοι
οἱ ὀφθαλμοὶ, εἶδον τὸν τρίτον οὐρανόν· ἀλλ' οὐ μακαρίζω
αὐτοὺς τῆς θέας ταύτης ἕνεκεν οὕτως, ὡς τῶν δακρύων ἐκείνων,
δι' ὧν εἶδον τὸν Χριστόν. Μακάριον μὲν ὄντως τοῦτο· καὶ D
γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπ' αὐτῷ σεμνύνεται λέγων, [16] "Οὐχὶ Ἰησοῦν
Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα;" ἀλλὰ μακαριώτερον τὸ
δακρῦσαι οὕτως. [x]Ἐκείνου πολλοὶ κεκοινωνήκασι τοῦ θεάμα-
τος, [y]καὶ τοὺς μὴ κοινωνήσαντας μακαρίζει [z]μᾶλλον ὁ Χριστὸς
λέγων, [17] "Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες·" τούτου
δὲ οὐ πολλοὶ ἐπέτυχον. Εἰ γὰρ τὸ μένειν διὰ Χριστὸν ἐνταῦθα
τοῦ ἀναλῦσαι πρὸς αὐτὸν ἀναγκαιότερον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν
ἄλλων, ἄρα καὶ τοῦ ἰδεῖν αὐτὸν τὸ δι' αὐτοὺς στενάξαι ἀναγκαι-
ότερον. Εἰ γὰρ τοῦ σὺν αὐτῷ εἶναι τὸ δι' [a]αὐτὸν εἰς γέενναν E
εἶναι ποθεινότερον, καὶ τοῦ συνεῖναι αὐτῷ τὸ χωρίζεσθαι [b]αὐ-
τοῦ δι' αὐτὸν ποθεινότερον· τοῦτο γάρ ἐστιν [c]ὅπερ ἔλεγεν,
[18] "Ηὐχόμην ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ [d]τοῦ Χριστοῦ·"

14 Esai. xxii. 4. Jer. ix. 1. 15 Luc. xxiii. 28. 16 1 Cor. ix. 1. 17 Joan. xx. 29. 18 Rom. ix. 3.

[n] αὐτοὶ om. E. [o] ἔλεγε] προσετίθει B.C.H. [p] πηγὴν B.C.H. [q] οὐχ ὥστε—κατακλᾶσθαι] τὸ ἡμᾶς κατακλᾶσθαι ἑτέρων ἁμαρτανόντων B.C.H. [r] μνημονεύσωμεν H. [s] τὰ δεσμὰ] Sic A.B.C.E. τῶν δεσμῶν Edd. [t] τῶν] τῶνδε B. [v] καὶ assumtum ex A.B.C.E. [w] Ἱερουσαλὴμ] + κλαύσατε ἑαυτὰς B.C.H. [x] ἐκείνου πολλοὶ] πολλοὶ ἐκείνου B.C. [y] καὶ] ἀλλὰ B. [z] μᾶλλον ὁ Χ.] Sic A.B.C. πάλιν Χ. Edd. [a] αὐτοὺς E. [b] αὐτὸν δι' αὐτοὺς E. [c] ὅπερ] ὃ E. [d] τοῦ assumtum ex A.B.E.

πολλῷ μᾶλλον καὶ τὸ δακρύειν [e]δι' αὐτόν. "Οὐκ ἐπαυσάμην, φησὶ, μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον." Διὰ τί; Οὐχὶ τοὺς κινδύνους δεδοικώς· ἀλλ' ὥσπερ [f]ἄν τις ἀσθενοῦντι παρακαθήμενος, καὶ μὴ εἰδὼς τὸ τέλος, [g]δακρύοι διὰ πόθον, δεδοικὼς
F μὴ ἐκπέσῃ τῆς ζωῆς· οὕτω καὶ [h]αὐτὸς, ὅταν εἶδεν [i]ἀσθενοῦντα, καὶ ἐπιπλῆξαι οὐκ ἴσχυσεν, [k]ἐδάκρυε λοιπόν. Τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησεν, ἵνα κἂν τὰ δάκρυα αἰδεσθῶσιν· οἷον, ἡμάρτανέ τις; ἐπετίμα· κατέπτυεν αὐτοῦ ὁ ἐπιτιμώμενος, καὶ ἀπεπήδα; ἐδάκρυεν, ἵνα κἂν οὕτως ἐπισπάσηται.

417 Τούτων μνημονεύωμεν τῶν δακρύων· οὕτω τὰς θυγατέρας ἀνατρέφωμεν τὰς ἑαυτῶν, οὕτω τοὺς παῖδας, δακρύοντες ὅταν ἴδωμεν ἐν κακοῖς ὄντας. [l]Ὅσαι ἐρᾶσθαι βούλονται, μνημονευέτωσαν τῶν δακρύων Παύλου, καὶ στεναζέτωσαν· ὅσαι μακαρίζεσθε, ὅσαι ἐν θαλάμοις ἐστὲ, ὅσαι ἐν ἡδονῇ, τούτων μνημονεύετε· ὅσοι ἐν πένθει, ἀλλάττεσθε δάκρυα δακρύων. Οὐ τοὺς τεθνεῶτας ἐκεῖνος ἐπένθει, ἀλλὰ τοὺς ἀπολλυμένους καὶ ζῶντας. Εἴπω καὶ ἕτερα δάκρυα; Καὶ Τιμόθεος ἔκλαιε· μαθητὴς γὰρ
B ἦν τούτου· διὸ καὶ γράφων αὐτῷ ἔλεγε· [19] "Μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ." Πολλοὶ καὶ ἐξ ἡδονῆς ὀδύρονται. Οὕτω καὶ ἡδονῆς ἐστι τὸ πρᾶγμα, [m]καὶ μάλιστα ἐπιτεταμένης· οὕτως οὐ φορτικὰ τὰ δάκρυα, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων πολλῷ βελτίονα [n]τὰ ἐξ ὀδύνης τοιαύτης τῶν δι' ἡδονὴν κοσμικήν. Ἄκουε τοῦ προφήτου λέγοντος· [20] "Ἤκουσε κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ μου, [o]ἤκουσε τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου." Ποῦ γὰρ οὐ χρήσιμον τὸ δάκρυον; ἐν εὐχαῖς, ἐν παραινέσεσιν;
C [p]Ἡμεῖς αὐτὰ διαβάλλομεν, οὐκ εἰς ἃ δέδοται κεχρημένοι. Ὅταν ἀδελφὸν παρακαλῶμεν ἁμαρτάνοντα, κλαίειν δεῖ [q]πενθοῦντα καὶ στενάζοντα· ὅταν παραινῶμέν τινι, ὁ δὲ μὴ προσέχῃ, ἀλλ' ἀπολλύηται, κλαίειν δεῖ. Ταῦτα φιλοσοφίας τὰ δάκρυα· ὅταν μέντοι πένης τις γένηται, ὅταν ἐν νόσῳ ᾖ σωματικῇ, ὅταν ἀποθάνῃ, οὐκέτι· ταῦτα γὰρ οὐ δακρύων ἄξια. Ὥσπερ οὖν καὶ τὸν γέλωτα διαβάλλομεν, ἀκαίρως αὐτῷ κεχρημένοι, οὕτω καὶ τὰ δάκρυα, ἀκαίρως αὐτὰ μεταχειρίζοντες. Ἡ
D γὰρ ἑκάστου ἀρετὴ τότε φαίνεται, ὅταν πρὸς τὸ ἐπιτήδειον

19 2 Tim. i. 4. 20 Psal. vi. 8, 9.

[e] δι' αὐτὸν] αὐτοὺς E. [f] ἂν] εἰ in loco raso E. [g] δακρύει A.E. δακρύῃ Veron. [h] αὐτὸς] + μὴ ἐκπέσωσι τοῦ οὐρανοῦ A.E. + ἐδάκρυε, μὴ ἐκπέσωσι τοῦ οὐρανοῦ B.C.H. Haec in Editis non leguntur. [i] ἀσθενοῦντας ex corr. E. [k] ἐδάκρυε λ.] λ. ἐδάκρυσε E.. [l] ὅσοι A. [m] καὶ] ἡδονῆς B.C.H(?). καὶ ἡδονῆς Sav. cet. [n] Haec τὰ ἐξ ὀδύνης (ἡδονῆς E.) τοιαύτης ante ἀλλὰ καὶ transp. B.C.H. Sav. cet. [o] Haec ἤκουσε—μου om. B.C.H. Sav. cet. [p] ἡμεῖς] + δὲ superscript. a 2da m. A. [q] πενθοῦντα] πενθοῦντας E. κοπτόμενον B.C.H. Sav. cet. Mox στενάζοντας ex corr. E.

ἔργον ἄγηται· ὅταν δὲ πρὸς τὸ ἀλλότριον, οὐκέτι. Οἶον, ὁ
οἶνος πρὸς εὐφροσύνην δέδοται, ἀλλ' οὐ πρὸς μέθην· ὁ ἄρτος
πρὸς τροφὴν, ἡ μίξις πρὸς παιδοποιΐαν. Ὥσπερ οὖν ταῦτα
[r]διαβέβληται, οὕτω καὶ τὰ δάκρυα. [s]Ἐπεὶ κείσθω νόμος, ἐν
εὐχαῖς μόναις καὶ παραινέσεσι κεχρῆσθαι τούτοις· καὶ ὅρα πῶς
καὶ ποθεινὸν ἔσται τὸ πρᾶγμα. Οὐδὲν οὕτως ἀποσμήχει τὰ
ἁμαρτήματα, ὡς δάκρυα. [t]Καὶ ὄψιν ὡραίαν δείκνυσι καὶ ταύ-
την τὴν σωματικήν· πρὸς ἔλεον γὰρ ἐπισπᾶται τὸν ὁρῶντα, E
(156) σεμνὴν ποιεῖ ἡμῖν αὐτήν. Οὐδὲν ἥδιον ὀφθαλμῶν δεδακρυμένων.
Τὸ γὰρ εὐγενέστερον ἐν ἡμῖν μέλος καὶ ὡραιότερον καὶ τῆς
ψυχῆς τοῦτό ἐστιν. Ἅτε οὖν [v]ὡς αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὁρῶντες
ἀποδυρομένην, οὕτω [w]καμπτόμεθα. Ταῦτα [x]ἡμῖν οὐχ ἁπλῶς
εἴρηται, ἀλλ' ὥστε ὑμᾶς μὴ γάμοις, μὴ ὀρχήμασι, μὴ χοροῖς
[y]παραγίνεσθαι σατανικοῖς. Ὅρα γὰρ τί εὗρεν ὁ διάβολος.
Ἐπειδὴ τῆς σκηνῆς καὶ τῶν ἀσέμνων τῶν ἐκεῖ ἡ φύσις αὐτὴ τὰς F
γυναῖκας ἀπήγαγεν, εἰς τὴν γυναικωνῖτιν εἰσήγαγε [z]τὰ τοῦ
θεάτρου, μαλακοὺς λέγω καὶ πόρνας. Ταύτην τὴν λύμην ὁ τῶν
γάμων ἐπεισήγαγε νόμος· μᾶλλον δὲ οὐχ ὁ τοῦ γάμου, μὴ
γένοιτο, ἀλλὰ τῆς [a]ἡμετέρας βλακείας. Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε;
οὐκ οἶδας τί πράττεις; Γυναῖκα ἄγῃ ἐπὶ σωφροσύνῃ καὶ παι- 418
δοποιΐᾳ· τί οὖν αἱ πόρναι βούλονται; Ἵνα ἡ εὐφροσύνη, φησὶ,
γένηται μείζων. Καὶ μὴν ταῦτα οὐκ [b]εὐφροσύνης, ἀλλὰ ἀφρο-
σύνης. Ὑβρίζεις τὴν νύμφην, ὑβρίζεις τὰς κεκλημένας. Εἰ
γὰρ τοιούτοις τέρπονται, ὕβρις τὸ πρᾶγμα. Εἰ τὸ γυναῖκας
πόρνας ὁρᾷν ἀσχημονούσας φέρει τινὰ [c]φιλοτιμίαν, διὰ τί μὴ
καὶ τὴν νύμφην ἕλκεις, ἵνα κἀκείνη θεωρῇ; Πάντως ἄσχημον
καὶ αἰσχρὸν, μαλακοὺς ἄνδρας καὶ ὀρχουμένους, καὶ πᾶσαν τὴν
πομπὴν τὴν σατανικὴν ἐπεισάγειν τῇ οἰκίᾳ. "Μνημονεύετέ
μου, φησὶ, τῶν δεσμῶν." Δεσμός ἐστιν ὁ γάμος, δεσμὸς ὡρι- B
σμένος παρὰ θεοῦ· λύσις ἡ [d]πόρνη καὶ διάλυσις. Ἔξεστιν
[e]ἑτέροις φαιδρύνειν τὸν γάμον, οἷον τραπέζαις πληθούσαις,
ἱματίοις· οὐ περικόπτω ταῦτα, ἵνα μὴ δόξω σφόδρα εἶναι
ἄγριος· καίτοι ἤρκεσε τῇ Ῥεβέκκᾳ θέριστρον μόνον· ἀλλ' οὐ
περικόπτω. Ἔξεστιν ἱματίοις φαιδρύνεσθαι, ἔξεστι παρου-

[r] διαβέβληται] + παραχρώμενα B.C.H. Sav. cet. [s] Vid. Annot. Mox ἐν om. B.C.E. [t] καὶ (+ τὴν E.) ὄψιν—σωματικὴν] καὶ ταύτην τὴν σ. ὄψιν ὡραίαν δείκνυσι τὰ δάκρυα B.C.H. Sav. cet. [v] ὡς om. B.C. inclusum a Sav. Mor. [w] καμπτώμεθα E. [x] ἡμῖν A.B.C.E. ὑμῖν Edd. [y] παραγενέσθαι A. [z] τὰ om. E. [a] ὑμετέρας E. [b] Vid. Annot. [c] φιλοτιμίαν] + ὕβρις τῶν (ὑβριστῶν E.) θεωρούντων A.E. + ἀλλ' οὐχ ὕβρις τοῦτο τῶν θεωρούντων B.C.H. [d] πορνεία B.H. [e] ἑτέρως φαιδρῦναι C.

σίαις αἰδεσίμων ἀνδρῶν, αἰδεσίμων γυναικῶν. Τί τὰ ἐπιχάρ-
ματα ἐκεῖνα, τί τὰ τέρατα ἐπεισάγεις; Εἰπὲ ἃ ἀκούεις παρ'
C αὐτῶν. Ἀλλ' ἐρυθριᾷς εἰπεῖν; Σὺ ἐρυθριᾷς, κἀκείνους ἀναγκά-
ζεις ποιεῖν; Εἰ καλὸν, διὰ τί μὴ καὶ αὐτὸς ποιεῖς; εἰ δὲ
αἰσχρὸν, διὰ τί ἕτερον ἀναγκάζεις; Πάντα σωφροσύνης ἐμπε-
πλῆσθαι [f]δεῖ, πάντα σεμνότητος, [g]πάντα κοσμιότητος· [h]τοὐ-
ναντίον δὲ ὁρῶ, σκιρτῶντας ὡς αἱ κάμηλοι, ὡς αἱ ἡμίονοι. Τῇ
παρθένῳ θάλαμος [i]ἐπιτήδειον μόνον. Ἀλλὰ πενιχρά ἐστι,
φησίν. Ἐπειδὴ πενιχρά ἐστι, καὶ κόσμιος ὀφείλει εἶναι· ἐχέτω
τὸν τρόπον ἀντὶ πλούτου. Οὐκ ἔχει προῖκα ἐπιδοῦναι; τί
D αὐτὴν καὶ ἑτέρως εὐκαταφρόνητον ποιεῖς [k]ἀπὸ τῆς ἀναστροφῆς;
Ἐπαινῶ ὅτι παρθένοι [l]παραγίνονται τὴν ὁμήλικα τιμῶσαι,
[m]παραγίνονται γυναῖκες τὴν εἰς αὐτὰς [n]καταταχθεῖσαν τιμῶ-
σαι· καλῶς τοῦτο ὥρισται. Δύο γάρ εἰσιν οὗτοι χοροὶ, ὁ τῶν
παρθένων, καὶ ὁ τῶν γεγαμημένων· αὗται παραδιδόασιν, ἐκεῖναι
δέχονται· ἡ νύμφη μεταξὺ τούτων ἐστὶν, οὔτε παρθένος, οὔτε
γυνή· ἐκεῖθεν μὲν γὰρ ἐξέρχεται, ταύτης δὲ ἐπιβαίνει τῆς συμ-
μορίας. Αἱ δὲ πόρναι διὰ τί; Δέον αὐτὰς ἐγκαλύπτεσθαι ὅταν
E γάμος ᾖ, δέον αὐτὰς κατορύττεσθαι· φθορὰ [o]γὰρ γάμου πορ-
νεία· ἡμεῖς δὲ ἄγομεν αὐτὰς εἰς γάμους. Καὶ ὅταν μέν τι
ποιῆτε, καὶ μέχρι ῥήματος οἰωνίζεσθε [p]τὰ ἐναντία· οἷον, ὅταν
σπείρῃς, ὅταν ἀπαντλῇς τῶν ὑποληνίων [q]τὸν οἶνον, τὰ ὀξίνην
σημαίνοντα οὐδ' ἂν ἀποκρίνοιο· ἐνταῦθα δὲ σωφροσύνης γινο-
μένης, ἐπεισάγετε τὴν ὀξίνην; τοῦτο γὰρ ἡ [r]πόρνη. Ὅταν
μύρον κατασκευάζητε, οὐδὲν δυσῶδες ἀφίετε πλησιάζειν. Μύρον
F ἐστὶν ὁ γάμος· τί τοίνυν τὴν τοῦ βορβόρου δυσωδίαν ἐπεισάγεις
τῇ τοῦ μύρου κατασκευῇ; Τί λέγεις; ὀρχεῖται ἡ παρθένος, καὶ
οὐκ αἰσχύνεται τὴν ὁμήλικα; Ταύτης γὰρ σεμνοτέραν αὐτὴν
εἶναι δεῖ· ἐξ ἀγκάλης γε, οὐκ ἐκ παλαίστρας ἐξῆλθε. Φαίνε-
419 σθαι γὰρ ὅλως ἐν γάμοις τὴν παρθένον [s]οὐ δεῖ. Οὐχ ὁρᾷς ἐν
τοῖς βασιλείοις, ὅτι οἱ μὲν τετιμημένοι ἔνδον περὶ τὸν βασιλέα
εἰσὶν, οἱ δὲ ἄτιμοι ἔξω; Καὶ σὺ ἔνδον ἔσο περὶ τὴν νύμφην.
[t]Ἀλλὰ ἁγνὸς μένε ἐπὶ τῆς οἰκίας· μὴ ἐκπόμπευε τὴν [v]παρθε-

[f] ἔδει ex corr. E. [g] π. κοσμιότητος om. B.C.H. [h] τοὐν. δὲ] νῦν δὲ τοὐν. B.C.H. Sav. cet. [i] ἐπιτήδειον A.B.C.E. ἐπιτήδειος Edd. [k] ἀπὸ] ἐχέτω τὸ αἰδέσιμον ἀπὸ B.C.H. Haec ἀπὸ τῆς ἀναστροφῆς om. A. [l] Haec παραγίνονται τὴν ὁμ. τιμῶσαι a librario superscript. in E. [m] παραγ.] ὅτι παραγ. B.C.H. Sav. cet. [n] καταχθεῖσαν Codd. et Edd. ἀπαχθεῖσαν ex corr. E. Vid. Annot. [o] γὰρ om. C. [p] τἀναντία A.B. [q] τὸν οἶνον (+ καὶ E.) τὰ ὀ. σ. οὐδ' ἂν ἀποκρίνοιο (ὑποκρίνοιο A.)] καὶ οἴνων μὲν ἐκεῖ τὸν ὀξίνην σημαίνοντα ἀποκρίνεις (ἀποκρίνῃς C.) B.C.H. [r] πορνεία A. [s] οὐ δεῖ] ἔδει C.H. ἔδει vel οὐκ ἔδει B. [t] ἀλλὰ ἁγνὸς] ἁγνῶς B.C. [v] παρθένον B.C.H.

νίαν. Παρέστηκεν [w]ἑκάτερος ὁ χορὸς, ὁ μὲν οἵαν διδόασι δεικνὺς, ὁ δὲ ἵνα ταύτην φυλάττωσι· τί καταισχύνεις τὴν παρθενίαν; Εἰ γὰρ σὺ τοιαύτη, τοιαῦτα καὶ περὶ ἐκείνης ὁ νυμφίος [x]ὑποπτεύσει· εἰ σὺ ἐρᾶσθαι θέλεις, παντοπώλιδος καὶ λαχανοπώλιδος καὶ δημιουργοῦ ταῦτα. Οὐκ ἔστι ταῦτα αἰσχύνη; Αἰσχύνη ἐστὶ τὸ ἀσχημονεῖν, κἂν βασιλέως θυγάτηρ ᾖ. Μὴ B
γὰρ ἡ πενία κωλύει; μὴ γὰρ τὸ ἐπιτήδευμα; Κἂν δούλη τις
(157) [y]ᾖ παρθένος, ἐν σωφροσύνῃ μενέτω· [21]"Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε δοῦλος, οὔτε ἐλεύθερος." Μὴ γὰρ θέατρόν ἐστιν ὁ γάμος; Μυστήριόν ἐστι, καὶ τύπος μεγάλου πράγματος· κἂν αὐτὸ μὴ αἰδῇ, αἰδέσθητι οὗ τύπος ἐστί. [22]"Τὸ μυστήριον τοῦτο, φησὶ, μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν." Τῆς ἐκκλησίας τύπος ἐστὶ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ πόρνας εἰσάγεις; Ἂν τοίνυν, φησὶ, μήτε παρθένοι ὀρχῶνται, μήτε γεγαμημέναι, τίς ὀρχήσεται; Μηδείς· ποία [z]γὰρ ὀρχή- C
σεως ἀνάγκη; Ἐν τοῖς τῶν Ἑλλήνων [a]μυστηρίοις αἱ ὀρχήσεις, ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις σιγὴ καὶ εὐκοσμία, αἰδὼς καὶ καταστολή. Μυστήριον τελεῖται μέγα· ἔξω αἱ πόρναι, ἔξω οἱ βέβηλοι. Πῶς μυστήριόν ἐστι; Συνέρχονται, καὶ ποιοῦσιν οἱ δύο ἕνα. Διὰ τί, ὅτε μὲν [b]εἰσῄει, οὐκ ὄρχησις, οὐ κύμβαλα, ἀλλὰ πολλὴ σιγὴ, πολλὴ ἡσυχία· ὅταν δὲ συνίωσιν, οὐκ εἰκόνα ἄψυχον, οὐδὲ εἰκόνα τινὸς τῶν ἐπὶ γῆς, ἀλλ' αὐτοῦ ποιοῦντες τοῦ θεοῦ, [c]καὶ καθ' ὁμοίωσιν, τοσοῦτον ἐπεισάγεις θόρυβον, [d]καὶ ταράτ- D
τεις τοὺς ὄντας, καὶ αἰσχύνεις τὴν ψυχὴν, καὶ θορυβεῖς; Ἔρχονται ἓν σῶμα γενησόμενοι. Ἰδοὺ πάλιν ἀγάπης μυστήριον. Ἂν οἱ δύο μὴ γένωνται ἓν, οὐκ ἐργάζονται πολλοὺς, ἕως ἂν δύο μένωσιν· ὅταν δὲ εἰς ἑνότητα ἔλθωσι, τότε ἐργάζονται. Τί μανθάνομεν ἀπὸ τούτου; Ὅτι πολλὴ τῆς ἑνώσεως ἡ ἰσχύς. Τὸ εὐμήχανον τοῦ θεοῦ τὸν ἕνα εἰς δύο διεῖλε παρὰ τὴν ἀρχὴν, καὶ θέλων δεῖξαι ὅτι μετὰ τὸ διαιρεθῆναι καὶ εἷς μένει, οὐκ ἀφῆκεν ἕνα ἀρκεῖν πρὸς τὴν γέννησιν. Οὐ γάρ ἐστιν εἷς [e]ὁ E
οὐδέπω, ἀλλ' ἥμισυ τοῦ ἑνός· καὶ δῆλον, ὅτι οὐ παιδοποιεῖ, καθάπερ [f]καὶ πρότερον. Εἶδες τοῦ γάμου τὸ μυστήριον; Ἐποίησεν ἐξ ἑνὸς ἕνα, καὶ πάλιν τοὺς δύο τούτους ἕνα ποιήσας οὕτω ποιεῖ ἕνα· ὥστε καὶ νῦν ἐξ ἑνὸς τίκτεται ἄνθρωπος. Γυνὴ γὰρ καὶ ἀνὴρ οὐκ εἰσὶν ἄνθρωποι δύο, ἀλλ' ἄνθρωπος εἷς·

21 Gal. iii. 28. 22 Ephes. v. 32.

[w] ἑκατέρων A. [x] ἐποπτεύσει C. [y] ᾖ] Sic, ut videtur, A.B. ἡ Edd. [z] γὰρ om. E. [a] μυστηρίων A. [b] εἴσεισιν B.C.H. [c] καὶ καθ' ὁμοίωσιν om. B.C.H. Sav. cet. [d] καὶ ταράττεις τοὺς ὄντας om. C. [e] ὁ om. B. C.E. [f] καὶ] + ἐξ ἀρχῆς B.C.H.

καὶ παρὸν [g]καὶ πολλαχόθεν αὐτὸ πιστώσασθαι, οἷον ἀπὸ τοῦ [h]Ἰακώβου, ἀπὸ τῆς Μαρίας τῆς μητρὸς τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τοῦ λέγειν, [23]"Ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς." Εἰ ὁ μὲν
F κεφαλὴ, [i]ἡ δὲ σῶμα, πῶς δύο; Διὰ τοῦτο ἡ μὲν μαθητοῦ, ὁ δὲ διδασκάλου τάξιν ἐπέχει· ὁ μὲν ἄρχοντος, ἡ δὲ ἀρχομένης. Καὶ ἀπ' αὐτῆς δὲ τῆς τοῦ σώματος διαπλάσεως ἴδοι τις ἂν, ὅτι ἕν εἰσιν· ἀπὸ γὰρ τῆς πλευρᾶς γέγονε, καὶ ὥσπερ ἡμίτομα [k]δύο. Διὰ τοῦτο καὶ βοηθὸν καλεῖ, ἵνα δείξῃ ὅτι ἕν εἰσι· διὰ τοῦτο καὶ πατρὸς καὶ μητρὸς προτιμᾷ τὴν συνοίκησιν, ἵνα δείξῃ ὅτι ἕν εἰσι. Καὶ ὁ πατὴρ ὁμοίως χαίρει καὶ θυγατρὸς καὶ υἱοῦ γαμούντων, ὡς πρὸς οἰκεῖον μέλος ἐπειγομένου τοῦ σώματος· καὶ τοσαύτη δαπάνη γίνεται καὶ χρημάτων ἐλάττωσις, καὶ ὅμως οὐκ ἀνέχεται ἄγαμον περιορᾶν. Ὥσπερ γὰρ ἀπεσχισμένης αὐτῇ τῆς σαρκὸς, ἀτελὴς πρὸς παιδοποιΐαν ἑκάτερος, ἀτελής
B [l]ἐστι πρὸς βίου σύστασιν τοῦ παρόντος ἑκάτερος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης φησὶν, [24]"Ὑπόλειμμα πνεύματός σου." Πῶς δὲ καὶ γίνονται εἰς σάρκα μίαν; Καθάπερ χρυσοῦ τὸ [m]καθαρώτατον ἂν ἀφέλῃς καὶ ἑτέρῳ ἀναμίξῃς χρυσῷ, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, τὸ πιότατον [n]καθάπερ τῆς ἡδονῆς χωνευούσης ἡ γυνὴ δεχομένη τρέφει καὶ θάλπει, καὶ τὰ παρ' ἑαυτῆς συνεισενεγκαμένη ἄνδρα ἀποδίδωσι. Καὶ γέφυρά τις ἐστὶ τὸ παιδίον. Ὥστε οἱ τρεῖς σὰρξ γίνονται μία, τοῦ παιδὸς ἑκατέρωθεν ἑκα-
C τέρους συνάπτοντος. Ὥσπερ γὰρ εἰ δύο πόλεων οὐσῶν, καὶ ποταμοῦ διόλου διαιροῦντος, μία γίνεται πόλις, [o]γεφύρας ἑκατέρωθεν ἁπτομένης· οὕτως ἐστὶν ἐνταῦθα, [p]καὶ πλέον, [q]ὅταν αὐτὴ ἡ γέφυρα ἐκ τῆς ἑκατέρων οὐσίας ᾖ [r]ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ· [s]ὡς τὸ σῶμα καὶ κεφαλὴ ἓν σῶμα· τῷ γὰρ τραχήλῳ [t]διαιρεῖται· ἀλλ' οὐ διαιροῦνται μᾶλλον, ἢ συνάπτονται· [v]μέσος γὰρ ὢν ἑκατέρους συνάγει. Καὶ ταὐτὸν γίνεται, ὥσπερ [w]ἂν εἰ χορὸς διεσπασμένος [x]τὸ μὲν ἓν αὐτοῦ μέρος ἐντεῦθεν λαβὼν, τὸ δὲ ἕτερον ἐκ τῆς δεξιᾶς, ἕνα ποιήσειεν· ἢ ὥσπερ [y]ἂν *συνεσταλ-

23 Gen. i. 27. 24 Malach. ii. 15.

[g] καὶ om. C. [h] Ἰακώβου] Ἰωσὴφ B.C.H. Statim καὶ ἀπὸ B.H. [i] ἡ] ὁ B. [k] δύο] + εἰσὶ B.C.H. Sav. cet. [l] ἐστι et mox ἑκάτερος om. B.C.H. [m] καθαρώτερον E. [n] καθάπερ om. B.C.H. Sav. cet. [o] γεφύρας] τῆς γεφύρας E. [p] καὶ] + τι B.C. [q] ὅταν αὐτὴ] αὐτὴ γὰρ (et mox om. ᾖ) B.C.H. Sav. cet. [r] ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ] καὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ἕν εἰσιν B.C.H. Sav. cet. [s] ὡς τὸ σῶμα—ἀλλ' οὐ δ.] ὡς τοῦ σώματος πάντα τὰ μέλη συναρμολογούμενα πρὸς τὴν κεφαλὴν, ἓν γίνεται σῶμα, εἰ καὶ τῷ τραχήλῳ διαιρεῖται· ἐνταῦθα δὲ (δὲ om. C.) οὐ δ. B.C.H. [t] διαιροῦνται E. [v] μέσος—συνάγει om. C. [w] ἂν om. B.C. Statim ἢ pro εἰ A.E. Veron. [x] τὸ] καὶ τὸ E. [y] ἂν] Sic E. ἂν om. A. Veron. οἱ pro ἂν Sav. cet. Mox ὦσιν om. Sav. cet. ἢ ὥσπερ—γίνονται] ἢ πάλιν εἰ συνεστ. ὄντες καὶ τὰς χ. ἐκτ. ἓν γίνονται οἱ αὐτοὶ B.C.H. * Hic finis Codicis A.

μένοι ὦσιν οὗτοι, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνοντες ἓν γίνονται· αἱ D
γὰρ χεῖρες ἐκταθεῖσαι, οὐκ ἀφιᾶσιν εἶναι δύο. Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ἀκριβῶς εἶπεν, οὐκ, ἔσονται μία σὰρξ, ἀλλ', "εἰς σάρκα μίαν," τὴν τοῦ παιδὸς [z]συναπτόμενοι. Τί οὖν, ὅταν παιδίον μὴ ᾖ, οὐκ ἔσονται [a]δύο; Ἡ μίξις γὰρ τοῦτο ἐργάζεται, [b]ἀνέχεε καὶ ἀνέμιξεν ἀμφοτέρων τὰ σώματα. Καὶ ὥσπερ [c]εἰ εἰς ἔλαιον μύρον ἐμβαλὼν, τὸ πᾶν ἐποίησεν ἕν, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα.

Οἶδα ὅτι πολλοὶ αἰσχύνονται τοῖς λεγομένοις· [d]καὶ τούτου E
(158) αἴτιον, ὧν εἶπον ἡ ἀσέλγεια καὶ ἡ ἀκολασία. [e]Τὸ οὕτω τοὺς γάμους γίνεσθαι, τὸ παραφθείρεσθαι, τὸ πρᾶγμα διέβαλεν· ἐπεὶ [25] "Τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος." Τί αἰσχύνῃ τῷ τιμίῳ; τί ἐρυθριᾷς ἐπὶ τῷ ἀμιάντῳ; Ταῦτα αἱρετικῶν [f]ἐστι, ταῦτα τῶν [g]τὰς πόρνας ἐπεισαγόντων. Διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐκκαθαίρεσθαι βούλομαι, ὥστε ἐπὶ τὴν οἰκείαν εὐγένειαν ἀναγαγεῖν, ὥστε τῶν αἱρετικῶν ἐμφράξαι τὰ στόματα. Ὕβρισται τὸ τοῦ θεοῦ δῶρον, ἡ ῥίζα τῆς ἡμετέρας γενέσεως· πολλὴ γὰρ F
περὶ τὴν ῥίζαν ἡ κόπρος καὶ ὁ βόρβορος. Τοῦτον οὖν [h]ἐκκαθάρωμεν τῷ λόγῳ. Ἀνέχεσθε τοίνυν μικρὸν, ἐπεὶ καὶ ὁ βόρβορον κατέχων δυσωδίας ἀνέχεται. Βούλομαι δεῖξαι ὅτι οὐ χρὴ ἐπὶ τούτοις αἰσχύνεσθαι, ἀλλὰ τούτοις οἷς ποιεῖτε· [i]σὺ δὲ 421
ἐπ' ἐκείνοις αἰσχύνεσθαι ἀφεὶς, τούτοις αἰσχύνῃ· οὐκοῦν τοῦ θεοῦ καταγινώσκεις τοῦ οὕτω θεσπίσαντος. Εἴπω πῶς καὶ μυστήριον τῆς ἐκκλησίας ἐστίν; [k]Ὥσπερ ὁ Χριστὸς ἦλθε πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, [l]ὥσπερ ἐξ αὐτοῦ γέγονε, καὶ αὐτῇ [m]συνῆλθε συνουσίᾳ πνευματικῇ· [26] "Ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς, φησὶν, ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνήν." Ὅτι δὲ ἐξ αὐτοῦ [n]ἐσμεν, [27] "Ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ," [o]φησί. Ταῦτα δὴ πάντα ἐννοοῦντες, μὴ αἰσχύνωμεν τὸ τηλικοῦτον μυστήριον. Τύπος τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἐστὶν ὁ γάμος, σὺ δὲ μεθύεις; B

25 Hebr. xiii. 4. 26 2 Cor. xi. 2. 27 Eph. v. 30.

z συναπτόμενοι] + δηλονότι B.C.H. Sav. cet. a δύο] + καὶ τότε E. + καὶ τότε; εὔδηλον B.C.H. Sav. cet. b ἀναχέουσα καὶ ἀναμίξασα (ἀναμιγνῦσα B.) ἀμφ. τ. σ. B.C.H. Sav. cet. c εἰ om. E. Edd. εἰ] + τις B.C.H. d καὶ τούτου αἴτιον] Sic Sav. cet. καὶ τοῦτο αἴτιον E. Veron. ἀλλ' αἴτιον τούτου B.C. Statim ὧν εἶπον om. B.C. Sav. cet. e τὸ] + γὰρ B.C. Mox τὸ παραφθείρεσθαι om. iidem. f ἐστι] + διδάγματα B.H. + δόγματα C. g τὰς om. C. h ἐκκαθαίρομεν C. i Haec σὺ δὲ —αἰσχύνῃ om. E. Veron. k ὥσπερ om. B.C.H. Sav. cet. l ὥσπερ ἐξ αὐτοῦ] καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτῆς B.C.H. καὶ ἐξ αὐτῆς Sav. cet. m συνεισῆλθε Edd. ἴσ. συνῆλθε Sav. marg. συνῆλθε C. n ἐσμεν] + ἄκουε πῶς φησιν B.C.H. Sav. cet. o φησὶ] πάντες ἡμεῖς B.C.H. Sav. cet.

Εἰπέ μοι, εἰ εἰκόνα εἶδες τοῦ βασιλέως, ἆρα ἂν αὐτὴν [p]ᾔσχυνας; Οὐδαμῶς. Δοκεῖ μὲν οὖν [q]ἀδιάφορον εἶναι πρᾶγμα τὰ περὶ τὸν γάμον γινόμενα, ἔστι δὲ μεγάλων αἴτια κακῶν. [r]Πάντα παρανομίας γέμει. [28] "Αἰσχρότης καὶ μωρολογία καὶ εὐτραπελία μὴ ἐκπορευέσθω, φησὶν, ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν·" πάντα δὲ ἐκεῖνα, αἰσχρότης καὶ μωρολογία καὶ εὐτραπελία, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ ἐπιτάσεως. Τέχνη γὰρ τὸ πρᾶγμά ἐστι, καὶ ἐγκώμια μεγάλα τοῖς αὐτὴν μετιοῦσι· τὰ ἁμαρτήματα τέχνη γέγονεν. Οὐχ ἁπλῶς αὐτὰ μετερχόμεθα, ἀλλὰ μετὰ
C σπουδῆς, μετὰ ἐπιστήμης· καὶ στρατηγεῖ λοιπὸν ὁ διάβολος τῶν αὐτοῦ ταγμάτων. Ὅπου γὰρ μέθη, ἀκολασία· ὅπου αἰσχρολογία, ὁ διάβολος πάρεστι τὰ παρ' ἑαυτοῦ εἰσφέρων. Τούτοις ἑστιώμενος, εἰπέ μοι, μυστήριον Χριστοῦ [s]τελεῖς, καὶ τὸν διάβολον καλεῖς; Τάχα με φορτικὸν εἶναι νομίζετε. [t]Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς διαστροφῆς τῆς πολλῆς, [v]ὅτι καὶ ὁ ἐπιτιμῶν γέλωτα ὀφλισκάνει ὡς αὐστηρός. Οὐκ ἀκούετε Παύλου λέγοντος, [29] "Πᾶν ὅ τι ἂν ποιῆτε, εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε
D τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε;" ὑμεῖς δὲ εἰς δυσφημίαν καὶ ἀδοξίαν. Οὐκ ἀκούετε τοῦ προφήτου λέγοντος, [30] "Δουλεύσατε τῷ κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ;" ὑμεῖς δὲ διαχεῖσθε. Μὴ γὰρ οὐκ ἔστι καὶ ἥδεσθαι, καὶ μετὰ ἀσφαλείας; Βούλει μελῶν ἀκοῦσαι καλῶν; Μάλιστα μὲν [w]οὐδὲ ἔδει· πλὴν συγκαταβαίνω, εἰ βούλει· μὴ τῶν σατανικῶν ἀκούσῃς, ἀλλὰ τῶν πνευματικῶν. Βούλει χορεύοντας ἰδεῖν; ὅρα τῶν ἀγγέλων τὸν χορόν. Καὶ πῶς δυνατὸν, φησὶν, ἰδεῖν; Ἐὰν ταῦτα ἀπελάσῃς, ἐλεύσεται καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τούτους τοὺς γάμους· τοῦ δὲ Χριστοῦ παρόντος, καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων πάρεστι χορός. Ἂν [x]θέλῃς, καὶ νῦν θαύματα ἐργά-
E σεται, καθάπερ καὶ τότε· ποιήσει καὶ νῦν τὸ ὕδωρ οἶνον, καὶ πολλῷ θαυμασιώτερον· τὴν διάχυσιν ἐπιστρέψει, τὴν διαρρέουσαν [y]καὶ ψυχρὰν ἐπιθυμίαν, καὶ ἐπὶ τὴν πνευματικὴν μεταστήσει. Τοῦτό ἐστιν ἐξ ὕδατος οἶνον ποιῆσαι. Ἔνθα αὐληταὶ, οὐδαμοῦ [z]ὁ Χριστός· ἀλλὰ καν εἰσέλθῃ, [a]τὸ πρῶτον ἐκβάλλει τούτους, καὶ τότε θαυματουργεῖ. Τί τῆς σατανικῆς

28 Eph. v. 4. 29 1 Cor. x. 31. 30 Psal. ii. 11.

[p] ᾔσχυνας B.C.E. ᾔσχυνες Edd. [q] ἀδ. εἶναι πρᾶγμα] ἀδιάφορα εἶναι B.C.H. Sav. cet. [r] πάντα] + γὰρ B.C. [s] τελεῖται E. μυστήριον—καλεῖς;] καὶ τὸν διάβολον καλῶν, μυστήριον Χριστοῦ οἴει τελεῖν; B.C.H. [t] καὶ γὰρ om. B.C.H. [v] ὅτι—γέλωτα] ἀνθ' ὧν γὰρ ὤφειλεν ἀποδέχεσθαι ὁ ἐπιτιμῶν καὶ γέλωτα B.C.H. [w] οὐδὲ] οὖν οὐκ E. [x] θελήσῃς E. [y] καὶ] + τὴν E. [z] ὁ om. B.C.E. [a] τὸ om. C.E.

πομπῆς ἀηδέστερον, ἔνθα ἄναρθρα πάντα, [b]ἔνθα πάντα ἄσημα; F
ἂν δέ τι καὶ ἔναρθρον, πάλιν πάντα αἰσχρὰ, πάντα ἀηδῆ.

Οὐδὲν τῆς ἀρετῆς ἥδιον, οὐδὲν κοσμιότητος γλυκύτερον, οὐδὲν
σεμνότητος ποθεινότερον. [c]Ποιείτω τις γάμους, οἵους ἐγὼ 422
λέγω, καὶ ὄψεται τὴν ἡδονήν· ποίους δὲ γάμους, προσέχετε.
Πρῶτον μὲν ἄνδρα ζήτει τῇ παρθένῳ ὄντως ἄνδρα καὶ προσ-
τάτην, ὡς σώματι μέλλων ἐπιθήσειν κεφαλὴν, ὡς οὐκ ἀνδράπο-
δον, ἀλλὰ θυγατέρα αὐτῷ μέλλων παραδώσειν. Μὴ χρήματα
ζήτει, μὴ γένους λαμπρότητα, μὴ πατρίδος μέγεθος, πάντα
ταῦτα περιττὰ, ἀλλὰ ψυχῆς εὐλάβειαν, ἐπιείκειαν, τὴν ἀληθῆ
σύνεσιν, τοῦ θεοῦ τὸν φόβον, [d]εἰ βούλει μεθ' ἡδονῆς τὸ θυγά-
(159) τριον ζῆν. Πλουσιώτερον γὰρ ζητοῦσα, [e]οὐ μόνον αὐτὴν οὐκ
ὠφελήσεις, ἀλλὰ καὶ βλάψεις, δούλην ἀντ' ἐλευθέρας ποιοῦσα. B
Οὐ τοσαύτην γὰρ ἀπὸ τῶν χρυσίων καρπώσεται τὴν ἡδονὴν,
ὅσην ἀπὸ τοῦ δουλεύειν τὴν ἀηδίαν. Ἀλλὰ μὴ ζήτει ταῦτα,
ἀλλὰ μάλιστα μὲν ὁμότιμον· εἰ δὲ μὴ δυνατὸν, πενέστερον
μᾶλλον, ἢ εὐπορώτερον, εἴγε [f]μὴ ἀποδόσθαι δεσπότῃ, ἀλλ'
ἐκδοῦναι ἀνδρὶ βούλει τὴν θυγατέρα. Ὅταν ἀκριβῶς ἐξετάσῃς
[g]τἀνδρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ μέλλῃς ἐκδιδόναι, παρακάλεσον τὸν
Χριστὸν παραγενέσθαι· οὐ γὰρ ἐπαισχυνθήσεται· μυστήριόν C
ἐστι τῆς αὐτοῦ παρουσίας. Μάλιστα μὲν οὖν καὶ τότε παρα-
κάλει, ὥστε μνηστῆρα τοιοῦτον δοῦναι. Μὴ γένῃ τοῦ παιδὸς
τοῦ Ἀβραὰμ χείρων, ὃς εἰς τοσαύτην ἀποδημίαν πεμπόμενος,
[h]εἶδεν ἔνθα χρὴ καταφυγεῖν· διὸ καὶ πάντων ἐπέτυχεν. Ὅταν
περιεργάζῃ καὶ ζητῇς τὸν ἄνδρα, εὔχου· εἰπὲ τῷ θεῷ, ὃν ἂν
[i]σὺ θέλῃς οἰκονόμησον· ἐγχείρισον αὐτῷ τὸ πρᾶγμα, καὶ τιμη-
θεὶς ταύτῃ παρὰ σοῦ τῇ τιμῇ [k]ἀμείψεταί σε. Δύο δὴ ποιεῖν
χρὴ, αὐτῷ τε ἐγχειρίζειν, καὶ τοιοῦτον ζητεῖν, [l]οἷον αὐτὸς
βούλεται [m]κόσμιον. Ὅταν οὖν τοὺς γάμους ποιῇς, μὴ περι- D
έλθῃς οἰκίας, κάτοπτρα καὶ ἱμάτια χρωμένη· οὐ γὰρ πρὸς
ἐπίδειξιν τὸ πρᾶγμά ἐστιν, οὐδὲ εἰς πομπὴν εἰσάγεις τὸ θυγά-
τριον· ἀλλὰ φαιδρύνουσα τὴν οἰκίαν τοῖς ἐνοῦσι, κάλει γεί-
τονας καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς. Ὅσους ἂν οἶδας ἐπιεικεῖς,
τούτους κάλει, καὶ τοῖς οὖσιν ἐπαρκεῖσθαι παραίνει. Μηδεὶς
τῶν ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας παρέστω· ἐκεῖ γὰρ δαπάνη περιττὴ
καὶ ἄσχημος· κάλεσον τὸν Χριστὸν πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάν-

[b] ἔνθα] ἐκεῖ E. Veron. [c] ποιήσει H. [d] εἰ] + γε E. [e] οὐ] μὴ E. [f] μὴ om. C. [g] τοῦ ἀνδρὸς E. [h] εἶδεν] Sic Edd. οἶδεν E. ᾔδει B.C. [i] σὺ θέλῃς pro θέλῃς σὺ B.C.E. [k] ἀμείβεται E. Veron. [l] οἷον] + ἂν B.C.H. Sav. cet. Mox βούληται B.C.H. [m] κόσμιον] + σώφρονα B.C.H. Sav. cet.

των. Οἶδας διὰ τίνος αὐτὸν καλέσεις; [31] "Ὃς ἂν ποιήσῃ,
E φησὶν, ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποίησε." Μὴ νομίσῃς
τὸ πρᾶγμα δυσάρεστον εἶναι, τὸ πένητας καλεῖν διὰ τὸν
Χριστόν· δυσάρεστόν [n]ἐστι πόρνας καλεῖν. [o]Τὸ γὰρ πένη-
τας καλεῖν, τοῦτο ἀφορμὴ [p]τοῦ πλούτου, ἐκεῖνο [q]δὲ ἀνατρο-
πῆς. Κόσμει τὴν νύμφην μὴ τούτοις τοῖς [r]κοσμίοις τοῖς ἀπὸ
τοῦ χρυσοῦ, ἀλλ' ἐπιεικείᾳ καὶ αἰδοῖ καὶ τοῖς συνήθεσιν ἱμα-
τίοις, ἀντὶ παντὸς κόσμου χρυσοῦ καὶ ἐμπλεγμάτων τὸ ἐρυ-
θριᾶν, τὸ αἰσχύνεσθαι [s]περιθεῖσα, καὶ τὸ μὴ ζητεῖν [t]ἐκεῖνα.
F Μηδεὶς ἔστω θόρυβος, [v]μηδεμία ταραχή· καλείσθω ὁ νυμφίος,
δεχέσθω τὴν παρθένον. Τὰ ἄριστα καὶ τὰ δεῖπνα μὴ μέθης
ἔστω πλήρη, ἀλλὰ [w]πλησμονῆς μεθ' ἡδονῆς. [x]Ὅρα πόσα ἐκ
τούτου καλὰ, ὅταν ἴδωμεν τὰ ἐκείνων· ἐκ δὲ τῶν νῦν [y]γινο-
μένων γάμων, εἴγε γάμους, ἀλλὰ μὴ πομπὰς [z]αὐτὰ δεῖ καλεῖν,
423 [a]ὅσα τὰ κακά. Διελύθησαν αἱ παστάδες, καὶ εὐθέως μέριμνα
καὶ φόβος, μή τι παραπέσῃ τῶν κεχρημένων, καὶ διαδέχεται
τὴν ἡδονὴν ἀθυμία ἀφόρητος. Ἀλλ' αὕτη μὲν τῆς κηδεστρίας
ἡ ἀγωνία· μᾶλλον δὲ οὐδὲ αὐτὴ ἀπήλλακται ἡ νύμφη· τὰ γοῦν
μετὰ ταῦτα αὐτῆς τῆς νύμφης ἐστὶν ἅπαντα. Τὸ γὰρ ὁρᾶν
καταλυόμενα ἅπαντα, ἀθυμίας ὑπόθεσις, τὸ ὁρᾶν ἔρημον τὴν
[b]οἰκίαν. Ἐκεῖ ὁ Χριστὸς, ἐνταῦθα ὁ Σατανᾶς· ἐκεῖ [c]ἄδεια,
ἐνταῦθα φροντίς· ἐκεῖ ἡδονὴ, ἐνταῦθα λύπη· ἐκεῖ δαπάνη,
B ἐνταῦθα οὐδὲν τοιοῦτον· ἐκεῖ ἀσχημοσύνη, ἐνταῦθα εὐκοσμία·
ἐκεῖ φθόνος, ἐνταῦθα ἀφθονία· ἐκεῖ μέθη, ἐνταῦθα νῆψις,
ἐνταῦθα σωτηρία, ἐνταῦθα σωφροσύνη. Ταῦτα δὴ πάντα
ἐννοοῦντες, στήσωμεν τὸ κακὸν μέχρι τούτου, ἵνα ἀρέσωμεν τῷ
θεῷ, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν
[d]ἐπιτυχεῖν καταξιωθῶμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύ-
ματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

31 Matth. xxv. 45.

[n] ἐστι] τὸ B.C.H. Sav. cet. [o] τὸ γ. π. καλεῖν om. B.H. [p] τοῦ om. B.C.H. Sav. cet. [q] δὲ om. B.C. Statim ἀνατροπὴ E. [r] κόσμοις E. Mox αἰδοῖ καὶ ἐπιεικείᾳ inverso ord. C.E. [s] περιτιθεῖσα B.C. [t] ἐκεῖνα] + πείθουσα B.C.H. [v] μηδεμία] μηδὲ E. [w] πλ. μεθ' ἡδ.] πνευματικῆς ἡδ. B.C.H. Sav. cet. [x] ὅρα—ἐκείνων] μυρία γὰρ ἐκ τοῦ τοιούτου γάμου ἔσται τὰ καλὰ, καὶ τὰ τοῦ βίου ἐν ἀσφαλείᾳ B.C.H. Sav. cet. [y] γενομένων B.C.E. [z] αὐτοὺς E. [a] ὅσα] ὅρα ὅσα B.C.H. [b] οἰκίαν] + κατηφείας ἀφορμὴ B.C.H. Sav. cet. [c] ἄδεια] Sic E. ἀηδία Veron. θυμηδία B.C.H. Sav. cet. [d] ἐπιτ. καταξ.] ἐπιτύχωμεν C.

Ed. Sav.
Tom. IV.
p. (161.)

Ed. Ben.
Tom. XI.
p. 425.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΠΡΩΤΗΝ.

ΛΟΓΟΣ Α.

[1] *Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, χάρις ὑμῖν καὶ* [a]*εἰρήνη. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ* [b]*Χριστοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν.* B

Τί δήποτε Ἐφεσίοις μὲν ἐπιστέλλων, καὶ τὸν Τιμόθεον ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, οὐχὶ συνέταξεν ἑαυτῷ, καίτοι [c]γνωριζόμενον παρ' αὐτοῖς καὶ θαυμαζόμενον· [2]"Τὴν γὰρ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, φησὶν, [d]ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσε·" καὶ πάλιν, "[e]Ὅτι οὐδένα ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει·" ἐνταῦθα δὲ συντάττει αὐτὸν ἑαυτῷ; Ἐμοὶ δοκεῖ [f]ὅτι ἔμελλεν αὐτὸν πέμπειν εὐθέως, [g]καὶ περιττὸν ἦν

1 Cap. I. v. 1—3. 2 Philipp. ii. 22, 20.

Codices B. (initio mutilus) C.I.K.L. [a] *εἰρήνη*] + *ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου* (*καὶ κυρίου ἡμῶν* inverso ord. I.) Ἰησοῦ Χριστοῦ I.K. Sav. Mor. Ben. invita Cat. [b] Χριστοῦ om. I. [c] *θαυμαζόμενον παρ' αὐτοῖς καὶ γνωριζόμενον* L. [d] *ὅτι* om. I. [e] *ὅτι* om. K. Sav. cet. [f] *ὅτι*] + *ἐκεῖ μὲν* I. + *ἐκεῖ μὲν ἐπεὶ* K. + *τότε μὲν* Cat. *ἐκεῖ* post *αὐτὸν* add. C. [g] *καὶ περιττὸν —καταληψόμενον*] *τοῦτο ποιεῖ, περιττὸν ἡγούμενος γράφειν περὶ τοῦ ὅσον οὔπω μέλλοντος καταλαμβάνειν τὰ γράμματα* K.

ἐπιστέλλειν [h]τὸν τὰ [i]γράμματα καταληψόμενον· φησὶ γὰρ,
[3] "Τοῦτον [k]μὲν ἐλπίζω πέμψαι ἐξαυτῆς." Ἐνταῦθα δὲ [l]οὐχ
C οὕτως, ἀλλ' ἐπανελθὼν ἦν [m]εὐθέως, ὥστε εἰκότως ἐπέστελλεν·
[4] "Ἄρτι [n]γὰρ ἐλθόντος Τιμοθέου, φησὶ, [o]πρὸς ἡμᾶς ἀφ'
ὑμῶν." Διὰ τί δὲ αὐτοῦ προτίθησι τὸν Σιλουανὸν, καίτοι
μυρία αὐτῷ μαρτυρῶν ἀγαθὰ, καὶ πάντων αὐτὸν προτιθείς;
Ἴσως [p]μὲν [q]ἀξιοῦντος τοῦτο κατὰ πολλὴν ταπεινοφροσύνην,
καὶ παρακαλοῦντος. [r]Ἐπειδὴ γὰρ τὸν διδάσκαλον ἑώρα οὕτω
ταπεινοφρονοῦντα, ὡς [s]τὸν μαθητὴν ἑαυτῷ συντάττειν, πολλῷ
μᾶλλον [t]αὐτὸς ἂν τοῦτο ἐζήτησε, καὶ ἐπέδραμε. "Παῦλος [v]γὰρ,
φησὶ, καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονι-
κέων." Οὐδὲν [w]ἐνταῦθα περὶ ἑαυτοῦ [x]τίθησιν, οὐχ ὁ ἀπόστο-
426 λος, οὐχ ὁ δοῦλος. Ἐμοὶ δοκεῖ διὰ τὸ νεοκατηχήτους εἶναι
τοὺς ἄνδρας, καὶ μηδέπω αὐτοῦ πεῖραν εἰληφέναι, [y]οὐ τίθησι τὸ
ἀξίωμα· [z]καὶ ἀρχὴ δὲ τοῦ κηρύγματος ἔτι ἦν τοῦ πρὸς αὐτούς.
"Τῇ ἐκκλησίᾳ, [a]φησὶ, Θεσσαλονικέων·" καλῶς. [b]Καὶ γὰρ
εἰκὸς ἦν ὀλίγους εἶναι καὶ οὐδέπω συνεστάναι· διὰ τοῦτο [c]αὐ-
τοὺς παραμυθεῖται διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐκκλησίας· ἔνθα [d]γὰρ
πολὺς παρεληλύθει χρόνος, καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας σύστημα (162)
πολὺ ἦν, οὐ τίθησι τοῦτο. Ἐπειδὴ δὲ ὄνομα πλήθους ἐστὶν,
B ὡς τὰ πολλὰ, τὸ τῆς ἐκκλησίας ὄνομα, καὶ συστήματος ἤδη
συγκεκροτημένου, διὰ τοῦτο αὐτοὺς οὕτω καλεῖ. "Ἐν θεῷ,
[e]φησὶ, πατρὶ, καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ." Τῇ ἐκκλησίᾳ, φησὶ,
Θεσσαλονικέων τῇ ἐν θεῷ. Ἰδοὺ πάλιν [f]τὸ, ἐν, ἐπὶ τοῦ πατρὸς,
καὶ [g]ἐπὶ τοῦ υἱοῦ. Πολλαὶ γὰρ [h]ἐκκλησίαι καὶ Ἰουδαϊκαὶ καὶ

[3] Philipp. ii. 23. [4] 1 Thess. iii. 6.

[h] τὸν] διὰ τὸν C.I. [i] γράμματα] + ὅσον οὔπω Sav. cet. invitis nostris C.I.L. et Cat. Statim παραληψόμενον L. [k] μὲν om. I. Cat. Mox πέμπειν L. [l] οὐχ οὕτως ἀλλ'] ἐπεὶ K. [m] εὐθέως om. K. Sav. cet. Statim ὥστε om. K. Mox ἐπιστέλλει idem. [n] γὰρ] + φησὶ I. Cat. Statim τοῦ Τιμοθέου K. Mox φησὶ om. I.L. Cat. [o] πρὸς ὑμᾶς ἀφ' ἡμῶν I. Veron. Mor. Ben. πρὸς ὑμᾶς (corr. ἡμᾶς) ἀφ' ὑμῶν K. [p] μὲν om. K. inclusum a Sav. [q] ἀξιοῦντος τοῦτο] Sic Veron. ἐκείνου τοῦτο ἀξ. I. Cat. ἐκείνου ἀξ. τοῦτο C. ἀξ. τοῦτο αὐτοῦ L. Sav. cet. Post τοῦτο add. in marg. a 1ma m. τοῦ Τιμοθέου K. ἤτοι αὐτοῦ superscript. ab alia m. idem. [r] ἐπειδὴ] εἰ K. Mox ἑώρων I.L. Cat. [s] τοὺς μαθητὰς C.I. [t] αὐτὸς ἂν τοῦτο ἐζ.] Sic omnes. τοῦτο αὐτὸς ἐζ. ἂν Edd. Statim καὶ ἐπέδραμε om. K. Sav. cet. invita Cat. [v] γὰρ om. L. [w] ἐνταῦθα] + αὐτὸς I. Cat. [x] τίθησιν—δοῦλος] φησιν ὥσπερ πανταχοῦ τιθεὶς τὸ ἀξίωμα, οἷον ὁ ἀπ. λέγων, ὁ δοῦλος K. [y] οὐ τίθησι τὸ ἀξ. om. K. Cat. [z] καὶ ἀ. δὲ] ἄλλως δὲ (τε Cat.) καὶ ἀ. K. Cat. Sav. cet. Mox ἔτι om. I. [a] φησὶ om. I.K. [b] καὶ] ἐπεὶ K. Sav. cet. ἦν om. L. [c] αὐτοὺς om. I. Cat. [d] γὰρ] δὲ K. μὲν γὰρ I. Cat. [e] φησὶ om. K. [f] τὸ ἐν] Sic C.I. Cat. τὸν θεὸν L. τὸ ἐν θεῷ Veron. τὸ θεὸς K. Sav. cet. [g] ἐπὶ om. C.I. [h] ἐκκλ. καὶ Ἰ. καὶ Ἑ.] Sic C. Cat. Veron. ἐκκλ. καὶ Ἑ. καὶ Ἰ. L. καὶ Ἑ. καὶ Ἰ. ἐκκλ. I. πολλαὶ—φησὶ] τὸ δὲ ἐν θεῷ, φησὶν, ἐπειδὴ πολλαὶ ἐκκλ. καὶ Ἰ. καὶ Ἑ. ἦσαν K. Sav. cet.

Ἑλληνικαὶ ἦσαν· ἀλλὰ τῇ ἐν θεῷ, φησί. Μέγα τὸ ἀξίωμα, καὶ οὐ ἴσον οὐδὲν, εἰ ἐν θεῷ ἐστι. Γένοιτο τοίνυν καὶ ταύτην τὴν ἐκκλησίαν οὕτω καλεῖσθαι· δέδοικα δὲ μὴ μακρὰν [i]ᾖ τῆς προσηγορίας ταύτης. Εἴ τις [k]γὰρ ἁμαρτίας εἴη δοῦλος, οὐ δύναται λέγεσθαι ἐν θεῷ. [l]Εἴ τις μὴ κατὰ θεὸν περιπατεῖ, οὐ δύναται λέγεσθαι ἐν θεῷ.

"Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη." Εἶδες [m]εὐθὺς ἀπὸ ἐγκωμίων τὸ C
προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς; "Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ [n]πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν." Τὸ [o]γὰρ εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ ὑπὲρ αὐτῶν, μαρτυροῦντός ἐστιν αὐτοῖς πολλὴν προκοπὴν, [p]ὅταν μὴ μόνον ἐπαινῶνται αὐτοὶ, ἀλλὰ καὶ θεὸς εὐχαριστῆται, ὡς αὐτὸς ἐργασάμενος τὸ πᾶν. Διδάσκει [q]δὲ αὐτοὺς καὶ μετριάζειν, μονονουχὶ λέγων, [r]ὅτι τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεώς ἐστι τὸ πᾶν. Τὸ μὲν οὖν εὐχαριστεῖν τῶν κατορθωμάτων [s]ἕνεκεν, τὸ δὲ μεμνῆσθαι [t]αὐτῶν ἐπὶ τῶν προσευχῶν, τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς αὐτούς. Εἶτα, [v]ὅπερ D
πολλαχοῦ ποιεῖ, [w]οὐ μόνον ἐπὶ τῶν προσευχῶν φησι μεμνῆσθαι, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν εὐχῶν. "Ἀδιαλείπτως, φησὶ, μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς [x]τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν." [y]Τὸ "ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες," ἤτοι μνημονεύοντες [z]ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, *ἢ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης μνημονεύοντες [a]τοῦ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, [b]ἢ ἁπλῶς, τὸ ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν. [c]Ἐκεῖνο μὲν γὰρ, ἵνα μὴ E
νομίσῃς ἁπλῶς τὸ, "ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν," εἰρῆσθαι, [d]ἐπήγαγεν, "ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν·" [e]τοῦτο δὲ, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐπῄνει τῶν ἀνθρώπων τὰ [f]γινόμενα,

[i] ᾖ] εἴη L. [k] γὰρ] οὖν L. Mox εἴη accessit ex omnibus. [l] Haec εἴ τις—ἐν θεῷ, quae aberant, leguntur in C.I.K. [m] εὐθέως C.K. Cat. [n] πάντων om. K.L. [o] γὰρ om. K. [p] ὅταν] + γὰρ K. Idem post ἐργασάμενος add. ἡγεῖται. [q] δὲ om. C.L. Veron. non Cat. Statim αὐτοῖς I. [r] ὅτι] + εἰ καὶ ὑμεῖς ἐργάζεσθε (ἐργάζεσθαί τι I.) φησὶν, ἀλλὰ C.I. Cat. [s] ἕνεκεν] + τίθησι K. Sav. cet. [t] αὐτοὺς C. [v] Haec ὅπερ πολλαχοῦ (πολλάκις Sav. cet.) ποιεῖ post εὐχῶν transp. K. Sav. cet. [w] οὐ μ. ἐπὶ τῶν προσευχῶν (εὐχῶν C.) φησι (φησι om. Veron.) μεμνῆσθαι] δεικνὺς ὅτι οὐ μ. ἐπὶ τῶν πρ. μέμνηται K. Sav. cet. [x] τῆς] καὶ τῆς K. [y] τὸ] τὸ γὰρ I. τί ἐστιν K. Sav. cet. [z] ἔμπροσθεν post πατρὸς transp. L. Post πατρὸς add. ἡμῶν I. * Incipit Codex B. [a] τοῦ] + ὄντος K. Sav. cet. τοῦ om. L. Veron. [b] ἢ ἁπλῶς—ὑμῶν] Sic Veron. ἁπλῶς C. ἢ om. L. ἢ ἁπλῶς—ὑμῶν om. I. οὐχ ἁπλῶς δὲ (δὲ om. B.) εἶπεν, ἀδ. μνημονεύοντες, ἀλλ', ὑμῶν B.K. Sav. cet. [c] ἐκεῖνο—εἰρῆσθαι] εἶτα πάλιν ἵνα (ἵνα πάλιν K.) μὴ νομίσῃς ἁπλῶς μηδὲ τὸ ὑμῶν εἰρῆσθαι B.K. Sav. cet. [d] ἐπήγαγεν] ἀλλ' ἐπήγαγεν Veron. [e] τοῦτο δὲ, ἐπειδὴ] τοῦτο δὲ (om. ἐπειδὴ) L. ἐπειδὴ γὰρ B.K. Sav. cet. [f] γενόμενα C.L. Statim οὐδὲ μισθὸν B.

οὐδεὶς μισθὸν ἀπεδίδου, [g]ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ, φησὶ, κάμνετε.
Τί ἐστι, "[h]τοῦ ἔργου τῆς πίστεως;" [i]Ὅτι οὐδὲν ὑμῶν παρέ-
κλινε τὴν ἔνστασιν· τοῦτο γὰρ ἔργον πίστεως. [k]Εἰ πιστεύεις,
πάντα πάσχε· εἰ δὲ μὴ πάσχεις, οὐ πιστεύεις. [l]Μὴ γὰρ οὐ
F τοιαῦτά ἐστι τὰ ἐπηγγελμένα, ὡς καὶ μυρίους θανάτους [m]πεί-
σεσθαι τὸν πιστεύοντα [n]ἂν ἑλέσθαι; Οὐρανῶν βασιλεία πρό-
κειται, καὶ ἀθανασία, καὶ ζωὴ αἰώνιος. Ὁ τοίνυν πιστεύων,
πάντα πείσεται. Ἄρα ἡ πίστις διὰ τῶν ἔργων δείκνυται.
Εἰκότως [o]ἄν τις εἶπεν, [p]οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων [q]αὐ-
427 τὴν ἐπεδείξασθε, διὰ τῆς ἐνστάσεως, διὰ τῆς προθυμίας. "[r]Καὶ
τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης." [s]Ποῖος κόπος τὸ φιλεῖν; Τὸ φιλεῖν
ἁπλῶς οὐδὲ εἷς κόπος· τὸ δὲ γνησίως φιλεῖν κόπος πολύς.
Ὅταν γὰρ, εἰπέ μοι, μυρία κινῆται τῆς ἀγάπης ἡμᾶς ἀφελκύσαι
[t]βουλόμενα, ἡμεῖς δὲ πρὸς πάντα ἀντιτείνωμεν, οὐχὶ κόπος
ἐστί; Τί γὰρ οὐκ ἔπαθον οὗτοι, ὥστε μὴ ἀποστῆναι τῆς
[v]ἀγάπης; οὐχὶ ἐπὶ τὸν ὑποδοχέα Παύλου ἦλθον οἱ πολεμοῦν-
τες τῷ κηρύγματι, [5]καὶ μὴ [w]εὑρόντες αὐτὸν, ἔσυρον τὸν Ἰά-
B σονα ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας; Μικρὸς [x]οὗτος κόπος, εἰπέ μοι,
μηδέπω τῶν σπερμάτων παγέντων, [y]τοσοῦτον χειμῶνα, τοσού-
τους φέρειν πειρασμούς; Καὶ ἱκανὰ αὐτὸν ἀπήτησαν. "[z]Καὶ
ἱκανὰ, φησὶ, δοὺς, ἐξέπεμψε τὸν Παῦλον." Μικρὸν τοῦτο,
εἰπέ μοι; [a]οὐχὶ ἑαυτὸν ἀντ' ἐκείνου [b]τῷ κινδύνῳ ὑπέθηκε;
[c]Τοῦτο κόπον [d]φησὶν ἀγάπης, ὅτι οὕτω προσεδέθησαν. Καὶ
ὅρα· [e]πρῶτον ἐκείνων λέγει τὰ κατορθώματα, καὶ τότε τὰ
C ἑαυτοῦ, ἵνα μὴ δόξῃ μεγαληγορεῖν, μηδὲ προλήψει φιλεῖν αὐ-
τούς. "Καὶ τῆς ὑπομονῆς," φησίν. Οὐ γὰρ πρὸς ἕνα χρόνον

[5] Act. xvii. 5, 9.

[g] ἔμπροσθεν—κάμνετε] καὶ τοῦτο προστίθησι, μονονουχὶ λέγων, θαρρεῖτε, ἔμπρ. τοῦ θ. κάμνετε B.K. Sav. cet. [h] τὸ ἔργον L. [i] ὅτι οὐδὲν] οὐδὲν, φησὶν B.K. [k] εἰ] ὥστε εἰ B.K. [l] μὴ γὰρ οὐ om. B.K. οὐχὶ pro οὐ L. [m] πεῖσαι C.I.L. [n] ἂν ἑλέσθαι] Sic C. Veron. ἑλέσθαι I. ἀνελέσθαι Sav. cet. [o] ἄν τις εἶπεν] Sic L. Veron. ὡς ἄν τις εἴποι I. ὡς ἄν τις εἶπεν C. οὖν οὕτως εἶπε, δηλῶν ὅτι B.K. Sav. cet. [p] οὐχ ἁπλῶς] + ἐπιστεύσατε μόνον C.I. Mox ἀλλὰ καὶ διὰ iidem. οὐχ ἁπλῶς—ἐπεδείξασθε] ναὶ, φησὶ L. [q] αὐτὴν] + ὑμεῖς B.K. Statim ἐπιδείξασθαι Veron. [r] καὶ] διὰ L. [s] ποῖος κόπος τὸ φιλεῖν; τὸ (+ μὲν L.) φιλεῖν (τὸ φιλεῖν om. Veron.) ἁπλῶς οὐδὲ εἷς κ. (+ ἐστιν I.)] Sic C.I.L. Veron. ποῖος γὰρ κ. τὸ φιλεῖν ἁπλῶς; οὐδεὶς (οὐδὲ εἷς B.) B.K. Sav. cet. [t] δυνάμενα B.K. [v] ἀγάπης] + τοῦ θεοῦ C.I. [w] εὑρίσκοντες L. Mox Ἰάσωνα id. [x] οὗτος om. L. [y] τοσοῦτοι χειμῶνες, τοσούτους ἔφερον π. I. τοσούτους φ. π. pro φ. τοσούτους π. B.K.L. τοσούτους π. φ. C. [z] καὶ ἱκ.] ἱκ. γὰρ B.K. φησὶ om. I.L. Veron. Statim ἐξέπεμπε C.L. [a] οὐχὶ] + καὶ Edd. καὶ deest in omnibus. [b] τῶν κινδύνων I. [c] τοῦτο] τοῦτον Veron. τοῦτον τὸν C.I. [d] φησιν ἀ.] ἀ. λέγει B.K. [e] πρῶτον—αὐτοὺς] ἵνα μὴ δόξῃ—αὐτοὺς, πρῶτον—κατορθώματα (om. καὶ τότε τὰ ἑαυτοῦ) L.

ὁ διωγμὸς [f]ἐκεῖνος, ἀλλὰ διαπαντός· οὐδὲ τῷ διδασκάλῳ μόνον
Παύλῳ ἐπολέμουν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μαθητευομένοις. Εἰ [g]γὰρ
πρὸς ἐκείνους οὕτω διέκειντο τοὺς [h]θαύματα ἐργαζομένους, τοὺς
αἰδεσίμους, τί [i]οἴει πρὸς τοὺς συνοικοῦντας [k]αὐτοῖς, καὶ συμπο-
λίτας, καὶ ἀθρόον ἀποστάντας; Ὅπερ οὖν αὐτοῖς καὶ μαρτυ-
ρεῖ, λέγων, [l]ὅτι [6] "Μιμηταὶ ἐγένεσθε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ
τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ." "Καὶ τῆς ἐλπίδος, φησὶ, τοῦ
(163) κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς D
[m]ἡμῶν." Ταῦτα γὰρ [n]πάντα ἀπὸ πίστεως γίνεται καὶ ἐλπί-
δος. Ὥστε οὐ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν μόνον ἐδήλου τὰ [o]γενόμενα,
ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ πληροφορίας ἐπίστευον τοῖς [p]ἀποκειμένοις
ἐπάθλοις. [q]Διὰ γὰρ τοῦτο συνεχώρει ὁ θεὸς εὐθέως [r]γενέσθαι
διωγμοὺς, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι ἁπλῶς καὶ κολακείᾳ τὸ κήρυγμα
[s]συνίστατο, καὶ ἵνα τὸ θερμὸν αὐτῶν δειχθῇ, [t]καὶ ὅτι οὐ [v]πει-
σμονὴ ἀνθρωπίνη, ἀλλὰ θεοῦ δύναμις ἦν ἡ τὰς τῶν πιστευόντων
ψυχὰς πείθουσα, ὥστε καὶ πρὸς θανάτους μυρίους [w]παρεσκευά- E
σθαι· ὅπερ οὐκ ἂν ἦν, εἰ μὴ εὐθέως κατὰ βάθους τὸ κήρυγμα
[x]ἐπεπήγει καὶ εἱστήκει ἀκλινές.

[7] "Εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι [y]ὑπὸ θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν
ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη [z]πρὸς ὑμᾶς ἐν λόγῳ
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ [a]ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν πλη-
ροφορίᾳ πολλῇ· καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι'
ὑμᾶς." Τί [b]εἰδότες; Ὅπως ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν. Ἐνταῦθα
καὶ τῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων ἅπτεται, ἀλλ' ἐπεσκιασμένως· F
βούλεται γὰρ πρότερον τοῖς ἐκείνων ἐγκωμίοις ἐπεξελθεῖν. [a]Ὃ
δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· [c]ᾔδειν μὲν ὅτι τῶν γενναίων ἦτε καὶ
μεγάλων ἀνδρῶν, ὅτι τῶν ἐκλεκτῶν· διὰ τοῦτο καὶ [d]ἡμεῖς πάντα 428
ὑπομένομεν δι' ὑμᾶς. Τὸ γὰρ, "οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν,"
τουτό ἐστι [e]δηλοῦντος, ὅτι μετὰ [f]πολλῆς προθυμίας καὶ πολ-
λῆς σφοδρότητος [g]ἕτοιμοι τὰς ψυχὰς [h]ἡμῶν ἐκδοῦναι δι' ὑμᾶς·

[6] 1 Thess. ii. 14. [7] v. 4, 5.

[f] ἐκεῖνος] + γέγονεν Edd. γέγονεν om. I. Cat. [g] γὰρ] δὲ B.K. [h] θαυμαστὰ L. [i] οἴῃ K. [k] αὐτοῖς καὶ] αὐτοὺς I. [l] ὅτι] + καὶ I. [m] ἡμῶν] + καλῶς οὕτως εἶπε B.K. Sav. cet. [n] ἅπαντα I. Statim γίνεται ὑπὸ (sic) π. inverso ord. L. [o] γινόμενα Cat. [p] προκειμένοις K. [q] διὰ—θεὸς] διά τοι τοῦτο καὶ ὁ θ. συνεχώρησεν B.K. [r] γίνεσθαι Cat. [s] συνίσταται L. [t] καὶ om. L. [v] πλησμονὴ B.I. [w] παρεσκευάσθαι] Sic B.C.K. Cat. Sav. παρασκευάσασθαι Veron. παρασκευάζεσθαι I.L. Mor. Ben. [x] πεπήγει B. Cat. [y] ὑπὸ τοῦ θ. B.K. Post θεοῦ interpungunt C. Cat. [z] πρὸς] εἰς C.I. Cat. [a] ἐν om. I. [b] εἰδότες] + φησὶν L. εἰδότες; ὅπως] ἐστιν ὃ λέγει, οἴδατε οἷοι B.K. Sav. cet. [c] ᾔδειν μὲν] Sic K.L. Cat. εἰδήωμεν (sic?) I. ᾔδειμεν Edd. [d] ἡμεῖς] ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ (+ ἡμεῖς C.) C.I. non Cat. [e] δηλοῦν L. [f] πολλῆς] πάσης B.K. [g] ἕτοιμοι] + ἐσμεν Sav. cet. invitis libris. ἐσμὲν a rec. m. superscript. in K. [h] ἡμῶν om. K. Cat.

καὶ τούτου δὲ οὐχ ἡμῖν χάρις, ἀλλ' ὑμῖν, ὅτι ἐκλεκτοὶ [i]ἦτε. Διὰ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ φησι· [8]"[k]Καὶ ταῦτα πάσχω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς." Ὑπὲρ γὰρ τῶν τοῦ θεοῦ ἀγαπητῶν τί οὐκ ἄν τις πάθοι; Καὶ εἰπὼν τὸ αὐτοῦ, μονονουχί [l]φησιν· εἰ γὰρ καὶ ἀγαπητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ, [m]φησὶ, πάντα εἰκότως ὑπομένομεν.
B Οὐ γὰρ δὴ [n]τὸ ἐπαινεῖν αὐτοὺς ἐρρώννυε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπομιμνήσκειν, ὅτι καὶ αὐτοὶ τῆς ἐκείνων προθυμίας ἀντίρροπον [o]ἀνδρείαν ἐπεδείξαντο, [p]φησί. [9]"Καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ, μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου." Βαβαὶ, πόσον τὸ ἐγκώμιον· οἱ μαθηταὶ ἐξαίφνης ἐγένοντο διδάσκαλοι· οὐκ ἤκουσαν μόνον [q]τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ πρὸς [r]αὐτὴν ἔφθασαν τὴν κορυφὴν τῷ Παύλῳ. Ἀλλ' οὐδὲν τοῦτό [s]ἐστιν· ὅρα γὰρ [t]πῶς
C αὐτοὺς ἀνάγει [v]λέγων· "Μιμηταὶ ἐγένεσθε τοῦ κυρίου." [w]Πῶς; "Δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ, μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου." Οὐχ [x]ἁπλῶς μετὰ θλίψεως, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς [y]θλίψεως. Καὶ ἔνεστι τοῦτο ἀπὸ τῶν Πράξεων τῶν ἀποστολικῶν μαθεῖν, πῶς ἐπήγειραν [z]τὸν διωγμὸν ἐπ' αὐτούς. Καὶ πάντας, φησὶ, τοὺς πολιτάρχας ἐτάραξαν, καὶ τὴν πόλιν ἀνεπτέρωσαν κατ' αὐτῶν. Καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι [a]ἐθλίβητε μὲν καὶ ἐπιστεύσατε, ἀλγοῦντες δὲ, ἀλλὰ καὶ [b]χαίροντες. Ὅπερ καὶ οἱ ἀπόστολοι ἐποίουν, [10]"[c]Χαίροντες ὅτι κατηξιώθησαν
D ὑπὲρ τοῦ [d]ὀνόματος ἀτιμασθῆναι." Τὸ γὰρ θαυμαστὸν, τοῦτό ἐστιν· εἰ καὶ [e]ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνο μικρὸν, τὸ φέρειν ὁπωσδήποτε θλίψεις· τοῦτο δὲ [f]ἤδη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερβαινόντων ἦν, καὶ ὥσπερ ἀπαθὲς σῶμα ἐχόντων. Πῶς δὲ μιμηταὶ τοῦ κυρίου ἐγένοντο; Ὅτι καὶ αὐτὸς πολλὰ παθήματα [g]ὑπέμεινεν· ἀλλ' ἔχαιρεν· ἑκὼν γὰρ ἐπὶ τοῦτο ἤρχετο. Δι' ἡμᾶς ἑαυτὸν

[8] 2 Tim. ii. 10. [9] v. 6. [10] Act. v. 41.

[i] ἦτε] + φησὶ B.K. Mox φησι om. iidem. [k] καὶ] ὅτι L. [l] φησιν] τοῦτο λέγει B.K. Statim γὰρ om. iidem. [m] φησὶ] ἄρα B. ἆρα K. φησὶ om. Sav. cet. Mox εἰκότως om. L. [n] τῷ bis C.L. [o] ἀνδρείαν] + ἂν I. [p] φησὶ] Sic C.I. καὶ φησὶ L. φησὶ γοῦν Edd. φησὶ om. B.K. [q] τὸν λόγον] Sic L. Veron. τῶν λόγων B.C.I.K. Cat. Sav. cet. [r] αὐτὴν—Παύλῳ] Sic B.I.K.L. Cat. τὴν αὐτὴν ἔφθ. κ. τῷ Π. C. τὴν αὐτὴν κ. τῷ Π. ἔφθασαν Edd. [s] ἐστιν] πρὸς τὸ ἑξῆς B.K. Sav. cet. [t] ποῦ B.K. Sav. cet. [v] λέγων] εἶπεν B.K. [w] πῶς] καὶ δεικνὺς πῶς, ἐπάγει B.K. [x] ἁπλῶς] + φησὶ B.K. [y] θλίψεως accessit ex C.I.L. ἀλλὰ—θλίψεως om. B.K. [z] τὸν om. I. Cat. [a] ἐθλίβεσθε C. [b] χαίροντες] + σφόδρα B.K. Sav. cet. [c] χαίροντες] + φησὶν I. Sav. cet. ὑπέστρεφον γὰρ, φησὶ, χαίροντες B.K. [d] ὀνόματος] + τοῦ Χριστοῦ Sav. cet. τοῦ Χριστοῦ deest tantum in Cat. Veron. [e] ὅτι om. L. Sav. cet. εἰ καὶ—μικρὸν] οὐ μικρὸν μὲν γὰρ οὐδὲ ἐκεῖνο B.K. Mox θλῖψιν iidem. [f] ᾔδει L. Statim τῶν τὴν B.I.K. Sav. cet. [g] ὑπέμεινεν] + καὶ οὐκ ἤλγει B.K. Sav. cet.

ἐκένωσεν, ἔμελλεν ἐμπτύεσθαι καὶ ῥαπίζεσθαι καὶ σταυροῦσθαι·
καὶ οὕτως ἔχαιρε ταῦτα πάσχων, ὡς τῷ πατρὶ λέγειν, [11] "Δό-
ξασόν με." "Μετὰ χαρᾶς, φησὶ, πνεύματος ἁγίου." Ἵνα μή E
τις [h]εἴπῃ, πῶς θλίψεως λέγεις; πῶς χαρᾶς; πῶς ἀμφότερα
ἔνι συνελθεῖν; [i]ἐπήγαγε· "μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου." Ἡ
θλῖψις ἐν τοῖς σωματικοῖς, καὶ [k]ἡ χαρὰ ἐν τοῖς πνευματικοῖς.
Πῶς; [l]Τὰ μὲν γινόμενα, λυπηρά· τὰ δὲ ἐξ [m]αὐτῶν, οὐκέτι· οὐ
γὰρ ἀφίησι τὸ πνεῦμα. Ὥστε ἔνεστι καὶ πάσχοντα [n]μὴ χαί-
ρειν, ὅταν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων τις πάσχῃ· καὶ μαστιζόμενον F
ἥδεσθαι, ὅταν διὰ τὸν Χριστόν [o]τις πάσχῃ. Τοιαύτη γὰρ ἡ
τοῦ πνεύματος χαρά· ἀντὶ τῶν δοκούντων [p]εἶναι ἀνιαρῶν, [q]ἐξ-
άγει τὴν ἡδονήν. Ἔθλιψαν ὑμᾶς, [r]φησὶν, ἐδίωξαν, ἀλλ' οὐκ
ἀφῆκεν ὑμᾶς τὸ πνεῦμα [s]οὐδὲ ἐν ἐκείνοις· [t]ὥσπερ ἐν πυρὶ ἐδρο- 429
σίζοντο [v]οἱ παῖδες οἱ τρεῖς, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐν ταῖς θλίψεσιν.
(164) [w]Ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖ οὐ τῆς τοῦ πυρὸς φύσεως τὸ δροσίζειν,
ἀλλὰ [x]τοῦ πνεύματος τοῦ διασυρίζοντος· οὕτω καὶ ἐνταῦθα· οὐ
[y]γὰρ τῆς φύσεως τῆς θλίψεως [z]τὸ τὴν χαρὰν τίκτειν, ἀλλὰ
[a]τοῦ διὰ τὸν Χριστὸν πάσχειν, καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ [b]δροσί-
ζοντος, καὶ διὰ τῆς καμίνου τῶν πειρασμῶν ἐν ἀνέσει ποιοῦν-
τος. "Μετὰ χαρᾶς," φησὶν, οὐχ ἁπλῶς, [c]ἀλλὰ πολλῆς·
τοῦτο γάρ ἐστι πνεύματος ἁγίου. [12] "Ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς
τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ [d]καὶ Ἀχαΐᾳ." B
Καὶ μὴν ἐν ὑστέρῳ ἦλθε πρὸς αὐτούς· ἀλλ' οὕτως ἐλάμψατε,
φησὶν, ὡς τῶν προλαβόντων γενέσθαι [e]διδάσκαλοι. Καὶ τοῦ-
το ἀποστολικόν. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὥστε [f]τύπους γενέσθαι πρὸς
τὸ πιστεῦσαι, ἀλλὰ τοῖς ἤδη [g]πιστεύουσι τύπος ἐγένεσθε· [h]πῶς
δεῖ πιστεύειν εἰς θεὸν [i]ὑμεῖς ἐδιδάξατε, οἱ ἀπὸ προοιμίων εἰς
τοὺς ἀγῶνας ἐμβάντες. "Καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ," φησί· τουτέστι,
[k]τῇ Ἑλλάδι. Ὁρᾷς ὅσον ἐστὶ προθυμία; [l]ὅτι χρόνου οὐ

11 Joan. xvii. 5. 12 v. 7.

[h] λέγῃ L. [i] ἐπ.] τοῦτο ἐπ. B.K. [k] ἡ χαρὰ] χάρις C. ἡ χάρις L. [l] τὰ μὲν] ὅτι τὰ μὲν C.I. Cat. τὰ μὲν γὰρ B. Statim γενόμενα C. Cat. [m] αὐτῶν] + τικτόμενα B.C.K.L. Cat. Sav. cet. [n] μὴ om. B.I.L. [o] τις] + τοῦτο ὑπομένῃ τε καὶ B.K. [p] εἶναι om. I. [q] ἐξάγει] Sic L. Veron. εἰσάγει C.I. ἐκφύει B.K. Sav. cet. [r] φησὶν] φησὶ καὶ B.K. Sav. cet. [s] οὐδὲ om. B.K. inclusum a Sav. Mor. [t] ὥσπερ] ἀλλ' ὥσπερ B.K. Sav. cet. [v] οἱ om. C. οἱ τρεῖς παῖδες L. [w] ἀλλ' ὥσπερ] ὥσπερ δὲ B.K. Sav. cet. [x] τοῦ διασ. πνεύματος L. [y] γὰρ om. B.K. Sav. cet. τῆς φύσεως om. I. Post φύσεως add. εἶ (sic) L. [z] τὸ] ἐστι I. [a] τοῦ διὰ—ποιοῦντος.] τοῦ ἁγίου πν. τοῦ διὰ τῆς κ. τ. π. ἐν ἀ. ποιοῦντος, καὶ διὰ τὸν Χριστὸν πάσχειν αἱρεῖσθαι. B.K. [b] διασυρίζοντος C.I. [c] ἀλλὰ] + μετὰ I. [d] καὶ] + ἐν τῇ I. [e] διδασκάλους B.K. Ben. διδάσκαλοι γενέσθαι inverso ord. I. γενέσθαι om. Cat. [f] τύπος B. [g] πιστεύσασι I. [h] πῶς] τουτέστι πῶς B.C.K. Sav. cet. [i] ἡμᾶς I. [k] τῇ] ἐν τῇ C. [l] ὅτι χρόνου om. B.K.

δεῖται, οὐδὲ μελλήσεως, οὐδὲ ἀναβολῆς· ἀλλ' ἀρκεῖ παραστῆσαι
C μόνον ἑαυτὸν, καὶ πάντα ἤνυσται. [m] Οὕτω γοῦν ὕστερον προσελθόντες τῷ κηρύγματι, τῶν πρώτων ἐγένοντο διδάσκαλοι.

[n] Μηδεὶς [o] οὖν ἀπογινωσκέτω, κἂν πολὺν ἀναλώσας χρόνον μηδὲν ἐργασάμενος ᾖ· [p] ἔνεστιν αὐτῷ καὶ διὰ μικροῦ τοσοῦτον ἐργάσασθαι, ὅσον οὐδὲ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ. Εἰ γὰρ [q] ὁ μηδέπω πιστεύσας τοσοῦτον ἔλαμψεν ἐν ἀρχῇ, πολλῷ μᾶλλον οἱ ἤδη πιστεύσαντες. [r] Μηδεὶς πάλιν τοῦτο ἐννοῶν ῥᾳθυμείτω, μαθὼν ὅτι ἐξὸν ἐν βραχεῖ χρόνῳ τὸ πᾶν ἀνακτήσασθαι· τὸ γὰρ
D μέλλον ἄδηλον, [s] καὶ κλέπτης ἐστὶν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου, ἀθρόον [t] ἡμῖν καθεύδουσιν ἐπιτιθεμένη. Ἀλλ' ἐὰν μὴ καθεύδωμεν, οὐχ ὡς κλέπτης ἡμῖν ἐπιθήσεται, οὐδὲ ἀπαρασκευάστους ἀπάξει. Ἐὰν [v] γὰρ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν, οὐκέτι ἡμῖν ὡς κλέπτης ἐπιθήσεται, ἀλλ' ὡς ἄγγελος βασιλικὸς καλῶν ἡμᾶς ἐπὶ τὰ ἡτοιμασμένα [w] ἡμῖν ἀγαθά· ἂν δὲ καθεύδωμεν, ὡς κλέπτης ἐφίσταται. Μηδεὶς τοίνυν καθευδέτω, μηδεὶς ἀργὸς ἔστω πρὸς ἀρετήν· τοῦτο γάρ ἐστιν ὕπνος. Οὐκ ἴστε, ὅταν καθεύδωμεν,
E πῶς οὐκ ἔστιν ἐν [x] ἀσφαλεῖ τὰ ἡμέτερα, πῶς [y] εὐεπιβούλευτα; ὅταν δὲ γρηγορῶμεν, οὐ δεῖ τοσαύτης [z] ἡμῖν φυλακῆς. [a] Ὅταν καθεύδωμεν, καὶ μετὰ πολλῆς φυλακῆς ἀπολλύμεθα πολλάκις· καὶ θύραι καὶ μοχλοὶ καὶ φύλακες [b] καὶ προφύλακες, καὶ ἐπεισῆλθεν ὁ κλέπτης. Τί δὴ ταῦτα [c] λέγω; Ὅτι ἂν γρηγορῶμεν, οὐ δεησόμεθα τῆς ἑτέρων βοηθείας· [d] ἂν δὲ καθεύδωμεν, οὐδὲν [e] ἡμᾶς ἡ ἑτέρων ὀνήσει βοήθεια, ἀλλὰ καὶ μετ' ἐκείνης [f] ἀπολλύμεθα. Καλὸν εὐχῆς ἀπολαύειν τῆς τῶν ἁγίων, ἀλλ' ὅταν καὶ
F αὐτοὶ [g] ἐνεργοὶ ὦμεν. Καὶ τί μοι δεῖ, φησὶν, εὐχῆς τῆς παρ'

[m] οὕτω γοῦν] οὗτοι γοῦν L. οὕτω γοῦν οἱ C. οὕτω γοῦν καὶ B. et ante corr. K. οὕτω γοῦν καὶ οὗτοι Sav. cet. Sic, sed οὗτοι superscript. alia manu K. Statim ὕστεροι I. [n] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι οὐ δεῖ ἀπογινώσκειν, καὶ καταφρονεῖν τῶν εὐχῶν τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ταύτας ἐπιζητεῖν· πλὴν τότε ἡμᾶς ὠφελοῦσιν, ὅταν καὶ ἡμεῖς τῆς ἀρετῆς ἀντεχώμεθα. Veron. [o] οὖν] τοίνυν I. [p] ἔνεστι] + γὰρ L. [q] οἱ μ. πιστεύσαντες I. Mox ἔλαμψαν et πόσῳ μ. id. [r] μηδεὶς—μαθὼν] μηδὲ πάλιν (+ τις K.) τοῦτο μαθὼν ῥᾳθυμείτω B.K. [s] καὶ] + ὡς C. Mox τοῦ om. B.K. [t] ἡμῖν] τοῖς B.K. [v] γὰρ] φησὶν οὖν B.K. Mox ἡμῖν om. iidem. [w] ἡμῖν om. I. Statim ἐὰν δὲ κ. L. [x] ἀσφαλείᾳ I. [y] ἐπιβουλεύονται K. [z] ἡμῖν om. B. φυλακῆς ἡμῖν inverso ord. L. [a] ὅταν] + δὲ L. ὅταν—ὁ κλέπτης.] πόσα τισὶν ἐπενοήθη πρὸς φυλακήν· οἷον θύραι, μοχλοὶ, φ. καὶ προφ. ἀλλ' ὅμως καὶ μετὰ τῆς τοσαύτης φυλακῆς, πολλάκις αὐτοῖς καθευδήσασιν ἐπεισῆλθεν ὁ κλ. B.K. [b] καὶ προφ. om. I. Statim καὶ ὅμως ἐπ. Sav. cet. invitis libris. [c] λέγομεν I. [d] ἐὰν L. [e] ἡμᾶς] + πολὺ C. Veron. Mox ὀνήσει om. Veron. [f] ἀπολλύμεθα] ἀπολούμεθα L. πάντως ἀπολλύμεθα K. πάντως ἀπολούμεθα B. [g] ἐνεργοὶ ὦμεν] ἐνεργῶμεν C.

[h]ἑτέρου, ὅταν ἐνεργὸς ὦ; Καὶ [i]μὴν μὴ καταστήσῃς σαυτὸν ἐν
χρείᾳ· οὐδὲ [k]γὰρ ἐγὼ βούλομαι· ἀλλ' ἀεὶ ἐν χρείᾳ ἐσμὲν, ἐὰν
εὖ φρονῶμεν. Παῦλος οὐκ εἶπε, τί μοι δεῖ εὐχῆς; καίτοιγε
τῶν εὐχομένων οὐκ ὄντων ἀξίων αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἴσων·
καὶ σὺ λέγεις, τί μοι δεῖ εὐχῆς; Πέτρος οὐκ εἶπε, τί μοι δεῖ
εὐχῆς; [13]"Εὐχὴ γὰρ ἦν, φησὶν, ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλη-
σίας πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ·" καὶ σὺ λέγεις, τί μοι δεῖ
εὐχῆς; Διὰ τοῦτό σοι δεῖ, ἐπειδὴ νομίζεις [l]μηδὲν δεῖσθαι. Κἂν
ὡς Παῦλος γένῃ, χρείαν ἔχεις εὐχῆς. Μὴ ὕψου σαυτὸν, ἵνα μὴ
ταπεινωθῇς. Ἀλλ' [m]ὅπερ ἔφην, ἂν μὲν ἐνεργοὶ ὦμεν καὶ B
[n]αὐτοὶ, ἀνύουσι καὶ αἱ ὑπὲρ [o]ἡμῶν εὐχαί. [p]Ἄκουε Παύλου
λέγοντος· [14]"Οἶδα γὰρ, φησὶν, ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς
σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος
Ἰησοῦ Χριστοῦ·" καὶ πάλιν, "Ἵνα [q]ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ
εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ [r]ἡμῶν." Καὶ
σὺ λέγεις, τί μοι δεῖ εὐχῆς; Ἂν δὲ ἀργῶμεν, οὐδεὶς [s]ἡμᾶς
ὀνῆσαι δυνήσεται. Τί ὠφέλησεν [t]Ἱερεμίας τοὺς Ἰουδαίους;
οὐχὶ τρίτον προσῆλθε τῷ θεῷ, καὶ [v]τὸ τρίτον ἤκουσε, [15]"Μὴ C
προσεύχου, [w]μηδὲ ἀξίου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι οὐκ εἰσα-
κούσομαί σου;" Τί ὠφέλησε τὸν Σαοὺλ ὁ Σαμουήλ; [x]οὐχὶ
μέχρις ἐσχάτης ἡμέρας [y]ἐπένθει περὶ αὐτοῦ, [z]οὐχ ἁπλῶς ηὔχετο
μόνον; Τί ὠφέλησε τοὺς Ἰσραηλίτας; οὐχὶ ἔλεγεν, [16]"Ἐμοὶ
δὲ μὴ γένοιτο [a]ἁμαρτεῖν διαλιπόντα εὐχόμενον ὑπὲρ ὑμῶν;"
οὐχὶ πάντες ἀπώλοντο; Οὐδὲν οὖν ὠφελοῦσι, [b]φησὶν, αἱ εὐχαί;
(165) Ὠφελοῦσι καὶ μεγάλα, ἀλλ' ὅταν καὶ ἡμεῖς πράττωμέν τι.
Συμπράττουσι [c]μὲν γὰρ αἱ εὐχαὶ καὶ βοηθοῦσι· συμπράττει δέ D
τις [d]τῷ πράττοντι, καὶ [e]βοηθεῖ τῷ [f]καὶ αὐτῷ ἐργαζομένῳ· ἂν
δὲ ἀργὸς μένῃς, οὐδὲν μέγα ὠφεληθήσῃ. Ἐπεὶ εἰ ἴσχυον

13 Acts xii. 5. 14 Philipp. i. 19. 2 Cor. i. 11. 15 Jer. vii. 16. 16 1 Reg. xii. 23.

[h] ἑτέρου pro ἑτέρων B.C.K.L. [i] μὴν assumtum ex L. Statim μὴ κατα-στήσω ἐμαυτὸν (+ αὐτῷ B.K.) ἐν χ. B.K. Sav. cet. [k] γὰρ accessit ex C.I.L. Mox ἀλλ' ὅμως ἀεὶ L. [l] μηδὲν] μηδενὸς I. οὐδὲν L. μὴ Flores p. 49. (Tom. xii. p. 452 A.) [m] ὅπερ] + οὖν L. Mox ἂν μὲν οὖν ἐν. id. [n] αὐ-τοὶ ἀν. καὶ] αὐταὶ ἀνύουσιν B.K. [o] ἡμῶν B.C.K.L. ὑμῶν Edd. [p] ἄκουε] + γὰρ I. + δὲ καὶ L. [q] ἐν πολλῷ προσώπῳ C.L. [r] ὑμῶν C. Statim καὶ σὺ—εὐχῆς om. B.C.K. inclusum a Sav. Mor. [s] ἡμᾶς] + εὐχόμενος B.K. Sav. cet. Mox δύναται I. [t] Haec Ἱ. τοὺς Ἰ. οὐχὶ om. I. Statim τὸ τρί-τον C. [v] τὸ om. K. Flor. Sav. cet. [w] μηδὲ] καὶ μὴ C.L. Flor. Mox περὶ pro ὑπὲρ B.C.L. Flor. [x] οὐχὶ] ὅτι I. [y] ἐπένθει—μόνον] οὐχ ἁπλῶς ηὐχ. μ. ἀλλὰ καὶ ἐπένθει περὶ αὐτοῦ L. [z] οὐχ] οὐ γὰρ B.K. [a] διαμαρ-τεῖν I. [b] φησὶν om. I.K. [c] μὲν γὰρ] καὶ L. Statim αἱ om. B. Veron. [d] Haec τῷ πράττοντι (πράσσοντι L.) accesserunt ex omnibus. [e] βοηθεῖ] + τις L. [f] καὶ αὐτῷ om. L. καὶ αὐτῷ ἐργ.] τὰ αὐτὰ ἐργ. καὶ αὐτῷ B.

[g]*εὐχαὶ ἀργοῦντας ἡμᾶς εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν βασιλείαν, διὰ τί μὴ*
πάντες Ἕλληνες *γίνονται* Χριστιανοί; *οὐχὶ ὑπὲρ παντὸς τοῦ*
κόσμου εὐχόμεθα; οὐχὶ καὶ Παῦλος *τοῦτο ἐποίει; οὐχὶ* [h]*πάν-*
τας ἀξιοῦμεν ἐπιστραφῆναι; [i]*Διὰ τί οἱ πονηροὶ μὴ γίνονται*
E *χρηστοὶ,* [k]*ἐὰν μὴ παρ' ἑαυτῶν τι εἰσενέγκωσι;* Μεγάλα *τοίνυν*
ὠφελοῦσιν [l]*αἱ εὐχαὶ, ὅταν καὶ ἡμεῖς τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσφέρω-*
μεν. Βούλει *μαθεῖν ὅσα ὠφέλησαν εὐχαί;* Ἐννόει *μοι τὸν*
Κορνήλιον, *τὴν* [m]Ταβιθάν. Ἄκουε *δὲ καὶ τοῦ* Ἰακὼβ *λέγον-*
τος πρὸς τὸν Λάβαν· [17] "Εἰ *μὴ ὁ φόβος τοῦ πατρός μου ἦν*
μοι, νῦν ἄν με κενὸν ἐξαπέστειλας." Ἄκουε *δὲ καὶ τοῦ θεοῦ*
[n]*πάλιν λέγοντος·* "Ὑπερασπιῶ *τῆς πόλεως ταύτης δι' ἐμὲ, καὶ*
διὰ Δαυῒδ *τὸν παῖδά μου."* Ἀλλὰ *πότε;* Ἐπὶ [o]Ἐζεκίου *τοῦ*
F *δικαίου ὄντος.* Ἐπεὶ *εἴγε ἴσχυον εὐχαὶ καὶ ἐπὶ τῶν σφόδρα*
πονηρῶν, διὰ τί μὴ καὶ ὅτε ὁ Ναβουχοδονόσορ *ἦλθεν, εἶπε*
τοῦτο ὁ θεὸς, ἀλλ' ἐξέδωκε τὴν πόλιν; Ἐπειδὴ *μεῖζον* [p]*ἴσχυ-*
σεν ἡ πονηρία. Πάλιν *αὐτὸς οὗτος* [q]*ὁ* Σαμουὴλ *ηὔξατο ὑπὲρ*
τῶν Ἰσραηλιτῶν, *καὶ ἤνυσεν· ἀλλὰ πότε;* Ὅτε [r]*καὶ αὐτοὶ εὐ-*
ηρέστουν, [s]*τότε ἐτροπώσαντο τοὺς ἐχθρούς.* Καὶ *τίς χρεία,*
431 *φησὶ, τῆς παρ'* [t]*ἑτέρου εὐχῆς,* [v]*ὅταν ἐγὼ εὐαρεστῶ;* Μηδέποτε
τοῦτο εἴπῃς, ἄνθρωπε. [w]Χρεία, *καὶ πολλῆς χρεία εὐχῆς.*
Ἄκουε *γὰρ τοῦ θεοῦ λέγοντος περὶ τῶν φίλων* [x]*τοῦ* Ἰώβ·
[18] "Καὶ *προσεύξεται, φησὶ, περὶ ὑμῶν, καὶ ἀφεθήσεται* [y]*ὑμῖν*
ἡ ἁμαρτία·" ἐπειδὴ ἥμαρτον μὲν, οὐχ ἁμαρτίαν δὲ μεγάλην.
Ἀλλ' *αὐτὸς οὗτος ὁ δίκαιος ὁ σώσας τοὺς φίλους αὐτοῦ* [z]*τότε*
ἀπὸ εὐχῆς, ἐν τῷ καιρῷ τῷ Ἰουδαϊκῷ [a]*οὐκ ἠδυνήθη σῶσαι τοὺς*
Ἰουδαίους *ἀπολλυμένους.* Καὶ *ἵνα μάθῃς, ἄκουε τοῦ θεοῦ λέ-*
B *γοντος διὰ τοῦ προφήτου·* [19] "[b]Ἂν *στῇ* Νῶε, *καὶ* Ἰὼβ, *καὶ*
Δανιὴλ, *οὐκ ἐξελοῦνται τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας·"*
ἐπειδὴ ὑπερίσχυσεν ἡ κακία· καὶ πάλιν, "Ἐὰν *στῇ* Μωϋσῆς,
καὶ Σαμουήλ." Καὶ *ὅρα πῶς πρὸς τοὺς δύο προφήτας τοῦτο*
λέγεται, ἐπειδὴ ἀμφότεροι ἠξίωσαν [c]*ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐπέ-*

[17] Gen. xxxi. 42. 4 Reg. xix. 34. [18] Job. xlii. 8. [19] Ezech. xiv. 16. Jer. xv. 1.

[g] *αἱ εὐχαὶ* Edd. *αἱ* om. B.C.I. et ante corr. K. Mox *εἰσάγειν* C.L. Post *βασιλείαν* add. *τῶν οὐρανῶν* C. [h] *πάντες* B. [i] *διὰ*] *εἰπὲ γὰρ, διὰ* B.K. Sav. cet. [k] *ἐὰν μὴ παρ' ἑαυτῶν τι* (*τι* om. C.) *εἰσενέγκωσι*] *ἆρα οὐχὶ δῆλον, ὅτι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι* (*βούλεσθε* B.) *τὰ παρ' ἑαυτῶν* (*παρ' ἑαυτῶν τι* Sav. cet.) *εἰσενεγκεῖν* B.K. Sav. cet. [l] *αἱ* om. C. Post *εὐχαὶ* add. *τότε* B.K. [m] *Ταβηθὰν* B.C.K. Veron. [n] *πάλιν* om. I. [o] *Ἰεζεκίου* Veron. Sav. Mor. invitis libris. Statim *τοῦ* accessit ex omnibus. [p] *ἴσχυεν* I. [q] *ὁ* om. L. Veron. [r] *καὶ* om. L. [s] *τότε*] + *γὰρ* B.K.L. Statim *ἐτροπώσαντο* B.C.I.K. *ἐτροπώσατο* Flor. Edd. [t] *ἑτέρων* B.C.K. Flor. [v] *ὅταν*] *ἐὰν* L. [w] *χρεία καὶ πολλῆς*] *καὶ πολλὴ* I. [x] *τοῦ* om. I. [y] *ὑμῶν* I. [z] *τότε* om. L. [a] *οὐκ*] + *ἂν* I. [b] *ἐὰν* L. [c] *ὑπὲρ αὐτῶν*] *αὐτὸν* C.

τυχον. Καὶ γὰρ ὁ Ἰεζεκιὴλ [d]φησιν, [20] "Οἴμοι, κύριε, [e]ἐξα-
λείφεις σὺ τὸ κατάλοιπον τοῦ Ἰσραήλ;" [f]εἶτα δεικνὺς ὅτι δι-
καίως τοῦτο ποιεῖ, δείκνυσιν αὐτῷ [g]τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν· καὶ
δεικνὺς ὅτι οὐκ αὐτοῦ καταφρονῶν οὐ δέχεται τὴν ὑπὲρ αὐτῶν C
ἱκεσίαν, ἱκανὰ μὲν οὖν, [h]φησὶ, καὶ ταῦτά σε πεῖσαι ὅτι οὐ κα-
ταφρονῶν σου, ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν τὰς πολλὰς οὐ
δέχομαι τὴν ἱκετηρίαν· ἀλλ' ὅμως ἐπάγει [i]καὶ λέγει, "Ἐὰν στῇ
Νῶε, καὶ Ἰὼβ, καὶ Δανιήλ." Καὶ εἰκότως [k]ἐκείνῳ μᾶλλον ταῦτα
λέγει, ἐπειδὴ ὁ πολλὰ παθὼν αὐτός ἐστιν. Εἶπές μοι, φησὶν,
ἐπὶ βολβίτων φαγεῖν, καὶ ἔφαγον· εἶπές μοι, καὶ ἐξυράμην· εἶπές
μοι, καὶ ἐπὶ [l]τοῦ ἑνὸς πλευροῦ ἐκοιμήθην· εἶπές μοι δι' ὀπῆς
ἐξελθεῖν βασταζόμενον, καὶ ἐξῆλθον· ἔλαβές μου τὴν γυναῖκα, D
καὶ εἶπές μοι μὴ πενθῆσαι, καὶ οὐκ ἐπένθησα, ἀλλ' ἤνεγκα γεν-
ναίως· μυρία ἕτερα εἰργασάμην δι' αὐτούς· [m]ἐγώ σε ἀξιῶ ὑπὲρ
αὐτῶν, καὶ οὐ πείθῃ; [n]οὐκ ἐπειδὴ [o]καταφρονῶ σου, φησὶ, τοῦ-
το ποιῶ, ἀλλὰ κἂν Νῶε, κἂν Ἰὼβ, κἂν Δανιὴλ [p]ᾖ, καὶ ὑπὲρ
υἱῶν [q]ἀξιῶσι καὶ θυγατέρων, οὐ πείθομαι. Καὶ τῷ [r]Ἱερεμίᾳ
πάλιν ἐλάττονα μὲν πάσχοντι ἀπὸ τῶν τοῦ θεοῦ προσταγμά-
των, πλείονα δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῶν πονηρίας, [s]τί φησιν; [21] "Ἦ
οὐχ ὁρᾷς τί [t]οὗτοι ποιοῦσι;" [v]Ναὶ, φησὶ, ποιοῦσιν· ἀλλὰ δι'
ἐμὲ ποίησον. [w]Διὰ τοῦτό φησι πρὸς αὐτόν· "Ἐὰν στῇ E
Μωϋσῆς, καὶ Σαμουήλ·" [x]ὁ πρῶτος νομοθέτης, ὁ πολλάκις
αὐτοὺς ἐξελόμενος κινδύνων, ὁ εἰπὼν, [22] "Εἰ μὲν [y]ἀφῇς αὐτοῖς
τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μὴ, κἀμὲ ἐξάλειψον." Εἰ τοίνυν
[z]οὗτος ἦν νῦν, καὶ ταῦτα ἔλεγεν, οὐκ ἂν ἐπέτυχε· καὶ [a]εἰ Σα-
μουὴλ πάλιν, ὁ καὶ αὐτὸς ἐξελόμενος αὐτοὺς, [b]ὁ ἐκ πρώτης
ἡλικίας θαυμασθείς. Πρὸς μὲν γὰρ ἐκεῖνον εἶπον, ὅτι ὡσανεὶ
φίλος πρὸς φίλον, οὕτω [c]διειλέχθην, καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων· F

20 Ezech. ix. 8. 21 Jer. vii. 17. 22 Exod. xxxii. 32.

[d] φησιν] ἐπειδὴ ἔλεγεν B.K. Sav. cet. Post κύριε add. ὅτι L. [e] ἐξαλείφεις σὺ] ἐξηλείφθη σου I. [f] εἶτα δεικνὺς—ἱκεσίαν] ὁ θεὸς δηλῶν ὅτι δικαίως τ. π. καὶ οὐκ αὐτοῦ καταφρονῶν οὐ δ. τ. ὑ. αὐ. ἱκεσίαν, δείκνυσιν αὐτῷ τ. ἁ. αὐτῶν, μονονουχὶ λέγων B.K. Sav. cet. [g] τὰ] καὶ τὰ L. [h] φησὶ om. B.K. Veron. Sav. cet. Mox σε om. Veron. Haec ἱκανὰ—καταφρονῶν σου et οὐ δέχομαι τὴν ἱκετηρίαν, ἀλλ' ὅμως desunt in L. [i] καὶ λέγει] λέγων L. καὶ τοῦτο B.K. Sav. cet. [k] ἐκείνῳ om. I. [l] τοῦ om. I. [m] ἐγώ σε ἀξιῶ] καὶ νῦν ἀξιῶ σε L. καὶ ἐγώ σε ἀξιῶ B.K. Sav. cet. [n] οὐκ ἐπειδὴ—κἂν] δεικνὺς τοίνυν ὁ θεὸς ὅτι οὐχὶ (οὐ Sav. cet.) καταφρονῶν αὐτοῦ τοῦτο π. λέγει, κἂν B.K. Sav. cet. [o] καταφρονῶ] Sic Veron. καταφρονῶν C.I.L. Mox φησὶ om. C.I. [p] ᾖ καὶ] κἂν I. [q] ἀξιῶσι] ἀξιοῦσι C.I.L. ἀξιώσωσι B.K. Sav. cet. ἀξιώσουσι Veron. [r] Ἱερεμίᾳ] + δὲ C. Mox πάσχοντα I. [s] τί] ἄκουε τί B.K. [t] οὗτοι om. I. [v] ναὶ, φησὶ] ὁ δὲ, ναὶ B.K. [w] διὰ τ. φ. πρὸς αὐτὸν] ἐπεὶ οὖν καὶ αὐτὸς οὕτως ἠξίου, ἀκούει B.K. [x] ὁ] Μωϋσῆς ὁ B.K. Sav. cet. Post πρῶτος add. φησὶ B.K. [y] ἀφεὶς K. [z] αὐτὸς I. [a] εἰ om. I. Post Σαμουὴλ add. δὲ I. add. καὶ αὐτὸς L. [b] ὁ] + καὶ K. [c] διελέχθην K. Statim οὐ om. L.

πρὸς δὲ τοῦτον εἶπον, ὅτι [d]ἐν πρώτῃ ἡλικίᾳ ὤφθην αὐτῷ, καὶ διὰ [e]τοῦτον δυσωπηθεὶς ἀποκλεισθεῖσαν τὴν προφητείαν ἀνέῳξα. [23]"Καὶ γὰρ ἦν, φησὶ, ῥῆμα τίμιον, καὶ οὐκ ἦν ὅρασις διαστέλλουσα." Ἐὰν οὗτοι τοίνυν στῶσιν, οὐδὲν ὀνήσουσι.
Καὶ περὶ τοῦ Νῶε [f]φησι, [24]"Δίκαιος, τέλειος ἐν τῇ γενεᾷ (166)
[g]αὐτοῦ·" καὶ περὶ τοῦ Ἰὼβ, "Ἄμεμπτος, δίκαιος, ἀληθινὸς,
432 θεοσεβής·" [h]καὶ περὶ τοῦ Δανιὴλ, ὃν καὶ θεὸν ἐνόμισαν· "καὶ οὐκ ἐξελοῦνται, φησὶν, υἱοὺς αὐτῶν καὶ θυγατέρας." Ταῦτα τοίνυν εἰδότες, μήτε καταφρονῶμεν τῶν εὐχῶν τῶν ἁγίων, μήτε τὸ πᾶν αὐταῖς ἐπιρρίπτωμεν, τοῦτο μὲν, ἵνα μὴ ῥᾳθυμῶμεν καὶ εἰκῇ [i]ἐνεδρευώμεθα, ἐκεῖνο δὲ, ἵνα μὴ πολλοῦ κέρδους ἐκπέσωμεν· ἀλλὰ καὶ παρακαλῶμεν εὔχεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν καὶ [k]χεῖρα ὀρέγειν, καὶ αὐτοὶ ἐχώμεθα τῆς ἀρετῆς· ἵνα δυνηθῶμεν ἐπιτυχεῖν τῶν
B ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Β.

[1]Ἀφ' ὑμῶν γὰρ [a]ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν
C [b]τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ χρείαν ἡμᾶς ἔχειν λαλεῖν τι. Αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν [c]ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον [d]ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν
D ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς [e]ἐρχομένης.

Καθάπερ μύρον εὐῶδες [f]τὴν εὐωδίαν οὐκ ἐν ἑαυτῷ συγκλεῖσαν ἔχει, [g]ἀλλὰ πόρρωθεν ἀφίησι, καὶ τὸν ἀέρα ἀναχρῶσαν

23 1 Reg. iii. 1. 24 Gen. vi. 9. Job. i. 1. 1 Cap. I. v. 8—10.

[d] ἐκ πρώτης ἡλικίας L. [e] τούτων L. Veron. Mox ἠνέῳξα L. [f] φησὶ] δὲ λέγει B.K.L. Sav. cet. Statim δ. καὶ τέλειος L. [g] αὐτοῦ] + ἦν Νῶε B.K. Sav. cet. [h] καὶ περὶ—θυγατέρας] τούτους οὖν στάντας, καὶ Δανιὴλ, ὃν καὶ θεὸν ἐνόμισαν (+ οἱ Sav. cet.) Χαλδαῖοι, οὐκ ἐξελεῖν ἰσχῦσαί φησιν υἱοὺς αὐτῶν καὶ θ. B.K. Sav. cet. Haec καὶ οὐκ ἐξελοῦνται—θυγατέρας om. Veron. [i] ἐνεδρευώμεθα] ἀνεδευόμεθα (?) I. ζῶμεν B.K. Sav. cet. [k] χεῖρας I(?). Mor. Ben. Hom. II. [a] ἐξέρχεται L. [b] τῇ om. L. Mox καὶ ἐν τῇ Ἀχ. C.L. [c] ἀπαγγελοῦσιν bis L. [d] ἔσχομεν B.C.K.L. et ex corr. I. ἔχομεν Edd. [e] ἐπερχομένης K. [f] τὴν εὐωδίαν] τὰ τῆς εὐωδίας B.K. οὐκ ἐν ἑαυτῷ τὴν εὐωδίαν hoc ord. I. [g] ἀλλὰ πόρρωθεν—αἰσθήσεσιν] ἀλλὰ (ἀλλ' K.) ἀναχρῶσαν τὸν περιεχόμενον ἀέρα, καὶ τῆς ὀσμῆς πληρῶσαν, οὕτω καὶ ταῖς πόρρωθεν καὶ ταῖς πλησίον αἰσθήσεσι τὴν εὐωδίαν ἐνίησιν B.K.

τῆς ὀσμῆς, οὕτως ἐνίησι καὶ ταῖς τῶν [h]πλησίον αἰσθήσεσιν·
οὕτω δὴ καὶ οἱ γενναῖοι καὶ θαυμαστοὶ ἄνδρες [i]οὐκ ἐν ἑαυτοῖς
τὴν ἀρετὴν συγκλείσαντες ἔχουσιν, [k]ἀλλὰ πολλοὺς διὰ τῆς
φήμης αὐτῶν ὠφελοῦσι καὶ ἀμείνους ἐργάζονται. Ὅπερ οὖν
καὶ τότε γεγένηται. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν· "Ὥστε ὑμᾶς τύπους E
γενέσθαι [l]πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν [m]ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ."
"Ἀφ' ὑμῶν γὰρ, [n]φησὶν, ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ
μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ [o]καὶ Ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ
ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθε." Τῆς μὲν οὖν [p]παι-
δεύσεως τοὺς πλησίον πάντας [q]ἐνεπλήσατε, τοῦ δὲ θαύματος τὴν
οἰκουμένην· τὸ γὰρ, "ἐν παντὶ τόπῳ," τοῦτό ἐστι. Καὶ οὐκ
εἶπε, [r]διατεθρύληται ἡ πίστις ὑμῶν, ἀλλ', "ἐξήχηται·" [s]ὥσπερ
σάλπιγγος λαμπρὸν ἠχούσης ὁ πλησίον ἅπας πληροῦται τό- F
πος, οὕτω [t]λαμπρὰ τῆς ὑμετέρας ἀνδρείας ἡ φήμη, [v]καθάπερ
ἐκείνη σαλπίζουσα, ἱκανὴ τὴν οἰκουμένην ἐμπλῆσαι, καὶ πᾶσι
τοῖς πανταχοῦ μετὰ τῆς ἴσης ἠχῆς προσπεσεῖν. Τὰ γὰρ
μεγάλα τῶν [w]πραγμάτων ἔνθα μὲν ἂν γένηται, λαμπρότερον
ᾄδεται, πόρρω δὲ, [x]ᾄδεται μὲν, οὐχ οὕτω δέ· [y]ἐφ' ὑμῶν δὲ οὐχ
οὕτως, ἀλλ' ἠχὴ εὔσημος πανταχοῦ τῆς γῆς ἐξελήλυθε. Καὶ 433
[z]πόθεν, φησὶν, ὅτι οὐκ ἦν ὑπερβολῆς τὰ ῥήματα; Καὶ γὰρ
[a]τὸ ἔθνος τοῦτο τὸ τῶν Μακεδόνων πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρ-
ουσίας [b]ἐπίσημον ἦν, καὶ πανταχοῦ ᾔδετο Ῥωμαίων μᾶλλον·
καὶ [c]Ῥωμαῖοι διὰ τοῦτο θαυμαστοὶ, ὅτι τούτους εἷλον. Ἃ
γὰρ [d]ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς εἰργάσατο, πάντα [e]ὑπερέβαινε
λόγον, ἀπὸ [f]μικρᾶς μὲν ὁρμηθεὶς πόλεως, τὴν δὲ οἰκουμένην
καταλαβών. Διὰ τοῦτο καὶ πτηνὴν πάρδαλιν αὐτὸν ὁρᾷ ὁ
προφήτης, τὸ τάχος καὶ τὸ σφοδρὸν καὶ τὸ πυρῶδες καὶ τὸ
[g]ἄφνω που διαπτῆναι τὴν οἰκουμένην μετὰ τροπαίων καὶ νίκης B

[h] πλησίον] Sic B.C.K. πλησίων Edd. [i] οὐκ] οὐ μόνον γὰρ L. [k] ἀλλὰ] + καὶ I.L. [l] πᾶσι] ἐν πᾶσι L. [m] ἐν τῇ M. καὶ 'A.] Sic B.K.L. ἐν τῇ M. καὶ ἐν τῇ 'A. C. ἐν τῇ 'A. καὶ ἐν τῇ M. I. ἐν 'A. καὶ τῇ M. Edd. [n] φησὶν om. B.K.L. [o] καὶ] + ἐν τῇ C. [p] πίστεως C.I. Cat. [q] ἀνεπλήσατε I. Post h. v. add. φησὶ B.C.K. Sav. cet. [r] Sic B.K. διατεθρύλληται Edd. [s] ὥσπερ] δηλῶν ὅτι ὥσπερ B.K.L. Sav. cet. [t] λαμπρὰ om. B.K. Sav. cet. [v] καὶ καθάπερ I. [w] θαυμάτων L. Statim μὲν om. K. [x] ᾄδεται μὲν, οὐχ οὕτω δὲ] εἰ καὶ ᾄδεται, ἀλλ' οὐχ οὕτως, οὐδὲ ὁμοίως, ἀλλὰ πολλῷ ἔλαττον B.K. [y] ἐφ' ὑμῶν B.C.I. ἀφ' ὑμῶν Edd. Statim δὲ B.C.K. οὖν Veron. δὲ οὖν I. Sav. cet. οὐχ οὕτω δὲ—εὔσημος] οὐχ οὕτως δὲ ὡς ἐφ' ὑμῶν· ἠχὴ γὰρ εὔσημος περὶ ὑμῶν L. [z] πόθεν] πῶς L. Mox ὅτι assumtum ex I. Cat. πόθεν—ὑπερβολῆς] μή τις ὑπερβολῆς εἶναι νομίσῃ B.K. Sav. cet. [a] τὸ ἔθνος τοῦτο pro τοῦτο τὸ ἔθνος omnes. [b] εὔσημον I. Cat. [c] Ῥωμαῖοι] + δὲ K. [d] ὁ om. I. [e] ὑπερβαίνει B.K. [f] μακρᾶς K. [g] ἄνω I. Statim τοῦ pro που L.

δηλῶν. Λέγουσι δὲ, [h]ὅτι καὶ φιλοσόφου τινὸς ἀκούσας λέγοντος, ὅτι ἄπειροι κόσμοι εἰσὶ, πικρὸν ἐστέναξεν, [i]εἴγε ἀπείρων ὄντων, μηδὲ ἑνός που κεκράτηκεν· οὕτως ἦν μεγαλόφρων καὶ μεγαλόψυχος, καὶ [k]πανταχοῦ ᾔδετο. [l]Τῇ γοῦν τοῦ βασιλέως φήμῃ συνανῄει καὶ ἡ τοῦ ἔθνους δόξα· Ἀλέξανδρος γὰρ ὁ [m]Μακεδὼν ἐλέγετο. [n]Ὥστε εἰκότως καὶ τὰ [o]ἐκεῖ γενόμενα πανταχοῦ ᾄδεσθαι· τῶν γὰρ ἐπισήμων [p]οὐδὲν δύναται λαθεῖν.
C Οὐχ ἧττον οὖν [q]ἢ τὰ Ῥωμαίων τὰ Μακεδόνων ἦν. [r]Τοῦτο δὲ (167)
καὶ ἀπὸ τῆς σφοδρότητος αὐτῶν γέγονεν. Ὥσπερ γὰρ περὶ ἐμψύχου [s]τινὸς διαλεγόμενος, οὕτως εἶπεν, "ἐξελήλυθεν·" οὕτως ἦν σφοδρὰ καὶ ἐνεργής. "Ὥστε μὴ χρείαν ἡμᾶς ἔχειν, [t]φησὶ, λαλεῖν τι. Αὐτοὶ γὰρ περὶ [v]ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς." Οὐ περιμένουσιν ἀκοῦσαι [w]παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ τοὺς παρόντας καὶ τεθεαμένους τὰ ὑμέτερα κατορθώματα, οἱ μὴ παρόντες μηδὲ τεθεαμένοι προλαμβάνου-
D σιν· οὕτω δήλη πανταχοῦ γέγονε ταῖς ἀκοαῖς. [x]Οὐκοῦν οὐ δεησόμεθα τὰ ὑμέτερα διηγούμενοι, εἰς ζῆλον αὐτοὺς ἀγαγεῖν τὸν ἴσον· ἃ γὰρ αὐτοὺς ἐχρῆν παρ' ἡμῶν [y]ἀκούειν, ταῦτα αὐτοὶ προλαβόντες λέγουσι. [z]Καίτοιγε πολλαχοῦ ἐπὶ τῶν τοιούτων φθόνος ἐστίν· ἀλλ' ἡ ὑπερβολὴ καὶ τοῦτον ἐνίκησε, καὶ αὐτοὶ κήρυκές εἰσι τῶν ὑμετέρων ἄθλων. [a]Καίτοιγε ἀπολιμπανόμενοι, οὐδὲ οὕτω σιγῶσιν, ἀλλὰ προφθάνουσι. Τοιούτοις δὲ οὖσιν [b]οὐκ ἔστιν ἡμῖν λέγουσιν ἀπιστῆσαι. Τί ἐστιν,
E "ὁποίαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς;" Ὅτι κινδύνων [c]ἔγεμεν, ὅτι θανάτων μυρίων, ὅτι τούτων [d]οὐδὲν ὑμᾶς ἐτάραττεν, ἀλλ', ὡς οὐδενὸς γενομένου, οὕτως ἡμῶν εἴχεσθε· [e]ὡς οὐδὲν παθόντες

[h] ὅτι καὶ—ἐστέναξεν] καὶ φιλοσόφου τινὸς ἀκούσαντα, ὡς ἄπειροι κ. εἰσὶν εἰπόντος, πικρὸν στενάξαι B.K. [i] εἴγε—κεκράτηκεν] εἰπὼν εἴγε ἀ. ὄντων μηδενὸς τούτων κεκράτηκα L. [k] πανταχοῦ] + τῆς οἰκουμένης B.K. Sav. cet. [l] τῆς. . .φήμης I. Statim συναπῄει C. [m] Μακεδόνων L. Statim ἐλέγετο ὥστε om. B.K. [n] ὥστε] + διαβοωμένου ἐκείνου B.K. Sav. cet. Post εἰκότως add. συνέβαινε B.K. [o] ἐκεῖ γεν.] ἐπιγενόμενα I. [p] οὐδὲν δ. λαθεῖν] διαλαθεῖν (aut διαλαθεῖν pro λαθεῖν) I. [q] ἢ τὰ] Sic C.I. τὰ Veron. ἢ τῶν L. τῶν B.K. Sav. cet. δὲ pro οὖν Veron. [r] τοῦτο δὲ—ἐνεργὴς] ἡ πίστις ὑμῶν (ἡμῶν Sav. Mor.) ἡ πρὸς (+ τὸν B.K.) θεὸν, φησὶν, ἐξελήλυθεν. ὅρα πῶς ὡς περὶ ἐμψύχου (+ τινὸς B.K.) διαλεγόμενος τὸ ἐξελήλυθε τέθεικε· τοῦτο δὲ καὶ ἀπὸ τ. σφ. αὐτῶν γέγονεν. εἶτα δηλῶν ὅτι οὕτω τὴν πίστιν αὐτῶν σφοδρὰν καὶ ἐνεργῆ ἐπεδείξαντο, ἐπάγει (ἐπήγαγεν B.K.) B.K. Sav. cet. [s] τινὸς om. I. Cat. [t] φησὶ om. B.K. Sav. cet. [v] ὑμῶν B. Statim ἀπαγγελοῦσιν L. [w] παρ' ἡμῶν] Sic C. Cat. παρ' ὑμῶν I. περὶ ὑμῶν Edd. Post ὑμῶν add. τουτέστιν B.K. [x] οὐκοῦν] Sic B.C.K. Sav. cet. οἷον I.L. Veron. καὶ Cat. [y] ἀκοῦσαι I. Cat. [z] καίτοι L. ἐπὶ τῶν τοιούτων om. I. [a] καίτοιγε] καίτοι δὲ B.K. [b] οὐκ ἔστιν om. C.I. Veron. Statim ὑμῖν λ. ἀποστῆσαι C. Haec τοιούτοις—ἀπιστῆσαι om. L. [c] ἔγεμεν] + φησὶν B.K. [d] μηδὲν L. [e] ὡς] ἀλλ' ὡς B.K.

κακὸν, [f]ἀλλ' ὡς μυρίων ἀπολαύσαντες ἀγαθῶν, οὕτως ἡμᾶς ἐδέξασθε μετὰ ταῦτα. Δευτέρα γὰρ [g]ἦν εἴσοδος αὕτη. [h]Ἀπῆλθον εἰς Βέροιαν, ἐδιώχθησαν· καὶ μετὰ ταῦτα ἐλθόντας αὐτοὺς οὕτως ἐδέξαντο, ὡς [i]τιμηθέντας παρ' αὐτῶν, ὥστε καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ὑπὲρ αὐτῶν ἔθηκαν. Τὸ οὖν, "ὁποίαν εἴσ- F
οδον ἔσχομεν," συμπεπλεγμένον ἐστὶ, καὶ τούτων [k]μὲν, καὶ [l]αὐτῶν ἐγκώμιον· ἀλλ' αὐτὸς τοῦτο ἔτρεψεν εἰς τὸ αὐτῶν. "Καὶ [m]πῶς ἐπεστρέψατε, φησὶ, πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν 434
εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ." Τουτέστιν, ὅτι εὐκόλως, [n]ὅτι μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, ὅτι οὐκ ἐδεήθητε πολλῆς πραγματείας. "Εἰς [o]τὸ δουλεύειν, φησὶ, θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ." Ἐνταῦθα καὶ παραίνεσιν εἰσήγαγεν, ὅπερ ἐστὶν [p]ἀνεπαχθέστερον. "Καὶ ἀναμένειν, [q]φησὶ, τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ [r]τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης." "Καὶ ἀναμένειν, φησὶ, τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν," τὸν [s]ἐσταυρωμένον, τὸν ταφέντα, [t]τοῦτον ἐκ τῶν οὐρανῶν ἀναμένειν. B
Καὶ πῶς ἐκ τῶν οὐρανῶν; "Ὃν ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν." [v]Εἶδες ὁμοῦ πάντα, καὶ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν ἀνάληψιν, καὶ τὴν δευτέραν παρουσίαν, τὴν κρίσιν, τὴν τῶν δικαίων ἀνταπόδοσιν, τὴν τῶν πονηρῶν τιμωρίαν; "Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς, [w]φησὶν, ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης." Τοῦτο καὶ [x]παραμυθία, καὶ παράκλησις, καὶ [y]προτροπή. Εἰ γὰρ ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐν οὐρανῷ ἐστι, καὶ ἐκεῖθεν [z]ἔρχεται, καὶ τούτῳ ἐπιστεύσατε· οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ [a]τούτῳ ἐπιστεύσατε, τοσαῦτα ἐπάθετε· [b]ἱκανὴ παραμυθία [c]καὶ ταῦτα. [d]Δώσουσι, C
φησὶν, [e]οὗτοι δίκην, ὅπερ [f]οὖν καὶ [2]ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ [g]φησι,

[2] 2 Thess. i. 8, 9.

[f] ἀλλ' ὡς] ἀλλὰ καὶ B.K. [g] ἦν om. K. [h] ἀπῆλθον] οἷον ἀπῆλθον B.K. Sav. cet. Statim Βέροιαν B.K.L. Βέρροιαν Edd. [i] τιμηθέντας] Sic nostri omnes et Cat. τιμηθῆναι καὶ Edd. [k] μὲν] γὰρ B.C.K. Sav. cet. [l] αὐτοῦ C. Post αὐτῶν add. ἔχει B.K. Sav. cet. [m] πῶς] + ἄκουσον L. φησὶ om. B.K. [n] ὅτι] + οὐ I. Mox τῆς om. I.L. Cat. [o] τὸ] + ἐπιστρέψαι καὶ B.K. Mox φησὶ accessit ex B.I.K.L. [p] ἀνεπ.] + τὸν λόγον ποιοῦντος B.K. Sav. cet. [q] φησὶ om. B.K. [r] τῶν om. K. ὃν—νεκρῶν om. C. [s] ἐσταυρ.] + τουτέστι B.K. [t] τοῦτον—ἐκ τῶν νεκρῶν] Sic I. καὶ πῶς ἐκ τῶν οὐρανῶν om. C. ἀναμένειν, καὶ πῶς ἐκ τ. οὐρ. om. Veron. ὃν ἤγειρεν ἐκ τῶν ν. ἀναμένειν ἐκ τῶν οὐρ. L. διὸ καὶ τοῦτο δηλῶν ἐπάγει, ὃν ἤγειρεν ἐκ τῶν ν. B.K. Sav. cet. [v] εἶδες] + πῶς τέθεικεν B.K. [w] φησὶν om. I. [x] παραμυθία] + ἦν L. [y] προτροπὴ] + ἐκείνων B.K. Sav. cet. [z] ἔρχεται, καὶ τούτῳ] ἐλεύσεται, τοῦτο δὲ οὕτως ἔχειν (+ φησιν B.K.) B.K. Sav. cet. [a] τοῦτο Cat. τούτῳ om. B.K. Sav. cet. [b] ἱκανὴ] + μὲν C. [c] καὶ] ἔσται ὑμῖν B.K. [d] δώσουσι, φησὶν] Sic L. Veron. φησὶν om. I. δώσουσι δὲ, φησὶν C. εἰ δὲ καὶ δώσουσι πάντως B.K. Sav. cet. [e] αὐτοὶ I. Statim καὶ δίκην C. [f] οὖν om. L. [g] φησι] λέγει B.K.

[h]καὶ ὑμεῖς ἕξετε παραμυθίαν οὐ μικράν. "[i]Καὶ ἀναμένειν,
[k]φησὶ, τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν." [l]Τὰ μὲν δεινὰ ἐν
χερσὶ, τὰ δὲ χρηστὰ ἐν μελλήσει, ὅταν ὁ Χριστὸς ἀπὸ τῶν
οὐρανῶν [m]ἔλθῃ. Ὅρα πόσης δεῖται ἐλπίδος· ὅτι ὁ σταυρω-
θεὶς ἠγέρθη, ὅτι ἀνελήφθη εἰς [n]τοὺς οὐρανοὺς, ὅτι ἔρχεται
κρῖναι [o]ζῶντας καὶ νεκρούς.

[3] "Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, [p]ἀδελφοὶ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς
D ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, [q]ἀλλὰ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες,
καθὼς [r]οἴδατε, ἐν Φιλίπποις, ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν
λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ [s]θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι."
Μεγάλα μὲν καὶ τὰ ὑμέτερα· πλὴν ἀλλ' οὐδὲ ἡμεῖς ἀνθρωπίνῳ
λόγῳ ἐχρησάμεθα. [t]Ἀλλ' ὅπερ ἄνω φησὶ, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα,
ὅτι ἀμφοτέρωθεν δείκνυται [v]τὸ κήρυγμα οἷόν ἐστιν, ἀπό τε
τῶν σημείων, ἀπό τε τῆς τῶν κηρυττόντων προαιρέσεως, ἀπό
τε τῆς τῶν δεχομένων θερμότητος καὶ σπουδῆς. "Αὐτοὶ γὰρ
E οἴδατε, φησὶ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ
γέγονε·" τουτέστιν, ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνη, οὐδὲ ἡ τυχοῦσα. Ἀπὸ
γὰρ κινδύνων ὄντες μεγάλων καὶ θανάτων καὶ πληγῶν, εὐθέως
εἰς κινδύνους [w]ἐνεπέσομεν. "Ἀλλὰ προπαθόντες, φησὶ, καὶ
[x]ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδατε, ἐν Φιλίπποις, ἐπαρρησιασάμεθα ἐν
τῷ θεῷ ἡμῶν." [y]Ὁρᾷς πῶς πάλιν τὸ πᾶν ἀνατίθησι τῷ θεῷ; (168)
"Λαλῆσαι, [z]φησὶ, πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν
πολλῷ ἀγῶνι." Οὐκ [a]ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐκινδυνεύσαμεν,
F ἐνταῦθα δὲ οὔ· ἴστε καὶ ὑμεῖς ὅσος ὁ κίνδυνος, [b]μεθ' ὅσης ἀγω-
νίας [c]ἐγενόμεθα πρὸς ὑμᾶς. Ὅπερ καὶ πρὸς Κορινθίους [d]φησὶ
γράφων, ὅτι [4] "Ἐν [e]ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ [f]ἐν τρόμῳ
πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς." [5] "Ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν,
[g]φησὶν, οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ·
435 ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγ-
γέλιον, οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ
τῷ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν." Ὁρᾷς ὅτι, ὅπερ

[3] Cap. II. v. 1, 2. [4] 1 Cor. ii. 3. [5] v. 3, 4.

[h] καὶ] ἑτέραν καὶ B.K. Sav. cet. Mox οὐ μικρὰν om. B.K. [i] καὶ] ἄλλως δὲ καὶ B.K. Sav. cet. [k] φησὶ] εἶπε B.K. Sav. εἶτα mendose Mor. Ben. [l] τὰ] δηλῶν ὅτι τὰ B.K. Sav. cet. [m] ἔλθῃ] + φησὶ B.K. [n] τοὺς om. C.L. [o] ζῶντας] καὶ ζῶντας C. [p] ἀδελφοὶ] + φησὶ C.L. [q] ἀλλὰ—οὐ κενὴ γέγονε om. C. [r] οἴδατε om. I. [s] θεοῦ] + ἡμῶν L. [t] ἀλλ'] ὅρα B.K. [ἀλλ'] Sav. Mor. Mox εἶπε pro φησὶ B.K. ἀλλ' ὅπερ—ἐνταῦθα om. I. [v] τὸ] ὅτι τὸ I. Mox θεῖον pro οἷον id. [w] ἐνεπέσαμεν C.L. Cat. [x] ὑβρισθέντες] + φησὶν I. [y] ὅρα C. Cat. [z] φησὶ om. B.I.K. Sav. cet. [a] ἔστι] + φησὶν B.I.K. Sav. cet. [b] μεθ'] καὶ μεθ' B.K. Sav. cet. [c] ἐγενόμην I. πρὸς ὑμᾶς om. I. Cat. [d] φησὶ γρ.] γρ. ἔλεγεν I. [e] ἀσθενείᾳ] + καὶ ἐν πόνῳ Edd. Haec desunt in B.C.K.L. [f] ἐν om. K. [g] φησὶν accessit ex C.I.L.

ἔφην, ἀπὸ τῆς ἐνστάσεως αὐτῶν ποιεῖται τεκμήριον τοῦ θεῖον εἶναι τὸ κήρυγμα; Οὐ γὰρ [h]ἂν, εἰ μὴ τοῦτο [i]ἦν, εἰ ἀπάτη ἦν, τοσούτους κινδύνους ὑπεμείναμεν [k]ἂν, οὐδὲ ἀναπνεῦσαι διδόντας ἡμῖν. [l]Ὑμεῖς ἐν θλίψει, ἡμεῖς ἐν θλίψει. Τί [m]ποτ' οὖν ἐστιν, εἰ μή τι τῶν μελλόντων διήγειρεν ἡμᾶς, εἰ μὴ ἐπεπείσμεθα ὅτι ἐλπίς ἐστιν ἀγαθή; Τίς γὰρ ἂν ἕλοιτο ὑπὲρ τῶν B ἐνταῦθα τοσαῦτα ὑπομένειν, καὶ βίον ἐναγώνιον ζῆν, καὶ κινδύνων γέμοντα; τίνα [n]γὰρ ἂν πείσαιεν; αὐτὰ γὰρ ταῦτα οὐχ ἱκανὰ [o]θορυβῆσαι τοὺς μαθητὰς, ὅταν τοὺς διδασκάλους ὁρῶσιν ἐν κινδύνοις; Ἀλλ' οὐχ ὑμεῖς τοῦτο πεπόνθατε. "Ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν," τουτέστιν, ἡ διδαχὴ, "οὐκ ἐκ πλάνης." Οὐκ ἔστι δόλος, φησὶ, τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ ἀπάτη, ἵνα ἐνδῶμεν· οὐκ ἔστιν ὑπὲρ μυσαρῶν πραγμάτων, οἷον γοήτων καὶ μάγων [p]καὶ ἀκαθαρσίας, φησίν· οὔτε ἐν δόλῳ, οὔτε [q]ἐπὶ στάσει τινὶ, ὅπερ ὁ Θευδᾶς ἐποίησεν· "Ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ C πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ [r]θεῷ." Ὁρᾷς, ὅτι οὐκ ἔστι κενοδοξία; "Ἀλλὰ τῷ θεῷ, [s]φησὶ, τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν." Οὐδὲν πρὸς ἀρέσκειαν [t]ἀνθρώπων πράττομεν, φησί· τίνος γὰρ ἕνεκεν [v]ταῦτα ἂν ἐπράξαμεν; Ἔπειτα ἐπαινέσας αὐτοὺς, [w]λέγει, οὐχ ὡς ἀνθρώποις [x]θέλοντες ἀρέσαι, [y]οὔτε τὰς παρὰ ἀνθρώπων [z]ἐπιζητοῦντες τιμάς· "Ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον." [a]Εἰ μὴ εἶδε παν- D τὸς ἀπηλλαγμένους [b]βιωτικοῦ, οὐκ ἂν ἡμᾶς εἵλετο. Καθὼς [c]οὖν ἐδοκίμασε, [d]τοιοῦτοι μένομεν, [e]ὡς δεδοκιμασμένοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ. [f]Πόθεν ἡμᾶς ἐδοκίμασε καὶ [g]ἐπίστευσε τὸ εὐαγγέλιον;

[h] ἂν om. I. [i] ἦν, εἰ] ἀλλ' B.K. [k] ἂν] + φησὶν B.K. [l] Haec ὑμεῖς ἐν θλίψει, (+ καὶ C.) ἡμεῖς ἐν θλίψει accesserunt ex C.I.L. [m] ποτ' om. I. τί ποτ' οὖν—ἀγαθή;] ὃ τοίνυν λέγει, τοῦτό ἐστιν· ὅτι εἰ μὴ σφόδρα ἐπεπείσμεθα περὶ τῶν μελλόντων, καὶ ὡς χαρὰ διαδέξεται τὰς τοιαύτας θλίψεις ἐν ἐλπίσι κειμένη, οὐκ ἂν προθυμότεροι πάσχοντες διεκείμεθα. B.K. Haec οὐκ ἂν προθ. π. διεκείμεθα post ἀγαθὴ addunt L. Sav. cet. [n] γὰρ] δὲ C.I. [o] θορυβῆσαι] ῥυθμίσαι K. [p] καὶ (+ ἐξ C.) ἀκαθαρσίας, φησὶν] Sic C.I.L. Cat. φησὶν om. Veron. τοῦτο γὰρ τὸ ἐξ ἀκαθαρσίας (+ ἐστὶν B.K.) B.K. Sav. cet. [q] ἐπὶ στάσει] ἐπιστάσει B.C.L. Veron. ἐν στάσει I. ἐν ἐπιστάσει K. Sav. cet. Post τινὶ add. φησὶν B.K. [r] θεῷ] + τῷ δοκ. τὰς κ. ἡμῶν I. Haec ὁρᾷς—τῷ θεῷ desunt in L. [s] φησὶ om. B.K. [t] ἀνθρώπων om. C.L. invita Cat. [v] τοιαῦτα L. Post ἂν add. καὶ B. [w] λέγει] τῷ λέγειν B.K. Sav. cet. Iidem post τιμὰς add. ἐπήγαγεν. [x] θέλομεν L. [y] οὔτε] τουτέστιν, οὐ B.K. [z] ζητοῦντες L. [a] εἰ] ὡς εἰ ἔλεγεν, εἰ B.K. Sav. cet. Tum folium deest in B. [b] βιωτικοῦ] + πράγματος C.I. invita Cat. [c] οὖν om. I. Haec τοιοῦτοι—ἡμᾶς ἐδοκίμασε om. idem. [d] τοιοῦτοι] + καὶ K. Sav. cet. [e] ὡς om. Sav. cet. invitis libris. Statim δεδοκιμάσμεθα, φησὶν, ὑπὸ K. Sav. cet. [f] πόθεν] πόθεν δὲ C. τουτέστιν K. Sav. cet. ἡμᾶς om. K. [g] ἐνεπίστευσε C.L. Sav. cet.

[h]Δόκιμοι ἐφάνημεν τῷ θεῷ, [i]οὕτω μένομεν. [k]Τῆς ἀρετῆς ἡμῶν
τεκμήριον τὸ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον· οὐκ [l]ἂν, εἴ τι φαῦλον
ἐν ἡμῖν ἦν, ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐδοκίμασε. Τὸ [m]δὲ, ἐδοκίμασεν,
E [n]ἐνταῦθα [o]οὐχὶ ἐρεύνης ἐστίν· [p]ἀλλ' ὅπερ ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ δοκι-
μάσαι πράττομεν, [q]τοῦτο αὐτὸς χωρὶς δοκιμῆς. [r]Τουτέστιν,
ὥσπερ ἡμᾶς εὗρε δοκίμους καὶ ἐπίστευσεν, οὕτω λαλοῦμεν·
[s]ὥσπερ εἰκὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ θεοῦ δοκιμασθέντας [t]καὶ πιστευθέν-
τας ἀξίους εἶναι τοῦ εὐαγγελίου, [v]οὕτω λαλοῦμεν, "οὐχ ὡς
ἀνθρώποις ἀρέσκοντες·" τουτέστιν, οὐ δι' ὑμᾶς ταῦτα πάντα
ποιοῦμεν. Ἐπειδὴ [w]προλαβὼν αὐτοὺς ἐπήνεσεν, ἵνα μὴ εἰς
ὑποψίαν [x]τὸν λόγον ἀγάγῃ, φησίν· [6]"Οὔτε γάρ ποτε ἐν
λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει
F πλεονεξίας, [y]θεὸς μάρτυς, οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν,
οὔτε ἀφ' ὑμῶν, οὔτε ἀπ' ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς
Χριστοῦ ἀπόστολοι." "Οὔτε γάρ [z]ποτε ἐν λόγῳ κολακείας
ἐγενήθημεν," φησί· τουτέστιν, οὐκ ἐκολακεύσαμεν, ὅπερ ἐστὶ
436 τῶν ἀπατώντων, [a]τῶν βουλομένων κατασχεῖν καὶ κρατῆσαι.
Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅτι ἐκολακεύσαμεν, ἵνα κρατήσωμεν, οὐδὲ ὅτι
χρημάτων ἕνεκεν ἐπὶ [b]τοῦτο ἥκομεν. Τούτου λοιπὸν, ὅπερ ἦν
δῆλον, αὐτοὺς καλεῖ μάρτυρας· εἰ ἐκολακεύσαμεν, [c]ὑμεῖς οἴδατε,
φησίν· ὅπερ δὲ ἄδηλον ἦν, τὸ, εἰ [d]τρόπῳ πλεονεξίας, θεὸν
καλεῖ μάρτυρα. "Οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε
ἀφ' ὑμῶν, οὔτε ἀπ' ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς Χριστοῦ
ἀπόστολοι·" τουτέστιν, οὔτε τιμὰς ἐπιζητοῦντες, [e]καὶ κομπά-
ζοντες, καὶ δορυφορούμενοι. Καίτοι εἰ καὶ τοῦτο [f]εἰργασά-
B μεθα, οὐδὲν ἀλλότριον ἐποιοῦμεν· εἰ γὰρ παρὰ βασιλέων ἀπο-
στελλόμενοί τινες ὅμως [g]εἰσὶν ἐν τιμῇ, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς. (169)
Καὶ οὐκ εἶπεν ὅτι ἠτιμάσθημεν, οὐδὲ ὅτι οὐκ ἀπελαύσαμεν
τιμῆς, ὅπερ ἦν ὀνειδίζοντος αὐτούς· ἀλλ', οὐκ ἐζητήσαμεν.

6 v. 5, 6.

[h] δόκιμοι] ὡς οὖν δόκιμοι K. Sav. cet. [i] οὕτω] καὶ οὕτως C. οὕτω καὶ K. Sav. cet. [k] τῆς ἀ. ἡμῶν] Sic C.L. τῆς ἀ. αὐτῶν I. Veron. ταύτης τῆς ἀ. K. Sav. cet. Post πιστευθῆναι add. ἡμῖν L. [l] ἂν] + δὲ K. Sav. cet. Mox ἦν et ἡμᾶς om. I. [m] δὲ om. I. Cat. Statim δοκιμάσαι L. [n] ἐνταῦθα] + ἀντὶ τοῦ εὗρε δοκίμους καὶ ἐπίστευσεν K. Sav. cet. [o] οὐχὶ] οὐκ L. Statim ἐρεύνης I. Cat. ἐρευνῆσαι Edd. [p] ἀλλ' ὅπερ—δοκιμῆς] ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ δ. πράττομεν, αὐτὸς δὲ χ. δ. K. Sav. cet. [q] τοῦτο αὐτὸς] αὐτὸ I. [r] τουτέστιν—ἐπίστευσεν] οὐκοῦν K. Sav. cet. [s] ὥσπερ] ὡς C.L. [t] καὶ πιστευθέντας om. I. [v] οὕτω] καὶ K. Sav. cet. [w] προλαβὼν] γὰρ πρ. ex corr. K. πρ. μὲν I. [x] τὸν λ. ἀγάγῃ] Sic C.K.L. ἀγάγῃ τὸν λ. Edd. αὐτοὺς ἀγάγῃ I. Cat. [y] ὁ θεὸς Edd. ὁ om. I.L. [z] ποτε et φησὶ om. I. [a] τῶν] καὶ L. [b] τούτῳ K. Veron. Statim ἥκαμεν I. Cat. [c] ὑμᾶς I. [d] τρόπῳ] προφάσει C.I. [e] καὶ] οὔτε K. [f] εἰργαζόμεθα (sic?) C. [g] εἰσὶν om. I.

[b]Οἱ τοίνυν, ἐξὸν ζητῆσαι, μὴ ζητήσαντες, [i]καὶ τοῦ κηρύγματος
τοῦτο ἀπαιτοῦντος, πῶς δόξης ἕνεκέν τι πράττομεν; Καίτοιγε
εἰ καὶ ἐζητήσαμεν, οὐδὲ οὕτως ἦν ἔγκλημα· εἰκὸς γὰρ τοὺς
παρὰ θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἀποσταλέντας, ὡσανεὶ ἀπὸ τοῦ C
οὐρανοῦ [k]νῦν ἥκοντας πρέσβεις, πολλῆς ἀπολαῦσαι τιμῆς.
Ἀλλ' ἐκ περιουσίας ἡμεῖς οὐδὲν τούτων πράττομεν, ἵνα τὰ τῶν
ἐναντίων ἐμφράξωμεν στόματα. Καὶ οὐκ ἔνι εἰπεῖν ὅτι πρὸς
μὲν ὑμᾶς οὕτω, πρὸς δὲ ἑτέρους οὐχ οὕτως· οὕτω [l]γὰρ καὶ
Κορινθίοις γράφων ἔλεγεν· [7] "Ἀνέχεσθε γὰρ, εἴ τις ὑμᾶς
καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται,
εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον [m]δέρει·" καὶ πάλιν, "Ἡ δὲ παρουσία
τοῦ σώματος ἀσθενὴς, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος·" καὶ πάλιν,
"Χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην." [n]Δείκνυσι κἀκεῖ, ὅτι D
σφόδρα ταπεινὸς ἦν, ἀπὸ τοῦ τοσαῦτα παθεῖν. Ἐνταῦθα δὲ
καὶ περὶ χρημάτων [o]φησὶ, "δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς Χρι-
στοῦ ἀπόστολοι."

[8] "Ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς [p]ἐὰν τροφὸς
θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα· οὕτως [q]ὁμειρόμενοι ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν
μεταδοῦναι ὑμῖν, οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ
τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, διότι ἀγαπητοὶ [r]ἡμῖν ἐγενήθητε." "Ἀλλ'
ἐγενήθημεν, φησὶν, ἤπιοι·" [s]οὐδὲν φορτικὸν [t]οὐδὲ ἐπαχθὲς, E
[v]οὐδὲν βαρὺ οὐδὲ κόμπον ἔχον ἐπεδειξάμεθα. Καὶ τὸ, "ἐν
μέσῳ ὑμῶν," [w]ὡς ἂν εἴποι τις, [x]ὡς εἷς ἐξ ὑμῶν, οὐχὶ τὴν ἄνω
λαβόντες [y]λῆξιν. "Ὡς ἐὰν τροφὸς, φησὶ, θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς
τέκνα." Οὕτω δεῖ τὸν διδάσκαλον εἶναι. Μὴ ἡ τροφὸς
κολακεύει, ἵνα δόξης τύχῃ; μὴ χρήματα αἰτεῖ παρὰ τῶν παί-
δων τῶν μικρῶν; μὴ βαρεῖα αὐτοῖς ἐστι καὶ φορτική; οὐχὶ
μᾶλλον τῶν μητέρων [z]τούτοις εἰσὶ προσηνεῖς; Ἐνταῦθα τὴν
φιλοστοργίαν [a]δείκνυσιν. "Οὕτω, φησὶν, [b]ὁμειρόμενοι ὑμῶν·"
οὕτως [c]ὑμῖν προσδεδέμεθα, φησί· [d]καὶ οὐ μόνον οὐδὲν λαμ- F
βάνομεν, ἀλλ' εἰ δεῖ καὶ τὰς ψυχὰς μεταδοῦναι, οὐκ ἂν παρῃτη-
σάμεθα. Τοῦτο οὖν, εἰπέ μοι, ἀνθρωπίνης διανοίας; καὶ τίς

7 2 Cor. xi. 20. x. 10. xii. 13. 8 v. 7, 8.

[h] οἱ] οἷς L. Veron. εἶναι post ἐξὸν add. I. [i] καὶ] καίτοι L. [k] νῦν om. K. [l] γὰρ om. K. [m] δαίρει C. Veron. [n] δείκνυσι] + γὰρ I.K. Sav. cet. [o] φησὶ] + τὸ K. Sav. cet. [p] ἐὰν pro ἂν C.K.L. Mox θάλπει bis K. [q] ὁμειρόμενοι bis L. ὁμηρόμενοι bis I. ἱμειρόμενοι Edd. [r] ἡμῶν C.L. Veron. [s] οὐδὲν] τουτέστιν, οὐδὲν K. Sav. cet. [t] οὐδὲν C. οὐδὲν quater Cat. [v] οὐδὲν C.K.L. οὐδὲ Edd. [w] ὡς] τοιοῦτόν ἐστιν ὡς K. Sav. cet. [x] ὡς εἷς assumtum ex C.I. Cat. [y] τάξιν C. Cat. [z] τούτοις accessit ex C.K.L. Cat. τούτων est in I. [a] δεικνὺς C. [b] ὁμ. ὑμῶν] ὑμῶν ἱμ. K. Statim addunt τουτέστιν, ἐπιθυμοῦντες K.L. Sav. cet. invita Cat. [c] ὑμῖν πρ. φησὶ] πρ. ὑμῖν K. [d] καὶ] ὅτι K. Sav. cet.

οὕτως ἀνόητος, ὡς τοῦτο εἰπεῖν; "Εὐδοκοῦμεν, φησὶ, μετα-
437 δοῦναι ὑμῖν, οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς
ἑαυτῶν ψυχάς." Ὥστε τοῦτο μεῖζον ἐκείνου. Καὶ τί τὸ
κέρδος; ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ εὐαγγελίου, κέρδος· [e]τὸ δὲ τὴν ψυ-
χὴν δοῦναι, κατὰ τὴν δυσκολίαν [f]μεῖζον ἐκείνου. Οὐ γάρ ἐστιν
[g]ἴσον κηρῦξαι, καὶ ψυχὴν [h]δοῦναι· [i]ἐκεῖνο μὲν γὰρ τιμιώτερον,
τοῦτο δὲ [k]πλείονος δυσκολίας [l]ἦν. Ἐβουλόμεθα, φησὶν, εἴγε
ἐνῆν, καὶ τὰς ψυχὰς [m]εἰς ὑμᾶς κενῶσαι. [n]Καὶ τοῦτο ἂν ἠθε-
λήσαμεν· [o]εἰ γὰρ μὴ ἠθελήσαμεν, οὐδ' ἂν τὴν ἀνάγκην ὑπεμεί-
ναμεν. Ἐπεὶ οὖν [p]ἐπήνεσε καὶ ἐπαινεῖ, διὰ τοῦτό [q]φησιν, ὅτι
οὐ χρήματα ζητοῦντες, οὐ κολακεύοντες ὑμᾶς, οὐ δόξης ἐφιέμε-
νοι, [r]ταῦτα ποιοῦμεν. Ὅρα γάρ· [s]πολλὰ ἦσαν ἀθλήσαντες,
B καὶ [t]παραδόξως ἔδει αὐτοὺς ἐπαινεθῆναι καὶ [v]θαυμασθῆναι,
ὥστε στερροτέρους γενέσθαι· εἶχεν ὁ ἔπαινος ὑποψίαν. Διὰ
τοῦτο [w]ταῦτα πάντα φησὶν, [x]ἀποκρουόμενος τὴν ὑποψίαν.
[y]Καὶ τοὺς κινδύνους δὲ λέγει· [z]καὶ πάλιν, ἵνα μὴ νομισθῇ διὰ
[a]τοῦτο τοὺς κινδύνους λέγειν, ὡς κάμνων ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ὀφεί-
λων τιμηθῆναι παρ' αὐτῶν, ὑπὲρ τούτου πάλιν· ἔδει γὰρ [b]αὐτὸν
εἰπεῖν τοὺς κινδύνους· ἐπήγαγε· "Διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν γεγέ-
νησθε·" [c]τὰς ψυχὰς ἡδέως ἂν ὑμῖν ἐδώκαμεν, ὅτι σφόδρα ὑμῖν
C προσεδέθημεν. Τὸ μὲν οὖν εὐαγγέλιον, ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἐκέλευσε,
καταγγέλλομεν· τοσοῦτον δὲ ὑμᾶς φιλοῦμεν, ὅτι εἰ ἐνῆν, καὶ
τὰς ψυχὰς ἂν ἐδώκαμεν.

[d]Οὕτω δεῖ φιλεῖν τὸν φιλοῦντα, ὡς, εἰ καὶ τὴν ψυχὴν [e]αἰτηθῇ, καὶ δυνατὸν ᾖ, μὴ κωλῦσαι. [f]Οὐ λέγω, αἰτηθῇ, [g]ἀλλ'

[e] τὸ δὲ] ἀλλὰ τὸ K. ἀπὸ δὲ τοῦ I. [f] μεῖζον] τοῦτο μεῖζον I. μεῖζον πολὺ K. πολὺ pro μεῖζον(?) B. [g] ἴσον] + ἁπλῶς B.K. Sav. cet. [h] δοῦναι] + κατὰ τὴν δυσκολίαν I. [i] ἐκεῖνο—τιμιώτερον] καὶ ἐκεῖνο (κἀκεῖνο K.) μὲν γὰρ τίμιον, ἀλλ' εὔκολον B.K. [k] πλείονος] πολλῆς B.K. [l] ἦν] δεῖται L. [m] εἰς ὑμᾶς] ἡμῶν L. [n] Haec καὶ τοῦτο—ὑπεμείναμεν, quae aberant, sunt in nostris omnibus. [o] εἰ γὰρ μὴ ἠθελήσαμεν om. C.I.L. Statim οὐδ' ἂν ὡς ἀν. I. καὶ οὐδ' ἄν τινα ἀν. C. [p] ἐπήνεσε] ἠθέλησεν I. [q] φησι] λέγει B.K. Sav. cet. [r] ταῦτα C.I.K.L. τοῦτο Edd. [s] πολλὰ] εἰ πολλὰ Sav. cet. εἰ om. B.C.I.L. et a pr. m. K. [t] παρὰ δόξαν B.K. [v] θαυμαστωθῆναι L. [w] ταῦτα π. φησὶν om. B.K. Sav. cet. φησὶν om. C. [x] ἀποκρουσάμενος I. Statim τὴν ὑπόνοιαν B. [y] καὶ om. B.K. Sav. cet. Mox δὲ assumtum ex C.L. [z] καὶ πάλιν] εἶτα B.K. Iidem post κινδύνους add. πάλιν. [a] τοῦτο] τὸ C. [b] αὐτὸν om. L. καὶ τοῦτο pro αὐτὸν I. πάλιν· ἔδει γὰρ αὐτὸν] μετὰ τὸ B.K. Sav. cet. [c] τὰς ψυχὰς—ἐδώκαμεν (δεδώκαμεν I. ἔδομεν Veron.)] Sic C.I. Veron. τὰς ψ. ἡμῶν, φησὶν, ἡδέως ἂν ἐδώκαμεν L. δηλῶν ὅτι διὰ τοῦτο καὶ τὰς ψ. ἡ. ἂν ὑμῖν ἔδομεν B.K. Sav. cet. [d] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι οὐδὲν μεῖζον φιλίας πνευματικῆς· ἀλλὰ κἂν αὐτὴν εἴπῃς (εἴποις B. Veron.) τὴν ζωὴν, τὰ δεύτερα ταύτης κέκτηται. Veron. [e] αἰτηθῇ] ἐτίθη bis I. Mox κωλύειν idem. [f] οὐ λέγω] Sic Veron. καὶ οὐ λέγω C.I. οὐ λέγω εἰ L. τί λέγω B.K. Sav. cet. [g] ἀλλ' ὥστε αὐτὸν (αὐτὴν L.)] αὐτὸν χρὴ (χρὴ om. K.) B.K.

ὥστε αὐτὸν ἐπιτρέχειν τῇ τοιαύτῃ [h]δόσει. Οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν
τῆς τοιαύτης ἀγάπης γλυκύτερον γένοιτ' ἄν· οὐδὲν ἐκεῖ λυπηρὸν
συμπεσεῖται. Ὄντως, [9]"Φίλος πιστὸς φάρμακον ζωῆς·" ὄντως,
"φίλος πιστὸς σκέπη κραταιά." Τί γὰρ οὐκ ἂν ἐργάσαιτο
[i]φίλος γνήσιος; πόσην [k]μὲν οὐκ ἂν ἐμποιήσειεν ἡδονήν; πόσην D
δὲ ὠφέλειαν; πόσην δὲ ἀσφάλειαν; Κἂν μυρίους [l]θησαυροὺς
εἴπῃς, [m]οὐδὲν ἀντάξιον γνησίου φίλου. [n]Καὶ τὰ αὐτῆς πρῶτον
(170) εἴπωμεν τῆς φιλίας πόσην ἔχει τὴν ἡδονήν. [o]Γάννυται ὁρῶν
[p]αὐτὸν καὶ διαχεῖται, συμπλέκεται [q]συμπλοκὴν αὐτῷ τινα κατὰ
[r]τὴν ψυχὴν ἄρρητον ἔχουσαν τὴν ἡδονήν· κἂν ἀναμνησθῇ μόνον
αὐτοῦ, διανέστη τῇ διανοίᾳ καὶ ἀνεπτερώθη. Περὶ τῶν [s]φίλων
λέγω τῶν γνησίων, τῶν ὁμοψύχων, τῶν αἱρουμένων καὶ ὑπεραποθανεῖν, τῶν θερμῶς φιλούντων. Μή μοι τοὺς ἁπλῶς [t]φί-
λους ἐννοοῦντες, [v]τοὺς κοινωνοὺς τῶν τραπεζῶν [w]καὶ ἀπὸ E
προσηγορίας φίλους, [x]νομίζετε τὸν λόγον ἐλέγχεσθαι. Εἴ τις
ἔχει φίλον οἷον λέγω, ἐπιγνώσεται τὰ ῥήματα· [y]κἂν ἴδῃ τοῦτον
καθ' ἑκάστην ἡμέραν, οὐκ ἐμπίπλαται· [z]ταῦτα αὐτῷ ἐπεύχεται,
ἅπερ καὶ ἑαυτῷ. Οἶδα ἐγώ τινα, ὃς ὑπὲρ φίλου τοὺς ἁγίους
ἄνδρας [a]παρακαλῶν, παρεκάλει εὔχεσθαι πρότερον ὑπὲρ αὐτοῦ,
καὶ τότε ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Τοσοῦτόν ἐστι φίλος ἀγαθὸς, ὡς καὶ
τόπους καὶ χρόνους [b]φιλεῖσθαι δι' αὐτόν. Καθάπερ γὰρ τὰ
λαμπρὰ τῶν σωμάτων ἄνθος ἀπορρεῖ εἰς τοὺς πλησίον τόπους, F
οὕτω καὶ οἱ φίλοι, οἷς ἂν παραγένωνται τόποις, τὴν ἑαυτῶν
χάριν ἀφιᾶσι. Καὶ πολλάκις χωρὶς φίλων ἐπιστάντες τοῖς 438
τόποις ἐκείνοις, ἐδακρύσαμεν [c]τῶν ἡμερῶν ἀναμνησθέντες, ἐν
αἷς συνεγενόμεθα, καὶ ἐστενάξαμεν. Οὐκ ἔνι τῷ λόγῳ παραστῆσαι τὴν ἡδονὴν ὅσην ἐντίθησι [d]συνουσία φίλων· μόνοι [e]δὲ οἱ
πεῖραν ἔχοντες ἴσασι. Καὶ χάριν [f]αἰτῆσαι, καὶ χάριν λαβεῖν
ἀνυπόπτως παρὰ [g]φίλου ἔνι. [h]Ὅταν ἡμῖν ἐπιτάττωσι, τότε

9 Sirac. vi. 16, 14.

h διαθέσει L. i φίλος] + πιστὸς καὶ I. k μὲν . . δὲ . . δὲ om. B.K. δὲ ante ἀσφάλειαν om. I. l θησ. εἴπῃς] ἐρεῖς θησ. C. εἴπῃς θησ. K. m οὐδὲν—φίλου] οὐδὲν ἄξιον εἴρηκας B.K. n καὶ—φιλίας] ἀλλ' εἰ βούλεσθε, πρῶτον εἴπωμεν περὶ τῆς γνησίας φιλίας, καὶ τότε δείξομεν B.K. καὶ εἰ δοκεῖ, εἴπωμεν πρῶτον τὰ ἰδιώματα τῆς φιλίας ταύτης I. Statim ὁπόσην id. o γάνυται ante corr. K. ἥδεται Flor. p. 14. (Tom. xii. p. 438 A.) p αὐτὴν C. Sic edebatur ante Ben. q αὐτῷ συμπλοκὴν inverso ord. C.L. Flor. r τὴν om. I. s φίλων] + ταῦτα B.K. t φίλους B.C.K.L. Flor. φιλοῦντας Edd. Statim ἐννοεῖτε I. Flor. v τοὺς pro καὶ omnes. w καὶ] οὓς εἰ καὶ I. x νομίζοιτε L. y κἂν ἴδῃ] κἂν βλέπῃ L. κἂν θεωρῇ I. κἂν θεωρῇ post ἡμέραν habent B.K. καὶ βλέπων Flor. z ταὐτὰ Sav. τοιαῦτα I. Mox εὔχεται K. a παρακ. παρεκ.] παρακαλεῖν I. b φιλεῖν C. c τῶν ἡμερῶν—αἷς] τῶν ἡμετέρων ἀν. φίλων, ἐν οἷς I. d συνουσία omnes. παρουσία Edd. e δὲ om. B.K. f αἰτήσασθαι L. Mox χάριν om. idem. g φίλων L. h καὶ ὅταν B.K. Mox ὅταν δὲ B.K. Sav. cet.

αὐτοῖς χάριν ἴσμεν· ὅταν ὀκνῶσι, τότε [i]ἀλύομεν. [k]Οὐδὲν ἔχο-
μεν ὅπερ μὴ ἐκείνων ἐστί. Πάντων πολλάκις τῶν ἐνταῦθα [l]κατα-
B φρονοῦντες, δι' ἐκείνους οὐ βουλόμεθα [m]ἀπελθεῖν ἐντεῦθεν· καὶ τοῦ
φωτὸς ἐκεῖνοι ποθεινότεροι. Καὶ γὰρ ὄντως καὶ τοῦ φωτὸς αὐ-
τοῦ ποθεινότερος φίλος· [n]τὸν γνήσιον λέγω. Καὶ μὴ θαυμάσῃς·
βέλτιον γὰρ ἡμῖν σβεσθῆναι τὸν ἥλιον, ἢ φίλων ἀποστερηθῆναι·
βέλτιον ἐν [o]σκότῳ διάγειν, ἢ φίλων εἶναι χωρίς. Καὶ πῶς,
ἐγὼ λέγω. [p]Ὅτι πολλοὶ τὸν ἥλιον ὁρῶντες [q]ἐν σκότῳ εἰσὶ,
φίλων δὲ εὐποροῦντες, [r]οὐδ' ἂν ἐν θλίψει γένωνται· περὶ [s]φί-
λων λέγω τῶν πνευματικῶν, τῶν οὐδὲν προτιμώντων φιλίας.
C Τοιοῦτος [t]Παῦλος ἦν, καὶ τὴν ψυχὴν ἡδέως [v]ἐδίδου τὴν ἑαυτοῦ,
καὶ μὴ αἰτηθεὶς, καὶ εἰς γέενναν [w]ἡδέως ἐνέπιπτεν. Οὕτω χρὴ
φιλεῖν διαθέσει πεπυρωμένῃ. [x]Βούλομαι ὑπόδειγμα δοῦναι
φιλίας· πατέρας καὶ υἱοὺς ὑπερβαίνουσι φίλοι, φίλοι οἱ κατὰ
Χριστόν. Μὴ γάρ μοι [y]τοὺς νῦν εἴπῃς, ὅτε μετὰ τῶν ἄλλων
καὶ τοῦτο [z]ἀπέστη τὸ καλόν· ἀλλ' [a]ἐννόησον ἐπὶ τῶν ἀποστό-
λων, οὐ λέγω τοὺς κορυφαίους, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς πεπιστευκό-
τας. [10] "Πάντων ἦν, φησὶν, ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδία μία, καὶ
D οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων ἔλεγεν ἴδιον εἶναι· καὶ [b]διεδίδοτο
ἑκάστῳ, καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν." Οὐκ ἦν [c]τὸ ἐμὸν καὶ τὸ
σόν. Τοῦτό ἐστι φιλία, ἵνα μὴ τὰ αὐτοῦ [d]ἑαυτοῦ τις νομίζῃ,
ἀλλὰ [e]τοῦ πλησίον, τὰ δὲ αὐτοῦ ἀλλότρια· ἵνα οὕτω φείδηται
τῆς [f]ἐκείνου ψυχῆς, ὡς τῆς ἑαυτοῦ, κἀκεῖνος [g]ὁμοίως. Καὶ ποῦ
δυνατὸν, φησὶ, [h]τοιοῦτον εὑρεθῆναι; [i]Ἐπειδὴ μὴ βουλόμεθα·
δυνατὸν γάρ. [k]Εἰ μὴ δυνατὸν ἦν, [l]οὐδ' ἂν ἐπέταξεν ὁ Χρι-
στὸς, [m]οὐκ ἂν τοσαῦτα περὶ ἀγάπης διελέχθη. Μέγα φιλία,

10 Act. iv. 32. 35.

[i] ἀναδύομεν L. ἀνιώμεθα I. [k] οὐδὲν—ἐστὶ] οὐδὲν ἔχειν δοκοῦμεν ὧν ἔσχομεν (ἔχομεν K.) ὅπερ μὴ ἐκείνων εἶναι δοκεῖ B.K. [l] καταφρονοῦμεν B. [m] ἀπελθεῖν ἐντ.] τῶν ἐντ. ἀπαλλαγῆναι L. οὐ βουλόμεθα—ποθεινότεροι] δι' αὐτοὺς οὐδὲ ἀπελθεῖν ἐντ. βουλόμεθα, καὶ τοῦ φ. ἐκείνους ποθεινοτέρους ἡγούμενοι B.K. [n] τὸν γνήσιον] περὶ τοῦ γνησίου B.K. [o] σκότει C. [p] ὅτι om. B.K. [q] ἐν] ἀθυμίας ἐν B.K. [r] οὐδ'] οὐκ L. Mox γένωνται I. γένοιντο Edd. [s] φίλων] + δὲ L. [t] ὁ Π. C. [v] ἐδίδου] διδοὺς B.K. Sav. cet. [w] ἡδέως ἂν ἐν. Edd. ἂν om. C.L. ἐμπεσεῖν ἡδέως (προθύμως K.) καταδεχόμενος B.K. [x] βούλομαι—Χριστόν.] ἔχω εἰπεῖν ὅτι καὶ π. καὶ υἱ. ὑπ. φίλοι· ἀλλὰ τίνες; οἱ κατὰ Χρ. φιλοῦντες. B.K. [y] τοὺς om. C.I.L. Veron. Mox ὅτε B.K. ὅτι Edd. [z] ἀπέπτη C. [a] ἐννόησον] + ὅτι Edd. ὅτι om. C.L. [b] ἐδίδοτο C.L. [c] τὸ ἐμὸν] γὰρ τὸ ἐμὸν τότε B.K. τότε τὸ ἐμὸν Sav. cet. [d] ἑαυτοῦ om. L. Veron. [e] τοῦ] τὰ τοῦ Codd. et Edd. τὰ om. Reg. 1017. [f] ἑαυτοῦ pro ἐκείνου et ἐκείνου pro ἑαυτοῦ I. [g] ὁμοίως] + τὴν αὐτὴν διάθεσιν ἐπιδεικνύηται (ἐπιδείκνυται B.) B.K.L. Sav. cet. [h] τοσοῦτον L. [i] ἐπειδὴ—δυνατὸν γάρ.] ναὶ (ναὶ om. B.K.) οὐ δυνατὸν, ἐπειδὴ μὴ β. ὡς εἴγε ἐβουλόμεθα, καὶ σφόδρα δυνατόν. B.I.K. Sav. cet. [k] εἰ] καὶ εἰ L. εἰ γὰρ B.K. Sav. cet. [l] οὐδ'] οὐκ C.L. Post ἐπέταξεν add. αὐτὸ B.K. [m] οὐκ] οὐδ' B.K.L.

καὶ πόσον μέγα, οὐδεὶς ἂν δύναιτο μαθεῖν, [n]οὔτε παραστῆσαι E
λόγος, πλὴν τῆς πείρας [o]αὐτῆς. Τοῦτο τὰς αἱρέσεις εἰργά-
σατο, τοῦτο τοὺς [p]Ἕλληνας ποιεῖ Ἕλληνας εἶναι. Ὁ φιλῶν
οὐκ ἐπιτάττειν βούλεται οὐδὲ ἄρχειν, ἀλλὰ χάριν ἔχει μᾶλλον
ἀρχόμενος καὶ [q]ἐπιταττόμενος· χαρίζεσθαι βούλεται μᾶλλον, ἢ
χάριν λαμβάνειν· φιλεῖ γάρ, καὶ ὡς οὐκ ἐμπλήσας αὐτοῦ τὴν
ἐπιθυμίαν, οὕτω διάκειται. Οὐχ οὕτως εὖ πάσχων τέρπεται,
ὡς εὖ ποιῶν· βούλεται γὰρ κατέχειν αὐτὸν μᾶλλον, ἢ ὀφείλειν F
αὐτῷ· μᾶλλον δὲ καὶ ὀφείλειν αὐτῷ βούλεται, καὶ ὀφειλέτην
[r]αὐτὸν ἔχειν· καὶ βούλεται χαρίζεσθαι, καὶ οὐ βούλεται δοκεῖν
χαρίζεσθαι, ἀλλ' [s]ὀφειλέτην αὐτὸν εἶναι. Τάχα πολλοὺς ὑμῶν
ἀγνοεῖν οἶμαι τὸ [t]εἰρημένον. Καὶ ἄρχειν βούλεται εὐεργεσίας, 439
καὶ μὴ δοκεῖν ἄρχειν, ἀλλ' ἀποδιδόναι· ὅπερ καὶ ὁ θεὸς ἐποίη-
σεν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἔμελλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ χαρίζεσθαι
ὑπὲρ ἡμῶν· [v]ἀλλ' ἵνα μὴ δόξῃ χαρίζεσθαι, ἀλλ' ὀφείλειν ἡμῖν,
(171) προσέταξε τῷ Ἀβραὰμ δοῦναι τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἵνα μέγα ποιῶν,
μηδὲν [w]δόξῃ μέγα ποιεῖν. Ὅταν μὲν γὰρ μὴ ᾖ φιλία, καὶ
ὀνειδίζομεν τὰς εὐεργεσίας, καὶ τὰς μικρὰς [x]ἐπαίρομεν· ὅταν δὲ
φιλία ᾖ, καὶ κρύπτομεν αὐτάς, καὶ τὰς μεγάλας μικρὰς βουλό- B
μεθα δεικνύναι, ἵνα μὴ δόξωμεν ὀφειλέτην ἔχειν τὸν [y]φιλούμενον,
ἀλλ' αὐτοὶ αὐτῷ ὀφειλέται εἶναι ἐν τῷ ὀφειλέτην [z]ἔχειν αὐτόν.
Οἶδα ὅτι οὐδὲ [a]συνιᾶσιν οἱ πολλοὶ τὸ λεγόμενον· τὸ δὲ [b]αἴ-
τιον, περὶ [c]πράγματος διαλέγομαι [d]τὸν οὐρανὸν οἰκοῦντος νῦν.
Ὥσπερ οὖν, εἰ περί τινος ἔλεγον φυτοῦ ἐν Ἰνδίᾳ τικτομένου, οὗ
μηδεὶς [e]μηδὲ πεῖραν ἔλαβεν, οὐκ ἂν ἴσχυσεν ὁ λόγος παραστῆ-
σαι, κἂν εἰ μυρία εἶπον· οὕτω καὶ νῦν ὅσα ἂν εἴπω, εἰκῇ ἐρῶ· C
[f]οὐδεὶς ἐπιστῆσαι δυνήσεται. Ἐν οὐρανῷ πεφύτευται τοῦτο τὸ
φυτόν, κλάδους ἔχον οὐ [g]μαργαρίτας [h]βριθομένους, ἀλλὰ βίον
ἐνάρετον πολλῷ τούτων ἡδίω. Ποίαν βούλει εἰπεῖν ἡδονήν,
[i]καὶ αἰσχράν, καὶ σεμνήν; Ἀλλὰ πάσας ὑπερβάλλει ἡ τῆς φι-

[n] οὐδὲ L. Statim τις subjungunt B.I.K. Sav. cet. [o] αὐτῆς] + ὡσαύτως μέγα κακὸν ἔχθρα καὶ ἰδιορυθμία L. [p] Ἕλληνας] + ἔτι B.I.K. Sav. cet. [q] ἐπιτατт. B.C.K. ἐπιτασσ. Edd. [r] αὐτὸν ἔχειν] ἔχειν αὐτὸν C.L. [s] ὀφ. αὐτὸν εἶναι] ὀφείλειν I. [t] εἰρημένον] + οὐκοῦν ἀναγκαῖον αὐτὸ πάλιν εἰπεῖν B.K. Sav. cet. [v] ἀλλ'] καὶ B.K. [w] δόξῃ μ. π.] Sic C.K.L. δόξῃ π. μ. I. μ. δόξῃ π. Edd. [x] ἐπαίρομεν] οὐκ ἐπαίρωμεν I. [y] φιλούμενον omnes. φίλον Edd. [z] ἔχειν αὐτὸν] αὐτὸν ἔχειν C.L. αὐτὸν εἶναι I. [a] συνίσασιν B. Mox τὰ λεγόμενα I. [b] αἴτιον] + ὅτι B.K. [c] πράγματος] + ὑμῖν I. [d] τὸν οὐρανὸν οἰκοῦντος] οὐκ ὄντος I. [e] μηδὲ] οὔτε I. [f] οὐδεὶς] + γὰρ B.K. Sav. cet. Statim ἐπιστῆσαι B.K. ἐπιστῆναι Edd. [g] μαργαρίτας] καρποῖς B.K. Post ἐνάρετον add. προβαλλομένους iidem. [h] θρυβομένους C.I. [i] καὶ] τὴν bis Sav. cet. εἰπεῖν—σεμνήν;] παραλαβεῖν ἡδονὴν πρὸς παράθεσιν; τὴν ἐξ ἀγάπης; τὴν σεμνήν; τὴν αἰσχράν; B.K.

λίας, [k]κἂν τὴν τοῦ μέλιτος εἴπῃς. [l]Τοῦτο μὲν γὰρ προσκορὲς
γίνεται· φίλος δὲ οὐδέποτε, ἕως ἂν [m]ᾖ φίλος, ἀλλὰ μᾶλλον
αὔξεται ἡ ἐπιθυμία, καὶ κόρον οὐδέποτε [n]λαμβάνει ἡ ἡδονή.
Καὶ τῆς παρούσης ζωῆς [o]φίλος ἡδύτερος· πολλοὶ γοῦν μετὰ
D τὴν τῶν φίλων τελευτὴν οὐκ [p]ηὔξαντο ζῆσαι λοιπόν. Μετὰ
φίλου καὶ ὑπερορίαν [q]τις ἂν ἐνέγκοι, χωρὶς φίλου οὐδὲ [r]τὴν
αὐτοῦ [s]οἰκῆσαι ἕλοιτο ἄν· μετὰ φίλου καὶ πενία φορητὸν,
τούτου δὲ ἄνευ, καὶ ὑγεία καὶ πλοῦτος ἀφόρητον. [t]Ἄλλον
ἑαυτὸν ἔχει. Ἀποπνίγομαι ὅτι οὐ δύναμαι ἐπὶ παραδείγ-
ματος εἰπεῖν· [v]ἢ γὰρ ἂν ἐγνώρισα ὅτι πολλῷ ἐλάττονα
τοῦ δέοντος τὰ εἰρημένα. Καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθα· παρὰ δὲ
[w]θεοῦ τοσοῦτος μισθὸς τῆς φιλίας, ὅσος οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν.
E Μισθὸν ἡμῖν δίδωσιν, ἵνα φιλῶμεν [x]ἀλλήλους, οὗ μισθὸν ὀφεί-
λομεν πράγματος· [y]εὖξαι, φησὶ, καὶ λάβε μισθὸν, ὑπὲρ οὗ
μισθὸν ὀφείλομεν, ὅτι [z]αἰτοῦμεν τὰ ἀγαθά· ὑπὲρ οὗ αἰτεῖς,
φησὶ, λάβε μισθόν· [a]νήστευσον, καὶ λάβε μισθόν· γενοῦ ἐνά-
ρετος, καὶ λάβε μισθὸν, καίτοι μισθὸν [b]ὀφείλων. Ἀλλ'
ὥσπερ οἱ πατέρες, ὅταν [c]ἐναρέτους ποιήσωσι τοὺς παῖδας, τότε
[d]αὐτοῖς καὶ μισθὸν διδόασιν· ὀφειλέται γάρ εἰσιν, ὅτι αὐτοὺς
F ἐν ἡδονῇ κατέστησαν· οὕτω καὶ ὁ θεός. Μισθὸν, φησὶ, [e]λάβε,
[f]ἂν ἐνάρετος γένῃ· [g]εὐφραίνεις γὰρ τὸν πατέρα, καὶ τούτου σοι
ὀφείλω μισθόν· ἂν δὲ κακὸς, οὐκέτι· παροξύνεις γὰρ τὸν γεν-
440 νήσαντα. Μὴ [h]δὴ παροξύνωμεν τὸν θεὸν, ἀλλ' εὐφραίνωμεν,
ἵνα [i]τύχωμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ
κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
νων. Ἀμήν.

[k] κἂν—προσκορὲς] καὶ τί λέγω ταύτας; κἂν αὐτὴν τὴν τοῦ μ. εἴπῃς, οὐδὲν καὶ αὐτὴ πρὸς ταύτην φανεῖται. τὸ μὲν γὰρ μέλι πολλάκις καὶ (δὲ K.) προσκορὲς B.K. [l] τοῦτο] καὶ τοῦτο L. Statim μὲν assumtum ex C.I. [m] ᾖ] εἴη L. ᾖ om. I. [n] λαμβάνει ἡ (ἡ om. I.)] ἡ τοιαύτη λαμβάνει B.K. Sav. cet. Post ἡδονὴ add. οὔπω τὸ πρᾶγμα ὅσον ἐστὶν ἀπέδειξα B.K. [o] φίλος] ὁ φίλος B.K. Sav. cet. [p] εὔξαντο K. Flor. [q] τις] + ἡδέως B.K. Sav. cet. Mox χωρὶς δὲ φ. B.K.L. Sav. cet. [r] τὴν αὐτοῦ] τὴν ἐνεγκαμένην αὐτὸν I. [s] οἰκῆσαι ἕλοιτο ἂν] οἰκήσει L. [t] ἄλλον] ὁ τοιοῦτος ὅλον B.K. ὁ τοιοῦτος ἄλλον Sav. cet. [v] ἢ K. [w] θεοῦ] τοῦ θεοῦ I. θεῷ L. Statim τοσ. ὁ μισθὸς C.I. [x] ἀλλήλους] + φίλει γὰρ, φησὶ, καὶ λάβε μισθὸν ὑπὲρ B.K. Sav. cet. [y] εὖξαι] αἴτει B.K. [z] αἰτούμεθα I. [a] νήσ. κ. λ. μισθὸν om. C. [b] ὀφείλω C. [c] εὐαρέστους L. [d] αὐτοῖς καὶ pro καὶ αὐτοῖς B.K.L. καὶ om. C. [e] λήψῃ B.K. [f] ἐὰν I.K. Mox γίνῃ I. [g] εὐφρανεῖς I. γὰρ om. L. [h] δὴ] + παρακαλῶ B.K. [i] τύχωμεν] καὶ τυχεῖν οὕτω δυνηθῶμεν B.K.

ΛΟΓΟΣ Γ.

[1]Μνημονεύετε γὰρ, ἀδελφοὶ, [a]τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς [b]γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί B
τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. [c]Ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ θεὸς, ὡς ὁσίως [d]καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν· καθάπερ οἴδατε, ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ, παρακαλοῦντες ὑμᾶς [e]καὶ παραμυθούμενοι, καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατῆσαι [f]ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ [g]καλέσαντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.

(172) ΤΟΝ διδάσκαλον οὐδὲν [h]ἐπαχθῶς χρὴ ποιεῖν τῶν εἰς σω- C
τηρίαν τῶν μαθητῶν συντεινόντων. Εἰ γὰρ ὁ μακάριος Ἰακὼβ νυκτὸς καὶ ἡμέρας κατεκόπτετο εἰς τὴν τῶν ποιμνίων φυλακὴν, πολλῷ μᾶλλον τὸν [i]τὰς ψυχὰς ἐμπεπιστευμένον, κἂν ἐπίμοχθον ἔργον ᾖ, κἂν εὐτελὲς, πάντα δεῖ ποιεῖν, πρὸς ἓν ὁρῶντα μόνον, τὴν σωτηρίαν τῶν μαθητευομένων, καὶ τὴν ἐκεῖθεν δόξαν [k]ἐγγινομένην τῷ θεῷ. Ὅρα [l]γοῦν, καὶ ὁ Παῦλος, [m]κήρυξ ἄνθρωπος, ἀπόστολος τῆς οἰκουμένης, τοιαύτην τιμὴν ἐπανῃρημένος, εἰργάζετο ταῖς χερσὶ πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι [n]τοὺς D
μαθητευομένους. "Μνημονεύετε γὰρ, [o]φησὶν, ἀδελφοὶ, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον." Εἶπε προλαβὼν, ὅτι "Δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι, ὡς Χριστοῦ ἀπόστολοι·" ὅπερ καὶ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους φησίν· [2]"Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι ἐκ τοῦ ἱεροῦ [p]ἐσθίουσιν; Οὕτω καὶ ὁ [q]Χριστὸς διέταξε τοὺς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλοντας ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν." [r]Ἀλλ' ἐγὼ, φησὶν, οὐκ ἠθέλησα, ἀλλ' [s]ἐκοπίων. Καὶ οὐχ ἁπλῶς εἰργάζετο, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς [t]τῆς σπουδῆς. [v]Ὅρα γοῦν τί φησι· "Μνημονεύετε γάρ·" οὐκ εἶπε, [w]τὰς εὐεργεσίας τὰς παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ, "τὸν κόπον E

[1] Cap. II. v. 9—12. [2] 1 Cor. ix. 13, 14.

Hom. III. [a] τῶν κόπων ... τῶν μόχθων ter I.L. [b] γὰρ om. C.L. Mox τινα ἐξ ὑμῶν L. [c] ὑμεῖς] + γὰρ K. [d] καὶ δ. καὶ ἀ. pro καὶ ἀ. καὶ δ. B.I.K.L. [e] καὶ om. K. [f] ὑμᾶς] καὶ ὑμᾶς K. [g] καλοῦντος I. Mox αὐτοῦ K. [h] ἐπαχθὲς B.I.K. Cat. Sav. cet. Mox λογίζεσθαι pro ποιεῖν B.K. Sav. cet. [i] τὰς om. K.L. [k] ἐγγιν. pro γιν. C.I. Cat. [l] γοῦν] οὖν I. + πῶς B.K. Sav. cet. [m] κήρυξ καὶ ἀπ. ὢν τῆς οἰκ. καὶ τοιαύτην B.K. Sav. cet. [n] τοὺς om. C. [o] φησὶν post μόχθον transp. K. [p] ἐσθίουσιν] + καὶ πάλιν B.K. [q] Χριστὸς] κύριος I.K. Statim διετάξατο L. [r] ἀλλ' ἐγὼ—εἰργάζετο] ἀλλ' αὐτὸς οὐκ ἠθέλησε· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ οὐκ ἐχρησάμην τούτων τινί· ἀλλ' εἰργάζετο καὶ ἐκοπία· καὶ οὐδὲ ἁπλῶς τοῦτο ἐποίει B.K. [s] ἐκοπία I.L. [t] τῆς om. C.I. [v] ὅρα γοῦν] καὶ ὅρα B.K. Sav. cet. [w] τῶν παρ' ἐμοῦ εὐεργεσιῶν L.

ἡμῶν καὶ τὸν [x]μόχθον.” “Νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζό-
μενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, οὕτως ἐκηρύξαμεν εἰς
ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ [y]θεοῦ.” Κορινθίοις δὲ [z]ἕτερόν φησιν·
3 “Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον εἰς τὴν ὑμῶν
διακονίαν.” Καίτοι καὶ ἐκεῖ εἰργάζετο· ἀλλ' οὐκ [a]ἀνέμνησε
τούτου, ἀλλ' ἕτερον ἔθηκε πληκτικώτερον· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ὅτι
παρ' ἑτέρων ἐτράφην ὑμῖν ὑπηρετῶν. Ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως,
ἀλλὰ τί; “[b]Νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι.” Καὶ ἐκεῖ μέν
F φησι· “Καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα
οὐδενὸς,” καὶ, “Ἔλαβον ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν·”
ἐνταῦθα [c]δὲ δείκνυσιν ἐν πενίᾳ ὄντας τοὺς [d]ἄνδρας. Διὰ τοῦτο
συνεχῶς αὐτοὺς παραφέρει μάρτυρας· “Ὑμεῖς [e]γὰρ, φησὶ,
441 μάρτυρες, καὶ ὁ θεός.” [f]Ἀξιόπιστος ὁ θεὸς, ἀλλὰ τοῦτο αὐτοὺς
μάλιστα ἐπληροφόρει· ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἄδηλον τοῖς ἀγνοοῦσι.
[g]Μὴ γὰρ ζήτει εἰ Παῦλος [h]ἦν ὁ ταῦτα λέγων· [i]ἐκ πολλοῦ τοῦ
περιόντος βούλεται αὐτοὺς πληροφορεῖν. Διὰ τοῦτό φησιν,
“Ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ θεὸς, ὡς ὁσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμ-
πτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν.” Ἔδει αὐτοὺς πάλιν
ἐπαινεῖν· διὰ τοῦτο [k]ταῦτα προτίθησιν, ἃ ἦν ἱκανὰ αὐτοὺς
πεῖσαι. [l]Ὁ γὰρ ἐν χρείᾳ, φησὶν, [m]ἐκεῖ καταστὰς καὶ μὴ λαβὼν,
B πολλῷ μᾶλλον νῦν.” “Ὡς ὁσίως, [n]φησὶ, καὶ δικαίως καὶ
ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν· καθάπερ οἴδατε, ὡς
ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ, παρακαλοῦντες ὑμᾶς
καὶ παραμυθούμενοι.” Ἀνωτέρω τὸ τῆς [o]ἀναστροφῆς εἰπὼν,
ἐνταῦθα τὸ τῆς [p]ἀγάπης φησίν· [q]ὃ μᾶλλον ἦν ἢ τῆς προστα-
σίας. Καὶ τοῦ ἀτύφου τὸ εἰρημένον· “Ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυ-
τοῦ, παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι, καὶ [r]μαρτυρό-
μενοι εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος

3 2 Cor. xi. 8.

[x] μόχθον] + καὶ πάλιν B.K. Mox γὰρ accessit ex B.I.K. [y] θεοῦ] Χριστοῦ L. [z] ἑτέρως C. [a] ἐμνημόνευσε L. [b] νυκτὸς] + γὰρ B.K. + φησὶ L. Post ἐργαζόμενοι add. πρὸς τὸ μὴ ἐπιβ. τινα ὑμῶν C. [c] δὲ om. C.L. Veron. [d] ἄνδρας] + ἐκεῖ δὲ οὐχ οὕτω Edd. Haec, inclusa a Sav. Mor., absunt a nostris B.K. [e] γὰρ, φησὶ] λέγων B.K. [f] ἀξιόπιστος (ἀξιόπιστον (?) I.)] + μὲν C.I. ἀξιόπιστος—ἀγνοοῦσι] ἀξιόπιστον ποιῶν τὸν λόγον, κἀκεῖνο τιθεὶς, ὃ αὐτοὺς μ. ἐπληροφόρει· ἐκεῖνο μ. γ. ἀ. τ. ἀγνοοῦσι, τοῦτο δὲ πᾶσι λοιπὸν ἀναμφίβολον B.K. Sav. cet. [g] μὴ γὰρ ζήτει εἰ] καὶ μὴ θαυμάσῃς· οὐδὲ γὰρ ἔβλεπεν ὅτι B.K. Sav. cet. [h] ἦν] ἐστιν B.K. [i] ἐκ] ἀλλ' ἐκ B.K. Sav. cet. γὰρ post πολλοῦ add. I. [k] ταῦτα προτίθησιν] προλαμβάνει (προσλ. K.) καὶ ταῦτά φησιν B.K. [l] ὁ γὰρ ἐν χρείᾳ, φησὶν] συλλογίζεται γὰρ ὅτι ὁ ἐν χρείᾳ B.K. Sav. cet. [m] ἐκεῖ om. Sav. cet. invitis omnibus. [n] φησὶ assumtum ex B.C.K.L. [o] ἀνατροφῆς C.L. Veron. [p] ἀγάπης] ἀνατροφῆς I. Statim λέγει pro φησὶν B.K. [q] ὃ] + καὶ B.C.K. Sav. cet. [r] διαμαρτ. B.K.

ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν." Ὅτε [s]φησὶ, "καὶ
διαμαρτυρόμενοι," τότε πατέρων μέμνηται· [t]ἀλλ' εἰ καὶ διεμαρ- C
τυράμεθα, [v]καὶ τοῦτο οὐ σφοδρῶς, ἀλλ' ὡς πατέρες. "[w]Ὡς
ἕνα ἕκαστον ὑμῶν." [x]Βαβαὶ, ἐν τοσούτῳ πλήθει μηδένα παρα-
λιπεῖν, μὴ μικρὸν, μὴ μέγαν, μὴ πλούσιον, μὴ πένητα. "Πα-
ρακαλοῦντες," [y]φησὶ, πρὸς τὸ φέρειν· "καὶ παραμυθούμενοι
[z]καὶ διαμαρτυρόμενοι." "Παρακαλοῦντες·" οὐκ ἄρα δόξαν
[a]ἐζήτουν· "καὶ [b]μαρτυρόμενοι·" οὐκ ἄρα ἐκολάκευον. "Εἰς τὸ
περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ [c]καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν D
αὐτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν." Ὅρα πάλιν πῶς διηγούμενος,
καὶ διδάσκει καὶ παραμυθεῖται. Εἰ γὰρ εἰς βασιλείαν ἐκάλεσε,
[d]εἰ γὰρ εἰς δόξαν ἐκάλεσε, πάντα δεῖ φέρειν. Παρακαλοῦμεν,
οὐχ ἵνα ἡμῖν [e]χαρίσησθέ τι, ἀλλ' ἵνα ἐπιτύχητε τῆς βασιλείας
τῶν οὐρανῶν.

[4] "[f]Διὸ καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι
(173) παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ, ἐδέξασθε οὐ
λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ, καθώς ἐστιν ἀληθῶς, λόγον θεοῦ, ὃς
καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν." Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν,
φησὶν, ὅτι ἡμεῖς μὲν [g]ἀμέμπτως πάντα πράττομεν, ὑμεῖς δὲ
ἀνάξια τῆς ἡμετέρας ἀναστροφῆς ἐποιήσατε [h]παρ' ὑμῖν· οὐ E
γὰρ ὡς ἀνθρώπων [i]ἀκούοντες ἡμῶν, ἀλλ' ὡς αὐτοῦ τοῦ θεοῦ πα-
ραινοῦντος, οὕτω προσείχετε. Πόθεν δῆλον; Ὥσπερ [k]γὰρ τὸ
μὴ ἐν κολακείᾳ, μηδὲ ἐν κενοδοξίᾳ κηρῦξαι ἀπὸ τῶν οἰκείων πει-
ρασμῶν δείκνυσι, καὶ τῆς ἐκείνων μαρτυρίας, καὶ ὧν ἔπραττεν·
οὕτω καὶ τὸ ἐκείνους ὀρθῶς δέξασθαι τὸν λόγον, ἀπὸ τῶν πει-
ρασμῶν. Πόθεν γὰρ, [l]φησὶν, εἰ μὴ ὡς τοῦ θεοῦ λέγοντος
ἠκούετε, [m]τοιούτους ἐφέρετε κινδύνους; Καὶ ὅρα τὸ ἀξίωμα.
[5] "Ὑμεῖς γὰρ, φησὶ, μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοὶ, τῶν ἐκκλη-
σιῶν τοῦ θεοῦ τῶν [n]οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, F
ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν,
καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτει-

[4] v. 13. [5] v. 14—16.

[s] φησὶ] εἶπε B.I.K. Sav. cet. [t] ἀλλ'] δεικνὺς ὅτι B.K. Sav. cet. [v] καὶ] ἀλλὰ καὶ B.K. ἀλλὰ Sav. cet. [w] ὡς assumtum ex omnibus. Post ἕνα add. γάρ φησιν B.K. [x] βαβαὶ] + ὅσον ἐστὶν B.K. [y] φησὶ] πρὸς τί εἶπε B.K. Sav. cet. Post φέρειν add. πάντα iidem. [z] καὶ διαμ. om. C.I. [a] ζητοῦντες L. [b] διαμαρ. B.I.K. Sav. cet. [c] καλέσαντος C. [d] Haec εἰ γὰρ εἰς δόξαν ἐκάλεσε accesserunt ex C.I. [e] τι χαρ. inverso ord. C.L. Statim ἵνα sine elisione B.C.K. [f] διὸ] διὰ τοῦτο B.K. Sav. cet. [g] ἀμέμπτως π. pro π. ἀμέμπτως B.C.K.L. Cat. [h] παρ' ὑμῖν assumtum e nostris omnibus et Cat. [i] ἀκούοντες ἡμῶν] Sic I. Cat. ἀκούοντες, διέκεισθε ἡμῶν ἀκούοντες Edd. [k] γὰρ] ἑαυτὸν B.K. [l] φησὶν om. B.K. [m] τοσούτους I. [n] οὐσῶν om. I.

νάντων [o]Ἰησοῦν καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάν-
442 των, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων· κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε· ἔφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος." "Ὑμεῖς [p]γὰρ, φησὶ, μιμηταὶ ἐγενήθητε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ [q]τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ." Πολλὴ ἡ παραμυθία. [r]Οὐδὲν γὰρ, φησὶ, θαυμαστὸν εἰς ὑμᾶς ταῦτα πράττειν αὐτοὺς, ὅπου γε καὶ εἰς τοὺς συμφυλέτας αὐτῶν. Καὶ τοῦτο δὲ τοῦ [s]τὸ κήρυγμα εἶναι ἀληθὲς οὐ μικρὸν [t]τεκμή-
B ριον, ὅπου γε καὶ Ἰουδαῖοι πάντα ἠνέσχοντο ὑπομεῖναι. "Ὅτι καὶ ὑμεῖς [v]τὰ αὐτὰ, φησὶν, ἐπάθετε ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθάπερ κἀκεῖνοι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων." Ἔχει τι πλέον [w]τὸ εἰπεῖν, [x]κἀκεῖνοι. "Ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ", φησί. [y]Δείκνυσιν ὅτι ἤδοντο πανταχοῦ, [z]ὡς ἀθλήσαντες. [a]Λέγει οὖν, ὅτι καὶ ὑμεῖς τὰ αὐτὰ ἐπάθετε. [b]Καὶ τί θαυμαστὸν πάλιν, εἰ καὶ εἰς ὑμᾶς, ὅπου γε καὶ εἰς τὸν δεσπότην [c]τοιαῦτα ἐτόλμων; Ὁρᾷς, πῶς αὐτὸ εἰσήγαγε μεγάλην ἔχον [d]παραμυθίαν; Καὶ συνεχῶς τοῦτο στρέφει, καὶ ἐν [e]πάσαις σχεδὸν εὕροι τις ἂν αὐτὸ ταῖς ἐπιστολαῖς ἀκριβῶς ἐξετάζων, πῶς ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἀεὶ τὸν Χριστὸν παραφέρει διαφόρως. Ὅρα γοῦν, καὶ ἐνταῦθα [f]κατηγο-
C ρῶν τῶν Ἰουδαίων, εἰς ἀνάμνησιν αὐτοὺς φέρει [g]τοῦ δεσπότου, καὶ τῶν τοῦ δεσπότου παθημάτων· οὕτως οἶδε μεγίστην παραμυθίαν ἔχον τὸ πρᾶγμα. "Τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων," φησίν. Ἀλλ' ἠγνόησαν αὐτὸν [h]ἴσως. Μάλιστα μὲν [i]οὖν ᾔδεσαν. Τί [k]οὖν; οὐχὶ καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας ἀπέκτειναν καὶ ἐλιθοβόλησαν, ὧν καὶ τὰ τεύχη περιφέρουσι; [l]Καὶ ταῦτα οὐκ ἀληθείας ἕνεκεν διεπράξαντο. Οὐκ ἄρα παραμυθία μόνον ἐστὶν ἐπὶ τοῖς πειρασμοῖς, ἀλλὰ καὶ ὑπόμνησις τοῦ [m]μὴ νομίζειν ὅτι δι' ἀλήθειαν ταῦτα ποιοῦσι, [n]καὶ διὰ τοῦτο θορυβεῖσθαι. "Καὶ
D ἡμᾶς, [o]φησὶν, [p]ἐκδιωξάντων." Καὶ ἡμεῖς, φησὶ, μυρία δεινὰ

[o] Ἰησοῦν om. B.K. [p] γὰρ om. B.K. Sav. cet. [q] τῶν] + οὐσῶν Edd. οὐσῶν om. C.I.L. [r] οὐδὲν γὰρ, φησὶ] οὐδὲν, φησὶ I. Cat. Sav. cet. ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· οὐδὲν B.K. [s] τὸ κ. εἶναι] κηρύγματος I. [t] τεκμήριον] + τί οὖν ξένον B.K. [v] τὰ αὐτὰ φ.] φ. τὰ αὐτὰ C.L. Cat. [w] τὸ pro τῷ C.L. Cat. et ex corr. B. [x] κἀκεῖνοι] ὅτι κἀκεῖνοι I. Statim οἱ ἐν τῇ I. Cat. φησὶ om. B.K. Sav. cet. [y] δείκνυσι] + γὰρ B.C.K. Sav. cet. Statim ὅτι καὶ ἥδ. C. ἥδοντο pro ἤδοντο exhibent B.I.K.L. Mor. Ben. [z] ὡς om. B.K. [a] λέγει οὖν] ἢ καὶ τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν εἰς τὸ B.K. [b] καὶ] λέγει γὰρ B.K. φησὶν pro πάλιν L. [c] τοιαῦτα] Sic C.I.L. Cat. τὰ αὐτὰ Edd. εἴδομεν pro ἐτόλμων Veron. [d] τὴν παρ. Edd. τὴν om. B.C.K.L. Cat. [e] πᾶσι I. [f] καταφρονῶν L. [g] τοῦ δ. om. C. τοῦ δ. καὶ om. I. [h] ἴσως] + εἴποι τις ἂν B.K. [i] οὖν] + αὐτὸν L. [k] οὖν] δαὶ B.K. Sav. cet. [l] καὶ] + μὴν B.K. Sav. cet. [m] μὴ om. K. L. [n] καὶ διὰ τ. (διὰ τ. om. I.) θ.] οὐκοῦν διὰ τ. οὐ χρὴ θ. B.K. [o] φησὶν om. B.K. [p] ἐκδιωξάντων] + μὴ τοίνυν ἀγανάκτει B.K. Mox φησὶ om. K.

πεπόνθαμεν. “Καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων, κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σωθῶσι.” “[q]Πᾶσιν ἀνθρώποις, φησὶν, ἐναντίων.” Πῶς; Εἰ γὰρ τῇ οἰκουμένῃ δεῖ λαλῆσαι, οὗτοι δὲ κωλύουσι, κοινοὶ τῆς οἰκουμένης εἰσὶν ἐχθροί. [r]Τὸν Χριστὸν ἐφόνευσαν, τοὺς προφήτας, τὸν θεὸν ὑβρίζουσι, κοινοὶ τῆς οἰκουμένης [s]εἰσὶν ἐχθροὶ, [t]ἡμᾶς ἐλαύνουσι τοὺς ἐπὶ σωτηρίᾳ παραγενομένους· τί θαυμαστὸν, εἰ καὶ εἰς ὑμᾶς τοιαῦτα ἐπεδείξαντο, ὅπου γε καὶ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ; “Κωλυόντων ἡμᾶς, φησὶ, τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σωθῶσι.” E
[v]Βασκανίας ἄρα ἐστὶ τὸ τὴν τῶν πάντων ἐμποδίζειν σωτηρίαν. “Εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε· ἔφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.” [w]Τί ἐστιν, “εἰς τέλος;” Οὐκέτι [x]τοιαῦτά ἐστιν οἷα τὰ πρότερα, οὐκέτι [y]ἐπάνοδος, οὐκέτι πέρας· ἀλλ' ἐγγὺς ἐφέστηκεν ἡ ὀργή. Πόθεν δῆλον; Ἀπὸ τούτου, ἀφ' οὗ προεῖπεν ὁ Χριστός. Οὐ γὰρ τοῦτο μόνον ἔχει παραμυθίαν τὸ κοινωνοὺς τῶν θλίψεων λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τοὺς θλίβοντας ἀκοῦσαι τιμωρουμένους. Εἰ δὲ ἡ ἀνα- F
βολὴ λυπεῖ, [z]παραμυθείσθω τὸ μηκέτι ἀνανεύειν αὐτούς. Μᾶλλον δὲ καὶ τὴν ἀναβολὴν συνέστειλε τῷ εἰπεῖν, “[a]ἡ ὀργὴ,”
(174) *δεικνὺς [b]πάλαι ὀφειλομένην καὶ προωρισμένην καὶ [c]προφητευομένην.*

6 *“Ἡμεῖς [d]δὲ, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας,* 443
προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ [e]ἐπιθυμίᾳ.” Οὐκ εἶπε, [f]χωρισθέντες. Εἶπεν ἀνωτέρω περὶ τῆς κολακείας, δεικνὺς ὅτι οὐ κολακεύει, ὅτι οὐ ζητεῖ δόξαν· λέγει ἐνταῦθα περὶ τῆς ἀγάπης. [g]Ἐπειδὴ εἶπεν ἀνωτέρω, “ὡς πατὴρ τέκνα,” “ὡς τροφὸς,” [h]ἐνταῦθα ἕτε- B
ρόν φησιν, “ἀπορφανισθέντες,” ὅπερ ἐστὶ [i]παίδων πατέρας ζητούντων. Καὶ μὴν ἐκεῖνοι ἀπωρφανίσθησαν. Οὔ, φησὶν, ἀλλ' ἡμεῖς. Εἰ γάρ τις τὸν πόθον ἐξετάσειε, καθάπερ παιδία [k]μικρὰ ἀπροστάτευτα, ἄωρον ὀρφανίαν ὑποστάντα, ἐν πολλῷ

[6] v. 17.

[q] *πᾶσι*] + *τοῖς* I. [r] *τὸν*] + *γὰρ* C. [s] *εἰσὶν* om. L. [t] *ἡμᾶς*] *εἰ ἡμᾶς* B.C.I.K. invita Cat. Post *σωτηρίᾳ* add. *τῶν ἀνθρώπων* L. [v] *βασκανία* C. Mox *τῇ .. σωτηρίᾳ* C.L. *κωλύειν* pro *ἐμποδίζειν* B.K. [w] Haec *τί ἐστιν* (+ *τὸ* L.) *εἰς τέλος* accesserunt ex B.C.K.L. [x] *τοιαῦτα*] *ταῦτα* I.K. Sav. cet. Statim *ἔσται* B.I.K. Cat. Sav. cet. [y] *ἐπάν.*] + *φησὶν* B.K. [z] *παραμυθεῖσθε* I. [a] *ἡ*] *ἔφθασεν ἡ* C.I. [b] *πάλιν* Edd. *ἴσ. πάλαι* Sav. marg. *πάλαι* L. *προωρ. καὶ ὀφ.* hoc ord. idem. [c] *πεπροφητευμένην* C. [d] *δὲ*] + *ἀδελφοὶ* B.K. Sav. cet. [e] *ἀθυμίᾳ* K. Statim *καὶ οὐκ* B.K. [f] *χωρισθέντες*] + *ἀλλ' ἀπορφανισθέντες* I. + *ἀλλ' ὃ πλέον ἦν* B.K. Sav. cet. [g] *ἐπειδὴ*] *καὶ ἐπειδὴ πάλιν* B.K. [h] *ἐνταῦθα*] + *καὶ* B.I.K. Sav. cet. [i] *παιδίων* L. [k] *μικρὰ* om. L.

πόθῳ τῶν γονέων εἰσὶν, οὐ διὰ τὴν φύσιν μόνον [l]αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐρημίαν· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς. Ἐκ τούτου καὶ τὴν ἀθυμίαν [m]αὐτοῦ δείκνυσιν, ἐν ᾗ ἦν διὰ τὸν χωρισμόν. Καὶ ταῦτα, φησὶν, οὐκ ἔνι εἰπεῖν, ὅτι πολὺν χρόνον ἀνεμείναμεν, ἀλλὰ, "πρὸς καιρὸν," καὶ [n]ταῦτα, "προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ·"
C ἀεὶ γὰρ ὑμᾶς ἔχομεν ἐν τῇ διανοίᾳ. Ὅρα ὅση [o]ἡ ἀγάπη· [p]καίτοι ἔχων αὐτοὺς διαπαντὸς ἐν καρδίᾳ, καὶ τὴν κατ' ὄψιν ἐζήτει παρουσίαν. Μή μοι [q]λέγε τὴν περιττὴν [r]φιλοσοφίαν· τοῦτο ἀληθῶς θερμῆς ἀγάπης, τὸ καὶ [s]ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι καὶ εἰπεῖν, καὶ πολλὰ ἂν τοῦτο συμβάλλοιτο. "Περισσοτέρως, φησὶν, ἐσπουδάσαμεν." Τί ἐστι, "περισσοτέρως;" [t]Ἢ τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι σφόδρα ὑμῶν ἐξεχόμεθα· ἢ ὡς εἰκὸς ἦν, ὥραν [v]ἀπολειφθέντες ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν. Ὅρα τὸν μακάριον Παῦλον, ὅταν [w]δι' ἑαυτοῦ μὴ δύνηται πληροῦν [x]αὐτοῦ
D τὸν πόθον, [y]δι' ἑτέρων τοῦτο ποιοῦντα· ὥσπερ [z]ὅτε πρὸς Φιλιππησίους [a]τὸν Τιμόθεον πέμπει, καὶ πρὸς Κορινθίους πάλιν τὸν αὐτὸν, δι' ἑτέρων αὐτοῖς συγγινόμενος, ὅταν μὴ δύνηται δι' ἑαυτοῦ. [b]Ἐρώμενος γὰρ ἦν μανικός τις καὶ ἀκάθεκτος, καὶ ἀκαρτέρητος [c]περὶ φιλίαν. [7] "[d]Διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς·" [e]ὅπερ ἐστὶν ἀγάπης. [f]Καίτοιγε ἐνταῦθα οὐδεμίαν ἑτέραν [g]χρείαν φησὶν, ἀλλ' ἵνα ἴδωμεν ὑμᾶς. "Ἐγὼ μὲν Παῦλος,
E καὶ ἅπαξ καὶ δίς· καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ Σατανᾶς." Τί λέγεις; ὁ Σατανᾶς ἐγκόπτει; Ναί· οὐ γὰρ θεοῦ τοῦτο ἔργον ἦν. Ἐπὶ [h]μὲν γὰρ Ῥωμαίων [i]τοῦτό φησιν, [8]ὅτι ὁ θεὸς ἐκώλυσε· καὶ [k]ἀλλαχοῦ φησιν ὁ Λουκᾶς, ὅτι τὸ πνεῦμα [l]διεκώλυσεν αὐτοὺς ἐλθεῖν εἰς τὴν Ἀσίαν· καὶ [m]ἐπὶ Κορινθίων τοῦ πνεύματός [n]φησιν εἶναι τὸ ἔργον· ἐνταῦθα δὲ μόνον τοῦ Σατανᾶ. Τίνα δὲ λέγει ἐγκοπὴν τοῦ Σατανᾶ; Πειρασμούς τινας ἀπροσδοκήτους

[7] v. 18. [8] Rom. i. 13. xv. 22. Acts xvi. 6.

[l] αὐτὴν om. I.K. [m] ἑαυτοῦ L. [n] τοῦτο B.K. Sav. cet. [o] ἡ assumtum ex B.I.K.L. [p] καίτοιγε C.I. Cat. Mox ἐν τῇ καρδίᾳ C. [q] λέγε] εἴπῃς B.K. [r] φιλοσοφίαν] + ὅτι καὶ οὕτως ἀγαπῶ B.K. Mox ἀληθῶς om. iidem. [s] ἰδεῖν] + ἐπιθυμεῖν B.K. [t] Haec ἢ τοῦτο—ἐξεχόμεθα absunt a C.I.L. Veron. [v] ἀπολειφθέντας K. Veron. [w] δι' ἑαυτοῦ μὴ pro μὴ δι' ἑαυτοῦ omnes. [x] ἑαυτοῦ C.I. αὐτοῦ om. L. [y] δι' ἑτέρων τ. π.] πῶς δι' ἑτέρων τοῦτο ποιεῖ B.K. [z] ὅτε] ὅταν C. [a] τὸν om. I. [b] ἐραστὴς L. [c] περὶ] Sic B.C.I.L. πρὸς K. εἰς Edd. [d] διὸ ἠθ.] ἠθ. φησὶν L. [e] ὅπερ ἐ. ἀ.] τοῦτο εἶπεν, ὅπερ ἐ. ἀ. ὡσεὶ ἔλεγε B.K. [f] καίτοι D. [g] χρείαν] + ἔχοντες τοῦ ἐλθεῖν B.K. φησὶν om. K. [h] μὲν γὰρ] γὰρ I. μέν τοι B.K. Statim τῶν Ῥ. B.K. Sav. cet. [i] τοῦτο assumtum ex I.L. τοῦτό φ.] καὶ τοῦτο λέγει B.K. [k] ἀλλαχοῦ] + δὲ B.K. Sav. cet. [l] ἐκώλυσεν B.C.K. Mox διελθεῖν B.K. [m] ἐπὶ Κορινθίων] Sic B.C.I.K. Κορινθίων L. Κορινθίοις Edd. [n] φησιν] εἶπε τοῦτο B.K. Statim ἦν pro εἶναι I.

καὶ [o]σφοδρούς. [9]“Γενομένης γὰρ αὐτῷ, [p]φησὶν, ἐπιβουλῆς
[q]ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων,” κατείχετο ἐν τῇ Ἑλλάδι τρεῖς μῆνας. F
Ἕτερον δέ ἐστιν οἰκονομίας ἕνεκεν παραμένειν καὶ [r]ἑκόντα.
Ἐκεῖ μὲν γάρ φησι· [10]“Διὸ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλί-
μασι τούτοις,” καὶ, “Φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κό-
ρινθον·” ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ τί; Ὅτι ὁ Σατανᾶς 444
ἐνέκοψεν. “Ἐγὼ μὲν, [s]φησὶ, Παῦλος, καὶ ἅπαξ καὶ δίς.”
Ὅρα πῶς φιλοτιμεῖται καὶ ἐγκαλλωπίζεται, θέλων δεῖξαι, ὅτι
μάλιστα πάντων αὐτοὺς ἐφίλει. Τὸ, “ἐγὼ μὲν [t]Παῦλος,” ἀντὶ
τοῦ, εἰ καὶ μὴ οἱ ἄλλοι, φησί. Κἀκεῖνοι [v]μὲν γὰρ ἤθελον, ἐγὼ
δὲ καὶ ἐπεχείρησα. [11]“Τίς γὰρ [w]ἡμῖν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέ-
φανος καυχήσεως; Ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ [x]Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ;” Μακεδόνες εἰ-
σὶν, εἰπέ μοι, ἡ ἐλπίς σου, ὦ μακάριε Παῦλε; Οὐχ οὗτοι
[y]μόνοι, φησί· διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν· “ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς;” “Τίς B
γάρ ἐστιν ἡμῖν, φησὶν, ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος καυχήσεως;”
Ἆρα ἐπιγινώσκετε τὰ ῥήματα γυναικῶν ὄντα πάνυ διαθερμαι-
νομένων τοῖς σπλάγχνοις, [z]πρὸς παιδία μικρὰ διαλεγομένων;
“Καὶ [a]στέφανος, φησὶ, καυχήσεως.” Οὐ γὰρ ἤρκει τὸ στέ-
φανος [b]ὄνομα δεῖξαι τὴν λαμπρότητα, [c]ἀλλὰ καὶ, “καυχή-
σεως.” Πόσης πυρώσεως τοῦτο; Οὐκ ἄν ποτε μήτηρ, οὐδὲ
πατὴρ, εἴγε ὁμοῦ συνῆλθον, καὶ τὸν ἑαυτῶν [d]ἀνέμιξαν πόθον,
ἠδυνήθησαν δεῖξαι ἰσόρροπον ὄντα τῷ [e]Παύλου τὸν ἑαυτῶν
πόθον. “Χαρὰ, φησὶ, καὶ στέφανός [f]μου·” μᾶλλον ἐφ᾽ ὑμῖν, C
(175) [g]φησὶν, ἀγάλλομαι, ἢ ἐπὶ στεφάνῳ. Ἐννόησον γὰρ ὅσον ἐστὶν
ἐκκλησίαν ὁλόκληρον [h]παρεῖναι φυτευθεῖσαν καὶ ῥιζωθεῖσαν ὑπὸ
Παύλου. Τίς οὐκ αν ἐπὶ τοσαύτῃ πολυπαιδίᾳ καὶ εὐπαιδίᾳ
ἀγάλλοιτο; Ὥστε οὐδὲ τοῦτο κολακείας ἐστίν. Οὐ γὰρ εἶ-
πεν, [i]ὑμεῖς, ἀλλὰ, “καὶ ὑμεῖς,” μετὰ τῶν ἄλλων. [12]“Ὑμεῖς
γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.”

9 Acts xx. 3. 10 Rom. xv. 23. 2 Cor. i. 23. 11 v. 19. 12 v. 20.

[o] σφοδροὺς] ἐφόδους I. Cat. Post σφοδροὺς add. ὅθεν καὶ οὕτως εἶπε B.K. [p] φησὶν] ἀθρόας B.K. φησὶν om. L. [q] ὑπὸ] παρὰ L. [r] ἑκόντα] + καὶ ἕτερον ἐγκοπτόμενοι B.K. Sav. cet. [s] φησὶ om. I.L. [t] Παῦλος ἀντὶ τοῦ om. I. Statim μὴ καὶ pro εἰ καὶ μὴ L. [v] μὲν om. L. Post ἤθελον add. μόνον B.C.K. Sav. cet. [w] ἡμῶν I. Post ἡμῖν add. φησὶν L. [x] Χριστοῦ om. I. [y] μόνον L. [z] πρὸς] καὶ πρὸς B.I.K. Sav. cet. [a] στ. φησὶ] καλῶς εἶπε στ. B.K. [b] ὄνομα] μόνον L. Post λαμπρότητα add. μόνον B.K. [c] ἀλλὰ] Sic C.L. Cat. Veron. ἀλλὰ προσέθηκε I. Sav. cet. διὸ προσέθηκε B.K. Post καυχήσεως add. ἵνα μᾶλλον ἐμφήνῃ B.K. [d] ἀνέμιξαν C.L. Cat. ἀνεμίξαντο Edd. [e] Παύλου] Sic L. Παύλῳ Edd. Παύλου τ. ἑ. πόθον] Παύλου πρὸς αὐτοὺς πόθῳ B.K. [f] μου accessit ex B.C.I.L. Cat. Statim τουτέστι, μᾶλλον B.K. Sav. cet. [g] φησὶν om. K. [h] παρεῖναι] σπαρῆναι L. Mox ὑπὸ τοῦ Π. idem. [i] ὑμεῖς] + ἁπλῶς B.K. Sav. cet.

[13] "Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν
Ἀθήναις μόνοι." [k]Ἀντὶ τοῦ, εἱλόμεθα. [14] "Καὶ ἐπέμψαμεν
Τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ, καὶ συνερ-
D γὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ." Καὶ τοῦτο οὐ τὸν
Τιμόθεον ἐπαίρων, φησὶν, ἀλλ' αὐτοὺς τιμῶν, ὅτι [l]τὸν συνερ-
γὸν καὶ διάκονον τοῦ [m]εὐαγγελίου· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἀποσπά-
σαντες ἀπὸ τῶν ἔργων ἐπέμψαμεν πρὸς ὑμᾶς τὸν διάκονον τοῦ
[n]θεοῦ, καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ [o]Χριστοῦ.
"Εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑπὲρ τῆς πίστεως
ὑμῶν, [15] [p]τῷ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις." Τί
δὴ ἐνταῦθά [q]φησιν; Ἐπειδὴ τῶν διδασκάλων οἱ πειρασμοὶ
θορυβοῦσι τοὺς μαθητὰς, τότε δὲ πολλοῖς περιέπεσε πειρα-
E σμοῖς, ὡς καὶ αὐτός φησιν, ὅτι "ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ Σατανᾶς,"
[r]ἀεὶ τοῦτο λέγων· καὶ ἅπαξ, [s]φησὶ, καὶ δεύτερον ἤθελον ἐλθεῖν,
καὶ οὐκ ἴσχυσα, ὃ πολλῆς βίας ἦν· εἰκὸς δὲ τοῦτο θορυβῆσαι
[t]αὐτούς· οὐ γὰρ οὕτως ἐπὶ τοῖς οἰκείοις πειρασμοῖς, ὡς ἐπὶ τοῖς
τῶν [v]διδασκάλων [w]θορυβοῦνται· [x]οὐδὲ γὰρ οὕτως ἐπὶ [y]τῶν οἰ-
κείων θορυβεῖται πειρασμῶν στρατιώτης, ὡς ὅταν τὸν στρα-
τηγὸν ἴδῃ βεβλημένον· "εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς," [z]φησίν· οὐχ
ὡς ἐλλείποντάς τι τῆς πίστεως, οὐδ' ὡς ὀφείλοντάς τι μαθεῖν.
F "Καὶ παρακαλέσαι ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑμῶν, [a]τῷ μηδένα σαίνε-
σθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις· αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο
κείμεθα. [16]Καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν,
445 ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο, καὶ οἴδατε." Οὐ
δεῖ [b]θορυβεῖσθαι, φησί· καὶ γὰρ οὐδὲν ξένον, [c]οὐδὲν παρ' ἐλ-
πίδα συμβαίνει· ὅπερ ἱκανὸν ἦν αὐτοὺς [d]διαναστῆσαι. Ὁρᾷς ὅτι
[e]διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς προέλεγε τοῖς μαθηταῖς; [f]Ἄκουσον
γὰρ αὐτοῦ λέγοντος· [17]"Ἀπάρτι εἶπον ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέ-

[13] Cap. III. v. 1. [14] v. 2. [15] v. 3. [16] v. 4. [17] Joan. xiv. 29.

[k] ἀντὶ] τοῦτο εἶπεν ἀντὶ B.K.L. Sav. cet. ἀντὶ τοῦ εἱλ. om. C. [l] τὸν συνεργὸν] τὸν σ. τῶν ἄλλων C.I. τῶν ἄλλων τὸν σ. Veron. [m] εὐαγγελίου] +αὐτοῖς ἔπεμψεν B.K. Sav. cet. [n] θεοῦ] Χριστοῦ I. Haec τὸν διάκονον—τοῦ Χριστοῦ om. L. [o] Χριστοῦ] + εἶτα καὶ ἡ αἰτία B.K. Sav. cet. [p] τῷ] τὸ C.K.L. [q] φησιν] τοῦτο λέγει B.K. [r] ἀεὶ τοῦτο λέγων] ἀνακτώμενος αὐτοὺς οὕτως εἴρηκεν. ὃ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι B.K. Sav. cet. [s] φησὶ om. B. K. Sav. cet. φησὶν post δεύτερον transp. L. [t] αὐτοὺς] + ἱκανὸν γὰρ C.I. + καὶ σφόδρα ἱκανὸν ἦν B.K. [v] διδασκομένων C. [w] θορυβοῦνται] θορ. οἱ μαθηταὶ B.K. Sav. cet. πειρασμοῖς οἱ μαθηταὶ θορ. I. Sed in hoc Cod. clausulae οὐ γὰρ οὕτως—θορυβοῦνται et οὐδὲ γὰρ οὕτως—βεβλημένον inverso ordine leguntur. [x] οὐδὲ γὰρ] ὥσπερ οὐδὲ B.K. Sav. cet. [y] τῷ οἰκείῳ θ. πειρασμῷ I. [z] φησίν] + ἄρα διὰ τὸ μὴ (μὴ διὰ τὸ B.) θορυβηθῆναι ἔπεμψεν, ἀλλ' B.K. Sav. cet. Sic, sed φησὶν pro ἀλλ' I. (?). [a] τῷ] τὸ B.K.L. [b] θορ. φησὶ] τοίνυν θορ. B.K. [c] οὐδὲν] οὐδὲ C.K. Statim παρ' ἐλπίδας C. Cat. [d] διαστῆσαι C. Post διαναστῆσαι add. εἶπεν B.K. [e] καὶ ὁ Χρ. διὰ τοῦτο inverso ord. C.K.L. [f] ἄκουε I. Mox ἄπαρτι om. L.

σθαι, [g]ἵν', ὅταν γένηται, πιστεύσητε." Μέγα γὰρ, ὄντως
μέγα εἰς παραμυθίαν τῶν ἄλλων, τὸ παρὰ τῶν διδασκάλων
ἀκοῦσαι τὰ [h]γινόμενα. Ὥσπερ [i]γὰρ ὁ κάμνων, παρὰ τοῦ ἰα-
τροῦ ἐὰν ἀκούσῃ ὅτι τόδε γίνεται καὶ τόδε, οὐ [k]σφόδρα θορυ-
βεῖται· ἐὰν δὲ ἀπροσδοκήτως ἐκβῇ, ὡς κἀκείνου ἀπορηθέντος, B
καὶ τοῦ νοσήματος μείζονος τῆς τέχνης γενομένου, ἀλύει καὶ
θορυβεῖται· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Ἅπερ [l]προειδὼς ὁ Παῦλος,
προεῖπεν αὐτοῖς ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι· "Καθὼς [m]καὶ ἐγέ-
νετο, καὶ οἴδατε." [n]Οὐχ ὅτι ἐγένετο τοῦτο λέγει μόνον, ἀλλ'
[o]ὅτι [p]πολλὰ προεῖπε, καὶ ἐξέβη. "Εἰς [q]τοῦτο κείμεθα."
Ὥστε οὐχ ὑπὲρ τῶν παρελθόντων [r]μόνον οὐ δεῖ θορυβεῖσθαι,
ἀλλ' [s]οὐδ' ὑπὲρ τῶν μελλόντων, εἴ τι [t]συμβαίη τοιοῦτον. "Εἰς
τοῦτο γὰρ [v]κείμεθα."

[w]Ἀκούσωμεν οἷς ἐστιν ὦτα ἀκούειν· εἰς τοῦτο κεῖται ὁ Χρι- C
στιανός. "[x]Εἰς τοῦτο κείμεθα," περὶ πάντων [y]λέγει τῶν πι-
στῶν. Εἰς τοῦτο κείμεθα· [z]καὶ ὡσανεὶ εἰς ἄνεσιν κείμενοι,
ξενοπαθοῦμεν. Μᾶλλον δὲ τίνος [a]ἕνεκεν ξενοπαθοῦμεν; οὐδὲ
γὰρ θλίψεως καιρὸς, οὐδὲ [b]πειρασμὸς κατέλαβεν, εἰ μὴ ἀνθρώ-
πινος. Εὔκαιρον καὶ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν, [18]"Οὔπω μέχρις αἵμα-
τος [c]ἀντικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι."
Μᾶλλον δὲ οὐ τοῦτο εὔκαιρον εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ [d]ποῖον;
οὔπω χρημάτων κατεφρονήσατε. Ἐκείνοις μὲν γὰρ τοῖς τὰ D
[e]αὐτῶν ἀπολωλεκόσιν ἅπαντα εἰκότως ταῦτα [f]ἐλέγετο· τοῖς δὲ
τὰ αὐτῶν ἔχουσι, τοῦτο. Τίς ἡρπάγη χρήματα διὰ Χριστόν;
(176) τίς ἐρραπίσθη; τίς ὑβρίσθη; μέχρι ῥημάτων, λέγω. Πόθεν

18 Heb. xii. 4.

[g] ἵνα ὅταν C.K. [h] γενόμενα L. [i] γὰρ om. C. Mox ἐὰν ἀκούσῃ παρὰ τοῦ ἰ. hoc ord. L. [k] σφόδρα om. L. [l] προῄδει B.K. [m] καὶ ἐγένετο] φησὶ, καὶ ἐγένετο B.K. Sav. cet. καὶ ἐγένετο, φησὶ L. Statim καὶ οἴδατε om. I. [n] οὐχ ὅτι ἐγένετο] οὐ I. [o] ὅτι] + καὶ I. [p] πολλὰ] + καὶ ἄλλα B.K. Sav. cet. Statim προεῖπον I. [q] τοῦτο] + γὰρ, φησὶ L. [r] μόνον οὐ δεῖ θ.] δεῖ θ. μόνον L. μόνον οὐ δεῖ ταράττεσθαι B.K. μόνον οὐ δεῖ θ. καὶ ταράττεσθαι Sav. cet. Post ταράττεσθαι add. τοῦτο γάρ ἐστι (+ τὸ B.K.) σαίνεσθαι B.K. Sav. cet. [s] οὐδὲ C.K.L. Cat. ὥστε οὐχ—μελλόντων] ὥστε ὑπὲρ τῶν μελλόντων οὐ δεῖ θορυβεῖσθαι, ἀλλ' οὐδ' ὑπὲρ τῶν παρελθόντων I. [t] συμβαίνει C.I. Cat. [v] κείμεθα] + καλῶς εἶπεν, εἰς τοῦτο κείμεθα I. + καλῶς οὕτως εἶπε, πάντας περιλαμβάνων B.K. [w] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μακροθυμεῖν ἐν ταῖς θλίψεσι, καὶ εὐχαριστεῖν· κἂν ζημία δὲ χρημάτων ἢ ἀποβολὴ παιδίων συμβῇ, λέγειν, ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο· ὁ γὰρ τὰ τοιαῦτα γενναίως φέρων, ὅμοιός ἐστιν Ἀβραὰμ καὶ Ἰώβ· καὶ ὅτι ἂν οἱ δαίμονες λέγωσι περὶ τῶν ἀπολλομένων, ὡς συνεργοὶ τῶν κλεπτῶν, ἴσασι πολλάκις τοὺς τόπους ποῦ τὰ κλαπέντα ἀπετέθη. Veron. [x] εἰς] τὸ εἰς B.K. Sav. cet. Post κείμεθα add. φησὶ L. [y] λέγει τῶν π.] λέγειν I. Statim τὸ εἰς τοῦτο I.L. [z] καὶ] + ἡμεῖς B.K. Sav. cet. καὶ om. I. Statim ὡσανεὶ om. L. [a] ἕνεκεν] + καὶ B.K. Haec μᾶλλον—ξενοπαθοῦμεν om. I.L. [b] πειρασμὸς] + ἡμᾶς B.K. [c] ἀντεκατ. K. [d] ποῖον] τὸ B.K. [e] ἑαυτῶν bis L. Mox εἰκότως om. I. [f] διελέγετο K.

ἡ καύχησις; πόθεν [g]δύνασαι παρρησίαν ἔχειν; Τοσαῦτα ἔπαθε
δι' ἡμᾶς ἐχθροὺς ὄντας ὁ Χριστός· τί δυνάμεθα ἐπιδεῖξαι ἡμεῖς
ὧν δι' αὐτὸν πεπόνθαμεν; [h]Ὧν μὲν πεπόνθαμεν, οὐδέν· ὧν δὲ
πάσχομεν παρ' αὐτοῦ καλῶν, μυρία. Πόθεν ἡμῖν ἡ παρρησία
E [i]ἔσται κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν; Οὐκ ἴστε, ὅτι καὶ ὁ στρατιώ-
της, ὅταν μυρία τραύματα καὶ ὠτειλὰς [k]ἐπιδείκνυται, τότε
δυνήσεται λαμπρὸς εἶναι παρὰ τῷ βασιλεῖ; ἂν δὲ μηδὲν ἔχῃ
δεῖξαι κατόρθωμα, [l]κἂν μηδὲν ᾖ προσκεκρουκὼς, ἐν τοῖς ἐσχά-
τοις [m]τετάξεται; Ἀλλ' οὐκ ἔστι πολέμου καιρὸς, φησίν. Εἰ
γὰρ ἦν, εἰπέ μοι, [n]τίς ἂν ἠγωνίσατο; τίς ἂν [o]ἐπεπήδησε; τίς
ἂν τὴν φάλαγγα [p]διέξωσε; Τάχα οὐδείς. Ὅταν γὰρ ἴδω ὅτι
F χρημάτων οὐ καταφρονεῖς ἕνεκεν τοῦ Χριστοῦ, πῶς σοι πι-
στεύσω ὅτι πληγῶν καταφρονήσεις; Εἶπε, φέρετε τοὺς ὑβρί-
ζοντας γενναίως, καὶ εὐλογεῖτε αὐτούς· τοῦτο οὐ ποιεῖς, ἀλλὰ
446 παρακούεις. Ὁ κίνδυνον οὐκ ἔχει, οὐ ποιεῖς, καὶ πληγὰς οἴσεις,
εἰπέ μοι, ἔνθα πολὺ τὸ τῆς ὀδύνης [q]καὶ τῆς ἀλγηδόνος; Οὐκ
ἴστε ὅτι ἐν εἰρήνῃ τὰ τοῦ πολέμου γυμνάζεσθαι χρή; Οὐχ
ὁρᾶτε τοὺς στρατιώτας τούτους, οἳ, καὶ μηδενὸς ἐνοχλοῦντος
πολέμου, ἀλλ' εἰρήνης οὔσης βαθείας, τὰ ὅπλα ἀποσμηξάμενοι,
καὶ μετὰ τῶν διδασκάλων τῶν τὰ τακτικὰ διδασκόντων αὐτοὺς,
εἰς ὕπτια πεδία καὶ εὐρύχωρα καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, [r]ἡμέραν
ἐξιόντες, τὰ τοῦ πολέμου γυμνάζονται μετὰ πολλῆς τῆς ἀκρι-
βείας; Τίς τοῦτο εἰργάσατο τῶν πνευματικῶν στρατιωτῶν;
B [s]Οὐδείς. Διὰ τοῦτο ἐν τοῖς πολέμοις χαῦνοι καὶ βάναυσοι, καὶ
πᾶσιν εὐάλωτοι γινόμεθα. Πόσης δὲ νωθείας τὸ μὴ ἡγεῖσθαι
πολέμου καιρὸν εἶναι τὸν παρόντα, τοῦ Παύλου βοῶντος,
19 "Πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ [t]Ἰησοῦ
διωχθήσονται;" καὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, "Ἐν τῷ κόσμῳ
θλῖψιν ἕξετε;" καὶ πάλιν τοῦ μακαρίου Παύλου λαμπρᾷ τῇ
φωνῇ βοῶντος καὶ λέγοντος, "Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς
αἷμα καὶ σάρκα;" καὶ πάλιν, "Στῆτε οὖν [v]περιζωσάμενοι τὴν
C ὀσφὺν ὑμῶν ἐν [w]ἀληθείᾳ;" Τί ὁπλίζεις ἡμᾶς, [x]εἰπέ μοι, πολέ-
μου οὐκ ὄντος; τί μάτην ἡμῖν πράγματα παρέχεις; [y]θωρα-

19 2 Tim. iii. 12. Joan. xvi. 33. Ephes. vi. 12, 14.

[g] δύναται C. δύναταί τις B.K. [h] ὧν μὲν πεπόνθαμεν om. C.I. [i] ἔσται om. L. [k] ἐπιδείκνυται] Sic C.L. Flor. p. 428. (Tom. xii. p. 622 B.) ἐπιδείξηται B.K. ἐπιδεικνύηται Edd. [l] κἂν—προσκεκρουκὼς om. L. [m] ταχθήσεται L. Flor. [n] τίς—ἐπεπήδησε om. I. [o] ἐπήδησε C.L. Veron. non Flor. [p] διέσεισε B.K. διέκοψε C. ἔξεσε L. διέξεσε Flor. διέξοσε Veron. διέξωσε I. Sav. cet. [q] καὶ] + τὸ B.C.K. Post ἀλγηδόνος add. τὸ τέλος I. [r] τὴν ἡμέραν K. Statim ἐξιόντας I. [s] οὐδὲ εἷς B.K. Sav. cet. [t] Ἰησοῦ om. C. [v] περιεζωσμένοι K. [w] ἀληθείᾳ] + καὶ οὐδεὶς ἐκείνων εἶπε τότε B.K. Sav. cet. [x] εἰπέ μοι om. K. Sav. cet. [y] καὶ θωρακίζεις L.

κίζεις τοὺς στρατιώτας, ἐξὸν ἀναπαύεσθαι καὶ [z]ἀναψύχειν;
Ἀλλ' [a]εἶπεν ἄν· μάλιστα μὲν [b]οὖν, εἰ καὶ μὴ ἦν πόλεμος, ἔδει
τὰ τοῦ πολέμου μεριμνᾶν. Ὁ γὰρ ἐν εἰρήνῃ [c]τῶν τῆς μάχης
φροντίζων, φοβερὸς ἔσται ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης· ὁ δὲ ἄπει-
ρος τῶν πολεμικῶν, μᾶλλον θορυβηθήσεται καὶ ἐν εἰρήνῃ. Τί
δήποτε; Ὅτι [d]δακρύσει [e]ὑπὲρ ὧν ἔχει, καὶ ὅτι μὴ δυνάμενος D
[f]ὑπερμαχεῖν, ὀδυνηθήσεται. [g]Τοῦ γὰρ δειλοῦ καὶ ἀπείρου καὶ
πρὸς τὰς μάχας βαναύσου τὰ κτήματα [h]πάντων ἐστὶ τῶν ἀν-
δρείων καὶ πολεμεῖν εἰδότων· ὥστε διὰ τοῦτο πρῶτον ὑμᾶς
ὁπλίζω. Ἔπειτα δὲ καὶ πολέμου καιρὸς πᾶς ὁ τῆς ζωῆς ἡμῶν
ἐστι [i]χρόνος. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Ὁ διάβολος [k]ἐφέστηκεν.
Ἄκουσον [l]τί φησι· [20] "Περιέρχεται ὠρυόμενος ὡς λέων, ἁρπά-
σαι θέλων." Σωματικὰ πάθη μυρία ἐπιτίθεται ἡμῖν, ἅπερ
ἀναγκαῖον διελθεῖν, ἵνα μὴ μάτην ἑαυτοὺς ἀπατῶμεν. Τί γάρ,
εἰπέ μοι, ἡμῖν οὐ πολεμεῖ; [m]πλοῦτος, κάλλος, τρυφή, δυνα-
στεία, ἐξουσία, βασκανία, δόξα, ἀπόνοια; Οὐ γὰρ μόνον ἡ
ἡμετέρα [n]δόξα πολεμεῖ κωλύουσα πρὸς ταπεινοφροσύνην [o]κα- E
ταπίπτειν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἑτέρων εἰς φθόνον ἡμᾶς καὶ βασκανίαν
ἐξάγουσα. [p]Ἀλλὰ τί τὰ ἐναντία, πενία, ἀτιμία, τὸ καταφρο-
νεῖσθαι, τὸ ἀπερρῖφθαι, τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἰσχύν· [q]ταῦτα μὲν
ἐν ἡμῖν· τὰ δὲ παρὰ ἀνθρώπων, πονηρίαι, ἐπιβουλαί, δόλοι,
συκοφαντίαι, περιστάσεις μυρίαι· [r]τὰ παρὰ τῶν [s]δαιμόνων,
ἀρχαί, ἐξουσίαι, κοσμοκράτορες τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος [t]τού-
του, τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας; [v]Ἄλλοι ἐσμὲν χαίροντες, F
ἄλλοι ἀλγοῦντες· ἀμφότερα παρεκτροπή. Ἀλλ' ὑγεία, ἀλλ'
ἀσθένεια· πόθεν οὐχ ἁμαρτήσεταί τις; Βούλεσθε καὶ ἀπὸ τοῦ
Ἀδὰμ ἀρξάμενος ὑμῖν εἴπω [w]εὐθέως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς; Τί τὸν 447
πρωτόπλαστον εἷλεν; Ἡδονὴ καὶ βρώματα καὶ φιλαρχίας

[20] 1 Pet. v. 8.

[z] ἀναψύχειν] ἡσυχάζειν B.C.K.L. Sav. cet. [a] εἶπεν ἄν] εἴπερ τις εἶπε ταῦτα, ἀνθυπήνεγκεν ἂν B.K. Sav. cet. [b] οὖν om. K. [c] τῶν] τὰ B.L. [d] δακρύσει] Sic B.K.L. δάκρυσιν I. δακρύσεται Edd. [e] ὑπὲρ ὧν (+ μὴ L.) ἔχει] ὑπερχεῖται C.I. [f] ὑπερμαχεῖν] Sic I. αὐτῶν ὑπερμ. B.C.K. ἑαυτοῦ ὑπερμ. L. ὑπερμ. αὐτῶν Edd. [g] τοῦ γὰρ] τοῦτο γὰρ L. οὐ γὰρ τοῦ C. [h] πάντων ἐστὶ] πάντα ἐστὶ L. ἐστιν ἀλλὰ C. [i] χρόνος] καιρὸς C.I.L. [k] ἐφέστηκεν] + ἀεὶ B. Sav. cet. ἀεὶ superscript. in K. [l] τί] + περὶ αὐτοῦ B.K. Sav. cet. Post φησι add. περὶ αὐτοῦ φησι I. [m] πλοῦτος] οὐ πλοῦτος B.K. Sav. cet. [n] δόξα] δόξα ἡμῖν C. ἡμῖν δόξα I. [o] κατακύπτειν K. παρακύπτειν B. [p] ἀλλὰ τί] τί δὲ B.K. Sav. cet. [q] ταῦτα] ἀλλὰ ταῦτα Sav. cet. ταῦτα—ἡμῖν] ἆρ' οὐχὶ καὶ ταῦτα; ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν ἡμῖν ταῦτα B.K. [r] τὰ] ὁμοίως καὶ τὰ B.K. Sav. cet. [s] δαιμόνων] + οἵ εἰσιν B.K. [t] τούτου] + οὕτω καὶ Παῦλος βοᾷ λέγων· οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς B.K. [v] ἄλλοι ἐσμὲν] ἕτεροι μὲν I. [w] Haec εὐθέως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς post εἷλεν transp. B.K.

ἔρως. Τί [x]τὸν μετ' ἐκεῖνον τὸν υἱὸν τὸν ἐκείνου; Βασκανία καὶ φθόνος. Τί τοὺς [y]ἐπὶ Νῶε; Σωμάτων ἡδοναὶ, καὶ τὰ ἀπὸ τούτων τικτόμενα [z]κακά. Τί τὸν υἱὸν τὸν τούτου; Ὕβρις καὶ [a]ἄδεια. Τί τοὺς Σοδομίτας; [b]Ὕβρις καὶ ἀσέλγεια καὶ πλησμονὴ ἄρτων. Πολλάκις δὲ καὶ πενία τοῦτο ποιεῖ· διὰ (177) τοῦτο σοφός τις ἔλεγε· [21] "Πλοῦτον [c]δὲ καὶ πενίαν μή μοι δῷς." Μᾶλλον δὲ οὐ πλοῦτος, οὐδὲ πενία, ἀλλ' ἡ μὴ [d]δυνα-
B μένη τούτοις ἑκατέροις προαίρεσις χρήσασθαι. [22] "Ἐπίγνωθι, φησὶν, ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις."

Θαυμαστῶς εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος, "Εἰς τοῦτο κείμεθα." Οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ὅτι [e]πειραζόμεθα, ἀλλ', "Εἰς τοῦτο κείμεθα," ἀντὶ τοῦ, εἰς τοῦτο ἐγενήθημεν. Τοῦτο [f]τὸ ἔργον ἡμῶν, οὗτος ὁ βίος, καὶ σὺ ἄνεσιν [g]ζητεῖς; Οὐκ ἐφέστηκεν ὁ δήμιος τὴν πλευρὰν καταξαίνων, καὶ θῦσαι καταναγκάζων· ἀλλ' ἐφέστηκεν ἐπιθυμία σφοδρὰ χρημάτων καὶ πλεονεξίας, ἐξορύττουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς [h]ἡμῖν. Οὐδεὶς στρατιώτης πυρὰν ἡμῖν ἀνῆψεν,
C οὐδὲ [i]ἔθηκεν [k]ἐπὶ κρατίκλης· ἀλλ' ὁ τῶν σωμάτων φλογμὸς μᾶλλον ἐκείνων ἐξάπτει τὴν ψυχήν. Οὐ πάρεστι βασιλεὺς μυρία ἐπαγγελλόμενος ἀγαθὰ καὶ δυσωπῶν· ἀλλὰ πάρεστιν ἡ δοξομανία [l]χεῖρον ἐκείνου γαργαλίζουσα. Μέγας [m]πόλεμος ὄντως, καὶ πολὺ μέγας, ἂν [n]ἐθέλωμεν νήφειν· ἔχει [o]στεφάνους καὶ ὁ παρὼν καιρός. Ἄκουε Παύλου λέγοντος· [23] "Λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ
D δίκαιος κριτής· οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς [p]ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ." Ὅταν [q]ἀπολέσῃς παιδίον ἀγαπητὸν μονογενὲς, ἐν πλούτῳ πολλῷ τρεφόμενον, ἐλπίδας ὑποφαῖνον χρηστὰς, αὐτό [r]σοι μέλλον [s]διαδέχεσθαι τὸν κλῆρον μόνον, μὴ [t]στενάξῃς, ἀλλ' εὐχαρίστησον τῷ θεῷ, καὶ [v]δόξασον τὸν εἰληφότα, καὶ οὐδὲν ἔσῃ τοῦ Ἀβραὰμ κατὰ τοῦτο [w]χείρων. Καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος [x]ἔδωκε τῷ θεῷ κελεύσαντι, οὕτω σὺ λαβόντος αὐτοῦ οὐκ ἐστέναξας. Νόσῳ [y]περιέπεσες χαλεπῇ, καὶ

21 Prov. xxx. 8. 22 Sirac. ix. 13. 23 2 Tim. iv. 8.

[x] τὸν μετ' ἐκεῖνον om. B.C.K. inclusa a Sav. Mor. [y] ἐπὶ τοῦ Νῶε C. [z] κακὰ om. I. [a] ἀναίδεια L. [b] ὕβρεις K. [c] δὲ om. B.L. [d] δυναμένη] + εἰς δέον I. ἑκατέροις] + ἐς δέον B. + εἰς δέον K. [e] παρρησιαζόμεθα I. [f] τὸ om. C.I. [g] ζητεῖς] + σκόπει δὲ B.K. [h] ἡμῶν C.I.L. [i] ἐπέθηκεν I. [k] ἐπὶ κρατίκλης] ἐπὶ κραββάτου L. ἐπικρατὴς κλεῖς C. ἐπικρατεῖς ἡμᾶς I. [l] χείρονα I. [m] ὁ πόλεμος L. [n] θέλωμεν B.C.L. [o] στέφανον I. καὶ om. L. [p] ἀγαπῶσι B.K. [q] ἀπολέσῃς] Sic B.I.K.L. Veron. ἀπολέσῃ Sav. cet. [r] σου L. [s] δ. τὸν κλ. μόνον pro μόνον δ. τὸν κλ. C.I.K.L. [t] στενάξῃς omnes. στέναξε (sic) Edd. [v] δόξασον omnes. δόξαζε Edd. [w] χεῖρον B.K. [x] ἔδωκε τῷ θ. pro τῷ θ. ἔδωκε C.K.L. καθάπερ ἔδωκεν ἐκεῖνος τῷ κελεύσαντι I. Statim οὕτω καὶ σὺ L. [y] περι-

πολλοὶ παραγίνονται ἀναγκάζοντες, οἱ μὲν ἐπῳδαῖς, οἱ δὲ πε-
ριάμμασιν, οἱ δὲ ἑτέροις τισὶ παραμυθήσασθαι τὸ κακόν; διὰ
τὸν τοῦ θεοῦ φόβον ἤνεγκας γενναίως [z]καὶ ἀκλινῶς, καὶ πάντα E
[a]ἂν εἵλου παθεῖν ἢ ὑποστῆναί τι τῶν εἰδωλικῶν πρᾶξαι; Τοῦ-
τό σοι μαρτυρίου στέφανον φέρει. Καὶ μὴ ἀμφίβαλλε. [b]Καὶ
πῶς καὶ τίνι τρόπῳ, ἐγὼ λέγω. Ὅτι καθάπερ ἐκεῖνος τὰς
[c]ἀπὸ τῶν βασάνων ὀδύνας φέρει γενναίως, ὥστε μὴ προσκυνῆ-
σαι τὸ εἴδωλον, οὕτω καὶ σὺ τὰς ἀπὸ τῆς νόσου φέρεις ἀλγηδό-
νας, ὥστε μηδενὸς δεηθῆναι τῶν παρ' [d]ἐκείνου, μηδὲ πρᾶξαι
ἅπερ ἐπιτάττει. Ἀλλὰ σφοδρότεραι ἐκεῖναι; Ἀλλ' αὗται
μακρότεραι, ὥστε [e]εἰς ἴσον καταλήγει. Πολλάκις δὲ καὶ
[f]σφοδρότεραι. Τί γάρ, εἰπέ μοι, ὅταν καύσων ἔνδον ἐνοχλῇ F
καὶ φλέγῃ, καὶ τῶν ἄλλων [g]παραινούντων ἀποσείσῃ τὴν ἐπῳδήν,
οὐχὶ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσω; Πάλιν ἀπώλεσέ τις χρή-
ματα; πολλοὶ οἱ παραινοῦντες πρὸς μάντεις ἀπελθεῖν; [h]σὺ
διὰ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον, ἐπειδὴ κεκώλυται, [i]εἵλου μᾶλλον μὴ 448
λαβεῖν τὰ χρήματα, ἢ παρακοῦσαι τοῦ θεοῦ; Ἴσον [k]ἔχεις τὸν
μισθὸν τῷ εἰς πένητας αὐτὰ δεδωκότι, ἂν ἀπολέσας [l]εὐχαριστή-
σῃς, καὶ δυνάμενος πρὸς μάντεις ἀπελθεῖν, [m]ἀνάσχῃ μὴ λαβεῖν
αὐτὰ μᾶλλον, ἢ οὕτω [n]λαβεῖν. Καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος διὰ τὸν
τοῦ θεοῦ φόβον εἰς τοὺς δεομένους ἐκένωσεν, οὕτω καὶ [o]σὺ διὰ
τὸν τοῦ θεοῦ φόβον, ἁρπασάντων ἐκείνων, οὐκ ἀνέλαβες.
Ἡμεῖς κύριοι καὶ τοῦ ἀδικεῖν ἑαυτούς, καὶ [p]τοῦ μή· ἕτερος δὲ
οὐδείς. Καί, εἰ βούλεσθε, ἐπ' αὐτῆς τῆς κλοπῆς τὸ πρᾶγμα
γυμνάσωμεν. Διέτεμε τὸν τοῖχον ὁ κλέπτης, εἰσεπήδησεν εἰς B
τὸν θάλαμον, ἐξεφόρησε χρυσία [q]πολυτίμητα καὶ λίθους [r]τι-
μίους, ἁπλῶς θησαυρὸν ὁλόκληρον ἐξέβαλε, καὶ οὐχ ἑάλω. Τὸ
μὲν γενόμενον βαρύ, καὶ δοκεῖ ζημία τὸ πρᾶγμα εἶναι, [s]οὐκ
ἔστι δὲ οὐδέπω, ἀλλ' ἐν σοὶ κεῖται ἢ ζημίαν αὐτὸ ποιῆσαι, ἢ
κέρδος. Καὶ πῶς ἂν γένοιτο τοῦτο [t]κέρδος, φησίν; Ἐγὼ
τοῦτο ἀποδεῖξαι πειράσομαι· πῶς, σοῦ βουλομένου, κέρδος

έπεσας L. περιέπεσε B.C.I. Veron. ὅταν οὖν ν. περιπέσῃς χ. Flor. p. 200. (Tom. xii. p. 518 D.) [z] καὶ] + πρὸς αὐτὰ L. καὶ ἀκλινῶς om. B.C.K. [a] ἂν] μᾶλλον B.K. Statim εἵλω C. [b] καὶ] ἂν δὲ ζητῇς B.K. καὶ om. C.L. [c] ἀπὸ] ἐκ L. Mox ἀκλινῶς pro γενναίως B.K. [d] ἐκείνων L. Mox ἅπερ ἂν ἐπιτάττωσιν idem. [e] εἰς om. L. [f] σφοδρότερον I. Flor. [g] παραινούντων] ἐνοχλούντων I. [h] σὺ] αὐτὸς L. τὸ Veron. [i] εἵλω C. εἵλετο L. [k] ἔχει L. Mox τῶν . . δεδωκότων L. Flor. p. 314. (Tom. xii. p. 574 C.) [l] εὐχαριστήσῃ L. [m] ἀνάσχηται μᾶλλον μὴ λ. ἢ οὕτω λ. L. ἀνάσχῃ μὴ λ. ceteris omissis I. [n] λαβεῖν] + ἴσον ἔχεις εἰς κέρδος τῷ διὰ τὸν (τὸν om. B.) θεὸν κενώσαντι ταῦτα B.K. Sav. cet. non Flor. [o] σὺ] αὐτὸς L. Mox οὐκ ἀνέλαβεν idem. [p] τοῦ om. B.K. Post μὴ add. ἀδικεῖν C.I. [q] πολυτίμητα] πολυτελῆ τίμια I. [r] τιμίους] χρυσίων τιμίων L. Veron. τιμίους om. I. Mox ἐξέβαλε om. L. [s] οὐκ ἔστι] οὐκέτι L. [t] κέρδος om. L.

ἔσται μέγα· [v]καὶ μὴ βουληθέντος, χαλεπωτέρα τῆς γενομένης
ζημία. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν [w]τεχνιτῶν ὕλης ὑποκειμένης, ὁ
C μὲν ἔμπειρος τῆς τέχνης εἰς δέον αὐτῇ κέχρηται, ὁ δὲ ἄπειρος
ἠφάνισε, καὶ ἐποίησεν [x]αὐτῷ ζημίαν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πραγ-
μάτων. Πῶς οὖν ἔσται κέρδος; [y]Ἂν εὐχαριστήσῃς τῷ θεῷ, ἂν
μὴ [z]κωκύῃς, ἂν τὰ τοῦ Ἰὼβ εἴπῃς ῥήματα· [24] "Ὁ κύριος ἔδωκεν,
ὁ κύριος [a]ἀφείλετο· γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου,
γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι." Τί λέγεις, [b]ὁ κύριος ἀφείλετο; ὁ
κλέπτης ἀφείλετο, καὶ πῶς δυνήσῃ, φησὶν, εἰπεῖν, ὁ κύριος (178)
ἀφείλετο; [c]Μὴ θαυμάσῃς· καὶ [d]γὰρ ὁ Ἰὼβ, ἃ ὁ διάβολος
D [e]ἀφείλετο, ταῦτα ἔφησεν [f]ὅτι ὁ κύριος ἀφείλετο· [g]καὶ σὺ, ἃ
ἔλαβεν ὁ κλέπτης, οὐκ ἐρεῖς ὅτι ὁ κύριος ἀφείλετο; Τίνα θαυ-
μάζεις, εἰπέ μοι; τὸν τὰ [h]αὐτοῦ κενώσαντα εἰς πένητας, ἢ τὸν
Ἰὼβ ἐπὶ τῶν ῥημάτων τούτων; ἆρα μὴ ἔλαττον ἔχει τῶν
ἐλεημοσύνην δόντων ἐκεῖνος ὁ μὴ δοὺς τότε; Μὴ [i]γὰρ εἴπῃς,
οὐκ ἔχω χάριν, οὐκ ἐμῆς γνώμης τὸ πρᾶγμα ἦν, οὐκ εἰδότος
οὐδὲ βουλομένου, ὁ λῃστὴς ἔλαβε· ποῖος ἔσται [k]μοι μισθός;
Οὐδὲ [l]γὰρ τοῦ Ἰὼβ εἰδότος, οὐδὲ βουλομένου, ταῦτα [m]ἐγένετο·
E πῶς γάρ; ἀλλ' ὅμως [n]ἤθλησεν. Ἔξεστι [o]δέ σοι τοσοῦτον
λαβεῖν μισθὸν, ὅσον ἂν εἰ ἑκὼν ἔρριψας αὐτά. Καὶ εἰκότως
τοῦτον μᾶλλον θαυμάζομεν τὸν ἐπηρείας εὐχαρίστως φέροντα,
ἢ τὸν [p]ἑκόντα διδόντα. Τί δήποτε; Ὅτι ἐκεῖνος μὲν τοῖς
ἐπαίνοις τρέφεται, καὶ τῷ συνειδότι, [q]καὶ χρηστὰς ἔχει τὰς
ἐλπίδας· καὶ πρότερον γενναίως ἐνεγκὼν τὴν στέρησιν τῶν
χρημάτων, τότε αὐτὰ ἔρριψεν· οὗτος δὲ ἔτι προσδεδεμένος
ἀφῃρέθη βίᾳ. Οὐκ ἔστι δὲ ἴσον, πρότερον πεισθέντα ἀποστῆ-
F ναι χρημάτων, οὕτως αὐτὰ κενῶσαι, καὶ ἔτι αὐτῶν [r]ποθοῦντα
ἀποστερηθῆναι. Ἂν ταῦτα εἴπῃς τὰ ῥήματα, λήψῃ [s]πολλα-
πλασίονα, καὶ πλείονα ἢ ὁ Ἰώβ. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ τὰ διπλα-

24 Job. i. 21.

[v] καὶ μὴ β.] μὴ β. δὲ B.K. Sav. cet. [w] τεχνῶν L. Statim ἀπομένης pro ὑποκειμένης idem. [x] αὐτὸ B. ἑαυτῷ C. [y] ἐὰν L. [z] κωκύσῃς C. κωλύσῃς I. Post h. v. add. ὀξὺ B.K.L. Sav. cet. [a] ἀφείλατο saepius I. [b] ὁ κύριος ἀφείλετο om. C. ὁ κλέπτης ἀφείλετο om. B.K.L. Veron. non Flor. [c] Haec μὴ θαυμάσῃς—οὐκ ἐρεῖς ὅτι ὁ κ. ἀφείλετο desunt in L. [d] γὰρ] + καὶ I. et ex corr. K. Sic Sav. cet. [e] ἀφείλετο] ἔλαβε B.K. Flor. [f] ὅτι accessit ex B.C.K. Flor. [g] καὶ σὺ ἃ (σοὶ εἰ I.) ἔλαβεν—ἀφείλετο] Sic C.I. καὶ πῶς ἃ ὁ κλ. ἔλαβεν, ἐρεῖς ὅτι οὐκ ἀφείλετο ὁ κύριος Veron. καὶ πῶς ἃ ὁ κλ. ἔλαβε, σὺ οὐκ ἐρεῖς ὅτι ὁ κύριος ἀφείλετο Flor. εἰ δὲ ἐκεῖνος οὕτως ἐθάρρησεν εἰπεῖν, πῶς ἃ ὁ κλ. ἔλαβεν, οὐκ ἐρεῖς σὺ ὅτι ὁ κύριος ἀφείλετο B.K. Sav. cet. [h] ἑαυτοῦ L. [i] γὰρ om. B.K. [k] μοι om. C. [l] γὰρ assumtum ex B.C.K.L. Flor. [m] ἐγένετο] Sic omnes. ἔλαβε Edd. Statim πῶς γάρ; om. L. [n] ἤθλησεν] εἰ θέλῃς I. [o] δὲ] καὶ B.K. [p] ἑκοντὶ B.K. [q] καὶ om. I. [r] ποθοῦντα] κρατοῦντα B.I.K. Sav. cet. [s] πολλαπλασίονα] τὰ ἴσα B.K.

σίονα ἐνταῦθα ἔλαβε· σοὶ δὲ ὁ Χριστὸς ἑκατονταπλασίονα
ἐπηγγείλατο. Οὐκ ἐβλασφήμησας διὰ τὸν φόβον τοῦ θεοῦ;
οὐκ ἐχρήσω μάντεσιν; [t]εὐχαρίστησας κακῶς παθών; Ὅμοιος 449
εἶ τῷ καταπεφρονηκότι· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα οὐ γίνεται, [v]ἂν μὴ
καταφρονήσῃς πρότερον. Οὐκ ἔστι δὲ ἴσον ἐν πολλῷ χρόνῳ
[w]μελετῆσαι καταφρονῆσαι τῶν χρημάτων, καὶ ἀθρόον ζημίαν
συμβᾶσαν [x]ἐνεγκεῖν. Οὕτω [y]γίνεται κέρδος ἡ ζημία, [z]καὶ
οὐδὲν βλαβήσῃ, ἀλλὰ καὶ ὠφεληθήσῃ παρὰ τοῦ διαβόλου.

Πῶς δὲ καὶ ζημία γίνεται [a]χαλεπή; Ὅταν τὴν ψυχὴν ζη-
μιωθῇς. [b]Εἰπέ μοι, ἀπεστέρησέ σε χρημάτων ὁ κλέπτης; [c]σὺ
σαυτὸν ἀποστερεῖς σωτηρίας; [d]Διὰ τί ἀλγῶν ἐφ' οἷς παρ'
ἑτέρων κακῶς ἔπαθες, αὐτὸς πλείοσι [e]σαυτὸν περιβάλλεις κα- B
κοῖς; Ἐκεῖνός σε ἴσως [f]πενίᾳ περιέβαλε, σὺ δὲ σαυτὸν ἐν τοῖς
[g]καιρίοις [h]καταβλάπτεις κακούργως· ἐκεῖνος ἀπεστέρησέ σε τὰ
ἐκτός σου ὄντα, καὶ ὕστερον καὶ ἄκοντός σου ἀποπηδήσοντα·
σὺ [i]δὲ τὸν αἰώνιον πλοῦτον [k]σαυτὸν ἀφαιρῇ. Ἐλύπησέ σε ὁ
διάβολος ἀφελόμενος τὰ χρήματα; λύπησον αὐτὸν καὶ [l]σύ,
μὴ εὐφράνῃς. Ἂν πρὸς μάντεις ἀπέλθῃς, εὔφρανας· ἂν εὐχα-
ριστήσῃς τῷ θεῷ, καιρίαν ἔδωκας [m]αὐτῷ τὴν πληγήν. Καὶ ὅρα
τί γίνεται· οὔτε αὐτὰ εὑρήσεις ἀπελθὼν πρὸς τοὺς μάντεις· οὐ
γάρ ἐστιν ἐκείνων εἰδέναι· εἰ δέ που καὶ [n]εἶπον, ἐπιτυχόντες· C
καὶ τὴν ψυχὴν [o]προσαπολλύεις, καὶ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν καταγε-
λασθήσῃ τῶν σῶν, καὶ πάλιν αὐτὰ κακῶς [p]ἀπολεῖς. Ὁ γὰρ
δαίμων εἰδὼς ὅτι ζημίαν οὐ φέρεις, ἀλλ' ὑπὲρ τούτων καὶ τὸν
θεόν σου ἀρνῇ, πάλιν χρήματα δίδωσιν, ἵνα ἀφορμὴν σχῇ τοῦ
πάλιν σε ἀπατῆσαι, [q]καὶ ἀποστῆσαι. Εἰ δὲ καὶ λέγοιεν οἱ
μάντεις, μὴ θαυμάζετε· ἀσώματός ἐστιν ὁ δαίμων, πανταχοῦ
[r]περίεισιν· αὐτὸς αὐτοὺς ὁπλίζει τοὺς λῃστάς· οὐ γὰρ ἄνευ
δαίμονος ταῦτα γίνεται. Εἰ τοίνυν ὁπλίζει τούτους, καὶ [s]οἶδε
ποῦ κατατίθενται· οὐκ ἀγνοεῖ τοὺς αὐτοῦ ὑπηρέτας. Οὐκ ἔστι D

[t] ηὐχαρίστησας C. εὐχαριστήσας L. ηὐχαριστήσας (sic) K. [v] ἐὰν L.
[w] μελετᾶν (et post χρημάτων transp.) L. Statim καταφρόνησιν I. τῶν om.
I.K. Flor. [x] ὑπενεγκεῖν L. Flor. [y] γένηται L. [z] καὶ] ὥστε B.K.
[a] χαλεπὴ] + ἄκουσον B.K. [b] εἰπὲ] + γὰρ B.I.K. Sav. cet. [c] σὺ] διὰ τί
σὺ B.K. Sav. cet. Mox τῆς σωτηρίας I. Flor. [d] διὰ τί] διότι L. Statim
ἀλγεῖς K. [e] σ. περιβάλλεις pro περιβάλλεις σ. C.L. Flor. [f] πενίᾳ] ζη-
μίᾳ I. [g] καιρίοις] + μάλιστα B.K. Sav. cet. [h] καταβλάπτει I. κακούργως
om. B.C.K. inclusum a Sav. Mor. [i] δὲ om. B.K. [k] σαυτοῦ L. σαυτῷ C.
Statim ἀφαιρεῖ L. [l] σὺ] + εὐχαριστήσας Flor. Sav. cet. repugnantibus
libris. Statim καὶ μὴ C.I. Flor. Sav. cet. [m] αὐτῷ om. I. [n] εἴποιεν
Flor. εἰ δέ—ἐπιτυχόντες om. B.K. [o] προσαπολέσεις B.K. Post h. v.
iidem addunt, εἰ δέ που καὶ εἰπόντες ἐπέτυχον, καὶ οὕτω τὴν ψυχὴν προσαπώλε-
σας (προσαπολέσας K.) B.K. [p] ἀπολεῖς] + ἐὰν ἄρα ποτὲ καὶ εὑρήσῃς I.
[q] καὶ] ἢ καὶ I. [r] περιΐησιν C.L. περιείησεν I. [s] οἶδε] + καὶ B.C. K. Sav. cet.

δὲ θαυμαστὸν τοῦτο· [t]ἂν ἴδῃ ἀλγοῦντά σε τῇ ζημίᾳ, καὶ
ἑτέραν ἐπάγει· ἂν ἴδῃ καταγελῶντα καὶ καταφρονοῦντα, ἀπο-
στήσεται ταύτης τῆς ὁδοῦ. Καθάπερ γὰρ ἡμεῖς ἐκεῖνα [v]τοὺς
ἐχθροὺς διατίθεμεν ἐν οἷς λυποῦμεν αὐτούς· ἂν δὲ ἴδωμεν ὅτι
οὐκ ἀλγοῦσιν, ἀφιστάμεθα λοιπὸν, ὡς οὐκ ἔχοντες [w]αὐτοὺς
δακεῖν· οὕτω καὶ ὁ [x]διάβολος. Τί λέγεις; οὐχ ὁρᾷς τοὺς ἐν
τῇ θαλάσσῃ πλέοντας, [y]χειμῶνος γινομένου, πῶς οὐ φροντί-
ζουσι χρημάτων, ἀλλὰ [z]καὶ τὰ ὄντα ῥίπτουσι; [a]Τί λέγεις,
E ἄνθρωπε; τῷ χειμῶνι συμπράττεις καὶ τῷ ναυαγίῳ; πρὶν ἢ
[b]σε τὸ κῦμα τὸν πλοῦτον ἀφέληται, σὺ ταῖς [c]σαυτοῦ χερσὶ
τοῦτο ποιεῖς; τί πρὸ τοῦ ναυαγίου ναυαγίῳ περιβάλλεις σαυτόν;
Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἴποι ἄγροικος ἄνθρωπος, καὶ τῶν ἐν θαλάττῃ
πειρασμῶν ἄπειρος· ὁ μέντοι ναυτικὸς, καὶ τί μὲν ἐργάζεται γα-
λήνην, τί δὲ ποιεῖ χειμῶνα ἀκριβῶς ἐπιστάμενος, καὶ καταγε-
λάσεται τοῦ ταῦτα λέγοντος· διὰ γὰρ τοῦτο ῥίπτω, [d]φησὶν,
ἵνα μὴ [e]κλυδὼν γένηται. Οὕτω καὶ ὁ ἔμπειρος τῶν ἐν τῷ βίῳ
F πραγμάτων καὶ τῶν πειρασμῶν, ὅταν ἴδῃ τὸν χειμῶνα ἐπι- (179)
στάντα, καὶ τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ναυάγιον ἐργάσασθαι
βουλόμενα, καὶ τὰ λείποντα τῶν χρημάτων ῥίπτει. Ἐγένετο
κλοπή; [f]σὺ ποίησον ἐλεημοσύνην, καὶ κουφίζεις τὸ πλοῖον.
450 Ἥρπασαν οἱ λῃσταί; [g]σὺ δὸς τὰ [h]λείψανα τῷ Χριστῷ·
οὕτω καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς [i]προτέροις παραμυθήσῃ πενίαν. Κούφι-
σον τὸ πλοῖον, μὴ κατάσχῃς τὰ μείναντα, ἵνα μὴ [k]ὑπεραντλῆ-
ται τὸ σκάφος. Ἐκεῖνοι, ἵνα σώματα φυλάξωσιν, ἐκβολὴν
ποιοῦνται τῶν σκευῶν, καὶ [l]οὐ περιμένουσι τὸ κῦμα ἐπελθὸν
περιτρέψαι τὸ σκάφος· σὺ ἵνα ψυχὰς [m]σώσῃς, οὐ [n]παύεις τὸ
ναυάγιον; Πειράσατε, εἰ ἀπιστεῖτε, παρακαλῶ, [o]πειράσατε,
καὶ ὄψεσθε τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. Ὅταν σοί τι λυπηρὸν συμβῇ,
B δὸς ἐλεημοσύνην εὐθέως, εὐχαρίστησον ὅτι συνέβη, καὶ ὄψει
πόση χαρὰ ἐπεισέρχεται. Τὸ γὰρ κέρδος τὸ πνευματικὸν κἂν
ὀλίγον ᾖ, τοσοῦτόν ἐστιν, ὡς πᾶσαν ἀποκρύψαι ζημίαν [p]σω-
ματικήν. Ἕως ἂν ἔχῃς διδόναι τῷ Χριστῷ, πλουτεῖς. Εἰπέ

[t] ἂν ἴδῃ—ζημίᾳ] σὲ οὖν ἐὰν ἴδῃ ἀλγοῦντα ἐν ζ. L. [v] τοῖς ἐχθροῖς I.L. Flor. Mox ἐν om. Flor. [w] αὐτοὺς] τι I. αὐτοὺς om. C. Statim ἀδικεῖν L. [x] διάβολος] + οὗ φησι B.K. [y] Sic C.I.K.L. πῶς οὐ φρ. χρ. χειμῶνος γινομένου Edd. γενομένου pro γιν. L. [z] καὶ τὰ ὄντα] παρόντα I. [a] τί λέγεις] καὶ οὐδεὶς λέγει, τί ποιεῖς B.K. Sav. cet. [b] σε] σου B.K.L. Mox ἀφαιρεῖται I. [c] αὐτοῦ C. [d] φησὶν] φήσειεν ἂν B.K. Post φησὶν add. χαίρων L. [e] κλυδώνιον B.C. κλυδόντων I. [f] σὺ] Sic C. σοι Edd. [g] σὺ δὸς] δὸς καὶ σὺ B.K. [h] λείψανα] μείναντα K. [i] ἑτέροις L. [k] ὑπεραντλῆται B.K. περιαντλῆται Edd. [l] οὐκ ἀναμένουσι L. [m] σώσῃς B.K.L. σώσῃ Edd. [n] παύεις pro παύσεις B.C.L. [o] πειράσατε] + εἰ ἀπιστεῖτε I. [p] πνευματικὴν K.

μοι, εἰ συληθέντι σοι προσελθὼν ὁ βασιλεὺς χεῖρα ὑπέτεινεν ἀξιῶν τι λαβεῖν παρὰ σοῦ, ἆρα οὐκ ἂν ἐνόμισας πάντων εἶναι πλουσιώτερος, εἰ μηδὲ μετὰ τοσαύτην πενίαν ἐπαισχύνεταί [q]σε ὁ βασιλεύς; Μὴ συναρπαγῇς· μόνον κράτησον [r]σαυτοῦ, καὶ κρατήσεις τῆς τοῦ διαβόλου ἐπιβουλῆς. Ἔξεστί σοι κερδᾶναι C
μεγάλα. Καταφρονήσωμεν πλούτου, ἵνα μὴ καταφρονήσωμεν τῆς ψυχῆς. Πῶς δὲ ἄν τις [s]καταφρονήσειεν; Οὐχ ὁρᾶτε τὰ λαμπρὰ τῶν σωμάτων, καὶ τοὺς ἐρῶντας αὐτῶν; ἕως μὲν ἂν ἐν [t]ταῖς ὄψεσιν ᾖ, ἐκκαίεται τὸ πῦρ, λαμπρὰ [v]ἄνεισιν ἡ φλόξ· [w]ἐπὰν δέ τις [x]αὐτοὺς ἀπαγάγῃ πόρρω, πάντα ἔσβεσται, πάντα [y]κεκοίμισται. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ πλούτου· μηδεὶς χρυσία κατασκευαζέτω, μηδεὶς λίθους τιμίους, μηδεὶς [z]περιδέρραια· δελεάζει τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁρώμενα. Εἰ καὶ βούλει πλουτεῖν, ὡς D
οἱ [a]παλαιοὶ, μὴ ἐν χρυσίῳ, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, ἵνα καὶ ἐξ ἑτοίμου παρέχῃς τοῖς ἄλλοις. Μὴ φιλόκοσμος ἔσο· ὁ τοιοῦτος πλοῦτος [b]τοῖς λῃσταῖς ἐστιν εὐεπιβούλευτος, καὶ ἡμῖν παρέχει φροντίδας· μὴ σκεύη χρυσᾶ καὶ [c]ἀργυρᾶ, ἀλλ' ἔστωσαν ἀποθῆκαι σίτου, οἴνου, [d]ἐλαίου· ἔστωσαν, οὐχ ἵνα πάλιν διαπραθεῖσαι ἄργυρον ἐργάσωνται, ἀλλ' ἵνα τοῖς δεομένοις χορηγῶνται. Ἂν [e]ἀπάγωμεν ἑαυτοὺς ἐκείνων τῶν περιττῶν, [f]ἐπιτευξόμεθα τῶν [g]οὐρανίων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ E
ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ.

[1] [a]Διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων, ἔπεμψα [b]εἰς τὸ γνῶναι τὴν 451
πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν. Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν [c]ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς· B
διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοὶ, ἐφ' [d]ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ

[1] Cap. III. v. 5—8.

[q] σοι L. [r] σαυτὸν I. [s] καταφρονήσειεν] + ἢ οὕτως B.K. [t] ταῖς accessit ex omnibus. [v] ἀνίησιν C. Veron. [w] ἐπὰν] Sic B.C.K.L. ἐὰν I. ἐπειδὰν Edd. [x] αὐτὸν C. ἑαυτὸν I. [y] κεκοίμηται L. [z] περιδέραια C. περιδέρρεα L. Statim ἃ δελεάζει C. [a] παλαιοὶ] + πλούτει B.K. Sav. cet. [b] τοῖς] καὶ τοῖς B.I.K. Sav. cet. [c] ἀργυρᾶ] + κτῶ B.K. Sav. cet. καὶ pro κτῶ I. [d] καὶ ἐλαίου L. [e] ἀπαγάγωμεν B. [f] τευξόμεθα C.K.L. [g] αἰωνίων I.

Hom. IV. [a] διὰ τοῦτο] διὸ C.L. Cat. [b] εἰς τὸ] τοῦ K. [c] ἀγαθὴν π. pro π. ἀγαθὴν omnes. Statim ἐπιθυμοῦντες L. Veron. [d] ὑμῶν C.

θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως· ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς [e]στήκητε ἐν κυρίῳ.

ΖΗΤΗΜΑ πρόκειται τήμερον ἡμῖν παρὰ πολλῶν ζητούμενον, καὶ πολλαχόθεν συλλεγόμενον. Τί [f]δὲ τὸ ζήτημά ἐστι;
C "Διὰ τοῦτο, φησὶ, κἀγὼ μηκέτι στέγων, ἔπεμψα [g]Τιμόθεον εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν." Τί λέγεις; ὁ τοσαῦτα εἰδὼς, ὁ ἀπόρρητα ἀκούσας ῥήματα, ὁ μέχρι τρίτου ἀνελθὼν οὐρανοῦ, οὗτος οὐκ οἶδε, [h]καὶ ἐν Ἀθήναις ὤν; καίτοι οὐ πολλοῦ ὄντος τοῦ διαστήματος, οὐδὲ πρὸ πολλοῦ χωρισθεὶς αὐτῶν· "[i]Ἀπορφανισθέντες γὰρ, φησὶν, ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας·" οὐκ [k]οἶδε τὰ Θεσσαλονικέων, ἀλλ' ἀναγκάζεται πέμψαι Τιμόθεον εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν αὐτῶν· "Μή [l]πως ἐπείρασεν ὑμᾶς,
D φησὶν, ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν;" Τί οὖν [m]ἄν τις εἴποι; Ὅτι οὐ πάντα [n]ᾔδεσαν οἱ ἅγιοι. [o]Καὶ (180) τοῦτο πολλαχόθεν ἄν τις [p]καταμάθοι, ἀπό τε τῶν πρώτων, ἀπό τε τῶν μετὰ ταῦτα· καθάπερ Ἐλισσαῖος περὶ τῆς γυναικὸς [q]ἠγνόησε· καθάπερ Ἠλίας ἔλεγε πρὸς τὸν θεὸν, [2] "Ἐγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου" διὰ τοῦτο [r]ἤκουσε παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι "Κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας·" [s]ὁ Σαμουὴλ πάλιν, ἡνίκα ἀπεστάλη χρῖσαι τὸν [t]Δαυῒδ· [3] "[v]Εἶπε, φησὶ, κύριος πρὸς αὐτόν· μὴ [w]πρόσσχῃς εἰς
E τὴν ὄψιν αὐτοῦ, [x]μηδὲ εἰς τὴν ἕξιν τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, ὅτι ἐξουδένωκα αὐτόν· [y]ὅτι οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὄψεται [z]ὁ θεός· [a]ὅτι ἄνθρωπος ὄψεται εἰς πρόσωπον, [b]ὁ δὲ θεὸς εἰς καρδίαν." Τοῦτο δὲ γίνεται κατὰ πολλὴν τοῦ θεοῦ κηδεμονίαν. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Αὐτῶν τε [c]ἕνεκεν τῶν ἁγίων, καὶ τῶν πιστευόντων αὐτοῖς. Καθάπερ γὰρ [d]καὶ διωγμοὺς συγχωρεῖ γίνεσθαι, [e]οὕτως αὐτοὺς συγχωρεῖ πολλὰ καὶ ἀγνοεῖν, ἵνα [f]καταστέλλων-

[2] 3 Reg. xix. 10, 18. [3] 1 Reg. xvi. 7.

[e] στήκετε C.I.L. Haec ὅτι νῦν—κυρίῳ desunt in K. [f] δὴ I. [g] Τιμόθεον om. I. [h] καὶ] + τότε B.K. καὶ om. L. [i] ἀπορφανισθεὶς C. Mox φησὶν om. I. [k] οἶδε] + οὖν ὁ τοιοῦτος B.K. Sav. cet. [l] πως] + γάρ φησιν (mox om. φησὶν) B.K. [m] ἄν τις εἴποι (εἴπῃ L.)] ἔστιν εἰπεῖν B.K. [n] ᾔδεσαν pro ᾔδεισαν C. Cat. Veron. [o] καὶ τοῦτο] καὶ ὅτι οὐκ ᾔδεισαν B.K. Sav. cet. [p] καταμάθοι B.C.K.L. Cat. μάθοι Edd. [q] ἠγνόησε] ἀγνοῶν B.K. Mox λέγων pro ἔλεγε iidem. [r] ἤκουσε C.I.L. Cat. ἤκουε Edd. Mox ὅτι om. L. [s] ὁ] καθάπερ ὁ B.K. Sav. cet. καὶ ὁ C.L. Veron. καὶ om. I. Cat. ὁ om. I. [t] Δαυῒδ] + καὶ γὰρ ἐκεῖ B.K. [v] εἶπε, φησὶ—καρδίαν] διὸ ἔλεγεν, οὐχ ὡς ὄψεται ἄνθρωπος (+ οὕτως Cat.) ὄψεται καὶ ὁ θεὸς I. Cat. [w] πρόσχῃς B.C.L. πρόσχες K. Edd. [x] μηδὲ—αὐτοῦ] καὶ εἰς τὸ μέγεθος L. προσώπου pro μεγέθους K. [y] ὅτι] διότι B.K. [z] ὁ] καὶ ὁ L. [a] ὅτι ἄνθ.] ἄνθ. μὲν γὰρ B.K. [b] ὁ δὲ θ.] θ. δὲ K.L. Post θεὸς add. ὄψεται C. [c] ἕνεκα L. [d] καὶ om. B.K. Post συγχωρεῖ add. αὐτοῖς K. [e] οὕτως—καταστέλλωνται] οὕτω συγχωρεῖ καὶ ἀγνοίᾳ καταστέλλειν I. [f] καταστέλλωνται] καὶ καταστέλλωνται Veron. καὶ καταστέλλῃ τῇ ἀγνοίᾳ C.

ται. Διὰ τοῦτο [g]καὶ Παῦλος ἔλεγεν· [4]"Ἐδόθη μοι σκόλοψ
τῇ σαρκὶ, ἄγγελος Σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρω- F
μαι." [h]Καὶ πάλιν, ἵνα [i]καὶ οἱ ἄλλοι μὴ μεγάλα περὶ [k]αὐτῶν
φαντάζωνται. Εἰ γὰρ ἀπὸ σημείων θεοὺς αὐτοὺς εἶναι [l]ἐνόμι-
σαν, πολλῷ μᾶλλον, εἰ διαπαντὸς ἐπέμενον [m]πάντα εἰδότες.
Καὶ τοῦτο καὶ αὐτὸς πάλιν φησίν· [5]"Ἵνα μή τις εἰς ἐμὲ λογί-
σηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ." [n]Καὶ πάλιν 452
ἄκουε τοῦ Πέτρου λέγοντος, ἡνίκα τὸν χωλὸν ἐθεράπευσε· "Τί
ἡμῖν ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ [o]εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ
περιπατεῖν αὐτόν;" Εἰ δὲ καὶ αὐτῶν τοῦτο [p]λεγόντων καὶ
ποιούντων, [q]καὶ ἀπὸ τῶν ὀλίγων οὕτως ἐτίκτοντο ὑπόνοιαι
πονηραὶ, πολλῷ μᾶλλον ἀπὸ τῶν [r]μεγάλων. Καὶ δι' ἕτερον
δὲ ταῦτα συνεχωρεῖτο. Ἵνα γὰρ μή τις ἔχῃ λέγειν, ὅτι οὐχὶ
ἄνθρωποι ὄντες κατώρθωσαν ἅπερ κατώρθωσαν, καὶ οὕτω πάν-
τες ὕπτιοι [s]γίνωνται, διὰ τοῦτο [t]δείκνυσιν αὐτῶν τὴν ἀσθένειαν, B
ἵνα τῆς ἀγνωμοσύνης πᾶσαν [v]ἐκκόψῃ ἀναισχυντίας πρόφασιν.
Διὰ τοῦτο ἀγνοεῖ, διὰ τοῦτο [w]καὶ πολλάκις προθέμενος οὐκ
ἔρχεται, ἵνα μάθωσιν ὅτι πολλὰ οὐκ οἶδε. Πολὺ οὖν ἐκ τού-
του τὸ κέρδος [x]ἦν. [y]Εἰ γὰρ ἦσαν ἔτι καὶ οὕτω λέγοντές
τινες, ὅτι [z]οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη, [a]καὶ
ἄλλοι τινὲς, ὅτι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα· εἰ μὴ ταῦτα [b]ἐγένετο, τί οὐκ
ἂν ἐνόμισαν; Ἐνταῦθα [c]δὲ δοκεῖ μέν τις εἶναι αὐτῶν κατηγορία·
[d]πολλῷ δὲ μᾶλλον καὶ θαῦμα αὐτῶν ἐμφαίνει, [e]καὶ τῶν πειρα- C
σμῶν ἡ ὑπερβολὴ δείκνυται. Πῶς; [f]πρόσεχε. Εἰ [g]γὰρ προ-
εῖπες αὐτοῖς ὅτι "Εἰς τοῦτο κείμεθα," καὶ, "Μηδεὶς θορυ-
βείσθω," τί πάλιν πέμπεις τὸν Τιμόθεον, [h]δεδοικὼς μή τι
γένηται ὧν οὐ βούλει; Τοῦτο μὲν [i]οὖν ἀπὸ πολλῆς ἀγάπης

[4] 2 Cor. vii. 7. [5] 2 Cor. xii. 6. Act. iii. 12.

[g] καὶ] ὁ I. [h] καὶ πάλιν om. B.K. [i] καὶ οἱ ἄλλοι μὴ] τινες μὴ B.K. μὴ κἀκεῖνοι Cat. [k] ἑαυτῶν I. Post αὐτῶν add. τινα C. τινα post μεγάλα habet Cat. [l] ἐνόμιζον L. [m] τὰ πάντα Edd. τὰ om. B.C.K.L. [n] καὶ πάλιν ἄκουε] ἄκουε δὲ (+ καὶ B.) B.K. Mox ἐθεράπευε L. [o] εὐσεβείᾳ] + τοῦτο K. Sav. cet. [p] λεγόντων καὶ om. C.I.L. [q] καὶ ἀπὸ τῶν ὀλ.] ὅμως καὶ ἀπὸ τῶν ὀλ. καὶ μικρῶν B.K. Sav. cet. [r] μεγάλων] πολλῶν I. [s] γένωνται C. Cat. [t] δείκνυσιν—ἀγνωμοσύνης] δείκνυσι καὶ αὐτοὺς ὄντας ἐν ἀσθενείᾳ, ἵνα τῶν ἀγνωμονεῖν βουλομένων B.K. Sav. cet. [v] ἐγκόψῃ K. Sav. cet. [w] καὶ om. K.L. [x] ἦν] + εἰ δὲ πάντα ἐγίνωσκον B.K. [y] εἰ γὰρ] ἢ γὰρ ἂν Edd. εἰ pro ἢ L. ἂν om. C.I. γὰρ om. B.K. [z] οὗτος] Παῦλος C.I. ἐστιν om. I. Mox ἡ μεγάλη om. C.I. [a] Haec καὶ ἄλλοι— καὶ ὁ δεῖνα om. B.C.K. [b] ἐγένετο pro ἐγένοντο C.K.L. [c] δὲ] τοῦτο B.K. [d] πολλῷ—θαῦμα] τῷ δὲ ἀκριβῶς σκοποῦντι καὶ πολὺ τὸ θαῦμα B.K. Sav. cet. [e] καὶ] + γὰρ καὶ B.K. ἡ pro καὶ C.I. Mox ἡ om. C.L. Veron. [f] πρόσεχε] + ἀλλὰ μηδεὶς θορυβείσθω B.K. Mox καὶ μ. θ. om. iidem. [g] γὰρ om. B.K. [h] δεδ.] ὥσπερ δεδ. B.K. Sav. cet. [i] οὖν] + καὶ B.K.

ποιεῖ· οἱ γὰρ φιλοῦντες καὶ τὰ ἀσφαλῆ ὑποπτεύουσιν ἀπὸ [k]τῆς πολλῆς θερμότητος· [l]τοῦτο δὲ ἀπὸ τῶν πολλῶν πειρασμῶν. Εἶπον μὲν γὰρ, ὅτι [m]εἰς τοῦτο κείμεθα· [n]ἡ δὲ ὑπερ-
D βολὴ τῶν κακῶν ἐφόβησέ με. Διὸ οὐκ εἶπεν, [o]ὅτι καταγνοὺς ὑμῶν ἀποστέλλω, ἀλλὰ, "μηκέτι στέγων·" ὃ μᾶλλον φιλίας ἦν. Τί ἐστι, "Μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων;" Ὁρᾷς ὅτι τὸ ἐν ταῖς θλίψεσι σαλεύεσθαι [p]διαβολικόν ἐστι, καὶ τῆς ἐκείνου παρατροπῆς; Ὅταν γὰρ ἡμᾶς [q]αὐτοὺς μὴ δυνηθῇ, [r]ἑτέρως δι' ἡμῶν τοὺς ἀσθενεστέρους παρασαλεύει· ὅπερ ὑπερβαλλούσης ἀσθενείας ἐστὶ, καὶ οὐδεμίαν ἐχούσης ἀπολογίαν· κα-
E θάπερ ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ πεποίηκε, τὴν [s]γυναῖκα διεγείρας. 6 "[t]Εἰπόν τι ῥῆμα, φησὶ, πρὸς κύριον, καὶ τελεύτα." [v]Ἴδε πῶς αὐτὴν ἐπείρασε. Διὰ τί δὲ [w]μὴ εἶπεν, ἐσάλευσεν, ἀλλ', "ἐπείρασεν;" [x]Ὅτι τοσοῦτον, φησὶν, ὑπώπτευσα μόνον, ὅσον πειρασθῆναι ὑμᾶς· οὐ γὰρ δὴ τὴν πεῖραν αὐτοῦ σάλον καλεῖ. Ὁ γὰρ δεχόμενος αὐτοῦ τὴν προσβολὴν, ἐσαλεύθη. Βαβαὶ, πόση φιλοστοργία τοῦ Παύλου; οὐκ ἔμελεν αὐτῷ τῶν θλίψεων [y]οὐδὲ τῶν ἐπιβουλῶν. Οἶμαι γὰρ αὐτὸν ἐκεῖ τότε μεμενηκέ-
F ναι· [z]καθὼς φησιν ὁ Λουκᾶς, 7 ὅτι ἐν τῇ Ἑλλάδι ἔμεινε τρίμηνον, γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς [a]ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. Οὐκ [b]ἔμελεν οὖν αὐτῷ τῶν κινδύνων, ἀλλὰ τῶν μαθητευομένων. Ὁρᾷς ὅτι πάντα φυσικὸν πατέρα παρεληλύθει; Ἡμεῖς [c]μὲν
453 γὰρ ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ τοῖς κινδύνοις πάντων τὴν μνήμην ἐκβάλλομεν· αὐτὸς δὲ οὕτως ἐδεδοίκει καὶ ἔτρεμεν ὑπὲρ τῶν παίδων, [d]ὡς καὶ ὃν μόνον εἶχε παραμυθίαν, τὸν Τιμόθεον, καὶ (181)
κοινωνὸν καὶ συνεργὸν, τοῦτον ἐν αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις πέμψαι πρὸς αὐτούς. "Καὶ εἰς κενὸν, φησὶ, γένηται ὁ κόπος ἡμῶν." Διὰ τί; εἰ γὰρ [e]καὶ παρετράπησαν, οὐ παρὰ τὴν σὴν αἰτίαν, οὐ [f]παρὰ τὴν σὴν ῥᾳθυμίαν. Ἀλλ' ὅμως καὶ [g]τούτων ὄντων,

6 Job. ii. 9. 7 Act. xx. 3.

[k] τῆς om. C. ἀπὸ τ. π. θ. om. B.K. [l] τοῦτο—πειρασμῶν] τὸ (τοῦτο ex corr. K.) δὲ καὶ διὰ τοὺς πολλοὺς πειρασμοὺς B.K. [m] εἰς] ἐν I. [n] ἡ δὲ] ἀλλ' ἡ L. [o] ὅτι om. I. [p] δαιμονικὸν L. Mox αὐτοῦ τοῦ διαβόλου pro ἐκείνου idem. [q] αὐτοὺς om. I. Statim δυνηθείη idem. [r] ἑτέρους C. [s] γυναῖκα] + ἐρεῖν B.K. [t] εἰπὸν (vel potius εἶπον) omnes. εἰπὲ Edd. Post εἶπον add. γὰρ B.K. [v] εἶδες B.C.K. [w] μὴ] οὐκ L. [x] ὅτι τοσοῦτον—ἐσαλεύθη] ὥστε δεῖξαι ὅτι καὶ τὴν προσβολὴν ἀπεκρούσαντο. ἐμφαίνων τοίνυν ὅτι οὐκ ἐσαλεύθησαν, μᾶλλον δὲ δεικνὺς τοσοῦτον ἑαυτὸν ὑποπτεύσαντα, ὅσον αὐτοὺς μόνον πειρασθῆναι, τοῦτο εἶπεν. καὶ οὐ δὴ τὴν πεῖραν σάλον καλεῖ, οὐδὲ ὁ ταύτην ἀποκρουσάμενος, ἀλλ' ὃς τὴν προσβολὴν δέξεται, οὗτος ἐσαλεύθη B.K. [y] οὐδὲ] οὐ I. [z] καθὼς B.C.K.L. καθὰ I. καθάπερ Edd. [a] ὑπὸ] παρὰ L. [b] ἔμελλεν B. et bis Veron. [c] μὲν om. L. [d] ὡς] ὥστε L. [e] καὶ om. K. [f] παρὰ] κατὰ I. [g] τούτων ὄντων] Sic L. Sav. cet. τούτων πάντων C. Veron. τούτων πάντων μὴ ὄντων I. οὕτως ἔχοντος B.K.

κεκενῶσθαί μοι τὸν κόπον [h]νομίζω ἀπὸ τῆς πολλῆς φιλαδελ-
φίας. "Μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων." Πειράζει [i]δὲ B
οὐκ εἰδὼς εἰ καταβαλεῖ. [k]Εἶτ' ἐκεῖνος μὲν καὶ [l]οὐκ εἰδὼς ἐπέρ-
χεται, ἡμεῖς δὲ εἰδότες ὅτι σφόδρα αὐτοῦ περιεσόμεθα, οὐ νή-
φομεν; Ὅτι δὲ οὐκ εἰδὼς ἡμῖν [m]προσβάλλει, ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ
ἐδήλωσεν. Ἔλεγε γὰρ πρὸς τὸν θεὸν ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαί-
μων· [8] "Οὐ σὺ περιέφραξας αὐτοῦ τὰ ἔσω καὶ τὰ ἔξω; [n]Πε-
ρίελε αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα· [o]ἦ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογή-
σει." [p]Πειράζει. Ἂν ἴδῃ τι ἀσθενὲς, ἐπεχείρησεν· ἂν ἰσχυ-
ρὸν, ἀπέστη. "Καὶ εἰς κενὸν, φησὶ, [q]γένηται ὁ κόπος ἡμῶν."
Ἀκούσωμεν ἅπαντες, πῶς [r]ἔκαμνεν ὁ Παῦλος. Οὐκ εἶπε, [s]τὸ C
ἔργον, ἀλλ', "ὁ κόπος·" οὐκ εἶπε, καὶ ὑμεῖς ἀπολεῖσθε, ἀλλ',
"ὁ κόπος ἡμῶν." Ὥστε εἰ καὶ συνέβη τι, [t]εἰκὸς ἐγίνετο·
ἐπειδὴ δὲ οὐ συνέβη, πολὺ τὸ θαῦμα. Ταῦτα μὲν προσεδοκή-
σαμεν, φησὶν, ἐξέβη δὲ [v]τὰ ἐναντία· οὐ γὰρ μόνον προσθήκην
θλίψεως οὐδεμίαν παρ' ὑμῶν ἐλάβομεν, ἀλλὰ καὶ παράκλησιν.
"Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου, [w]φησὶ, πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν,
καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην [x]ὑμῶν."
"Καὶ εὐαγγελισαμένου," φησίν. Ὁρᾷς τὴν περιχάρειαν Παύ-
λου; Οὐκ εἶπεν, ἀπαγγείλαντος, ἀλλ', "εὐαγγελισαμένου·" D
τοσοῦτον ἀγαθὸν ἡγεῖτο τὴν ἐκείνων βεβαίωσιν καὶ τὴν ἀγά-
πην. Ἀνάγκη γὰρ [y]ἐκείνης βεβαίας μενούσης καὶ ταύτην ἐστη-
ρίχθαι. Καὶ τῇ ἀγάπῃ δὲ αὐτῶν ἔχαιρεν, ὅτι σημεῖον τῆς
πίστεως ἦν. "Καὶ ὅτι ἔχετε, [z]φησὶ, μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν,
πάντοτε [a]ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς."
Τουτέστι, μετὰ ἐπαίνων. Οὐχ ὅτε παρῆμεν, οὐδ' ὅτε ἐθαυμα-
τουργοῦμεν, ἀλλὰ καὶ νῦν, [b]ὅτε πόρρω ἐσμὲν, καὶ [c]μαστιζό-
μεθα, καὶ μυρία πάσχομεν δεινὰ, μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν ἔχετε. E
Ἀκούσατε πῶς θαυμάζονται μαθηταὶ μνείαν ἀγαθὴν περὶ [d]δι-
δασκάλων ἔχοντες, πῶς μακαρίζονται. [e]Μιμώμεθα τούτους·

[8] Job. i. 10, 11.

[h] νομίζω] + τοῦτο δὲ λέγει B.K. [i] δὲ οὐκ εἰδὼς] γὰρ, ἀλλ' οὐκ οἶδεν I. Statim καταβάλῃ B. καταβάλοι ex corr. K. [k] εἶτα B.K. [l] οὐκ] Sic C.I. οὐχ ὡς B. Veron. ὡς οὐχ ὡς K. ὡς οὐκ L. Sav. cet. [m] προσβάλλει B.C.L. προβάλλει Edd. [n] περίελε] ἀλλ' ἀπόστειλον τὴν χεῖρά σου, τουτέστιν, εἰ περιέλῃς B.K. Statim τὰ ἔσω καὶ τὰ ἔξω pro τὰ ὑπάρχοντα I. [o] ἦ] ἢ K. εἰ C. [p] πειράζει] + οὖν C.I.L. Statim ἐὰν L. [q] γενήσεται I. γ. φησὶ pro φησὶ γ. C.K.L. [r] ἔκαμεν K. [s] τὸ accessit ex omnibus. [t] εἰκὸς] + τι I. εἰ pro ἐπειδὴ idem. [v] τοῦ (τὸ ?) ἐναντίον I. Mox μόνον om. C. [w] φησὶ om. B.K. [x] ὑμῶν καὶ om. L. καὶ εὐαγ. φησὶν om. I. [y] ἐκείνης] τῆς πίστεως L. Mox τὴν ἀγάπην pro ταύτην idem. βεβαίας om. K. [z] φησὶ om. B.K. [a] ἐπιθυμοῦντες K. [b] ὅτε] + καὶ L. [c] μαστιζόμενοι C. καὶ μαστιζόμεθα om. I. Statim κἂν μυρία I. [d] διδασκάλου K. πῶς μακαρίζονται om. B.K. [e] μιμ.] εἰ μιμ. (mox om. γὰρ) I. μιμώμεθα—

ἡμᾶς γὰρ [f]*αὐτοὺς ὠφελοῦμεν, οὐ τοὺς ἀγαπωμένους.* "*Ἐπι-*
ποθοῦντες ἡμᾶς, φησὶν, ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς." [g]*Καὶ*
τοῦτο δὲ αὐτοὺς εὔφρανε. Τὸ γὰρ μαθεῖν τὸν φιλοῦντα, ὅτι
τοῦτο οἶδεν ὁ φιλούμενος, ὅτι φιλεῖται, πολλὴ παραμυθία καὶ
παράκλησις.

F "*Διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοὶ, ἐφ' ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ* [h]*τῇ*
θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως· ὅτι νῦν ζῶμεν,
ἐὰν ὑμεῖς στήκητε ἐν κυρίῳ." *Τί Παύλου ἴσον γένοιτ' ἂν, ὃς* [i]*ἐν*
τῇ τῶν πλησίον σωτηρίᾳ ἐνόμιζεν εἶναι τὴν ἑαυτοῦ, καθάπερ
454 [k]*ὄντως πρὸς μέλη, οὕτω πρὸς πάντας διακείμενος; Τίς δυνή-*
σεται ταύτην ῥῆξαι τὴν φωνὴν νῦν; μᾶλλον δὲ τίς δυνήσεται
οὕτω φρονῆσαί [l]*ποτε; Οὐκ ἠξίου χάριν* [m]*αὐτοὺς εἰδέναι αὐτῷ*
τῶν πειρασμῶν τῶν ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλὰ χάριν αὐτοῖς ᾔδει, ὅτι
οὐκ ἐσαλεύθησαν διὰ τοὺς πειρασμοὺς τοὺς αὐτοῦ· ὡς ἂν εἰ
ἔλεγεν, ὅτι ὑμῖν μᾶλλον, ἢ ἡμῖν ἀπὸ τῶν πειρασμῶν ἐγένετο
βλάβη· ὑμεῖς ἐπειράσθητε μᾶλλον ἢ ἡμεῖς, ὑμεῖς οἱ μηδὲν πα-
θόντες, ἡμῶν τῶν παθόντων. Ἐπειδὴ ταῦτα, φησὶν, εὐηγγε-
B *λίσατο* [n]*ἡμᾶς ὁ Τιμόθεος, οὐδὲν* [o]*αἰσθανόμεθα τῶν λυπηρῶν,*
[p]*ἀλλὰ* "*παρεκλήθημεν ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει*" *οὐ* [q]*ταύτῃ μόνον.*
Διδασκάλου γὰρ ἀγαθοῦ οὐδὲν ἂν ἅψαιτο λοιπὸν, ἕως ἂν τὰ
τῶν μαθητῶν κατὰ γνώμην αὐτῷ προχωρῇ. Δι' ὑμῶν, φησὶ,
παρεκλήθημεν· [r]*ὑμεῖς ἡμᾶς* [s]*ἐστερεώσατε. Καὶ μὴν τοὐναντίον*
ἦν· τὸ γὰρ [t]*παθόντας μὴ ἐνδοῦναι, ἀλλὰ στῆναι γενναίως,*
ἱκανὸν τοὺς μαθητὰς στηρίξαι. [v]*Ἀλλ' ἅπαν τοὐναντίον ποιεῖ,*
C *καὶ εἰς ἐκείνους περιτρέπει* [w]*τὸ ἐγκώμιον· ὑμεῖς ἡμᾶς ἠλείψατε,*
φησίν· ὑμεῖς ἡμῖν ἀναπνεῦσαι δεδώκατε· [x]*ὑμεῖς οὐκ ἀφήκατε*
τῶν πειρασμῶν αἰσθέσθαι. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἀνεπνεύσαμεν, οὐδὲ
παρεμυθήθημεν· ἀλλὰ τί; "*Νῦν ζῶμεν·*" *δεικνὺς ὅτι καὶ πει-*
ρασμὸν καὶ θάνατον οὐδὲν ἄλλο ἡγεῖται, ἢ τὸ σκάνδαλον τὸ
ἐκείνων, ὅπου γε καὶ ζωὴν τὴν ἐκείνων [y]*προκοπήν.* [z]*Πῶς ἂν*
[a]*ἄλλως ἢ λύπην τὴν ἐπὶ τῇ τῶν μαθητῶν ἀσθενείᾳ, ἢ τὴν χαρὰν*

ὠφελοῦμεν] *τούτους δὴ καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα· ἂν γὰρ τοῦτο ποιῶμεν, ἡμᾶς αὐτοὺς δυνησόμεθα ὠφελεῖν* B.K. [f] *ἑαυτοὺς* L. [g] *καὶ τοῦτο—εὔφρανε* (*εὔφραινε* C.)] *τοῦτο προστίθησιν οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥστε αὐτοὺς εὐφρᾶναι* B.K. [h] *τῇ* et mox *ὑμῶν* om. K. Infra *στήκετε* L. [i] *ἐν τῇ τ. π. σωτηρίᾳ*] Sic omnes. *τὴν τ. π. σωτηρίαν* Edd. [k] *ὄντως*] *οὗτος* C. *σῶμα* B.K. Sav. cet. [l] *ποτε*] *νῦν ἢ ποτὲ* L. [m] *αὐτοὺς* om. K. [n] *ἡμῖν* I.L. [o] *αἰσχυνόμεθα* I. [p] *ἀλλὰ*] *διὰ τοῦτο* B.K. [q] *ταύτῃ*] + *δὲ* B.I.K. Sav. cet. Post *μόνον* add. *ἀλλὰ καὶ τῇ ἀνάγκῃ ἡμῶν, φησὶν, εἰκότως* B.K. Sav. cet. [r] *ὑμεῖς*] *τουτέστιν, ὑμεῖς* B.I.K. Sav. cet. [s] *ἐστενώσατε* C. [t] *παθόντα* C. [v] *ἀλλ'*] + *αὐτὸς* B.K. Sav. cet. Statim *πᾶν τοὐν.* B.K. *ἅπαντα τοὐναντία* (sic) L. [w] *τὰ ἐγκώμια* L. [x] *ὑμεῖς—αἰσθέσθαι*] *καὶ τῶν π. μὴ αἰσθάνεσθαι* I. [y] *προκοπὴν*] + *ἐνόμιζεν* I. [z] *πῶς δ' ἂν* B. [a] *ἄλλως*] Sic B.K.L. *ἄλλως τις* C. *ἄλλος τις* Edd. Statim *ἢ τὴν λύπην* B.I.K. Sav. cet.

ἐδήλωσεν; Οὐκ εἶπε, χαίρομεν, ἀλλὰ, "ζῶμεν," [b]ζωὴν τὴν
μέλλουσαν. Ὥστε ἄνευ [c]τούτου οὐδὲ [d]ζῆν τὸ ζῆν ἡγούμεθα. D
(182) Οὕτω τοὺς διδασκάλους διακεῖσθαι [e]χρὴ, οὕτω τοὺς μαθητὰς,
καὶ οὐδὲν ἄτοπον [f]ἔσται ποτέ. [g]Εἶτα προσλιπαίνων αὐτὸ, ὅρα
τί φησι· [9]"Τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταπο-
δοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ [h]πάσῃ τῇ χαρᾷ, ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμ-
προσθεν τοῦ θεοῦ [i]ἡμῶν, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ
δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ
ὑστερήματα τῆς πίστεως [k]ὑμῶν;" Οὐχὶ ζωῆς, φησὶ, [l]μόνον
αἴτιοι [m]ἡμῖν γεγένησθε, ἀλλὰ καὶ εὐφροσύνης πολλῆς, καὶ E
τοσαύτης, ὡς μηδὲ εὐχαριστῆσαι δύνασθαι τῷ θεῷ κατ' ἀξίαν.
Τὸ [n]ὑμῶν κατόρθωμα δῶρον εἶναι, φησὶ, τοῦ θεοῦ ἡγούμεθα·
τοιαῦτα ἡμᾶς [o]εὐεργετήσατε, ὡς τοῦ θεοῦ νομίζειν εἶναι· μᾶλλον
δὲ [p]καὶ θεοῦ· οὐ γὰρ ἀνθρωπίνης ψυχῆς οὐδὲ σπουδῆς [q]τοσοῦ-
τον φρόνημα. "Νυκτὸς, φησὶ, καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ
δεόμενοι." Καὶ τοῦτο τῆς χαρᾶς σημεῖον. [r]Καθάπερ τις
γεωργὸς, ἀκούων περὶ τῆς [s]αὐτοῦ χώρας τῆς πονηθείσης αὐτῷ,
ὅτι βρίθεται τοῖς [t]ἀστάχυσι, ποθεῖ κατ' ὄψιν τὴν τοσαύτην
ἰδεῖν ἡδονήν· οὕτω καὶ Παῦλος τὴν Μακεδονίαν. "Ὑπερεκπε-
ρισσοῦ δεόμενοι." [v]Ὅρα τὴν ὑπερβολήν. "Εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν F
τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως
ὑμῶν." Ἐνταῦθα [w]πολὺ τὸ ζήτημα. Εἰ γὰρ [x]νῦν ζῇς ὅτι
ἑστήκασι, καὶ Τιμόθεος εὐηγγελίσατό [y]σε τὴν πίστιν αὐτῶν
καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ τοσαύτης εἶ χαρᾶς μεστὸς, ὡς μηδὲ 455
δύνασθαι [z]τῷ θεῷ κατ' ἀξίαν εὐχαριστῆσαι, πῶς [a]ἐνταῦθα τὰ
ὑστερήματα τῆς [b]πίστεως εἶναι φῄς; ἆρα μὴ [c]κολακείας τὰ
ῥήματα ἐκεῖνα; [d]Οὐδαμῶς· μὴ γένοιτο. Προλαβὼν γὰρ
ἐμαρτύρησεν, ὅτι πολλοὺς ἄθλους ὑπέμειναν, καὶ οὐδὲν [e]χεῖρον
διετέθησαν τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐκκλησιῶν. Τί οὖν [f]ἐστιν;
Οὐ πάσης [g]ἀπέλαυσαν τῆς διδασκαλίας, οὐδὲ ὅσα ἐχρῆν μαθεῖν

[9] v. 9, 10.

[b] ζωὴν] + λέγων B.I.K. Sav. cet. αἰώνιον pro μέλλουσαν I. [c] τούτου] + φησὶν B.K. [d] ζῆν] ζωὴν B.K. Mox ἡγοῦμαι I. [e] ἐχρῆν B.K. [f] ἔσται] ἂν συνέβη B.K. [g] εἶτα] + καὶ L. Statim λιπαίνων B. [h] πᾶσι L. [i] ἡμῶν—ὑπερεκπερισσοῦ om. C. [k] ὑμῶν] + ὃ λέγει τοῦτό ἐστιν B.K. Mox φησὶ om. iidem. [l] Sic C.K.L. Cat. μόνον post γεγένησθε vulgo legitur. [m] ἡμῖν] ὑμεῖς K. [n] ὑμῶν pro ἡμῶν B.K.L. Cat. vestram Musc. [o] εὐηργετήσατε B. Cat. [p] καὶ] + ἔργον B.K. Cat. Sav. cet. [q] τοσοῦτον] + ἔχειν B.K. Statim νυκτὸς γὰρ, φησὶ I. [r] καθάπερ] + γὰρ B.K. Sav. cet. [s] ἑαυτοῦ C. [t] ἀστάχυσι] Sic omnes. καρποῖς Edd. [v] ὅρα τὴν ὑπ. om. I. [w] πολὺ] + ἀνακύπτει B.K. τὸ om. B. [x] νῦν om. L. [y] σοι L. [z] τῷ θεῷ om. I. [a] ἐνταῦθα] + αὐτῶν B.K. ἐνταῦθα om. B. [b] πίστεως] + αὐτῶν Edd. invitis libris. [c] κολακεία L. [d] οὐδαμῶς B.C.I.K. μηδαμῶς Edd. μὴ γένοιτο om. I. [e] χείρω L. [f] ἐστιν] + εἰπεῖν B.K. [g] ἀπήλαυσαν C.L.

ἔμαθον· καὶ τοῦτο δηλοῖ πρὸς τῷ τέλει. [h]Ἴσως ἐζητεῖτο B παρ' αὐτοῖς περὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ πολλοὶ ἦσαν οἱ θορυβοῦντες [i]αὐτοὺς, [k]οὐκέτι τοῖς πειρασμοῖς, [l]οὐδὲ τοῖς κινδύνοις, ἀλλ' ὑποκρινόμενοι τοὺς διδασκάλους. [m]Τοῦτό φησι, "τὰ ὑστερήματα [n]τῆς πίστεως·" [o]καὶ διὰ τοῦτο εἶπε, τὰ ὑστερήματα· καὶ οὐκ εἶπεν, εἰς τὸ στηριχθῆναι· ἀλλ' ἔνθα μὲν περὶ αὐτῆς τῆς πίστεως ἐδεδοίκει, "Ἔπεμψα, φησὶ, Τιμόθεον εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς·" ἐνταῦθα δὲ [p]τὰ ὑστερήματα καταρτίσαι, ὃ διδασκαλίας μᾶλλόν ἐστιν, ἢ βεβαιώσεως· καθάπερ καὶ ἀλλαχοῦ C [q]φησιν· 10 "Ἵνα ἦτε κατηρτισμένοι [r]εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν." Τὸ [s]δὲ κατηρτισμένον ἐστὶν, [t]ᾧ ὀλίγον τι λείπει· τοῦτο γὰρ καταρτίζεται.

11 "Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὁ κύριος [v]ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς. [w]Ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι, καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς." Τοῦτο ὑπερβαλλούσης ἀγάπης, τὸ μὴ μόνον καθ' ἑαυτὸν εὔχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ [x]ἐπιστολῇ τὴν εὐχὴν ἐντιθέναι· τοῦτο ζεούσης ψυχῆς, καὶ D ὄντως ἀκαρτερήτου· [y]τοῦτο δεῖγμα [z]καὶ τῶν ἐκεῖ γεγενημένων εὐχῶν· ἅμα δὲ καὶ ἀπολογία, ὅτι οὐχ ἑκόντες, οὐδὲ ῥᾳθυμοῦντες οὐ παραγίνονται. [a]Ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς ἐκκόψαι τοὺς πειρασμοὺς τοὺς πανταχοῦ [b]περιέλκοντας ἡμᾶς, ὥστε ὀρθὴν [c]ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. "Ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι, καὶ [d]περισσεῦσαι." [e]Ὁρᾷς τὴν μανίαν τῆς ἀγάπης τὴν ἀκάθεκτον, τὴν [f]διὰ τῶν ῥημάτων δεικνυμένην; "Πλεονάσαι, φησὶ, καὶ περισσεύσαι," ἀντὶ τοῦ, αὐξῆσαι. Ὡς ἂν εἴποι τις, ἐκ περιου-

10 1 Cor. i. 10. coll. 2 Tim. iii. 17. 11 v. 11, 12.

[h] ἴσως] + δὲ καὶ B.K. Sav. cet. Statim ἐζήτητο I. ἐξηγεῖτο Cat. [i] αὐτοῖς L. [k] οὐκέτι] οὐκ ἐν C. [l] οὐδὲ] οὐ I. οὐκ ἐν C. [m] τοῦτό φησι] καὶ (καὶ om. Cat.) διὰ τοῦτο εἶπε L. Cat. [n] τῆς πίστεως om. I. τῆς πίστεως—ὑστερήματα om. L. Cat. [o] καὶ διὰ τοῦτο (τί pro τοῦτο C.I.)—ἀλλ' ἔνθα μὲν] καὶ διὰ τοῦτο (+ αὐτὸ B.) οὕτως ἐνέφηνε, καὶ οὐκ εἶπεν, εἰς τὸ στηριχθῆναι, ἀλλὰ, καταρτίσαι. ἔνθα μὲν γὰρ B.K. Sav. cet. [p] τὰ ὑστ.] τὰ δὲ ὑστ. C. τὸ ὑστεροῦν I. Cat. Post ὑστερήματα add. λέγει B.K. Sav. cet. [q] φησιν] εἶπεν B.K. [r] εἰς π. ἔργον ἀγαθὸν] ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ· τοῦτο γὰρ καταρτίζεται I. Mox τοῦτο γὰρ κ. om. idem. [s] δὲ] γὰρ I. Cat. Statim κατηρτισμένοι L. Post κατηρτισμένον add. ἐκεῖνο B.K. Sav. cet. [t] ᾧ] ὃ I. Cat. ὡς Veron. [v] ἡμῶν om. C.I. [w] Ab ὑμᾶς δὲ usque ad ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς lacuna est in C. [x] ἐπιστολῇ τὴν εὐχὴν] εὐχῇ τὴν ἐπιστολὴν L. Statim ἐντιθέναι I. Cat. ἐντίθεσθαι Edd. [y] τοῦτο] + τὸ L. [z] καὶ om. B.K. Statim τῶν εὐχῶν (+ τῶν K.) ἐκεῖ γεγ. K.L. [a] ὡς ἂν εἰ—θεὸς] τουτέστιν, αὐτὸς ὁ θεὸς, φησὶν I. τοῦτο οὖν φησιν, αὐτὸς ὁ θεὸς Cat. [b] ἕλκοντας L. [c] ἐλθεῖν] ὁδὸν ἐλθεῖν I. ἐλθεῖν ὁδὸν B.K. ὀρθὴν om. L. Cat. [d] περισσεῦσαι bis K. Cat. Veron. [e] ὁρᾷς μανίαν ἀγάπης ἀκάθεκτον διὰ (+ τῶν B.) ῥ. δ. B.K. [f] διὰ] ἐκ I.

σίας [g]πως ἐπιθυμεῖ φιλεῖσθαι παρ' αὐτῶν. "Καθάπερ, φησὶ,
καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς." [h]Τὸ μὲν γὰρ ἡμέτερον ἤδη ἐστί· τὸ δὲ E
ὑμέτερον ἀξιοῦμεν γενέσθαι. Ὁρᾷς ποῦ βούλεται τὴν ἀγάπην
ἐκτείνεσθαι; οὐκ εἰς ἀλλήλους μόνον, [i]ἀλλὰ πανταχοῦ. Τοῦτο
γὰρ ὄντως ἀγάπης τῆς κατὰ θεὸν, τὸ πάντας [k]περιπλέκεσθαι·
ἂν [l]δὲ [m]τὸν δεῖνα μὲν ἀγαπᾷς, τὸν δεῖνα δὲ [n]μηκέτι, κατὰ
ἄνθρωπον ἡ φιλία. Ἀλλ' [o]οὐχ ἡ ἡμετέρα τοιαύτη· "Καθάπερ
(183) καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς· [12]εἰς τὸ στηρίξαι [p]ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμ-
πτους ἐν ἁγιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ
παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν F
ἁγίων αὐτοῦ." [q]Τὴν ἀγάπην δείκνυσιν αὐτοῖς κέρδος φέρουσαν,
[r]οὐ τοῖς φιλουμένοις. [s]Βούλομαι, φησὶ, πλεονάσαι τὴν ἀγάπην
ταύτην, ἵνα μηδεὶς μῶμος γένηται. Οὐκ εἶπεν, ὑμᾶς στηρίξαι,
ἀλλὰ, "τὰς καρδίας ὑμῶν·" [13]"Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται
διαλογισμοὶ πονηροί." Ἔνεστι [t]γὰρ μηδὲν πράττοντα, πο-
νηρὸν εἶναι, οἷον βασκανίαν ἔχειν, ἀπιστίαν, δόλον, τὸ χαίρειν
ἐπὶ τοῖς κακοῖς, τὸ μὴ εἶναι [v]φιλικὸν, τὸ δόγματα ἔχειν διε- 456
στραμμένα· ταῦτα πάντα τῆς καρδίας [w]ἐστί. [x]Τοῦτό ἐστιν
ἁγιωσύνη, τὸ τούτων καθαρεύειν. Κυρίως μὲν [y]γὰρ ἁγιωσύνη
λέγεται ἡ σωφροσύνη κατ' ἐξοχὴν, ἐπειδὴ [z]καὶ ἀκαθαρσία [a]ἡ
πορνεία καὶ ἡ μοιχεία· καθολικῶς δὲ πᾶσα ἁμαρτία ἀκαθαρσία,
καὶ πᾶσα ἀρετὴ καθαρότης. [14]"Μακάριοι γὰρ, φησὶν, οἱ
καθαροὶ τῇ καρδίᾳ." Καθαροὺς τοὺς πάντη καθαροὺς [b]φησιν.
Οἶδε γὰρ καὶ τὰ ἄλλα [c]ῥυποῦν, καὶ οὐχ ἧττον. Ὅτι [d]γὰρ B
πονηρία μολύνει τὴν ψυχὴν, ἄκουε τοῦ προφήτου λέγοντος·
[15]"Ἀπόπλυνε ἀπὸ κακίας τὴν καρδίαν σου, Ἱερουσαλήμ·" καὶ
πάλιν, "Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς [e]πονηρίας
ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν." Οὐκ εἶπε, τὰς πορνείας· ὥστε οὐ
πορνεία μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα [f]μολύνει τὴν ψυχήν. "Στη-
ρίξαι ὑμῶν, φησὶ, τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ ἔμ-

[12] v. 13. [13] Matth. xv. 19. [14] Ibid. v. 8. [15] Jer. iv. 14. Esai. i. 16.

[g] πῶς C.K. Veron. [h] τὸ μὲν γὰρ] τουτέστι, τὸ μὲν B.K. Sav. cet. [i] ἀλλὰ] + καὶ C. [k] περιβάλλεσθαι B.K. [l] δὲ] τοίνυν I. [m] τὸν ὁ δεῖνα (sic) L. [n] οὐκέτι I. [o] οὐχὶ C. [p] ὑμῶν] + φησὶ C.L. [q] τὴν] ἐνταῦθα τὴν B.K. [r] οὐ om. B.K. [s] β. φησὶ] διὸ λέγει, β. B.K. [t] γὰρ] γοῦν B.K. [v] φιλάνθρωπον Cat. [w] εἰσὶν L. [x] τοῦτο—καθαρεύειν] Sic L. Veron. ἁγιωσύνη δέ (γὰρ pro δὲ C.) ἐστιν (ἐστιν om. Cat.) τὸ τ. κ. C.I. Cat. τὸ δὲ τούτων κ. ἐστὶν ἁγιωσύνη B.K. Sav. cet. [y] γὰρ] οὖν L. [z] καὶ om. B.K.L. [a] ἡ] καὶ ἡ B.K. [b] φησιν] καλεῖ B.K. [c] ῥυποῦν καὶ οὐχ ἧττον] οὐχ ἧττον τὴν ψυχὴν ῥυποῦν B.K. Sav. cet. [d] γὰρ] δὲ B.K. Statim πορνεία Cat. ἡ πονηρία L. [e] πονηρίας] + ὑμῶν I. Cat. [f] μολύνει τὴν ψ.] ῥυπαίνειν ψ. δύναται B.K.

προσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.” Κριτὴς
ἄρα τότε ἔσται ὁ Χριστός· οὐκ ἔμπροσθεν δὲ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ
C τοῦ πατρὸς παρεστήκαμεν κρινόμενοι. [g]Ἢ τοῦτό φησιν, [h]ἢ
ὅτι ἀμέμπτους ἔμπροσθεν τοῦ [i]θεοῦ γενέσθαι· ὅπερ ἀεί [k]φησι,
τὸ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· αὕτη γὰρ ἡ ἀρετὴ εἰλικρινὴς, οὐκ ἐνώπιον
ἀνθρώπων.

[l]Ἄρα ἡ ἀγάπη ἀμέμπτους ποιεῖ· [m]καὶ γὰρ ὄντως ἀμέμπτους
ποιεῖ. Καὶ ἐμοῦ ποτε τοῦτο διηγουμένου πρός τινα, καὶ
λέγοντος, ὅτι ἡ ἀγάπη ἀμέμπτους ποιεῖ, καὶ οὐκ ἀφίησιν ἡ
πρὸς τὸν [n]πλησίον φιλία παρείσδυσίν τινα γενέσθαι τῆς πλημ-
μελείας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα διεξιόντος καὶ [o]ἐπεξερχομένου τῷ
D λόγῳ, τῶν ἐμοί τις γνωρίμων ὑποβαλὼν ἑαυτὸν, φησί· [p]τί οὖν
ἡ πορνεία; οὐκ ἔνεστιν οὖν καὶ φιλεῖν καὶ πορνεύειν; καὶ ἀπὸ
φιλίας μὲν τοῦτο γίνεται. Πλεονεξία μὲν οὖν καὶ μοιχεία καὶ
φθόνος [q]καὶ ἐπιβουλαὶ καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀπὸ ἀγάπης τῆς [r]τῶν
πλησίον ἀνακοπῆναι δυνήσεται· ἡ δὲ πορνεία πῶς, φησίν; Ἐγὼ
τοίνυν εἶπον, ὅτι ἡ ἀγάπη καὶ τοῦτο δύναται [s]ἀνακόψαι. Εἰ
γὰρ φιλοίη τις τὴν πορνευομένην γυναῖκα, καὶ τῶν ἄλλων αὐτὴν
ἀνδρῶν ἀπαγαγεῖν πειράσεται, [t]οὐχὶ καὶ αὐτὸς προστιθέναι τῇ
E ἁμαρτίᾳ. Ὥστε σφόδρα μισοῦντός ἐστι τὴν πορνευομένην
τὸ πορνεύειν εἰς αὐτήν· φιλοῦντος δὲ ὄντως τὸ ἀπαγαγεῖν
αὐτὴν τῆς μυσαρᾶς ἐκείνης πράξεως. Καὶ οὐκ ἔστιν, [v]οὐκ ἔστιν
οὐδὲν ἁμάρτημα, ὃ μὴ, καθάπερ πῦρ, ἀναλίσκει τῆς ἀγάπης ἡ
δύναμις. Εὐκολώτερον γὰρ φρύγανον εὐτελὲς ἀντιστῆναι πυρᾷ
πολλῇ, ἢ τῆς ἁμαρτίας τὴν φύσιν τῇ τῆς ἀγάπης δυνάμει.
Ταύτην οὖν φυτεύσωμεν ἐν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς, ἵνα μετὰ τῶν
ἁγίων πάντων στῶμεν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι [w]πάντες εὐηρέστησαν
F ἀπὸ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης. Πόθεν ἀνῃρέθη, καὶ οὐκ
ἀνεῖλεν ὁ Ἄβελ; [x]Τῷ σφόδρα φιλεῖν τὸν ἀδελφὸν, [y]οὐδὲ
δέξασθαι τοιοῦτον ἠνείχετο λογισμόν. Πόθεν ἐδέξατο τὸν τῆς

[g] ἢ] + οὖν B.K. [h] ἢ accessit ex B.C.I.K. Cat. [i] θεοῦ] + δεῖ B.I.K. Sav. cet. non Cat. [k] φησι] λέγει B.K. λέγω C. Sav. cet. [l] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι μέγα ἐστὶν ἀγαθὸν ἡ εἰς τὸν πλησίον ἀγάπη· καὶ περὶ τῆς Ἄβελ καὶ Παύλου καὶ Ἰωσὴφ ἀγάπης· καὶ περὶ ἀμνησικακίας. Veron. ἄρα] + οὖν L. [m] καὶ γὰρ—ποιεῖ om. B.K.L. [n] πλησίον] + ἀγάπη τε καὶ L. [o] ἐπερχομένου C. [p] τί οὖν—πλεονεξία μὲν οὖν] τί δ' ἂν εἴποις περὶ τῆς πορνείας; ἢ γὰρ οὐκ ἔνεστι καὶ φιλεῖν καὶ πορνεύειν; ἄπαγε· ἀπὸ φιλίας μάλιστα ἔσται τὸ μὴ πορνεύειν. ὁ δὲ, πλεονεξία μὲν B.K. [q] καὶ ἐπιβουλαὶ om. C. post τοιαῦτα transp. K. [r] τῶν] εἰς τὸν B.K.L. Statim ἀνακοπῆναι B.C.K.L. ἀνακόψαι Edd. [s] ἀποκόψαι L. [t] οὐχὶ] + δὲ B.I.K. Sav. cet. [v] οὐκ ἔστιν om. C. [w] πάντες] + οὕτως B.K.L. [x] τῷ] τὸ L. ἐκ τοῦ I. πάντως τῷ B.K. Sav. cet. [y] οὐδὲ] οὐδὲ γὰρ C. καὶ οὐδὲ B.K. Mox ἠνέσχετο L. ἀνέχεσθαι B.K.

βασκανίας ὄλεθρον ὁ Κάϊν; οὐ γὰρ ἂν [z] αὐτὸν εἴποιμι λοιπὸν
τοῦ Ἄβελ ἀδελφόν. Ὅτι οὐκ ἀσφαλῶς [a] ἠρήρειστο παρ' αὐτῷ
τὰ τῆς ἀγάπης θεμέλια. Πόθεν [b] εὐδοκίμησαν οἱ τοῦ Νῶε 457
παῖδες; οὐκ ἐπειδὴ σφόδρα ἐφίλουν τὸν πατέρα, [c] οὐδὲ τὴν
γύμνωσιν ἠνέσχοντο ἰδεῖν; Ὁ ἕτερος δὲ πόθεν κατηράθη; οὐκ
ἀπὸ τοῦ μὴ φιλεῖν; Ὁ δὲ Ἀβραὰμ πόθεν [d] εὐδοκίμησεν; οὐκ
ἀπὸ τῆς ἀγάπης, [e] τὰ περὶ τὸν ἀδελφιδοῦν διαπραξάμενος, τὰ
περὶ τὴν ἱκετηρίαν [f] τὴν ὑπὲρ τῶν Σοδομιτῶν; Σφόδρα γὰρ,
σφόδρα φιλόστοργοι ἦσαν οἱ ἅγιοι, καὶ συμπαθητικοί. Ἐν-
νόησον [g] γάρ μοι· [h] ὁ πυρὸς κατατολμῶν Παῦλος, ὁ ἀδαμάντινος,
ὁ στεῤῥὸς, ὁ ἀκλινὴς, ὁ [i] πάντοτε συγκεκροτημένος, ὁ καθηλω-
(184) μένος τῷ φόβῳ τοῦ θεοῦ, ὁ ἀκαμπής· [16] "Τίς γὰρ ἡμᾶς, φησὶ, B
χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ [k] Χριστοῦ; θλῖψις, ἢ στενο-
χωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα;"
ὁ [l] τούτων ἁπάντων κατατολμῶν, καὶ γῆς καὶ [m] θαλάσσης, ὁ
τῶν ἀδαμαντίνων τοῦ [n] θανάτου πυλῶν καταγελῶν, [o] ὃν οὐδὲν
ὑφίστατο ὅλως· οὗτος ἐπειδή τινων ἀγαπητῶν εἶδε δάκρυα,
οὕτω κατεκλάσθη καὶ συνετρίβη ὁ ἀδάμας, ὡς μηδὲ κρύψαι τὸ
πάθος, ἀλλ' εἰπεῖν εὐθέως· [17] "Τί ποιεῖτε κλαίοντες, καὶ [p] συν- C
θρύπτοντές μου τὴν καρδίαν;" Τί λέγεις, εἰπέ μοι; ἐκείνην τὴν
ἀδαμαντίνην ψυχὴν συντρῖψαι δάκρυον ἴσχυσε; Ναὶ, φησί·
[q] πρὸς πάντα γὰρ ἀντέχω, πλὴν τῆς ἀγάπης· αὕτη μου περι-
γίνεται καὶ κρατεῖ. Τοῦτο τῷ θεῷ δοκεῖ. Ἄβυσσος αὐτὸν οὐ
συνέτριψεν ὑδάτων, καὶ μικρὰ δάκρυα [r] συνέτριψε. "Τί ποιεῖτε
[s] συντρίβοντές μου τὴν καρδίαν;" Πολλὴ γὰρ [t] αὐτῆς ἡ ἰσχύς.
[v] Οὐχ ὁρᾷς αὐτὸν πάλιν κλαίοντα; Τί κλαίεις, εἰπέ μοι;
[18] "Τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν, [w] φησὶν, οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ
δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον." Ἀπὸ πολλῆς [x] ἀγάπης ἐδε- D
δοίκει, μή τις ἐπεισέλθῃ λύμη. Καὶ πάλιν· [19] "Ἐκ γὰρ πολ-
λῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν

16 Rom. viii. 35. 17 Act. xxi. 13. 18 Ibid. xx. 31. 19 2 Cor. ii. 4.

[z] αὐτὸν εἴποιμι λ. pro λ. εἴποιμι αὐτὸν omnes. Post Ἄβελ add. ἐγὼ B.K.L. Sav. cet. [a] ἐρείριστο L. [b] ηὐδοκ. C. [c] οὐδὲ] οὐ οὐδὲ K. οὐδὲ γὰρ L. [d] εὐδ. pro ηὐδ. B.K. [e] τὰ περὶ—Σοδομιτῶν] τῆς περὶ τὸν ἀδ. ὑπὲρ οὗ καὶ ἱκ. τὴν ἐπὶ τῶν Σ. κατεπράξατο B.K. [f] τὴν ὑπὲρ om. I. [g] γὰρ] δὴ B.K. [h] ὁ] πῶς διατίθεται ἐξ ἀγάπης ὁ καὶ B.K. Sav. cet. [i] πάντοθεν L. [k] Χριστοῦ] θεοῦ I. ἢ διωγμὸς om. idem. [l] τούτων] + τοίνυν B.K. Sav. cet. [m] θαλάσσης] + ὑπερορῶν B.K. [n] θανάτου] Sic libri omnes et Flor. p. 13. (Tom. xii. p. 437 C.) ᾅδου Edd. [o] ὃν] ὧν L. ὃν om. K. [p] συντρίβοντες L. [q] πρὸς om. K. [r] συνέτριψαν L. [s] κλαίοντες καὶ συντρίβοντες Edd. κλαίοντες καὶ om. B.C.K.L. φησὶ add. post ποιεῖτε C. post μου B.K. [t] αὐτῆς] τῆς ἀγάπης L. [v] οὐχ ὁρᾷς—εἰπέ μοι] θέλεις αὐτὸν ἰδεῖν πάλιν κλαίοντα; ἄκουε αὐτοῦ ἀλλαχοῦ λέγοντος B.K. Sav. cet. [w] φησὶν om. B.K. [x] ἀγάπης] + γὰρ B. Mox πως pro τις L.

δακρύων.” Τί δὲ ὁ Ἰωσὴφ, εἰπέ μοι, ὁ στερρὸς, ὁ πρὸς τυραν-
νίδα [y]τοσαύτην στὰς, ὁ πρὸς τοσαύτην ἔρωτος πυρὰν οὕτω
γενναῖος ὀφθεὶς, ὁ [z]οὕτω καταγωνισάμενος καὶ καταπαλαίσας
[a]τῆς δεσποίνης τὴν μανίαν; Τί γὰρ οὐκ ἔθελγε τότε; ὄψις
E εὐπρεπὴς, ἀξιώματος τῦφος, ἱματίων πολυτέλεια, ἀρωμάτων
[b]ἀνθοσμία· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα [c]καταμαλάττειν οἶδε ψυχήν·
ῥήματα πάντων μαλακώτερα; Ἴστε γὰρ ὅτι ἡ ἐρῶσα, καὶ
οὕτω σφοδρῶς, οὐδὲν ταπεινὸν παραιτήσεται εἰπεῖν, σχῆμα
ἱκέτιδος ἀναλαβοῦσα. Οὕτω γὰρ κατεκλάσθη ἡ χρυσοφοροῦσα
γυνὴ, καὶ ἐν ἀξιώματι οὖσα βασιλικῷ, ὡς τοῦ παιδὸς τοῦ αἰχμα-
λώτου πρὸς τὰ γόνατα [d]ἴσως ἑαυτὴν ῥῖψαι, ἴσως δὲ καὶ παρα-
καλέσαι δακρύουσαν καὶ τῶν γονάτων ἁπτομένην, καὶ τοῦτο
F οὐχ ἅπαξ, οὐ δεύτερον, [e]ἀλλὰ πολλάκις μηχανησαμένην. [f]Ἐνῆν
καὶ ὀφθαλμὸν ἰδεῖν τότε μάλιστα λάμποντα· οὐ γὰρ [g]ἁπλῶς
εἰκὸς αὐτὴν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς [h]τῆς περιεργίας καλλωπίζεσθαι,
ἅτε βουλομένην πολλοῖς τοῖς δικτύοις ἑλεῖν τὸ ἀρνίον τοῦ
458 Χριστοῦ. Πρόσθες [i]μοι ἐνταῦθα καὶ μαγείας πολλάς. Ἀλλ’
ὅμως ὁ ἀκαμπὴς οὗτος, ὁ στερρὸς, ὁ [k]πεπετρωμένος, ἐπειδὴ
τοὺς ἀδελφοὺς εἶδε τοὺς ἀπεμπολήσαντας, τοὺς εἰς λάκκον
βαλόντας, τοὺς ἀποδομένους, τοὺς καὶ ἀποκτεῖναι [l]βουλη-
θέντας, τοὺς καὶ τοῦ δεσμωτηρίου καὶ τῆς τιμῆς [m]γενομένους
αἰτίους· ἐπειδὴ ἤκουσε παρ’ αὐτῶν, ἃ τὸν πατέρα διέθηκαν·
“[n]Εἴπομεν γὰρ, φησὶν, ὅτι ὁ [o]εἷς θηριόβρωτος γέγονε·” κατε-
κλάσθη, [p]συνεμαλάχθη, συνετρίβη. [20] “[q]Καὶ ἔκλαυσε, φησὶ,
B καὶ μὴ φέρων τὸ πάθος, εἰσελθὼν [r]ἐνεκρατεύσατο,” τουτέστιν,
[s]ἀπεμάξατο. Τί τοῦτο; δακρύεις, [t]ὦ Ἰωσήφ; Καὶ μὴν οὐκ
ἄξια τὰ παρόντα δακρύων, ἀλλ’ ὀργῆς καὶ θυμοῦ καὶ ἀγανακτή-
σεως, μεγάλης [v]τιμωρίας καὶ ἀνταποδόσεως. Ἔχεις εἰς χεῖρας
τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἀδελφοκτόνους, δύνασαι τὸν θυμὸν ἐμπλῆσαι.
Καίτοι οὐδὲ τοῦτο ἀδικία· οὐ γὰρ αὐτὸς ἄρχεις χειρῶν ἀδίκων,

[20] Gen. xliii. 29, 30.

[y] τοιαύτην B.K. [z] οὕτω om. B.K. [a] τὴν τῆς δ. μανίαν hoc ord. B.K. τῆς δ. τὴν τοσαύτην μανίαν Edd. repugnantibus libris. [b] ἀνθοσμία] Sic C.L. ἀνθοσμίας Veron. εὐοσμία Sav. cet. [c] μαλάττειν C.L. [d] ἴσως om. B.K. Statim προσρίψαι ἑαυτὴν L. [e] ἀλλὰ] + καὶ C.L. [f] ἐνῆν] + δὲ B.K. [g] ἁπλῶς] + οὐδὲ ὡς ἔτυχεν B.K. [h] τῆς om. K. Mox καλλωπίσασθαι idem. [i] μοι] εἰ βούλει B.K. [k] πεπετρωμένος] ἐπτερωμένος L. πέτρας στερρότερος B.K. [l] βουληθέντας pro βουλομένους omnes. Statim τοὺς om. C. [m] γεν. αἰτίους pro αἰτίους γεν. C.K.L. [n] εἴπωμεν C.I. Sav. cet. [o] εἷς] + ἡμῶν L. + αὐτῶν C.I. Mox ἐγένετο pro γέγονε C.L. [p] ἐμαλάχθη B.C.K. [q] καὶ om. I. Mox φησὶ om. B.K.L. Sav. cet. [r] ἐνεγκρ. C. Post h. v. add. φησὶ B.K. [s] ἀπεμίξατο L. Post h. v. add. εἴ τις οὖν εἶπεν φέρε αὐτῷ B.K. [t] ὦ Ἰωσήφ] Ἰωσήφ, κλαίεις B.K. [v] τιμωρίας] καὶ τιμωρίας C.L.

ἀλλ' ἀμύνῃ τοὺς ἠδικηκότας. Μὴ γάρ μοι [w]πρὸς τὸ ἀξίωμα
ἴδῃς· οὐ τῆς ἐκείνων ἐγένετο γνώμης, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ τοῦ [x]κατα-
χέαντός σοι τὴν χάριν. [y]Τί κλαίεις; Ἀλλ' εἶπεν ἄν· μή μοι
γένοιτο ἐν πᾶσιν εὐδοκιμήσαντι πάντα καταλῦσαι ἐκεῖνα διὰ C
ταύτης τῆς μνησικακίας· δακρύων ὄντως καιρός· οὐκ εἰμὶ τῶν
θηρίων [z]ἀλογώτερος· ἐκεῖνα πρὸς τὴν φύσιν σπένδεται, κἂν
ὁτιοῦν πάθῃ δεινόν. Κλαίω, φησὶν, ὅτι με ὅλως τοιαῦτα δι-
έθηκαν. Τοῦτον καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα, καὶ πενθῶμεν [a]καὶ δακρύ-
ωμεν τοὺς ἠδικηκότας· μὴ ὀργιζώμεθα πρὸς αὐτούς· ὄντως γὰρ
δακρύων ἄξιοι, [b]ἧς ἑαυτοὺς τιμωρίας καὶ [c]καταδίκης ὑπευθύνους
καθιστῶσιν. Οἶδα πῶς κλαίετε νῦν, πῶς χαίρετε, [d]καὶ τὸν
Παῦλον θαυμάζοντες, καὶ τὸν Ἰωσὴφ ἐκπληττόμενοι καὶ μακα-
ρίζοντες. Ἀλλ' εἴ τις ἐχθρὸν ἔχει, εἰς μνήμην αὐτὸν [e]νῦν D
λαμβανέτω, εἰς νοῦν βαλλέσθω· ἵνα, ὡς ἔτι [f]ζεῖ τῇ μνήμῃ τῶν
ἁγίων ἡ καρδία, δυνηθῇ τὸ [g]πεπηγὸς τῆς μήνιδος λῦσαι, καὶ τὸ
τραχὺ καὶ ἀπεσκληκὸς καταμαλάξαι. Οἶδα ὅτι μετὰ τὴν
ἐντεῦθεν ἔξοδον, μετὰ τὸ παύσασθαί με λέγοντα, κἂν ἀπομείνῃ
τι τῆς θέρμης καὶ τῆς ζέσεως, οὐ τοσοῦτόν ἐστιν, ὅσον νῦν ἐν τῇ
(185) ἀκροάσει. Εἴ τις οὖν, [h]εἴ τις κατέψυκται, λυέτω τὴν πάχνην·
πάχνη γὰρ ὄντως καὶ κρυμὸς ἡ μνησικακία. Ἀλλὰ καλέσωμεν E
τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης, ἀξιώσωμεν αὐτὸν [i]ἐπαφεῖναι τὰς
ἀκτῖνας, καὶ οὐκέτι ἔσται πάχνη παχεῖα, ἀλλ' ὕδωρ πότιμον.
Ἂν ἅψηται τὸ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης πῦρ τῆς ἡμετέρας
ψυχῆς, οὐδὲν ἐάσει πεπηγὸς [k]οὐδὲ σκληρὸν, [l]οὐδὲν καυστικὸν
[m]οὐδὲ ἄκαρπον· πάντα ὥριμα, πάντα γλυκέα, πάντα πολλῆς
γέμοντα τῆς ἡδονῆς ἐπιδείξει. Ἂν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ἥξει
κἀκείνη ἡ ἀκτίς. Δότε μοι, παρακαλῶ, μετὰ προθυμίας ταῦτα F
λέγειν· ποιήσατέ με ἀκοῦσαι ὅτι ἀπὸ τῶν ῥημάτων τούτων
ἠνύσαμέν τι· ὅτι ἐχθρόν τις ἀπελθὼν εὐθέως [n]περιέλαβεν ἄμφω
τὼ χεῖρε, περιεπλάκη, περιεχύθη, κατεφίλησεν, ἐδάκρυσε. [o]Κἂν
θηρίον ἐκεῖνος ᾖ, κἂν λίθος, κἂν ὁτιοῦν, ὑπὸ [p]τοσαύτης φιλο- 459
φροσύνης ἡμερωθήσεται. Διὰ τί γὰρ [q]σου ἐχθρός ἐστιν;

[w] πρὸς om. I. τὸ om. K. [x] καταχέοντος L. χάριν sine artic. idem. [y] τί κλαίεις; ἀλλ' εἶπεν ἂν] εἴ τις αὐτῷ ταῦτα εἶπεν, ἀντέφησεν ἂν B.K. [z] ἀγριώτερος B.I.K. Sav. cet. Post ἐκεῖνα add. γὰρ C. [a] Haec καὶ δακρύωμεν accesserunt e nostris omnibus. [b] ἧς] ὅσης I. [c] δίκης C.I.L. Post ὑπευθύνους add. ἑαυτοὺς (ergo bis habet) L. [d] καὶ τὸν Π. θ. om. K. [e] νῦν om. L. Mox βαλέσθω idem. [f] ζεῖ B. et ex corr. K. ζέει C. ζῇ Edd. et Flor. p. 250. (Tom. xii. p. 547 C.) [g] πεπηγὸς] πέλαγος L. Flor. [h] εἴ τις om. I. [i] ἐπαφῆναι L. [k] οὐδὲν C.I. Mor. Ben. [l] οὐδὲ L. ἄγονον pro καυστικὸν B.K. [m] οὐδὲν I. Mor. Ben. [n] περιέλαβεν K.L. Flor. περιέβαλεν Edd. [o] κἂν] πάντως κἂν B.K. Mox εἴη pro ᾖ L. [p] τοσαύτης] Sic C. secundum conjecturam Dunaei. τῆς αὐτῆς Edd. τῆς αὐτοῦ L. τῆς τοιαύτης Flor. [q] σοι B.K.

Ὕβρισέ σε; ἀλλ' οὐδὲν ἠδίκησεν. Ἀλλὰ χρημάτων ἕνεκεν περιορᾷς τὸν ἀδελφὸν ἐχθραίνοντα; μὴ, παρακαλῶ. Πάντα λύσωμεν· ἡμέτερος ὁ καιρός· χρησώμεθα αὐτῷ εἰς δέον. Τὰ σχοινία τῶν ἁμαρτημάτων διακόψωμεν· πρὶν [r]ἢ ἀπελθεῖν εἰς τὸ κριτήριον, αὐτοὶ κρίνωμεν ἀλλήλους. [21]"Ὁ ἥλιος, φησὶ, μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν." Μηδεὶς ἀναβαλλέσθω· αἱ ἀναβολαὶ μελλήσεις τίκτουσιν. Ἂν [s]σήμερον ὑπέρθῃ, [t]μᾶλλον ἐρυθριᾷς· κἂν αὔριον προσθῇς, μείζων ἡ
B αἰσχύνη· κἂν τὴν τρίτην, ἔτι [v]πλέον. [w]Μὴ δὴ καταισχύνωμεν ἑαυτοὺς, ἀλλ' ἀφῶμεν, ἵνα ἀφεθῇ ἡμῖν. Εἰ [x]δὲ ἀφεθῇ, [y]πάντων ἐπιτευξόμεθα [z]τῶν ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε.

C [1][a]Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ [b]περιπατεῖν ὑμᾶς, καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον. Οἴδατε γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν.

D ὍΤΑΝ πρὸς τὰ κατεπείγοντα στῇ καὶ [c]πρὸς τὰ ἐν χερσὶ, καὶ μέλλῃ [d]εἰς τὰ διηνεκῆ ἐμβαίνειν λοιπὸν, καὶ ἃ συνεχῶς [e]ἀκοῦσαι χρὴ, τοῦτο προτίθησι τὸ ῥῆμα, "[f]τὸ λοιπὸν," τουτέστιν, ἀεὶ [g]καὶ εἰς τὸ [h]διηνεκές. "Ἐρωτῶμεν [i]ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ." Βαβαὶ, οὐδὲ πρὸς τὸ παρακαλεῖν ἑαυτὸν ἀξιόπιστον εἶναί [k]φησι· καίτοι [l]τίς οὕτως ἀξιόπιστος ἦν; ἀλλὰ τὸν Χριστὸν παραλαμβάνει. Διὰ τοῦ θεοῦ παρακα-
E λοῦμεν ὑμᾶς, [m]φησίν. Ὃ καὶ πρὸς Κορινθίους ἔλεγεν· [2]"Ὁ

[21] Eph. iv. 26. [1] Cap. IV. v. 1—3. [2] 2 Cor. v. 20.

[r] ἢ ἀπελθεῖν] ἀπέλθωμεν I. Mox ἀλλήλοις C. [s] τὴν σήμερον B.K. Mox τὴν αὔριον B.K. Sav. cet. [t] μᾶλλον] αὔριον L. [v] πλείων L. [w] μὴ δὴ] μὴ δεὶς (sic) οὖν L. [x] δὲ] γὰρ C. Statim ἀφεθῶμεν L. [y] πάντως B.K. [z] τῶν] + ἐν οὐρανοῖς B.K. + ἐν οὐρανῷ Sav. cet. invitis libris. Infra εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τ. αἰ. L. Hom. V. [a] τὸ om. I. Veron. Post λοιπὸν add. οὖν B.I.K. [b] π. ὑμᾶς] ὑμᾶς π. I.K.L. [c] πρὸς om. B.K.L. Sav. cet. invita Cat. [d] εἰς] Sic B.C. Cat. πρὸς Edd. Mox λοιπὸν om. I. [e] ἀκούειν B.K. Mox προστίθησι L. Cat. [f] τὸ λοιπὸν, τουτέστιν] λέγω δὴ τὸ λοιπὸν, ὅ ἐστιν B.K. [g] καὶ] μὲν Veron. μὲν καὶ Sav. cet. repugnantibus libris. [h] διηνεκὲς] + διὸ καὶ οὕτως εἶπεν, τὸ λοιπὸν, ἀδελφοὶ B.K. [i] ὑμᾶς] + ἀδελφοὶ I. Post κυρίῳ add. Ἰησοῦ C.I. [k] φησι] λέγει B.K. [l] τίς οὕτως] καὶ οὗτος I. ἦν om. B.K. [m] φησὶ] + τοῦτο γάρ ἐστιν, ἐν κυρίῳ B.K. L. Sav. cet.

θεὸς ὑμᾶς παρακαλεῖ δι' ἡμῶν." "Ἵνα καθὼς παρελάβετε παρ'
ἡμῶν." Τὸ, "παρελάβετε," οὐχὶ ῥημάτων ἐστὶ μόνον, ἀλλὰ
καὶ πραγμάτων. "Τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν." Πᾶσαν ἐν
[n]τούτῳ τὴν ἀναστροφὴν τοῦ βίου δηλοῖ. "Καὶ ἀρέσκειν θεῷ,
ἵνα περισσεύητε μᾶλλον·" τουτέστιν, ἵνα ἐκ πλείονος [o]περιου-
σίας μὴ μέχρι τῶν ἐντολῶν [p]ἱστᾶσθε, ἀλλ' ἵνα καὶ ὑπερβαί-
νητε· τοῦτο γάρ [q]ἐστι τὸ, "ἵνα περισσεύητε." Ἐν μὲν [r]γὰρ
τοῖς προάγουσι τῆς πίστεως αὐτῶν τῆς στερρᾶς τὸ θαῦμα ἀπο-
δέχεται· ἐνταῦθα δὲ ῥυθμίζει τὸν βίον. Τοῦτο [s]γὰρ προ- F
κοπὴ, τὸ καὶ ὑπερβαίνειν τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ [t]ἐπιτάγματα·
οὐκέτι γὰρ ἀπὸ τῆς διδασκαλικῆς ἀνάγκης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς οἰκείας
προαιρέσεως γίνεται τὸ πᾶν. [v]Καθάπερ γὰρ τὴν γῆν οὐ τὰ
καταβληθέντα δεῖ φέρειν [w]μόνον, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν οὐ μέ- 460
χρις ἐκείνων ἵστασθαι τῶν καταβληθέντων, [x]ἀλλ' ὑπερβαίνειν.
Ὁρᾷς ὅτι εἰκότως εἶπεν, [y]ὑπερβαίνειν; Εἰς δύο γὰρ ταῦτα
[z]ἀρετὴ διῄρηται, εἰς τὸ [a]ἐκκλίνειν ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιῆσαι ἀγα-
θόν. Οὐ γὰρ ἀρκεῖ τῶν κακῶν ἡ ἀναχώρησις εἰς τὴν τῆς ἀρε-
τῆς προσαγωγὴν, [b]ἀλλ' ὁδὸς μέν τις ἐστὶ καὶ ἀρχὴ ἐκεῖ φέρου-
σα, δεῖ δὲ πολλῆς ἡμῖν τῆς προθυμίας. [c]Τὰ μὲν οὖν φευκτέα
(186) ἐν τάξει παραγγελίας αὐτοῖς λέγει, εἰκότως· ταῦτα γὰρ πραττ- B
τόμενα [d]μὲν φέρει κόλασιν, μὴ πραττόμενα δὲ, [e]οὐδὲν ἐγκώ-
μιον. Τὰ μέντοι τῆς ἀρετῆς, οἷον τὸ κενῶσαι τὰ [f]χρήματα,
καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐκέτι ἐν [g]παραγγελίας τάξει φησὶν, ἀλλὰ
τί; [3]"Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρείτω." Εἰκὸς [h]οὖν αὐτὸν μετὰ
πολλοῦ φόβου καὶ τρόμου παρηγγελκέναι αὐτοῖς, [i]καὶ ἀνα-
μιμνήσκειν διὰ τῶν γραμμάτων τούτων ἐκείνης [k]αὐτοὺς τῆς εὐ-
λαβείας. Διόπερ οὐ τίθησιν αὐτὰ, ἀλλ' αὐτοὺς ἀναμιμνήσκει.
"Οἴδατε γὰρ, [l]φησὶ, τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ
κυρίου [m]ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα θεοῦ,
ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν." Καὶ θέα πῶς [n]οὐδαμοῦ περὶ ἄλλου τινὸς C

3 Matt. xix. 12.

[n] τούτοις C.I. [o] τῆς περιουσίας L. [p] ἱστᾶσθε pro ἵστασθε post Ed. Ben. 2dam reposuimus. ἑστήκητε B.K. [q] ἐστι] δηλοῖ B.K. [r] γὰρ] οὖν B.K. [s] γὰρ] + ἐστι B.K. [t] ἐπιτάγματα C.I.K.L. διατάγματα Edd. [v] καθ. γὰρ] καὶ καθ. B. γὰρ om. K. [w] μόνον] + ἀλλὰ καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς L. [x] ἀλλ'] ἀλλὰ καὶ Edd. invitis libris. Post ὑπερβαίνειν add. χρὴ B.K. [y] ὑπερβ.] ὅτι ὑπερβ. δεῖ L. [z] ἡ ἀρετὴ C. Statim εἴρηται I. [a] ἐκκλῖναι B.K. Mox ποιῆσαι omnes. ποιεῖν Edd. [b] ἀλλ' ὁδὸς--ἀρχὴ] ἀλλ' αὕτη (αὐτὴ K.) μὲν ὁδὸς (ὑπαδὸς K.) καὶ ἀρχὴ γίνεται B.K. [c] τὰ] ταῦτα ante corr. K. ὅρα τὰ I. [d] μὲν om. I.L. [e] οὐδὲ I. (?) Mor. Ben. [f] χρήματα] + τὸ παρθενείαν ἀσκεῖν I. [g] παραγγελίας τ. φ.] ἐπαγγελίας φήσει ἐν τάξει I. [h] οὖν om. B.K. Statim αὐτὸν ἃ μετὰ π. φ. κ. τρόμου ἦν παρηγγελκὼς αὐτοῖς B.K. Sav. cet. [i] καὶ om. B.K. [k] αὐτοῦ I. [l] φησὶ om. B.K. [m] ἡμῶν et Χριστοῦ om. I. Cat. [n] οὐδαμῶς I.

οὕτω σφοδρῶς αἰνίττεται, ὡς περὶ τούτου· καθάπερ καὶ ἀλλα-
χοῦ γράφων, φησίν· [4] "Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν
ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον." Καὶ τί θαυμά-
ζεις, εἰ τοῖς μαθηταῖς πανταχοῦ περὶ τούτου γράφει, ὅπου γε
καὶ Τιμοθέῳ γράφων ἔλεγε· [5] "[o]Σαυτὸν ἁγνὸν τήρει;" Καὶ
ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Κορινθίους γράφων ἔλεγεν·
"Ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν νηστείαις, ἐν ἁγνότητι." Καὶ πολλα-
χοῦ ἄν τις εὕροι τοῦτο, καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ,
D [p]καὶ πανταχοῦ, καὶ ἐν πάσαις [q]ταῖς ἐπιστολαῖς. Ὄντως γὰρ
πᾶσι τοῦτο λυμαίνεται τὸ κακόν· καὶ καθάπερ χοῖρος [r]βορ-
βόρου πεπληρωμένος, οὗ [s]δ' ἂν εἰσέλθῃ, δυσωδίας [t]ἐνέπλησεν
ἅπαντα, καὶ τὰς αἰσθήσεις ἐπλήρωσε [v]κόπρου, οὕτω καὶ ἡ πορ-
νεία· [w]δυσέκνιπτόν ἐστι τὸ κακόν. Ὅταν δέ τινες καὶ γυναῖκας
ἔχοντες τοῦτο πράττωσι, πόση τῆς ἀτοπίας ἡ ὑπερβολή;
"Τοῦτο γάρ ἐστι, φησὶ, θέλημα θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν,
E ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ πάσης πορνείας." Πολλὰ [x]γὰρ εἴδη ἀτα-
ξίας, [y]πολύτροποι καὶ ποικίλαι τῆς ἀσελγείας αἱ ἡδοναὶ, ἃς
οὐδὲ εἰπεῖν ἀνεκτόν. Εἰπὼν δὲ, "ἀπὸ πάσης πορνείας," κατα-
λιμπάνει [z]τοῖς εἰδόσιν. [6] "Εἰδέναι ἕνα ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυ-
τοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ· μὴ ἐν πάθει ἐπιθυ-
μίας, [a]καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν." "Εἰδέ-
ναι, φησὶν, [b]ἕνα ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι."
Ἄρα μαθήσεώς ἐστι τὸ πρᾶγμα, καὶ πολλῆς, ὥστε μὴ ἀσελ-
γαίνειν. [c]Ἄρα ἡμεῖς αὐτὸ κτώμεθα, ὅταν [d]ᾖ καθαρόν· ὅταν
F δὲ ἀκάθαρτον, [e]ἡ ἁμαρτία· εἰκότως. Οὐ γὰρ ἃ βουλόμεθα
[f]πράττει, ἀλλ' ἃ ἐκείνη ἐπιτάττει. "Μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας,"
φησίν. Ἐνταῦθα δείκνυσι καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν [g]χρὴ σω-
461 φρονεῖν, ὥστε τὰ πάθη τῆς ἐπιθυμίας ἐκκόπτειν. Καὶ γὰρ
[h]καὶ τρυφὴ, καὶ πλοῦτος, καὶ ῥᾳθυμία, καὶ ἀργία, καὶ σχολὴ,
καὶ ἅπαντα ταῦτα εἰς ἐπιθυμίαν ἡμᾶς ἐξάγει [i]τὴν ἄτοπον.
"Καθάπερ, φησὶ, καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν." Ἐκεῖ-

4 Hebr. xii. 14. 5 1 Tim. v. 22. 2 Cor. vi. 4–6. 6 v. 4, 5.

o σεαυτὸν C. ἑαυτὸν Cat. p καὶ πανταχοῦ om. B.K. Sav. cet. q ταῖς] + λοιπαῖς B. r β. πεπληρ.] βορβορώδης L. s δ' ἂν] Sic B.C.I.L. ἂν Edd. t ἐν. ἅπαντα] πάντα ἐν. C. πάντας ἐν. L. v κόπρου om. B.K. w δυσέκνιπτον] + γὰρ B.K. Sav. cet. x γὰρ om. B.K. προσεξίας pro ἀτα-ξίας I. y πολύτροποι] πολλοὶ τρόποι L. Statim καὶ πολυποίκιλαι Cat. Post ἡδοναὶ add. καὶ οἱ τρόποι I. z τοῖς εἰδόσιν] τῷ συνειδότι νοεῖν B.K. Statim εἰδέναι φησὶν C.L. a καθὼς K. Mox θεὸν sine artic. L. b ἕνα om. I.K. ἕνα ἕκαστον ὑμῶν om. L. Statim τὸ ἑ. σκ. κτᾶσθαι om. I. c ἄρα] ὥστε L. d ᾖ] μένῃ B.K. Sav. cet. Iidem post καθαρὸν add. καὶ ἔστιν ἐν ἁγιασμῷ. e ἡ] Sic Veron. ᾖ C.L. Cat. ἡ om. B.I.K. Sav. cet. f πράττει] + λοιπὸν B.K. Sav. cet. g χρὴ] δεῖ I. Cat. h καὶ om. L. Cat. i τὴν om. B.K.

νοι γὰρ τοιοῦτοί εἰσιν, [k]οἱ μὴ προσδοκῶντες [l]δώσειν δίκην.
[7] "Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ [m]πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν
ἀδελφόν." Καλῶς εἶπε, "μὴ ὑπερβαίνειν·" [n]ἑκάστῳ ὁ θεὸς
ἀπένειμε γυναῖκα, [o]ὅρους ἔθηκε τῇ φύσει, τὴν μίξιν ἐκείνην τὴν
πρὸς τὴν μίαν. Ὥστε ἡ πρὸς τὴν ἑτέραν παράβασίς ἐστι [p]καὶ
πλεονεξία καὶ λῃστεία· μᾶλλον δὲ [q]πάσης λῃστείας χαλεπω- B
τέρα. Οὐ γὰρ οὕτως ἀλγοῦμεν, τῶν χρημάτων ἡμῖν ἐκφορου-
μένων, ὡς τοῦ γάμου διορυττομένου. Ἀδελφὸν καλεῖς, καὶ
πλεονεκτεῖς, καὶ ἐν οἷς οὐ χρή; [r]Ἐνταῦθα περὶ μοιχείας φη-
σίν· ἀνωτέρω δὲ καὶ περὶ πορνείας πάσης. Ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλε
λέγειν μὴ ὑπερβαίνειν μηδὲ πλεονεκτεῖν [s]τὸν ἀδελφὸν, [t]μὴ
νομίσῃς, φησὶν, ὅτι ἐπὶ [v]τῶν ἀδελφῶν μόνον [w]ταῦτά φημι·
ἀλλ᾽ οὐδὲ τὰς ἑτέρων γυναῖκας, οὐδὲ τὰς ἁπλῶς ἀνάνδρους [x]καὶ
κοινὰς ἔχειν χρή· πάσης πορνείας ἀπέχεσθαι δεῖ. "[y]Διότι, C
φησὶν, ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων." Παρεκάλεσε
πρῶτον, [z]ἐνέτρεψεν εἰπὼν, "καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη·" εἶτα ἀπὸ
λογισμῶν τὸ ἄτοπον ἔδειξε, [a]τὸ πλεονεκτεῖν τὸν ἀδελφόν.
(187) Ἐπάγει λοιπὸν τὸ κεφάλαιον· "[b]Διότι, φησὶν, ἔκδικος ὁ κύ-
ριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ [c]προείπομεν ὑμῖν, καὶ διε-
μαρτυράμεθα." [d]Οὐδὲ γὰρ ἀτιμωρητὶ ταῦτα [e]πράττομεν, οὐδὲ
τοσαύτης ἀπολαύομεν ἡδονῆς, ὅσην ὑφιστάμεθα κόλασιν. [8] "Οὐ
γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ᾽ ἐν ἁγιασμῷ." D
Ἐπειδὴ εἶπε "τὸν ἀδελφὸν," καὶ ἐπήγαγεν, ὅτι ὁ θεὸς ἐκδικεῖ,
δεικνὺς ὅτι κἂν ἄπιστος τοῦτο πάθῃ, τιμωρίαν ὁ πεποιηκὼς
δώσει, [f]λέγει· οὐκ ἐκεῖνον ἐκδικῶν τιμωρεῖταί σε, [g]ἀλλ᾽ ἐπειδὴ
εἰς αὐτὸν ὕβρισας· αὐτός σε [h]ἐκάλεσε, τὸν καλέσαντα ὕβρισας.
Διὰ [i]τοῦτο ἐπήγαγε· [9] "Τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον
ἀθετεῖ, ἀλλὰ [k]τὸν θεὸν τὸν [l]δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον
εἰς [m]ἡμᾶς." Ὥστε κἂν τὴν βασιλίδα [n]διαφθείρῃς, κἂν τὴν δού- E

[7] v. 6. [8] v. 7. [9] v. 8.

[k] οἱ om. B.K. [l] διδόναι L. [m] πλεονεκτεῖν] ἀδικεῖν L. [n] ἑκάστῳ] καὶ γὰρ ἑκάστῳ B.K. Sav. cet. [o] καὶ ὅρους Sav. cet. καὶ om. L. Cat. Veron. [p] καὶ πλ. καὶ λ.] Sic C.L. καὶ λ. καὶ πλ. Edd. [q] πάσης om. I. [r] ἔνθαδε I. [s] τὸν om. I. [t] μὴ] προλαβὼν μὴ B.K. Sav. cet. [v] τὸν ἀδελφὸν C. Veron. [w] τοῦτο L. Mox ἀλλ᾽ om. B.K. [x] καὶ om. I. [y] διότι, φησὶν] Sic C.I. διότι B.K. διό φησι L. διό φησι, διότι Edd. [z] καὶ ἐνέτρ. L. [a] τὸ] τοῦτο δὲ ἦν τὸ B.K. Sav. cet. [b] διότι] Sic C. Cat. διὸ καὶ L. καὶ B.K. διὸ Edd. [c] προείπαμεν I.L. [d] οὐδὲ γὰρ] τουτέστιν, οὐκ B.K. [e] πράξομεν . . . ἀπολαύσομεν . . . ὑποστησόμεθα B.K. Sav. cet. [f] λέγει] λέγει ὅτι C.I. οὕτως εἶπεν. ὃ δὲ λέγει, τοῦτό (τοιοῦτόν K.) ἐστιν B.K. Sav. cet. [g] ἀλλ᾽] ἀλλὰ σοῦ φειδόμενος καὶ ἑαυτὸν (σαυτὸν C.) ἐκδικῶν C.I. [h] ἐκόλασε C. [i] τοῦτο] + πάλιν B.K. [k] τὸν θεὸν—τὸ ἅγιον] τὸ πν. τὸ ἅγιον τὸν δόντα θεὸν L. [l] διδόντα K. Statim τὸ πν. αὐτοῦ τὸ ἅγ. C.I. αὐτοῦ τὸ πν. τὸ ἅγ. K. τὸ πν. τὸ ἅγ. αὐτοῦ Edd. [m] ὑμᾶς C.I.K.L. [n] φθείρῃς L. Post διαφθείρῃς add. φησὶ B.I.K. Sav. cet.

λην τὴν σὴν ὕπανδρον οὖσαν, ὅμοιον τὸ ἔγκλημα. Διὰ τί; Ὅτι οὐ τὰ [o]ἀδικούμενα ἐκδικεῖ πρόσωπα, ἀλλ' ἑαυτόν· σὺ γὰρ ὁμοίως ἐμολύνθης, [p]ὁμοίως τὸν θεὸν ὕβρισας. Καὶ γὰρ [q]καὶ τοῦτο κἀκεῖνο μοιχεία, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο κἀκεῖνο γάμος· κἂν μὴ μοιχεύσῃς, πορνεύσῃς δὲ, καίτοι οὐκ ἔχει ἄνδρα ἡ πόρνη,
F [r]ἀλλ' ὅμως ὁ θεὸς ἐκδικεῖ, ἐπειδὴ ἑαυτὸν ἐκδικεῖ. Οὐ γὰρ οὕτως ἐκείνου καταφρονῶν [s]τοῦτο ποιεῖς, ὡς τοῦ θεοῦ· καὶ δῆλον ἐκεῖθεν, [t]ὅτι ἐκεῖνον μὲν λανθάνων ποιεῖς, τὸν δὲ θεὸν ὁρῶντα οὐ προσποιῇ. Εἰπὲ γάρ μοι, εἴ τις ἁλουργίδος ἀξιωθεὶς παρὰ
462 τοῦ βασιλέως, καὶ [v]μυρίας ἑτέρας τιμῆς, [x]καὶ κελευσθεὶς ἀξίως ζῆν τῆς τιμῆς, [y]ἀπελθών τινι προσφθαρείη γυναικὶ, τίνα ὕβρισεν; ἐκείνην, ἢ τὸν βασιλέα τὸν [z]δεδωκότα; Ὕβρισται [a]μὲν κἀκείνη, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως.

[b]Διὸ, παρακαλῶ, φυλαττώμεθα τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Καθάπερ γὰρ ἡμεῖς τὰς γυναῖκας κολάζομεν, ὅταν ἡμῖν συνοικοῦσαι ἑτέροις ἑαυτὰς δῶσιν· οὕτω καὶ ἡμεῖς κολαζόμεθα, κἂν μὴ ὑπὸ τῶν νόμων [c]Ῥωμαίων, ἀλλὰ παρὰ τοῦ θεοῦ. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο [d]μοιχεία ἐστί. Μοιχεία γὰρ οὐ μόνον τὸ ἑτέρῳ συνεζευγμένην μοιχᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ δεδεμένον αὐτὸν γυναικί.
B [e]Πρόσεχε ἀκριβῶς ᾧ λέγω· εἰ γὰρ καὶ φορτικὸν πολλοῖς τὸ λεγόμενον, ἀλλ' ἀναγκαῖον εἰπεῖν ὥστε διορθώσασθαι τοῦ λοιποῦ. Οὐ [f]τοῦτο μόνον ἐστὶ μοιχεία, ὅταν ἀνδρὶ συνεζευγμένην διαφθείρωμεν γυναῖκα, ἀλλὰ κἂν [g]ἄφετον καὶ λελυμένην, [h]αὐτοὶ [i]δεδεμένοι γυναικὶ, μοιχεία τὸ πρᾶγμά ἐστι. Τί γὰρ, εἰ ἡ μοιχευομένη οὐ δέδεται; Ἀλλὰ σὺ δέδεσαι· τὸν νόμον παρέβης, ἠδίκησας τὴν σάρκα τὴν σήν. Διὰ τί γὰρ, εἰπέ μοι, τὴν γυναῖκα [k]κολάζεις, κἂν πορνευθῇ ἀνδρὶ λελυμένῳ καὶ μὴ ἔχοντι
C [l]γυναῖκα; Ὅτι [m]μοιχεία ἐστί. [n]Διὰ τί; Καίτοι ὁ πορνεύσας [o]αὐτὴν, οὐκ ἔχει γυναῖκα· ἀλλ' [p]αὐτὴ δέδεται ἀνδρί. Οὐκ-

[o] ἐκδικούμενα L. [p] καὶ ὁμοίως B.K. [q] κἀκεῖνο καὶ τοῦτο inverso ord. K.L. [r] ἀλλ' om. K. ἐπειδὴ ἑαυτὸν ἐκδικεῖ om. I.K. [s] τοῦτο ποιεῖς om. I. [t] ὅτι ἐκεῖνον μὲν] ἐκεῖνον μὲν γὰρ καὶ B.K. Sav. cet. Mox τὸν θεὸν δὲ L. [v] μυρίας] πολλῆς L. [x] καὶ—τῆς τιμῆς om. K. [y] ἀπελθὼν] ἐκεῖνος ἀπ. L. Mox προσφθαρῇ id. τινι om. I. [z] δεδωκότα] + εὔδηλον ὅτι τοῦτον B.K. [a] μὲν] + γὰρ B.K. [b] ΗΘΙΚΟΝ. Κατὰ πόρνων καὶ μοιχῶν, καὶ ὅτι δεῖ τοὺς πατέρας κοσμικὸν ἔχειν βίον, καὶ τοὺς ἑαυτῶν παῖδας τάχεως ὑπὸ γάμον ἄγειν· καὶ περὶ τοῦ φεύγειν τὰ θέατρα ὡς αἴτια πολλῶν κακῶν. Veron. [c] Ῥωμαίων om. B.K. inclusum a Sav. Mor. Statim ἀλλ' ὑπὸ τοῦ θ. Edd. repugnantibus libris. [d] μ. ἐστί. μ. γὰρ] + ἐστιν L. μοιχεία. μ. δέ ἐστιν B.K. [e] προσέχετε C.L. ὃ pro ᾧ B.K. [f] τοῦτο] + δὲ Edd. invitis libris. [g] ἄφετον] Sic B.K. ἀφετὴν (sic) Edd. [h] αὐτοὶ] + δὲ B. [i] δεδεμένοι] + ὄντες I. + ὦμεν B.K. [k] κολάζεις om. K. Mox ἀνδρὶ λ. pro λ. ἀνδρὶ C.K.L. [l] γυναῖκα] + διατί; B. + κολάζεις· διατί; K. [m] μοιχεία] + φησὶν L. [n] διὰ τί om. B.K.L. Sav. cet. [o] αὐτὴν] εἰς αὐτὴν B.C. [p] αὐτὴ] + φησὶ B.K.

οὖν καὶ σὺ δέδεσαι γυναικί. Ὥστε ὁμοίως καὶ τὸ σὸν μοιχεία
ἐστίν. [10] "Ὁ ἀπολύσας γάρ, [q] φησὶ, παρεκτὸς λόγου πορνείας
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι· καὶ ὁ ἀπολελυμέ-
νην γαμῶν, μοιχᾶται." Εἰ ὁ γαμῶν ἀπολελυμένην μοιχᾶται,
ὁ μετὰ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, καὶ ταύτῃ [r] προσφθειρόμενος,
παντί που δῆλον. Ἀλλὰ πρὸς μὲν ὑμᾶς [s] ἱκανῶς τοὺς ἄνδρας
[t] εἴρηται ταῦτα· περὶ γὰρ τῶν τοιούτων [v] φησὶν ὁ Χριστὸς, D
[11] "Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσε-
ται." Τῶν δὲ νέων ἕνεκεν [w] εἰπεῖν ἀναγκαῖον [x] πρὸς ὑμᾶς, [y] οὐ πρὸς
αὐτοὺς ἐκείνους τοσοῦτον, ἀλλὰ πρὸς ὑμᾶς· οὐκ ἐκείνοις [z] γὰρ,
ἀλλὰ καὶ ὑμῖν ταῦτα ἁρμόδια· καὶ πῶς, ἤδη λέξω. Ὁ μὴ μα-
θὼν πορνεύειν, οὐδὲ μοιχεύειν εἴσεται· ὁ δὲ [a] ἐκείναις ἐγκαλιν-
δούμενος, καὶ ἐπὶ τοῦτο ταχέως ἥξει· [b] κἂν μὴ ὑπάνδροις, ἀλλὰ
λελυμέναις [c] συμφθαρῇ γυναιξί. Τί οὖν παραινῶ, ὥστε τὰς E
ῥίζας [d] ἐκτέμνειν; [e] Ὅσοι παῖδας ἔχετε νέους, καὶ πρὸς τὸν
κοσμικὸν αὐτοὺς βίον [f] ἄγετε, [g] ταχέως ὑπὸ τὸν τοῦ γάμου ζυ-
γὸν ἕλκετε. [h] Ἐπειδὴ γὰρ ἔτι νέῳ ὄντι [i] ἐνοχλεῖ τὰ τῶν ἐπι-
θυμιῶν, τὸν μὲν πρὸ τοῦ γάμου χρόνον παραινέσεσιν, ἀπειλαῖς,
φόβοις, ἐπαγγελίαις, μυρίοις ἑτέροις [k] αὐτοὺς κατέχετε· κατὰ
δὲ τὸν τοῦ γάμου καιρὸν, μηδεὶς ἀναβαλλέσθω· [l] ἰδοὺ νυμφευ- F
(188) τρίας φθέγγομαι ῥήματα· ἁρμόζειν [m] ὑμῖν τοὺς παῖδας. [n] Ἀλλ'
οὐκ αἰσχύνομαι ταῦτα [o] λέγων· ἐπεὶ μηδὲ Παῦλος ᾐσχύνθη λέ-
γων, [12] "Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους," ὃ τούτου δοκεῖ [p] αἰσχυν-
τηρότερον εἶναι· ἀλλ' οὐκ ᾐσχύνθη. Οὐ γὰρ τοῖς ῥήμασι
προσεῖχεν, ἀλλὰ τοῖς [q] ἔργοις τοῖς ἀπὸ τῶν ῥημάτων κατορ- 463
θουμένοις. [r] Ὅταν ὁ παῖς αὐξηθῇ, πρὸ στρατείας, πρὸ τοῦ

[10] Matth. v. 32. [11] Mar. ix. 44. [12] 1 Cor. vii. 5.

[q] φησὶ, παρεκτὸς] ἐκτὸς L. [r] προφθειρόμενος L. προφερόμενος B.C. Post h. v. add. οὐ πολλῷ μᾶλλον τοῦτο ποιεῖ; B.K. Sav. cet. παντί που δῆλον om. B.K. [s] τοὺς ἄνδρας ἱκανῶς inverso ord. L. τοὺς πατέρας ἱκανῶς B.K. [t] εἴρ. ταῦτα] ταῦτα εἴρ. C.L. εἴρ. ἅπερ εἴπομεν B.K. [v] φησὶν] φησὶ καὶ Edd. καὶ om. B.C.K.L. [w] ἀναγκ. εἰπεῖν inverso ord. B.K.L. [x] πρὸς ὑμᾶς] ταῦτα B.K. [y] οὐ πρὸς αὐτοὺς—πρὸς ὑμᾶς] Sic C.L. μᾶλλον δὲ οὐ τοσοῦτον δι' ἐκείνους, ὅσον δι' ὑμᾶς B.K. Sav. cet. Haec desunt in I. Veron. [z] γὰρ] δὲ μόνον C. δὲ μόνοις I. οὐκ ἐκείνοις—ἁρμόδια] καὶ γὰρ οὐκ ἐκείνοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν ἁρμόσει τὰ ῥηθησόμενα B.K. [a] ἐκείναις] πόρναις B.K. Sav. cet. [b] κἂν] καὶ κἂν B. [c] συμφθαρῇ] Sic Veron. προσφθαρῇ C.L. προσδιαφθερεῖ I. συμφθαρήσεται B.K. Sav. cet. [d] ἐκκόπτειν C.I.L. [e] ὅσοι] + οὖν B.K. [f] ἄγετε] ἀγαγεῖν μέλλετε B.K. Sav. cet. ἀγαγεῖν βούλεσθε L. [g] ταχέως] + τούτους B.K. [h] ἐπ. γὰρ] καὶ ἐπ. B.K. ἔτι om. L. Statim νέοις οὖσι B.I.K. Sav. cet. [i] ἐνοχλεῖ] + μάλιστα B.K. [k] αὐτοῖς I. [l] Haec ἰδοὺ—ῥήματα post παῖδας transp. B.K. [m] ὑμῖν] + γάμῳ B.K. [n] ἀλλ'] καὶ B.K. [o] λέγων] συμβουλεύων B.K. Statim ἐπειδὴ C.L. [p] αἰσχυντηλότερον B.C. ἂν εἴη pro εἶναι I. [q] ἔργοις] πράγμασι K. [r] ὅταν] + οὖν I. et ex corr. K. receptum a Sav. cet.

*βίου τοῦ ἄλλου, τὰ περὶ τοῦ γάμου φρόντιζε. Κἂν ἐκεῖνος
ἴδῃ ὅτι ταχέως αὐτῷ τὴν νύμφην ἄγεις, καὶ ὅτι βραχὺς ὁ και-
ρὸς ὁ ἐν μέσῳ, δυνήσεται διακαρτερῆσαι τὴν φλόγα· ἂν δὲ ἐν-
νοήσῃ ὅτι ῥᾳθυμεῖς σὺ, καὶ βραδύνεις, καὶ περιμένεις, [s]πότε
προσόδους κτήσεται πολλὰς, καὶ τότε αὐτῷ τοὺς γάμους [t]ποι-
ήσεις, ἀπογνοὺς πρὸς τὸ μακρὸν τοῦ χρόνου ταχέως ὀλισθήσει
πρὸς πορνείαν. Ἀλλ' οἴμοι, ἡ ῥίζα τῶν κακῶν καὶ [v]ἐνταῦθα ἡ
B φιλαργυρία. Ἐπειδὴ γὰρ οὐδενὶ μέλει πῶς σώφρων, πῶς ἐπι-
εικὴς ὁ παῖς γένηται, ἀλλὰ μεμήνασι πρὸς τὸν χρυσὸν ἅπαν-
τες, τούτου ἕνεκεν οὐδεὶς ταύτην ποιεῖται τὴν σπουδήν. Διὸ
παρακαλῶ πρῶτον αὐτῶν τὰς ψυχὰς ῥυθμίζειν. [w]Ἂν ἁγνῇ τῇ
νύμφῃ προσέλθῃ, ἂν [x]ἐκεῖνο μόνον ἴδῃ τὸ σῶμα, καὶ ὁ πόθος
ἔσται [y]σφοδρὸς, καὶ ὁ τοῦ θεοῦ φόβος μείζων, καὶ τίμιος ὁ γά-
μος ὄντως, καθαρὰ καὶ ἀμίαντα [z]δεχόμενος σώματα, καὶ τὰ
τικτόμενα πολλῆς εὐλογίας [a]ἔσται μεστὰ, καὶ ἀλλήλοις εἴξου-
C σιν, ὅ τε νυμφίος καὶ ἡ νύμφη· ἑτέρων γὰρ ἠθῶν ὄντες ἑκάτεροι
[b]ἄπειροι, ἀλλήλοις ὑποταγήσονται. Νεώτερος δὲ [c]ἀρχόμενος
ἀσελγαίνειν, καὶ πορνικῶν ἠθῶν πεῖραν [d]λαμβάνειν, μέχρι μὲν
τῆς πρώτης ἑσπέρας καὶ τῆς δευτέρας ἐπαινέσεται τὴν αὐτοῦ
γυναῖκα· μετὰ δὲ ταῦτα ταχέως πρὸς [e]ἐκείνην ἐξολισθήσει τὴν
ἀσέλγειαν, τὸν ἐκκεχυμένον καὶ ἄτακτον γέλωτα ζητῶν, τὰ
πολλῆς ἀνελευθερίας γέμοντα ῥήματα, τὰ σχήματα τὰ διακε-
κλασμένα, τὴν ἄλλην ἀσχημοσύνην πᾶσαν, ἣν ἡμᾶς οὐκ ἀνεκτὸν
D εἰπεῖν. [f]Ταῦτα δὲ ἡ ἐλευθέρα παρέχειν οὐκ ἀνέχεται, [g]οὐδὲ
καταρρυπαίνειν ἑαυτήν. Ἐπὶ κοινωνίᾳ γὰρ βίου καὶ παιδο-
ποιΐᾳ κατηγγυήθη τῷ ἀνδρὶ, οὐκ ἐπὶ ἀσχημοσύνῃ καὶ γέλωτι·
[h]ἵνα οἰκουρῇ, ἵνα παιδεύῃ κἀκεῖνον εἶναι σεμνὸν, οὐχ ἵνα αὐτῷ
ὑπεκκαύματα παρέχῃ πορνείας. Ἀλλ' ἡδέα σοι φαίνεται τὰ
τῆς πόρνης [i]ῥήματα; Οἶδα κἀγώ· καὶ [k]γὰρ ἡ γραφὴ τοῦτό
φησι· [13]"Μέλι ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης." Διὰ
E γὰρ τοῦτο [l]ταῦτα πάντα ποιῶ, ὥστε μὴ τοῦ μέλιτος [m]ὑμᾶς*

13 Prov. v. 3, 4.

[s] *πότε*] *τότε* I.K. Sav. cet. [t] *ποίησῃς* C. [v] *ἐνταῦθα*] + *αἰτία* C.L. *αἰτία* post *φιλαργυρία* habent B.I. [w] *ἂν*] + *γὰρ* B.K. Sav. cet. Statim *ἁγνὴ* L. *ἁγνὸς* C.I. [x] *ἐκεῖνο*] Sic omnes. *ἐκείνη* Veron. *ἐκείνης* Sav. cet. Mox *εἰδῇ* B.K. [y] *σφοδρῶς* I. [z] *δεχ. σώματα* pro *σώματα δεχ.* C.L. [a] *ἔσται* om. I. [b] *ἄπειροι* om. I. [c] *ἀρχόμενος*] *μαθὼν* B. [d] *λαμβάνειν*] *λαβὼν* B.K. Sav. cet. [e] *ἐκείνης* K. [f] *ταῦτα δὲ*] *ἃ δὴ* B.K. [g] *οὐδὲ κ. ἑαυτὴν* om. L. [h] *ἵνα οἰκουρῇ* om. I. Statim *ἵνα παραποιῇ καὶ παιδεύει* (sic) idem. [i] *ῥήματα* C. ut conjecerat Dunaeus. *σχήματα* Edd. [k] *γὰρ*] + *καὶ* B. [l] *τ. π. ποιῶ*] *π. τ. κινῶ* B. *τ. π. κινῶ* K. [m] *ὑμᾶς* assumtum ex B.C.I. *ὑμᾶς* post *πεῖραν* habet K. *ὥστε—λαβεῖν*] *ἵνα μὴ τοῦ μ. ἐ. πεῖραν λάβητε* L.

ἐκείνου πεῖραν λαβεῖν· εἰς γὰρ χολὴν εὐθέως τρέπεται. [n]Καὶ
τοῦτο αὐτό φησι [o]καὶ ἡ γραφή· "Ἥτις πρὸς καιρὸν λιπαίνει
σὸν φάρυγγα, ὕστερον [p]μέντοι πικρότερον χολῆς εὑρήσεις, καὶ
ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας διστόμου." Τί λέγεις; Ἀνά-
σχεσθέ μου τι καὶ ἀκάθαρτον, [q]ὡς εἰπεῖν, φθεγγομένου, καὶ
ἀπαναισχυντοῦντος, καὶ ἀπερυθριῶντος· οὐ γὰρ ἑκὼν [r]τοῦτο
πάσχω, ἀλλὰ διὰ τοὺς οὐκ αἰσχυνομένους τὰ πράγματα, τὰ
ῥήματα ἀναγκάζομαι λέγειν. Πολλὰ δὲ καὶ ἐν ταῖς γραφαῖς F
ὁρῶμεν τοιαῦτα. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ ὀνειδίζων τὴν Ἱε-
ρουσαλὴμ, πολλὰ τοιαῦτα φθέγγεται, καὶ οὐκ αἰσχύνεται· [s]εἰ-
κότως· οὐ γὰρ ἐξ οἰκείου πάθους αὐτὰ ἔλεγεν, ἀλλ' ἀπὸ κηδε-
μονίας. Κἂν γὰρ τὰ ῥήματα δοκῇ εἶναι ἀπρεπῆ, ἀλλ' ὁ σκο- 464
πὸς οὐκ ἀπρεπὴς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἁρμόζων τῷ βουλομένῳ
ἀκαθαρσίαν [t]ἐκβαλεῖν ψυχῆς· ἂν γὰρ μὴ αὐτὰ τὰ ῥήματα
ἀκούσῃ ἡ ἀναίσχυντος ψυχὴ, οὐκ [v]ἐντρέπεται. [w]Καὶ γὰρ ἰα-
τρὸς βουλόμενος σηπεδόνα ἐκβαλεῖν, πρότερον τοὺς δακτύλους
εἰς τὸ τραῦμα καθίησι· κἂν μὴ πρότερον μολύνῃ τὰς ἰωμένας
χεῖρας, ἰάσασθαι οὐ δυνήσεται. Οὕτω κἀγὼ, [x]ἂν μὴ πρότερον
τὸ στόμα μολύνω τὸ ἰώμενον ὑμῶν τὰ πάθη, οὐ δυνήσομαι
[y]ὑμᾶς ἰάσασθαι. Μᾶλλον δὲ [z]οὐδὲ τοῦτο μολύνεται, οὔτε
ἐκεῖναι αἱ χεῖρες. Τί δήποτε; Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ ἀκαθαρσία B
φυσικὴ, οὐδὲ ἐκ τοῦ ἡμετέρου σώματος, ὥσπερ οὐδὲ ἐκεῖ ἐκ τῶν
ἐκείνου χειρῶν, ἀλλ' ἐξ ἀλλοτρίων. Εἰ δὲ ἔνθα ἀλλότριον
[a]σῶμα, οὐ παραιτεῖται ἐκεῖνος βαπτίσαι τὰς ἑαυτοῦ χεῖρας·
ἔνθα τὸ ἡμέτερον σῶμα, παραιτησόμεθα, εἰπέ μοι; Σῶμα γὰρ
ἡμέτερον ὑμεῖς, ἀσθενὲς μὲν καὶ ἀκάθαρτον, ἡμέτερον δέ.

Τί οὖν ἐστιν ὃ φημι, καὶ δι' ὃ τοσαύτην ἐποιησάμην [b]πα-
ρέκβασιν; [c]Ἱμάτιον μὲν, ὅπερ ὁ δοῦλος ἔχει, οὐκ ἂν ἕλοιό
ποτε φορέσαι βδελυττόμενος διὰ τὸν ῥύπον, ἀλλ' ἕλοιο ἂν
(189) γυμνὸς εἶναι, ἢ ἐκείνῳ χρήσασθαι· σώματι δὲ ἀκαθάρτῳ [d]καὶ C
ῥυπαρῷ, καὶ οὐ τῷ παιδὶ τῷ σῷ μόνον, ἀλλὰ μυρίοις ἑτέροις
χρησιμεύοντι καταχρήσῃ, καὶ οὐ βδελύξῃ; Ἠισχύνθητε ἀκού-
σαντες; Ἀλλ' ἐν τοῖς ἔργοις αἰσχύνθητε, μὴ ἐν τοῖς ῥήμασι.
Καὶ τὰ ἄλλα [e]πάντα παρίημι, τὸ τῶν ἠθῶν δύστροπον καὶ

[n] καὶ τοῦτο—ἥτις] καθά φησιν ἡ αὐτὴ γραφὴ ἐφεξῆς· ἣ B.K. [o] καὶ om. L. [p] μέντοι] δὲ I. [q] ὡς εἰπεῖν om. C.K. inclusum a Sav. Mor. Mox καὶ ἀπαναισχυντοῦντος om. K. [r] ταῦτα I.K. Infra post ῥήματα add. αὐτὸς B.K. Sav. cet. [s] καὶ εἰκότως Edd. καὶ om. B.I.K.L. [t] ἐκβάλλειν L. [v] ἐντρέπεται] αἰσχύνεται K. [w] καὶ γὰρ] ἐπεὶ καὶ B.K. [x] ἂν] εἰ I. [y] ὑμᾶς om. C.I. [z] οὔτε B.K. [a] σῶμα om. I. [b] παρέκβασιν] Sic C. παραίνεσιν Edd. τοῦ λόγου παράτασιν L. Haec καὶ δι' ὃ—παρέκβασιν om. B.K. [c] ἱμάτιον] ὅτι ἱμάτιον B.K. Sav. cet. [d] καὶ ῥυπαρῷ καὶ] ὑποκειμένῳ B.K. Mox χρησιμεύοντι om. iidem. [e] πάντα om. B.K.

μιαρὸν, τὸ τῆς ἄλλης ζωῆς δουλικὸν καὶ ἀνελεύθερον. Εἰπέ
μοι, πρὸς τὴν [f]αὐτὴν καὶ σὺ καὶ ὁ οἰκέτης ὁ σός; καὶ εἴθε ὁ
οἰκέτης μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ δήμιος. Καὶ χεῖρας μὲν τοῦ δημίου
D οὐκ ἂν ἀνάσχοιο κατασχεῖν· τὴν δὲ [g]ἐν ἐκείνῳ σῶμα γενομένην
[h]περιπλέκῃ καὶ καταφιλεῖς, καὶ οὐ φρίττεις [i]οὐδὲ δέδοικας;
Οὐκ αἰσχύνῃ, οὐκ ἐντρέπῃ, οὐκ ἀγωνιᾷς; [k]Εἶπον μὲν πρὸς τοὺς
πατέρας τοὺς ὑμετέρους, ὅτι δεῖ ταχέως πρὸς γάμον [l]ἄγειν
ὑμᾶς· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὑμεῖς ἀνεύθυνοι τῆς κολάσεώς ἐστε. Εἰ
γὰρ μὴ καὶ ἄλλοι νέοι μᾶλλον [m]ὑμῶν ἦσαν πολλοὶ ἐν σωφρο-
σύνῃ ζῶντες, καὶ πάλαι καὶ νῦν, ἴσως ἄν τις [n]ἦν ὑμῖν ἀπολογία·
E εἰ δὲ εἰσὶ, πόθεν ἕξετε εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθημεν κατασχεῖν τὴν
φλόγα τῆς ἐπιθυμίας; Ἐκεῖνοι γὰρ [o]κατηγοροῦσιν ὑμῶν οἱ
δυνηθέντες, τῷ τῆς αὐτῆς φύσεως μετέχειν. [p]Ἀκούετε τοῦ
Παύλου λέγοντος· "Εἰρήνην [q]διώκετε, καὶ τὸν ἁγιασμὸν, οὗ
χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον." Ἡ ἀπειλὴ αὕτη οὐχ ἱκανὴ
φοβῆσαι; Ὁρᾷς ἑτέρους διόλου σωφρονοῦντας καὶ ἐν σεμνό-
τητι διάγοντας, καὶ σὺ οὐδὲ [r]τὸν μέχρι τῆς νεότητος χρόνον
καρτερεῖς; ὁρᾷς ἑτέρους καταπαλαίσαντας μυριάκις τὴν ἡδονὴν,
F καὶ σὺ [s]οὐδὲ ἅπαξ ἀνέχῃ; [t]Εἰ βούλεσθε, τὴν αἰτίαν ἐγὼ λέγω.
[v]Οὐ γὰρ ἡ νεότης αἰτία· ἐπεὶ ἔμελλον πάντες οἱ νέοι ἀκόλαστοι
εἶναι· ἀλλ' [w]ἡμεῖς ἑαυτοὺς ὠθοῦμεν εἰς τὴν [x]πυράν. Ὅταν
γὰρ ἀνέλθῃς εἰς θέατρον, καὶ καθίσῃς γυμνοῖς μέλεσι γυναικῶν
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἑστιῶν, πρὸς μὲν καιρὸν ἥσθης, ὕστερον δὲ
465 πολὺν [y]ἐκεῖθεν ἔθρεψας τὸν πυρετόν. Ὅταν ἴδῃς ὥσπερ σώ-
ματος τύπῳ γυναῖκας φαινομένας, ὅταν καὶ θεάματα καὶ ᾄσματα
μηδὲν ἕτερον ἀλλ' ἢ ἔρωτας ἀτόπους ἔχοντα· ἡ δεῖνα, φησὶ,
τὸν δεῖνα ἐφίλησε, καὶ οὐκ ἐπέτυχε, καὶ ἀπήγξατο· καὶ εἰς
[z]μητέρας τοὺς ἀτόπους [a]ἔρωτας ἐκκυλισθέντας· [b]ὅταν καὶ δι'
ἀκοῆς ταῦτα δέχῃ, καὶ διὰ γυναικῶν, καὶ διὰ τύπων, ἤδη δὲ καὶ
διὰ γερόντων ἀνδρῶν· καὶ γὰρ πολλοὶ προσωπεῖα [c]περιθέντες
ἑαυτοῖς, ἐκεῖ γυναικίζονται· πόθεν, εἰπέ μοι, δυνήσῃ σωφρονῆσαι
B [d]λοιπὸν, ἐκείνων τῶν διηγημάτων, ἐκείνων τῶν θεαμάτων,

[f] αὐτὴν] + εἰσέρχῃ B. + ἔρχῃ K. [g] ἐν ἐκείνῳ σῶμα] ἐν ἐκείνῳ τῷ σώματι L. [h] περιβάλλῃ B.K. [i] οὐδὲ] οὐ C. [k] εἶπον μὲν] εἴπομεν I. Statim πρὸς τοὺς ὑμετέρους πατέρας L. [l] ἀγαγεῖν K. [m] ἡμῶν B. ὑμῶν om. I.(?) Mor. Ben. [n] ἦν ὑμῖν pro ὑμῖν ἦν C.K.L. [o] κατηγορήσουσιν K. [p] ἄκουε L. [q] διώκετε] + μετὰ πάντων I.L. [r] τὸν μέχρι τῆς (τῆς om. L.) ν. χρόνον] Sic B.C.K.L. μέχρι τῶν τῆς ν. χρόνων Edd. [s] οὐδὲ] οὐχ K. καρτερεῖς pro ἀνέχῃ I. [t] εἰ] + δὲ B.K. [v] οὐ γὰρ] οὐχ B. [w] ἡμεῖς] + οἱ K. [x] πυρὰν] ἀπώλειαν L. [y] ἐκεῖθεν om. I. Statim θρέψας C. [z] μητρυιὰς B.K. [a] ἔρωτας] + ὄψει B.K. [b] ὅταν] + οὖν B.K.L. Mox δέξῃ I. [c] ἐπιθέντες L. [d] λοιπὸν om. B.K.

[e]ἐκείνων τῶν ἀκουσμάτων κατεχόντων σου τὴν ψυχὴν, καὶ
ὀνείρων τοιούτων διαδεχομένων λοιπόν; πέφυκε γὰρ ὡς τὰ
πολλὰ τοιαῦτα φαντασιοῦσθαι ἡ ψυχὴ, οἷα [f]ἂν ἐν ἡμέρᾳ
[g]βούληται καὶ ἐπιθυμῇ. Ὅταν [h]οὖν ἐκεῖ μὲν καὶ πράγματα
βλέπῃς αἰσχρὰ, καὶ ῥήματα ἀκούῃς αἰσχρότερα, καὶ τὰ μὲν
τραύματα δέχῃ, τὰ δὲ φάρμακα [i]μὴ ἐπιτιθῇς, πῶς οὐκ εἰκότως
ἡ σηπεδὼν αὐξηθήσεται; [k]πῶς ἡ νόσος οὐκ ἐπιταθήσεται, καὶ
πολλῷ μᾶλλον, ἢ [l]ἐν τοῖς ἡμετέροις σώμασι; Κουφότερον
γὰρ, εἴγε ἐβουλόμεθα, τῶν σωμάτων ἡ προαίρεσις τὰ τῆς διορ- C
θώσεως ἐδέχετο. Ἐκεῖ μὲν γὰρ καὶ φαρμάκων καὶ ἰατρῶν καὶ
[m]χρόνου δεῖ· ἐνταῦθα δὲ ἀρκεῖ θελήσαντα, καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι
[n]καὶ κακόν. Ὥστε μᾶλλον ἐδέξω τὴν νόσον. [o]Ὅταν οὖν τὰ
μὲν βλάπτοντα συμφορῶμεν, μηδένα δὲ λόγον [p]ποιώμεθα τῶν
ὠφελούντων, πότε ἔσται τις ὑγεία; Διὰ τοῦτο [q]Παῦλος ἔλεγε,
"Καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα [r]τὸν θεόν." Αἰσχυν-
θῶμεν, φοβηθῶμεν, εἰ τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεὸν ἔθνη πολλάκις
σωφρονεῖ· [s]ἐντραπῶμεν, ὅταν ἐκείνων χείρους ὦμεν. Εὔκολον D
κατορθῶσαι σωφροσύνην, [t]ἂν ἐθέλωμεν, ἂν ἀπάγωμεν τῶν
βλαπτόντων ἑαυτούς· ἐπεὶ οὐδὲ πορνείαν διαφυγεῖν εὔκολον,
[v]ἂν μὴ θέλωμεν. Τί γὰρ τοῦ βαδίζειν ἐπ' ἀγορᾶς εὐκολώ-
τερον; ἀλλ' ὑπὸ τῆς πολλῆς βλακείας δύσκολον γέγονεν, οὐκ
ἐπὶ γυναικῶν μόνον, [w]ἀλλ' ἤδη καὶ ἐπὶ ἀνδρῶν. Τί τοῦ καθεύ-
δειν εὐκολώτερον; ἀλλὰ καὶ τοῦτο δύσκολον [x]πεποιήκαμεν.
Πολλοὶ γοῦν τῶν πλουσίων δι' ὅλης περιστρέφονται τῆς E
νυκτὸς, [y]τῷ μὴ περιμένειν τὴν χρείαν τοῦ ὕπνου, καὶ τότε
καθεύδειν. Καὶ ὅλως οὐδὲν δύσκολον [z]βουλομένων, οὐδὲν εὔ-
κολον μὴ βουλομένων [a]ἡμῶν· πάντων γὰρ ἡμεῖς κύριοι. Διὰ
τοῦτο [b]ἡ γραφὴ, [14] "Ἂν θέλητε, [c]φησὶ, καὶ εἰσακούσητέ μου·"
καὶ πάλιν, "[d]Ἂν μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου." Ὥστε
(190) ἐν τῷ θέλειν, καὶ τῷ μὴ θέλειν κεῖται τὸ πᾶν· διὰ τοῦτο καὶ
κολαζόμεθα καὶ ἐπαινούμεθα. Γένοιτο δὲ τῶν ἐπαινουμένων

14 Esai. i. 19, 20.

[e] ἐκείνων τῶν ἀκουσμάτων om. I. Eadem post διηγημάτων transp. C.L. [f] ἂν om. B.K. [g] βούληται] Sic L. βούλεται Edd. λογίζεται B.K. Statim ἐπιθυμῇ pro ἐπιθυμεῖ L. [h] οὖν ἐκεῖ μὲν] μὲν οὖν ἐκεῖ L. Statim καὶ om. K. [i] μὴ] οὐκ L. [k] πῶς—ἐπιταθήσεται om. L. [l] ἐν] Sic B.C.K.L. ἐπὶ Edd. [m] χρόνων L. [n] καὶ κακὸν] κακὸν K. κακὸν ὄντα L. [o] ὅταν] + μὲν Edd. μὲν om. B.C.K. [p] ποιούμεθα L. [q] καὶ Παῦλος Edd. καὶ om. B.C.K.L. [r] τὸν om. bis L. [s] ἐντραπῶμεν ὅταν] ἡμεῖς δὲ καὶ B.K. Mox ἐσμὲν pro ὦμεν B.C.K.L. [t] ἂν] ἀλλ' ἂν B.K. [v] ἐὰν L. [w] ἀλλ' ἤδη] ἀλλὰ L. [x] ἐποιήσαμεν L. [y] τῷ] διὰ τὸ I.L. [z] βουλομένων] + ἡμῶν C.I. Statim καὶ οὐδὲν I.L. ὥσπερ οὐδὲν B.K. Sav. cet. [a] ἡμῶν om. I. et probabil. C. [b] ἡ] καὶ ἡ Edd. καὶ om. B.C.K.L. Mox ἐὰν θ. L. [c] φησὶ accessit ex B.C.K.L. [d] ἐὰν B.

γενομένους ἡμᾶς τυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν [e]τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ S.

466 [1] Περὶ [a]δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχομεν γράφειν ὑμῖν.
Αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους.
Καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς [b]καὶ τοὺς
ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ.

B Τί δήποτε περὶ σωφροσύνης [c]αὐτοῖς σφοδρῶς διαλεχθεὶς,
καὶ περὶ τοῦ δεῖν ἐργάζεσθαι μέλλων διαλέγεσθαι, καὶ περὶ τοῦ
μὴ λυπεῖσθαι [d]ἐπὶ τοῖς ἀπελθοῦσιν, ὃ πάντων ἦν κεφάλαιον
τῶν ἀγαθῶν τὸ τῆς ἀγάπης, τοῦτο κατὰ [e]παράλειψιν τίθησι,
λέγων· "Οὐ χρείαν ἔχομεν γράφειν [f]ὑμῖν;" Καὶ τοῦτο ἀπὸ
[g]τῆς πολλῆς συνέσεως καὶ τῆς [h]πνευματικῆς διδασκαλίας. Δύο
γὰρ ἐνταῦθα ἐμφαίνει, ἓν μὲν, ὅτι οὕτως ἀναγκαῖον τὸ πρᾶγμα,
ὡς μηδὲ διδασκαλίας δεῖσθαι· τὰ γὰρ σφόδρα μεγάλα πᾶσίν
ἐστι δῆλα· δεύτερον [i]δὲ, μᾶλλον αὐτοὺς ἐντρέπει, ἢ εἰ παρῄνεσε,
C τοῦτο εἰπών. Ὁ γὰρ νομίζων αὐτοὺς κατωρθωκέναι, καὶ διὰ
τοῦτο [k]μὴ παραινῶν, καὶ εἰ μὴ κατώρθωσαν, ἐνήγαγεν [l]ἂν
[m]μᾶλλον. Καὶ ὅρα· οὐ λέγει περὶ τῆς ἀγάπης τῆς εἰς πάντας,
ἀλλὰ τῆς εἰς τοὺς ἀδελφούς. "Οὐ χρείαν ἔχομεν γράφειν
[n]ὑμῖν." Ἐχρῆν οὖν σιωπῆσαι, καὶ μηδὲν εἰπεῖν, εἰ μὴ χρεία
ἦν. Νῦν δὲ τῷ εἰπεῖν, οὐ χρεία ἐστὶ, μεῖζον ἐποίησεν, ἢ [o]εἰ
εἶπεν. "Αὐτοὶ γὰρ [p]ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε." Καὶ ὅρα μεθ'
[q]ὅσου ἐγκωμίου τὸν θεὸν αὐτοῖς διδάσκαλον ἐπέστησε τούτου.
Οὐ δεῖσθε, φησὶ, παρὰ [r]ἀνθρώπου μαθεῖν. Ὅπερ καὶ ὁ προ-
D φήτης φησὶ, [2] "[s]Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ." "Αὐτοὶ
γὰρ ὑμεῖς, φησὶ, θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους.

[1] Cap. IV. v. 9, 10. [2] Esai. liv. 13. Joan. vi. 45.

[e] Haec τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν assumta ex B.I.K.L. Hom. VI. [a] δὲ] γὰρ L. Veron. [b] καὶ τοὺς] Sic C. Veron. τοὺς om. L. καὶ τοὺς om. I. καὶ om. B.K. Sav. cet. [c] αὐτοῖς σφ. pro σφ. αὐτοῖς C.L. σφοδρῶς om. B.K. [d] ἐπὶ accessit ex I.L. [e] παράληψιν L. Statim πάντων pro λέγων L. Veron. [f] ὑμᾶς I. [g] τῆς om. B. [h] πνευματικῆς] πολλῆς L. [i] δὲ] + ὅτι B.K. [k] μὴ om. ante corr. K. καὶ διὰ τ. μὴ παραινῶν om. L. [l] ἂν om. B.K. [m] μᾶλλον] + αὐτοὺς I. Veron. αὐτοὺς pro μᾶλλον L. [n] ὑμῖν] + φησὶν B.K. [o] εἰ om. C.L. Veron. εἰ superscript. ex corr. B.K. [p] ὑμεῖς] + φησὶ C.L. [q] ὅσου] + τοῦ B.K. [r] ἀνθρώπων C. Haec οὐ δεῖσθε—μαθεῖν om. B.K. Mox post θεοῦ iidem add. οὐ (οὐ om. K.) δεῖσθε τοίνυν παρὰ ἀνθρώπων μαθεῖν. [s] καὶ om. B.K. πάντες om. L.

Καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς [t]καὶ τοὺς ἐν
ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πάντας," φησί. Σφόδρα
ταῦτα [v]ἐντρεπτικὰ [w]πρὸς τὸ ποιεῖν αὐτό. Καὶ οὐχ ἁπλῶς
λέγω, ὅτι θεοδίδακτοί ἐστε, ἀλλ' οἶδα ἀφ' ὧν ποιεῖτε. Καὶ
πολλὰ αὐτοῖς ἐμαρτύρησε τούτου ἕνεκεν. "Παρακαλοῦμεν δὲ
[x]ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, περισσεύειν μᾶλλον, [y]καὶ φιλοτιμεῖσθαι·"
τουτέστι, πλεονάζειν· [3]"[z]καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν, καὶ E
πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς χερσὶν ὑμῶν, καθὼς
παρηγγείλαμεν ὑμῖν, ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς
ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε." [a]Δείκνυσιν ὅσων μὲν ἡ ἀργία
κακῶν αἰτία, ὅσων δὲ ἡ ἐργασία καλῶν· καὶ ποιεῖ αὐτὸ σαφὲς
ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν, ὃ πολλαχοῦ ποιεῖ, καὶ τοῦτο συνετῶς·
μᾶλλον γὰρ τούτοις ἐνάγονται οἱ πλείους, ἢ τοῖς πνευματικοῖς.
Ἀγάπης γάρ [b]ἐστι τῆς εἰς τοὺς πλησίον, οὐχὶ παρ' ἐκείνων
λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνοις παρέχειν. Καὶ [c]θέα· [d]μέλλων παρα- F
καλεῖν καὶ παραινεῖν, μέσον τὸ κατόρθωμα τίθησιν, ἵνα καὶ ἀπὸ
τῆς προτέρας παραινέσεως ἀναπνεύσωσι, καὶ [e]τῆς ἀπειλῆς,
ἡνίκα ἔλεγε· "Τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ 467
τὸν θεόν·" καὶ [f]πρὸς ταύτην μὴ ἀποσκιρτήσωσι. Τοῦτο δὲ ἀπὸ
τοῦ ἐργάζεσθαι γίνεται, ὥστε [g]μὴ λαμβάνειν μηδὲ ἀργεῖν, ἀλλ'
ἐργαζόμενον ἑτέροις παρέχειν. [4]"[h]Μακάριον γάρ ἐστι,
[i]φησὶ, διδόναι μᾶλλον, ἢ λαμβάνειν." "[k]Καὶ ἐργάζεσθαι,
φησὶ, ταῖς χερσὶν ὑμῶν." [l]Ποῦ εἰσιν οἱ τὸ ἔργον ζητοῦντες
τὸ πνευματικόν; Ὁρᾷς πῶς αὐτοῖς πᾶσαν πρόφασιν ἀνεῖλεν
εἰπὼν, "ταῖς χερσὶν ὑμῶν;" Ἆρα νηστείαν ἐργάζεταί τις ταῖς
χερσίν; ἀλλὰ παννυχίδας; ἀλλὰ χαμευνίας; Οὐδεὶς τοῦτο ἂν B
εἴποι· ἀλλὰ περὶ ἔργου φησὶ [m]τοῦ πνευματικοῦ· πνευματικὸν
γὰρ [n]ὄντως ἐστὶ, τὸ ἐργαζόμενον ἑτέροις παρέχειν, καὶ οὐδὲν
ἴσον τούτου. "Ἵνα περιπατῆτε, φησὶν, εὐσχημόνως." Ὁρᾷς
(191) πόθεν αὐτῶν καθάπτεται; Οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ ἀσχημονῆτε ἐπαι-
τοῦντες, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ μὲν ᾐνίξατο, πρᾳότερον δὲ αὐτὸ τίθησιν,

[3] v. 11. [4] Act. xx. 35.

[t] καὶ om. B.K. Sav. cet. Mox φησὶ om. B.K. [v] προτρεπτικὰ I. invita Cat. [w] πρὸς τὸ π. αὐτό. καὶ] καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ, φησὶν B.K. [x] ὑμᾶς] + φησὶν C.L. [y] καὶ om. I. καὶ φιλοτιμεῖσθαι om. Sav. cet. Statim τουτέστι πλ. καὶ φιλοτιμεῖσθαι om. C.I. [z] καὶ] τὸ B.K. [a] δείκνυσιν] ἐνταῦθα δείκνυσιν B.K. Sav. cet. [b] ἐστι] + δεῖγμα B.K. [c] θέα] + σύνεσιν B.K. Sav. cet. invita Cat. [d] μέλλων] + γὰρ C. [e] τῆς om. L. [f] πρὸς] Sic B.C.I.K. Cat. πῶς L. ὅπως Edd. Statim ταύτην C.I. Cat. ταύτης L. Edebatur ταύτῃ. [g] μὴ] δὲ μὴ B.K. μὴ δὲ ex corr. K. [h] μακ. γὰρ] καὶ ἀλλαχοῦ, μακ. B.K. [i] φ. διδόναι μᾶλλον] διδόναι μᾶλλον φ. K. φ. μᾶλλον διδόναι C. μᾶλλον om. I.L. [k] καὶ ἐργάζεσθαι (ἐργάζεσθε C.) φησὶ] καὶ ὧδε πάλιν, ἐργάζεσθαι (ἐργάζεσθε B.) B.K. [l] ποῦ] + τοίνυν B.K. Sav. cet. [m] τοῦ om. L. τοῦ πνευματικοῦ] κυρίου Cat. [n] ὄντως om. I.

ὥστε καὶ πλῆξαι, καὶ μὴ σφόδρα [o]τοῦτο ποιῆσαι. Εἰ γὰρ οἱ παρ' ἡμῖν σκανδαλίζονται τούτοις, πολλῷ μᾶλλον οἱ ἔξωθεν μυρίας [p]εὑρίσκοντες κατηγορίας καὶ λαβὰς, ὅταν ἄνθρωπον ὑγιαίνοντα, καὶ ἑαυτῷ ἀρκέσαι δυνάμενον ὁρῶσιν ἐπαιτοῦντα,
C καὶ ἑτέρων δεόμενον. Διὸ καὶ χριστεμπόρους καλοῦσιν [q]ἡμᾶς. [5]"Διὰ τοῦτο τὸ ὄνομα, φησὶ, βλασφημεῖται [r]τοῦ θεοῦ." Ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἔθηκεν, ἀλλ' ὃ μάλιστα αὐτῶν καθάψασθαι ἴσχυε, τὸ τῆς ἀσχημοσύνης.

[6]"Οὐ [s]θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, [t]ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα." Δύο ταῦτα μάλιστα [v]ἐλυμαίνετο αὐτοὺς, πενία καὶ ἀθυμία, [w]ὃ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις. Ὅρα οὖν πῶς αὐτὰ θεραπεύει. Πενία
D [x]δὲ ἐκ τοῦ ἡρπάσθαι αὐτῶν τὰ χρήματα. Εἰ δὲ ὧν τὰ χρήματα ἡρπάζετο διὰ τὸν Χριστὸν, τούτους κελεύει ἐργαζομένους τρέφεσθαι, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἄλλους. Ὅτι γὰρ [y]ἡρπάγη, "[z]Κοινωνοὶ, φησὶν, ἐγένεσθε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ." [a]Πῶς ἐκείνοις κοινωνοὶ, φησί· [7]"Καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε." Ἐνταῦθα [b]λοιπὸν τὸν περὶ ἀναστάσεως λόγον κινεῖ. Καὶ τί; οὐκ ἦν αὐτοῖς [c]ἄρα περὶ τούτου [d]διαλεχθείς; Ἀλλ' ἐνταῦθα ἕτερόν τι αἰνίττεται μυστήριον. Ποῖον δὴ τοῦτο; [8]"[e]Ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπό-
E μενοι, φησὶν, εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, [f]οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας." Ἱκανὸς μὲν [g]οὖν καὶ ὁ τῆς ἀναστάσεως λόγος παραμυθήσασθαι [h]τὸν ἐν ὀδύνῃ· ἱκανὸν [i]δὲ τὸ νῦν λεγόμενον, [k]μάλιστα ἀξιόπιστον ποιοῦν τὴν ἀνάστασιν. Πρῶτον δὲ ἐκεῖνο [l]εἴπωμεν· "Οὐ [m]θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, [n]ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ

5 Rom. ii. 24. 6 v. 12. 7 Heb. x. 34. 8 1 Thess. iv. 14.

[o] τοῦτο ποιῆσαι] τούτους βαρῆσαι B.K. Sav. cet. [p] εὑρίσκοντες] ζητοῦντες B.K. [q] ἡμᾶς] + καὶ πάλιν B.K. [r] τοῦ θεοῦ om. I. τοῦ θ. βλασφ. inverso ord. C. Post θεοῦ add. δι' ὑμᾶς C.I. [s] θελω C. Post ἀγνοεῖν add. φησὶν C. φησὶ post ἀδελφοὶ habet L. ἀδελφοὶ om. C.I. [t] ὡς] Sic C.I.L. Cat. καθὼς Edd. [v] ἐλυμαίνετο] ἐβάρει B.K. [w] ἃ καὶ πάντας ἀνθρώπους B.I.K. Sav. cet. [x] δὲ] + αὐτοῖς ἦν B.I.K. Sav. cet. [y] ἡρπάγησαν B.K.L. [z] κοινωνοὶ—κοινωνοὶ, φησὶ] δῆλον ἐκ τοῦ εἰπεῖν, ὑμεῖς μιμηταὶ ἐγένεσθε τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ἐν Ἰουδαίᾳ. πῶς; ὅτι καὶ (καὶ om. Sav. cet.) ἐκείνοις (ἐκείναις Sav. cet.) γράφων ἔλεγε B.K. Sav. cet. [a] πῶς—φησὶ] πῶς ἐκείνων κοινωνοί; διότι, φησὶ L. Statim καὶ om. idem. [b] λοιπὸν om. I. Cat. [c] ἆρα I.K. ἄρα casu om. Ben. [d] διαλεχθεὶς] + ἦν διαλεχθεὶς B.K.L. [e] ὅτι om. I. [f] οὐ om. L. Statim φθάσομεν K. [g] οὖν om. L. Cat. [h] τὸν] τοὺς I. [i] δὲ] + καὶ Sav. cet. καὶ om. C. Cat. Veron. [k] μάλιστα om. K. Sav. cet. Mox ποιοῦντες L. ποιεῖν Sav. cet. invitis libris. [l] εἴπωμεν] + ὃ καὶ αὐτὸς εἶπεν B.K. Sav. cet. [m] θέλωμεν I. θέλω B.K.L. Sav. cet. δὲ om. Veron. Post ἀδελφοὶ add. φησὶ C. Veron. [n] ὡς B.C.L. καθὼς Edd.

μὴ ἔχοντες [o]*ἐλπίδα.*" Ὅρα πῶς καὶ ἐνταῦθα ἡμέρως. Οὐκ
εἶπεν, οὕτως ἀνόητοί ἐστε, καθάπερ πρὸς Κορινθίους, [p]ἄφρονες,
ὅτι εἰδότες ἀνάστασιν, ὡς οἱ μὴ πιστεύοντες, οὕτω λυπεῖσθε· F
ἀλλὰ σφόδρα [q]ἡμέρως, τὴν ἄλλην αὐτῶν ἀρετὴν αἰδούμενος.
Καὶ οὐκ εἶπε, περὶ τῶν ἀποθανόντων, ἀλλὰ, "[r]περὶ τῶν κεκοι-
μημένων," εὐθέως ἀπὸ προοιμίων τὴν παράκλησιν καταβαλλό- 468
μενος. "Ἵνα μὴ λυπῆσθε, φησὶν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ
ἔχοντες ἐλπίδα." Ἄρα τὸ κατακόπτεσθαι ἐπὶ τοῖς ἀπελθοῦσι
τῶν οὐκ ἐχόντων ἐστὶν ἐλπίδα· [s]εἰκότως. Ψυχὴ γὰρ οὐδὲν
περὶ ἀναστάσεως ἐπισταμένη, ἀλλὰ τὸν θάνατον τοῦτον θά-
νατον εἶναι νομίζουσα, εἰκότως [t]ὡς περὶ ἀπολωλότων κόπτεται
καὶ θρηνεῖ καὶ ἀφορήτως πενθεῖ· σὺ δὲ ὁ προσδοκῶν ἀνά-
στασιν, τίνος ἕνεκεν ὀδύρῃ; Ἄρα τῶν μὴ ἐχόντων ἐλπίδα ἐστὶ
τὸ ὀδύρεσθαι.

[w]Ἀκούσατε τῶν γυναικῶν ὅσαι φιλόθρηνοι, ὅσαι πρὸς τὰ
[x]πένθη ἀφορήτως φέρεσθε, [y]ὅτι τὰ τῶν ἐθνικῶν πράττετε. B
Εἰ δὲ τὸ ἀλγεῖν [z]ἐπὶ τοῖς ἀπελθοῦσιν ἐθνικῶν, τὸ κατακό-
πτεσθαι καὶ καταξαίνειν [a]παρειὰς, τίνων ἄρα [b]ἐστὶν, εἰπέ μοι;
Τίνος ἕνεκεν θρηνεῖς, εἰ πιστεύεις ὅτι ἀναστήσεται, ὅτι οὐκ
ἀπόλωλεν, ὅτι ὕπνος καὶ κοίμησις τὸ πρᾶγμά ἐστι; Συνηθείας
ἕνεκεν, φησὶ, καὶ προστασίας, [c]πραγμάτων ἐπιμελείας, τῆς
ἄλλης θεραπείας ἁπάσης. Ὅταν οὖν παῖδα ἀπολέσῃς ἐν ἀώρῳ
ἡλικίᾳ, οὐδὲν [d]οὐδέπω πρᾶξαι δυνάμενον, τίνος ἕνεκεν θρηνεῖς;
τί ἐπιζητεῖς; Ἐλπίδας, φησὶ, χρηστὰς ἐνέφαινε, καὶ προσ-
εδόκων ὅτι μου προστήσεται. Διὰ τοῦτο ζητῶ τὸν ἄνδρα, διὰ C
τοῦτο τὸν υἱὸν, διὰ τοῦτο κόπτομαι καὶ θρηνῶ, οὐκ ἀπιστοῦσα
τῇ ἀναστάσει, ἀλλ' ἔρημος βοηθείας γενομένη, καὶ [e]τὸν προ-
στάτην ἀπολωλεκυῖα, τὸν σύνοικον, τὸν ἐν πᾶσι κοινωνοῦντα,
τὸν παρηγοροῦντα· [f]ταῦτα πενθῶ. Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται,
ἀλλ' οὐ φέρω τὸν [g]μεταξὺ χωρισμόν· πολὺς τῶν πραγμάτων
ὁ [h]ὄχλος ἐπιρρεῖ· πᾶσι πρόκειμαι τοῖς βουλομένοις ἀδικεῖν· οἱ

[o] ἐλπίδας L. [p] οὕτως ἄφρονες Sav. cet. οὕτως om. C.L. Cat. Veron. [q] ἡμέρως] + οὐ θέλω, εἶπε B.K. Sav. cet. [r] περὶ τῶν] Sic K.L. περὶ om. B. Cat. περὶ τῶν om. C.I. Haec ἀλλὰ περὶ τῶν κεκ. desunt in Editis. [s] εἰκότως om. B.K. [t] ὡσπερεὶ ἀπωλολεκώτων (sic) L. ὡς περὶ ἀπολωλεκότων Veron. [w] ἀκουέτωσαν L. ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι οὐ δεῖ θρηνεῖν τὸν ἀπελθόντα, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ἀγαπᾶν τὸν θεὸν, μηδὲ τὴν ἐλπίδα ἔχειν ἐπ' αὐτὸν, ἡ θλῖψις τοῖς πενθοῦσι βαρύτερον γίνεται· καὶ πῶς ὀφείλουσιν αἱ χῆραι διάγειν, καὶ ἀνατρέφειν τὰ τέκνα. Veron. [x] πάθη I.L. Statim ἀμέτρως ἐκφέρεσθε B.K. [y] ὅτι] ὅσαι L. [z] ἐπὶ τοῖς ἀπ. ἐθνικῶν] ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ἐστι, τὸ ἀλγεῖν φημι ἐπὶ τοῖς ἀπ. L. [a] τὰς παρειὰς L. [b] ἔσται C. [c] πραγμάτων] + τε L. Mox καὶ τῆς ἄλλης B.K.L. προστασίας—ἁπάσης] προστασίας πραγμάτων, καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας ἁπάσης C. [d] οὐδέπω om. I. Statim διαπρᾶξαι C. [e] τὸν om. K. [f] ταῦτα] διὰ ταῦτα B.K. Sav. cet. [g] μεταξὺ om. L. [h] ὄγκος L. Statim περιρρεῖ I.

δεδοικότες πρότερον τῶν οἰκετῶν, καταφρονοῦσι νῦν, ἐπεμβαί-
νουσιν· εἴ τις [i]εὐηργέτηται, τῆς εὐεργεσίας ἐπιλέλησται τῆς
D ἐκείνου· εἴ τις κακῶς ἔπαθε παρ' αὐτοῦ, τῷ ἀπελθόντι μνησι-
κακῶν εἰς ἐμὲ τὴν ὀργὴν [k]ἀφίησι. Ταῦτα οὐκ [l]ἀφίησί με [m]τὴν
χηρείαν φέρειν πράως· διὰ ταῦτα [n]κόπτομαι, διὰ ταῦτα θρηνῶ.
Πῶς οὖν τὰς τοιαύτας παραμυθησόμεθα; τί ἐροῦμεν; πῶς (192)
αὐτῶν τὴν ὀδύνην ἀποκρουσόμεθα; Πρῶτον αὐτὰς διελέγξαι
πειράσομαι, [o]ὅτι οὐ τούτων ἐστὶν ὁ θρῆνος τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ
πάθους ἀλογίστου. Εἰ γὰρ ταῦτα πενθεῖς, ἐχρῆν διαπαντὸς
πενθεῖν τὸν ἀπελθόντα· εἰ δὲ ἐνιαυτοῦ παρελθόντος ἐπιλέ-
λησαι, ὡς οὐδὲ [p]γεγενημένου τινὸς, οὐ τὸν ἀπελθόντα θρηνεῖς,
E οὐδὲ τὴν προστασίαν. Ἀλλὰ τὸν χωρισμὸν οὐ [q]φέρεις, οὐδὲ
τὴν τῆς συνηθείας διακοπήν; Τί δ' ἂν εἴποιεν αἱ καὶ δευτέροις
ὁμιλοῦσαι [r]γάμοις; Σφόδρα γε, οὐ γάρ; τοὺς [s]προτέρους
ἐπιζητοῦσιν. Ἀλλὰ μὴ πρὸς ταύτας τὸν λόγον ἀποτείνωμεν,
ἀλλὰ πρὸς τὰς τοῖς ἀπελθοῦσιν εὔνοιαν φυλαττούσας. Διὰ τί
πενθεῖς τὸ [t]παιδίον; διὰ τί τὸν ἄνδρα; Τοῦ μὲν, ἐπειδὴ οὐκ
F ἀπέλαυσα, φησί· τοῦ δὲ, ἐπειδὴ προσεδόκησα [v]ἐπιπλέον ἀπο-
λαύσεσθαι. Τοῦτο δὲ αὐτὸ ὅσης ἀπιστίας τὸ νομίζειν, ὅτι ὁ
ἀνὴρ ἢ τὸ παιδίον ἐν ἀσφαλείᾳ σε [w]καθίστη, ἀλλ' οὐχ ὁ θεός;
πῶς οὐκ οἴει παροξύνειν αὐτόν; Διὰ γὰρ τοῦτο αὐτοὺς λαμ-
469 βάνει πολλάκις, ἵνα μὴ οὕτως αὐτοῖς [x]ἦς προσδεδεμένη, ὥστε
ἀπ' ἐκείνων τὴν ἐλπίδα ἀπαγαγεῖν. Θεὸς γάρ ἐστι ζηλωτὴς,
καὶ πάντων μάλιστα βούλεται [y]παρ' ἡμῶν φιλεῖσθαι, καὶ
τοῦτο, ἐπειδὴ σφόδρα ἡμᾶς φιλεῖ. Ἴστε γὰρ ὅτι [z]τοῦτο τῶν
μανικῶς φιλούντων [a]τὸ ἔθος· [b]σφόδρα εἰσὶ ζηλότυποι, [c]καὶ
αἱροῖντο ἂν τὴν ψυχὴν προέσθαι, ἢ παρευδοκιμηθῆναι ὑπό τινος
τῶν [d]ἀντεραστῶν. [e]Διὰ ταῦτα καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ἔλαβε, [f]διὰ
ταῦτα τὰ ῥήματα. [g]Ἐπεὶ [h]τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι, τὸ παλαιὸν
B οὐκ ἐγίνοντο χηρεῖαι, οὐδὲ ὀρφανίαι ἄωροι; διὰ τί τὸν Ἀβραὰμ

[i] εὐηργέτηται om. C.I.L. Veron. Statim τὰς pro τῆς bis iidem. [k] ἐνίησι L. [l] ἀφιᾶσι B.K. ἐῶσι C. [m] τὴν χ. φέρειν πράως (πράως φέρειν L.)] Sic C.I.L. τὴν χ. φέρειν, πράως ὀδύρασθαι Edd. φέρειν πράως, μὴ τὴν χ. ὀδύρασθαι B.K. [n] κόπτομαι] + διὰ ταῦτα ὀδύρομαι C. [o] ὅτι] δεικνὺς ὅτι B.K. [p] γεγενημένου] Sic C.K.L. γενομένου Edd. ἐπιλέλησαι post τινὸς transp. K. [q] φέρεις] + τοῦ σώματος C. Statim οὐδὲ τῆς σ. διακοπῆναι L. [r] γάμοις] + ἆρα τὸν χωρισμόν; B.K. + οὐ τούτου ἕνεκεν, καὶ I. [s] πρώτους I. [t] παιδίον] + εἰπὲ B.K. [v] ἐπιπλέον] πλέον K. [w] καθίστει C. [x] ἦς] Sic Reg. 744. εἶ C. ᾖ Edd. [y] φιλεῖσθαι παρ' ἡμῶν inverso ord. C.K.L. [z] τοῦτο om. L. [a] τὸ om. C. [b] σφόδρα] + γὰρ I. σφ. εἰσὶ ζ. om. L. [c] καὶ αἱροῖντο] ἕλοιντο B.K. Post ἂν add. μᾶλλον I. [d] ἀντεραστῶν] ἐρώντων L. [e] διὰ] + γὰρ L. Post ταῦτα add. τὰ ῥήματα B.K. καὶ om. iidem. [f] διὰ ταῦτα om. C. διὰ ταῦτα τὰ ῥ. om. B.K. [g] ἐπεὶ] + εἰ μὴ διὰ ταῦτα B.K. [h] τίνος—παλαιὸν] τὸ παλαιὸν τίνος ἕνεκεν L.

καὶ Ἰσαὰκ ἀφῆκε πολὺν ζῆσαι χρόνον; [i]Ὅτι καὶ ζῶντος αὐτοῦ, προετίμα τὸν θεόν. Εἶπε γοῦν, σφάξον· καὶ ἔσφαξε. Διὰ τί τὴν Σάρραν ἐπὶ τοσοῦτον ἤγαγε [k]γῆρας; Ὅτι καὶ ζώσης αὐτῆς, τοῦ θεοῦ μᾶλλον ἤκουεν, ἢ αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ θεός· [9]"Ἄκουσον Σάρρας τῆς γυναικός σου." Οὔτε δι' ἀνδρὸς φιλίαν, οὔτε διὰ γυναικὸς, οὔτε διὰ παιδὸς προστασίαν παρώργιζέ τις τότε τὸν θεόν. Νῦν δὲ [l]ἐπειδὴ κατωφερεῖς ἐσμεν, καὶ σφόδρα [m]καταπεπτώκαμεν, καὶ ἄνδρες γυναῖκας τοῦ θεοῦ πλέον φιλοῦμεν, καὶ γυναῖκες ἄνδρας C
τοῦ θεοῦ πλέον [n]προτιμῶμεν, τούτου χάριν καὶ ἄκοντας ἡμᾶς εἰς πόθον ἕλκει τὸν αὐτοῦ. Μὴ φίλει τὸν ἄνδρα τοῦ θεοῦ πλέον, καὶ οὐκ [o]αἰσθήσῃ χηρείας ποτέ· μᾶλλον δὲ κἂν συμβῇ, οὐ λήψῃ τὴν αἴσθησιν. Διὰ τί; Ὅτι προστάτην ἔχεις τὸν μᾶλλον φιλοῦντα [p]ἀθάνατον. Εἰ μᾶλλον τὸν θεὸν φιλεῖς, μὴ πένθει· ὁ γὰρ μᾶλλον φιλούμενος, ἀθάνατός ἐστι, καὶ οὐκ ἀφίησι τοῦ ἧττον φιλουμένου λαβεῖν αἴσθησιν. Ἐπὶ ὑποδείγματος [q]δέ σοι τοῦτο ποιήσω φανερόν. Εἰπέ μοι, εἰ ἄνδρα ἔχεις κατὰ γνώμην [r]σοι πάντα πράττοντα, [s]εὐδοκιμοῦντα, καὶ D
ποιοῦντά σε λαμπρὰν πανταχοῦ καὶ ἀκαταφρόνητον, εὐδοκιμοῦντα παρὰ πᾶσι, συνετὸν, σοφὸν, φιλοῦντά σε [t]μακαριζομένην δι' αὐτὸν, καὶ μετὰ τούτου [v]τέκῃς [w]καὶ παιδίον, εἶτα πρὶν ἢ εἰς ὥραν ἐλθεῖν [x]ἡλικίας ἀπέλθοι τοῦτο, ἆρα αἰσθήσῃ [y]τοῦ πένθους; Οὐδαμῶς· ὁ γὰρ μᾶλλον φιλούμενος ἐκεῖνο ἀποκρύπτει. Καὶ νῦν τὸν θεὸν ἂν πλέον φιλῇς τοῦ ἀνδρὸς, μάλιστα μὲν οὐ ταχέως αὐτὸν λήψεται· εἰ δὲ ἄρα καὶ λάβοι, οὐχ ἕξεις αἴσθησιν τοῦ πένθους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Ἰὼβ E
οὐδὲν ἔπασχε δεινὸν, τῶν παίδων [z]ἀθρόον τὸν θάνατον ἀκούσας, ἐπειδὴ τὸν θεὸν ἐφίλει πλέον αὐτῶν. Τοῦ τοίνυν φιλουμένου ζῶντος, οὐδὲν ἔμελλεν ἐκεῖνα λυπήσειν [a]αὐτόν. Τί λέγεις, [b]ὦ γύναι; ὁ ἀνὴρ καὶ ὁ παῖς προΐστατό σου, ὁ δὲ θεὸς οὐ [c]φείδεταί σου; Αὐτὸν [d]δὴ ἐκεῖνον τίς σοι ἔδωκεν; οὐχὶ αὐτός; [e]σὲ δὲ τίς ἐποίησεν; οὐχὶ αὐτός; [f]Ὁ μὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ

9 Gen. xxi. 12.

[i] ὅτι] πάντως ὅτι B.K. Sav. cet. [k] γήρως C. [l] ἐπειδὴ κατωφ. (κατοφ. C.) ἐσμεν] καταφρονοῦμεν B.K. [m] ἀναπεπτώκαμεν B.K. [n] τιμῶμεν L. τιμῶσιν I. [o] αἰσθήσει Veron. Sav. Mor. invitis libris. [p] ἀθάνατα C. [q] δὲ accessit ex B.C.L. [r] σου L. [s] εὐδοκιμοῦντα om. B.K. [t] μακαριζομένην] Sic B.K.L. μακαριζομένης σου C. μακαριζομένη Edd. [v] τέκεις C. [w] καὶ] + ποιήσεις L. καὶ om. C. [x] ἡλικίας om. L. [y] τοῦ] τούτου τοῦ L. [z] ἀθρόον] αὐτοῦ L. [a] αὐτὸν] + εἰ οὖν καὶ σὺ τὸν μᾶλλόν σε φιλοῦντα θεὸν φιλεῖς ὡς δεῖ, οὐ λυπηθείσῃ (sic) ποτὲ ἐπὶ τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἢ τοῦ παιδὸς χωρισμῷ. C. [b] ὦ om. B.K. [c] φείσεται B.K.L. [d] δὲ B.K. [e] σὲ δὲ—αὐτὸς om. L. [f] ὁ] εἶτα ὁ C.

F εἶναι παραγαγὼν, καὶ ψυχὴν [g]ἐμπνεύσας, καὶ διάνοιαν ἐνθεὶς,
καὶ τὴν αὐτοῦ γνῶσιν καταξιώσας χαρίσασθαι, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ
[h]μὴ φεισάμενος διὰ σὲ τοῦ μονογενοῦς, σοῦ οὐ φείδεται, ὁ δὲ
ὁμόδουλος [i]φείδεται; πόσης ταῦτα ὀργῆς τὰ ῥήματα; Τί
τοιοῦτον ἔσχες παρὰ τοῦ ἀνδρός; Οὐδὲν ἂν ἔχοις εἰπεῖν. Εἰ
470 γάρ τι σε καὶ εὐηργέτησεν, ἀλλ' εὖ [k]παθὼν, ἀλλὰ [l]προϋπαρ-
ξάσης σου· ἐπὶ δὲ θεοῦ οὐδὲν τοιοῦτον ἄν τις [m]ἔχοι λέγειν.
Οὐ γὰρ εὖ παθὼν ὁ [n]θεὸς παρ' ἡμῶν, οὕτως ἡμᾶς εὐεργετεῖ,
ἀλλ' ἀνενδεὴς ὢν, ἐξ ἀγαθότητος μόνης εὖ ποιεῖ [o]τὸ τῶν ἀν-
θρώπων γένος. Βασιλείαν σοι ἐπηγγείλατο, ζωὴν ἀθάνατον,
δόξαν, ἀδελφότητα, υἱοθεσίαν ἔδωκε, συγκληρονόμον τοῦ μονο- (193)
γενοῦς ἐποίησε· σὺ δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἔτι μέμνησαι μετὰ τοσαῦτα
ἀγαθά; Τί τοιοῦτον [p]ἐκεῖνος ἐχαρίσατο; Τὸν ἥλιον αὐτοῦ
B ἀνέτειλε, τὸν ὑετὸν [q]ἔδωκε, ταῖς ἐτησίοις τροφαῖς τρέφει. Οὐαὶ
ἡμῖν [r]ἐκ τῆς πολλῆς ἀχαριστίας. Διὰ τοῦτο λαμβάνει [s]τὸν
ἄνδρα, ἵνα αὐτὸν μὴ ζητῇς· [t]σὺ δὲ ἀπελθόντος [v]ἔχῃ ἔτι, καὶ
τὸν θεὸν ἀφίης, δέον εὐχαριστεῖν, δέον τὸ πᾶν ἐπ' αὐτὸν ἐπιρ-
ρίπτειν; Τί γάρ ἐστιν [w]ὃ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς [x]ἔσχες; ὠδῖνες,
καὶ πόνοι, καὶ ὕβρεις, καὶ λοιδορίαι πολλάκις, καὶ ἐπιτιμήσεις,
καὶ ἀγανακτήσεις. Οὐ ταῦτα [y]τὰ παρὰ τῶν ἀνδρῶν; Ἀλλ'
ἔστι, φησὶ, καὶ ἕτερα χρηστά. Ποῖα δὴ ταῦτα; ἐκαλλώπισέ
σε ἱματίοις πολυτελέσι; χρυσία περιέθηκε τῷ προσώπῳ; αἰ-
C δέσιμον πᾶσιν ἐποίησεν; [z]Ἀλλ' ἂν θέλῃς, καὶ ἀπελθόντος
[a]κοσμήσῃ κόσμῳ πολὺ βελτίονι· τῶν γὰρ χρυσίων πολλῷ θαυ-
μασιωτέραν τὴν ἔχουσαν ἡ σεμνότης ποιεῖ. Ἔχει καὶ οὗτος ὁ
βασιλεὺς ἱμάτια, [b]οὐ τοιαῦτα, ἀλλὰ πολλῷ βελτίω· ἐκεῖνα,
[c]ἂν ἐθέλῃς, περιβαλοῦ. Ποῖα δὴ ταῦτα; Ἱματισμός ἐστι δια-
χρύσους κροσσοὺς [d]ἔχων· ἐὰν ἐθέλῃς, [e]περίβαλε τὴν ψυχήν.
Ἀλλ' οὐκ [f]ἐποίησεν εὐκαταφρόνητον [g]ἀνθρώποις; Καὶ τί
τοῦτο μέγα; ἡ μέντοι [h]χηρεία οὐκ ἀφίησί σε γενέσθαι εὐκατα-

[g] ἐμπνεύσας] Sic B.K.L. μὲν πνεύσας C. Veron. μὲν ἐμπνεύσας Sav. cet. [h] μὴ φεισάμενος διὰ σὲ τοῦ μ.] Sic B.K.L. μὴ φεισάμενος τοῦ μ. διὰ σὲ C. τοῦ μ. διὰ σὲ μὴ φειδόμενος Edd. φεισάμενος pro φειδόμενος etiam I. [i] φείσεται B.K. Sav. cet. [k] παθὼν] + παρὰ σοῦ I. [l] προαπαρξάσης C.L. Veron. [m] ἔχῃ L. [n] θεὸς] Χριστὸς I. [o] τῷ . . γένει L. [p] ἐκείνοις C. [q] ἔδωκε] αὐτοῦ δέδωκε L. [r] ἐκ om. B.K. [s] τὸν ἄνδρα] αὐτὸν L. Mox αὐτὸν om. idem. [t] σὺ δὲ] καὶ σὺ B.K. καὶ σὺ καὶ C. σὺ L. [v] ἀντέχῃ C. [w] ὃ] ὧν C. [x] ἔσχες] Sic B.K. ἔτυχες C.I.L. ἔλαβες Edd. [y] τὰ om. B.K.L. παρὰ om. I. [z] ἀλλ' ἂν θέλῃς] ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν· νῦν δὲ ἂν ἐθέλοις B.K. [a] κοσμήσει C. Veron. Mor. Ben. [b] οὐ om. C. Statim ἀλλὰ—ἐκεῖνα om. idem. οὐ τοιαῦτα—ἐκεῖνα om. I. ἐκεῖνα om. L. [c] ἂν θέλῃς C.L. ἐὰν θέλεις I. [d] ἔχων] + σωφροσύνη L. Statim ἂν θέλῃς idem. [e] περίβαλε] τούτῳ περίβαλε B.I.K. Sav. cet. Mox τὴν ψυχήν σου L. [f] ἐποίησε] + σε L. [g] ἀνθρώποις] + ὁ ἀνὴρ L. + ἐκεῖνος B.I.K. Sav. cet. [h] χηρεία] χάρις I. Mox ἀφίῃ L.

φρόνητον τοῖς δαίμοσι. Τότε τῶν οἰκετῶν ἐκράτεις τῶν σῶν, D
εἴγε ὅλως ἐκράτεις· νῦν δὲ ἀντὶ τῶν οἰκετῶν τῶν ἀσωμάτων
δυνάμεων, [i]τῶν ἀρχῶν, τῶν ἐξουσιῶν, τοῦ κοσμοκράτορος.
Τὰ δὲ λυπηρὰ οὐ λέγεις, ἐν οἷς [k]ἐκοινώνεις αὐτῷ· εἴ ποτε ἀρ-
χόντων φόβος, εἴ ποτε παρευδοκιμήσεις τῶν [l]πλησίον, τούτων
ἁπάντων ἀπήλλαξαι [m]νῦν, φόβου καὶ δέους. Ἀλλὰ τίς σοι τὰ
καταλειφθέντα θρέψει παιδία, μεριμνᾷς; Ὁ πατὴρ τῶν ὀρφα-
νῶν. Τίς γὰρ αὐτὰ ἔδωκεν, εἰπέ μοι; Οὐκ ἀκούεις τοῦ [n]Χριστοῦ
λέγοντος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, [10]"Οὐχὶ ἡ ψυχὴ [o]πλείων ἐστὶ E
τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;"

Ὁρᾷς ὅτι οὐκ ἀπὸ συνηθείας, ἀλλ' ἀπὸ ἀπιστίας [p]ἡμῖν ὁ
θρῆνος γίνεται; Ἀλλ' οὐκ ἔστι λαμπρὰ ὁμοίως τὰ παιδία τοῦ
πατρὸς τελευτήσαντος. Διὰ [q]τί; τὸν θεὸν ἔχει πατέρα, καὶ
οὐκ ἔστι λαμπρά; Πόσους [r]σοι ὑποδείξω ὑπὸ χηρῶν ἀνατρα-
φέντας, καὶ [s]γενομένους δοκίμους; πόσους δὲ ὑπὸ πατράσιν
ὄντας, [t]καὶ ἀπολωλότας; Ἂν γὰρ αὐτὰ ἀνατρέφῃς ἐκ πρώτης F
ἡλικίας ὡς [v]ἀνατρέφειν δεῖ, πολλῷ μᾶλλον τῆς προστασίας
τῆς πατρικῆς ἀπολαύσονται [w]εὐεργεσίας. Ὅτι γὰρ χηρῶν
ἐστι τὸ πρᾶγμα, τὸ τὰ παιδία [x]λέγω ἀνατρέφειν, ἄκουσον
Παύλου λέγοντος· [11]"Εἰ ἐτεκνοτρόφησε·" καὶ πάλιν, "Σω- 471
θήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας·" οὐκ εἶπε, διὰ τοῦ ἀνδρός· "ἐὰν
ἐπιμείνωσι τῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ καὶ τῷ ἁγιασμῷ μετὰ
σωφροσύνης." Ἔνθετε αὐτοῖς [y]τὸν τοῦ θεοῦ φόβον ἐκ πρώτης
ἡλικίας, καὶ παντὸς πατρὸς μᾶλλον αὐτοὺς διατηρήσει· τοῦτο
τεῖχος [z]ἔσται ἀρραγές. Ὅταν γὰρ ἔνδον ὁ φύλαξ ἐγκαθή-
μενος ᾖ, οὐδὲν ἡμῖν [a]τῶν ἔξωθεν δεῖ ἐπιτεχνημάτων· ἐκείνου δὲ
οὐκ ὄντος, πάντα εἰκῇ τὰ ἔξωθεν γίνεται. Τοῦτο αὐτοῖς ἔσται
καὶ πλοῦτος καὶ δόξα καὶ εὐκοσμία, τοῦτο [b]αὐτοὺς ποιήσει
λαμπρούς, οὐκ ἐπὶ τῆς γῆς, [c]ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Μὴ
γάρ μοι πρὸς ἐκείνους ἴδῃς τοὺς διεζωσμένους τὰς ζώνας τὰς B
χρυσᾶς, μηδὲ τοὺς ἐφ' ἵππων φερομένους, μηδὲ τοὺς ἐν τοῖς
βασιλείοις λάμποντας διὰ τοὺς πατέρας, μηδὲ τοὺς ἀκολούθους
ἔχοντας καὶ παιδαγωγούς. Ταῦτα γὰρ ἴσως τὰς χήρας ἐπὶ

[10] Matth. vi. 25. [11] 1 Tim. v. 10. ii. 15.

[i] τῶν ἀρχῶν, τῶν ἐξουσιῶν, τοῦ κ.] τῶν ἀρχόντων τοῦ σκότους καὶ ἐξουσιῶν τοῦ κ. I. Post κοσμοκράτορος add. κρατεῖς B.K.L. Sav. cet. [k] ἐκοινώνεις pro ἐκοινώνησας B.C.K.L. [l] πλησίων I. [m] νῦν] + καὶ μετ' αὐτῶν B.K. Statim τοῦ φ. καὶ τοῦ δ. L. [n] Χριστοῦ] κυρίου I. [o] πλεῖον C. πλέον L. [p] ἡμῖν assumtum ex B.C.K.L. [q] τί] + εἰπέ μοι B.K. [r] σοι om. C. Statim ἐπιδείξω idem. [s] γενομένους] φανέντας L. [t] καὶ] + διεφθαρμένους καὶ C.I. [v] ἀνατρέφεσθαι L. [w] εὐεργ.] καὶ εὐεργ. L. [x] λέγω om. I. [y] τὸν τοῦ θ. φ. pro τὸν φ. τοῦ θ. C.L. [z] ἔσται om. K. [a] δεῖ τῶν ἔξωθεν inverso ord. C.K.L. [b] αὐτοὺς om. I. [c] ἀλλὰ καὶ] ἀλλ' L.

τοῖς ὀρφανοῖς κόπτεσθαι ποιεῖ, ἐννοουμένας ὅτι καὶ οὗτος ὁ
ἐμὸς παῖς, εἴγε ὁ πατὴρ αὐτῷ περιῆν, τοσαύτης ἂν ἀπέλαυσε
μακαριότητος· νῦν δὲ ἐν κατηφείᾳ καὶ ἀτιμίᾳ, καὶ οὐδενὸς
[d]ἄξιος λόγου ἐστί. Μὴ δὴ ταῦτα [e]ἐννόει, ὦ γύναι, ἀλλ' [f]ἀνα-
πέτασον τοῦ οὐρανοῦ τὰς πύλας τῷ λογισμῷ, κατάμαθε τὰ
C ἐκεῖ βασίλεια, ἴδε τὸν ἐκεῖ καθήμενον βασιλέα, λόγισαι εἰ οὗτοι
μᾶλλον οἱ ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ δύνανται ἐκεῖ εἶναι
λαμπρότεροι, καὶ τότε στέναξον. Ἂν δὲ [g]ἐπὶ τῆς γῆς ὦσί
τινες εὐδόκιμοι, οὐδενὸς τοῦτο ἄξιον λόγου. Ἔξεστιν, ἂν
θέλῃς, ἐν τοῖς οὐρανοῖς αὐτὸν στρατεῦσαι, εἰς ἐκείνην [h]κατα-
λέξαι τὴν στρατολογίαν. Οἱ γὰρ ἐκεῖ καταλεγόμενοι, οὐκ
ἐφ' ἵππων φέρονται, ἀλλ' ἐν νεφέλαις· οὐκ ἐπὶ γῆς βαδίζουσιν,
D ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανὸν ἁρπάζονται· οὐ παῖδας ἔχουσι τοὺς προ-
ηγουμένους, ἀλλὰ τοὺς ἀγγέλους αὐτούς· οὐ βασιλεῖ παρεστή-
κασι θνητῷ, ἀλλὰ τῷ ἀθανάτῳ, τῷ βασιλεῖ τῶν βασιλευόντων,
[i]καὶ κυρίῳ τῶν κυριευόντων· οὐ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν (194)
ὀσφὺν ἔχουσιν, ἀλλὰ τὴν δόξαν ἐκείνην τὴν ἄρρητον, [k]καὶ βασι-
λέων γίνονται λαμπρότεροι, καὶ τῶν πώποτε [l]εὐδοκιμηκότων.
Ἐν γὰρ τοῖς βασιλείοις ἐκείνοις οὐ πλοῦτος, οὐκ εὐγένεια,
[m]οὐδὲν ἄλλο, ἀλλ' ἀρετὴ ζητεῖται μόνον· καὶ ταύτης παρούσης,
οὐδὲν ἐνδεῖ πρὸς τὸ τῶν πρωτείων αὐτοὺς τυχεῖν. Οὐδὲν ἡμῖν
E [n]ἐστι δυσχερὲς, ἂν θέλωμεν φιλοσοφεῖν. Ἀνάνευσον εἰς τὸν
οὐρανὸν, καὶ [o]ὅρα πόσῳ τῆς ὀροφῆς [p]τῶν βασιλείων λαμπρό-
τερος οὗτος. Εἰ δὲ τὸ ἔδαφος τῶν ἄνω βασιλείων παρὰ τοσοῦ-
τόν ἐστι τῶν [q]κάτω σεμνότερον, ὡς τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο βόρβορον
νομίζεσθαι· εἴ τις ἂν [r]καταξιωθῇ τὰ βασίλεια ἀκριβῶς ἰδεῖν,
τίνος οὐκ ἔσται μακαριότητος ἄξιος; [12]"Ἡ δὲ ὄντως χήρα,
φησὶ, καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεόν." Τοῦτο πρὸς
[s]τίνας εἴρηται; [t]Πρὸς τὰς οὐκ ἐχούσας παῖδας, ὅτι [v]δοκιμώ-
τεραι μᾶλλόν εἰσι, καὶ πλείονα ἀφορμὴν ἔχουσιν ἀρέσκειν θεῷ·
ὅτι πάντα αὐταῖς ἀνεῖται τὰ δεσμά· οὐδεὶς ὁ κατέχων, [w]οὐδὲ
ἐπισύρεσθαι τὰς ἁλύσεις ἐκείνας ἀναγκάζων. [x]Ἀπεσχίσθης

[12] 1 Tim. v. 5.

[d] λόγου ἄξιος inverso ord. B.L. [e] ἐννόει B.K. ἐννοῇς Edd. [f] ἀναπετάσα (ἀναπετάσασα?) C. [g] ἐπὶ τῆς γῆς om. L. [h] κατάλεξαι L. [i] καὶ κ. τῶν κ. om. K. [k] καὶ] δι' ἣν καὶ B.K. Sav. cet. [l] εὐδοκιμηκότων] ἐνδόξων εὐδοκιμώτεροι I. [m] οὐδὲν ἄλλο] οὐκ ἄλλο οὐδὲν B.K. Sav. cet. [n] ἔσται L. [o] ὅρα] ἴδε B.K. [p] τῶν om. C. [q] κάτω] + βασιλικῶν ὀροφῶν L. Mox τούτους pro τοῦτο idem. [r] καταξιωθῇ] Sic B.C.K. καὶ ἀξιωθῇ L. ἀξιωθῇ Edd. [s] τίνας] + μοι C.L. Veron. [t] πρὸς] ἀλλ' ἢ πρὸς B.K. Statim οὐκ accessit ex C.L. [v] δοκιμώτεροι I.K.L. Sav. Ben. δοκιμώτερον Mor. [w] οὐδὲ] οὐδὲ ὁ I. οὐδεὶς ὁ B.C.K. Sav. cet. [x] ἀπεσχίσθη ... ἠνώθη L.

τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' ἡνώθης τῷ θεῷ· οὐκ ἔχεις συνόμιλον τὸν ὁμό- F
δουλον, ἀλλ' ἔχεις τὸν δεσπότην. Ὅταν εὔχῃ, [y]οὐχὶ τῷ θεῷ
διαλέγῃ, εἰπέ μοι; ὅταν ἀναγινώσκῃς, ἄκουε αὐτοῦ σοι διαλεγο-
μένου. Τί [z]δέ σοι διαλέγεται; Πολλῷ τοῦ ἀνδρὸς [a]προσηνέ- 472
στερα ῥήματα. Ὁ μὲν γὰρ ἀνὴρ κἂν κολακεύῃ, οὐ πολλὴ ἡ
τιμή· ὁμόδουλος γάρ ἐστιν· ὅταν δὲ ὁ δεσπότης [b]τὴν δούλην
κολακεύῃ, τότε πολλὴ ἡ θεραπεία. Πῶς οὖν ἡμᾶς θεραπεύει;
Ἄκουσον δι' ὅσων τοῦτο ποιεῖ. [13]"Δεῦτε, φησὶ, πρός με
πάντες οἱ κοπιῶντες [c]καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς."
Καὶ πάλιν διὰ τοῦ προφήτου βοᾷ, λέγων· "Μὴ ἐπιλήσεται
γυνὴ τοῦ ἐλεῆσαι τὰ [d]ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς; εἰ δὲ καὶ ἐπι-
λάθοιτο γυνὴ, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαι, λέγει κύριος." Πόσου B
ταῦτα φίλτρου τὰ ῥήματα; Καὶ πάλιν, "Ἐπιστράφητε πρός
με·" καὶ [e]πάλιν ἀλλαχοῦ, "Ἐπίστρεψον πρός με, καὶ σω-
θήσῃ." Εἰ δέ τις καὶ ἐκ τῶν Ἀισμάτων βούλοιτο [f]ἐκλέγειν,
ἀκούσεται, μυστικώτερα αὐτὰ ἐκλαμβάνων, [14]"[g]Ἡ καλή μου, ἡ
περιστερά μου," [h]πρὸς ψυχὴν ἑκάστην αὐτῷ πρέπουσαν διαλε-
γομένου. Τί τούτων τῶν ῥημάτων [i]ἥδιον; Ὁρᾷς διάλεξιν
θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους; Τί δὲ, εἰπέ μοι; οὐχ ὁρᾷς, [k]ὅσοι ἐκείνων
τῶν μακαρίων [l]γυναικῶν παῖδες ἀπῆλθον, καὶ ἐν τάφοις εἰσίν;
[m]ὅσαι χαλεπώτερα πεπόνθασι, καὶ μετὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ υἱοὺς C
[n]ἀπέβαλον; Τούτοις προσανέχωμεν, ταῦτα [o]μεριμνῶμεν· καὶ
οὐδὲν ἡμῖν ἔσται λυπηρὸν, ἀλλὰ πάντα διατελέσομεν τὸν χρόνον
μετὰ χαρᾶς πνευματικῆς διάγοντες, καὶ τῶν αἰωνίων [p]ἀπολαύ-
σομεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ
φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ
πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

13 Matth. xi. 28. Esai. xlix. 15. xlv. 22. xliv. 22. 14 Cant. ii. 10.

[y] οὐχὶ τῷ θ. δ.] οὐ δ. τῷ θ. L. [z] δὲ om. I. Statim σοι καὶ δ. B.K. [a] προσηνέστερα] Sic B.C.K.L. ποθεινότερα Edd. [b] τὴν om. L. Mox τότε om. idem. [c] καὶ πεφορτ. om. I. [d] ἔγγονα L. τῆς κοιλίας om. idem. Mox ἐπιλάθηται idem. [e] πάλιν om. L. [f] ἐκλαβεῖν I. λέγειν L. Haec ἀκούσεται—ἐκλαμβάνων om. L. [g] ἡ om. L. Veron. [h] πρὸς] ὡς πρὸς C. [i] ἡδίω L. [k] ὅσοι—ἀπῆλθον] ὅσαι γυναῖκες παῖδας ὁμοῦ τοῖς ἄνδρασιν προέπεμψαν I. [l] γυναικῶν om. C. [m] ὅσῳ L. Veron. [n] ἀπέβαλον] Sic B.K.L. ἀπέβαλλον Edd. ἀποκαλοῦσαι (ἀποβαλοῦσαι?) I. [o] μεριμνῶμεν] + παρακαλῶ B.K. [p] ἀπολαύσωμεν L.

ΛΟΓΟΣ Ζ.

D [1]Οὐ [a]θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, περὶ τῶν κεκοιμη-
μένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, [b]καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες
ἐλπίδα.

ΠΟΛΛΑ τῶν πραγμάτων ἐξ ἀγνοίας ἡμᾶς λυπεῖ μόνης,
[c]ὡς ἂν αὐτὰ καλῶς [d]καταμάθωμεν, ἀποκρουσόμεθα τὴν ὀδύνην.
Τοῦτο [e]γοῦν καὶ ὁ Παῦλος ἐμφαίνων ἔλεγεν, "Οὐ θέλω ὑμᾶς
[f]ἀγνοεῖν, ἵνα μὴ λυπῆσθε, [g]ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλ-
E πίδα." [h]Διὰ τοῦτο οὐ θέλεις αὐτοὺς ἀγνοεῖν; Διὰ τί δὲ μὴ
λέγεις τὴν κόλασιν τὴν ἀποκειμένην; [i]'Αγνοεῖν, φησὶ, τὸν
περὶ τῆς ἀναστάσεως λόγον. [k]'Αλλὰ διὰ τί; Τοῦτο ἐκεῖθεν
δῆλόν ἐστι, καὶ ὡμολογημένον· τέως δὲ μετ' ἐκείνου καὶ τοῦτο
ἔσται κέρδος οὐ μικρόν. 'Επειδὴ γὰρ οὐ τῇ ἀναστάσει ἠπί-
στουν, ἀλλ' [l]ἴσως ἐθρήνουν, διὰ τοῦτο [m]οὕτω φησί. Καὶ ἑτέ-
ρως μὲν τοῖς ἀπιστοῦσι διαλέγεται, ἑτέρως δὲ τούτοις· [n]οἱ γὰρ
F περὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν ζητοῦντες, [o]δῆλον ὅτι ᾔδεσαν.
[2]"Εἰ γὰρ πιστεύομεν, [p]φησὶν, ὅτι 'Ιησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη (195)
[q]καὶ ἔζησεν, οὕτως ὁ θεὸς [r]καὶ τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ 'Ιησοῦ
ἄξει σὺν αὐτῷ." Ποῦ εἰσιν οἱ τὴν σάρκα ἀθετοῦντες; Εἰ γὰρ
473 μὴ ἀνέλαβε σάρκα, οὐδὲ ἀπέθανεν· [s]εἰ μὴ ἀπέθανεν, οὐδὲ ἀν-
έστη. Πῶς οὖν ἡμᾶς ἀπὸ τούτων προτρέπει εἰς πίστιν; ἆρα
οὐ λῆρος μᾶλλον ἦν [t]κατ' αὐτοὺς καὶ ἀπατεών; Εἰ γὰρ τὸ
ἀποθανεῖν [v]ἁμαρτίας ἐστὶν, ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ ἥμαρτε, πῶς
ἡμᾶς προτρέπεται; [w]Νῦν δὲ περὶ τίνων φησί; τίνας [x]θρηνεῖ-
τε, ἄνθρωποι; ὑπὲρ [y]τίνων λυπεῖσθε; ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἢ
ὑπὲρ τῶν ἁπλῶς [z]ἀποθνησκόντων; [a]Διὰ τί δέ φησιν, "ὥσπερ

1 Cap. IV. v. 12. 2 v. 13.

Hom. VII. [a] θέλω B.I.K. Sav. cet. [b] καθὼς] ὡς L. [c] ὡς ἂν] ὡς δ' ἂν L. ἂν δὲ B.K. ταῦτα pro αὐτὰ C.I. καλῶς om. I. [d] καταμάθοιμεν L. Statim ἀποκρουσώμεθα idem. [e] γοῦν] δὲ I. [f] ἀγνοεῖν] + ἀδελφοὶ, περὶ τῶν κ. I. [g] ὡς καὶ] καθὼς I. [h] διὰ (διὰ om. I.) τοῦτο—ἀγνοεῖν;] τί οὐ θέλεις αὐτοὺς ἀγνοεῖν; τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως, φησὶ, λόγον. B.K. Sav. cet. [i] ἀγνοεῖν, φησὶ] τῷ ἀγνοεῖν B.K. Sav. cet. [k] ἀλλὰ διὰ τί;] διότι B.K. Sav. cet. [l] ἴσως] ὅμως B.K. Sav. cet. [m] οὕτω suppletum ex B.K. Sav. cet. Statim καὶ om. L. Veron. [n] οἱ γὰρ] ὅσοι γὰρ I. ὥστε οἱ B.K. Mox ἐζήτουν I. [o] δῆλον ὅτι] οὐκ ἠγνόουν, ἀλλ' B.K. Post ᾔδεσαν add. τὴν ἀνάστασιν I. [p] φησὶν om. B. et ante corr. K. [q] καὶ ἔζησεν om. C.L. Cat. [r] καὶ om. L. [s] εἰ] + δὲ B.I.K. Sav. cet. [t] κατ' αὐτοὺς] παρ' αὐτοῖς L. ἆρα—ἀπατεών;] ἆρα οὐκ εἴρων τις κατ' αὐτοὺς (κατ' αὐτοὺς om. K.) καὶ ἀπατεὼν, ἃ μὴ γέγονε λέγων; B.K. [v] ἁμαρτία C. Statim ἔργον pro ἐστὶν B.K. εἰ γὰρ—οὐχ ἥμαρτε] ὁ δὲ Χριστὸς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησε L. [w] νῦν δὲ περὶ τίνων φησὶ] νῦν; διὰ τί δὲ καί φησιν, ὥσπερ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα; ὡσεὶ ἔλεγε B.K. Sav. cet. [x] θρ. ἄνθρωποι] θρ. ὦ ἄνθρωποι I. θρηνεῖται ἄνθρωπος L. [y] τίνος I. [z] θνησκόντων L. [a] Haec διὰ τί—ἐλπίδα om. B.K. Sav. cet.

οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα;" [b]ἐκεῖνοι τίνας θρηνοῦσι; B
[c]Ὥστε πάντα ταῦτα ἕωλα αὐτοῖς. [3]"Πρωτότοκος, φησὶν,
ἐκ τῶν νεκρῶν," [d]ἀπαρχή. Οὐκοῦν καὶ λοιποὺς εἶναι δεῖ. Καὶ
ὅρα πῶς [e]ἐνταῦθα οὐδὲν ἀπὸ λογισμῶν τίθησιν, ἐπειδὴ προσ-
ηνεῖς ἦσαν. Κορινθίοις [f]μὲν γὰρ γράφων, [g]πολλὰ καὶ ἀπὸ
λογισμῶν ἐκίνησε, καὶ τότε [h]τοῦτο ἐπήγαγεν· [4]"Ἄφρον, σὺ ὃ
σπείρεις, οὐ [i]ζωογονεῖται." Κυριώτερον [k]γὰρ τοῦτο, ἀλλ'
ὅταν τῷ πιστῷ διαλέγηται· πρὸς δὲ τὸν ἔξω ποίαν ἰσχὺν ἂν
ἔχοι [l]τοῦτο; "Οὕτω, φησὶν, ὁ θεὸς [m]καὶ τοὺς κοιμηθέντας
διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ." Πάλιν, "κοιμηθέντας·" οὐδα- C
μοῦ [n]τοὺς ἀποθανόντας. Ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ Χριστοῦ τὸ,
"[o]ἀπέθανεν," ἔθηκεν, ἐπειδὴ καὶ τὸ τῆς ἀναστάσεως [p]εἵπετο·
ἐνταῦθα δὲ, "τοὺς κοιμηθέντας." [q]Πῶς διὰ τοῦ Ἰησοῦ; Ἢ
διὰ τοῦ Ἰησοῦ κοιμηθέντας, ἢ διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει. [r]Τὸ μὲν,
"κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ," τουτέστι, τοὺς πιστούς. Ἐν-
ταῦθα οἱ αἱρετικοί φασιν ὅτι τοὺς [s]βαπτισθέντας. [t]Τὸ οὖν,
"οὕτω," ποῦ ἵσταται; ὁ γὰρ Ἰησοῦς οὐκ ἐκοιμήθη διὰ τοῦ
βαπτίσματος. Τίνος [v]δὲ ἕνεκέν φησι, "τοὺς κοιμηθέντας;"
[w]Ὥστε οὐ περὶ καθολικῆς, ἀλλὰ [x]περὶ μερικῆς ἀναστάσεως D
διαλέγεται. [y]Τοὺς γὰρ κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ, φησί·
καὶ πολλαχοῦ οὕτω [z]λέγει. [5]"Τοῦτο γὰρ ὑμῖν, [a]φησὶ, λέ-
γομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι
εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ [b]φθάσωμεν τοὺς κοιμη-

[3] Col. i. 18. [4] 1 Cor. xv. 36. [5] v. 14.

[b] ἐκεῖνοι] ὥστε ἐκεῖνοι B.K. Sav. cet. [c] ὥστε πάντα] πάντα δὲ B.K. Sav. cet. αἴωλα pro ἕωλα L. Post αὐτοῖς add. γίνεται B.I.K. Sav. cet. invita Cat. [d] ἀπαρχὴ] τουτέστιν, ἀπαρχὴ B.I.K. Sav. cet. [e] ἐνταῦθα post οὐδὲν transp. C. Cat. post λογισμῶν L. [f] μὲν γὰρ] δὲ B.I.K. Sav. cet. [g] πολλὰ] + πρῶτον B.K. Sav. cet. [h] τοῦτο assumtum ex C.I. Cat. τοῦτο pro τότε L. [i] ζωογονεῖται C.I. Cat. ζωοποιεῖται Edd. [k] γὰρ] δὲ L. μὲν γὰρ B.K. Sav. cet. [l] τοῦτο om. B.K. [m] καὶ om. C. [n] τοὺς] λέγει B.K. Sav. cet. [o] ἀποθανεῖν I. Statim ἐνέθηκεν L. τέθηκεν (sic) I. [p] εἵπετο] Sic B.K. εἴπετο C.I.L. ἕπετο Cat. εἶπεν Edd. [q] πῶς διὰ τοῦ Ἰησοῦ; ἢ (ἢ om. C. Veron.) διὰ τοῦ Ἰ. κοιμηθέντας, ἢ (+ ὅτι I(?)) διὰ τοῦ Ἰ. ἄξει.] Sic C.I. Cat. Veron. πῶς; διὰ τοῦ Ἰησοῦ (ceteris omissis) L. διὰ τοῦ Ἰησοῦ· ἢ τοῦτο λέγων, ὅτι τῇ πίστει τοῦ Ἰησοῦ κοιμηθέντας, ἢ ὅτι διὰ τοῦ Ἰ. ἄξει (sine puncto) B.K. Sav. cet. [r] τὸ μὲν κ.] Sic C. Veron. τοὺς μὲν κ. Cat. τοὺς κ. B.I.K. Sav. cet. Statim διὰ τοῦ Ἰησοῦ om. B.K. Sav. cet. διὰ τοῦ Ἰησοῦ, τουτέστι om. L. Pro τουτέστι τοὺς π. habent τοὺς π. οὕτω δηλῶν B.K. [s] βαπτισθέντας] + λέγει B.I.K. Sav. cet. [t] τὸ οὖν—ἵσταται] ἀλλ' οὐ συγχωρεῖ τὸ οὕτω· ποῦ γὰρ στήσεται B.K. [v] δὲ assumtum ex B.K. Sav. cet. εἶπε pro φησι B.K. [w] ὥστε—διαλέγεται] πρῶτον μὲν ἵνα δείξῃ ὅτι οὐ περὶ μερικῆς ἀναστάσεως, ἀλλὰ περὶ καθολικῆς διαλέγεται B.K. [x] περὶ om. L. [y] τοὺς γὰρ] ἄξει τοὺς B.K. Sav. cet. [z] λέγει] + διὸ καὶ ἐνταῦθα B.K. [a] φησὶ accessit ex C.L. Cat. [b] φθάσομεν hic et infra K.

θέντας·" περὶ τῶν πιστῶν [c]λέγων· [d]καί, [6]"Οἱ κοιμηθέντες ἐν
Χριστῷ·" καὶ πάλιν, "Οἱ νεκροὶ ἀναστήσονται ἐν Χριστῷ."
[e]Ἔπειτα οὐ περὶ ἀναστάσεως αὐτῷ [f]ὁ λόγος μόνον, ἀλλὰ καὶ
[g]περὶ ἀναστάσεως καὶ περὶ τιμῆς [h]ἐν δόξῃ. Ἀναστάσεως μὲν
E οὖν πάντες ἀπολαύσονται, φησίν· ἐν δόξῃ δὲ οὐ πάντες ἔσονται,
ἀλλ' οἱ ἐν Χριστῷ. Ἐπεὶ οὖν παραμυθήσασθαι βούλεται αὐ-
τούς, οὐ τούτῳ μόνον παραμυθεῖται, ἀλλὰ καὶ τῇ τιμῇ τῇ
πολλῇ καὶ τῷ τάχει, ἐπεὶ ἐκεῖνο ᾔδεσαν. Ὅτι γὰρ τῇ τιμῇ
βούλεται αὐτοὺς παραμυθήσασθαι, προϊὼν φησι, [7]"[i]Καὶ πάν-
τοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα," καὶ ὅτι "Ἐν νεφέλαις ἁρπαγησό-
μεθα." Πῶς δὲ οἱ πιστοὶ διὰ τοῦ Ἰησοῦ κοιμῶνται; [k]Του-
τέστι, τὸν Χριστὸν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς. [l]Τὸ δέ, "ἄξει σὺν
αὐτῷ," δείκνυσι πολλαχόθεν ἀγομένους. "Τοῦτο γὰρ ὑμῖν,
F φησί, λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου." [m]"Τοῦτο." Ξένον ἔμελλε
λέγειν· [n]διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἀξιόπιστον τίθησιν. [o]Ἀπὸ τοῦ
λόγου τοῦ θεοῦ, φησί· τουτέστιν, οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ παρὰ
[p]τοῦ Χριστοῦ μαθόντες λέγομεν. "Ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ
474 περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν
τοὺς κοιμηθέντας." Ὅπερ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους φησίν, ὅτι
[8]"Ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ." Ἐνταῦθα [q]τὸ ἀξιόπιστον
[r]τῇ ἀναστάσει καὶ τῷ τρόπῳ παρέστησε. [s]Ἐπειδὴ γὰρ τὸ
πρᾶγμα δοκεῖ δύσκολον [t]εἶναι, ὥσπερ ἐστί, φησίν, εὔκολον [v]τοὺς
ζῶντας ἀρθῆναι, οὕτω καὶ τοὺς ἀπελθόντας. Τὸ δέ, "ἡμεῖς," οὐ
περὶ ἑαυτοῦ [w]φησιν· οὐ γὰρ δὴ [x]ἔμελλε μέχρι τῆς ἀναστάσεως
μένειν, ἀλλὰ [y]τοὺς πιστοὺς λέγει. Διὰ τοῦτο προσέθηκεν, "[z]Οἱ
B περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν
τοὺς κοιμηθέντας·" ὡς ἂν εἰ ἔλεγε· μὴ νομίσῃς ἐργωδίαν εἶναί
[a]τινα· θεός ἐστιν ὁ ποιῶν· [b]οἱ ζῶντες τότε τοὺς διαλυθέντας,

6 1 Cor. xv. 18. 1 Thess. iv. 16. 7 v. 17. 8 1 Cor. xv. 52.

c λέγει L. d Haec καὶ οἱ κ. ἐν Χριστῷ om. B.K.L. Sequentia καὶ πάλιν—ἐν Χριστῷ om. C.I.L. Cat. Veron. ἐν Χριστῷ om. Sav. cet. e ἔπειτα] + ὅτι B.K. f ὁ om. Cat. ἦν post λόγος add. C. post μόνον Cat. μόνην pro μόνον I. g περὶ ἀναστάσεως καὶ om. L. καὶ περὶ τιμῆς om. Cat. h ἐν] τῆς ἐν B.I.K. Sav. cet. Post δόξῃ add. ὅτι αὐτός, φησίν, ὁ κύριος—σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα (v. 14, 15. ut in fronte Homiliae sequentis leguntur) L. i καὶ] οὕτω B.K. καὶ οὕτω L. k τουτέστι] δηλονότι B.K. Sav. cet. l τὸ δὲ] τῷ δὲ C. τῷ εἰπεῖν δὲ B.K. m τοῦτο. ξένον] ξένον τι B.K. Sav. cet. n διὰ τ. καὶ] καὶ διὰ τ. B.K. Post τίθησιν add. ἐπεὶ γὰρ εἰκὸς ἦν τινας ἀντιπεσεῖν B.K. o ἀπὸ—θεοῦ] ἐν λόγῳ κυρίου B.K. Sav. cet. p τοῦ om. L. q τὸ] καὶ τὸ C.L. Cat. Veron. r τῇ] ἐν τῇ L. s ἐπειδὴ γὰρ] καὶ ἐπειδὴ B.K. Sav. cet. Statim δοκεῖ τὸ πρ. inverso ord. L. Cat. t εἶναι] + δείκνυσιν αὐτὸς ὅτι B.K. Sav. cet. Mox φησὶν om. iidem. v τοὺς] τὸ L. w φησιν] λέγει, μὴ γένοιτο B.K. x ἔμελλεν] + αὐτὸς B.K. Sav. cet. y τοὺς π. λέγει] περὶ τῶν πιστῶν B.K. z οἱ περιλ. om. L. a τινα om. I. Haec θεός ἐστιν ὁ ποιῶν post προλάβωσι transp. B.K. Sav. cet. b οἱ] ἀκούων ὅτι οἱ B.K. Sav. cet.

τοὺς σαπέντας, τοὺς μυρία ἔτη ἔχοντας οὐ μὴ προλάβωσιν· [p]ἀλλ' ὥσπερ εὔκολον ἐκείνους τοὺς ἀπηρτισμένους ἀγαγεῖν, οὕτω καὶ τοὺς διαλελυμένους.

[q]'Αλλ' εἰσί τινες, οἳ διαπιστοῦσι τῷ πράγματι, ἐπειδὴ τὸν θεὸν οὐκ ἴσασι. Τί γάρ, εἰπέ μοι, εὐκολώτερον, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγεῖν, ἢ [r]διαλυθέντα ἀναστῆσαι πάλιν; C
(196) 'Αλλὰ τί [s]φασιν; 'Ο δεῖνα, φησὶ, ναυάγιον ὑπέστη, καὶ [t]κατεποντίσθη, καὶ πεσόντα αὐτὸν ἰχθύες ἐδέξαντο πολλοὶ, καὶ τῶν ἰχθύων ἕκαστος μέλος ἔφαγεν. Εἶτ' αὐτῶν δὴ τούτων ὁ μὲν ἐν τῷδε τῷ κόλπῳ, ὁ δὲ ἐν τῷδε συνελήφθη, καὶ ἐβρώθη ὑφ' ἑτέρου, καὶ οὗτος ὑπὸ ἄλλου, [v]τὰς σάρκας ἔχων κατεδηδεσμένας. Καὶ οὗτοι πάλιν ἐν ἄλλοις χωρίοις ἀπέθανον, [w]καὶ αὐτοὶ ἴσως ὑπὸ θηρίων, οἱ τοὺς ἰχθῦς φαγόντες τοὺς τὸν ἄνδρα [x]καταφαγόντας. Τοσαύτης [y]δὲ τῆς συγχύσεως γενομένης καὶ διασπορᾶς, πῶς πάλιν ἀναστήσεται ὁ ἀνήρ; τίς ὁ τὸν χοῦν [z]ἀναγαγών; Διὰ τί [a]γὰρ τοῦτο λέγεις, ἄνθρωπε, καὶ ὁρμαθοὺς D
λήρων ὑφαίνεις, καὶ ὡς ἄπορον [b]τιθεῖς; Εἰπὲ γάρ μοι, ἂν [c]γὰρ μὴ εἰς θάλατταν καταπέσῃ, ἂν γὰρ μὴ ἰχθὺς φάγῃ, μηδὲ βρωθῇ πάλιν ὁ ἰχθὺς ὑπὸ μυρίων ἀνθρώπων, ἀλλὰ κηδευθεὶς ἐν λάρνακι ὁ ἀνὴρ τεθῇ, καὶ μήτε σκώληκες, μήτε ἄλλο τι διενοχλήσῃ, πῶς ἀναστήσεται τὸ διαλυθέν; πῶς ἡ κόνις καὶ ἡ τέφρα [d]συγκολληθήσεται; πόθεν τὸ ἄνθος λοιπὸν ἔσται τοῦ σώματος; τοῦτο δὲ οὐκ ἄπορον; Ἂν [e]μὲν Ἕλληνες ὦσιν οἱ ταῦτα διαποροῦντες, πρὸς αὐτοὺς μυρία ἐροῦμεν. Τί δήποτε; Εἰσὶ γὰρ παρ' αὐτοῖς οἱ τὰς ψυχὰς καὶ εἰς φυτὰ καὶ εἰς θάμνους [f]ἄγοντες καὶ εἰς κύνας. Εἰπέ μοι, τί εὐκολώτερον, τὸ E
οἰκεῖον σῶμα ἀναλαβεῖν, ἢ τὸ ἀλλότριον; Ἄλλοι πάλιν [g]φασὶν ὑπὸ πυρὸς [h]ἀναλίσκεσθαι, καὶ ἱματίων ἀνάστασιν γίνεσθαι καὶ ὑποδημάτων, καὶ οὐ καταγελῶνται· ἕτεροι [i]ἀτόμους φασίν. 'Αλλὰ πρὸς ἐκείνους [k]οὐδὲ εἷς ἡμῖν λόγος· πρὸς δὲ τοὺς πιστούς,

[p] ἀλλ'] καὶ B. Post εὔκολον add. αὐτῷ B.K. Sav. cet. [q] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀναστάσεως, καὶ ὅτι οὐ δεῖ τὰ ἀκατάληπτα τοῦ θεοῦ πολυπραγμονεῖν, μάλιστα τὴν ἄφραστον αὐτοῦ γέννησιν. Veron. [r] διαλυθέντος C. Post πάλιν add. τὰ παρηγμένα B.K. [s] φησιν K.L. Mox φησὶ om. L. [t] ἐποντίσθη L. [v] Haec τὰς σάρκας ἔχων κατεδηδεσμένας (καταδεδημένας I.) accesserunt ex B.C.I.K. [w] Haec καὶ αὐτοὶ ἴσως ὑπὸ θηρίων post καταφαγόντας transp. B.K. Sav. cet. [x] φαγόντας I. [y] δὴ C. Mox καὶ τῆς διασπορᾶς L. [z] συνάγων B.K. Sav. cet. [a] γὰρ om. B.K.L. [b] τίθης C. [c] γὰρ accessit ex Reg. 744. In sequenti clausula γὰρ est in C.I.L. Edd. [d] συγκολληθήσονται L. [e] μὲν] + οὖν B.K. Sav. cet. [f] ἄγουσι B. [g] φασὶν om. L. Idem post ὑποδημάτων add. λέγουσι. [h] ἁλίσκεσθαι L. Veron. [i] ἀτόμους φασὶν] Sic C.L. Veron. τὰ ἄτομα εἰσάγουσιν B. εἰσάγουσι τὰ ἄτομα K. ἀτόμους εἰσάγουσιν Sav. cet. [k] οὐδεὶς B.I. Sav. cet.

ΛΟΓΟΣ Ζ.

D [1]Οὐ [a]θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, περὶ τῶν κεκοιμη-
μένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, [b]καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες
ἐλπίδα.

ΠΟΛΛΑ τῶν πραγμάτων ἐξ ἀγνοίας ἡμᾶς λυπεῖ μόνης,
[c]ὡς ἂν αὐτὰ καλῶς [d]καταμάθωμεν, ἀποκρουσόμεθα τὴν ὀδύνην.
Τοῦτο [e]γοῦν καὶ ὁ Παῦλος ἐμφαίνων ἔλεγεν, "Οὐ θέλω ὑμᾶς
[f]ἀγνοεῖν, ἵνα μὴ λυπῆσθε, [g]ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλ-
E πίδα." [h]Διὰ τοῦτο οὐ θέλεις αὐτοὺς ἀγνοεῖν; Διὰ τί δὲ μὴ
λέγεις τὴν κόλασιν τὴν ἀποκειμένην; [i]'Αγνοεῖν, φησὶ, τὸν
περὶ τῆς ἀναστάσεως λόγον. [k]'Αλλὰ διὰ τί; Τοῦτο ἐκεῖθεν
δῆλόν ἐστι, καὶ ὡμολογημένον· τέως δὲ μετ' ἐκείνου καὶ τοῦτο
ἔσται κέρδος οὐ μικρόν. 'Επειδὴ γὰρ οὐ τῇ ἀναστάσει ἠπί-
στουν, ἀλλ' [l]ἴσως ἐθρήνουν, διὰ τοῦτο [m]οὕτω φησί. Καὶ ἑτέ-
ρως μὲν τοῖς ἀπιστοῦσι διαλέγεται, ἑτέρως δὲ τούτοις· [n]οἱ γὰρ
F περὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν ζητοῦντες, [o]δῆλον ὅτι ᾔδεσαν.
[2]"Εἰ γὰρ πιστεύομεν, [p]φησὶν, ὅτι 'Ιησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη (195)
[q]καὶ ἔζησεν, οὕτως ὁ θεὸς [r]καὶ τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ 'Ιησοῦ
ἄξει σὺν αὐτῷ." Ποῦ εἰσιν οἱ τὴν σάρκα ἀθετοῦντες; Εἰ γὰρ
473 μὴ ἀνέλαβε σάρκα, οὐδὲ ἀπέθανεν· [s]εἰ μὴ ἀπέθανεν, οὐδὲ ἀν-
έστη. Πῶς οὖν ἡμᾶς ἀπὸ τούτων προτρέπει εἰς πίστιν; ἆρα
οὐ λῆρος μᾶλλον ἦν [t]κατ' αὐτοὺς καὶ ἀπατεών; Εἰ γὰρ τὸ
ἀποθανεῖν [v]ἁμαρτίας ἐστὶν, ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ ἥμαρτε, πῶς
ἡμᾶς προτρέπεται; [w]Νῦν δὲ περὶ τίνων φησί; τίνας [x]θρηνεῖ-
τε, ἄνθρωποι; ὑπὲρ [y]τίνων λυπεῖσθε; ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἢ
ὑπὲρ τῶν ἁπλῶς [z]ἀποθνησκόντων; [a]Διὰ τί δέ φησιν, "ὥσπερ

1 Cap. IV. v. 12. 2 v. 13.

Hom. VII. [a] θέλω B.I.K. Sav. cet. [b] καθὼς] ὡς L. [c] ὡς ἂν] ὡς δ' ἂν L. ἂν δὲ B.K. ταῦτα pro αὐτὰ C.I. καλῶς om. I. [d] καταμάθοιμεν L. Statim ἀποκρουσώμεθα idem. [e] γοῦν] δὲ I. [f] ἀγνοεῖν] + ἀδελφοὶ, περὶ τῶν κ. I. [g] ὡς καὶ] καθὼς I. [h] διὰ (διὰ om. I.) τοῦτο—ἀγνοεῖν;] τί οὐ θέλεις αὐτοὺς ἀγνοεῖν; τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως, φησὶ, λόγον. B.K. Sav. cet. [i] ἀγνοεῖν, φησὶ] τῷ ἀγνοεῖν B.K. Sav. cet. [k] ἀλλὰ διὰ τί;] διότι B.K. Sav. cet. [l] ἴσως] ὅμως B.K. Sav. cet. [m] οὕτω suppletum ex B.K. Sav. cet. Statim καὶ om. L. Veron. [n] οἱ γὰρ] ὅσοι γὰρ I. ὥστε οἱ B.K. Mox ἐζήτουν I. [o] δῆλον ὅτι] οὐκ ἠγνόουν, ἀλλ' B.K. Post ᾔδεσαν add. τὴν ἀνάστασιν I. [p] φησὶν om. B. et ante corr. K. [q] καὶ ἔζησεν om. C.L. Cat. [r] καὶ om. L. [s] εἰ] + δὲ B.I.K. Sav. cet. [t] κατ' αὐτοὺς] παρ' αὐτοῖς L. ἆρα—ἀπατεών;] ἆρα οὐκ εἴρων τις κατ' αὐτοὺς (κατ' αὐτοὺς om. K.) καὶ ἀπατεὼν, ἃ μὴ γέγονε λέγων; B.K. [v] ἁμαρτία C. Statim ἔργον pro ἐστὶν B.K. εἰ γὰρ—οὐχ ἥμαρτε] ὁ δὲ Χριστὸς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησε L. [w] νῦν δὲ περὶ τίνων φησὶ] νῦν; διὰ τί δὲ καί φησιν, ὥσπερ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα; ὡσεὶ ἔλεγε B.K. Sav. cet. [x] θρ. ἄνθρωποι] θρ. ὦ ἄνθρωποι I. θρηνεῖται ἄνθρωπος L. [y] τίνος I. [z] θνησκόντων L. [a] Haec διὰ τί—ἐλπίδα om. B.K. Sav. cet.

οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα;" [b]ἐκεῖνοι τίνας θρηνοῦσι; B
[c]Ὥστε πάντα ταῦτα ἕωλα αὐτοῖς. [3] "Πρωτότοκος, φησὶν,
ἐκ τῶν νεκρῶν," [d]ἀπαρχή. Οὐκοῦν καὶ λοιποὺς εἶναι δεῖ. Καὶ
ὅρα πῶς [e]ἐνταῦθα οὐδὲν ἀπὸ λογισμῶν τίθησιν, ἐπειδὴ προσ-
ηνεῖς ἦσαν. Κορινθίοις [f]μὲν γὰρ γράφων, [g]πολλὰ καὶ ἀπὸ
λογισμῶν ἐκίνησε, καὶ τότε [h]τοῦτο ἐπήγαγεν· [4] "Ἄφρον, σὺ ὃ
σπείρεις, οὐ [i]ζωογονεῖται." Κυριώτερον [k]γὰρ τοῦτο, ἀλλ'
ὅταν τῷ πιστῷ διαλέγηται· πρὸς δὲ τὸν ἔξω ποίαν ἰσχὺν ἂν
ἔχοι [l]τοῦτο; "Οὕτω, φησὶν, ὁ θεὸς [m]καὶ τοὺς κοιμηθέντας
διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ." Πάλιν, "κοιμηθέντας·" οὐδα- C
μοῦ [n]τοὺς ἀποθανόντας. Ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ Χριστοῦ τὸ,
"[o]ἀπέθανεν," ἔθηκεν, ἐπειδὴ καὶ τὸ τῆς ἀναστάσεως [p]εἵπετο·
ἐνταῦθα δὲ, "τοὺς κοιμηθέντας." [q]Πῶς διὰ τοῦ Ἰησοῦ; Ἢ
διὰ τοῦ Ἰησοῦ κοιμηθέντας, ἢ διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει. [r]Τὸ μὲν,
"κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ," τουτέστι, τοὺς πιστούς. Ἐν-
ταῦθα οἱ αἱρετικοί φασιν ὅτι τοὺς [s]βαπτισθέντας. [t]Τὸ οὖν,
"οὕτω," ποῦ ἵσταται; ὁ γὰρ Ἰησοῦς οὐκ ἐκοιμήθη διὰ τοῦ
βαπτίσματος. Τίνος [v]δὲ ἕνεκέν φησι, "τοὺς κοιμηθέντας;"
[w]Ὥστε οὐ περὶ καθολικῆς, ἀλλὰ [x]περὶ μερικῆς ἀναστάσεως D
διαλέγεται. [y]Τοὺς γὰρ κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ, φησί·
καὶ πολλαχοῦ οὕτω [z]λέγει. [5] "Τοῦτο γὰρ ὑμῖν, [a]φησὶ, λέ-
γομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι
εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ [b]φθάσωμεν τοὺς κοιμη-

[3] Col. i. 18. [4] 1 Cor. xv. 36. [5] v. 14.

[b] ἐκεῖνοι] ὥστε ἐκεῖνοι B.K. Sav. cet. [c] ὥστε πάντα] πάντα δὲ B.K. Sav. cet. αἴωλα pro ἕωλα L. Post αὐτοῖς add. γίνεται B.I.K. Sav. cet. invita Cat. [d] ἀπαρχή] τουτέστιν, ἀπαρχὴ B.I.K. Sav. cet. [e] ἐνταῦθα post οὐδὲν transp. C. Cat. post λογισμῶν L. [f] μὲν γὰρ] δὲ B.I.K. Sav. cet. [g] πολλὰ] + πρῶτον B.K. Sav. cet. [h] τοῦτο assumtum ex C.I. Cat. τοῦτο pro τότε L. [i] ζωογονεῖται C.I. Cat. ζωοποιεῖται Edd. [k] γὰρ] δὲ L. μὲν γὰρ B.K. Sav. cet. [l] τοῦτο om. B.K. [m] καὶ om. C. [n] τοὺς] λέγει B.K. Sav. cet. [o] ἀποθανεῖν I. Statim ἐνέθηκεν L. τέθηκεν (sic) I. [p] εἵπετο] Sic B.K. εἵπετο C.I.L. ἕπετο Cat. εἶπεν Edd. [q] πῶς διὰ τοῦ Ἰησοῦ; ἢ (ἢ om. C. Veron.) διὰ τοῦ Ἰ. κοιμηθέντας, ἢ (+ ὅτι I(?)) διὰ τοῦ Ἰ. ἄξει.] Sic C.I. Cat. Veron. πῶς; διὰ τοῦ Ἰησοῦ (ceteris omissis) L. διὰ τοῦ Ἰησοῦ· ἢ τοῦτο λέγων, ὅτι τῇ πίστει τοῦ Ἰησοῦ κοιμηθέντας, ἢ ὅτι διὰ τοῦ Ἰ. ἄξει (sine puncto) B.K. Sav. cet. [r] τὸ μὲν κ.] Sic C. Veron. τοὺς μὲν κ. Cat. τοὺς κ. B.I.K. Sav. cet. Statim διὰ τοῦ Ἰησοῦ om. B.K. Sav. cet. διὰ τοῦ Ἰησοῦ, τουτέστι om. L. Pro τουτέστι τοὺς π. habent τοὺς π. οὕτω δηλῶν B.K. [s] βαπτισθέντας] + λέγει B.I.K. Sav. cet. [t] τὸ οὖν—ἵσταται] ἀλλ' οὐ συγχωρεῖ τὸ οὕτω· ποῦ γὰρ στήσεται B.K. [v] δὲ assumtum ex B.K. Sav. cet. εἶπε pro φησι B.K. [w] ὥστε—διαλέγεται] πρῶτον μὲν ἵνα δείξῃ ὅτι οὐ περὶ μερικῆς ἀναστάσεως, ἀλλὰ περὶ καθολικῆς διαλέγεται B.K. [x] περὶ om. L. [y] τοὺς γὰρ] ἄξει τοὺς B.K. Sav. cet. [z] λέγει] + διὸ καὶ ἐνταῦθα B.K. [a] φησὶ accessit ex C.L. Cat. [b] φθάσομεν hic et infra K.

θέντας·" περὶ τῶν πιστῶν [c]*λέγων·* [d]*καί,* [6]"*Οἱ κοιμηθέντες ἐν*
Χριστῷ·" καὶ πάλιν, "Οἱ νεκροὶ ἀναστήσονται ἐν Χριστῷ."
[e]*Ἔπειτα οὐ περὶ ἀναστάσεως αὐτῷ* [f]*ὁ λόγος μόνον, ἀλλὰ καὶ*
[g]*περὶ ἀναστάσεως καὶ περὶ τιμῆς* [h]*ἐν δόξῃ. Ἀναστάσεως μὲν*
E *οὖν πάντες ἀπολαύσονται, φησίν· ἐν δόξῃ δὲ οὐ πάντες ἔσονται,*
ἀλλ' οἱ ἐν Χριστῷ. Ἐπεὶ οὖν παραμυθήσασθαι βούλεται αὐ-
τούς, οὐ τούτῳ μόνον παραμυθεῖται, ἀλλὰ καὶ τῇ τιμῇ τῇ
πολλῇ καὶ τῷ τάχει, ἐπεὶ ἐκεῖνο ᾔδεσαν. Ὅτι γὰρ τῇ τιμῇ
βούλεται αὐτοὺς παραμυθήσασθαι, προϊών φησι, [7]"[i]*Καὶ πάν-*
τοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα," καὶ ὅτι "Ἐν νεφέλαις ἁρπαγησό-
μεθα." Πῶς δὲ οἱ πιστοὶ διὰ τοῦ Ἰησοῦ κοιμῶνται; [k]*Του-*
τέστι, τὸν Χριστὸν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς. [l]*Τὸ δέ, "ἄξει σὺν*
αὐτῷ," δείκνυσι πολλαχόθεν ἀγομένους. "Τοῦτο γὰρ ὑμῖν,
F *φησί, λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου."* [m]"*Τοῦτο." Ξένον ἔμελλε*
λέγειν· [n]*διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἀξιόπιστον τίθησιν.* [o]*Ἀπὸ τοῦ*
λόγου τοῦ θεοῦ, φησί· τουτέστιν, οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ παρὰ
[p]*τοῦ Χριστοῦ μαθόντες λέγομεν. "Ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ*
474 *περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν*
τοὺς κοιμηθέντας." Ὅπερ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους φησίν, ὅτι
[8]"*Ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ." Ἐνταῦθα* [q]*τὸ ἀξιόπιστον*
[r]*τῇ ἀναστάσει καὶ τῷ τρόπῳ παρέστησε.* [s]*Ἐπειδὴ γὰρ τὸ*
πρᾶγμα δοκεῖ δύσκολον [t]*εἶναι, ὥσπερ ἐστί, φησίν, εὔκολον* [v]*τοὺς*
ζῶντας ἀρθῆναι, οὕτω καὶ τοὺς ἀπελθόντας. Τὸ δέ, "ἡμεῖς," οὐ
περὶ ἑαυτοῦ [w]*φησιν· οὐ γὰρ δὴ* [x]*ἔμελλε μέχρι τῆς ἀναστάσεως*
μένειν, ἀλλὰ [y]*τοὺς πιστοὺς λέγει. Διὰ τοῦτο προσέθηκεν,* "[z]*Οἱ*
B *περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν*
τοὺς κοιμηθέντας·" ὡς ἂν εἰ ἔλεγε· μὴ νομίσῃς ἐργωδίαν εἶναί
[a]*τινα· θεός ἐστιν ὁ ποιῶν·* [b]*οἱ ζῶντες τότε τοὺς διαλυθέντας,*

[6] 1 Cor. xv. 18. 1 Thess. iv. 16. [7] v. 17. [8] 1 Cor. xv. 52.

[c] *λέγει* L. [d] Haec *καὶ οἱ κ. ἐν Χριστῷ* om. B.K.L. Sequentia *καὶ πάλιν —ἐν Χριστῷ* om. C.I.L. Cat. Veron. *ἐν Χριστῷ* om. Sav. cet. [e] *ἔπειτα*] + *ὅτι* B.K. [f] *ὁ* om. Cat. *ἦν* post *λόγος* add. C. post *μόνον* Cat. *μόνην* pro *μόνον* I. [g] *περὶ ἀναστάσεως καὶ* om. L. *καὶ περὶ τιμῆς* om. Cat. [h] *ἐν*] *τῆς ἐν* B.I.K. Sav. cet. Post *δόξῃ* add. *ὅτι αὐτός, φησίν, ὁ κύριος—σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα* (v. 14, 15. ut in fronte Homiliae sequentis leguntur) L. [i] *καὶ*] *οὕτω* B.K. *καὶ οὕτω* L. [k] *τουτέστι*] *δηλονότι* B.K. Sav. cet. [l] *τὸ δὲ*] *τῷ δὲ* C. *τῷ εἰπεῖν δὲ* B.K. [m] *τοῦτο. ξένον*] *ξένον τι* B.K. Sav. cet. [n] *διὰ τ. καὶ*] *καὶ διὰ τ.* B.K. Post *τίθησιν* add. *ἐπεὶ γὰρ εἰκὸς ἦν τινας ἀντιπεσεῖν* B.K. [o] *ἀπὸ—θεοῦ*] *ἐν λόγῳ κυρίου* B.K. Sav. cet. [p] *τοῦ* om. L. [q] *τὸ*] *καὶ τὸ* C.L. Cat. Veron. [r] *τῇ*] *ἐν τῇ* L. [s] *ἐπειδὴ γὰρ*] *καὶ ἐπειδὴ* B.K. Sav. cet. Statim *δοκεῖ τὸ πρ.* inverso ord. L. Cat. [t] *εἶναι*] + *δείκνυσιν αὐτὸς ὅτι* B.K. Sav. cet. Mox *φησὶν* om. iidem. [v] *τοὺς*] *τὸ* L. [w] *φησιν*] *λέγει, μὴ γένοιτο* B.K. [x] *ἔμελλεν*] + *αὐτὸς* B.K. Sav. cet. [y] *τοὺς π. λέγει*] *περὶ τῶν πιστῶν* B.K. [z] *οἱ περιλ.* om. L. [a] *τινα* om. I. Haec *θεός ἐστιν ὁ ποιῶν* post *προλάβωσι* transp. B.K. Sav. cet. [b] *οἱ*] *ἀκούων ὅτι οἱ* B.K. Sav. cet.

τοὺς σαπέντας, τοὺς μυρία ἔτη ἔχοντας οὐ μὴ προλάβωσιν·
[p]ἀλλ' ὥσπερ εὔκολον ἐκείνους τοὺς ἀπηρτισμένους ἀγαγεῖν,
οὕτω καὶ τοὺς διαλελυμένους.

[q]'Αλλ' εἰσί τινες, οἳ διαπιστοῦσι τῷ πράγματι, ἐπειδὴ τὸν
θεὸν οὐκ ἴσασι. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, εὐκολώτερον, ἐκ τοῦ μὴ
ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγεῖν, ἢ [r]διαλυθέντα ἀναστῆσαι πάλιν; C
(196) 'Αλλὰ τί [s]φασιν; 'Ο δεῖνα, φησὶ, ναυάγιον ὑπέστη, καὶ [t]κατε-
ποντίσθη, καὶ πεσόντα αὐτὸν ἰχθύες ἐδέξαντο πολλοὶ, καὶ τῶν
ἰχθύων ἕκαστος μέλος ἔφαγεν. Εἶτ' αὐτῶν δὴ τούτων ὁ μὲν ἐν
τῷδε τῷ κόλπῳ, ὁ δὲ ἐν τῷδε συνελήφθη, καὶ ἐβρώθη ὑφ'
ἑτέρου, καὶ οὗτος ὑπὸ ἄλλου, [v]τὰς σάρκας ἔχων κατεδηδεσμέ-
νας. Καὶ οὗτοι πάλιν ἐν ἄλλοις χωρίοις ἀπέθανον, [w]καὶ αὐτοὶ
ἴσως ὑπὸ θηρίων, οἱ τοὺς ἰχθῦς φαγόντες τοὺς τὸν ἄνδρα [x]κα-
ταφαγόντας. Τοσαύτης [y]δὲ τῆς συγχύσεως γενομένης καὶ
διασπορᾶς, πῶς πάλιν ἀναστήσεται ὁ ἀνήρ; τίς ὁ τὸν χοῦν
[z]ἀναγαγών; Διὰ τί [a]γὰρ τοῦτο λέγεις, ἄνθρωπε, καὶ ὁρμαθοὺς D
λήρων ὑφαίνεις, καὶ ὡς ἄπορον [b]τιθεῖς; Εἰπὲ γάρ μοι, ἂν [c]γὰρ
μὴ εἰς θάλατταν καταπέσῃ, ἂν γὰρ μὴ ἰχθὺς φάγῃ, μηδὲ
βρωθῇ πάλιν ὁ ἰχθὺς ὑπὸ μυρίων ἀνθρώπων, ἀλλὰ κηδευθεὶς ἐν
λάρνακι ὁ ἀνὴρ τεθῇ, καὶ μήτε σκώληκες, μήτε ἄλλο τι διενο-
χλήσῃ, πῶς ἀναστήσεται τὸ διαλυθέν; πῶς ἡ κόνις καὶ ἡ τέφρα
[d]συγκολληθήσεται; πόθεν τὸ ἄνθος λοιπὸν ἔσται τοῦ σώ-
ματος; τοῦτο δὲ οὐκ ἄπορον; Ἂν [e]μὲν Ἕλληνες ὦσιν οἱ ταῦ-
τα διαποροῦντες, πρὸς αὐτοὺς μυρία ἐροῦμεν. Τί δήποτε;
Εἰσὶ γὰρ παρ' αὐτοῖς οἱ τὰς ψυχὰς καὶ εἰς φυτὰ καὶ εἰς
θάμνους [f]ἄγοντες καὶ εἰς κύνας. Εἰπέ μοι, τί εὐκολώτερον, τὸ E
οἰκεῖον σῶμα ἀναλαβεῖν, ἢ τὸ ἀλλότριον; Ἄλλοι πάλιν [g]φα-
σὶν ὑπὸ πυρὸς [h]ἀναλίσκεσθαι, καὶ ἱματίων ἀνάστασιν γίνεσθαι
καὶ ὑποδημάτων, καὶ οὐ καταγελῶνται· ἕτεροι [i]ἀτόμους φασίν.
'Αλλὰ πρὸς ἐκείνους [k]οὐδὲ εἷς ἡμῖν λόγος· πρὸς δὲ τοὺς πιστοὺς,

[p] ἀλλ'] καὶ B. Post εὔκολον add. αὐτῷ B.K. Sav. cet. [q] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀναστάσεως, καὶ ὅτι οὐ δεῖ τὰ ἀκατάληπτα τοῦ θεοῦ πολυπραγμονεῖν, μάλιστα τὴν ἄφραστον αὐτοῦ γέννησιν. Veron. [r] διαλυθέντος C. Post πάλιν add. τὰ παρῃγμένα B.K. [s] φησιν K.L. Mox φησὶ om. L. [t] ἐποντίσθη L. [v] Haec τὰς σάρκας ἔχων κατεδηδεσμένας (καταδεδημένας I.) accesserunt ex B.C.I.K. [w] Haec καὶ αὐτοὶ ἴσως ὑπὸ θηρίων post καταφαγόντας transp. B.K. Sav. cet. [x] φαγόντας I. [y] δὴ C. Mox καὶ τῆς διασπορᾶς L. [z] συνάγων B.K. Sav. cet. [a] γὰρ om. B.K.L. [b] τίθης C. [c] γὰρ accessit ex Reg. 744. In sequenti clausula γὰρ est in C.I.L. Edd. [d] συγκολληθήσονται L. [e] μὲν] + οὖν B.K. Sav. cet. [f] ἄγουσι B. [g] φασὶν om. L. Idem post ὑποδημάτων add. λέγουσι. [h] ἀλίσκεσθαι L. Veron. [i] ἀτόμους φασὶν] Sic C.L. Veron. τὰ ἄτομα εἰσάγουσιν B. εἰσάγουσι τὰ ἄτομα K. ἀτόμους εἰσάγουσιν Sav. cet. [k] οὐδεὶς B.I. Sav. cet.

[l]εἴγε πιστοὺς δεῖ καλεῖν τοὺς ἐρωτῶντας, ὅμως ἐροῦμεν [m]τὸ
F ἀποστολικὸν, ὅτι πᾶσα ἡ ζωὴ ἀπὸ φθορᾶς γίνεται, πάντα
φυτὰ, πάντα σπέρματα. Οὐχ ὁρᾷς τὴν συκῆν ἡλίκον [n]μὲν
ἔχει [o]κορμὸν, ἡλίκα δὲ στελέχη; [p]φύλλα πόσα, κλάδους, ἀνθέ-
ρικας, ῥίζας τοσοῦτον [q]ἐπεχούσας καὶ ἐγκεκολπισμένας; Αὕτη
475 τοίνυν ἡ τηλικαύτη καὶ τοιαύτη ἀπὸ τῆς κέγχρου γίνεται ἐκείνης
[r]τῆς καταβληθείσης, καὶ αὐτῆς διαφθαρείσης πρῶτον· [s]κἂν μὴ
σαπῇ καὶ διαλυθῇ, οὐδὲν τούτων ἔσται. Εἰπέ μοι, πόθεν τοῦτο
γίνεται; Καὶ ἡ ἄμπελος δὲ ἡ οὕτω καλὴ καὶ ἰδεῖν καὶ μετέχειν,
ἀπὸ τοῦ εἰδεχθοῦς γίνεται ἐκείνου. Τί δὲ, εἰπέ μοι; οὐχὶ ὕδωρ
ἐστὶν ἓν τὸ ἄνωθεν [t]καταφερόμενον; [v]πῶς εἰς τοσαῦτα μετα-
B βάλλεται; Τοῦτο γὰρ τῆς ἀναστάσεως θαυμασιώτερον. Ἐκεῖ
μὲν γὰρ καὶ τὸ αὐτὸ σπέρμα, καὶ τὸ αὐτὸ ὑπόκειται φυτὸν, καὶ
ἡ συγγένεια πολλή· ἐνταῦθα δὲ, [w]εἰπέ μοι, πῶς μίαν ἔχον ποι-
ότητα καὶ μίαν φύσιν, εἰς [x]τοσαῦτα τρέπεται; Ἐν [y]ἀμπέλῳ
γίνεται οἶνος, οὐχὶ οἶνος μόνον, ἀλλὰ καὶ φύλλα καὶ ὀπός· καὶ
γὰρ οὐχ ὁ βότρυς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἀμπέλου [z]ἐν
αὐτῷ τρέφεται· πάλιν [a]ἐν ἐλαίᾳ ἔλαιον, καὶ [b]τὰ ἄλλα ὅσα.
Καὶ τὸ θαυμαστὸν, ἐνταῦθα ὑγρὸν, [c]ἐκεῖ ξηρὸν, ἐνταῦθα γλυκὺ,
C ἐκεῖ [d]ὀξὺ, ἐκεῖ στῦφον, ἑτέρωθι πικρόν. Πῶς, εἰπέ μοι, τρέ-
πεται εἰς τοσαῦτα; εἰπὲ τὸν λόγον· ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις. Ἐπὶ
δὲ σοῦ αὐτοῦ, εἰπέ μοι, ἐγγύτερον γὰρ, τοῦτο τὸ σπέρμα τὸ
καταβαλλόμενον πῶς εἰς ὀφθαλμοὺς, πῶς εἰς ὦτα, πῶς εἰς
χεῖρας, πῶς εἰς καρδίαν, πῶς εἰς τοσαῦτα ῥυθμίζεται καὶ διατυ-
ποῦται; Οὐχὶ μυρίαι διαφοραὶ ἐν τῷ σώματι, σχημάτων, με-
γεθῶν, ποιοτήτων, θέσεων, δυνάμεων, ῥυθμῶν; [e]νεῦρα, καὶ φλέ-
D βες, καὶ σάρκες, καὶ ὀστᾶ, καὶ ὑμένες, καὶ ἀρτηρίαι, καὶ ἄρθρα,
καὶ [f]χόνδροι, καὶ ὅσα ἕτερα τούτων πλείονα [g]ἀκριβολογοῦνται
παῖδες ἰατρῶν, ἃ τὴν ἡμετέραν συνέχει φύσιν, [h]καὶ ταῦτα ἀπὸ
τοῦ ἑνὸς σπέρματος; Ἆρα [i]οὐ πολλῷ σοι δοκεῖ τούτων εἶναι
τοῦτο ἀπορώτερον, [k]πῶς τὸ ὑγρὸν καὶ μαλακὸν εἰς [l]ξηρὸν καὶ

[l] εἴγε] + τούτους C. [m] τὸ ἀποστολικὸν om. B.K. [n] μὲν ... δὲ om. B.K. Statim ἔχειν L. [o] κορμὸν] ἕλικα I. [p] φύλλα] + δὲ Edd. δὲ om. B.C.K.L. [q] ἐπεχούσας] ἐκταθείσας B.K. Statim καὶ ἐγκεκαλλωπισμένας K. [r] τῆς om. B.K. [s] κἂν] + γὰρ L. [t] κάτω φερόμενον B. [v] πῶς] καὶ πῶς B.I.K. Sav. cet. [w] εἰπέ μοι πῶς om. B.K. εἰπέ μοι post ποιότητα transp. L. [x] τοσαῦτα] μυρία B.K. [y] ἀμπέλῳ] ἀμπελῶσι γὰρ L. Mox καὶ φύλλα om. idem. [z] ἐν om. I(?). Sav. cet. [a] ἐν om. K. [b] τὰ ἄλλα ὅσα] ἐν τοῖς λοιποῖς ὁμοίως L. Post ὅσα add. οὐκ ἔστιν εἰπεῖν B.K. Sav. cet. [c] ἐκεῖ] καὶ bis K. [d] ὀξὺ] ὀξίνη L. Statim ὧδε pro ἐκεῖ B.K. [e] νεῦρα] πῶς νεῦρα B.K. Sav. cet. [f] χόνδρος C.L. [g] ἀκριβ. π. ἰ. pro π. ἰ. ἀκριβ. C.K.L. [h] καὶ ταῦτα om. B.K. [i] οὐ πολλῷ] Sic Cat. Veron. οὐ πολλῶν L. πολλῷ Sav. cet. [k] πῶς—ὀστοῦν] πῶς τὸ μαλ. καὶ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν πήγνυται ὀστοῦν L. [l] ξηρὸν] Sic B.C.K.L. σκληρὸν Edd.

ψυχρὸν πήγνυται, [m]τὸ ὀστοῦν; πῶς εἰς [n]θερμὸν καὶ ὑγρὸν,
[o]τὸ αἷμα, ἐνωθέν; πῶς [p]εἰς ψυχρὸν καὶ μαλθακὸν, τὸ νεῦρον;
πῶς εἰς ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, [q]τὴν ἀρτηρίαν; Πόθεν ταῦτα, εἰπέ
μοι; ταῦτα οὐ διαπορεῖς; Οὐχὶ ὁρᾷς καθ' ἑκάστην [r]ἡμέραν E
ἀνάστασιν καὶ θάνατον ἐν ταῖς ἡλικίαις [s]γινόμενον; ποῦ ἡ
νεότης ἀπῆλθεν; [t]πόθεν τὸ γῆρας ἦλθε; πῶς ὁ γεγηρακὼς ἑαυ-
τὸν μὲν νέον ποιῆσαι οὐ δύναται, ἕτερον δὲ παιδίον τίκτει νεώ-
τατον, καὶ ὃ ἑαυτῷ οὐ δύναται παρασχεῖν, ἑτέρῳ παρέχει.
Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἔστιν ἰδεῖν. Καί-
τοι [v]τὸ ἑτέρῳ παρέχον, ἑαυτῷ πρότερον ὀφείλει [w]παρασχεῖν.
Ἀλλὰ [x]τοῦτο ὁ λογισμὸς ὁ ἀνθρώπινος ἀπαιτεῖ· ὅταν δὲ
ὁ θεὸς δημιουργῇ, [y]πάντα ὑποχωρείτω. Εἰ ταῦτα οὕτως F
ἄπορα, [z]καὶ μεθ' ὑπερβολῆς ἄπορα, ὑπεισῆλθέ [a]μοι νῦν ἔννοια
(197) τῶν μαινομένων, καὶ τὴν γέννησιν τὴν ἀσώματον [b]πολυπραγμο-
νούντων τοῦ υἱοῦ. Τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινόμενα, καὶ χερ-
σὶν ὑποβαλλόμενα, καὶ μυριάκις ζητηθέντα οὐδεὶς οὐδέπω εὑρεῖν
δεδύνηται· πῶς [c]οὖν τὴν ἄρρητον ἐκείνην καὶ ἄφραστον [d]γέννη-
σιν πολυπραγμονοῦσιν, εἰπέ μοι; Οὐκ ἀπέκαμεν ἡ διάνοια [e]τῶν 476
τοιούτων κενεμβατοῦσα; οὐκ εἰς μυρίους ἰλίγγους περιετράπη;
οὐχὶ ἀχανὴς γέγονε; Καὶ ὅμως οὐδὲ οὕτω [f]παιδεύονται. Περὶ
σταφυλῶν καὶ σύκων οὐδὲν εἰπεῖν δυνάμενοι, περὶ [g]τοῦ θεοῦ
πολυπραγμονοῦσιν. Εἰπὲ [h]γάρ μοι, πῶς τὸ γίγαρτον ἐκεῖνο
ἀναλύεται εἰς φύλλα καὶ στελέχη; πῶς πρὸ τούτου οὐκ ἦν ἐν
αὐτῷ, οὐδὲ ἑωρᾶτο; Ἀλλ' οὐ τὸ γίγαρτόν ἐστι, φησὶν, ἀλλὰ
τῆς γῆς τὸ πᾶν. Καὶ πῶς χωρὶς τούτου οὐδὲν φέρει ἀφ' ἑαυ-
τῆς; Ἀλλὰ μὴ ἀνοηταίνωμεν· οὔτε τῆς γῆς ἐστιν, οὔτε τῆς B
κέγχρου τὸ γινόμενον, ἀλλὰ τοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τῶν σπερμά-
των [i]κυρίου. Διὰ τοῦτο καὶ χωρὶς τούτων, καὶ μετὰ τούτων
[k]ταῦτα ἐποίησε [l]γίνεσθαι· τὸ μὲν, τὴν [m]αὐτοῦ δύναμιν δεικνὺς,
ἡνίκα ἔλεγεν, [9] "Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου·" τὸ δὲ,

[9] Gen. i. 11.

[m] τὸ] εἰς I. [n] θερμὸν] ψυχρὸν L. [o] τὸ] καὶ τὸ Sav. cet. invitis libris. Statim αἷμα deest in nostris omnibus. [p] εἰς] τὸ K. [q] τὴν] εἰς τὴν B.K. [r] ἡμέραν om. B.K. [s] γινομένην Cat. γινόμενα C. [t] πόθεν] ποῦ L. [v] τὸ ἑτέρῳ παρέχον] ὁ τῷ ἑ. παρέχων L. ὁ ἑ. παρέχειν δυνάμενος C.I. [w] παρέχειν L. [x] τοῦτο] ταῦτα μὲν Sav. cet. τοῦτο μὲν I. τοῦτο—ἀπαιτεῖ] ταῦτα μὲν οὕτω ζητεῖν ὁ ἀνθρώπινος λογισμὸς ὑποβάλλει B.K. [y] πάντα ὑπ.] καὶ τοῦτο εἰδέναι ἔχῃ, πᾶσιν ὑπ. B.K. [z] καὶ—ἄπορα om. C. [a] μοι] με δὲ B.K. [b] πολ. τοῦ υἱοῦ] τολμώντων πολυπραγμονεῖν τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ B.K. Statim εἰ τὰ iidem. [c] οὖν] οὗτοι B.K. [d] γέννησιν om. I. Mox εἰπέ μοι om. B.K. [e] τῶν τοιούτων κενεμβατοῦσα] τῶν ἀκουόντων C.I.L. Veron. [f] παιδεύονται] + τινες B.K. [g] τοῦ om. C.K. [h] γὰρ om. B.K. [i] κυρίου] δημιουργοῦ B.K. [k] ταῦτα om. K. ἐκέλευσε pro ἐποίησε B.K. [l] γίνεσθαι] + ἀφ' οὗ εἶπεν, ἐξαγαγέτω ἡ γ. β. χόρτου B.K. Mox ἡνίκα—χόρτου om. iidem. [m] ἑαυτοῦ bis L.

[n]μετὰ τὸ δεῖξαι [o]τὴν αὐτοῦ δύναμιν, καὶ ἡμᾶς παιδεύων εἶναι
φιλοπόνους καὶ φιλεργούς.

Τί δὴ ταῦτα ἡμῖν εἴρηται; Οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα καὶ τῇ
ἀναστάσει πιστεύωμεν, καὶ ὅταν τι πάλιν λογισμοῖς βουλό-
μενοι καταλαβεῖν [p]μὴ εὕρωμεν, μὴ δυσχεραίνωμεν μηδὲ ἀγα-
C νακτῶμεν, ἀλλ' εὐγνωμόνως ὑποστρέφοντες καὶ ἀναχαιτίζοντες
τὸν λογισμὸν, καταφεύγωμεν ἐπὶ τὸ δυνατὸν τοῦ θεοῦ καὶ εὐ-
μήχανον. Ταῦτα οὖν εἰδότες, χαλινὸν ἐπιθῶμεν τοῖς λογισμοῖς·
μὴ [q]ὑπερβαίνωμεν τοὺς ὅρους καὶ τὰ μέτρα τὰ δεδομένα τῆς
γνώσεως ἡμῖν. [10] "Εἰ γάρ τις δοκεῖ, φησὶν, εἰδέναι τι, οὐδέπω
οὐδὲν [r]ἔγνωκε, καθὼς δεῖ γνῶναι." Οὐ λέγω περὶ θεοῦ, [s]φησὶν,
ἀλλὰ περὶ παντὸς πράγματος. Τί γάρ; βούλει [t]μαθεῖν περὶ γῆς;
D [v]τί οἶδας, εἰπέ μοι; πόσον τὸ [w]μέτρον; πηλίκον τὸ μέγεθος;
ὁποία ἡ θέσις; τίς ἡ οὐσία; ποῖος ὁ τόπος; ποῦ ἕστηκε, καὶ
ἐπὶ τίνος; [x]Οὐδὲν ἂν τούτων ἔχοις εἰπεῖν. Ἀλλ' ὅτι μὲν ἔστι
ψυχρὰ καὶ ξηρὰ καὶ [y]μέλαινα, ταῦτα ἂν [z]ἔχοις εἰπεῖν, περαι-
τέρω δὲ οὐδέν. Ἀλλὰ περὶ τῆς θαλάττης; Ἀλλ' ὁμοίως εἰς
ἀμηχανίαν [a]ἐμπεσῇ, οὐκ εἰδὼς ποῦ μὲν ἄρχεται, ποῦ δὲ λήγει,
ἐπὶ τίνος δὲ φέρεται, τί τὸν πυθμένα αὐτῆς διαβαστάζει, ποῖος
δὲ αὐτῇ τόπος ἐστὶ, [b]πότερον δὲ καὶ μετ' αὐτὴν ἔστιν ἤπειρος,
ἢ εἰς ὕδωρ τελευτᾷ καὶ ἀέρα. [c]Ἀλλὰ τῶν ἐν αὐτῇ τί οἶδας;
E [d]Ἀλλὰ τί; ἀφῶ τὰ στοιχεῖα. Βούλει τῶν φυτῶν τὸ [e]μικρό-
τατον ἐκλεξώμεθα; τὴν χλόην τὴν ἄκαρπον, [f]ὅπερ ἅπαντες
ἴσμεν, εἰπὲ πῶς τίκτεται; οὐχὶ ὕδωρ ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, καὶ
γῆ, καὶ κόπρος; τί τὸ ποιοῦν αὐτὴν οὕτω καλὴν φαίνεσθαι, καὶ
χρῶμα ἔχειν θαυμαστόν; πόθεν ἐκεῖνο τὸ κάλλος οὕτω μαραί-
νεται; οὐκ ἔστιν ὕδατος, οὐκ ἔστι γῆς τὸ ἔργον. Ὁρᾷς ὅτι
πανταχοῦ πίστεως χρεία; Πῶς ἡ γῆ τίκτει; πῶς ὠδίνει, εἰπέ
F μοι; Ἀλλ' οὐδὲν ἂν τούτων ἔχοις εἰπεῖν. Παιδεύθητι, ὦ ἄν-
θρωπε, ἐν τοῖς κάτω καὶ τοῖς ἐνταῦθα, καὶ μὴ περιεργάζου μηδὲ
πολυπραγμόνει τὸν οὐρανόν· καὶ εἴθε τὸν οὐρανὸν, καὶ μὴ τοῦ
οὐρανοῦ τὸν δεσπότην. Τὴν γῆν οὐκ οἶδας, εἰπέ μοι, ἀφ' ἧς

[10] 1 Cor. viii. 2.

[n] μετὰ] τοῦ μετὰ L. Statim τὸ δ. C.I.L. τοῦ δ. Edd. [o] τὴν αὐτοῦ δ.] τὴν οἰκείαν ἰσχὺν B.K. τὴν αὐτοῦ δ. om. I. [p] μὴ εὕρωμεν] οὐκ ἰσχύωμεν B.K. Sav. cet. [q] ὑπερβαίνειν B.K. [r] ἔγνω K. [s] φησὶν] μόνον B.I.K. Sav. cet. [t] μαθεῖν] εἰδέναι B.K. [v] τί] εἰ K. Post οἶδας add. λοιπὸν B.K. [w] μέτρον] + αὐτῆς B.I.K. Sav. cet. Statim πόσον pro πηλίκον L. [x] οὐδὲν] ἀλλ' οὐδὲν B.K. Sav. cet. Statim τούτων ἂν pro ἂν τούτων C.K. [y] μέλανα C. [z] ἕξοις B.K. [a] ἐμπέσῃς B.K. ἐμπέσῃ L. [b] πότερον δὲ καὶ] καὶ πότερον B.K. [c] ἀλλὰ—οἶδας om. B.C.K. inclusa a Sav. Mor. [d] ἀλλὰ τί; ἀφῶ τὰ στ.] ἀλλὰ τὰ στ. I. ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα; ἀλλ' οὐδὲν ἐρεῖς. ἀφῶ ταῦτα B.K. Sav. cet. [e] σμικρ. L. Statim ἐκλεξόμεθα B.C.K.L. [f] ἥνπερ B.K. Sav. cet.

ἐτέχθης, ἐν ᾗ ἐτράφης, ἣν οἰκεῖς, ἣν πατεῖς, ἧς ἄνευ οὐδὲ ἀνα-
πνεῦσαι δύνασαι, καὶ [g]τὰ τοσοῦτον ἀφεστηκότα πολυπραγμο-
νεῖς; Ὄντως ἄνθρωπος ματαιότης· ὁ γὰρ τοιοῦτος ματαιότης
ἐστί. Κἂν μέν τις σε εἰς βυθὸν κελεύῃ καταβαίνειν, καὶ ἐξ-
ιχνεύειν τὰ ἐν τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης, οὐκ ἀνέξῃ τοῦ ἐπι-
τάγματος· οὐδενὸς [h]δὲ ἀναγκάζοντος, αὐτὸς τὴν ἀνεξιχνίαστον
ἄβυσσον βούλει [i]καταλαβεῖν; Μή, παρακαλῶ· ἀλλ' ἄνω πλέω-
μεν, μὴ [k]νηχόμενοι· ταχέως γὰρ ἀποκαμούμεθα, [l]καὶ καταπον- B
τισθησόμεθα· ἀλλὰ ταῖς θείαις κεχρημένοι γραφαῖς, καθάπερ
πλοίῳ τινί, [m]τῆς πίστεως τὸ ἱστίον ἀναπετάσωμεν. Ἂν ἐν
ταύταις πλέωμεν, καὶ κυβερνήτης ἡμῖν παρέσται ὁ λόγος τοῦ
θεοῦ· ἂν δὲ νηχώμεθα ἐν τοῖς λογισμοῖς τοῖς ἀνθρωπίνοις, οὐκ-
έτι. Τίνι γὰρ [n]τῶν νηχομένων κυβερνήτης [o]πάρεστιν; Ὥστε
[p]διπλῇ ὁ κίνδυνος, τῷ τε μὴ πλοῖον εἶναι, τῷ τε [q]τὸν κυβερνή-
την ἀπεῖναι. Εἰ γὰρ καὶ τὸ σκάφος ἄνευ κυβερνήτου σφαλε-
ρὸν, ὅταν ἀμφότερα ἀπῇ, ποία σωτηρίας ἐλπίς; Μὴ δὴ ῥίπτω-
μεν ἑαυτοὺς εἰς κίνδυνον φανερὸν, ἀλλ' ἐπ' ἀσφαλοῦς βαίνωμεν, C
τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας [r]ἐξαρτήσαντες ἑαυτούς. Οὕτω γὰρ εἰς τὸν
(198) εὔδιον λιμένα [s]καταπλευσούμεθα μετὰ πολλῆς [t]μὲν τῆς ἐμπο-
ρίας, [v]πολλῆς δὲ τῆς ἀσφαλείας· καὶ τῶν ἀποκειμένων τοῖς
ἀγαπῶσιν αὐτὸν [w]ἀγαθῶν ἐπιτευξόμεθα, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ
κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα,
κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Η. D

[1]Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες
οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθά-
σωμεν τοὺς κοιμηθέντας. Ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι,
ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται
ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται [a]πρῶ-
τον. Ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν E

[1] Cap. IV. v. 14—16.

[g] τὰ om. K. [h] δὲ om. ante corr. K. [i] καταλαβεῖν] μαθεῖν L. [k] νηχόμενοι] + λογισμοῖς B.K.L. Sav. cet. [l] καὶ καταπ. om. K. [m] τῆς π. τὸ ἱστίον] Sic omnes. τὰ ἱστία τῆς π. Edd. [n] τῶν] + οὕτω B.K. Sav. cet. [o] παρέσται B.I.K. Sav. cet. [p] διπλοῦς I.L. [q] τὸν om. I.K. Sav. cet. [r] ἐξαρτίσαντες C. [s] καταπλευσόμεθα I.L. Ben. [t] μὲν] + ὁμοίως B.K. Statim τῆς εὐπορίας B. Veron. [v] μετὰ πολλῆς Veron. μετὰ om. B.I.K. erasum in C. πάσης pro πολλῆς B.I.K. Sav. cet. [w] ἀγαθῶν ἐπιτ. pro ἐπιτ. ἀγαθῶν C.K.L. ἐπιτευξόμεθα (ἐπιτευξώμεθα I.) pro ἐπιτύχωμεν sine libris correximus. Hom. VIII. [a] πρῶτοι B. Mor. Ben.

αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.

ΟΙ προφῆται μὲν τὸ ἀξιόπιστον τῶν λεγομένων δεῖξαι βουλόμενοι, πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων τοῦτο λέγουσιν· [2] "Ὅρασις, ἣν εἶδεν Ἡσαΐας·" καὶ πάλιν, "Ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐγενήθη πρὸς Ἱερεμίαν·" καὶ πάλιν, "Τάδε λέγει κύριος," καὶ ὅσα [b]τοιαῦτα. Πολλοὶ δὲ καὶ αὐτὸν καθήμενον ὁρῶσι τὸν θεὸν, ὡς
F αὐτοῖς ἰδεῖν δυνατόν. Ὁ δὲ Παῦλος οὐ καθήμενον ἰδὼν, ἀλλ' ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα τὸν Χριστὸν, ἀντὶ τοῦ, "Τάδε λέγει κύριος," ἔλεγεν, [3] "[c]Εἰ δοκιμὴν [d]ζητεῖτε τοῦ ἐν ἡμῖν λαλοῦντος Χριστοῦ·" καὶ πάλιν, "Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ,"
478 [e]δεικνὺς ὅτι οὐδὲν αὐτοῦ ἐστιν· ὁ γὰρ [f]ἀπόστολος τὰ τοῦ ἀποστείλαντος [g]φθέγγεται. Καὶ πάλιν, [4] "Δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν." Ἐκεῖνα μὲν οὖν πνεύματι πάντα ἐφθέγγετο, τοῦτο δὲ, ὃ [h]λέγει νῦν, καὶ ῥητῶς ἤκουσε παρὰ τοῦ θεοῦ· ὥσπερ [i]ἐκεῖνο, ὅπερ τοῖς Ἐφεσίων [k]πρεσβυτέροις διαλεγόμενος ἔλεγε, [5] "Μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι, ἢ λαμβάνειν," κατὰ τὸ [l]σιωπώμενον ἤκουσεν. Ἴδωμεν τοίνυν τί καὶ νῦν φησι. "Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας· ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγ-
B γέλου, [m]καὶ [n]ἐν σάλπιγγι τῇ ἐσχάτῃ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ." [6] "[o]Τότε γὰρ, φησὶν, αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται." Τί δήποτε [p]δὲ ἐν σάλπιγγι; [q]Καὶ γὰρ ἐν τῷ Σιναίῳ ὄρει τοῦτο ὁρῶμεν, καὶ ἀγγέλους κἀκεῖ. Τί δὲ βούλεται ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχαγγέλου; Καθάπερ ἐπὶ τῶν παρθένων ἔλεγεν· [7] "Ἐγείρεσθε, ἦλθεν ὁ νυμφίος." Ἤτοι τοῦτό [r]φησιν, ἢ ὅτι καθάπερ ἐπὶ βασιλέως, οὕτω καὶ τότε ἔσται, ἀγγέλων πρὸς τὴν ἀνάστασιν ὑπηρετουμένων. Λέγει γὰρ, ἀναστῶσιν οἱ νεκροί· καὶ γίνεται τὸ ἔργον, οὐ τῶν ἀγγέλων πρὸς
C τοῦτο ἰσχυόντων, ἀλλὰ τοῦ ῥήματος αὐτοῦ· ὡς ἂν εἰ, βασιλέως

[2] Esai. i. 1. Jerem. i. 1. [3] 2 Cor. xiii. 3. [4] 1 Cor. vii. 40. [5] Act. xx. 35. [6] Matth. xxiv. 29. [7] Ibid. xxv. 6.

[b] *τοσαῦτα* L(?). Mor. Ben. [c] *εἰ*] Sic B.C.K.L. *ἢ* Edd. [d] *ζητεῖτε*] *ποιεῖτε* K. Mox *ἐμοὶ* pro *ἡμῖν* C.K. [e] Haec *δεικνὺς—ἐστιν* om. C.I.L. Veron. [f] *ἀπεσταλμένος* I. [g] *φθέγγεται*] *λέγει* (*φθέγγεται* Veron.) *δεικνὺς ὅτι οὐδὲν αὐτοῦ ἐστιν* C.I. Veron. [h] *λέγω* C. [i] *ἐκεῖνο*] Sic C. *γὰρ ἐκεῖνο* L. Veron. *κἀκεῖνο* B.K. *καὶ ἐκεῖνο* Sav. cet. [k] *πρεσβυτέροις*] + *ῥητῶς* L. [l] *σεσιωπημένον* C.I.L. [m] *καὶ* om. B.C. [n] *ἐν σ. τῇ ἐσχ.*] *ἐν τῇ ἐσχ. σ.* B.K.L. *ἐν σ. θεοῦ* I. Post *οὐρανοῦ* add. *ἐν τῇ ἐσχ. σ.* I. [o] *τότε γὰρ, φ.*] *ὅπερ καὶ ὁ Χριστὸς τότε φησὶν* B.K. Sav. cet. [p] *δὲ* om. B.I.K. Cat. Sav. cet. [q] *καὶ γὰρ—κἀκεῖ*] *καθάπερ ἐν τῷ Σ. ὄρει* B.K. Post *ἀρχαγγέλου* iidem addunt, *καθάπερ ἐν τῇ ἀναστάσει· καὶ γὰρ ἀγγέλους ὁρῶμεν κἀκεῖ διακονουμένους.* [r] *φησιν*] *γοῦν λέγει* B.K. Statim *ὅτι* om. I. Cat.

κελεύσαντος καὶ εἰπόντος, ἐξέλθοιεν οἱ συγκεκλεισμένοι, καὶ οἱ
ὑπηρέται ἐξάγοιεν, [s]οὐκέτι λοιπὸν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἰσχύος, ἀλλ'
ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐκείνης τοῦτο ποιοῦσι. Τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ ὁ
Χριστὸς λέγει· [8] "Ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ
σάλπιγγος μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ
τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν."
Καὶ πανταχοῦ τοὺς ἀγγέλους ὁρᾷς διατρέχοντας. Τὸν οὖν
ἀρχάγγελον οἶμαι τὸν ἐφεστῶτα εἶναι τοῖς ἀπεσταλμένοις
βοῶντα τοῦτο, ὅτι ἑτοίμους ποιεῖτε [t]πάντας· πάρεστι γὰρ ὁ
κριτής. Τί ἐστιν, "ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι;" Δείκνυσιν D
ἐνταῦθα πολλὰς τὰς σάλπιγγας γινομένας, καὶ πρὸς τῇ ἐσχάτῃ
καταβαίνοντα τὸν κριτήν. "[v]Καὶ οἱ νεκροὶ, φησὶν, ἐν Χριστῷ
ἀναστήσονται πρῶτον· ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπό-
μενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν
τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.
[9] Ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις." [w]Εἰ
(199) μέλλει καταβαίνειν, τίνος ἕνεκεν ἁρπαγησόμεθα; Τιμῆς ἕνεκεν.
Καὶ γὰρ βασιλέως εἰς πόλιν εἰσελαύνοντος, οἱ μὲν ἔντιμοι πρὸς
ἀπάντησιν ἐξίασιν, οἱ δὲ κατάδικοι ἔνδον μένουσι τὸν κριτήν· E
καὶ πατρὸς φιλοστόργου [x]παραγενομένου, οἱ μὲν παῖδες, καὶ
ἄξιοι παῖδες εἶναι, ἐπ' ὀχήματος ἐξάγονται ὥστε ἰδεῖν καὶ κατα-
φιλῆσαι· οἱ δὲ προσκεκρουκότες τῶν οἰκετῶν ἔνδον μένουσιν.
Ἐπὶ τοῦ ὀχήματος φερόμεθα τοῦ πατρός· καὶ γὰρ αὐτὸς ἐν
νεφέλαις ὑπέλαβεν αὐτὸν, καὶ ἡμεῖς ἐν νεφέλαις ἁρπαγησό-
μεθα. Ὁρᾷς τὴν τιμὴν [y]ὅση; καὶ τὴν ἀπάντησιν καταβαί-
νοντι ποιούμεθα, καὶ τὸ πάντων μακαριώτερον, οὕτω σὺν αὐτῷ
ἐσόμεθα. [10] "Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ κυρίου, ἀκουστὰς
ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ;" Ὅσων ἀγαθῶν ἠξίωσε τὸ F
γένος [z]τὸ ἀνθρώπινον; πρῶτοι οἱ τελευτήσαντες ἐγείρονται,
καὶ [a]οὕτως ὁμοῦ ἡ ἀπάντησις γίνεται. [b]Ἄβελ ὁ πρὸ πάντων
τετελευτηκὼς ὁμοῦ μετὰ τῶν ζώντων τότε ἀπαντήσει. Ὥστε
οὐδὲν ἔσται πλέον ἐκείνοις κατὰ τοῦτο, ἀλλ' ὁ διαφθαρεὶς, ὁ
τοσαῦτα ἔχων ἐν τῇ γῇ ἔτη, μετ' [c]ἐκείνων ἀπαντήσεται, καὶ 479
ἅπαντες οἱ ἄλλοι. Εἰ γὰρ [d]ἡμᾶς ἐκεῖνοι ἀνέμειναν ἵνα στεφα-
νωθῶμεν, καθὼς ἑτέρωθί φησι γράφων, [11] "Τοῦ [e]κυρίου περὶ

8 Ib. xxiv. 31. 9 v. 17. 10 Psal. cv. 2. 11 Hebr. xi. 40.

[s] οὐκέτι] + γὰρ B. [t] πάντας] ἑαυτοὺς I. [v] καὶ] διὸ καὶ B.K. [w] εἰ] καὶ εἰ B.K. Post καταβαίνειν add. φησὶ L. [x] παραγινομένου Cat. [y] ὅσην Cat. ὅση om. I. [z] τὸ ἀνθρώπινον] τῶν ἀνθρώπων L. [a] οὕτως ὁμοῦ] τότε K. Statim ἡ ἀπαντὴ Cat. [b] ὁ Ἄβελ C.L. [c] ἐκείνου B.C.K.L. Veron. invita Cat. [d] ἐκεῖνοι ἡμᾶς inverso ord. K.L. Cat. Statim ἀνέμενον L. [e] κυρίου] θεοῦ B.K.

ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι·" πολλῷ μᾶλλον καὶ ἡμεῖς ἐκείνους· μᾶλλον δὲ ἐκεῖνοι μὲν ἀνέμειναν, ἡμεῖς δὲ οὐκέτι· ἐν γὰρ ἀτόμῳ ἡ ἀνάστασις γίνεται, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ. [f]Τὸ δὲ λέγειν, ὅτι [g]συνάγονται, ἀνίστανται [h]μὲν πανταχοῦ, συνάγονται δὲ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων. Τὸ μὲν [i]οὖν τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ἔργον ἐστὶ, τῇ γῇ κελεύοντος
B ἀφεῖναι τὴν παρακαταθήκην, καὶ [k]οὐδεὶς ὁ ὑπηρετούμενος, ὥσπερ τότε ἐκάλεσε τὸν Λάζαρον, [12] "Λάζαρε, δεῦρο [l]ἔξω·" τὸ δὲ ἀγαγεῖν τῶν ὑπηρετῶν γίνεται. Ἀλλ' εἰ συνάγουσι, καὶ περιτρέχουσιν ἄγγελοι, πῶς [m]αὐτοὶ ἐνταῦθα ἁρπάζονται; Μετὰ τὸ καταβῆναι ἁρπάζονται, μετὰ τὸ συναχθῆναι· [n]ἅμα γὰρ οὐδενὸς εἰδότος τοῦτο γίνεται. Ὅταν γὰρ ἴδωσι τὴν γῆν κλονουμένην, [o]κόνιν ἀναμιγνυμένην, ἴσως πάντοθεν ἐγειρόμενα τὰ σώματα, οὐδενὸς πρὸς τοῦτο [p]ὑπηρετοῦντος, ἀλλὰ τοῦ κελεύσματος [q]ἀρκοῦντος, [r]τὴν γῆν πεπληρωμένην [s]πᾶσαν· ἐννόη-
C σον [t]γὰρ ὅσον ἐστὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τῆς αὐτοῦ παρουσίας πάντας [v]ἐκείνους ἑστάναι τότε μετὰ γυναικῶν καὶ παίδων· [w]ὅταν ἴδωσι τοσοῦτον ἐπὶ τῆς γῆς θόρυβον, τότε εἴσονται. Ὥσπερ [x]γὰρ ἐπὶ τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας οὐδὲν προεωράκεισαν, οὕτω καὶ τότε.

[y]Ὅταν οὖν ταῦτα γένηται, τότε καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχαγγέλου ἔσται τοῖς ἀγγέλοις ἐπιτάττοντος καὶ βοῶντος, [z]καὶ αἱ σάλπιγγες, μᾶλλον δὲ ὁ τῶν σαλπίγγων ἦχος. [a]Ποῖος ἄρα τρόμος ἕξει, ποῖος φόβος τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς [b]ἀπομένοντας; [13] "Μία γὰρ ἁρπάζεται, καὶ μία [c]ἀφίεται· [d]καὶ εἷς παραλαμ-
D βάνεται, καὶ εἷς ἀφίεται." Τίς ἔσται ἡ ψυχὴ ἐκείνων, ὅταν τοὺς μὲν αἰρομένους ὁρῶσιν, [e]ἑαυτοὺς δὲ ἀφιεμένους; ἆρα οὐ πάσης γεέννης φοβερώτερον αὐτοὺς ταῦτα διασαλεῦσαι [f]δυνήσεται; Ὑποθώμεθα τοίνυν ἤδη τοῦτο παρεῖναι τῷ λόγῳ. Εἰ γὰρ θάνατος αἰφνίδιος, [g]εἰ πόλεων σεισμοὶ, καὶ ἀπειλαὶ οὕτω

[12] Joan. xi. 43. [13] Matth. xxiv. 40, 41.

[f] τῷ B. [g] συνάγονται] + ὅτι C. + τοῦτο δηλοῖ ὅτι B.K. Sav. cet. [h] μὲν] + φησὶ Cat. [i] οὖν] + ἀναστῆναι B.I.K. Sav. cet. [k] οὐδενὸς ὑπηρετουμένου B.K. [l] ἔξω] + καὶ εὐθέως ἠγέρθη C.I. [m] αὐτοὶ ἐντ.] ἐντ. αὐτοὶ L. ἐντ. οὗτοι Cat. [n] ἅμα γὰρ οὐδενὸς] ἅμα· οὐδενὸς γὰρ B.K. [o] κόνιν] + κόνει C. [p] ὑπηρετουμένου I. [q] σαρκοῦντος L. [r] τὴν γῆν] καὶ τὴν γῆν τῶν (τῶν om. K.) ἀνισταμένων B.K. [s] πᾶσαν] + κενῶσαι Edd. repugnantibus libris. [t] γὰρ om. B.K. [v] ἐκείνους] αὐτοὺς L. [w] ὅταν] + οὖν B.K. [x] γὰρ] Sic omnes. οὖν Edd. [y] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀναστάσεως καὶ κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως· καὶ ὅτι καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες ὁμολογοῦσιν ἔσεσθαι ἀνταπόδοσιν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Veron. [z] καὶ] τότε B.K. καὶ αἱ σ. om. I. [a] ποῖος] + γὰρ L. Mox ποῖος φόβος om. idem. [b] ἀπομ.] τοὺς ἀπομ. L. Veron. [c] ἀφίεται] καταλιμπάνεται B.K.L. Sav. cet. [d] καὶ om. B.K. [e] αὐτοὺς L. [f] δυνήσεται om. K. [g] εἰ] Sic L. ἢ Edd. Statim πόλεως C.L.

[h]πτοοῦσι τὰς ἡμετέρας ψυχάς· ὅταν τὴν γῆν ἀναρρηγνυμένην ἴδωμεν καὶ πεπληρωμένην πάντων ἐκείνων, ὅταν τῶν σαλπίγγων ἀκούσωμεν, ὅταν τῆς φωνῆς τοῦ ἀρχαγγέλου πάσης σάλπιγγος λαμπροτέρας οὔσης, [i]ὅταν τὸν οὐρανὸν συνανελκόμενον, ὅταν E αὐτὸν παραγινόμενον [k]τὸν ἁπάντων βασιλέα τὸν θεὸν, τίς ἄρα [l]ἡμῖν ἔσται ἡ ψυχή; Φρίξωμεν, παρακαλῶ, καὶ φοβηθῶμεν, ὡς ἤδη τούτων γινομένων· μὴ τῇ μελλήσει παραμυθώμεθα ἑαυτούς· ὅταν γὰρ πάντως δέῃ γενέσθαι, οὐδὲν ἡ μέλλησις ὠφελεῖ. Πόσος ὁ τρόμος, πόσος ὁ φόβος τότε; Εἴδετέ ποτε τοὺς ἀπαγομένους τὴν ἐπὶ [m]θάνατον; ποίαν νομίζετε αὐτοῖς εἶναι τὴν ψυχὴν, τὴν μέχρι τῆς πύλης ὁδὸν βαδίζουσι; πόσων θανάτων οὐ χείρονα; τί οὐκ ἂν ἕλοιντο καὶ πρᾶξαι καὶ [n]παθεῖν, F ὥστε ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀχλύος ἐκείνης καὶ τοῦ νέφους; Ἐγὼ πολλῶν ἤκουσα λεγόντων τῶν φιλανθρωπίᾳ βασιλικῇ μετὰ τὴν ἀπαγωγὴν εἰς τοὐπίσω κληθέντων, ὅτι οὐδὲ ἀνθρώπους ἑώρων (200) τοὺς ἀνθρώπους, τεθορυβημένης τῆς ψυχῆς καὶ ἐκπεπληγμένης καὶ [o]ἐξεστώσης. Εἰ τοίνυν [p]σωματικὸς θάνατος οὕτως ἡμᾶς 480 φοβεῖ, ὅταν ὁ αἰώνιος παραγένηται, τί [q]πεισόμεθα; Καὶ τί λέγω περὶ τῶν ἀπαγομένων; Ὄχλος περιέστηκε τότε, οἱ πλείους [r]οὐκ εἰδότες αὐτούς. Εἴ [s]τις ἐκείνων τὰς ψυχὰς περιεσκόπησεν, οὐδεὶς οὕτως ὠμὸς, οὐδεὶς οὕτω θρασὺς, οὐδεὶς οὕτω γενναῖος, [t]ὃς οὐ καταπεπτωκυῖαν αὐτὴν ἔχει, παρειμένην ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀθυμίας. Εἰ δὲ ἑτέρων ἀναιρουμένων τὸν θάνατον τοῦτον, τὸν ὕπνου οὐδὲν διαφέροντα, οἱ μηδὲν κοινωνοῦντες οὕτω διατίθενται· ὅταν ἡμεῖς αὐτοὶ τοῖς μείζοσι περιπίπτωμεν, τίς B ἄρα [v]ἔσται κατάστασις; Οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι, πιστεύσατε, παραστῆσαι λόγῳ τὸ πάθος. Ναὶ, φησίν· ἀλλὰ φιλάνθρωπος ὁ θεὸς, καὶ οὐδὲν τούτων ἔσται. Οὐκοῦν εἰκῇ γέγραπται. Οὔ, φησὶν, ἀλλὰ πρὸς ἀπειλὴν μόνον, ἵνα σωφρονῶμεν. [w]Ἐὰν οὖν μὴ σωφρονῶμεν, ἀλλὰ μένωμεν κακοὶ, οὐκ ἐπάξει [x]τὴν κόλασιν, εἰπέ μοι; οὐκοῦν οὐδὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἀποδώσει τὰς ἀμοιβάς; Ναὶ, φησίν· ἐκεῖνο γὰρ αὐτῷ πρέπον ἐστὶ καὶ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν εὐεργετεῖν. Ὥστε ἐκεῖνα μὲν ἀληθῆ, καὶ πάντως ἔσται· τὰ δὲ C

[h] πτοοῦσι] Sic L. θροοῦσι I. ποιοῦσι Edd. [i] ὅταν—θεὸν] ὅταν ἐκ τῶν οὐρανῶν παραγινόμενον αὐτὸν τὸν δεσπότην καὶ πάντων βασιλέα B.K. [k] τὸν + τῶν L. τὸν ante θεὸν om. idem. [l] ἡμῖν ἔσται ἡ ψ.] ἔσται ἡμῖν ἀναψυχὴ I. [m] θάνατον] + ὁδὸν I. [n] παθεῖν] ποιῆσαι I. [o] ἐξεστηκυίας B.I.K. Sav. cet. [p] ὁ σωμ. C. ὁ ante αἰώνιος assumtum ex B.C.L. [q] ποιησόμεθα L. [r] οὐκ] οὐδὲ B.I.K. Sav. cet. [s] τις] + οὖν B.K. Post περιεσκόπησεν add. εὗρεν ὅτι iidem. [t] ὃς—ἔχει] ὥστε μὴ καταπεπτωκυῖαν ἔχειν τὴν ψυχὴν L. [v] ἔσται] + καὶ C. [w] ἐὰν—ἀλλὰ] ἀλλ' ἂν L. [x] τὴν κόλασιν, εἰπέ μοι] τὴν κρίσιν; οὔ, φησιν L.

τῶν κολάσεων οὐ πάντως, ἀλλ' ἀπειλῆς [y]ἕνεκεν καὶ φόβου; Πόθεν ὑμᾶς πείσω, οὐκ οἶδα. [z]Ἂν εἴπω ὅτι ὁ σκώληξ οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται, [a]ἐὰν εἴπω ὅτι ἀπελεύσονται εἰς [b]πῦρ αἰώνιον, ἂν τὸν πλούσιον παραγάγω ἤδη κολαζόμενον, πάντα ἀπειλῆς εἶναι ἐρεῖτε. Πόθεν οὖν ὑμᾶς [c]πείσω; Σατανικὸς [d]γὰρ οὗτος ὁ λογισμὸς, χάριν ἀνόνητον χαριζόμενος, καὶ [e]ῥᾳθύμους ποιῶν. Πῶς οὖν αὐτὸν ἐξέλωμεν; [f]Ὅσα ἂν εἴπωμεν ἀπὸ τῶν γραφῶν, ἐρεῖτε ὅτι ἀπειλῆς ἕνεκεν. Ἀλλὰ
D τοῦτο [g]μὲν περὶ τῶν μελλόντων ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν· περὶ δὲ τῶν ἐκβεβηκότων [h]οὐκέτι, καὶ τέλος ἐσχηκότων. [i]Ἠκούσατε περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ· μὴ [k]καὶ ἐκεῖνα ἀπειλῆς ἕνεκεν [l]εἴρηται; οὐχὶ [m]ἐξέβη καὶ γέγονε; Τοιαῦτα καὶ ἐκεῖνοι πολλὰ ἔλεγον· καὶ ἐν ἑκατὸν ἔτεσι τῆς κιβωτοῦ [n]τεκταινομένης, καὶ τῶν ξύλων ὑφαινομένων, καὶ τοῦ δικαίου βοῶντος, οὐδεὶς ὁ πιστεύων ἦν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἐπίστευσαν τῇ διὰ τῶν ῥημάτων ἀπειλῇ, ὑπέστησαν
E τὴν διὰ τῶν πραγμάτων τιμωρίαν. Τοῦτο καὶ ἡμεῖς πεισόμεθα, ἂν μὴ πιστεύσωμεν. Διά τοι τοῦτο καὶ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ταῖς ἡμέραις παραβάλλει τοῦ Νῶε· ἐπειδὴ καθάπερ ἐκείνῳ τῷ κατακλυσμῷ ἠπίστησάν τινες, [o]οὕτω καὶ τῷ κατακλυσμῷ τῆς γεέννης. Μὴ ἀπειλὴ ἐκεῖνά ἐστιν; οὐχὶ ἔργον γέγονεν; Εἶτα ὁ κόλασιν οὕτως ἀθρόον [p]τότε ἐπαγαγὼν, οὐ πολλῷ μᾶλλον καὶ νῦν ἐπάξει; οὐ γὰρ δὴ ἐλάττονα τῶν τότε τὰ νῦν γινόμενα. Πῶς; Ὅτι τότε [14]"Εἰσῆλθον, φησὶν, οἱ
F υἱοὶ τοῦ θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων," καὶ αἱ ἐπιμιξίαι ἦσαν τὸ δεινόν· νῦν δὲ [q]οὐδέν ἐστιν εἶδος κακίας [r]ὅπερ ἀτόλμητον. Ἆρα [s]οὖν πιστεύετε ὅτι γέγονεν ὁ κατακλυσμὸς, ἢ λῆρος [t]ὑμῖν δοκεῖ; Καίτοιγε καὶ τὰ ὄρη, ἔνθα ἡ κιβωτὸς
481 [v]ἱδρύνθη, μαρτυρεῖ, τὰ Ἀρμενίας λέγω. Πλὴν [w]ἀλλ' ἐκ περιουσίας πολλῆς καὶ ἐφ' ἕτερον ἐκείνου σαφέστερον ἄξω τὸν λόγον. Ἐπεδήμησέ τις ὑμῶν τῇ Παλαιστίνῃ ποτέ; λοιπὸν γὰρ οὐκέτι [x]λόγον, ἀλλὰ πράγματα ἐρῶ· καίτοι καὶ τὰ πρό-

14 Gen. vi. 2.

[y] ἕνεκεν] + εἴρηται B.K. [z] ἐὰν B.K. Mox ὁ σκώληξ αὐτῶν Edd. αὐτῶν om. B.C.K.L. [a] ἂν L. [b] πῦρ] κόλασιν C. [c] πείσω] + οὐκ οἶδα I. [d] γὰρ om. B.K. [e] ῥᾳθυμίαν L. [f] ὅσα] + γὰρ K.L. [g] μὲν om. L. [h] Sic C.L. et probabil. I. (Cf. Tom. vi. p. 269 D.) οὐκέτι post ἐσχηκότων transp. Edd. [i] ἠκούσατε] + πάντες B.K. Sav. cet. [k] καὶ om. L. [l] εἴρηται] εἰρῆσθαι φήσετε B.K. [m] καὶ ἐξέβη Edd. καὶ om. B.C.L. [n] κατασκευαζόμης B.K. Mox τεκταινομένων pro ὑφαινομένων iidem. [o] οὕτω] + δὴ I. [p] τότε om. L. Veron. [q] οὐδὲ L. [r] ὅπερ] + ἐστὶν C.I. Post ἀτόλμητον add. ἔμεινεν B.K. [s] οὖν] γοῦν C. [t] ὑμῖν] + εἶναι B.C.L. + τὰ λεγόμενα I. [v] ἱδρύθη B.K. ἡδρύνθη L. Haec τὰ Ἀρμ. λέγω om. B.C.K. inclusa a Sav. Mor. [w] ἀλλ' accessit ex B.C.K.L. [x] λόγων L. Mox πραγμάτων L. πρᾶγμα C.

τερα πραγμάτων σαφέστερα [y]ἦν· ἅπερ γὰρ ἂν εἴπῃ ἡ γραφὴ,
ταῦτα τῶν ὁρωμένων πιστότερα. Ἐπεδήμησεν οὖν [z]τις ὑμῶν
τῇ Παλαιστίνῃ ποτέ; [a]ἔγωγε οἶμαι. Τί οὖν; Μαρτυρήσατέ
[b]μοι ὑμεῖς οἱ τοὺς τόπους ἑωρακότες πρὸς τοὺς οὐ γενομένους
ἐκεῖ. Ἀσκάλωνος γὰρ ἄνω καὶ Γάζης εἰς αὐτὸ τοῦ Ἰορδάνου
ποταμοῦ τὸ τέλος, ἐστὶ χώρα πολλή τις καὶ εὔφορος· μᾶλλον
δὲ ἦν· νῦν [c]γὰρ οὐκ ἔστιν· αὕτη δὴ οὖν [d]ἡ ὡς παράδεισος οὖσα·
[15] “Εἶδε γὰρ, φησὶ, Λὼτ πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου,
καὶ ἦν ποτιζομένη, [e]ὡς παράδεισος τοῦ θεοῦ·” αὕτη δὴ οὖν ἡ
οὕτως εὐθαλὴς, καὶ πρὸς πάσας τὰς χώρας ἁμιλλωμένη, ἡ φθά-
νουσα τῇ εὐθηνίᾳ τὸν παράδεισον [f]τοῦ θεοῦ, πασῶν τῶν ἐρήμων
ἐρημοτέρα ἐστὶ νῦν· καὶ [g]ἕστηκε μὲν δένδρα, καὶ καρπὸν [h]ἔχει·
ὁ δὲ καρπὸς τῆς τοῦ θεοῦ ὀργῆς ἐστιν ὑπόμνημα. Ἑστήκασι
[i]μὲν γὰρ [k]ῥόαι, καὶ τὸ ξύλον λέγω καὶ ὁ καρπὸς, [l]λαμπρὰν C
τὴν ἐπιφάνειαν ἔχουσαι, καὶ τῷ ἀγνῶτι παρέχουσαι πολλὰς
τὰς ἐλπίδας· εἰ δὲ ληφθεῖεν εἰς χεῖρας, διακλασθεῖσαι καρπὸν
μὲν οὐδένα, κόνιν δὲ καὶ τέφραν πολλὴν [m]ὑποδεικνύουσιν ἐναπο-
κειμένην ἔνδον. Τοιαύτη καὶ ἡ γῆ πᾶσα· κἂν λίθον εὕρῃς, τετε-
(201) φρωμένον εὑρήσεις. Καὶ τί λέγω λίθον καὶ ξύλα καὶ γῆν, ὅπου
γε καὶ ἀὴρ καὶ τὰ ὕδατα μετέσχε τῆς συμφορᾶς; Καθάπερ
γὰρ σώματος ἐμπρησθέντος καὶ κατακαυθέντος, τὸ μὲν σχῆμα
μένει καὶ ὁ τύπος ἐν τῇ τοῦ πυρὸς ὄψει, καὶ [n]ὁ ὄγκος καὶ ἡ D
ἀναλογία, ἡ δὲ δύναμις οὐκέτι· οὕτω δὴ καὶ ἐκεῖ γῆν ἔστιν
ἰδεῖν, ἀλλ' οὐδὲν ἔχουσαν γῆς, ἀλλὰ πάντα τέφραν· δένδρα καὶ
καρποὺς, ἀλλ' [o]οὐδὲν δένδρων οὐδὲ καρπῶν· ἀέρα καὶ ὕδωρ, ἀλλ'
οὐδὲν [p]ὕδατος οὐδὲ ἀέρος· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα τετέφρωται.
Καίτοι πῶς ἂν [q]ἀὴρ ἐμπρησθείη ποτέ; πῶς δ' ἂν ὕδωρ μένον
ὕδωρ; ξύλα μὲν γὰρ καὶ λίθους δυνατὸν [r]καίειν, ἀέρα δὲ καὶ
ὕδωρ οὐδαμῶς δυνατόν. [s]Ἡμῖν οὐ δυνατὸν, τῷ δὲ αὐτὰ ποιή- E

15 Gen. xiii. 10.

[y] ἦν] εἰσιν L. [z] τις ὑμῶν pro ὑμῶν τις C.K.L. [a] ἔγωγε οἶμαι om. I. [b] μοι om. K. Floril. p. 374. (Tom. xii. p. 599 D.) [c] γὰρ] δὲ C. Flor. οὐκέτι pro οὐκ ἔστιν B.C.L. [d] ἡ ὡς π. οὖσα] Sic B.C.L. Veron. ὡς π. οὖσα I. ὡς π. (+ ἦν man. rec.) K. ὡς π. ἦν Sav. cet. [e] ὡς ὁ π. B.C. [f] τοῦ om. L. [g] ἕστηκε] ἔστι καὶ L. Statim μὲν om. B.C. Veron. [h] ἔ-χουσα C. [i] μὲν om. K. [k] ῥοιαὶ B.K. Flor. Statim καὶ ὁ καρπὸς λέγω καὶ τὸ ξύλον K. [l] λαμπρὰν] πολλὴν L. [m] ὑποδεικνύουσιν] Sic B.C.K.L. ἐπιδεικνύουσιν Flor. δεικνύουσιν Edd. [n] ὁ assumtum ex B.C.K.L. Mox καὶ ante ἐκεῖ accessit ex iisdem. [o] οὐδὲν] + ἔχοντα B.K. Sav. cet. Statim δένδρον οὐδὲ καρπὸν C. [p] ὕδατος οὐδὲ ἀέρος pro ἀέρος οὐδὲ ὕδατος B.C.K.L. Post ἀέρος add. ἐνέργειαν φέροντα B.K. [q] ἀὴρ om. B.K. Mox πῶς δ' ἂν om. iidem. [r] καίειν] καῦναι (sic) I. [s] ἡμῖν] + μὲν C. ἡμῖν οὐ δυνατὸν om. B.K. ἡμῖν—ποιήσαντι δυνατὸν om. L.

σαντι δυνατόν. Τοιγαροῦν οὐδὲν ἕτερον ἢ κάμινός ἐστιν ὁ
ἀὴρ, κάμινος τὸ ὕδωρ· πάντα ἄκαρπα, πάντα ἄγονα, πάντα
[t]πρὸς τιμωρίαν, τῆς προλαβούσης ὀργῆς εἰκόνες, τῆς μελλούσης
τεκμήρια. Μὴ καὶ ταῦτα ἀπειλαὶ ῥημάτων; μὴ καὶ ταῦτα
ψόφοι ῥημάτων; Ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδὲ τὰ πρότερα ἄπιστα,
ἀλλ' ὁμοίως τοῖς ὁρωμένοις τὰ μὴ ὁρώμενα πιστά· τῷ δὲ ἀπίστῳ
καὶ ταῦτα ἱκανὰ πίστιν παρασχεῖν. Εἴ τις ἀπιστεῖ τῇ γεέννῃ,
F τὰ Σόδομα λογιζέσθω, τὰ Γόμορρα ἐννοείτω, τὴν τιμωρίαν τὴν
γεγενημένην, καὶ ἔτι μένουσαν. Τοῦτο τοῦ διαιωνίζειν τὴν
κόλασιν τεκμήριον.

Φορτικὰ [v]ταῦτα· ἐκεῖνα δὲ οὐ φορτικὰ, ὅταν λέγῃς, ὅτι οὐκ
ἔστι γέεννα, ἀλλ' ἁπλῶς ἠπείλησεν ὁ θεός; ὅταν [w]ἐκλύσῃς τὰς
482 χεῖρας τοῦ λαοῦ; Σύ με ταῦτα ἀναγκάζεις λέγειν ὁ διαπιστῶν·
[x]σύ με εἰς τούτους ἐξήγαγες τοὺς λόγους. Εἰ τοῖς ῥήμασιν
ἐπίστευσας τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἠναγκαζόμην τὴν ἀπὸ τῶν πραγμά-
των πίστιν παραγαγεῖν· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνα [y]πέφευγας, καὶ ἑκὼν
καὶ ἄκων [z]πεισθήσῃ λοιπόν. Τί γὰρ ἔχεις περὶ τῶν Σοδόμων
εἰπεῖν; Βούλει καὶ τὴν αἰτίαν μαθεῖν, δι' ἣν [a]τότε ταῦτα ἐγέ-
νετο; Ἓν ἦν ἁμάρτημα, χαλεπὸν μὲν καὶ ἐπάρατον, πλὴν
ἀλλ' [b]ἕν· παισὶν ἐπεμαίνοντο οἱ τότε, καὶ διὰ τοῦτο ταύτην
ἔδοσαν τὴν δίκην. Νῦν δὲ μυρία καὶ ἴσα, καὶ χαλεπώτερα
B γίνεται τούτων ἁμαρτήματα. Εἶτα ὁ ὑπὲρ ἑνὸς ἁμαρτήματος
τοσαύτην ἐκχέων ὀργὴν, καὶ μήτε τοῦ Ἀβραὰμ τὴν ἱκετηρίαν
δυσωπηθεὶς, μήτε τὸν ἔνοικον Λὼτ, τὸν ὑπὲρ τῆς εἰς τοὺς δού-
λους αὐτοῦ τιμῆς τὰς θυγατέρας εἰς ὕβριν [c]προϊέμενον τὰς
ἑαυτοῦ, τοσούτων [d]ὄντων τῶν ἁμαρτημάτων, φείσεται; Γέλως
ὄντως ταῦτα καὶ λῆρος, καὶ [e]πλάνη διαβολικὴ καὶ ἀπάτη.
Βούλει καὶ ἕτερον ἐπαγάγω; Τὸν Φαραὼ πάντως ἀκούεις [f]τὸν
Αἰγυπτίων βασιλέα· [g]οὐκοῦν οἶδας καὶ τὴν δίκην ἣν ἔδωκε,
[h]πῶς [i]αὐτοῖς ἅρμασι καὶ ἵπποις μετὰ τοῦ στρατοπέδου παντὸς
εἰς τὸ ἐρυθραῖον κατεποντίσθη πέλαγος. [k]Βούλει καὶ ἕτερα
C μαθεῖν; Ἐκεῖνος [l]μὲν ἴσως ἀσεβὴς ἦν, μᾶλλον δὲ οὐκ ἴσως,

[t] *πρὸς τιμωρίαν* om. B.I.K. Sav. cet. Statim *τῆς μελ. ὀργῆς τεκμήρια, τῆς προλ. εἰκόνες* L. [v] *ταῦτα*] + *φησὶν* B.K. Statim *ἐκεῖνο δὲ οὐ φορτικὸν* iidem. [w] *ἐκλύῃς* C. [x] Haec *σύ με—λόγους*, quae aberant, sunt in C.I.L. Flor. [y] *ἀποπέφευγας* I. [z] *πεισθήσῃ*] + *μοι* L. [a] *τότε* om. L. [b] *ἕν· παισὶν*] *ἐν παισὶν* K.L. Statim *ἐπαιμαίνοντο* L. [c] *προϊέμενον*] Sic C. *προέμενον* Edd. [d] *ὄντων* om. L. [e] *πλάνη*] + *ταύτῃ* K. Statim *διαβολικὴ καὶ ἀ.* pro *καὶ διαβολικὴ ἀ.* B.C.K. Flor. *δαιμονικὴ καὶ ἀ.* L. [f] *τὸν*] + *τῶν* C.L. Statim *Αἰγύπτιον* Veron. [g] *οὐκοῦν*] *λοιπὸν* L. [h] *καὶ πῶς* Sav. cet. *καὶ* om. C. Veron. [i] *αὐτοῖς*] *αὐτὸς σὺν* I. [k] *βούλει—μαθεῖν*] *εἰ δὲ βούλει καὶ ἑτέρωθεν μαθεῖν, ἐγώ σε διδάξω* B.K. [l] *μὲν*] + *οὖν* L. + *γὰρ* B.I.K. Sav. cet.

ἀλλ' [m]ὄντως ἀσεβὴς ἦν. [n]Βούλει καὶ ἐκ τῶν πιστευόντων
[o]καὶ προσεχόντων τῷ θεῷ, βίου δὲ οὐκ ὄντων ὀρθοῦ, τιμωρου-
μένους ἰδεῖν; [p]"Ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος· [16]"Μηδὲ [q]πορ-
νεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐξεπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ
ἡμέρᾳ [r]εἴκοσι καὶ τρεῖς χιλιάδες· μηδὲ γογγύζωμεν, καθώς
τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ·
μηδὲ [s]ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστὸν, καθώς τινες [t]αὐτῶν ἐπείρασαν,
καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο." Εἰ δὲ πορνεία τοσοῦτον ἴσχυ-
σεν, εἰ δὲ γογγυσμὸς, τί οὐκ ἐργάσεται τὰ [v]ἡμέτερα; Εἰ δὲ μὴ D
[w]δίδως δίκην νῦν, μὴ θαυμάσῃς· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐκ [x]ᾔδεσαν τὴν
γέενναν, διὸ [y]ταῖς παρὰ πόδας ἐκολάζοντο τιμωρίαις· σὺ δὲ
ὅσα ἂν [z]ἁμάρτῃς, κἂν μηδεμίαν δίκην δῷς, πάντα [a]ἀποτίσεις
ἐκεῖ. Εἶτα τοὺς [b]μὲν νηπιωδεστέρους, καὶ οὐ τοσαῦτα πταί-
οντας [c]οὕτως ἐκόλαζεν, ἡμῶν δὲ φείσεται; Οὐκ ἂν [d]ἔχοι λόγον.
Κἂν γὰρ τὰ αὐτὰ ἁμάρτωμεν ἐκείνοις, μείζονός ἐσμεν [e]ἐκείνων
κολάσεως ἄξιοι. Διὰ τί; Ὅτι πλείονος ἀπελαύσαμεν χάριτος.
Ὅταν δὲ καὶ πλείονα καὶ μείζονα ἐκείνων πταίωμεν, τίνα οὐχ
ὑποστησόμεθα [f]τιμωρίαν; [g]Ἐκεῖνοι· καὶ μή μέ τις νομιζέτω E
θαυμάζοντα αὐτοὺς, ἢ συγγινώσκοντα [h]αὐτοῖς λέγειν, μὴ
γένοιτο· ὅταν γὰρ ὁ θεὸς κολάζῃ, ὁ τὴν ἐναντίαν φέρων ψῆφον,
ἀπὸ διαβολικῆς [i]διανοίας τοῦτο ποιεῖ· οὐ τοίνυν ἐπαινῶν αὐτοὺς,
οὐδὲ συγγινώσκων τοῦτό φημι, ἀλλὰ δεικνὺς τὴν ἡμετέραν
κακίαν· ἐκεῖνοι τοίνυν, εἰ καὶ ἐγόγγυζον, ἀλλ' [k]ἔρημον ἤρχοντο·
ἡμεῖς δὲ πατρίδα ἔχοντες, καὶ ἐν οἰκίαις ταῖς ἡμετέραις [l]ὄντες,
γογγύζομεν. [m]Ἐκεῖνοι, εἰ καὶ ἐπόρνευον, ἀλλ' ἀπὸ Αἰγυπτια-
(202) κῶν ἐξελθόντες ἄρτι κακῶν, καὶ νόμου σχεδὸν οὐκ ἀκούσαντες F
τοιούτου· ἡμεῖς δὲ ἐκ προγόνων τὰ σωτήρια [n]παραλαβόντες
δόγματα· ὥστε μείζονος κολάσεώς ἐσμεν ἄξιοι. Βούλει καὶ
ἕτερα ἀκοῦσαι, ὅσα ἔπαθον ἐν Παλαιστίνῃ, λιμοὺς, λοιμοὺς, 483
πολέμους, αἰχμαλωσίας, τὰς ἐπὶ Βαβυλωνίων, τὰς ἐπὶ Ἀσσυ-

[16] 1 Cor. x. 8–10.

[m] ὄντως om. L. [n] βούλει] + οὖν K. [o] καὶ προσεχόντων om. B.K. [p] ἄκουε I. [q] πορνεύσωμεν I. Mox ἔπεσαν C. [r] Sic B.C.K.L. κγ' Veron. εἰκοσιτρεῖς Flor. Sav. cet. [s] πειράζωμεν K. θεὸν pro Χριστὸν C. [t] αὐτὸν K.L. [v] ἡμέτερα] + κακὰ I. [w] δίδως] Sic C. δίδωσι L. Veron. δῷς Flor. ἀπαιτεῖ B.I.K. Sav. cet. Statim δίκην νῦν pro νῦν δίκην B.C.K.L. Flor. [x] ᾔδεισαν C. Flor. [y] ταῖς] καὶ L. [z] ἁμάρτῃς, κἂν] ἁμαρτῶν (sic) B.K. [a] ἀποτίσῃ L. ἀποτήσει I. [b] μὲν om. L. [c] οὕτως] Sic B.C.L. et prob. I. ὄντως K. τοσαῦτα Edd. [d] ἔχοι] + ταῦτα C.I. [e] ἐκείνων accessit ex B.C.K.L. Flor. [f] τιμωρίαν omnes. δίκην Edd. [g] ἐκεῖνοι] ἐκείνοις χαλεπωτέραν I. ἐκεῖνοι expunctum in K. [h] αὐτοῖς om. L. [i] διανοίας] ἐνεργείας L. [k] ἔρημον] εἰς ἔρημον I. (?) Mor. Ben. Statim διήρχοντο C. [l] ὄντες om. L. [m] ἐκεῖνοι] + δὲ I. Mor. Ben. Statim εἰ δὲ καὶ K. Veron. Sav. [n] παραλαμβάνοντες L. Statim διδάγματα B.K.L.

ρίων, τὰ ὑπὸ Μακεδόνων κακὰ, τὰ [o]ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ Οὐεσπασιανοῦ; Βούλομαί σοι, ἀγαπητὲ, τὶ διηγήσασθαι, ἀλλὰ μὴ ἀποπηδήσῃς· [p]μᾶλλον δὲ πρὸ τούτου ἕτερον ἐρῶ. [17] Λιμὸς ἐγένετό ποτε, [q]φησὶ, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐβάδιζεν ἐπὶ τοῦ τείχους· εἶτα γυνὴ προσελθοῦσα ταῦτα φθέγγεται πρὸς αὐτὸν τὰ ῥήματα· βασιλεῦ, εἰπέ μοι [r]ἡ γυνὴ αὕτη, ὀπτήσωμέν σου σήμερον τὸν υἱὸν καὶ φάγωμεν, καὶ αὔριον τὸν ἐμόν· καὶ ὠπτή-
B σαμεν, καὶ ἐφάγομεν· καὶ τὸν αὐτῆς [s]οὐκέτι ἔδωκε. Τί ταύτης τῆς συμφορᾶς χαλεπώτερον; Πάλιν ἀλλαχοῦ ὁ προφήτης φησί· [18] "Χεῖρες γυναικῶν οἰκτιρμόνων ἥψησαν τὰ τέκνα αὐτῶν." [t]Ἰουδαῖοι μὲν οὖν τοιαύτην [v]ἔδοσαν δίκην· ἡμεῖς δὲ οὐ πολλῷ μᾶλλον δώσομεν; Βούλει καὶ ἑτέρας αὐτῶν ἀκοῦσαι συμφοράς; Τὰ [w]Ἰωσήπου ἔπελθε, καὶ μαθήσῃ πᾶσαν ἐκείνην [x]τὴν τραγῳδίαν, ἂν ἄρα σε πείσωμεν [y]ἀπὸ τούτων ὅτι ἔστι
C γέεννα. Ἐννόησον γάρ· εἰ ἐκεῖνοι ἐκολάζοντο, διὰ τί ἡμεῖς μὴ κολαζόμεθα; ἢ πῶς εἰκὸς ἡμᾶς μὴ κολάζεσθαι, [z]χείρονα ἐκείνων πταίοντας; [a]ἢ δῆλον ὅτι διὰ τὸ ἀποκεῖσθαι ἡμῖν τὴν κόλασιν; Εἰ δὲ βούλει, καὶ ἐπὶ [b]προσώπου ἑνὸς ἑκάστου ἐρῶ πῶς ἐκολάσθησαν. Ἀδελφὸν ἀπέκτεινεν ὁ Κάϊν. Δεινὸν μὲν τὸ ἁμάρτημα· πῶς γὰρ οὔ; [c]ἀλλ' ἔδωκε δίκην, [d]καὶ χαλεπὴν, καὶ μυρίων ἀνταξίαν θανάτων, καὶ ὑπὲρ ἧς εἵλετο ἂν [e]μυριάκις ἀποθανεῖν. Ἄκουε γὰρ αὐτοῦ λέγοντος, [19] "Εἰ [f]ἐκβάλλεις με ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσομαι, καὶ ἔσται
D πᾶς ὁ εὑρίσκων με, ἀποκτενεῖ με." Εἰπὲ οὖν μοι· [g]οὐ τὰ αὐτὰ πράττουσιν ἐκείνῳ πολλοὶ καὶ νῦν; ὅταν γὰρ μὴ σαρκικὸν, ἀλλὰ πνευματικὸν [h]ἀνέλῃς ἀδελφὸν, οὐχὶ ταὐτὸν εἰργάσω; Τί γὰρ, εἰ καὶ μὴ ξίφει, ἀλλ' ἑτέρῳ τρόπῳ, ὅταν δυνάμενος λῦσαι λιμὸν, περιΐδῃς; Τί οὖν; οὐδεὶς ἐφθόνησε νῦν τῷ ἀδελφῷ; οὐδεὶς περιέβαλε κινδύνοις; ἀλλ' ἐνταῦθα οὐκ [i]ἔδωκαν δίκην. [k]Ἀλλὰ δώσουσιν. Εἶτα ὁ μὲν μὴ νόμων ἀκούσας γραπτῶν [l]μηδὲ προφητῶν, μήτε σημεῖα θεασάμενος [m]μεγάλα, τοσαύτην

[17] 4 Reg. vi. 26–28. [18] Thren. iv. 10. [19] Gen. iv. 14.

[o] ἐπὶ] ὑπὸ B.C.K. Mox Οὐεσπεσιανοῦ B. Veron. [p] μᾶλλον—ἐρῶ om. K. [q] φησὶ om. B.K. [r] ἡ γυνὴ om. C. [s] οὐκέτι] οὐκ L. [t] Ἰουδ.] εἰ Ἰουδ. C. Mox οὖν om. C. Veron. [v] ἔδωκαν L. [w] Ἰωσήπου L. Veron. Ἰωσίππου C.K. Sav. Ἰωσήππου B.I. Mor. Ben. [x] τὴν assumtum ex B.C.L. [y] ἀπὸ] κἂν ἀπὸ C. [z] χεῖρον L. [a] ἢ] Sic B. Veron. ἢ Sav. cet. Mox ὅτι om. L. [b] προσώπου] πρόσωπον C. προσώπων τὰ τῶν κολάσεων ἰδεῖν B.K. [c] ἀλλ'] πλὴν ἀλλ' C. [d] καὶ om. B.K. [e] καὶ μυριάκις Edd. καὶ om. B.C.K.L. [f] ἐκβάλῃς C. Veron. [g] οὐχὶ B.K.L. [h] ἀνέλῃς] ἀποκτείνῃς I. [i] ἔδωκε L. ἔδοσαν Flor. p. 415. (Tom. xii. p. 616 E.) [k] ἀλλὰ δ.] ἀλλὰ δ. ἐκεῖ C. ἀλλ' ἐκεῖ δ. I. [l] μήτε B.C.K. [m] μεγάλα om. B.K.

δίδωσι τιμωρίαν· ὁ δὲ [n]ἑτέρως τὰ αὐτὰ δεδρακὼς, καὶ μηδὲ E
τοσούτοις παραδείγμασι σωφρονιζόμενος, ἀτιμώρητος ἔσται;
Καὶ ποῦ τὸ δίκαιον τοῦ θεοῦ; ἢ ποῦ τὸ ἀγαθόν; Πάλιν ξύλα
τις συλλέξας ἐν τῷ σαββάτῳ, κατελεύσθη· καίτοιγε μικρὰ
αὕτη ἡ ἐντολὴ, καὶ [o]τῆς περιτομῆς [p]φαυλοτέρα. Εἶτα ὁ μὲν
ξύλα συλλέξας ἐν σαββάτῳ ἐλιθάσθη, οἱ δὲ μυρία [q]ἐργαζόμενοι
πολλάκις παράνομα [r]ἀπῆλθον ἀτιμώρητοι. Ἂν [s]οὖν μὴ γέεννα
ᾖ, ποῦ τὸ [t]δίκαιον, ποῦ τὸ ἀπροσωπόληπτον; Καίτοι πολλὰ
ἐγκαλεῖ αὐτοῖς τοιαῦτα, ὅτι τὰ σάββατα οὐ τηροῦσι. Πάλιν F
ἄλλος τις ὁ [v]Χαρμὶ, [w]ἀνάθημα κλέψας, μετὰ τοῦ γένους ἐλι-
θάσθη παντός. Τί οὖν; οὐδεὶς [x]ἐξ ἐκείνου ἱερόσυλος γέγονεν;
Ὁ Σαοὺλ πάλιν φεισάμενος παρὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν, τοσαύτην
ὑπέστη τιμωρίαν· οὐδεὶς οὖν ἐφείσατο ἐξ ἐκείνου; Εἴθε μὲν οὖν
τοῦτο· [y]οὐχὶ μᾶλλον θηρίων ἀλλήλους κατεσθίομεν παρὰ τὸ τῷ 484
θεῷ δοκοῦν, καὶ οὐδεὶς ἔπεσεν ἐν πολέμῳ; Πάλιν οἱ τοῦ Ἠλεὶ
υἱοὶ ἐπειδὴ πρὸ τοῦ θυμιάματος ἤσθιον, δίκην ἔδοσαν χαλεπω-
τάτην μετὰ τοῦ πατρός. Οὐδεὶς [z]οὖν ἐγένετο πατὴρ ῥᾴθυμος
περὶ παῖδας, οὔτε μοχθηροὶ παῖδες; ἀλλ' οὐδεὶς ἔδωκε δίκην.
Πότε οὖν δώσουσιν, ἂν γέεννα μὴ [a]ᾖ; [b]Πάλιν μυρία ἄν τις ἔχοι
καταλέγειν. Τί δέ; ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ Σάπφειρα, [c]ἐπειδὴ ἔκλεψαν
ἐξ ὧν ἀνέθηκαν, παραχρῆμα ἐτιμωρήθησαν. Οὐδεὶς [d]οὖν ἄρα B
ἐξ [e]ἐκείνου τοῦτο ἐποίησε; πῶς οὖν οὐκ ἔδωκαν τὴν αὐτὴν δίκην;
Ἆρά σε πείθομεν ὅτι γέεννα ἔστιν, ἢ πλειόνων σοι [f]δεῖ παρα-
δειγμάτων; Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τὰ ἄγραφα [g]ἥξομεν, τὰ νῦν ἐν τῷ
βίῳ γινόμενα· ἀναγκαῖον γὰρ πάντοθεν ταύτην ἡμῖν συλλεγῆναι
τὴν ἔννοιαν, ἵνα μὴ μάτην ἑαυτοῖς χαριζόμενοι, βλάπτωμεν
[h]ἑαυτούς. Οὐχ ὁρᾷς πολλοὺς ἐν συμφοραῖς, τὰ σώματα ἀνα-
πήρους, μυρία πάσχοντας δεινὰ, ἑτέρους δὲ εὐδοκιμοῦντας; Διὰ
(203) τί οἱ μὲν φόνων διδόασι [i]δίκας, οἱ δὲ [k]οὔ; Ἄκουσον τοῦ Παύ- C
λου λέγοντος· [20] "Τινῶν [l]ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί

[20] 1 Tim. v. 24.

[n] ἕτερος L. ὕστερος C. ὑστέρως Flor. et Reg. 744. [o] τῆς om. B.K. [p] κουφοτέρα C.I. [q] ἐργαζόμενοι omnes. ἐργασάμενοι Edd. πολλάκις om. I. [r] ἀπῆλθον] + ἄπρακτοι καὶ L. [s] οὖν om. C. ᾖ (εἶ L.) γ. pro γ. ᾖ C.K.L. [t] δίκαιον] + τοῦ θεοῦ C. [v] Χαρμὶ B.C.K. Χαρμὴ L. Χαρμεὶ Edd. [w] ἀνάθεμα B. ἀνάθημα (superscript. ἱερὸν) K. [x] ἐξ ἐκείνου] κατ' ἐκεῖνον I. ἱερόσυλος (ἱεροσυλία L.) ἐξ ἐκείνου inverso ord. C.L. [y] οὐχὶ] οὐχὶ δὲ L. νῦν δὲ B.K. [z] οὖν] ἄρα ἐξ ἐκείνου C. [a] ᾖ] εἴη L. [b] πάλιν] καὶ B.K. Mox ἔχῃ L. Veron. Post καταλέγειν add. ἕτερα B.K. Sav. cet. [c] ἐπειδὴ] οὐκ ἐπειδὴ B.K. Sav. cet. Mox ἀφ' ὧν L. [d] οὖν om. I. οὖν ἄρα om. Flor. [e] ἐκείνων L. Statim τοῦτο C.I. Flor. ταῦτα Edd. [f] δεῖ] χρὴ L. [g] ἥξωμεν B.L. [h] ἑαυτοὺς] τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς I. [i] δίκην I.L. Post δίκην add. τῶν φονευτῶν L. [k] οὔ] οὐχὶ L. οὐ διδόασιν C.I. [l] ἀνθρώπων accessit ex B.C.L.

εἰσι, τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσι." Πόσοι διέφυγον ἀνδροφόνοι;
πόσοι τυμβωρύχοι; Ἀλλ' ἀφείσθω ταῦτα. Πόσους [m]οὐχ
ὁρᾷς κολαζομένους κόλασιν χαλεπήν; οἱ μὲν νόσῳ μακρᾷ παρ-
εδόθησαν, οἱ δὲ βασάνοις διηνεκέσιν, οἱ δὲ ἑτέροις μυρίοις δει-
νοῖς. Ὅταν οὖν ἴδῃς [n]τὰ αὐτὰ ἐκείνοις τετολμηκότα, ἢ καὶ
πολλῷ πλείονα, καὶ μὴ διδόντα δίκην, οὐχὶ καὶ ἄκων [o]ὑποπτεύ-
σεις τὴν γέενναν; Ἔκλεγε τούτους τοὺς ἐνταῦθα τοὺς πρὸ σοῦ
D κεκολασμένους χαλεπῶς, ἐννόει ὅτι ὁ θεὸς προσωπολήπτης οὐκ
ἔστι, καὶ ὅτι μυρία ἐργασάμενος κακὰ, οὐδὲν τοιοῦτον πέπονθας,
καὶ ἕξεις τὴν ἔννοιαν τῆς γεέννης. Οὕτω γὰρ ἡμῖν αὐτὴν [p]ὁ
θεὸς ἐγκατέσπειρεν, ὡς μηδένα [q]ἀγνοῆσαι τοῦτό ποτε. Καὶ γὰρ
ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι [r]καὶ μυθολόγοι, καὶ πάντες ἁπλῶς
ἄνθρωποι, περὶ τῆς ἀνταποδόσεως ἐφιλοσόφησαν τῆς ἐκεῖ, καὶ
ἐν ᾅδου κολάζεσθαι εἰρήκασι τοὺς πολλούς. Εἰ δὲ ἐκεῖνα
E μῦθοι, ἀλλ' οὐ τὰ παρ' ἡμῖν. Ταῦτα οὐχ ἁπλῶς φοβῆσαι
βουλόμενος εἶπον, οὐδὲ βαρῦναι τὰς ὑμετέρας ψυχὰς, ἀλλὰ
[s]σωφρονίσαι, καὶ κουφοτέρας ἐργάσασθαι. Ἐβουλόμην καὶ
αὐτὸς ἐγὼ μὴ εἶναι [t]κόλασιν, καὶ μάλιστα πάντων ἐγώ. Τί
δήποτε; Ὅτι ὑμῶν μὲν ἕκαστος ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς δέ-
δοικεν· ἐγὼ δὲ καὶ τῆς προστασίας ταύτης εὐθύνας [v]ὑπέχω·
ὥστε μάλιστα πάντων ἐμὲ διαφυγεῖν ἀδύνατον. Ἀλλ' οὐκ
F ἔστι μὴ εἶναι κόλασιν καὶ γέενναν. Τί πάθω; [w]Ποῦ οὖν, φησὶ,
τοῦ θεοῦ τὸ [x]φιλάνθρωπον; [y]Πολλαχοῦ. [z]Μᾶλλον δὲ ἐν
ἑτέρῳ περὶ τούτου διαλέξομαι [a]καιρῷ, ἵνα μὴ τοὺς περὶ γεέννης
συγχέωμεν λόγους. Τέως δὲ ὅπερ [b]ἐκερδάναμεν, μὴ διαρρυῇ·
485 κέρδος γὰρ οὐ μικρὸν πεπεῖσθαι περὶ γεέννης. Ἡ γὰρ τῶν
τοιούτων λόγων μνήμη, καθάπερ τι πικρὸν φάρμακον, πᾶσαν
κακίαν ἀποσμῆξαι δυνήσεται, συνεχῶς ὑμῶν ἐνιζάνουσα τῇ δια-
νοίᾳ. Χρώμεθα τοίνυν αὐτῷ, ἵνα καθαρὰν [c]καρδίαν [d]ἔχοντες,
οὕτω καταξιωθῶμεν [e]ἰδεῖν, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς
ἤκουσε, μήτε ἐπὶ καρδίαν [f]ἀνθρώπου ἀνέβη· ὧν γένοιτο πάντας

[m] οὐχ om. I.L. [n] τὰ] τὸν τὰ L. [o] ὑποπτεύσεις] ὑποπτεύσῃ L. ὑποπτεύσας I. ὁμολογήσεις B.K. Sav. cet. [p] ὁ θεὸς om. C. ὁ θ. αὐτὴν inverso ord. L. [q] ἀγνοῆσαι τ. ποτε] ἔχειν αὐτὴν ἀγνοεῖν B.K. [r] καὶ μυθολόγοι om. B.K. λογοποιοὶ pro μυθολόγοι Flor. p. 403. [s] σωφρονῆσαι L. [t] κόλασιν] γέενναν C. [v] ὑφέξω B.I.K. Sav. cet. ὑπέχω Flor. p. 415. [w] ποῦ οὖν, φησὶ] πάλιν ἐπαποροῦσι καί φασι, ποῦ οὖν B.K. Sav. cet. [x] φιλάνθρωπον] + εἰ κόλασις προσδοκᾶται; ποῦ, ἐρωτᾷς B.K. [y] πανταχοῦ B.K. Sav. cet. [z] μᾶλλον δὲ—λόγους] ἀλλ' ἵνα μὴ τοὺς περὶ τῆς γεέννης συγχέωμεν λόγους, ἀπορίαις λύοντες ἀπορίας, οὐδὲν νῦν περὶ τούτου ἐρῶ, μᾶλλον δὲ ἐν ἑτέρῳ περὶ τοῦ ζητουμένου καιρῷ διαλέξομαι B.K. [a] καιρῷ] καὶ ἐρῶ L. Mox περὶ τῆς γ. C. [b] ἐκερδάναμεν] + ἀπὸ τῶν εἰρημένων B.K. Sav. cet. [c] καρδίαν] + ἐντεῦθεν B.I.K. Sav. cet. [d] ἔχοντες, οὕτω] κτησάμενοι B.K. [e] ἰδεῖν] τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων τυχεῖν L. [f] ἀνθρώπων L.

ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι,
δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. B
Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Θ.

[1] Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοὶ, οὐ χρείαν [a] ἔχετε γράφεσθαι ὑμῖν. Αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε, ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται.

ΟΥΔΕΝ οὕτως, [b] ὡς ἔοικε, περίεργόν ἐστι καὶ λίχνον C
πρὸς τὴν τῶν ἀφανῶν [c] καὶ τῶν κεκαλυμμένων μάθησιν, ὡς ἡ
τῶν ἀνθρώπων φύσις. Τοῦτο δὲ αὐτῇ συμβαίνειν εἴωθεν, ὅταν
ἀτελῆ καὶ μηδέπω κατηρτισμένην τὴν διάνοιαν [d] ἔχῃ. Καὶ γὰρ
τῶν παίδων οἱ ἀφελέστεροι οὐ διαλιμπάνουσιν ἀποκναίοντες καὶ
[e] τροφέας καὶ παιδαγωγοὺς καὶ πατέρας τῇ πυκνότητι τῶν
[f] πεύσεων, ἐν αἷς οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, [g] ἀλλ' ἢ, πότε τόδε [h] ἐστὶ,
καὶ πότε τόδε. Συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τοῦ θρύπτεσθαι, D
καὶ [i] ἀπὸ τοῦ μηδὲν ἔχειν ποιεῖν. Πολλὰ μὲν οὖν ἐπείγεται
μανθάνειν [k] ἤδη καὶ καταλαμβάνειν ἡμῶν ἡ διάνοια, μάλιστα δὲ
[l] τὸν περὶ τῆς συντελείας καιρόν. Καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ ἡμεῖς
τοῦτο πάσχομεν; καὶ [m] γὰρ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι [n] ἐκεῖνοι μάλιστα
αὐτὸ πάντων πεπόνθασι· καὶ πρὸ μὲν τοῦ πάθους προσελθόντες
οἱ ἀπόστολοι λέγουσι τῷ Χριστῷ· [2] "[o] Εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα
ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ τῆς συντελείας
τοῦ αἰῶνος·" μετὰ δὲ τὸ πάθος καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν
ἔλεγον πρὸς αὐτόν· "[p] Εἰπὲ ἡμῖν, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀπο-
καθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ·" [q] καὶ οὐδὲν πρὸ τούτου E
αὐτὸν ἤροντο. Ἀλλ' οὐ μετὰ ταῦτα οὕτως, [r] ὅτε τοῦ πνεύμα-
τος τοῦ ἁγίου κατηξιώθησαν· οὐ μόνον αὐτοὶ οὐκ ἐρωτῶσιν,
οὐδὲ ἀσχάλλουσι πρὸς τὴν ἄγνοιαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ταύτην τὴν
ἄκαιρον νοσοῦντας πολυπραγμοσύνην καταστέλλουσιν. [s] Ἄ-

[1] Cap. V. v. 1, 2. [2] Matth. xxiv. 3. Act. i. 6.

Hom. IX. [a] ἔχετε γρ. ὑμῖν] ἔχομεν ὑμῖν γράφεσθαι B.K. [b] ὡς ἔοικε et mox ἐστι om. B.K. [c] καὶ] + τὴν I. Statim τῶν κεκωλυμένων B.C.K. Cat. πρὸς τὴν—μάθησιν] περὶ τῶν ἀφ. καὶ τῶν κεκωλυμένων L. [d] ἔχειν I. [e] τροφέας] + καὶ ἀκολούθους B.K. + καὶ πατέρας L. Mox μητέρας pro πατέρας idem. [f] ἐρωτήσεων I. [g] ἀλλ' om. L. [h] ἐστὶ—τόδε] καὶ τόδε ἐστὶ B.K. [i] ἀπὸ om. L. [k] ἤδη καὶ καταλαμβάνειν om. I. [l] τῶν . . . καιρῶν I. τῆς om. L. Flor. p. 545. (Tom. xii. p. 670 A.) Veron. [m] γὰρ] + καὶ C.L. [n] ἐκεῖνοι] + οἱ ἀπόστολοι B.K. Sav. cet. Mox οἱ ἀπόστολοι om. iidem. [o] εἶπον I. [p] εἰπὲ ἡμῖν om. L. [q] καὶ] καίτοι B.K. [r] ὅτε] ἀλλ' ὅτε B.K. ὅτε γὰρ Edd. repugnantibus libris et Cat. Infra post μόνον add. γὰρ L. Cat. [s] ἄκουε K. Mox καὶ pro νῦν B.K.

κουσον γοῦν οἷα νῦν ὁ μακάριος Παῦλός φησι· "Περὶ δὲ τῶν (204)
χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοὶ, οὐ χρείαν ἔχετε γράφεσθαι
ὑμῖν." Διὰ τί μὴ εἶπεν, ὅτι οὐδεὶς οἶδε; διὰ τί μὴ εἶπεν, ὅτι
F οὐκ ἀπεκαλύφθη, [t]ἀλλ', "οὐ χρείαν ἔχετε γράφεσθαι ὑμῖν;"
Ὅτι [v]ἐκείνως μὲν [w]ἂν ἐλύπησε μᾶλλον, οὕτω δὲ παρεμυθήσατο
εἰπών. [x]Τὸ γὰρ, "οὐ χρείαν ἔχετε," [y]καὶ ὡς περιττὸν, καὶ
[z]ὡς ἀσύμφορον, ζητεῖν οὐκ εἴασε. Ποῖον γὰρ, εἰπέ μοι, τὸ
486 [a]κέρδος; Θῶμεν εἶναι τὴν συντέλειαν μετὰ εἴκοσιν ἔτη, μετὰ
τριάκοντα, μετὰ ἑκατόν· τί τοῦτο πρὸς ἡμᾶς; οὐχὶ [b]ἑκάστου
ἡ συντέλεια τὸ τῆς αὐτοῦ ζωῆς [c]πέρας ἐστί; τί πολυπραγμο-
νεῖς καὶ ὠδίνεις ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τέλους; Ἀλλ' ὅπερ ἐν τοῖς
ἄλλοις πάσχομεν, τοῦτο καὶ [d]ἐν τούτῳ. Καθάπερ γὰρ ἐν
τοῖς ἄλλοις τὰ ἴδια ἀφέντες, τὰ κοινὰ μεριμνῶμεν λέγοντες· ὁ
δεῖνα πόρνος, ὁ δεῖνα μοιχὸς, [e]ἐκεῖνος ἥρπασεν, ἄλλος ἠδίκησε,
τῶν δὲ [f]ἑαυτοῦ [g]οὐδεὶς [h]οὐδένα λόγον ποιεῖται, ἀλλὰ πάντων
φροντίζει μᾶλλον, ἢ τῶν οἰκείων· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἀφέντες
τὸ οἰκεῖον ἕκαστος τέλος μεριμνᾶν, τὴν κοινὴν βουλόμεθα κατά-
B λυσιν μαθεῖν. Τί γάρ σοι κοινὸν πρὸς ἐκείνην ἐστίν; Ἂν
ταύτην καλῶς διάθῃ τὴν τελευτὴν, οὐδὲν παρ' ἐκείνης πείσῃ
δεινόν. Ἔστω πόρρω, ἔστω ἐγγύς· οὐδὲν τοῦτο πρὸς ἡμᾶς.
Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ὁ Χριστὸς, ἐπειδὴ μὴ συνέφερε. [i]Πῶς οὐ
συνέφερε, φησίν; Αὐτὸς οἶδεν ὁ [k]καὶ κρύψας, διὰ τί μὴ συνέ-
φερεν. Ἄκουε [l]γὰρ αὐτοῦ λέγοντος τοῖς ἀποστόλοις· [3]"Οὐχ
ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ [m]καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ
ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ." Τί περιεργάζεσθε, [n]φησίν; [o]Οἱ περὶ Πέτρον
τὸν κορυφαῖον ταῦτα ἤκουσαν, ὡς τὰ μείζονα ἑαυτῶν ζητοῦντες
C μαθεῖν. Ναὶ, φησὶν, ἀλλ' ἐνῆν τὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιστομίζειν
οὕτω στόματα. Πῶς, εἰπέ μοι; Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι, φησὶ, τὸν
κόσμον τοῦτον θεὸν λέγουσιν εἶναι, [p]εἰ τὸν καιρὸν ᾔδειμεν τῆς
καταλύσεως, [q]ἐπεστομίσαμεν ἂν αὐτῶν τὰ [r]στόματα. Τοῦτο

3 Act. i. 7.

[t] ἀλλ'] ἀλλὰ τί; C.L. Lacuna est in Veron. [v] ἐκείνων I. ἐκεῖνο L. ἐκείνῳ Veron. [w] ἂν] + εἰπὼν L. Mox εἰπὼν om. idem. [x] τὸ] Sic C. Veron. τῷ Sav. cet. Post γὰρ add. ἐπαγαγεῖν B.K. Post ἔχετε add. εἰπεῖν L. [y] καὶ om. L. [z] ὡς om. K. [a] κέρδος] + ἐκ τοῦ μαθεῖν τοῦτο B.K. Statim θῶμεν γὰρ εἶναι iidem. [b] ἑκάστου] Sic C.L. Cat. Flor. Veron. ἑκάστῳ Sav. cet. Statim ἡ om. B.K. [c] πέρας ἐστὶ] ἐστι τέλος L. [d] ἐν τούτῳ] ἐνταῦθα B.K. [e] ἐκεῖνος] ὁ δεῖνα L. [f] αὐτοῦ B.C.K. [g] οὐδεὶς accessit ex omnibus. [h] οὐδένα] οὐδέπω L. Statim ποιεῖται λόγον inverso ord. K.L. [i] πῶς] πῶς οὖν L. καὶ πῶς B.I.K. Sav. cet. [k] καὶ assumtum ex B.C.K.L. [l] γὰρ] γοῦν K. [m] καιροὺς] + φησὶ L. [n] φησὶν] λοιπὸν B.K. Sav. cet. [o] οἱ] εἰ οἱ ex corr. recent. K. Statim περὶ τὸν Π. L. [p] εἰ] + δὲ B.K. Sav. cet. Mox εἴδομεν C. [q] ἐπεστομίζομεν L. [r] στόματα] + πάνυ γε B.K. Sav. cet.

γάρ ἐστι τὸ ἐπιστομίζον ἐκείνους, [s]τὸ μαθεῖν [t]πότε καταλύεται, ἢ [v]τὸ μαθεῖν ὅτι καταλύεται; [w]Τοῦτο λέγετε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι πέρας [x]ἕξει· εἰ μὴ [y]πείθονται τούτῳ, οὐδὲ ἐκείνῳ πείσονται. Ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος· "Αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε, ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται·" [z]οὐχ ἡ κοινὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἑκάστου ἰδία· αὕτη γὰρ D
ἐκείνην μιμεῖται, [a]αὕτη ἐστὶ καὶ συγγενής. Ὅπερ γὰρ ἀθρόως [b]ἐκείνη, τοῦτο αὕτη κατὰ μέρος ποιεῖ. Καὶ τῆς συντελείας ὁ καιρὸς ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἔλαβε τὴν ἀρχὴν, [c]τότε δὲ τέλος συντελείας ἐστίν· [d]ἐπεὶ καὶ νῦν οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις [e]συντέλειαν εἰπών. Ὅταν γὰρ μυρίοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τελευτῶσι, καὶ ἀναμένωσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἅπαντες, καὶ πρὸ ἐκείνης οὐδεὶς ἀνίσταται, οὐχὶ ἐκείνης τὸ ἔργον ἐστίν; Εἰ δὲ [f]βούλεσθε μα- E
θεῖν διὰ τί ἀποκέκρυπται αὕτη, καὶ διὰ τί ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται, ἐγὼ, ὡς ἐμαυτῷ [g]δοκῶ καλῶς ἔχειν, ἐρῶ. Οὐδεὶς ἂν ἀρετῆς ἐπεμελήθη ποτὲ παρὰ τὸν ἅπαντα [h]βίον· [i]ἀλλ' εἰδὼς αὐτοῦ τὴν τελευταίαν ἡμέραν, καὶ μυρία ἐργασάμενος δεινὰ, [k]καὶ τῷ λουτρῷ τότε προσελθὼν, οὕτως ἂν ἀπῆλθεν. Εἰ γὰρ νῦν, τοῦ τῆς ἀδηλίας φόβου κατασείοντος [l]τὰς ἁπάντων ψυχὰς, πάντες τὸν ἔμπροσθεν βίον [m]ἅπαντα ἐν κακίᾳ καταναλώσαντες, εἰς ἐσχάτας ἀναπνοὰς [n]τῷ βαπτίσματι διδόασιν F
ἑαυτούς· εἰ καὶ σφόδρα [o]ὑπὲρ τούτου ἦσαν πεπεικότες ἑαυτοὺς, τίς ἂν ποτε [p]ἀρετῆς ἐπεμελήθη; [q]Εἰ πολλοὶ χωρὶς φωτίσματος [r]ἀπῆλθον, καὶ οὐδὲ [s]οὗτος αὐτοὺς ὁ φόβος ἐπαίδευσε ζῶντας ἐπιμελεῖσθαι τῶν τῷ θεῷ δοκούντων, εἰ καὶ οὗτος ἀνῄρητο ὁ 487
φόβος, τίς ἂν ἐγένετό ποτε σώφρων; τίς [t]δὲ ἐπιεικής; Οὐκ

[s] τὸ] + μὴ L. [t] πότε] Sic B.C.K.L. ὅτι πότε Veron. ὅτι ποτὲ Sav. cet. [v] τὸ μαθεῖν om. I.K. Statim ὅτι κ. C.I.L. ὅτι οὐ κ. B.K. πότε κ. Edd. [w] τοῦτο] εἰ ἐπιστομίζειν βούλεσθε, τοῦτο B.K. Sav. cet. [x] ἥξει L. Statim εἰ δὲ μὴ B.K. [y] πείθοιντο B.K. πεισθήσονται I. [z] οὐχὶ C. [a] αὕτη ἐστὶ] Sic C.I. ἡ γὰρ αὐτή ἐστι L. Cat. ἐπειδὴ ἡ αὐτή ἐστι Veron. ὁμοία αὕτη (αὐτῇ K.) οὖσα B.K. ἐπειδὴ ὁμοία αὐτῇ ἐστι Sav. cet. [b] ἐκείνη] + ποιεῖ L. [c] τότε (τὸ C.) δὲ τέλος σ. ἐστὶν] Sic C.L. Veron. τὸ γὰρ ἀποθανεῖν τὸν Ἀδὰμ εἶδος σ. ἐστὶν I. τὸ δὲ τέλος ἑκάστου ἡμῶν τῆς ζωῆς εἰκὼν σ. ἐστὶν B.K. Sav. cet. [d] ἐπεὶ om. B.K. Cat. Sav. cet. νῦν om. B.K. Sav. cet. ἁμάρτοι τις pro τις ἁμάρτοι C.I.L. [e] συντέλειαν] + αὐτὸ B.K. Sav. cet. καλῶν pro εἰπὼν L. [f] βούλει L. [g] δοκεῖ L. Flor. Post ἐρῶ add. ὅτι B.K. [h] βίον] + εἰ τὸ τέλος ᾔδει Flor. + εἰ δῆλον ἦν καὶ μὴ ἀπεκέκρυπτο B.K. Sav. cet. [i] ἀλλ' εἰδὼς αὐτοῦ τὴν] εἰδὼς γὰρ ἕκαστος τὴν αὐτοῦ B.K. Mox καὶ ὁ μυρία iidem. [k] καὶ om. B.K. [l] τὰς ἁ. ψυχὰς] αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἁ. L. [m] ἅπαντα om. B.K. Cat. [n] τῷ β. διδόασιν ἑαυτοὺς] προσέρχονται τῷ β. B.K. [o] ὑπὲρ] περὶ L. [p] ἀρετῆς ἐπεμελήθη] λόγον ἀρετῆς ἐποιήσατο B.K. [q] εἰ om. C.I.L. Veron. εἰ] + γὰρ καὶ φόβου ἐπικειμένου B.K. Sav. cet. [r] ἀπῆλθον] ἂν καὶ ἀπῆλθον C. [s] οὕτως L. Mox ἐπαίδευε L. ὤνησε pro ἐπαίδευσε C.I. καὶ οὐδὲ—δοκούντων] καὶ ζῶντες τῶν τῷ θ. δοκούντων τινὲς ἐπιμελήσασθαι οὐκ ἠκολούθησαν B.K. Mox ὁ φόβος om. iidem. [t] δὲ om. B.K.

ἔστιν οὐδείς. Καὶ ἕτερον δὲ πάλιν. [v]Πολλοὺς ὁ τοῦ θανά-
του φόβος κατέχει νῦν, καὶ ὁ τῆς ζωῆς ἔρως· εἰ [w]δὲ ᾔδει
ἕκαστος, ὅτι αὔριον πάντως τεθνήξεται, οὐδὲν ἂν παρῃτήσατο
τολμῆσαι πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ ἔσφαξεν οὓς ἂν
[x]ἠθέλησε, καὶ ἀνεκτήσατο ἑαυτὸν, [y]τοὺς ἐχθροὺς ἀμύνων, καὶ
μυρία ἂν εἰργάσατο δεινά. Ἄνθρωπος γὰρ μιαρὸς, [z]τῆς ἐν-
θάδε ζωῆς ἀπεγνωκὼς, οὐδὲ αὐτοῦ λόγον ἔχει τοῦ τὴν ἁλουρ-
B γίδα περικειμένου. Ὁ τοίνυν πεπεισμένος ὅτι πάντως ἀπελθεῖν (205)
δεῖ, καὶ [a]ἀμυνεῖται τὸν ἐχθρὸν, καὶ πρότερον [b]ἀναπαύσας
αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, οὕτως ἂν ἐδέξατο τὴν τελευτήν. Εἴπω τι
καὶ τρίτον ἕτερον; Οἱ φιλοζωοῦντες, καὶ σφόδρα τῶν ἐνθάδε
ἐφιέμενοι, ὑπὸ τῆς ἀθυμίας ἂν καὶ τῆς λύπης διεφθάρησαν.
Εἰ γάρ τις τῶν νέων ὅτι πρὸ τοῦ [c]γήρως δέξεται τὴν τελευτὴν
ἠπίστατο, καθάπερ τὰ νωθρότατα τῶν θηρίων, ἐπειδὰν συλ-
C ληφθῇ, [d]τοιαῦτα γίνεται, προσδοκῶντα τὴν τελευτὴν, οὕτως
[e]ἂν διετέθη. [f]Πρὸς τούτῳ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ γενναῖοι ἄνδρες
μισθὸν ἂν ἔσχον. Εἰ γὰρ ᾔδεσαν ὅτι πάντως μετὰ τρία ἔτη
ἀπελθεῖν δεῖ, καὶ [g]πρὸ ἐκείνων οὐ δυνατὸν, ποῖον ἂν ἔσχον
μισθὸν, κατατολμῶντες τῶν δεινῶν; Εἶπε γὰρ ἄν τις πρὸς
αὐτοὺς, ὅτι ἐπειδὴ θαρρεῖτε ὑπὲρ τῶν τριῶν ἐτῶν, διὰ τοῦτο τοῖς
κινδύνοις ἑαυτοὺς ἐκδιδόατε, εἰδότες [h]ὅτι οὐκ ἔνι ὑμᾶς ἀπελθεῖν.
Ὁ γὰρ ἐξ ἑκάστου κινδύνου προσδοκῶν τεθνήξεσθαι, καὶ εἰδὼς
ὅτι [i]ζήσεται μὲν μὴ [k]παραβουλευσάμενος, τεθνήξεται δὲ τοιαῦ-
D τα τολμῶν, τῆς αὐτοῦ προθυμίας καὶ τοῦ καταφρονεῖν τῆς
ἐνθάδε ζωῆς μέγιστον ἐξήνεγκε τεκμήριον. Ἀπὸ δὲ ὑποδεί-
γματος τοῦτο ὑμῖν ποιήσω φανερόν. Εἰπέ μοι, εἰ ὁ [l]πατρι-
άρχης Ἀβραὰμ προειδὼς ὅτι οὐ σφάξει τὸν [m]υἱὸν ἀνήγαγεν,
ἆρα ἂν ἔσχε τινὰ μισθόν; Τί [n]δὲ, ὁ Παῦλος εἰ προειδὼς ὅτι
οὐ τεθνήξεται, ὑπερεῖδε [o]τῶν κινδύνων, [p]ποῦ θαυμαστός; Οὕτω
γὰρ καὶ ὁ νωθρότατος εἰς πῦρ [q]ἐνέβη ἄν, εἴ τινα ἀξιόπιστον

[v] πολλοὺς] Sic C.I. Cat. Edebatur πολύς. καὶ ἕτερον—ἔρως] βούλει καὶ ἕτερον εἴπω; πολὺς καὶ μετὰ τὸν φόβον τοῦ θανάτου, ὁ τῆς ζ. ἔρως ἔγκειται πᾶσιν B.K. [w] δὲ] οὖν B.K. [x] ἤθελε L. [y] τοὺς ἐχθροὺς] Sic Cat. τοῖς ἐχθροῖς C.I.L. Veron. καὶ ἀνεκτήσατο—δεινὰ] καὶ μυρία ἂν (ἂν om. B.) εἰργάσατο δεινὰ, τοὺς ἐχθροὺς ἀμυνόμενος B.K. Sav. cet. [z] τῆς] καὶ τῆς B.I.K. Sav. cet. [a] ἀμύνηται L. [b] ἀναπαύσας—ψυχὴν] θεραπεύσας ἑαυτὸν B.K. [c] γήρους C. [d] τοιαῦτα] ὡσεὶ νεκρὰ I. μᾶλλον τοιαῦτα B.K. Sav. cet. Statim γίνονται I.L. τοιαῦτα γίνονται post τελευτὴν transp. L. [e] ἂν om. I. [f] πρὸς τούτῳ] Sic C.L. πρὸς τοῦτο (junctum cum praecedentibus) I. Cat. Veron. καὶ οὗτος. πρὸς τούτῳ B.K. καὶ οὗτος (om. πρὸς τούτῳ) Sav. cet. [g] πρὸς ἐκεῖνον L. [h] ὅτι] + ἄλλως B.K. Sav. cet. εἰδότες—ἀπελθεῖν om. L. [i] ζήσεται] οὐ θνήξεται I. [k] παραβολευσάμενος Cat. [l] πατριάρχης om. I. [m] υἱὸν] + καὶ διὰ τοῦτο I. [n] δὴ I. Statim ὁ Π. εἰ I.L. εἰ ὁ Π. Edd. [o] τὸν κίνδυνον L. [p] ποῦ] + δὲ καὶ B.K. Sav. cet. [q] ἀνέβη L.

ἐγγυητὴν εὗρε τῆς ἀσφαλείας. Ἀλλ' [r]οὐχ οἱ τρεῖς παῖδες E
τοιοῦτοι, [s]ἀλλ' ἄκουε αὐτῶν λεγόντων· [4] "Βασιλεῦ, ἔστι θεὸς
ἐν οὐρανῷ, ὃς ἐξελεῖται ἡμᾶς [t]ἐκ τῶν χειρῶν σου, καὶ ἐκ τῆς
καμίνου ταύτης· καὶ ἐὰν μὴ, γνωστὸν ἔστω [v]σοι, ὅτι τοῖς θεοῖς
σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ [w]ᾗ ἔστησας, οὐ
προσκυνοῦμεν." Ὁρᾶτε [x]πόσα κέρδη ἐστὶ, καὶ πλείονα τούτων,
ἐκ τοῦ ἀγνοεῖν τὴν τελευτήν; Τέως δὲ ταῦτα ἀπόχρη μαθεῖν.
Διὰ τοῦτο ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται· ἵνα μὴ εἰς F
κακίαν [y]ἐξαγάγωμεν ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ εἰς ῥᾳθυμίαν, ἵνα μὴ τὸν
μισθὸν ἡμῶν [z]ὑποτέμηται.

"Αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς, φησὶν, οἴδατε." Τί οὖν περιεργά-
ζεσθε, εἰ πεπεισμένοι ἐστέ; Ὅτι δὲ ἄδηλον τὸ [a]μέλλον, ἐξ ὧν
ὁ Χριστὸς εἶπε, μάνθανε. Ὅτι [b]γὰρ διὰ τοῦτο εἶπεν, ἄκουσον
τί φησι· [5] "Γρηγορεῖτε [c]οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ 488
κλέπτης ἔρχεται." Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἔλεγεν· [6] "Ὅταν
δὲ λέγωσιν, [d]εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφί-
σταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν [e]τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ
μὴ ἐκφύγωσιν." Ἐνταῦθά [f]τι ᾐνίξατο, ὅπερ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ
ἐπιστολῇ. Ἐπειδὴ γὰρ οὗτοι μὲν ἦσαν ἐν θλίψεσιν, [g]ἐκεῖνοι
δὲ ἐν ἀνέσει οἱ πολεμοῦντες αὐτοὺς, καὶ ἐν τρυφῇ, εἶτα [h]τούτῳ
παρεμυθεῖτο τὰ παρόντα δεινὰ τῷ τῆς ἀναστάσεως λόγῳ,
ἐκεῖνοι [i]δὲ ἐπηρέαζον ἐκ τῶν προγονικῶν ἐνθυμημάτων φθεγγό- B
μενοι, καὶ ἔλεγον, πότε ἔσται; ὅπερ καὶ [k]οἱ προφῆται ἔλεγον·
[7] "Οὐαὶ οἱ λέγοντες, τὸ τάχος ἐγγισάτω, ἃ ποιήσει ὁ θεὸς, ἵνα
ἴδωμεν· καὶ ἐλθέτω ἡ βουλὴ τοῦ ἁγίου Ἰσραὴλ, ἵνα γνῶμεν·"
καὶ πάλιν· "Οὐαὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἡμέραν κυρίου·" περὶ
ταύτης [l]φησίν· οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐπιθυμοῦντας λέγει, ἀλλὰ τοὺς
ἐκ τοῦ ἀπιστεῖν ἐπιθυμοῦντας· καὶ, "Ἡ ἡμέρα κυρίου σκότος,
[m]φησὶ, καὶ οὐ φῶς·" [n]ὅρα τοίνυν πῶς αὐτοὺς παραμυθεῖται ὁ
Παῦλος· [o]ὡς ἂν εἰ ἔλεγε· μὴ [p]τὸ ἐν εὐπαθείᾳ εἶναι αὐτοὺς

[4] Dan. iii. 17, 18. [5] Matth. xxiv. 42. [6] v. 3. [7] Esai. v. 19. Amos v. 18.

[r] οὐχὶ C. [s] ἀλλ'] ἀλλὰ τί; B.K. Sav. cet. [t] ἐκ τῶν χειρῶν σου καὶ om. C.I.L. [v] σοι] + βασιλεῦ L. [w] ἣν L. [x] ὅσα I. [y] ἐξάγωμεν Cat. Veron. [z] ὑποτέμνηται C. ὑποτέμομε (sic) L. ὑποτέμητε (et ὑμῶν pro ἡμῶν) Cat. [a] μέλλον] τέλος I. [b] γὰρ] δὲ C.I.K. Sav. cet. δὲ καὶ B. [c] οὖν om. B.K. [d] εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν L. Cat. Veron. ἔχειν εἰρήνην καὶ ἀ. I. [e] ταῖς .. ἐχούσαις L. [f] τι] τοῦτο B.I.K. Sav. cet. Post δευτέρᾳ add. εἶπεν iidem. [g] ἐκεῖνοι δὲ—αὐτοὺς] οἱ δὲ π. αὐτοὺς ἐν ἀνέσει B.K. Sav. cet. [h] τούτῳ] αὐτὸς μὲν B.I.K. Sav. cet. Statim παραμυθεῖται I. [i] δὲ om. C. Cat. Veron. Statim ἐπείραζον Cat. ἐπηρεάζοντο L. [k] οἱ πρ. ἔλεγον] ὁ προφήτης ἔλεγε περί τινων αἰνιττόμενος B.K. [l] φησὶν] δηλῶν B.K. Haec περὶ ταύτης φ. accesserunt ex libris omnibus et Cat. [m] φησὶ om. C. [n] ὅρα—ὁ (ὁ om. I.) Παῦλος] διὰ τοῦτο εἴρηκεν οὕτω. καὶ ὅρα πῶς αὐτοὺς παραμυθεῖται B.K. Sav. cet. [o] ὡς ἂν εἰ ἔλεγε] λέγων I. [p] τὸ ἐν εὐπ.] ἐν εὐφρασίᾳ ἢ ἐν ἀσφαλείᾳ I.

τεκμήριον ποιείσθωσαν τοῦ μὴ παραγίνεσθαι τὴν κρίσιν· οὕτω
C *μὲν οὖν καὶ παραγίνεται. Ἄξιον δὲ* [q]*καὶ ἐκεῖνο ζητῆσαι· εἰ ὁ*
ἀντίχριστος ἔρχεται, [r]*καὶ ὁ Ἡλίας ἔρχεται, πῶς ὅταν λέγω-*
σιν, [s]*εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αὐτοῖς αἰφνίδιος ὄλεθρος ἐφί-*
σταται; ταῦτα γὰρ οὐκ ἀφίησιν [t]*ἐπελθεῖν τὴν ἡμέραν, τεκμή-*
ρια ὄντα τῆς παρουσίας αὐτῆς. Ἀλλ' [v]*οὐδὲ ταὐτὸν τὸν καιρὸν*
[w]*βούλεται εἶναι τὸν τοῦ ἀντιχρίστου,* [x]*καὶ τὴν ἡμέραν πᾶσαν·*
ὅτι ἐκεῖνο σημεῖον ἔσται τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς δὲ
οὐχ ἕξει [y]*σημεῖον, ἀλλ' ἀθρόον καὶ ἀπροσδοκήτως ἥξει. Καὶ*
D [z]*γὰρ τῇ κυούσῃ, φησὶν, οὐκ ἐφίσταται ἀδήλως·* [a]*οἶδε γὰρ ὅτι*
μετὰ ἐννέα μῆνας ἔσται ὁ τόκος. Καὶ σφόδρα μὲν οὖν ἀδήλως·
αἱ μὲν γὰρ ἑπταμηνιαῖα ἔτεκον, αἱ δὲ [b]*ἐννεαμηνιαῖα· ἄλλως δὲ*
καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ ὥρα [c]*ἄδηλος. Πρὸς τοῦτο οὖν φησι ταῦτα*
ὁ Παῦλος. Καὶ ἀκριβὴς ἡ εἰκών· οὐ γὰρ πολλὰ τῆς ὠδῖνός (206)
ἐστι τὰ τεκμήρια· πολλαὶ [d]*γοῦν οὕτω καὶ ἐν ὁδοῖς καὶ τῆς*
οἰκίας ἔξω, μὴ προειδυῖαι, ἔτεκον. Οὐ τὸ ἄδηλον δὲ μόνον ἐν-
ταῦθα ἠνίξατο, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ὀδύνης πικρόν. Ὥσπερ γὰρ
E *ἐκείνη παίζουσα, γελῶσα, οὐδὲν ὅλως προορωμένη, ἐξαίφνης*
ἀρρήτοις κατασχεθεῖσα πόνοις διακόπτεται ταῖς ὠδῖσιν· οὕτω
καὶ αἱ ψυχαὶ ἐκεῖναι, τῆς ἡμέρας [e]*ἐπελθούσης. "Καὶ οὐ μὴ*
ἐκφύγωσι," [f]*φησίν· ὅπερ ἔλεγε νῦν.*

8 *"Ὑμεῖς δὲ,* [g]*ἀδελφοὶ, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα*
ὑμᾶς ὡς κλέπτης [h]*καταλάβῃ." Ἐνταῦθα τὸν σκοτεινὸν καὶ*
ἀκάθαρτον βίον φησί. Καθάπερ γὰρ ἐν νυκτὶ πάντα πράτ-
F *τουσιν οἱ μιαροὶ καὶ πονηροὶ τῶν ἀνθρώπων, πάντας λανθάνοντες,*
καὶ ἐν σκότῳ κατακλείοντες ἑαυτούς. Εἰπὲ γάρ μοι, [i]*οὐχὶ τὴν*
ἑσπέραν παρατηρεῖ ὁ μοιχός; [k]*οὐχὶ τὴν νύκτα ὁ κλέπτης; ὁ*
τυμβωρύχος οὐχὶ πᾶσαν τὴν ἐργασίαν ἐν νυκτὶ ἔχει; Τί οὖν;
οὐχὶ ὡς κλέπτης [l]*αὐτοὺς καταλαμβάνει; οὐχὶ καὶ αὐτοῖς ἀδήλως*

8 v. 4.

[q] *κἀκεῖνο* B.K.L. *καὶ* om. Cat. [r] *καὶ*] + *εἰ* L. Mox *πῶς, φησὶν, ὅταν* idem. [s] *εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν* I.L. Cat. Veron. [t] *ἐπελθεῖν*] *μὴ εἰδέναι* B.K. Sav. cet. [v] *οὐδὲ*] Sic C.L. Cat. *οὐ* Edd. *ταὐτὸν* pro *τοῦτον* sine libris correximus. [w] *βούλεται εἶναι* (*εἶναι β.* C. Veron.) *τὸν τοῦ ἀ.*] *αἰνίττεται τοῦ ἀ. λέγω* B.K. Sav. cet. [x] *καὶ τὴν ἡ. πᾶσαν* (*καὶ τῆς ἡμέρας* Cat.) *ὅτι ἐκεῖνο* (*ἐκεῖνος* L.)—*αὐτὸς δὲ*] Sic C.I.L. Cat. Veron. *οὐδὲ* (*οὔτε* Sav. cet.) *τὴν ἡ. ἐκείνην φησὶν, ὅτι σημεῖον ἔσται τῆς π. τοῦ Χρ. ἀλλ' ὅτι ὁ Χριστὸς* B.K. Sav. cet. [y] *σημεῖον*] + *ἐκεῖνον* B.K. Mox *ἀθρόως* L. [z] *γὰρ*] *μὴν* B.K. *τοι* Cat. [a] Haec *οἶδε—ἀδήλως* desunt in I.L. Cat. [b] *ἐνναμ.* I. Cat. [c] *ἄδηλος*] + *τοῦ τόκου* B.K. Sav. cet. [d] *οὖν* L. [e] *ἐπελθούσης*] + *ἐκείνης* B.K. Sav. cet. Statim *καὶ* om. B.K. [f] *φησίν· ὅπερ ἔλεγε νῦν*] *εἶτα δεικνὺς ὅτι οὐ περὶ αὐτῶν ταῦτα λέγει* B.K. Sav. cet. [g] *ἀδελφοὶ*] + *ἐπήγαγεν* B.K. *ἐπήγαγεν* ante *ὑμεῖς* habent Sav. cet. [h] *καταλάβοι* bis L. [i] *οὐχὶ*] *οὐ* I. [k] *καὶ οὐχὶ* Edd. *καὶ* om. B.C.L. Mox *ὁ δὲ τυμβ.* B.K. [l] *αὐτοὺς*] *πάντας* B.K.

[m]ἐφίσταται, [n]ἀλλὰ προΐσασι; Πῶς οὖν [o]λέγει, “Οὐ χρείαν 489
ἔχετε γράφεσθαι ὑμῖν;” Ἐνταῦθα οὐ πρὸς τὸ ἄδηλόν [p]φη-
σιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν συμφοράν· τουτέστιν, οὐκ ἐπὶ κακῷ [q]τῷ
αὐτῶν ἥξει. Ἀδήλως μὲν γὰρ ἥξει καὶ αὐτοῖς, πλὴν ἀλλ' οὐδενὶ
[r]περιβαλεῖ λυπηρῷ. “[s]Ἵνα μὴ ἡ ἡμέρα ὑμᾶς, φησὶν, ὡς κλέπτης
καταλάβῃ.” [t]Ἐπὶ γὰρ τῶν ἐγρηγορότων καὶ ἐν φωτὶ ὄντων,
κἂν γένηταί τις εἴσοδος λῃστοῦ, [v]οὐδὲν λυμήνασθαι δυνήσεται·
[w]οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὀρθῶς ζώντων· ἀλλ' ἐκείνους τοὺς καθεύδον-
τας πάντων [x]γυμνώσας ἄπεισι, τοὺς τοῖς ἐνθάδε θαρροῦντας.
[9] “[y]Πάντες γὰρ ὑμεῖς, φησὶν, υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέ-
ρας.” Καὶ πῶς [z]ἔνι υἱοὺς ἡμέρας εἶναι; Ὡς υἱοὺς ἀπωλείας, B
[a]ὡς υἱοὺς γεέννης. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε τοῖς Φα-
ρισαίοις· [10] “Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν
ξηρὰν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε
αὐτὸν [b]υἱὸν γεέννης·” καὶ [c]πάλιν ὁ Παῦλος ἔλεγε· “Δι' ἃ ἔρχε-
ται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας,” τουτέστιν,
[d]οἱ τὰ τῆς γεέννης πράττοντες, οἱ τὰ τῆς ἀπειθείας. [e]Οὕτω
καὶ υἱοὶ τοῦ θεοῦ οἱ τὰ τῷ θεῷ δοκοῦντα πράττοντες· οὕτω καὶ
υἱοὶ ἡμέρας καὶ υἱοὶ φωτὸς, οἱ τὰ τοῦ φωτὸς πράττοντες.
“[f]Καὶ οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ [g]σκότους. [11] Ἄρα οὖν μὴ καθεύ- C
δωμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. [h]Οἱ
γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι· καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς
μεθύουσιν· ἡμεῖς δὲ ἡμέρας [i]ὄντες, νήφωμεν.” Δείκνυσιν [k]ἐν-
ταῦθα ὅτι τὸ ἐν ἡμέρᾳ εἶναι ἡμῶν ἐστι. [l]Ἐνταῦθα μὲν γὰρ,
[m]ἐπὶ τῆς ἡμέρας ταύτης καὶ τῆς νυκτὸς, οὐχ ἡμῶν [n]ἐστιν, ἀλλὰ

9 v. 5. 10 Matth. xxiii. 15. Col. iii. 6. 11 v. 6—8.

[m] ὑφίσταται I. [n] ἀλλὰ προΐσασι] ἆρα οὐ προΐσασι· ναί, φησί B.K. [o] λέγεις L. [p] φησιν om. B.K. Iidem post συμφορὰν add. ἀποτείνεται. [q] τῷ om. C. [r] παραβαλεῖ L. [s] ἵνα] οὐ γάρ ἐστε ἐν σκότῳ, φησὶν, ἵνα (mox om. φησὶν) C. Statim μὴ om. C.I.K. Sav. cet. μὴ ἡμέρα (sic) Veron. ὑμᾶς post κλέπτης transp. Edd. invitis libris. [t] ἐπὶ γὰρ] περὶ γὰρ I. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ B.K. Statim γρηγορότων C. [v] οὐδὲν] + αὐτοὺς B.K. [w] οὕτω—θαρροῦντας] ἀλλ' ἐκείνους τοὺς κ. π. γ. ἄπεισιν. οὕτω καὶ ἐπὶ τ. ὀ. ζώντων, ἂν ἡ νὺξ ἐπιστῇ, οὐχὶ αὐτοὺς λήψεται, ἀλλὰ τοὺς τοῖς παροῦσι προστετηκότας (προυστηκότας K.) B.K. [x] γυμνώσαντες I. Post ἐνθάδε add. φημὶ L. [y] πάντες] εἶτα καὶ ἄλλο ὑπὲρ αὐτῶν· ἐπάγει γὰρ, πάντες B.K. Sav. cet. Mox γὰρ et φησὶν om. B.K. [z] ἔνι] + φησὶν B.I.K. Sav. cet. Statim υἱοὺς φωτὸς καὶ ἡμέρας εἶναι, φησίν; L. [a] ὡς om. L. [b] υἱὸν γ. pro γ. υἱὸν C.K.L. [c] πάλιν om. B.K. Sav. cet. Mox ἔλεγε om. B.I.K. Sav. cet. [d] οἱ . . . πράττοντες, οἱ] τοὺς . . . πράττοντας, τοὺς B.K. Sav. cet. [e] οὕτω καὶ] ὥσπερ οὖν B.K. Sav. cet. Mox τοῦ om. B.K.L. [f] καὶ om. B.K. Sav. cet. [g] σκότους] + φησὶν C.L. + τοῦτο τοῦ υἱοὶ φωτὸς ἐξήγησις B. [h] οἱ γὰρ—νήφωμεν om. I. [i] ὄντες] + υἱοὶ L. [k] ἐντεῦθεν B.K. [l] ἐνταῦθα μὲν γὰρ] καὶ ἐνταῦθα μὲν B.I.K. Sav. cet. [m] ἐπὶ] τοῦτο δὲ ἐπὶ B.K. Post νυκτὸς add. λέγω B.I.K. Sav. cet. [n] ἐστιν, ἀλλὰ] τὸ ἐφίστασθαι· καὶ γὰρ B.K. Mox ἡ ν. ἔρχεται pro ἔρχεται ἡ ν. C.K.L.

καὶ ἀκόντων ἡμῶν ἡ νὺξ ἔρχεται, καὶ μὴ [o] *βουλομένων ὁ ὕπνος
ἐφίσταται· ἐπὶ δὲ τῆς νυκτὸς ἐκείνης καὶ τοῦ ὕπνου, οὐκέτι, ἀλλ'*
D *ἔξεστι διαπαντὸς* [p] *ἡμέραν ἄγειν, ἔξεστι διαπαντὸς ἐγρηγορέναι.
Τοὺς γὰρ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς κλεῖσαι, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς
κακίας ὕπνον ἐπαγαγεῖν,* [q] *οὐκ ἔστι φύσεως, ἀλλὰ προαιρέσεως.
"Ἀλλὰ γρηγορῶμεν, φησὶ, καὶ νήφωμεν."* [r] *Ἔστι γὰρ ἐγρη-
γορότα καθεύδειν, μηδὲν πράττοντα ἀγαθόν·* [s] *διὰ τοῦτο ἐπή-
γαγε, "καὶ νήφωμεν." Καὶ γὰρ ἐν ἡμέρᾳ ἂν* [t] *γρηγορῇ μέν
τις, μὴ νήφῃ δὲ, μυρίοις περιπεσεῖται δεινοῖς. Ὥστε* [v] *γρηγο-
ρήσεως ἐπίτασις ἡ νῆψίς ἐστιν. "*[w] *Οἱ καθεύδοντες, φησὶ,
νυκτὸς καθεύδουσι, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσι." Μέ-*
E *θην ἐνταῦθά* [x] *φησιν οὐ τὴν* [y] *ἀπὸ τοῦ οἴνου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν
ἀπὸ πάντων τῶν κακῶν. Καὶ γὰρ μέθη ψυχῆς πλοῦτος, καὶ
χρημάτων ἐπιθυμία, καὶ σωμάτων ἔρως, καὶ πᾶν ὅπερ ἂν* [z] *εἴπῃς,
μέθη ψυχῆς ἐστι. Διὰ τί δὲ ὕπνον τὴν κακίαν ἐκάλεσεν; Ὅτι
πρῶτον μὲν ἀνενεργητός ἐστι πρὸς τὴν ἀρετὴν* [a] *ὁ τοιοῦτος·
ἔπειτα, πάντα φαντασιοῦται, οὐδὲν ἀληθὲς ὁρᾷ, ἀλλ' ὀνειράτων
ἐστὶ μεστὸς, καὶ ἀτόπων* [b] *πολλάκις πραγμάτων· ἂν δέ* [c] *τι
χρηστὸν ἴδῃ, οὐδὲν* [d] *ἔχει βέβαιον οὐδὲ πεπηγός.* [e] *Τοιοῦτον*
F *ὁ παρὼν βίος ἐστίν· ὀνειράτων καὶ φαντασίας γέμει. Ὁ πλοῦ-
τος ὄναρ, ἡ δόξα, πάντα τὰ τοιαῦτα. Ὁ καθεύδων, τὰ μὲν
ὄντα καὶ* [f] *ἀληθῶς ὑφεστῶτα οὐχ ὁρᾷ, τὰ δὲ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα
φαντασιοῦται.* [g] *Τοιαύτη ἡ κακία ἐστὶ, καὶ ὁ ἐν κακίᾳ βίος·* (207)
490 *οὐχ ὁρᾷ τὰ ὄντα, τουτέστι, τὰ πνευματικὰ, τὰ οὐράνια,* [h] *τὰ
μένοντα, ἀλλὰ τὰ ῥέοντα καὶ ἀφιπτάμενα καὶ ἀποπηδῶντα
ταχέως ἡμῶν. Οὐκ ἀρκεῖ δὲ τὸ ἐγρηγορέναι καὶ νήφειν, ἀλλὰ*
[i] *δεῖ καὶ καθοπλίζεσθαι. Κἂν γὰρ* [k] *ἐγρηγορώς τις* [l] *ᾖ καὶ νή-
φων, μὴ ἔχῃ δὲ ὅπλα, ταχέως αὐτὸν οἱ λῃσταὶ κατεργάζονται.
Ὅταν οὖν καὶ ἐγρηγορέναι χρὴ καὶ νήφειν καὶ καθοπλίζεσθαι,*

[o] *βουλομένων*] + *ἡμῶν* C. Cat. Veron. Mox *ἐφίπταται* Cat. [p] *ἡμέραν ἄγειν*] Sic C.L. Cat. *ἐγρηγορέναι* Edd. Mox *ἐγρηγορέναι* C.L. Cat. *ἡμέραν ἄγειν* Edd. [q] *οὐκ ἔστι*] *οὐκέτι* Cat. [r] *ἔστι*] Sic C. Cat. *ἔξεστι* Edd. *ἔστι γὰρ—νήφωμεν*] *οὐχ ἁπλῶς εἶπε, γρηγορῶμεν, ἀλλὰ προσέθηκε, νήφωμεν· ὅτι ἔστι καὶ ἐγρ. κ. μ. π. ἀγαθὸν* B.K. [s] *διὰ*] *καὶ διὰ* L. [t] *γρηγορεῖ* I.L. Statim *μὲν* accessit ex omnibus. [v] *ἐγρηγόρσεως* Cat. [w] *οἱ*] + *γὰρ* C. *γὰρ* pro *φησὶ* B.K. [x] *φησιν* om. B.K. Infra post *πάντων* add. *δηλοῖ* iidem. [y] *ἀπὸ*] *ἐκ* L. [z] *εἴπῃς*] Sic omnes. *εἴποις* Edd. [a] *ὁ τοιοῦτος*] *οὗτος* L. Statim *ἔπειτα, ὅτι π. φ. καὶ οὐδὲν* B.I.K. Sav. cet. [b] *πολλάκις* om. B.K. [c] *τι*] + *καὶ* B.C.K. [d] *ἔχον* B.K. Post *πεπηγὸς* add. *ὄψεται* iidem. [e] *τοιοῦτος* C.I. Mox *ἐστὶν* om. C. [f] *ἀληθῶς* om. I. Statim *ἑστῶτα* K. [g] *τοιαύτη ἡ κ. ἐστὶ*] *τοιοῦτος* B.K. [h] *τὰ μένοντα* ante *τὰ πνευματικὰ* transp. L. [i] *δεῖ*] *δὴ* L. [k] *ἐγρηγόρος* (sic) I. Mox *νήφει* idem. [l] *ᾖ*] *εἴη* L. Mox *ἔχει* idem.

ἡμεῖς δὲ ἄοπλοι καὶ γυμνοὶ ὦμεν καὶ καθεύδωμεν, τίς κωλύσει
ἐκεῖνον πῆξαι τὴν [m] μάχαιραν;

"Ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφα- B
λαίαν, ἐλπίδα σωτηρίας." "Πίστεως καὶ ἀγάπης," [n] φησίν.
Ἐνταῦθα βίον [o] καὶ δόγμα ᾐνίξατο. Ἐδήλωσε τί [p] ἐστιν ἐγρη-
γορέναι καὶ νήφειν, τὸ ἔχειν [q] θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης.
[r] Οὐ τὴν τυχοῦσαν πίστιν φησὶν, ἀλλ' ὥσπερ [s] τὸν θώρακα
οὐδὲν ἂν διατέμοι ταχέως, ἀλλ' ἔστιν [t] ἀσφαλὲς τειχίον τῷ
στήθει· οὕτω καὶ σὺ πίστιν καὶ ἀγάπην περιέλασον τῇ ψυχῇ,
καὶ οὐδὲν τῶν πεπυρωμένων βελῶν τοῦ [v] διαβόλου ἐμπαγῆναι
δυνήσεται. Ἔνθα γὰρ [w] ἂν ᾖ προκατειλημμένη τῷ τῆς ἀγάπης C
ὅπλῳ τῆς ψυχῆς ἡ δύναμις, πάντα εἰκῇ καὶ μάτην κατασκευά-
ζουσιν οἱ ἐπιβουλεύοντες. Οὔτε γὰρ πονηρία, [x] οὔτε ἔχθρα,
οὔτε βασκανία, οὐ κολακεία, οὐχ ὑπόκρισις, οὐκ ἄλλο οὐδὲν κα-
θικέσθαι δυνήσεται τῆς [y] τοιαύτης ψυχῆς. Οὐχ [z] ἁπλῶς ἀγά-
πην εἶπεν, [a] ἀλλ' ὡς θώρακα [b] ἰσχυράν. "Καὶ περικεφαλαίαν,
ἐλπίδα [c] σωτηρίας." Καθάπερ γὰρ ἡ περικεφαλαία τὸ καίριον
σώζει τῶν ἐν ἡμῖν, τὴν κεφαλὴν περιβάλλουσα καὶ πάντοθεν D
[d] στεγάζουσα· οὕτω καὶ ἡ ἐλπὶς τὸν λογισμὸν οὐκ ἀφίησι δια-
πεσεῖν, ἀλλ' ὀρθὸν ἵστησιν ὥσπερ κεφαλὴν, οὐδὲν [e] τῶν ἔξωθεν
[f] εἰς αὐτὸν πεσεῖν ἐῶσα. Ἕως δ' ἂν [g] μηδὲν καταφέρηται, οὐδὲ
αὕτη ἐπολισθαίνει· τὸν [h] γὰρ τούτοις πεφραγμένον τοῖς ὅπλοις
οὐκ ἔνι ποτὲ πεσεῖν. [12] "Μένει [i] γὰρ πίστις, ἐλπὶς, [k] ἀγάπη."
Εἶτα εἰπὼν, ἐνδύσασθε [l] καὶ περιθέσθε, αὐτὸς κατασκευάζει τὰ
[m] ὅπλα, ὅθεν ἂν τεχθείη [n] καὶ πίστις καὶ ἐλπὶς καὶ ἀγάπη, [o] καὶ

12 1 Cor. xiii. 13.

[m] μάχαιραν] + διὸ καὶ ἐπάγει C. + διὸ καὶ τοῦτο δηλῶν, ὅτι ὅπλων ἡμῖν δεῖ, ἐπήγαγεν, ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες νήφωμεν B.K. Sav. cet. Post ἐνδυσάμενοι add. φησὶ L. [n] φησὶν om. I. [o] καὶ δόγμα ᾐνίξατο] μετὰ δογμάτων ὀρθῶν αἰνίττεται. ὅρα πῶς B.K. Sav. cet. [p] ἐστι] + τὸ B.I.K. Sav. cet. [q] θώρακα] + φησὶ Sav. cet. φησὶ om. L. Veron. [r] οὐ τὴν—ἀλλ' ὥσπερ] πίστιν δὲ ἐνταῦθα (δὲ ἐνταῦθα om. Sav. cet.) οὐ τὴν τυχοῦσαν λέγει (φησιν Sav. cet.) ἀλλὰ τὴν ζέουσαν, τὴν εἰλικρινῆ, τὴν ἀχειρώτους ποιοῦσαν τοὺς προβεβλημένους αὐτήν. ὥσπερ B.K. Sav. cet. [s] τὸν] + στρατηγικὸν B. + στρατιωτικὸν K. Mox διατέμῃ C. Veron. [t] ἀσφαλὲς] Sic C.I. ἀφανὲς Edd. [v] διαβόλου] ἐχθροῦ I. [w] ἂν assumtum ex Cat. εἶ pro ᾖ B.K. [x] οὔτε .. οὔτε] οὐκ .. οὐ B.I.K. Sav. cet. [y] τοιαύτης] αὐτῆς L. [z] ἁπλῶς] + δὲ B.I.K. Sav. cet. Mox εἶπεν om. B.K. [a] ἀλλ' ὡς] ἀλλὰ I. [b] ἰσχυρὰν] Sic B.K.L. ἰσχυρὸν Edd. Post h. v. add. εἶπεν ἐνδύσασθαι. εἶτα οὕτως εἰπὼν ἐπάγει B.K. Sav. cet. [c] σωτηρίου B.K. Veron. [d] σκέπουσα B.K. [e] τῶν om. B.K. [f] εἰς αὐτὸν πεσεῖν] ἐμπεσεῖν C. εἰς αὐτὴν πεσεῖν I. [g] μηδὲν καταφέρηται] οὗτος μὴ κατενεχθῇ B.K. [h] γὰρ om. B.K. Mox περιπεφραγμένον L. [i] γὰρ] + φησὶ B.I.K. Sav. cet. [k] ἀγάπη] + τὰ τρία ταῦτα B.I.K. Sav. cet. [l] καὶ π. αὐτὸς om. B.K. Haec εἶτα εἰπὼν—ἀγάπη desunt in C. [m] ὅπλα] + αὐτοῖς (αὐτὸς K.) λοιπὸν καὶ δείκνυσιν B.K. + λοιπὸν κ. δ. Sav. cet. [n] καὶ om. B.I.K. Sav. cet. [o] καὶ ἰσχυρὰ (ἰσχυρότερα Veron.) γ.] καὶ τὰ ὅπλα

E ἰσχυρὰ γένοιτο. [13] "Ὅτι οὐκ ἔθετο [p] ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν,
ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν." Ὥστε οὐ πρὸς τοῦτο
[q] ἔκλινεν εἰς τὸ ἀπολέσαι, ἀλλ' εἰς τὸ σῶσαι. Καὶ ὅτι τοῦτο
βούλεται, πόθεν δῆλον; Τὸν υἱὸν [r] αὐτοῦ ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν·
οὕτως ἡμᾶς ἐπιθυμεῖ σωθῆναι, [s] ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ [t] ἔδωκε, καὶ
F οὐχ ἁπλῶς ἔδωκεν, ἀλλ' εἰς θάνατον. Ἀπὸ τούτων τῶν λο-
γισμῶν ἡ ἐλπὶς τίκτεται. Μὴ [v] γὰρ [w] ἀπογνῷς, ἄνθρωπε,
σαυτοῦ, πρὸς τὸν θεὸν ἀπερχόμενος τὸν [x] οὐδὲ υἱοῦ φεισάμενον
διὰ σέ· μὴ ἀπαγορεύσῃς τοῖς παροῦσι κακοῖς. Ὁ τὸν μονο-
γενῆ δοὺς, ἵνα σε σώσῃ καὶ τῆς γεέννης ἐξέληται, τίνος φείσεται
λοιπὸν ὑπὲρ τῆς [y] σῆς σωτηρίας; Ὥστε ἐλπίζειν χρὴ πάντα
491 χρηστά. Οὐδὲ γὰρ, εἰ πρὸς δικαστὴν [z] ἀπῄειμεν μέλλοντα
κρίνειν ἡμᾶς, καὶ τοσαύτην ὑπὲρ ἡμῶν ἀγάπην ἐπιδεδειγμένον,
ὡς τὸν υἱὸν κατασφάξαι, ἐδείσαμεν ἄν. [a] Ἐλπίζωμεν οὖν
χρηστὰ καὶ μεγάλα· τὸ γὰρ κεφάλαιον ἐλάβομεν· [b] πιστεύω-
μεν· εἴδομεν γὰρ τὸ ὑπόδειγμα· ἀγαπήσωμεν· ἐσχάτης γὰρ
ἀνοίας τὸ μὴ τὸν οὕτω διατεθέντα ἀγαπῆσαι. "Ἵνα, εἴτε
[c] γρηγοροῦμεν, φησὶν, εἴτε καθεύδομεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν.
[14] Διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, κα-
B θὼς καὶ ποιεῖτε." [d] Καὶ πάλιν, "Εἴτε [e] γρηγοροῦμεν, εἴτε
καθεύδομεν." [f] Ἕτερον ἐκεῖ τὸν ὕπνον [g] φησὶ, καὶ ἕτερον ἐν-
ταῦθα. [h] Ἐνταῦθα γὰρ, "εἴτε καθεύδομεν," τὸν θάνατόν φησι
τὸν σωματικόν· τουτέστι, τοὺς κινδύνους μὴ [i] δεδοίκατε· [k] κἂν
ἀποθάνωμεν, ζησόμεθα. Μὴ ἀπελπίσῃς, ὅτι κινδυνεύεις· ἔχεις
ἐνέχυρον ἀσφαλές· οὐκ ἂν, εἰ μὴ σφόδρα ἡμῶν περιεκαίετο, (208)
τὸν υἱὸν αὐτοῦ [l] ἔδωκεν. Ὥστε κἂν ἀποθάνῃς, ζήσῃ· καὶ γὰρ
καὶ αὐτὸς ἀπέθανεν. Ἄν τε οὖν ἀποθάνωμεν, ἄν τε [m] ζῶμεν,

13 v. 9, 10. 14 v. 11.

ἰσχυρότερα γ. I. ἐξ ὧν (ἐξ ὧν om. Sav. cet.) καὶ τὰ ὅπλα ἰσχυρότερα γίνεται (γένοιτο Sav. cet.) ἐπάγων καὶ λέγων B.K. Sav. cet. [p] ἡμᾶς ὁ θ.] ἡμᾶς, φησὶν, ὁ θ. C. φησὶν, ὁ θ. ἡμᾶς L. [q] ἐκάλεσεν B.I.K. Sav. cet. Mox ἀπολλύναι I. [r] αὐτοῦ om. I. Cat. Mox ὑπὲρ ἡμῶν om. I. Post ἡμῶν add. φησὶν B.K. Sav. cet. [s] ὅτι] + καὶ L. [t] ἔδωκε] + ὑπὲρ ἡμῶν C.I. Cat. [v] γὰρ] δὴ B.K. [w] ἀπογνῷς ἄ. σαυτοῦ] ἀπογνῷς σεαυτοῦ ἄ. L. σαυτοῦ om. B.K. Sav. cet. [x] οὐδὲ pro μηδὲ omnes. [y] σῆς om. C. [z] ἀπίημεν L. Mox ὑπὲρ ἡμῶν ἀγάπην C.L. ἀγάπην ὑπὲρ ἡμῶν Edd. [a] ἐλπίζομεν L. [b] πιστεύωμεν] Sic B.C. πιστεύομεν I.K. εἰ πιστεύομεν Edd. Statim οἴδαμεν C. [c] γρηγορῶμεν C.L. Mox καθεύδωμεν L. [d] καὶ] + ἀλλαχοῦ B.K. Sav. cet. καὶ om. Cat. [e] γρηγορῶμεν C.I.L. Mox καθεύδωμεν I. [f] ἕτερον] ἀλλ' ἕτερον B.K. Sav. cet. [g] φησὶ] σημαίνειν φαμὲν B.K. [h] ἐνταῦθα γὰρ—τουτέστι] ἐνταῦθα μὲν γὰρ τὸν θ. δηλοῖ τὸν σ. ἐκεῖ δὲ τὴν περὶ τὸν βίον ἀμέλειαν. ὃ οὖν δηλοῖ, τοῦτό ἐστι B.K. Sav. cet. [i] δείσητε Cat. μὴ δείσητε τοὺς κ. inverso ord. B.K. [k] κἂν] + γὰρ L. Mox ζησώμεθα C. [l] δέδωκεν L. παρέδωκεν I. [m] ζήσωμεν C.I.

μετ' αὐτοῦ ζησόμεθα. Ἀδιάφορον τοῦτό [n]ἐστιν· οὐδέν μοι C
μέλει, [o]ἄν τε ζῶ, ἄν τε ἀποθάνω· μετ' ἐκείνου γὰρ ζησόμεθα.

[p]Πάντα οὖν ὑπὲρ ἐκείνης πράττωμεν τῆς ζωῆς, [q]πάντα
πρὸς ἐκείνην ὁρῶντες [r]ἐργαζώμεθα. Σκότος ἐστὶν ἡ κα-
κία, ἀγαπητὲ, θάνατός ἐστι, νύξ ἐστιν, οὐδὲν [s]ὁρῶμεν τῶν
δεόντων, οὐδὲν πράττομεν τῶν προσηκόντων. Καθάπερ
οἱ νεκροὶ δυσειδεῖς εἰσι καὶ ὀδωδότες, οὕτω καὶ αἱ ψυχαὶ
τῶν ἐν κακίᾳ πολλῆς εἰσιν ἀκαθαρσίας μεσταί· μέμυκεν αὐ-
τῶν τὰ ὄμματα, τὸ στόμα συνείληπται, ἀκίνητοι μένουσιν
ἐν τῇ κλίνῃ τῆς κακίας· μᾶλλον δὲ τῶν ταῦτα παθόντων D
ἐλεεινότεροι. Οὗτοι μὲν γὰρ πρὸς ἑκάτερα νεκροὶ, ἐκεῖνοι
δὲ πρὸς μὲν ἀρετὴν ἀναίσθητοι, ζῶντες δὲ πρὸς κακίαν. Νε-
κρὸν κἂν πλήξῃ τις, οὐκ αἰσθάνεται, οὐδὲ ἀμύνεται· ἀλλ' [t]ἔστιν
ὥσπερ [v]ξύλον αὖον· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ αὖον ὄντως [w]ἐστὶν,
ἀποβαλοῦσα τὴν ζωήν· μυρία καθ' ἑκάστην [x]ἡμέραν λαμβάνει
τραύματα, καὶ οὐδενὸς αἰσθάνεται, ἀλλ' [y]ἀναλγήτως πρὸς
πάντα διάκειται. Οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι τοῖς μεμηνόσιν αὐτοὺς
παραβάλλων, τοῖς μεθύουσι, τοῖς παραπαίουσι. Πάντα [z]δὲ E
ταῦτα ἔχει ἡ κακία, καὶ πάντων ἐστὶ χαλεπωτέρα. Ὁ μαινό-
μενος ἔχει πολλὴν συγγνώμην [a]παρὰ τῶν ὁρώντων· οὐ γάρ ἐστι
προαιρέσεως τὸ νόσημα, ἀλλὰ φύσεως μόνης· ὁ δὲ ἐν κακίᾳ
διάγων, πόθεν συγγνωσθήσεται; Πόθεν οὖν ἡ κακία; πόθεν οἱ
πλείους κακοί; [b]Εἰπέ μοι, πόθεν [c]ἡ κακία τῶν νοσημάτων;
πόθεν φρενῖτις; πόθεν ὕπνος βαρύς; οὐχὶ ἐξ ἀπροσεξίας; Εἰ
τὰ φυσικὰ νοσήματα ἀπὸ προαιρέσεως ἔχει τὴν ἀρχὴν, [d]τὰ
προαιρετικὰ πολλῷ μᾶλλον. Ἡ μέθη πόθεν; οὐχὶ ἐξ ἀκρα- F
σίας ψυχῆς; ἡ φρενῖτις οὐχὶ ἀπὸ ὑπερβολῆς πυρετοῦ; ὁ δὲ
πυρετὸς οὐχὶ [e]ἀπὸ πλεοναζόντων ἐν ἡμῖν στοιχείων; ἡ πλεον-
εξία δὲ τῶν ἐν ἡμῖν στοιχείων οὐχὶ [f]ἐξ ἀπροσεξίας; Ὅταν γὰρ
ἢ ἐνδείᾳ, ἢ πλεονεξίᾳ εἰς ἀμετρίαν τι τῶν ἐν ἡμῖν ἐξαγάγωμεν, 492
ἀνάπτομεν ἐκεῖνο τὸ πῦρ. Πάλιν, ἂν τῆς φλογὸς [g]ἀφθείσης,
ἐπιμένωμεν καταφρονοῦντες, καθ' ἑαυτῶν ἐργαζόμεθα πυρὰν, ἣν

[n] ἐστιν] ἔχω B.K. Sav. cet. [o] ἂν] κἂν bis B.C.L. [p] ΗΘΙΚΟΝ. Προτροπὴ πρὸς ἀρετὴν, καὶ ὅτι ἀδύνατον τὸν ἐνταῦθα ἐν τρυφῇ καὶ ἀνέσει διάγοντα τῶν μελλόντων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν· καὶ περὶ ἀναστάσεως καὶ κρίσεως. Veron. [q] πάντα] + οὖν L. [r] ἐργαζώμεθα B.C.L. ἐργαζόμεθα K. ἐργασώμεθα Edd. [s] ὁρῶμεν] ἔστιν ὁρᾶν ἐν αὐτῇ B.K. Mox πράττειν iidem. [t] ἔστιν accessit ex omnibus. [v] ξύλον] + ξηρὸν B.K. + ξηρὸν, νεκρὸν C. Post αὖον add. ξηρὸν νεκρὸν L. [w] ἐστὶν om. L. [x] ἡμέραν om. K. [y] ἀνάλγητος L. Veron. Eclog. (Tom. xii. p. 742 B.) ἀνάλγετος C. [z] δὲ ταῦτα ἔχει] ταῦτά ἐστιν B.K. [a] παρὰ] ἀπὸ L. Mox βλεπόντων pro ὁρώντων I. [b] εἰπέ μοι] πόθεν ἐρωτᾷς; εἰπέ μοι σὺ B.K. Sav. cet. [c] ἡ κ. τῶν ν.] νοσήματα B.K. [d] τὰ πρ. πολλῷ μ. pro πολλῷ μ. τὰ πρ. C.L. Eclog. [e] ἀπὸ τῶν πλ. C. Eclog. [f] ἐξ] ἀπὸ I. [g] ὀφθείσης K. ἀναφθείσης Eclog.

[h]οὐδὲ σβέσαι δυνάμεθα. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς κακίας γίνεται·
[i]ὅταν ἀρξαμένην αὐτὴν μὴ κωλύωμεν, μηδὲ ἐκκόπτωμεν, οὐδὲ
ἐφικέσθαι δυνάμεθα τοῦ τέλους λοιπὸν, ἀλλὰ μείζων γίνεται
τῆς ἡμετέρας ἰσχύος. Διὸ, παρακαλῶ, πάντα πράττωμεν, ὥστε
μηδέποτε ἀπονυστάξαι. Οὐχ ὁρᾶτε τοὺς φύλακας, ὅτι πολ-
λάκις μικρὸν ἑαυτοὺς δόντες [k]τῷ ὕπνῳ, οὐδὲν ἀπώναντο τῆς
B πολλῆς φυλακῆς; δι' ἐκείνου γὰρ τοῦ μικροῦ τὸ πᾶν διέφθει-
ραν, τῷ βουλομένῳ κλέψαι πολλὴν δόντες τὴν ἄδειαν. [l]Κα-
θάπερ γὰρ οὐχ οὕτως ἡμεῖς τοὺς κλέπτας ὁρῶμεν, ὡς [m]ἐκεῖνοι
ἡμᾶς ὁρῶσιν· οὕτω καὶ ὁ διάβολος μάλιστα [n]πάντων ἐφέστηκε
καὶ [o]ἐφεδρεύει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας. Μὴ νυστάξωμεν
τοίνυν· [p]μὴ εἴπωμεν, παρὰ [q]τοῦτο οὐδὲν, παρ' ἐκεῖνο οὐδέν.
[r]Ὅθεν οὐ προσεδοκήσαμεν, πολλάκις ἐσυλήθημεν. Οὕτω καὶ
[s]ἐπὶ κακίας· ὅθεν οὐ προσεδοκήσαμεν, ἀπωλόμεθα. Πάντα
C περισκοπῶμεν ἀκριβῶς, μὴ μεθυσκώμεθα, καὶ οὐχ [t]ὑπνώσομεν·
μὴ τρυφῶμεν, καὶ οὐ [v]καθευδήσομεν· μὴ μαινώμεθα [w]πρὸς τὰ
ἔξω, καὶ ἐν νήψει διατελέσομεν. Ῥυθμίζωμεν ἑαυτοὺς πάντο-
θεν. [x]Καὶ καθάπερ [y]ἐπὶ σχοίνου τεταμένης βαδίζοντας οὐκ
ἔνι ῥαθυμῆσαι [z]μικρόν· τὸ γὰρ μικρὸν μέγα ἐργάζεται κακόν·
περιτραπεὶς γὰρ εὐθέως [a]κατηνέχθη καὶ ἀπώλετο· οὕτως οὐδὲ
ἡμᾶς δυνατὸν ῥαθυμεῖν. Στενὴν βαδίζομεν ὁδὸν, ὑπὸ κρημνῶν
[b]ἑκατέρωθεν ἀπειλημμένην, ὁμοῦ δύο πόδας οὐ δεχομένην. Ὁρᾷς
D πόσης ἡμῖν ἀκριβείας δεῖ; Οὐχ ὁρᾷς τοὺς [c]τὰς τοιαύτας ὁδοι-
ποροῦντας ὁδοὺς, πῶς οὐ τοὺς πόδας ἀσφαλίζονται μόνον, ἀλλὰ
καὶ τοὺς ὀφθαλμούς; Ἂν γὰρ δόξῃ [d]ἑτέρωθι προσέχειν αὐτὸν,
κἂν ὁ ποὺς βεβαίως [e]ἑστήκῃ, ἰλιγγιάσας ἀπὸ τοῦ βάθους ὁ
ὀφθαλμὸς τὸ πᾶν [f]κατήνεγκεν. Ἀλλ' ἑαυτῷ δεῖ προσέχειν,
καὶ τῇ βαδίσει· διὰ τοῦτό φησι, [15] "Μήτε [g]δεξιὰ, μήτε ἀρι-
στερά." Πολὺς ὁ βυθὸς τῆς κακίας ἐστὶ, μεγάλοι οἱ κρημνοί,

15 Prov. iv. 27.

[h] οὐδὲ σβ. δυνάμεθα] οὐδεὶς δύναται σβ. I. [i] ὅταν] + γὰρ I. Mox ἐγκόπτωμεν Eclog. [k] τῷ om. C. [l] καθ. γὰρ] καὶ καθ. B.K. [m] ἐκεῖνοι ἡμᾶς ὁρῶσιν] ἡμᾶς ὁρῶσι μᾶλλον ἡμῶν ἐκεῖνοι B.K. [n] πάντων om. B.K. [o] ἐφεδρεύει] Sic I.L. Eclog. ἐνεδρεύει Edd. Post h. v. add. ἡμῖν B.K. [p] μὴ] μηδὲ B.K. μὴ εἴπωμεν—ἐκεῖνο οὐδὲν om. L. [q] τούτῳ et ἐκείνῳ K. οὐδὲν παρὰ τοῦτο, οὐδὲν παρ' ἐκεῖνο inverso ord. C. [r] ὅθεν] + γὰρ L. [s] ἐπὶ τῆς κ. C. Eclog. Statim ὅθεν οὐ προσδοκῶμεν, ἀπολλύμεθα B.K. [t] οἰνώσομεν (sic?) I. [v] καθεύδωμεν L. [w] πρὸς] περὶ I. Mox διατελέσωμεν L. [x] καὶ om. B.K. [y] ἐπὶ] τοὺς ἐπὶ Eclog. τοὺς ante βαδίζοντας supplent B.K. τοὺς ἐπὶ σχοινίου βαδίζοντας (sic) L. [z] μικρὸν] ποτε μικρὸν L. οὐδὲ μικρὸν B.K. Sav. cet. [a] καταφέρεται καὶ ἀπόλλυται B.K. [b] ἀμφοτέρωθεν L. [c] τὰς τοιαύτας] ἀμφικρήμνους B.K. τὰς ἀμφ. Sav. cet. [d] ἑτέρωθι om. K. ἰδεῖν pro προσέχειν B.K. [e] εἱστήκῃ C. εἱστήκει L. Veron. [f] κατήνεγκεν] περιτρέπεται σῶμα B.K. [g] δεξιᾷ . . ἀριστερᾷ B.K.L.

πολὺ κάτω σκότος· [h]τῇ στενῇ πρόσσχωμεν· μετὰ φόβου [i]καὶ
τρόμου περιπατῶμεν. Οὐδεὶς τοιαύτην [k]ὁδεύων ὁδὸν, ἐκκέχυ- E
(209) ται γέλωτι, οὐδὲ [l]βαρεῖται μέθῃ, ἀλλ' ἐν νήψει καὶ [m]νηστείᾳ
τὴν τοιαύτην ὁδεύει ὁδόν· οὐδεὶς τοιαύτην [n]ὁδεύων ὁδὸν, ἐπιφέ-
ρεταί τι τῶν περιττῶν· ἀγαπητὸν γὰρ εὔζωνον ὄντα δυνη-
θῆναι διαδραμεῖν· οὐδεὶς συμποδίζει τοὺς πόδας τοὺς ἑαυτοῦ,
ἀλλ' εὐλύτους ἀφίησιν. Ἡμεῖς δὲ μυρίαις φροντίσιν ἑαυ-
τοὺς καταδεσμοῦντες, καὶ μυρία φορτία βιωτικὰ ἐπιφερόμενοι,
κεχηνότες καὶ ἐκκεχυμένοι, πῶς τὴν στενὴν προσδοκῶμεν βαδί- F
ζειν ὁδόν; Οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι στενή ἐστιν, ἀλλὰ μετὰ θαυ-
μασμοῦ, [16] "[o]Τί στενὴ ἡ ὁδός·" τουτέστι, σφόδρα στενή.
Τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν ἐπὶ τῶν [p]πάνυ θαυμαζομένων. [q]Καὶ,
"Τεθλιμμένη, φησὶν, ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν." Καὶ 493
καλῶς [r]εἶπεν. Ὅταν γὰρ καὶ ῥημάτων καὶ ἐννοιῶν καὶ πρά-
ξεων [s]καὶ πάντων ὀφείλωμεν εὐθύνας ὑπέχειν, στενὴ ὄντως ἐστί.
[t]Στενοτέραν δὲ αὐτὴν ποιοῦμεν ἡμεῖς, [v]πλατύνοντες ἑαυτοὺς καὶ
εὐρύνοντες καὶ τοὺς πόδας ἐκχέοντες. Ἡ γὰρ στενὴ παντὶ μὲν
δυσχερὴς, μάλιστα δὲ τῷ λιπαινομένῳ, ὡς ὅ γε κατατήκων ἑαυ-
τὸν, οὐδὲ [w]αἰσθήσεται τῆς στενοχωρίας· ὥστε ὁ μεμελετηκὼς
θλίβεσθαι, [x]οὐδὲ ἀποδυσπετήσει πρὸς τὸ πιέζεσθαι.

Μὴ τοίνυν μετὰ ἀνέσεως προσδοκάτω τις [y]τὸν οὐρανὸν B
ὄψεσθαι· οὐ γὰρ ἔνι. Μηδεὶς μετὰ τρυφῆς ἐλπιζέτω τὴν
στενὴν ὁδεύειν ὁδόν· [z]οὐ γὰρ δυνατόν· μηδεὶς τὴν εὐρύχωρον
βαδίζων, τὴν ζωὴν ἐλπιζέτω. Ὅταν [a]οὖν ἴδῃς [b]λουτροῖς, τρα-
πέζῃ πολυτελεῖ, ἢ δορυφορίαις ἑτέραις ἐντρυφῶντα τὸν δεῖνα,
μὴ ταλανίσῃς [c]σαυτὸν, ὡς οὐ [d]μετέχων τούτων, ἀλλὰ στέναξον
ἐκεῖνον, [e]ὅτι τὴν ἀπολλυμένην ὁδὸν ὁδεύει. Τί γὰρ ὄφελος
ταύτης τῆς ὁδοῦ, ὅταν εἰς θλῖψιν τελευτᾷ; ποῖον δὲ βλάβος
ἀπ' ἐκείνης τῆς στενοχωρίας, ὅταν εἰς ἄνεσιν ἔρχηται; Εἰπέ

16 Matth. vii. 14.

[h] τῇ στενῇ πρόσσχωμεν (προσέχωμεν I. πρόσχωμεν C.L. Veron. Eclog.)] στενὴ ἡ ὁδός· προσέχωμεν B.K. Sav. cet. [i] καὶ] μετὰ B.C.K. Sav. cet. [k] ὁδεύων] μέλλων I. [l] βεβάρηται C.I. [m] νηστείᾳ] προσοχῇ B.K. Sav. cet. [n] ὁδεύων] βουλόμενος ὁδεύειν I. [o] τί] ὅτι Sav. cet. repugnantibus libris. [p] πάνυ] σφόδρα I.L. [q] καὶ] + πάλιν B.K. Sav. cet. [r] εἶπε] + στενὴ B.K. Eclog. Sav. cet. [s] καὶ πάντων om. K. [t] στενοτέραν C.K. Eclog. στενωτέραν Edd. Mox αὐτὴν om. L. [v] πλατύναντες L. Mox εὐρύναντες L. εὐρύνοντες K. Post εὐρύνοντες add. ἑαυτοὺς I. [w] αἰσθάνεται L. [x] οὐδὲ] οὐκ L. [y] τῶν οὐρανῶν C. [z] οὐ] οὐδὲ C. [a] οὖν om. I. [b] λουτροῖς—ἑτέραις] Sic B.K. Eclog. Sav. cet. λουτρὰ, τράπεζαν πολυτελῆ, ἢ δ. ἑ. L. Veron. λουτροῖς, τραπέζαις πολυτέλεσι, ἢ δ. ἑ. C. λουτροῖς, τραπέζῃ, πολυτέλεσιν δορυφορίαις, ἑτέροις μυρίοις I. [c] ἑαυτὸν C. [d] μετέχων pro μετέχοντα omnes. Statim τοιούτων I. [e] ὅτι—ὁδεύει] τὸν τὴν ἀ. ὁδὸν ὁδεύοντα I. ὁδὸν ὁδεύει pro ὁδεύει ὁδὸν C.L. Eclog.

C μοι, εἴ τις εἰς τὰ βασίλεια καλούμενος, [f]διὰ στενωπῶν [g]θλιβε-
ρῶν καὶ ἀποκρήμνων βαδίζοι, ἕτερος δέ [h]τις τὴν ἐπὶ θάνατον
ἀγόμενος διὰ μέσης ἕλκοιτο τῆς ἀγορᾶς, τίνα [i]μακαριοῦμεν,
τίνα στενάξομεν; [k]οὐ τὸν διὰ τῆς εὐρυχώρου βαδίζοντα; Οὕτω
καὶ νῦν, μὴ τοὺς τρυφῶντας μακαρίζωμεν, ἀλλὰ τοὺς μὴ τρυ-
φῶντας· οὗτοι πρὸς τὸν οὐρανὸν σπεύδουσιν, ἐκεῖνοι πρὸς τὴν
γέενναν. Καὶ ἴσως μὲν αὐτῶν πολλοὶ [l]καὶ γελάσονται τὰ παρ'
ἡμῶν λεγόμενα· ἐγὼ δὲ [m]αὐτοὺς μάλιστα διὰ τοῦτο ὀδύρομαι
D καὶ θρηνῶ, ὅτι οὐδὲ [n]ἴσασιν ἐφ' οἷς χρὴ γελᾶν, ὑπὲρ ὧν [o]χρὴ
μάλιστα πενθεῖν· ἀλλὰ πάντα συγχέουσι καὶ ταράττουσι καὶ
θορυβοῦσι. Διὰ ταῦτα αὐτοὺς ἐγὼ θρηνῶ. Τί λέγεις, ἄν-
θρωπε; μέλλων ἀναστήσεσθαι, καὶ λόγον ὑφέξειν τῶν [p]σοι
πεπραγμένων, καὶ τὴν ἐσχάτην ὑποστήσεσθαι δίκην, τούτων
μὲν οὐδένα λόγον ποιῇ, γαστρίζεσθαι δὲ μελετᾷς καὶ μεθύειν,
καὶ πρὸς τούτοις γελᾷς; Ἀλλ' ἐγώ σε θρηνῶ, τὰ μένοντά σε
ἐπιστάμενος [q]κακά, τὴν διαδεξομένην σε τιμωρίαν· καὶ διὰ
E τοῦτο θρηνῶ [r]μάλιστα, ὅτι γελᾷς. Πένθησον σὺν ἐμοί, θρή-
νησον [s]μετ' ἐμοῦ τὰ σὰ κακά. Εἰπέ μοι· ἐάν τις σοι τῶν
οἰκείων [t]ἀπόληται, οὐχὶ τοὺς μὲν γελῶντας ἐπὶ τῇ τελευτῇ
[v]καὶ ἀποστρέφῃ, καὶ ἐχθροὺς ἡγῇ, τοὺς δὲ δακρύοντας καὶ συμ-
πενθοῦντας φιλεῖς; [w]Εἶτα τῆς μὲν γυναικὸς προκειμένης νε-
κρᾶς, [x]τὸν γελῶντα [y]ἀποστρέφῃ, τῆς δὲ ψυχῆς [z]σοι τεθανα-
τωμένης, τὸν δακρύοντα ἀποστρέφῃ, γελᾷς δὲ αὐτός; Ὁρᾷς
F πῶς ἡμᾶς διέθηκεν ὁ διάβολος, ἐχθροὺς [a]ἑαυτοῖς εἶναι καὶ πολε-
μίους; Ἀνανήψωμέν ποτε, διαβλέψωμεν, [b]γρηγορήσωμεν,
ἐπιλαβώμεθα τῆς αἰωνίου ζωῆς, τὸν πολὺν ὕπνον ἀποτιναξώ-
μεθα. Κρίσις ἐστὶ, κόλασίς ἐστιν, ἀνάστασίς ἐστιν, ἐξέτασις
τῶν πεπραγμένων· ὁ κύριος ἔρχεται ἐν νεφέλαις· [17]"Πῦρ
494 [c]ἐναντίον αὐτοῦ καυθήσεται, καὶ κύκλῳ αὐτοῦ καταιγὶς [d]σφοδρά."

17 Psal. xlix. 3.

[f] διὰ] καὶ διὰ L. Eclog. Veron. [g] θλιβερῶν] καὶ θλιβερῶν C. χωρίων B.K. Mox βαδίζων I. [h] τις om. L. [i] μακαρ.] μακαρ. εἰπέ μοι C. εἰπέ μοι μακαρ. I. Eclog. τούτων μακαρ. B.K. [k] οὐχὶ C.L. Eclog. [l] καὶ om. L. Eclog. Statim καταγελάσονται I. [m] αὐτοὺς accessit ex libris omnibus et Eclog. Mox πενθῶ pro θρηνῶ B.K. [n] εἴσασιν ἐν οἷς L. [o] χρὴ μ.] Sic C.I. Eclog. μ. χρὴ L. ἐχρῆν μ. Edd. ὑπὲρ ὧν—θορυβοῦσι] ἀλλὰ πάντα συγχέουσι καὶ ταράττουσι καὶ γελῶσιν, ὑπὲρ ὧν χρὴ μ. πενθεῖν B.K. [p] σοι om. L. [q] κακὰ] καὶ I. Mox σε om. C. [r] μάλιστα om. L. [s] μετ' ἐμοῦ] σὺν ἐμοὶ L. [t] ἀπόληται] νεκρὸς πρόκειται B.K. ἀποδημήσῃ ἐν Χριστῷ C.I. Eclog. [v] καὶ om. K. [w] εἶτα] + πάλιν C. [x] τὸν] + μὲν I. Statim γέλωτα Eclog. Veron. [y] ἀποστρέφῃ] + τὸν συναλγοῦντα δὲ προστρέχεις I. [z] σου I.L. [a] ἑαυτῶν L. Post πολεμίους add. εἰργάσατο B.K. [b] γρηγορήσωμεν om. L. [c] ἐναντίον] Sic B.I.K.L. Eclog. ἐνώπιον Edd. προπορεύσεται pro καυθήσεται K. [d] σφοδρὰ (σφόδρα L.)] + φησὶ B.I.K. Sav. cet.

ποταμὸς πυρὸς σύρεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ, σκώληξ ἀτελεύτητος,
πῦρ ἄσβεστον, σκότος ἐξώτερον, βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Κἂν
μυριάκις ἐπὶ τούτοις δυσχεραίνητε, ἐγὼ [e]λέγων οὐ παύσομαι.
Εἰ γὰρ λιθαζόμενοι οἱ προφῆται οὐκ ἐσίγων, πολλῷ μᾶλλον
[f]ἡμᾶς ἀπεχθείας δεῖ φέρειν, καὶ μὴ πρὸς χάριν ὑμῖν ὁμιλεῖν, ἵνα
μὴ ἀπατήσαντες ὑμᾶς, αὐτοὶ διχοτομηθῶμεν. Ἐκεῖ κόλασίς
ἐστιν ἀθάνατος, ἀπαραμύθητος· ὁ [g]προστησόμενος οὐδείς.
[18] "[h]Τίς ἐλεήσει, φησὶν, ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον;" [i]Ὅταν ἡμεῖς
ἑαυτοὺς μὴ ἐλεήσωμεν, [k]τίς ἡμᾶς ἐλεήσει, [l]εἰπέ μοι; Ἐὰν ἴδῃς B
τινὰ ξίφος ἐλαύνοντα [m]δι' ἑαυτοῦ, τούτου δυνήσῃ [n]φείδεσθαί
ποτε; Οὐδαμῶς· πολλῷ μᾶλλον, ὅταν παρὸν ᾖ κατορθῶσαι,
(210) καὶ μὴ κατορθώσωμεν, [o]τίς ἡμῶν φείσεται; Οὐδείς. Ἐλεή-
σωμεν ἑαυτούς. Ὅταν εὐχώμεθα τῷ θεῷ λέγοντες, ἐλέησόν
με, [p]κύριε, λέγωμεν πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ ἑαυτοὺς ἐλεήσωμεν.
Ἡμεῖς ἐσμεν κύριοι τοῦ τὸν θεὸν ἡμᾶς ἐλεῆσαι· αὐτὸς ἡμῖν
τοῦτο [q]ἐχαρίσατο. Ἐὰν ἄξια ἐλέους πράττωμεν, ἐὰν ἄξια
φιλανθρωπίας τῆς παρ' αὐτοῦ, ἐλεήσει ἡμᾶς ὁ θεός· ἐὰν δὲ
ἑαυτοὺς μὴ [r]ἐλεῶμεν, τίς ἡμῶν φείσεται; Ἐλέησον τὸν πλη- C
σίον, καὶ ἐλεηθήσῃ [s]παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ. Πόσοι καθ' ἑκάστην
ἡμέραν [t]προσέρχονται λέγοντες, ἐλέησόν με, καὶ οὐδὲ ἐπι-
στρέφῃ; πόσοι γυμνοὶ, πόσοι ἀνάπηροι, καὶ οὐκ [v]ἐπικαμπτό-
μεθα, ἀλλὰ [w]παραπεμπόμεθα αὐτῶν τὰς ἱκετηρίας; Πῶς οὖν
ἀξιοῖς ἐλεηθῆναι, αὐτὸς οὐδὲν ἄξιον [x]ἐλέου ποιῶν; Γενώμεθα
οἰκτίρμονες, γενώμεθα ἐλεήμονες· ἵν' οὕτως εὐαρεστήσωμεν τῷ
θεῷ, καὶ ἐπιτύχωμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν [y]τοῖς ἀγα-
πῶσιν αὐτὸν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ D
Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα,
κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

18 Sirac. xii. 13.

[e] λέγειν L. [f] ἡμᾶς om. I. [g] παραστησόμενος B.C. ὑπερασπισάμενος L. [h] τίς—ὀφιόδηκτον (ἐχεί ὄδιοκτον h. e. ἐχιόδηκτον I.)] ὁ ἐξαρπάσων οὐδαμοῦ. ἀδελφὸς, φησὶν, οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος; B.K. [i] ὅταν] ἂν οὖν B.K. [k] τίς] πῶς I. Statim ἡμᾶς assumtum ex omnibus. [l] εἰπέ μοι om. K. [m] δι' ἑαυτοῦ] ἑαυτῷ B.K. [n] φείσασθαι L. ποτε om. B.K. [o] τίς ἡμῶν—καὶ ἑαυτοὺς ἐλεήσωμεν.] οὐδεὶς ἡμῶν φείσεται. οὐκοῦν ἐλεήσωμεν ἑαυτοὺς, καὶ ὅταν εὐχώμεθα τῷ θεῷ, μὴ μόνον λέγωμεν πρὸς αὐτὸν, ἐλέησόν με, κύριε, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ ἐλεεῖσθαι πράττωμεν ἄξια. ἂν γὰρ οὕτω ποιῶμεν, καὶ περὶ τοὺς πένητας ὦμεν οἰκτίρμονες, ἑαυτοὺς ἐλεήσομεν. B.K. [p] κύριε] ὁ θεὸς L. [q] ἐχαρίσατο] χαρίζεσθαι βούλεται B.K. [r] ἐλεήσωμεν C.I. [s] παρ' αὐτοῦ] παρὰ I. Eclog. [t] προσέρχονται] + σοι L. [v] ἐπικαμπτόμεθα] ἁπτώμεθα (sic) I. [w] παραπέμπωμεν I. Mox ἱκεσίας L. [x] ἐλέους L. Eclog. [y] τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν om. I.

ΛΟΓΟΣ Ι.

[1] Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς,
E [a]καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν· [b]εἰρηνεύετε ἐν αὐτοῖς.

ΠΟΛΛΑΣ ἀνάγκη τὸν ἄρχοντα μικροψυχιῶν ἀφορμὰς ἔχειν· [c]καθάπερ ἰατρῶν παῖδες πολλὰ λυπεῖν ἀναγκάζονται τοὺς κάμνοντας, καὶ σιτία καὶ φάρμακα κατασκευάζοντες, ἡδονὴν μὲν οὐκ ἔχοντα, πολλὴν δὲ τὴν ὠφέλειαν· [d]καὶ καθάπερ πατέρες πολλαχοῦ τοῖς υἱοῖς εἰσι φορτικοί· οὕτω καὶ οἱ διδάσκαλοι, καὶ
495 πολλῷ [e]μᾶλλον. [f]Ὁ μὲν γὰρ ἰατρὸς κἂν πρὸς τὸν κάμνοντα ἀπεχθάνηται, [g]ἀλλὰ τοὺς προσήκοντας αὐτῷ καὶ ἐπιτηδείους ἔχει πρὸς αὐτὸν ἡδέως ἔχοντας, καὶ αὐτὸν δὲ πολλαχοῦ τὸν κάμνοντα· καὶ ὁ πατὴρ δὲ ἀπό τε [h]τῆς φύσεως, ἀπό τε τῶν νόμων τῶν ἔξωθεν μετὰ πολλῆς [i]τῆς εὐκολίας κέχρηται τῇ κατὰ τοῦ παιδὸς ἀρχῇ· κἂν ἄκοντα παιδεύσῃ καὶ ἐπιπλήξῃ, οὐδεὶς ὁ κωλύσων, ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτὸς ἐκεῖνος ἀντιβλέψαι δυνήσεται· ἐπὶ δὲ τοῦ ἱερέως πολλὴ ἡ δυσκολία. Πρῶτον μὲν οὖν ἑκόντων ἄρχειν
B ὀφείλει, καὶ χάριν αὐτῷ τῆς ἀρχῆς εἰδότων· τοῦτο δὲ οὐκ ἔνι συμβαίνειν ταχέως. Ὁ γὰρ ἐλεγχόμενος καὶ ἐπιτιμώμενος, οἷος ἂν [k]ᾖ, πάντως [l]ὅτι τὴν χάριν [m]ἀφεὶς, ἀπεχθῶς [n]ἕξει· [o]ὡσαύτως καὶ ὁ παραινούμενος, καὶ [p]ὁ νουθετούμενος, καὶ ὁ παρακαλούμενος ποιήσει. Ἂν εἴπω τοίνυν, χρήματα κένωσον εἰς τοὺς δεομένους, ἐπαχθὲς εἶπόν τι καὶ φορτικόν· ἂν εἴπω, κόλασον τὴν ὀργὴν, σβέσον τὸν θυμὸν, παῦσον τὴν ἄτοπον ἐπιθυμίαν, [q]ὑπότεμε τῆς τρυφῆς μέρος μικρὸν, πάντα φορτικὰ
C καὶ ἐπαχθῆ. Κἂν κολάσω ῥᾳθυμοῦντα, ἢ τῆς ἐκκλησίας [r]ἀπαγάγω, ἢ τῆς κοινῆς εὐχῆς ἀπείρξω, ἀλγεῖ, οὐ διὰ τὸ [s]τούτων ἐκπεσεῖν, ἀλλὰ διὰ τὴν κοινὴν αἰσχύνην. Καὶ τοῦτο [t]γὰρ τῆς

[1] Cap. V. v. 12, 13.

Hom. X. [a] καὶ ἡγεῖσθαι] ἡγεῖσθε K. [b] εἰρ.] καὶ εἰρ. K. [c] καθάπερ] καθ. γὰρ C. καὶ καθ. B.I.K. Sav. cet. [d] καὶ] ἢ B.K. [e] μᾶλλον] πλέον B.L. [f] ὁ μὲν γὰρ] ἀλλ᾽ ὁ μὲν K. [g] ἀλλὰ (+πρὸς L. Veron.) τοὺς προσήκοντας—κάμνοντα] Sic C.L. Veron. ἀλλ᾽ οἱ προσήκοντες ἐκείνῳ καὶ ἐπιτήδειοι ἡδέως ἔχουσι πρὸς αὐτὸν, καὶ αὐτὸς δὲ πολλάκις ὁ κάμνων B. ἀλλὰ (ἀλλὰ om. K.) πρὸς τοὺς πρ. αὐτῷ καὶ ἐπιτηδείους ἔχει ἡδέως, καὶ πρὸς αὐτὸν δὲ πολλάκις (πολλαχοῦ I.) τὸν κ. I.K. Sav. cet. [h] τῆς φ.] τῶν τῆς φ. C.I. Sav. cet. τῶν φύσεων Veron. [i] τῆς om. B.K. Mox κατὰ om. L. [k] ᾖ] εἴη L. [l] ὅτι assumtum ex C.I.K. [m] ἀφεὶς] + πρὸς αὐτὸν C. πρὸς αὐτὸν post ἕξει add. I. [n] ἕξει omnes. ἔχει Edd. [o] ὡσαύτως καὶ ὁ παρ.] ὁ παρ. ὁμοίως I. [p] ὁ om. B.C.K. Mox ποιήσει om. I. [q] ἀπότεμε B. Post μέρος add. τι I. [r] ἀπάγων C. [s] τούτων om. I. [t] γὰρ] δὲ K.

νόσου ἐπίτασις, [v]ὅτι τῶν πνευματικῶν κωλυόμενοι, οὐ διὰ τὴν
στέρησιν τῶν τοσούτων ἀγαθῶν [w]ἀλγοῦμεν, ἀλλὰ διὰ τὴν
τῶν ὁρώντων αἰσχύνην· οὐ φρίττομεν, οὐ δεδοίκαμεν τὸ
πρᾶγμα. Διὰ τοῦτο ἄνω καὶ κάτω Παῦλος περὶ τούτων
πολλὰ διαλέγεται. Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς αὐτοὺς μετὰ τοσαύτης
ὑπέταξε τῆς ἀνάγκης, ὡς εἰπεῖν· [2]"Ἐπὶ τῆς Μωϋσέως καθέ-
δρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Πάντα οὖν, D
ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν τηρεῖν, [x]τηρεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν
μὴ ποιεῖτε." Καὶ πάλιν, ἡνίκα τὸν λεπρὸν ἐθεράπευσεν, ἔλεγεν·
"Ὕπαγε, δεῖξον [y]σαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ [z]προσένεγκε τὸ δῶρον,
ὃ προσέταξε Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς." Καὶ μὴν σὺ
λέγεις, [a]ὅτι [3]"Ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν."
Διὰ τοῦτο εἶπον, φησὶν, "Ἃ ποιοῦσι, μὴ [b]ποιεῖτε." Πᾶσαν
τοίνυν [c]ἐξέκλεισε πρόφασιν τῷ ἀρχομένῳ. [d]Οὗτος δὲ καὶ E
[e]Τιμοθέῳ γράφων ἔλεγεν· [4]"Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύ-
τεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν·" καὶ πρὸς Ἑβραίους δὲ γρά-
(211) φων ἔλεγε· "Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε·"
καὶ [f]ἐνταῦθα πάλιν, "Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς
κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ." Ἐπειδὴ
γὰρ εἶπεν, "Οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα," ἵνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι
εἰς τὸ τῶν διδασκάλων ἀξίωμα αὐτοὺς ἀνήγαγεν, [g]ἐπήγαγε,
[h]πλὴν ὁρᾶτε, ὅτι καὶ ὑμῖν [i]ἐπέτρεψα οἰκοδομεῖν ἀλλήλους· οὐ F
γὰρ δυνατὸν πάντα τὸν διδάσκαλον [k]εἰπεῖν. "Τοὺς κοπιῶντας,
φησὶν, ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους [l]ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦν-
τας ὑμᾶς." Καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον, [m]φησί; Ἂν [n]μὲν ἄνθρωπός
[o]σου προστῇ πρὸς ἄνθρωπον, πάντα πράττεις, πᾶσαν ὁμολο-
γεῖς χάριν· οὗτος δὲ πρὸς τὸν θεὸν προΐσταταί σου, καὶ οὐχ
ὁμολογεῖς χάριν; Καὶ πῶς προΐσταται, φησίν; Ὅτι εὔχεται 496
ὑπὲρ σοῦ, ὅτι τῇ πνευματικῇ δωρεᾷ τῇ διὰ τοῦ βαπτίσματος
ὑπηρετεῖται, ἐπισκέπτεται, παραινεῖ [p]καὶ νουθετεῖ, μέσαις
νυξὶν, ἂν καλέσῃς, ἥκει, [q]οὐδὲν ἄλλο ἢ μόνον ὑπόκειταί σου τῷ
στόματι, καὶ τὰς βλασφημίας φέρει τὰς παρὰ σοῦ. Ποίαν

[2] Matth. xxii. 2, 3. viii. 4. [3] Matth. xxiii. 15. [4] 1 Tim. v. 17. Hebr. xiii. 17.

[v] ὅτι τῶν] τῶν γὰρ K. [w] ἀλγοῦσιν I. Statim διὰ om. idem. [x] τηρεῖτε] + καὶ ποιεῖτε C. et ex corr. rec. K. [y] σεαυτὸν B.C.K. [z] προσένεγκε C.K.L. προσένεγκαι Edd. Statim τὸ δῶρόν σου Edd. σου om. B.C.L. [a] ὅτι accessit ex B.C.K.L. [b] ποιῆτε L. et bis C. [c] ἐξέκλεισαν B. Post ἀρχομένῳ add. ὁ Χριστὸς B.K. Sav. cet. [d] οὗτος δὲ] οὕτως δὲ B. ὁ δὲ Παῦλος L. Statim καὶ om. L. [e] Τιμόθεος B. [f] ἐντεῦθεν B. [g] ἐπήγαγε] τοῦτο ἐπήγαγε B.I.K. Sav. cet. [h] πλὴν ὁρᾶτε (+φησὶν B.)] μονονουχὶ λέγων K. Sav. cet. [i] ἐπέγραψα L. [k] εἰπεῖν] ποιεῖν B. [l] ὑμῶν om. K. [m] φησὶ] + τί λέγεις; σὺ μὲν B.K. Sav. cet. [n] μὲν om. B.K. [o] σοι I. σου om. Cat. [p] καὶ om. B. καὶ νουθετεῖ om. K. [q] οὐδὲν] καὶ οὐδὲν C.

εἶχεν ἀνάγκην; καλῶς ἐποίησεν, ἢ κακῶς; Σὺ [r]μὲν καὶ γυναῖκα ἔχεις, καὶ τρυφᾷς, καὶ βίον αἱρῇ ἐμπορικόν· ὁ δὲ ἱερεὺς πρὸς τοῦτο ἑαυτὸν ἀπησχόλησεν· οὐδεὶς αὐτῷ βίος ἕτερος, ἀλλὰ
B περὶ τὴν ἐκκλησίαν [s]στρέφεται. "Ἡγεῖσθαι αὐτοὺς, φησὶν, ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν· εἰρηνεύετε ἐν [t]αὐτοῖς." Ὁρᾷς πῶς οἶδε μικροψυχίας γινομένας; Μὴ ἁπλῶς, [v]φησὶν, ἀγαπᾶτε, ἀλλ' ὑπερεκπερισσοῦ, [w]ὡσανεὶ παῖδες πατέρας. Διὰ γὰρ αὐτῶν ἐτέχθητε τὴν γέννησιν τὴν αἰώνιον, δι' αὐτῶν τῆς βασιλείας [x]ἐπετύχετε, [y]διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν πάντα γίνεται, δι' αὐτῶν [z]ὑμῖν πύλαι οὐρανίαι ἀνοίγονται. [a]Μηδεὶς
C στασιαζέτω, μηδεὶς φιλονεικείτω. Ὁ τὸν Χριστὸν ἀγαπῶν, οἷος ἂν ᾖ ὁ ἱερεὺς, ἀγαπήσει αὐτὸν, ὅτι δι' αὐτοῦ τῶν φρικτῶν μυστηρίων ἐπέτυχεν. Εἰπέ μοι, εἰ [b]βουληθεὶς ἰδεῖν τὰ βασίλεια πολλῷ [c]καταλαμπόμενα τῷ χρυσῷ, καὶ περιαστράπτοντα τῇ τῶν λίθων αἴγλῃ, [d]εὕροις τὸν τὰς κλεῖς ἔχοντα, ὁ δὲ παρακληθεὶς, εὐθέως ἤνοιξε, καὶ παρέπεμψέ σε ἔνδον, οὐχὶ [e]πάντων αὐτὸν προετίθεις; οὐχὶ τῶν ὀφθαλμῶν [f]ἴσον ἠγάπας; οὐχὶ ἐφίλεις; [g]Τὸν οὐρανόν σοι ἀνέῳξεν οὗτος, καὶ οὐ φιλεῖς [h]καὶ περιέπεις; Εἰ γυναῖκα [i]ἔχοις, οὐχὶ τὸν προξενήσαντα [k]πάντων
D μᾶλλον ποθεῖς; Οὕτως, εἰ φιλεῖς τὸν Χριστὸν, εἰ φιλεῖς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐπίγνωθι διὰ [l]τίνων ἔσχες αὐτήν. [m]Διὰ τοῦτό φησι, "Διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν· εἰρηνεύετε ἐν αὐτοῖς."

[5] "Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, [n]παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας." Ἐνταῦθα πρὸς τοὺς ἄρχοντας διαλέγεται. "Νουθετεῖτε, φησὶ, τοὺς ἀτάκτους" [o]μὴ ἀπὸ ἐξουσίας, [p]φησὶ, μηδὲ αὐθαδείας [q]ἐπιπλήττετε, ἀλλὰ μετὰ

[5] v. 14.

[r] μὲν] + γὰρ C. [s] στρέφεσθαι I.K. Sav. cet. Statim ἡγεῖσθε K.L. Cat. Mox φησὶν om. B.K. [t] ἑαυτοῖς I.L. Cat. [v] φησὶν om. B. [w] ὡσανεὶ] καθὼς B.L. Statim παῖδας πατέρες B. [x] ἐτύχετε K. [y] διὰ—γίνεται om. L. Cat. [z] ὑμῖν π. οὐρανίαι (οὐράνιοι C.)] π. οὐρανῶν ἡμῖν I. π. οὐρανοῦ ὑμῖν Cat. [a] μ. στασιαζέτω om. B.L. [b] βουληθῇς C. Veron. ἰδεῖν post αἴγλῃ transp. K. [c] καταλαμπόμενα pro καταλάμποντα C.K.L. [d] εὕροις] εὕρῃς C. εὗρες K. εὕροις τε L. [e] πάντων] + ἂν K. Sav. cet. [f] ἴσως L. Statim μὴ ἀγάπας (sic?) I. ἠγάπησας B.K. Sav. cet. [g] τὸν—ἀνέῳξεν] εἶτα τὰ τῶν οὐρανῶν σοι ἤνοιξεν I. [h] καὶ] οὐ L. [i] ἔχοις] ἔχεις K. ἔχοις καλὴν I.L. μίαν ἔχεις καὶ σώφρονα B. [k] πάντων μᾶλλον ποθεῖς] Sic B.I. πάντων μάλιστα ποθεῖς C.K. μάλιστα ποθεῖς K. ποθεῖς πάντων μάλιστα Edd. [l] τίνος L. [m] διὰ τοῦτό φ.] ταῦτα ἠνίξατο τῷ εἰπεῖν K. [n] παρακαλεῖτε B. Vid. Annot. [o] μὴ] τουτέστι μὴ K. Sav. cet. Statim ἀπ' ἐξ. K. Cat. [p] φησὶ, μηδὲ] φησὶν ἢ L. φησὶ om. B.I.K. Sav. cet. Statim ἀπὸ αὐθ. Edd. ἀπὸ om. B.C.K. Cat. [q] ἐπιπλήττετε pro ἐπιπλήσσετε B.C.K.L. Cat. Statim ἀλλὰ om. Veron.

[r]νουθεσίας. "Παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε E
τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας." Ὁ γὰρ [s]αὐστηρῶς
ἐπιπληττόμενος, ἀπεγνωκὼς ἑαυτοῦ, θρασύτερος γίνεται [t]κατα-
φρονῶν· διὰ τοῦτο τῇ νουθεσίᾳ χρὴ ἡδὺ κατασκευάζειν τὸ φάρ-
μακον. Τίνες δέ εἰσιν οἱ ἄτακτοι; [v]Πάντες οἱ παρὰ τὸ τῷ
θεῷ δοκοῦν πράττοντες. Τάξις γάρ ἐστι [w]τῆς στρατιωτικῆς
ἁρμοδιωτέρα αὕτη ἡ τάξις τῆς ἐκκλησίας. Ὥστε καὶ ὁ λοί-
δορος ἄτακτος, καὶ ὁ μέθυσος ἄτακτος, καὶ ὁ πλεονέκτης, καὶ
πάντες οἱ ἁμαρτάνοντες· οὐ γὰρ τεταγμένα βαδίζουσιν ἐν τῇ
φάλαγγι, ἀλλὰ παράφορα, [x]καὶ παρατρέπονται. [y]Ἀλλ' F
ἔστι καὶ ἕτερον εἶδος τῶν κακῶν, οὐ τοιοῦτον μὲν, κακία δὲ καὶ
[z]αὐτὸ, ἡ [a]μικροψυχία· καὶ γὰρ [b]καὶ αὕτη ὁμοίως [c]τῇ ῥᾳθυμίᾳ
ἀπόλλυσιν. Ὁ μὴ φέρων ὕβριν, ὀλιγόψυχος· ὁ μὴ φέρων
πειρασμὸν, ὀλιγόψυχος· οὗτός ἐστιν ὁ ἐπὶ τῆς πέτρας σπα-
ρείς. Ἔστι καὶ ἄλλο εἶδος, τὸ τῆς ἀσθενείας. "Ἀντέχεσθε, 497
φησὶ, τῶν ἀσθενῶν·" [d]ἀσθένεια δὲ γίνεται περὶ πίστιν. Ἀλλ'
ὅρα πῶς οὐκ ἀφίησιν [e]αὐτοὺς διαπτύεσθαι. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ
γράφων ἔλεγε· [6] "[f]Τοὺς ἀσθενοῦντας τῇ πίστει προσλαμβά-
νεσθε." Καὶ γὰρ ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἡμετέροις τὸ ἀσθενοῦν
μέρος οὐκ ἐῶμεν ἀπολέσθαι. "Μακροθυμεῖτε, φησὶ, πρὸς
πάντας." [g]Καὶ πρὸς τοὺς ἀτάκτους; Καὶ σφόδρα. Οὐδὲν
(212) γὰρ τούτου [h]τοῦ φαρμάκου ἴσον [i]διδασκάλῳ μάλιστα, οὐδὲν
οὕτω τοῖς ἀρχομένοις ἐπιτήδειον· [k]πάντως ἐντρέψαι δύναται, B
[l]πάντως δυσωπῆσαι, καὶ τὸν πάντων ἀγριώτερον καὶ ἀναισχυν-
τότερον. [7] "[m]Ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ."
Εἰ κακὸν ἀντὶ κακοῦ οὐ χρὴ ἀποδιδόναι, πολλῷ μᾶλλον κακὸν
ἀντὶ ἀγαθοῦ, [n]πολλῷ μᾶλλον [o]μὴ προϋπάρξαντος κακοῦ, ἀπο-
δοῦναι κακόν. [p]Ὁ δεῖνα, φησὶ, πονηρός ἐστι, [q]καὶ ἐλύπησε,

6 Rom. xiv. 1. 7 v. 15.

[r] νουθεσίας] ἐπιεικείας, μετὰ ἡμερότητος B.K. Sav. cet. [s] αὐστηρῶς ἐπιπληττόμενος] Sic B.K. Sav. cet. αὐστηρὸς καὶ C.I.L. Cat. Veron. [t] καταφρονῶν] Sic B.K. Sav. cet. καταφρονῶν καὶ ἐπιπληττόμενος C.I. Cat. Veron. καὶ καταφρονῶν ἐπιπληττόμενος L. [v] πάντες] Sic C.I.K.L. πάντως Edd. Statim οἱ τὰ παρὰ L. [w] τῆς] καὶ τῆς B. [x] καὶ] διὸ καὶ B.I.K. Sav. cet. Statim παρατρέπονται Veron. παρατετραμμένα C. περιτρέπων I. περιτρέπονται B.K.L. Sav. cet. [y] ἀλλ' om. B.K. [z] αὐτὸ] τοῦτο I. Post αὐτὸ add. ποῖον τοῦτο; K. Sav. cet. [a] μικροψυχία] + φημὶ L. [b] καὶ om. L. [c] τῇ ῥ.] καὶ ἡ ῥᾳθυμία L. τῇ ῥ. om. B. [d] ἀσθένεια (ἐν ἀσθενείᾳ Cat.) δὲ—πίστιν] ἀσθενῶν λέγων τῶν περὶ πίστιν· γίνεται γὰρ ἀσθένεια καὶ περὶ αὐτὴν K. Sav. cet. [e] αὐτὴν L. [f] τὸν δὲ ἀσθενοῦντα K. [g] καὶ] τί οὖν; καὶ B.I.K. Sav. cet. [h] τοῦ om. B.I. Mor. Ben. [i] διδ. μάλιστα] οὐ καὶ μάλιστα διδασκάλῳ δεῖ K. [k] πάντα K. [l] πάντας K. πάντως δυσωπῆσαι om. B.C.I.L. Cat. Veron. Statim καὶ αὐτὸν τὸν K. [m] ὁρᾶτε] + φησὶ B.C.L. [n] πολλῷ—κακὸν] ἀποδιδόναι κακὸν B. [o] μὴ om. L. Post κακοῦ add. οὐ χρὴ K. [p] ὁ] ἀλλ' ὁ C.I.K. Sav. cet. Adde Flor. p. 280. (Tom. xii. p. 560 C.) [q] καὶ ἐλύπησε om. K.

καὶ πολλά με ἠδίκησε. Βούλει αὐτὸν ἀμύνασθαι; μὴ ἀνταποδῷς· [r]ἔασον ἀτιμώρητον. [s]Ἆρα μέχρι τούτου; Οὐδαμῶς. "Ἀλλὰ [t]πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς C πάντας." Αὕτη μείζων ἡ φιλοσοφία, [v]μὴ μόνον κακοῖς μὴ ἀμύνεσθαι τὰ κακὰ, [w]ἀλλὰ ἀγαθοῖς· αὕτη γάρ [x]ἐστιν ὄντως ἄμυνα κἀκείνῳ βλάβην ἔχουσα, καὶ ὠφέλειάν σοι· μᾶλλον δὲ [y]κἀκείνῳ πολλὴν τὴν ὠφέλειαν, [z]ἂν θέλῃ. Καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς [a]ὅτι περὶ τῶν [b]πιστῶν τοῦτο εἴρηται, διὰ τοῦτο εἶπε, "καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας."

[8] "Πάντοτε χαίρετε." Τοῦτο περὶ τῶν πειρασμῶν τῶν θλῖψιν [c]ἐμβαλλόντων. Ἀκούετε, ὅσοι πενίᾳ περιπεπτώκατε, ὅσοι λυπηροῖς πράγμασιν· ἀπὸ τούτων [d]γὰρ χαρὰ τίκτεται. D Ὅταν γὰρ τοιαύτην ἔχωμεν ψυχὴν, ὥστε μηδένα [e]ἀμύνεσθαι, ἀλλὰ πάντας εὐεργετεῖν, πόθεν, εἰπέ μοι, τὸ τῆς λύπης κέντρον παρεισελθεῖν δυνήσεται; Ὁ γὰρ οὕτω χαίρων τῷ παθεῖν κακῶς, ὡς καὶ εὐεργεσίαις [f]ἀμύνεσθαι τὸν πεποιηκότα [g]κακῶς, [h]πόθεν δυνήσεται ἀνιαθῆναι λοιπόν; Καὶ πῶς οἷόν τε τοῦτο, [i]φησίν; Ἂν ἐθέλωμεν, δυνατόν. Εἶτα καὶ τὴν ὁδὸν ἔδειξεν· [9]"[k]Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε· ἐν παντὶ [l]εὐχαριστοῦντες· τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ [m]ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ἡμᾶς." "Τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ," τὸ ἀεὶ εὐχαριστεῖν· τοῦτο φιλοσόφου ψυχῆς. E Ἔπαθές τι κακόν; Ἀλλ' [n]ἐὰν θέλῃς, οὐκ ἔστι κακόν· εὐχαρίστησον τῷ θεῷ, καὶ μετεβλήθη τὸ κακὸν εἰς ἀγαθόν· εἰπὲ καὶ σὺ ὡς [o]ὁ Ἰὼβ, [10]"Εἴη τὸ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας." Τί γὰρ, εἰπέ μοι, τοιοῦτον πέπονθας; Νόσος ἐπέπεσεν; ἀλλ' οὐδὲν ξένον· θνητὸν γὰρ ἡμῖν τὸ σῶμα καὶ παθητόν. Ἀλλὰ [p]πενία χρημάτων; ἀλλὰ καὶ ταῦτα κτητὰ καὶ

8 v. 16. 9 v. 17, 18. 10 Job. i. 21.

r ἔασον] + αὐτὸν L. s ἆρα] + ἔστη B. ἆρα μ. τούτου; οὐδαμῶς. ἀλλὰ] ταῦτα οὕτως εἰπὼν, ἆρα ἔστη μ. τούτων; οὐδαμῶς, ἀλλὰ τί; καὶ πλέον ἐπάγει K. t πάντοτε] + φησὶ B.C.L. λέγων post ἀγαθὸν add. K. v μὴ μόνον] οὐ μόνον γὰρ K. w ἀλλὰ (+ καὶ C. Cat.) ἀγαθοῖς] ἀλλ' ἀγαθοῖς μᾶλλον προτρέπει K. x ὄντως ἐστὶν inverso ord. L. ἐστιν om. Flor. Mox φέρουσα pro ἔχουσα L. Flor. y καὶ ἐκείνῳ K. z ἂν θέλῃ K.L. ἂν ἐθέλῃ B.C. ἐὰν θέλῃ Edd. a ὅτι om. L. ἐπὶ pro περὶ K. b πιστῶν] + μόνων B.K. Sav. cet. c ἐμβαλλόντων] Sic C.I. Cat. ἐκβαλλόντων L. ἐμποιούντων B.K. Sav. cet. ἐχόντων Veron. d γὰρ] μᾶλλον K. e ἀμύνασθαι L. f ἀμείβεσθαι Flor. g κακῶς] + ὡς (ὡς om. C.) καὶ μὴ ἀνταποδιδόναι (ἀνταποδιδεῖν I.) κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἀλλὰ καὶ εὐεργετεῖν C.I. h πότε K. πῶς Flor. i φησὶν] + δυνατὸν I. k ἀδιαλ.] + φησὶ B.C.L. + εἰπὼν K. l εὐχαριστοῦντες C.I.K.L. εὐχαριστεῖτε Edd. m Haec ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ἡμᾶς. τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ accesserunt ex C. n ἂν C.L. ἔσται pro ἔστι K. o ὁ assumtum ex B.C.K.L. Mox τοῦ κυρίου C. p πενία] + συνήντησε Edd. συνήντησε om. B.C.L. Flor.

ἀπόκτητα, καὶ ἐνταῦθα μένοντα. Ἀλλ' ἐπιβουλαὶ καὶ συκο-
φαντίαι παρ' ἐχθρῶν; ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς [q]ἠδικήμεθα ἐν τούτοις,
ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ πεποιηκότες. [11] "Ψυχὴ γάρ, φησὶν, ἡ ἁμαρτά-
νουσα, [r]αὐτὴ καὶ ἀποθανεῖται·" ἥμαρτε δὲ οὐχ ὁ παθὼν κακῶς,
ἀλλ' ὁ ποιήσας κακῶς. Οὐ τοίνυν τὸν ἀποθανόντα ἀμύνεσθαι F
χρὴ, ἀλλ' εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, ὥστε αὐτὸν ἐξελέσθαι τοῦ
θανάτου. Οὐχ ὁρᾶτε τὴν μέλισσαν, [s]ὅτι ἐπαποθνήσκει τῷ
κέντρῳ; Δι' ἐκείνου τοῦ ζώου παιδεύει ἡμᾶς ὁ θεὸς μὴ λυπεῖν
[t]τοὺς πλησίον· αὐτοὶ γὰρ τὸν θάνατον [v]δεχόμεθα πρότεροι. 498
Ἐκείνους [w]μὲν ἴσως πρὸς μικρὸν ἐλυπήσαμεν· αὐτοὶ [x]δὲ οὐκέτι
[y]ζησόμεθα, καθάπερ οὐδὲ ἐκεῖνο τὸ ζῶον. Καίτοιγε ἐπαινεῖ
αὐτὸ ἡ γραφὴ λέγουσα, [12] "Ὡς ἐργάτις ἐστίν· ἧς τὴν ἐργασίαν
[z]βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται πρὸς ὑγίειαν προσφέρονται·" ἀλλ' οὐδὲν
αὐτῆς προΐσταται εἰς τὸ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ δεῖ πάντως ἀπο-
λέσθαι. Εἰ δὲ ἐκείνην οὐκ ἐξαιρεῖται ἡ λοιπὴ πλεονεξία ποι-
οῦσαν κακῶς, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς. Θηρίων γὰρ ὄντως χαλε-
πωτάτων, τὸ, [a]μηδενός σε ἀδικοῦντος, ἄρχειν ἀδικίας· μᾶλλον B
δὲ οὐδὲ θηρίων. Ἐκεῖνα γὰρ ἂν ἀφῇς ἐπὶ τῆς ἐρήμου νέμεσθαι,
καὶ μὴ στενοχωρήσας εἰς ἀνάγκην [b]καταστήσῃς, οὐδέποτε λυμα-
νεῖται, οὔτε προσελεύσεται, οὔτε δήξεται, ἀλλ' ἀπελεύσεται
τὴν οἰκείαν ὁδόν· σὺ δὲ ἄνθρωπος ὢν λογικὸς, τετιμημένος ἀρχῇ
τοσαύτῃ καὶ τιμῇ καὶ δόξῃ, [c]οὐδὲ τὰ θηρία μιμῇ [d]περὶ τοὺς
ὁμοφύλους, [e]ἀλλὰ τὸν ἀδελφὸν ἀδικεῖς καὶ [f]κατεσθίεις; Καὶ
[g]πόθεν ἀπολογήσασθαι δυνήσῃ; Οὐκ ἀκούεις [h]Παύλου λέγον-
τος, [13] "Διὰ τί [i]οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί [k]οὐχὶ μᾶλλον C
ἀποστερεῖσθε; ἀλλ' [l]αὐτοὶ ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα
(213) ἀδελφούς." Ὁρᾷς ὅτι τὸ κακῶς παθεῖν ἐν τῷ κακῶς ποιῆσαί
ἐστι, τὸ δὲ εὖ παθεῖν ἐν τῷ κακῶς παθεῖν; Εἰπὲ γάρ μοι· εἴ
τις λοιδοροῖτο [m]τοῖς ἄρχουσιν, εἴ τις ὑβρίζοι τοὺς κρατοῦντας,
τίνα ἀδικεῖ; ἑαυτὸν, ἢ ἐκείνους; Δῆλον ὅτι ἑαυτόν. Εἶτα
ἄρχοντα μὲν ὁ ὑβρίζων, οὐκ ἐκεῖνον ὑβρίζει, ἀλλ' ἑαυτόν· ὁ δὲ

11 Ezech. xviii. 20. 12 Prov. vi. 8. 13 1 Cor. vi. 7, 8.

q ἀδικούμεθα L. Flor. r αὔτη L. s ὅτι (ὅτε L.)] + πλήττουσα B.K. Sav. cet. t τοὺς] τὸν K.L. v δεχώμεθα L. Statim πρότερον L. Veron. w μὲν] + γὰρ πλήττοντες K. Sav. cet. x δὲ] + διὰ τῆς πρὸς τοὺς πλησίον πληγῆς K. y ζήσωμεν I. Mox οὐδὲ om. B.L. z βασιλεῖς] + τε B.L. Mox ὑγείαν K. a μηδένα σε ἀδικοῦντα C.L. Veron. b καταστήσεις L. c οὐδὲ] Sic Sav. cet. οὐδὲ deest in omnibus. d περὶ] τὰ περὶ L. Statim ὁμοδούλους B.L. e ἀλλὰ] καὶ C.K.L. Veron. f ἐσθίεις B. g πόθεν] τί K. h τοῦ Παύλου K. i οὐχὶ] οὐ C.L. μὴ K. k οὐ C.L. μὴ B. l αὐτοὶ] ὑμεῖς C.K.L. m τοὺς ἄρχοντας I.

[n]Χριστιανὸν [o]ὑβρίζων, [p]δι' ἐκείνου [q]τὸν Χριστὸν [r]ὑβρίζει; [s]Ὁ D [t]τὰς εἰκόνας λιθάζων, τίνα λιθάζει; οὐχ ἑαυτόν; [v]Εἶτα εἰκόνα μὲν βασιλέως ἐπιγείου λιθάζων, ἑαυτὸν [w]καταλεύει, [x]τοῦ δὲ Χριστοῦ τὴν εἰκόνα [y]ὑβρίζων· ἄνθρωπος γὰρ εἰκὼν θεοῦ· οὐχ ἑαυτὸν [z]ἀδικεῖ; Μέχρι πότε χρημάτων ἐρῶμεν; οὐ [a]παύσομαι γὰρ αὐτῶν [b]καταβοῶν· ταῦτα [c]γὰρ πάντων [d]αἴτια. Μέχρι τίνος οὐ λαμβάνομεν κόρον τῆς ἀπλήστου ταύτης ἐπιθυμίας; Τί ἔχει καλὸν τὸ χρυσίον; Ἐκπέπληγμαι ἐπὶ τῷ πράγματι· E [e]γοητεία τίς ἐστι τὸ πρᾶγμα, χρυσὸν καὶ ἄργυρον τοσούτου τιμᾶσθαι παρ' ἡμῖν. Τῶν μὲν [f]οὖν ψυχῶν ἡμῶν οὐδεὶς ἡμῖν λόγος, ἀψύχων δὲ εἰκόνων πολλὴ ἡ θεραπεία. Πόθεν ἐπεισῆλθε τὸ νόσημα τοῦτο τῇ οἰκουμένῃ; τίς ἐξολοθρεῦσαι αὐτὸ δυνήσεται; ποῖος ἐκκόψαι λόγος τὸ χαλεπὸν τοῦτο θηρίον, καὶ πανωλεθρίᾳ διαφθεῖραι; Ἐνέσπαρται ταῖς τῶν ἀνθρώπων διανοίαις ἡ [g]ἐπιθυμία, καὶ τῶν δοκούντων εἶναι ἐν εὐλαβείᾳ. [h]Αἰ- F σχυνώμεθα ἐπὶ τοῖς εὐαγγελικοῖς παραγγέλμασι· ῥήματα κεῖται ἐν τῇ γραφῇ μόνον, ἐπὶ δὲ τῶν ἔργων οὐδαμοῦ [i]δείκνυται.

[k]Ἀλλὰ τίς ὁ εὐπρόσωπος τῶν πολλῶν λόγος; Παιδία ἔχω,
499 φησὶ, καὶ [l]αὐτὸς δέδοικα μήποτε εἰς ἀνάγκην καταστῶ λιμοῦ καὶ ἐνδείας, μήποτε ἑτέρων δεηθῶ· αἰσχύνομαι ἐπαιτεῖν. Διὰ τοῦτο οὖν ἄλλους ποιεῖς ἐπαιτεῖν; Οὐ δύναμαι, φησὶ, πεινῆν. Διὰ [m]τοῦτο ἑτέρους περιβάλλεις λιμῷ; Οἶδας ὅσον δεινὸν τὸ ἐπαιτεῖν; ὅσον [n]τὸ λιμῷ φθείρεσθαι; φεῖσαι καὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν σῶν. Αἰσχύνῃ πεινῆν, εἰπέ μοι, ἁρπάζειν δὲ οὐκ αἰσχύνῃ; δέδοικας λιμῷ φθείρεσθαι, ἑτέρους δὲ φθείρειν οὐ δέδοικας;

[n] Χριστιανὸν] Sic C. τὸν Χριστιανὸν I. τὸν χ̅ν̅ L. Veron. ἄνθρωπον B.K. Sav. cet. [o] ὑβρίζων.. ὑβρίζει] ἀτιμάζων.. ἀτιμάζει I. [p] δι' ἐκείνου] οὐ δι' ἐκείνου C.L. οὐ δι' ἑαυτοῦ I. [q] τὸν Χριστὸν] Sic B.C.I.K. Sav. cet. ἐκεῖνον L. Veron. Statim οὐχ ὑβρίζει B.K. Sav. cet. [r] ὑβρίζει] + οὐδαμῶς L. Veron. + οὐδαμῶς. τί λέγεις; B. + οὐδαμῶς, φησί. τί λέγεις; K. Sav. cet. [s] ὁ] + δὲ Edd. invitis omnibus. [t] τὰς] + βασιλέως K. Sav. cet. τοῦ βασιλέως post λιθάζων add. B. ὁ τὰς—οὐχ (οὐχὶ C.) ἑαυτόν;] ὁ τὰς βασιλέως λιθάζων εἰκόνας, οὐχ ἑαυτὸν, εἰπέ μοι, λιθάζει; K. [v] εἶτα] + εἰ ὁ Edd. εἰ om. B.C. εἰ ὁ om. K.L. Mox ὁ λιθάζων K. λιθάζων τις L. [w] καταλεύει] λιθάζει I. καταλέγει Veron. [x] τοῦ δὲ] ὁ δὲ τοῦ L. [y] ὑβρίζων] ὁ ὑβρίζων B. ὑβρίζων om. I. [z] ἀδικεῖ] ὑβρίζει L. [a] παύομαι L. γὰρ om. idem. [b] κατηγορῶν K. [c] γὰρ om. C. [d] αἴτια] + τῶν κακῶν B.K.L. Sav. cet. [e] γοητεία] ὄντως γοητεία K. Sav. cet. Mox πρᾶγμα om. B.K. [f] οὖν] γὰρ K. [g] ἐπιθυμία] + αὕτη B. [h] αἰσχυνθῶμεν I. [i] δείκνυται C.I.K.L. δείκνυνται Edd. [k] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι οὐχ ἡ τῶν παίδων ἀνάγκη πρὸς τὴν τῶν χρημάτων βιάζεται συλλογὴν, ἀλλ' ἡ φιλαργυρία· καὶ ὅτι τοῦ εὖ ποιεῖν τὸ φέρειν μακροθύμως ἁρπαζόμενον διὰ τὸν θεὸν πολλῷ μεῖζόν ἐστι· καὶ ὅτι ἡ πλεονεξία οὐκ ἀπὸ τοῦ μεγέθους, ἀλλ' ἀπὸ προαιρέσεως κρίνεται. Veron. [l] αὐτὸς om. B.K. [m] τοῦτο] + οὖν B.I.K. Sav. cet. [n] τὸ] Sic L. τῷ Edd. Post φθείρεσθαι add. δεινὸν L.

Καίτοι τὸ μὲν πεινῆν [o]οὐδὲ αἰσχύνην ἔχει, οὐδὲ ἔγκλημα· τὸ δὲ
ἑτέρους [p]περιβάλλειν τούτοις, οὐκ αἰσχύνην μόνον, ἀλλὰ καὶ B
[q]κόλασιν ἐπιφέρει τὴν ἐσχάτην. Σκῆψις [r]πάντα ταῦτα, [s]καὶ
λόγοι καὶ φλυαρίαι. Ὅτι γὰρ οὐ παίδων ἕνεκεν ταῦτα ποιεῖτε
μαρτυροῦσιν ὅσοι παῖδας μὲν οὐκ ἔχουσιν οὐδὲ [t]ἕξουσι, κόπτον-
ται δὲ οὕτω καὶ ταλαιπωροῦσι, καὶ πλοῦτον περιβάλλονται,
ὅσον ἂν εἰ μυρίοις εἶχον καταλεῖψαι παισίν. Οὐκ ἔστι παίδων
φροντὶς ἡ ποιοῦσα χρηματιστικὸν, ἀλλὰ ψυχῆς νόσος. Διὰ
ταύτην καὶ οὐκ [v]ἔχοντες πολλοὶ μαίνονται [w]περὶ τὰ χρήματα·
ἕτεροι δὲ ἐν πολυπαιδίᾳ ζῶντες, καὶ [x]τῶν ὄντων καταφρονοῦσιν·
[y]ἐκεῖνοί σου κατηγορήσουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. Εἰ γὰρ ἡ τῶν C
παίδων ἀνάγκη πρὸς τὴν τῶν χρημάτων ἐβιάζετο συλλογὴν,
ἐχρῆν κἀκείνους τὸν αὐτὸν ἔχειν πόθον, τὴν [z]αὐτὴν ἐπιθυμίαν·
εἰ δὲ οὐκ ἔχουσιν, οὐκ ἀπὸ τῆς πολυπαιδίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φι-
λοχρηματίας μαινόμεθα. Καὶ τίνες εἰσὶ, φησὶν, οἱ μετὰ παίδων
καταφρονοῦντες χρημάτων; Πολλοὶ, καὶ πολλαχοῦ· εἰ δὲ
βούλει, [a]καὶ ἐπὶ τῶν παλαιῶν ἐρῶ. Οὐχὶ δώδεκα παῖδας εἶχεν
ὁ Ἰακώβ; οὐχὶ τὸν τῶν θητευόντων ἔζη βίον; [b]οὐκ ἠδικεῖτο
παρὰ τοῦ κηδεστοῦ; οὐχὶ πολλάκις αὐτὸν ἠθέτησε; μὴ ἠνάγ-
κασεν αὐτὸν ἡ πολυπαιδία βουλεύσασθαί τι τῶν μὴ δεόντων; D
Τί δὲ ὁ Ἀβραάμ; οὐχὶ μετὰ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ ἑτέρους πολλοὺς
εἶχε παῖδας; τί οὖν; οὐχὶ τοῖς ξένοις τὰ ὄντα ἐκέκτητο; Ὁρᾷς
ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἠδίκει, ἀλλὰ καὶ τῶν ὄντων παρεχώρει, οὐκ εὖ
ποιῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱρούμενος ἀδικεῖσθαι παρὰ τοῦ ἀδελφι-
δοῦ; Τοῦ γὰρ εὖ ποιεῖν τὸ φέρειν ἁρπαζόμενον διὰ τὸν θεὸν
πολλῷ μεῖζόν ἐστι. Διὰ τί; Ὅτι τὸ μὲν ψυχῆς ἐστι καρπὸς
καὶ προαιρέσεως, ὅθεν καὶ εὐκόλως γίνεται· τοῦτο δὲ ἐπήρεια E
καὶ βία. Καὶ εὐκολώτερον ἄν τις μυρία πρόοιτο τάλαντα
ἑκὼν, καὶ οὐδὲν ἡγήσεται πεπονθέναι δεινὸν, ἢ τρεῖς ὀβολοὺς
ἁρπαγεὶς [c]καὶ παρὰ γνώμην, οἴσει πράως. Ὥστε τοῦτο [d]φι-
λοσοφία μᾶλλον ψυχῆς. Καὶ τοῦτο ὁρῶμεν γεγονὸς ἐπὶ τοῦ
Ἀβραάμ. [14] "Εἶδε γάρ, φησὶ, τὴν περίχωρον [e]ὁ Λὼτ, καὶ
ἦν ποτιζομένη, ὡς ὁ παράδεισος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξελέξατο αὐτήν."
Καὶ οὐδὲν ἐκεῖνος ἀντεῖπεν. Ὁρᾷς ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἠδίκει,

[14] Gen. xiii. 10, 11.

[o] οὐδὲν L. οὔτε bis B.C. [p] περιβαλεῖν L. [q] κόλασιν—ἐσχάτην] δίκην ἀξίαν τῆς κολάσεως ἐπιφέρει τῆς ἐσχάτης L. [r] ταῦτα πάντα inverso ord. C.L. [s] καὶ] + ἁπλῶς K. Statim φλυαρία B. [t] ἕξωσι B. [v] ἔχοντες] + παῖδας B.C.I. Sav. cet. παῖδας superscript. a rec. man. in K. [w] περὶ] Sic B.C.L. διὰ Edd. [x] τῶν ὄντων] τούτων L. [y] ἐκεῖνοί σου] ἐκείνοις οὐ B. Paullo post folium deest in hoc Cod. [z] αὐτὴν] + ἔχειν C.L. [a] καὶ] τὰ K. [b] οὐχὶ C. [c] καὶ om. L. [d] φιλοσοφία μ.] μ. φιλοσόφου I. [e] ὁ om. K.

F ἀλλὰ καὶ ἠδικεῖτο; Τί κατηγορεῖς τῶν παίδων τῶν σαυτοῦ,
ἄνθρωπε; Οὐ διὰ τοῦτο ἡμῖν ὁ θεὸς ἔδωκε τοὺς παῖδας, ἵνα (214)
ἁρπάζωμεν τὰ ἑτέρων. Ὅρα μὴ τὸν θεὸν παροξύνῃς τοῦτο
λέγων. Εἰ γὰρ τοῦτο λέγεις, ὅτι [f]αὐτοί σοι τῆς ἁρπαγῆς
γίνονται αἴτιοι καὶ τοῦ χρηματισμοῦ, δέδοικα μὴ αὐτῶν ἀπο-
500 στερηθῇς, ὡς βλαπτόντων καὶ ἐπιβουλευόντων. Ὁ θεός σοι
τοὺς παῖδας ἔδωκεν, ἵνα σε γηροκομῶσιν, ἵνα τὴν ἀρετὴν μανθά-
νωσι παρὰ σοῦ. Διὰ γὰρ [g]τοῦτο τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος
οὕτως ἠθέλησε συνεστάναι, δύο τὰ μέγιστα κατασκευάζων, ἓν
μὲν, διδασκάλους ἐφιστῶν τοὺς πατέρας, ἕτερον δὲ, πολλὴν
[h]ἀγάπην ἐντίκτων. Εἰ γὰρ ἁπλῶς ἔμελλον οἱ ἄνθρωποι
[i]γίνεσθαι, οὐδεὶς ἂν πρὸς οὐδένα σχέσιν ἔσχεν. Εἰ γὰρ νῦν
πατέρων ὄντων καὶ παίδων καὶ [k]ἐκγόνων, πολλοὶ πολλῶν οὐ
B φροντίζουσι, πολλῷ μᾶλλον τότε. Διὰ τοῦτό σοι παῖδας
[l]ἔδωκεν ὁ θεός· μὴ τοίνυν κατηγόρει τῶν παίδων. Εἰ δὲ οἱ
παῖδας ἔχοντες οὐδεμίαν ἔχουσιν ἀπολογίαν, οἱ μὴ ἔχοντες,
καὶ [m]κοπτόμενοι περὶ τὴν τοῦ πλούτου συλλογὴν, ποῖον ἂν
εἴποιεν λόγον;

Ἀλλ' ἔστι τις καὶ αὐτοῖς λόγος πάσης ἀπολογίας [n]ἀπεστε-
ρημένος. Τίς δὴ οὗτός ἐστιν; Ἵνα ἀντὶ τῶν παίδων [o]ἔχωμεν,
φησὶ, τὸν πλοῦτον ὑπόμνημα. Ὄντως γέλως πολύς. Ἀντὶ
τῶν παίδων, φησὶν, ἡ οἰκία μνήμη ἀθάνατος γίνεται τῆς δόξης
τῆς ἐμῆς. Οὐ τῆς δόξης σου, ἄνθρωπε, ἀλλὰ τῆς [p]πλεονεξίας
C ἔσται μνήμη. Ἢ οὐχ ὁρᾷς νῦν πῶς πολλοὶ παριόντες τὰς
λαμπρὰς οἰκίας τοιαῦτα διαλέγονται πρὸς ἀλλήλους· πόσα ὁ
δεῖνα ἐπλεονέκτησε, πόσα ἥρπασεν, ἵνα ταύτην οἰκοδομήσῃ τὴν
οἰκίαν; καὶ νῦν ἐκεῖνος μὲν γέγονε τέφρα καὶ κόνις, αὕτη δὲ εἰς
ἑτέρων κλῆρον διέβη. Οὐ τῆς δόξης σου τοίνυν καταλιμπάνεις
μνήμην, ἀλλὰ τῆς πλεονεξίας. Καὶ τὸ [q]μὲν σῶμά σου κέ-
κρυπται [r]τῇ γῇ, τῆς δὲ πλεονεξίας μνήμην λαθεῖν [s]τῷ πλήθει
τοῦ χρόνου δυναμένην οὐκ ἀφίης, ἀλλ' ἀνακρούεσθαι καὶ ἀνα-
σκάπτεσθαι ποιεῖς διὰ τῆς οἰκίας. Ἕως γὰρ ἂν αὕτη [t]ἑστήκῃ,
D τὴν ἐπωνυμίαν ἔχουσα τὴν σὴν, καὶ τοῦ δεῖνος λεγομένη, [v]πάν-
τως ἀνάγκη καὶ τὰ πάντων [w]ἀνεῳχθῆναι στόματα κατὰ σοῦ.
Ὁρᾷς ὅτι βέλτιον μηδὲν ἔχειν, ἢ ταύτην ὑπομένειν τὴν κατηγο-

[f] αὐτοὶ—γίνονται] οὗτοί εἰσι τῆς ἁρ. σοι L. [g] τούτων K. [h] ἀγάπην] + ἐντεῦθεν K. [i] τίκτεσθαι L. [k] ἐγγόνων K. [l] ἔδωκεν K.L. δέδωκεν Edd. [m] κοπτόμενοι post πλούτου transp. C. [n] ἐστερημένος C. [o] ἔχωμεν, φησὶ pro φησὶν, ἔχωμεν C.K.L. [p] πλεονεξίας] + σου Edd. σου om. C.K.L. [q] μὲν om. L. σοι pro σου C. [r] τῇ] ἐν τῇ K. [s] τῷ πλ. τοῦ χρόνου] Sic C.K.L. πλ. τῶν χρόνων Edd. Mox ἀφῆκας L. [t] ἑστήκει L. ἑστήκοι Veron. [v] πάντως om. L. [w] ἀνοιχθῆναι I. Sav. cet.

ρίαν; Καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθα· ἐκεῖ δὲ τί ποιήσομεν, εἰπέ μοι,
τοσούτων μὲν ἐνταῦθα [x]γινόμενοι κύριοι, οὐδενὶ δὲ τῶν ὄντων
μεταδόντες, ἢ σφόδρα ὀλίγων; πῶς τὰς πλεονεξίας ἀποδυσό-
μεθα; Ὁ γὰρ βουλόμενος [y]πλεονεξίαν ἀποδύσασθαι, οὐκ ὀλίγα
[z]ἀπὸ πολλῶν δίδωσιν, ἀλλὰ πολλαπλασίονα τῶν ἁρπασθέντων, E
καὶ ἵσταται [a]ἁρπάζων. Ἄκουσον ὁ Ζακχαῖος τί λέγει· [15] "Καὶ
ὅσων ἥρπασα, τετραπλασίονα ἀποδίδωμι." Σὺ δὲ ἁρπάζων
μυρία τάλαντα, ἂν ὀλίγας δῷς [b]δραχμὰς, τὸ πᾶν ἀποδεδωκέναι
νομίζεις, καὶ ὡς πλείονα δεδωκὼς διάκεισαι. [c]Καὶ οὕτω δὲ
μόλις· διὰ τί; δεῖ γὰρ αὐτά τε ἀποδοῦναι ἐκεῖνα, καὶ ἐκ τῶν
οἴκοθεν προσθεῖναι ἕτερα. Καθάπερ γὰρ ὁ κλέπτης οὐκ ἐκεῖνα
[d]ἀποδιδοὺς μόνα ἀπολελόγηται, ἀλλὰ πολλάκις μὲν καὶ τὴν
ψυχὴν [e]προσέθηκε, πολλάκις δὲ πολλαπλασίονα δοὺς [f]δια- F
λύεται, οὕτω καὶ ὁ πλεονέκτης. Καὶ γὰρ [g]καὶ ὁ πλεονέκτης
κλέπτης ἐστὶ, καὶ λῃστὴς ἐκείνου πολλῷ χαλεπώτερος, ὅσῳ καὶ
τυραννικώτερος. Ἐκεῖνος μὲν [h]οὖν καὶ τῷ κρύπτεσθαι, καὶ τῷ
ἐν νυκτὶ ἐπιχειρεῖν, πολὺ τοῦ τολμήματος ὑποτέμνεται, ὡσανεὶ 501
αἰσχυνόμενος καὶ δεδοικὼς τὸ ἁμαρτάνειν· οὗτος δὲ ἀπαναισχυν-
τήσας, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ κατὰ μέσην ἀγορὰν ἁρπάζει τὰ πάν-
των, κλέπτης τε ὁμοῦ καὶ τύραννος ὤν. [i]Οὐ διορύττει τοίχους,
οὐδὲ σβέννυσι λαμπάδα, οὐδὲ κιβώτιον ἀνοίγει, οὐδὲ σήμαντρα
ἀνατρέπει· ἀλλὰ τί; τὰ τούτων νεανικώτερα ποιεῖ, ὁρώντων
τῶν ἀδικουμένων, διὰ τῆς θύρας [k]ἐκβάλλει, μετὰ παρρησίας
πάντα ἀνοίγει, αὐτοὺς ἐκείνους ἀναγκάζει τὰ αὐτῶν ἐκθέσθαι.
Τοσαύτη τῆς βίας ἡ ὑπερβολή. [l]Οὗτος ἐκείνων πολλῷ μιαρώ-
τερος, ὅσῳ καὶ ἀναισχυντότερος καὶ τυραννικώτερος. Ὁ μὲν B
γὰρ δόλῳ τι παθὼν, ἀλγεῖ μὲν, πλὴν ἀλλ' ἔχει παραμυθίαν
[m]οὐ μικρὰν, τὸ κἂν φοβηθῆναι [n]αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἀδικοῦντα· ὁ
δὲ μετὰ τοῦ κακῶς παθεῖν [o]καὶ καταφρονούμενος, οὐδὲ ἐνεγκεῖν

15 Luc. xix. 8.

[x] γενόμενοι K. [y] πλεονεξίαν] Sic K.L. πλεονεξίας I. τὰς πλεονεξίας Veron. τὴν πλεονεξίαν C. Sav. cet. Statim ἀπολύεσθαι I. [z] ἀπὸ τῶν π. L. [a] ἁρπάζων] καὶ ἁρπάζων I.K. Sav. cet. [b] δραχμὰς] + καὶ οὕτω δὲ μόλις K. Sav. cet. [c] καὶ οὕτω (τοῦτο Veron.) δὲ—οἴκοθεν] Sic C.I. Veron. ἀλλ' εἰς μάτην ἡ ἀπολογία αὕτη. μόλις γὰρ ἄν τις τῶν ἁρπασθέντων ἀποδύσας τὸ ὄφλημα δυνήσεται καλῶς ἀπολογήσασθαι; ἀλλ' οὐδαμῶς. διὰ τί; δεῖ γὰρ κ. τ. ἑ. L. καίτοι οὐ μόνον δεῖ αὐτὰ ἀποδοῦναι ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ οἴκοθεν B. καίτοι δεῖ οὐ μόνον αὐτὰ ἀπ. ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν οἴκοθεν K. καίτοι δεῖ αὐτά τε ἀπ. ἐκεῖνα, καὶ ἐκ τῶν οἴκοθεν Sav. cet. [d] ἀποδοὺς B.I.K. Sav. cet. Statim μόνον C.L. [e] προσδέδωκε L. [f] διαλύεται] Sic C.I.L. διελύετο Veron. διελύσατο B.K. Sav. cet. [g] καὶ om. L. καὶ γὰρ καὶ ὁ πλ. om. K. [h] οὖν] Sic B.C.K.L. γὰρ Edd. [i] οὐ] + γὰρ B.K. Mox λαμπάδας L. [k] ἐκβάλλει] + πάντα I. [l] οὕτως L. [m] οὐ μικρὰν om. C. Mox κἂν om. I. [n] αὐτὸν] τὸν αὐτὸν K. [o] καὶ om. K.

τὴν βίαν δυνήσεται· μείζων γὰρ ὁ γέλως. Εἰπέ μοι, εἴ τις
γυναῖκα ἐμοίχευσε λαθὼν, ἕτερος δὲ ὁρῶντος τοῦ ἀνδρὸς τοῦτο
εἰργάσατο, τίς μᾶλλον [p]ἐλύπησεν, καὶ δακεῖν ἦν [q]ἱκανός; Ὁ
C μὲν γὰρ μετὰ [r]τοῦ κακῶς ποιῆσαι καὶ διέπτυσεν· ὁ δὲ, εἰ μηδὲν
ἕτερον, ἔδειξεν ὅτι δέδοικε τὸν [s]ἠδικημένον. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν (215)
χρημάτων, ὁ μὲν λάθρα λαβὼν, [t]ταύτῃ τετίμηκε, τῷ λάθρα
λαβεῖν· ὁ δὲ φανερῶς καὶ δημοσίᾳ, μετὰ τῆς ζημίας καὶ αἰ-
σχύνην [v]ἐπήγαγε. Παυσώμεθα [w]οὖν τὰ ἑτέρων ἁρπάζοντες,
καὶ πένητες καὶ πλούσιοι· [x]οὐ γὰρ πρὸς τοὺς πλουσίους μοι
[y]μόνον οὗτος ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς πένητας. Καὶ γὰρ
καὶ αὐτοὶ ἁρπάζουσι τοὺς αὐτῶν πενεστέρους, καὶ χειροτέχναι
D οἱ εὐπορώτεροι καὶ δυνατώτεροι τοὺς ἀπορωτέρους καὶ [z]πενε-
στέρους ἀπεμπολοῦσι, [a]καὶ κάπηλοι καπήλους, καὶ πάντες οἱ
ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς. Ὥστε πάντοθεν βούλομαι τὴν ἀδικίαν ἐξελεῖν.
Οὐ γὰρ ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἁρπαζομένων καὶ κλεπτομένων, [b]ἀλλ'
ἐν τῇ προαιρέσει τοῦ κλέπτοντος τὸ ἀδίκημα ἵσταται. Ὅτι
δὲ οὗτοι [c]μᾶλλόν εἰσι κλέπται καὶ πλεονέκται, οἱ μηδὲ τῶν
μικρῶν καταφρονοῦντες, οἶδα καὶ μέμνημαι πρὸς ὑμᾶς εἰρηκὼς,
εἴγε καὶ ὑμεῖς μέμνησθε. Πλὴν ἀλλὰ μηδὲν [d]ἀκριβολογώμεθα·
E ἔστωσαν ὁμοίως τοῖς πλουσίοις καὶ αὐτοί. Παιδεύσωμεν τὴν
διάνοιαν λοιπὸν τῶν μειζόνων μὴ ἐπιθυμεῖν, τοῦ πλείονος μὴ
ὀρέγεσθαι. [e]Ἐν δὲ τοῖς οὐρανίοις μηδέποτε [f]κόρον ἐχέτω ἡ
ἐπιθυμία τοῦ πλείονος, [g]ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ἕκαστος ὀρε-
γέσθω· ἐπὶ δὲ τῆς γῆς τῆς χρείας ἕκαστος ἔστω καὶ τῆς αὐταρ-
κείας, καὶ μηδὲν πλέον ζητείτω, ἵν' οὕτω [h]δυνηθῇ τῶν ὄντως
ἀγαθῶν [i]ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι
δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

[p] ἐλύπησεν] + ἂν B.I.K. Sav. cet. [q] ἱκανὸς] + ἆρ' οὐχ οὗτος; K. + οὐχ οὗτος; B. Sav. cet. [r] τοῦ] τὸ B. [s] ἠδικημένον] + αἰδεσιμώτερος (sic?) I. [t] ταυτὶ L. Statim τὸ λάθρα B. [v] ἐπήγαγε] περιέβαλεν I. προσήνεγκεν L. [w] οὖν] τανῦν I. [x] οὐ] οὐδὲ B. [y] μόνον om. L. post λόγος transp. C. [z] πενεστέρους] ἀδυνατοτέρους (sic) I. [a] καὶ accessit ex L. [b] ἀλλ' ἐν] ἀλλὰ L. [c] μᾶλλον om. L. [d] ἀκριβολογούμεθα L. [e] ἐν δὲ] Sic C.L. ἐπὶ δὲ Veron. καὶ ἐν μὲν B.I.K. Sav. cet. Statim οὐρανίοις B.K.L. οὐρανοῖς Edd. [f] κόρον] Sic B. κάρον L. ὅρον Edd. Mox ἡ τοῦ πλ. ἐπ. inverso ord. C.L. [g] ἀλλ' ἀεὶ] ἀλλὰ I. [h] δυνηθῇ] Sic C.I.K.L. δυνησώμεθα Edd. [i] ἐπιτυχεῖν] + ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι I.K.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ. 502

[1] Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε· προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε. Πάντα [a]δὲ δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε. Ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε.

Ἀχλύς τις παχεῖα, [b]ζόφος καὶ νεφέλη κατακέχυται τῆς B γῆς ἁπάσης· καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ [c]ἀπόστολος ἔλεγεν· [2]"Ἦμεν γάρ ποτε σκότος·" καὶ πάλιν, "Ὑμεῖς, ἀδελφοί, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης [d]καταλάβῃ." Ἐπεὶ οὖν νύξ ἐστιν, ὡς εἰπεῖν, ἀσέληνος, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ βαδίζομεν, ἔδωκεν ἡμῖν λαμπάδα φαιδρὰν ὁ θεὸς, τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου τὴν χάριν ἀνάψας ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ φῶς οἱ μὲν δεξάμενοι λαμπρότερον [e]εἰργάσαντο καὶ φαιδρότερον, [f]οἷον ὡς Παῦλος, ὡς Πέτρος, ὡς οἱ ἅγιοι πάντες ἐκεῖνοι· οἱ δὲ καὶ ἔσβεσαν, ὡς αἱ πέντε παρθένοι, ὡς ἐκεῖνοι οἱ περὶ τὴν C πίστιν ναυαγήσαντες, ὡς ὁ ἐν Κορίνθῳ πεπορνευκὼς, [g]ὡς Γαλάται παρατραπέντες. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλός [h]φησι, "Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε," τουτέστι, τὸ χάρισμα· οὕτω γὰρ αὐτῷ [i]καλεῖν ἔθος [k]καὶ τὸ χάρισμα τοῦ πνεύματος. Σβέννυσι δὲ αὐτὸ βίος ἀκάθαρτος. Καθάπερ γάρ τις ἐπὶ τοῦ λυχνιαίου τούτου φωτὸς, [l]καὶ ὕδωρ [m]κατασκεδάσας [n]καὶ χοῦν, ἔσβεσε τὸ φῶς, καὶ εἰ μηδὲν τούτων, ἀλλά [o]γε τὸ ἔλαιον ἐξελών· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ χαρίσματος· ἄν τε γὰρ γήϊνα καὶ [p]τῶν διαρρεόντων πραγμάτων φροντίδας [q]κατασκεδάσῃς, ἔσβεσας τὸ D πνεῦμα· ἄν τε σὺ [r]μὲν μηδὲν ἐργάσῃ τοιοῦτον, ἑτέρωθεν δέ ποθεν πειρασμὸς ἐπελθὼν προσβάλῃ [s]σφοδρῶς, καθάπερ τι πνεῦμα, [t]καὶ μὴ [v]σφοδρὰ ᾖ ἡ φλὸξ, [w]καὶ πολὺ τὸ ἔλαιον ἔχουσα, ἢ τὴν ὀπὴν μὴ ἐμφράξῃς, ἢ τὴν θύραν μὴ [x]προσκλείσῃς, πάντα ἀπόλωλε. [y]Τίς δέ ἐστιν ἡ ὀπή; Ὥσπερ ἐπὶ [z]τοῦ

[1] Cap. V. v. 19–22. [2] Ephes. v. 8. 1 Thess. v. 4.

Hom. XI. [a] δὲ om. C.K. Statim δοκιμάζοντες B.K. Mox τὸ δὲ καλὸν C. [b] καὶ ζόφος Edd. καὶ om. B.C.K.L. [c] ἀπόστολος] Παῦλος I. [d] καταλάβοι L. [e] ἀπειργάσαντο L. Mox φαιδρότερον omnes. φαιδρὸν Edd. [f] οἷον om. B. Statim ὡς ὁ Παῦλος, ὡς ὁ Πέτρος C. [g] ὡς οἱ Γ. B. [h] φησι] καὶ νῦν λέγει K. νῦν φησι I. Sav. cet. [i] καλεῖν] + αὐτὸ I. [k] καὶ om. B.K. Sav. cet. [l] καὶ om. B.I.K. Sav. cet. [m] κατασκευάσας L. καταχεάμενος B. [n] καὶ] ἢ B.K. Sav. cet. Statim χοῦς I. [o] γε τὸ] τό γε C. [p] τῶν] τὰς τῶν C. Statim ῥεόντων B.K. [q] κατασκεδάσας K. κατασκευάσῃς L. φρ. κατασκ. pro κατασκ. φρ. C.K.L. Cat. [r] μὲν assumtum ex C.K.L. Cat. [s] σφοδρὸν L. σφοδρὸς C. Veron. [t] καὶ] κἂν I. [v] σφοδρὰ] + δὲ C. Cat. ἐστιν pro ᾖ L. [w] καὶ] Sic B.C.K.L. Cat. ἢ Edd. πλέον pro ἔλαιον C. [x] κλείσῃς L. [y] τί B.I.L. Ben. [z] τοῦ om. K.

[a]λύχνου, [b]οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν, [c]ὀφθαλμὸς καὶ ἀκοή. Μὴ ἀφῇς
ταύταις [d]προσπίπτειν πνεῦμα σφοδρὸν πονηρίας, ἐπεὶ ἔσβεσε
E τὸν λύχνον, ἀλλ' ἀπόφραξον τῷ [e]φόβῳ τοῦ θεοῦ. Θύρα τὸ
στόμα ἐστί· [f]κλεῖσον, πρόσκλεισον, ἵνα καὶ τὸ φῶς παρέχῃ,
καὶ ἀποκρούηται τὴν ἔξωθεν προσβολήν. Οἷον, ὕβρισέ [g]σε
τις; [h]ἐλοιδόρησε; σὺ κλεῖσον τὸ στόμα· ἂν γὰρ ἀνοίξῃς,
ἐρρίπισας τὸν ἄνεμον. Οὐχ ὁρᾷς ἐν ταῖς οἰκίαις, ὅταν καταν-
τικρὺ καὶ ἐπ' εὐθείας δύο θύραι [i]στήκωσι, καὶ σφοδρὸς ἄνεμος
ᾖ, [k]ἂν τὴν ἑτέραν κλείσῃς καὶ ἀντίπνοια μὴ γένηται, οὐδὲν
[l]ἴσχυσεν ὁ ἄνεμος, ἀλλὰ τὸ πολὺ τῆς [m]ἰσχύος ὑποτέμνεται;
Οὕτω καὶ νῦν, δύο εἰσὶ θύραι, τὸ στόμα τὸ σὸν, καὶ [n]τὸ τοῦ
F ὑβρίζοντός σε καὶ ἐμπαροινοῦντος· ἂν [o]ἀποκλείσῃς τὸ σὸν καὶ
μὴ δῷς ἀντίπνοιαν, ἔσβεσας ὅλον τὸ πνεῦμα· ἂν δὲ ἀνοίξῃς, (216)
ἀκάθεκτον γίνεται. Μὴ τοίνυν [p]αὐτὸ σβεννύωμεν. Ἔστι [q]δὲ
πολλάκις καὶ μηδενὸς ἐπικειμένου [r]πειρασμοῦ σβεσθῆναι [s]τὴν
φλόγα· [t]ὅταν τὸ ἔλαιον ἐκλίπῃ, ὅταν ἐλεημοσύνην μὴ ποιῶμεν,
503 σβέννυται τὸ πνεῦμα. [v]Καὶ γὰρ ἀπὸ ἐλεημοσύνης τῆς τοῦ
θεοῦ ἦλθε πρός σέ· εἶτα [w]ὁρᾷ τὸν καρπὸν τοῦτον μὴ ὄντα
παρὰ σοὶ, [x]καὶ οὐ μένει παρὰ ψυχῇ ἀνελεήμονι. Σβεσθέντος
δὲ τοῦ πνεύματος, [y]τὰ λοιπὰ ἴστε ὅσοι ἐν ἀσελήνῳ νυκτὶ [z]ὁδὸν
ἐβαδίσατε. Εἰ [a]δὲ τὴν ἀπὸ γῆς εἰς γῆν ὁδὸν βαδίζειν δυσχερὲς
ἐν νυκτὶ, τὴν ἀπὸ γῆς [b]εἰς οὐρανὸν φέρουσαν πῶς ἀσφαλές; Οὐκ
ἴστε πόσοι δαίμονες ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ, πόσα θηρία,
πόσα πνευματικὰ τῆς πονηρίας; Ἂν μὲν οὖν ἐκεῖνο τὸ φῶς
ἔχωμεν, οὐδὲν ἡμᾶς βλάψαι δυνήσονται· ἂν δὲ σβέσωμεν αὐτὸ,
B ταχέως ἡμᾶς [c]ἀναλίσκουσι, ταχέως πάντα [d]τὰ ἡμῶν [e]ἐκφοροῦ-
σιν· ἐπεὶ καὶ οἱ [f]λησταὶ πρότερον τὴν [g]λαμπάδα σβέσαντες,

[a] λύχνου] + ἔνι ταύτην ὁρᾶν B.K. [b] οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν] οὕτως ἐπὶ τοῦ σώματος I. [c] ὀφθαλμὸς] ὁ ὀφθ. I. ὀφθ. φημι L. ὀπή ἐστιν ὀφθ. B.K. Sav. cet. [d] προσπνέειν C. προσμένειν I. [e] φόβῳ] πνεύματι K. [f] κλεῖσον] + μᾶλλον δὲ B.K. [g] σε accessit ex B. [h] ἐλοιδόρησε] + τις K. + σέ τις B. [i] ἑστήκωσι B.K. [k] ἂν] πῶς ἂν B.K. Sav. cet. [l] ἰσχύει K. [m] ἰσχύος] + αὐτοῦ K. Statim ἀποτέμνεται L. [n] τὸ om. B.C.L. Mox ὑβρίσαντος L. [o] ἀποκλείσῃς] + τὸ στόμα I. [p] αὐτὸ] τὸ χάρισμα B. [q] δὲ om. K. [r] πειρασμοῦ accessit ex omnibus. [s] τὴν φλόγα] τὸ πνεῦμα K. [t] ὅταν] + γὰρ B.K. Mox ἐκλείπῃ K. ἐκλείψῃ L. [v] καὶ γὰρ om. K. Mox τῆς om. L. [w] ὁρᾷ τὸν κ. τ. pro τὸν κ. τ. ὁρᾷ B.C.K.L. [x] καὶ οὐ μένει παρὰ (ἐπὶ I.) ψ. ἀν.] καὶ οὐ μένει· παρὰ ψυχῇ γὰρ ἀν. μένειν οὐ θέλει B. καὶ ἀφίπταται· παρὰ ψυχῇ γὰρ ἀν. μένειν οὐ θέλει K. καὶ ἀφίπταται· οὐ μένει γὰρ παρὰ ψ. ἀν. Sav. cet. [y] τὰ λοιπὰ ἴστε ὅσοι] τί λοιπὸν ἔσται; πάντως ὑμεῖς ἴστε, μάλιστα δὲ ὅσοι K. τὰ λοιπὰ ἔσται σοι ὡς C. [z] ὁδὸν assumtum ex B.I.K.L. Statim βαδίσαντι C. βαδίζοντι I. [a] δὲ] + ἐν νυκτὶ I. [b] εἰς τὸν οὐρ. C. [c] ἁλίσκουσι I.K.L. Sav. cet. Haec ταχέως ἡμᾶς ἀναλίσκουσι om. B. [d] τὰ om. L. [e] ἐκφέρουσιν C.L. Veron. [f] λησταὶ] ληστεύοντες I. [g] λαμπάδα] + ἡμῶν C.

[h]οὕτω ληστεύουσιν. [i]Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὁρῶσιν ἐν τῷ [k]σκότει τούτῳ, [l]ἐπειδὴ τὰ τοῦ σκότους πράττουσιν· ἡμεῖς δὲ ἀήθεις ἐσμὲν ἐκείνου τοῦ [m]φωτός. Μὴ τοίνυν σβέσωμεν [n]αὐτό. Πᾶσα πονηρὰ πρᾶξις σβέννυσι τοῦτο τὸ φῶς, καὶ λοιδορία, καὶ ὕβρις, καὶ ὅπερ ἂν [o]εἴπῃς. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ πυρὸς, πᾶν τὸ ἀλλότριον αὐτοῦ ἀναιρετικὸν αὐτοῦ [p]ἐστιν, ἐκεῖνο δὲ ἀνάπτει αὐτὸ, ὅπερ αὐτοῦ [q]ἐστι [r]συγγενές. Εἴ τι ξηρὸν, εἴ τι θερμὸν, εἴ τι διάπυρον, ἀνάπτει [s]τὴν φλόγα τοῦ πνεύματος. Μηδὲν C οὖν ψυχρὸν, [t]μηδὲ ὑγρὸν ἐπιφέρωμεν· ταῦτα γὰρ [v]τούτων ἀναιρετικά. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη ἐξήγησις. Πολλοὶ παρ' αὐτοῖς, οἱ μὲν προεφήτευον ἀληθῶς, οἱ δὲ ἐψεύδοντο. Τοῦτο καὶ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους φησὶ, [3][w]διακρίσεις πνευμάτων διὰ τοῦτο δεδωκέναι. [x]Μιαρὸς γὰρ ὢν ὁ διάβολος, ἠθέλησε διὰ τοῦ χαρίσματος τούτου τὸ πᾶν ἀνατρέψαι τῆς ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ γὰρ D ἀμφότεροι περὶ μελλόντων προὔλεγον, καὶ ὁ δαίμων καὶ τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ὁ μὲν ψευδόμενος, τὸ δὲ ἀληθεῦον, καὶ οὐδαμόθεν ἦν ἑκατέρου τεκμήριον λαβεῖν, ἀλλ' ἀνευθύνως ἑκάτεροι ἔλεγον, ὡς ὁ Ἱερεμίας καὶ ὁ [y]Ἰεζεκιὴλ, ἀλλ' ἐλθόντος τοῦ καιροῦ ἠλέγχθησαν· [z]ἔδωκε καὶ διακρίσεις πνευμάτων. Ἐπεὶ οὖν καὶ τότε παρὰ Θεσσαλονικεῦσι πολλοὶ προεφήτευον, οὓς [a]καὶ αἰνίττεται [b]λέγων, [4]"Μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς, E ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα [c]τοῦ κυρίου·" [d]τοῦτο λέγει ἐνταῦθα. [e]Τουτέστι, μὴ ἐπειδή τινες ψευδοπροφῆται παρ' ὑμῖν εἰσι, [f]μὴ δι' ἐκείνους καὶ τούτους κωλύσητε καὶ ἀπο-

[3] 1 Cor. xii. 10. [4] 2 Thess. ii. 2.

[h] οὕτω] Sic C.I.K.L. τότε Edd. [i] ἐκεῖνοι μὲν γὰρ] ἐκεῖνοι μὲν οὖν B.K. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν L. [k] σκότῳ K. [l] ἐπεὶ L. [m] φωτὸς] διαστήματος B. [n] αὐτὸ] τὸ φῶς B. Mox τὸ φῶς om. idem. [o] εἴπῃς pro εἴποις C.I.K. Post εἴπῃς add. κακὸν I. [p] ἐστιν] γίνεται K. [q] ἐστι σ. pro σ. ἐστιν C.K.L. [r] συγγενές·] + οὕτω καὶ ἐνταῦθα C. + οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ πνεύματος I. + οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ φωτὸς τούτου B. + οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ φωτὸς K. Sav. cet. Haec non agnoscunt L. Veron. [s] τὴν φλ. τοῦ πνεύματος. μηδὲν οὖν] αὐτό. οὐκοῦν μηδὲν K. [t] μηδὲ] ἢ B.L. μηδὲν I. K. Mor. Ben. [v] τούτου B. ταῦτα γὰρ—ἐξήγησις] τὰ γὰρ τοῦ πυρὸς ἀναιρετικὰ ταῦτα. ἔστι καὶ ἄλλως τὸ ῥητὸν ἐξηγήσασθαι K. [w] διακρίσεις—δεδωκέναι] διακρίσεις πνευμάτων εἰσὶ, καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. τάχα τὸ τῆς διακρίσεως διὰ τοῦτο οἶμαι παρὰ θεοῦ (+ καὶ K.) δεδόσθαι τοῖς τότε, ὥστε τοὺς ἀληθεῖς καὶ τοὺς οὐ τοιούτους προφήτας γινώσκειν B.K. [x] μιαρὸς] πονηρὸς B. [y] Ἰεζεκιὴλ] Σεδεκίας vel Ζεδεκίας C. ὡς ὁ Ἱερεμίας—πνευμάτων] ἐλθόντος τοῦ τῆς διακρίσεως πνεύματος· ἔδωκε γὰρ ὁ θεὸς καὶ διακρίσεις πνευμάτων· ἠλέγχοντο οἱ ψευδόμενοι B.K. [z] ἔδωκε] καὶ γὰρ ἔδωκε L. [a] καὶ] + ἀλλαχοῦ B. [b] λέγων] + μὴ θροεῖσθε B.K. Sav. cet. [c] τοῦ om. K.L. [d] τοῦτο λέγει ἐνταῦθα] εἰπὼν, τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε, προσέθηκεν εὐκαίρως καὶ τὰ ἑξῆς, προφητείας, λέγων, μὴ ἐξουθενεῖτε. ὃ οὖν ἐνταῦθα δηλοῦν βούλεται K. Sav. cet. [e] τουτέστι] τοῦτό ἐστι C.K. Sav. cet. τουτέστι om. B. Cat. [f] μὴ assumtum ex C.I. Cat.

στραφῆτε [g]αὐτούς· μὴ σβέννυτε αὐτούς. [h]Τουτέστι, “Προ-
φητείας μὴ [i]ἐξουθενεῖτε.” Ὁρᾷς ὅτι τοῦτό [k]ἐστιν ὅ φησι;
“[l]Πάντα δοκιμάζετε.” [m]Ἐπειδὴ εἶπε, “Προφητείας μὴ
ἐξουθενεῖτε,” ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι πᾶσιν [n]ἀνέῳξε τὸ βῆμα,
F “Πάντα, φησὶ, [o]δοκιμάζετε,” τουτέστι, τὰς ὄντως προφη-
τείας, “τὸ [p]δὲ καλὸν κατέχετε.” “Ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ
ἀπέχεσθε·” μὴ τούτου ἢ ἐκείνου, ἀλλ' ἀπὸ παντός· καὶ τὰ
[q]ψευδῆ καὶ τὰ ἀληθῆ [r]ἵνα μετὰ δοκιμασίας διακρίνητε, καὶ
[s]ἐκείνων ἀπέχησθε, καὶ τούτων [t]ἔχησθε. Οὕτω γὰρ κἀκείνων
504 σφοδρὸν τὸ μῖσος ἔσται, καὶ τούτων ἡ ἀγάπη [v]γίνεται, ὅταν
μὴ ἁπλῶς μηδὲ ἀνεξετάστως, ἀλλὰ μετὰ ἀκριβείας ἅπαντα
πράττωμεν.

5 “Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης [w]ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς,
καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα
ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
τηρηθείη.” Ὅρα διδασκάλου φιλοστοργίαν· μετὰ τὴν παραί-
νεσιν καὶ εὐχὴν ἐπάγει· [x]οὐχὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ [y]ἐν τοῖς
γράμμασι· δεῖ [z]γὰρ καὶ συμβουλῆς καὶ εὐχῆς. Διὰ τοῦτο καὶ
ἡμεῖς πρότερον συμβουλεύοντες, τότε τὰς ὑπὲρ ὑμῶν εὐχὰς
ποιούμεθα· [a]καὶ τοῦτο ἴσασιν οἱ μεμυημένοι. Ἀλλ' ὁ μὲν
B Παῦλος εἰκότως τοῦτο ἐποίει, πολλὴν πρὸς τὸν θεὸν τὴν παρ-
ρησίαν ἔχων· ἡμεῖς δὲ κατῃσχυμμένοι καὶ ἀπαρρησίαστοί [b]ἐσμεν.
Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τοῦτο ἐτάχθημεν, πράττομεν αὐτὸ, ἀνάξιοι
μὲν ὄντες καὶ παρεστάναι, καὶ τῶν ἐσχάτων μαθητῶν τὸν τόπον
ἐπέχειν· ἐπειδὴ δὲ καὶ δι' ἀναξίων ἡ χάρις ἐνεργεῖ, οὐ [c]δι' αὐ-
τοὺς, ἀλλὰ διὰ τοὺς μέλλοντας ὠφελεῖσθαι, τὰ παρ' ἑαυτῶν
εἰσφέρομεν. “[d]Ἁγιάσαι ὑμᾶς, φησὶν, ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον
C ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ πα- (217)
ρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ [e]τηρηθείη.” [f]Τὸ

5 v. 23.

[g] αὐτοὺς om. B. Statim μὴ σβέννυτε αὐτοὺς om. B.C.K. Cat. inclusa a Sav. Mor. [h] τουτέστι (τοῦτό ἐστι Cat.)] + μὴ σβ. αὐτοὺς B. τουτέστι om. K. Post προφητείας add. φησὶ K. [i] ἐξουθενῆτε bis L. Cat. [k] ἐστιν ὅ φησι (λέγει K.)] ἐστι τὸ I. [l] πάντα—κατέχετε] πάντα δὲ δοκιμάζοντες τὸ καλὸν κατέχετε, τουτέστι τὰς ὄντως πρ. B. [m] ἐπειδὴ—ἐξουθενεῖτε] εἶτα ἐπειδὴ τοῦτο εἶπεν K. [n] ἠνέῳξε K.L. [o] δοκιμάζοντες K. [p] δὲ om. K. [q] ψεύδη] + φησὶ B.K. [r] ἵνα] + πάντα Cat. πάντα post δοκιμασίας add. K. [s] ἐκείνων] + μὲν B. Statim τούτων δὲ pro καὶ τούτων B.K. [t] ἔχησθε] + καλῶς K. [v] γίνεται] γενήσεται B. αὔξεται I. γίνεται om. K. [w] ἁγιάσει bis L. ἁγιάσῃ Veron. [x] οὐχὶ τοῦτο] Sic C. οὐχὶ τότε I. οὐχὶ ἐν τούτῳ L. οὐχὶ τούτῳ Veron. καὶ οὐ τοῦτο K. Sav. cet. οὐχὶ—γράμμασι om. B. [y] ἐν] ἐπὶ C. [z] γὰρ] + τῷ διδασκάλῳ B. + ἀμφοτέρων τῷ δ. K. [a] καὶ] + ὅτι K. [b] ἐσμεν] ὄντες B.K. Sav. cet. [c] δι' αὐτοὺς] διὰ τούτους C.I. [d] ἁγιάσαι ὑ. φ.] αὐτὸς δὲ, φησὶν, ὁ θεὸς ἁγιάσει ὑμᾶς K. [e] διατηρηθείη L. [f] τὸ πν. τί φ.] πν. δηλῶν K.

πνεῦμα τί φησιν ἐνταῦθα; Τὸ χάρισμα. Ἂν μὲν γὰρ ἔχοντες
λαμπρὰς τὰς λαμπάδας ἀπέλθωμεν, εἰσελευσόμεθα εἰς τὸν νυμ-
φῶνα· ἂν δὲ ἐσβεσμένας, οὐκέτι. Διὰ τοῦτό φησιν, “[g]ὁλό-
κληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα·” ἐκείνου γὰρ μένοντος ἀκεραίου, [h]καὶ
τοῦτο [i]μένει. “Καὶ ἡ ψυχὴ, φησὶ, καὶ τὸ [k]σῶμα.” Οὔτε
γὰρ [l]αὐτή τι πονηρὸν δέχεται, οὔτ’ ἐκεῖνο. [6] “Πιστὸς ὁ
καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει.” Ὅρα τὴν ταπεινοφροσύνην. D
Ἐπειδὴ [m]γὰρ ηὔξατο, μὴ νομίσητε, φησὶν, ὅτι ἀπὸ τῶν ἐμῶν
εὐχῶν τοῦτο [n]γίνεται, ἀλλ’ ἐκ τῆς [o]προθέσεως, ἧς ὑμᾶς ἐκάλε-
σεν. [p]Εἰ γὰρ εἰς σωτηρίαν ἐκάλεσεν, ἀληθὴς δέ ἐστι, πάντως
σώσει [q]βουλόμενος. [7] “Ἀδελφοὶ, προσεύχεσθε καὶ περὶ ἡμῶν.”
Βαβαὶ, [r]πόση ταπεινοφροσύνη. Ἀλλ’ ἐκεῖνος μὲν ταπεινο-
φροσύνης ἕνεκεν τοῦτο ἔλεγεν, ἡμεῖς δὲ οὐ ταπεινοφροσύνης
ἕνεκεν, ἀλλ’ ὠφελείας πολλῆς, καὶ μέγα τι παρ’ ὑμῶν κερδᾶναι
βουλόμενοι, λέγομεν, [s]προσεύχεσθε καὶ περὶ ἡμῶν. Εἰ γὰρ
καὶ μηδὲν [t]ὠφελεῖσθε παρ’ ἡμῶν μέγα μηδὲ θαυμαστὸν, [v]ἀλλ’ E
ὅμως δι’ αὐτὴν τὴν τιμὴν, δι’ αὐτὴν τὴν προσηγορίαν. [w]Ἔσχε
τις [x]παῖδάς ποτε, καὶ ὅμως εἰ καὶ μηδὲν ὠφέληνται παρ’ αὐτοῦ,
[y]ἐπειδὴ πατὴρ γέγονε, τοῦτο ἴσως προβάλλεται λέγων, μίαν [z]σου
ἡμέραν οὐκ ἐκλήθην πατήρ. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς [a]λέγομεν, προσ-
εύχεσθε [b]καὶ περὶ ἡμῶν· οὐχ ἁπλῶς τοῦτο [c]λέγων, ἀλλὰ πάνυ
ἐφιέμενος τῶν ὑμετέρων εὐχῶν. Εἰ γὰρ ὑπεύθυνος ἐγενόμην τῆς
[d]ἁπάντων ὑμῶν προστασίας, καὶ λόγους ὑπέχειν μέλλω, πολλῷ
μᾶλλον ὀφείλω τῆς παρ’ ὑμῶν ἀπολαύειν εὐχῆς. Αἱ εὔθυναί [e]μοι F
μείζους ἐγένοντο δι’ ὑμᾶς· οὐκοῦν καὶ ἡ βοήθεια [f]πλείων παρ’
ὑμῶν. [8] “Ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν ἁγίῳ φιλή-

[6] v. 24. [7] v. 25. [8] v. 26.

[g] ὁλ.] καὶ ὁλ. K. [h] καὶ τοῦτο—ἐκεῖνο] σωθησόμεθα B. [i] μενεῖ L. Cat. Statim καὶ ἡ ψυχὴ—ποιήσει om. L. [k] σῶμα] πνεῦμα I. [l] αὕτη K. Mox οὔτε ἐκεῖνο K. Cat. [m] γὰρ om. K. ηὔξατο] + μετριάζει λοιπὸν, καὶ δείκνυσι τοῦτο τῷ εἰπεῖν, πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς. ὃ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι K. [n] γίνεται] + οὐκ ἐντεῦθεν K. [o] προθέσεως] ἀγαθωσύνης B. Post ἐκάλεσεν add. ὁ θεὸς idem. [p] εἰ γὰρ—ἐκάλεσεν om. I. [q] βουλομένους C. βουλόμενος om. B. [r] πόσης ταπεινοφροσύνης L. [s] εὔχεσθε L. [t] ὠφελῆσθε I.K. Sav. cet. [v] ἀλλ’ om. K. Mox διὰ τὴν τιμὴν idem. δι’ αὐτὴν τὴν τ. om. C. [w] ἔσχε—ἐκλήθην πατήρ.] τοῦτο ποιεῖν ἀναγκαῖον. καὶ ὅπως, σκόπει ἐντεῦθεν. ἔσχε τις ἐξ ὑμῶν παῖδα, τοῦτον αὐτὸν ὠφελῆσαι περὶ τὸν βίον οὐδὲν ἴσχυσε, καὶ ὅμως ἐπειδὴ γέγονε τούτου πατὴρ, πολλάκις ἐν τῷ νουθετεῖν συνεχῶς, τοῦτο τρέφει (leg. συνεχῶς τοῦτο στρέφει) πρὸς αὐτὸν λέγων, ἴσως καὶ ἐντρέψαι βουλόμενος, μίαν ἡμέραν οὐκ ἐκλήθην σου πατήρ; K. [x] παῖδα L. [y] ἀλλ’ ἐπειδὴ Edd. ἀλλ’ om. B.C.L. [z] σου] ὑμῶν B.I. Mor. Ben. [a] λέγομεν] + πρὸς ὑμᾶς K. Statim εὔχεσθε idem. [b] καὶ om. K.L. Post ἡμῶν add. ἀδελφοὶ I. [c] λέγω Veron. Sav. λέγω τοῦτο inverso ord. I. [d] ἁπάντων pro πάντων B.C.K.L. [e] μου L. μοι μ. ἐγένοντο] μεγάλαι μοι γεγόνασι K. [f] πλείων] πολλὴ ἔστω K.

ματι." Βαβαὶ τῆς θερμότητος, βαβαὶ τῆς [g]μανίας· ἐπειδὴ
505 [h]τῷ φιλήματι αὐτοὺς [i]τούτῳ ἀσπάσασθαι οὐκ ἠδύνατο ἀπών,
δι' ἑτέρων αὐτοὺς [k]ἀσπάζεται· ὡς ὅταν λέγωμεν, φίλησον
αὐτὸν ἀντ' ἐμοῦ. Οὕτω καὶ [l]αὐτοὶ κατέχετε τὸ πῦρ τῆς ἀγά-
πης· οὐ γὰρ ἀνέχεται διαστημάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ μέσων [m]τῶν
ὁδῶν [n]ἑαυτὴν ἐκτείνει, καὶ πανταχοῦ πάρεστιν. 9 "Ὁρκίζω
ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν [o]ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς
ἁγίοις ἀδελφοῖς." Καὶ τοῦτο πόθου μάλιστα, οὐ διδασκαλίας
τοσοῦτον· ἵνα κἀκείνοις ὣ προσδιαλεγόμενος, φησίν. 10 "Ἡ
χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. Ἀμήν."
B [p]Καὶ οὐχ ἁπλῶς ἐπιτάττει, ἀλλ' ὁρκίζων, ἀπὸ θερμῆς διανοίας
καὶ [q]τοῦτο, ἵνα κἂν αὐτοῦ καταφρονήσωσι, διὰ τὸν ὁρκισμὸν
πράξωσι τὸ ἐπιταχθέν. Μέγαν γὰρ [r]εἶχον φόβον τοῦ
πράγματος.

[s]Νυνὶ δὲ καὶ τοῦτο πεπάτηται· [t]καὶ ἔστι πολλάκις παῖς μαστιζόμενος, καὶ ὁρκίζων τὸν θεὸν καὶ τὸν Χριστὸν αὐτοῦ, καί, οὕτω Χριστιανὸς [v]ἀποθάνοις, καὶ οὐδεὶς προσέχει, οὐδεὶς ἐπιστρέφεται· ἂν δὲ τὸν υἱὸν τὸν ἴδιον ὁρκίσῃ, εὐθέως [w]καὶ ἄκων, καὶ τρίζων τοὺς ὀδόντας, [x]ὑφίησί τι τοῦ θυμοῦ. Ἄλλος πάλιν ἑλκόμενος, [y]ἀπαγόμενος ἐπὶ μέσης τῆς ἀγορᾶς, καὶ Ἑλ-
C λήνων καὶ Ἰουδαίων παρόντων, ὁρκοῖ τὸν [z]ἀπάγοντα ὅρκους φρικωδεστάτους, καὶ οὐδεὶς προσέχει. Τί οὐκ ἐροῦσιν οἱ Ἕλληνες, ὅταν πιστὸς τὸν πιστὸν καὶ Χριστιανὸν ὁρκοῖ, καὶ μηδεὶς [a]γίνηται λόγος, ἀλλὰ [b]καὶ καταφρονῶμεν; Βούλεσθε ὑμῖν [c]διηγήσομαί τι πρᾶγμα, ὅπερ καὶ αὐτὸς ἀκήκοα; οὐδὲ γὰρ πλάττων λέγω, ἀλλὰ παρὰ προσώπου ἀξιοπίστου ἀκηκοώς. Παιδίσκη τις ἀνδρὶ πονηρῷ συνεζευγμένη, μιαρῷ, δρα-

9 v. 27. 10 v. 28.

[g] μανίας] Sic C.I. διανοίας Edd. [h] τῷ accessit ex C. Statim τούτους pro αὐτοὺς K. [i] τούτῳ] τοιούτῳ L. τούτῳ om. B.K. Sav. cet. ἐπειδὴ αὐτὸς φιλήματι τούτου ἀσπ. Cat. [k] ἀσπάζεται] + οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν B.K. Sav. cet. [l] αὐτοὶ] αὐτὸς Cat. οὕτω—κατέχετε] σφοδρὸν γὰρ B. οὕτω καὶ αὐτοῖς Παῦλος, τοῦτο δηλῶν διὰ τοῦ ἀσπάσασθαι· κατέχετε K. [m] τῶν] αὐτῶν K. [n] αὐτὴν L. ἑαυτὸν C. [o] ἐπιστολὴν] + μου I. Statim πᾶσι τοῖς ἀδ. τοῖς ἁγ. L. [p] καὶ om. L. Mox ἐπέταττεν, ἀλλ' ὁρκίζει idem. ὁρκίζει pro ὁρκίζων C. [q] τοῦτο] + ποιῶν B.K. Sav. cet. [r] εἶχον] + τότε B.I.K. Sav. cet. [s] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ παρατρέχειν τοὺς πένητας, μάλιστα ὁρκίζοντας, καὶ ὅτι ἱκανή ἐστι παραμυθία ἐν ἀσθενείαις καὶ ζημίαις ἡ τῶν πενήτων ἀντεξέτασις, καὶ περὶ τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καθημένων πτωχῶν, καὶ τοῦ ἀριστοποιεῖν πένησι καὶ ἀναπήροις. Veron. [t] καὶ] + οὐκ I. [v] ἀποθάνῃς C.K.L. et corr. ex ἀποθάνεις B. Post h. v. add. προστιθεὶς B.K. [w] καὶ ἄκων] καίπερ ἀκονῶν L. καὶ ante τρίζων om. B.K. [x] καθίησι C.I.L. Veron. Statim τι om. I.L. Veron. Mor. Ben. [y] καὶ ἀπ. C. [z] ἀπάγοντα] + λέγων K. [a] γίνεται B.L. [b] καὶ om. B.L. [c] διηγήσωμαι B. διηγ. τι ὑμῖν hoc ord. B. et, omisso τι, L.

πέτῃ [d]τινὶ, [e]αὕτη, πολλὰ τοῦ ἀνδρὸς ἡμαρτηκότος, καὶ μέλ-
λοντος ἀπεμπολεῖσθαι παρὰ τῆς δεσποίνης· καὶ γὰρ μείζονα D
συγγνώμης ἦν [f]τὰ ἁμαρτήματα, [g]καὶ χήρα ἦν ἡ γυνὴ, καὶ κο-
λάζειν αὐτὸν λυμαινόμενον αὐτῆς τὴν οἰκίαν οὐκ [h]ἴσχυεν, ἀλλ'
ἔγνω ἀποδόσθαι· εἶτα ἀνόσιον εἶναι νομίζουσα ἡ δέσποινα δια-
σπάσαι τῆς γυναικὸς τὸν ἄνδρα, κατεδέξατο καὶ χρησίμην οὖσαν
(218) τὴν [i]κόρην, ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς ἐκείνου [k]συναπεμπολῆσαι·
ὁρῶσα τοίνυν ἡ κόρη ἑαυτὴν ἐν τοῖς [l]ἀπόροις οὖσαν, [m]ἐλθοῦσα
πρὸς αἰδέσιμον πρόσωπον [n]καὶ σύνηθες τῇ δεσποίνῃ τῇ αὐτῆς, [o]τὸ E
κἀμοὶ διηγησάμενον, καὶ τῶν γονάτων ἁπτομένη, καὶ μυρία ἀπο-
δυρομένη [p]παρεκάλεσεν ὥστε τὴν αὐτῆς ἀξιῶσαι δέσποιναν ὑπὲρ
αὐτῆς· καὶ πολλοὺς ἀναλώσασα λόγους, ὕστερον καὶ τοῦτο προσέ-
θηκεν, ὡς τούτῳ πείσουσα μάλιστα, ὅρκον [q]τινὰ φρικωδέστατον
ἐπάγουσα· ὁ δὲ ὅρκος ἦν οὗτος· οὕτω τὸν Χριστὸν [r]ἴδοις ἐν
ἡμέρᾳ κρίσεως, μὴ παρίδῃς μου τὴν ἀξίωσιν· καὶ ταῦτα εἰποῦσα
ἀπῆλθεν. Ἡ δὲ παρακληθεῖσα, φροντίδος τινὸς ἐμπεσούσης
βιωτικῆς, [s]οἷα συμβαίνει ἐν ταῖς οἰκίαις, ἐπελάθετο. Εἶτα
ἄφνω δείλης μεσημβρίας εἰς μνήμην ἦλθε τοῦ φρικωδεστάτου F
ὅρκου, καὶ κατενύγη σφοδρῶς, καὶ [t]ἀπελθοῦσα ἠξίωσε μετὰ
πολλῆς τῆς ἐπιμελείας, καὶ τὸ πρᾶγμα ἤνυσε. [v]Καὶ κατ'
ἐκείνην τὴν νύκτα ἄφνω τοὺς οὐρανοὺς εἶδεν ἀνεῳγότας, καὶ
[w]αὐτὸν τὸν Χριστόν· εἶδε δὲ, [x]ὡς γυναικὶ δυνατὸν ἦν ἰδεῖν. 506
[y]Ἐπειδὴ ὅλως ἐφρόντισε τοῦ ὁρκισμοῦ, ἐπειδὴ ἐφοβήθη, τῆς
ὀπτασίας κατηξιώθη ταύτης. Ταῦτα [z]δὲ εἶπον, ἵνα μὴ κατα-
φρονῶμεν τῶν ὁρκισμῶν, μάλιστα ὅταν ὑπὲρ ἀγαθῶν πραγμά-
των ἡμᾶς τινες παρακαλῶσιν, [a]ὑπὲρ ἐλεημοσύνης, ὑπὲρ φιλαν-
θρωπίας. Νῦν δὲ κάθηνται πένητες ἐκκεκομμένοι τοὺς πόδας,
[b]ὁρῶσί σε παρατρέχουσαν· [c]εἶτ' ἐπειδὴ τοῖς ποσὶν ἐπακολου-

[d] τινὶ om. B.K. Sav. cet. [e] αὕτη om. B. [f] τὸ ἁμάρτημα B. [g] καὶ χήρα—ἀποδόσθαι] ἡ γὰρ (γὰρ om. K.) γυνὴ ἅτε χήρα οὖσα, (+ καὶ K.) κολάζειν αὐτὸν λ. αὐτῆς τ. οἰκίαν οὐ (μὴ K.) δυναμένη, ἔγνω (+ τοῦτον) ἀποδόσθαι B.K. [h] ἴσχυσεν L. [i] κόρην] παιδίσκην B.K. Statim συναπεμπολῆσαι ὑπὲρ τῆς ἀπ. τῆς ἐκείνου hoc ord. B. [k] συναπεμπολῆσαι] + καὶ τὴν γυναῖκα Edd. καὶ τὴν γυναῖκα om. B. [l] ἀπείροις L. ὑπάρχουσαν pro οὖσαν K. [m] ἐλθοῦσα] + τοίνυν B. Post πρόσωπον superscript. rec. m. γυναικεῖον ὂν K. [n] καὶ σ.] σ. ὂν L. τῇ ante αὐτῆς (ἑαυτῆς B.K.) accessit ex B.K.L. [o] τὸ] τοῦτο κἀκεῖνο ὂν τὸ K. Post κἀμοὶ add. ταῦτα B. Haec τὸ κἀμοὶ δ. post πρόσωπον transp. L. [p] παρεκάλει C. [q] τινὰ om. I. [r] ἴδῃς C.L. [s] οἷα B. Veron. οἷα Sav. cet. [t] ἀπελθὼν I. καὶ ἀπελθοῦσα—ἤνυσε om. C. [v] καὶ κατ' ἐ.] κατ' ἐ. οὖν K. [w] αὐτὸν om. K. Post Χριστὸν add. ἡ γυνὴ K. [x] ὡς—ἰδεῖν] Sic B.C.K. ὡς γ. ἦν ἰδεῖν δ. L. ὡς ἀνθρώπῳ ἰδεῖν I. ὡς δ. γ. ἰδεῖν Edd. [y] ἐπειδὴ] + γὰρ B.I.K. Sav. cet. [z] δὲ om. B.K. Statim εἴπωμεν I. [a] ὑπὲρ] οἷον ὑπὲρ B.K. [b] ὁρῶσι] Sic C.I.K.L. ὁρῶντες Edd. Statim παρατρέχοντα I. [c] εἶτα B.I.

θῆσαι μὴ δύνανται, καθάπερ ἀγκίστρῳ τινὶ προσδοκῶσι κατέ-
B χειν τῷ φόβῳ τοῦ ὅρκου, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνοντες ὁρκίζουσιν, ὥστε δοῦναι ὀβολὸν ἕνα, ἢ δύο μόνον· σὺ δὲ παρατρέχεις, τὸν δεσπότην ὁρκιζομένη τὸν σόν. Καὶ ἂν μὲν κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν [d]ἢ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἀποδημοῦντος ὁρκίσῃ, ἢ τοῦ παιδίου, ἢ τῆς θυγατρὸς, εὐθέως εἴκεις, καὶ ἐφάλλεταί σου ἡ διάνοια καὶ διαθερμαίνῃ· ἂν δὲ τὸν [e]κύριον ὁρκίσῃ, παρατρέχεις. Πολλὰς δὲ οἶδα ἐγὼ, αἳ, τὸν μὲν Χριστὸν [f]ἀκούουσαι, παρέδραμον· εἰς
C δὲ κάλλος ἐπαινεθεῖσαι παρὰ τῶν προσιόντων, διεχύθησαν, ἐμαλάχθησαν, καὶ χεῖρα ὤρεξαν. Τοιγαροῦν εἰς τοῦτο τοὺς πένητας [g]κατέστησαν τοὺς ἀθλίους [h]καὶ ταλαιπώρους, εἰς τὸ γελωτοποιεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ τὰ [i]σφοδρὰ ῥήματα καὶ πικρὰ λέγοντες οὐ καθάπτονται τῆς ψυχῆς, ἐπὶ ταύτην ἔρχονται τὴν ὁδὸν, δι' ἧς μάλιστα [k]τέρπουσι· καὶ τὸν ἐν συμφορᾷ ὄντα καὶ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ ἀγχόμενον ἠνάγκασεν ἡ πολλὴ φαυλότης ἡμῶν κάλλους ἐγκώμια λέγειν [l]τοὺς ἐλεοῦντας. Καὶ εἴθε τοῦτο μόνον, [m]ἀλλὰ καὶ ἕτερον εἶδος τούτου χαλεπώτερον· θαυματοποιοὺς
D τοὺς πένητας ἠνάγκασεν εἶναι καὶ αἰσχρολόγους καὶ γελωτοποιούς. Ὅταν [n]γὰρ κύλικας καὶ [o]κισσύβια καὶ ποτήρια τοῖς δακτύλοις ἐνείρων καὶ περιτιθεὶς κυμβαλίζῃ, καὶ σύριγγα ἔχων ᾄδῃ δι' αὐτῆς τὰ ᾄσματα τὰ αἰσχρὰ καὶ ἔρωτος γέμοντα, καὶ διὰ τῆς φωνῆς ἀναβοᾷ· εἶτα πολλοὶ [p]περιεστήκωσι, καὶ οἱ μὲν τρύφος ἄρτου, οἱ δὲ ὀβολὸν, οἱ δὲ ἕτερόν τι [q]παρέχωσι, καὶ κατέχωσιν ἐπὶ πολὺ, καὶ τέρπωνται καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, τί [r]τούτου χαλεπώτερον; οὐχὶ πολλοῦ στεναγμοῦ ταῦτα ἄξια;
E Μικρὰ μέν ἐστι, [s]καὶ νομίζεται μικρά· μεγάλα δὲ ἐναποτίκτει τοῖς ἤθεσιν ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα. Ὅταν γὰρ αἰσχρόν τι λεχθῇ καὶ ἡδὺ μέλος, ἐμάλαξε τὴν διάνοιαν, καὶ αὐτὴν ἐκείνην διέφθειρε τὴν ψυχήν. Καὶ ὁ μὲν τὸν θεὸν καλῶν πένης, καὶ ἐπευχόμενος ὑμῖν μυρία ἀγαθὰ, οὐδὲ λόγου ἀξιοῦται παρ' ὑμῶν· ὁ δὲ ἀντὶ τούτων τὰ νεωτερικὰ ἐπεισάγων, θαυμάζεται. Ὃ δέ με νῦν [t]ὑπεισῆλθεν εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐκεῖνο ἐρῶ. Ποῖον δὴ

[d] ἢ τοῦ] τῶν σῶν ἢ κατὰ τοῦ L. [e] κύριον] Χριστὸν I. [f] ἀκούσασαι I. [g] κατέστησαν om. I. [h] καὶ ταλαιπώρους accessit ex C.I.L. Statim ὥστε (pro εἰς τὸ) γ. C.I. ὥστε καὶ γ. ἀναγκάζεσθαι B.K. [i] σφοδρὰ] φαιδρὰ L. [k] τέρψουσι ex corr. K. [l] τοὺς ἐλεοῦντας] Sic I. τοὺς ἐπαιτοῦντας Edd. τὸν ἐπαιτοῦντα L. [m] ἀλλὰ καὶ—γελωτοποιοὺς] νῦν δὲ καὶ ἕτερον εἶδος τ. χ. ἐπιτηδεύουσι. θαυματοποιοὶ γάρ τινες ἀναγκάζονται γίνεσθαι καὶ αἰσχρολόγοι, οὐ μόνον γελωτοποιοὶ B.K. [n] γὰρ] + ὁ πένης B.K. [o] κισσύβια] κύμβια C. κυβία (sic) I. καὶ ποτήρια om. L. [p] περιστήκωσι B. Veron. [q] παρέχουσι καὶ κατέχουσιν L. Mox καὶ τέρπωνται om. I. [r] τούτου] + γένοιτ' ἂν B.K. [s] καὶ ν.] τὰ τοιαῦτα, καὶ ν. τισιν ἴσως B.K. [t] ὑπεισῆλθεν L. et ante corr. C. ἐπεισῆλθεν Edd.

τοῦτο; Ὅταν πενίᾳ καὶ νόσῳ περιβληθῇς, [v]εἰ μηδαμόθεν ἀλλα- F
χόθεν, ἀπὸ γοῦν τῶν ἐπαιτούντων [w]τῶν διὰ τῶν στενωπῶν χω-
ρούντων μάθε εὐχαριστεῖν τῷ δεσπότῃ. Οὗτοι γὰρ πάντα
τὸν [x]βίον ἐν τῷ ἐπαιτεῖν καταναλίσκοντες, οὐ βλασφημοῦσιν,
οὐκ ἀγανακτοῦσιν [y]οὐδὲ δυσχεραίνουσιν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν τῆς
[z]ἐπαιτήσεως διήγησιν ἐν εὐχαριστίᾳ ποιοῦνται, μέγαν τὸν θεὸν
ποιοῦντες καὶ φιλάνθρωπον. [a]Ὁ μὲν λιμῷ [b]φθειρόμενος, φι- 507
λάνθρωπον καλεῖ· σὺ δὲ ὁ ἐν ἀφθονίᾳ ζῶν, ἂν μὴ τὰ [c]πάντων
λάβῃς, ὠμὸν λέγεις; Πόσῳ βελτίων ἐκεῖνος; πῶς [d]ἡμᾶς κατα-
κρινεῖ; Κοινοὺς διδασκάλους ἡμῖν τῶν συμφορῶν καὶ παραμυ-
θίαν ἀφῆκε διὰ τῆς οἰκουμένης ὁ θεὸς τοὺς πένητας. Ἔπαθές
τι τῶν ἀβουλήτων; ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον, οἷον ἐκεῖνος. Ἐξε-
κόπης τὸν ὀφθαλμόν; ἀλλ' ἐκεῖνος τοὺς δύο. Ἐνόσησας νόσον
(219) μακράν; ἀλλ' ἐκεῖνος ἀνίατον ἔχει. Ἀπέβαλες τοὺς παῖδας;
ἀλλ' ἐκεῖνος καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ οἰκείου σώματος. Ἐζημιώθης B
ζημίαν [e]μεγάλην; ἀλλ' οὐδέπω πρὸς τὸ ἑτέρων δεῖσθαι κα-
τέστης. [f]Εὐχαρίστησον [g]τῷ θεῷ. Ὁρᾷς ἐκείνους ἐν καμίνῳ
πενίας, καὶ παρὰ πάντων μὲν αἰτοῦντας, παρ' ὀλίγων δὲ λαμ-
βάνοντας; [h]Ὅταν ἀποκάμῃς εὐχόμενος, καὶ μὴ λαμβάνῃς,
ἐννόησον ποσάκις ἤκουσας πένητός σε καλοῦντος, καὶ [i]οὐκ ἐπή-
κουσας, καὶ οὐκ ἠγανάκτησεν ἐκεῖνος, [k]οὐδὲ ὕβρισέ σε. Καίτοι
σὺ μὲν ἀπὸ ὠμότητος τοῦτο ποιεῖς, ὁ δὲ θεὸς ἀπὸ φιλανθρω- C
πίας καὶ τὸ μὴ ἀκούειν ποιεῖ. Εἰ τοίνυν αὐτὸς τοῦ ὁμοδούλου
δι' ὠμότητα μὴ ἀκούων οὐκ ἀξιοῖς ἐγκαλεῖσθαι, τῷ δεσπότῃ τοῦ
δούλου διὰ φιλανθρωπίαν οὐκ ἀκούοντι ἐγκαλεῖς; Ὁρᾷς πόσον
τὸ ἄνισον; πόσον τὸ ἄδικον;

Ταῦτα ἐννοῶμεν [l]διαπαντὸς, τοὺς κατωτέρους, τοὺς ἐν μεί-
ζοσι συμφοραῖς, καὶ οὕτω δυνησόμεθα εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ.
Πολλῶν ὁ βίος γέμει τοιούτων [m]ὑποδειγμάτων. Ἔχει δὲ δι-
δασκαλίαν οὐ μικρὰν ὁ νήφων καὶ βουλόμενος προσέχειν καὶ
ἀπὸ τῶν εὐκτηρίων οἴκων. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν ταῖς ἐκκλη-
σίαις, καὶ ἐν τοῖς [n]μαρτυρίοις προκάθηνται τῶν προπυλαίων οἱ D
πένητες, ὥστε ἡμᾶς ἐκ τῆς τούτων θέας πολλὴν δέχεσθαι τὴν

[v] εἰ] + καὶ B.I.K. Sav. cet. Statim μηδ. πολλαχόθεν K. [w] τῶν διὰ— δεσπότῃ] μάνθανε εὐχ. τῷ δ. τῶν διὰ τῶν στ. φημὶ χωρούντων L. [x] βίον] + ἑαυτῶν L. [y] οὐδὲ] οὐ C.L. οὐδὲ δυσχ. om. I. [z] ἀπαιτήσεως B. [a] ὁ] καὶ ὁ L. εἶτα ὁ I. [b] τηκόμενος L. [c] πάντα L. [d] ἡμᾶς (ὑμᾶς L.)] + τότε B.K. Sav. cet. Statim κατακρίνει L. [e] μεγάλην om. C. [f] εὐχ.] οὐκοῦν εὐχ. B.K. Sav. cet. [g] τῷ θεῷ] ὑπὲρ τούτου B.K. [h] ὅταν] + οὖν καὶ σὺ L. Mox καὶ μὴ λαμβάνων idem. [i] οὐχ ὑπήκουσας L. [k] οὐδὲ ὕβρισέ σε om. I. [l] διαπαντὸς] + καὶ μετὰ τούτων B.K. [m] παραδειγμάτων L. Statim ἔχει δὲ καὶ δ. idem. [n] μαρτυρείοις B.

ὠφέλειαν. Ἐννόησον [o] γὰρ ὅτι εἰς μὲν [p] βασίλεια τὰ ἐπὶ τῆς
γῆς εἰσερχομένων ἡμῶν, οὐδὲν τοιοῦτον ἔστιν ἰδεῖν· ἀλλὰ ἄνδρες
καὶ σεμνοὶ, καὶ λαμπροὶ, καὶ πλουτοῦντες, καὶ συνετοὶ, πανταχοῦ διατρέχουσιν· εἰς δὲ τὰ ὄντως βασίλεια, τὴν ἐκκλησίαν
λέγω, καὶ τοὺς εὐκτηρίους οἴκους τῶν μαρτύρων, δαιμονῶντες,
ἀνάπηροι, πένητες, γέροντες, τυφλοὶ, διεστραμμένοι τὰ μέλη.
E Τί δήποτε; Ἵνα σὺ παιδεύῃ διὰ τῆς τούτων θέας· πρῶτον μὲν
ἵνα, εἴ τινα τῦφον ἔξωθεν [q] ἐπισυρόμενος εἰσέλθῃς, εἰς ἐκείνους
βλέψας, καὶ ἀποθέμενος τὸν ὄγκον, καὶ συντρίψας τὴν καρδίαν, οὕτως εἰσέλθῃς, καὶ τῶν λεγομένων ἀκούσῃς· οὐ γὰρ ἔστι
μετὰ τύφου προσευχόμενον ἀκούεσθαι· ἵν', ὅταν γέροντα ἴδῃς,
μὴ ἐπὶ νεότητι μέγα [r] φρονῇς· καὶ γὰρ οὗτοι [s] ἐγένοντο νέοι οἱ
γέροντες· [t] ἵν', ὅταν ἐπὶ στρατείᾳ καὶ δυναστείᾳ [v] βασιλικῇ
F μέγα κομπάζῃς, ἐννοήσῃς ὅτι ἐκ τούτων [w] εἰσὶν οἱ λαμπροὶ γενόμενοι ἐν ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς· [x] ὅταν ἐπὶ ὑγείᾳ σώματος
508 θαρρῇς, τούτοις προσέχων καταστείλῃς σου τὸ φρόνημα. Καὶ
γὰρ [y] ἐνταῦθα συνεχῶς εἰσιὼν, ὁ μὲν ὑγιαίνων οὐ μέγα φρονήσει
ἐπὶ ὑγείᾳ σώματος· ὁ δὲ κάμνων λήψεται παραμυθίαν οὐ τὴν
τυχοῦσαν. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον ἐνταῦθα παρακάθηνται, ἀλλ'
ἵνα σε καὶ ἐλεήμονα ποιήσωσι, καὶ πρὸς ἔλεον [z] ἐπικαμφθῇς· ἵνα
θαυμάσῃς τοῦ θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν· εἰ γὰρ ὁ θεὸς οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς, ἀλλ' ἐν τοῖς προπυλαίοις αὐτοῦ ἔστησε, πολλῷ
μᾶλλον [a] σύ· ἵνα μὴ μέγα φρονῇς ἐπὶ τοῖς βασιλείοις τοῖς ἐπὶ
τῆς γῆς. [b] Μὴ δὴ ἐπαισχύνου παρὰ πένητος καλούμενος· [c] κἂν
B προσέλθῃ, κἂν τὰ γόνατα κατέχῃ, μὴ ἀποσείσῃ· κύνες γὰρ
εἰσιν οὗτοί τινες θαυμαστοὶ τῶν αὐλῶν τῶν βασιλικῶν. [d] Οὐ
γὰρ ἀτιμάζων αὐτοὺς κύνας ἐκάλεσα, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ καὶ
σφόδρα ἐπαινῶν· τὴν αὐλὴν φυλάττουσι τὴν βασιλικήν· θρέψον
τοίνυν αὐτούς· ἡ γὰρ τιμὴ εἰς τὸν βασιλέα [e] διαβαίνει. Ἐκεῖ
πάντα τῦφος, ἐν τοῖς βασιλείοις λέγω τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς· ἐνταῦθα
πάντα ταπεινοφροσύνη. [f] Ὅτι οὐδὲν τὰ ἀνθρώπινα ἀπ' αὐτῶν
μάλιστα τῶν προπυλαίων μανθάνεις· ὅτι οὐ τέρπεται πλούτῳ

[o] γὰρ om. B.K. [p] βασ.] τὰ βασ. C. Mox τῆς assumtum ex B.C.K.L.
[q] ἐπιφερόμενος L. [r] φρονήσῃς L. [s] ἐγένοντο ν. οἱ γ.] Sic C.L. οἱ γ. ν.
ἐγένοντο Edd. [t] ἵν' om. B. [v] βασιλικῇ] καὶ βασιλικῇ L. [w] εἰσὶν]
εἰσὶ καὶ B.I.K. Sav. cet. [x] ὅταν] ἵν' ὅταν B. et ex corr. rec. K. [y] ἐνταῦθα om. L. [z] ἐπικαμφθεὶς B. [a] σὺ] + ὀφείλεις τοῦτο ποιεῖν B.K.
[b] μὴ δὴ] μηδὲ C.I.L. Veron. μὴ τοίνυν B.K. Sav. cet. Statim ἐπαισχύνῃ C.
[c] κἂν προσέλθῃ om. I. [d] οὐ γὰρ] οὐκ C. οὐ γὰρ—τὴν βασιλικὴν] καὶ μή με
νομίσῃς ἀτιμάζοντα κύνας λέγειν αὐτούς· οὐκ ἀτιμάζων οὕτως εἶπον, μὴ γ. ἀλλὰ
καὶ σφ. ἐπαινῶν· κύνες γάρ εἰσι τὴν αὐλὴν φυλάττοντες τὴν β. B.K. [e] διαβαίνει] Sic B.C.I.K. ἀναβαίνει Edd. [f] ὅτι] καὶ ὅτι ex corr. K.

[g]θεὸς, ἀπ' αὐτῶν τῶν προκαθημένων διδάσκῃ. Ἡ γὰρ τούτων
καθέδρα καὶ [h]ἡ συλλογὴ μονονουχὶ παραίνεσίς ἐστι, πρὸς τὴν C
τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων φύσιν φωνὴν ἀφιεῖσα λαμπρὰν, καὶ
[i]λέγουσα, ὅτι οὐδὲν τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ὅτι σκιὰ καὶ
καπνός. Εἰ καλὸν ἦν ὁ πλοῦτος, οὐκ ἂν πένητας προεκάθισεν
ὁ θεὸς τῶν οἰκείων προθύρων. Εἰ [k]δὲ προσίεται καὶ πλουτοῦν-
τας, μὴ θαυμάσῃς· οὐ γὰρ διὰ τοῦτο προσίεται, ἵνα μένωσι
πλουτοῦντες, ἀλλ' ἵνα ἀπαλλαγῶσι τοῦ ὄγκου. Ἄκουσον γὰρ
τί φησιν αὐτοῖς ὁ Χριστός· [ll]"Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν, καὶ
μαμωνᾷ·" καὶ πάλιν, "Δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν·" καὶ πάλιν, "[l]Εὐκοπώτερον κάμηλον D
διὰ τρυπήματος ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασι-
λείαν τῶν οὐρανῶν." Διὰ ταῦτα δέχεται τοὺς πλουσίους, ἵνα
(220) ταῦτα ἀκούσωσι τὰ ῥήματα, ἵνα τὸν αἰώνιον ποθήσωσι πλοῦτον,
ἵνα ἐπιθυμήσωσι τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ τί θαυμάζεις εἰ εἰς
τὰ [m]πρόθυρα αὐτοῦ οὐκ ἀπαξιοῖ τοὺς τοιούτους καθίζειν; ἐπὶ
γὰρ τὴν τράπεζαν αὐτοῦ τὴν πνευματικὴν οὐκ ἀπαξιοῖ [n]καλεῖν
αὐτοὺς, [o]καὶ μεταδοῦναι τῆς εὐωχίας ἐκείνης· ἀλλ' ὁ κυλλὸς καὶ
ἀνάπηρος, ὁ γέρων καὶ ῥάκια ἠμφιεσμένος καὶ ῥύπον καὶ [p]κόρυ-
ζαν ἔχων, ἅμα τῷ νέῳ τῷ καλῷ, καὶ αὐτῷ τῷ τὴν ἁλουργίδα πε-
ρικειμένῳ καὶ τὸ διάδημα ἐπὶ [q]τῆς κεφαλῆς ἔχοντι, ἔρχεται τῆς E
τραπέζης μεθέξων, καὶ ἀξιοῦται τῆς εὐωχίας τῆς πνευματικῆς, καὶ
τῶν αὐτῶν ἑκάτεροι ἀπολαύουσι, καὶ οὐδεμία ἐστὶ διαφορά.
[r]Εἶτα ὁ μὲν Χριστὸς οὐκ ἀπαξιοῖ εἰς τὴν τράπεζαν αὐτοὺς
καλεῖν μετὰ τοῦ βασιλέως· ὁμοῦ γὰρ ἀμφότεροι καλοῦνται· σὺ
δὲ ἴσως [s]ἀπαξιοῖς καὶ ὀφθῆναι διδοὺς [t]πένησιν, ἢ καὶ προσδια-
λεγόμενος; Βαβαὶ τῆς ἀπονοίας καὶ τοῦ τύφου. Ὅρα μὴ τὰ
αὐτὰ πάθωμεν τῷ ποτε πλουσίῳ. Ἀπηξίου ἐκεῖνος [v]κἂν ἰδεῖν
τὸν Λάζαρον, καὶ [w]ὀροφῆς αὐτῷ οὐ μετέδωκεν [x]οὐδὲ στέγης, F
ἀλλ' ἦν ἔξω παρὰ τὸν πυλῶνα ἐρριμμένος, [y]ἀλλ' οὐδὲ ῥημάτων
ἠξιώθη τῶν παρ' ἐκείνου. Ἀλλ' ὅρα πῶς ἐν ἀνάγκῃ καὶ χρείᾳ
καταστὰς αὐτοῦ τῆς βοηθείας, [z]ἀπέτυχεν. [a]Εἰ γὰρ οὓς ὁ 509

ll Matth. vi. 24. xix. 23, 24.

[g] ὁ θεὸς C. Post θεὸς add. ἀλλ' ἃ φιλεῖ L. Mox διδάσκει L. [h] ἡ om. L. [i] λέγουσαν C. [k] δὲ] + καὶ B.K. Veron. Sav. [l] εὐκ. ἐστι Edd. ἐστι om. C.L. Statim κάμιλον L. Mox τρυπ. ῥαφίδος pro ῥαφίδος τρυπ. C.K.L. [m] πρόπυλα L. [n] καλῶν a pr. man. K. [o] καὶ om. B.K. [p] κόνυζαν L. [q] τῆς om. L. [r] εἶτα ὁ B.C.K. εἶτ' ὁ (sic) Edd. [s] ἀπαξιοῖς καὶ—προσδιαλεγόμενος] καὶ ἀπαξιοῖς ὀφθῆναι πένητι, ἢ κἂν προσδιαλεχθῆναι L. [t] πένητι B.K. [v] κἂν] καὶ C. [w] ὀρ. αὐτῷ οὐ] οὔτε ὀρ. αὐτῷ B.K. [x] οὐδὲ] ἀλλ' οὐδὲ C. οὐδὲ om. L. [y] ἀλλ' οὐδὲ ῥ. ἠξιώθη] οὐδὲ ῥ. ἀξιούμενος B.K. [z] ἐπέτυχεν L. [a] εἰ γὰρ—ἐπαισχυνόμενοι.] μὴ τοίνυν αὐτοὺς ἐπαισχυνώμεθα· καὶ γὰρ οὐδὲ ὁ Χριστός. εἰ δὲ ὁ δεσπότης οὐκ

Χριστὸς οὐκ ἐπαισχύνεται, τούτους ἡμεῖς ἐπαισχυνόμεθα, [b]τὸν
Χριστὸν ἐπαισχυνόμεθα, τοὺς φίλους αὐτοῦ ἐπαισχυνόμενοι.
Πεπληρώσθω σου ἡ τράπεζα χωλῶν, ἀναπήρων· διὰ τούτων
παραγίνεται ὁ Χριστὸς, οὐ διὰ τῶν πλουτούντων. Τάχα
γελᾷς ἀκούων. Οὐκοῦν ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ἐμὸν τὸ ῥῆμα,
ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, [c]ἵνα μὴ γελάσῃς, ἀλλ'
ἵνα φρίξῃς. [12] "Ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ [d]δεῖπνον, μὴ φώνει
τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς
B σου, [e]μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοί [f]σε ἀντικαλέ-
σωσι, καὶ [g]γένηταί σοι ἀνταπόδομα· ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν,
κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, [h]χωλοὺς, τυφλοὺς, καὶ μακάριος
ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ
σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων." Καὶ δόξα δὲ μείζων [i]ἐν-
ταῦθα ἐγγίνεται, εἴγε ταύτης ἐρᾷς. Ἐξ ἐκείνων μὲν γὰρ
φθόνος καὶ [k]βασκανία [l]καὶ κατηγορίαι καὶ λοιδορίαι, καὶ πολὺς
ὁ φόβος μή τι παρὰ τὸ δέον γένηται· καὶ ὡς οἰκέτης δεσπότῃ,
οὕτω παρέστηκας, [m]κἂν μείζους ὦσι, [n]δεδοικὼς τὴν παρ' αὐτῶν
C μέμψιν καὶ τὰ στόματα· ἐπὶ δὲ τούτων οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ'
ἅπερ ἂν αὐτοῖς ἐνέγκῃς, μεθ' ἡδονῆς πάντα δέχονται· [o]καὶ
πολὺς ὁ κρότος, λαμπροτέρα ἡ δόξα, μεῖζον τὸ θαῦμα. Οὐχ
οὕτω κροτοῦσιν ἐκείνους ὡς τούτους ἅπαντες οἱ ἀκούοντες. Εἰ
δὲ ἀπιστεῖς, [p]πείρασον σὺ ὁ πλουτῶν, ὁ στρατηγοὺς καὶ ἡγε-
μόνας καλῶν· κάλεσον [q]πένητας, καὶ ἀπὸ τούτων τὴν τράπεζαν
πλήρωσον, [r]ἂν μὴ παρὰ [s]πάντων κροτηθῇς, ἂν μὴ παρὰ πάντων
φιληθῇς, ἂν μὴ πάντες ὡς πατέρα ἔξωσιν. Ἐκείνων μὲν γὰρ
D τῶν δείπνων κέρδος οὐδὲν, ὑπὲρ τούτων δὲ οὐρανὸς ἀπόκειται,
καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθά· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυ-
χεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ,
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[12] Luc. xiv. 12—14.

ἐπαισχύνεται τούτους, ἡμεῖς, εἰπέ μοι, αἰσχυνόμεθα (αἰσχυνούμεθα K.); καὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον; οἱ τοὺς φίλους αὐτοῦ ἐπαισχυνόμενοι, τὸν Χριστὸν ἐπαισχύνονται. B.K. [b] τὸν Χρ. ἐπαισχυνόμεθα om. I. [c] ἵνα μὴ] οὐχ ἵνα L. [d] δεῖπνον] + φησὶ B.I.K. Sav. cet. [e] μηδὲ B.C.L. μήτε Edd. [f] σε ἀντικ.] ἀντικ. σοι L. ἀντικαλέσωσι casu abest a Mor. Ben. [g] γενήσεται L. [h] χωλοὺς accessit ex B.C.I.K. πτωχοὺς repetitum pro χωλοὺς Veron. [i] ἐνταῦθα om. I. Statim ἐγγίνεται pro γίνεται B.C.I. [k] βασκανία B.K.L. βασκανίαι Edd. [l] καὶ om. L. [m] κἂν] ἂν B.I.K. Sav. cet. Post μείζους add. οἱ καλούμενοι B.K. Sav. cet. [n] δέδοικας L. [o] καὶ om. B.K. Post πολὺς add. ἐντεῦθεν B.K. Sav. cet. [p] πείρασον—στρατηγοὺς] πείρασαι σὺ, καὶ πλουσίους καὶ στρατηγοὺς B.K. [q] πένητας] καὶ πένητας B.I.K. Sav. cet. [r] ἂν] καὶ σκόπει ἂν B. [s] πάντων] + μάλιστα B.K.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. ΛΟΓΟΣ Α.

ΕΙΠΩΝ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ, ὅτι [1] "Εὐχόμεθα νύκτα καὶ ἡμέραν ἰδεῖν ὑμᾶς," καὶ ὅτι "Οὐ στέγομεν, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις κατελείφθημεν μόνοι," καὶ ὅτι "[a]Ἔπεμψα Τιμόθεον," διὰ τούτων πάντων τὸν πόθον αὐτοῦ δηλοῖ, ὃν εἶχεν, ὥστε παραγενέσθαι πρὸς αὐτούς. Ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔφθασεν ἴσως ἀπελθεῖν, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως αὐτῶν, τούτου χάριν τὴν δευτέραν προστίθησιν ἐπιστολήν, τὸ ἐλλειφθὲν [b]ἀπὸ τῆς παρουσίας διὰ τῶν γραμμάτων ἀναπληρῶν. Ὅτι γὰρ οὐκ ἀπῆλθεν, ἐκεῖθεν ἔστι στοχάσασθαι· γράφων γάρ φησιν· B
[2] "[c]Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ." Καὶ γὰρ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ ἔλεγεν, ὅτι [3] "Περὶ [d]δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν οὐ χρείαν ἔχετε γράφεσθαι ὑμῖν." Ὥστε εἰ παρεγένετο, οὐδὲν ἂν ἐδεήθη γράψαι· ἐπειδὴ δὲ τὸ ζήτημα [e]ὑπερετέθη, τούτου χάριν [f]ταύτην προστίθησι τὴν ἐπιστολήν· [g]καθάπερ ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεόν φησιν, ὅτι

[1] 1 Thess. iii. 1, 2, 10. [2] 2 Thess. ii. 1. [3] 1 Thess. v. 1.

Hom. I. [a] ἐπέμψαμεν L. [b] ὑπὸ K. [c] ἐρωτῶ K. [d] δὲ accessit ex C.L. Cat. Mox ἔχομεν B.K. [e] ὑπερετέθη] Sic B.C.K.L. Cat. ὑπερετίθη Edd. [f] ταύτην προστ. pro προστ. ταύτην C.K. Cat. [g] καθάπερ] + γὰρ C.L. Veron. + καὶ B.I.K. Sav. cet. Neutrum habet Cat.

[4] "Ἀνατρέπουσι τὴν τινων πίστιν τινὲς, λέγοντες [h]τὴν ἀνά-
στασιν ἤδη [i]γεγονέναι·" ἵνα μηδὲν μέγα λοιπὸν [k]ἢ λαμπρὸν
ἐλπίσαντες οἱ πιστοὶ, ἀπαγορεύσωσι πρὸς τοὺς πόνους. Ἐπειδὴ
γὰρ [l]ἡ ἐλπὶς αὐτοὺς διεβάσταζε, καὶ οὐκ ἠφίει πρὸς τὰ παρόντα
ἐνδοῦναι [m]κακὰ, καθάπερ τινὰ ἄγκυραν ὁ διάβολος ἀποκόψαι
C βουλόμενος, ἐπειδὴ οὐκ ἴσχυσε πεῖσαι ὅτι ψευδῆ τὰ μέλλοντα,
ἑτέραν ἦλθεν ὁδὸν, καὶ [n]καθεὶς ἀνθρώπους τινὰς λυμεῶνας,
ἐπεχείρει τοὺς πειθομένους ἀπατᾶν, ὅτι τὰ μεγάλα ἐκεῖνα καὶ
λαμπρὰ τέλος εἴληφε. Τότε μὲν οὖν ἔλεγον ἐκεῖνοι τὴν ἀνά-
στασιν ἤδη γεγονέναι· [o]νῦν δὲ ἔλεγον, ὅτι ἐνέστηκεν ἡ κρίσις,
καὶ ἡ παρουσία τοῦ [p]Χριστοῦ, ἵνα καὶ τὸν Χριστὸν αὐτὸν
[q]ψεύδει ὑποβάλωσι, καὶ [r]δείξαντες ὡς οὐκ ἔστι λοιπὸν [s]ἀντί-
δοσις, οὐδὲ δικαστήριον καὶ κόλασις καὶ τιμωρία τοῖς κακῶς
[t]αὐτοὺς πεποιηκόσιν, ἐκείνους τε θρασυτέρους ἐργάσωνται, καὶ
511 τούτους ταπεινοτέρους. Καὶ τὸ δὴ πάντων χαλεπώτερον,
[v]ἐπεχείρουν οἱ μὲν ἁπλῶς ῥήματα ἀπαγγέλλειν, ὡς παρὰ τοῦ
Παύλου ταῦτα λεγόμενα, οἱ δὲ καὶ ἐπιστολὰς [w]πλάττειν ὡς (222)
παρ' ἐκείνου γραφείσας. Διὰ τοῦτο πᾶσαν αὐτοῖς ἀποτειχίζων
ἔφοδον, φησί· [5] "Μὴ [x]θροεῖσθε, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ
λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς, ὡς δι' ἡμῶν." "Μήτε διὰ πνεύ-
ματος," [y]φησὶ, τοὺς [z]ψευδοπροφήτας αἰνιττόμενος. Πόθεν
οὖν εἰσόμεθα, φησί; [a]Διὰ γὰρ τοῦτο προσέθηκεν· [6] "Ὁ
B ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπι-
στολῇ· οὕτω [b]γράφω. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ μετὰ πάντων [c]ὑμῶν." [d]Οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι τοῦτο
σημεῖον· τοῦτο γὰρ εἰκὸς καὶ ἄλλους μιμήσασθαι· ἀλλ' ὅτι τὸν
ἀσπασμὸν τῇ ἐμῇ χειρὶ γράφω· καθάπερ καὶ νῦν ἐφ' ἡμῶν
[e]ἐστιν· ἀπὸ γὰρ τῆς ὑπογραφῆς δῆλα γίνεται τὰ γράμματα
τῶν πεμπόντων. Παρακαλεῖ δὲ αὐτοὺς σφόδρα τεταριχευ-
μένους ὑπὸ τῶν κακῶν, ἀπό τε τῶν παρόντων ἐγκωμιάζων, ἀπὸ

[4] 2 Tim. ii. 18. [5] 2 Thess. ii. 2. [6] Ibid. iii. 17, 18.

[h] τὴν] καὶ τὴν L. [i] γεγονέναι] + τοῦτο δὲ ἐποίουν B.K. Sav. cet. [k] ἢ] μηδὲ C. Cat. Mox ἀπαγορεύουσι L. ἀπαγορεύωσι Cat. [l] ἡ ἐ. αὐτοὺς pro αὐτοὺς ἡ ἐ. C.K.L. Cat. [m] κακὰ assumtum ex I. καὶ pro κακὰ est in Cat. [n] καθεὶς] Sic Cat. καταθεὶς Codd. et Edd. [o] νυνὶ K. νῦν δὲ] + πάλιν τινὲς B.K. [p] Χριστοῦ] + ἔλεγον δὲ B.K. [q] ψευδῆ C. τῷ ψεύδει L. [r] πείσαντες B.I.K. Sav. cet. [s] ἀντίδοσις] κόλασις L. Statim οὐδὲ δ. οὐδὲ ἀντίδοσις ἢ τιμωρία idem. [t] αὐτοὺς] Sic L. αὐτοῖς C. Veron. αὐτοὺς om. B.I.K. Sav. cet. [v] ἐπεχείρουν] + γὰρ B.K. [w] πράττειν L. Cat. [x] θροῆσθε L. [y] φησὶ] εἶπε B.K. [z] ψευδοπρ.] προφήτας τοὺς ψευδεῖς I. [a] διὰ] + τῆς προσθήκης· διὰ γὰρ B.K. Sav. cet. [b] γράφων B.K.L. Cat. [c] ἡμῶν L. Veron. Sav. Mor. [d] οὐ τοῦτο—ἀλλ' ὅτι] ἢ οὖν τοῦτό φησιν, ὅπερ εἰκὸς οὐκ ἦν καὶ ἄλλους μ. ἢ ὅτι B.K. [e] ἐστιν] + ἰδεῖν πραττόμενον B.K.

τε τῶν μελλόντων, καὶ [f]τῆς κολάσεως, καὶ τῆς ἀνταποδόσεως
[g]τῶν ἀγαθῶν τῶν ἡτοιμασμένων [h]αὐτοῖς, προτρέπων. [i]Καὶ
σαφέστερον ἐπεξέρχεται τῷ τόπῳ, τὸν μὲν καιρὸν οὐκ ἀποκα- C
λύπτων αὐτὸν, τὸ δὲ τοῦ καιροῦ σημεῖον, τὸν ἀντίχριστον, δη-
λῶν. Μάλιστα γὰρ τότε πληροφορεῖται ψυχὴ ἀσθενὴς, οὐκ
ἐὰν ἁπλῶς ἀκούσῃ, ἀλλ' ἐὰν μάθῃ τι πλέον. Καὶ ὁ Χριστὸς
δὲ πολλὴν [k]ὑπὲρ τούτου] ποιεῖται φροντίδα, [l]καὶ καθεσθεὶς ἐν
τῷ ὄρει, πάντα μετὰ ἀκριβείας διαλέγεται τοῖς μαθηταῖς τὰ
περὶ τῆς συντελείας. Διὰ τί; Ἵνα μὴ ἔχωσι χώραν οἱ τοὺς
ἀντιχρίστους εἰσάγοντες καὶ ψευδοχρίστους. Καὶ πολλὰ
τίθησι καὶ αὐτὸς σημεῖα, ἓν μὲν [m]καὶ μέγιστον, λέγων, [7]"Ὅταν D
κηρυχθῇ εἰς πάντα τὰ ἔθνη τὸ εὐαγγέλιον·" [n]καὶ ἕτερον δὲ,
ὥστε μὴ πλανᾶσθαι [o]περὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, "Ὡς ἀστραπὴ,
φησὶν, ἥξει," οὐκ ἐν γωνίᾳ τινὶ κρυπτομένη, ἀλλὰ πανταχοῦ λάμ-
πουσα· [p]οὐ δεῖται τοῦ μηνύσοντος, [q]οὕτως [r]ἔσται φαιδρὰ, ὥσπερ
οὐδὲ ἡ ἀστραπὴ δεῖται τοῦ μηνύσοντος. Εἶπε δέ που καὶ περὶ
τοῦ ἀντιχρίστου, [s]ἡνίκα ἔλεγεν· [8]"Ἐγὼ ἦλθον ἐν τῷ ὀνόματι
τοῦ πατρός μου, καὶ οὐκ ἐδέξασθέ με· [t]ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ
ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε." Καὶ τὰς [v]ἐπαλλήλους δὲ
καὶ ἀφάτους συμφορὰς τεκμήριον [w]εἶναι ἔλεγε· καὶ ὅτι Ἠλίαν
δεῖ ἐλθεῖν. [x]Ἠπόρουν μὲν οὖν τότε οἱ [y]Θεσσαλονικεῖς, ἡμῖν E
δὲ χρησίμη γέγονεν ἡ ἐκείνων ἀπορία. [z]Οὐ γὰρ πρὸς ἐκείνους
μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς [a]ταῦτα χρήσιμα, ἵνα τῶν μύθων
τῶν παιδικῶν καὶ τῶν [b]ληρημάτων τῶν [c]γραϊκῶν ἀπαλλαγῶμεν.
Ἢ οὐκ ἠκούσατε πολλάκις ἐν [d]παισὶν ὄντες καὶ περὶ τοῦ ὀνό-
ματος [e]τοῦ ἀντιχρίστου πολλὰ λεγόντων τινῶν, καὶ περὶ τοῦ
κάμπτειν τὰ γόνατα; Ἔτι γὰρ ἁπαλαῖς οὔσαις ταῖς διανοίαις
ταῖς [f]ἡμετέραις ταῦτα ἐγκατασπείρει ὁ διάβολος, ἵνα ἡμῖν τὸ F
δόγμα συναυξηθῇ, ἵνα ἀπατῆσαι δυνηθῇ. Οὐκ ἂν οὖν [g]ταῦτα

7 Matth. xxiv. 14, 27. 8 Joan. v. 43.

[f] τῆς κολ.] τῆς τῶν θλιψάντων κολ. C.I. ἀπὸ τῆς κολ. δὲ B.K. Sav. cet. [g] τῶν] + μελλόντων L. κακῶν pro ἀγαθῶν Cat. [h] αὐτοὺς B.K. [i] καὶ om. B.I.K. Sav. cet. [k] ὑπὲρ] περὶ L. [l] καὶ] ὅτε B.K. Sav. cet. Mox διελέγετο iidem. [m] καὶ] ὃ καὶ B.K. [n] καὶ om. B.I.K. Sav. cet. [o] περὶ] τὸ περὶ B.K. Mox ὡς ἀ. γὰρ, φ. iidem. [p] οὐ] οὐδὲ γὰρ B.K. Mox μηνύοντος bis Cat. [q] οὕτως—μηνύσοντος] ὥσπερ οὐδὲ (οὐδὲ om. K.) ἡ ἀστραπὴ, οὕτως ἐστὶ φαιδρὰ καὶ κατάδηλος B.K. [r] ἔσται Cat. ἐστὶ Codd. et Edd. Statim φαιδρὰ omnes. λαμπρὰ Edd. [s] ἡνίκα ἔλεγεν om. C. [t] ἐὰν] + δὲ L. [v] ἀλλεπαλλήλους L. [w] εἶναι] + τούτου B.K. Sav. cet. [x] ἠπόρησαν B.K. οὖν om. iidem. [y] Θεσσαλονικεῖς] + ταῦτα B.K.L. Sav. cet. [z] οὐ] οὐδὲ B.K. [a] ταῦτα] τὰ ἀπορούμενα B.K. [b] ῥημάτων B. [c] γραφικῶν L. [d] πᾶσιν L. [e] τοῦ ἀντιχρίστου—τινῶν] τοῦ Χριστοῦ λεγόντων τινῶν· μᾶλλον δὲ περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀντιχρίστου L. [f] ὑμετέραις et mox ὑμῖν L. ταῦτα ἐγκ. pro ἐγκ. ταῦτα C.K.L. Cat. [g] ταῦτα om. B.K.

παρῆκεν ὁ Παῦλος περὶ τοῦ ἀντιχρίστου διαλεγόμενος, [h]εἴγε
χρήσιμα ἦν. Μὴ δὴ ταῦτα ζητῶμεν. Οὐ γὰρ οὕτως ἥξει
κλίνων τὰ γόνατα, [i]ἀλλ', [9]"Ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα θεὸν
512 λεγόμενον ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ [k]ὡς
θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός." Καθάπερ
[l]γὰρ ὁ διάβολος ἐξ ἀπονοίας ἔπεσεν, οὕτω καὶ ὁ ἐνεργούμενος
ὑπ' αὐτοῦ [m]εἰς ἀπόνοιαν ἀλειφόμενος.

[n]Διὸ, παρακαλῶ, πάντες [o]σπουδάζωμεν πόρρω γενέσθαι τοῦ
πάθους τούτου, ἵνα μὴ τῷ κρίματι τῷ ἐκείνου περιπέσωμεν, ἵνα
μὴ τῆς κολάσεως ὑπεύθυνοι γενώμεθα τῆς αὐτῆς, [p]ἵνα μὴ τῇ
τιμωρίᾳ κοινωνήσωμεν. [10]"Μὴ νεόφυτον, φησὶν, ἵνα μὴ τυ-
φωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου." Ἆρα ὁ τετυφωμένος
B τὴν αὐτὴν τῷ διαβόλῳ δίδωσι δίκην. [11]"Ἀρχὴ [q]γὰρ ὑπερηφα-
νίας τὸ μὴ εἰδέναι τὸν κύριον· ἀρχὴ ἁμαρτίας ὑπερηφανία·"
πρώτη ὁρμὴ καὶ κίνησις ἐπὶ τὸ [r]κακόν· τάχα μὲν οὖν καὶ ῥίζα
καὶ ὑποβάθρα. Ἡ γὰρ ἀρχὴ ἢ τὴν πρώτην ὁρμὴν δηλοῖ τὴν
ἐπὶ [s]τὸ κακὸν, ἢ τὴν [t]σύστασιν· ὡς ἂν εἴποι τις, ἀρχὴ σωφρο-
σύνης τὸ [v]ἀπέχεσθαι θέας ἀτόπου, τουτέστι, πρώτη ὁρμή·
[w]ἂν δὲ εἴπωμεν, ἀρχὴ σωφροσύνης νηστεία, τουτέστι, θεμέλιος
C καὶ σύστημα. Οὕτω καὶ [x]ἁμαρτίας ἀπόνοια· καὶ γὰρ ἀπ'
αὐτῆς ἄρχεται πᾶσα [y]ἁμαρτία, καὶ ὑπ' αὐτῆς συγκροτεῖται.
Ὅτι [z]γὰρ, ὅσα ἂν πράττωμεν ἀγαθὰ, οὐκ ἀφίησιν αὐτὰ ἡ
κακία διαμεῖναι [a]καὶ μὴ διαπεσεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ῥίζα τίς ἐστιν,
οὐκ ἐῶσα [b]μὴ διασαλευθῆναι, δῆλον ἐκεῖθεν· [c]ὅρα πόσα ὁ Φαρι- (223)
σαῖος εἰργάσατο, ἀλλ' οὐδὲν [d]αὐτὸν ὤνησε· τὴν γὰρ ῥίζαν οὐκ
ἐξέκοψεν, ἀλλ' αὐτὴ τοῖς πᾶσιν ἐλυμήνατο, [e]τῆς ῥίζης μενού-
σης. Ἐξ ἀπονοίας [f]ὑπεροψία πενήτων γίνεται, ἐπιθυμία χρη-
D μάτων, ἔρως ἀρχῆς, πόθος δόξης [g]πολλῆς. Πρὸς ὕβριν ἀμυν-
τικὸς ὁ τοιοῦτος. Ὁ γὰρ ἀπονενοημένος, οὐδὲ παρὰ τῶν μει-

[9] 2 Thess. ii. 4. [10] 1 Tim. iii. 6. [11] Sirac. x. 12, 13.

[h] εἴγε] + ταῦτα B.K. γε om. L. [i] ἀλλ'] καὶ κατάδηλος, ἀλλὰ πῶς; B.K. [k] ὡς θεὸν om. L. [l] γὰρ] δὲ B.K. [m] εἰς] καὶ εἰς B.K. [n] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τύφου καὶ ὑπερηφανίας. Veron. [o] σπουδάσωμεν L. [p] ἵνα μὴ—φησὶν om. I. Post κοινωνήσωμεν add. τῇ αὐτοῦ B.K. Sav. cet. [q] γὰρ] + φησὶν B.I.K. Sav. cet. [r] κακὸν] + ὑπερηφανία B.K. [s] τῷ κακῷ Veron. Sav. Mor. invitis libris. [t] στάσιν K. [v] ἀπέχεσθε L. [w] ἂν δὲ εἴπωμεν] ἢ B.K. [x] ἁμαρτίας] + ἀρχή ἐστιν ἡ B.I.K. Sav. cet. [y] ἁμαρτία] + καὶ εἰς αὐτὴν καταλήγει L. [z] γὰρ] δὲ B.K. [a] καὶ] πρὸς τὸ B.K. Mox ἀλλ' ὥσπερ—διασαλευθῆναι om. iidem. [b] μὴ om. I.L. [c] ὅρα] + γὰρ B.K. [d] αὐτῶν L. αὐτὸν ὤνησε—μενούσης] ἐκ τούτων ἀπώνατο, τὴν ῥίζαν οὐκ ἐκκόψας, ἢ πᾶσι τοῖς εἰργασμένοις μένουσα ἐλυμήνατο B.K. [e] τῆς ῥίζης μενούσης om. L. [f] ἐπιθυμία χρ. γίνεται, ὑπεροψία πενήτων hoc ord. I. [g] πολὺς I. πολλῆς om. B.K. Sav. cet.

ζόνων, μήτι γε παρὰ τῶν ἐλαττόνων ἀνέχεται ὑβρίζεσθαι· [h]ὁ
δὲ μὴ ἀνεχόμενος ὑβρίζεσθαι, οὐδὲ παθεῖν κακῶς ἀνέχεται.
[i]Ὅρα πῶς ἀρχὴ ἁμαρτίας ὑπερηφανία. [k]Πῶς δὲ ἀρχὴ ὑπερη-
φανίας τὸ μὴ εἰδέναι τὸν κύριον; Εἰκότως· ὁ γὰρ εἰδὼς [l]τὸν
θεὸν ὡς εἰδέναι χρὴ, ὁ εἰδὼς ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοσοῦτον
[m]ἐταπεινοφρόνησεν, οὐκ ἐπαίρεται· ὁ δὲ ταῦτα μὴ εἰδὼς, ἐπαί-
ρεται· πρὸς ἀπόνοιαν γὰρ ἀλείφει ἡ ὑπερηφανία. Εἰπὲ [n]γάρ E
μοι, πόθεν οὗτοι οἱ τὴν ἐκκλησίαν πολεμοῦντές φασιν εἰδέναι
τὸν θεόν; οὐχὶ ἀπὸ ἀπονοίας; [o]Ἰδοὺ τὸ μὴ εἰδέναι τὸν κύριον,
εἰς οἷον κρημνὸν αὐτοὺς ἐνέβαλεν. Εἰ γὰρ πνεῦμα συντετριμ-
μένον ὁ θεὸς φιλεῖ, [p]τοὐναντίον, [12]"Ὑπερηφάνοις ἀντιτάσ-
σεται, [q]ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν." Οὐδὲν οὖν ὑπερηφανίας
ἴσον κακόν· δαίμονα τὸν ἄνθρωπον [r]ἀπεργάζεται, ὑβριστὴν,
βλάσφημον, ἐπίορκον, θανάτων ποιεῖ καὶ φόνων ἐφίεσθαι. Ὁ F
ὑπερήφανος ἀεὶ λύπαις συζῇ, ἀεὶ ἀγανακτεῖ, ἀεὶ ἀλύει· οὐδέν
ἐστιν, ὃ τὸ πάθος αὐτοῦ κορέσαι δύναται· κἂν τὸν βασιλέα ἴδῃ
ὑποκύπτοντα καὶ προσκυνοῦντα, οὐκ ἐκορέσθη, ἀλλὰ μᾶλλον 513
ἐξήφθη. Καθάπερ γὰρ οἱ φιλάργυροι [s]ὅσα ἂν [t]λάβωσι,
τοσοῦτον πλειόνων δέονται· οὕτω καὶ οἱ ἀπονενοημένοι, [v]ὅσης
ἂν ἀπολαύσωσι τιμῆς, τοσούτῳ πλείονος ἐπιθυμοῦσιν· αὔξεται
γὰρ [w]αὐτοῖς τὸ πάθος· πάθος [x]γάρ ἐστι· πάθος δὲ ὅρον οὐκ
οἶδεν, ἀλλὰ τότε ἵσταται, ὅταν ἀποκτείνῃ τὸν ἔχοντα. Οὐχ
ὁρᾷς τοὺς μεθύοντας, [y]ὅτι ἀεὶ διψῶσι; πάθος γάρ ἐστιν, οὐ
φύσεως ἐπιθυμία, ἀλλὰ νόσος τις διεστραμμένη. Οὐχ ὁρᾷς
[z]οὓς καλοῦσι βουλιμιῶντας, [a]ὅτι ἀεὶ πεινῶσι; πάθος γάρ ἐστιν,
ὥς φασιν ἰατρῶν παῖδες, [b]ἐξελθὸν ἤδη τῆς φύσεως τοὺς ὅρους. B
[c]Οἱ πολυπράγμονες καὶ περίεργοι, ὅσα ἂν [d]μάθωσιν, οὐχ
ἵστανται· πάθος γάρ ἐστι, [e]καὶ ὅρον οὐκ ἔχει. Οἱ πορνείαις
χαίροντες πάλιν, οὐδὲ αὐτοὶ ἵστανται· [13]"Ἀνθρώπῳ [f]γὰρ,
φησὶ, πόρνῳ πᾶς ἄρτος ἡδύς· οὐ μὴ [g]παύσηται, ἕως ἂν κατα-

12 Prov. iii. 24. 13 Sirac. xxiii. 17.

[h] ὁ δὲ—ὑβρίζεσθαι om. L. Veron. [i] ὁρᾷς L. εἶδες B.K. [k] πῶς δὲ—τὸ μὴ] βλέπε πῶς καὶ ἀρχὴ ἡ ὑπερηφανία τοῦ μὴ B.K. [l] τὸν θεὸν—ὁ εἰδὼς om. B.K. [m] ἐταπεινοφρόνησεν] + ὡς μορφὴν δούλου λαβεῖν B.K. [n] γὰρ] δὴ B.K. [o] ἴδε B.K. [p] τοὐναντίον] Sic C.L. τοὐναντίου Veron. ἐκ τοὐναντίου I. Sav. cet. τοὐναντίον—χάριν] καὶ ταπεινοῖς δίδωσι χάριν, τοὐναντίον ὑπερηφ. ἀντιτάσσεται B.K. [q] ταπ. δὲ] καὶ ταπ. I. Sav. cet. [r] ἐργάζεται C. Mox ἐπίορκον om. idem. [s] ὅσῳ ..τοσούτῳ B.K. [t] λαμβάνουσι L. [v] ὅσον ..τοσοῦτον B.K. [w] αὐτοῦ L. [x] γὰρ] καὶ γὰρ B.K. [y] ὅτι] πῶς B.K. [z] οὓς καλοῦσι] τοὺς I. [a] ὅτι] πῶς B.K. [b] ἐξῆλθον B.L. Veron. [c] οἱ] οὕτω καὶ οἱ B.I.K. Sav. cet. [d] πάθωσιν C.L. Veron. [e] καὶ ὅρον—πάθος γάρ ἐστιν om. C. [f] γὰρ om. L. Veron. [g] παύσεται B.

ποθῇ·" πάθος γάρ ἐστιν. Ἀλλὰ πάθη μὲν [h]ἔστιν, οὐ μέντοι
ἀνίατα, ἀλλὰ [i]ἔχοντα ἴασιν, καὶ πολλῷ μᾶλλον, ἢ τὰ σωμα-
τικά· ἂν γὰρ θέλωμεν, δυνάμεθα αὐτὰ σβέσαι. Πῶς οὖν ἔστιν
C ἀπόνοιαν σβέσαι; Τὸν θεὸν ἐπιγνόντα. Εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ μὴ
εἰδέναι τὸν θεὸν γίνεται, ἐὰν γνῶμεν αὐτὸν, ἀπελαύνεται [k]πᾶσα
ἀπόνοια. Ἐννόησον τὴν γέενναν, ἐννόησον τοὺς πολλῷ βελ-
τίους σου, [l]ἐννόησον τὰ ἁμαρτήματα τὰ σὰ, ἐννόησον ὅσων
ὀφείλεις τῷ θεῷ δίκας· ἂν ταῦτα ἐννοήσῃς, ταχέως συνέστειλας
τὴν διάνοιαν, ταχέως [m]αὐτὴν ἔκαμψας. Ἀλλ' οὐ δύνασαι
ταῦτα ποιῆσαι; [n]ἀσθενέστερος εἶ; Ἐννόησον τὰ παρόντα,
αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, πῶς οὐδὲν ἄνθρωπος. Ὅταν ἴδῃς
νεκρὸν ἐπ' ἀγορᾶς φερόμενον, παῖδας ὀρφανοὺς ἀκολουθοῦντας,
D χήραν γυναῖκα [o]κατακοπτομένην, οἰκέτας ὀδυρομένους, φίλους
[p]κατηφιῶντας, λόγισαι τὸ οὐδαμινὸν τῶν παρόντων πραγμά-
των, καὶ ὅτι σκιᾶς καὶ ὀνειράτων οὐδὲν διενήνοχεν. Ἀλλ' οὐ
βούλει τοῦτο; [q]Ἐννόησον τοὺς πάνυ πλουτοῦντας, τοὺς ἐν
πολέμοις [r]ἀπολλυμένους ἁπλῶς· τὰς οἰκίας περισκόπει [s]τὰς
τῶν μεγάλων καὶ περιφανῶν, καὶ [t]νῦν εἰς ἔδαφος κατενεχθείσας·
ἐννόησον πόσα ἴσχυσαν, καὶ νῦν οὐδὲ μνήμη αὐτῶν ὑπολέ-
λειπται. Καθ' ἑκάστην γὰρ ἡμέραν, εἰ βούλει, εὑρίσκεις τού-
E των ὑποδείγματα. [v]Διαδοχαὶ ἀρχόντων, δημεύσεις πλουτούν-
των. [14] "Πολλοὶ τύραννοι ἐκάθισαν ἐπ' ἐδάφους, ὁ δὲ ἀνυπο-
νόητος ἐφόρεσε διάδημα." Ταῦτα οὐχὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν
γίνεται; [w]οὐχὶ τροχῷ τινι τὰ ἡμέτερα ἔοικεν; Ἀνάγνωθι, εἰ
βούλει, καὶ τὰ παρ' ἡμῖν, καὶ τὰ ἔξωθεν· καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνα
γέμει τούτων τῶν παραδειγμάτων. Εἰ τῶν ἡμετέρων κατα-
φρονεῖς, [x]καὶ τοῦτο ἐξ ἀπονοίας· εἰ [y]τὰ τῶν φιλοσόφων θαυ-
μάζεις, κἂν τούτοις πρόσιθι· ἐκεῖνοί σε διδάξουσι, συμφορὰς
παλαιὰς διηγούμενοι, καὶ ποιηταὶ, καὶ ῥήτορες, [z]καὶ σοφισταὶ,
F καὶ λογογράφοι πάντες. Πάντοθεν εὑρίσκεις, εἰ βούλει, τὰ
ὑποδείγματα. Εἰ δὲ μηδὲν τούτων θέλεις, αὐτὴν ἀναλόγισαι
τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν, πόθεν συνέστηκε, καὶ ποῦ τελευτᾷ. (224)

14 Sirac. xi. 5.

[h] ἐστιν] εἰσιν L. ἐστι ταῦτα Sav. cet. ἀλλὰ—ἀνίατα] ἀλλ' εἰ καὶ πάθη ταῦτα πάντα, ἀλλ' οὐκ ἀνίατα B.K. [i] ἔχοντα ἴ.] ἴ. δεχόμενα L. [k] πᾶσα ἡ ἀπ. L. [l] Haec ἐννόησον τὰ ἁμ. τὰ σὰ accesserunt ex C.I. [m] ταύτην L. [n] ἀσθ. γὰρ εἶ B.C.K. [o] κατακοπτομένην] κατακολουθοῦσαν καὶ κοπτομένην L. [p] κατηφειοῦντας (sic) L. [q] ἐννόησον] ἀλλ' ἐννόησον C. [r] ἀπολομένους B.K. ἀπολλομένους Veron. [s] τὰς om. L. [t] νῦν om. K. [v] διαδοχὰς B.K. Sav. cet. [w] οὐχὶ—ἔοικεν om. C. [x] καὶ τοῦτο om. B.I.K. Sav. cet. [y] τὰ τῶν φ.] τῶν φ. τοὺς λόγους L. [z] καὶ λογ. πάντες καὶ σοφισταὶ hoc ord. K.

Ἐννόησον, ὅταν καθεύδῃς, τίνος ἄξιος εἶ· οὐχὶ καὶ τὸ μικρόν σε
θηρίον ἀνελεῖν [a]δυνήσεται; Πολλοῖς γὰρ πολλάκις ἀπὸ τοῦ
ὀρόφου κατενεχθὲν μικρὸν ζωΰφιον ἢ τὸν ὀφθαλμὸν ἐξεῖλεν, ἢ 514
ἑτέρου τινὸς κινδύνου αἴτιον γέγονε. Τί δέ; οὐχὶ πάντων ἐλάττων
εἶ τῶν θηρίων; Ἀλλὰ τί λέγεις; ὅτι λόγῳ κρατεῖς; Ἀλλ'
ἰδοὺ [b]λόγον οὐκ ἔχεις· ἀλογίας γὰρ [c]ἡ ὑπερηφανία τεκμήριον.
Ἐπὶ τίνι [d]δὲ μέγα φρονεῖς, [e]εἰπέ μοι, ὅλως; ἐπὶ εὐεξίᾳ σώ-
ματος; Ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀλόγοις τὰ νικητήρια. Τοῦτο καὶ
παρὰ λῃσταῖς καὶ ἀνδροφόνοις καὶ τυμβωρύχοις. Ἀλλ' ἐπὶ
συνέσει; Ἀλλ' οὐκ ἔστι συνέσεως τὸ μέγα φρονεῖν· τούτῳ μὲν
οὖν [f]πρώτῳ σαυτὸν ἀποστερεῖς τοῦ γενέσθαι συνετός. Κατα-
στείλωμεν ἡμῶν τὰ φρονήματα, γενώμεθα μέτριοι καὶ ταπεινοὶ B
καὶ ἐπιεικεῖς· τοὺς τοιούτους γὰρ πρὸ πάντων καὶ ὁ [g]Χριστὸς
ἐμακάρισε λέγων· 15 "Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι·" καὶ
πάλιν [h]ἐβόα λέγων, "Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ
ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ." Διὰ τοῦτο τοὺς πόδας ἔνιψε τῶν μαθη-
τῶν, [i]ἡμῖν ὑπόδειγμα παρέχων [k]τῆς ταπεινοφροσύνης. Ἀπὸ
τούτων ἁπάντων [l]κερδαίνωμεν, ἵνα δυνηθῶμεν ἐπιτυχεῖν τῶν
ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν [m]αὐτὸν, χάριτι καὶ φιλ- C
ανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ
ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Β.

1 Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονι-
κέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ [a]κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ· χάρις
ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς [b]ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

ΟΙ πλείους τῶν ἀνθρώπων [c]ἅπαντα πράττουσι καὶ μηχα- D
νῶνται, ὥστε καὶ παρὰ ἄρχουσι καὶ παρὰ τοῖς αὐτῶν μείζοσι
χάριν τινὰ σχεῖν· καὶ μέγα τίθενται τοῦτο, καὶ μακαρίους ἑαυ-
τοὺς εἶναι νομίζουσιν, ἐὰν ἐπιτύχωσι τοῦ σπουδαζομένου. Εἰ

15 Matt. v. 3. xi. 29. 1 Cap. I. v. 1, 2.

[a] δύναται B.I.K. [b] λόγου Veron. Sav. Mor. invitis libris. [c] ἡ om. K. [d] δὲ] + καὶ B.K. [e] εἰπέ μοι, ὅλως] ὅλως, εἰπέ μοι C.L. [f] πρῶτον C.L. Mox συνετὸν L. [g] Χριστὸς] σωτὴρ I. [h] ἐβόα λέγων om. K.L. [i] Sic C.K.L. ἡμῖν post ταπεινοφροσύνης transp. Edd. [k] τῆς om. K. [l] κερδαίνωμεν] Sic L. Veron. κερδανῶμεν (sic) C. κερδάνομεν I. κερδᾶναι σπουδάσωμεν B.K. Sav. cet. [m] αὐτὸν] + ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι (ἐπιτυχεῖν L.) B.K.L. Hom. II. [a] κυρίῳ] + ἡμῶν B. [b] ἡμῶν om. L. [c] πάντα K.

δὲ τὸ παρὰ ἀνθρώποις χάριτος τυχεῖν τοσοῦτον μέγα, τὸ παρὰ
[d]θεῷ χάριν εὑρεῖν, πόσον ἂν γένοιτο; Διὰ τοῦτο [e]ἀεὶ τοῦτο
προτίθησιν [f]αὐτοῦ τῆς ἐπιστολῆς, καὶ τοῦτο ἐπεύχεται, εἰδὼς ὅτι
E ἂν τοῦτο ᾖ, οὐδὲν [g]ἔσται λοιπὸν τῶν ἀνιαρῶν, ἀλλ' ὅσα ἂν ᾖ
δυσχερῆ, πάντα λυθήσεται. Καὶ ἵνα μάθητε, ὁ Ἰωσὴφ δοῦλος
ἦν, νέος, ἄπειρος, [h]ἄπλαστος, καὶ ἐνεχειρίσθη ἀθρόον οἰκίας
προστασίαν, καὶ ἀνδρὶ Αἰγυπτίῳ παρεῖχεν εὐθύνας. Ἴστε δὲ
πῶς ἀκρόχολον ἐκεῖνο τὸ ἔθνος καὶ ἀσύγγνωστον· ὅταν δὲ καὶ
ἀρχὴ προσῇ καὶ ἐξουσία, μείζων ὁ θυμὸς ὑπὸ τῆς ἐξουσίας αἰρό-
μενος. Δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐξ ὧν μετὰ ταῦτα ἐποίησε. Τῆς
γὰρ δεσποίνης κατηγορούσης ἠνείχετο· καίτοιγε [i]οὐ τῶν τὰ
F ἱμάτια κατεχόντων ἦν τὸ βιάζεσθαι, ἀλλὰ τοῦ ἀποδεδυμένου.
Ἐχρῆν γὰρ εἰπεῖν, [k]εἰ ἤκουσεν ὅτι ἦρας τὴν φωνήν σου, ὡς
φῄς, ἔφυγεν ἄν, καὶ εἰ συνῄδει [l]ἑαυτῷ, οὐκ ἂν περιέμεινε τοῦ
δεσπότου τὴν παρουσίαν. Ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον [m]ἐνενόη-
515 σεν ἐκεῖνος, ἀλλ' [n]ἀλόγως τῷ θυμῷ τὸ πᾶν ἐπιτρέψας, εἰς
δεσμωτήριον ἐνέβαλεν· οὕτως ἀλόγιστός [o]τις ἦν. Καίτοιγε
ἐνῆν καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων στοχάσασθαι τοῦ ἀνδρὸς τὴν εὔνοιαν,
τὴν σύνεσιν· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ σφόδρα ἄλογος ἦν, οὐδὲν [p]τού-
των ἐλογίσατο. Ὁ τοίνυν καὶ πρὸς δεσπότην ἔχων τοιοῦτον
μοχθηρὸν, καὶ διακονίαν [q]ἐμπεπιστευμένος οἰκίας ὁλοκλήρου,
καὶ ξένος καὶ ἔρημος καὶ ἄπειρος, ἐπειδὴ ὁ θεὸς αὐτοῦ κατεσκέ-
δασε χάριν πολλὴν, ὡς [r]οὐδὲ ὄντας τοὺς πειρασμοὺς, οὕτω
[s]πάντα παρῆλθε, [t]καὶ δεσποίνης συκοφαντίαν, καὶ κίνδυνον
θανάτου, καὶ δεσμωτήριον, καὶ τελευταῖον ἐπὶ τὸν θρόνον ἦλθε
B τὸν βασιλικόν. [v]Εἶδεν οὖν ὁ μακάριος οὗτος, ὅση τοῦ θεοῦ
ἡ χάρις· καὶ διὰ τοῦτο ταύτην αὐτοῖς ἐπεύχεται. Καὶ ἕτερον
[w]δέ τι κατασκευάζει, [x]βουλόμενος αὐτοὺς πρὸς τὰ μέλλοντα τῆς
ἐπιστολῆς εὐγνώμονας [y]καταστῆσαι· ἵνα, κἂν ἐπιτιμᾷ, κἂν ἐπι-
πλήττῃ, μὴ ἀποπηδῶσι. Διὰ τοῦτο ὑπομιμνήσκει αὐτοὺς πρὸ
πάντων τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, [z]λεαίνων αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα,

[d] θεῷ] Sic B.L. Cat. θεοῦ Edd. [e] ἀεὶ τοῦτο πρ.] Sic omnes. τοῦτο πρ. ἀεὶ Veron. Sav. Mor. τοῦτο om. Ben. [f] αὐτὸ I. αὐτοῦ τῆς pro τῆς αὐτοῦ B.C.K.L. Cat. [g] ἐστι λοιπὸν τὸ ἀνιαρὸν L. [h] καὶ ἄπλαστος C. Veron. Mox ἀθρόως L. [i] οὐ om. C. Mox οὐ pro ἀλλὰ idem. [k] εἰ (ὅτι εἰ C(?).) ἤκουσεν ὅτι ἦρας (ἦρες L.) τὴν φ. σου, ὡς φῂς (φησιν L.)] Sic omnes. ὅτι εἰ ἦρες τὴν φ. σου Edd. [l] ἑαυτῷ] + τι C. Mox περιέμενε L. [m] ἐνόησεν L. [n] ἀλόγως τῷ] ἀλογίστῳ C. [o] τις om. L. [p] τούτων] Sic B.C.K.L. τοιοῦτον Edd. [q] ἐμπεπιστευμένον L. [r] οὐδὲν B.I.K.L. Sav. cet. [s] πάντα] πρῶτον B.K. [t] καὶ δεσποίνης—δεσμωτήριον] τὴν τῆς δ. συκοφ. λέγω, τὸν κινδ. τοῦ θ. τὸ δεσμωτήριον B.K. [v] οἶδεν B.C.L. Cat. [w] δὲ om. L. [x] βουλόμενος] + γὰρ B.K. Sav. cet. Statim αὐτοὺς C.I.L. Cat. αὐτὸς Edd. [y] καταστῆσαι] εἶναι L. [z] καταλεαίνων K.

(225) κἂν θλῖψις ᾖ, ἀναμιμνησκόμενοι τῆς χάριτος, ἀφ' ἧς ἐσώθησαν
ἐκ τῶν μειζόνων, ἐν τοῖς ἐλάττοσι μὴ ἀπογινώσκωσιν, ἀλλ'
ἐκεῖθεν ἔχωσι τὴν παραμυθίαν· καθάπερ καὶ ἀλλαχοῦ γράφων C
ἔλεγεν· [2] "Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ
θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθη-
σόμεθα ἐν τῇ [a] ζωῇ αὐτοῦ." "Χάρις ὑμῖν, [b] φησὶ, καὶ εἰρήνη
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ."

[3] "Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ [c] πάντοτε περὶ ὑμῶν,
ἀδελφοὶ, καθὼς ἄξιόν ἐστιν." [d] Πάλιν ταπεινοφροσύνης ση-
μεῖον πολλῆς· ἐδίδου γὰρ αὐτοῖς λογίζεσθαι καὶ ἐννοεῖν, ὅτι εἰ
ἄλλοι ὑπὲρ τῶν [e] ἡμετέρων κατορθωμάτων οὐχ ἡμᾶς πρῶτον
θαυμάζουσιν, ἀλλὰ τὸν θεὸν, πολλῷ μᾶλλον [f] καὶ ἡμᾶς. Ἄλλως D
δὲ καὶ ἐπαίρει αὐτῶν τὰ φρονήματα, ὅτι τοιαῦτα πάσχουσιν,
οὐ δακρύων ἄξια οὐδὲ θρήνων, ἀλλ' εὐχαριστίας τῆς εἰς [g] τὸν
θεόν. Εἰ δὲ Παῦλος εὐχαριστεῖ ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς,
τί πείσονται οἱ μὴ μόνον μὴ εὐχαριστοῦντες, ἀλλὰ καὶ τηκόμε-
νοι; "Ὅτι [h] ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ
ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους." Καὶ πῶς ἔνι
πίστιν αὐξῆσαι, φησί; [i] Τουτέστιν, ὅταν ὑπὲρ αὐτῆς πάσχωμέν
τι δεινόν. Μέγα μὲν οὖν καὶ τὸ ἐστηρίχθαι, καὶ ὑπὸ τῶν λο-
γισμῶν μὴ παραφέρεσθαι· ὅταν [k] δὲ ἄνεμοι προσαράσσωσιν, E
ὅταν [l] ὑετοὶ καταρρηγνύωνται, ὅταν [m] αἴρηται πάντοθεν χαλεπὸς
ὁ χειμὼν, ὅταν [n] ἐπάλληλα τὰ κύματα ᾖ, εἶτα μὴ [o] παρασα-
λευώμεθα, οὐδενὸς ἑτέρου τεκμήριόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ τοῦ αὐξηθῆ-
ναι, [p] καὶ ὑπεραυξηθῆναι, καὶ ὑψηλοτέραν [q] γενέσθαι. Καθάπερ
γὰρ ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ πάντα μὲν [r] τὰ λιθώδη καὶ ταπεινὰ
[s] ἀπεπνίγη ταχέως, ὅσα δὲ ἦν ὑπεράνω, οὐκ ἐφικνεῖτο αὐτῶν·
οὕτω καὶ ἡ πίστις ὑψηλὴ γενομένη, οὐκέτι [t] κατασπᾶται. Διὰ
τοῦτο οὐκ [v] εἶπεν, αὐξάνει, ἀλλ', "[w] Ὑπεραυξάνει ἡ πίστις F
ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη [x] ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς
ἀλλήλους." Ὁρᾷς ὅτι καὶ τοῦτο πρὸς τὰς θλίψεις συμβάλ-

2 Rom. v. 10. 3 v. 3.

[a] ζωῇ] + τοῦ υἱοῦ L. [b] φησὶ om. B.K. [c] πάντοτε et ἀδελφοὶ om. L. [d] πάλιν—λογίζεσθαι] ὅρα ταπεινοφροσύνης ὑπερβολήν· εἰπὼν, εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν, δίδωσιν αὐτοῖς συλλογίζεσθαι B.K. Sav. cet. [e] ὑμετέρων et mox ὑμᾶς B.K. [f] καὶ om. B.K. Statim ἡμεῖς C. Cat. [g] τὸν om. L. [h] ὑπεραυξάνει] + φησὶν C.L. [i] τουτέστιν] πῶς; B.I.K. Sav. cet. [k] δὲ] + καὶ B.I.K. Sav. cet. Mox προσράσσωσιν C. [l] ὑετὸς καταρρήγνυται I. ὑετοὶ καταρρήγνυνται Cat. Veron. [m] ῥεῖται I. [n] ἀλλεπάλληλα L. [o] σαλευόμεθα L. [p] καὶ] μᾶλλον δὲ B.K. [q] γενέσθαι] + τὴν πίστιν L. [r] τὰ om. L. [s] ἀπεπνίγει C.I. ἀπεκρύβη B.K. Sav. cet. [t] κατεσπᾶτο B.C. Veron. [v] εἶπεν] + ὅτι C.L. [w] ὑπεραύξει L. [x] ἑνὸς] ἢ ἑνὸς K. Mox πάντων om. C.

516 λεται, τὸ συμπεφράχθαι, τὸ ἀλλήλων ἔχεσθαι; Ἀπὸ τούτου καὶ παράκλησις ἐγίνετο πολλή. Τὴν μὲν οὖν ἀσθενῆ [y]καὶ ἀγάπην καὶ πίστιν θλίψεις παρασαλεύουσι, τὴν δὲ ἰσχυρὰν ἰσχυροτέραν ποιοῦσιν. Ἡ μὲν γὰρ ἐν ὀδύνῃ ψυχὴ, ὅταν ἀσθενὴς ᾖ, οὐδὲν ἂν [z]πρόσθοιτο, ἡ δὲ ἰσχυρὰ καὶ τότε μάλιστα. Καὶ ὅρα ἀγάπην· οὐ τὸν μὲν ἠγάπων, τὸν δὲ οὔ, ἀλλ' ἴση ἦν παρὰ πάντων· τοῦτο γὰρ ἠνίξατο τῷ εἰπεῖν, "ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους·" ὅτι ἰσόρροπός τις ἐστὶν, ὥσπερ ἑνὸς σώματος. Ἐπεὶ καὶ νῦν εὑρίσκομεν ἀγάπην οὖσαν παρὰ
B πολλοῖς, ἀλλὰ [a]τὴν ἀγάπην ταύτην διαστάσεως αἰτίαν γινομένην. Ὅταν γὰρ κατὰ δύο καὶ τρεῖς ὦμεν [b]συνημμένοι, καὶ οἱ μὲν δύο πρὸς ἀλλήλους σφόδρα ὦσι συνδεδεμένοι, ἢ τρεῖς ἢ τέσσαρες, τῶν δὲ λοιπῶν ἑαυτοὺς [c]ἀφέλκωσι, [d]τῷ πρὸς ἐκείνους ἔχειν καταφυγεῖν καὶ ἐκείνοις πάντα θαρρεῖν, τοῦτο διάστασις ἀγάπης ἐστὶν, οὐκ ἀγάπη. Εἰπὲ γάρ μοι· εἰ ὁ ὀφθαλμὸς τὴν πρόνοιαν, ἣν ὑπὲρ τοῦ παντὸς σώματος ἔχει, εἰς τὴν χεῖρα περιστήσειε, καὶ τῶν ἄλλων ἑαυτὸν ἀποστρέψας μελῶν, ἐκείνῃ μόνῃ [e]προσέχοι, οὐχὶ τῷ παντὶ λυμαίνεται; Εἰκότως. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἂν τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν [f]τοῦ θεοῦ
C ὀφείλουσαν ἐκτείνεσθαι, εἰς ἕνα καὶ δεύτερον [g]περιστείλωμεν, καὶ ἡμῖν αὐτοῖς κἀκείνοις καὶ τῷ παντὶ [h]λυμαινόμεθα. Ταῦτα γὰρ οὐκ ἀγάπης ἐστὶν, ἀλλὰ διαστάσεως, σχίσματα καὶ ῥήγματα διεσπασμένα. Ἐπεὶ κἂν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἀνθρώπου ἀποσπάσας λάβω μέρος, αὐτὸ μὲν οὖν τὸ σχίσμα ἑαυτῷ ἥνωται, καὶ ἔστι συνεχὲς καὶ [i]συγκεκολλημένον· πλὴν καὶ οὕτω σχίσμα ἐστὶν, ἐπειδὴ τῷ λοιπῷ οὐχ ἥνωται σώματι. Τί γὰρ ὄφελος,
D ὅτι τὸν δεῖνα φιλεῖς σφοδρῶς; Ἀνθρωπίνη ἐστὶν ἡ ἀγάπη· εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπίνη, ἀλλὰ διὰ τὸν θεὸν φιλεῖς, πάντας φίλει· ὁ γὰρ θεὸς οὕτως [k]ἐπέταξε καὶ τοὺς ἐχθροὺς φιλεῖν. Εἰ δὲ τοὺς ἐχθροὺς ἐπέταξε φιλεῖν, [l]πόσῳ μᾶλλον τοὺς οὐδὲν [m]λελυπηκότας; Ἀλλὰ φιλῶ, φησίν. Ἀλλ' οὐχ [n]οὕτω· μᾶλλον δὲ οὐδὲ φιλεῖς· ὅταν [o]γὰρ κακηγορῇς, ὅταν φθονῇς, ὅταν ἐπιβουλεύῃς, πῶς φιλεῖς; Ἀλλ' οὐδὲν [p]τούτων ποιῶ, φησίν. Ἀλλ' ὅταν [q]ἀκούοντος κακῶς, μὴ ἐμφράττῃς τὸ στόμα τοῦ

[y] καὶ om. C. [z] πρόθοιτο L. πρόοιτο I. [a] τὴν ἀ. ταύτην pro ταύτην τὴν ἀ. C.K.L. [b] συνηγμένοι L. [c] ἀφέλκοντες C. Veron. [d] τὸ L. Mox καταφυγὴν C. [e] προσέχει B.C.K.L. Veron. [f] τοῦ θεοῦ om. L. [g] περιστείλομεν K. Veron. [h] λυμανούμεθα B. [i] κεκολλημένον L. [k] ἐπέταξεν] + ὥστε B.K. [l] πολλῷ C. [m] ἠδικηκότας C. [n] οὕτω] + φιλεῖς K. [o] γὰρ om. K. κατηγορῇς Veron. ὅταν γὰρ . . φιλεῖς om. L. [p] τούτων] τοιοῦτον L. [q] ἀκούοντος κ.] ἀκούων οὗτος κακὸς C.

(226) λέγοντος, μὴ ἀπιστῇς τοῖς λεγομένοις, μὴ καταστέλλῃς, [r]ποίας E
ταῦτα φιλίας τεκμήρια; "Καὶ πλεονάζει, φησὶν, ἡ ἀγάπη
[s]ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, [4]ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς
[t]ἐν ὑμῖν [v]καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ." Ἐν γοῦν
τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ τὰς ἐκκλησίας [w]φησὶν ἁπάσας τῆς Μα-
κεδονίας καὶ τῆς Ἀχαΐας ἐξηχεῖσθαι μαθούσας τὰ κατὰ τὴν
πίστιν αὐτῶν· [5]"Ὥστε, φησὶ, μὴ χρείαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν τι·
αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν [x]ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔσχομεν
πρὸς ὑμᾶς·" ἐνταῦθα δέ [y]φησιν, "Ὥστε ἡμᾶς καυχᾶσθαι." Τί F
δήποτ' οὖν ἐστι τὸ εἰρημένον; Ἐκεῖ [z]φησιν, οὐ δέονται διδασκα-
λίας τῆς παρ' ἡμῶν· ἐνταῦθα δὲ οὐκ εἶπεν, ὅτι διδάσκομεν
αὐτοὺς, ἀλλὰ καυχώμεθα καὶ σεμνυνόμεθα. [a]Εἰ τοίνυν ἡμεῖς
[b]ἐφ' ὑμῖν καὶ εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ, καὶ καυχώμεθα παρὰ ἀν-
θρώποις, πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς ἐπὶ τοῖς [c]ὑμετέροις χρὴ καλοῖς 517
τοῦτο ποιεῖν. Εἰ γὰρ ἑτέροις καυχήματός ἐστιν ἄξια τὰ κα-
τορθώματα ὑμῶν, πῶς [d]ὑμῖν θρήνων; Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. "Ὥστε
ἡμᾶς αὐτοὺς, [e]φησὶν, ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ
θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως." Ἐνταῦθα δείκνυσι
καὶ πολὺν παρελθόντα χρόνον· ἡ γὰρ ὑπομονὴ ἀπὸ χρόνου
φαίνεται πολλοῦ, οὐκ ἐν δύο καὶ τρισὶν ἡμέραις. Οὐχ ἁπλῶς
δέ φησιν ὑπομονήν. Μάλιστα μὲν οὖν καὶ τὸ τῶν ἐπηγγελμέ-
νων ἀγαθῶν μὴ ἤδη ἀπολαύειν, ὑπομονῆς ἐστι· νῦν δὲ [f]καὶ μεί- B
ζονα [g]λέγει ὑπομονήν. Ποίαν δὴ ταύτην; Τὴν διὰ τῶν διω-
γμῶν. "[h]Ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς γὰρ ὑμῶν, [i]φησὶ, καὶ πίστεως
ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε."
Πολεμίοις γὰρ συνέζων διηνεκῶς πάντοθεν βλάπτειν ἐπιχει-
ροῦσι, καὶ στερρὰν καὶ ἀκίνητον τὴν ὑπομονὴν ἐπεδείκνυντο.
Αἰσχυνέσθωσαν ὅσοι διὰ προστασίαν ἀνθρώπων εἰς δόγματα
μεθίστανται. Ἔτι γὰρ [k]ἀρχῆς οὔσης τοῦ κηρύγματος, ἄνθρω-
ποι πένητες καὶ ἀπὸ τῆς καθημερινῆς ζῶντες ἐργασίας πρὸς
ἄνδρας πολιτευομένους καὶ πρώτους τῆς πόλεως ἔχθρας ἀνεδέ- C
χοντο, οὔτε βασιλέως, οὔτε ἄρχοντος ὄντος [l]που πιστοῦ, καὶ
πόλεμον ἀκήρυκτον ὑφίσταντο, καὶ οὐδὲ οὕτως ἐξίσταντο.

[4] v. 4. [5] 1 Thess. i. 8, 9.

[r] ποῖα C.L. ποία I. Mox τεκμήρια B.C.I.K. τεκμήριον Edd. [s] ἑνὸς ἑκάστου om. C. [t] ἐν ὑμῖν om. L. [v] ἐγκαυχᾶσθαι semel I. ter C. [w] φησὶν] ἔλεγεν B.K. [x] ἀπαγγελοῦσιν L. [y] φησιν] λέγει B.K. [z] φησιν] + ὅτι B.I.K. Sav. cet. [a] εἰ τοίνυν ἡμεῖς ἐφ' ὑμῖν καὶ] μονονουχὶ τοῦτο δηλῶν, ὅτι ἡμεῖς ἐφ' ὑμῖν εἰ B.K. [b] ἐφ' ὑμῖν—ἀνθρώποις] ἐν ὑμῖν καὶ καυχώμεθα καὶ σεμνυνόμεθα καὶ εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ L. [c] ὑμετέροις] Sic L. Cat. ἡμετέροις Edd. [d] ὑμῖν L. ἡμῖν Edd. [e] φησὶν om. L. [f] καὶ om. B.L. [g] λέγει ὑπομονὴν] λέγειν ἔοικε B.K. [h] ὑπὲρ—πίστεως] ὅτι δὲ ταύτην αἰνίττεται, δῆλον ἐξ ὧν ἐπάγει καὶ λέγει B.I.K. Sav. cet. [i] φησὶ om. Veron. [k] ἀρχῆς οὔσης] ἐν ἀρχαῖς ὄντος B.K. [l] που om. B.K.

[6] “[m] Ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ.” Ὅρα πῶς αὐτοῖς [n] συνάγει τὴν παραμυθίαν. Εἶπεν ὅτι εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ, εἶπεν ὅτι καυχώμεθα παρὰ ἀνθρώποις. Καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα· ἀλλ᾽ ὃ μάλιστα ζητεῖ ὁ ὀδυνώμενος, τοῦτό ἐστιν, ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν, καὶ τιμωρίαν τῶν [o] κακῶς αὐτοὺς διατιθέντων. Ὅταν γὰρ ἀσθενὴς ᾖ ἡ ψυχὴ, [p] ταῦτα μάλιστα ἐπι-
D ζητεῖ· [q] ἡ γὰρ φιλόσοφος, οὐδὲ τοῦτο. Τί οὖν [r] φησιν, “Εἰς ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ;” Ἤδη τὴν ἀνταπόδοσιν ᾐνίξατο ἑκατέραν, καὶ τὴν τῶν ποιούντων κακῶς, καὶ τὴν τῶν πασχόντων· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· ἵν᾽, ὅταν ὑμᾶς [s] μὲν στεφανοῖ, ἐκείνους δὲ κολάζῃ, [t] δεικνύηται τὸ δίκαιον τοῦ θεοῦ. Ἅμα αὐτοὺς καὶ παραμυθεῖται, δεικνὺς ὅτι ἀπὸ [v] τῶν πόνων τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἱδρώτων καὶ κατὰ τὸν [w] τῆς δικαιοσύνης λόγον
E στεφανοῦνται. Ἀλλὰ πρότερον τίθησι τὸ αὐτῶν. Εἰ γὰρ καὶ σφόδρα ἐπιθυμεῖ τις τὴν ἐκδικίαν, ἀλλὰ πρότερον τῶν ἐπάθλων ὀρέγεται. Διὰ τοῦτό [x] φησιν· “Εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε.” Οὐκ ἄρα οὖν ἀπὸ τοῦ δυνατωτέρους εἶναι τοὺς ἀδικοῦντας τοῦτο γίνεται, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ δεῖν οὕτως εἰς τὴν βασιλείαν εἰσιέναι. [7] “Διὰ πολλῶν γὰρ θλίψεων, φησὶ, δεῖ [y] ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.” [8] “Εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ᾽ ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἀπ᾽ οὐρανοῦ μετ᾽ ἀγγέλων δυνάμεως [z] αὐτοῦ.” Τὸ, “εἴπερ,” ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ, [a] ἐπείπερ,
F κεῖται· ὅπερ ἐπὶ τῶν σφόδρα [b] ὡμολογημένων καὶ ἡμεῖς τίθεμεν καὶ ἀναντιρρήτων· ἀντὶ τοῦ, [c] ὅτι σφόδρα δίκαιον. Εἰ δίκαιόν ἐστι, φησὶ, [d] παρὰ θεῷ τούτους ἀμύνασθαι, πάντως [e] ὅτι ἀμυ-
518 νεῖται· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· εἰ μέλει τῷ θεῷ τῶν πραγμάτων, εἰ φροντίζει ὁ θεός. [f] Καὶ οὐ τίθησιν [g] ἀπὸ οἰκείας γνώμης, [h] ἀλλ᾽ (227)

6 v. 5. 7 Act. xiv. 22. 8 v. 6, 7.

[m] ἔνδειγμα] ἔνδ. φησι L. εἰς ἔνδ. φησι C. [n] συνάγει] νῦν ἄγει L. [o] κ. αὐτοὺς διατιθέντων] Sic K. αὐτοὺς κ. διατιθέντων B. αὐτὸν κ. διατεθέντων C. αὐτῷ κ. διατεθέντων L. Veron. κ. αὐτοὺς διατεθέντων Sav. cet. [p] ταῦτα μάλιστα] τοῦτο L. [q] ἡ] ὁ C.L. Veron. δὲ pro γὰρ B.C.K. [r] φησιν, εἰς] ἐστιν ὅ φησιν; B.I.K. Sav. cet. [s] μὲν om. L. [t] δείκνυται C.L. Cat. [v] τῶν π. τῶν οἰκ.] Sic B.C.K.L. τῶν οἰκ. π. Edd. [w] τῆς om. B. [x] φησιν] καὶ ἐπάγει λέγων B.K. Sav. cet. [y] ὑμᾶς Veron. Sav. Mor. invitis libris. [z] αὐτοῦ K. Cat. Veron. αὐτοῦ Sav. cet. [a] ἐπείπερ] Sic Cat. ἐπεὶ B.K. Sav. cet. ἀλλὰ C.L. Veron. ἐπεὶ περίκειται pro ἐπείπερ κεῖται I. [b] ὡμολογημένων] Sic B.C. Cat. ὁμολογουμένων Edd. [c] ὅτι accessit ex C. Cat. ἀντὶ τοῦ ὅτι σφ. δίκαιον] τοῦτο τοίνυν λέγει, ἐπεὶ δίκαιον B.K. [d] παρὰ τῷ θ. L. Mox ἀμύνεσθαι idem. [e] ὅτι assumtum ex C.I.K.L. Statim ἀμύναται L. ἀμύνεται Veron. [f] καὶ οὐ τίθησιν—ἔλεγεν] οὕτω καὶ αὐτὸς τίθησιν (+ ἀπὸ οἰκείας γνώμης B.K.) τὸ εἴπερ τοῦτο, ὡς ἐπὶ ὡμολογημένων· ὡς εἰ ἔλεγέ τις B.K. Sav. cet. [g] ἀπὸ] + τῆς C. [h] ἀλλ᾽ ἀπὸ] Sic I. ἐπὶ C.L. Cat. ἀπὸ Veron.

ἀπὸ τῶν ὡμολογημένων· ὡς ἂν εἰ [i]ἔλεγεν· εἰ μισεῖ τοὺς πονηροὺς ὁ [k]θεός· ἵνα ἐκείνους ἀναγκάσῃ εἰπεῖν, ὅτι μισεῖ. Μάλιστα γὰρ αἱ τοιαῦται ψῆφοι ἀναμφίλεκτοί εἰσιν, ὡς καὶ αὐτῶν ἐκείνων εἰδότων, ὅτι δίκαιόν ἐστιν. Εἰ γὰρ παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο δίκαιον, πολλῷ μᾶλλον παρὰ τῷ θεῷ. "Ἀνταποδοῦναι, φησὶ, τοῖς θλίβουσιν [l]ὑμᾶς θλῖψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς [m]θλιβομένοις ἄνεσιν." Τί οὖν; ἴση ἡ ἀνταπόδοσις; Οὐδαμῶς· ἀλλ' ὅρα διὰ τῶν ἑξῆς πῶς δείκνυσι σφοδροτέραν [n]οὖσαν, καὶ τὴν ἄνεσιν πολλῷ μείζονα. Ἰδοὺ καὶ ἑτέρα παράκλησις· [o]τὸ καὶ αὐτοὺς κοινωνοὺς ἔχειν τῶν θλίψεων, καὶ ἐν τῇ [p]ἀνταποδόσει κοινωνούς. [q]Τοῖς μυρία κατωρθωκόσι μείζονα συνάπτει αὐτοὺς ἐν τοῖς στεφάνοις. Εἶτα καὶ τὸν καιρὸν προστίθησι, καὶ [r]διὰ τῆς ὑπογραφῆς ἐπανάγει τὰς διανοίας αὐτῶν, [s]μόνον οὐκ ἀνοίγων [t]τῷ ῥήματι τοὺς οὐρανοὺς [v]ἤδη, καὶ [w]τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν παριστάς· καὶ περιτίθησιν αὐτῷ τὴν στρατιὰν τὴν ἀγγελικήν, C
καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου, καὶ ἀπὸ τῶν μετ' αὐτοῦ πλατυτέραν τὴν εἰκόνα ποιῶν, ὥστε αὐτοὺς ἀναπνεῦσαι μικρόν. "Καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, φησὶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως [x]αὐτοῦ, [9]ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ [y]ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ [z]κυρίου Ἰησοῦ." Εἰ οἱ τῷ εὐαγγελίῳ μὴ [a]ὑπακούσαντες διδόασι τιμωρίαν, οἱ καὶ μετὰ [b]τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι θλίβοντες ὑμᾶς, τί οὐ πείσονται; Θέα [c]δέ μοι σύνεσιν· οὐκ εἶπεν ἐνταῦθα, τοῖς θλίβουσιν [d]ὑμᾶς, ἀλλὰ, D
"τοῖς μὴ ὑπακούουσιν." Ὥστε εἰ [e]καὶ μὴ δι' ὑμᾶς, δι' ἑαυτὸν [f]ἀνάγκη τιμωρήσασθαι αὐτούς. Τοῦτο μὲν οὖν ὑπὲρ πληροφορίας εἴρηται, ὅτι πάντως αὐτοὺς κολασθῆναι δεῖ· τὸ δὲ πρότερον [g]πάλιν ὑπὲρ τοῦ καὶ αὐτοὺς τετιμῆσθαι, [h]ὅτι δι' ὑμᾶς

9 v. 8.

[i] ἔλεγεν] Sic C. λέγοιεν L. Veron. λέγων I. [k] θεὸς] + διὰ τοῦτο λέγων οὕτως B.K. Sav. cet. [l] ἡμᾶς C. [m] θλιβομένοις] + μεθ' ἡμῶν B.K. Sav. cet. [n] οὖσαν] τὴν κόλασιν οὖσαν L. οὖσαν τὴν θλῖψιν C. [o] τὸ καὶ—στεφάνοις] τοὺς κοινωνοὺς γὰρ τῶν θλίψεων καὶ ἐν τῇ ἀνταποδόσει (ἀναστάσει K.) κοινωνοὺς ἔχειν φησί· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μεθ' ἡμῶν· συνάπτων αὐτοὺς ἐν τοῖς στεφάνοις τοῖς τὰ (τὰ om. B.) μυρία κατωρθωκόσι καὶ μείζονι B.K. Sav. cet. [p] ἀνταποδόσει] Sic L. Veron. ἀποδόσει C.I. Cat. [q] τοῖς μ. κατωρθωκόσι] Sic Cat. τοὺς μ. κατωρθωκότας C.I.L. Veron. Mox συνάπτει γὰρ αὐτοὺς C. [r] διὰ om. C. [s] μόνον οὐκ] Sic C.I. Cat. μονονουχὶ Edd. [t] τὸ ῥῆμα I. [v] ἤδη] ἀλλ' ἤδη C.I. [w] τοὺς ὀφθαλμοὺς I. Mox περιϊστὰς C. παριστῶν L. [x] αὐτοῦ pro αὐτοῦ K. αὐτοῦ om. L. [y] ἀκούουσι K.L. Veron. et ante corr. B.C. [z] κυρίου] + ἡμῶν B.K. Sav. cet. Post Ἰησοῦ add. Χριστοῦ B.C.K. Sav. cet. [a] ὑπακούσαντες] Sic C.I.K.L. Cat. ὑπακούοντες Edd. [b] τοῦ μὴ] τὸ B.K. [c] δὲ om. B.K. [d] ἡμᾶς C. [e] καὶ μὴ] μὴ καὶ B. [f] ἀνάγκη] + φησὶ B.I.K. Sav. cet. [g] πάλιν om. B.I.K. Sav. cet. [h] ὅτι δι' ὑμᾶς (ἡμᾶς L.)—ποιεῖ] τὸ μὲν οὖν πιστεῦσαι ἡ ὑπὲρ τῆς τιμωρίας πληροφορία ποιεῖ B.K. Sav. cet.

ταῦτα πάσχουσι. Τὸ μὲν γὰρ, πιστεῦσαι ὑπὲρ τῆς τιμωρίας
αὐτοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ [i]ἠσθῆναι, ὅτι ὑπὲρ τῶν εἰς αὐτοὺς γεγενη-
μένων ταῦτα πάσχουσι.

[k]Ταῦτα εἴρηται μὲν πρὸς ἐκείνους, ἁρμόζει δὲ καὶ ἡμῖν.
Ὅταν οὖν ἐν θλίψεσιν ὦμεν, ταῦτα λογιζώμεθα. [l]Μὴ τῇ
E ἑτέρων τιμωρίᾳ χαίρωμεν ὡς ἐκδικούμενοι, ἀλλ' ὡς αὐτοὶ τοιαύ-
της ἀπαλλαττόμενοι κολάσεως καὶ τιμωρίας. Τί γὰρ ἡμῖν
ὄφελος, ὅταν ἕτεροι κολασθῶσι; Μὴ ἔχωμεν, παρακαλῶ, τοι-
αύτας ψυχάς· ἀπὸ τῆς βασιλείας [m]προτρεπώμεθα πρὸς ἀρε-
τήν. Ὁ μὲν γὰρ σφόδρα ἐνάρετος οὔτε ἀπὸ φόβου, οὔτε
ἀπὸ βασιλείας ἐνάγεται, ἀλλὰ [n]δι' αὐτὸν τὸν Χριστόν·
[o]καθάπερ Παῦλος ἐποίει. Πλὴν ἡμεῖς [p]κἂν οὕτως ἐννο-
ῶμεν τὰ ἐν τῇ βασιλείᾳ ἀγαθὰ, τὰ ἐν τῇ γεέννῃ κακὰ, [q]καὶ
οὕτως ἑαυτοὺς ῥυθμίζωμεν καὶ παιδαγωγῶμεν, οὕτως ἑαυτοὺς
F ἐνάγωμεν [r]πρὸς τὰ πρακτέα. Ὅταν ἴδῃς τι χρηστὸν καὶ μέγα
ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἐννόησον τὴν βασιλείαν, καὶ οὐδὲν αὐτὸ
[s]νομίσεις· ὅταν φοβερὸν, ἐννόησον τὴν γέενναν, καὶ καταγελά-
σεις. Ὅταν ὑπὸ ἐπιθυμίας κατέχῃ σωματικῆς, λογίζου τὸ
519 πῦρ, λογίζου καὶ αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας τὴν ἡδονὴν, [t]ὅτι οὐδενός
ἐστιν ἀξία, [v]ὅτι οὐδὲ ἔχει ἡδονήν. Εἰ γὰρ [w]ὁ τῶν ἐνταῦθα
κειμένων νόμων φόβος τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχὺν, [x]ὥστε ἀπάγειν
ἡμᾶς τῶν πονηρῶν πράξεων, πολλῷ μᾶλλον ἡ μνήμη τῶν μελ-
λόντων, ἡ τιμωρία ἡ ἀθάνατος, ἡ κόλασις ἡ ἀΐδιος· εἰ ὁ τοῦ
βασιλέως φόβος τοῦ ἐπὶ γῆς τοσούτων ἡμᾶς ἀπάγει κακῶν,
B πόσῳ μᾶλλον ὁ τοῦ αἰωνίου βασιλέως; Πόθεν οὖν [y]δυνάμεθα
τὸν φόβον ἔχειν διηνεκῶς; Ἂν συνεχῶς τῶν γραφῶν [z]ἐπακού-
ωμεν. Εἰ γὰρ νεκρὸς ὁρώμενος μόνον οὕτως ἡμῶν συστέλλει
τὴν διάνοιαν, πόσῳ μᾶλλον ἡ γέεννα καὶ τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον;
πόσῳ μᾶλλον ὁ σκώληξ ὁ ἀτελεύτητος; Ἂν τὴν γέενναν ἀεὶ
ἀναλογιζώμεθα, οὐ ταχέως εἰς αὐτὴν ἐμπεσούμεθα. Διὰ τοῦτο
[a]ἠπείλησε κόλασιν ὁ θεός. [b]Εἰ μὴ εἶχέ τι μέγα κέρδος τὸ
λογίζεσθαι, οὐκ ἂν αὐτὴν ἠπείλησεν ἤδη ὁ θεός· [c]ἀλλ' ἐπειδὴ

[i] ἠσθῆναι] τιμηθῆναι I. Statim ὅτι om. L. Mox πάσχοντας idem. [k] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι δεῖ μνημονεύειν ἀεὶ τῆς κρίσεως καὶ τῆς γεέννης· εἰ μὴ γὰρ μέγα ἔφερεν ἡμῖν ὄφελος ἡ γέεννα, οὐκ ἂν αὐτὴν ἠπείλησεν ὁ θεός· διὸ ὁ ταύτην ἔχων διαπαντὸς τὴν μνήμην, οὐκ ἂν αὐτῆς πεῖραν λάβοι, ἀλλ' οὐδὲ ἁμαρτήσεται εὐχερῶς. Veron. [l] μὴ] καὶ μὴ B.K. [m] προτρεπόμεθα L. [n] δι' αὐτὸν] διὰ L. [o] καθάπερ] οὕτω καὶ B.K. [p] κἂν οὕτως om. B.K. Sav. cet. habet, sed post ἐννοῶμεν, L. [q] καὶ] + κἂν B.I.K. Sav. cet. [r] πρὸς] ἐπὶ L. [s] νομίζεις C. [t] ὅτι—ἡδονὴν om. K. [v] ὅτι om. L. [w] ὁ] + ἐκ I. [x] ὥστε] ὡς καὶ B.I.K. Sav. cet. [y] δυνησόμεθα B.K. [z] ἀκούωμεν I. [a] ἠπείλησε κ. ὁ θεὸς] ἠπείληται κόλασις B.K. ὁ θεὸς om. I. [b] εἰ] ὡς εἰ B.K. Sav. cet. [c] ἀλλ' ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ corr. ex ἐπειδὴ K. Mox κατορθώσασθαι L.

ἰσχύει ἡ μνήμη αὐτῆς μεγάλα κατορθῶσαι, διὰ τοῦτο, καθάπερ C τι φάρμακον σωτήριον, τὴν ἀπειλὴν αὐτῆς ἐγκατέθετο [d]ἡμῶν ταῖς ψυχαῖς. Μὴ δὴ παρορῶμεν [e]τοσοῦτον κέρδος [f]τὸ ἐντεῦθεν γινόμενον, ἀλλὰ ταύτην συνεχῶς στρέφωμεν, ἐν ἀρίστοις, ἐν (228) δείπνοις. Ἡ μὲν γὰρ τῶν ἡδέων διάλεξις [g]οὐδὲν τὴν ψυχὴν ὠφελεῖ, [h]ἀλλὰ χαυνοτέραν αὐτὴν ἀπεργάζεται· ἡ δὲ τῶν λυπηρῶν καὶ σκυθρωπῶν [i]πᾶν αὐτῆς περικόπτει τὸ διακεχυμένον καὶ διαρρέον, καὶ ἐπιστρέφει καὶ συστέλλει διαλελυμένην [k]αὐτήν. Ὁ περὶ θεάτρων καὶ μίμων διαλεγόμενος, οὐδὲν αὐτὴν ὤνησεν, [l]ἀλλὰ μᾶλλον ἐξέκαυσε καὶ προπετεστέραν εἰργάσατο· ὁ τὰ ἀλλότρια μεριμνῶν καὶ πολυπραγμονῶν, πολλάκις [m]αὐτῇ καὶ κινδύνους ἐκ τῆς περιεργίας ταύτης προσετρίψατο. Ὁ μέντοι D περὶ γεέννης διαλεγόμενος οὔτε κίνδυνον ἕξει τινὰ, [n]καὶ σωφρονεστέραν [o]αὐτὴν ἀπεργάζεται. Ἀλλὰ δέδοικας τὸ φορτικὸν τῶν ῥημάτων; Μὴ γὰρ, ἂν σιγήσῃς, τὴν γέενναν ἔσβεσας; μὴ γὰρ, ἂν εἴπῃς, ἀνῆψας; Ἄν τε εἴπῃς, ἄν τε μὴ εἴπῃς, [p]ἀναβράσσεται τὸ πῦρ. Λεγέσθω συνεχῶς περὶ αὐτῆς, ἵνα μηδέποτε ἐμπέσῃς εἰς αὐτήν. Οὐκ ἔστι ψυχὴν μεριμνῶσαν [q]περὶ γεέννης ἁμαρτεῖν ταχέως. Ἄκουε γὰρ τῆς ἀρίστης παραινέσεως· [9] "Μιμνήσκου, [r]φησὶ, τὰ ἔσχατά σου, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα οὐ μὴ ἁμάρτῃς." Οὐκ ἔστι ψυχὴν δεδοικυῖαν ὑπὲρ εὐθυνῶν μὴ E ὀκνηρὰν εἶναι περὶ τὰ πλημμελήματα· φόβος γὰρ ἐνακμάζων διανοίᾳ, οὐδὲν ἀφίησι κοσμικὸν εἶναι ἐν αὐτῇ. Εἰ γὰρ λόγος περὶ αὐτῆς κινούμενος οὕτω ταπεινοῖ καὶ συστέλλει, λογισμὸς διαπαντὸς ἐνοικῶν ταῖς ψυχαῖς οὐχὶ παντὸς πυρὸς μᾶλλον ἐκκαθαίρει [s]ψυχήν; Βασιλείας μὴ οὕτω μνημονεύωμεν, ὡς γεέννης· μᾶλλον γὰρ ὁ φόβος ἰσχύει τῆς [t]ἐπαγγελίας· καὶ οἶδα ὅτι πολλοὶ κατεφρόνησαν ἂν [v]μυρίων ἀγαθῶν, [w]εἰ τῆς κολάσεως ἦσαν ἀπηλλαγμένοι· ὅπου γε καὶ νῦν [x]ἐμοὶ ἀρκεῖ τὸ [y]μὴ τιμωρηθῆναι, τὸ μὴ κολασθῆναι. Οὐδεὶς τῶν γέενναν ἐχόντων πρὸ F

[9] Sirac. xxviii. 6.

[d] ἡμῶν ταῖς] ταῖς ἡμετέραις L. [e] τὸ τοσοῦτον Edd. τὸ om. B.C.K.L. [f] τὸ om. B.K. Mox γινόμενον B.C.K.L. τικτόμενον Edd. [g] οὐδὲ L. [h] ἀλλὰ (+ καὶ B.K.)—ἀπεργάζεται] Sic B.C.K.L. ἀλλ' ἀτονωτέραν ἐργάζεται Edd. [i] πᾶν αὐτῆς περικόπτει] ἔπαν (sic) αὐτῇ περιπίπτει I. [k] αὐτὴν] + ἀνορθοῖ I. [l] ἀλλὰ om. C. μᾶλλον] μᾶλλον καὶ B. καὶ μᾶλλον C. Sav. cet. ἀλλὰ μ. ἐξέκαυσε] τοὐναντίον δὲ I. [m] ταύτῃ C. Mox περιεργασίας L. [n] καὶ] ἀλλὰ καὶ I. [o] αὐτὴν accessit ex omnibus. Statim ἀπεργάζεται C.I.K.L. ἀπεργάσεται B. ἐργάζεται Edd. [p] ἀναβράσσεται] Sic B.C.K.L. ἀναβράσεται Edd. [q] περὶ om. B.K.L. [r] φησὶ om. L. [s] ψυχὴν] αὐτὰς L. ἐκκαθαίρει—οὕτω] ἐκκαθᾶραι ψυχὴν δυνήσεται; μὴ οὕτω βασιλείας B.K. [t] ἐπαγγελίας] ἀπειλῆς B. Statim καὶ om. B.K. [v] μυρίων ἀγαθῶν] μᾶλλον B.K. [w] εἰ] ἢ L. τῆς om. B.K. [x] ἐμοὶ] ταύτης ἠπειλημένης καταφρονοῦσι, καὶ ταῦτα δὴ προβάλλονται εἰς ἀπολογίαν· ἐμοὶ, φησὶν B.K. [y] μὴ om. C.

6 “[m] Ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ.” Ὅρα πῶς
αὐτοῖς [n] συνάγει τὴν παραμυθίαν. Εἶπεν ὅτι εὐχαριστοῦμεν
τῷ θεῷ, εἶπεν ὅτι καυχώμεθα παρὰ ἀνθρώποις. Καλὰ μὲν οὖν
καὶ ταῦτα· ἀλλ' ὃ μάλιστα ζητεῖ ὁ ὀδυνώμενος, τοῦτό ἐστιν,
ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν, καὶ τιμωρίαν τῶν [o] κακῶς αὐτοὺς διατι-
θέντων. Ὅταν γὰρ ἀσθενὴς ᾖ ἡ ψυχὴ, [p] ταῦτα μάλιστα ἐπι-
D ζητεῖ· [q] ἡ γὰρ φιλόσοφος, οὐδὲ τοῦτο. Τί οὖν [r] φησιν, “Εἰς
ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ;” Ἤδη τὴν ἀνταπόδοσιν
ᾐνίξατο ἑκατέραν, καὶ τὴν τῶν ποιούντων κακῶς, καὶ τὴν τῶν
πασχόντων· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· ἵν', ὅταν ὑμᾶς [s] μὲν στεφανοῖ,
ἐκείνους δὲ κολάζῃ, [t] δεικνύηται τὸ δίκαιον τοῦ θεοῦ. Ἅμα
αὐτοὺς καὶ παραμυθεῖται, δεικνὺς ὅτι ἀπὸ [v] τῶν πόνων τῶν
οἰκείων καὶ τῶν ἱδρώτων καὶ κατὰ τὸν [w] τῆς δικαιοσύνης λόγον
E στεφανοῦνται. Ἀλλὰ πρότερον τίθησι τὸ αὐτῶν. Εἰ γὰρ καὶ
σφόδρα ἐπιθυμεῖ τις τὴν ἐκδικίαν, ἀλλὰ πρότερον τῶν ἐπάθλων
ὀρέγεται. Διὰ τοῦτό [x] φησιν· “Εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς
τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε.” Οὐκ ἄρα οὖν
ἀπὸ τοῦ δυνατωτέρους εἶναι τοὺς ἀδικοῦντας τοῦτο γίνεται, ἀλλ'
ἀπὸ τοῦ δεῖν οὕτως εἰς τὴν βασιλείαν εἰσιέναι. 7 “Διὰ πολλῶν
γὰρ θλίψεων, φησὶ, δεῖ [y] ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ.” 8 “Εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβου-
σιν ὑμᾶς θλῖψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν
τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων
δυνάμεως [z] αὐτοῦ.” Τὸ, “εἴπερ,” ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ, [a] ἐπείπερ,
F κεῖται· ὅπερ ἐπὶ τῶν σφόδρα [b] ὡμολογημένων καὶ ἡμεῖς τίθεμεν
καὶ ἀναντιρρήτων· ἀντὶ τοῦ, [c] ὅτι σφόδρα δίκαιον. Εἰ δίκαιόν
ἐστι, φησὶ, [d] παρὰ θεῷ τούτους ἀμύνασθαι, πάντως [e] ὅτι ἀμυ-
518 νεῖται· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· εἰ μέλει τῷ θεῷ τῶν πραγμάτων, εἰ
φροντίζει ὁ θεός. [f] Καὶ οὐ τίθησιν [g] ἀπὸ οἰκείας γνώμης, [h] ἀλλ' (227)

6 v. 5. 7 Act. xiv. 22. 8 v. 6, 7.

[m] ἔνδειγμα] ἔνδ. φησι L. εἰς ἔνδ. φησι C. [n] συνάγει] νῦν ἄγει L. [o] κ. αὐτοὺς διατιθέντων] Sic K. αὐτοὺς κ. διατιθέντων B. αὐτὸν κ. διατεθέντων C. αὐτῷ κ. διατεθέντων L. Veron. κ. αὐτοὺς διατεθέντων Sav. cet. [p] ταῦτα μάλιστα] τοῦτο L. [q] ἡ] ὁ C.L. Veron. δὲ pro γὰρ B.C.K. [r] φησιν, εἰς] ἐστιν ὅ φησιν; B.I.K. Sav. cet. [s] μὲν om. L. [t] δείκνυται C.L. Cat. [v] τῶν π. τῶν οἰκ.] Sic B.C.K.L. τῶν οἰκ. π. Edd. [w] τῆς om. B. [x] φησιν] καὶ ἐπάγει λέγων B.K. Sav. cet. [y] ὑμᾶς Veron. Sav. Mor. invitis libris. [z] αὐτοῦ K. Cat. Veron. αὐτοῦ Sav. cet. [a] ἐπείπερ] Sic Cat. ἐπεὶ B.K. Sav. cet. ἀλλὰ C.L. Veron. ἐπεὶ περίκειται pro ἐπείπερ κεῖται I. [b] ὡμολογημένων] Sic B.C. Cat. ὁμολογουμένων Edd. [c] ὅτι accessit ex C. Cat. ἀντὶ τοῦ ὅτι σφ. δίκαιον] τοῦτο τοίνυν λέγει, ἐπεὶ δίκαιον B.K. [d] παρὰ τῷ θ. L. Mox ἀμύνεσθαι idem. [e] ὅτι assumtum ex C.I.K.L. Statim ἀμύναται L. ἀμύνεται Veron. [f] καὶ οὐ τίθησιν—ἔλεγεν] οὕτω καὶ αὐτὸς τίθησιν (+ ἀπὸ οἰκείας γνώμης B.K.) τὸ εἴπερ τοῦτο, ὡς ἐπὶ ὡμολογημένων· ὡς εἰ ἔλεγέ τις B.K. Sav. cet. [g] ἀπὸ] + τῆς C. [h] ἀλλ' ἀπὸ] Sic I. ἐπὶ C.L. Cat. ἀπὸ Veron.

ἀπὸ τῶν ὡμολογημένων· ὡς ἂν εἰ [i]ἔλεγεν· εἰ μισεῖ τοὺς πονηροὺς ὁ [k]θεός· ἵνα ἐκείνους ἀναγκάσῃ εἰπεῖν, ὅτι μισεῖ. Μάλιστα γὰρ αἱ τοιαῦται ψῆφοι ἀναμφίλεκτοί εἰσιν, ὡς καὶ αὐτῶν ἐκείνων εἰδότων, ὅτι δίκαιόν ἐστιν. Εἰ γὰρ παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο δίκαιον, πολλῷ μᾶλλον παρὰ τῷ θεῷ. "Ἀνταποδοῦναι, φησὶ, τοῖς θλίβουσιν [l]ὑμᾶς θλῖψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς [m]θλιβομένοις ἄνεσιν." Τί οὖν; ἴση ἡ ἀνταπόδοσις; Οὐδαμῶς· ἀλλ' ὅρα διὰ τῶν ἑξῆς πῶς δείκνυσι σφοδροτέραν [n]οὖσαν, καὶ τὴν ἄνεσιν πολλῷ μείζονα. Ἰδοὺ καὶ ἑτέρα παράκλησις· [o]τὸ καὶ αὐτοὺς κοινωνοὺς ἔχειν τῶν θλίψεων, καὶ ἐν τῇ [p]ἀνταποδόσει κοινωνούς. [q]Τοῖς μυρία κατωρθωκόσι μείζονα συνάπτει αὐτοὺς ἐν τοῖς στεφάνοις. Εἶτα καὶ τὸν καιρὸν προστίθησι, καὶ [r]διὰ τῆς ὑπογραφῆς ἐπανάγει τὰς διανοίας αὐτῶν, [s]μόνον οὐκ ἀνοίγων [t]τῷ ῥήματι τοὺς οὐρανοὺς [v]ἤδη, καὶ [w]τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν παριστάς· καὶ περιτίθησιν αὐτῷ τὴν στρατιὰν τὴν ἀγγελικὴν, C
καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου, καὶ ἀπὸ τῶν μετ' αὐτοῦ πλατυτέραν τὴν εἰκόνα ποιῶν, ὥστε αὐτοὺς ἀναπνεῦσαι μικρόν. "Καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, φησὶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως [x]αὐτοῦ, [9]ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ [y]ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ [z]κυρίου Ἰησοῦ." Εἰ οἱ τῷ εὐαγγελίῳ μὴ [a]ὑπακούσαντες διδόασι τιμωρίαν, οἱ καὶ μετὰ [b]τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι θλίβοντες ὑμᾶς, τί οὐ πείσονται; Θέα [c]δέ μοι σύνεσιν· οὐκ εἶπεν ἐνταῦθα, τοῖς θλίβουσιν [d]ὑμᾶς, ἀλλὰ, D
"τοῖς μὴ ὑπακούουσιν." Ὥστε εἰ [e]καὶ μὴ δι' ὑμᾶς, δι' ἑαυτὸν [f]ἀνάγκη τιμωρήσασθαι αὐτούς. Τοῦτο μὲν οὖν ὑπὲρ πληροφορίας εἴρηται, ὅτι πάντως αὐτοὺς κολασθῆναι δεῖ· τὸ δὲ πρότερον [g]πάλιν ὑπὲρ τοῦ καὶ αὐτοὺς τετιμῆσθαι, [h]ὅτι δι' ὑμᾶς

[9] v. 8.

[i] ἔλεγεν] Sic C. λέγοιεν L. Veron. λέγων I. [k] θεὸς] + διὰ τοῦτο λέγων οὕτως B.K. Sav. cet. [l] ἡμᾶς C. [m] θλιβομένοις] + μεθ' ἡμῶν B.K. Sav. cet. [n] οὖσαν] τὴν κόλασιν οὖσαν L. οὖσαν τὴν θλῖψιν C. [o] τὸ καὶ—στεφάνοις] τοὺς κοινωνοὺς γὰρ τῶν θλίψεων καὶ ἐν τῇ ἀνταποδόσει (ἀναστάσει K.) κοινωνοὺς ἔχειν φησί· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μεθ' ἡμῶν· συνάπτων αὐτοὺς ἐν τοῖς στεφάνοις τοῖς τὰ (τὰ om. B.) μυρία κατωρθωκόσι καὶ μείζονι B.K. Sav. cet. [p] ἀνταποδόσει] Sic L. Veron. ἀποδόσει C.I. Cat. [q] τοῖς μ. κατωρθωκόσι] Sic Cat. τοὺς μ. κατωρθωκότας C.I.L. Veron. Mox συνάπτει γὰρ αὐτοὺς C. [r] διὰ om. C. [s] μόνον οὐκ] Sic C.I. Cat. μονονουχὶ Edd. [t] τὸ ῥῆμα I. [v] ἤδη] ἀλλ' ἤδη C.I. [w] τοὺς ὀφθαλμοὺς I. Mox περιϊστὰς C. παριστῶν L. [x] αὐτοῦ pro αὐτοῦ K. αὐτοῦ om. L. [y] ἀκούουσι K.L. Veron. et ante corr. B.C. [z] κυρίου] + ἡμῶν B.K. Sav. cet. Post Ἰησοῦ add. Χριστοῦ B.C.K. Sav. cet. [a] ὑπακούσαντες] Sic C.I.K.L. Cat. ὑπακούοντες Edd. [b] τοῦ μὴ] τὸ B.K. [c] δὲ om. B.K. [d] ἡμᾶς C. [e] καὶ μὴ] μὴ καὶ B. [f] ἀνάγκη] + φησὶ B.I.K. Sav. cet. [g] πάλιν om. B.I.K. Sav. cet. [h] ὅτι δι' ὑμᾶς (ἡμᾶς L.)—ποιεῖ] τὸ μὲν οὖν πιστεῦσαι ἡ ὑπὲρ τῆς τιμωρίας πληροφορία ποιεῖ B.K. Sav. cet.

ταῦτα πάσχουσι. Τὸ μὲν γὰρ, πιστεῦσαι ὑπὲρ τῆς τιμωρίας
αὐτοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ [i]ἡσθῆναι, ὅτι ὑπὲρ τῶν εἰς αὐτοὺς γεγενη-
μένων ταῦτα πάσχουσι.

[k]Ταῦτα εἴρηται μὲν πρὸς ἐκείνους, ἁρμόζει δὲ καὶ ἡμῖν.
Ὅταν οὖν ἐν θλίψεσιν ὦμεν, ταῦτα λογιζώμεθα. [l]Μὴ τῇ
E ἑτέρων τιμωρίᾳ χαίρωμεν ὡς ἐκδικούμενοι, ἀλλ' ὡς αὐτοὶ τοιαύ-
της ἀπαλλαττόμενοι κολάσεως καὶ τιμωρίας. Τί γὰρ ἡμῖν
ὄφελος, ὅταν ἕτεροι κολασθῶσι; Μὴ ἔχωμεν, παρακαλῶ, τοι-
αύτας ψυχάς· ἀπὸ τῆς βασιλείας [m]προτρεπώμεθα πρὸς ἀρε-
τήν. Ὁ μὲν γὰρ σφόδρα ἐνάρετος οὔτε ἀπὸ φόβου, οὔτε
ἀπὸ βασιλείας ἐνάγεται, ἀλλὰ [n]δι' αὐτὸν τὸν Χριστόν·
[o]καθάπερ Παῦλος ἐποίει. Πλὴν ἡμεῖς [p]κἂν οὕτως ἐννο-
ῶμεν τὰ ἐν τῇ βασιλείᾳ ἀγαθὰ, τὰ ἐν τῇ γεέννῃ κακὰ, [q]καὶ
οὕτως ἑαυτοὺς ῥυθμίζωμεν καὶ παιδαγωγῶμεν, οὕτως ἑαυτοὺς
F ἐνάγωμεν [r]πρὸς τὰ πρακτέα. Ὅταν ἴδῃς τι χρηστὸν καὶ μέγα
ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἐννόησον τὴν βασιλείαν, καὶ οὐδὲν αὐτὸ
[s]νομίσεις· ὅταν φοβερὸν, ἐννόησον τὴν γέενναν, καὶ καταγελά-
σεις. Ὅταν ὑπὸ ἐπιθυμίας κατέχῃ σωματικῆς, λογίζου τὸ
519 πῦρ, λογίζου καὶ αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας τὴν ἡδονὴν, [t]ὅτι οὐδενός
ἐστιν ἀξία, [v]ὅτι οὐδὲ ἔχει ἡδονήν. Εἰ γὰρ [w]ὁ τῶν ἐνταῦθα
κειμένων νόμων φόβος τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχὺν, [x]ὥστε ἀπάγειν
ἡμᾶς τῶν πονηρῶν πράξεων, πολλῷ μᾶλλον ἡ μνήμη τῶν μελ-
λόντων, ἡ τιμωρία ἡ ἀθάνατος, ἡ κόλασις ἡ ἀΐδιος· εἰ ὁ τοῦ
βασιλέως φόβος τοῦ ἐπὶ γῆς τοσούτων ἡμᾶς ἀπάγει κακῶν,
B πόσῳ μᾶλλον ὁ τοῦ αἰωνίου βασιλέως; Πόθεν οὖν [y]δυνάμεθα
τὸν φόβον ἔχειν διηνεκῶς; Ἂν συνεχῶς τῶν γραφῶν [z]ἐπακού-
ωμεν. Εἰ γὰρ νεκρὸς ὁρώμενος μόνον οὕτως ἡμῶν συστέλλει
τὴν διάνοιαν, πόσῳ μᾶλλον ἡ γέεννα καὶ τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον;
πόσῳ μᾶλλον ὁ σκώληξ ὁ ἀτελεύτητος; Ἂν τὴν γέενναν ἀεὶ
ἀναλογιζώμεθα, οὐ ταχέως εἰς αὐτὴν ἐμπεσούμεθα. Διὰ τοῦτο
[a]ἠπείλησε κόλασιν ὁ θεός. [b]Εἰ μὴ εἶχέ τι μέγα κέρδος τὸ
λογίζεσθαι, οὐκ ἂν αὐτὴν ἠπείλησεν ἤδη ὁ θεός· [c]ἀλλ' ἐπειδὴ

[i] ἡσθῆναι] τιμηθῆναι I. Statim ὅτι om. L. Mox πάσχοντας idem. [k] ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι δεῖ μνημονεύειν ἀεὶ τῆς κρίσεως καὶ τῆς γεέννης· εἰ μὴ γὰρ μέγα ἔφερεν ἡμῖν ὄφελος ἡ γέεννα, οὐκ ἂν αὐτὴν ἠπείλησεν ὁ θεός· διὸ ὁ ταύτην ἔχων διαπαντὸς τὴν μνήμην, οὐκ ἂν αὐτῆς πεῖραν λάβοι, ἀλλ' οὐδὲ ἁμαρτήσεται εὐχερῶς. Veron. [l] μὴ] καὶ μὴ B.K. [m] προτρεπόμεθα L. [n] δι' αὐτὸν] διὰ L. [o] καθάπερ] οὕτω καὶ B.K. [p] κἂν οὕτως om. B.K. Sav. cet. habet, sed post ἐννοῶμεν, L. [q] καὶ] + κἂν B.I.K. Sav. cet. [r] πρὸς] ἐπὶ L. [s] νομίζεις C. [t] ὅτι—ἡδονὴν om. K. [v] ὅτι om. L. [w] ὁ] + ἐκ I. [x] ὥστε] ὡς καὶ B.I.K. Sav. cet. [y] δυνησόμεθα B.K. [z] ἀκούωμεν I. [a] ἠπείλησε κ. ὁ θεὸς] ἠπείληται κόλασις B.K. ὁ θεὸς om. I. [b] εἰ] ὡς εἰ B.K. Sav. cet. [c] ἀλλ' ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ corr. ex ἐπειδὴ K. Mox κατορθώσασθαι L.

ἰσχύει ἡ μνήμη αὐτῆς μεγάλα κατορθῶσαι, διὰ τοῦτο, καθάπερ C
τι φάρμακον σωτήριον, τὴν ἀπειλὴν αὐτῆς ἐγκατέθετο [d]ἡμῶν
ταῖς ψυχαῖς. Μὴ δὴ παρορῶμεν [e]τοσοῦτον κέρδος [f]τὸ ἐντεῦθεν
γινόμενον, ἀλλὰ ταύτην συνεχῶς στρέφωμεν, ἐν ἀρίστοις, ἐν
(228) δείπνοις. Ἡ μὲν γὰρ τῶν ἡδέων διάλεξις [g]οὐδὲν τὴν ψυχὴν
ὠφελεῖ, [h]ἀλλὰ χαυνοτέραν αὐτὴν ἀπεργάζεται· ἡ δὲ τῶν λυπη-
ρῶν καὶ σκυθρωπῶν [i]πᾶν αὐτῆς περικόπτει τὸ διακεχυμένον καὶ
διαρρέον, καὶ ἐπιστρέφει καὶ συστέλλει διαλελυμένην [k]αὐτήν.
Ὁ περὶ θεάτρων καὶ μίμων διαλεγόμενος, οὐδὲν αὐτὴν ὤνησεν,
[l]ἀλλὰ μᾶλλον ἐξέκαυσε καὶ προπετεστέραν εἰργάσατο· ὁ τὰ
ἀλλότρια μεριμνῶν καὶ πολυπραγμονῶν, πολλάκις [m]αὐτῇ καὶ
κινδύνους ἐκ τῆς περιεργίας ταύτης προσετρίψατο. Ὁ μέντοι D
περὶ γεέννης διαλεγόμενος οὔτε κίνδυνον ἕξει τινὰ, [n]καὶ σωφρο-
νεστέραν [o]αὐτὴν ἀπεργάζεται. Ἀλλὰ δέδοικας τὸ φορτικὸν
τῶν ῥημάτων; Μὴ γὰρ, ἂν σιγήσῃς, τὴν γέενναν ἔσβεσας; μὴ
γὰρ, ἂν εἴπῃς, ἀνῆψας; Ἄν τε εἴπῃς, ἄν τε μὴ εἴπῃς, [p]ἀνα-
βράσσεται τὸ πῦρ. Λεγέσθω συνεχῶς περὶ αὐτῆς, ἵνα μηδέ-
ποτε ἐμπέσῃς εἰς αὐτήν. Οὐκ ἔστι ψυχὴν μεριμνῶσαν [q]περὶ
γεέννης ἁμαρτεῖν ταχέως. Ἄκουε γὰρ τῆς ἀρίστης παραινέ-
σεως· [9] "Μιμνήσκου, [r]φησὶ, τὰ ἔσχατά σου, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα
οὐ μὴ ἁμάρτῃς." Οὐκ ἔστι ψυχὴν δεδοικυῖαν ὑπὲρ εὐθυνῶν μὴ E
ὀκνηρὰν εἶναι περὶ τὰ πλημμελήματα· φόβος γὰρ ἐνακμάζων
διανοίᾳ, οὐδὲν ἀφίησι κοσμικὸν εἶναι ἐν αὐτῇ. Εἰ γὰρ λόγος
περὶ αὐτῆς κινούμενος οὕτω ταπεινοῖ καὶ συστέλλει, λογισμὸς
διαπαντὸς ἐνοικῶν ταῖς ψυχαῖς οὐχὶ παντὸς πυρὸς μᾶλλον ἐκ-
καθαίρει [s]ψυχήν; Βασιλείας μὴ οὕτω μνημονεύωμεν, ὡς γεέν-
νης· μᾶλλον γὰρ ὁ φόβος ἰσχύει τῆς [t]ἐπαγγελίας· καὶ οἶδα ὅτι
πολλοὶ κατεφρόνησαν ἂν [v]μυρίων ἀγαθῶν, [w]εἰ τῆς κολάσεως
ἦσαν ἀπηλλαγμένοι· ὅπου γε καὶ νῦν [x]ἐμοὶ ἀρκεῖ τὸ [y]μὴ τιμω-
ρηθῆναι, τὸ μὴ κολασθῆναι. Οὐδεὶς τῶν γέενναν ἐχόντων πρὸ F

[9] Sirac. xxviii. 6.

[d] ἡμῶν ταῖς] ταῖς ἡμετέραις L. [e] τὸ τοσοῦτον Edd. τὸ om. B.C.K.L. [f] τὸ om. B.K. Mox γινόμενον B.C.K.L. τικτόμενον Edd. [g] οὐδὲ L. [h] ἀλλὰ (+ καὶ B.K.)—ἀπεργάζεται] Sic B.C.K.L. ἀλλ' ἀτονωτέραν ἐργάζεται Edd. [i] πᾶν αὐτῆς περικόπτει] ἐπαν (sic) αὐτῇ περιπίπτει I. [k] αὐτὴν] + ἀνορθοῖ I. [l] ἀλλὰ om. C. μᾶλλον] μᾶλλον καὶ B. καὶ μᾶλλον C. Sav. cet. ἀλλὰ μ. ἐξέκαυσε] τοὐναντίον δὲ I. [m] ταύτῃ C. Mox περιεργασίας L. [n] καὶ] ἀλλὰ καὶ I. [o] αὐτὴν accessit ex omnibus. Statim ἀπεργάζεται C.I.K.L. ἀπεργάσεται B. ἐργάζεται Edd. [p] ἀναβράσσεται] Sic B.C.K.L. ἀναβράσεται Edd. [q] περὶ om. B.K.L. [r] φησὶ om. L. [s] ψυχὴν] αὐτὰς L. ἐκκαθαίρει—οὕτω] ἐκκαθᾶραι ψυχὴν δυνήσεται; μὴ οὕτω βασιλείας B.K. [t] ἐπαγγελίας] ἀπειλῆς B. Statim καὶ om. B.K. [v] μυρίων ἀγαθῶν] μᾶλλον B.K. [w] εἰ] ἢ L. τῆς om. B.K. [x] ἐμοὶ] ταύτης ἠπειλημένης καταφρονοῦσι, καὶ ταῦτα δὴ προβάλλονται εἰς ἀπολογίαν· ἐμοὶ, φησὶν B.K. [y] μὴ om. C.

ὀφθαλμῶν, εἰς γέενναν ἐμπεσεῖται· οὐδεὶς τῶν καταφρονούντων
γεέννης [z]διαφεύξεται γέενναν. Καθάπερ γὰρ παρ' ἡμῖν οἱ [a]μὲν
520 δεδοικότες τὰ δικαστήρια, οὐχ ἁλώσονται δικαστηρίοις, οἱ δὲ
καταφρονοῦντες, ἐκεῖνοι μάλιστά εἰσιν οἱ περιπίπτοντες, οὕτω
κἀκεῖ. Εἰ μὴ ἔδεισαν τὴν καταστροφὴν οἱ Νινευῖται, κατε-
στράφησαν ἄν· [b]ἐπειδὴ δὲ ἔδεισαν, οὐ κατεστράφησαν. Εἰ
ἔδεισαν [c]οἱ ἐπὶ τοῦ Νῶε τὸν κατακλυσμὸν, οὐκ ἂν κατεκλύσθη-
σαν· καὶ οἱ Σοδομῖται εἰ ἔδεισαν, οὐκ ἂν [d]κατεκαύθησαν. Μέγα
κακὸν τὸ καταφρονεῖν ἀπειλῆς· ὁ καταφρονῶν ἀπειλῆς, ταχέως
τῆς διὰ τῶν πραγμάτων αἰσθήσεται πείρας. Οὐδὲν οὕτω χρή-
σιμον, ὡς τὸ περὶ γεέννης διαλέγεσθαι· ἀργύρου παντὸς καθα-
B ρωτέρας [e]ἡμῖν ἐργάζεται τὰς ψυχάς. Ἄκουε [f]γὰρ τοῦ προ-
φήτου λέγοντος, ὅτι [10]"Τὰ κρίματά σου ἐνώπιόν μου [g]ἐστὶ
διαπαντός." Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ συνεχῶς περὶ αὐτῆς διαλέ-
γεται. Εἰ γὰρ καὶ λυπεῖ τὸν ἀκροατὴν, [h]ἀλλ' ὠφελεῖ τὰ
μέγιστα. Τοιαῦτα [i]γὰρ τὰ ὠφελοῦντα [k]πάντα· καὶ γὰρ
φάρμακα καὶ σιτία [l]λυπεῖ τὸν ἀσθενοῦντα πρότερον, καὶ τότε
τὴν ὠφέλειαν ἐπάγει. Εἰ δὲ ῥημάτων οὐκ ἀνεχόμεθα βαρύ-
τητος, εὔδηλον [m]ὅτι τῆς διὰ τῶν πραγμάτων θλίψεως οὐκ
ἀνεξόμεθα· εἰ τῶν περὶ γεέννης οὐδεὶς ἀνέχεται λόγων, εὔδηλον
ὅτι, εἰ διωγμὸς κατέλαβε, [n]πρὸς πῦρ, πρὸς σίδηρον οὐδεὶς ἂν
C ἔστη ποτέ. Γυμνάσωμεν τὴν ἀκοὴν ἡμῶν μὴ [o]μαλακίζεσθαι·
ἀπὸ τούτου γὰρ καὶ ἐπὶ [p]τὰ πράγματα ἥξομεν. Ἂν ἐθισθῶμεν
ἀκούειν φοβερὰ, ἐθισθησόμεθα καὶ ὑπομένειν φοβερά· ἂν δὲ
οὕτως ὦμεν [q]διαλελυμένοι, ὡς μηδὲ ῥήματα φέρειν, πότε πρὸς
τὰ πράγματα στησόμεθα; [r]Ὁρᾷς πῶς καταφρονεῖ τῶν ἐν-
ταῦθα πάντων, καὶ τῶν [s]ἐπαλλήλων κινδύνων ὁ μακάριος Παῦ-
λος, [t]ὡς οὐδὲ πειρασμῶν; Διὰ τί; Ὅτι μεμελετήκει καὶ γεέν-
νης καταφρονεῖν ὑπὲρ τῶν τῷ θεῷ δοκούντων. Ἐκεῖνος οὐδὲ
D τὴν πεῖραν τῆς γεέννης ἡγεῖτό τι εἶναι διὰ τὸν τοῦ [v]Χριστοῦ
πόθον· ἡμεῖς ὑπὲρ τῶν ἡμῖν συμφερόντων οὐδὲ [w]τῶν περὶ αὐτῆς
λόγων ἀνεχόμεθα;

10 Psalm. xvii. 23.

[z] διαφεύξεται omnes. ἐκφεύξεται Edd. [a] μὲν om. L. [b] ἐπειδὴ] ἐπεὶ L. [c] οἱ assumtum ex C. [d] κατεκάΐσαν (sic) I. [e] ἡμῶν I.L. Statim ἀπεργάζεται I. [f] γὰρ om. B.K. [g] ἐστὶ om. L. τὰ κρίματα—διαπαντὸς] πάντα τὰ κρ. αὐτοῦ ἐνώπιόν μου B.K. [h] ἀλλ'] ἀλλὰ καὶ L. [i] γὰρ om. L. [k] πάντα] + καὶ μὴ θαυμάσῃς B.K. Sav. cet. [l] λυπεῖ—τότε] πρότερον λυποῦντα τὸν ἀσθενοῦντα, τότε B.K. Sav. cet. [m] ὅτι] + καὶ B.K. [n] πρὸς πῦρ, πρὸς σίδηρον om. B.K. [o] μακαρίζεσθαι L. [p] τὰ πράγματα] πράγματι I. [q] διακεχυμένοι I. [r] ὅρα B.K. Statim κατεφρόνει K. [s] ἀλλεπαλλήλων L. [t] Haec ὡς οὐδὲ πειρασμῶν (πειρασμῷ K.) quae aberant, sunt in nostris omnibus. Post πειρασμῶν add. οὐδὲ διωγμῶν οὐδὲ θλίψεων λόγον ποιεῖν I. [v] Χριστοῦ] θεοῦ I. [w] τὸν . . λόγον K.

Νῦν μὲν οὖν ὀλίγα ἀκούσαντες ἀπέρχεσθε· δέομαι δὲ ὑμῶν,
εἴ τις ἐστὶν ἐν ὑμῖν ἀγάπη, διαπαντὸς τοὺς περὶ τούτων στρέ-
φειν λόγους. Οὐδὲν βλάψαι δυνήσονται, [x]κἂν μὴ ὠφελήσωσι·
πάντως δὲ [y]ὅτι καὶ ὠφελήσουσι· πρὸς γὰρ τὰς διαλέξεις καὶ ἡ
ψυχὴ ποιοῦται. [11] "Φθείρουσι [z]γάρ, φησὶν, ἤθη χρηστὰ ὁμι-
λίαι κακαί." Οὐκοῦν [a]καὶ ὠφελοῦσιν ὁμιλίαι ἀγαθαί· οὐκοῦν
καὶ σωφρονίζουσιν ὁμιλίαι φοβεραί. [b]Ὥσπερ γὰρ κηρός τις
ἐστὶν ἡ ψυχή· [c]ἂν μὲν γὰρ ψυχρὰς ἐπαγάγῃς ὁμιλίας, ἐπώρω- E
σας αὐτὴν καὶ ἐσκλήρυνας· ἂν δὲ πεπυρωμένας, ἐμάλαξας· μα-
(229) λάξας δὲ, τυποῖς πρὸς ὅπερ ἂν [d]θέλῃς, καὶ τὴν εἰκόνα τὴν βα-
σιλικὴν ἐγχαράττεις. Ἀποφράττωμεν τοίνυν ἡμῶν τὰς ἀκοὰς
πρὸς τὰς ὁμιλίας τὰς εἰκῇ· οὐκ ἔστι μικρὸν τὸ κακόν· ἀπὸ
τούτου γίνεται πάντα τὰ κακά. Εἰ μεμελετήκει [e]ἡμῶν ἡ διά-
νοια προσέχειν θείοις λόγοις, οὐκ ἂν προσέσχεν ἑτέροις· οὐ
προσέχουσα δὲ ἑτέροις, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ πράγματα μετῆλθε τὰ
πονηρά. Ὁδὸς γὰρ ἐπὶ τὰ ἔργα λόγος ἐστί· πρῶτον ἐννοοῦ- F
μεν, εἶτα φθεγγόμεθα, εἶτα πράττομεν. Πολλοὶ πολλάκις
καὶ σωφρονοῦντες, ἀπὸ ῥημάτων αἰσχρῶν ἐπὶ πράξεις ἦλθον
αἰσχράς. Οὐ γάρ ἐστιν ἡμῶν ἡ ψυχὴ οὔτε ἀγαθὴ φύσει οὔτε
κακὴ, ἀλλὰ προαιρέσει [f]καὶ τοῦτο κἀκεῖνο γίνεται. Ὥσπερ οὖν 521
τὸ ἱστίον, ὅπουπερ ἂν πνεύσῃ ὁ ἄνεμος, μεταφέρει τὸ πλοῖον·
[g]μᾶλλον δὲ ὥσπερ ὁ οἴαξ μεταφέρει τὸ πλοῖον, ἂν ἐξ ουρίων ὁ
ἄνεμος ᾖ· οὕτω καὶ ὁ λογισμὸς, ἂν ἐξ ουρίων τὰ ῥήματα [h]φέ-
ρηται τὰ καλὰ, [i]πλεύσεται ἀκινδύνως· ἂν δὲ ἐναντία, πολλάκις
καὶ καταδύσει τὸν λογισμόν. Ὅπερ γάρ ἐστι τοῖς πλοίοις τὰ
πνεύματα, τοῦτο ταῖς ψυχαῖς οἱ λόγοι· ὅπουπερ ἂν θέλῃς, με-
τάγεις αὐτὴν καὶ μετατρέπεις. Διὰ τοῦτο παραινῶν τίς φησι·
[12] "Πᾶσα [k]διήγησίς σου ἔστω ἐν νόμῳ ὑψίστου." Διὸ, παρα-
καλῶ, ἀπὸ τῆς [l]τίτθης τὰ παιδία λαμβάνοντες, μὴ μύθοις γραϊ-
κοῖς αὐτὰ [m]ἐνεθίζωμεν, ἀλλ' ἐκ πρώτης ἡλικίας [n]μανθανέτω,
ὅτι κρίσις ἐστὶν, ὅτι κόλασις· ἐμπηγνύσθω αὐτῶν τῇ διανοίᾳ·
οὗτος ὁ φόβος [o]συρριζωθεὶς, μεγάλα ἐργάζεται ἀγαθά. Ψυχὴ
γὰρ μαθοῦσα ἐκ πρώτης ἡλικίας τῇ προσδοκίᾳ [p]ταύτῃ κατα-

11 1 Cor. xv. 33. 12 Sirac. ix. 15.

[x] κἂν] εἰ καὶ C. Statim ὠφελήσουσι idem. [y] ὅτι om. I(?). Sav. cet. Statim καὶ om. C. ὠφελήσωσι L. [z] γὰρ om. B.K. Sav. cet. φησὶν om. I. [a] καὶ assumtum ex C.L. [b] ὥσπερ γὰρ om. B.K. [c] ἂν μὲν γὰρ] κἂν μὲν B.K. ἂν μὲν C. [d] θέλοις et mox ἐγχαράττοις Edd. invitis libris. [e] ὑμῶν C. [f] καὶ om L. [g] μᾶλλον δὲ—πλοῖον om. L. [h] φέρῃ L. [i] πνεύσηται I. [k] διήγ.] ἡ διήγ. L. [l] τιτθῆς K. τιθηνῆς C. [m] ἐνεθίζωμεν] Sic C. ἐρεθίζωμεν B.K.L. ἐθίζομεν I. Veron. ἐθίζωμεν Sav. cet. [n] μανθανέτωσαν L. [o] συρριζωθεὶς] + γὰρ C. [p] ταύτης L. Statim διασείεσθαι idem.

σείεσθαι, οὐ ταχέως ἀποσείσεται τοῦτο τὸ δέος· ἀλλ' ὥσπερ
τις ἵππος εὐήνιος, ἐπικαθήμενον ἔχουσα τὸν τῆς γεέννης λο-
γισμὸν, εὔτακτα βαδίζουσα, καὶ [q]φθέγξεται καὶ ἐρεῖ χρήσιμα·
καὶ οὔτε νεότης, οὔτε πλοῦτος, οὔτε ὀρφανία, οὔτε ἄλλο οὐδὲν
C αὐτὴν βλάψαι δυνήσεται, [r]οὕτω στερρὸν [s]ἔχουσαν τὸν λο-
γισμὸν, καὶ [t]πρὸς πάντα ἀντέχειν δυνάμενον. Τούτοις τοῖς
λόγοις καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ῥυθμίζωμεν, καὶ γυναῖκας [v]καὶ δούλους
καὶ τέκνα καὶ φίλους, εἰ δυνατὸν, καὶ ἐχθρούς. Δυνάμεθα γὰρ
[w]μετὰ τούτων τῶν λόγων τὰ πολλὰ τῶν ἁμαρτημάτων [x]ὑπο-
τεμέσθαι, [y]καὶ βέλτιον ἐν λυπηροῖς ἐνδιατρίβειν, ἢ χρηστοῖς·
καὶ δῆλον ἐκεῖθεν. Εἰπὲ γάρ μοι, ἂν ἔλθῃς εἰς οἰκίαν, ἔνθα
γάμοι ἐπιτελοῦνται, [z]πρὸς μὲν ὥραν ἥσθης τῇ θέᾳ, ὕστερον δὲ
D ἀπελθὼν τήκεις σαυτὸν τῇ λύπῃ, ὅτι οὐκ ἔχεις τοσαῦτα. Ἂν
δὲ εἰς οἰκίαν πενθούντων [a]εἰσέλθῃς, κἂν σφόδρα πλουτοῦντες
ὦσιν, ἀπελθὼν ἀναπαύσῃ μᾶλλον· οὐ γὰρ δὴ φθόνον ἐδέξω
ἐκεῖθεν, ἀλλὰ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν ἐπὶ τῇ σῇ πενίᾳ.
Εἶδες διὰ τῶν πραγμάτων, ὡς οὐδὲν ὁ πλοῦτος ἀγαθὸν, οὐδὲν ἡ
πενία κακὸν, [b]ἀλλ' ἀδιάφορά ἐστι πράγματα; Οὕτω καὶ νῦν
ἂν περὶ τρυφῆς διαλέγῃ, μᾶλλον κόπτεις τὴν ψυχὴν οὐκ ἔχου-
σαν ἴσως τρυφᾶν· ὅταν δὲ [c]κατὰ τρυφῆς, καὶ τοὺς τῆς γεέννης
[d]ἐμβάλῃς ἐν μέσῳ λόγους, εὐφραίνει σε τὸ πρᾶγμα, καὶ πολλὴν
E [e]τέξεται τὴν ἡδονήν. Ὅταν γὰρ ἐννοήσῃς, ὅτι [f]ἡ τρυφὴ οὐδὲν
ἡμῖν πρὸς τὸ πῦρ ἐκεῖνο δυνήσεται ἀμῦναι, οὐκ ἐπιζητήσεις
αὐτήν· ἂν δὲ λογίσῃ, ὅτι [g]καὶ μᾶλλον αὐτὸ ἀνάπτειν εἴωθεν, οὐ
μόνον οὐκ ἐπιζητήσεις, ἀλλὰ καὶ ἀποστραφήσῃ καὶ ἀποκρούσῃ.
[h]Μὴ φεύγωμεν τοὺς περὶ γεέννης λόγους, ἵνα φύγωμεν τὴν
γέενναν· μὴ [i]φεύγωμεν τὴν τῆς κολάσεως μνήμην, ἵνα μὴ κολα-
σθῶμεν. Εἰ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος τὸ πῦρ ἐνενόει ἐκεῖνο, οὐκ ἂν
ἥμαρτεν· ἐπειδὴ δὲ οὐδέποτε αὐτοῦ ἐμνήσθη, διὰ τοῦτο [k]αὐτῷ
περιέπεσεν. Εἰπέ μοι, ἄνθρωπε, μέλλων παρίστασθαι τῷ βή-
ματι τοῦ Χριστοῦ πάντα μᾶλλον φθέγγῃ, ἢ περὶ τούτου;
Καὶ πρᾶγμα μὲν ἔχων πρὸς δικαστὴν, μέχρι ῥημάτων πολλά-
κις, οὐ νύκτα, οὐχ ἡμέραν, οὐ καιρὸν, οὐχ ὥραν ἄλλο τι φθέγγῃ,

[q] φθέγγεται C. [r] οὕτω om. I. [s] ἔχουσα Edd. ἴσ. ἔχουσαν Sav. marg. ἔχουσαν C. [t] πρὸς om. L. Mox προσδυνάμενον idem. [v] καὶ τέκνα καὶ δούλους inverso ord. I. [w] μετὰ] ὑπὸ L. [x] ὑποτέμνεσθαι C.L. ὑποτέμνειν I. [y] καὶ] ἄρα B.K. ἐν λυπηροῖς om. C. Statim διάγειν L. [z] πρὸς μὲν ὥραν] οὐχὶ πρὸς ὥραν μὲν B.K. πρὸς μὲν ὥραν ὀλίγην C. πρὸς μὲν ὀλίγην ὥραν I. [a] εἰσέλθῃς pro εἰσέλθοις B.C.K.L. [b] ἀλλὰ διάφορά ἐ. πράγματα L. ἀλλὰ διαφορά ἐ. πραγμάτων C. [c] κατὰ τρυφῆς] κατατρυφᾷς L. μετὰ τοὺς κατὰ τρυφῆς B.K. [d] ἐμβάλλῃς B. [e] τέξεται] ἕξεται L. ἔχεις B.K. [f] ἡ om. B. [g] καὶ om. K. [h] μὴ] + δὴ B.I.K. Sav. cet. [i] φύγωμεν B.K. [k] αὐτῷ] εἰς αὐτὸ C.

[l]ἀλλὰ διαπαντὸς περὶ ἐκείνου τοῦ πράγματος· μέλλων δὲ ὑπὲρ 522 πάσης τῆς ζωῆς σου λόγον διδόναι, καὶ εὐθύνας [m]ὑπέχειν, οὐδὲ ἄλλων σε ἀναμιμνησκόντων ὑπὲρ τῆς δίκης ἀνέχῃ; Τοιγαροῦν διὰ τοῦτο πάντα ἀπόλωλε καὶ διέφθαρται, ὅτι βήματι μὲν ἀνθρωπίνῳ [n]παραστήσεσθαι μέλλοντες περὶ πραγμάτων βιωτικῶν, πάντα κινοῦμεν, [o]πάντας ἀξιοῦμεν, διηνεκῶς περὶ τούτου μεριμνῶμεν, πάντα ὑπὲρ τούτου πράττομεν· εἰς δὲ τὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ μέλλοντες [p]ἥκειν μετ' οὐ πολὺ, οὐδὲν οὔτε δι' ἑαυτῶν, οὔτε δι' ἄλλων πράττομεν, οὐκ ἀξιοῦμεν τὸν δι- B
(230) καστήν. Καίτοιγε πολλὴν [q]ἡμῖν δίδωσι προθεσμίαν, καὶ οὐκ ἀναρπάζει ἡμᾶς ἐν [r]μέσοις τοῖς ἁμαρτήμασιν, ἀλλ' ἀφίησιν [s]ἀποδύσασθαι, καὶ οὐδὲν τῶν εἰς αὐτὸν ἡκόντων παραλιμπάνει ἡ ἀγαθότης [t]ἐκείνη καὶ ἡ φιλανθρωπία. Ἀλλ' οὐδὲν γίνεται πλέον· διὰ τοῦτο μείζων ἡ τιμωρία. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο [v]γενέσθαι. Διὸ, παρακαλῶ, [w]κἂν ἐκ τοῦ νῦν ἀνανήψωμεν, ἔχωμεν τὴν γέενναν πρὸ ὀφθαλμῶν, ἐννοῶμεν τὰς εὐθύνας ἐκείνας τὰς ἀπαραιτήτους· ἵνα ταῦτα λογιζόμενοι, καὶ τὴν κακίαν [x]φύγω- C μεν, καὶ τὴν ἀρετὴν [y]αἱρώμεθα, καὶ δυνηθῶμεν ἐπιτυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν [z]αὐτὸν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ.

[1]Οἵτινες δίκην τίσουσιν [a]ὀλέθριον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου [b]κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ D ἐνδοξασθῆναι [c]ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν.

ΕΙΣΙ [d]πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἳ τὰς ἐλπίδας τὰς χρηστὰς οὐκ ἐν τῷ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπέχεσθαι ἔχουσιν, [e]ἀλλ' ἐν τῷ νομίζειν τὴν γέενναν μὴ σφοδρὰν εἶναι, καθὼς λέγεται, ἀλλ' ἡμερωτέραν τῆς ἠπειλημένης, καὶ πρόσκαιρον, οὐκ αἰώνιον, καὶ πολλὰ περὶ τούτου φιλοσοφοῦσιν. Ἐγὼ μὲν οὖν [f]οὐ μόνον

1 Cap. I. v. 9, 10.

[l] ἀλλὰ] + καὶ K. [m] ὑπέχειν B.C.I.L. ὑπέσχειν mendose Veron. ὑποσχεῖν K. Sav. cet. [n] παρίστασθαι L. [o] πάντα L. [p] ἥξειν L. [q] ἡμῖν] + ἐκεῖνος B.I.K. Sav. cet. [r] μέσοις τοῖς] Sic B.C.K.L. τοῖς μέσοις Edd. [s] ἀποδύρεσθαι K. ἀπολούσασθαι I. [t] ἐκείνη] αὐτοῦ L. [v] γενέσθαι] + τοῦτο C. [w] κἂν ἐκ τοῦ] καὶ ἀπὸ τοῦ L. ἐκ τοῦ om. B.I.K. Ben. [x] ἐκφύγωμεν L. [y] ἑλώμεθα B.K. [z] αὐτὸν] τὸν θεὸν L. Hom. III. [a] ὀλέθριον I. ὄλεθρον Edd. [b] τοῦ κυρίου B.K. [c] ἐν] + πᾶσι K. [d] πολλοὶ] τινες L. [e] ἀλλ' ἐν—ἠπειλημένης] διὰ τὸ ὑπονοεῖν τὴν γέενναν ἡμερωτέραν τῆς ἠπ. εἶναι L. [f] οὐ μ. ὅτι] ὅτι οὐ μ. B.K.

E ὅτι τῆς ἠπειλημένης οὐκ ἔστιν ἡμερωτέρα, [g]ἀλλ' ὅτι καὶ φοβερωτέρα πολλῷ, πολλαχόθεν ἔχω παραστῆσαι, καὶ ἐξ αὐτῶν συλλογίσασθαι τῶν περὶ γεέννης ῥημάτων. Πλὴν ἀλλ' οὐδένα περὶ τούτων κινῶ λόγον νῦν· ἀρκεῖ γὰρ [h]ὁ καὶ ἀπὸ ψιλῶν ῥημάτων φόβος, κἂν μὴ τὸν νοῦν αὐτῶν ἀναπτύξωμεν. Ὅτι δὲ οὐκ ἔστι πρόσκαιρος, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος νῦν περὶ τῶν μὴ εἰδότων τὸν θεὸν, μηδὲ πιστευόντων [i]τῷ εὐαγγελίῳ, [k]ὅτι "δίκην τίσουσιν ὀλέθριον αἰώνιον." [l]Τὸ αἰώνιον τοίνυν
F πῶς πρόσκαιρον; "[m]Ἀπὸ προσώπου, φησὶ, τοῦ κυρίου." Τί ἐστι [n]τοῦτο; Τὸ εὔκολον ἐνταῦθα βούλεται εἰπεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ μέγα ἐφύσων [o]τότε, οὐ δεῖ, φησὶ, πολλῆς ἐργωδίας, ἀλλ' ἀρκεῖ [p]παραγενέσθαι καὶ ὀφθῆναι τὸν θεὸν, καὶ πάντες ἐν κολάσει καὶ τιμωρίᾳ γίνονται. [q]Μόνον ἡ παρουσία αὐτοῦ τοῖς
523 μὲν φῶς ἔσται, τοῖς δὲ τιμωρία. "Καὶ ἀπὸ τῆς δόξης, [r]φησὶ, τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς [s]πιστεύσασι." Θεὸς ἐνδοξάζεται; [t]Ναὶ, "ἐν πᾶσι, φησὶ, τοῖς [v]ἁγίοις." Πῶς; Ὅταν γὰρ ἴδωσιν οἱ μέγα φυσῶντες τοὺς μαστιζομένους ὑπ' αὐτῶν, τοὺς καταφρονουμένους, τοὺς καταγελωμένους, τούτους ἐγγὺς ὄντας αὐτοῦ, δόξα αὐτοῦ γίνεται· μᾶλλον δὲ [w]αὐτῶν δόξα ἐστὶ, καὶ αὐτῶν καὶ αὐτοῦ· αὐτοῦ μὲν, ὅτι αὐτοὺς [x]οὐκ ἐγκατέλιπεν, ἀλλὰ
B [y]λαμπροὺς ἀπέδειξεν· αὐτῶν δὲ, ὅτι τοσαύτης κατηξιώθησαν τιμῆς. Ὥσπερ γὰρ πλοῦτος αὐτοῦ ἐστι τὸ εἶναι πιστοὺς, οὕτω καὶ δόξα αὐτοῦ ἐστι τὸ εἶναι τοὺς μέλλοντας ἀπολαύειν [z]αὐτοῦ τῶν ἀγαθῶν. Δόξα ἐστὶ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ ἔχειν οἷς [a]τὰς εὐεργεσίας μεταδῷ. "Καὶ θαυμασθῆναι, φησὶν, ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασι." Τουτέστι, διὰ τῶν πιστευσάντων. Ἰδοὺ πάλιν τὸ, ἐν, διὰ, ἐστί. Δι' ἐκείνων γὰρ θαυμαστὸς [b]ἐπιδείκνυται, [c]ὅταν τοὺς οἰκτροὺς καὶ ταλαιπώρους καὶ μυρία παθόντας δεινὰ, [d]καὶ πιστεύσαντας, εἰς τοσαύτην ἄγῃ λαμπρότητα.
C Δείκνυται αὐτοῦ ἡ ἰσχὺς τότε, ὅτι εἰ καὶ ἐνταῦθα [e]δοκοῦσιν ἐγ-

[g] ἀλλ' ὅτι] ἀλλὰ B.K. Statim φοβερωτέρα B.C.K.L. σφοδροτέρα Edd. [h] ὁ καὶ] καὶ ὁ L. [i] τῷ] ἐν τῷ Edd. ἐν om. C.I. Cat. [k] ὅτι] οἵτινες B.K. Mox ὀλέθριον C.I(?).L. ὄλεθρον Edd. [l] [illegible] αἰώνιον [illegible]] Sic C.L. Cat. εἰ αἰώνιον B.K. τὸ αἰώνιον οὖν Edd. [illegible] K. [n] τοῦτο om. a pr. m. C. [o] τότε] + [illegible] [p] παραγενέσθαι] + μόνον B.C.K. Sav. [illegible] on. praesentia duntaxat Musc. μόνον ὤφθ[illegible] παρουσία Sav. cet. [r] φησὶ om. B.K. [illegible] Sav. cet. Statim ὁ θεὸς L. [t] ναὶ] + θε[illegible] deest in omnibus. [w] αὐτῶν] τοῦτο B.K. [illegible] λιπεν C. [y] λαμπροτέρους K. [illegible]] τῆς B.I.K. Sav. cet. invita Cat. [illegible] κνυται Edd. [c] ὅτ[illegible] + γὰρ B[illegible] οῦσιν] ἔδοξαν B.K.

καταλελεῖφθαι, ἀλλ' ὅμως ἐκεῖ πολλῆς ἀπολαύουσι [f]δόξης· τότε μάλιστα πᾶσα ἡ δόξα τοῦ θεοῦ δείκνυται καὶ [g]ἡ ἰσχύς. [h]Πῶς; "Ὅτι [1]ἐπιστεύθη, φησὶ, τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· [2]εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν." Τουτέστιν, ὅταν παράγωνται εἰς μέσον οἱ μυρία παθόντες δεινὰ, ὥστε ἐκστῆναι τῆς πίστεως, καὶ μὴ ἐνδόντες, ἀλλὰ [k]πιστεύσαντες, δοξάζεται ὁ θεός· τότε δείκνυται καὶ τούτων ἡ
(231) δόξα. [3]"[l]Πρὸ γὰρ τελευτῆς, φησὶ, μὴ μακάριζε μηδένα." D
Διὰ τοῦτό φησιν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δείκνυνται οἱ πιστεύσαντες. "Εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα, φησὶ, πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει." "Ἵνα [m]ὑμᾶς ἀξιώσῃ, [n]φησὶ, τῆς κλήσεως·" [o]οὐ γὰρ ἐκλήθησαν. Διὰ τοῦτο ἐπήγαγε, "Καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης." Ἐπεὶ καὶ ὁ τὰ ῥυπαρὰ ἱμάτια ἐνδεδυμένος ἐκλήθη, ἀλλ' οὐκ ἔμεινεν ἐν τῇ κλήσει· [p]ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον γέγο- E
νεν ἀπόβλητος. "Τῆς κλήσεως," τῆς εἰς τὸν νυμφῶνα. Ἐπεὶ καὶ αἱ πέντε παρθένοι ἐκλήθησαν· [4]"[q]Ἐγείρεσθε, φησὶν, ὁ νυμφίος ἔρχεται·" καὶ παρεσκευάσαντο, ἀλλ' οὐκ εἰσῆλθον. [r]Ἀλλ' ἐκείνην τὴν κλῆσίν φησι. [s]Διὰ τοῦτο δηλῶν ποίαν κλῆσιν λέγει, ἐπήγαγε· "Καὶ [t]πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει." Ταύτην ζητοῦμεν τὴν κλῆσιν, φησίν. [v]Ὅρα πῶς ἠρέμα αὐτοὺς καταστέλλει. Ἵνα γὰρ μὴ τῇ τῶν ἐγκωμίων ὑπερβολῇ χαυνωθῶσιν, ὡς μεγάλα κατωρθωκότες, καὶ ῥᾴθυμοι γένωνται, δείκνυσιν ὅτι ἔτι αὐτοῖς F
λείπει, ἕως ἂν ὦσιν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ· [w]ὅπερ καὶ Ἑβραίοις γράφων ἔλεγεν· [5]"Οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι." "Εἰς πᾶσαν, φησὶν, εὐδοκίαν" τουτέστιν, ἀρέσκειαν, πεῖσμα, πληροφορίαν· [x]τουτέστιν, ἵνα τὸ πεῖσμα τοῦ θεοῦ γένηται, ἵνα μηδὲν ὑμῖν [y]λείπῃ, 524

[2] v. 11. [3] Sirac. xi. 28. [4] Matth. xxv. 6. [5] Hebr. xii. 4.

[f] τῆς δόξης L. Cat. [g] ἡ om. L. Cat. [h] πῶς;] καὶ πῶς, ἄκουε· ἐπάγει γὰρ B.K. Sav. cet. [i] ἐπιστεύθητε I. φησὶ assumtum ex C.I.L. Cat. [k] πιστεύσαντες] πιστοὶ μείναντες B.K. Sav. cet. [l] πρὸ γὰρ—διὰ τοῦτό φησιν] ἐπεὶ τοίνυν πολλοὶ τὴν πίστιν ὑποκρίνονται, μὴ μακ. μηδένα πρὸ τελευτῆς· καὶ γὰρ B.K. Sav. cet. [m] ὑμᾶς post φησὶν transp. Edd. invitis libris. [n] φησὶ] εἶπε B.K. Post κλήσεως add. ἐν δυνάμει I. [o] οὐ γὰρ ἐκλήθησαν] δεικνὺς ὅτι πολλοὶ καὶ ἀπεβλήθησαν B.K. Sav. cet. [p] ἀλλὰ δ. τ.] Sic L. Veron. διὰ τοῦτο C. διὰ τοῦτο καὶ B.I.K. Sav. cet. [q] ἐγείρεσθε] + γὰρ B.K. [r] ἀλλ' ἐκείνην τ. κ. φησι] Sic C.I.L. οὐκοῦν οὐκ ἐκείνην τ. κ. φησι B.K. Haec desunt in Editis. [s] διὰ τοῦτο δ.] Sic L. διὰ τούτων δ. I. καὶ διὰ τούτων δ. [illegible] B.K. δηλῶν οὖν Edd. Mox κλῆσιν om. K. [t] πληρώσει B.K. [illegible] πληρῶσαι I. bis: semel vulgatum." *Matthaei*. [v] ὁρᾷς B.L. [x] τουτέστιν] ὡσεὶ ἔλεγεν B.K. Sav. cet. [y] λίπῃ L. Veron. C.

σείεσθαι, οὐ ταχέως ἀποσείσεται τοῦτο τὸ δέος· ἀλλ' ὥσπερ
τις ἵππος εὐήνιος, ἐπικαθήμενον ἔχουσα τὸν τῆς γεέννης λο-
γισμὸν, εὔτακτα βαδίζουσα, καὶ [q]φθέγξεται καὶ ἐρεῖ χρήσιμα·
καὶ οὔτε νεότης, οὔτε πλοῦτος, οὔτε ὀρφανία, οὔτε ἄλλο οὐδὲν
C αὐτὴν βλάψαι δυνήσεται, [r]οὕτω στερρὸν [s]ἔχουσαν τὸν λο-
γισμὸν, καὶ [t]πρὸς πάντα ἀντέχειν δυνάμενον. Τούτοις τοῖς
λόγοις καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ῥυθμίζωμεν, καὶ γυναῖκας [v]καὶ δούλους
καὶ τέκνα καὶ φίλους, εἰ δυνατὸν, καὶ ἐχθρούς. Δυνάμεθα γὰρ
[w]μετὰ τούτων τῶν λόγων τὰ πολλὰ τῶν ἁμαρτημάτων [x]ὑπο-
τεμέσθαι, [y]καὶ βέλτιον ἐν λυπηροῖς ἐνδιατρίβειν, ἢ χρηστοῖς·
καὶ δῆλον ἐκεῖθεν. Εἰπὲ γάρ μοι, ἂν ἔλθῃς εἰς οἰκίαν, ἔνθα
γάμοι ἐπιτελοῦνται, [z]πρὸς μὲν ὥραν ἥσθης τῇ θέᾳ, ὕστερον δὲ
D ἀπελθὼν τήκεις σαυτὸν τῇ λύπῃ, ὅτι οὐκ ἔχεις τοσαῦτα. Ἂν
δὲ εἰς οἰκίαν πενθούντων [a]εἰσέλθῃς, κἂν σφόδρα πλουτοῦντες
ὦσιν, ἀπελθὼν ἀναπαύσῃ μᾶλλον· οὐ γὰρ δὴ φθόνον ἐδέξω
ἐκεῖθεν, ἀλλὰ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν ἐπὶ τῇ σῇ πενίᾳ.
Εἶδες διὰ τῶν πραγμάτων, ὡς οὐδὲν ὁ πλοῦτος ἀγαθὸν, οὐδὲν ἡ
πενία κακὸν, [b]ἀλλ' ἀδιάφορά ἐστι πράγματα; Οὕτω καὶ νῦν
ἂν περὶ τρυφῆς διαλέγῃ, μᾶλλον κόπτεις τὴν ψυχὴν οὐκ ἔχου-
σαν ἴσως τρυφᾶν· ὅταν δὲ [c]κατὰ τρυφῆς, καὶ τοὺς τῆς γεέννης
[d]ἐμβάλῃς ἐν μέσῳ λόγους, εὐφραίνει σε τὸ πρᾶγμα, καὶ πολλὴν
E [e]τέξεται τὴν ἡδονήν. Ὅταν γὰρ ἐννοήσῃς, ὅτι [f]ἡ τρυφὴ οὐδὲν
ἡμῖν πρὸς τὸ πῦρ ἐκεῖνο δυνήσεται ἀμῦναι, οὐκ ἐπιζητήσεις
αὐτήν· ἂν δὲ λογίσῃ, ὅτι [g]καὶ μᾶλλον αὐτὸ ἀνάπτειν εἴωθεν, οὐ
μόνον οὐκ ἐπιζητήσεις, ἀλλὰ καὶ ἀποστραφήσῃ καὶ ἀποκρούσῃ.
[h]Μὴ φεύγωμεν τοὺς περὶ γεέννης λόγους, ἵνα φύγωμεν τὴν
γέενναν· μὴ [i]φεύγωμεν τὴν τῆς κολάσεως μνήμην, ἵνα μὴ κολα-
σθῶμεν. Εἰ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος τὸ πῦρ ἐνενόει ἐκεῖνο, οὐκ ἂν
ἥμαρτεν· ἐπειδὴ δὲ οὐδέποτε αὐτοῦ ἐμνήσθη, διὰ τοῦτο [k]αὐτῷ
περιέπεσεν. Εἰπέ μοι, ἄνθρωπε, μέλλων παρίστασθαι τῷ βή-
ματι τοῦ Χριστοῦ πάντα μᾶλλον φθέγγῃ, ἢ περὶ τούτου;
Καὶ πρᾶγμα μὲν ἔχων πρὸς δικαστὴν, μέχρι ῥημάτων πολλά-
κις, οὐ νύκτα, οὐχ ἡμέραν, οὐ καιρὸν, οὐχ ὥραν ἄλλο τι φθέγγῃ,

[q] φθέγγεται C. [r] οὕτω om. I. [s] ἔχουσα Edd. ἴσ. ἔχουσαν Sav. marg. ἔχουσαν C. [t] πρὸς om. L. Mox προσδυνάμενον idem. [v] καὶ τέκνα καὶ δούλους inverso ord. I. [w] μετὰ] ὑπὸ L. [x] ὑποτέμνεσθαι C.L. ὑποτέμνειν I. [y] καὶ] ἄρα B.K. ἐν λυπηροῖς om. C. Statim διάγειν L. [z] πρὸς μὲν ὥραν] οὐχὶ πρὸς ὥραν μὲν B.K. πρὸς μὲν ὥραν ὀλίγην C. πρὸς μὲν ὀλίγην ὥραν I. [a] εἰσέλθῃς pro εἰσέλθοις B.C.K.L. [b] ἀλλὰ διάφορά ἐ. πράγματα L. ἀλλὰ διαφορά ἐ. πραγμάτων C. [c] κατὰ τρυφῆς] κατατρυφᾷς L. μετὰ τοὺς κατὰ τρυφῆς B.K. [d] ἐμβάλλῃς B. [e] τέξεται] ἕξεται L. ἔχεις B.K. [f] ἡ om. B. [g] καὶ om. K. [h] μὴ] + δὴ B.I.K. Sav. cet. [i] φύγωμεν B.K. [k] αὐτῷ] εἰς αὐτὸ C.

[l]ἀλλὰ διαπαντὸς περὶ ἐκείνου τοῦ πράγματος· μέλλων δὲ ὑπὲρ 522 πάσης τῆς ζωῆς σου λόγον διδόναι, καὶ εὐθύνας [m]ὑπέχειν, οὐδὲ ἄλλων σε ἀναμιμνησκόντων ὑπὲρ τῆς δίκης ἀνέχῃ; Τοιγαροῦν διὰ τοῦτο πάντα ἀπόλωλε καὶ διέφθαρται, ὅτι βήματι μὲν ἀνθρωπίνῳ [n]παραστήσεσθαι μέλλοντες περὶ πραγμάτων βιωτικῶν, πάντα κινοῦμεν, [o]πάντας ἀξιοῦμεν, διηνεκῶς περὶ τούτου μεριμνῶμεν, πάντα ὑπὲρ τούτου πράττομεν· εἰς δὲ τὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ μέλλοντες [p]ἥκειν μετ' οὐ πολὺ, οὐδὲν οὔτε δι' ἑαυτῶν, οὔτε δι' ἄλλων πράττομεν, οὐκ ἀξιοῦμεν τὸν δι- B
(230) καστήν. Καίτοιγε πολλὴν [q]ἡμῖν δίδωσι προθεσμίαν, καὶ οὐκ ἀναρπάζει ἡμᾶς ἐν [r]μέσοις τοῖς ἁμαρτήμασιν, ἀλλ' ἀφίησιν [s]ἀποδύσασθαι, καὶ οὐδὲν τῶν εἰς αὐτὸν ἡκόντων παραλιμπάνει ἡ ἀγαθότης [t]ἐκείνη καὶ ἡ φιλανθρωπία. Ἀλλ' οὐδὲν γίνεται πλέον· διὰ τοῦτο μείζων ἡ τιμωρία. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο [v]γενέσθαι. Διὸ, παρακαλῶ, [w]κἂν ἐκ τοῦ νῦν ἀνανήψωμεν, ἔχωμεν τὴν γέενναν πρὸ ὀφθαλμῶν, ἐννοῶμεν τὰς εὐθύνας ἐκείνας τὰς ἀπαραιτήτους· ἵνα ταῦτα λογιζόμενοι, καὶ τὴν κακίαν [x]φύγω- C
μεν, καὶ τὴν ἀρετὴν [y]αἱρώμεθα, καὶ δυνηθῶμεν ἐπιτυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν [z]αὐτὸν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ.

[1]Οἵτινες δίκην τίσουσιν [a]ὀλέθριον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου [b]κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ D
ἐνδοξασθῆναι [c]ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν.

ΕΙΣΙ [d]πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἳ τὰς ἐλπίδας τὰς χρηστὰς οὐκ ἐν τῷ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπέχεσθαι ἔχουσιν, [e]ἀλλ' ἐν τῷ νομίζειν τὴν γέενναν μὴ σφοδρὰν εἶναι, καθὼς λέγεται, ἀλλ' ἡμερωτέραν τῆς ἠπειλημένης, καὶ πρόσκαιρον, οὐκ αἰώνιον, καὶ πολλὰ περὶ τούτου φιλοσοφοῦσιν. Ἐγὼ μὲν οὖν [f]οὐ μόνον

[1] Cap. I. v. 9, 10.

[l] ἀλλὰ] + καὶ K. [m] ὑπέχειν B.C.I.L. ὑπέσχειν mendose Veron. ὑποσχεῖν K. Sav. cet. [n] παρίστασθαι L. [o] πάντα L. [p] ἥξειν L. [q] ἡμῖν] + ἐκεῖνος B.I.K. Sav. cet. [r] μέσοις τοῖς] Sic B.C.K.L. τοῖς μέσοις Edd. [s] ἀποδύρεσθαι K. ἀπολούσασθαι I. [t] ἐκείνη] αὐτοῦ L. [v] γενέσθαι] + τοῦτο C. [w] κἂν ἐκ τοῦ] καὶ ἀπὸ τοῦ L. ἐκ τοῦ om. B.I.K. Ben. [x] ἐκφύγωμεν L. [y] ἑλώμεθα B.K. [z] αὐτὸν] τὸν θεὸν L. Hom. III. [a] ὀλέθριον I. ὄλεθρον Edd. [b] τοῦ κυρίου B.K. [c] ἐν] + πᾶσι K. [d] πολλοὶ] τινες L. [e] ἀλλ' ἐν—ἠπειλημένης] διὰ τὸ ὑπονοεῖν τὴν γέενναν ἡμερωτέραν τῆς ἠπ. εἶναι L. [f] οὐ μ. ὅτι] ὅτι οὐ μ. B.K.

E ὅτι τῆς ἠπειλημένης οὐκ ἔστιν ἡμερωτέρα, [g]ἀλλ' ὅτι καὶ φοβε-
ρωτέρα πολλῷ, πολλαχόθεν ἔχω παραστῆσαι, καὶ ἐξ αὐτῶν
συλλογίσασθαι τῶν περὶ γεέννης ῥημάτων. Πλὴν ἀλλ' οὐδένα
περὶ τούτων κινῶ λόγον νῦν· ἀρκεῖ γὰρ [h]ὁ καὶ ἀπὸ ψιλῶν
ῥημάτων φόβος, κἂν μὴ τὸν νοῦν αὐτῶν ἀναπτύξωμεν. Ὅτι δὲ
οὐκ ἔστι πρόσκαιρος, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος νῦν περὶ
τῶν μὴ εἰδότων τὸν θεὸν, μηδὲ πιστευόντων [i]τῷ εὐαγγελίῳ,
[k]ὅτι "δίκην τίσουσιν ὀλέθριον αἰώνιον." [l]Τὸ αἰώνιον τοίνυν
F πῶς πρόσκαιρον; "[m]Ἀπὸ προσώπου, φησὶ, τοῦ κυρίου." Τί
ἐστι [n]τοῦτο; Τὸ εὔκολον ἐνταῦθα βούλεται εἰπεῖν. Ἐπειδὴ
γὰρ μέγα ἐφύσων [o]τότε, οὐ δεῖ, φησὶ, πολλῆς ἐργωδίας, ἀλλ'
ἀρκεῖ [p]παραγενέσθαι καὶ ὀφθῆναι τὸν θεὸν, καὶ πάντες ἐν κο-
λάσει καὶ τιμωρίᾳ γίνονται. [q]Μόνον ἡ παρουσία αὐτοῦ τοῖς
523 μὲν φῶς ἔσται, τοῖς δὲ τιμωρία. "Καὶ ἀπὸ τῆς δόξης, [r]φησὶ,
τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ,
καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς [s]πιστεύσασι." Θεὸς ἐνδοξάζε-
ται; [t]Ναὶ, "ἐν πᾶσι, φησὶ, τοῖς [v]ἁγίοις." Πῶς; Ὅταν γὰρ
ἴδωσιν οἱ μέγα φυσῶντες τοὺς μαστιζομένους ὑπ' αὐτῶν, τοὺς
καταφρονουμένους, τοὺς καταγελωμένους, τούτους ἐγγὺς ὄντας
αὐτοῦ, δόξα αὐτοῦ γίνεται· μᾶλλον δὲ [w]αὐτῶν δόξα ἐστὶ, καὶ
αὐτῶν καὶ αὐτοῦ· αὐτοῦ μὲν, ὅτι αὐτοὺς [x]οὐκ ἐγκατέλιπεν, ἀλλὰ
B [y]λαμπροὺς ἀπέδειξεν· αὐτῶν δὲ, ὅτι τοσαύτης κατηξιώθησαν
τιμῆς. Ὥσπερ γὰρ πλοῦτος αὐτοῦ ἐστι τὸ εἶναι πιστοὺς, οὕτω
καὶ δόξα αὐτοῦ ἐστι τὸ εἶναι τοὺς μέλλοντας ἀπολαύειν [z]αὐτοῦ
τῶν ἀγαθῶν. Δόξα ἐστὶ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ ἔχειν οἷς [a]τὰς εὐερ-
γεσίας μεταδῷ. "Καὶ θαυμασθῆναι, φησὶν, ἐν πᾶσι τοῖς πι-
στεύσασι." Τουτέστι, διὰ τῶν πιστευσάντων. Ἰδοὺ πάλιν
τὸ, ἐν, διὰ, ἐστί. Δι' ἐκείνων γὰρ θαυμαστὸς [b]ἐπιδείκνυται,
[c]ὅταν τοὺς οἰκτροὺς καὶ ταλαιπώρους καὶ μυρία παθόντας
δεινὰ, [d]καὶ πιστεύσαντας, εἰς τοσαύτην ἄγῃ λαμπρότητα.
C Δείκνυται αὐτοῦ ἡ ἰσχὺς τότε, ὅτι εἰ καὶ ἐνταῦθα [e]δοκοῦσιν ἐγ-

[g] ἀλλ' ὅτι] ἀλλὰ B.K. Statim φοβερωτέρα B.C.K.L. σφοδροτέρα Edd. [h] ὁ καὶ] καὶ ὁ L. [i] τῷ] ἐν τῷ Edd. ἐν om. C.I. Cat. [k] ὅτι] οἵτινες B.K. Mox ὀλέθριον C.I(?).L. ὄλεθρον Edd. [l] τὸ αἰώνιον τοίνυν] Sic C.L. Cat. εἰ αἰώνιον B.K. τὸ αἰώνιον οὖν Edd. [m] ἀπὸ] ἀλλὰ καὶ ἀπὸ B.K. [n] τοῦτο om. a pr. m. C. [o] τότε] + πλουτοῦντες B.I.K. Sav. cet. [p] παραγενέσθαι] + μόνον B.C.K. Sav. cet. [q] μόνον ἡ π.] Sic L. Veron. *praesentia duntaxat* Musc. μόνον ὤφθη ἡ π. I. ἡ γὰρ π. C. ἡ π. οὖν Cat. ἡ παρουσία Sav. cet. [r] φησὶ om. B.K. [s] πιστεύσασι] + τί λέγεις; B.I.K. Sav. cet. Statim ὁ θεὸς L. [t] ναὶ] + θεὸς I. [v] ἁγίοις] + αὐτοῦ Edd. αὐτοῦ deest in omnibus. [w] αὐτῶν] τοῦτο B.K. Sav. cet. αὐτῶν om. I. [x] οὐ κατέλιπεν C. [y] λαμπροτέρους K. [z] αὐτοῦ τῶν] τῶν αὐτοῦ B.K. [a] τὰς] τῆς B.I.K. Sav. cet. invita Cat. [b] ἐπιδείκνυται] Sic B.C.I.K. Cat. ἀποδείκνυται Edd. [c] ὅταν] + γὰρ B.I.K. Sav. cet. [d] καὶ om. B.K. [e] δοκοῦσιν] ἔδοξαν B.K.

καταλελεῖφθαι, ἀλλ' ὅμως ἐκεῖ πολλῆς ἀπολαύουσι [f]δόξης·
τότε μάλιστα πᾶσα ἡ δόξα τοῦ θεοῦ δείκνυται καὶ [g]ἡ ἰσχύς.
[h]Πῶς; "Ὅτι [i]ἐπιστεύθη, φησὶ, τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· [2]εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ
ὑμῶν." Τουτέστιν, ὅταν παράγωνται εἰς μέσον οἱ μυρία πα-
θόντες δεινὰ, ὥστε ἐκστῆναι τῆς πίστεως, καὶ μὴ ἐνδόντες, ἀλλὰ
[k]πιστεύσαντες, δοξάζεται ὁ θεός· τότε δείκνυται καὶ τούτων ἡ
(231) δόξα. [3]"[l]Πρὸ γὰρ τελευτῆς, φησὶ, μὴ μακάριζε μηδένα." D
Διὰ τοῦτό φησιν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δείκνυνται οἱ πιστεύσαν-
τες. "Εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα, φησὶ, πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα
ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν
εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει." "Ἵνα
[m]ὑμᾶς ἀξιώσῃ, [n]φησὶ, τῆς κλήσεως·" [o]οὐ γὰρ ἐκλήθησαν.
Διὰ τοῦτο ἐπήγαγε, "Καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθω-
σύνης." Ἐπεὶ καὶ ὁ τὰ ῥυπαρὰ ἱμάτια ἐνδεδυμένος ἐκλήθη,
ἀλλ' οὐκ ἔμεινεν ἐν τῇ κλήσει· [p]ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον γέγο- E
νεν ἀπόβλητος. "Τῆς κλήσεως," τῆς εἰς τὸν νυμφῶνα. Ἐπεὶ
καὶ αἱ πέντε παρθένοι ἐκλήθησαν· [4]"[q]Ἐγείρεσθε, φησὶν, ὁ
νυμφίος ἔρχεται·" καὶ παρεσκευάσαντο, ἀλλ' οὐκ εἰσῆλθον.
[r]Ἀλλ' ἐκείνην τὴν κλῆσίν φησι. [s]Διὰ τοῦτο δηλῶν ποίαν
κλῆσιν λέγει, ἐπήγαγε· "Καὶ [t]πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγα-
θωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει." Ταύτην ζητοῦμεν τὴν
κλῆσιν, φησίν. [v]Ὅρα πῶς ἠρέμα αὐτοὺς καταστέλλει. Ἵνα
γὰρ μὴ τῇ τῶν ἐγκωμίων ὑπερβολῇ χαυνωθῶσιν, ὡς μεγάλα
κατωρθωκότες, καὶ ῥάθυμοι γένωνται, δείκνυσιν ὅτι ἔτι αὐτοῖς F
λείπει, ἕως ἂν ὦσιν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ· [w]ὅπερ καὶ Ἑβραίοις
γράφων ἔλεγεν· [5]"Οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε, πρὸς
τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι." "Εἰς πᾶσαν, φησὶν, εὐδο-
κίαν·" τουτέστιν, ἀρέσκειαν, πεῖσμα, πληροφορίαν· [x]του-
τέστιν, ἵνα τὸ πεῖσμα τοῦ θεοῦ γένηται, ἵνα μηδὲν ὑμῖν [y]λείπῃ, 524

[2] v. 11. [3] Sirac. xi. 28. [4] Matth. xxv. 6. [5] Hebr. xii. 4.

[f] τῆς δόξης L. Cat. [g] ἡ om. L. Cat. [h] πῶς;] καὶ πῶς, ἄκουε· ἐπάγει γὰρ B.K. Sav. cet. [i] ἐπιστεύθητε I. φησὶ assumtum ex C.I.L. Cat. [k] πιστεύσαντες] πιστοὶ μείναντες B.K. Sav. cet. [l] πρὸ γὰρ—διὰ τοῦτό φησιν] ἐπεὶ τοίνυν πολλοὶ τὴν πίστιν ὑποκρίνονται, μὴ μακ. μηδένα πρὸ τελευτῆς· καὶ γὰρ B.K. Sav. cet. [m] ὑμᾶς post φησὶν transp. Edd. invitis libris. [n] φησὶ] εἶπε B.K. Post κλήσεως add. ἐν δυνάμει I. [o] οὐ γὰρ ἐκλήθησαν] δεικνὺς ὅτι πολλοὶ καὶ ἀπεβλήθησαν B.K. Sav. cet. [p] ἀλλὰ δ. τ.] Sic L. Veron. διὰ τοῦτο C. διὰ τοῦτο καὶ B.I.K. Sav. cet. [q] ἐγείρεσθε] + γὰρ B.K. [r] ἀλλ' ἐκείνην τ. κ. φησι] Sic C.I.L. οὐκοῦν οὐκ ἐκείνην τ. κ. φησι B.K. Haec desunt in Editis. [s] διὰ τοῦτο δ.] Sic L. διὰ τούτων δ. I. καὶ διὰ τούτων δ. C. διὸ καὶ δ. B.K. δηλῶν οὖν Edd. Mox κλῆσιν om. K. [t] πληρώσει B.K. et bis C. "πληρῶσαι I. bis: semel vulgatum." *Matthaei*. [v] ὁρᾷς B.L. [w] ὥσπερ K. [x] τουτέστιν] ὡσεὶ ἔλεγεν B.K. Sav. cet. [y] λίπῃ L. Veron. Mox βούληται C.

ἵνα ὡς βούλεται οὕτως ἦτε. "Καὶ ἔργον, φησὶ, πίστεως ἐν
δυνάμει." Τί ἐστι τοῦτο; [z]Ἡ ὑπομονὴ τῶν διωγμῶν· ἵνα μὴ
[a]ἐκλυώμεθα, φησίν. [6]"Ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου
[b]ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν
χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ." [c]Εἶπεν ἐκεῖ
δόξαν, εἶπε καὶ ἐνταῦθα· εἶπεν ὅτι αὐτοὶ δοξάζονται, ὥστε
[d]καὶ καυχᾶσθαι· [e]εἶπεν, ὃ πολλῷ πλέον ἦν, ὅτι καὶ τὸν θεὸν
B δοξάζουσιν· εἶπεν ὅτι ἀπολήψονται τὴν δόξαν ἐκείνην· ἀλλὰ
καὶ ἐνταῦθά [f]φησι· τοῦ γὰρ δεσπότου δοξαζομένου, καὶ οἱ
δοῦλοι δοξάζονται. Οἱ γὰρ τὸν δεσπότην δοξάζοντες, πολλῷ
μᾶλλον αὐτοὶ [g]δοξάζονται, [h]καὶ [i]τούτῳ αὐτῷ, καὶ χωρὶς τού-
του. Δόξα γάρ [k]ἐστιν ἡ θλῖψις ἡ διὰ Χριστὸν, καὶ παν-
ταχοῦ δόξαν τὸ πρᾶγμα καλεῖ· καὶ ὅσῳ ἂν [l]ἄτιμόν τι πάθω-
μεν, τοσούτῳ μᾶλλον γινόμεθα λαμπροί. Εἶτα πάλιν δεικνὺς
ὅτι καὶ τοῦτο αὐτὸ τοῦ θεοῦ ἐστι, φησὶ, "[m]Κατὰ τὴν χάριν
τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ·" τουτέστι, ταύτην
C τὴν χάριν [n]αὐτὸς ἡμῖν [o]ἔδωκεν, ἵνα δοξάζηται ἐν ἡμῖν, καὶ δο-
ξάζῃ ἡμᾶς ἐν [p]αὐτῷ. Πῶς δοξάζεται ἐν ἡμῖν; Ὅτι οὐδὲν αὐ-
τοῦ προτιμῶμεν. Πῶς δοξαζόμεθα ἐν αὐτῷ; Ὅτι δύναμιν
εἰλήφαμεν παρ' αὐτοῦ, ὥστε μηδὲ ἐνδιδόναι τοῖς ἐπαγομένοις
δεινοῖς. Ὁμοῦ γὰρ ὅταν πειρασμὸς συμβῇ, καὶ ὁ θεὸς δοξάζε-
ται, καὶ ἡμεῖς· [q]αὐτὸν γὰρ [r]θαυμάζουσιν, ὅτι οὕτως ἡμᾶς ἐνεύ-
ρωσεν· ἡμᾶς θαυμάζουσιν, ὅτι ἀξίους ἑαυτοὺς παρεσκευάσαμεν.
D Πάντα δὲ ταῦτα ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ γίνεται.

[7]"Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν [s]ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτὸν,
εἰς τὸ μὴ ταχέως [t]σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοός." Πότε μὲν
[v]ἔσται ἀνάστασις, οὐκ εἴρηκεν· ὅτι δὲ νῦν οὐκ [w]ἔσται, εἴρηκε.
"Καὶ ἡμῶν, φησὶν, ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν." Οὐ μικρὸν καὶ
[x]τοῦτο. Ὁρᾷς πῶς καὶ ἡ παραίνεσις πάλιν μετ' [y]ἐγκωμίου καὶ

6 v. 12. 7 Cap. II. v. 1, 2.

[z] ἡ ὑπομονὴ] ἔργον πίστεως καλεῖ τὴν ὑπομονὴν B.K. [a] κωλυώμεθα K. [b] ἡμῶν om. L. [c] εἶπεν] ὅρα· εἶπεν B.K. Sav. cet. [d] καὶ om. L. Cat. [e] εἶπεν] + νῦν B.K. [f] φησι] φησὶν, ἀπολήψονται L. εἰκότως B.K. [g] δοξάζονται om. B. [h] καὶ τούτῳ—θλῖψις] ἢ τοίνυν τοῦτό φησιν, ἢ ὅτι καὶ χωρὶς τούτου, δόξα ἐστὶν ἡ θλῖψις B.K. [i] τούτῳ αὐτῷ] κατὰ τοῦτο αὐτὸ L. [k] ἐστιν] ὄντως C. Cat. [l] ἀτιμότερόν τι C. ἄτιμόν τι om. L. καὶ ὅσῳ—πάθωμεν] διατί; ὅτι ὅσῳ ἂν ἀτιμώρητόν τι μηδὲν παρέλθωμεν B.K. [m] κατὰ] καὶ L. [n] αὐτὸς ἡμῖν pro ἡμῖν αὐτὸς K.L. Cat. [o] ἔδωκεν] + θεὸς K. + ὁ θεὸς B. Sav. cet. [p] ἑαυτῷ L. [q] αὐτὸν] + μὲν B.K. Sav. cet. Mox ἡμᾶς δὲ θ. B.I.K. Sav. cet. [r] δοξάζουσιν B.K.L. Sav. cet. [s] ἐπὶ συναγωγῆς K. Veron. [t] σαλεύεσθαι B.K. [v] ἔσται] οὖν ἐστιν L. [w] ἔστιν L. Statim καὶ om. L. Veron. [x] τοῦτο] + σημεῖον C.I. Cat. + εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως B.K. Statim ὅρα I. Cat. [y] ἐγκωμίων L. Cat.

προτροπῆς, [z]τῷ πάντως μεθ' ἡμῶν [a]αὐτὸν φαίνεσθαι καὶ [b]τοὺς
ἁγίους πάντας; Περὶ τῆς [c]ἀναστάσεως, φησὶν, αὐτοῦ, καὶ περὶ
τῆς ἐπισυναγωγῆς [d]τῆς ἡμῶν· ὁμοῦ γὰρ ταῦτα [e]ἔσται. Ἐπαί- E
ρει τὴν διάνοιαν αὐτῶν· "[f]Εἰς τὸ μὴ σαλεύεσθαι, φησὶ, ταχέως
ὑμᾶς." "Μήτε [g]θροεῖσθε, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου,
μήτε δι' ἐπιστολῆς, ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ
κυρίου." [h][Ἐνταῦθα δοκεῖ μοι αἰνίττεσθαι περιϊέναι τινὰς
ἐπιστολὴν πλάσαντας δῆθεν ἀπὸ τοῦ Παύλου, καὶ ταύτην ἐπι-
δεικνυμένους λέγειν, ὡς ἄρα ἐφέστηκε τοῦ κυρίου ἡ ἡμέρα, ἵνα
πολλοὺς ἐντεῦθεν πλανήσωσιν. Ὥστε οὖν μὴ ἀπατηθῆναι,
[i]ἀσφαλίζεται ὁ Παῦλος, δι' ὧν γράφει, καί φησι· "Μὴ θρο-
(232) εῖσθε, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου." Ὃ δὲ λέγει, F
τοῦτό ἐστι· κἂν τις πνεῦμα προφητείας ἔχων τοῦτο εἴπῃ, μὴ
πιστεύσητε. Ὅτε γὰρ ἤμην πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα εἶπον ὑμῖν·
ὥστε οὐ δεῖ μεταπείθεσθαι, ἀφ' ὧν ἐδιδάχθητε. "Ἢ διὰ
πνεύματος." Τοὺς ψευδοπροφήτας οὕτω καλεῖ πνεύματι ἀκα-
θάρτῳ λαλοῦντας, ἅπερ ἐλάλουν. Βουλόμενοι γὰρ οὗτοι μᾶλ- 525
λον πιστεύεσθαι, οὐ μόνον διὰ πιθανολογίας ἐπεχείρουν ἀπατᾶν·
τοῦτο γὰρ ἐμφαίνει εἰπὼν, "μήτε διὰ λόγου·" ἀλλὰ καὶ πε-
πλασμένην ἐπιστολὴν ἐπεδείκνυον ὡς ἀπὸ τοῦ Παύλου, τὸ αὐτὸ
τοῦτο δηλοῦσαν. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ ἐμφαίνων ἐπήγαγε, τὸ,
"μήτε δι' ἐπιστολῆς, ὡς δι' ἡμῶν." Πανταχόθεν τοίνυν αὐτοὺς
ἀσφαλισάμενος, οὕτω τὴν οἰκείαν γνώμην ἐκτίθεται, καὶ λέγει·]
[8] "Μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον· ὅτι ἐὰν μὴ
ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ [k]ὁ ἄνθρωπος τῆς
ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος B
ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν
τοῦ θεοῦ [l]ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός."
Περὶ τοῦ ἀντιχρίστου ἐνταῦθα διαλέγεται, καὶ [m]μεγάλα ἀπο-
καλύπτει μυστήρια. Τί ἐστιν, "ἡ ἀποστασία;" Αὐτὸν [n]καλεῖ
ἀποστασίαν, ὡς πολλοὺς μέλλοντα ἀπολλύναι καὶ ἀφιστᾶν·

[8] v. 3, 4.

[z] τῷ] τὸ K.L. Veron. τὸ γὰρ C. [a] αὐτῶν I.K. Sav. cet. Post φαίνεσθαι add. τὸν κύριον B.K. Sav. cet. [b] τῶν ἁγίων πάντων L. [c] ἀναστάσεως φ. αὐτοῦ] παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἐνταῦθα διαλέγεται B.K. Sav. cet. [d] τῆς om. L. ἡμῶν] αὐτῶν B. ἡμῶν ἐπ' αὐτὸν L. [e] ἔσται] + λέγων L. Statim τούτῳ ἐπαίρει B.K. [f] εἰς τὸ—θροεῖσθε] εἶτα ἐπισφίγγων εἰς τὸ μὴ σ. τῷ εἰπεῖν, ταχέως ὑμᾶς, ἐπάγει, μηδὲ (μὴ K.) θροεῖσθε B.K. [g] θροεῖσθαι L. Cat. [h] Totus hic locus, ἐνταῦθα δοκεῖ—ἐκτίθεται καὶ λέγει abest a C.I.L. Cat. Veron. [i] ἀσφαλίζεται] + αὐτοὺς Sav. cet. invitis nostris B.K. [k] Haec ὁ ἄνθ. τῆς ἁμ. post ἀπωλείας transp. L. [l] ὡς θεὸν om. L. [m] μέγα ἀ. μυστήριον Cat. [n] καλεῖ ἀπ.] Sic C.I. Cat. καλεῖ τὴν ἀπ. L. καλείων (sic) τὴν ἀπ. Veron. καλεῖ τὸν ἀντίχριστον ἀπ. B.K. Sav. cet.

[9] "Ὥστε, φησὶ, σκανδαλισθῆναι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλε-
κτούς." Καὶ ἄνθρωπον ἁμαρτίας αὐτὸν καλεῖ· μυρία [o]γὰρ
ἐργάσεται καὶ παρασκευάσει [p]ἑτέρους ἐργάσασθαι δεινά. [q]Υἱὸν
C δὲ τῆς ἀπωλείας φησὶν αὐτὸν διὰ τὸ καὶ αὐτὸν ἀπόλλυσθαι.
Τίς δὲ οὗτός ἐστιν; ἆρα ὁ Σατανᾶς; Οὐδαμῶς· ἀλλ' ἄνθρωπός
τις πᾶσαν αὐτοῦ δεχόμενος [r]τὴν ἐνέργειαν· [s]ἄνθρωπος γάρ
ἐστι. "Καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέ-
βασμα." Οὐ γὰρ εἰς [t]εἰδωλολατρείαν ἄξει ἐκεῖνος, ἀλλ' ἀντί-
θεός τις ἔσται, [v]πάντας καταλύσει τοὺς θεοὺς, καὶ κελεύσει
προσκυνεῖν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ θεοῦ, καὶ καθεσθήσεται εἰς τὸν ναὸν
τοῦ θεοῦ, οὐ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις [w]μόνον, ἀλλὰ [x]καὶ καθ'
ἑκάστην ἐκκλησίαν. "Ἀποδεικνύντα, φησὶν, [y]ἑαυτόν." Οὐκ
D εἶπε, λέγοντα, ἀλλὰ, πειρώμενον ἀποδεικνύναι· καὶ γὰρ ἔργα
μεγάλα ἐργάσεται, καὶ σημεῖα ἐπιδείξεται [z]θαυμαστά. [10] "Οὐ
[a]μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν;" Ὁρᾷς
ὅτι ἀναγκαῖον συνεχῶς ταῦτα [b]λέγειν, καὶ ἐπαντλεῖν τοῖς αὐ-
τοῖς ῥήμασιν; Ἰδοὺ [c]γὰρ καὶ παρόντος ἤκουσαν ταῦτα λέγον-
τος, [d]καὶ πάλιν ἐδεήθησαν ὑπομνήσεως. Καθάπερ γὰρ περὶ
τῶν θλίψεων ἀκούσαντες, [11] "Καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν, φησὶ, πρὸς
ὑμᾶς, [e]προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι" ὅμως
[f]ἐπελήσθησαν, καὶ πάλιν αὐτοὺς στηρίζει διὰ τῶν γραμμάτων·
E οὕτω καὶ περὶ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἀκούσαντες, πάλιν
ἐδέοντο γραμμάτων τῶν ῥυθμιζόντων αὐτούς. Ἀναμιμνήσκει
[g]οὖν αὐτοὺς, [h]δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ξένον λέγει, ἀλλ' ἅπερ ἀεὶ
ἔλεγε.

[i]Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν γεωργῶν τὰ σπέρματα καταβάλλεται μὲν ἅπαξ, οὐ μένει δὲ διαπαντὸς, ἀλλὰ πολλῆς δεῖται τῆς [k]κατασκευῆς, κἂν μὴ τὴν γῆν ἀναμοχλεύσαντες περιστείλωσι

9 Matth. xxiv. 24. 10 v. 5. 11 1 Thess. iii. 4.

[o] γὰρ] + φησὶν C.L. Veron. non Cat. [p] ἑτέρους] καὶ ἑτέρους L. καὶ παρασκευάσει—δεινὰ] καὶ αὐτὸς δεινὰ, καὶ ἑτέρους παρασκευάσει B.K. [q] υἱὸν] καὶ υἱὸν Cat. [r] τὴν om. I. [s] ὁ ἄνθρωπος L. Veron. ἄνθρωπος γάρ ἐστι, καὶ] καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος, φησὶν, ὁ B.K. Sav. cet. [t] εἰδωλολατρίαν C.K. Veron. [v] πάντας] καὶ πάντας B.I.K. Sav. cet. [w] μόνον om. Cat. Veron. [x] καὶ καθ' ἑκάστην ἐκ.] Sic I. καὶ om. C. Cat. καὶ τὰς ἐκκλησίας L. Veron. καὶ εἰς τὰς πανταχοῦ ἐκκλησίας B.K. Sav. cet. [y] ἑαυτὸν] + θεὸν B.K. Sav. cet. [z] θαυμαστὰ] + τοῖς ἐξ αὐτῶν πλανωμένοις C.I. Cat. [a] μνημονεύετε] + φησὶν C.L. Cat. [b] λέγειν] διαλέγεσθαι L. [c] γὰρ om. C.L. [d] καὶ πάλιν—ἀκούσαντες] καὶ περὶ τῶν θλ. ἦσαν ἀκούσαντες, καὶ πάλιν ἐδ. ὑπομνήσεως B.K. [e] προελέγομεν] + ταῦτα L. [f] ἐπελ. καὶ] ἐπεὶ ἐπελ. B.K. [g] οὖν] Sic C.L. τοίνυν B.K. δὲ I. γοῦν Edd. [h] δεικνὺς] καὶ δείκνυσιν B.I.K. Sav. cet. [i] ΗΘΙΚΟΝ. Κατὰ πλουτούντων, καὶ ὅτι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις μετὰ σεμνότητος δεῖ εἰσιέναι, καὶ ἀκριβῶς προσέχειν τοῖς ἀναγινωσκομένοις. Veron. • [k] κατασκαφῆς L. συγκατασκευῆς B.I.K. Sav. cet.

τὰ καταβαλλόμενα, [l]τοῖς σπερμολόγοις ὀρνέοις ἔσπειραν· οὕτω
καὶ ἡμεῖς, ἂν μὴ τῇ συνεχεῖ μνήμῃ τὰ καταβληθέντα περιστεί- F
λωμεν, εἰς τὸν ἀέρα πάντα ἐῤῥίψαμεν. Καὶ γὰρ [m]καὶ ὁ διά-
βολος ἐξαρπάζει, καὶ ἡ ἡμετέρα ῥᾳθυμία ἀπόλλυσι, [n]καὶ ἥλιος
ξηραίνει, καὶ ὑετὸς ἐπικλύζει, καὶ ἄκανθαι ἀποπνίγουσιν. Ὥστε
οὐκ ἀρκεῖ μόνον ἅπαξ καταβαλόντα ἀπηλλάχθαι, ἀλλὰ πολλῆς 526
[o]δεῖ [p]τῆς προσεδρείας, ἀποσοβοῦντα τὰ [q]πετεινὰ, τὰς ἀκάνθας
[r]ἐκκόπτοντα, τὰ πετρώδη γῆς πληροῦντα πολλῆς, πᾶσαν λύμην
κωλύοντα καὶ ἀποτειχίζοντα καὶ ἀναιροῦντα. Ἀλλ' ἐπὶ μὲν
τῆς γῆς τὸ πᾶν τοῦ γεωργοῦ γίνεται· ἄψυχος γὰρ ἐκείνη ὑπό-
κειται, πρὸς τὸ παθεῖν ἕτοιμος οὖσα μόνον· ἐπὶ δὲ ταύτης τῆς
γῆς τῆς πνευματικῆς οὐδαμῶς· [s]οὐ τῶν διδασκάλων ἐστὶ τὸ
πᾶν, ἀλλ', εἰ μὴ τὸ πλέον, τὸ γοῦν ἥμισυ [t]τῶν μαθητῶν. Ἡμῶν B
(233) μὲν [v]οὖν [w]καταβαλεῖν ἐστι τὸν σπόρον, ὑμῶν δὲ ποιεῖν τὰ λε-
γόμενα τῇ μνήμῃ, [x]διὰ τῶν ἔργων ἐπιδείκνυσθαι τοὺς καρποὺς,
τὰς ἀκάνθας προρρίζους ἀνασπᾶν. Ἄκανθα γὰρ ὄντως ὁ
πλοῦτος, οὐδένα καρπὸν ἔχων, δυσειδὴς καὶ ὀφθῆναι, καὶ χρή-
σασθαι ἀηδὴς, [y]λυπῶν τοὺς ἀπτομένους, οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ
ἔχων καρπὸν, ἀλλὰ καὶ τῷ βλαστάνοντι ἐμποδίζων. Τοιοῦτόν C
ἐστιν ὁ πλοῦτος· οὐ μόνον αὐτὸς οὐ φέρει καρπὸν αἰώνιον,
ἀλλὰ καὶ τοὺς βουλομένους [z]κατέχειν ἐμποδίζει. Ἀλόγων εἰσὶ
τροφαὶ αἱ ἄκανθαι [a]καμήλων· πυρός [b]εἰσι βρῶσις καὶ δαπάνη,
πρὸς οὐδὲν χρήσιμοι. Τοιοῦτον καὶ ὁ πλοῦτος, πρὸς οὐδὲν
χρήσιμος, ἀλλ' ἢ πρὸς τὸ καῦσαι κάμινον, πρὸς τὸ τὴν ἡμέραν
[c]ἀνάψαι τὴν ὡς κλίβανον καιομένην, πρὸς τὸ θρέψαι τὰ ἄλογα
πάθη, μνησικακίαν καὶ ὀργήν. Τοιοῦτον [d]γὰρ καὶ ἡ τρώγουσα
κάμηλος τὰς ἀκάνθας. Λέγεται γὰρ ὑπὸ τῶν τὰ τοιαῦτα
εἰδότων μηδὲν εἶναι ἐν τοῖς κτήνεσιν οὕτω [e]βαρύμηνι καὶ δύσθυ-
μον καὶ μνησίκακον, ὡς ἡ κάμηλος. [f]Τοιοῦτον ὁ πλοῦτός ἐστι· D
τὰ ἄλογα πάθη τρέφει τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ λογικὰ [g]κεντεῖ καὶ
τιτρώσκει, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν. Σκληρόν [h]τι ἐστὶ καὶ

[l] τοῖς σπ. ὀ. ἔσπειραν] τοῖς ὄρνεσιν (ὄρνησιν I.) ἔσπειραν καὶ τοῖς σπερμολόγοις ὀρνέοις πᾶσιν C.I. [m] καὶ om. L. Veron. [n] καὶ ἥλιος ξ.] ἐπεὶ καὶ τὰ (τὰ om. K.) τῇ γῇ καταβαλλόμενα σπέρματα καὶ ἥλιος πολλάκις ξ. B.K. [o] δεῖ om. C. [p] τῆς προσεδρείας] τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς προσεδρείας τῷ μέλλοντι τοὺς καρποὺς συγκομίζειν B.K. Sav. cet. Statim ἀποσοβοῦντι .. ἐκκόπτοντι etc. iidem. [q] πετεινὰ] + τοῦ οὐρανοῦ I. [r] ἐκτέμνοντα L. [s] οὐ] οὐδὲ γὰρ B.K. [t] τῶν] καὶ τῶν B.I.K. Sav. cet. Post μαθητῶν add. ἐστιν B.K. [v] οὖν] + ἔργον B.K. [w] καταβάλλειν C. ἐστι κατ. pro κατ. ἐστι C.L. ἐστι om. B.K. [x] διὰ] καὶ διὰ L. [y] λυπῶν] λοιπὸν B.C. λυπῶν om. K. Statim τοῖς ἀπτομένοις B.C.K. [z] κατέχων B.K. Veron. Sav. [a] καὶ καμήλων C. [b] εἰσι om. B.C.K. [εἰσι] Sav. Mor. [c] ἀνάψαι] + ψυχὴν I. + ἐκείνην B.K. Sav. cet. [d] γὰρ om. B.K. [e] βαρύμηνις L. [f] τοιοῦτος I. [g] κεντὰ (sic) L. [h] τι] + γὰρ B.K.

τραχὺ τοῦτο τὸ φυτὸν, αὐτόματον φύεται. Ἴδωμεν [i]πῶς φύεται, ἵνα ἐκκόψωμεν αὐτό· ἐν τοῖς ἀποκρήμνοις τῶν χωρίων, ἐν τοῖς λιθώδεσιν, ἐν τοῖς ξηροῖς, ἔνθα νοτὶς οὐκ ἔστιν. Ὅταν οὖν τραχύς τις ᾖ καὶ ἀπόκρημνος, τουτέστιν ἀνελεήμων, ἡ ἄκανθα φύεται ἐν αὐτῷ. [k]Ἀλλ' ὅταν αὐτὰς ἐκκόψαι βούλωνται γεωργῶν παῖδες, οὐ σιδήρῳ τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλὰ πῶς;
E πῦρ ἐπαφιέντες, οὕτω πᾶσαν ἐξέλκουσι [l]τὴν κακίαν τῆς γῆς. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἀρκεῖ [m]τὸ τεμεῖν ἄνωθεν, τῆς ῥίζης κάτω μενούσης, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ῥίζαν ἐξελεῖν· ἀπὸ γὰρ τῆς κακίας ἐναπομένει τῇ γῇ, [n]καὶ καθάπερ τινὸς λοιμοῦ εἰς σῶμα ἐνσκήψαντος ἔτι μένει τὰ λείψανα· πᾶσαν ἐκείνην τὴν νοτίδα τὴν τῶν ἀκανθῶν τὸ πῦρ ἄνωθεν [o]ἀνιμώμενον, ὥσπερ τινὰ ἰὸν, [p]ἐξέλκει διὰ τῆς θερμότητος ἀπὸ τῶν λαγόνων τῆς γῆς. Καθάπερ γὰρ ἡ σικύα ἐπιτιθεμένη πᾶσαν κακίαν ἕλκει πρὸς ἑαυτήν· οὕτω καὶ
F τὸ πῦρ πᾶσαν κακίαν τὴν ἐκ τῶν ἀκανθῶν ἀνιμᾶται, καὶ καθαρὰν αὐτὴν ποιεῖ. [q]Τίνος ἕνεκεν ταῦτα εἶπον; [r]Ὅτι δεῖ τὴν πρὸς τὸν πλοῦτον συμπάθειαν πάντοθεν ἐκκαθαίρειν. Ἔστι
527 καὶ παρ' ἡμῖν πῦρ, ἀπὸ ψυχῆς ταύτην [s]ἕλκον τὴν κακίαν, τὸ τοῦ πνεύματος λέγω· ἂν τοῦτο ἐπαφῶμεν, οὐ τὰς ἀκάνθας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν νοτίδα ἀναξηραίνειν δυνησόμεθα· ὡς ἐὰν ὦσιν ἐμπεπηγυῖαι, πάντα γίνεται μάτην. Ὅρα γάρ· εἰσῆλθε πλούσιος ἐνταῦθα, ἢ καὶ πλουτοῦσα γυνή· οὐ φροντίζει πῶς ἀκούσει τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ πῶς ἐπιδείξεται, πῶς μετὰ κόμπου καθίσει, πῶς μετὰ δόξης πολλῆς, πῶς πάσας τὰς ἄλλας [t]ὑπερβαλεῖται τῇ τῶν ἱματίων πολυτελείᾳ, καὶ [v]σχήματι
B καὶ βλέμματι καὶ βαδίσματι σεμνοτέραν ἑαυτὴν [w]ἐργάσεται, καὶ πᾶσα ἡ φροντὶς καὶ ἡ [x]μέριμνα αὐτῇ, [y]ἆρα εἶδεν ἡ δεῖνα; ἆρα ἐθαύμασεν; ἆρα καλῶς κεκαλλώπισμαι; [z]ὥστε μὴ σαπῆναι τὰ ἱμάτια, ὥστε μὴ διαρραγῆναι, καὶ πᾶσα ἡ φροντὶς περὶ τοῦτο. Ὁμοίως καὶ [a]ὁ πλουτῶν ἀνὴρ εἰσέρχεται δείξων ἑαυτὸν τῷ πένητι, καὶ εἰς φόβον [b]καταστήσων διὰ τῆς περιβολῆς τῶν

[i] πῶς] δὲ καὶ ποῦ B.I.K. Sav. cet. ἴδωμεν—αὐτὸ om. L. [k] ἀλλ' ὅταν αὐτὰς] ἀλλὰ τὰς ἀκάνθας ὅταν B.K. Mox πῶς om. iidem. [l] τὴν om. L. [m] τὸ] τότε vel τό τε L. [n] καὶ καθάπερ—λείψανα] διὰ τοῦτο τὸ (τὸ om. K.) πῦρ ἀφιᾶσιν (ἐπαφ. K.) ἵνα καθάπερ τ. λ. εἰς σ. ἐνσκήψαντος ἔτι μὴ μείνῃ τὰ λ. ἀλλὰ B.K. [o] ἀνιμησάμενον B. ἀνημμένον L. [p] ἐξελκύσῃ B.K. [q] τίνος] + δὴ I(?). Mor. Ben. [r] ὅτι] δεικνὺς ὅτι B.K. [s] ἕλκων ante corr. K. Mox τὸ om. L. [t] ὑπερβάληται L. Mox ἐργάσηται I.L. [v] —ματι] —μασι ter L. [w] ἐργάσεται] + διὰ τῶν ἱματίων I. [x] μέριμνα] + τοιαύτη ἐστὶν B.K. Statim αὐτῆς L. [y] ἆρα] + γὰρ B.K. [z] ὥστε μὴ] καὶ πᾶσα ἡ φροντὶς αὐτῇ ὥστε μὴ L. οὐ περὶ τούτου δὲ μόνον τὴν φροντίδα ποιεῖται, ἀλλ' ὥστε καὶ μὴ B.K. Mox καὶ πᾶσα ἡ φ. περὶ τοῦτο om. B.K.L. [a] ὁ om. C. ὁ πλούσιος I. [b] καταστῆσαι I.

ἱματίων, διὰ [c]τοῦ παῖδας ἔχειν πολλούς, [d]οἳ καὶ παρεστήκασιν
ἀποσοβοῦντες. Ὁ δὲ ἀπὸ πολλοῦ τύφου οὐδὲ τοῦτο καταξιοῖ
ποιεῖν, ἀλλ' οὕτως οἶδεν ἀνάξιον [e]ὂν ἐλευθέρου τὸ ἔργον, ὅτι C
καίτοι σφόδρα [f]τετυφωμένος οὐκ ἀνέχεται τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ
τοῖς δούλοις [g]ἐπιτρέπει· τὸ γὰρ τοῦτο ποιεῖν [h]δουλικῶν ὄντως
καὶ ἰταμῶν ἠθῶν. Εἶτα [i]καθήμενον εὐθέως ἐπεισέρχονται αἱ
τῆς οἰκίας φροντίδες περισύρουσαι [k]πανταχοῦ, ὁ τῦφος ὁ κα-
τέχων τὴν ψυχὴν περιρρεῖ· νομίζει χαρίζεσθαι καὶ ἡμῖν καὶ τῷ
λαῷ, τάχα δὲ καὶ τῷ θεῷ, ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὸν τοῦ θεοῦ οἶκον.
Ὁ δὲ οὕτω φλεγμαίνων, πῶς δυνήσεται θεραπευθῆναί ποτε;
Εἰπὲ δή μοι, εἴ τις εἰς ἰατρεῖον [l]παραγένοιτο, καὶ μὴ χάριν D
αἰτεῖ τὸν ἰατρὸν, ἀλλὰ [m]νομίζει χαρίζεσθαι ἐκείνῳ, καὶ ἀφεὶς
φάρμακον αἰτῆσαι ἐπὶ τὸ τραῦμα, περὶ ἱμάτια ἀσχολοῖτο, ἆρα
ἀπέλθοι [n]τι λαβὼν ἀγαθόν; Οὐκ ἔγωγε οἶμαι. Τὸ δὲ αἴτιον
τούτων ἁπάντων, εἰ βούλεσθε, ἐρῶ· νομίζουσι πρὸς ἡμᾶς εἰσι-
έναι, ὅταν εἰσίωσιν ἐνταῦθα· νομίζουσι παρ' ἡμῶν ἀκούειν ἅπερ
(234) ἀκούουσιν· οὐ προσέχουσιν, οὐκ ἐννοοῦσιν ὅτι πρὸς [o]τὸν θεὸν
εἰσέρχονται, ὅτι αὐτὸς αὐτοῖς διαλέγεται. Ὅταν γὰρ ἀναστὰς
ὁ [p]ἀναγινώσκων λέγῃ, "Τάδε λέγει κύριος," καὶ ὁ διάκονος E
ἑστὼς ἐπιστομίζῃ πάντας, οὐ τῷ ἀναγινώσκοντι [q]τιμὴν ποιῶν
τοῦτό φησιν, ἀλλὰ τῷ δι' ἐκείνου πᾶσι διαλεγομένῳ. Εἰ ᾔδε-
σαν ὅτι θεὸς ἦν ὁ ταῦτα λέγων διὰ τοῦ προφήτου, [r]πάντα ἂν
τὸν τῦφον ἔρριψαν. Εἰ γὰρ ἀρχόντων αὐτοῖς διαλεγομένων
οὐκ ἀνέχονται ἔξω προσέχειν, πολλῷ μᾶλλον τοῦ θεοῦ. [s]Ἡμεῖς
ὑπηρέται ἐσμὲν, ἀγαπητοί· ἡμεῖς οὐ τὰ ἡμέτερα λέγομεν, ἀλλὰ
τὰ τοῦ θεοῦ· ἐπιστολαὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ F
ἥκουσαι ἀναγινώσκονται. Εἰπὲ δή μοι, παρακαλῶ, εἴ τις ἄρτι
παρόντων ἡμῶν [t]πάντων ἐπεισῆλθεν ζώνην ἔχων χρυσῆν, καὶ
ἀνατεταμένος καὶ σοβῶν ἔφησε πεμφθῆναι παρὰ τοῦ βασιλέως
τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἅπασαν τὴν ἐπιστολὴν
κομίζειν περί τινων ἀναγκαίων, ἆρα οὐκ ἂν ἅπαντες συνεστράφη-
τε; ἆρα οὐκ ἂν καὶ τοῦ διακόνου μὴ παρακελευομένου πολλὴν 528

[c] τοῦ] τὸ I. [d] οἳ accessit ex L. οἳ pro καὶ conjecit Sav. οἳ καὶ—ἀλλ' οὕτως] διὰ τοῦ (εἰς τὸ corr. a rec. m. K.) ἀποσοβεῖν παρεστῶτας τοὺς προσιόντας· οὐδὲ τοῦτο αὐτὸς ποιεῖν ἀπὸ π. τ. καταξιῶν· οὕτως B.K. [e] ὂν ἐλευθέρου] ἀνελευθέρου I. [f] τετυφωμένοις I. [g] ἐπιτρέπει] + τοῖς ἀκολούθοις B.K. Sav. cet. [h] δουλικῶν] Sic B.K.L. δουλικὸν Edd. Post ὄντως add. ἐστὶ B.K. [i] καθήμενον om. B.K. εὐθέως om. L. [k] πανταχοῦ] αὐτὸν πανταχοῦ σφοδρότερον B.K. [l] παραγένηται L. [m] νομίζοι L. [n] τι] + ἂν ὁ τοιοῦτος B.K. Sav. cet. [o] τὸν om. L. [p] ἀναγνώστης I. [q] τὴν τιμὴν L. [r] πάντως τὸν τῦφον ἀπέρριψαν L. [s] Haec ἡμεῖς—τοῦ θεοῦ post ἀναγινώσκονται transp. I. [t] πάντων om. L. ἐπεισῆλθεν pro εἰσῆλθεν B.C.K.L. ζώνην ἔχων pro ἔχων ζώνην C.K.L.

[v]παρείχετε τὴν σιγήν; Ἔγωγε οἶμαι· καὶ γὰρ ἤκουσα [w]πολλάκις ἀναγινωσκομένων ἐπιστολῶν ἐνταῦθα βασιλέων. Εἶτα ἂν μέν τις παρὰ βασιλέως ἥκῃ, [x]πάντες προσέχετε· παρὰ δὲ τοῦ θεοῦ ἥκει, καὶ ἐκ τῶν οὐρανῶν φθέγγεται ὁ προφήτης, καὶ οὐδεὶς ὁ προσέχων; Ἢ οὐ πιστεύετε, ὅτι παρὰ τοῦ θεοῦ [y]ταῦτα τὰ λεγόμενα; Ἐπιστολαὶ αὗταί εἰσι πεμφθεῖσαι παρὰ τοῦ θεοῦ. Εἰσερχώμεθα τοίνυν μετὰ [z]τῆς προσηκούσης τιμῆς
B εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ μετὰ φόβου ἐπακούωμεν τῶν λεγομένων. [a]Τί εἰσέρχομαι, φησὶν, εἰ οὐκ ἀκούω τινὸς ὁμιλοῦντος; Τοῦτο πάντα [b]ἀπολώλεκε καὶ διέφθειρε. [c]Τίς γὰρ χρεία ὁμιλητοῦ; ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ῥᾳθυμίας ἡ χρεία αὕτη γέγονε. Διὰ τί γὰρ ὁμιλίας χρεία; πάντα σαφῆ καὶ [d]εὐθέα τὰ [e]ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς, τὰ ἀναγκαῖα πάντα δῆλα. Ἀλλ' ἐπειδὴ τέρψεώς ἐστε ἀκροαταὶ, διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα ζητεῖτε. Εἰπὲ γάρ μοι, ποίῳ κόμπῳ λόγου Παῦλος ἔλεγεν; ἀλλ' ὅμως τὴν οἰκουμένην ἐπέ-
C στρεψε. Ποίῳ δὲ Πέτρος ὁ ἀγράμματος; Ἀλλ' οὐκ οἶδα, φησὶ, τὰ ἐν [f]ταῖς γραφαῖς κείμενα. Διὰ [g]τί; μὴ γὰρ Ἑβραϊστί; μὴ γὰρ Ῥωμαϊστί; μὴ γὰρ ἑτερογλώσσως εἴρηται; οὐχὶ Ἑλληνιστὶ λέγεται; [h]Ἀλλ' ἀσαφῶς, φησί. Ποῖον ἀσαφὲς, εἰπέ μοι; οὐχὶ ἱστορίαι εἰσί; [i]Τὰ γὰρ σαφῆ οἶδας, ἵνα περὶ τῶν ἀσαφῶν ἐρωτήσῃς; Μυρίαι ἱστορίαι εἰσὶν ἐν ταῖς γραφαῖς· εἰπέ μοι μίαν ἐξ ἐκείνων· ἀλλ' οὐκ ἐρεῖς. Πρόφασις ταῦτα καὶ λόγοι. Καθ' ἡμέραν, φησὶ, τὰ αὐτά ἐστιν ἀκούειν.
D Τί δὲ, εἰπέ μοι; ἐν τοῖς θεάτροις οὐ τὰ αὐτὰ ἀκούεις; ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις οὐ τὰ αὐτὰ ὁρᾷς; τὰ δὲ πράγματα πάντα οὐ τὰ αὐτά ἐστιν; ὁ [k]δὲ ἥλιος οὐχ ὁ αὐτὸς ἀεὶ ἀνατέλλει; τροφαῖς δὲ οὐ ταῖς αὐταῖς χρώμεθα; Ἐβουλόμην [l]σου πυθέσθαι, ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ λέγεις ἀκούειν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εἰπέ μοι, ποίου προφήτου ἐστὶ τὸ χωρίον τὸ ἀναγνωσθὲν, καὶ ποίου ἀποστό-
E λου, ἢ ποίας ἐπιστολῆς; Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις [m]εἰπεῖν, ἀλλὰ δοκεῖς [n]ξένων ἀκούειν. Ὅταν μὲν οὖν ῥᾳθυμῆσαι θέλῃς, τὰ αὐτὰ λέγεις [o]εἶναι· ὅταν δὲ ἐρωτηθῇς, ὡς οὐδέποτε ἀκούσας διάκεισαι.

[v] παρέσχετε C. [w] πολλάκις—εἶτα ἂν] Sic B.C.K.L. et prob. I. ἐπιστολῶν βασιλέων ἀναγ. ἐνταῦθα. εἶτ' ἂν Edd. Post βασιλέων add. καὶ οὕτω προσεῖχον πάντες μετὰ ἡσυχίας, ὡς νομίζειν μηδένα εἶναι ἐνταῦθα. I. [x] πάντες om. L. [y] ταῦτα] + ἐστι B.C.L. [z] τῆς om. L. σπουδῆς pro τιμῆς C. [a] τί] + καὶ B.K. Mox εἰ om. C.L. [b] ἀπολώλεκε] Sic B. ἀπώλεσεν I. ἀπόλωλε Edd. [c] τίς] τί B.I. Ben. Mox ἡ χρ. αὕτη pro αὕτη ἡ χρ. C.K.L. [d] εὐθεῖα L. [e] ἐν] Sic B.C.K.L. παρὰ Edd. Mox τὰ ἀν. πάντα pro πάντα τὰ ἀν. C.K.L. [f] ταῖς θείαις γρ. Edd. θείαις deest in omnibus. [g] τί] + οὐκ οἶδας B.K. Sav. cet. [h] ἀλλὰ ἀσ. B.C. [i] τὰ γὰρ—ἵνα] οἶδας δὲ τὰ σαφῆ ὅλως, ἵνα καὶ B.K. [k] δὲ om. B.K. [l] σοι L. [m] εἰπεῖν om. C. [n] ξένων] ξένον τι L. [o] εἶναι] ἀκούειν K.

Εἰ τὰ αὐτά ἐστιν, ἐχρῆν αὐτὰ εἰδέναι· σὺ δὲ ἀγνοεῖς. Θρήνων ἄξια τὰ παρόντα, θρήνων καὶ ὀδυρμῶν, ὅτι [12] "Εἰς κενὸν ἀργυροκόπος ἀργυροκοπεῖ." Ταύτῃ μάλιστα ἐχρῆν προσέχειν, ὅτι τὰ αὐτά ἐστιν, ὅτι οὐδένα [p]παρέχομεν ὑμῖν πόνον, οὐδὲ ξένα τινὰ καὶ ἐνηλλαγμένα λέγομεν. Τί οὖν; ἐπειδὴ ἐκεῖνα τὰ αὐτὰ λέγεις εἶναι, τὰ [q]δὲ ἡμέτερα [r]οὐ τὰ αὐτά ἐστιν, ἀλλ' ἀεὶ ξένα F
λέγομεν, [s]τούτοις προσέχετε; Οὐδαμῶς· ἀλλ' ἂν μὲν εἴπωμεν, διὰ τί οὐδὲ ταῦτα κατέχετε; ἅπαξ, φησὶν, ἀκούομεν, καὶ πῶς ἔνι κατασχεῖν; ἂν εἴπωμεν, ἐκείνοις διὰ τί οὐ προσέχετε; φατὲ, ἀεὶ τὰ αὐτὰ [t]λέγεται· καὶ [v]πάντοθεν ῥᾳθυμίας καὶ σκήψεως ταῦτα τὰ ῥήματα. Ἀλλ' οὐ [w]προχωρήσει διαπαντὸς, ἀλλ' ἔσται καιρὸς, ὅτε θρηνήσομεν εἰκῇ καὶ μάτην· [x]ὅπερ μὴ γένοιτο· 529
ἀλλὰ γένοιτο ἐνταῦθα μετανοήσαντας, καὶ μετὰ συνέσεως καὶ μετὰ εὐλαβείας προσέχοντας τοῖς λεγομένοις, [y]καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἔργων κατόρθωσιν ἐπείγεσθαι, καὶ μετὰ πάσης [z]ἀκριβείας τὸν ἑαυτῶν βίον εὐθύνειν, ἵνα δυνηθῶμεν ἐπιτυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(235) ## ΛΟΓΟΣ Δ. B

[1]Καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ [a]ἑαυτοῦ καιρῷ. Τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται· καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος [b]Ἰησοῦς ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ· οὗ ἐστιν ἡ παρουσία κατ' C
ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ.

Ζητήσειεν ἂν [c]τις εἰκότως, τί ποτέ ἐστι τὸ κατέχον, καὶ μετὰ ταῦτα μαθεῖν, τί δήποτε [d]οὕτως ἀσαφῶς αὐτὸ τίθησιν ὁ Παῦλος. [e]Τί δήποτ' οὖν ἐστι τὸ κατέχον ἀποκαλυφθῆναι

12 Jerem. vi. 29. 1 Cap. II. v. 6—9.

p προσέχομεν L. παρεχόμενα I. q δὲ om. B.C.K.L. r οὐ] ὡς οὐ B.K. οὐχὶ L. οὐ τὰ om. C. s τούτοις] ἀλλὰ τούτοις L. ἆρα κἂν τούτοις B.K. t λέγετε B.C. v πάντοθεν] πάντα L. Mox ταῦτα om. B.I.K. Sav. cet. w προχωρήσει] + ταῦτα B.K. Sav. cet. x ὅπερ—ἐνταῦθα] ὅπερ ἀπείη, γένοιτο δὲ B.K. y καὶ om. B.I.K. Sav. cet. z εὐλαβείας C. Mox ἵν' οὕτω δυνηθῶμεν B.K. τὸν θεὸν pro αὐτὸν L. Hom. IV. a αὐτοῦ B.C. b Ἰησοῦς om. K. c τις] + πρῶτον B.K. Sav. cet. d οὕτως ἀ.] Sic C.K.L. ἀ. οὕτως Edd. e τί δήποτ' οὖν—φασὶν] τί δὴ τοῦτό ἐστι τὸ κατέχον ὅ φησιν ἀντὶ τοῦ κωλύον. τοῦτο δὲ οἱ μὲν τοῦ πν. τὴν χ. λέγειν αὐτὸν οὕτω νενοήκασιν B.K.

αὐτὸν, τουτέστι, τὸ κωλύον; Οἱ μὲν τοῦ πνεύματος τὴν χάριν
φασὶν, οἱ δὲ τὴν [f]Ῥωμαϊκὴν ἀρχήν· οἷς [g]ἔγωγε [h]μάλιστα
τίθεμαι. Διὰ τί; Ὅτι εἰ τὸ πνεῦμα ἐβούλετο εἰπεῖν, οὐκ ἂν
D εἶπεν ἀσαφῶς, ἀλλὰ φανερῶς, ὅτι καὶ νῦν [i]αὐτὸν κατέχει ἡ τοῦ
πνεύματος χάρις, τουτέστι, τὰ χαρίσματα. Ἄλλως δὲ ἔδει [k]ἤδη
παραγενέσθαι, εἴγε ἔμελλε τῶν χαρισμάτων [l]ἐκλειπόντων πα-
ραγενέσθαι· καὶ γὰρ πάλαι ἐκλέλοιπεν. Ἐπειδὴ δὲ περὶ τῆς
[m]Ῥωμαίων ἀρχῆς τοῦτό [n]φησιν, εἰκότως ᾐνίξατο, [o]καὶ συνε-
σκιασμένως· οὐδὲ γὰρ ἐβούλετο περιττὰς ἔχθρας ἀναδέχεσθαι
καὶ ἀνονήτους κινδύνους. Εἰ γὰρ εἶπεν ὅτι μικρὸν ὕστερον
καταλυθήσεται ἡ [p]Ῥωμαίων ἀρχὴ, [q]ἤδη εὐθέως ἂν αὐτὸν [r]καὶ
E κατώρυξαν ὡς λυμεῶνα, καὶ τοὺς [s]πιστοὺς ἅπαντας, ὡς ἐπὶ
[t]τούτῳ ζῶντας καὶ στρατευομένους. Καὶ [v]οὐκ εἶπεν ὅτι τα-
χέως ἔσται, καίτοιγε ἀεὶ [w]αὐτὸ λέγει· ἀλλὰ τί; "Εἰς τὸ
ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ [x]ἑαυτοῦ καιρῷ," φησί. "Τὸ γὰρ
μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας." Νέρωνα ἐνταῦθά
F φησιν, ὡσανεὶ τύπον ὄντα τοῦ ἀντιχρίστου· καὶ γὰρ [y]ἐκεῖνος
ἐβούλετο νομίζεσθαι θεός. Καὶ [z]καλῶς εἶπε, τὸ μυστήριον·
[a]τουτέστιν, οὐ φανερῶς, ὡς [b]ἐκεῖνος, οὐδὲ [c]ἀπηρυθριασμένως.
Εἰ [d]γὰρ πρὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου [e]ἀνὴρ εὑρέθη, φησὶν, ὃς οὐ
πολὺ τοῦ ἀντιχρίστου [f]ἐλείπετο κατὰ τὴν κακίαν, τί θαυμα-
στὸν, εἰ ἤδη [g]ἔσται; Καὶ φανερὸν [h]δὲ αὐτὸν οὐκ ἠθέλησε ποι-
ῆσαι, [i]τοῦτο οὐ διὰ δειλίαν, ἀλλὰ παιδεύων ἡμᾶς μὴ περιττὰς
ἔχθρας ἀναδέχεσθαι, ὅταν μηδὲν ᾖ τὸ κατεπεῖγον. [k]Οὕτω δὴ
καὶ ἐνταῦθά φησι· "Μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γέ-
530 νηται·" τουτέστιν, ἡ ἀρχὴ ἡ Ῥωμαϊκὴ ὅταν ἀρθῇ ἐκ μέσου,
τότε ἐκεῖνος ἥξει. Καὶ εἰκότως. Ἕως γὰρ ἂν ὁ ταύτης ᾖ τῆς

[f] Ῥωμαίων L. [g] ἐγὼ I. Cat. [h] μ. τίθεμαι] συντίθεμαι I. μ. πείθομαι L. [i] αὐτὸν] + ἔτι B.K. αὐτὸν om. L. [k] ἤδη π. εἴγε] εἰ ἤδη π. L. [l] ἐκλιπόντων B.C.K. Statim παραγίνεσθαι B.K. Cat. [m] Ῥωμαίων B.C. K.L. Cat. Ῥωμαϊκῆς Edd. [n] φησιν] ἐσήμαινεν B.K. φησιν—συνεσκιασμένως] ᾐνίξατο, εἰκότως καὶ συνεσκ. τοῦτό φησιν L. [o] καὶ] + τέως φησὶ B.I.K. Sav. cet. invita Cat. [p] Ῥ. ἀρχὴ] ἀρχὴ Ῥ. C.L. [q] ἤδη om. B.K. ἂν om. L. Veron. [r] καὶ om. C.L. Veron. [s] πιστοὺς] λοιποὺς I. πιστοὺς δὲ B.K. [t] τοῦτο K. [v] οὐκ] εἰ C.L. Veron. εἰ superscript. in I. καὶ οὐκ εἶπεν ὅτι] διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν οὕτως, οὐδ' (οὐδὲ K.) ὅτι B.K. Sav. cet. [w] αὐτὸ om. I. [x] αὐτοῦ L. ἐπάγει pro φησὶ B.K. [y] ἐκεῖνος] Sic C.I.L. Veron. καὶ ἐκεῖνος Cat. καὶ οὗτος B.K. οὗτος Sav. cet. [z] καλῶς] + αὐτὸν B.K. Mox τὸ om. iidem. [a] τουτέστιν οὐ] οὐ γὰρ B.K. Sav. cet. [b] ἐκεῖνος] + ἐβούλετο νομίζεσθαι θεὸς C.I. invita Cat. [c] ἀπερυθρ. L. Post ἀπηρυθρ. add. ἔσται B. [d] γὰρ] δὲ B.K. [e] ἀνὴρ εὑρέθη] Sic C. Cat. ἀνευρέθη Edd. ἀνευρέθη τοιοῦτος K. Statim φησὶν om. B.K. [f] λείπεται B.K. [g] ἔσται] + οὕτω δὴ (δὲ B. δὲ καὶ K.) συνεσκιασμένως εἶπε B.K.L. Sav. cet. [h] δὲ assumtum ex C.I. Cat. [i] τοῦτο om. B.K. Sav. cet. [k] οὕτω—φησι] οὕτω καὶ ἐνταῦθα δὴ τοῦτο αἰνιξάμενος ὡς ἐβούλετο, ἐπάγει ἀκολούθως καὶ τὸ ἑξῆς λέγων B.K.

ἀρχῆς φόβος, οὐδεὶς ταχέως [l]ὑπεραρθήσεται· ὅταν δὲ αὕτη
καταλυθῇ, ἐπιθήσεται τῇ ἀναρχίᾳ, καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ
τὴν τοῦ θεοῦ ἐπιχειρήσει ἁρπάσαι ἀρχήν. Ὥσπερ γὰρ αἱ πρὸ
τούτου κατελύθησαν βασιλεῖαι, οἷον ἡ Μήδων [m]ὑπὸ Βαβυλω-
νίων, ἡ Βαβυλωνίων ὑπὸ Περσῶν, ἡ Περσῶν ὑπὸ Μακεδόνων, ἡ
Μακεδόνων ὑπὸ Ῥωμαίων· οὕτω καὶ αὕτη ὑπὸ τοῦ ἀντιχρί-
στου, κἀκεῖνος ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐκέτι καθέξει. Καὶ
ταῦτα μετὰ πολλῆς τῆς σαφηνείας ὁ Δανιὴλ ἡμῖν παρακατα- B
τίθεται. "Καὶ τότε, φησὶν, ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος."
Καὶ τί μετὰ ταῦτα; Ἐγγὺς ἡ [n]παραμυθία. "Ὃν ὁ κύριος
Ἰησοῦς, φησὶν, ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ,
καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ· οὗ ἐστιν ἡ
παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ." Καθάπερ γὰρ πῦρ
[o]ἐπελθὸν ἁπλῶς τὰ μικρὰ ζωΰφια καὶ πρὸ τῆς παρουσίας
[p]αὐτῆς πόρρωθεν ὄντα ναρκᾶν ποιεῖ [q]καὶ ἀναλίσκει, οὕτω καὶ ὁ
Χριστὸς [r]τῷ ἐπιτάγματι μόνον καὶ τῇ [s]παρουσίᾳ. [t]Ἀρκεῖ
παρεῖναι αὐτὸν, καὶ [v]πάντα ταῦτα ἀπόλωλε· στήσει τὴν ἀπά- C
την καὶ φανεὶς μόνον. [w]Εἶτα τίς ἐστιν οὗτος, "οὗ ἡ παρου-
σία κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ;" "Ἐν πάσῃ δυνάμει, φησὶ,
καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους." Ταῦτα προεῖπεν, ἵνα μὴ
ἀπατηθῶσιν οἱ τότε. Τουτέστι, πᾶσαν ἐπιδείξεται δύναμιν,
(236) ἀλλ' οὐδὲν [x]ἀληθὲς, ἀλλὰ πρὸς ἀπάτην. "Καὶ [y]τέρασι, φησὶ,
ψεύδους·" ἤτοι διεψευσμένοις, ἢ εἰς ψεῦδος ἄγουσι. [2]"Καὶ
ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις." Τί οὖν
συνεχώρησε, φησὶν, ὁ θεὸς τοῦτο γενέσθαι, καὶ ποία αὕτη D
οἰκονομία; [z]τί τὸ κέρδος τῆς ἐκείνου παρουσίας, [a]εἰ ἐπὶ λύμῃ
[b]τῆς ἡμετέρας γίνεται γενεᾶς; Μὴ φοβηθῇς, ἀγαπητὲ, ἀλλ'
ἄκουε λέγοντος [c]αὐτοῦ· ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις [d]ἰσχύει, οἳ, εἰ

2 v. 10.

[l] ὑπεραρθήσεται] Sic C.I. Cat. ὑποταγήσεται Edd. [m] ὑπὸ τῶν Βαβ. Edd. τῶν om. C.L. Cat. [n] παραμυθία] + ἐπάγει γὰρ B.K. Sav. cet. Mox φησὶν om. B.K. [o] ἐπελθὼν L. ἐλθὸν K. [p] αὐτοῦ C.L. αὐτὰ pro ὄντα K. [q] καὶ] ἢ καὶ B.K. Statim καταναλίσκει B. [r] τῷ om. L. [s] παρουσίᾳ] + τὸν ἀντίχριστον ἀναλώσει B.K. Sav. cet. Post Χριστὸς add. τοῦτον Cat. [t] ἀρκεῖ] + γὰρ C. [v] πάντα τ. pro τ. πάντα C.L. πάντα τ. ἀπόλωλε (ἀπώλεσε Cat.)] πάντα οἰχήσεται τὰ τῆς πλάνης B.K. [w] εἶτα] + δηλῶν B.K. Sav. cet. + δὴ (corr. ex δηλῶν?) I. Statim ἐστιν om. B.K. Iidem post παρουσία add. ἐστί. [x] ἀληθὲς] + ἔχουσαν B.K. Post ἀπάτην add. τὰ πάντα B.K. Sav. cet. Haec τουτέστι—τὰ πάντα ante ταῦτα προεῖπεν transp. B.K. Sav. cet. [y] τέρατα L. Mox διεψευσμένα B.I.K.L. Cat. Statim ἢ εἰς τὸ ψ. B. [z] τί] + δὲ B.I.K. Sav. cet. αὐτοῦ pro ἐκείνου I. [a] εἰ ἐπὶ λ.] Sic C.L. Cat. ἐπεὶ λύμη Veron. ἐπὶ λύμῃ B.I.K. Sav. cet. [b] τῆς ἡ. γίνεται (γίνεται τῆς ἡ. L.) γενεᾶς] ἡμῶν παραγινομένου (παραγενομένου Sav. cet.) B.K. Sav. cet. [c] αὐτοῦ] + ἐν τίσιν ἰσχύει B.K. [d] ἰσχύει (ἰσχύσει Cat.)] + φησὶν B.K. Statim καὶ om. B. et ante corr. K. διεπτύσθησαν pro ἐπείσθησαν I.

καὶ μὴ παρεγένετο ἐκεῖνος, οὐκ ἂν ἐπείσθησαν. Τί οὖν τὸ [e]κέρδος; Ὅτι αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἀπολλύμενοι ἐπιστομισθήσονται. Πῶς; Ὅτι [f]καὶ εἰ ἦλθεν ἐκεῖνος, καὶ εἰ μὴ ἦλθεν, οὐκ ἂν ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ· ἔρχεται οὖν ἐλέγξων αὐτούς. Ἵνα γὰρ μὴ [g]μέλλωσι λέγειν, ὅτι ἐπειδὴ θεὸν ἔλεγεν ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς,
E καίτοιγε οὐδαμοῦ εἶπε φανερῶς, πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ μετὰ ταῦτα ἐκήρυξαν, οὐκ ἐπιστεύσαμεν· ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι εἷς θεὸς ἐξ οὗ τὰ πάντα, διὰ τοῦτο οὐκ ἐπιστεύσαμεν· ταύτην [h]οὖν αὐτῶν τὴν πρόφασιν ὁ ἀντίχριστος ἀναιρήσει. Ὅταν γὰρ [i]ἔλθῃ ἐκεῖνος, καὶ οὐδὲν ἐπιτάττων ὑγιὲς, ἀλλὰ [k]πάντα παράνομα, ἀπὸ [l]σημείων μόνον ψευδῶν πιστεύηται, ἀπορράψει τὸ στόμα αὐτοῖς. Εἰ γὰρ τῷ Χριστῷ οὐ πιστεύεις, πολλῷ
F μᾶλλον οὐκ ἐχρῆν τῷ ἀντιχρίστῳ πιστεῦσαι· ἐκεῖνος μὲν [m]γὰρ ἔλεγε παρὰ τοῦ πατρὸς πεπέμφθαι, οὗτος δὲ τοὐναντίον. [n]Διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, "Ἐγὼ ἦλθον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ [o]πατρὸς, καὶ οὐκ ἐδέξασθέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε." Ἀλλὰ σημεῖα εἴδομεν, φησίν.
531 Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ γέγονε πολλὰ καὶ μεγάλα· οὐκοῦν πολλῷ μᾶλλον αὐτῷ πιστεῦσαι ἐχρῆν. Καίτοι περὶ μὲν τούτου πολλὰ [p]προερρήθη, ὅτι ὁ ἄνομος, ὅτι ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὅτι ἡ παρουσία αὐτοῦ κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ· περὶ δὲ ἐκείνου τὰ ἐναντία, [q]ὅτι σωτὴρ, ὅτι μυρία ἀγαθὰ κομίζει.

"Ἀνθ' ὧν [r]γὰρ τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτοὺς, [4]διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει· ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ
B ἀδικίᾳ." "Ἵνα [s]κριθῶσιν." [t]Οὐκ εἶπεν, ἵνα κολασθῶσι· καὶ γὰρ [v]πρὸ τούτου ἔμελλον κολάζεσθαι, ἀλλ', ἵνα [w]κατακριθῶσι, τουτέστιν, ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου τοῦ φοβεροῦ, εἰς τὸ εἶναι

[3] Joan. v. 43. [4] v. 11, 12.

[e] κέρδος] + φησὶν B.K.L. Sav. cet. Statim ὅτι καὶ αὐτοὶ B.K. [f] καὶ εἰ (εἰ καὶ C.)—μὴ ἦλθεν] ὅτι εἰ καὶ (καὶ εἰ B.K.) ἦλθεν ἐκεῖνος B.I.K. Cat. Sav. cet. [g] μ. λέγειν] λέγωσιν B.K. Mox ἑαυτὸν ἔλεγεν inverso ord. C. Cat. [h] οὖν om. B.C.K. Post ἀντίχριστος add. ἐλθὼν B.K. [i] ἔλθῃ B.C.K.L. Cat. ἔλθοι Edd. [k] πάντα τὰ π. L. [l] σημείων] + δὲ L. Statim μόνον pro μόνων B.K.L. Cat. [m] γὰρ] + καὶ πολλαχοῦ B. + καὶ ἀλλαχοῦ K. [n] διὰ τοῦτο—ἦλθον] τοῦτο (+ οὖν ex corr. K.) δηλῶν ὁ Χρ. ἐγὼ ἦλθον, φησὶν B.K. [o] πατρὸς] + μου I. Cat. et ex corr. K. [p] προερέθη L. ἄνομος sine artic. idem. [q] ὅτι ὁ σ. ὅτι τὰ μυρία L. [r] γὰρ] + φησὶ C.L. [s] κριθῶσι] + φησὶν C. Cat. ἵνα κριθῶσιν om. B.K. [t] οὐκ εἶπεν] εἶπεν οὐχ L. εἶπεν ἀντὶ τοῦ οὐχ Cat. [v] πρὸ] καὶ πρὸ I(?). χωρὶς B.K. καὶ χωρὶς Sav. cet. [w] κατακρ. τουτέστιν] κριθῶσι, τουτέστι, κατακριθῶσιν B.I.K. Sav. cet.

αὐτοὺς [x]ἀναπολογήτους. “Οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ,
ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ.” [y]Ἀγάπην ἀληθείας τὸν
Χριστὸν καλεῖ· “Ἀνθ' ὧν [z]γὰρ, φησὶ, τὴν ἀγάπην τῆς ἀλη-
θείας οὐκ ἐδέξαντο.” Ἀμφότερα γὰρ ἦν, καὶ δι' ἀμφότερα
παρεγένετο, καὶ ἀγαπῶν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὑπὲρ ἀληθῶν
πραγμάτων. “Ἀλλ' εὐδοκήσαντες, φησὶν, [a]ἐν τῇ [b]ἀδικίᾳ·”
ἐπὶ γὰρ λύμῃ τῶν ἀνθρώπων [c]ἦλθεν, ἀδικήσων αὐτούς. Τί C
γὰρ οὐκ ἐργάσεται τότε; πάντα κινήσει, πάντα ταράξει, καὶ
ἐπιταγμάτων ἕνεκεν καὶ φόβου. Φοβερὸς ἔσται πάντοθεν, [d]ἀπὸ
τῆς ἐξουσίας, ἀπὸ τῆς ὠμότητος, ἀπὸ τῶν παρανόμων ἐπιτα-
γμάτων. Ἀλλὰ μὴ δείσῃς· [e]ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἕξει τὴν
ἰσχύν. [f]Καὶ γὰρ καὶ ὁ Ἠλίας ἥξει τότε τοὺς πιστοὺς ἀσφα-
λιζόμενος. Καὶ τοῦτο ὁ Χριστός φησιν, [5]“Ἠλίας [g]μὲν
ἔρχεται, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.” “[h]Ἐν δυνάμει καὶ
πνεύματι Ἠλίου,” διὰ τοῦτο εἴρηται. [i]Οὔτε γὰρ σημεῖα εἰρ- D
γάσατο, καθάπερ Ἠλίας, οὔτε θαύματα· [6]“Ἰωάννης μὲν γὰρ,
φησὶ, σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ, ὅσα εἶπεν Ἰωάννης
περὶ [k]τούτου, ἀληθῆ ἦν.” [l]Πῶς οὖν ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει
Ἠλίου; Τουτέστι, τὴν αὐτὴν ἀναλήψεται [m]διακονίαν. Καθ-
άπερ οὗτος πρόδρομος τῆς προτέρας παρουσίας, οὕτω κἀκεῖνος
[n]πρόδρομος τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου αὐτοῦ παρουσίας, [o]καὶ εἰς
τοῦτο φυλάττεται. Μὴ τοίνυν δείσωμεν. Κατέσεισε τῶν
ἀκροατῶν τὴν διάνοιαν, οὐκέτι ἐποίησε δεινὰ τὰ παρόντα νομί-
ζειν, ἀλλ' εὐχαριστίας ἄξια. [p]Διόπερ ἐπήγαγεν· [7]“Ἡμεῖς
δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ
ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς E
σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας.” Πῶς

[5] Matth. xvii. 11. Luc. i. 17. [6] Joan. x. 41. [7] v. 13.

[x] ἀναπολογήτους] + τίνες δέ εἰσιν οὗτοι; αὐτὸς ἡρμήνευσεν, ἐπάγων (ἐπαγαγὼν non hic, sed post ἀληθείᾳ B.K.) B.I.K. Sav. cet. Statim οἱ om. L. πιστεύσαντας et εὐδοκήσαντας idem. [y] ἀγάπην] + δὲ B.I.K. Sav. cet. [z] γὰρ om. B.K. [a] ἐν om. K. [b] ἀδικίᾳ] + ἀδικίαν καλεῖ τὸν ἀντίχριστον, καλῶς B.K. [c] ἦλθεν] ἦλθε καὶ B.I.K. Sav. cet. [d] ἀπὸ τῆς ἐξ. om. L. [e] ἐν τοῖς ἀπ.] ἐπὶ γὰρ τῶν ἀπολλυμένων L. Post ἀπολλυμένοις add. φησὶν B.I.K. Sav. cet. [f] καὶ γὰρ—ἔρχεται] τοὺς δὲ πιστοὺς ἥξει τότε ἀσφ. ὁ Ἠλίας. καὶ ὅτι ἥξει, φησὶν ὁ Χριστὸς, ἔρχεται Ἠλίας B.K. [g] μὲν assumtum ex C. Cat. [h] ἐν] καὶ I. Mox διὰ om. L. ἐν δυνάμει—εἴρηται] διὰ τοῦτο εἴρηται περὶ Ἰωάννου τὸ ἐν δ. καὶ πν. Ἠλίου B.K. Sav. cet. [i] οὔτε γὰρ—οὐδὲν] Ἰωάννης μὲν γὰρ σημεῖον ἐποίησεν οὐδὲν, οὔτε θαύματα εἰργάσατο, καθάπερ Ἠλίας L. Mox Ἰωάννης om. idem. [k] τούτου] Χριστοῦ K. [l] πῶς οὖν] τί ἐστιν B.K. Statim ἐν δυν. καὶ πν. inverso ord. B. Sav. cet. [m] διακονίαν] αὐτῷ διακονίαν. καὶ B.K. [n] πρόδρομος] + ἔσται B. [o] καὶ εἰς—δείσωμεν] μὴ τοίνυν δείσωμεν· εἰς τοῦτο γὰρ φ. B.K. [p] διόπερ] διὸ B.K.L. διὸ καὶ C.

εἰς [q]σωτηρίαν; [r]Ἁγιάσας ὑμᾶς διὰ τοῦ πνεύματος. Ταῦτα (237)
γὰρ ἡμῶν ἐστι τὰ συνεκτικὰ τῆς σωτηρίας· οὐδαμοῦ ἀπὸ ἔργων, [s]οὐδαμοῦ ἀπὸ κατορθωμάτων, ἀλλὰ διὰ πίστεως ἀληθείας. Ἰδοὺ τὸ, ἐν, πάλιν διά ἐστι· "[t]καὶ δι' ἁγιασμοῦ πνεύ-
F ματος," φησίν. [8] "Εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ." Οὐ μικρὸν καὶ τοῦτο, εἰ [v]αὐτοῦ δόξαν τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἡγεῖται ὁ Χριστός. Δόξα γὰρ τοῦ φιλανθρώπου τὸ πολλοὺς
532 εἶναι τοὺς σωζομένους. Ἄρα μέγας [w]ἡμῶν ὁ κύριος, εἰ οὕτως ἐφίεται τῆς σωτηρίας ἡμῶν [x]τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Διὰ τί οὐ πρότερον εἶπε τὴν [y]πίστιν; Ὅτι καὶ μετὰ τὸν ἁγιασμὸν πολλῆς αὐτῆς [z]ἔτι δεόμεθα, ὥστε μὴ παρασαλευθῆναι. Ὁρᾷς πῶς οὐδὲν αὐτῶν δείκνυσιν ὂν, ἀλλὰ τὸ πᾶν τοῦ θεοῦ; "Εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς, [a]φησὶ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ." [9] "Ἄρα οὖν, ἀδελφοὶ, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν." Ἐντεῦθεν δῆλον
B ὅτι οὐ πάντα δι' ἐπιστολῆς [b]παρεδίδοσαν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ἀγράφως· ὁμοίως δὲ κἀκεῖνα καὶ ταῦτά ἐστιν ἀξιόπιστα. Ὥστε καὶ τὴν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας ἀξιόπιστον [c]ἡγώμεθα. Παράδοσίς ἐστι, μηδὲν πλέον ζήτει. Δείκνυσιν ἐνταῦθα πολλοὺς ὄντας τοὺς παρασαλευομένους.

[10] "Αὐτὸς [d]δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ ὁ θεὸς καὶ [e]πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰώνιον καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, [f]παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀγαθῷ." Πάλιν εὐχὴ
C [g]μετὰ παραίνεσιν· τοῦτο γάρ ἐστιν ὄντως βοηθεῖν. "Ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, φησὶ, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰώνιον καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι." Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ τὸν υἱὸν ἐλαττοῦντες,

8 v. 14. 9 v. 15. 10 v. 16, 17.

q σωτηρίαν] + εἵλετο; δείκνυσιν εἰπὼν, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, τουτέστιν, ἁγιάσαι διὰ πνεύματος καὶ πίστεως ἀληθοῦς B.K. Sav. cet. r ἁγιάσας] Sic I. Cat. ἁγιάσαι Edd. Haec ἁγιάσας ὑμᾶς διὰ τοῦ πν. om. B.K. s οὐδαμοῦ] οὐδὲ C.L. Cat. Mox διὰ π. καὶ ἀληθείας C. t καὶ δι' ἁγιασμοῦ] Sic C. Cat. καὶ ἁγιασμῷ Veron. ἐν ἁγιασμῷ B.I.K.L. Sav. cet. v αὐτοῦ δ.] δ. ἑαυτοῦ L. w ἡμῶν ὁ κύριος] ὁ κύριος ἡμῶν B.K. ὁ κόσμος ἡμῶν Cat. x τὸ πν. τὸ ἅγ.] μέγα καὶ τὸ πν. τὸ ἅγ. (τὸ ἅγ. πν. K.) ἐργαζόμενον ἡμῖν τὸν ἁγιασμὸν B.K. Sav. cet. y πίστιν] + ἀλλὰ τὸν ἁγιασμὸν B.K. Sav. cet. z ἔτι om. C.L. non Cat. Statim ἐδεόμεθα C. a φησὶ om. Veron. Haec εἰς ὃ— Χριστοῦ om. Sav. cet. repugnantibus libris. b παρέδοσαν L. Statim πολλὰ om. I. Cat. c ἡγούμεθα L. d δὲ] + φησὶν C.L. e πατὴρ] + τοῦ κυρίου B.K. f παρακαλέσει et στηρίξει B.K.L. Veron. g μετὰ τὴν π. C. Cat. Statim οὕτω pro τοῦτο B.K.

ἐπειδὴ μετὰ τὸν πατέρα ἐν τῇ χάριτι τοῦ λουτροῦ ὀνομάζεται;
ἰδοὺ γὰρ ἐνταῦθα τοὐναντίον [h]ἐστίν. "Ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς,
[i]φησὶ, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰώνιον." Ποίαν δὴ ταύτην; Τὴν
ἐλπίδα τῶν μελλόντων. Ὁρᾷς πῶς ἐν τάξει εὐχῆς διανίστησιν
αὐτῶν τὴν διάνοιαν, τὰ τῆς κηδεμονίας τοῦ θεοῦ τῆς ἀφάτου D
τιθεὶς ἐνέχυρα καὶ τεκμήρια; "[k]Παρακαλέσαι, φησὶν, ὑμῶν
τὰς καρδίας ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀγαθῷ·" τουτέστι, διὰ
παντὸς ἔργου καὶ λόγου ἀγαθοῦ. Χριστιανῶν [l]γὰρ αὕτη
παράκλησις, [m]τὸ ποιῆσαί τι χρηστὸν καὶ θεῷ δοκοῦν. [n]Ὅρα
πῶς αὐτῶν καταστέλλει τὸ φρόνημα. "Ὁ δοὺς παράκλησιν,
φησὶ, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι." Ἅμα καὶ εὐέλπιδας ὑπὲρ
τῶν μελλόντων ποιεῖ. Εἰ γὰρ τοσαῦτα χάριτι ἔδωκε, πολλῷ E
[o]μᾶλλον τὰ μέλλοντα. Ἐγὼ [p]μέντοι εἶπον, φησὶ, τὸ δὲ πᾶν
τοῦ θεοῦ ἐστι. "[q]Στηρίξαι·" βεβαιῶσαι, ὥστε μὴ σαλεύ-
εσθαι μηδὲ [r]παρακλίνεσθαι· καὶ γὰρ [s]καὶ ἡμῶν καὶ αὐτοῦ τοῦτό
ἐστιν. Ὥστε καὶ δογμάτων, καὶ πράξεων [t]ἕνεκεν. Τοῦτο γάρ
ἐστι παράκλησις, τὸ ἐστηρίχθαι. Ὅταν γάρ τις μὴ παρα-
φέρηται, πάντα, ὅσαπερ ἂν πάθῃ, μετὰ πολλῆς φέρει τῆς
[v]μακροθυμίας· ὡς ἐὰν παρασαλευθῇ ἡ διάνοια, οὐδὲν λοιπὸν
ἐργάσεται τῶν ἀγαθῶν καὶ [w]γενναίων πράξεων, ἀλλ' ὡς ἄν τις
τὰς χεῖρας [x]ἐκλυθῇ, οὕτω καὶ [y]ψυχὴ παρασαλεύεται, ὅταν μὴ F
πεπιστευκυῖα ᾖ, ὅτι ἐπί [z]τι χρηστὸν ἀπαντᾷ τέλος. 11 "Τὸ
λοιπὸν προσεύχεσθε, ἀδελφοὶ, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ
κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς." Αὐτὸς
μὲν οὖν προσηύξατο περὶ αὐτῶν, ὥστε στηριχθῆναι· αἰτεῖ δὲ 533
νῦν παρ' αὐτῶν, προσεύξασθαι [a]ἀξιῶν ὑπὲρ αὐτοῦ, οὐχ ἵνα μὴ
[b]κινδυνεύῃ, εἰς τοῦτο γὰρ ἔκειτο, ἀλλ', "ἵνα ὁ λόγος τοῦ [c]κυ-
ρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς." Καὶ μετ'

11 Cap. III. v. 1.

[h] ἐστὶν] + αὐτός φησι πρῶτον, ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· εἶτα, ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν B.K. Sav. cet. [i] φησὶ om. B.I.K. Sav. cet. [k] παρακαλέσει B. Veron. [l] γὰρ om. B.K. [m] τὸ] + μὴ μόνον B.I.(?)K. Sav. cet. Post χρηστὸν add. βούλεσθαι, ἀλλὰ B.K. Sav. cet. Statim καὶ τῷ θεῷ B.C.K. Sav. cet. [n] ὁρᾷς C.L. [o] μᾶλλον] + ὑπὲρ τῶν πόνων C.I. [p] μέντοι] + οὕτως B.I.K. Sav. cet. [q] στηρίξει, τουτέστι, βεβαιώσει B.K. [r] παρεκκλίνεσθαι L. [s] καὶ assumtum ex L. Cat. καὶ γὰρ—ἐστιν om. B.K. Iidem post ἐστηρίχθαι addunt οὐκοῦν καὶ ἡμῶν καὶ αὐτοῦ τοῦτό ἐστιν. [t] ἕνεκεν] + ἐστηρίχθαι L. Cat. Mox τὸ ἐστηρίχθαι om. L. [v] προθυμίας C.I.L. [w] γενναίων—ἐκλυθῇ] γενναίων· εἰκότως· ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἀθλητὴς μὴ καλῶς τὸν τῆς ἀγωνίας νόμον προπαιδευθεὶς τὰς χεῖρας ἐκλύεται B.K. [x] ἐκλυθῇ] ἐκλυθῆς (l. ἐκλυθεὶς) οὐ δύναταί τι ἐργάζεσθαι χρήσιμον I. [y] ἡ ψυχὴ L. [z] τι] + καλὸν καὶ I. [a] ἀξιῶν ὑπὲρ αὐτοῦ pro ὑπὲρ αὐτοῦ ἀξιῶν C.L. προσεύξασθαι—αὐτοῦ] τὸ ἴσον, καὶ προσεύχεσθαι ἀξιοῖ ὑπὲρ αὐτοῦ B.K. Statim οὐχ om. K. [b] κινδυνεύσῃ C. Cat. [c] κυρίου] + φησὶ B.C.L.

ἐγκωμίου ἡ αἴτησις· "καθάπερ, φησὶ, καὶ πρὸς ὑμᾶς." [12] "Καὶ
ἵνα ῥυσθῶμεν [d] ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ
πάντων ἡ πίστις." [e] Τοῦτο δηλοῦντός ἐστι καὶ τοὺς αὐτοῦ
κινδύνους· [f] ὅπερ μάλιστα αὐτοὺς παρεκάλει. "Ἀπὸ τῶν ἀτό-
πων, φησὶ, καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις." (238)
Ἄρα περὶ τῶν ἀντιλεγόντων τῷ κηρύγματι λέγει, περὶ τῶν
B ἀνθισταμένων καὶ μαχομένων [g] τοῖς δόγμασι. Τοῦτο γὰρ
ἠνίξατο εἰπών· "οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις." [h] Καὶ οὐ κινδύνους
ἐνταῦθά μοι δοκεῖ [i] αἰνίττεσθαι, ἀλλὰ τοὺς ἀντιλέγοντας καὶ
ἐμποδίζοντας αὐτοῦ τῷ [k] λόγῳ, ὥσπερ Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεύς·
[13] "Λίαν γὰρ, φησὶν, ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις." [l] Τουτ-
έστιν, εἰσὶ τοιοῦτοι, οἷς δέδοται· [m] ὡς ἂν περὶ κλήρου [n] ἔλεγε
πατρικοῦ, ὅτι [o] οὐ πάντων ἐστὶ τὸ στρατεύεσθαι ἐν τοῖς [p] βασι-
C λείοις. Ἅμα [q] δὲ καὶ διανίστησιν αὐτοὺς, [r] ἤδη τοσαύτην ἔχον-
τας παρρησίαν, ὡς δύνασθαι καὶ τὸν διδάσκαλον κινδύνων ἀπαλ-
λάττειν, καὶ ἐξευμαρίζειν αὐτῷ τὸ κήρυγμα.

[s] Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς [t] τὰ αὐτὰ [v] λέγομεν. [w] Μηδεὶς ἡμῶν ἀπό-
νοιαν καταγινωσκέτω, [x] μηδὲ ἐξ ἀμέτρου ταπεινοφροσύνης ἀπο-
στερείτω [y] τοσαύτης βοηθείας ἡμᾶς. [z] Οὔτε γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς
διανοίας λέγομεν, ἀφ' ἧς Παῦλος ἔλεγεν· ἐκεῖνος μὲν [a] γὰρ
παρακαλέσαι τοὺς μαθητὰς βουλόμενος, ταῦτα ἔλεγεν· ἡμεῖς δὲ
D [b] καρπώσασθαί τι μέγα καὶ χρηστόν· καὶ σφόδρα [c] πιστεύομεν,
ἂν ἐθελήσητε [d] πάντες ὁμοθυμαδὸν τὰς χεῖρας ἐκτείνειν πρὸς
τὸν θεὸν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας σμικρότητος, ὅτι πάντα κατορθώ-

[12] v. 2. [13] 2 Tim. iv. 15.

[d] ἀπὸ] ἐκ L. [e] τούτῳ K. [f] ὅπερ] διὸ B.K. Sav. cet. Mox παρακαλεῖ B.K. [g] τῷ δόγματι L. [h] καὶ om. B.I.K. Sav. cet. Iidem post ἐνταῦθα add. δέ. [i] αἰνίττεσθαι, ἀλλὰ] καὶ τὰς ἐντεῦθεν θλίψεις αἰνίττεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ B.K. [k] λόγῳ] + ὥσπερ ἦν (+ ὁ Sav. cet.) Ὑμέναιος B.K. Sav. cet. [l] τουτέστιν—δέδοται om. B.K. Sav. cet. [m] ὡς] ὥσπερ C.I. [n] ἔλεγε] εἰ ἔλεγέ τις B.K. Sav. cet. [o] οὐ πάντων ἐστὶ τὸ] οὐ παρέσται τῷ I. [p] βασιλείοις] + οὕτω καὶ αὐτὸς περὶ (ἀφ' Sav. cet.) ὧν βούλεται ῥυσθῆναι πονηρῶν, εἰσὶ τοιοῦτοι, φησὶν, οἷς δέδοται τὸ μὴ πιστεύειν B.K. Sav. cet. [q] δὲ] + τοῦτο λέγων B.K. Sav. cet. [r] ἤδη τοσαύτην ἔχοντας π.] Sic Cat. εἰ δὲ τοσαύτην ἔχουσι π. C.I.L. Veron. ἄρα μεγάλοι τινὲς ἦσαν, εἴγε τοσαύτην ἔχειν π. αὐτοῖς μαρτυρεῖ (εἴγε τ. ἔχουσι π. Sav. cet.) B.K. Sav. cet. [s] ΗΘΙΚΟΝ. Αἴτησις εὐχῆς ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τοῦ λαοῦ, ὡς μεγάλα ταύτης ὠφελῆσαι δυναμένης· καὶ περὶ τοῦ μὴ λυπεῖσθαι κατὰ ψυχὴν, καὶ ἀποκρύπτειν, μηδὲ κατὰ ἑαυτοῦ, μηδὲ κατὰ ἑτέρου, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλέγχειν. Δείκνυται δὲ ὅτι ἐπίσκοπος ὢν εἶπε τὸν λόγον τοῦτον. Veron. [t] τὰ] εἰ τὰ I. Post αὐτὰ add. πρὸς ὑμᾶς B.I.K. Sav. cet. [v] λέγομεν] + εἰ καὶ μὴ ἀπὸ τῆς αὐτῆς διανοίας ἀφ' ἧς καὶ Παῦλος B.K. [w] μηδεὶς] + οὖν L. [x] μηδὲ] Sic I. μηδ' C. μήτε L. Veron. μηδεὶς ὑμῶν B.K. Sav. cet. [y] τ. β. ἡμᾶς (ἡμῶν L.) pro ἡμᾶς τ. β. C.K.L. [z] οὔτε γὰρ] πῶς οὖν οὐκ B.K. [a] γὰρ] ὅτι B. [b] καρποῦσθαι Mor. Ben. invitis libris. [c] πιστεύομεν] + ὅτι πάντα κατορθώσομεν B.K. Sav. cet. Mox ὅτι π. κατορθώσετε om. iidem. [d] πάντως L. Idem post ἐκτείνειν add. πάντες.

σετε. Οὕτω πολεμῶμεν τοῖς [e]ἐχθροῖς, εὐχαῖς καὶ ἱκετηρίαις.
Εἰ γὰρ [f]τοῖς ἐνόπλοις οὕτως ἐπολέμουν οἱ παλαιοὶ, πολλῷ
μᾶλλον τοῖς χωρὶς ὅπλων οὕτω δεῖ πολεμεῖν. [g]Οὕτως ἐτρο-
πώσατο Ἐζεκίας τὸν Ἀσσύριον, οὕτως ὁ Μωϋσῆς τὸν Ἀμαλὴκ,
οὕτω τοὺς Ἀσκαλωνίτας ὁ Σαμουὴλ, οὕτως ὁ [h]Ἰησοῦς τοὺς
τριάκοντα δύο βασιλεῖς. Εἰ ἔνθα ὅπλων ἔδει καὶ παρατάξεως
καὶ μάχης, τὰ ὅπλα ἀφέντες ἐπὶ τὴν εὐχὴν [i]κατέφυγον· ἔνθα E
εὐχαῖς μόνον ἀνυσθῆναι τὰ πράγματα χρὴ, πῶς οὐ πολλῷ
μᾶλλον εὔχεσθαι δεῖ; Ἀλλ' ἐκεῖ, φησὶν, οἱ ἡγούμενοι ὑπὲρ τοῦ
λαοῦ παρεκάλουν· σὺ δὲ ἀξιοῖς τὸν λαὸν ὑπὲρ τοῦ ἡγουμένου
παρακαλεῖν. Οἶδα κἀγώ. Τότε μὲν γὰρ οἱ ἀρχόμενοι ταλαί-
πωροί τινες ἦσαν καὶ [k]εὐτελεῖς· διόπερ ἀπὸ τῆς παρρησίας καὶ
τῆς ἀρετῆς τοῦ στρατηγοῦντος ἐσώζοντο μόνης· νυνὶ δὲ ὅτε ἡ
τοῦ θεοῦ χάρις [l]ἐπέδωκε, καὶ ἐν τοῖς ἀρχομένοις πολλοὺς, μᾶλ-
λον δὲ τοὺς πλείους εὑρήσομεν τοῦ κρατοῦντος ἐκ πολλοῦ περι-
όντας τοῦ μέρους. Μὴ δὴ τῆς συμμαχίας ἡμᾶς ἀποστερήσητε F
ταύτης· ἀνορθώσατε τὰς χεῖρας ἡμῖν, ἵνα μὴ ἐκλύωνται· ἀνοίξατε
τὸ στόμα ἡμῖν, ἵνα μὴ ἐμφράττηται· παρακαλεῖτε τὸν θεὸν,
παρακαλεῖτε διὰ τοῦτο. Ἔστι μὲν οὖν ὑπὲρ ἡμῶν τὸ γινό- 534
μενον, τὸ δὲ πᾶν ὑπὲρ ὑμῶν γίνεται· εἰς γὰρ τὸ ὑμῖν χρήσιμον
κείμεθα, καὶ τὰ ὑμέτερα μεριμνῶμεν. [m]Παρακαλεῖτε ἕκαστος
καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ. Ὅρα Παῦλον λέγοντα, [14]"Ἵνα τὸ εἰς
[n]ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν·" τουτ-
έστιν, ἵνα πολλοῖς δῷ τὴν χάριν. Εἰ ἐπὶ ἀνθρώπων καταδίκους
ἄνδρας καὶ ἀπαγομένους εἰς θάνατον δῆμος προσελθὼν ἐξητή-
σατο, καὶ τὸ πλῆθος δυσωπηθεὶς ὁ βασιλεὺς [o]τὴν γνώμην ἀνέ-
θετο· πολλῷ μᾶλλον [p]καὶ ὑφ' ὑμῶν δυσωπηθήσεται, οὐ τῷ
πλήθει, ἀλλὰ τῇ ἀρετῇ. Σφοδρὸν [q]γὰρ ἡμεῖς τὸν πολέμιον B
ἔχομεν. Ὑμῶν [r]μὲν γὰρ ἕκαστος τὰ ἑαυτοῦ μεριμνᾷ καὶ φρον-
τίζει, ἡμεῖς δὲ τὰ πάντων ὁμοῦ· εἰς τὸ μέρος ἑστήκαμεν τοῦ
πολέμου τὸ πονοῦν· σφοδρότερον καθ' ἡμῶν ὁ διάβολος ὁπλί-
ζεται. [s]Καὶ γὰρ ἐν τοῖς πολέμοις πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων
τὸν στρατηγὸν καταβαλεῖν ὁ [t]δι' ἐναντίας ἐπιχειρεῖ. Διὰ τοῦτο

[14] 2 Cor. i. 11.

[e] ἐχθροῖς] + παρακαλῶ B.K. [f] τοῖς] + ἐχθροῖς L. [g] οὕτως—Ἀμαλὴκ om. C. [h] Ἰησοῦς] Sic Reg. 744. Ἰσραὴλ Codd. et Edd. [i] κατέφευγον B.L. [k] ἀτελεῖς K.L. Statim διόπερ καὶ ἀπὸ B.K. [l] ἔδωκε K. [m] παρ.] οὐκοῦν παρ. B.K. [n] ὑμᾶς K. Mox ὑμῶν B.K. [o] τὴν γν. ἀνέθετο (ἀπέθετο C.I.)] τὴν χάριν κατέθετο B.K. [p] καὶ om. B.K. ὑφ' ὑμῶν] ἐφ' ὑμῶν I. ὁ θεὸς ἀφ' ὑμῶν K. ὑφ' ὑμῶν ὁ θεὸς B. Sav. cet. [q] γὰρ] νῦν K. Mox πόλεμον L. [r] μὲν om. L. [s] καὶ γὰρ] οὕτω καὶ B.K. [t] δι' ἐναντίας] ὑπεναντίος L.

ἐκεῖ πάντες οἱ συνασπισταὶ [v]τρέχουσι· διὰ τοῦτο πολὺς ὁ
θόρυβος, [w]ἑκάστου ἐπιχειροῦντος ἐξελεῖν αὐτόν· [x]ταῖς ἀσπίσι
περιφράττουσι, τὴν ἐκείνου βουλόμενοι διασῶσαι κεφαλήν.
C Ἀκούσατε τί [y]φησι πρὸς τὸν Δαυῒδ ἅπας ὁ δῆμος· [z]οὐ τῷ Δαυῒδ
ἑαυτὸν παραβάλλων ταῦτα λέγω, οὐχ οὕτω μέμηνα, ἀλλὰ
δήμου φιλοστοργίαν πρὸς ἄρχοντα δεῖξαι βουλόμενος. [15]"Μὴ
ἐξέλθῃς, φησὶν, εἰς τὸν πόλεμον [a]μεθ' ἡμῶν, ἵνα μὴ σβεσθῇ ὁ
λύχνος τοῦ Ἰσραήλ." [b]Ὅρα ἐν πόσῃ φειδοῖ τὸν γέροντα
εἶχον. Σφόδρα δέομαι τῶν ὑμετέρων εὐχῶν· μηδείς με, [c]ὅπερ
ἔφην, ἐξ ἀμέτρου ταπεινοφροσύνης ἀφαιρείσθω ταύτην τὴν
συμμαχίαν καὶ τὴν βοήθειαν. Ἂν τὰ ἡμέτερα εὐδοκιμῇ, καὶ τὰ (239)
D ὑμέτερα λαμπρότερα [d]ἔσται· ἂν ἐπιρρέῃ τὰ τῆς διδασκαλίας
ἡμῖν, εἰς ὑμᾶς ὁ πλοῦτος διαβήσεται. Ἄκουε τοῦ προφήτου
λέγοντος, [16]"Μὴ ἑαυτοὺς ποιμαίνουσιν οἱ ποιμένες;" Ὁρᾷς τὸν
Παῦλον ἐπιζητοῦντα συνεχῶς ταύτας τὰς εὐχάς; ἀκούεις ὅτι
Πέτρος οὕτως ἐξηρπάγη τοῦ δεσμωτηρίου, ἐπειδὴ ἦν εὐχὴ
ἐκτενὴς ὑπὲρ αὐτοῦ γινομένη; Σφόδρα πιστεύω ὅτι πολλὰ
δυνήσεται ὑμῶν ἡ εὐχὴ, μετὰ τοσαύτης συμφωνίας γινομένη.
Πόσον νομίζετε μεῖζον εἶναι τῆς ἡμετέρας σμικρότητος τὸ ὑπὲρ
δήμου τοσούτου προσιέναι τῷ θεῷ καὶ παρακαλεῖν; Εἰ [e]γὰρ
E αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ δεηθῆναι παρρησίαν οὐκ ἔχω, πολλῷ μᾶλλον
ὑπὲρ ἑτέρων. Τῶν γὰρ εὐδοκιμούντων ἐστὶ τοῦτο, [f]καὶ ἑτέροις
ἀξιοῦν ἵλεων γενέσθαι τὸν θεὸν, τῶν ἑαυτοῖς εὐμενῆ καταστη-
σάντων· ὁ δὲ καὶ αὐτὸς προσκεκρουκὼς, πῶς ὑπὲρ ἄλλου [g]δεή-
σεται; Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ σπλάγχνοις ὑμᾶς περιπλέκομαι πα-
τρικοῖς, ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη πάντα τολμᾷ, οὐκ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας
μόνον, ἀλλὰ [h]καὶ κατ' οἶκον, πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὑπὲρ
τῆς ὑμετέρας ὑγείας τῆς κατὰ ψυχὴν, τῆς κατὰ σῶμα ποιοῦμαι
τὴν δέησιν. Οὐ γάρ ἐστιν οὕτως ἱερεῖ πρέπουσα εὐχὴ ἑτέρα,
F ὡς τὸ ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ [i]καλῶν πρὸ τῶν αὐτοῦ προσιέναι καὶ
ἐντυγχάνειν τῷ θεῷ. Εἰ γὰρ ὁ Ἰὼβ ἀνιστάμενος εὐθέως ὑπὲρ

[15] 2 Reg. xxi. 17. [16] Ezech. xxxiv. 2.

[v] προστρέχουσι L. συντρέχουσι B.C. [w] ἑκάστου—αὐτὸν] Hoc ord. C.K.L. ἐξελεῖν αὐτὸν ἑκ. ἐπιχ. Edd. [x] ταῖς] καὶ ταῖς B.I.K. Sav. cet. Post περιφράττουσι add. πάντοθεν B.K. Sav. cet. [y] φασὶ B. [z] οὐ τῷ—λέγω] ἀλλὰ μὴ τῷ Δ. ἐμαυτὸν παραβάλλοντα νομίσῃ με τις ταῦτα λέγειν B.K. [a] μεθ' ἡμῶν om. I. [b] ὅρα om. L. Veron. [c] ὅπερ] ὥσπερ L. Statim ἀμετρήτου idem. [d] ἔσται] ἕξει L. [e] γὰρ om. B.K. Mox ἐμαυτοῦ B.K.L. δεηθ. παρ. pro παρ. δεηθ. B.C.K. [f] καὶ] + τὸ L. Statim ἵλεω C.L. Mox τῶν ἑ. εὐμ. τούτων καταστησάντων ἐστὶν L. καὶ ἑτέροις—καταστησάντων] τῶν ἑαυτοῖς εὐμ. καταστ. τὸν θεὸν, καὶ ἑτέροις ἀξιούντων ἵλεων γενέσθαι αὐτὸν B.K. [g] δεηθήσεται L. [h] καὶ om. L. [i] καλῶν πρὸ τῶν αὐτοῦ] ἁμαρτημάτων B.K.

τῶν τέκνων τοσαῦτα ἐποίει τῶν σαρκικῶν, [k]πόσῳ μᾶλλον ὑπὲρ
τῶν πνευματικῶν ἡμεῖς τοῦτο ποιεῖν ὀφείλομεν; Τί [l]δὴ ταῦτά 535
φημι; Ὅτι εἰ ἡμεῖς ὑπὲρ ἁπάντων ὑμῶν ποιούμεθα δεήσεις καὶ
προσευχὰς, καίτοιγε τοσοῦτον ἀπέχοντες τοῦ μεγέθους τοῦ
πράγματος, πολλῷ μᾶλλον [m]ὑμᾶς δίκαιον τοῦτο ποιεῖν. Ἕνα
μὲν γὰρ ὑπὲρ [n]πολλῶν ἀξιοῦν, σφόδρα τολμηρὸν καὶ πολλῆς
δεόμενον παρρησίας· πολλοὺς δὲ ὁμοῦ συνελθόντας ὑπὲρ ἑνὸς
ποιεῖσθαι τὴν δέησιν, οὐδὲν φορτικόν. Οὐ γὰρ τῇ οἰκείᾳ πι-
στεύων ἕκαστος ἀρετῇ τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ τῷ πλήθει καὶ τῇ
ὁμονοίᾳ, [o]ἣν μάλιστα ὁ θεὸς δυσωπεῖται πανταχοῦ. [17] "Ὅπου
γὰρ [p]ἂν ὦσι δύο ἢ τρεῖς, [q]φησὶ, συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, B
ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν." [r]Εἰ, ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἰσι συν-
ηγμένοι, [s]ἐν μέσῳ ἐστὶ, πολλῷ μᾶλλον ἐφ' [t]ὑμῶν. Ὃ γὰρ
καθ' ἑαυτόν τις εὐχόμενος λαβεῖν οὐ δύναται, τοῦτο μετὰ [v]τοῦ
πλήθους εὐχόμενος λήψεται· διὰ τί; Ὅτι εἰ καὶ μὴ [w]ἡ οἰκεία
ἀρετὴ, ἀλλ' ἡ συμφωνία πολλὴν ἔχει τὴν ἰσχύν. "Ὅπου ἐὰν
ὦσι, φησὶ, δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι." Διὰ τί [x]εἶπες, δύο; Ἂν
γὰρ εἷς ᾖ εἰς τὸ ὄνομά σου, διὰ τί μὴ εἶ ἐκεῖ; Ὅτι πάντας
[y]ὁμοῦ βούλομαι εἶναι, καὶ μὴ διεσπάσθαι.

Συμφράττωμεν τοίνυν ἀλλήλους, συνδεσμῶμεν τῇ ἀγάπῃ, C
μηδεὶς ἡμᾶς χωριζέτω. Εἴ τις ἐγκαλεῖ, εἴ τις λελύπηται, μὴ
κατὰ διάνοιαν ἐχέτω, κἂν πρὸς τὸν πλησίον, κἂν πρὸς ἡμᾶς.
Ταύτην ὑμᾶς χάριν αἰτῶ, προσιέναι καὶ ἐγκαλεῖν, καὶ ἀπολο-
γίας δέχεσθαι παρ' ἡμῶν. [18] "Ἔλεγξον, [z]φησὶ, μήποτε οὐκ
εἶπεν· ἔλεγξον, μήποτε οὐκ ἐποίησε· [a]καὶ εἰ ἐποίησεν, ἵνα μὴ
προσθῇ." Ἢ γὰρ ἀπελογησάμεθα, ἢ καταγνωσθέντες συγ-
γνώμην [b]ᾐτήσαμεν, καὶ πειρώμεθα λοιπὸν μηκέτι περιπεσεῖν
τοῖς αὐτοῖς. Τοῦτο καὶ [c]ὑμῖν συμφέρει, καὶ ἡμῖν. [d]Ὑμεῖς D
μὲν γὰρ ἴσως καὶ ἀλόγως ἐγκαλοῦντες, [e]μαθόντες τοῦ πράγμα-
τος τὴν ἀλήθειαν, διορθωθήσεσθε· ἡμεῖς [f]δὲ ἡμαρτηκότες ἀγνο-
οῦμεν καὶ διορθούμεθα. Ὑμῖν μὲν οὐ συμφέρει· καὶ γάρ τι-

17 Matth. xviii. 20. 18 Sirac. xix. 13, 14.

[k] πολλῷ L. [l] δὴ] Sic B.C.K.L. δὲ Edd. [m] ὑμᾶς δ.] Sic C.L. δ. ὑμᾶς Veron. δ. καὶ ὑμᾶς B.I.K. Sav. cet. [n] πολλοῦ L. [o] ᾗ C.I.L. Sav. cet. ᾗ corr. ex ἣν K. [p] ἂν om. L. [q] φησὶ post ὦσι transp. L. φησὶ om. Veron. [r] εἰ] + δὲ L. [s] ἐν μ. ἐστὶ] ἐκεῖ ἐστιν ὁ Χριστὸς L. [t] ὑμῖν L. ἡμῶν Mor. Ben. [v] τοῦ om. K. [w] ἡ om. L. et ante corr. C. [x] εἶπες] Sic C.K. εἶπας I. εἶπε Edd. [y] ὁμοῦ om. L. Statim εἶναι βούλομαι C.L. [z] φησὶ] γὰρ, φησὶ B.K. [a] καὶ εἰ ἐποίησεν om. K. [b] αἰτήσομεν, καὶ πειρασόμεθα L. [c] ἡμῖν σ. καὶ ὑμῖν B.C.K. [d] ὑμεῖς—οὐ συμφέρει] ἡμεῖς μὲν γὰρ ἴσως (+ καὶ B.) ἀλόγως ἐγκαλοῦντες, ὃ ἀγνοοῦμεν μαθόντες, ἀποστησόμεθα· ὑμεῖς δὲ οἱ ἐγκαλούμενοι, γνόντες τοῦ πρ. τὴν ἀλ. διορθωθήσεσθε. ὑμῖν ἀδιαφορεῖν οὐ συμφέρει B.K. [e] μαθόντες—διορθωθήσεσθε] μαθήσεσθε L. [f] δὲ] + ὁρᾶτε B.K.

μωρία κεῖται τοῖς πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ἐκβάλλουσιν· ἡμεῖς δὲ ἀπο-
δυόμεθα τὰ ἐγκλήματα, τά τε ψευδῆ τά τε ἀληθῆ· [g]τὰ μὲν
ψευδῆ, ὅτι ψευδῆ ἐστι δείξαντες, τὰ δὲ ἀληθῆ, μηκέτι [h]ποι-
οῦντες τὰ αὐτά. Πολλὴ γὰρ ἀνάγκη τὸν [i]τοσαῦτα φροντί-
ζοντα [k]καὶ ἀγνοεῖν, καὶ ἐξ ἀγνοίας ἁμαρτάνειν. Εἰ γὰρ οἰκίαν
E ἕκαστος ὑμῶν ἔχων, καὶ γυναικὸς καὶ παίδων προεστηκὼς καὶ
ἀνδραπόδων, ὁ μὲν πλειόνων, ὁ δὲ ἐλαττόνων, ὅμως ἐν οὕτω
εὐαριθμήτοις ψυχαῖς πολλὰ ἁμαρτάνειν, [l]οὐχ ὡς βούλεται,
ἀναγκάζεται, ἢ μὴ εἰδὼς, ἢ διορθῶσαί τι βουλόμενος· πολλῷ
μᾶλλον ἡμεῖς δήμου τοσούτου προεστῶτες. Καὶ ἔτι πληθύναι
ὑμᾶς ὁ κύριος, καὶ εὐλογήσαι ὑμᾶς, τοὺς μικροὺς μετὰ τῶν
μεγάλων. Εἰ γὰρ καὶ μεγάλη ἡ φροντὶς ἀπὸ τοῦ πλήθους
γίνεται, [m]οὐ παυόμεθα εὐχόμενοι αὐξηθῆναι τὴν φροντίδα ταύ-
την ἡμῖν, καὶ ἐπιδοθῆναι τουτὶ τὸ πλῆθος, καὶ [n]πολλαπλάσιον (240)
F γενέσθαι καὶ ἄπειρον. Καὶ γὰρ πατέρες, καίτοι ὑπὸ [o]τῆς
πολυπαιδίας πολλάκις κοπτόμενοι, ὅμως οὐδένα βούλονται ἀπο-
βαλεῖν. Πάντα ἡμῖν καὶ ὑμῖν ἴσα, καὶ αὐτὰ τὰ [p]κεφάλαια τῶν
ἀγαθῶν. Οὐ μετὰ πλείονος μὲν ἐγὼ δαψιλείας, ὑμεῖς δὲ μετὰ
536 ἐλάττονος [q]μετέχομεν τῆς ἱερᾶς τραπέζης, [r]ἀλλ' ὁμοίως ἑκά-
τεροι ταύτης ἐφαπτόμεθα. Εἰ δὲ ἐγὼ πρότερος, οὐδὲν τοῦτο
μέγα, ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς παισὶν ὁ πρεσβύτερος πρότερος τὴν
χεῖρα ἐκτείνει [s]εἰς τὴν ἑστίασιν, ἀλλ' ὅμως [t]οὐδὲν παρὰ τοῦτο
γίνεται, ἀλλὰ πάντα ἴσα [v]ἡμῖν· ἡ σωτήριος καὶ [w]ἡ συνέχουσα
τὰς ψυχὰς ἡμῶν ζωὴ μετὰ τῆς αὐτῆς τιμῆς ἑκατέροις δίδοται.
Οὐχ ἑτέρου μὲν ἐγὼ προβάτου, ἑτέρου δὲ ὑμεῖς, ἀλλὰ τοῦ
αὐτοῦ [x]μετέχομεν· τὸ βάπτισμα τὸ αὐτὸ ἔχομεν ἑκάτεροι,
B πνεύματος ἠξιώθημεν ἑνὸς, ἐπὶ τὴν αὐτὴν βασιλείαν σπεύδομεν
ἑκάτεροι, ἀδελφοὶ ὁμοίως ἐσμὲν τοῦ Χριστοῦ· πάντα [y]ἡμῖν
κοινά. Ποῦ οὖν τὸ πλέον [z]ἐμοῦ; Ἐν ταῖς φροντίσιν, ἐν τοῖς
πόνοις, [a]ἐν ταῖς μερίμναις, ἐν τῷ ἀλγεῖν ὑπὲρ ὑμῶν. Ἀλλ'
οὐδὲν ταύτης τῆς [b]ἀλγηδόνος ἥδιον· ἐπεὶ καὶ μήτηρ ἀλγοῦσα
ὑπὲρ τοῦ παιδὸς, ἥδεται τῇ ἀλγηδόνι, φροντίζει ὑπὲρ τῶν
τεχθέντων, [c]εὐφραίνεται ταῖς φροντίσι· [d]καίτοιγε ἡ φροντὶς

[g] τὰ μὲν—ἀληθῆ om. L. [h] ποιοῦντες τὰ αὐτὰ] ποιεῖν αὐτὰ ἀνεχόμενοι B.K. [i] τοσούτων B.I.K. Sav. cet. [k] καὶ om. B.K. [l] οὐχ ὡς β.] κἂν μὴ βούληται B.K. [m] οὐ] ὅμως οὐ B.K. Sav. cet. Statim παυσώμεθα I. εὐχόμενοι om. L. [n] πολλαπλασίονα K. [o] τῆς om. L. Mox ὅμως om. B.K. [p] κεφάλαια] + τῶν ἀρετῶν καὶ L. [q] μετέχετε I. [r] ἀλλ' om. C.L. ταύτης om. I. [s] εἰς] πρὸς B.L. [t] οὐδὲν] + πλέον B.K. Sav. cet. [v] ἡμῖν] + ὅρα γὰρ B.K. [w] ἡ om. B.K. [x] μετέχομεν] + πάντες B.K. Sav. cet. [y] ἡμῖν] οὖν L. [z] ἐμοὶ L. [a] ἐν ταῖς μ. post ὑπὲρ ὑμῶν transp. L. [b] ἀλγηδόνος] + τε καὶ μερίμνης L. [c] εὐφρ.] Sic C. Veron. ἀλλ' εὐφρ. L. καὶ εὐφρ. Sav. cet. Statim ἐπὶ ταῖς φρ. Edd. ἐπὶ om. B.C.K.L. [d] καίτοι K. Statim καθ' ἑαυτὸ C.K.

καθ' ἑαυτὴν πικρόν· ἀλλ' [e]ὅταν ὑπὲρ παίδων γένηται, πολλὴν
ἔχει τὴν ἡδονήν. Πολλοὺς ὑμῶν ἐγέννησα, [f]ἀλλὰ μετὰ ταῦτα
αἱ ὠδῖνες. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν [g]μητέρων πρότερον
αἱ ὠδῖνες, καὶ τότε ὁ τόκος· ἐνταῦθα δὲ μέχρις ἐσχάτης ἀνα- C
πνοῆς αἱ ὠδῖνες, μή πού τι καὶ μετὰ τὸν τόκον ἀμβλωθρίδιον
γένηται. [h]Καὶ ἐπιποθῶ δὲ ἐγώ. Εἰ γὰρ καὶ ἕτερος ἐγέννησε
[i]πολλάκις, ἀλλ' ὅμως ἐγὼ ταῖς φροντίσι διακόπτομαι· οὐδὲ
γὰρ ἐξ ἑαυτῶν γεννῶμεν, ἀλλὰ [k]τῆς χάριτός ἐστι τοῦ θεοῦ τὸ
πᾶν. Εἰ δὲ ἀμφότεροι διὰ πνεύματος τίκτομεν, οὐχ ἁμαρτή-
σεταί τις καὶ τοὺς παρ' ἐμοῦ τεχθέντας ἐκείνου προσειπὼν, καὶ
τοὺς παρ' ἐκείνου ἐμούς. Ταῦτα δὴ πάντα [l]ἐννοήσατε, καὶ
χεῖρα ὀρέξατε, [m]ἵνα καύχημα ἡμῶν γένησθε, καὶ ἡμεῖς ὑμῶν ἐν D
τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἣν γένοιτο μετὰ
παρρησίας ἡμᾶς ἅπαντας ἰδεῖν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ
ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος,
τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε.

[1]Πιστὸς δέ [a]ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ
[b]τοῦ πονηροῦ. Πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ
παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε. Ὁ δὲ κύριος E
κατευθύναι [c]ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ
εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ.

Οὔτε τὸ πᾶν ταῖς εὐχαῖς τῶν ἁγίων ἐπιτρέψαντας αὐτοὺς
ἀργεῖν χρὴ, καὶ τῇ κακίᾳ [d]προστρέχειν, [e]καὶ μηδενὸς ἀντιλαμ-
βάνεσθαι· [f]οὔτε πάλιν ἐργαζομένους τὰ ἀγαθὰ, καταφρονεῖν
τῆς συμμαχίας ἐκείνης. Μεγάλα [g]μὲν γὰρ δύναται, [h]μεγάλα
ἡ εὐχὴ [i]ἡ ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλ' ὅταν καὶ ἡμεῖς ἐργαζώμεθα. Διὰ
τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος εὐχόμενος ὑπὲρ αὐτῶν, [k]καὶ πάλιν τὸ F

[1] Cap. III. 3—5.

[e] ὅταν γε Edd. γε om. B.C.K.L. Mox γίνηται B.K. γίνεται C.L. [f] ἀλλὰ μ. τ. αἱ ὠδῖνες] διὰ τοῦτο σφόδρα ἀλγῶ, καὶ πικροτέρας τὰς ὠδῖνας μετὰ γέννησιν ἔχω. ἀλλὰ μηδεὶς καταγνῷ εἰρωνείαν τοῦ λόγου B.K. [g] πατέρων L. Veron. [h] καὶ ἐπ. δὲ ἐγὼ] διὰ τοῦτο καὶ σφοδρότερον ἐπιποθῶ B.K. [i] πολλάκις om. B.C.K. [k] τῆς om. B.K. [l] ἐννοήσαντες C. [m] ἵνα] + καὶ ὑμεῖς B.I.K. Sav. cet. Hom. V. [a] ἐστιν om. L. [b] τοῦ] παντὸς K. [c] ὑμῶν om. L. [d] προσέχειν L. καὶ τῇ κ. προστρέχειν om. B.C.K. inclusum a Sav. Mor. [e] καὶ om. B.K. Post μηδενὸς add. τῶν εἰς ἀρετὴν φερόντων (τῶν φ. εἰς ἀ. K.) B.K. Sav. cet. Statim ἐπιλαμβανομένους B. λαμβανομένους K. [f] οὔτε] οὔτ' αὖ I. [g] μὲν om. L. Veron. [h] μεγάλα] Sic Sav. cet. καὶ μεγάλα L. καὶ μεγάλη Veron. μεγάλα καὶ B.K. μεγάλα ἡ εὐχὴ om. I. [i] ἡ om. B. Cat. [k] καὶ om. B.I.K. Sav. cet. Mox τίθησι pro θεὶς, et καί φησι pro φησὶ iidem.

ἀξιόπιστον θεὶς ἀπὸ τῆς ἐπαγγελίας, φησί· "Πιστὸς δέ ἐστιν
ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ." Εἰ
537 γὰρ εἵλετο ὑμᾶς εἰς σωτηρίαν, οὐ [l]ψεύδεται, οὐδὲ ἀφίησιν ἀπο-
λέσθαι. Ἵνα δὲ [m]μὴ διὰ τούτων εἰς ῥᾳθυμίαν ἀγάγῃ, καὶ τὸ
πᾶν τοῦ θεοῦ νομίσαντες εἶναι αὐτοὶ καθεύδωσιν, ὅρα πῶς καὶ
τὴν [n]παρ' αὐτῶν συνεργίαν ἀπαιτεῖ, λέγων· "Πεποίθαμεν δὲ
ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ [o]παραγγέλλομεν, καὶ ποιεῖτε καὶ
ποιήσετε." Πιστὸς [p]μέν ἐστι, φησὶν, ὁ θεὸς, καὶ [q]ἐπαγγει-
λάμενος σῶσαι, σώσει πάντως, ἀλλ' ὡς ἐπηγγείλατο. [r]Πῶς
δὲ ἐπηγγείλατο; Ἐὰν θέλωμεν, καὶ ἀκούωμεν αὐτοῦ· [s]οὐχ
B ἁπλῶς, οὐδὲ, ὡς ξύλα καὶ λίθους, ἀργοῦντας. Καλῶς δὲ καὶ
τὸ, "πεποίθαμεν ἐν κυρίῳ," τέθεικε, τουτέστι, τῇ φιλανθρωπίᾳ (241)
αὐτοῦ πιστεύομεν. Πάλιν αὐτοὺς [t]καθαιρεῖ, τὸ πᾶν ἀναρτῶν
ἐκεῖ. Εἰ μὲν [v]γὰρ εἶπεν ὅτι, πιστεύομεν δὲ ὑμῖν, ἦν μὲν τὸ
ἐγκώμιον μέγα, ἀλλ' οὐκ ἂν [w]ἐδίδαξεν αὐτοὺς ἐξαρτᾶν εἰς τὸν
θεὸν ἅπαντα· εἰ δὲ [x]εἶπε, πεποίθαμεν δὲ [y]τῷ κυρίῳ, ὅτι φυλά-
ξει ὑμᾶς, καὶ μὴ [z]προσέθηκε τὸ, "ἐφ' ὑμᾶς," καὶ τὸ, "ἃ παρ-
ηγγείλαμεν [a]ποιεῖτε καὶ ποιήσετε," ἀργοτέρους ἂν αὐτοὺς
ἐποίησε, τὸ πᾶν ἐπὶ τὴν τοῦ θεοῦ ῥίψας δύναμιν. Δεῖ μὲν
γὰρ τὸ πᾶν ἐπ' αὐτὸν ῥίπτειν, [b]ἀλλ' ἐνεργοῦντας καὶ αὐτοὺς,
C [c]τοῖς πόνοις ἐμβεβηκότας καὶ τοῖς ἀγῶσι. [d]Καὶ δείκνυσιν,
ὅτι εἰ καὶ ἤρκει ἡ ἀρετὴ [e]μόνον σῶσαι, [f]ἀλλ' ὅμως χρὴ διαρκῆ
τε αὐτὴν εἶναι, καὶ μέχρι τοῦ ἐλθεῖν [g]ἡμᾶς εἰς ἐσχάτας ἀνα-
πνοὰς ἡμῖν παρεῖναι. "Ὁ δὲ κύριος, [h]φησὶ, κατευθύναι ὑμῶν
τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ
Χριστοῦ." Ἐγκωμιάζει πάλιν αὐτοὺς, καὶ εὔχεται, τὴν κηδε-
μονίαν αὐτοῦ δεικνύς. Ἐπειδὴ γὰρ μέλλει ἐμβαίνειν εἰς ἐπι-
τίμησιν, τούτοις αὐτῶν προλεαίνει τὰς [i]διανοίας, τῷ [k]τε λέ-
γειν, [l]ὅτι θαρρῶ ὅτι ἀκούσεσθε, καὶ τῷ παρ' αὐτῶν εὐχὰς
D ἀπαιτεῖν, καὶ τῷ πάλιν αὐτοῖς ἐπεύχεσθαι μυρία ἀγαθά. "Ὁ

[l] ψεύσεται B.I.K. Sav. cet. Mox ἀφήσει πάντως pro ἀφίησιν iidem. [m] μὴ] + ταῦτα εἰπὼν B.K. [n] παρ'] ἀπ' Cat. παρ' om. a pr. m. C. [o] παραγγέλλομεν] + ὑμῖν I. [p] μὲν] + οὖν B.I.K. Sav. cet. [q] ἐπαγγειλάμενος C.I.L. ἐπαγγελλόμενος Edd. Statim σώσειν L. Mox σώσει πάντως pro πάντως σώσει C.K.L. [r] πῶς δὲ ἐπ. om. C. [s] οὐχ] ἀλλ' οὐχ B.K. [t] καθαιρεῖ] συστέλλει B.K. καταιρεῖ mendose Mor. Ben. [v] γὰρ] οὖν B.K. [w] ἐδίδαξεν] Sic C.L. ἐδείξαμεν Veron. ἔδειξεν B.I.K. Sav. cet. [x] εἶπε] + πάλιν B.K. + ὅτι L. [y] τῷ] ἐν B.I.K. Sav. cet. [z] προσέθηκε B.K.L. Cat. προστέθεικε Edd. [a] ποιεῖτε] καὶ ποιεῖτε L. [b] ἀλλ' om. K. [c] τοῖς] καὶ τοῖς C. [d] καὶ δ.] δ. ἐνταῦθα B.K. καὶ δ. ἐνταῦθα Sav. cet. Mox ἀρκεῖ B.I.K. Sav. cet. [e] μόνον] καὶ μόνη B.I.K. Sav. cet. [f] ἀλλ' om. B.K. [g] ἡμᾶς om. B.K. Mox συμπαρεῖναι B.K. Sav. cet. [h] φησὶ om. B.I.K. Sav. cet. [i] διανοίας] Sic I.L. Cat. καρδίας Edd. [k] τε om. K. [l] ὅτι om. B.K.

δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν, φησὶ, τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην
τοῦ θεοῦ." Πολλὰ *γάρ ἐστι τὰ παρεκτρέποντα ἀπὸ τῆς*
ἀγάπης, καὶ πολλαὶ αἱ ἐκεῖθεν ἐξέλκουσαι ἀτραποί. [m]Πρῶτον
μὲν ἡ τοῦ [n]*μαμωνᾶ, καθάπερ τινὰς* [o]*ἀναισχύντους χεῖρας ἐπα-*
φιεῖσα ἡμῶν τῇ ψυχῇ, καὶ ἀπρὶξ ἐπιλαβομένη, ἕλκει καὶ σύρει
καὶ μὴ βουλομένους ἐκεῖθεν· ἔπειτα κενοδοξία, καὶ θλίψεις δὲ
πολλάκις καὶ [p]*πειρασμοὶ περιέτρεψαν.* Διὰ *τοῦτο καθάπερ*
τινὸς πνεύματος τῆς τοῦ θεοῦ δεόμεθα βοηθείας, ἵνα ἡμῖν τὸ E
ἱστίον ὥσπερ ὑπό τινος [q]*πνεύματος σφοδροῦ παραπεμφθῇ*
πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ. Μὴ *γάρ μοι εἴπῃς, ὅτι ἀγαπῶ*
αὐτὸν [r]*καὶ ὑπὲρ ἐμαυτόν· ταῦτα ῥήματά ἐστι· διὰ τῶν ἔργων*
[s]*μοι δεῖξον, εἰ ἀγαπᾷς αὐτὸν ὑπὲρ* [t]*σεαυτόν.* Ὑπὲρ *τὸ ἀργύ-*
ριον [v]*αὐτὸν ἀγάπησον, καὶ τότε πιστεύω ὅτι* [w]*καὶ ὑπὲρ σεαυ-*
τὸν ἀγαπᾷς· ὁ δὲ χρημάτων μὴ καταφρονῶν διὰ τὸν θεὸν, πῶς
σαυτοῦ καταφρονήσεις; Τί [x]*δὲ λέγω χρημάτων; ὁ πλεονεξίας* F
μὴ καταφρονῶν, ὃ καὶ χωρὶς τῶν ἐπιταγμάτων τοῦ θεοῦ ἔδει
ποιεῖν, πῶς καταφρονήσεις σαυτοῦ; " Καὶ *εἰς τὴν ὑπομονὴν,*
[y]*φησὶ, τοῦ* Χριστοῦ." Τί *ἐστιν,* " [z]*εἰς τὴν ὑπομονήν;*" Ἵνα
ὑπομένωμεν, [a]*ὡς ἐκεῖνος ὑπέμεινεν, ἢ ἵνα ἐκεῖνα πράττωμεν, ἢ*
καὶ ἵνα μεθ' ὑπομονῆς [b]*ἀναμένωμεν αὐτὸν,* [c]*τουτέστιν, ἐμπαρά-* 538
σκευοι ὦμεν. Ἐπειδὴ *γὰρ πολλὰ ἐπηγγείλατο, καὶ αὐτὸς*
ἔρχεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, [d]*ἵνα ἀναμένωμεν αὐτὸν* [e]*καὶ*
ὑπομένωμεν. [f]Ἔνθα *δὲ ἂν ὑπομονὴν λέγῃ, πάντως θλῖψιν*
αἰνίττεται· τοῦτο γάρ ἐστιν ἀγαπᾶν τὸν θεὸν, τὸ ὑπομένειν,
καὶ μὴ θορυβεῖσθαι.

2 " Παραγγέλλομεν *δὲ ὑμῖν,* [g]*ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ*
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, *στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς*
ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν,
ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν." Τουτέστιν, *οὐχ ἡμεῖς ταῦτα λέ-* B
γομεν, ἀλλ' ὁ Χριστός· *τοῦτο γάρ ἐστιν,* " *ἐν ὀνόματι τοῦ*
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ·" [h]*ἀντὶ τοῦ, διὰ τοῦ* Χριστοῦ.

2 v. 6.

[m] *πρῶτον*] *καὶ πρῶτον* B.I.K. Ben. [*καὶ*] *πρῶτον* Sav. Mor. [n] *μαμωνᾶ*] + *κακία* B.K. Sav. cet. [o] *ἀναισχύντως* B.K.L. [p] *πειρασμοὶ*] *λογισμοὶ* L. [q] *πν. σφοδροῦ* pro *σφοδροῦ πν.* B.C.K.L. [r] *καὶ* om. L. [s] *μοι* assumtum ex omnibus. [t] *ἑαυτὸν* L. Veron. [v] *αὐτὸν* accessit ex omnibus. [w] *καὶ—ἀγαπᾷς*] *ἀγαπᾷς αὐτὸν ὑπὲρ σεαυτὸν* L. [x] *δὲ* om. B. [y] *φησὶ* om. B.K. [z] *εἰς τὴν* om. C. [a] *ὡς*] *φησὶν, ὡς* B.K. [b] *ἀναμείνωμεν* Cat. *ὑπομένωμεν* (om. *αὐτὸν*) I. [c] *τουτέστιν*] + *ἵνα* B.K. Sav. cet. [d] *ἵνα* om. B.K. Sav. cet. [e] *καὶ*] *φησὶν, ἢ καὶ* B.K. [f] *ἔνθα δὲ*] *ὅρα πῶς ἔνθα* B.K. [g] *ἀδελφοὶ* om. B. [h] Haec *ἀντὶ τοῦ διὰ τοῦ Χριστοῦ* accesserunt ex C. Cat.

[i]Τὸ φοβερὸν τῆς παραγγελίας [k]δεικνὺς, διὰ τοῦ Χριστοῦ,
[l]φησίν. Οὐκ ἄρα ὁ Χριστὸς προσέταξεν οὐδαμοῦ ἀργεῖν.
"Στέλλεσθαι ὑμᾶς, [m]φησὶν, ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ." Μή μοι
τὸν πλούσιον [n]εἴπῃς, μή μοι τὸν πένητα, μή μοι τὸν ἅγιον·
τοῦτο [o]ἀταξία ἐστί. "Περιπατοῦντος," φησὶ, τουτέστι, βι-
οῦντος. "Καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρέλαβον παρ'
C ἡμῶν." Παράδοσιν τὴν διὰ τῶν ἔργων φησί· καὶ κυρίως [p]ἀεὶ
ταύτην λέγει παράδοσιν. [3]"Αὐτοὶ γὰρ [q]οἴδατε πῶς δεῖ
μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν
ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος." Καίτοι εἰ καὶ ἔφαγον, οὐκ ἦν
δωρεάν· [4]"Ἄξιος γὰρ, φησὶν, ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ."
"Ἀλλ' ἐν [r]κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι
πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. [5]Οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν (242)
ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα [s]ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι
ἡμᾶς. Καὶ γὰρ, ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν
D ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω." Ὅρα
πῶς ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ προσηνέστερόν πως περὶ
τούτων διαλέγεται, ὡς ὅταν λέγῃ, [6]"Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς,
ἀδελφοὶ, περισσεύειν μᾶλλον, καὶ φιλοτιμεῖσθαι," [t]καὶ οὐδα-
μοῦ, "Παραγγέλλομεν," οὐδὲ, "Ἐν ὀνόματι [v]τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ," ὅπερ ἦν φοβερὸν καὶ κίνδυνον ἔχον, ἀλλὰ
περισσεύειν, [w]φησὶ, καὶ φιλοτιμεῖσθαι, ὃ ἦν εἰς ἀρετὴν προ-
E τρέποντος, "ἵνα εὐσχημόνως, φησὶ, περιπατῆτε·" ἐνταῦθα δὲ
οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ', "Εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, [x]φησὶ,
μηδὲ ἐσθιέτω." Εἰ γὰρ Παῦλος ἀνάγκην οὐκ ἔχων, ἀλλ'
ἐξουσίαν ἔχων ἀργεῖν, [y]καὶ τηλικοῦτον ἔργον ἀναδεδεγμένος,
ὅμως εἰργάζετο, καὶ οὐχ ἁπλῶς εἰργάζετο, ἀλλὰ νύκτα καὶ
ἡμέραν, [z]ὥστε δύνασθαι [a]καὶ ἑτέροις ἐπικουρεῖν, πολλῷ [b]μᾶλ-
λον τοὺς ἄλλους ἐχρῆν τοῦτο ποιεῖν. [7]"Ἀκούομεν [c]γάρ τινας
περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ
περιεργαζομένους." Τοῦτο ἐνταῦθα· ἐκεῖ δὲ ἐν τῇ προτέρᾳ,
F "Ἵνα εὐσχημόνως, φησὶ, περιπατῆτε πρὸς τοὺς ἔξω." Τίνος

3 v. 7, 8. 4 Luc. x. 7. 5 v. 9, 10. 6 1 Thess. iv. 10—12. 7 v. 11.

i τὸ] οὕτως εἰπὼν τὸ B.K. Sav. cet. k δεικνὺς] Sic C. Cat. δεικνύων L. δείκνυσι Edd. l φησὶ] + παραγγέλλομεν B.K. Sav. cet. m φησὶν om. B.K. n εἴπῃς pro εἴποις B.C.K.L. Cat. Post πένητα add. εἴπῃς L. o ἀξία C. ἀταξίας Cat. p ἀεὶ ταύτην pro ταύτην ἀεὶ C.L. Cat. q οἴδατε] + φησὶ C.L. r κόπῳ] + φησὶ C.L. Mox νυκτὸς καὶ ἡμέρας I. teste *Matthaeio.* s ἑαυτοὺς] ὑμῖν L. Ergo bis habet. t καὶ om. B.K. Post οὐδαμοῦ add. εἶπε L. v τοῦ om. L. w φησὶ] μᾶλλον B.K. x φησὶ om. B.K. y καὶ] καίτοι C. z ὥστε] καὶ ὥστε C.L. a καὶ om. C. b μᾶλλον] + ἀνάγκη L. Idem tamen ἐχρῆν habet. c γὰρ] + φησὶ C.L.

ἕνεκεν; Ἴσως οὐδὲν οὐδέπω τοιοῦτον [d]ἦν· καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ
παραινῶν ἔλεγε· 8 “[e]Μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι, ἢ λαμβά-
νειν.” Τὸ δὲ, “εὐσχημόνως [f]περιπατεῖτε,” οὐ περὶ ἀταξίας
ἐστί· διὸ καὶ ἐπήγαγεν· “ἵνα μηδενὸς χρείαν ἔχητε.” Ἐν-
ταῦθα δὲ καὶ ἑτέραν ἀνάγκην τίθησιν, [g]ὥστε τὸ καλὸν ποιεῖν
καὶ ἀγαθὸν πρὸς πάντας· προϊὼν γάρ φησι, “Μὴ ἐκκακήσητε 539
καλοποιοῦντες.” Πάντως [h]γὰρ τὸν ἀργοῦντα, καὶ δυνάμενον
ἐργάζεσθαι, ἀνάγκη περίεργον εἶναι. Ἡ δὲ ἐλεημοσύνη ἐκεί-
νοις δέδοται μόνοις, τοῖς οὐκ ἰσχύουσιν ἐκ τῆς τῶν χειρῶν
ἐργασίας ἐπαρκέσαι ἑαυτοῖς, ἢ τοῖς διδάσκουσι, καὶ τὸ πᾶν
ἀπησχολημένοις εἰς τὸν [i]τῆς διδασκαλίας λόγον. 9 “Οὐ γὰρ
φιμώσεις, [k]φησὶ, βοῦν ἀλοῶντα·” καὶ, “Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ
μισθοῦ αὐτοῦ.” Ὥστε οὐδὲ οὗτος ἀργός ἐστιν, ἀλλ᾽ ἐργασίας,
[l]καὶ μεγάλης λαμβάνει τὸν μισθόν. Τὸ δὲ εὔχεσθαι καὶ νη-
στεύειν ἀργοῦντα, οὐκ ἔστιν ἔργον χειρῶν· ἐργασίαν γάρ φησιν B
ἐνταῦθα τὴν διὰ τῶν [m]χειρῶν. Καὶ ἵνα μηδὲν τοιοῦτον [n]ὑπο-
πτεύσῃς, ἐπήγαγε· “Μηδὲν ἐργαζομένους, [o]ἀλλὰ περιεργαζο-
μένους.” 10 “Τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακα-
λοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Ἐπειδὴ σφό-
δρα καθήψατο, προσηνέστερον [p]βουλόμενος ποιῆσαι τὸν λόγον,
ἐπήγαγε, “διὰ τοῦ κυρίου,” πάλιν τὸ ἀξιόπιστον καὶ [q]φοβε-
ρόν. “Ἵνα μεθ᾽ ἡσυχίας, [r]φησὶν, ἐργαζόμενοι, τὸν ἑαυτῶν
ἄρτον ἐσθίωσι.” Διὰ τί [s]γὰρ μὴ εἶπεν, εἰ δὲ μὴ [t]ἀτακτοῦσι, C
τρεφέσθωσαν παρ᾽ ὑμῶν· ἀλλ᾽ ἀμφότερα ἀπαιτεῖ, καὶ τὸ ἐν
ἡσυχίᾳ εἶναι, καὶ τὸ ἐργάζεσθαι; “[v]Τὸν ἑαυτῶν ἄρτον, φησὶν,
ἵνα ἐσθίωσι,” μὴ τὸν ἀλλότριον.

11 “Ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες.” Ὅρα
πῶς εὐθέως κατεκλάσθη τὰ σπλάγχνα τὰ πατρικά. [w]Οὐκ
ἴσχυσε περαιτέρω τὴν ἐπιτίμησιν προαγαγεῖν, ἀλλὰ πάλιν
αὐτοὺς ἠλέησε· καὶ ὅρα μεθ᾽ ὅσης συνέσεως. Οὐκ εἶπε, πλὴν D
συγγινώσκετε αὐτοῖς, ἕως ἂν διορθώσωνται· ἀλλὰ τί; “Ὑμεῖς

8 Act. xx. 35. 9 1 Tim. v. 18. 10 v. 12. 11 v. 13.

[d] ἦν] + γεγονὸς B.K. Sav. cet. [e] μακάριον] + τι Edd. τι om. B.C.K.L. Cat. Mox διδόναι μᾶλλον hoc ord. L. [f] περιπατεῖν B.K. Mox ἁπλῶς φησι pro ἐστι iidem. [g] ὥστε] + καὶ L. [h] γὰρ] δὲ I. [i] τῆς om. L. [k] φησὶ om. K. [l] καὶ] + ἐργασίας B.I.K. Sav. cet. Mux ἀπολαμβάνει L. [m] χειρῶν] ἔργων B.K.L. ἐργασίαν—χειρῶν om. I. [n] ἐποπτεύῃς L. [o] ἀλλὰ περ. om. K. [p] β. ποιῆσαι] ποιῆσαι β. C.K. Cat. ποιῶν L. [q] φοβερὸν] + ταύτῃ δηλῶν B.K. Sav. cet. [r] φησὶν om. B.I.K. Sav. cet. ἐργαζόμενοι om. C. [s] γὰρ om. B.I.K. Sav. cet. [t] εὐτακτοῦσι C. εὐτακτῶσι Veron. [v] τὸν ἑ. ἄρτον, φ. ἵνα (ἵνα om. Cat.) ἐσθίωσι (+ καὶ L.) μὴ τὸν ἀλλ.] Sic C.I.L. Cat. Veron. ὅτι βούλεται αὐτοὺς ἐργαζομένους τρέφειν ἑαυτούς. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, ἵνα τὸν ἑ. ἄρτον ἐσθίωσι, τουτέστι, τὸν ἐξ οἰκείων πόνων, ἀλλὰ μὴ τὸν ἀλλ. τὸν ἀπὸ τοῦ προσαιτεῖν ἐκποριζόμενον B.K. Sav. cet. [w] οὐκ] καὶ οὐκ C.

δὲ τὸ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακήσητε." Στέλλεσθε μὲν, φησὶν,
ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἐπιτιμᾶτε αὐτοῖς, μὴ μὴν περιΐδητε λιμῷ [x]δια-
φθαρέντας. Τί οὖν, φησὶν, ἂν ἔχων τὴν παρ' ἡμῶν ἀφθονίαν
ἐπιμένῃ ἀργῶν; Ἐπὶ τούτου φάρμακον προσηνὲς, [y]φησὶν,
εἶπον, ὅτι στέλλεσθε ἀπ' αὐτοῦ, τουτέστι, μὴ [z]μεταδίδοτε αὐτῷ
παρρησίας, ἐνδείκνυσθε ὅτι ὀργίζεσθε. Οὐ [a]μικρὸν τοῦτο.
Τοιαύτη γὰρ ἡ πρὸς τὸν ἀδελφὸν γίνεται ἐπιτίμησις, εἴγε
E ὄντως διορθώσασθαι βουλόμεθα· οὐκ ἀγνοοῦμεν τοὺς τρόπους (243)
τῆς ἐπιτιμήσεως. Εἰπὲ γάρ μοι, εἰ σαρκικὸν εἶχες ἀδελφὸν,
ἆρα ἂν περιεῖδες αὐτὸν λιμῷ τηκόμενον; Οὐκ ἔγωγε οἶμαι·
[b]ἀλλ' ἴσως κἂν ἐρρύθμισας αὐτόν. [12] "Εἰ δέ [c]τις οὐχ ὑπα-
κούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς [d]ἐπιστολῆς." Οὐκ εἶπεν, ὁ
[e]παρακούων, ἐμοῦ παρακούει· [f]ἀλλὰ, "Τοῦτον σημειοῦσθε."
F [g]Οὐ μικρὰ παίδευσις αὕτη. "Μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ."
Εἶτα πάλιν· "Ἵνα ἐντραπῇ." [h]Καὶ οὐκ ἀφίησι περαιτέρω
προελθεῖν. Ὥσπερ [i]γὰρ εἰπὼν, "Εἴ τις μὴ ἐργάζεται, μηδὲ
ἐσθιέτω," δεδοικὼς μὴ λιμῷ ἀπόλωνται, ἐπήγαγεν, "Ὑμεῖς δὲ
540 τὸ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακήσητε·" οὕτως εἰπὼν, "στέλλεσθε,"
καὶ, "μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ," εἶτα δείσας μὴ τοῦτο [k]αὐτὸ
ἐκκόψῃ αὐτὸν τῆς ἀδελφότητος· ὁ γὰρ ἀπογνοὺς ἑαυτοῦ
ταχέως ἀπολεῖται [l]μὴ μεταλαβὼν παρρησίας· ἐπήγαγε· "Καὶ
μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν." Διὰ
τούτου δείκνυσιν [m]ἀμφότερα, ὅτι [n]καὶ μεγάλην ὥρισε κατ'
αὐτοῦ τιμωρίαν, [o]τὸ τῆς παρρησίας αὐτὸν ἀποστερεῖσθαι.
[p]Εἰ γὰρ καὶ τὸ εἶναι μετὰ πολλῶν λαμβάνοντα αἰσχύνης
B ἄξιον, ὅταν καὶ ἐπιτιμῶντες παρέχοιεν καὶ στέλλωνται, πόσου
ὀνείδους τοῦτο; [q]πῶς ἱκανὸν δακεῖν ψυχήν; Εἰ γὰρ μόνον
ὀκνηρότερον διδόντες, ἢ γογγύζοντες, ἐμπυρίζουσι τοὺς λαμ-
βάνοντας· μὴ γάρ μοι [r]περὶ τῶν ἀναισχύντων ἐπαιτῶν εἴπῃς,

12 v. 14.

[x] διαφθαρῆναι B.K. [y] φησὶν om. B.K. [z] μεταδίδοτε B.C.K. Cat. μεταδιδῶτε Edd. [a] μικρὸν] + καὶ B. + δὲ I.K. Sav. cet. [b] ἀλλ' ἴσως κἂν (καὶ C. Cat.) ἐρρύθμισας αὐτὸν] ἀλλ' ἴσως καὶ ἠρυθρίασας (ἐρυθρίασας L.) B.L. ἀλλὰ καὶ ἠρυθρίασας K. [c] τις] + φησὶν C.L. [d] ἐπιστολῆς] + ὅρα ταπεινοφροσύνην τοῦ Παύλου B.K. Sav. cet. [e] παρακούων] + ὑμῶν C. [f] ἀλλὰ] Sic I. Cat. ἀλλὰ om. C.L. Veron. ἀλλ' ἠρέμα αἰνίττεται B.K. Sav. cet. [g] οὐ μικρὰ π. αὕτη. (+ καὶ C.) μὴ σ. αὐτῷ] ὥστε μὴ λανθάνειν τοῦτο ποιεῖν προτρέπει. (+ καὶ B.K.) μὴ σ. αὐτῷ. οὐ μικρὰ π. καὶ αὕτη B.K. Sav. cet. [h] καὶ] φησιν. οὕτως B.I.K. Sav. cet. [i] γὰρ] οὖν B.K. [k] αὐτὸ om. L. [l] μὴ] ὁ μὴ C.L. Veron. Post μεταλαβὼν add. φημὶ L. [m] ἀμφότερα om. B.K. Sav. cet. [n] καὶ om. B.I.K. Sav. cet. [o] τὸ B.C.K.L. Cat. τῷ Edd. [p] εἰ γὰρ καὶ] εἰ καὶ K. καὶ γὰρ L. [q] πῶς] + οὖν L. Statim δάκνειν C. [r] περὶ τῶν—πιστῶν] τοὺς ἀναισχύντως ἐπαιτοῦντας εἴπῃς, ἀλλὰ τοὺς τὸ πρᾶγμα εὐλαβουμένους B.K.

ἀλλὰ περὶ τῶν πιστῶν· εἰ [s]ἔμελλον ἐπιτιμᾶν διδόντες, τί οὐκ
ἂν εἰργάσαντο; πόσης οὐκ ἦν τιμωρίας ἄξιον; [t]Οὐχ ἡμεῖς
οὕτως, ἀλλ' ὡς τὰ μέγιστα ἠδικημένοι, οὕτω τοὺς προσαιτοῦν-
τας ὑβρίζομεν, ἀποστρεφόμεθα. Οὐ δίδως· τί καὶ λυπεῖς;
"Νουθετεῖτε, [v]εἶπεν, ὡς ἀδελφοὺς," οὐχ ὑβρίζετε ὡς ἐχθρούς. C
Ὁ [w]τὸν ἀδελφὸν νουθετῶν, οὐ δημοσίᾳ τοῦτο ποιεῖ, οὐκ ἐκ-
πομπεύει τὴν ὕβριν, ἀλλὰ ἰδίᾳ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς,
[x]καὶ ἀλγῶν καὶ δακνόμενος, [y]δακρύων καὶ ὀδυρόμενος. Ἀπὸ
ἀδελφικῆς τοίνυν [z]παρέχωμεν τῆς διανοίας, ἀπὸ ἀδελφικῆς
νουθετῶμεν τῆς προαιρέσεως· μὴ ὡς ἀλγοῦντες ἐπὶ τῷ διδόναι,
ἀλλ' [a]ὡς ἀλγοῦντες ἐπὶ τῷ ἐκεῖνον παραβαίνειν τὴν ἐντολήν.
Ἐπεὶ τί τὸ κέρδος; Εἰ γὰρ καὶ μετὰ τὸ δοῦναι [b]ὑβρίζεις,
λυμαίνῃ τῇ τῆς [c]δόσεως ἡδονῇ· ὅταν δὲ μήτε δῷς καὶ ὑβρίσῃς, D
πόσον οὐκ εἰργάσω κακὸν [d]τὸν ἄθλιον ἐκεῖνον καὶ ταλαίπωρον;
Προσῆλθεν ὡς ἐλεηθησόμενος παρὰ σοῦ· λαβὼν δὲ καιρίαν τὴν
πληγὴν ἀπῆλθε, καὶ μᾶλλον ἐδάκρυσεν. Ὅταν γὰρ ἀναγκά-
ζηται διὰ τὴν ἔνδειαν προσαιτεῖν, διὰ δὲ [e]τὸ προσαιτεῖν ὑβρί-
ζηται, [f]ὅρα πόση τῶν ὑβριζόντων [g]ἡ τιμωρία. [13] "[h]Ὁ ἀτιμά-
ζων πένητα, φησὶ, παροξύνει τὸν ποιήσαντα αὐτόν." Εἰπὲ
γάρ μοι· αὐτὸς αὐτὸν ἀφῆκε πένεσθαι διὰ σὲ, ἵνα σὺ ἔχῃς E
[i]θεραπεύειν σαυτὸν, καὶ σὺ τὸν διὰ σὲ πενόμενον ὑβρίζεις; πό-
σης ἀγνωμοσύνης ταῦτα; πόσης ἀχαριστίας τοῦτο [k]τὸ ἔργον;
"[l]Νουθετεῖτε, φησὶν, ὡς ἀδελφούς." [m]Καὶ μετὰ [n]τὸ δοῦναι
νουθετεῖν ἐκέλευσεν· ὅταν δὲ καὶ χωρὶς τοῦ διδόναι ὑβρίζωμεν,
τίς ἡμῖν ἔσται ἀπολογία; [14] "Αὐτὸς [o]δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης
δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διαπαντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ." Ὅρα πῶς,
ὅταν τὰ πρακτέα ὑπαγορεύῃ, [p]ἐπισημαίνεται αὐτὰ τῇ εὐχῇ,
καθάπερ τινὰ σήμαντρα τῶν ἀποτεθέντων τιθεὶς τὴν δέησιν καὶ F
τὴν ἱκετηρίαν. "Δῴη ὑμῖν, φησὶ, τὴν εἰρήνην [q]διαπαντὸς ἐν
παντὶ τρόπῳ." Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τούτων εἰκὸς μάχας γίνε- 541
σθαι, ἐκείνων τε τραχυτέρων γινομένων, [r]τούτων τε οὐκέτι

[13] Prov. xiv. 31. [14] v. 16.

[s] ἔμελλον ἐπ.] ἔμελλον καὶ ἐπ. C. καὶ ἐπ. ἔμελλον B.K. καὶ ἔμελλον ἐπ. Sav. cet. [t] οὐχ ἡμεῖς] ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς C. ἡμεῖς δὲ οὐχ B.I.K. Sav. cet. [v] εἶπεν ὡς ἀδ. om. I. [w] τὸν] γὰρ L. [x] καὶ om. B.K. καὶ ante δακνόμενος om. K. [y] καὶ δακρύων Edd. καὶ om. B.C.K.L. [z] προσέχωμεν I. [a] ὡς om. B.K. [b] ὑβρίζεις] ἐὰν ὑβρίζῃς I. [c] διαδόσεως B.I. Veron. [d] τὸν] εἰς τὸν L. [e] τὸ] τοῦ B.K. [f] ὅρα] ἄρα L. [g] ἡ] ἔσται ἡ B.I.K. Sav. cet. [h] Haec ὁ ἀτιμάζων πένητα, φησὶ (φησὶ om. ante corr. K.) desunt in B.C.I.L. Veron. Statim παροξύνουσι C. [i] θεραπεύειν] θεραπεύῃς L. [k] τὸ om. C. [l] νουθ.] καὶ νουθ. B.K.L. Mox ἀδελφὸν B.K. [m] καὶ] ὁρᾷς B.K. [n] τὸ] τοῦ C.L. Statim διδόναι C.I. [o] δὲ] + φησὶν C.L. [p] ἐπισημαίνει L. [q] διαπαντὸς accessit ex C.I.L. [r] τούτων τε] καὶ τούτων B.K.

δὲ τὸ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακήσητε." Στέλλεσθε μὲν, φησὶν,
ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἐπιτιμᾶτε αὐτοῖς, μὴ μὴν περιΐδητε λιμῷ [x]δια-
φθαρέντας. Τί οὖν, φησὶν, ἂν ἔχων τὴν παρ' ἡμῶν ἀφθονίαν
ἐπιμένῃ ἀργῶν; Ἐπὶ τούτου φάρμακον προσηνὲς, [y]φησὶν,
εἶπον, ὅτι στέλλεσθε ἀπ' αὐτοῦ, τουτέστι, μὴ [z]μεταδίδοτε αὐτῷ
παρρησίας, ἐνδείκνυσθε ὅτι ὀργίζεσθε. Οὐ [a]μικρὸν τοῦτο.
Τοιαύτη γὰρ ἡ πρὸς τὸν ἀδελφὸν γίνεται ἐπιτίμησις, εἴγε
E ὄντως διορθώσασθαι βουλόμεθα· οὐκ ἀγνοοῦμεν τοὺς τρόπους (243)
τῆς ἐπιτιμήσεως. Εἰπὲ γάρ μοι, εἰ σαρκικὸν εἶχες ἀδελφὸν,
ἆρα ἂν περιεῖδες αὐτὸν λιμῷ τηκόμενον; Οὐκ ἔγωγε οἶμαι·
[b]ἀλλ' ἴσως κἂν ἐρρύθμισας αὐτόν. 12 "Εἰ δέ [c]τις οὐχ ὑπα-
κούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς [d]ἐπιστολῆς." Οὐκ εἶπεν, ὁ
[e]παρακούων, ἐμοῦ παρακούει· [f]ἀλλὰ, "Τοῦτον σημειοῦσθε."
F [g]Οὐ μικρὰ παίδευσις αὕτη. "Μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ."
Εἶτα πάλιν· "Ἵνα ἐντραπῇ." [h]Καὶ οὐκ ἀφίησι περαιτέρω
προελθεῖν. Ὥσπερ [i]γὰρ εἰπὼν, "Εἴ τις μὴ ἐργάζεται, μηδὲ
ἐσθιέτω," δεδοικὼς μὴ λιμῷ ἀπόλωνται, ἐπήγαγεν, "Ὑμεῖς δὲ
540 τὸ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακήσητε·" οὕτως εἰπὼν, "στέλλεσθε,"
καὶ, "μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ," εἶτα δείσας μὴ τοῦτο [k]αὐτὸ
ἐκκόψῃ αὐτὸν τῆς ἀδελφότητος· ὁ γὰρ ἀπογνοὺς ἑαυτοῦ
ταχέως ἀπολεῖται [l]μὴ μεταλαβὼν παρρησίας· ἐπήγαγε· "Καὶ
μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν." Διὰ
τούτου δείκνυσιν [m]ἀμφότερα, ὅτι [n]καὶ μεγάλην ὥρισε κατ'
αὐτοῦ τιμωρίαν, [o]τὸ τῆς παρρησίας αὐτὸν ἀποστερεῖσθαι.
[p]Εἰ γὰρ καὶ τὸ εἶναι μετὰ πολλῶν λαμβάνοντα αἰσχύνης
B ἄξιον, ὅταν καὶ ἐπιτιμῶντες παρέχοιεν καὶ στέλλωνται, πόσου
ὀνείδους τοῦτο; [q]πῶς ἱκανὸν δακεῖν ψυχήν; Εἰ γὰρ μόνον
ὀκνηρότερον διδόντες, ἢ γογγύζοντες, ἐμπυρίζουσι τοὺς λαμ-
βάνοντας· μὴ γάρ μοι [r]περὶ τῶν ἀναισχύντων ἐπαιτῶν εἴπῃς,

12 v. 14.

[x] διαφθαρῆναι B.K. [y] φησὶν om. B.K. [z] μεταδίδοτε B.C.K. Cat. μεταδιδῶτε Edd. [a] μικρὸν] + καὶ B. + δὲ I.K. Sav. cet. [b] ἀλλ' ἴσως κἂν (καὶ C. Cat.) ἐρρύθμισας αὐτὸν] ἀλλ' ἴσως καὶ ἠρυθρίασας (ἐρυθρίασας L.) B.L. ἀλλὰ καὶ ἠρυθρίασας K. [c] τις] + φησὶν C.L. [d] ἐπιστολῆς] + ὅρα ταπεινοφροσύνην τοῦ Παύλου B.K. Sav. cet. [e] παρακούων] + ὑμῶν C. [f] ἀλλὰ] Sic I. Cat. ἀλλὰ om. C.L. Veron. ἀλλ' ἠρέμα αἰνίττεται B.K. Sav. cet. [g] οὐ μικρὰ π. αὕτη. (+ καὶ C.) μὴ σ. αὐτῷ] ὥστε μὴ λανθάνειν τοῦτο ποιεῖν προτρέπει. (+ καὶ B.K.) μὴ σ. αὐτῷ. οὐ μικρὰ π. καὶ αὕτη B.K. Sav. cet. [h] καὶ] φησιν. οὕτως B.I.K. Sav. cet. [i] γὰρ] οὖν B.K. [k] αὐτὸ om. L. [l] μὴ] ὁ μὴ C.L. Veron. Post μεταλαβὼν add. φημὶ L. [m] ἀμφότερα om. B.K. Sav. cet. [n] καὶ om. B.I.K. Sav. cet. [o] τὸ B.C.K.L. Cat. τῷ Edd. [p] εἰ γὰρ καὶ] εἰ καὶ K. καὶ γὰρ L. [q] πῶς] + οὖν L. Statim δάκνειν C. [r] περὶ τῶν—πιστῶν] τοὺς ἀναισχύντως ἐπαιτοῦντας εἴπῃς, ἀλλὰ τοὺς τὸ πρᾶγμα εὐλαβουμένους B.K.

ἀλλὰ περὶ τῶν πιστῶν· εἰ [s]ἔμελλον ἐπιτιμᾶν διδόντες, τί οὐκ
ἂν εἰργάσαντο; πόσης οὐκ ἦν τιμωρίας ἄξιον; [t]Οὐχ ἡμεῖς
οὕτως, ἀλλ' ὡς τὰ μέγιστα ἠδικημένοι, οὕτω τοὺς προσαιτοῦν-
τας ὑβρίζομεν, ἀποστρεφόμεθα. Οὐ δίδως· τί καὶ λυπεῖς;
"Νουθετεῖτε, [v]εἶπεν, ὡς ἀδελφούς," οὐχ ὑβρίζετε ὡς ἐχθρούς. C
Ὁ [w]τὸν ἀδελφὸν νουθετῶν, οὐ δημοσίᾳ τοῦτο ποιεῖ, οὐκ ἐκ-
πομπεύει τὴν ὕβριν, ἀλλὰ ἰδίᾳ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς,
[x]καὶ ἀλγῶν καὶ δακνόμενος, [y]δακρύων καὶ ὀδυρόμενος. Ἀπὸ
ἀδελφικῆς τοίνυν [z]παρέχωμεν τῆς διανοίας, ἀπὸ ἀδελφικῆς
νουθετῶμεν τῆς προαιρέσεως· μὴ ὡς ἀλγοῦντες ἐπὶ τῷ διδόναι,
ἀλλ' [a]ὡς ἀλγοῦντες ἐπὶ τῷ ἐκεῖνον παραβαίνειν τὴν ἐντολήν.
Ἐπεὶ τί τὸ κέρδος; Εἰ γὰρ καὶ μετὰ τὸ δοῦναι [b]ὑβρίζεις,
λυμαίνῃ τῇ τῆς [c]δόσεως ἡδονῇ· ὅταν δὲ μήτε δῷς καὶ ὑβρίσῃς, D
πόσον οὐκ εἰργάσω κακὸν [d]τὸν ἄθλιον ἐκεῖνον καὶ ταλαίπωρον;
Προσῆλθεν ὡς ἐλεηθησόμενος παρὰ σοῦ· λαβὼν δὲ καιρίαν τὴν
πληγὴν ἀπῆλθε, καὶ μᾶλλον ἐδάκρυσεν. Ὅταν γὰρ ἀναγκά-
ζηται διὰ τὴν ἔνδειαν προσαιτεῖν, διὰ δὲ [e]τὸ προσαιτεῖν ὑβρί-
ζηται, [f]ὅρα πόση τῶν ὑβριζόντων [g]ἡ τιμωρία. 13 "[h]Ὁ ἀτιμά-
ζων πένητα, φησὶ, παροξύνει τὸν ποιήσαντα αὐτόν." Εἰπὲ
γάρ μοι· αὐτὸς αὐτὸν ἀφῆκε πένεσθαι διὰ σὲ, ἵνα σὺ ἔχῃς E
[i]θεραπεύειν σαυτὸν, καὶ σὺ τὸν διὰ σὲ πενόμενον ὑβρίζεις; πό-
σης ἀγνωμοσύνης ταῦτα; πόσης ἀχαριστίας τοῦτο [k]τὸ ἔργον;
"[l]Νουθετεῖτε, φησὶν, ὡς ἀδελφούς." [m]Καὶ μετὰ [n]τὸ δοῦναι
νουθετεῖν ἐκέλευσεν· ὅταν δὲ καὶ χωρὶς τοῦ διδόναι ὑβρίζωμεν,
τίς ἡμῖν ἔσται ἀπολογία; 14 "Αὐτὸς [o]δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης
δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διαπαντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ." Ὅρα πῶς,
ὅταν τὰ πρακτέα ὑπαγορεύῃ, [p]ἐπισημαίνεται αὐτὰ τῇ εὐχῇ,
καθάπερ τινὰ σήμαντρα τῶν ἀποτεθέντων τιθεὶς τὴν δέησιν καὶ F
τὴν ἱκετηρίαν. "Δῴη ὑμῖν, φησὶ, τὴν εἰρήνην [q]διαπαντὸς ἐν
παντὶ τρόπῳ." Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τούτων εἰκὸς μάχας γίνε- 541
σθαι, ἐκείνων τε τραχυτέρων γινομένων, [r]τούτων τε οὐκέτι

13 Prov. xiv. 31. 14 v. 16.

[s] ἔμελλον ἐπ.] ἔμελλον καὶ ἐπ. C. καὶ ἐπ. ἔμελλον B.K. καὶ ἔμελλον επ. Sav. cet. [t] οὐχ ἡμεῖς] ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς C. ἡμεῖς δὲ οὐχ B.I.K. Sav. cet. [v] εἶπεν ὡς ἀδ. om. I. [w] τὸν] γὰρ L. [x] καὶ om. B.K. καὶ ante δακνόμενος om. K. [y] καὶ δακρύων Edd. καὶ om. B.C.K.L. [z] προσέχωμεν I. [a] ὡς om. B.K. [b] ὑβρίζεις] ἐὰν ὑβρίζῃς I. [c] διαδόσεως B.L. Veron. [d] τὸν] εἰς τὸν L. [e] τὸ] τοῦ B.K. [f] ὅρα] ἄρα L. [g] ἡ] ἔσται ἡ B.I.K. Sav. cet. [h] Haec ὁ ἀτιμάζων πένητα, φησὶ (φησὶ om. ante corr. K.) desunt in B.C.I.L. Veron. Statim παροξύνουσι C. [i] θεραπεύειν] θεραπεύῃς L. [k] τὸ om. C. [l] νουθ.] καὶ νουθ. B.K.L. Mox ἀδελφὸν B.K. [m] καὶ] ὁρᾷς B.K. [n] τὸ] τοῦ C.L. Statim διδόναι C.I. [o] δὲ] + φησὶν C.L. [p] ἐπισημαίνει L. [q] διαπαντὸς accessit ex C.I.L. [r] τούτων τε] καὶ τούτων B.K.

ὁμοίως τοῖς τοιούτοις παρεχόντων, εἰκότως τοῦτο [s]ἐπηύξατο
νῦν. "Δῴη ὑμῖν, [t]φησὶ, τὴν εἰρήνην διαπαντός." Τοῦτο γάρ
ἐστι τὸ ζητούμενον, ὥστε ἀεὶ ἔχειν αὐτήν. "[v]Ἐν παντὶ,
φησὶ, τρόπῳ." Τί ἐστιν, "ἐν παντί;" Ὥστε μηδαμόθεν ἔχειν
φιλονεικίας [w]ἀφορμήν. Πανταχοῦ γὰρ [x]εἰρήνη καλὸν, ὅπου
γε καὶ πρὸς τοὺς ἔξω. Ἄκουε γὰρ αὐτοῦ ἀλλαχοῦ λέγοντος· (244)
[15] "Εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρη-
B νεύετε." Οὐδὲν γὰρ οὕτω πρὸς τὸ κατορθῶσαι ἃ βουλόμεθα
ἐπιτήδειον, ὡς τὸ εἰρηναῖον [y]καὶ ἀτάραχον, [z]καὶ τὸ ἀπεχθείας
ἀπηλλάχθαι, καὶ μηδένα ἔχειν ἐχθρόν.

"Ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν. [16]Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ
χειρὶ Παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω [a]γρά-
φω. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων
[b]ὑμῶν." Τοῦτο λέγει γράφειν ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ, ὥστε μηδενὶ
ἐξεῖναι παραποιεῖν αὐτὰς, τῆς ὑπογραφῆς ὥσπερ τεκμηρίου
κειμένου μεγάλου. Ἀσπασμὸν δὲ καλεῖ τὴν εὐχὴν, δεικνὺς ὅτι
[c]πάντα πνευματικὰ ἔπραττον τότε, καὶ ὅτε ἀσπάσασθαι ἔδει,
C [d]μετὰ κέρδους τὸ πρᾶγμα ἦν· [e]καὶ εὐχὴ ἦν, οὐχ ἁπλῶς φιλίας
σύμβολον. Ἀπὸ [f]τούτου ἤρχετο, καὶ εἰς αὐτὸ ἔληγε, περι-
φράττων τειχίοις μεγάλοις τὰ λεγόμενα [g]ἑκατέρωθεν, ἀσφα-
λεῖς τε θεμελίους [h]ἐτίθει, καὶ τὸ τέλος ἐπήγαγεν ἀσφαλές.
"Χάρις ὑμῖν, φησὶ, καὶ εἰρήνη·" καὶ πάλιν, "Ἡ χάρις τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν."
Τοῦτο καὶ ὁ [i]κύριος ἐπηγγείλατο [k]λέγων τοῖς μαθηταῖς,
D [17] "Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντε-
λείας τοῦ αἰῶνος." Ἀλλὰ τοῦτο γίνεται, ὅταν ἡμεῖς βουλώ-
μεθα· οὐ γὰρ πάντως ἔσται μεθ' ἡμῶν, ἐὰν ἑαυτοὺς πόρρω
ποιῶμεν. Μεθ' ὑμῶν [l]ἔσομαι, φησὶ, διαπαντός. Μὴ τοίνυν
[m]τὴν χάριν ἀπελάσωμεν. [n]Στέλλεσθαι ἡμᾶς φησιν ἀπὸ παν-
τὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος. Μέγα ἦν [o]τοῦτο τότε

[15] Rom. xii. 18. [16] v. 17, 18. [17] Matth. xxviii. 20.

[s] ἐπεύξατο B.K. [t] φησὶ] εἰπὼν B.I.K. Sav. cet. [v] ἐν παντὶ—ἐν παντὶ] ἐν παντὶ, φησὶ, τρόπῳ. πανταχόθεν βούλεται εἰρηνεύειν B.K. τί ἐστιν, ἐν παντὶ τρόπῳ; Veron. τί ἐστιν, ἐν παντὶ τρόπῳ (τόπῳ Ben.); πανταχόθεν β. εἰρ. Sav. cet. [w] ἀφορμὴν] + διὸ καὶ οὕτως εἶπε B.K. [x] ἡ εἰρήνη L. [y] καὶ τὸ ἀτάρ. C.L. [z] καὶ] ὡς B.I.K. Sav. cet. Iidem post ἀπηλλάχθαι add. ἁπάσης. [a] γράφων C. [b] ὑμῶν] + ἀμὴν Edd. ἀμὴν om. C.I.L. [c] πάντα τὰ πν. L. [d] μετὰ] οὕτω μετὰ B.K. [e] καὶ εὐχὴ ἦν] Sic Cat. καὶ εὐχὴν Edd. εὐχήν φησι B.K. [f] τούτου] + καὶ C. [g] ἑτέρωθεν ante corr. K. [h] ἐτίθει] Sic L. Veron. θεὶς B. τιθεὶς C.I.K. Sav. cet. [i] κύριος] Χριστὸς L. [k] τοῖς μ. λέγων inverso ord. C.L. [l] ἔσομαι, φησὶ pro φησὶν, ἔσομαι C.K.L. [m] τὴν χάριν om. I. [n] στέλλεσθε ὑμᾶς C. Statim βούλεται pro φησὶν B.I.K. Sav. cet. [o] τοῦτο τότε pro τότε τοῦτο C.L. τότε om. K. Statim τὸ κακὸν Sav. cet. τὸ om. C. Veron.

κακὸν, τὸ ἀπὸ τοῦ πληρώματος ἀποσπασθῆναι τῶν ἀδελφῶν.
[p]Τούτῳ γοῦν ἅπαντας τιμωρεῖται, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ γράφων
Κορινθίοις ἔλεγε· [18]"Τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν," [q]φησίν.
Ἀλλ' οὐ νῦν μέγα αὐτὸ ἡγοῦνται οἱ [r]πλείους, ἀλλὰ πάντα
συγκέχυται καὶ διέφθαρται· [s]μετὰ μοιχῶν, μετὰ πόρνων, μετὰ
πλεονεκτῶν ἁπλῶς καὶ ὡς [t]ἔτυχεν ἀναμιγνύμεθα. Εἰ ἀπὸ τοῦ E
ἀργῶς τρεφομένου μόνον στέλλεσθαι ἔδει, πόσῳ μᾶλλον ἀπὸ
τῶν ἄλλων; Καὶ ἵνα μάθῃς ὅσον ἦν φοβερὸν τὸ χωρίζεσθαι
[v]τοῦ συλλόγου τῶν ἀδελφῶν, καὶ ὅσον φέρει κέρδος τοῖς
εὐγνωμόνως τὴν ἐπιτίμησιν δεχομένοις, ἄκουσον ὅπως [w]ὁ πεφυ-
σιωμένος ἐκεῖνος τῷ ἁμαρτήματι, ὁ εἰς ἐσχάτην κακίαν ἐλάσας,
ὁ πορνείαν πορνεύσας, οἵα οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν [x]ὀνομάζεται, ὁ
ἀναισθήτως ἔχων τοῦ τραύματος· τοῦτο γάρ ἐστιν ὑπερβολὴ
διαστροφῆς· οὗτος δὴ ὁ τοιοῦτος οὕτω κατεκάμφθη καὶ συν- F
εστάλη, ὥστε τὸν Παῦλον εἰπεῖν· [19]"Ἀρκεῖ τῷ τοιούτῳ ἡ
[y]ἐπιτίμησις αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων· ὥστε κυρώσατε εἰς
αὐτὸν ἀγάπην." Καθάπερ γὰρ μέλος ἀποσπασθὲν τοῦ λοιποῦ 542
σώματος, [z]οὕτως ἦν τότε. [a]Τὸ δὲ αἴτιον, καὶ πόθεν ἦν τοῦτο
φοβερὸν τότε· ἐπειδὴ καὶ τὸ εἶναι μετ' αὐτῶν μέγα ἀγαθὸν
αὐτοῖς [b]εἶναι ἐνομίζετο. Καθάπερ γὰρ οἰκίαν μίαν οἰκοῦντες,
καὶ ὑπὸ πατέρα ἕνα ὄντες, καὶ μιᾶς τραπέζης μετέχοντες, οὕτως
ᾤκουν [c]τότε καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν. Τὸ τοίνυν τοσαύτης
ἐκπεσεῖν ἀγάπης, πόσον κακὸν ἦν; Νῦν δὲ [d]οὐδὲ εἶναι μέγα
δοκεῖ, διὰ τὸ μηδὲ μέγα τι [e]νομίζεσθαι, ὅταν μετ' ἀλλήλων B
ὦμεν. Ὅπερ ἐν τάξει τιμωρίας ἦν τότε, τοῦτο διὰ τὴν πολλὴν
ψῦξιν τῆς ἀγάπης καὶ χωρὶς τιμωρίας γίνεται νῦν, καὶ στελ-
λόμεθα ἀπ' ἀλλήλων εἰκῇ, καὶ ἀπὸ ψυχρότητος. Τὸ γὰρ
πάντων αἴτιον τῶν κακῶν, τὸ μὴ εἶναι ἀγάπην· τοῦτο πάντα
διέλυσε καὶ ἠφάνισε τὰ σεμνὰ καὶ λαμπρὰ τῆς ἐκκλησίας, ἐφ'
οἷς ἀγάλλεσθαι [f]ἔδει. Μεγάλη διδασκάλου παρρησία, ὅταν ἐκ
τῶν οἰκείων κατορθωμάτων ἔχῃ τοῖς μαθηταῖς ἐπιτιμᾶν. Διὸ
καὶ Παῦλος ἔλεγεν· "Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι
ἡμᾶς·" καὶ [g]τοῦ βίου μᾶλλον ὀφείλει [h]διδάσκαλος εἶναι, ἢ τοῦ

18 1 Cor. v. 11. 19 2 Cor. ii. 6.

[p] τούτῳ—ἔλεγε] τούτῳ γοῦν καὶ Παῦλος διορθοῦται τοὺς πταίοντας· οὕτω καὶ Κορινθίοις βουλόμενος τιμωρεῖσθαι B.K. [q] φησὶν] γράφων φησὶν B.K. [r] πλείους, ἀλλὰ] πολλοὶ, διὰ τοῦτο B.K. [s] μετὰ] + γὰρ B.K. Post πόρνων add. μετὰ κλεπτῶν I. [t] ἐτύγχανεν L. [v] τοῦ] ἀπὸ τοῦ Edd. ἀπὸ om. B.C.I.L. [w] ἐκεῖνος ὁ πεφ. inverso ord. C.L. [x] ὀνομάζεται] + φησὶν B.K. [y] ἐπιτιμία C.K.L. [z] οὕτως om. K. [a] τὸ δὲ—ἦν om. C. Statim τότε τοῦτο φ. inverso ord. B.K.L. [b] εἶναι accessit ex B.C.K.L. [c] τότε post ἐκκλησίαν transp. C.L. [d] οὐδὲν C. [e] νομίζεσθαι] + ποιεῖν B.K. [f] ἔδει] + τούτοις ἐγκαλύπτεσθαι I. Statim μεγάλου idem. [g] τοῦ] ἐκ τοῦ B.K. [h] διδάσκαλος] ἀφορμὰς διδόναι τοῦ καλὸς I.

C λόγου. Μηδεὶς δὲ νομιζέτω τοῦτο μεγαληγορίας εἶναι· εἰς
γὰρ ἀνάγκην καταστὰς τοῦτο ἐφθέγξατο, καὶ πρὸς τὸ κοινῇ
χρήσιμον. "Ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν, φησὶν, ἐν ὑμῖν." Ἀπὸ
[i]τούτου οὐχ ὁρᾷς τὴν ταπεινοφροσύνην, [k]ᾗ δωρεὰν καλεῖ καὶ
ἀταξίαν; "Οὐκ ἠτακτήσαμεν, [l]φησὶν, ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν
ἄρτον ἐφάγομεν." Δείκνυσιν [m]ἐνταῦθα καὶ πένητας αὐτοὺς
ἴσως ὄντας. Καὶ μή μοι εἴπῃς, [n]ὅτι πένητες ἦσαν· περὶ γὰρ
πενήτων καὶ τῶν οὐκ ἄλλως τῆς ἀναγκαίας εὐπορούντων τροφῆς, (245)
ἢ ἀπὸ τῆς τῶν χειρῶν ἐργασίας διαλέγεται. [o]Οὐ γὰρ εἶπεν,
D ἵνα ἀπὸ πατέρων ἔχωσιν, ἀλλ', "Ἵνα ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν
ἄρτον ἐσθίωσιν." Εἰ γὰρ ὁ κήρυξ [p]ἐγὼ, φησὶ, τοῦ λόγου τῆς
διδασκαλίας ἐφοβήθην βαρῆσαι ὑμᾶς, πολλῷ μᾶλλον ὁ μηδὲν
ὑμᾶς ὠφελῶν. Τοῦτο γὰρ ὄντως βάρος ἐστί. Βάρος δέ ἐστιν,
ὅταν τις μὴ μετὰ προθυμίας πολλῆς [q]διδῷ. Ἀλλ' οὐ τοῦτο
αἰνίττεται, ἀλλ' ὡς οὐκ ἐχόντων εὐκόλως. Διὰ τί γὰρ οὐκ
ἐργάζῃ; Χεῖράς σοι εἰς τοῦτο ἔδωκεν ὁ θεὸς, οὐχ ἵνα παρ' ἑτέ-
E ρων λαμβάνῃς, ἀλλ' ἵνα ἑτέροις [r]παρέχῃς. "Ὁ δὲ κύριος,
φησὶ, μεθ' ὑμῶν." Τοῦτο ἔξεστι καὶ ἡμῖν ἑαυτοῖς ἐπεύχεσθαι,
ἂν τὰ τοῦ κυρίου πράττωμεν. Ἄκουε γὰρ τοῦ Χριστοῦ
λέγοντος τοῖς μαθηταῖς· [20] "Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα
τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ
υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα,
ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς
ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας [s]τοῦ αἰῶνος." [t]Ἐὰν ταῦτα ποιῆτε,
F πάντως. Ὅτι γὰρ ἐκείνοις οὐκ ἐπήγγελται μόνον, δῆλον ἐκ
τοῦ εἰπεῖν, "ἕως [v]τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος·" [w]ἀλλὰ καὶ τοῖς
κατ' ἴχνος ἐκείνων βαίνουσι.

[x]Τί οὖν πρὸς τοὺς μὴ διδασκάλους, φησίν; Ἕκαστος ὑμῶν,
543 εἰ βούλοιτο, διδάσκαλός ἐστιν, εἰ καὶ μὴ ἑτέρου, ἀλλ' ἑαυτοῦ·
δίδαξον σεαυτὸν πρῶτον. [y]Ἂν διδάξῃς πάντα, ὅσα [z]ἐνετεί-
λατο τηρεῖν, [a]καὶ διὰ τούτου πολλοὺς ἕξεις τοὺς ζηλοῦντας.
Ὥσπερ γὰρ ὁ λύχνος, ὅταν αὐτὸς γένηται λαμπρὸς, μυρίους

20 Matt. xxviii. 19, 20.

[i] τούτων L. [k] ᾗ] Sic L. εἰ C. ἦν Edd. Mox ἀταξίαν B.C.K. εὐταξίαν Edd. [l] φησὶν] γὰρ, φησὶν C. [m] ἐνταῦθα κ. π. αὐτοὺς] αὐτοὺς καὶ πένητας L. [n] ὅτι] ἀλλ' οὐ πάντες B.K. Ben. [o] οὐ γὰρ] καὶ οὐκ B.K. [p] ἐγὼ om. L. ἐγὼ ὁ κήρυξ hoc ord. C. [q] δῷ L. [r] παρέχοις Veron. Sav. invitis libris. [s] τοῦ αἰῶνος om. C.I.L. [t] ἐὰν—πάντως] οὐ μόνον ταῦτα πρὸς ἐκείνους εἴρηται, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς B.K. Sav. cet. Post πάντως add. καὶ (εἰ I.) μεθ' ὑμῶν ἔσται C.I. [v] τῆς σ. τοῦ αἰ.] Sic B.C.K.L. τοῦ αἰ. τῆς σ. Edd. [w] ἀλλὰ] ἄρα K. [x] ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ ἕκαστον διδάσκειν τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὴν ἀρετήν. Veron. [y] ἐὰν B.L. Ben. [z] ἐνετείλατο] + σοι I. et ex corr. K. Sic Sav. cet. [a] καὶ om. B.I.K. Sav. cet. Statim διὰ τοῦτο L.

δύναται ἀνάψαι· ἐσβεσμένος δὲ [b]οὐδὲ ἑαυτῷ παρέξει φῶς, οὔτε
ἑτέρους ἀνάψαι λύχνους δυνήσεται· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ
καθαροῦ, ἐὰν τὸ ἐν ἡμῖν φῶς λαμπρὸν ᾖ, μυρίους καὶ μαθητὰς
καὶ διδασκάλους ἐργασόμεθα, ὥσπερ ἀρχέτυπον προκείμενοι. B
Οὐδὲ γὰρ οὕτω τὰ παρ' ἐμοῦ ῥήματα [c]τοὺς ἀκούοντας ὠφελῆ-
σαι δυνήσεται, ὡς ὁ βίος ὁ [d]ὑμέτερος. Ἔστω γὰρ, [e]εἰπέ μοι,
ἀνήρ τις τῷ θεῷ φίλος, καὶ ἐν ἀρετῇ διαλάμπων, καὶ γυναῖκα
ἔχων· ἔξεστι γὰρ καὶ γυναῖκα ἔχοντα ἀρέσκειν θεῷ, καὶ παιδία
καὶ οἰκέτας καὶ φίλους· [f]οὗτος οὐ πολλῷ μᾶλλον ἐμοῦ [g]τοὺς
πάντας ὠφελῆσαι δυνήσεται; Ἐμοῦ μὲν γὰρ [h]ἅπαξ ἢ δεύτε-
ρον ἀκούσονται τοῦ μηνὸς, ἢ οὐδὲ ἅπαξ, καὶ ἅπερ ἂν ἀκούσω-
σιν, [i]ἴσως μέχρι τοῦ τῆς ἐκκλησίας οὐδοῦ φυλάξαντες, εὐθέως C
[k]ἀποβάλλουσιν· ἐκείνου δὲ τὸν βίον ὁρῶντες διηνεκῶς, μεγάλα
κερδαίνουσιν. Ὅταν γὰρ ὑβρισθεὶς μὴ ἀνθυβρίσῃ, οὐχὶ σχεδὸν
[l]ἐνέπηξε καὶ ἐνεχάραξε τῆς ἐπιεικείας αὐτοῦ τὴν αἰδῶ εἰς τὴν
τοῦ ὑβρίζοντος ψυχήν; κἂν μὴ παραυτίκα ὁμολογῇ τὴν ὠφέ-
λειαν, ἀπὸ τοῦ θυμοῦ ἢ αἰσχυνόμενος ἢ ἐντρεπόμενος, ἀλλ' ὅμως
αἴσθησιν εὐθέως [m]λαμβάνει· καὶ ἀδύνατον [n]ἄνθρωπον ὑβριστὴν,
κἂν θηρίον ᾖ, ἀνεξικάκῳ τινὶ προσμίξαντα, μὴ μεγάλα κερδή-
σαντα ἀπελθεῖν. Τὰ γὰρ ἀγαθὰ [o]κἂν μὴ πράττωμεν, ἀλλ'
ὅμως ἐπαινοῦμεν ἅπαντες καὶ θαυμάζομεν. Ἡ γυνὴ πάλιν ἂν D
[p]ἴδῃ τὸν ἄνδρα ἐπιεικῆ, μεγάλα κερδαίνει ἀεὶ συνοῦσα, [q]καὶ τὸ
παιδίον. Ἔξεστιν οὖν ἑκάστῳ [r]διδασκάλῳ γενέσθαι. [21] "Οἰ-
κοδομεῖτε γὰρ, φησὶν, [s]ἀλλήλους εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποι-
εῖτε." [t]Εἰπὲ γάρ μοι, προσέπεσε ζημία ἐπὶ τῆς οἰκίας; ἡ
γυνὴ θορυβεῖται, ἅτε ἀσθενεστέρα οὖσα καὶ [v]κοσμιωτέρα καὶ
πολυτελεστέρα καὶ φιλόκοσμος· ὁ ἀνὴρ ἐὰν ᾖ φιλόσοφος, καὶ
[w]καταγελᾷ τῆς ζημίας, καὶ [x]ἐκείνην παραμυθεῖται, καὶ πείθει
φέρειν γενναίως. Ἆρ' οὖν, εἰπέ μοι, οὐ πολλῷ [y]μᾶλλον αὐτὴν
τῶν ἡμετέρων ὠφελήσει λόγων; Εἰπεῖν μὲν [z]γὰρ εὔκολον, E
πρᾶξαι δὲ ὅταν εἰς χρείαν καταστῶμεν, [a]πάντῃ δύσκολον.

21 1 Thess. v. 11.

[b] οὐδ' C. οὔτε L. [c] τοὺς ἀκούοντας om. C. Mox δύναται B.K. [d] ὑμέτερος] Sic B.C.K. ἡμέτερος Edd. [e] εἰπέ μοι] εἰ βούλει B.I.K. Sav. cet. [f] οὗτος] + εἰπέ μοι B.K. Sav. cet. [g] τοὺς πάντας] τούτους ἅπαντας C. τοὺς παρόντας K. [h] ἅπαξ] ἢ ἅπαξ C. Mox ἀκούσονται accessit ex B.C.K.L. [i] ἴσως om. C. [k] ἀποβάλουσιν C. ἀποβαλοῦσιν L. [l] ἔπηξε C. [m] ἀπολαμβάνει L. [n] ἄνθ.] τὸν ἄνθ. K. [o] κἂν] ἂν C. Mox ἀλλ' om. B.K. [p] ἴδῃ] βλέπῃ B.K. Mox κερδανεῖ L. [q] καὶ] ὁμοίως καὶ B.K. [r] δ. γενέσθαι] γενέσθαι δ. C.L. [s] ἀλλήλους om. L. [t] εἰπὲ γάρ μοι] ὅρα γὰρ B.K. Sav. cet. [v] κοσμικωτέρα C. καὶ κοσμ. om. B.I.K. Mox πολύκοσμος K. [w] καταγελᾷ τῆς] Sic C. καταγελαστὴς Edd. [x] ἐκείνην] τὴν γυναῖκα L. [y] μᾶλλον] μάλιστα K. [z] γὰρ] + παντὶ B.I.K. Sav. cet. [a] πάντῃ] παντὶ I. Veron. σφόδρα B.K. Sav. cet.

Διὰ τοῦτο μᾶλλον ἀπὸ τῶν ἔργων ῥυθμίζεσθαι ἡ ἀνθρωπίνη
φύσις εἴωθε· καὶ τοσαύτη τῆς ἀρετῆς ἡ ὑπερβολὴ, ὥστε καὶ
δοῦλος πολλάκις ὁλόκληρον ὠφέλησεν οἰκίαν μετὰ τοῦ δεσπό-
του. Οὐδὲ [b]γὰρ εἰκῇ οὐδὲ ἁπλῶς αὐτοῖς συνεχῶς ἐπιτάττει
τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν ὁ Παῦλος, καὶ πειθηνίους εἶναι τοῖς δεσπό-
ταις, οὐ τῆς διακονίας τοσοῦτον φροντίζων τῶν δεσποτῶν, ὅσον (246)
F ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται καὶ ἡ διδασκαλία· ὅταν
δὲ μὴ βλασφημῆται, ταχέως καὶ θαυμασθήσεται. Καὶ οἶδα
πολλὰς οἰκίας, ὅτι μεγάλα ἐκέρδαναν ἀπὸ τῆς τῶν δούλων
ἀρετῆς. Εἰ δὲ οἰκέτης ὑπ' ἐξουσίαν κείμενος τὸν δεσπότην
544 ῥυθμίσαι δύναιτ' ἂν, πολλῷ μᾶλλον δεσπότης οἰκέτας. Δια-
νείμασθε πρὸς ἐμὲ, παρακαλῶ, ταύτην τὴν διακονίαν. Ἐγὼ
πᾶσι κοινῇ διαλέγομαι· ὑμεῖς ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καὶ ἕκαστος ἐγχει-
ριζέσθω [c]τὴν σωτηρίαν τῶν πλησίον. Ὅτι γὰρ δεῖ [d]τῶν τῆς
οἰκίας προεστάναι ἐν τούτοις, ἄκουσον ποῦ παραπέμπει τὰς
γυναῖκας ὁ Παῦλος· [22] "Εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσι, φησὶν,
ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν·" καὶ οὐ προσάγει
αὐτὰς τῷ διδασκάλῳ. Καθάπερ γὰρ ἐν ταῖς διατριβαῖς τῶν
B γραμμάτων εἰσὶ καὶ [e]ἐν τοῖς μαθηταῖς διδάσκαλοι, οὕτω [f]καὶ
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· βούλεται γὰρ μὴ ὑπὸ πάντων ἐνοχλεῖσθαι τὸν
διδάσκαλον. Διὰ τί; Ὅτι μεγάλα ἀγαθὰ οὕτως ἔσται, οὐ
μόνον ὅτι κοῦφος ἔσται ὁ πόνος τῷ διδασκάλῳ, ἀλλ' ὅτι καὶ
τῶν μαθητῶν ἕκαστος [g]ταχέως μεριμνήσας γενέσθαι δύναται
διδάσκαλος, [h]ταύτην ἔχων τὴν φροντίδα. Ὅρα γὰρ πόσην
διακονίαν εἰσάγει ἡ γυνή· οἰκουρεῖ, καὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν
πάντων φροντίζει, ταῖς θεραπαινίσιν ἐφέστηκεν, ἀμφιέννυσι
ταῖς [i]αὐτῆς χερσὶ, πατέρα σε ποιεῖ παίδων καλεῖσθαι, [k]χαμαι-
C τυπείων ἀπαλλάττει, πρὸς σωφροσύνην βοηθεῖ, τὸν οἶστρον
τῆς φύσεως [l]παύει. Ἀλλ' εὐεργέτει αὐτὴν καὶ σύ. Πῶς; Ἐν
τοῖς πνευματικοῖς ὄρεξον χεῖρα· ἅπερ ἂν ἀκούσῃς χρήσιμα,
ταῦτα, καθάπερ αἱ χελιδόνες, τῷ στόματι διαβαστάζων [m]ἀπά-
γαγε, καὶ ἔνθες εἰς τὸ στόμα καὶ τῆς μητρὸς καὶ τῶν νεοττῶν.
Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τῶν πρωτείων ἀξιοῦν
σαυτὸν, καὶ τὴν τῆς κεφαλῆς χώραν [n]ἐπέχειν, ἐν δὲ τῇ διδα-
σκαλίᾳ λείπειν τὴν τάξιν; Τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων οὐκ

22 1 Cor. xiv. 35.

[b] γὰρ om. C. [c] τὴν σ. τῶν πλ.] τὴν διακονίαν τῆς τοῦ πλησίον σωτηρίας L. [d] τῶν τῆς οἰ.] τὸν τῆς οἰ. δεσπότην L. Mox ἐν om. K. [e] ἐν τοῖς μαθηταῖς] ἐν τοῖς μαθήμασι L. τῶν μαθημάτων B.K. [f] καὶ om. K. [g] ταχέως μ.] μ. ταχέως B.K. Sav. cet. [h] ταύτην] καὶ ταύτην L. Haec καὶ ταύτην ἔ. τ. φρ. post μεριμνήσας transp. idem. [i] αὐτῆς om. L. [k] χαμαιτυπιῶν K.L. [l] παίει L. [m] ἄπαγε L. [n] ὑπέχειν L.

ἐν ταῖς τιμαῖς ὑπερέχειν δεῖ, ἀλλ' ἐν ταῖς ἀρεταῖς· τοῦτο [o]γὰρ D
ἄρχοντος· ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῶν ἀρχομένων ἐστὶ, τοῦτο δὲ αὐτοῦ
τοῦ ἄρχοντος κατόρθωμα. Ἂν πολλῆς [p]ἀπολαύῃς τιμῆς, οὐ-
δὲν τοῦτο πρὸς σέ· ἔλαβες γὰρ παρ' ἑτέρων· ἂν πολλῇ λάμ-
πῃς τῇ ἀρετῇ, τοῦτο ὅλον σόν. Κεφαλὴ τῆς γυναικὸς εἶ·
οὐκοῦν ῥυθμιζέτω τὸ σῶμα τὸ λοιπὸν ἡ κεφαλή. Οὐχ ὁρᾷς
ὅτι οὐ τῷ τόπῳ τοσοῦτον ὑπερέχει τοῦ λοιποῦ σώματος, ὅσον
τῇ προνοίᾳ, καθάπερ τις [q]κυβερνήτης, ἅπαν αὐτὸ εὐθύνουσα;
Ἐν γὰρ τῇ κεφαλῇ καὶ οἱ τοῦ σώματος καὶ οἱ τῆς ψυχῆς E
ὀφθαλμοί· ἐκεῖθεν ἐπιρρεῖ τούτοις τὸ διορατικὸν, ἐκεῖθεν τὸ
ἡγεμονικόν. Καὶ τὸ μὲν λοιπὸν [r]τάττεται εἰς διακονίαν, [s]αὐτὴ
δὲ εἰς τὸ ἐπιτάττειν κεῖται. Πᾶσαι αἱ αἰσθήσεις [t]ἐκεῖθεν
ἔχουσι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν πηγήν· τὰ [v]φωνητικὰ ὄργανα
ἐκεῖθεν ἀναπέμπεται, τὸ διορατικὸν, τὸ ὀσφρητικὸν, ἡ ἁφὴ
πᾶσα· ἡ [w]γὰρ τῶν νεύρων ῥίζα καὶ τῶν ὀστῶν ἐκεῖθεν
συνέστηκεν. Ὁρᾷς ὅτι τῇ προνοίᾳ μᾶλλον ὑπερέχει, ἢ τῇ
τιμῇ; Οὕτω καὶ τῶν γυναικῶν ἡμεῖς ἄρχωμεν· νικῶμεν αὐτὰς
μὴ τῷ πλείονα [x]ζητεῖν τιμὴν παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ μειζόνως F
αὐτὰς εὐεργετεῖσθαι παρ' ἡμῶν. Ἔδειξα ὅτι οὐ μικρὰς [y]ἡμᾶς
εὐεργεσίας εὐεργετοῦσιν· ἀλλ' ἐὰν θέλωμεν ἐν τοῖς πνευμα-
τικοῖς δοῦναι τὴν ἀντίδοσιν, ἡμεῖς νικῶμεν· ἐπεὶ ἐν τοῖς σωμα-
τικοῖς ἀντίρροπόν τι [z]εἰσαγαγεῖν οὐ δυνατόν. Τί γάρ; [a]εἰσ- 545
άγετε πολλὰ χρήματα; Ἀλλ' ἐκείνη φυλάττει· ἀντίρροπος δὲ
αὕτη ἐκείνης ἡ πρόνοια, καὶ οὕτως αὐτῆς [b]δεῖται, ὅτι πολλοὶ
[c]πολλὰ κεκτημένοι, ἐπειδὴ φυλάττουσαν [d]οὐκ ἔσχον, πάντα
ἀπώλεσαν. Ἀλλὰ τῶν παίδων ἕνεκεν κοινωνεῖτε ἀμφότεροι,
καὶ ἴση παρ' ἑκατέρου ἡ εὐεργεσία· μᾶλλον δὲ ἐκείνη πολυπο-
νωτέραν ἐν τούτοις ἔχει τὴν διακονίαν, διαπαντὸς φέρουσα τὸ
[e]κυόμενον, καὶ ταῖς ὠδῖσι διακοπτομένη. Ὥστε ἐν τοῖς πνευ-
ματικοῖς μόνοις δυνήσῃ νικᾶν. Μὴ [f]δὴ φροντίζωμεν ὅπως ἡμῖν B
χρήματα ἔσται, ἀλλ' ὅπως ἃς ἐνεπιστεύθημεν ψυχὰς, μετὰ
παρρησίας τῷ θεῷ παραστήσωμεν· ἐν τῷ γὰρ ῥυθμίζειν ἐκείνας
καὶ ἑαυτοὺς τὰ μέγιστα ὀνήσομεν. Ὁ γὰρ ἕτερον διδάσκων,
εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον, [g]ἀλλ' ἐν τῷ λέγειν κατανύσσεται, [h]ὅταν
(247) ἴδῃ ἑαυτὸν ὑπεύθυνον ὄντα τούτοις, ὑπὲρ ὧν ἑτέροις ἐπιτιμᾷ.

[o] γὰρ] + ἐστιν K. [p] ἀπολαύσῃ B. ἀπολαύσῃς I.K. Sav. cet. [q] κυβερ-νῆτις B.K. ἅπαν om. L. [r] ταράττεται L. [s] αὕτη K.L. [t] ἐκεῖ C. [v] φωνητήρια L. [w] γὰρ om. B.K. [x] ζητεῖν τιμὴν pro τιμὴν ζ. C.K.L. [y] ὑμᾶς L. [z] εἰσάγειν C. [a] εἰσάγεται B.K. [b] δεῖται] + διὰ τί B.K.L. Sav. cet. [c] πολλὰ om. C.I.L. Veron. [d] οὐκ] μὴ B.K. [e] κυούμε-νον B. [f] δὴ om. Veron. Sav. Mor. invitis libris. πῶς pro ὅπως L. [g] ἀλλ' om. B.K. Post λέγειν add. τέως iidem. [h] ὅταν] καὶ μάλιστα ὅταν B.K. Sav. cet.

Ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς [i]κἀκείνας ὠφελοῦμεν, καὶ δι' ἐκείνων
C τὸν οἶκον, καὶ τῷ θεῷ τοῦτο δοκεῖ προηγουμένως, μὴ ἀποκάμωμεν καὶ τῆς ἑαυτῶν καὶ τῆς τῶν διακονουμένων ἡμῖν ψυχῆς κηδόμενοι, [k]ἵν' ὑπὲρ ἁπάντων λάβωμεν τὴν ἀμοιβὴν, καὶ μετὰ πολλοῦ [l]τοῦ πλούτου καταντήσωμεν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν τὴν μητέρα ἡμῶν, τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ· ἧς μὴ γένοιτό [m]ποτε ἐκπεσεῖν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀρίστῃ λάμψαντας πολιτείᾳ μετὰ πολλῆς τῆς παρρησίας [n]καταξιωθῆναι ἰδεῖν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[i] κἀκείνους K. [k] ἵνα ὑπὲρ B.C.K. [l] τοῦ om. C.L. [m] ποτε om. L.
[n] καταξιωθῆναι B.C.K.L. ἀξιωθῆναι Edd.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIONES

AD

HOMILIAS IN EPISTOLAM AD PHILIPPENSES.

HOM. I.

TIT. ΤΟΥ 'ΕΝ 'ΑΓΙΟΙΣ—'ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ.] Sic Mor. Ben. Pro *ὑπόμνημα*, *ἑρμηνεία* est in Sav. *'Υπόθεσις τῆς πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου Παύλου.* E. *Τοῦ Χρυσοστόμου ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Φ. ἐπιστολήν.* F.G. *'Υπόθεσις τῆς πρὸς Φ. ἐπιστολῆς τοῦ μακαρίου 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.* Veron. Post *ἐπιστολὴν* add. 'ΥΠΟΘΕΣΙΣ Sav. Mor. Ben. Ex Argumento nos primam Homiliam, e prima, ut vulgo inscribitur, secundam, accedentibus libris, ut videtur, praeter E. omnibus, effecimus.

Pag. 189 A. lin. 10. "*'Επέστρεψεν, conversa est*, absolute: quod insolentius." *Dun.* "Verbum *ἐπέστρεψεν* aliquantulum mihi suspectum est; nec tamen invenio aliud, quod ejus loco ausim lectori commendare." *Bois.* Talem vocabuli usum defendunt Nostri loca, Tom. IX. p. 463 C. *τότε δείκνυσι τὴν τιμωρίαν, ὅτι ἐστὶν ἀφόρητος τῷ μηδὲ οὕτως ἐπιστρέφοντι.* Tom. X. p. 624 D. *τότε μὲν ἀπὸ τῶν σημείων, νῦν δὲ ἀπὸ τῶν ἐπιστρεψάντων.*

Ibid. not.[c]. *ἐνταῦθα ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν.* Unus nostrorum *ὁ δεσμοφύλαξ*, qui memoratur infra p. 191 E. tum vero haec clausula post illam, *ἐνταῦθα ἐμαστίχθη ὁ Παῦλος μετὰ τοῦ Σίλα*, aptius collocaretur. "Actorum Cap. vi. mentio fit de Crispo Archisynagogo non Philippis, sed Corinthi ad fidem converso. Quare aut Codices Chrysostomi sunt depravati, aut est *ἁμάρτημα μνημονικόν*: quod tamen Theophylactus quoque secutus est; non autem Theodoretus. Nam argumentum hujus Epistolae, quod apud Oecumenium Theodoreto tribuitur, Theophylacti est." *Nobilius.* "Theodoretus: *ἐνταῦθα ἦν ἡ πορφυρόπωλις· ἐνταῦθα ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν· ἐνταῦθα ἐτυπτήθη μετὰ τοῦ Σίλα ὁ Παῦλος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, οἱ ἐκ συναρπαγῆς αὐτὸν*

τυπτήσαντες, τέλος ἀπελογήσαντο· ἐνταῦθα ὁ δεσμοφύλαξ πιστεύσας σὺν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐβαπτίσθη. Ergo, si Theodoreto credimus, non solum *ὁ δεσμοφύλαξ*, sed etiam *ἀρχισυνάγωγος* quidam Philippensis, audito Paulo, a Gentilismo ad Christum transiit." *Bois.* Verum vidit Nobilius, *μνημονικὸν* esse *ἁμάρτημα*.

P. 190 D. not.[a]. *διέκειντο γὰρ σφόδρα περὶ αὐτόν.* "Coislin. *σφόδρα περὶ αὐτὸν ἀγαπητικῶς*, optime. In Editis *ἀγαπητικῶς* deest. Sed ita legerat Nobilius, qui vertit, *peramanter.*" *Montef.* Pari inscitia in loco Tom. XII. p. 434 A. (=Tom. IX. p. 528 C.) *ὅταν μὲν γὰρ μὴ σφόδρα περί τινα ὦμεν διακείμενοι, φιλικῶς* desideravit Editor novissimus. Locutio *ἀγαπητικῶς διακεῖσθαι* legitur quidem apud Nostrum, Tom. IV. p. 513 A. *καὶ γὰρ τούτων ἕκαστος τὸν πρὸς αὐτὸν ἀγαπητικῶς διακείμενον ἀγαπᾷ.* Sed verbo *διακεῖσθαι* absolute posito notionem *amoris* et *affectus* inhaerere, probavimus ad Tom. VII. p. 626 C. et ad Tom. IX. p. 498 C.

P. 190 E. lin. 5. *τὰ κατ' αὐτόν.* Articulus casu excidit in Mor. Ben.

P. 191 C. not.[s]. "Legendum videtur, *καὶ ἀποτεινάμενος. Ἀποτείνεσθαι* est *arcum intendere ad scopum* ... *διατείνεσθαι* est *contendere, pertendere.* Dem. pro Cor. *διὰ τί ταῦτα λέγω, διατεινόμενος οὑτωσὶ σφόδρα; cur haec tanta contentione dico?*" *Dun.* *Ἀποτεινάμενος* est in uno nostrorum, sed nihil mutamus. Noster Tom. III. p. 293 A. *πρὸς τούτους καὶ διατεινόμενος πολλαχοῦ τῆς ἐπιστολῆς φαίνεται.* Nobilius, *invectus esset.*

Ibid. lin. 5. Pro *ἀπέχεσθαι* mendose dedit *ἐπέχεσθαι* Montef. Mox E. lin. 2. *εὐθέως ὑπὸ ἑνὸς σημείου* vitiose exhibet idem Editor.

P. 191 E. not.[i]. "*ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ*] Ante haec in Basiliensi Editione [scilicet hujus Sermonis et proxime sequentis, Basileae ab Erasmo curata] et Codice Caesareo interserebantur ista, *εἰ δὲ χρὴ εἰπεῖν Εὐοδίαν καὶ Συντύχην τὴν μὲν γυναῖκα εἶναι τοῦ δεσμοφύλακος, τάχα καὶ αὐτὸν τὸν ἄνδρα.* Sed huc omnino non spectant, nec habet Interpres Flaminius, neque liber Vaticanus." *Sav.* Theophylact. ad locum Phil. iv. 2. *Παρατίθεται οὖν ταύτας ἀνδρί τινι θαυμαστῷ, ὃς ἢ ἀδελφὸς ἦν μιᾶς αὐτῶν, ἢ καὶ ἀνήρ. Τάχα δὲ καὶ ὁ δεσμοφύλαξ ἴσως ἂν ἦν οὗτος.*

P. 192 A. lin. 6. *καὶ φίλτρον τὸ πρὸς αὐτούς* (subaudi *εἰδότες*). Musculus, *atque quo erga illos fuerit amore.* Tom. IX. p. 510 E. *τοσοῦτον ἐμοὶ παρ' αὐτοῦ τὸ φίλτρον.* p. 600 E. *τὸ φίλτρον, ὃ περὶ* (al. *πρὸς*) *τὸν Χριστὸν εἶχεν, ἐπιδεῖξαι βουλόμενος.*

P. 192 C. not.[v]. *δέκα δολίχους δραμών.* Haec est lectio veterior, a Montefalconio ex Codice suo cum *διαύλους* commutata. Certe *δίαυλος* Nostri usu magis commendatur; e. g. Tom. X. p. 177 E. *μετὰ τοὺς μυρίους διαύλους.* Tom. XI. p. 291 D. *ὁ δρομεὺς, οὐχ ὅσους ἤνυσεν ἀναλογίζεται διαύλους, ἀλλ' ὅσους λείπεται.* Cf. *Bast.* Epist. Crit.

p. 266. Alterum legitur apud Basil. M. Tom. I. p. 202 D. ἐπειδὴ ἱκανῶς τοῦ βίου τούτου τὸν δολιχὸν (leg. δόλιχον) ἐξεπλήρωσας. Ach. Tat. III. 2. δόλιχόν τινα τοῦτον δρόμον μυρίον ἐπονοῦμεν. Ceterum haud absurde Dunaeus: "Omnino legendum, ἐὰν ἕνδεκα δολίχους δραμὼν τὸν ὕστερον ἀφῇ. *Duodecies* enim metam flectebant. Vid. Pindar. Olymp. III. 59. VI. 126."

Ibid. lin. 5. μὴ ἐκλειπέτωσάν σε. Idem locus a Nostro allatus est, Tom. XI. p. 187 C. ubi pro vulgata ἐκλιπέτωσαν a nobis non correcta, scribendum erat unius libri auctoritate ἐκλειπέτωσαν.

P. 192 D. not.[i]. Probabile est Auctorem scripsisse, οὕτω καὶ τὴν ἐλεημοσύνην ἀεὶ δεῖ περιτεθῆναι: ut Tom. XI. p. 387 E. περίαπτα περιτεθῆναι. In vulgari lectione plane necessarium videtur ἑαυτοῖς.

P. 193 B. not.[w]. ὅτι πάντα διὰ τὰ χρήματα. Ne quis τὰ κακὰ impense requirat, conferantur Nostri verba, infra p. 207 E. καὶ πάντα ἀπὸ τούτου γίνεται, ἀπὸ τοῦ θαυμάζειν τὰ τοῦ παρόντος βίου: ubi tamen τὰ κακὰ proxime praecesserat. Sed prorsus eadem est ratio loci p. 498 D. ταῦτα γὰρ πάντων αἴτια [τῶν κακῶν]: ubi τῶν κακῶν faventibus libris expunximus.

P. 193 E. lin. ult. γνωρίμη γάρ ἐστι κ. τ. ἑ. Allusio ad Joan. xviii. 15.

P. 194 A. not.[e]. Si αὐτὸν legas, ad ἔπεισεν subintelligendum est ἡ ἐλεημοσύνη, quod Interpreti Anglo placuit.

HOM. II.

P. 194 C. lin. 1. συνεπισκόποις. "Lege σὺν ἐπισκόποις." *Dun.* Nobis quidem Auctor uno vocabulo συνεπισκόποις legisse videtur. Nam infra p. 195 C. ait, τί δήποτε δὲ οὐδαμοῦ τῷ κλήρῳ γράφων ... ἀλλὰ κοινῇ πᾶσι τοῖς ἁγίοις .. ἐνταῦθα τῷ κλήρῳ γράφει; Diserte Theophylactus, συνεπισκόπους εἶπε τοὺς πρεσβυτέρους.

P. 195 B. not.[v]. ἃ περὶ τοῦ ἐπισκόπου φησί. Scilicet 1 Tim. iii. 2.

Ibid. lin. 5. οἱ πρεσβύτεροι τὸ παλαιὸν ἐκαλοῦντο ἐπίσκοποι. "Videtur Chrysostomus ostendisse ex locis D. Pauli Episcopum solitum fuisse interdum appellari nomine diaconi et presbyteri; non autem vicissim, quod nunc exspectabatur, presbyterum solitum appellari nomine Episcopi: quare suspicor aliquid deesse. Auget suspicionem meam Theophylactus, qui hoc addit; presbyteros etiam Episcopi nomen obtinuisse, quod et ipsorum munus sit, ἐπισκοπεῖν τὸν λαὸν, id est, prospicere populo, et purgare, atque illuminare egentes." *Nobil.*

P. 196 C. not.[w]. Scripturam Veronensem, σὺ δὲ θεραπεύῃς ἐν τοῖς ἔξωθεν ἀγῶσιν, vertit Musculus, *tu vero in externis illi certaminibus opem fers*. Sed manifestum est, quaedam hic in textu excidisse, quae ex ea recensione quam exhibent Codices C.G. et Interpres Nobilius, verisimiliter quidem, si non vere, suppleta sunt.

P. 197 B. not. [b]. *ἀπόψυχε τὸν ἱδρῶτα.* Homericum est *ἱδρῶ ἀπεψύχοντο,* Il. λ'. 621. al. Eustath. ad Il. χ'. 2. *τὸ δὲ ἀπεψύχοντο ταὐτόν ἐστι τῷ ἀναψύχειν, ὡς καὶ πρὸ ὀλίγων τὸ ἱδρῶ ἀποψυχθεὶς, ἀντὶ τοῦ ἀναψύξας. τὸ μέντοι ἀποψύχειν ἐνεργητικῶς λειποψυχίαν ἢ θάνατον δηλοῖ παρὰ τοῖς μεθ' Ὅμηρον.* Sic Noster *ἀποψύχειν ψυχὴν* dixit, Tom. VIII. p. 298 D. His permotus rationibus, ut conjicere licet, Savilius *ἀπόψηχε* ex ingenio dedisse videtur. Sed ut recte *ἀποψύχεσθαι* media forma de eo qui sibi sudorem abstergat, ponatur, ita activa *ἀποψύχειν* ei qui alterum hoc modo reficiat, unice congruit, quanquam Lexica solam *exspirandi* significationem huic verbo attribuunt.

P. 198 C. not. [c]. In istis, *τὸ μεμνῆσθαι ὑπὸ τοῦ ἁγίου τούτου,* interpolatorem arguit usus *τοῦ μεμνῆσθαι* pro *esse in memoria,* nobis quidem plane inauditus.

P. 199 B. lin. 1. *ὁρῶν* pro *ὁρῶ* mendose exhibent Mor. Ben.

P. 199 D. lin. 3. *ἑτέρως*] *ἴσ. ἑτέροις* Sav. marg. Libri non accedunt. Interpretes, *alia ratione;* sc. alendis sanctis.

P. 200 C. lin. 6. "*οὕτως οὐ τὸν*] Fort. *οὕτως οὖν τόν.*" *Dun.* Frustra: *οὕτως* hic valet *adeo, usque eo.* Nec magis necesse est, cum Boisio, post *λόγον* addere, *ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ ὑμῶν.*

P. 200 D. lin. 6. *ὁ δὲ μὴ*] *ὃ δὲ μὴ* vitiose Ben.

P. 200 F. not. [n]. *ὑποτέμνεται, abolentur* Nob. Glossema sapit lectio Veronensis, *ἡμερώτερα ἔσται.* Nec tamen non aliquantum offendit *ὑποτέμνεσθαι* vi passiva, cum activum *ὑποτέμνειν* apud Nostrum quidem vix legitur. Tom. II. p. 29 B. *ὑποτέμνεις τῇ ταπεινοφροσύνῃ τῆς βασκανίας τὴν τυραννίδα.* "Alii *ὑποτέμνῃ.*" Tom. VII. p. 771 C. *τὸ πλέον ὑμετέμετο τοῦ φορτίου.* Sic libri omnes: edebatur *ὑπέτεμε.* Tom. XI. p. 104 D. *ἀλλὰ κἂν τὸ πλέον ὑποτέμῃ*: ubi *ὑποτέμῃς* A.B.F. Sav. Mor. Ben. Cf. Annot. ad p. 205 E. not. [w].

Ibid. not. [p]. In Benedictina lectione minus bene habet *τῶν ἐκείνοις,* absente *ἀποκειμένων.* Corrigendum videtur, aut *ἵνα καὶ ἐκείνοις κοινωνήσωμεν τῶν μεγάλων ἐπάθλων*; aut *ἵνα καὶ ἐκείνοις κ. τῶν ἐπάθλων τῶν μεγάλων.*

P. 201 B. lin. 1. Pro *ἐνδείᾳ, ἀδείᾳ* vitiose exhibet Ed. Ben. 2[da].

P. 201 D. lin. 1. *καὶ τὰ λείψανα.* Articulus desideratur in Ben.

P. 202 A. not. [f]. *Ἐπιτυχεῖν* hic absolute positum, *voti compos fieri.* Noster Tom. IX. p. 642 D. verba Apostoli (Rom. xi. 7.) enarrans: *καὶ γὰρ καὶ ἡμῖν ἔθος λέγειν, ὁ δεῖνα ἐπέτυχεν, ὁ δεῖνα εὗρεν, ὅταν πολὺ κέρδος ᾖ τὸ γινόμενον.* Tom. XI. p. 449 C. *εἰ δέ που καὶ εἶπον, ἐπιτυχόντες.* p. 614 C. *τί δέ, φησί; τοὺς ἐπιτυγχάνοντας οὐχ ὁρᾷς; τοὺς δι' ὀλίγων πόνων μεγάλα κτησαμένους ἀγαθά;* Plut. Tom. II. p. 438 A. *καθάπερ οἱ πολλὰ βάλλοντες, ἐπιτυγχάνουσι πολλάκις.*

Ibid. not.[k]. Particula εὖ excidit ante ποιῶν etiam infra p. 312 A. sed utroque loco salvo sensu abesse vix potest.

P. 202 B. lin. 3. Pro ἐκελεύσθης, ἐκελεύθης mendose dederunt Mor. Ben.

Ibid. not.[l]. In loco Salomonis, Noster Tom. XII. p. 109 D. diserte legit ἐκπρίου in imperativo, secundum exemplar Bibliorum Vaticanum: Καὶ πάλιν φησίν, "Ἔκπρίου κτεινομένους, μὴ φείσῃ." Οὐκ εἶπε, περιέργασαι, καὶ μάθε τίς ἐστι· καίτοι ὡς τὰ πολλὰ πονηροὶ οἱ ἀπαγόμενοι· ἀλλ' εἶπεν ἁπλῶς, ἐκπρίου, ὅστις ἂν ᾖ, φησί.

HOM. III.

P. 203 F. not.[m]. "Graece est, ὁρᾷς ὅτι οὐ τὴν ἐμαυτοῦ δόξαν λέγω, ἀλλὰ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην; sed mihi omnino visa est supervacua vox ista δικαιοσύνην, nec quicquam ad rem propositam facere. Et apud Theophylact. Oecumenium, Theodoretum ita dicitur, *non ad gloriam meam, sed Dei.* Ita paullo post Chrys. οὐχ ἵνα ἐγὼ, φησὶν, ἐπαινεθῶ, οὕτως εἶπον, ἀλλ' ἵνα ὁ θεὸς δοξάζηται. Quamobrem non dubitavi illam inducere; quanquam non longe absum ab ea suspicione, transposita esse verba δόξαν et δικαιοσύνην, et hunc esse Chrysostomi sensum: *vides non me justitiam meam quaerere, sed gloriam Dei;* id est, non me eleemosynam mihi conferri velle, sed gloriam afferri Deo: saepe enim Paulus et ipsam eleemosynam justitiae nomine appellat." *Nobil.*

P. 204 A. not.[q]. διάκεισθε, conjunctivum. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 155 B. διακέησθε tacite correxit Editor Ben. 2[dae].

P. 204 D. lin. 2. οὐ ante μόνον abest a Ben. vitio operarum.

P. 205 E. not.[w]. τὰς εὐθύνας μοι παρασκευάζοντες, h. e. vertente Musculo, *rationes meas promoventes.* Paullo aptius foret προπαρασκευάζοντες. Ante παρασκευάζοντες, εὐκολωτέρας supplendum censet Bois. Quid in altera lectione ὑποτέμνοντες offenderit, indicavimus ad p. 200 F. not.[n].

Ibid. lin. 7. οἱ κατηχηθέντες καὶ πιστεύσαντες. Copulam casu omisit Montef.

P. 206 A. not.[g]. οὕτως . . . οὕτως dicitur, ut οὗτος . . . οὗτος, usu de quo diximus ad Tom. IX. p. 713 B.

Ibid. not.[h]. Praeter verba ὥς τινες — καταγγελλέσθω, etiam particula ὡς ante νομοθετῶν, quod nos fugerat, ex Catena assumta est.

Ibid. not.[n]. "εἰσήγετο αἵρεσις. Sic ex Coislin. et ex Nobilio restituimus. Quae autem hic dicit Chrysostomus, omnino consonant cum iis quae protulit in Homilia in hunc Epistolae ad Philippenses locum, *Sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuncietur,*

quae habetur Tom. III. p. 300." *Montef.* Unum istius Sermonis locum exscribemus, p. 307 B. Τότε τοίνυν, ὅτε ἐν τούτοις τὰ πράγματα ἦν, τινὲς τῶν ἐχθρῶν τῶν Παύλου βουλόμενοι τὸν πόλεμον ἀναρριπίσαι χαλεπώτερον, καὶ μείζονα τοῦ τυράννου ποιῆσαι τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειαν, προσεποιοῦντο καὶ αὐτοὶ κηρύττειν, καὶ ἐκήρυττον τὴν ὀρθὴν καὶ ὑγιῆ πίστιν ὑπὲρ τοῦ τὸ δόγμα ἐπιδοῦναι μειζόνως· τοῦτο δὲ ἐποίουν, οὐχὶ τὴν πίστιν σπεῖραι βουλόμενοι, ἀλλ' ἵνα μαθὼν ὁ Νέρων, ὅτι τὸ κήρυγμα αὔξεται καὶ τὸ δόγμα ἐπιδίδωσι, ταχύτερον τὸν Παῦλον ἐπὶ τὸ βάραθρον ἀπαγάγῃ.

P. 206 C. not.[a]. δι' αὐτόν. Musc. *propter ipsum.* Mallemus, δι' αὐτοῦ.

P. 206 D. lin. 2. ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. καὶ incaute omisit Montef.

P. 206 E. not.[e]. Ut verbum ἐπινοῆσαι habeat unde pendeat, mente supplendum videtur, πῶς μιαρόν ἐστι. Vertit Vetus: *praedicationis supplicium laborumque praemium* considera: ac si legisset, ἐπινόησαι.

P. 207 B. lin. 5. παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς. *Manichaeos* innuit. Cf. Annot. ad p. 215 E.

Ibid. lin. 7. καὶ τῆς ἀπορρήτου σοφίας. Articulus abest a Ben. typothetae culpa.

P. 207 D. lin. 5. τὸ φιλοσοφίαν ἀσκεῖν. Mendose καὶ pro τὸ ediderunt Mor. Ben.

P. 207 F. lin. 1. Βασκαίνεις κ. τ. ἑ. Sequentia usque ad finem Homiliae excerpsit et annotavit *Matth.* Nov. Eclog. pp. 338—348.

P. 208 A. lin. 4. περιστρέφεται. Ambigue verterunt Nobil. Montef. *in lectulo circumferatur.* Rectius Matth. *huc illuc se vertit;* citans Hom. Il. ω'. 5. ἐστρέφετ' ἔνθα καὶ ἔνθα. Infra p. 465 D. πολλοὶ γοῦν τῶν πλουσίων δι' ὅλης περιστρέφονται τῆς νυκτὸς, τῷ μὴ περιμένειν τὴν χρείαν τοῦ ὕπνου, καὶ τότε καθεύδειν.

P. 208 D. lin. 4. Copulam καὶ ante κατατρυχόμενον desiderat Matthaeius. Sequentem periodum ὥσπερ τινὶ καταγωγίῳ κ. τ. ἑ. claudicare, nemo non videt. Interpretes inculcant, *commendare solemus.* Post παραμυθίαν, παραδίδομεν addunt Halesius et Boisius, quod nec Matthaeio displicuit. Idem monet, si vocabulum ὥσπερ sanum est, ante id requiri etiam aliud substantivum, cui tanquam deversorio fatigatum tradatur corpus: ipse autem ὥσπερ prorsus tollere malit. Halesius ante ὥσπερ addit πεδίῳ. Boisius post καταγωγίῳ inserere vult τῷ κήπῳ vel παραδείσῳ.

P. 208 F. lin. 3. καὶ δέδοικεν. "Dele τὸ καί." *Hales.* Tum distinguendum, ἡμέρα γέγονε; δέδοικεν κ. τ. ἑ. concinnius.

P. 209 C. lin. 1. Haec ὡς μία γὰρ ῥοπὴ, φησὶν absunt a Veron. "Videtur hoc laudare ex litteris sacris V. T. Verum hujusmodi locum reperire non potui." *Matth.*

P. 210 B. lin. 7. ὁ τούτων ἀπορήσας ποτέ. "Boisius conjicit vel ὁ

τούτων ἕνεκεν ἀπολωλὼς ποτε, vel *ὁ τῶν ἀναγκαίων ἀπορήσας ποτέ*. Mihi in mentem veniebat, *ὁ τοσοῦτον ἀπορήσας ποτέ*." *Matth.*

P. 210 D. not.[m]. Verbum substantivum abesse posse ostendimus ad Tom. IX. p. 520 E.

Ibid. lin. 6. *ἀλλ' οὐκ ἔστι φοβηθῆναι*. "Malim, *ἀλλ' ἔστιν* (i. e. *ἔξεστιν*) *οὐ φοβηθῆναι*. Sic et Dunaeus malebat." *Matth.* *Οὐκ ἔστι* hic valet, *non opus est*, de quo usu monitum in Indice Graeco ad Homilias in Matthaeum.

P. 211 A. not.[q]. *μεγάλα τε κατορθώσεις*, per ironiam dictum, ut recte monet Dun. *μεγάλα δὴ* (vel *τινὰ*) *κατορθώσεις, λέγωμεν πρὸς αὐτὸν*, legendum esse putat Matth. minus, ut videtur, necessario, si *καὶ οὕτως*, *vel sic*, intelligas.

P. 211 B, not.[w]. *ἐκβαλεῖν βασιλείας*. Articulus usitatius abest. Cf. Annot. ad Tom. IX. p. 516 B.

HOM. IV.

P. 212 A. not.[n, o]. *καὶ τὸν παρόντα διαφεύξομαι, ὡς τὸν πρῶτον κίνδυνον*. Sic C.G. Sav. cet.` Consentit Theophylact. *ὥσπερ γάρ, φησὶ, τὸν πρῶτον κίνδυνον, οὕτω καὶ τὸν παρόντα διαφεύξομαι*.

P. 214 A. not.[f]. Locus sic legitur in Veron. *εἰ τοίνυν οὐδὲ ἐν ζωῇ ταῦτα, ἢ τοῦτό ἐστιν· ὃ δὲ κ. τ. ἑ.* Emendatius Sav. et Codices, *εἰ τοίνυν οὐδὲ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ τοῦτό ἐστιν· ὃ δὲ κ. τ. ἑ.* "Fort. *οὐδὲ ἐν τῇ ζ. ταύτῃ τοῦτο ἔστιν*, et mox *τοῦτο κἀκεῖ λέγειν*; sed nec sic loco satisfit." *Dun.* "Locus est, ut puto, corruptissimus." *Sav.* Tentavit etiam, sed infeliciter, Boisius. Nos, ni fallimur, interposito *τί* inter *ταύτῃ* et *τοῦτο*, et distinctione leviter mutata, genuinam loci scripturam restituimus.

Ibid. not.[g]. Codd. et Edd. *πῶς οὖν ζῇς*. "Leg. *πῶς οὖν οὐ ζῇς*;" *Editor* Ben. 2[dae]. Scripsimus, *πῶς οὐ ζῇς*; nam particula rectius abest. Mox ait, *τί λέγεις, οὐ ζῶ*; **πῶς οὐ ζῇς**;

P. 215 B. not.[e]. *διασπαθίζοντας τὰ ὑπάρχοντα*. "Tametsi alterum [*διασπαθᾶν*] sit usitatius verbum, tamen hoc non est repudiandum." *Dun.* *Διασπαθᾶν* frequentius, *διασπαθίζειν* non alibi, quod sciamus, apud Nostrum legitur.

P. 215 E. lin. 2. *ποῦ νῦν οἱ αἱρετικοί*; nempe, *οἱ τὴν παροῦσαν ζωὴν διαβάλλοντες*. *Manichaeos* perstringit, ut supra p. 207 B.

P. 216 A. lin. 4. *οὐ μισοῦμεν τὸ ζῆν*. Sic Veron. Sav. Mor. Benedictini *μισῶμεν* tacite ediderunt, invitis libris.

P. 216 E. not.[v]. *οὐ διὰ εἰσόδου*. Sic nostri omnes, C.E.F.G. *non per accessum* Musc. *non quasi quodam interjecto vestibulo* Nob. Haec vix intelligi possunt. "Nisi me fallit animus, legendum, *οὐ δι' ἐσόπτρου, οὐ διὰ πίστεως, ἀλλὰ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον*, ex duobus

Pauli locis, quorum prior habetur 1 Cor. xiii. 12. *βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου καὶ ἐν αἰνίγματι· τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον.* Alter 2 Cor. v. 7. *διὰ πίστεως περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους.*" *Dun.* "Veram lectionem profert Codex Colb. *οὐ διὰ εἴδους.*" *Montef.* qui sic edidit. Temere; nam in loco Apostoli *διὰ εἴδους* et *διὰ πίστεως* sibi invicem opponuntur. Nihil rectius novimus, quam quod et Interpreti Anglo se probaverit, *οὐ δι' ἐσόπτρου.*

P. 217 B. not.[d]. Ut *ὅτι γὰρ* recte constet, subintelligendum ante *πολλαὶ*, *inde colligas quod,* constructione apud Nostrum indubitata; e. g. infra p. 280 D. ubi librarius male sedulus *σκόπει ἐντεῦθεν* de suo inculcavit.

Ibid. lin. 3. *πολλαὶ διὰ τέχνην τοῦτο ποιοῦνται.* "Legendum fortassis, *πολλαὶ γὰρ διὰ τέχνης τοῦτο ποιοῦνται.* Mulieres enim conducebantur ad luctum ciendum et funera plangenda. Vel potius, *πολλαὶ γὰρ τέχνην τοῦτο ποιοῦνται.* Dicendum enim fuisset, *διὰ τέχνης τοῦτο ποιοῦσι.* Lucianus, *ὥσπερ οἱ τέχνην τὸ πρᾶγμα ποιούμενοι.* Demosth. *πρὸς Πανταίν.* *Ἐγὼ δ' ἀδικεῖν μὲν οὐδένα τῶν δανειζόντων οἴομαι· μισεῖσθαι μέντοι τινὰς εἰκότως ἂν ὑφ' ὑμῶν, οἳ τέχνην τὸ πρᾶγμα πεποιημένοι, μήτε συγγνώμης, μήτ' ἄλλου μηδενός εἰσιν, ἀλλ' ἢ τοῦ πλείονος.*" *Dun.* Lenior foret correctio, eaque, ni fallimur, verissima, *πολλαὶ δὴ τέχνην τοῦτο ποιοῦνται.*

P. 218 A. lin. 2. *τῶν ἐν πίστει παρελθόντων.* Interpretes, *qui in fide decesserunt.* Miramur quod nemini offenderit hic usus *τοῦ παρελθεῖν*, Lexicographis quidem ignotus, si *Baverum* excipias in Glossario Theodoreteo p. 310. qui citat, "*παρελθόντων*, II. 324. opp. *ζώντων.*"

P. 218 B. not.[x]. *προνοεῖται.* "Forte *προνοείτω*, vel *προνοείσθω.*" *Dun.* Forma *προνοεῖν* alteri fortasse praeferenda est.

HOM. V.

P. 219 A. not.[c]. "*γὰρ* abest c.b.e.f.d.a.l.k.m.n.g. 4. [nobis F.] β. [=G.] Semel [p. 216 C(?).] 4. et β. omittunt *εἰς* ante *τὸ ἀναλῦσαι*, sed alibi habent. Versum 23 et 24. laudat Chrysost. Hom. I. ad Colass. [p. 326 C.] Ibi in Cod. Mosq. deest *εἰς*. Sed hoc nihil valet, quoniam ibi omnia a *συνέχομαι* ad *εἰς* praetermissa sunt. Ibidem deest *γὰρ*, et *ἐπιμεῖναι* est loco *ἐπιμένειν.*" *Matth.* ad loc. Cf. Var. Lect. ad Tom. XI. p. 55 D.

Ibid. not.[d]. Teste Matthaeio, *ἐν* abest a Mosqq. F.G. quod Collatorem nostrum fugisse videtur. Locum sine praepositione citat Noster, Tom. II. p. 481 C. VII. p. 749 B. XI. p. 55 D.

P. 219 B. not.[g]. Ne verba omissa desiderentur, distinximus non, ut vulgo, *ante*, sed *post* *διὰ τοῦτο.* Nihil, inquit, Paulo generosius eo

quod decessum, rem omnibus aliis abominandam, ipse exoptaret et precatus esset.

P. 219 D. not.[n]. ἐκεῖνος ἐπέπειστό τι. μετὰ Χριστοῦ κ. τ. ἑ. Haec est interpunctio librorum E.F. et Veron. *ille persuasus horumque certus erat* Musc. De particula τί; pro τί λέγεις; monuimus in Annot. ad Tom. X. p. 534 B. Corruptus tamen videtur hic locus.

P. 220 A. lin. 5. τὶς ante ἀγωνιστὴς excidit in Ben.

P. 220 D. not.[h]. Haec οὐδὲ ῥόας, omisso τρέφων, mire vertit Vetus, *aut humectans*. Formae ῥόα et ῥοιὰ (non ῥοία, ut male Sav. cet.) permutantur infra p. 481 C.

P. 220 E. lin. 6. ἀφ' ὕψους. "Mallem ἐφ' ὕψους." *Dun.*

P. 221 B. not.[p]. Frustra ἔμελλεν pro εἶχεν reposuit Nostri quisquis fuerit Interpolator; nam id ipsum est εἶχεν, usu quem ad Tom. IX. p. 619 D. satis probavimus.

Ibid. not.[q]. Vulgo interpungunt καὶ οὐκ ἠθέλησε τὸν Χριστὸν, *et non voluit Christum.* Tum Χριστὸν ante ὃν repetunt C.G. Sav. cet.

Ibid. lin. 5. ὅλως δὲ μεμνῆσθαι χρὴ Παύλου ἁπλῶς; Interrogative pronuntiant Editores et Interpretes, praeter Musculum, qui ἁπλῶς, *candide*, vertit. Dunaeus tentat, οὐχ ἁπλῶς pro ἁπλῶς, *non oscitanter.*

Ibid. not.[v]. πείθων ἑαυτὸν μὴ ἀλγεῖν, h. e. vertente Musculo, *persuadens ne sui gratia dolerent;* quasi ἑαυτὸν pro ἐφ' ἑαυτῷ positum sit. Hujus constructionis exempla vulgo appellant, Soph. Aj. 790. πρᾶξιν ἣν ἤλγησ' ἐγώ. Diod. Sic. xiv. 112. πολλοὺς ἔσχε καὶ τότε τῶν Ἑλλήνων ἀλγήσαντας τὴν συμφοράν.

P. 221 C. lin. 1. ἵνα τοίνυν ἀξιοπίστους αὐτοὺς ἐργάσηται. Nobilius, *ut illi facilius ad hoc credendum adducantur*, repugnante Graeci sermonis usu. "Quid audio? ipsosne ut fide dignos faceret? Immo sic lego, ἀξιόπιστον αὐτὸν vel αὐτοῖς. Nisi ἀξιοπίστους positum sit ἀντὶ τοῦ ἀξιόχρεως." *Dun.* Hoc verum videtur. Intellige, *ut fidem illis faciat*, quae verba sunt Veteris; vel, si mavis, *honoris causa.*

P. 221 D. lin. penult. ἕως ἂν αὐτοῖς παγῇ τὰ πτέρα. Cf. Tom. III. p. 103 B. ἐπειδὰν δὲ αὐτοὺς δυνηθῶσιν ἐξαγαγεῖν τῆς νοσσιᾶς, καὶ ἴδωσιν αὐτοῖς παγέντα τὰ πτέρα, οὐκέτι τοῦτο λοίπον ποιοῦσιν.

P. 222 A. lin. 3. καὶ ante ἡμεῖς casu abest a Ben.

Ibid. not.[d]. τοῦτο ζητεῖται, *hoc quaeritur*, i. e. *controvertitur, disputatur* Musc. τοῦτο ζητεῖτε, *hoc vobis inquirendum relinquo* Nobil. " Sic enim alibi profitetur se quaedam non explicare, sed auditoribus investiganda relinquere." *Hales.* Nos quidem haec verba interrogando efferre maluimus: *Num hoc quaeritis, si venerit? Immo sola quaestio haec est, ut evangelio convenienter vivatis:* τοῦτό ἐστι τὸ ζητούμενον μόνον, καὶ οὐδὲν ἄλλο.

P. 222 C. lin. ult. Ante *τουτέστι* repetendam esse textus particulam, *ἐὰν ἀκούσω*, recte observat Hales.

P. 222 D. not.[o]. Post *καὶ δείκνυσιν* supplendum videtur, *ἐπαγαγὼν, καὶ μιᾷ ψυχῇ*. Vel *καὶ δείκνυσιν* absolute dictum, ut *τεκμήριον δὲ*, et similia.

P. 222 E. lin. 3. Pro *ἄρα*, *ἆρα* interrogativum scripsimus. Porro legendum videtur, *ἆρα ὡς τῆς πίστεως ἀθλούσης, ἢ συναθλοῦντες ἀλλήλοις φησί;*

Ibid. not.[s]. Post *μὴ γὰρ* interrogativum construitur *ἀλλὰ*, ea lege ut subintelligendum sit *οὐχ οὕτως*. Infra p. 260 B. *μὴ γὰρ ὁ ἀνήρ σοι τούτων αἴτιος; ἀλλ' ὁ διάβολος*: ubi vid. Var. Lect. Adde p. 238 B.

P. 222 F. lin. 2. *μόνον πτύρεται, territant tantum* Vetus. "Lego, *μόνον πτύρει*. Hesychius: *Πτύρεται, κραδαίνεται, σείεται, φοβεῖται, φρίττει. Πτυρμὸς, φρίκη*. Significat repentinum equi pavorem. Sic paullo post, *ἐκεῖνοι γὰρ οὐδὲν δύνανται, ἀλλὰ πτῦραι μόνον*." *Dun*. Credibile est utrumque *πτύρειν* et *πτύρεσθαι* vim activam induere posse, ut *δεδίττειν* et *δεδίττεσθαι*.

P. 223 B. not.[z]. "Legendum est, vel *ὅτι τὰ αὐτῶν οὐ ψευδῆ*, vel *ὅτι τὰ ἐκείνων ἀληθῆ*. Subest enim antithesis." *Dun*. Pronomina *αὐτῶν* et *ἐκείνων* hic non per antithesin, sed de iisdem personis, durius sane, poni videntur. Plat. Phaed. p. 111 A. *τὰς δὲ ὥρας αὐτοῖς κρᾶσιν ἔχειν τοιαύτην, ὥστε ἐκείνους ἀνόσους εἶναι*: ubi vid. *Heindorf*. Usum notavit *Jacobs*. ad Ach. Tat. p. 419.

P. 224 B. lin. 3. *ἡμεῖς δὲ τὴν ἀγάπην ἐψύξαμεν*. Cf. Tom. XI. p. 86 B. *μία μὲν, ὅταν ψύξωμεν τὴν ἀγάπην*.

P. 224 C. not.[y]. *οὐδεὶς . . . ψυχή*. Mira generis enallage, quam post Savilium, etiam invitis libris, sustulimus.

P. 224 D. not.[b, c, d]. Verbum *ἐγένετο* quater intra tantillum spatium positum Interpolatori offensioni fuit. Itaque correxit, *ἐγένετο . . . γέγονε . . . βουλόμεθα . . . καταδεχόμεθα*.

P. 224 F. not.[m]. *καὶ οὐδὲν οὕτως ἀγαθὸν ἐν τῇ φύσει ἡμῶν ἐστιν, ἀλλὰ τοῦτο μόνον*. Vulgo perperam jungunt *οὕτως ἀγαθὸν, nec quicquam aliud aeque bonum*. Vertas: *nec quicquam aliud boni adeo naturae nostrae inhaeret*.

Ibid. not.[p]. *Τὸ ἑτοίμους εἶναι*, nude sic positum, ferri vix posse videtur. Etiam Musculus vertit, *quod ad misericordiam parati et accommodi sumus*. Nisi forte trivialis exstitisset hujus vocabuli usus, nobis quidem non satis exploratus. Obscure dictum, *γενοίμην ἕτοιμος τοῖς ἐχθροῖς*, Chrys. Tom. V. p. 57 B. Criticos exercuit.

Ibid. lin. ult. *οὐδεὶς φύσει ἐστὶν ἀργός*. "De virtutibus loquitur, quae nobis insitae sunt. Itaque hic *τὸ ἀργὸς* rejiciendum. Forte *ἄοργος* legendum, si sit ejusmodi verbum, aut *ἀόργητος*." *Dun*.

Ἄοργος vox nulla est; ἀόργητος legitur Tom. XI. pp. 164 C. 253 A. al.

P. 225 A. lin. ult. οἱ ἱερεῖς τούτῳ ἐχρίοντο: sc. ἐλαίῳ vel ἐλέῳ, frigido verborum lusu, quo tamen impense delectatur Noster: e. g. Tom. VIII. p. 76 E. τὸ γὰρ ἔλαιον τοῦτο οὐ νῦν μόνον πολλὴν ἔχει τὴν ἰσχὺν, ἀλλ' ὅτε καὶ αἱ θυσίαι ἤνθουν· ἔλεον γὰρ, φησὶ, θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 752 A.

P. 225 B. lin. 2. Πάλιν ἐμάνθανον κ. τ. ἑ. Haec omnia valde perplexa, nec quidem digna sunt in quibus extricandis oleum et operam perdamus.

P. 226 A. lin. penult. ἐνιαυτὸν τὸν ὑετόν. Articulus abest a Ben. lapsu operarum.

Ibid. not.[a]. Veronensem εἰ ὑπερέβρεξε vertit Musculus, *si diluvium quoddam induceret*. Longe præstat emendata lectio, εἰ πῦρ ἔβρεξε (cf. Luc. xvii. 29.) et mox εἰ σκότος ἐποίησεν, pro εἰ οὕτως ἐποίησεν.

P. 226 C. not.[e]. Οὐδὲν ἐλέου (vel ἐλαίου) κρεῖττον· φωτός ἐστιν αἴτιον, καὶ ἐκεῖ φωτὸς αἴτιον. "Hic rursus lusit ambiguitate nominis ex eadem pronuntiatione. Oleum lumen accendit, et ὁ ἔλεος τοῦ ἐκεῖ φωτὸς αἴτιον· πρόξενος γάρ ἐστιν αἰωνίου ζωῆς. Τὸ ἐκεῖ significat *alteram vitam*." *Dun.* Etiam in vocabulo φῶς ambiguitatem inesse opinatur Heysius noster, scribens: "Ut jam satis ludentem vidimus Chrysostomum in vocibus ὁμοιοφώνοις ἔλεος et ἔλαιον, eodem modo in rem suam vertit nomen ambiguum φῶς, quod tamen et genere et accentu solemus distinguere. Nempe sic ille. Ἔλεος creavit hominem, τὸ ἔλαιον lucem parit. Igitur legendum, φωτός ἐστιν αἴτιον, καὶ ἐκεῖ φῶτος (i. e. ἀνδρὸς) αἴτιον."

P. 226 E. lin. 2. Pro his ἐὰν δὲ τὸν ἔλεον ἀνέλῃς, Versio Graeca habet, ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς, ut alibi laudat Chrysost.

Ibid. lin. penult. τοῦτο πάντα ἐποίησε. Paene crediderimus τοῦτο pro διὰ τοῦτο ter positum esse: nam subjungitur, δι' ἀγαθότητα μόνον. Cf. Annot. ad p. 250 C. not.[r].

P. 227 B. not.[g]. Ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἡ ἐπιεξείσιν κ. τ. ἑ. Haec valde obscura, et, ut videtur, depravata. In Savilianis autem, quae longe facilius fluunt, ista, ἐπεξιόντος σου, soli, ni fallimur, conjecturae innituntur.

HOM. VI.

P. 227 C. lin. penult. Matthaeius ex Cod. Mosq. β. (nobis G.) citat εἴ τις παραμύθιον, addens, "Sic, littera ο supra scripta, a. Ergo non errore, sed consulto ita scripsit. Cum Codices plerique omnes tanto consensu mox exhibeant, εἴ τις σπλάγχνα, non dubito quin etiam hic legendum sit, εἴ τις παραμύθιον. Nam παραμυθία apud Theodoretum et Theophylactum haud dubie ex correctione ortum.

Addit Codex a. *λείπει, βούλεται ἡμῖν γενέσθαι,* h. e. *si quis* (*ex vobis*) *vult fieri nobis παράκλησις, παραμύθιον κ. τ. λ.* Ceterum non nego, hanc ellipsin esse longe durissimam. Chrysostomus in interpretatione p. 228 B. ita callide dissimulavit mentem suam, ut ignorares quid legerit."

P. 228 C. not.[a]. Nobilius *ἐλλείποντας* legit, vertens, *quasi illi jam ab officiis decessissent.* Ceterum *παραίνεσις πρὸς ἐλλείποντα* construitur, ut *παραίνεσις πρὸς ἀγάπην* et sim. Lectionem *πρὸς ἐλλείποντά τινα γεγενῆσθαι* defendit locus Tom. X. p. 170 A. *ὁ γὰρ ἀγαπῶν ... κἂν ἐλλείποντά τινα ἔχῃ.*

P. 229 A. not.[s]. Edebatur *ἀξιοῖ λοιπὸν καὶ τὸν τρόπον λέγει.* Montef. *rogat deinde et exponit,* sine sensu. Musculus, *dignatur modum dicere:* Nobilius, *non gravatur modum exponere;* quasi legissent *λέγειν,* quod quidem adeo necessarium videbatur, ut etiam invitis libris reponendum censuerimus.

P. 229 D. not.[s]. Construitur *ὡς* post *ἔχειν* infra p. 260 E. *ὡς γὰρ μυρίων ἔνοχον κακῶν εἶχον λοιπὸν, ἀφ' ὧν ἔπασχε.*

P. 229 E. not.[v]. Post *ταπεινοφροσύνην* Vetus *posuit* de suo invexit. Simplicior videtur haec ratio: *Deus vult καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην· τουτέστιν, οὐχ ἁπλῶς ταπεινοφροσύνην κ. τ. λ.*

P. 230 A. lin. 2. *τὰ παιδία ὅταν ὁρῶμεν ἀνατεινόμενα.* Dunaeus: *cum videmus puerulos* minitantes; quem vocabuli usum pluribus defendit. Nobis quidem vertendum potius videtur, *elata cervice,* vel cum Nobilio, *sese efferre.* Scilicet ut usitate dicitur *ἀνατείνειν αὐχένα* (Tom. IX. p. 662 D.) et *ἀνατεταμένος αὐχὴν* (Tom. X. p. 602 D.) ita aliquando *ἀνατεινόμενος* vel *ἀνατεταμένος* de persona ponitur: ut Tom. X. p. 602 D. *δεῖξόν μοι τοῦτον τὸν ἀνατεταμένον πυρέττοντα, ψυχορραγοῦντα.* Tom. XI. p. 527 F. *ζώνην ἔχων χρυσῆν, καὶ ἀνατεταμένος καὶ σοβῶν.* Vid. *Budaei* Comm. L. G. p. 695.

P. 230 B. lin. penult. *καὶ ἐπὶ πάσης τῆς στρατιᾶς.* Lapsu operarum *ἐπὶ* omissum apud Mor. quem secure imitatus est Montef. Ceterum *στρατιὰ* h. l. ut passim apud Nostrum *στρατιώτης* et *στρατεύεσθαι,* non tam de exercitu quam de *comitatu aulico* intelligendum.

P. 230 C. not.[c]. *μέλλων αὐτῶν τὸ πᾶν αἴρειν.* Vetus, *et ablaturus ipse jam esset et subversurus illorum omnia.* *Αἴρειν* est *de medio tollere* (ut Joan. xi. 48. *καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος*) et *τὸ πᾶν* fortasse per contemtum dicitur. Reformatam lectionem *μέλλων αὐτὸς κατὰ πᾶν ὑπεραίρειν,* ut solet, vertit Nobil. *cum ipse jam sese illis omnibus superiorem ostensurus esset.*

P. 230 D. lin. 1. Responsum Josephi *οὐχὶ διὰ τοῦ θεοῦ κ. τ. ἑ.* non Pharaoni, sed *ἀρχιοινοχόῳ* datum est. Regem ipsum sic alloquitur. Gen. xli. 16. *ἄνευ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτήριον Φαραώ.*

P. 231 A. lin. 1. Codex C. ut videtur, habet, *καὶ αὐτῶν πάλιν τῶν ἀστρολόγων, τῶν μάντεων, τῶν μάγων, τῶν γοήτων.*

P. 231 D. lin. 3. *δοκεῖ γάρ πως* **παρυφεστάναι** *τὰ ἐναντία.* Idem vocabulum in simili argumento adhibet Noster, Tom. IX. p. 362 A. *ἀκριβείας δὲ δεῖ, ὅτι* **παρυφεστᾶσιν** *αὐταῖς αἱ κακίαι, τῇ μὲν παρρησίᾳ θρασύτης, τῇ δὲ ἐπιεικείᾳ ἀνανδρία.* Ibid. p. 362 D. *πάλιν, ἔστι μεγαλοψυχία ἀρετὴ, καὶ* **παρυφέστηκεν** *αὐτῇ ἀσωτία· ἔστιν οἰκονομία ἀρετὴ καὶ τὸ οἰκονομικὸν εἶναι·* **παρυφέστηκεν** *ἡ φειδωλία καὶ ἡ μικρολογία.* Cf. Annot. ad Tom. VII. p. 244 B.

P. 231 E. not.[l]. Nobilius hic habet *οἱ μάγοι*, sed mox verba *πάλιν οἱ μάγοι κ. τ. λ.* retinet, in margine notans, " Videtur deesse exemplum, et fortasse ex eodem libro Cap. iii." Vel potius ex Dan. ii. 4. Nisi annotatio *οἱ μάγοι πῶς εἰσι κόλακες* ex ora libri in textum irrepserit.

P. 232 C. not.[x]. Locus sic legitur in Veron. *θέλεις ἰδεῖν καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ* **ἐλευθερίας** *ῥήματα*; idque ipsum verterunt Interpretes. Pro *ἐλευθερίας* nostri omnes *κολακείας* habent, et sic ediderunt Sav. Mor. Tandem Montef. ex Savilii margine *ἐλευθερίας* tacite revocavit. Nos ex conjectura *οὐ κολακείας* scripsimus; ut infra p. 232 D. *βούλει φιλοσοφίαν, καὶ* **οὐ κολακείαν** *ἰδεῖν τὴν τοῦ Δαυΐδ*; Sed totum hunc locum inexplicabili rerum sententiarumque confusione laborare ingenue confitemur.

P. 232 E. lin. 1. *Μεμφιβοσθέ.* " Lapsus memoriae: erat enim Isboseth." *Sav.*

Ibid. not.[f]. *ὡς ἐν ὑποτυπώσει ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν.* " Lege **καὶ** *ἐν κεφαλαίῳ.*" *Dun.* Infra p. 307 A. *συντόμως εἶπε καὶ ὡς ἐν κεφαλαίῳ.* Tom. IX. p. 474 A. *ἐν βραχεῖ καὶ συντόμῳ καὶ ὡς ἐν κεφαλαίῳ.* Tom. X. p. 418 E. *ὡς ἄν τις ἐν κεφαλαίῳ εἴποι.* Vox *ὑποτύπωσις, delineatio, rudis adumbratio operis,* apud Nostrum quidem vix alibi legitur, sed et per se proba, et huic loco satis accommodata videtur. Si quid mutandum, *ἐν κεφαλαίῳ*, tanquam ex glossa natum, expungere mallemus.

P. 232 F. lin. 3. *τὸ μέγα* pro *τι μέγα*, mendose ediderunt Mor. Ben.

HOM. VII.

P. 234 B. not.[i]. Corrige, " *συγκρούσας* C."

P. 234 C. lin. 1. *διαβολικὰ* **ἐργαστήρια.** Sic Tom. XI. p. 610 A. *περὶ Μανιχαίων καὶ Ἐγκρατιτῶν καὶ Μαρκιωνιστῶν καὶ παντὸς αὐτῶν τοῦ* **ἐργαστηρίου** *τοιαῦτά φησιν.*

P. 235 D. lin. 6. Haec vulgo sic legunt et interpungunt: *πῶς ἂν εἴη μικρὸς θεὸς καὶ μέγας ὁ μὴ ὢν ἐκείνης τῆς φύσεως; ὁ μικρὸς ὢν οὐ θεός·*

πανταχοῦ γὰρ κ. τ. ἑ. Nos Catenae distinctionem nostram fecimus.

P. 235 F. lin. 1. *ἀλλ' ἆρα μὴ περὶ τοῦ πατρὸς ἐπιφάνειαν εἶπεν*; et mox, *ἆρα οὖν μὴ περὶ τοῦ πατρὸς εἴρηται*; Eadem particularum conjunctio exstat Tom. XII. p. 140 A. *ἀλλ' ἆρα μὴ λόγος ταῦτα, μὴ κόμπος καὶ ψυχαγωγία*; ubi Mutianus vertit; *sed intuere ne forte* etc. quasi legisset, *ἀλλ' ὅρα μή*. Frustra. Nimirum particula *ἆρα* interrogat; negativa *μὴ modestam* opinionem, et quae contradictioni obnoxia sit, indicat.

P. 236 A. lin. 2. *κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν*. Pro *κατὰ*, *καὶ* mendose exhibet Montef.

Ibid. lin. 5. "*Μεγάλης βουλῆς ἄγγελος.*" Savilius in marg. locum indicat Jerem. xxxii. 19. *ὁ θεὸς ὁ μέγας, ὁ ἰσχυρὸς, κύριος μεγάλης βουλῆς.* Sed locus a Nostro appellatus est notum Esaiae effatum, ix. 6. ut in Codice Alexandrino verbatim legitur; *μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, ἰσχυρὸς κ. τ. ἑ.* nisi quod *θεὸς ἰσχυρὸς* pro *ἰσχυρὸς* hic et saepe alias venditat Chrysost. Vid. Tom. I. p. 483 B. V. pp. 173 E. 190 A. VI. p. 474 B.

P. 236 B. lin. 5. *Φύσει* pro *φύσις* est sphalma Morelli, quem incaute secuti sunt Benedictini.

P. 237 A. not [v]. *τὸ δὲ ἐγκώμιόν ἐστιν ἄξιον ἐκείνου*, sc. Christi. Per *ἐκεῖνο μὲν* intelligimus, *ὅτι μὴ προσήκουσαν ἀρχὴν οὐκ ἔλαβε*; per *τὸ δὲ* autem, *ὅτι θεὸς ὢν, οὐχ ἥρπασε τὸ εἶναι ἴσα θεῷ.*

P. 237 B. lin. ult. *τούτοις* pro *τοιούτοις* mendose Ben.

P. 238 B. lin. penult. *μὴ γὰρ εἶπεν. non enim dixit* Nobil. *num enim dixit* Musc. Hoc verius. Ante *ἀλλὰ* supplendum *οὐχ οὕτως*. Vid. Annot. ad p. 222 E. not.[s]. In Editis haec sine interrogatione posita sunt.

P. 238 C. not.[t]. Formulam *εἰ ἄρα*, vel *εἴπερ ἄρα*, *si quando*, *si forte*, a nobis restitutam, illustravit *Wyttenb.* ad Plut. Tom. II. p. 113 A. *μᾶλλον δ', εἴπερ ἄρα, Αἰγύπτιοί τε καὶ Σύροι καὶ Λυδοὶ, καὶ πάντες ὅσοι τούτοις παραπλήσιοι* (ubi pro *εἴπερ ἄρα*, Reiskius *Πέρσαι καὶ Ἄραβες* pro sua audacia tentavit.) "Est ejus vis," inquit Vir summus, "et elliptica, et affirmationem aliquanto minuens ac relaxans." Idem Plut. II. p. 1009 F. *οὐ γὰρ ἐκ τούτων ὁ λόγος, ἀλλ', εἴπερ ἄρα, διὰ τούτων καὶ οὐκ ἄνευ τούτων κεράννυσθαι πέφυκεν.* Synes. p. 186. *ἤρκει δὲ, εἴπερ ἄρα, τὸ μὴ συνανιᾶσθαι· τὸ δὲ καὶ προσανιᾶσαι, πόρρω δεινῶν.* Tandem Euseb. Praep. Ev. VI. p. 265 A. *ποῦ τοίνυν δι' αὐτῶν σημαίνεται τὰ πάντα ἀπαξαπλῶς καθ' εἱμαρμένην εἶναι, καὶ μὴ, εἰ ἄρα, ταῦτα μόνα ὧν ἐστιν εἱμαρμένη;*

P. 238 D. lin. 4. *οὐδὲν ἐλάττων*] *οὐδὲ ἐλάττων* mendose Ben.

P. 239 E. lin. 6. ἄνθρωποι pro ἄνθρωπος sive mendum sive correctio est Montefalconii, nulla certe librorum auctoritate.

P. 240 A. lin. ult. ἁρπαγὴν pro διαρπαγὴν invitis libris dederunt Mor. Ben.

P. 240 B. not.[b]. διὰ τὸ ἄγριον καὶ ἀκάθαρτον αὐτοῦ τοῦ παραστήματος. Vocabulum παράστημα, *fiducia, constantia, robur animi*, honesto sensu plerumque ponitur. Noster Tom. II. p. 545 E. ὦ ψυχῆς ἀκαταπλήκτου καὶ διανοίας ὑψηλῆς· ὦ φρενῶν οὐρανίων καὶ παραστήματος ἀγγελικοῦ. Ibid. p. 588 B. μάλιστα μὲν καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ παραστήματος τῆς προθυμίας δῆλον. Euseb. de Mart. Palaest. V. θαρσαλέῳ παραστήματι πρόσεισιν. Clem. Alex. Strom. IV. 8. § 57. ἀτρέπτῳ πάνυ τῷ παραστήματι. Diod. Sic. XVII. 10. οἱ μὲν οὖν Θηβαῖοι, τοῖς παραστήμασιν ἀνδρειότερον μᾶλλον ἢ φρονιμώτερον χρησάμενοι, προέπεσον εἰς πάνδημον τῆς πατρίδος ὄλεθρον. "Ammonius λῆμα reddidit τὸ παράστημα τῆς ψυχῆς; quod commode interpreteris *animi impetum*. Sic θάρσος Ammonio dicitur, ἡ ἔλλογος ὁρμή: Schol. Hom. ad Il. ε΄. 2. et Eustathio, τὸ εὔλογον παράστημα τῆς ψυχῆς." *Valck.* Animad. p. 141.

P. 240 E. not.[m]. Fortasse legendum, εἰ γὰρ χοίρων ἀγέλης οὐ κατετόλμησε, μὴ τοῦ θεοῦ συγχωροῦντος, πολλῷ μᾶλλον ἀνθρώπων. Sic Tom. VII. p. 254 C. καὶ τί λέγω, τῶν ὁμοδούλων; οὐδὲ χοίρων κατατολμῆσαι ὑπέμεινεν, ἕως ὅτε αὐτὸς ἐπέτρεψεν.

P. 241 A. not.[w]. παντὸς λόγου σφοδρότερον vertit Vetus, *vehementius quam quovis sermone dici queat.* Sed longe aptius λύκου.

P. 241 E. lin. 1. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐκτεθηριωμένον ἐκάλει. Pro ἐκάλει legendum suspicamur ἐκήλει. "Mulcere aliquem fistula, carmine, verbis et oratione κηλεῖν dicitur et θέλγειν." *Valck.* ad Eur. Hipp. p. 195. Noster Tom. IX. p. 307 A. δαιμόνων κηλεῖ θυμὸν (τοῦτο τὸ μέλος): et paullo post, καθάπερ θηρία κηλούμενα καὶ θελγόμενα. Alter Chrys. p. 555, 16. τὸ γὰρ λίθους τε καὶ φυτὰ καὶ θηρία κηλεῖν καὶ ἄγειν. Cf. *Wyttenb.* ad Plut. Tom. II. p. 131 D.

P. 242 C. lin. 5. λάβε καὶ ἅπερ οὐκ ἔχεις. Montef. edidit ἅπερ ἔχουσιν, notans: "Sic Coislinianus, atque ita legit Interpres. Editi, καὶ ἅπερ οὐκ ἔχεις." Nostri omnes ἅπερ οὐκ ἔχεις: Nobilius, *quae non habes:* sed paullo ante, *quae habent*, pro Graecis ἃ ἔχουσιν: id quod Montefalconio errandi occasionem dedisse videtur.

P. 242 D. lin. 7. ἕως ἂν ἐνταῦθα ἑστήκῃ. Vetus, *donec sane extra eum* (affectum) *steterit.* Nobil. *dum in hoc ipso statu manet.* Possumus ἐνταῦθα, *hic in ecclesia*, intelligere; sed quid sit ἐκεῖ, non ita clarum est, cum nullus fuerit rei agendae locus definitus.

P. 243 A. lin. penult. Pro περὶ, ἐπὶ vitiose exhibent Benedictini. Ibid. ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη. "Mallem ἔνθεν." *Dun.* Respicitur locus

Esai. xxxv. 10. Noster Tom. VII. p. 554 D. καὶ ἀπελεύσῃ ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη.

P. 243 D. lin. 2. τὰς ψυχάς. Articulus male abest a Mor. Ben.

HOM. VIII.

P. 244 D. not.[a]. τὰ παρὰ τῶν αἱρετικῶν. Infra p. 246 C. ὁρᾶτε μεθ' ὅσης ἐγὼ εὐγνωμοσύνης τὰ παρὰ τῶν ἐχθρῶν τίθημι;

P. 244 E. not.[c]. ὅτι οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ ἁρπάσαι. Musculus vertit, *quod istud, non est rapinam arbitratus, idem sit atque non rapuit:* qui sensus verbis non inest. Auctor hoc, ut videtur, dicere voluit; *quod non rapinam arbitratus sit,* rem quae ex sententia istorum haereticorum revera rapina fuisset, nempe τὸ εἶναι ἴσα θεῷ.

P. 244 F. not.[i]. ὁ θεὸς ὁ μονογενής. Conjiciat aliquis, ὁ υἱὸς ὁ μονογενής. Semel quidem Noster Tom. II. p. 745 D. ἐκεῖνος μονογενής, καὶ ὁ θεὸς μονογενής, modo sincerus sit locus. S. Basilius autem in Libro de Spiritu Sancto passim μονογενὴς θεὸς memorat.

P. 245 D. not.[s]. οὐχ ἁρπάσας—καὶ ἀσφαλῆ. Hujus loci neque sensus neque scriptura satis constat. Interpretes nihil juvant.

Ibid. lin. penult. οὐκ ἀπετίθετο, *deponere nolebat.* Dunaeus negativam expungendam censuit, improbante Boisio.

P. 245 E. lin. 3. ὅτι ὑπετάγη. "Mallem ὅτι ἐπετάγη. Mox manifesto sic legendum, ἐπεὶ εἰ ἐπετάγη, arguit εἰ μὴ οἴκοθεν τοῦτο εἵλετο, εἰ μὴ παρ' ἑαυτοῦ. Potuit enim ὑποταγῆναι, et nihilominus sua sponte hoc facere. Sic paullo post legendum, τίνος ἕνεκεν ἐπιταγὴν ὑπέμεινεν; Habes etiam περιέμενε τὸν καιρὸν τοῦ προστάγματος." *Dun.* Pro προστάγματος nos πράγματος ex Catena reposuimus, quae confusio est usitata. Cf. Annot. ad Tom. XI. p. 159 A. Boisius conjicit, ὅτι βίᾳ ὑπετάγη. Nobis quidem non sollicitandum videtur vulgatum.

P. 246 B. not.[p]. οἱ Μαρκίωνος. Unus, οἱ Μαρκίωνες. Sic Tom. X. p. 667 C. edebatur, τοῦτο καὶ Μαρκίωνες ἐνταῦθα ἔπαθον; ubi quod timide tentavimus, οἱ Μαρκίωνος, nunc omnino reponendum esse censemus.

P. 246 E. lin. 5. φησίν. Sic Veron. Sav. et Codices, ni fallimur, omnes. Tacite φασὶν Mor. Ben. Ibidem ὅτι pro ὅτε incuria, ut videtur, dederunt Mor. Ben.

P. 247 C. lin. 1. τὸ μὲν γὰρ θεόν. γὰρ male abest a Ben.

P. 247 D. not.[y]. καὶ μηδὲ παραιτησάμενος λέγειν. Eadem est syntaxis infra p. 312 E. οὐδὲν γὰρ παραιτεῖται οὔτε ποιεῖν, οὔτε λέγειν.

P. 247 E. lin. ult. ἡμεῖς μὲν γάρ. γὰρ casu omisit Montef.

P. 247 F. lin. 3. καὶ ἀφανισμὸν] ἢ καὶ ἀφανισμὸν Cat. non male.

P. 248 D. lin. 7. τῆς φύσεως. Concinnius foret, οὐ τῆς φύσεως, sed vulgatum tuetur Cat.

P. 248 E. not.[i]. οὐκ ἴσος ἦν τῷ ᾧ ὑπήκουσεν. Sic Catena, optime. Constructionem tetigimus ad Tom. VII. p. 734 D.

Ibid. not. [l]. οὐδὲν τοῦτο ποιεῖ, *nihil interest.* Proba locutio. Tom. XI. p. 81 F. οὐδὲν τοῦτο ποιεῖ, φησὶν, ἀλλ' ἀδιάφορον τὸ πρᾶγμά ἐστιν.

P. 249 A. lin. 2. ἢ οὐκ ἔχω πῶς εἴπω. Nobil. *aut potius desunt mihi verba quibus utar.* Innuit Orator vocabulum ἀρετῆς divinae naturae non satis congruum esse.

P. 249 B. lin. 3. ἀπέχηται, *deficeret* Nob. sensu non obvio. Noster Tom. IX. p. 295 B. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι, καίτοι ξένης ὄντες ἀκροάσεως ἐρασταὶ, ὅμως οὐ προσεῖχον· οὐ γὰρ τοῦτο ἐσπούδαζον, ἀλλ' ὥστε ἀεί τι ἔχειν εἰπεῖν· ὅπερ αὐτοὺς καὶ ἀποσχέσθαι ἐποίησεν.

Ibid. lin. 4. λῃσταὶ δύο μεταξὺ αὐτοῦ ἐσταυρώθησαν. An hoc per enallagen, duram sane, dictum pro μεταξὺ δυοῖν λῃστῶν αὐτὸς ἐσταυρώθη? Libri quidem nihil mutant. Catena, λῃστὰς δύο μεταξὺ αὐτοῦ ἐσταύρωσαν.

P. 250 C. not.[r]. οὐκοῦν τοῦτο τὰ ὄντα ἐποίησε, καὶ διὰ τοῦτο. "Fort. οὐκοῦν τὰ ὄντα ἐποίησε διὰ τοῦτο." *Hales.* Ita fere Cat. "Fort. οὐκοῦν πρὸς τοῦτο." *Editor* Ben. 2[dae]. Aut τούτῳ legendum, sc. *hoc motus, non mera bonitate*; aut τοῦτο pro διὰ τοῦτο sumendum, et delendum καὶ διὰ τοῦτο. Vid. Annot. ad p. 226 E.

Ibid. lin. 5. Constructio, ἂν μὲν οὖν . . . ἔλεγεν, etiam apud Chrysostomum ferri vix posse videtur. Lege εἰ μὲν οὖν.

P. 250 D. not.[w]. νῦν δὲ περὶ τὴν θεότητα ταῦτα λεγόμενα. Praeter constructionem claudicantem etiam sensus verborum Nostri argumento plane contrarius est. Contendit enim verba Apostoli, διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, non de divina Christi natura, sed de humana dicta esse.

P. 252 A. lin. 2. οὐχὶ ὡς δήμιον περιέφερεν; Ne quis δέσμιον tentet, omnino conferendus est Nostri locus Tom. III. p. 77 B. sqq. ubi Apostolorum munus pro Consulatu spirituali habendum esse prolixe declarat. Ibid. p. 79 D. Ἀλλὰ τί βούλει; καὶ τοὺς δημίους ἰδεῖν; . . . Οὐκ ἀνθρώπους ἔχουσιν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν διάβολον καὶ τοὺς δαίμονας. . . . Ἄκουσον γοῦν πῶς μετὰ αὐθεντίας ἐκείνοις ἐπέταττεν ὁ Παῦλος· περὶ γὰρ τοῦ πεπορνευκότος γράφων ἔλεγε, "Παράδοτε τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός." Adde Tom. XI. p. 576 C.

Ibid. lin. 4. οὐχὶ καὶ ἑτέροις . . . τοῦτο ἐπηύχετο; Innuit verba Pauli Rom. xvi. 20, ad quem locum Noster, τοῦτο δὲ ὁμοῦ καὶ εὐχὴ καὶ προφητεία ἦν.

P. 252 B. not.[d]. Pro ἀλλὰ πῶς; εὐγνωμόνως non male legeretur,

ἀλλ' ἁπλῶς εὐγνωμόνως: quae confusio est frequens. Ad sententiam cf. Tom. III. p. 139 C. *καίτοιγε οὐδὲ ταπεινοφροσύνης ἦσαν ἐκεῖνα τὰ ῥήματα, ἀλλ' εὐγνωμοσύνης μόνον.*

P. 253 B. lin. 6. *οὐδὲ κώνωψ εἶ πρὸς αὐτούς.* Cf. Tom. XI. p. 19 A. *ὅπερ γάρ εἰσι κώνωπες πρὸς ἀνθρώπους, τοῦτο πᾶσα ἡ κτίσις πρὸς τὸν θεόν.*

P. 253 C. lin. 3. *ἐν τοῖς πτεροῖς τοῦ ὄρνιθος ἡ νίκη.* Vox *πτεροῖς* casu excidit in Ben.

P. 253 D. lin. 4. *τοῦτό σοι*] *τουτί σοι* (sic) vitiose Ben.

P. 254 B. lin. 2. *ὡς οἱ Ἰνδικοὶ μύρμηκες.* Cf. Bas. M. Tom. II. p. 183 A. *τὸ γὰρ τῆς χρείας περιττότερον, κἂν Λύδιον ᾖ ψῆγμα, κἂν τῶν μυρμήκων ἔργον τῶν χρυσοφόρων, τοσούτῳ πλέον ἀτιμάσει ὅσῳπερ ἂν ἧττον προσδέηται.*

P. 254 D. lin. 6. Male interpungit Montef. *οὐκ ἀμφισβητήσει περὶ τούτων σωφρονοῦμεν.* Ita tamen verterunt Interpretes: *de hujusmodi rebus non haesitantes* (vel *praeter haesitationem*) *sobrie sentimus.*

P. 255 A. lin. 4. *ἐν μὲν τοῖς σωματικοῖς* **πλεονεκτῇ**. Interpretes, etiam Anglus, non perspexerunt verbum *πλεονεκτῇ* ***passivum*** esse. Scilicet *πλεονεκτεῖ* qui superior est; *πλεονεκτεῖται* qui inferior. Noster Tom. X. p. 425 D. *ὥστε εἰ* **πλεονεκτεῖ** *τῷ μέλλειν καταθύειν, καὶ τὴν χεῖρα ἐκτείνας τὴν μάχαιραν ἁρπάσαι,* **πλεονεκτεῖται** *τῷ κεῖσθαι τὸ παιδίον νεκρὸν ἐνταῦθα.*

HOM. IX.

P. 256 C. lin. 4. *ῥᾳθυμίαν ἐπιστρέψαι.* "Leg. *ῥᾳθυμίαν ἀποστρέψαι* vel potius *ἀποτρέψαι.*" *Dun.* Non opus. Noster Tom. I. p. 322 E. **ῥᾳθυμίαν ἐπιστρέφουσαν**, *κακουργίαν ἐγκόπτουσαν.* Ibid. p. 363 E. *δεῖ γάρ, οἶμαι,* **ῥᾳθυμίας** *τε οἰκετῶν* **ἐπιστρέφειν** *καὶ κακουργίας παρατηρεῖν.* Tom. VII. p. 214 A. *τίς οὖν ὁ προσήκων τῆς ὀργῆς καιρός; ὅταν μὴ ἑαυτοῖς ἀμύνωμεν, ἀλλ' ἑτέρους . . .* **ῥᾳθυμοῦντας ἐπιστρέφωμεν.**

P. 257 D. not. °. *οὐδὲν κάμνεις*, h. e. *res est non magni laboris.* Supra p. 198 B. *εἰ δὲ ὁ θεὸς ἐπιτελέσει, οὐδὲ πολὺς ἔσται ὁ κάματος.*

P. 259 A. lin. 2. *τί δέ ἐστι κ. τ. ἑ.* Catena, *τί δέ ἐστι, χωρὶς διαλογισμῶν; ἀντὶ τοῦ προθύμως καὶ σπουδαίως. μὴ διαλογίζεσθε, φησίν, ἄρα* (sic) *καλὸν, ἄρα μὴ καλόν· κἂν πόνος ᾖ κ. τ. ἑ.*

P. 259 B. lin. 5. **ἐν τοῖς** *τοῦ πατρός.* Nobilius, ***in bonis paternis.*** Immo, ***in domo paterna,*** quae potior est interpretatio loci vexati, Luc. ii. 49. Noster Tom. III. p. 662 C. *ὥστε εὐτρεπίσαι τὸ καταγώγιον ἡμῖν, καὶ παρακαλέσαι* **ἐν τοῖς** *σοῖς ἡμᾶς καταχθῆναι.* Tom. IV. p. 507 B. *οὐκ οἶσθα ὅτι, ὁπου ἂν αὐτὸν ἀπελθεῖν συμβαίνῃ,* **ἐν τοῖς** *τοῦ δεσπότου τοῦ ἑαυτοῦ εἶναι αὐτὸν ἀνάγκη;*

Ibid. lin. ult. *μὴ κατ' ἀνάγκην ποιῶν.* Pro *ποιῶν* Dunaeus legendum

censet πονῶν, repugnantibus libris. Possis etiam conjicere voculam τι post ποιῶν, sequente τίνος, intercidisse.

P. 259 F. lin. 2. συμβαλεῖν στόμα. Vetus, *ore colloqui:* Nobil. *os ore conferre.* Collatis aliis Nostri locis, sensus esse videtur, *morienti os claudere,* qua de re tamen alias verbum συλλαβεῖν vel συνελεῖν adhibet Chrysostomus; e. g. Tom. I. p. 197 A. οὐχ ὁρῶσα τὸν παῖδα παρεστῶτα καὶ δακρύοντα, καὶ καθαιροῦντα ὀφθαλμοὺς, καὶ συλλαμβάνοντα στόμα. Tom. III. p. 572 E. de Jobo: οὐδὲ γὰρ εἶδεν ἐν κλίνῃ κειμένους, οὐδὲ ἐφίλησε χεῖρας, οὐδὲ ἐσχάτων ἤκουσε ῥημάτων, οὐδὲ ποδῶν ἥψατο καὶ γονάτων, οὐ στόμα συνεῖλεν, οὐ καθεῖλεν ὀφθαλμοὺς μελλόντων αὐτῶν τελευτᾶν. Praeiverat Homerus Od. λ'. 425.

οὐδέ μοι ἔτλη, ἰόντι περ εἰς 'Αΐδαο,
χερσὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἑλέειν, σύν τε στόμ' ἐρεῖσαι.

P. 260 B. not.[h]. Vid. Annot. ad p. 222 E. not.[s].

P. 260 C. lin. 2. ὡς πάντας ἀπαγορεύειν. Nobilius, *ut omnes deficerent;* rectius quam Vetus, qui transitive vertit, *ut quae omnes fatigaret et abjiceret.* Interpres Anglus, *ut omnes de eo desperarent,* ac si scriptum esset, ὡς πάντας αὐτὸν ἀπαγορεύειν. Cf. p. 212 D.

Ibid. not.[k]. ἴσως ἂν καὶ προσετέθη ταῖς ἀλγηδόσι. Ellipsis est voculae τι, quod hujus verbi fere proprium est. Plat. Theaet. p. 155 A. ᾧ μήτε προστίθοιτο, μήτε ἀφαιροῖτο, τοῦτο μήτε αὐξάνεσθαί ποτε, μήτε φθίνειν (φήσομεν)· ἀεὶ δὲ ἴσον εἶναι.

P. 260 F. lin. 1. οὐκ ἄξια ὧν ἡμάρτηκας μεμαστίγωσαι. Verba Sacri Codicis, Job. xi. 6. sic leguntur: καὶ τότε γνώσῃ ὅτι ἄξιά σοι ἀπέβη ἀπὸ κυρίου ὧν ἡμάρτηκας. Haec mire transformavit Noster tum hic, tum alio loco Tom. VII. p. 386 D. πέμπτον, τὸ ἀκούειν τῶν φίλων ἐπὶ κακίᾳ διαβαλλόντων αὐτόν· οὐκ ἄξια γὰρ, φησὶν, ὧν ἥμαρτες, μεμαστίγωσαι.

P. 261 B. not.[a]. ἰχῶρας ἔξεεν. Supra p. 259 E. τὸν ἰχῶρα ξέων. Tom. III. p. 409 B. λαβὼν ὄστρακον ἔξεε τοὺς ἰχῶρας. Cf. Job. ii. 8. Uterque tamen Interpres ἐξέχεεν vertit.

P. 261 D. lin. 4. ὥσπερ γὰρ χαλκοῦν. Pro γὰρ, καὶ mendose habent Mor. Ben.

P. 261 E. lin. 1. "Legendum videtur, ὅτι πολλοὶ τῶν πλησίον." *Dun.* In Catena πλησίον non legitur.

P. 262 A. lin. 2. ἵνα γὰρ μὴ τοῦτο λέγωσι, scilicet, se ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης versari.

P. 262 C. not.[s]. Constructio τὸν θάνατον τὸν ἐμὸν χαίρω nobis quidem non admodum placet, nec cum usu Homerico, τίς ἂν τάδε γηθήσειεν, vel Attico, χαίρω δέ σ' εὐτυχοῦντα, recte componi posse videtur.

P. 262 E. lin. 2. καὶ πρόφασις. Copulam incaute omisit Montef.

P. 263 A. lin. 4. *τελειωθέντα.* Sic nostri omnes, cum Edd. Veron. et Savil. Morellus, nescimus casu an ex proposito, *τελευτῶντα* edidit, quem, ut solent, secuti sunt Benedictini.

P. 264 B. lin. 4. *ἀπορφανισθέντες.* Mendum *ἀποφανισθέντες* ex Ed. Savil. in Morell. et utramque Ben. transiit. Monemus, ne quis de diversa lectione cogitet.

P. 264 C. lin. 3. *κἂν ἐπανωρθώσαντο.* Pro *κἂν* Morellus *ῥᾷον* edidit, auctore, ut videtur, Nobilio, qui vertit, *facilius corrigebantur.* "Sensus hic esse videtur. Si Philippenses sibi persuasissent Paulo omnia per Spiritum innotuisse, fortasse impudentiores evasissent, hoc ipso videlicet, quod aperta essent eorum peccata, ipsis omnem peccandi pudorem excutiente. Nunc, cum se latere sperarent, non difficulter corrigi possent." *Hales.*

Ibid. lin. 6. *ἄλλα τινὰ εὑρεῖν.* Sic recte Sav. *ἀλλὰ τινὰ εὑρεῖν* Veron. Mor. Ben. Neque aliter Interpretes.

P. 265 D. lin. ult. *ἐν ψιλοῖς πράγμασι, in levibus negotiis* Nobil. Sic Tom. V. p. 277 A. *τὸ δὲ ὄντως μακάριον τοῦτο, ὡς τά γε ἄλλα πάντα ματαιότης καὶ σκιὰ, καὶ ψιλὰ πράγματα.* Tom. VII. p. 276 E. *εἰ δὲ ὑπὲρ ψιλῶν καὶ ἀναγκαίων οὐ δεῖ μεριμνᾶν, τίνος ἂν εἶεν ἄξιοι συγγνώμης οἱ ὑπὲρ τῶν πολυτελῶν μεριμνῶντες;*

P. 265 F. not.[q]. Edebatur *οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο εἰς τὸ φιλεῖν ἐπιστάσασθαι,* ubi constructionem non expedimus. Libris igitur relictis, ad Catenam confugimus. Quod si quis *ἠπίστασθε* rescribere vellet, non repugnabimus.

P. 266 C. lin. 2. *ὦ αἱρετικέ*] *ὦ Μανιχαῖε* Theophylact. "Videtur contra Manichaeos agere." *Montef.* Vid. Annot. ad p. 215 E.

Ibid. not.[d]. Verbum *ὑποστρέψαι* usitatius intransitive, hic autem transitive, pro *redire facere* ponitur. Sic Philo Vit. Mos. I. 30. *ἐπὶ δὲ τῷ μεθέσθαι μετανοῶν ἐπεχείρει διώκειν, ὡς ἢ φόβῳ τὴν πληθὺν ὑποστρέψων καὶ δουλωσόμενος αὖθις, ἢ ἀποκτενῶν ἡβηδὸν ἀφηνιάζουσαν.*

P. 266 D. lin. 4. *κἂν μὴ νῦν ἐγένετο.* "Leg. *κἂν εἰ μὴ νῦν ἐγένετο.* *Ἂν* enim significans *si,* per se indicativo non jungitur." *Dun.* Sed vid. Annot. ad Tom. X. p. 581 C. et ad Tom. XI. p. 53 C.

P. 266 F. lin. 2. *ἡ μὲν γὰρ μέλλουσα—ἀλλὰ καλοῦ κρείττων.* Satis commode vertit Nobilius: *Futura enim vita non praestat bonitate ei quae mala est (celeroqui bona minime esset), sed ei quae bona.* Haec autem videsis quam belle castigaverit Montef. *Futura enim vita improbi hominis non melior, immo mala est; probi autem melior.*

P. 267 B. not.[y]. *Τουτέστιν* ad verba *κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ* referendum. Paulus dicere voluit, inquit Noster, se hanc unam moestitiam, non omnes omnino depositurum esse. Perperam igitur Boisius *οὐδέποτε* ante *ταύτην* inserendum censuit.

P. 267 C. not.[b]. "Ante τουτέστι repetendam puto illam textus particulam, μετὰ χαρᾶς." *Hales.*

P. 267 D. lin. 3. παραβουλευσάμενος. Vid. *Matthaei.* ad locum. Sic, non παραβολευσάμενος, citat Noster Tom. III. p. 305 B. XI. p. 736 A. Verbum παραβουλεύεσθαι suum fecit Chrysostomus, infra pp. 268 C. 487 C. Tom. II. p. 549 C. VII. p. 569 A. X. p. 192 C.

P. 268 B. lin. 5. Παῦλον] Παῦλου (sic) Ben. Mendum mendo correxit Editor Ben. 2[dae], qui Παύλου dedit.

P. 268 C. lin. 6. τὸν τῆς ἐνταῦθα. τὸ pro τὸν incuria, ut videtur, edidit Sav. quem imitati sunt Mor. Ben.

P. 268 F. lin. 1. ὀφείλεται τοῖς ἁγίοις παρ' ἡμῶν. Legendum videtur τὰ παρ' ἡμῶν.

P. 269 D. not.[a]. Pro τρισκαιδεκάτας nescimus an legendum τρὶς δεκάτας vel τρεῖς δεκάτας: quo facto, vel etiam τρισκαιδεκάτας omisso, idem hic affirmat Noster, quod alio loco Tom. VII. p. 641 A. Τί οὖν ἐδίδοσαν ἐκεῖνοι; Τῶν ὄντων ἁπάντων δεκάτην, καὶ πάλιν ἑτέραν δεκάτην, καὶ μετὰ ταύτην, τρίτην· ὥστε παρ' οὐδὲν τὸ τρίτον τῆς οὐσίας παρεῖχον· τρεῖς γὰρ δεκάται συντιθέμεναι τοῦτο ποιοῦσι. Cf. Annot. ad Tom. XI. p. 31 A.

P. 270 D. not.[o]. οὐδὲ ἡγῇ καταδύεσθαι. Verbum ἡγοῦμαι interdum valet, *aequum* vel *opus esse judico.* Vid. *Heindorf.* ad Plat. Protag. p. 346 B. Locum Siracidis memoriter citat Noster.

P. 271 C. not.[f]. De formula ἅτε ὡς monuimus ad Tom. XI. p. 144 B.

P. 271 E. not.[i]. Vocula δὲ abest a Ben. incuria operarum.

P. 271 F. not.[l]. Lectionem Veronensem, ἀλλ' ἐν τοῖς ἑτέρων σφοδροὶ, verterunt Interpretes. Musculus, *sed quae aliorum sunt studiose inquirimus:* Nobilius, *sed tantum in res alienas vehementes sumus.* Sed locus proculdubio mutilus est, cui commode medentur alterius recensionis Codices. Infra p. 272 D. ἐν τοῖς ἑτέρων ἁμαρτήμασίν ἐσμεν πικροὶ ἐξετασταί. Tom. X. p. 87 B. τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ πλησίον . . . ἀκριβεῖς γινόμεθα ἐξετασταί.

P. 272 C. lin. 4. τί δὲ ὅτι διετίαν. Pro ὅτι, ὅτε habent Sav. Mor. invitis libris.

P. 272 D. not.[a]. Vid. Annot. ad Tom. XI. p. 104 A.

Ibid. not.[b]. Formae κατηφεῖν et κατηφιᾶν aeque probae. Vid. infra pp. 409 C. 513 D. Sed κατηφιάζειν, quod in Indice Graecitatis Plutarchi Oxon. 1829. recensetur, non Graecum est.

P. 273 A. lin. 7. "ἐπάγωσε, *congelavit*, ἀπὸ τοῦ, πάγος, *gelu*: verbum insolens." *Dun.* Ad verba κατέβρεξε et ἐπάγωσε intelligendum videtur ὁ θεὸς, usu Graecis familiari.

HOM. XI.

P. 274 F. not.[d]. Verba ἀνίησι et ἀνίστησι passim confusa. Vid. Tom. VII. p. 631 A. XI. p. 770 B.

P. 275 E. lin. 6. *καὶ θέα μοι τοῦ θεοῦ οἰκονομίαν.* Sic C.E.F.G. Veron. Sav. Mor. *τοῦ θεοῦ τὴν οἰκονομίαν* Cat. *τὴν τοῦ θεοῦ οἰκονομίαν* tacite edidit Montef. Articulum in hujusmodi formulis abesse posse, probavimus in Annot. ad Tom. IX. p. 648 B. et ad Tom. X. p. 691 D.

Ibid. not.[r]. Edebatur *μὴ παραλειφθεῖσα*, sed *μὴ* inclusum habent Sav. Mor. et Ed. Ben. 2[da]. "Videtur legendum *μὴ παραληφθεῖσα*, vel *παραλειφθεῖσα* sine negatione. Intermissa est enim circumcisio in Mosis filiis, et quamdiu fuerunt in deserto." *Dun.* Praetulimus *μὴ παραληφθεῖσα, non adhibita.*

P. 276 C. not. [a]. Particula *ἂν* cum futuro construitur infra p. 328 E. Cf. Annot. ad Tom. X. p. 262 C. et ad Tom. XI. p. 144 E.

Ibid. lin. 5. *ἡ περιτομὴ ἐκείνη* cave ne de *Judaica* hic, ut paullo ante, intelligas. Hic enim ea est, quae statim *αὕτη* appellatur.

P. 276 D. not.[m]. *λέγομεν, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς*] *οὐ λέγεται βασιλεὺς* C.G. Sav. cet. "*Οὐ* expungendum puto; hocque ipsa comparationis ratio postulat. Dixerat typum ante veritatis accessionem ipsius rei nomine vocari: hoc comparatione illustratur. Regis sciagraphia, rudis et prima picturae obumbratio, etiam regis nomine insignitur. Accedentibus vero floribus vivisque coloribus, absconditur sciagraphia, et tum potius (scilicet quam antea) regis nomine compellamus." *Hales.* *Picturam* quidem adhuc regis nomine compellamus, sed neutiquam *sciagraphiam*, quae accedentibus coloribus omnino evanescit.

P. 277 A. lin. 7. *τὴν ταπεινοφροσύνην. καὶ* pro *τὴν* vitiose edidit Montef.

P. 277 E. lin. 6. *ὥστε καὶ ἐκ τούτων πλεονεκτεῖν*: h. e. *ἐκ τῶν ἀπροαιρέτων.* Verba *ἐκεῖνα γὰρ—Βενιαμὶν* per parenthesin interposita sunt.

P. 278 E. not.[g]. *καὶ τοῦ μηδενὸς πωλούμενα.* Sic Tom. I. p. 385 D. *μικρὰ γὰρ ταῦτα καὶ τὸ μηδέν.* Dio Chrys. p. 611, 38. *ἀκούσῃ δειλὸς καὶ ἰδιώτης καὶ τὸ μηδέν.*

Ibid. lin. 3. *καὶ* ante *περιττὸν* male abest a Mor. Ben.

Ibid. not.[m]. Etiam *χρυσίον, numus aureus,* bene habet, ut infra p. 284 C. Tom. X. p. 374 E. *εἰ τὸ μέδιμνον ἑνὸς χρυσίου διέθετο.* Alterum legitur Tom. II. p. 208 B. VII. p. 808 A. *ἂν δέκα χρυσίνους ἢ ἑκατὸν καταβάλωσι.* Alciphr. Ep. III. 3. *λαβεῖν χρυσίνους* (al. *χρυσίους*) *τέσσαρας.*

P. 279 C. lin. 3. *αἱ προθῆκαι τῶν χρυσοχόων.* "Προτιθέναι sive

προτίθεσθαι solennis est vox pro Latina *merces exponere; προθήκη* significat *mercium expositionem.* S. Joannes Chrys. Tom. XI. p. 279 C. *αἱ προθῆκαι τῶν χρυσοχόων, merces aurifabrorum expositae." Bast.* Ep. Crit. p. 179. Rectius *Boisius* ad h. l. "*Προθῆκαι χρυσοχόων,* fort. *pergulae* sive *tabernae aurificum,* ut sensus sit, non ideo dicta *χρήματα,* quod sic uti iis oporteat, quemadmodum tabernae aurificum utuntur, hoc est, ad speciem tantum et ostentationem, sed quod instrumenta esse debeant rei alicujus utilis bonaeque efficiendae." Vocabulum adhuc fere ignotum uno atque altero exemplo ex Nostri scriptis illustrare possumus. Tom. XII. p. 266 C. *διὸ, παρακαλῶ, τὰ χρυσία ταῖς πομπαῖς ἀφῶμεν, ταῖς σκηναῖς,* **ταῖς προθήκαις** (male vulgo *προσθήκαις*) *ταῖς ἐπὶ τῶν ἐργαστηρίων.* Adde Tom. IX. p. 842 A. in spurio opere: *Μαρία καὶ Ἰωσὴφ ὡς ἐν* **προθήκῃ** *τῇ φάτνῃ πολυτίμητον μαργαρίτην πρυέθηκαν.* Sic enim legendus videtur iste locus.

Ibid. lin. ult. Verba *καὶ παντοίως* absunt a Ben. casu, ut videtur: nam in Latinis, *modisque omnibus,* legitur.

P. 279 D. lin. 1. *πολλοὶ μὲν οὖν ἀπὸ τούτων* **καὶ δαίμονας καλοῦσι.** "Forte, *καὶ δαίμονας κηλοῦσι." Dun.* "Immo fortassis, *εὐδαίμονες καλοῦνται." Hales.* "Neutrum horum placet." *Editor* Ben. 2dae. Non sollicitandum *καλεῖν.* Noster Tom. V. p. 133 A. *οἱ μίμους καὶ ὀρχηστὰς καὶ πόρνας γυναῖκας εἰς τὰ συμπόσια εἰσάγοντες, δαίμονας καὶ* **τὸν διάβολον** *ἐκεῖ* **καλοῦσι.** Tom. X. p. 610 D. *οὕτως (ἀπὸ βασκανίας) ὁ Σαοὺλ* **δαίμονα** *πονηρὸν* **ἐκάλεσε** *κατὰ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς.* Tom. IX. p. 699 D. **δαιμόνων κλήσεις** *καὶ νεκυομαντεῖαι.* Infra p. 387 A. nonnulli ex amuletis *τὸν θεὸν καλεῖν* profitebantur.

Ibid. not. b. *ἀλλ' ἁπλῶς ἵσταται, sed inutiliter sistitur.* Lectio *ἀλλὰ προΐσταται* est etiam in Cod. Bessar. 100. teste Heysio, qui notat: "Legendum *προσίσταται,* i. e. *προσκορὴς γίνεται, molestum fit, taedium adducit.* Cf. Hebr. p. 477. 8. [Tom. XII. p. 87 C. *ὅρα γοῦν πῶς ἡμῖν ταῦτα* **προσίσταται·** *ἀλλ' ἐκείνους τότε ἔτρεφεν, οὐδαμοῦ* **προσιστάμενα αὐτοῖς.**]" Sed *προσίστασθαι,* proprie *de cibis nauseam creantibus* dictum, praeterquam quod hoc loco fortius quam par sit videatur, semper, ni fallimur, cum dativo personae, cui offendatur, ut *τοῖς ἀκούουσι* vel *τοῖς ὁρῶσι,* construitur.

P. 279 E. lin. penult. *τῶν ἀναγκαίων εἶναι χρή.* Vid. Annot. ad Tom. IX. p. 700 C.

P. 280 B. lin. 1. **ἀποξέσαι** *τὸ γῆρας.* "*ἀποξῦσαι* ponendum. *ἀποξέσαι* non est *abradere* simpliciter, sed *radendo polire." Dun.* Homericum *ἀποξῦσαι τὸ γῆρας* (Il. ί. 446.) proprium fecit Chrys. Tom. I. p. 556 D. III. p. 214 A. XII. p. 145 D. Sic *ἀποξῦσαι τὴν συνήθειαν* Tom. V. p. 178 D. Sed et *ἀποξέσαι* probum. Noster Tom. XII. p. 515 D. *τὸ γὰρ παριέναι μετὰ ῥύμης τὰ βρώματα τὸ ἰσχυρὸν* **ἀποξέει** *τοῦ σώματος.*

Alciphr. Ep. III. 2. **ἀπέξεσας** *τὴν αἰδῶ τοῦ προσώπου.* Ibid. III. 40. *τὴν αἰδῶ τοῦ προσώπου* **ἀπέξυσται.**

P. 280 D. not.p. Vid. Annot. ad p. 217 B. not.d.

P. 280 E. lin. ult. *πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα.* Pronomen male abest a Ben.

P. 281 D. not.q. *οὐχ ἵνα τῶν πνευματικῶν* **ἀπαρτήσωμεν ἑαυτούς.** Quo sensu hic *ἀπαρτῆσαι ἑαυτὸν*, eo usitatius *ἀπηρτῆσθαι* ponit Noster, nempe *sejunctum, remotum esse*, ut infra p. 352 B. Tom. XI. p. 40 B. *οὐδαμοῦ ἀφεὶς ἀπηρτῆσθαι τοῦ Χριστοῦ.* Cf. *Lennep.* ad Phal. p. 168. Lectionem *ἀποχωρήσωμεν* (vel potius *ἀποχωρίσωμεν*, ut tacite correxit Editor Ben. 2dae) ex interprete profectam esse, nemo non videt. In alio Nostri loco, Tom. V. p. 101 C. *ὁ γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων ἀπηλλαγμένος, καὶ τῆς ἄνωθεν ἐλπίδος ἑαυτὸν* **ἀπαρτῶν,** nescimus an legendum *ἀναρτῶν.*

P. 281 D. lin. 4. *αἱ βάναυσοι τέχναι* Chrysostomo sunt *eae quae ad luxum et mollitiem pertinent.* Vid. nos ad Tom. VII. p. 509 D. ubi hunc locum attulimus.

P. 281 F. lin. 2. *οἱ λίθοι* **οὗτοι,** *lapides* **isti** *communes*, ut recte vertit Vetus. Noster Tom. XI. p. 78 C. *αὕτη ἡ ἐκκλησία οὐκ ἀπὸ* **τῶν λίθων τούτων** *ᾠκοδόμηται, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου καὶ* **τῶν λίθων** *τῶν τιμίων.*

P. 282 A. lin. 6. *περιφανεστέρους* **καὶ** *λευκοτέρους*, copula interposita, ediderunt Mor. Ben. ex ingenio, ut videtur.

P. 282 B. lin. 5. *ἐπισπάσασθαι καὶ* **ὑπαγαγέσθαι.** "Verbum hoc posterius fraudem et fallaciam declarat. Dem. in Philippicis [p. 73, 14.] *οὕτω τελέως* **ὑπήχθητε.** Terentius Andria: *Etiamne me subducere istis dictis postulas?*" *Dun.* Noster Tom. IV. p. 255 D. *ἐπειδὴ διὰ ῥᾳθυμίαν* **ὑπήχθη** *τῇ ἀπάτῃ τοῦ διαβόλου τῇ διὰ τοῦ ὄφεως προσαχθείσῃ.* Medii *ὑπάγεσθαι* exempla praebebunt *Reisk.* Ind. Demosth. et *Sturz.* Lex. Xenoph. s. v. Adde Basil. Tom. II. p. 81 A. *εἰ γὰρ μὴ εἶχε τῆς ἀπάτης τὸ δέλεαρ, πῶς ἂν ἡμᾶς διὰ τῆς παρακοῆς εἰς τὸν θάνατον* **ὑπηγάγετο;** Ibid. p. 108 B. *πονηρὰ πανουργία τοῦ Ἀβεσσαλὼμ ἐν σχήματι ἐπιεικείας* **ὑπαγομένου** *τοὺς ὑπηκόους.*

Ibid. not.g. *πολὺν* legit et exponit Chrys. Tom. IV. p. 106 E.

P. 282 C. not.k. *δωρεᾶς, munificentiae.* Infra p. 316 B. *κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ· τουτέστι, κατὰ τὴν* **δωρεὰν** *αὐτοῦ*: ubi *μεγαλοδωρεὰν* tentavit Dunaeus.

P. 282 D. not.r. *ἄπειρος* **ὢν** *τῆς* **γῆς.** Musculus, *morum hujus terrae ignarus et imperitus.* Aut legendum **ὕλης**, aut *γῆς* de lapillis pretiosis *per contemptum* dixit Noster.

HOM. XII.

P. 283 F. not.[o]. Scripturam πρόσσχωμεν cum duplici σ, tum hic, tum infra p. 451 D. etiam invitis libris praetulimus. "Scribendumne sit πρόσχετε an πρόσσχετε," inquit *Porson.* Praef. ad Eurip. Hec. p. 46. "alias fortasse disquiram." Paulus Silent. Therm. lin. 12. Ed. *Boissonade.* πρόσχες· φράσων γὰρ ἥκω: ubi Schol. τὸ πρόσχες διὰ δύο σσ ὤφειλε γράφεσθαι· ἐπεὶ δὲ κακόφωνον ἐγένετο οὕτως, ἀποβάλλει τὸ ἓν σ. καὶ τὸ πρόσχημα διὰ τοῦτο ἀποβάλλει τὸ ἓν σ, ἀπὸ τῆς πρὸς προσθέσεως καὶ τοῦ σχῆμα συντεθειμένον. De substantivo egregie fallitur Criticus; nam πρόσχημα a προσέχω vox nulla est. Pro προσσχεῖν stant Herod. ix. 99. Ed. *Schweigh. Stallbaum* ad Plat. Lys. p. 219 B. *Ast.* Lex. Plat. Tom. II. p. 199. et *Passow* Handwörterb. s. v. Cf. quae de verbo προσστῆναι disputavimus ad Tom. VII. p. 319 B.

P. 285 B. lin. 3. καὶ εἰ μὴ τὸ σκύβαλον ἦν. τὶ (sic) pro τὸ mendose exhibet Montef.

P. 286 D. lin. penult. μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Articulus abest a Ben.

P. 286 F. lin. 1. Pro καὶ σαρκὶ, ἐν σαρκὶ perperam dederunt Mor. Ben.

P. 287 E. not.[p]. Vetus jungit παρρησίαν ἐχούσης εἰς τὴν ἐξ. τὴν αὐτοῦ. Facilius videbatur subaudire εἴ πως καταντήσω.

P. 289 B. lin. 6. τῷ θρόνῳ τῷ πατρικῷ. Secundum τῷ male abest a Mor. Ben.

P. 289 C. not.[s]. βουλιμία τις ἡ λεγομένη. Cf. Tom. XI. p. 702 A. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς σώμασι τὸ τοιοῦτον κόλασίς ἐστιν ἡ χαλεπωτάτη, βουλιμία λεγομένη παρὰ τῶν ἰατρῶν, ὅταν τις πολλῶν ἐμφορούμενος, τοῦ λιμώττειν μὴ ἀπαλλάττηται.

P. 289 D. lin. 4. τοῦτο γὰρ κακία sine articulo Mor. Ben. casu, ut videtur.

P. 290 C. not.[v]. μόνον ἀποστῶμεν, sc. τῶν προτέρων. Dunaeo legendum videbatur, μόνον μὴ ἀποστῶμεν, propter id quod sequitur, μέχρι τίνος ἀφιστάμεθα.

Ibid. not.[y]. "χείρους Bessar. 100. χοίρους sane agrestius est ac durum, praesertim in Epilogo." *Heyse.* Sic tamen Noster Tom. VII. p. 581 E. (ἡ τρυφὴ) χοίρους ἐξ ἀνθρώπων ποιεῖ, καὶ χοίρων χείρους.

HOM. XIII.

P. 291 A. not.[k]. σχολῇ γοῦν. Sic etiam Cat. Cf. Var. Lect. ad Tom. XI. p. 154 C.

P. 291 C. not.[e]. ὡς τὸ πᾶν κατειληφέναι. Ellipsis statuenda videtur τοῦ νομίζειν, quae fortasse aliis exemplis defendi possit. Sic Tom. VII. p. 728 E. παιδεύων σε μὴ πάντα περιεργάζεσθαι, μηδὲ ἁπλῶς ἐντεῦθεν καὶ

εἰκῇ φέρεσθαι: ubi quidam νομίζειν inculcant. Tom. VIII. p. 61 A. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς νομίζωμεν ἀρκεῖν ἡμῖν πρὸς σωτηρίαν τὴν πίστιν. Sic Mor. Ben. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς ἀρκεῖν ἡμῖν πρὸς σωτηρίαν τὴν πίστιν ἐλπίζωμεν. Sav. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς ἀρκεῖν ἡμῖν πρὸς σωτηρίαν τὴν πίστιν ἡγώμεθα. Reg. 706. Expellendum videtur νομίζωμεν.

P. 291 E. lin. penult. τοὺς πόδας καίτοι τρέχοντας. Non male haberet κάτω; sed nihil temere mutandum.

P. 292 A. not.[v]. Forma Ionica aoristi ἐπετάσθην a πετάομαι inclinantis Graecitatis est. Cf. Var. Lect. ad Tom. IX. p. 552 D.

P. 292 C. not.[a]. "αὐτῆς τῷ ποδὶ Bessarion. 100. Corrigo αὐτῆς τὼ πόδε. Similiter οἱ πόδες τῆς ψυχῆς Hebr. p. 461, 43. [Tom. XII. p. 61 A.]" *Heyse.*

Ibid. not.[b]. "βαρύτητι] In margine παχύτητι; utrumque ineptum. Legendum proculdubio ταχύτητι, et sic Flaminius, *celeritati pedum.*" *Hales.* Vetus, *ne gravitate ac tarditate pedum reliquum pondus* impediatur (ἐμποδίζηται?)

P. 292 D. not.[g]. ἡ τῆς λήψεως ἐλπίς. Sic Tom. IX. p. 694 E. ἡ τοῦ βραβείου λῆψις. Nobilius vertit, *spes adimit laborum et molestiarum sensum;* quasi legisset τῶν πόνων ἢ τῆς θλίψεως ἐλπίς.

P. 292 E. lin. 1. οὐκ ἔστι διάλιθον, *gemmis distinctum.* Noster Tom. III. p. 162 D. τί γὰρ ὄφελος ἀλουργίδος, εἰπέ μοι, καὶ χρυσῶν ἱματίων καὶ διαλίθου στεφάνου; Tom. II. p. 59 D. τὸν ἀνδριάντα τὸν χρυσοῦν, τὸν διάλιθον.

Ibid. not.[h]. Editi omnes, πρὸς τὸ κάλλος ἐκεῖνο τοῦ βραβείου. In Ben. 2[da] tacite excusum ἐκείνου, secundum conjecturam Dunaei.

P. 292 F. lin. ult. καὶ τῶν ἡνιόχων. Articulus abest a Ben.

P. 293 A. not.[l]. εἰς τὸν οὐρανὸν λαμβάνεις. Per enallagen dictum, pro ἐν τῷ οὐρανῷ. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 636 E.

P. 293 C. lin. 6. τὸ τῆς εἰρήνης—ὁρᾷς ὅτι κανόνα. "Haec omnia confusa puto. Nam quorsum ingeminatur, τοῦτο ἡμῖν κατόρθωται? et quomodo ὁρᾷς ὅτι κανόνα (nam sic scribendum, non ut in Editione per errorem κανόνι) a reliquis pendet? Sic puto restituenda. Cum illam textus particulam, πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, exposuerat, reliquas aggreditur partes, hoc modo: τὸ τῆς εἰρήνης· τοῦτο ἡμῖν κατώρθωται. τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι. ὁρᾷς ὅτι κανόνα κ. τ. ἑ. omissis rerum aliarum otiosis repetitionibus." *Hales.*

P. 293 E. lin. ult. ἔνι γὰρ καὶ ἀπὸ στάσεως (*ab illo etiam statu, qui in choro* στάσις *dicitur* Nobil.) διαλυθῆναι τάξιν (τὴν τάξιν corrigit Dun.) Cf. Tom. X. p. 451 E. ὥσπερ ἂν εἴ τις στρατηγὸς ἄριστον ἔχων στρατιώτην, ἀπὸ τῆς ὁπλοδεξιᾶς, ἀπὸ τῆς στάσεως, ἀπὸ τοῦ ῥυθμοῦ καταπλήξειε τὸν ἀντίδικον· οὕτω καὶ ὁ θεὸς, ἀπὸ τῆς γνώμης, ἀπὸ τοῦ σχήματος, ἀπὸ

τῆς στάσεως μόνης τοῦ δικαίου τὸν κοινὸν ἁπάντων ἡμῶν ἐχθρὸν διάβολον κατέπληξε.

P. 294 B. lin. 2. διὰ τῶν ἔργων διὰ τὴν ἀρετὴν, male repetita praepositione ediderunt Mor. Ben.

P. 294 D. not.[t]. Vocabulum εὐεπιτήδειος, si sanum est, Lexicis addendum.

P. 295 E. not.[v]. τοῦτό ἐστιν ἀθλητὴς, τὸ κ. τ. ἑ. Locutio Chrysostomo in deliciis. Sic supra p. 226 E. τοῦτο ὁ θεὸς, τὸ ἐλεεῖν. Tom. I. p. 446 A. τοῦτό ἐστιν ἄνθρωπος, τὸ φοβεῖσθαι τὸν θεόν. Tom. III. p. 731 A. τοῦτο μήτηρ φιλόστοργος καὶ φιλόπαις, τὸ, ἡνίκα ἂν δέῃ τι τῶν δεόντων παραινεῖν τῷ παιδί.

P. 296 A. lin. 1. αὕτη τὴν ἰσχὺν] αὕτη γὰρ ἰσχὺν mendose exhibent Mor. Ben.

P. 296 B. not.[b]. περὶ ταῦτα πάντα, *quod ad ea attinet*. Sic Tom. X. p. 352 A. περὶ τὸ κεφάλαιον ἡ πληγή. Ibid. p. 722 B. καὶ γὰρ ἡ ἐγκράτεια τῶν παθῶν ταύτης καὶ περὶ αὐτήν.

P. 296 C. not.[i]. ὥσπερ ἐπί τινος αὐχένος καὶ οἴακος (subaudi ἐπὶ) τῆς εὐλαβείας κάθηται. Sic αὐχὴν καὶ πηδάλιον jungit Noster Tom. VI. p. 122 A. ἀντὶ τοῦ αὐχένος καὶ πηδαλίου τῷ σταυρῷ χρώμενοι κυβερνήτῃ.

HOM. XIV.

P. 297 E. not.[f]. οὐδὲν ἄνετον (ἀνεκτὸν Veron. ἀνετὸν falso accentu Sav. Mor. Ben.) ἐπιζητούσης. Noster Tom. VII. p. 174 C. μηδὲ ἐκ παντὸς τρόπου τὸν ἄνετον ἐπιζητῶμεν βίον.

P. 298 C. lin. 2. ὅτι ἐπέτεινε τὸ κακόν. "Vi neutra ἐπέτεινεν ἡ νόσος, Heliod. IV. 5. p. 140. ἐπέτεινεν ἡ ταραχὴ, Plutarch. Tom. II. p. 756 A." *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 810.

P. 299 C. not.[q-w]. Integer locus, ut a Savilio ceterisque exhibetur, hic est: εἶτα σὺ μὲν περὶ τοῦ σώματος ἀλγεῖς, ὅτι γήϊνόν ἐστι, καίτοι τοῦτό σε οὐδὲν παραβλάπτει εἰς ἀρετῆς λόγον· τὴν δὲ ψυχὴν εἰς γῆν κατασπῶν τῇ τρυφῇ, καὶ μηδένα λόγον τούτου ποιῶν, γελᾷς, εἰπέ μοι, καὶ διακέχυσαι; καὶ ποίας τεύξῃ συγγνώμης διακείμενος ἀναλγήτως; In quibus plurima sunt, quae Chrysostomum plane sapiunt; in uno tamen detegitur Interpolatoris manus, quod μηδένα λόγον ποιῶν (pro ποιούμενος) oscitanter scripserit.

P. 300 C. lin. 2. λαβοῦσα δάκρυα. "Mendum est λαβοῦσα: corrigo λείβουσα." *Heyse.* Non assentimur. Homericum λείβειν δάκρυα nec Chrysostomus, nec alius, ni fallimur, pedestris sermonis scriptor imitatus est.

P. 301 B. lin. 4. στρατιώτῃ pro συστρατιώτῃ mendose ediderunt Mor. Ben.

P. 301 C. lin. 3. ἡ προστασία] + σου Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 302 A. lin. ult. εἰ γὰρ μ. γ. εἴπῃς. Hic quidem nullus nostrorum εἴποις habet.

P. 302 C. not.[c]. εἰ γὰρ μὴ γέεννα ἡγεῖτο E.F. Veron. soloece. Non male autem legeretur ἤγετο, siquidem ἄγειν, *censere*, proprium est Nostri vocabulum. Cf. Annot. ad Tom. IX. p. 471 B. Infra p. 355 F. τὸ μετὰ τῶν δούλων ἄγεσθαι. Tom. V. p. 293 A. ἐγένετο ἡ πόλις ἁγίασμα αὐτοῦ· τουτέστιν, ἁγίασμα ἤγετο διὰ τῆς ἐποπτείας, διὰ τῶν θυσιῶν κ. τ. ἑ.

Ibid. lin. 1. τὸ τοὺς μὲν τιμᾶσθαι. καὶ pro τὸ mendose legitur in Mor. Ben.

P. 302 E. lin. 3. πόσης κολάσεως ταῦτα οὐκ ἄξια. Ἄξιος aliquando dictum pro ἀντάξιος, notante *Jacobs*. ad Ach. Tat. p. 791. Infra p. 375 D. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον γῆς καὶ σποδοῦ (τοῦτο γὰρ ὁ χρυσὸς) μὴ νομίζεσθαι ἡμᾶς ἀξίους εἶναι, ἀλλ' ἡμᾶς δι' ἐκεῖνον τιμᾶσθαι;

P. 303 C. lin. ult. ἀλλὰ ἀπείρως καὶ διαπαντός [ἐστι]. "Forte ἄπειρος." *Dun*. Post διαπαντὸς supplendum, non ἐστι, sed θλίβῃ.

HOM. XV.

P. 304 C. not.[e]. Etiam Vetus supplet *taxans*. Sed constructio est, τοῖς γελῶσι τὸν γέλωτα τοῦ κόσμου τούτου.

P. 307 A. not.[v]. "Post ἐνήγαγον sequebatur in praecedentibus Editionibus, οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐχθρὸν τῆς ἡμετέρας φύσεως, ὡς κακία. Recte autem Flaminius, verba haec non esse hujus loci, sed ad initium Ethici spectare. Quod cum esset maxime perspicuum, libris licet reclamantibus, loco movere et sedibus suis restituere non dubitavi." *Hales*. Nostra quidem sententia, post ἐνήγαγον, Auctori in mente erat ad Ethicum statim transire, his verbis, οὐδὲν γὰρ οὕτως κ. τ. ἑ. Subito autem ei succurrit, se paucula Apostoli verba, ταῦτα πράσσετε κ. τ. λ. in commentando praeteriisse. His igitur breviter expositis, ad propositum redit, hoc modo: πῶς δὲ ἐχθρὸν ἡμῶν ἡ κακία κ. τ. ἑ. Sic omnia plana.

P. 307 E. not.[m]. Ὕπνος hic pro *morte* positum videtur; nam sequitur, οὐδεὶς κοπετός.

HOM. XVI.

P. 310 B. lin. 1. ἐπειδὴ οὐ σωματικὴ ἦν ἡ χάρις. Pro χάρις, χαρὰ, non monito Lectore, edidit Montef. Interpretes *gaudium* vertunt, non repugnante ipso Scriptore, qui ad locum Apostoli 2 Cor. i. 15. ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε, notat, χάριν δὲ ἐνταῦθα χαρὰν λέγει.

P. 311 C. not.[l]. πόθεν τοῦτο, ὅτι οὐ κομπάζεις; Negativam delendam censet Dunaeus, frustra. Post τοῦτο subintelligendum est δῆλον, quod nonnulli imperite pro altero supposuerunt. Sic Tom. X.

p. 177 D. pro πόθεν τοῦτο; unus habet πόθεν δῆλον; Ibid. p. 412 C. Καὶ πόθεν τοῦτο (unus δῆλον pro τοῦτο) ὅτι ἀνύω, φησὶ, λέγων καὶ συμβουλεύων τὰ δέοντα; Πόθεν δὲ δῆλον, ὅτι οὐκ ἀνύσεις; ubi vid. Annot.

P. 312 A. not. [b]. Vid. Annot. ad p. 202 A. not. [k].

P. 312 C. not. [q]. ἀλογῆσαι, *dejicere eos tanquam contemptos* vertit Musc. Suidas ἀλογῆσαι non solum per ἀφροντίσαι, cum genitivo, sed etiam per παραλογίσασθαι, *fallere*, interpretatur. Hic quidem ἀλογῆσαί τινα pro *spem ejus destituere*, dictum videtur, quo sensu passivum ἀλογεῖσθαι a nobis repositum est, Tom. X. p. 498 B. ἀλογούμεθα (unus ἀλγούμεθα, Edd. ἀλγοῦμεν) μὲν γὰρ πολλαχοῦ, καὶ ἀποτυγχάνομεν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὥστε ἐκπεσεῖν τῶν προκειμένων.

P. 315 A. lin. 1. ἔλαβον] + οὐκ ἔλαβον Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 315 B. not. [l]. κνῖσα. Cf. Annot. ad Tom. X. p. 528 E.

Ibid. lin. 7. ταύταις ἐθάρρουν, h. e. ταῖς εὐωδίαις, supra p. 315 A. lin. 6. "Legendum videtur vel τούτοις vel ταύτῃ ἐθάρρουν. Ad illud subaudiendum δώροις." *Dun.*

P. 316 B. lin. 1. κατὰ τὴν δωρεὰν αὐτοῦ. "Legendum κατὰ τὴν μεγαλοδωρεὰν αὐτοῦ. 'Η δωρεὰ donum est, vel quoddam genus gratuiti muneris, non ipsa liberalitas et munificentia." *Dun.* Sed. vid. Annot. ad p. 282 C.

P. 317 D. lin. penult. τῶν φροντίδων. Articulus male abest a Ben.

Ibid. lin. ult. τὴν μᾶλλον ἐκείνης τῆς ἀλουργίδος μελαινομένην. Scilicet purpureus color ad nigrum inclinavit, teste Scholiast. ad Hom. Il. ξ'. 16. apud *Valck.* ad Ammon. p. 137. πορφύρῃ, ἀντὶ τοῦ μελαίνεται, ὡς τὸ πορφύρεος θάνατος . . . καλῶς δὲ μελαίνεσθαί φησι τὸ πέλαγος, τὸ μηδέπω ὕπαφρον γινόμενον ἐκ τῶν κυμάτων παφλαζόντων.

P. 317 F. not. [d]. ἅλλεται καὶ ἀναπηδῶσα φαντασιοῦνται sc. ἡ ψυχή. Infra p. 465 B. πέφυκε γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τοιαῦτα φαντασιοῦσθαι ἡ ψυχὴ, οἷα ἂν ἐν ἡμέρᾳ βούληται καὶ ἐπιθυμῇ.

P. 318 A. lin. 1. ὁ δεῖνα, φησὶ, κ. τ. ἑ. "Hoc loco Chrysostomus caedes et strages in Imperatoria aula et sua et patrum memoria peractas recenset, sed ut rumore ferebatur, qui rumor saepe a rei veritate deflectere solet. Tacitis porro nominibus, Imperatorum gesta memorat. Qui primus autem affertur, uxorem et filium neci tradidit, is est haud dubie Constantinus Magnus, qui filium Crispum, et postea Faustam uxorem interfici jussit. Feris illam nudam exposuisse dicit Chrysostomus. Sed alii scriptores illam in ferventiore balneo inclusam, jussu Constantini suffocatam fuisse narrant. Rem uti gesta fuit, videre est apud scriptores plurimos, accuratius vero apud Tillemontium." *Montef.*

P. 318 A. lin. 2. γυμνὴν προσέδησεν ὄρεσι. Vetus, *in montibus nudam ac ligatam;* Nobilius, *nudam alligavit montibus.* Horum mero errori nimis tribuens, Morellus ὄρεσι dedit, quem negligenter secutus est Montef.

Ibid. lin. 5. ἐξῆξε. Sic F. Veron. Vocabulum probum ἐξάττειν. Aristoph. Plut. 733. ἐξηξάτην οὖν δύο δράκοντ' ἐκ τοῦ νεώ. Greg. Naz. in Julian. p. 16. Ed. Montac. ὥσπερ πῦρ ἐμφωλεῦον ὕλῃ, κἂν μήπω πρὸς φλόγα λαμπρὰν ἀρθῇ, σπινθῆρές τινες ἐξάττοντες ἢ καπνὸς ἐκ βάθους ὑποσημαίνουσιν. Proxime a nostro loco abest Plut. Tom. II. p. 83 E. ταχὺ τῷ λόγῳ τὸ ἐξάττον αὐτῶν καὶ φλεγμαῖνον ἀφαιροῦντες.

P. 318 B. not. [n]. Haec sic leguntur a Sav. Mor. Ben. μᾶλλον δὲ ὁ τούτου ἀδελφὸς ἑαυτὸν μετὰ τῶν παίδων αὐτοῦ. λέγεται δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν οὗτος ἀνῃρηκέναι τὸν αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν ἑαυτὸν ἀνεῖλεν κ. τ. ἑ. "Series Graeca vitiata omnino, nec cum historia vera, immo nec secum ipsa consistere potest. Id vero narrare velle Chrysostomus videtur, nempe Crispi fratrem, scilicet Constantium Augustum, patris sui fratrem Julium Constantium, et filios ejus Dalmatium et Annibalianum interfici curavisse. Hi etenim a militibus occisi fuere, et ut quorundam fert opinio, instigante Constantio Aug. Constantini Magni filio. Addit postea, fratrem ejus a tyranno comprehensum, seipsum interfecisse. Nimirum Constans Aug. Constantii frater, a tyranno Magnentio, qui imperium usurpaverat, vel potius a legato ipsius comprehensus occisus fuit: uno autem excepto Chrysostomo, nullus dicit ipsum seipsum interfecisse. Adjicit ipsum, nempe Constantium, sobrinum suum occidisse. Is erat Gallus, qui a Constantio consors imperii factus, ejus jussu anno 354 occisus est." *Montef.* Verba μᾶλλον δὲ ὁ τούτου ἀδελφὸς ἑαυτὸν μετὰ τῶν παίδων αὐτοῦ aliter cepit Tillemontius, nempe Crispi fratrem Constantem seipsum cum natis suis (de quibus aliunde nihil compertum) occidisse, tum scilicet cum a Magnentio comprehensus fuerit. Secundum lectionem a nobis receptam, innuit Chrysostomus, Crispum non tam a patre Constantino M. quam a fratre, vel certe concitante fratre, interfectum esse. Pergit Noster, τῶν παίδων αὐτοῦ, sc. Constantini Magni, ὁ μὲν (hic est Constans) ἑαυτὸν ἀνεῖλεν, ὑπὸ τυράννου (Magnentio) καταληφθείς· ὁ δὲ (Constantius) τὸν ἀνεψιὸν τὸν αὐτοῦ (Gallum) κ. τ. ἑ.

P. 318 B. not. [r]. ὑπὸ πεσσῶν διαφθαρεῖσαν. "Verissima haec lectio est. Haec enim in Hippocratis continentur jurejurando: οὐ δώσω δὲ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτηθεὶς θανάσιμον, οὐδὲ ὑφηγήσομαι ξυμβουλίην τοιήνδε. ὁμοίως δὲ οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω.

Sed hic Hippocratis πεσσὸς φθόριος foeminis, uti videtur, dari solitus est ad foetum extinguendum vel abigendum; apud Nostrum contra, ut faceret steriles concipere. Paulus Aegineta III. 6. πεσσὸς δέ ἐστιν ἔριον διεξεσμένον καὶ σφαιρωθὲν, δακτύλου σχῆμα εἰληφὸς, ἐν ᾧ ἐγκατέχεται τὸ φάρμακον." *Dun.* Adde Celsum V. 21. *Sed alia quoque utilia sunt, ut ea quae foeminis subjiciuntur; πεσσοὺς Graeci vocant. Eorum haec proprietas est: medicamenta composita molli lana excipiuntur, eaque lana naturalibus conditur.* "Quod subjungit vero Chrysostomus, tacitis pro more nominibus, de uxore Augusti cujusdam, quae sterilis cum esset, pharmacis ad foecunditatem obtinendam usa est, ipsaque cum illa pariter, quae pharmaca dederat, interiit; de alio item Augusto, qui venenatis pharmacis sublatus est, et cujus filio oculus effossus fuit; deque alio, qui infausto modo periit, illa, inquam, omnia, ad quos pertineant nondum assequi potui. Quod vero subjicit de alio, qui cum equis, trabibus, ceterisque omnibus combustus est, ad Valentem Augustum spectat; qui cum in pugna Hadrianopolitana victus, in domum quandam se recepisset, cum ipsa domo in cineres redactus est. Quod dicit tandem de illo qui tunc imperabat, is erat Arcadius, verum omnino comprobatur ex historia illius aevi." *Montef.* Princeps qui venenato poculo sublatus est, cujusque filio oculus effossus, est Jovianus, ut ipse Montef. notat ad locum Nostri Tom. I. p. 344 A. quem nunc exscribere juvat. Καὶ ἵνα τὰ παλαιὰ ἀφῶμεν, τῶν βασιλευσάντων ἐπὶ τῆς γενεᾶς τῆς ἡμετέρας ἐννέα γεγενημένων ἁπάντων, δύο μόνοι (Constantinus M. et Constantius ejus filius) κοινῷ θανάτῳ τὸν βίον κατέλυσαν· τῶν δὲ ἄλλων, ὁ μὲν ὑπὸ τυράννου, (Constans a Magnentio) ὁ δὲ ἐν πολέμῳ, (Constantinus junior) ὁ δὲ ὑπὸ τῶν ἔνδον φυλαττόντων αὐτὸν ἐπιβουλευθεὶς ("Is est Jovianus, qui ut refert Suidas, venenato cibo extinctus est, μύκητα πεφαρμαγμένον φαγὼν, quod ipse Chrysost. confirmat Hom. XV. ad Philippenses, ὑπὸ δηλητηρίων ἀνήρητο φαρμάκων." *Montef.* in Monito Tom. I. p. 337.) ὁ δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ χειροτονήσαντος καὶ τὴν ἁλουργίδα περιθέντος αὐτῷ (Gallus Caesar a Constantio). Αἱ δὲ τούτοις συνοικήσασαι γυναῖκες, αἱ μὲν, ὥς φασι, φαρμάκοις ἀπέθανον, αἱ δὲ ὑπὸ τῆς ἀθυμίας αὐτῆς· τῶν δὲ ἔτι περιουσῶν ἡ μὲν παῖδα ἔχουσα ὀρφανὸν τρέμει καὶ δέδοικε μή τις αὐτὸν τῶν κρατούντων φόβῳ τῶν μελλόντων ἀνέλῃ. ("Videtur omnino esse uxor Joviani, cujus filio Varroniano jam oculus alter effossus fuerat, ne videlicet paternum imperium affectaret." *Montef.* ibid.)

P. 318 C. lin. 4. οὐδὲ ὅπως. "Hoc οὐδὲ deletum mallemus." *Editor* Ben. 2dae.

P. 318 C. lin. ult. *μετὰ ἵππων καὶ δοκῶν*. Pro *δοκῶν* Veron. dat *θηλῶν*. Sed cf. Tom. I. p. 345 B. *ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς* (Valens Aug.) *εἰς κώμην τινὰ ἀπολειφθεὶς* (fort. *ἀποληφθεὶς*) *μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν, ἐξελθεῖν μὲν καὶ ἀντιστῆναι τοῖς ἐπελθοῦσιν οὐκ ἐτόλμησε, μένων δὲ ἔνδον, πῦρ ἐξαψάντων ἐκείνων, συγκατεφλέχθη τοῖς ἔνδον ἅπασιν, οὐκ ἀνδράσι μόνον, ἀλλὰ καὶ* **ἵπποις καὶ δοκοῖς** *καὶ τοίχοις, καὶ πάντα μία γέγονε κόνις*.

ANNOTATIONES

AD

HOMILIAS IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

HOM. I.

TIT. ʽΥΠΟΜΝΗΜΑ] Sic Ben. cum nostris, ut videtur, A.B.D.E.H. ʽΕΡΜΗΝΕΙΑ Sav. Post ὑπόμνημα add. μερικὸν E. Idem post ἐπιστολὴν add. μεγάλου Παύλου.

Ibid. ΛΟΓΟΣ Α.] Sic Codices, ut videtur, excepto A. qui ʽΟμιλία πρώτη habet.

P. 322 A. not.[a]. Κολοσσαῖς. Scripturam per σ cum libris fere omnibus tam in titulo quam in ipso opere ubique praetulimus. Cf. Annot. ad Tom. IX. p. 427 C.

Ibid. not.[b]. Haec καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ Chrysostomum in suo Codice non legisse certum est. Infra p. 324 A. καίτοι ἐν ταύτῃ τὸ τοῦ Χριστοῦ οὐ τίθησιν ὄνομα. Tom. X. p. 651 D. χωρὶς δὲ τούτου, κἀκεῖνο ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι Κολοσσαεῦσιν ἐπιστέλλων, καὶ εἰπὼν, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, τὸν υἱὸν ἐσίγησε, καὶ οὐ προσέθηκεν, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

P. 322 C. lin. 1. καὶ δῆλον ἐκεῖθεν. "Hic quaedam deesse videntur. Aliam enim in proximis persequitur quaestionem, Epistolam nostram demonstraturus post illam ad Philemonem esse scriptam." *Editor* Ben. 2dae. Probat Noster hanc Epistolam post illam ad Philemonem scriptam esse. Sed Epistolam ad Philemonem Romae provecta aetate Paulum scripsisse constat. Ergo Epistolam ad Colossenses scripsit, cum Romanos jam vidisset, et prope finem praedicationis esset: quod erat demonstrandum. Quaestionem de ordine temporis Pauli Epistolarum fusius tractat Chrysostomus Tom. IX. p. 426 C. ad p. 427 D.

P. 323 A. lin. 6. ταύτης οὖν ὑστέραν. Pro οὖν, αὖ scribendum censet Editor Ben. 2dae, non male.

P. 323 B. lin. 1. [ἤδε] πρεσβυτέρα. "ἤδε abest in Edd. et utroque Cod. unde inclusimus." *Ed.* Ben. 2[dae]. Voculam ex ingenio, ut videtur, invexit Morellus, quem secuti sunt Benedictini.

Ibid. not.[i]. ἐκεῖ, scilicet, cum ad Philippenses scribebat. At enimvero si Epistola illa ineunte Pauli custodia, haec autem nondum finita scripta esset, consequens foret, hanc illa non antiquiorem (πρεσβυτέραν) sed recentiorem (ὑστέραν) esse. Atque ita in uno nostrorum est. Anglus autem horum Sermonum Interpres πρεσβυτέρα ita exponit, ut idem quod ὑστέρα significet; quod veremur ut probari possit.

Ibid. lin. 4. "Haud dubie vera est lectio, σφαγὰς μεταξὺ καὶ τρόπαια στὰς, *stans*: ἱστὰς, *statuens*." *Dun.* Junge μεταξὺ ἱστὰς, ut μεταξὺ ἀναγιγνώσκων et similia. Minus proprie quidem σφαγὰς ἱστάναι dictum; sed propter sequens τρόπαια ferendum.

P. 323 E. not.[s]. δι' ἀγγέλων προσήγοντο τῷ θεῷ. Vetus: *per angelos credebant se conciliatos accessum habere ad Deum.* Sensum verbi imperfecti προσήγοντο liberius expressit; quod et librarii fecerunt, qui προσάγεσθαι ᾤοντο in textum intulerunt. Ad rem cf. infra pp. 325 D. 344 C. 365 B. 372 A. al.

P. 324 A. lin. ult. πόθεν ὁ θεὸς πατὴρ τῶν δούλων; ταῦτα κ. τ. ἑ. Prava interpunctio πόθεν ὁ θεὸς πατήρ; τῶν δούλων ταῦτα κ. τ. ἑ. est in Mor. Ben. Musc. Hervet. Per τῶν δούλων *angelos* intelligimus. Vid. infra p. 324 C.

P. 324 B. not.[s]. ὥστε μὴ εὐθέως αὐτοῖς προσστῆναι τὸν λόγον. Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 319 B. Προτιθέναι recepit Editor Ben. 2[dae].

P. 324 C. lin. 5. "οὐχ οἱ δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ταῦτα σύμβολα τῆς εὐεργεσίας. Corrupta puto: sensum enim habere non videntur." *Hales.* "Cum haec, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν—ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, perplexa sint et inextricabilia, nec legantur in Commel. neque Interprete, nos Savilium secuti, alienas sententias interclusimus." *Editor* Ben. 2[dae]. Scilicet ab ἀκούσαντες ad ἀκούσαντες per incuriam transiliit Veron. Locum clarum fecimus, distinguendo post οἱ δοῦλοι, qui, ut modo diximus, *angeli* sunt. Deinde per ταῦτα intellige *nomina*, Χριστὸς, Ἰησοῦς.

P. 327 B. not.[a]. "Recta haec omnia videntur, et nihil vulneris, τῶν καταβαλλομένων ταχύτερον ἢ τῶν καιρῶν δαπανᾶται φιλία, *iis quae impenduntur citius, aut ipsis temporibus consumitur amicitia.* Proxime enim dixerat, μέχρι γὰρ ἑσπέρας ἡ χάρις. Καταβάλλειν est *pendere*, sive *expendere*; τοὺς καιροὺς intelligit *solennitates*, in quibus convivia celebrantur. Nisi forte legamus ἢ τούτων δαπανᾶται φιλία." *Dun.* Recte quidem ἡ pro ἢ, quod tacite recepit Montef. vertens, *tempo-*

ranea haec amicitia citius solvitur quam expensae diffluunt. Alterum tamen, etiam invitis Regiis, revocavit Editor Ben. 2dae.

P. 327 E. lin. 1. καὶ μηδὲ εἷς φερέτω τὸ ἡμικύκλιον. "Est hic τὸ ἡμικύκλιον *mensa* illa *semicircularis*, crescentem lunam referens, quam Martialis et quidam alii *Sigma* vocant, quia literam C. sigma refert: sigma enim sic Martialis tempore ut plurimum exarabatur. Vide quae de hujusmodi mensa diximus in Antiquitate explanata, Tom. III. p. 111." *Montef.* Vocabulum nescimus an alibi de *mensa* positum in promtu sit. Hervetus vertit *exedram*, qui usus ejus est vulgaris. Vid. *Becker* Charicles, Excurs. ad Scenam V.

P. 327 F. lin. 1. αὐτὸ (+ἄγοντες A.B.C.H. Sav. cet.) τῆς ἡλικίας τὸ ἄνθος. Cf. Tom. VII. p. 356 E. καὶ γὰρ μονογενὲς ἦν τὸ παιδίον, καὶ ἐτῶν δώδεκα γεγονὸς, αὐτὸ τῆς ἡλικίας (+ἄγον Sav.) τὸ ἄνθος (+ἄγων D.)

P. 328 A. lin. 1. πάντα τὸν τῦφον τοῦτον. Pronomen male abest a Mor. Ben.

P. 328 E. lin. ult. βουλήσομαι γὰρ ἂν ἔγωγε. De syntaxi vid. Annot. ad p. 276 C.

P. 328 F. lin. ult. ἡ βοῦς ἀπὸ φάτνης. Sic locum citat Noster Tom. IV. p. 456 D. In Bibliis est ἡ παράθεσις μόσχων.

P. 329 E. not. h. ἀναπλάττων παρ' ἑαυτῷ πολλά. Sic Tom. VII. p. 545 D. ταῦτα δὴ πάντα ἀναπλάττοντες παρ' ἑαυτοῖς καὶ ἀναστρέφοντες. Tom. X. p. 347 E. ὅταν ἀναπλάττῃ παρ' ἑαυτῷ τοὺς στεφάνους. Aeque proba est constructio ἀναπλάττειν τι ἑαυτῷ. Vid. *Dorv.* ad Char. p. 314. Ed. Lips. *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 528.

Ibid. lin. penult. μή τι παρὰ λόγον γένηται. τις pro τι mendose habet Ben.

P. 330 D. not. w. ἂν μὲν οὖν ἐξῇ χρήσασθαι sc. ταῖς πόρναις. Mox ait, ἡ γὰρ ὄψις οὐχ ἡδονή, ὅταν ἡ χρῆσις μὴ ᾖ. Vocabulum eroticum, ut apud Plut. Tom. I. p. 350 E. αὐτὸς δὲ χηρεύων ἐχρῆτο παιδίσκῃ κρύφα φοιτώσῃ πρὸς αὐτόν.

Ibid. not. x. In notula pro "B.C.H." corrigendum "B.C.H. Sav. cet."

P. 332 A. lin. 2. καὶ εἶπες ἄν. εἶπε pro εἶπες est sphalma Ed. Ben.

Ibid. not. e. Aut delendum videtur διὰ τί, aut legendum paullo post οὐ δώσομεν. Mox ad ista ἀλλὰ πάντα ἐκείνοις, (h. e. τοῖς ἀπόροις) subaudi δίδως.

P. 332 B. not. i. Distinximus τῶν παρασίτων αἱ φιλίαι, praeeunte Musculo, qui vertit, *parasitorum duntaxat amicitiae ex istis nascuntur*. In Veron. verba τῶν παρασίτων praecedentibus adhaerent.

Ibid. lin. 5. φῇς] Sic Sav. Mor. Ben. φῂς Veron. revocatum ab Editore Ben. 2dae. Ratio grammatica φήσῃς exigit.

P. 332 C. lin. ult. τὸν τὰ πέντε τάλαντα. Vid. Annot. ad Tom. IX. p. 754 B.

HOM. II.

P. 333 A. lin. 2. ὑπὲρ ὑμῶν. Praepositio abest a Ben.

P. 333 C. lin. 6. ἀλλὰ λείπειν αὐτούς. "Legendum ἀλλὰ λείπειν αὐτοῖς. De re enim hoc verbum, non de persona dicitur. Et forte ἀλλά τι λείπειν αὐτοῖς. Sed hoc, etiamsi non exprimatur, subauditur. Sic mox, ἀλλὰ τὸ λεῖπον ἵνα πληρωθῆτε. Et paullo post, λείπει δὲ ὑμῖν." *Dun.* Reponendum videtur αὐτοῖς. Infra p. 455 C. ᾧ ὀλίγον τι λείπει. p. 523 F. δείκνυσιν ὅτι ἔτι αὐτοῖς λείπει.

P. 333 F. not. [h]. Edebatur τοῦτο γὰρ δείκνυσι τὸ ἔγνωτε. "Ut saepe, desunt verba Pauli, quae explicat. Sic igitur lego: καὶ ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν. τοῦτο γὰρ δείκνυσιν ὅτι ἔγνωτε μὲν, ἀλλὰ δεῖ τι καὶ ἐπιγνῶναι. Τὸ ἔγνωτε nullo modo convenit: hoc enim verbum non est in textu." *Dun.*

P. 334 D. lin. 4. καὶ ἀπὸ τοῦ πεπορνευκότος. Haec cum seqq. jungunt Interpretes. Vetus: *tum ab eo qui fornicatus fuerat exorsus reprehensionem aggreditur.* Paene suspicamur aut προτέρᾳ paullo ante delendum, aut δευτέρᾳ pro προτέρᾳ legendum; ut innui videatur locus 2 Cor. x. 7 sqq. Idem Interpreti Anglo in mentem venit.

P. 335 B. not. [i]. ἵνα . . ἐπιδείκνυσθε. Vid. Annot. ad Tom. XI. p. 97 C.

P. 335 C. not. [x]. "ἤδη παρεμυθήσατο τῷ ἐν ὀνείδει ὄντας, nullo modo ferendum. Si legas, τὸν ἐν ὀνείδει ὄντα, quisnam ille erat? si τοὺς ἐν ὀνείδει ὄντας, quando aut ubi consolatus est eos? aut in quo Colossenses erant probro? Haereo. Quid si legamus τοὺς ἐν ἐνδείᾳ ὄντας? Hoc certe convenit τῷ ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν — σοφίᾳ. Et multum jam cognoscebant, sed non minus illis defuit. Vel potius lege, τοὺς ἐνδεεῖς ὄντας: nam οἱ ἐν ἐνδείᾳ proprie sunt *egeni*, non *ignari*. Vel sic totum concipe: ἤδη παρεμυθήσατο τῷ ἵνα πληρωθῆτε— σοφίᾳ τοὺς ἐν ὀνείδει ὄντας, propter persecutiones. Tum enim probro fuit Christi religio." *Dun.* "Locum hunc desperatum videtur Hervetus sic legisse: ἤδη αὐτοὺς παρεμυθήσατο τῷ ἐν ὀνείδει ὄντας πάλιν περιπατῆσαι ἀξίως τοῦ κυρίου." *Sav.* "Colbert. [et marg. Sav.] τὸν ἐν ὀνείδει ὄντα. Regius [nobis A.] παρεμυθήσατο ἐν ὀνείδει ὄντας. Quam lectionem sequimur." *Montef.* Lectionem Regii Codicis accurate descripsit Montef. sed in contextu παρεμυθήσατο τοὺς ἐν ὀνείδει ὄντας dedit. "Nobis placet vulgata τῷ ἐν ὀνείδει ὄντας, ita tamen ut καὶ ante πάλιν, et mox ὑμᾶς deleta mallemus." *Ed.* Ben. 2[dae]. Tandem nostra conjectura, cui tamen non multum tribuimus, proferenda est: ἤδη παρεμυθήσατο τῷ ἐν ὀνείδει ὄντας καὶ πάλῃ "περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου." Sed in alio Nostri loco, Tom. XI. p. 709 E. Πάλιν τὰ

παρόντα ἀγὼν, πόλεμος, θλῖψις, στενοχωρία, πειρατήριον, τῶν ἀγώνων τὸ στάδιον, magis confidenter reponimus, **Πάλη** *τὰ παρόντα, ἀγὼν, κ. τ. ἑ.*

P. 335 E. not.g. *μᾶλλον αἱρεῖ* (alii *αἴρει*) *τὸν ἀκροατήν*. Utrumlibet defendi potest. Infra p. 366 A. *καὶ ἕλῃ τοὺς ἀκούοντας*. Tom. X. p. 475 E. *ᾗ μάλιστα ἑλεῖν τὸν ἀκροατὴν ἠδύνατο*. Sed Tom. X. p. 212 B. *τοῦτο καὶ τὸν ἀκροατὴν αἱρεῖ μειζόνως*.

P. 336 A. not.l. Corrige: "*ηὐχαρίστει*] Sic corr. ex *εὐχαρίστει* D. *εὐχαριστεῖ* Edd." Scilicet *εὐχαριστεῖ* est in libris omnibus, tam scriptis quam editis, excepto D. *ηὐχαρίστει* non monito Lectore dedit Editor Ben. 2dae, quod nos in errorem induxit.

P. 336 B. lin. ult. *ἐπιτήδειον* **ποιῆσαι**. Verbum *ποιῆσαι* casu abest a Ben.

P. 336 E. lin. 4. *ὁ κλῆρος* **ἐπιτυχίας** *μᾶλλόν ἐστιν*. Pro *ἐπιτυχίας*, *εὐτυχίας* ediderunt Mor. Ben. casu an ex proposito incertum. Noster Tom. XI. p. 9 D. *ὁ κλῆρος συντυχίας πρᾶγμά ἐστιν, οὐ προαιρέσεως οὐδὲ ἀρετῆς· ἀγνοίας γὰρ καὶ* **ἐπιτυχίας** *ἔχεται*.

P. 339 D. lin. 7. *ἀλλ' ἀρχὴ τιμωριῶν ὁ θάνατος ἀπιστούντων ὅτι ἔστι κρίσις*. Post *θάνατος* interpungit Veron. Suspicio quidem oriri potest de verbis *ἀπιστούντων ὅτι ἔστι κρίσις*, quasi ex margine invectis; sed libri conjecturae non favent.

P. 339 E. lin. 1. *οὐ γὰρ ἐν παικτοῖς . . . παίζομεν*. Locutio proverbialis *παίζειν ἐν οὐ παικτοῖς* legitur Tom. IX. p. 753 B. X. p. 592 E. XII. p. 253 C.

Ibid. lin. 2. *εἰ δὲ ὄντως οὕτως* **ἔχων**. Vetus, *si vero serio ita sentis*. Hic usus *τοῦ ἔχειν* Nostro fere proprius esse videtur. Sic Tom. I. p. 525 D. *οὐχ οὕτως* **ἔχων**, *non quod ita sentiam*. Tom. II. p. 745 A. *εἶπεν οὐχ οὕτως* **ἔχων**. Tom. III. p. 378 B. *οὐχ οὕτως δὲ* **ἔχων**· *μὴ γένοιτο*. Tom. X. p. 571 D. *ἵνα μὴ δόξῃ προτροπῆς ἕνεκεν εἰρηκέναι μόνον ἃ εἶπεν, ἀλλὰ τῷ οὕτως* **ἔχειν**: ubi male vertunt, *quia res ita se habeat*. Tom. XI. p. 397 E. *ὑπόκρισις* (*ἐστιν*), *ἕτερον* **ἔχειν** *καὶ ἕτερον ποιεῖν*: ubi Dunaeus inutiliter conjecit, *ἕτερον ἐν νῷ* **ἔχειν**. Ibid. p. 660 A. *οὐδὲ ἄλλα* **ἔχω** *καὶ ἄλλα λέγω*. "Fort. *ἐν νῷ* **ἔχω**." *Ed.* Ben. 2dae. Tom. XII. p. 48 A. *πιστεύσατέ μοι λέγοντι· οὐκ ἄλλως γὰρ ἐρῶ, ἀλλ' ὡς* **ἔχω**. Ignat. ad Magnes. 11. *οὐκ ἐπεὶ ἔγνων τινὰς ἐξ ὑμῶν οὕτως* **ἔχοντας**. Catena in Galat. p. 20, 25. *ἐπειδὴ γὰρ ἐπιβουλεύειν ὑπωπτεύετο, ἄλλα μὲν εἰπὼν, ἄλλα δὲ* **ἔχων**.

P. 340 F. not.e. *τὸ ἑτέρους* **καταστρέφειν** *εἰς τὴν αὐτὴν ἡμῖν ἀπώλειαν*. Cf. Tom. X. p. 107 D. *γέλως ταῦτα καὶ κωμῳδία σατανική, οὐκ εἰς χλευασίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς γέενναν* **καταστρέφουσα** *τοὺς ἀπατωμένους*.

Ibid. lin. ult. **αὐτὸ** *ποιήσει*. *αὐτὸν* mendose dederunt Mor. Ben.

P. 341 A. lin. 3. *στέναζε*] *στέναξε* vitiose exhibent Veron. Sav. Correxit Mor.

P. 341 B. not.[m]. Quae hic inter se permutata, conjuncta videas infra p. 420 D. ἀνέχει καὶ ἀνέμιξεν ἀμφοτέρων τὰ σώματα.

P. 341 D. not.[v]. "ἀποθέσθαι] Sic Regius. Editi vero θέσθαι." *Montef.* "Quod revocavimus: nisi tamen legendum ὑποθέσθαι." *Ed.* Ben. 2[dae]. "Verba Demosthenis sunt in Olynthiacis, [p. 29, 5.] πρὶν δὲ τὴν ἀρχὴν ὀρθῶς ὑποθέσθαι, μάταιον ἡγοῦμαι περὶ τῆς τελευτῆς ὁντινοῦν ποιεῖσθαι λόγον. Legendum igitur ὑποθέσθαι." *Dun.*

P. 342 D. not.[s]. Corrige: "μοι] + τοὐναντίον A.D.E. Veron."

Ibid. lin. ult. θέα δέ μοι—ἔπεισε. Hic quidem recensionem Veronensem deserere, et ei quam repraesentant B.C.H. duce Savilio adhaerere paene coacti sumus. Textum ex utraque imperite conflatum exhibet Montef. θέα δέ μοι πῶς δύο ἐναντία κατεσκεύασεν ὁ διάβολος· ἵνα γὰρ ἀμελῶμεν ἀρετῆς, τὴν ἀνάγκην εἰσήγαγεν ὁ διάβολος, καὶ ἵνα θεραπεύωμεν δαίμονας προθύμως, διὰ δύο ἐναντίων ἔπεισε, ἵνα θεραπεύωμεν δαίμονας, καὶ δι' ἑκατέρων ἀμφότερα ἔπεισε. Tandem Savilianum revocavit Editor Ben. 2[dae].

HOM. III.

P. 343 C. not.[l]. "τὸ τῆς φύσεως ἀνηρμένον, est *naturae sublimitas.*" *Dun.* Idem fere sonat, quod summo librorum consensu reposuimus, ἀνηγμένον. Noster Tom. IX. p. 15 A. Οὕτω λοιπὸν οὗτοι μείζονα περὶ αὐτοῦ ἐφαντάζοντο. Ἐπεὶ οὖν ἀνήχθησαν, καὶ αὐτὸς ἀνηγμένως αὐτοῖς διαλέγεται. "Ἀνηγμένους καὶ θεοπρεπεῖς λόγους IV. 66. 249. de Christo, ut Deo; opp. ταπεινούς, qua humanam naturam." *Baver.* Gloss. Theodoret. p. 31.

P. 343 D. lin. 4. καὶ αὐτὴ ἀόρατος. αὐτὴ pro αὕτη etiam invitis libris rescripsimus.

P. 343 E. not.[r]. "Legendum, καὶ ἡ ψυχὴ ἀόρατος· ἀλλ' οὐκ ἐπειδὴ ἀόρατος, ἁπλῶς διὰ τοῦτο εἰκών· εἰ δὲ μή, οὐχ οὕτως ὥσπερ αὐτός. Hanc autem ἐπιδιόρθωσιν addit, propter illud Gen. i. *Homo creatus est ad imaginem et similitudinem Dei.*" *Dun.* Locum, ut in Veron. legitur, intactum reliquimus, non quod sincerum esse putemus, sed quod nihil sincerius aut ex libris aut ex probabili conjectura eruere potuerimus.

P. 344 A. not.[b]. μήτε ἄλλῳ τινὶ προέχειν. Subaudiendum videtur νομίζειν vel λέγειν. Vetus προσέχειν, *attendere* vertit; sed exemplar ejus, Veron. προέχειν habet.

Ibid. not.[i]. Neutrum ἀδελφά, tam per veterem, quam per emendatam lectionem, firmiter stat, et ut magis indefinitum quam ἀδελφούς, praeferendum videtur.

P. 344 C. not.[v]. Interrogat, τί λέγουσιν ἐνταῦθα οἱ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως; non ut istius haeresiarchiae argumenta afferat, sed eum

nihil habere quod contra disputet, innuens. Subaudi, si vis, πεφίμωνται. Sic infra p. 345 A. ποῦ Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς;

P. 344 D. not.[w]. "In margine [h. e. in textu Veronensi et nostro] nihil video non sanum, aut quod merito displiceat, nisi quod ita legendum, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα. ἀόρατα, οἷον ψυχὴ ἐν οὐρανῷ γέγονεν. Sed nunquid anima in coelo creata est, antequam in corpus humanum descenderet? .... Profecto legendum est, οἷον ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ γέγονεν." *Dun.* Sic noster E. Sed longe praestat, quod Catena nobis ultro obtulit, οἷον ψυχὴ, καὶ ὅσα ἐν οὐρανῷ γέγονεν. Mox pro ὁ Ἡλίας, ὁ Παῦλος, quod miramur nemini adhuc offendisse, idem liber egregie exhibet, ἥλιος, πόλος.

Ibid. lin. 7. τοῦ παντὸς περιληπτικόν ἐστι. An legendum οὐ τοῦ παντὸς, pro οὐ μόνον τοῦ παντός?

P. 344 E. lin. 6. συγκρατεῖ. Miramur ne in uno quidem nostrorum συγκροτεῖ exstare, quod multo libentius legerimus. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 281 C.

P. 346 B. lin. penult. οὐ γὰρ ἡ καταλλαγὴ ἀπεδίδοτο μόνον. Interpretes, *data est.* Vertendum potius, *significabatur, enuntiabatur.*

P. 346 C. lin. 7. Savilius interpungit, τῷ θεῷ, κατήλλαξε, κ. τ. ἑ. ut *quinque* demum mirabilia evadant.

P. 347 A. lin. 7. ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ κλαυθμῶνος. "Haec quidem verba habentur in Psalmo lxxxiii. 6. sed nulla ibi mentio vindictae quam angeli sumerent. In 2 Reg. v. 24. legimus, ἀπὸ τοῦ ἄλσους τοῦ κλαυθμῶνος, ubi divinitus caesi sunt hostes Davidis. Et hunc locum fortasse innuit Chrys. sed per μνημονικὸν ἁμάρτημα confundit cum altero Psalmi: tanto magis quod in eodem capite Regum (v. 22.) est, καὶ συνέπεσαν εἰς τὴν κοιλάδα τῶν τιτάνων." *Dun.* Aptior videtur locus Jud. ii. 5. notante Interprete Anglo.

P. 347 D. lin. 1. καὶ λέγομεν αἰτοῦντες τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης. "Respicit ad notam quandam Ecclesiae suae precationem." *Musc.* Formula orationis est, τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης αἰτήσατε οἱ κατηχούμενοι. Cf. Tom. X. p. 440 A.

P. 347 F. lin. 1. ἀλλὰ διὰ τῆς ἁπάντων εὐταξίας. In Regio 1017. δὴ pro διὰ legitur; unde non absurde conjicias, ἀλλὰ δεῖ τῆς ἁ. εὐταξίας.

P. 348 D. not.[a]. ἀκούετε τὰ ἑξῆς. Vid. Var. Lect. ad Tom. XI. p. 108 C. In alio loco Tom. X. p. 145 D. ubi edebatur, ἄκουσον τὰ ἑξῆς, nos ex duobus libris τῶν ἑξῆς edidimus, quod nunc factum nollemus.

P. 348 E. lin. 4. μὴ γὰρ ἐγὼ δίδωμι τὴν εἰρήνην; Ὁ Χριστὸς κ. τ. ἑ. "Legerim οὐκ, ἀλλ' ὁ Χριστός." *Dun.* Frustra. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 495 A.

P. 348 F. lin. 1. δι' ὑμᾶς. ἡμᾶς pro ὑμᾶς, et *nos* in Latinis, habet Montef. repugnantibus libris.

Ibid. lin. 3. καὶ οὕτω μοι προσεχέτω, nempe ὡς εὐτελεῖ κ. τ. ἑ. h. e. *non magis me observato, quam si vilis essem* etc. Perperam Vetus, *vel sic me observato.*

P. 349 D. lin. 7. ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου. "Scripta, ut videtur, Constantinopoli. Sic p. 108, 5. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα." *Sav.* Quid in contrariam partem dici possit, videas in Annot. ad p. 375 E.

HOM. IV.

P. 351 F. lin. 3. ἐνταῦθα μὲν γὰρ δυνατὸν κ. τ. ἑ. "Horum ego sensum et ἀκολουθίαν perspecta non habeo. Puto corrupta." *Sav.* Ἐνταῦθα exponit Catena, ἐπὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος.

P. 352 C. lin. penult. τῆς περὶ τὸν Χριστόν. εἰς pro περὶ exhibet Montef. invitis libris.

P. 354 D. lin. 3. τοῦτο γὰρ οὐδὲ ζητήσεως, sc. διὰ τί νῦν ἦλθεν ὁ Χριστός; Musculus, *nam istuc neque quaerere est;* Hervetus, *nam hoc ne est quidem quaerere;* quasi legissent, τοῦτο γὰρ οὐδὲ ζήτησις.

P. 354 E. not.[c]. "Non est improbandum, ὅταν ἀκμάζων γένηται, subaudi τις; usitatumque est satis, a plurali numero descendere ad singularem et contra. Vid. p. 112, 27. (=p. 356 B. not.[h].)" *Dun.*

P. 355 D. lin. 4. ἀλλ' ἢ] Sic Mor. ἀλλ' ἥ (sic) Ben. ἀλλ' ἡ Sav. invitis libris.

P. 355 F. lin. ult. τὸ μετὰ τῶν δούλων ἄγεσθαι. Musculus, *cum servis conversari:* Hervetus, *degere cum servis.* Vertendum, ni fallimur, *cum servis censeri.* Vid. Annot. ad p. 302 C.

P. 357 C. lin. 2. Post ἀπαιτεῖν, αὐτὸν addit Ed. Ben. 2[da], tacite consentientibus nostris A.B.

HOM. V.

P. 358 A. lin. 1. ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους. Locum Eph. iii. 5. quoad *sensum* quidem, hic expressit Chrysostomus; *verba* autem ad Rom. viii. 38. propius accedunt.

P. 359 E. lin. 1. τὸ μὴ τυραννικῶς προσάγεσθαι. Musc. *attrahere;* Montef. *adduci.* Illud fortasse rectius. Tom. XI. p. 26 C. ὁρᾷς ὅτι οὐ βίᾳ οὐδὲ τυραννίδι, ἀλλὰ πειθοῖ προσάγεται; Passivam vim induit hoc verbum, pp. 323 E. 325 D. 372 A. al.

P. 359 F. not.[c]. Pro τέλειον, τὸ τέλειον legi in nostro E. obliti sumus monere. Locum vulgo interpungunt, ἔσπευδεν ὁ μακάριος Παῦλος τέλειον ποιῆσαι. ἄρα τοῦτο κ. τ. ἑ.

P. 360 B. lin. 7. ἐπαληθεύων τῷ λόγῳ. Sic p. 377 A. ἐπαληθεύοντα τοῖς γινομένοις. Verbum ἐπαληθεύειν apud Graecos scriptores non nisi

cum quarto casu construitur. Statim nescimus an distinguendum, "Καὶ ἀγωνιζόμενος."

P. 360 C. not. P. θείως δείκνυσιν, *declarat hic divinitus* Musc. Conjecturae nostrae, θέα ὡς δείκνυσιν, non tantum tribuimus, ut in textum admittendam putemus.

P. 360 D. lin. 3. Pro συμβιβασθῶσιν, συμβιβασθῶμεν edidit Montef. invitis libris.

P. 361 C. lin. 5. καὶ τὸ στερέωμα. Articulus abest a Ben. incuria, ut videtur.

P. 361 D. lin. 3. ἀπὸ τοῦ στερεώματος τὸ πεπυκνωμένον. Vertit Montef. *ex firmamento sequitur densitas.* "Videtur esse glossema, vel legendum τοῦ πεπυκνωμένου." *Sav.* Unus nostrorum τῶν πεπυκνωμένων habet, quod correctorem sapere videtur. Catena legit, ἡ γὰρ τάξις οὕτω φυλάττεται, ἀπὸ τοῦ στερεώματος: ceteris omissis.

P. 361 E. lin. penult. ἐπαιτοῦντα pro ἀπαιτοῦντα mendose exhibet Ed. Ben.

P. 361 F. lin. 3. οὐδὲ τόπος ἐστί τις ἐν ᾧ ἐστιν. "Suspicor legendum ἐν ᾧ οὐκ ἐστιν." *Musc.*

P. 362 A. not.[t]. ἴδωμεν μήποτε . . . δυνάμεθα (non δυνώμεθα). Sic Noster Tom. X. p. 488 E. ἴδωμεν οὖν μήποτε καὶ σὺ τὰ μὲν ἐκκαίοντα ποιεῖς, νομίζεις δὲ κ. τ. ἑ.

Ibid. lin. 5. οὐδὲ ἐνετύπωσεν ἑαυτῇ· κἂν γὰρ ἀνατυπώσῃ. Utrumque compositum Nostro in usu. Tom. VII. p. 158 C. τὰ χαράγματα ἅπερ ὁ διάβολος ἐνετύπωσέ σου τῇ ψυχῇ. Ibid. p. 549 A. ἐντυπωθῆναι τῶν ἀκουόντων τῇ διανοίᾳ. Tom. X. p. 491 D. ἀνατύπωσον καὶ νῦν ψυχῆς κάλλος. Tom. III. p. 595 E. τούτων μὲν οὐδὲν προσεδόκων, ἀλλὰ τὰ ἐναντία ἀνετύπουν παρ' ἐμαυτῷ.

P. 362 B. lin. 6. εἰ αὐτὴ σῶμά ἐστιν. ἴσ. μὴ σῶμα. Sav. marg.

P. 364 B. lin. 6. τὸ ἀνακεχωρηκὸς τῆς φύσεως. "Quod videlicet humana natura, ut reliquis praestantior, a reliquis loco separaretur." *Sav.* Sed hoc ipso epitheto *divina* natura insignitur, Tom. XI. p. 4 B. μέγα καὶ ἄφατον τὸ ὕψος τοῦ θεοῦ, οὐ τῷ τόπῳ, ἀλλὰ τῷ ἀνακεχωρηκότι τῆς φύσεως.

P. 364 B. not.[s]. Forma βελτιώτατον vix usum habet. Vid. *Lobeck.* ad Phryn. p. 93.

P. 364 D. lin. 2. τὰ ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ. "An intelligit vas aeneum in templo, in quo lavabantur sacerdotes?" *Sav.* Rectius de piscina Bethesdae intelligit Interpres Anglus, apte provocans ad initium Hom. XXXVI. in Joannem, (Tom. VIII. p. 207 B.) Τί οὖν ἐστιν ὃ ὑπογράφει; Ἔμελλε βάπτισμα δίδοσθαι, πολλὴν δύναμιν ἔχον καὶ δωρεὰν μεγίστην, βάπτισμα πάσας ἁμαρτίας καθαῖρον, καὶ ἀντὶ νεκρῶν ζῶντας

ποιοῦν. Καθάπερ οὖν ἐν εἰκόνι προγράφεται ταῦτα τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἑτέροις πλείοσι.

HOM. VI.

P. 365 D. lin. 7. *τὸ δὲ ὑπονοστῇ.* Hervetus, *ille vero dormitet;* quasi legisset, *ὁ δὲ ὑπνώσῃ.*

P. 365 E. not.[z]. *ἀπόλλοι.* Hujus formae, vel si mavis, vitiosae scripturae, vestigia indubitata in Chrysostomi scriptis deprehendimus. Vid. Var. Lect. ad Tom. VII. pp. 601 D. 754 C. IX. p. 635 C. XI. p. 513 D. Hic autem *ἀπόλλοι* idem fere sonat quod *κλέπτοιτο*, ut in Ethico Homiliae III. ad 1 Thess. (Tom. XI. p. 445 C. not. [w].) *καὶ ὅτι ἂν οἱ δαίμονες λέγωσι περὶ τῶν ἀπολλομένων, ὡς συνεργοὶ τῶν κλεπτῶν, ἴσασι πολλάκις τοὺς τόπους ποῦ τὰ κλαπέντα ἀπετέθη.*

P. 366 A. lin. 6. *ἵνα μείζονα δείξῃ.* Veron. *ἵνα μ. δήξῃ.* Hervet. *ut magis mordeat.* Sed forma aoristi *ἔδηξα* nulla est.

P. 366 B. lin. ult. *οὐκ ἀφίησιν, non sinunt* Hervet. sc. *ἐκεῖνα,* quae paullo ante fugienda esse dixerat. Statim *ἐκεῖθεν αὐτὰ φέρουσι, ea vos inde abducunt,* obscure vertit Hervet. *nam ab eo vos ista in diversum deferunt,* Musc. Sensus esse potest, *ex mundo* (*ἐκεῖθεν*) *ea deducunt.*

P. 368 A. lin. 1. *ἐχάραξε,* h. e. summo consensu Interpretum, *expunxit.* Nobis quidem non satis exploratus est hic usus.

Ibid. lin. 4. Veron. *καὶ τί μετὰ ταῦτα ἐπιτάσσει τοῦ ἀφιέναι τοῦ ἐξαλεῖψαι πάλιν, καὶ αὐτὸ κ. τ. ἑ.* Legi possit, *καὶ τί μετὰ ταῦτα; ἐπίτασις τοῦ ἀφιέναι τὸ ἐξαλεῖψαι· τοῦ ἐξαλεῖψαι πάλιν, καὶ αὐτὸ κ. τ. ἑ.* Eadem fere Dunaei est conjectura.

P. 368 C. lin. ult. *τί ἐστιν, ἐδειγμάτισε;* "Haec vera est lectio, sed deest interpretamentum hujus verbi, quod apud Paulum est, *παρρησίᾳ θριαμβεύσας.* Itaque fortasse erat apud Chrysost. *τί ἐ. ἐ. μετὰ παρρησίας ἐθριάμβευσε* vel *ἐπόμπευσε.*" *Dun.*

P. 369 C. lin. 7. *ὃ τὸ αἷμα*] Sic Veron. (sed confuse impressum) et Musc. *ὁ τὸ αἷμα* Sav. cet. De Codicibus nihil pro certo affirmare ausimus.

P. 369 D. lin. ult. *πρὶν ἢ ἐπιβῆναι,* intelligimus *τοῦ ὕδατος.* Infra p. 370 C. *οὐ δυνήσεται ἐπιβῆναι* (sc. *τοῦ τόπου*) *ἔνθα εἶ.* Aliter Interpretes: *antequam ascendat e lavacro* Musc. *priusquam ascendat* Hervet. Montef. Sed hoc est *ἀνελθεῖν,* infra p. 370 B.

P. 369 E. lin. 2. *ἅμα γὰρ τίκτεται—εὐθέως.* "Credo haec commodius annecti verbis immediate fere praecedentibus, *ὥσπερ τὰ ἱματία.*" *Sav.* "Totus est transferendus ad v. 3. p. 122. et legendum, *καθάπερ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς παρθένου. ἅμα γὰρ τίκτεται, καθάπερ ἐκεῖνος*

ὁ πρῶτος, οὐ κατὰ μικρὸν, ἀλλ' εὐθέως. Haec enim vera est lectio. Novum partum in Baptismo, qualis sit, ostendit; scilicet, qui non per tempora trahatur, sed in momento fiat; et sunt ex veteribus qui talem generationem Christo tribuunt in utero Virginis, quae non per tempora et gradus procederet, sed simul integra existeret: quibus non assentior. Ansam enim praebet haereticis contra veram humanitatem. Quae sequuntur, *οὐκ εἶπεν ἐν τῷ παραδείσῳ*, sunt verba Baptismi." *Dun.*

P. 370 C. lin. 1. *οὐκ ἐπ' ὄψιν πίπτει τὸ παιδίον.* Obscure dictum. Interpres Anglus fidenter corrigit *τὸ πεδίον*, vertens, *non in oculos tuos incidit campus;* quod nobis quidem non satisfacit.

HOM. VII.

P. 371 E. lin. ult. *ὅταν ἐπηρεάζῃ νικήσας.* "Savilius suspicatur legendum *ἐπηρεασθῇ*, et certe melius esset." *Montef.* "Vehementer probat etiam Dunaeus. Sed recte se habet *ἐπηρεάζῃ*: est secunda persona praesentis passivi." *Ed.* Ben. 2dae. Catena, *ὅταν ἐπηρεάζῃ σὺ νικήσας.* Musculus, *quando cum viceris, fraude laederis.*

P. 372 B. not. [x]. *ἐπῄροντο.* Sic Tom. X. p. 418 D. *σφόδρα ἐπῄροντο.* Tom. XI. p. 71 A. *οὔτε ἐν δεσμοῖς ἐπαίρῃ.* Vulgatum *ἐπείροντο*, *confixi sunt*, verterunt Herv. Montef. Vetus *tentabantur* (*ἐπειρῶντο*) habet.

P. 372 C. lin. 5. *ἀνθρωπίνης ἐννοίας τὸ εὕρεμα.* "Videtur legendum, **οὐκ** *ἀνθρωπίνης. Non est humanae mentis inventum*, ut Christus sit caput Ecclesiae, mediator Dei atque hominum; quemadmodum illud de intercessione angelorum." *Dun.*

P. 372 E. lin. 6. *τί λέγεις; κ. τ. ἑ.* Catena, *τί λέγεις; διδασκαλίας ἀνθρώπων καὶ τὸν νόμον λέγεις λοιπόν; διδασκαλία ἐστὶν κ. τ. ἑ.* Fortasse legendum apud Chrysost. *τί λέγεις; καὶ τὸν νόμον λέγεις λοιπὸν διδασκαλίαν ἀνθρώπου; διδασκαλία ἐστὶν κ. τ. ἑ.* A *διδασκαλίαν* ad *διδασκαλία* librarii oculus aberravit.

P. 373 A. lin. 6. *ὅταν* **δόγμα** *ᾖ.* "Legendum *ὅταν* **δόμα** *ᾖ.* Approbat versus antecedens proximus, *ὁ θεὸς γὰρ τιμὴν ἔδωκεν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐν τιμῇ κέχρηνται* .... Sic illud intelligunt, 1 Tim. v. *Honora viduas, Honora patrem et matrem*, et, *Honora medicum.*" *Dun.* Ingeniose. Noster Tom. X. p. 579 B. *ὅπερ αὐτός φησι πρὸς Φιλιππησίους, ὅτι οὐκ ἐπιζητῶ τὰ* **δόματα**, (*δόγματα* F. Veron.)

Ibid. not. [b]. *οὐχ ἑκόντος κρατεῖν συγχωροῦντες.* An intelligendum *σώματος?* Infeliciter tentat Dunaeus, *τοῦ προσήκοντος κρατεῖν* (*frui*) *οὐ συγχωροῦντες.*

P. 374 A. lin. 4. *ἢ* **οἰκίας** *οἰκοδομεῖν. οἰκίας* casu abest a Mor. Ben.

P. 374 B. not.[l]. κἂν ἀναλύσῃ τις, in apodosi. Sic Tom I. p. 400 E. ὁ μὲν γὰρ δικαίως ἐγκαλούμενος, κἂν ἐνέγκῃ τὸν ἐγκαλοῦντα ῥᾳδίως.

P. 374 E. not.[x]. κατὰ τὸν κονιορτόν. Ita olim conjeceramus, cum adhuc legebatur, καὶ τὸ εὐρίπιστον ἔχων καὶ τὸν κονιορτὸν, καὶ τὸ ἄστατον καὶ διαρρέον. Nunc autem, libris τούτου δὲ (sc. τοῦ ὕδατος) τὸ ἄ. καὶ δ. praebentibus, tantum ponderis conjecturae nostrae accessit, ut in textum inferre non dubitarimus.

P. 374 F. lin. 3. ὁ χθὲς ἐπὶ τοῦ βήματος ὑψηλός. "Indicare omnino videtur Eutropium Eunuchum, licet tacito nomine de illo agat, hoc ipso tempore de gradu dejectum et expulsum. Quis enim alius, quaeso, fuerit, *ex numero eunuchorum*, qui heri in tribunali sedebat etc. quique hodie ex tanta fortuna dejectus, ab omnibus desertus, vilis et nudus tanquam pulvis eventilatur? Quis, inquam, alius hic fuerit quam Eutropius Eunuchus, cui isthaec omnia acciderunt?" *Montef.* in Monito. "Ea de re nos valde dubitamus." *Ed.* Ben. 2[dae]. Quod autem dicit Montef. magistratum, quisquis fuerit, ab Oratore indicatum *ex numero eunuchorum* fuisse, id a verbis Chrysostomi quomodo colligi possit, non videmus.

P. 375 D. lin. ult. διὰ τούτων. "Videtur legendum διὰ ταῦτα, ut supra δι' οἰκέτας." *Dun.* Etiam Interpretes, *propter ista.*

P. 375 E. lin. 6. προσέκρουσε τῷ ποτε κρατοῦντι ἡ πόλις ἡ ἡμετέρα. "Hic carptim agit de seditione Antiochenorum, qui Imperatricis statuas everterunt. Qua de re indignatus Theodosius, civitatem male mulcare, immo perdere parabat, sed tandem ira sedata Antiochenos pepercit. Hic quaeritur quae sit illa urbs Antiochiae vicina, ad oram maris sita, quae Imperatorem rogavit, ut Antiochenis parceret. Quidam putant Seleuciam esse, sed res in incerto versatur." *Montef.* "Ego ne quaerendum quidem censeo, quae fuerit haec civitas (ἡ πόλις ἡ ἡμετέρα): nam de Antiochia manifestum est. Constantinopolin regiam civitatem et imperialem, non est verisimile ullam contraxisse offensionem Imperatoris." *Dun.* Hoc quidem negari vix potest; subest tamen nonnihil difficultatis, siquidem ex fine Hom. III. liquido apparet, has conciones tum habuisse Chrysostomum, cum Constantipolitanus esset Episcopus. Non enim audiendi sunt, qui ἡ πόλις ἡ ἡμετέρα de urbe ubi natus fuerit ipse Orator exponunt.

P. 376 B. not.[d]. Abesse potest δὲ, si paullo ante ὂν pro ἦν rescribas.

P. 377 B. lin. 3. ὥστε πλάτανον ποιῆσαι χρυσῆν. "Saepe Persicis rebus scriptores vetusti χρυσᾶς πλατάνους καὶ χρυσῆν ἄμπελον inserunt, docente *Brissonio* de Pers. Regn. L. I. 77. Mireris ergo, ad haec Jo. Chrysostomi Hom. VII. in Epist. ad Coloss. p. 377 B. λέγεται

κ. τ. ἑ. nuper adscripsisse virum doctissimum (Montefalconium), *Quis sit ille rex, qui sibi platanum fecerit auream, ut sub umbra ejus sederet, nescio, neque uspiam me legere memini.* Adeo saepe infida memoria est, depositumque abnegat. Tu vide Herodotum L. VII. 27." *Wesseling.* ad Diod. Sic. XIX. 48. Secundum Herodotum Pythias quidam Lydus, homo praedives, Darium, Xerxis patrem, aurea platano aureaque vite donavit. Recentiores hanc narrationem alii aliter ornant.

Ibid. lin. 6. *ἕτερος πάλιν κ. τ. ἑ.* "Daedalusne hic an Phalaris? Si Daedalus, legendum, *εἰς βοῦν ξυλίνην ἐνέβαλε τὰς γυναῖκας* . . . si Phalaris, legendum *εἰς βοῦν χαλκοῦν.*" *Dun.*

Ibid. lin. 7. *τέως δὲ τὸν πρότερον ἐξ ἀνδρὸς γυναῖκα ἐποίησε τὸν βασιλέα.* "Sardanapalum, videlicet *ὁ πλοῦτος ἐποίησε*: *priorem* autem vocat, quia regnavit multis saeculis ante Xerxem. Quod sequitur, *τὸν στρατιώτην ἀπὸ γυναικὸς, τί εἴπω; θηρίον ἄλογον*; Xerxem indicat; quem ideo *τὸν στρατιώτην*, *illum militem*, appellat, irridens, quod immanem illum exercitum duxit in Graeciam." *Dun.* "Sic distinguo, *τὸν βασιλέα τὸν στρατιώτην. ἀπὸ γυναικὸς κ. τ. ἑ.* *Regem, idque militem, e viro mutavit in foeminam: e foemina vero, quid dicam?* Nec per *τὸν πρότερον* intelligendum puto Sardanapalum, sed Xerxem, quem priorem nominavit." *Hales.* Ita quoque distinxit Editor Ben. 2[dae]. Nobis quidem in loco perplexo et, ut videtur, manco, unum tantum constat, *τὸν βασιλέα* et *τὸν στρατιώτην*, *regem* et *aulicum*, quiqui fuerint, pro diversis personis esse habendos.

P. 377 D. lin. penult. *οἱ κεράμια ποιοῦντες ἀργυρᾶ* (vulgo *χρυσᾶ*). "Si fictilia, quomodo aurea? Nempe *ἀπὸ τῆς παλαιᾶς χρήσεως* . . . . . Athenaeus Lib. VI. [p. 229 C.] *μέχρι γὰρ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων κεραμέοις σκεύεσιν οἱ δειπνοῦντες διηκονοῦντο, ὥς φησιν ὁ ἐμὸς Ἰόβας· μεταβαλόντων δ' ἐπὶ τὸ πολυτελέστερον τῶν Ῥωμαίων τὴν δίαιταν, κατὰ μίμησιν ἐκδιαιτηθεῖσα Κλεοπάτρα, ἡ τὴν Αἰγύπτου καταλύσασα βασιλείαν, τοὔνομα οὐ δυναμένη ἀλλάξαι, ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν ἀπεκάλει κέραμον αὐτὸ, κεραμά τ' ἀπεδίδοτο τὰ ἀποφόρητα τοῖς δειπνοῦσι.* . . . Hunc locum Chrysostomi doctissimus Casaubonus ad illum Athenaei memorat: si non fecisset, ego nunc praeterissem." *Dun.*

P. 377 E. lin. 1. *ἀμίδας ἀργυρᾶς ποιοῦσαι.* Cf. Annot. ad Tom. IX. p. 539 D.

P. 378 B. lin. 4. *ἀνέχηται*, *toleret, aequo animo ferat.* Infra p. 514 E. *τῆς γὰρ δεσποίνης κατηγορούσης ἠνείχετο.* Dunaeus tentat, *ἀντέχηται*, *imitetur.*

P. 379 C. lin. 3. "Legendum *οὐδαμοῦ τῆς χρείας ἐσμὲν, ἀλλὰ πανταχοῦ τῶν περιττῶν*, ex Sermone X. ad Philipp. [p. 279 E.] *πανταχοῦ τῶν ἀναγκαίων εἶναι χρὴ, καὶ τῶν ἐν χρείᾳ, οὐ τῶν περιττῶν.* . More Grae-

corum aliquis dicitur esse earum rerum, queis totus est deditus." *Dun.* Cf. Annot. ad Tom. IX. p. 700 C. Verbum substantivum, ut in sermone concitato, facile desiderari potest.

P. 379 C. not.[s]. Edebatur *ἢ ὁμολογήσατε ὅτι οὐκ ἐπάθετέ τι πρὸς τὸ λεχθέν.* Negantem particulam, quae sensum jugulat, etiam invitis libris expunximus. Παθεῖν τι πρός τι, est *alicujus rei amore* vel *desiderio commoveri.* Noster Tom. VII. p. 138 D. *καὶ γὰρ οὕτω τινὲς ἐκδεδομένοι πρὸς ταύτην εἰσὶ τὴν τυραννίδα, ὡς καὶ πρὸς αὐτὴν πάσχειν τι τοῦ χρυσίου τὴν ὄψιν.* Tom. X. p. 490 D. *ὅταν οὖν ἴδῃς γυναῖκα καλὴν, καὶ πάθῃς τι πρὸς αὐτήν.* Ibid. p. 491 D. *οὐχ ὑπέγραψας πολλάκις μορφὴν εὐειδῆ, καὶ ἔπαθές τι πρὸς τὴν διάπλασιν;* Cf. *Dorv.* ad Charit. p. 420. Ed. Lips. *Markland.* ad Eur. Suppl. 288.

P. 378 E. not.[c]. τὸν οὐδὸν *ὑπερβῆναι τοῦτον.* Recte construitur *ὑπερβῆναι τὸν οὐδὸν,* non ita *τῶν οὐδῶν,* quae tamen confusio passim obvia. Tom. I. p. 393 E. *ὧν ἕνεκεν μηδὲ* τὸν οὐδὸν *τῆς ἐκκλησίας ὑπερβῆναι ἐχρῆν:* ubi tres Codices penes nos *τῶν οὐδῶν* habent. Tom. II. p. 564 C. *πρὶν ἢ* τὸν οὐδὸν *ὑπερβῆναι τῶν βασιλείων.* "Savil. et unus *τῶν οὐδῶν.*" *Montef.* Tom. IX. p. 624 B. *εἰ μηδὲ αὐτὸν βουληθείης ὑπερβῆναι τὸν οὐδόν.* Tom. X. p. 602 E. *ὅταν γὰρ τὸν οὐδὸν* (*τῶν οὐδῶν* unus) *ὑπερβῶμεν τῶν τῆς πόλεως πυλῶν.* Ceterum in priore loco verba *μηδὲ τὸν οὐδὸν τῆς ἐκκλησίας ὑπερβῆναι χρὴ* perperam cepit *Leo,* vertens, *ne digni quidem sunt, qui ad infimum munus ecclesiasticum eligantur;* cum hoc innuit Auctor, *eos ab ipso ecclesiae aditu prohiberi debere.*

P. 379 A. lin. ult. *οὐκ ἀνέχομαι οὐδενός.* "Rursus legendum, *οὐκ ἀντέχομαι οὐδενὸς, neminem retineo.*" *Dun.* Frustra. Supra p. 376 E. *τὸ* μηδενὸς ἀνέχεσθαι (*nullius rationem habere*) *καὶ ἐξουσίᾳ πάντα ποιεῖν.* Tom. X. p. 544 C. *οἱ ἐν ἀκμῇ τοῦ πένθους* μηδενὸς ἀνεχόμενοι *πατέρες.* Cf. Annot. ad Tom. VII. p. 762 A.

P. 379 C. lin. ult. *μηδὲ εἰς ἀγανάκτησιν τοῦ ταῦτα ἐπιτρέψαι.* Obscure dictum. Vetus, *neve ista cum indignatione judicio committere cogar.* Hervetus, *et indignationis subeundi judicii.* Montef. *ita ut indignatione moti illos plectamus.* Dunaeus corrigendum censet, *τοῦ ταῦτα μὴ ἐπιτρέψαι,* nescimus quo sensu. Alia conjectura est *ἐπιτρῖψαι, aggravandi.*

P. 379 D. not.[w]. Edebatur *ταῦτα πάντα περιστεῖλαι.* Interpretes, *obeant* vel *obeamus.* Vetus, *haec omnia in melius commutetis.* Revocavimus veterem scripturam *περιστῆναι,* cum notione *fugiendi,* a Grammaticis quidem damnata, sed recentiorum usu comprobata. Lucian. Pseudosoph. 5. *ἄλλου δὲ εἰπόντος, περιέστην αὐτὸν ὥστε λαθεῖν, θαυμαστὸν, ἔφη, εἰ εἷς ὢν περιέστης τὸν ἕνα.* Cf. *Wetsten.* ad 2 Tim. ii. 16.

HOM. VIII.

P. 379 F. not. d. πῶς κλοιὰ περίκεινται. Intellige, οἱ ἀπαιτοῦντες, *exactores vectigalium*, qui cum perverse agunt debitores, ipsi plectuntur.

P. 381 A. lin. 6. τότε ἐξῆν. Subaudi, ἐν αὐτοῖς ζῆν. Catena habet ἐζῆν, frustra. "Puto τότε δὲ ἐξόν." *Dun.* Vetus, *aliquando quidem in eis vixerint*, quasi legisset, ἔζων.

P. 381 C. lin. penult. ἀλλ' ἢ τοιόσδε ἢ τοιόσδε] Sic C.D.E. Cat. Veron. Sav. Haec ἢ τοιόσδε absunt a Mor. Ben. casu, ut videtur. De libris A.B.H. nihil exploratum habemus.

P. 381 E. lin. 2. τοῦ εἴδους πρὸς ὅ ἐστιν. "*Ad quod tendit.* Lysias, ἐπειδὴ πρὸς ἑσπέραν, *cum advesperasceret.* Thucyd. ἐπειδὴ πρὸς ἔαρ, *cum ver appeteret.*" *Dun.* Noster Tom. XII. p. 196 B. πρὸς τὸν στέφανον αὐτόν ἐστε. Ibid. p. 231 D. οὐδὲ πρὸς τὸ πολλοστὸν μέρος τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐστιν ἀγαθῶν.

P. 382 C. not. r. "Παραπεμπόμενοι verum est; *praetermittentes, dissimulantes* alii aliorum injurias." *Dun.* Sic Tom. III. p. 354 B. τὰ μὲν τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα μετὰ πολλῆς ἐξετάζομεν τῆς ἀκριβείας· τὰ δὲ ἡμέτερα μετὰ πολλῆς παραπεμπόμεθα τῆς ῥᾳθυμίας.

P. 383 C. not. f. μὴ ὑπερσυντελικῶς. Haec cum in libris omnibus exstent, praetermittere nobis religioni fuit. Vocabulum ὑπερσυντελικῶς, Grammaticis proprium, hic sensu morali positum videtur, de amore scilicet *plusquam perfecto.*

P. 383 E. lin. 6. ὥστε ἀξιόπιστον ἀναδέξασθαι τὸ βραβεῖον. Ἀξιόπιστον hic laxiore sensu dictum, pro ἄξιον vel ἱκανὸν, ut Tom. II. p. 742 C. ἔλαβεν ἀξιόπιστον μισθὸν ὑπακοῆς, ἀλλὰ τοῦτο μὴ εἰδώς· εἰ γὰρ ᾔδει, οὐδὲν ἀξιόπιστον ἦν ποιήσας.

P. 384 B. not. e. Edebatur τὸν τὰ ἑκατὸν δηνάρια ὀφείλοντα. "Legendum τὸν τ. ἑ. δ. ἀπαιτοῦντα." *Dun.* "τὸν τὰ ἑκατὸν δηνάρια. Sic omnes MSS. nostri. Editi vero τὸν τ. ἑ. δ. ὀφείλοντα, pessime. Non enim de illo qui debebat hic agitur, sed de illo qui exigebat. Hac porro sublata voce, sententia imperfecta videbatur. Sed hujusmodi ἀποσιωπήσεις frequenter observantur, maxime in his in Epistolam ad Coloss. Homiliis." *Montef.* "Dunaeus probabiliter supplet ἀπαιτοῦντα. Nam participio aliquo vix carere possumus." *Ed.* Ben. 2dae. Sed vide Annot. ad p. 332 C.

P. 384 F. lin. 2. δεῖ γάρ, φησί. καὶ pro δεῖ mendose ediderunt Mor. Ben.

P. 385 A. not. v. ἵνι γὰρ ταῦτα μὴ εἶναι ἐπὶ γῆς. Quae nunc ταῦτα, eadem paullo ante et post ἐκεῖνα dicta sunt, nempe τὰ μέλη τοῦ σώματος.

P. 385 B. lin. 5. *ἔκκοψον αὐτόν· τουτέστι, τὸν λογισμὸν τὸν πονηρόν.* Notandum est, locum Evangelii aliter a Nostro expositum esse, Tom. VII. p. 225 D. scilicet, *οὐ περὶ μελῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν οἰκείως πρὸς ἡμᾶς ἐχόντων*, de *amico* vel *cognato*, cujus dulce consortium nobis renunciandum sit. Cf. ibid. p. 234 B. Tom. I. p. 451 B.

Ibid. lin. 3. *οἷον, τύλοι ἂν ὦσιν ἐν τῷ σώματι.* Obiter emaculandus est locus Nostri vexatissimus, Tom. VIII. p. 324 E. *καθάπερ γὰρ οἱ στῦλοι τοῦ σώματος νεκροῦνται λοιπὸν, καὶ οὐδεμίαν αἴσθησιν ἔχουσιν, οὕτω καὶ ψυχὴ, ὅταν πολλοῖς κατασχεθῇ πάθεσι, νεκροῦται πρὸς τὴν ἀρετήν.* " Savil. *Inter σώματος et νεκροῦνται inserit ex conjectura doctiss. Boisius, νόσοις διηνεκέσι δαπανηθέντες vel καταβληθέντες, et quidem aliquid hujusmodi desiderari clarum est.* Verum reclamant omnia exemplaria, et sic posse stare textum arbitror." *Montef.* Interpretes *οἱ στῦλοι τοῦ σώματος*, *vires corporis* vertunt. Codex penes nos pro *οἱ στῦλοι τοῦ σώματος* habet *οἱ τυφλοὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς*, inepte. Una litera detracta, legendum *οἱ τύλοι τοῦ σώματος.*

P. 385 D. not.[i]. *καὶ ἐπείσθητε*, sc. *αὐτοῖς.* Dunaeus legi vult, *καὶ ἠπειθήσατε*, vel *καὶ οὐκ ἐπείσθητε.*

P. 386 E. *οὐκ ἐποίησε περίαπτα.* Conjiciat aliquis *ἐπέδησε*, ut Tom. I. p. 682 D. *καὶ οὐδὲ οὕτως ἔδραμεν ἐπὶ μάντεις, οὐκ ἦλθε πρὸς ἐπαοιδοὺς, οὐκ ἐπέδησε περίαπτα.* Sed vide infra p. 388 B. Idem argumentum tractat Noster infra p. 447 D.

P. 387 D. not.[c]. *καὶ ἐν μέλιτι.* Monendum erat, *ἐν* abesse a Veron. Sav. Mor. "*ἴσ. ἐν μέλιτι.*" Sav. marg. *ἐν* tacite invexit Montef.

Ibid. not.[h,i]. Vocabulum *ῥάμμα*, *licium*, *filum*, alibi apud Nostrum non occurrit. *Περίαμμα* legitur Tom. I. p. 681 C. X. p. 107 B. XI. p. 447 D. Conferri tamen potest locus Tom. X. p. 107 A. *τί ἄν τις εἴποι τὰ περίαπτα, καὶ τοὺς κώδωνας τοὺς τῆς χειρὸς ἐξηρτημένους, καὶ τὸν κόκκινον στήμονα*: et paullo post, *νῦν δὲ οὗτος μὲν (ὁ σταυρὸς) καταπεφρόνηται, . . . κρόκη δὲ καὶ στήμων, καὶ τὰ ἄλλα περιάμματα τὰ τοιαῦτα, τοῦ παιδίου ἐμπιστεύονται τὴν ἀσφάλειαν.*

P. 387 F. not.[q]. *διὰ τί γὰρ οὖν λέγω*] *διὰ τί γὰρ, οὐ λέγω*, affirmando, A.D.E. Veron. *διὰ τί τέως οὐ λέγω*, et statim *διὰ τί δὲ μὴ*, B.C.H. Sav. cet. *διὰ τί οὖν λέγω* Reg. 1017. Hinc rescripsimus, *διὰ τί γὰρ οὖν λέγω*, interrogando.

P. 388 B. not.[w]. Eadem confusa Tom. VII. p. 355 B. Vid. *Lobeck.* ad Phryn. p. 113.

P. 388 C. not.[e]. Nostri omnes cum Editis, *ἀλλ' ἀσθενής εἰμι, φησὶ, καὶ οὐ φέρω τοῦ θεοῦ τὸν φόβον.* Quae nos inter *φέρω* et *τοῦ θεοῦ* supplevimus, debentur Regio 1017. et paene necessaria videbantur. Cf. infra p. 389 A.

HOM. IX.

P. 391 A. not.[x]. *πάσσοφος*] *πῶς σοφὸς* B.C.H. Sav. cet. *πῶς φιλόσοφος* A.D.E. Veron. Mox *φησὶ* om. B.C.H. *Πάσσοφος* hic quidem ex sola conjectura scripsimus, sed paullo post, not.[d]. *πᾶς σοφὸς* diserte habent D.E. Apud Platonem formam *πάσσοφος* pro *πάνσοφος* testantur optimi et plurimi libri, notante *Ast.* Lex. Plat. s. v. *πάνσοφος*. *Stallbaum* ad Protag. p. 315 E. In his autem, *ὅρα γὰρ, πάσσοφός ἐστι, φησὶ*, allusio manifesta est ad verba Apostoli, *ἐν πάσῃ σοφίᾳ*.

P. 391 B. not.[e]. Editi habent, *ὅτι τῶν σωμάτων τῶν οἰκείων δεῖ φείδεσθαι, μᾶλλον ἢ τῶν χρημάτων. διὸ δόξης καταφρονῶν κ. τ. ἑ. δεῖ* prorsus om. A. *δεῖ* habet, sed post *φείδεσθαι* E. habent, sed post *χρημάτων* B.C. *δεῖ* om. sed post *χρημάτων*; (sic) addit *οὐ χρεών*. (sic) D. Pro *διὸ*, *ὁ δὲ* habet E. Nobis quidem corruptela in vocabulo *διὸ* latere videtur, cujus loco *δεῖ ὁ* rescripsimus.

Ibid. not.[g]. Edebatur *οἶδε, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ*. "Interpres legisse videtur, *οἶδε δὲ καὶ εὐχαριστεῖν*. Atque *εὐχαριστεῖν* habet Commel. [non Veron.]" *Ed.* Ben. 2dae. Conjecturam V.D. qua nihil facilius, in textum recepimus. Vetus: *novit etiam in omnibus gratiam agere Deo.*

P. 391 C. not.[k]. Verbum *διαφθονεῖσθαι*, alias *invidere*, hic quidem sensu praegnanti, *propter invidiam reticere*, positum videtur, ut apud Dionys. Hal. Antiq. I. 45. *ἐπεὶ τῶν συγγραφέων τοῖς μὲν ἠγνόηται, τοῖς δὲ διεφθόνηται ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος.*

Ibid. not.[o]. Per *τὸν ἀπόστολον*, Epistolas, maxime Paulinas, intelligimus. Sic Euseb. Hist. Eccles. V. 27. *τὰ Ἡρακλείτου εἰς τὸν ἀπόστολον*. VI. 38. *τὸν ἀπόστολον τέλεον ἀθετεῖ.*

P. 391 D. lin. 1. *μᾶλλον δὲ μὴ ἔγκυπτε (μόνον), ἀλλὰ ἀνάλαβε πάντα.* Vim vocabuli non assecuti sunt Interpretes, qui *suscipe* verterunt. Est potius *in memoriam revocare, secum retractare et recogitare.* Noster Tom. VIII. p. 205 A. *τότε μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ πάθους οὐ σφόδρα προσεῖχε τοῖς λεγομένοις . . . . ὕστερον δὲ ἤμελλε τὸ λεχθὲν ἀναλαμβάνειν, καὶ τὰ μέγιστα ἐντεῦθεν κερδαίνειν.*

P. 392 C. not.[f]. Editi *αἱροῦσιν*. Musc. *praeferunt;* Hervet. *deligunt*, h. e. *αἱροῦνται*. "Vera lectio, audeo dicere, *αἴρουσιν*. Sophocles in Tyranno, *ὅσον δ' ἀρεῖσθε πένθος* . . . . Et cantionibus hoc verbum convenit, et saltationibus; tollunt enim vocem et levant pedes." *Dun.* *Αἴρειν πένθος* dixit Basil. M. Tom. III. p. 108 A. quod tamen non videtur hujus loci. Scripsimus, sed dubitanter, *ἐροῦσι*, quod praeter E. habet etiam Reg. 1017. Mox idem Regius *σώζεται* omittit.

P. 392 E. not.[s]. *ὅταν τούτοις ἐκ παιδὸς ἐνάξῃς αὐτούς.* Vetus, *assuefeceris;* Montef. *instruxeris.* Noster Tom. III. p. 275 A. *πολλοὶ*

γοῦν καὶ νῦν πατέρες τοὺς ἑαυτῶν υἱοὺς οὐχ ὡς υἱοὺς ἐνάγουσιν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ πρέποντος οἰκέταις φόβου.

P. 392 E. lin. 5. *τότε καὶ ὕμνους εἴσεται.* Non praetereunda est Regii modo dicti scriptura, quam parum abest quin genuinam putemus: *τότε καὶ ἐπὶ ὕμνους ἵεται.* Mox idem Codex post *ψάλλουσιν* addit, *ἁμαρτωλοὶ οὐχ ὑμνοῦσιν,* non male.

P. 392 F. not. [t]. "Plane legendum *ἀσφαλίζεσθαι* post inf. *ἀναμιγνύναι.*" *Dun.* Proba constructio, *ἀσφαλίζεσθε μὴ ἀναμιγνύναι.* Noster Tom. X. p. 157 E. *ἠσφαλίζοντο τὸν βασιλέα μὴ ἀσθένειαν καταγνῶναι τοῦ θεοῦ, εἰ κατακαυθείησαν.*

P. 393 A. lin. 6. *ἠγάπησα, φησὶ, τοὺς ἀγαπῶντας τὸν νόμον σου.* Locus S. S. qui ab istis proxime abest, est Psal. cxviii. 165. *εἰρήνη πολλὴ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν νόμον σου.*

P. 393 B. not. [a]. Cf. *Lobeck.* ad Phryn. p. 301. Codex Alex. V. T. inter *ψύα, ψόα* et *ψοία* vacillat.

Ibid. not. [d]. In loco Psalmi *πλείοσιν* habet Noster, Tom. I. p. 209 C. VI. p. 333 C.

P. 394 A. not. [p]. Inter *μόνος* et *μετὰ καρδίας* Reg. 1017. inserit, *μετὰ καθαροῦ συνειδότος.*

P. 394 C. lin. penult. *ἀξιοῦντα, orantem* vertit Hervet. *precantem* Musc. Perperam Mor. et post eum Montef. *ἐξιοῦντα,* et in versione, *exeuntem,* dederunt. Graeca, non Latina, correxit Editor Ben. 2[dae].

HOM. X.

P. 396 A. lin. ult. *τὸ κατάλληλον, quod aptum et consentaneum est;* ut Tom. VII. p. 186 C. *τῷ νοσήματι τὸ κατάλληλον κατασκευάζων φάρμακον.* Monemus propter Interpretes, qui, *quae vicissim reddenda sunt,* vel, *quod alteri ab altero est praestandum,* vertunt.

P. 396 B. lin. 3. *οὐδὲν γὰρ οὕτω .... πικρότερον.* "Fort. *ὄντως.*" *Sav.* Apud Nostrum Tom. X. p. 239 B. Editi habent, *οὐδὲν οὕτως ὀδυνηρότερον ἐρεῖς, οἷον κ. τ. ἑ.* ubi tamen nos ex libro *ὀδυνηρὸν* rescripsimus.

P. 396 C. lin. 5. *πρὸς τὸ ἀρχόμενον. τὸν* pro *τὸ* sive error sive correctio est Ed. Ben. 2[dae].

P. 396 D. lin. penult. *τὴν γὰρ ἀσθενεστέραν ἀνεκτὴν εἴασε.* "Legendum, *τὴν γὰρ ἀσθ. ἄνετον εἴασε.* Hoc infert ex eo quod proxime dixerat, *ἔχε καὶ τὸν δεσμὸν τὸν ἀπὸ τῆς ἀγάπης.* Vir enim naturaliter amat atque appetit mulierem: mulier soluta est. Ille amoris vinculo facilius astringitur: haec liberior est..... *Ἄνετος* est *ἐλεύθερος.*" *Dun.* Haec confusa jam vidimus, supra p. 297 C. Dunaei conjecturam quodammodo confirmat locus Philonis, Legis Alleg. III. 18. qui ad verba Gen. iii. 13. *ἡ γυνὴ ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ* (non *ἐμοὶ*) ait; *οὐ*

γὰρ ἐμοὶ ὡς κτῆμα τὴν αἴσθησιν ἔδωκας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν **ἀφῆκας ἄνετον** *καὶ ἐλευθέραν, κατά τινα τρόπον οὐχ ὑπείκουσαν τοῖς τῆς ἐμῆς διανοίας ἐπιτάγμασιν.*

P. 396 E. lin. 2. *καὶ ἐντρέπων,* **καὶ καταβάλλων.** "Forte, *καὶ* **μισθὸν** *καταβάλλων.* Sequitur enim, *ἵνα καὶ μισθὸν ἔχωμεν.*" *Dun.* Frustra. **Καταβάλλειν** est *deprimere.* Tom. VII. p. 521 B. *τῶν μὲν πρεσβυτέρων οὐδαμοῦ μνημονεύων, ἐν δὲ τῇ πρὸς τούτους κατηγορίᾳ κἀκείνους* **καταβάλλων.** Tom. X. p. 422 B. *ἵνα γὰρ μὴ* **καταβάλῃ** *τοὺς μαθητὰς, τῷ σφόδρα ἐπαίρειν τὰς συμφοράς.*

P. 397 E. not.[w]. *ἕτερον* **ἔχειν.** Vid. Annot. ad p. 339 E.

P. 399 B. not.[s]. *μονογενῆ Χριστὲ* D. Veron. fortasse recte. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 301 D.

P. 399 C. lin. 4. *πολλὰ καὶ οὐκ εἰδότας.* Montef. edidit *πολλὰ* **γὰρ** *καὶ οὐκ εἰδότας,* incuria, ut videtur.

P. 399 E. lin. 1. *καὶ* **ἄλλους** *παρακαλεῖς. ἄλλοις* mendose ediderunt Mor. Ben.

P. 400 A. not.[b]. *εἰς* **ἐπιθυμίαν** *ἄγει τὸν Π. δεδεμένον* **ἰδεῖν.** Lectionem **τοῦ** *τὸν Π. δ. ἰδεῖν* sine causa recepit Editor Ben. 2dae. Sic enim Noster Tom. VII. p. 632 B. *εἴ σοι γέγονεν* **ἐπιθυμία** *ποτὲ ἄτοπος* **πτῆναι καὶ δι' ἀέρος ἐνεχθῆναι.**

P. 400 C. not.[h]. *τούτῳ ἢ ἐκείνῳ.* Intellige *δεσμὰ περιβαλεῖν.* Quanquam, fatemur, longe facilius est, *τοῦτον ἢ ἐκεῖνον.*

P. 401 A. lin. ult. *οὐκοῦν ἔδει* **κἀνταῦθα** *φοβῆσαι αὐτούς.* Vetus vertit, *debebant igitur vel hinc eos revereri.* "Legendum profecto *κἂν ταῦτα,* nempe *ἡ ἰδιωτεία καὶ οἱ δεσμοί.*" *Dun.* Si *κἂν ταῦτα* verum, per *ταῦτα* intelligere mallemus *τὰ ἕτερα κωλύματα* (p. 400 F. lin. 2.) maxime *vincula.*

P. 401 B. lin. 6. *προσήγοντο, adducebantur* Ben. *homines attraxerunt* Musc. "Est verbum medium." *Dun.* Cf. Annot. ad p. 359 D.

Ibid. lin. 8. *πάνυ γε (οὐ γάρ;) τοὺς περὶ ἀ. ἐδέξαντο λόγους.* Ironice dictum, quod vel ex formula *οὐ γάρ;* apparet. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 592 E. Vulgo distinguunt et vertunt, *πάνυ γε· οὐ γὰρ τοὺς περὶ ἀ. ἐδέξαντο λόγους.*

P. 402 B. lin. 1. *καὶ* **ἐν** *βαλανείοις.* Praepositio male abest a Mor. Ben.

P. 402 C. lin. 5. *ὅταν εἰς τὸ δεσμωτήριον ᾖ.* Vid. Annot. ad Tom. X. p. 636 E. Similiter *εἰς γέενναν εἶναι,* infra p. 416 E.

P. 402 D. not.[x]. *ὅταν .... ἀπόλλυται.* Vid. Annot. ad Tom. XI. p. 97 C.

P. 403 C. not.[y]. "Iidem [nobis A.B.] interserunt [post *ἐγὼ ἐρῶ*] *εἰπὲ δή* (vel *δέ*) *μοι.*" *Editor* Ben. 2dae. Immo hoc pro illo ponunt, ut ceteri omnes.

P. 403 C. lin. 5. εἴ ποτε αὐλητοῦ ἢ χοραύλου σκεύη ἐνεδύσω. "Haud dubie legendum σκευήν. Dicunt enim σκευὴν θυμελικὴν καὶ πολεμικὴν, *ornatum histrionicum et bellicum.*" *Dun.*

P. 403 D. not.[b]. τὸ τοῦ λωτοῦ λαβοῦσα περίεθον. Egregia varietas, quam silentio praeterire non debebat Editor Ben. 2dae. Λωτὸς, ut videtur, idem quod λώταξ, *mendicus.* Noster Tom. XI. p. 99 C. οὐχ ὁρᾷς τούτους τοὺς προσαιτοῦντας, οὓς λώταγας ἡμῖν ἔθος καλεῖν; ubi λωβοὺς D. λω . . . τοὺς (sic) E. Obiter notandum, vocabulum λωβὸς a scriptoribus Byzantinis pro *leproso* usurpatum esse, cujus usus vestigia obscura in Chrysostomi scriptis deprehendi possint. Certe Tom. IX. p. 707 E. ἐλεφαντὶς καὶ λώβη σώματος junguntur. Tom. VII. p. 658 B. τοῖς τὰ σώματα λελωβημένοις, *leprosis* vertit Georg. Trapez.

P. 404 A. lin. 3. πρὸς ἓν μόνον ὁρᾷ. ἵνα mendose exhibent Mor. Ben.

HOM. XI.

P. 405 D. lin. 2. Pro his, ἐνεχείρισεν. ἔπειτα, ἣν ἃ οὐκ ἔδει, Catena habet, ἐνεχείρισεν εἰπεῖν, ἃ οὐκ ἔδει, quod non admittendum videtur.

P. 406 A. lin. 5. "μὴ μόνον [οὐκ] ἐπαισχύνωνται. οὐκ ab Montef. de Savilii conjectura insertum inclusimus. Desiderata enim negatio potuit etiam esse μή." *Ed.* Ben. 2dae. Immo, negatio eleganter abest, quod vel tironibus notum.

P. 407 B. not.[k]. Edebatur πῶς μετὰ σοφίας τῷ βασιλεῖ προσεφέροντο, quae perperam vertit Montef. *quomodo cum sapientia regi offerantur.* Optime Graeca est locutio, προσφέρεσθαί τινι vel πρός τινα, *se gerere erga aliquem,* nota vel ex Heb. xii. 7. ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. Rarius προσφέρεσθαι, *agere,* absolute positum. Noster Tom. I. p. 371 B. ὁ δὲ ἐξ εὐθείας προσενεχθεὶς κακὰ μεγάλα τὸν οὐκ ἀπατηθέντα εἰργάσατο. Xenoph. Cyrop. IV. 2. 17. καὶ λέγειν ἐκέλευσε τοῖς Ὑρκανίοις, ὅτι, ὡς ἂν ὁρῶσιν αὐτοὺς προσφερομένους, οὕτω καὶ αὐτοὶ ποιήσουσιν.

P. 407 E. lin. 1. ἐπεὶ σίγα. "Lege ἔπειτα σίγα." *Dun.* "Fort. ἐπεὶ ἄλλως σίγα." *Ed.* Ben. 2dae. Frustra: ἐπεὶ est *alioquin,* ut centies. Etiam librarii in hoc usu offenderunt. Vid. Var. Lect. ad pp. 343 D. 469 A. In loco S. S. Exod. xxxii. 32. pro εἰ δὲ μή, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου σου, Noster Tom. VII. p. 404 B. dedit ἐπεὶ κἀμὲ ἐξάλειψον. Cf. *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 556.

P. 408 B. lin. 5. ἀνοίας. "Sav. marg. ἀπανθρωπίας, quod unde ortum sit, cuique patet." *Ed.* Ben. 2dae. Unde sumserit Savilius, nescimus. Certe in Ed. Veron. est ἀνθρωποίας, hoc est, ἀνοίας. Cf. Annot. ad Tom. VII. p. 179 D.

Ibid. lin. penult. πάντα ὑμῖν, φησὶ, κ. τ. ἑ. "Probabile mihi videtur multa hic intercidisse. Primo, quia tam abrupte desinit: secundo,

quia horum quae sequuntur ἀκολουθίας ratio nulla reddi potest. Quae prius interpretatus est, nunc iterum aggreditur, quod et in his Commentariis antea fecisse memini, et postea facit, et facit Hom. XII. in 1 Corinth. et Hom. XXXIII. ad Hebr. et in Commentariis in Actus frequentissime facit. Jam vero, cur tandem a versus sexti interpretatione ad finem versus noni subito abrupteque transit? Non dubito quin et intermedia absolverit, sed omnino puto periisse." *Hales.*

Ibid. τὰ ὧδε. Articulus deest in Ben.

P. 408 C. lin. 3. καὶ μὴν τοῦτο κ. τ. ἑ. "Aut corrupta, aut obscura." *Sav.* "Legendum hic et proxime παρακαλούντων pro ἐγκαλούντων." *Ed.* Ben. 2[dae].

P. 409 C. not.[a]. ἂν φαιδρὸς γένῃ, ἂν γεγανωμένος. Eadem epitheta conjungit Basil. M. Tom. II. p. 25 A. φαιδρὸν καὶ γεγανωμένον διάγειν. Cf. ibid. p. 64 D. ὁ δῆμος ἄνετος καὶ ἐλευθεριάζων καὶ γεγανωμένος τὴν πόλιν διατρέχει. Formam γεγαννυμένος cum hoc usu legere non meminimus.

P. 409 D. lin. penult. ὅτι κοινὸν τὸ γενόμενον. ὅτι abest a Ben. lapsu operarum.

P. 409 E. lin. 2. λεγόντων αὐτῶν, ἐξήλειψά σε κ. τ. ἑ. "Notat Interpres Latinus deesse hic aliquid in exemplari Veronensi. Ego vero nihil deesse puto; sed esse haec verba eorum qui amicorum suorum victoriis exultant, eaque sibi attribuunt quae vincentis sunt." *Hales.*

P. 410 A. not.[n]. "Magis probo τὸ ἐπιδεικνύμενος. Debet enim esse verbum, quod significet actionem." *Dun.* Ἐπιδείκνυσθαι, *artis suae specimen edere*, proprie sophistis et rhetoribus tribuitur. Infra p. 410 C. ἐκεῖνος ἐπεδείξατο ῥημάτων ἰσχύν. Ibid. E. εὐέπειαν ἐπιδείκνυσθαι. Cf. *Dorv.* ad Char. p. 564. Ed. Lips.

P. 411 B. lin. 2. πρὸς τοῦτον ἀλγεῖς; Sic Noster Tom. VII. p. 765 A. μὴ τοίνυν πρὸς ἑτέρους ἀλγῶμεν, ἑαυτοὺς ἀδικοῦντες.

HOM. XII.

P. 412 D. not.[o]. Editi ἕστηκε δὲ οὐ βεβαίως. "Legendum ex comparatione membrorum, ἑστήκῃ δὲ βεβαίως, vel potius ἑστήκῃ δὲ οὖν βεβαίως." *Dun.* "Puto melius τὸ οὐ omnino expungi: alias enim sibi contradicet." *Hales.*

P. 412 F. lin. 3. τὸν Ἐπαφρ.] ὡς τὸν Ἐπαφρ. Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 413 C. lin. 3. ἴσως οὐκ ἐδεῖτο, ἀλλὰ ψιλῆς μ. ὑ. "Legendum ἀλλ' ἢ ψιλῆς μ. ὑ." *Dun.* Non opus. Post ἐδεῖτο supplendum τοῦ τὸν Παῦλον γράφειν πρὸς αὐτόν.

P. 413 D. not. [n]. μεῖζον ἢ τῶν ἄλλων ἁπάντων. "Vid. *Hermannum* ad Soph. Antig. v. 1266." *Ed.* Ben. 2dae. Sed hic non *abundat* ἢ *post comparativum*, ut apud Tragicum, sed supplendum est, μεῖζον ἢ (τὰ ἐγκώμια) τῶν ἄλλων ἁπάντων.

P. 413 F. lin. ult. τὸ μέντοι παρὰ πολλῶν ἀσπάζεσθαι αὐτούς. "Lege τῷ μέντοι. Nam ἀσπάζεσθαι non est passivum." *Dun.* Vulgo vertunt, *quod autem a multis salutentur*. Sed salutator est ipse Paulus, non quidem suo, sed aliorum nomine, h. e. παρὰ πολλῶν. Sic Synes. apud *H. Stephan.* Thes. L. G. ἀσπάσαι κἀκεῖνον παρ' ἐμοῦ, *verbis meis*.

P. 414 C. not. [a]. ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος (non addito αὐτοῦ vel τοῦ Χριστοῦ). Vid. Var. Lect. ad Tom. VII. p. 428 E. XI. p. 53 D.

P. 415 C. not. [a]. "καὶ τὸ συνάγειν ἀπαιτεῖ. Non est dubitandum de hoc verbo. Συνάγειν est convocare coetus ecclesiasticos, verbum praedicare, sacramentum ministrare: nam et τὴν εὐχαριστίαν, σύναξιν vocabant. Act. xx. 7. συνηγμένων τῶν ἀδελφῶν τοῦ κλάσαι ἄρτον." *Dun.* Recepimus συναλγεῖν ex uno nostrorum; quanquam ne sic quidem omnis tollitur difficultas. "Corruptum puto, tum συνάγειν, tum κινδυνεύειν. Nam quid? τὸ κινδυνεύειν minus est τοῦ συνάγειν? Mihi persuasissimum est Chrysostomum sic scripsisse, ὥστε ἐκείνους μὲν καὶ τὸ συναλγεῖν ἀπαιτεῖ, τούτους δὲ τὸ μνημονεύειν μόνον." *Hales.*

P. 416 A. lin. 2. καὶ αἰσθητὸν καὶ σωματικόν. "Legendum videtur, vel καὶ ἀναίσθητον (i. e. ἀόρατον) καὶ σωματικὸν, vel καὶ αἰσθητὸν καὶ ἀσώματον. Ignis enim gehennae est incorporeus, ut perhibent." *Dun.* Vel etiam, καὶ αἰσθητὸν καὶ πνευματικὸν (πν̄ατικόν).

P. 416 E. lin. 1. εἰς γέενναν εἶναι. Frustra Dunaeus, εἰς γ. ἰέναι. Cf. Annot. ad p. 402 C.

P. 416 F. lin. 1. ὅταν εἴδεν. Vid. Annot. ad Tom. IX. p. 641 C.

P. 417 D. not. [r]. "Παραχρώμενα non memini passivum. Forte ὅταν παραχρώμεθα." *Dun.*

Ibid. not. [s]. Edd. et Codd. ἐπικείσθω νόμος. Sed νόμος usitate dicitur κεῖσθαι, non ἐπικεῖσθαι. Cf. *Wetsten.* ad 1 Tim. i. 9. Itaque ex mera conjectura scripsimus, ἐπεὶ κείσθω νόμος. Particula ἐπεὶ hic apprime convenit.

P. 417 E. lin. 3. καὶ τῆς ψυχῆς τουτό ἐστιν. Vetus, *et animo peculiare*. "Legas καὶ τῆς ψυχῆς κατήγορον τ. ἐ. forsitan. Oculi sunt enim *indices animi*, ut illud Aeschyli, εὖ γὰρ φρονούσης ὄμμα σου κατηγορεῖ. Certe aliquid deest; illa enim comparativa sunt pro superlativis." *Dun.* Nimis poeticum κατήγορον, pro quo scripsisset Noster ἐμφαντικὸν vel ἐνδεικτικόν.

Ibid. not. [v]. Pleonasmus ἅτε ὡς non sollicitandus. Vid. Annot. ad Tom. XI. p. 144 B.

P. 418 A. not. [b]. Editi omnes, καὶ μὴν ταῦτα οὐκ ἀφροσύνης.

ὕβρίζεις κ. τ. ἑ. Pro ἀφροσύνης, εὐφροσύνης habent A.B. Dedimus ex conjectura Dunaei, καὶ μὴν ταῦτα οὐκ εὐφροσύνης, ἀλλ' ἀφροσύνης.

P. 418 B. lin. 3. τραπέζαις πληθούσαις καὶ ἱματίοις ediderunt Mor. Ben. Copula non est in A.B.C.E. Veron. Sav.

Ibid. lin. penult. τὰ ἐπιχάρματα. Vetus, *ridicula*. Hervetus, *ludibria*. "Quid est τὰ ἐπιχάρματα? Certe non qui laetitiam afferunt aliis, sed de quorum malis alii laetantur. Dubito. Quid si legas καθάρματα?" *Dun.* Quid si intelligas, Diaboli vel inimicorum ἐπιχάρματα? Sirac. xviii. 31. ποιήσει σε ἐπίχαρμα τῶν ἐχθρῶν σου.

P. 418 C. lin. ult. οὐκ ἔχει προῖκα ἐπιδοῦναι; De sponsa improprie dictum τὸ προῖκα ἐπιδοῦναι, quod proprie erat soceri, τοῦ κηδεστοῦ. Cf. *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 993.

P. 418 D. not.[n]. τὴν εἰς αὐτὰς καταταχθεῖσαν. Ita scripsimus ex conjectura Editoris Ben. 2[dae] pro vulgato καταχθεῖσαν. Noster Tom. I. p. 298 D. ἔστι γὰρ καὶ χήραν εἶναι, καὶ μὴ κατατάττεσθαι εἰς τὸ τῶν χηρῶν ἀξίωμα. Tom. X. p. 373 C. ὥστε αὐτὸν εἰς τοὺς φίλους κατατάξαι.

P. 419 A. lin. penult. εἰ σὺ ἐρᾶσθαι θέλεις κ. τ. ἑ. "Observat Interpres locum hunc esse corruptum. Ego post θέλεις deesse aliquid puto: nam quod sequitur, nullatenus a praecedentibus pendet, sed tantum significat, istiusmodi nuptias non esse virginis honestae, sed infimae plebis, quam παντοπωλίδος et λαχανοπωλίδος nominibus significat." *Hales.*

Ibid. lin. ult. δημιουργοῦ. "Casaubonus noster ex Menandro docet, δημιουργοὺς mulieres fuisse, quae placentas et liba conficerent in sacris solennibus, nuptiis atque conviviis.

πάντα γὰρ τἀναντία
νῦν ἐστιν· ὁ μάγειρος γὰρ ἐγχύτους ποιεῖ,
πλακοῦντας ὀπτᾷ, χόνδρον ἕψει καὶ φέρει
μετὰ τὸ τάριχος, εἶτα θρῖον καὶ βότρυς.
ἡ δημιουργὸς δ' ἀντιπαρατεταγμένη
κρεάδι' ὀπτᾷ καὶ κίχλας.

Ostendit omnia perverse agi, inquit Casaubonus, *cum coquus opera dulciaria effingat, cujus erat munus carnes coquere aut pisces, et condimenta condire: e contrario coqui aemula* ἡ δημιουργὸς *illius officia fungatur, carnes curet assatas, turdos paret, quae liba et placentas effingere debuit.* Hesychius: λέγεται καὶ γυνὴ δημιουργὸς, ἢ ἐν τοῖς γάμοις πέμματα πέσσει." *Dun.*

P. 419 D. lin. 1. καὶ ταράττεις τοὺς ὄντας. "Videtur legendum τοὺς συνόντας." *Dun.*

P. 419 E. not.[o]. ὁ οὐδέπω. "ὁ in MS. abest; at quomodocunque legas, locus hic sensum non habet, utpote corruptus." *Sav.* "For-

tasse post *οὐδέπω* excidit *ἡνωμένος*. Sed quid significent verba, *καθάπερ καὶ πρότερον*, non intelligimus." *Ed.* Ben. 2dae.

P. 420 E. lin. 2. *ὧν εἶπον ἡ ἀσέλγεια*. Per *ὧν εἶπον* intelligas, *istorum hominum quos commemoravi*, nempe *τῶν τὰς πόρνας ἐπεισαγόντων*.

P. 422 D. lin. 2. *κάτοπτρα καὶ ἱμάτια χρωμένη*. "Puto legendum *κιχρωμένη*. *Κικρᾶν* est *commodare*. Vid. 1 Sam. i. 28." *Dun.* Vetus vertit, *ostentaturus*. Sed *χρᾶσθαι* hic valet *mutuo sumere*, ut p. 423 A. *τὰ κεχρημένα* sunt *mutuo sumta*. Ammonius p. 94. *χρήσασθαι δὲ ἔλεγον ἱμάτιον ἢ σκεῦος*. Schol. ad Thucyd. VI. 46. *αἰτησάμενοι*] *χρησάμενοι· τὸ δὲ αἰτήσαντες, ἀντὶ τοῦ, λαβόντες ἄνευ τοῦ μέλλειν ἀποδώσειν*. Artemid. V. 53. *τὰ ἱμάτια αὐτῆς χρήσασθαι παρ' αὐτῆς, ὡς εἰς πομπὴν παρελευσομένην*.

P. 422 E. lin. 2. *πρᾶγμα δυσάρεστον*, *res gravis et molesta*: notanda locutio.

Ibid. not.r. *τὰ κόσμια*, *ornamenta muliebria*. Noster Tom. II. p. 710 C. *οὐδὲ κόσμια τὰ τὸ σῶμα καλλωπίζοντα*. Tom. V. p. 510 C. *ἀλλ' ἡ γυνή; περὶ κοσμίων, περὶ χρυσοῦ (ἐρεῖ)*.

P. 423 A. lin. 1. *διελύθησαν αἱ παστάδες κ. τ. ἑ.* Cf. Tom. XI. p. 153 E. *πρῶτον μὲν, οὐκ ἀλγήσει ἡ νύμφη, λυθεισῶν τῶν παστάδων, καὶ ἀποπεμπομένων ἑκάστῳ καὶ τῶν ἱματίων καὶ τῶν χρυσίων καὶ τῶν σκευῶν τῶν ἀργυρῶν*. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 501 E.

ANNOTATIONES

AD

HOMIL. IN EPIST. I. AD THESSALONICENSES.

HOM. I.

TIT. 'ΥΠΟΜΝΗΜΑ] 'ΕΡΜΗΝΕΙΑ L. Veron. Sav. 'ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΠΡΩΤΗΝ] ᾱ ἐπιστολὴν L. ἐπιστολὴν πρώτην τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Παύλου I. Pro ΛΟΓΟΣ est 'ΟΜΙΛΙΑ in I. Ben.

P. 425 B. lin. 2. 'Εφεσίοις. "Egregie hic se fallit Chrysostomus. Ejus enim quod de Ephesiis quaerit, rationes ad Philippenses spectant. Iis enim notum esse Timotheum, eorum res curasse, Paulumque ipsum ad Philippenses missurum, sequentibus testimoniis confirmatur. De Ephesiis vero nihil; et in Epistola ad ipsos de Timotheo plane siletur. Nec vero pro 'Εφεσίοις reponere possumus Φιλιππησίοις. Nam in Epistola ad Philippenses Paulus et Timotheus simul conjunguntur." *Hales.*

P. 426 C. lin. 1. εἶδες εὐθὺς κ. τ. ἑ. "Quid haec ad praecedentem particulam? Haec enim χάριν et εἰρήνην non explicant. Puto sic sententias esse disponendas (et sic est apud Oecumenium) εἰρήνη· εὐχαριστοῦμεν—ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν. εἶδες εὐθὺς—τῆς ἐπιστολῆς; τὸ γὰρ εὐχαριστεῖν κ. τ. ἑ. Fortassis illius commatis, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη, interpretatio periit." *Hales.*

P. 426 E. lin. 1. ἐκεῖνο μὲν γὰρ κ. τ. ἑ. "Locus perturbatus, nec in vulgata lectione, nec in Codice usquequaque expeditus." *Heyse.*

P. 426 F. not. [n]. "Legendum divisim ἂν ἑλέσθαι, *electurum fuisse.*" *Dun.* Vetus, *malle oporteat;* Hervet. *electurus sit.* Vid. Annot. ad Tom. X. p. 679 B.

P. 427 D. not. [v]. πεισμονὴ ἀνθρωπίνη. Notat *J. F. Schleusner* Lexicon in N. T. s. v. vocabulum πεισμονή, praeter locum Galat. v. 8. tantum in Eustath. ad Il. α'. p. 21, 46. et β'. p. 637, 5. et Odyss. χ'.

p. 785, 22. occurrere, quae loca adduxit Wetsten. ad Galat. l. c. De cognato vocabulo *πεῖσμα* monuimus ad Tom. XI. p. 5 D.

P. 428 A. not.[g]. *ἕτοιμοι.* Verbum substantivum in hoc vocabulo eleganter supprimitur, ut Tom. XI. p. 89 C. *εἰ μὲν οὖν περὶ ἡμῶν ταῦτα ὑποπτεύετε,* **ἕτοιμοι** *παραχωρῆσαι τῆς ἀρχῆς ὅτῳπερ ἂν βούλησθε.* Adde Annot. ad Tom. X. p. 190 B.

P. 428 D. not.[e]. Particula *ὅτι* abundat post *εἰ καί.* Sic Noster Tom. IV. p. 374 A. *εἰ καὶ ὅτι προλαβὼν, φησὶν, ἐπίστευσα τοῖς εἰρημένοις*: ubi *ὅτι* expungendum censent Sav. Bois. Ibid. p. 407 C. *εἰ καὶ ὅτι ἑκάστοτε ἀνεμίγνυντο τοῖς λυπηροῖς τὰ χρηστά.* Ibid. p. 614 B. *εἰ καὶ ὅτι, φησὶ, κἂν οὗτοι διασωθῶσιν, ἀλλ' ἐγὼ καθὰ ἠτέκνωμαι, ἠτέκνωμαι.*

P. 428 E. not.[n]. "Habet utraque lectio, *χαίρειν* et *μὴ χαίρειν*, quo commendetur." *Heyse.*

P. 431 A. lin. penult. *ἐν τῷ* **καιρῷ** *τῷ Ἰουδαϊκῷ.* Καιρὸς hic valet *συμφορὰ*, ut Tom. VII. p. 43 B. *στρατιώτην εὐτελῆ καὶ ἀπερριμμένον ὁρῶν ἐπεμβαίνοντα αὐτοῦ τῷ* **καιρῷ** *καὶ λοιδορούμενον.*

P. 431 C. lin. ult. *δι' ὀπῆς ἐξελθεῖν* **βασταζόμενον.** *Onustum* verterunt Interpretes, secundum textum Hebraicum Ezek. xii. 6, 7. Sed in versione LXX-virali istius loci legitur *ἐπ' ὤμων* **ἀναληφθήσῃ**, non *ἀναλήψῃ.* Vulgata, *in humeris portaberis.*

P. 431 D. not.[q]. *ἀξιῶσι.* Conjunctivum fecimus, etiam invitis libris. Dissentit Heysius, qui haec annotat: "Observavi enim apud Chrysostomum hunc usum loquendi non communem, ipsi vero satis frequentem, ut ubi sententiae hypotheticae protasin habeant **δίκωλον**, in secundo membro absolute proferatur modus indicativus, nulla amplius ratione habita conjunctionis *ἂν* vel *εἰ*, quae prioris membri modum regit."

P. 432 A. not.[i]. *εἰκῇ ἐνεδρευώμεθα.* "Postulatur *εἰκῇ* **ζῶντες** *ἐνεδρευώμεθα.*" *Heyse.* Vertas, *ne temere insidiis opprimamur.* **Εἰκῇ** est *temere, sine necessitate,* ut in dicto vulgari, *εἰκῇ μὴ μισοῦ.*

HOM. II.

P. 432 E. not.[r]. *διατεθρύληται.* Cf. Annot. ad Tom. VII. pp. 556 B. 590 E. ubi scripturam per λλ non sollicitavimus. Apud Euseb. H. E. vi. 7. p. 395. Ed. *Burton.* *θρυλουμένην*, quod maxima pars Codicum testatur, non admisit Editor. Idem tamen ibid. p. 622. *διαθρυληθῆναι* recepit.

P. 433 A. not.[s]. De formula *πόθεν ὅτι* vel *πόθεν τοῦτο ὅτι* monitum in Annot. ad Tom. X. p. 412 C. et ad Tom. XI. p. 311 C.

Ibid. lin. penult. *πτηνὴν πάρδαλιν.* Cf. *Newton*, On the Prophecies, Vol. I. p. 449. qui Nostri locum in testimonium citare neglexit.

P. 433 C. lin. ult. *παραλαμβάνουσιν* pro *προλαμβάνουσιν* non est nisi sphalma Ben. 2dae.

P. 434 E. lin. 2. *ἀπὸ γὰρ κινδύνων ὄντες μεγάλων.* "*Ὄντες* i. e. *ἐλευθερούμενοι.* Fortassis abest vocabulum aliquod, quod cum ipso conjungatur." *Sav.* Non opus. Nota est locutio, *ἀπὸ δείπνου εἶναι.* Noster Tom. IX. p. 397 D. *εἰκὸς γὰρ ἦν αὐτὸν ἀπὸ πολλῆς κακώσεως εἶναι.*

P. 435 B. not. q. "Quid sit *ἐν ἐπιστάσει*, nescio: forte legendum, *ἐν ὑποστάσει, in praefidentia* vel *praesumtione aliqua*; vel *ἐπὶ στάσει.*" *Dun.* Pro *ἐπιστάσει*, quod est in B.C.L. Veron. divisim scripsimus, *ἐπὶ στάσει.* "*οὔτε ἐν δόλῳ*] His addit, *οὔτε ἐπὶ νεωτεροποιΐᾳ καὶ ἐπισυστάσει, ὡς οἱ περὶ Θευδᾶν* d. Fictum hoc ex Act. v. 36. Ceterum hoc ex Scholio Theophylacti in contextum venit." *Matthaei* ad loc. 1 Thess. ii. 3.

P. 436 D. not. q. *ὁμειρόμενοι.* "Antiquissimus ex meis g. et accuratissimus a. suadent, ut probem *ὁμειρόμενοι.* His accedit Theophylacti auctoritas explicantis *προσδεδεμένοι, ἐχόμενοι, παρὰ τὸ ὁμοῦ καὶ τὸ εἴρω.* [Infra Noster, *οὕτως ὁμειρόμενοι ὑμῶν*, enarrat, *οὕτως ὑμῖν προσδεδέμεθα.*] Alteram lectionem Theophylactus etiam explicat, *ἐπιθυμοῦντες*, sed improbat. Addit enim, *οὐκ ἔστι δὲ* (intellige, *τοῦτο ἀληθές*). Haud dubie scribae vocabulum notius cum minus noto confuderunt." *Matthaei* ad loc. 1 Thess. ii. 8. Verba Apostoli excitavit Noster Tom. X. p. 531 D. ubi nunc videmus scripturam *ὁμειρόμενοι* esse in Coislin. 74.

P. 436 E. lin. 2. *ἐπεδειξάμεθα*] *ἀπεδειξάμεθα* Mor. Ben. incuria, ut videtur, quanquam de nostris B.I.L. incerti sumus.

Ibid. not. y. *τὴν ἄνω λαβόντες λῆξιν.* Cf. Tom. VIII. p. 328 E. *διόπερ ὥσπερ ἔν τινι βασιλικῷ χωρίῳ ἵδρυται* (*ὁ ὀφθαλμὸς*), *τὴν ἄνω λῆξιν λαχὼν, καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων προκαθήμενος.* Ubi Savil. legendum suspicatur *τὴν ἄνω τάξιν.*

P. 436 F. lin. 1. *λαμβάνωμεν* pro *λαμβάνομεν* vitiose dederunt Mor. Ben.

P. 437 C. lin. 4. *εἰ . . . αἰτηθῇ.* Vid. Annot. ad Tom. X. p. 628 A.

P. 437 D. not. p. Edebatur *ὁρῶν αὐτήν.* "Fort. *ὁρῶν ἄντην.*" *Heyse.* Homerica *ἄντην* et *ἄντα* respuit, ni fallimur, sermo pedestris, certe Nostri usus.

Ibid. lin. ult. Paene suspicamur Nostrum dedisse, *μή μοι τοὺς ἁπλῶς φίλους, τοὺς κοινωνοὺς τῶν τραπεζῶν καὶ ἀπὸ προσηγορίας φίλους. εἴ τις ἔχει κ. τ. ἑ.* Pressius et elegantius. Cf. Tom. X. p. 126 E. *μή μοι ἀναβολὰς καὶ μελλήσεις.* Mox post *ἐπιγνώσεται τὰ ῥήματα* nescimus an legendum, *τοῦτον καθ' ἑ. ἡ. ὁρῶν οὐκ ἐμπίπλαται*, vel etiam *τούτου*

καθ' ἑ. ἡ. οὐκ ἐμπίπλαται, ut Tom. VII. p. 363 D. ἀλλ' οὐκ ἐνεπλήσθης αὐτοῦ;

P. 437 F. lin. 1. ἄνθος ἀπορρεῖ. Syntaxis ἀπορρεῖν τι an exemplis confirmari possit nescimus.

P. 438 E. not. [o]. "Necessaria additio." *Heyse*. Scilicet ne proximum τοῦτο ad φιλία referatur. Sed ἰδιορρυθμία vox est inclinantis, ut videtur, Graecitatis; certe apud Nostrum non occurrit.

P. 439 A. lin. 2. ὅπερ] Sic Veron. Sav. et Codices. ὥπερ (sic) Mor. Ben. unde ὥσπερ incaute fecit Editor Ben. 2[dae].

P. 439 B. not. [b]. Eleganter abest ὅτι. Tom. I. p. 393 A. τὸ δὲ αἴτιον, οὐκ εἰς ἐν πάντες ὁρῶσιν. Cf. Annot. ad Tom. X. p. 124 B.

P. 439 C. not.[f]. οὐδεὶς ἐπιστῆσαι δυνήσεται. "Rectum est ἐπιστῆσαι, subaudi νοῦν, *considerare, animadvertere*." *Dun.* Sic Basil. M. Tom. II. p. 97 E. παντὶ γνώριμον τῷ καὶ μικρὸν ἐπιστήσαντι. Cf. *Hemst.* ad Lucian. Nigrin. 17.

Ibid. not.[g]. οὐ μαργαρίτας βριθομένους. "Legendum videtur μαργαρίταις." *Dun.*

P. 439 D. lin. ult. ὅσος οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν. Sic Codd. et Edd. Ratio grammatica postulat ὅσον.

HOM. III.

P. 440 C. not.[b]. οὐδὲν ἐπαχθῶς χρὴ ποιεῖν, h. e. *cum molestia* vel *fastidio* facere. Sic dicitur aliquis ἐπαχθῶς ἀκούειν, Tom. IV. p. 771 B. secundum quosdam libros.

P. 440 E. lin. 5. Post ὀψώνιον add. τι Mor. Ben. repugnantibus libris. Statim εἰς ὑμῶν δ. omisso articulo iidem.

P. 441 B. lin. 5. ὃ μᾶλλον ἦν ἡ τῆς προστασίας. Horum verborum nos quidem neque sensum neque constructionem expedimus. Editores et Interpretes, excepto Savilio, post προστασίας leviter interpungunt.

P. 441 C. not.[t]. Ante haec ἀλλ' εἰ καὶ διεμαρτυράμεθα (διεμαρτυρόμεθα est mendum Ed. Ben.) supplendum videtur cum Vetere, *quasi dicat*.

Ibid. lin. ult. Verba ἐζήτουν et ἐκολάκευον *primae* personae esse videntur, non *tertiae*. Aliter Interpretes, excepto Musculo.

P. 441 E. not.[h]. Ut sensus verborum constet, desideramus τῆς ἀναστροφῆς . . . τῆς παρ' ὑμῖν.

P. 442 B. not.[y]. ὅτι ἥδοντο πανταχοῦ. Sic C. Veron. Sav. Vetus, *ubique cogniti fuerint;* Hervet. *ubique laetari*. Locutio πανταχοῦ ᾄδεσθαι Nostro familiaris, e. g. Tom. VII. p. 652 C. XI. pp. 352 B. 433 A.B.

P. 442 F. not.[a]. ἡ ὀργή. Emphasis est in articulo, quod perspexit Interpres Anglus.

P. 443 C. lin. 7. σφόδρα ὑμῶν ἐξεχόμεθα. Vocabulum fortasse exquisitius, quam ut interpolatori tribuendum sit. Noster Tom. IV. p. 583 C. ὅρα τὸν πατέρα (Jacobum) καὶ μετὰ τὴν παρ' αὐτῶν διαβολὴν ἐξεχόμενον τοῦ παιδὸς, καὶ πάντων αὐτὸν προκρίνοντα. Tom. V. p. 335 D. ἂν ἀποστήσας τις ἑαυτὸν τῶν ἀνθρωπίνων, ἐκείνης ἐξέχηται τῆς ἐλπίδος. Dio Chrys. p. 514, 24. ὅτι μαίνεσθε καὶ παρανοεῖτε, τοιούτων (hominum) ἐξεχόμενοι σφόδρα οὕτως.

P. 443 D. lin. 4. ἐρώμενος γὰρ ἦν μανικός. "Μανία dicitur omne vehemens desiderium cujuscumque rei. Inde μανικὸν φίλον appellarunt amore ferventissimo conjunctum. B. Chrysostomus Hom. I. adversus Judaeos (Tom. I. p. 600 B.) καὶ θεὸν ἕξεις ἵλεων, καὶ τοῦτον κερδανεῖς, καὶ φίλον κτήσῃ μανικὸν, τῇ πείρᾳ τὴν εὐεργεσίαν μαθόντα." *Casaub.* Animadv. ad Athen. p. 779. Ἐραστὴς μανικὸς dixit Noster Tom. I. p. 433 A. IV. p. 660 C. V. p. 124 C. al. οἱ μανικῶς φιλοῦντες infra p. 469 A.

P. 443 E. lin. 1. ἐνέκοψεν ἡμᾶς. ἡμᾶς casu abest a Ben.

P. 443 F. not.[r]. Lege "ἑκόντα] + καὶ ἕτερον ἐγκοπτόμενον B.K. Sav. cet." Haec ipsa, si non textui inserenda, certe subaudienda videntur. Idem censendum de verbis αὐτοῖς ἔπεμψεν, p. 444 D. not.[m].

P. 444 D. lin. penult. Protasis, quae a verbis ἐπειδὴ τῶν διδασκάλων incipit, producitur usque ad verba εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς, quae apodosin continent.

P. 445 E. not.[p]. Retinuimus Savilianum διέζωσε, quod est in nostro I. quantum ex *silentio* Collatoris colligi possit. Non multum distat διέζοσε, quod est in Veron. Bene quidem habet, quod in uno Nostrorum legitur, διέκοψε, ut apud Xenoph. Anab. IV. 8. 11. οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν, εἰ διακοπείη ἡμῶν ἡ φάλαγξ ὑπὸ ἀθρόων καὶ βελῶν καὶ ἀνθρώπων πολλῶν ἐμπεσόντων. Si conjecturae locus esset, tentarimus διεξῆξε a διεξάττω. Theocr. Id. XIII. 22.

ἅτις Κυανεᾶν οὐχ ἅψατο συνδρομάδων ναῦς,
ἀλλὰ διεξάϊξε, βαθὺν δ' εἰσέδραμε Φᾶσιν.

P. 446 C. not.[s]. Verbum ἀναψύχειν vi intransitiva non raro in Bibliis legitur, ut Exod. xxiii. 12. 2 Sam. xvi. 14. Psal. xxxviii. 14. ἄνες μοι, ἵνα ἀναψύξω πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν. Noster Tom. IX. p. 214 D. ἀλλ' ἀναψύξαντας καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας ἀπολαύσαντας.

P. 447 C. not.[k]. ἐπὶ κρατίκλης B.K. Edd. recte. *neque craticulae nos imposuit* Musc.

P. 447 D. lin. 8. νόσῳ περιέπεσες κ. τ. ἑ. Idem argumentum tractat Noster, supra p. 386 E.

P. 448 D. lin. 4. τῶν ἐλεημοσύνην δόντων. Sic Veron. Sav. et libri omnes, nisi quod τοῦ ἐλ. δόντων (?) habet F. τῶν ἐλ. δόντος (sic) Mor. quod in τοῦ ἐλ. δόντος mutavit Montef.

P. 448 E. lin. 5. τρέφηται pro τρέφεται mendose habet Montef.

P. 449 C. lin. 1. εἰ δέ που καὶ εἶπον, ἐπιτυχόντες. Distinximus post εἶπον, ut post ἐπιτυχόντες repetatur εἶπον. Cf. Annot. ad p. 202 A.

Ibid. lin. 6. Verba καὶ ἀποστῆσαι male absunt a Mor. Ben.

P. 449 F. lin. 3. καὶ τὰ λείποντα τῶν χρημάτων ῥίπτει. Vetus, *etiam quas adhuc habet pecunias abjicit;* Hervetus, *abjicit quod est reliquum pecuniae:* quasi scriptum esset, τὰ λειφθέντα. Noster Tom. X. p. 253 B. "τὰ λοιπὰ, ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι·" δεικνὺς ὅτι ἡ τῶν λειπόντων διόρθωσις . . . αὐτὸν εἷλκεν ἐκεῖσε: ubi τὰ λείποντα pro τὰ λοιπὰ positum esse videtur.

P. 450 A. not.[k]. Aliud est περιαντλεῖσθαι, aliud ὑπεραντλεῖσθαι, vel ὑπέραντλος γίνεσθαι. Noster Tom. VII. p. 379 B. ὑπὸ τοσούτων περιαντλούμενοι κυμάτων. Ibid. p. 707 A. σοὶ δὲ τῷ περιαντλουμένῳ πανταχόθεν ἡσυχίας δεῖ. Tom. VIII. p. 365 D. ὥσπερ ὑπό τινων κυμάτων, τῶν ἔξωθεν περιαντλεῖται θορύβων. Hic quidem unice aptum videtur ὑπεραντλεῖσθαι. Lucian. Tom. III. p. 215. Ed. Bipont. ὑπεραντλούμενοι τῇ ἅλμῃ. Noster ὑπέραντλον πλοῖον dixit Tom. IV. p. 74 B. sed verbum ὑπεραντλεῖσθαι nescimus an alibi usurpaverit.

P. 450 D. lin. 1. εἰ καὶ βούλει. δὲ pro καὶ ediderunt Mor. Ben. invitis libris.

HOM. IV.

P. 451 D. not. [w]. μὴ πρόσσχῃς. De scriptura vid. Annot. ad p. 283 F. In loco 1 Reg. xvi. 7. vulgo legitur, μὴ ἐπιβλέψῃς: sed μὴ πρόσχῃς est in Ald. et paucis libris.

P. 452 B. lin. 2. ἵνα τῆς ἀγνωμοσύνης πᾶσαν ἐκκόψῃ ἀναισχυντίας πρόφασιν. Interpretes verterunt, quasi legissent καὶ ἀναισχυντίας. Aut τῆς ἀγνωμοσύνης pro τῶν ἀγνωμόνων positum, aut ἀναισχυντίας, quasi ex interpretatione alterius ortum, expungendum. Noster Tom. VIII. p. 397 A. πᾶσαν ἐγκόπτων (l. ἐκκόπτων) ἀγνωμοσύνης πρόφασιν ἀπὸ Ἰουδαίων.

Ibid. not.[y]. "Legendum videtur, εἰ γὰρ ἦσαν ἔτι καὶ οὕτω." *Dun.* Sic nos ex libris, sed non ex *uno* libro, rescripsimus.

Ibid. lin. ult. δοκεῖ μέν τις. Pro μέν τις, μέντοι mendose exhibet Ben.

P. 452 C. lin. 3. "μηδεὶς θορυβείσθω." Allusio est ad Cap. iii. v. 3. τῷ μηδένα σαίνεσθαι κ. τ. ἑ. ad quem locum Noster, οὐ δεῖ θορυβεῖσθαι, φησί.

P. 453 D. lin. penult. τουτέστι, μετὰ ἐπαίνων. "Significat haec in

laudem ipsorum a Paulo proferri, quasi dicat, τοῦτό ἐστι τοῦ ἐπαινοῦντος. Nam sic Oecumen. καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς· μετὰ ἐγκωμίου. Haec de Thessalonicensibus praedicare non alterius erat, quam ipsorum laudes decantantis." *Hales.* Simplicius videtur sensum loci sic constituere, μνείαν ὑμῶν **ἀγαθήν**· τουτέστι, μετὰ ἐπαίνων.

P. 454 D. lin. 3. εἶτα **προσλιπαίνων** αὐτό. In diversa abeunt Interpretes. Vetus, *exaggerans*, Hervet. *molliens*, Montef. *augens*. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 559 E.

P. 454 E. not.p. μᾶλλον δὲ καὶ θεοῦ, intellige, ἐστὶν, οὐ μόνον νομίζεται.

P. 454 F. not.w. ἐνταῦθα πολὺ τὸ ζήτημα. Duo adsciscunt ἀνακύπτει. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 681 C.

P. 455 B. lin. 3. **τοῦτό** φησι. "Fort. διὰ τοῦτό φησι." *Ed.* Ben. 2dae. Nisi τοῦτο est pro διὰ τοῦτο. Sic Tom. X. p. 726 E. ταῦτά φησιν, ὡς καιρὸν ἔχομεν κ. τ. ἑ. ubi vid. Annot.

P. 456 B. lin. 1. Pro οἶδε mendosum οἶδα est in Mor. Ben.

P. 456 F. lin. 1. εἰς **τὸν** πλησίον. Articulus male abest a Ben.

P. 457 A. not.e. "Plane videtur legendum, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀγάπης τῆς περὶ τὸν ἀδελφιδοῦν καὶ τῆς περὶ τὴν ἱκετηρίαν τὴν ὑπὲρ τῶν Σοδομιτῶν; Utrumque enim verbum, διαπραξάμενος et κατεπράξατο, vitiosum est. Non enim cum orabat pro Sodomitis, voti compos factus est; et in subjectione repetendum τὸ εὐδοκίμησε, κατὰ κοινοῦ." *Dun.* Recte, quod ad εὐδοκίμησε attinet; sed διαπράττεσθαι non ubique est *voti compos fieri:* e. g. supra p. 370 E. σπουδάσωμεν τὰ αὐτῷ δοκοῦντα **διαπράττεσθαι**.

P. 457 B. lin. 5. ὃν οὐδὲν **ὑφίστατο** ὅλως. Cf. Tom. VIII. p. 300 B. πῶς οὐδὲν αὐτοὺς ἔφερεν, οὐδὲν **ὑφίστατο**· οὐ δήμων θυμὸς κ. τ. ἑ. Basil. M. Tom. II. p. 14 C. καὶ λέοντες τῶν χειρῶν τὴν ἰσχὺν οὐχ **ὑφίσταντο**.

P. 457 E. not. b. ἀνθοσμία, rarissimum, ut videtur, vocabulum. Notius est ἀνθοσμίας epitheton τοῦ οἴνου, Chrys. Tom. IV. p. 745 C. οἶνον ἡδὺν καὶ ἀνθοσμίαν. Long. Pastor. IV. p. 107. ἀνθοσμίας οἶνος Λέσβιος: ubi vid. *Villoison.*

P. 458 B. lin. 1. εἰσελθὼν ἐνεκρατεύσατο. "Josephus ingressus flevit, egressus vero ad fratres se continuit. Reponendus itaque contextus e loco citato, εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ ταμιεῖον ἔκλαυσεν ἐκεῖ· καὶ νιψάμενος τὸ πρόσωπον, ἐξελθὼν ἐνεκρατεύσατο. Lapsus festinantis librarii oculus ob vocum similitudinem ab εἰσελθὼν transit ad ἐξελθών." *Hales.* Frustra: siquidem ἐνεκρατεύσατο diserte explicat Noster, τουτέστιν, ἀπεμάξατο, quod intra cubiculum fecit.

P. 458 C. not.s. Confusio frequens. Sic Tom. V. p. 420 B. οἱ δὲ πονηροὶ πάντες τῶν θηρίων χείρους καὶ **ἀλογώτεροι**. "Alius ἀγριώτεροι." *Montef.* Tom. VII. p. 176 A. ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ θηρίων

αὐτῶν ἀγριώτερος. "Sav. et quidam MSS. ἀγριώτερος; Morell. et alii ἀλογώτερος." *Montef.*

P. 458 D. lin. 2. Edebatur ὡς ἔτι ζῇ. "Legendum ἕως ἔτι ζεῖ, *dum fervet animus*. Eustathius, ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία." *Dun.* "Ζεῖ praebet Colb. Aeque certum est ἕως pro ὡς." *Ed.* Ben. 2dae, qui sic edidit. Sed ὡς non erat sollicitandum. Noster Tom. IV. p. 315 E. ὡς ἔτι καιρὸν ἔχομεν. Tom. VII. p. 754 D. ὡς ἔστι καιρός. Tom. VIII. p. 148 A. ὡς ἔτι καιρός. Sic Gal. vi. 10. ὡς καιρὸν ἔχομεν.

P. 458 F. not.n. ὅτι ἐχθρόν τις ἀπελθὼν εὐθέως περιέλαβεν ἄμφω τὼ χεῖρε. Alii περιέβαλεν. Utrumque bene. Satis enim constat, optimos scriptores tam περιβαλεῖν τινα quam περιλαβεῖν cum sensu *amplectendi* nullo discrimine adhibere. Siquis autem περιέβαλεν praeferat, caveat ne jungat περιέβαλεν ἄμφω τὼ χεῖρε; tunc enim ἐχθρῷ, non ἐχθρὸν, dicendum esset; quae Dunaei est conjectura. Sed verba ἄμφω τὼ χεῖρε absolute posita sunt, ut in alio Nostri loco, Tom. I. p. 363 A. ὡς δὲ μικρὸν καὶ αὐτὸς ἀνέκυψα τοῦ βιωτικοῦ κλύδωνος, δέχεται μὲν ἡμᾶς ἄμφω τὼ χεῖρε: ubi Vetus Interpres, *manu, ut dicitur, utraque:* alii cum Montef. perperam habent, ἄμφω τὼ χεῖρε προτείνας. Graeci dicebant χεροῖν ἀμφοῖν.

HOM. V.

P. 460 D. not.s. οὗ δ' ἂν εἰσέλθῃ. Sic Tom. VI. p. 186 E. καὶ ἐν οἰκίᾳ, καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ὅπου δ' ἂν ᾖτε. Tom. VII. p. 779 E. καὶ ὅπου δ' ἂν ἀπέλθῃς, τοὺς φιλαργύρους κολαζομένους ὄψει. Aristaen. Ep. I. 6. εἴ μοι πρότερον ἐπομόσεις ὃ δ' ἂν εἴποιμι φυλάξειν ἀπόρρητον. "Illud ὃ δ' ἂν errore si vacat, vocula δὲ, pariter atque in Epist. 18. ὅπῃ δ' ἂν αἴσθοιο, ea virtute pollebit, quam istius generis pronominibus addit Lat. *cunque*." *Abresch.* ad loc.

P. 461 A. lin. 3. καὶ ἅπαντα ταῦτα. "Lege τοιαῦτα." *Hales.*

P. 461 C. lin. ult. ὅσην ὑφ. κόλασιν. ὅσης pro ὅσην mendose exhibet Ben.

P. 462 A. lin. 2. τινὶ προσφθαρείη γυναικί. Mox C. lin. penult. καὶ ταύτῃ προσφθειρόμενος. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 103 C. ubi haec loca excitavimus. Rarius vocabulum, quod legitur infra E. lin. 1. συμφθαρῇ γυναιξί. Vir doctus apud *H. Stephan.* Thesaur. L. G. Ed. *Valpy.* citat Suidam (s. v. Ἱλάριος) ἡ γὰρ γυνὴ αὐτοῦ τῶν οἰκείων τινὶ συμφθειρομένη κατείληπτο.

Ibid. not.b. In Scholio rescripsimus πόρνων pro πορνῶν. Mox in eodem corrigendum ex Bessar. 102. καὶ ὅτι δεῖ τοὺς πατέρας, βουλομένους κοσμικὸν ἔχειν βίον τοὺς ἑαυτῶν παῖδας, ταχέως τούτους ὑπὸ γάμον ἄγειν. Vid. infra p. 462 E.

Ibid. lin. 8. ὑπὸ τῶν νόμων Ῥωμαίων. "Inclusimus cum Savilio

Ῥωμαίων, quod abest a Colb. Saltem τῶν Ῥωμαίων dicendum erat." *Ed.* Ben. 2dae. Neutiquam. *Leges Romanae* Nostri ex usu non sunt οἱ Ῥωμαῖοι νόμοι vel οἱ ν. οἱ Ῥωμαῖοι, sed οἱ Ῥωμαίων νόμοι vel οἱ ν. Ῥωμαίων. Sic Tom. I. p. 619 C. ἂν φανῇ τις παρ' ἐκείνοις τοῖς Ῥωμαίων χρώμενος νόμοις.

P. 462 B. not. g. **ἄφετον** καὶ λελυμένην. Sic Babrius Fab. XXXVII. Ed. *Boisson.* δάμαλις ἐν ἀγροῖς, **ἄφετος**, ἀτριβὴς ζεύγλης. Athen. p. 516 A. Λυδῶν γυναῖκες **ἄφετοι** οὖσαι τοῖς ἐντυχοῦσιν. Noster Tom. XI. p. 730 B. de Paulo, ἐκείνην μὲν γὰρ ἐν δεσμοῖς ὢν ἔγραφεν, ἐνταῦθα δὲ **ἄφετος** ὢν **καὶ λελυμένος**.

P. 462 E. lin. 1. τί οὖν παραινῶ κ. τ. ἑ. Juvenes connubio jungendi sunt, ut caste vivant. Idem argumentum tractat Noster, Tom. IV. p. 574 C. VII. p. 604 B. XI. p. 597 A.B.

P. 462 F. lin. 1. νυμφευτρίας φθέγγομαι ῥήματα. Cf. Tom. XI. p. 155 A. εἰ γὰρ Παῦλος οὐ παρῃτήσατο εἰπεῖν, μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, καὶ **νυμφευτρίας ἐφθέγξατο ῥήματα**, κ. τ. ἑ.

Ibid. lin. 2. ἁρμόζειν ὑμῖν τοὺς παῖδας. Vetus vertit, *dum liberos vestros conjungo*, quasi legisset ἁρμόζων. In Reg. 744. est ἁρμόζετε.

P. 463 A. not.a. "Colbert. unus, περιμένεις. τότε ἀπογνοὺς πρὸς τὸ, omissis interpositis. Suspicor autem hic legendum esse, **πότε** προσόδους." *Montef.* "Sic ipse Cod. 743. quem contulisse profitentur Benedictini, et Commel. Nos mallemus ἕως πότε." *Ed.* Ben. 2dae. Non desideramus ἕως. Sic Luc. xii. 36. ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, **πότε** ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων. Quod vero ad Colbertinum Codicem attinet, is videtur esse Reg. 744. ubi scriptum, περιμένεις πότε (sic) προάπογνοὺς (sic) πρὸς τὸ κ. τ. ἑ.

P. 463 D. lin. 1. ἡ ἐλευθέρα, *uxor.* Vid. Annot. ad Tom. XI. p. 125 B. Pro ἐλευθέρα, ἐλευθερία est in Sav. Mor. et Reg. 744. De alio libro C. incerti sumus.

Ibid. lin. 5. ὑπεκκαύματα. Mendum ὑπεγκαύματα est in Mor. Ben.

P. 464 B. lin. 2. οὐδὲ ἐκ τοῦ ἡμετέρου **σώματος**. "Legendum στόματος. Probant praecedentia." *Dun.*

Ibid. not.b. τοσαύτην ἐποιησάμην **παρέκβασιν**. Sic Dion. Hal. Ant. Rom. I. 53. ἔγραψα δὲ ταῦτα, καὶ τὴν **παρέκβασιν** ἐποιησάμην τοῦ ἀναγκαίου χάριν. Diod. Sic. I. 37. ἵνα μὴ μακρὰς ποιώμεθα τὰς **παρεκβάσεις**. Propius ad παραίνεσιν accedit παραίτησιν, *excusationem.*

P. 464 D. lin. 5. τῆς κολάσεώς ἐστε. ἐστε abest a Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 465 A. lin. 1. ὥσπερ σώματος τύπῳ. "Corrupta puto." Sav. Vetus, *quasi corporali forma et adumbratione.* Hervet. *tanquam in specie corporis.* Reg. 744. habet ὥσπερ σώματι τύπου. Mox διὰ τύ-

πων, *per mulierum typos*, vertit Musc. *per gestus, habitus et figuras* Hervet. Montef.

HOM. VI.

P. 466 B. not.[e]. τοῦτο κατὰ παράλειψιν τίθησι. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 570 D.

P. 466 C. not.[o]. ἢ εἰ εἶπεν. "Sic omnes. Fortasse legendum ἢ εἶπεν." *Montef.* "Scilicet ita habet Colb. [B.] a pr. m. sed εἰ suprascriptum a corr. Recte." *Ed.* Ben. 2dae.

P. 467 C. lin. 1. διὸ καὶ χριστεμπόρους καλοῦσιν ἡμᾶς. Χριστοκάπηλοι καὶ χριστέμποροι citatur ex Greg. Naz. p. 178. Id. p. 306. καθαίρει τὸ ἱερὸν τῶν θεοκαπήλων καὶ χριστεμπόρων. "Χριστεμπορείαν III. 729. quod evangelium et munus sacrum ad quaestum verteret." *Baver*. Gloss. Theodoret. p. 444.

Ibid. not.[w]. ὃ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, subaudi ποιοῦσι vel συμβαίνει. Interpretes, *id quod et omnibus hominibus faciunt.*

P. 467 D. lin. penult. ἀλλ' ἐνταῦθα κ. τ. ἑ. 'Αλλὰ est pro ναὶ, ἀλλὰ, quem usum tetigimus ad Tom. VII. p. 149 C.

P. 467 E. lin. ult. Verba οὕτως ἀνόητοί ἐστε; sumta ex Gal. iii. 3. Fortasse scripsit Noster, οὐκ εἶπεν, οὕτως ἀνόητοί ἐστε, καθάπερ πρὸς Γαλάτας, ἢ καθάπερ πρὸς Κορινθίους (1 Cor. xv. 36.) ἄφρονες.

P. 468 A. lin. 7. καὶ ἀφορήτως πενθεῖ. Cf. Tom. III. p. 46 D. ἐὰν πενθῇς, φησὶ, τὸν ἀπελθόντα ἀφορήτως, κατ' ἐκεῖνον ἔσῃ τὸν ἄπιστον τὸν οὐκ ἔχοντα ἐλπίδα ἀναστάσεως. Mox B. not.[x]. interpretatio τοῦ ἀφορήτως est ἀμέτρως.

P. 468 C. not.[h]. ὄγκος πραγμάτων legitur Tom. I. p. 406 B. Sed verbo ἐπιρρεῖν aptius videtur ὄχλος. Cf. Annot. ad Tom. VII. p. 674 C. Adde Tom. X. pp. 342 B. 562 B.

P. 468 E. lin. 1. οὐδὲ τὴν προστασίαν. "Forte τὴν ἀπροστασίαν." *Dun.* "Non opus. Supra mulier dicit se lugere mortuum maritum, συνηθείας ἕνεκεν καὶ προστασίας, i. e. ob amissum patrocinium." *Ed.* Ben. 2dae. Pro οὐδὲ τὴν ἀπροστασίαν Noster potius dixisset, οὐδὲ τὸ ἀπροστάτευτον. Vid. Tom. I. pp. 399 B. 422 D. X. p. 413 D.

Ibid. lin. 3. Vulgo interpungunt, σφόδρα γε· οὐ γὰρ τοὺς προτέρους ἐπιζητοῦσιν. "Colb. et marg. Savil. inserunt ἄρα τὸν χωρισμόν; necessaria omnino, ut intelligatur responsum σφόδρα γε, quo Auctor vanitati excusationis irridet." *Ed.* Ben. 2dae. De formula οὐ γάρ; ironica monitum in Annot. ad p. 401 B. Nunc alium Nostri locum, Tom. I. p. 236 A. purgare tentabimus. Σφόδρα γε οὐ γὰρ δυνήσεσθε περὶ ἀκτημοσύνης διαλεχθῆναι, καὶ πεῖσαι τῶν ὄντων καταφρονεῖν, οἱ πάντα ποιοῦντες, ὅπως μένοι καὶ αὔξοιτο τὰ ὄντα, καὶ πόροι πόροις ἐπιγίγνοιντο, κάπηλοί τινες, καὶ πάλιν κάπηλοι δι' ἐκείνας γενόμενοι, ἄχρηστοί γε. Οὐ γὰρ

γενναῖαι ὑμῶν αἱ ἐλπίδες, οἱ τὸν σταυρὸν κελευσθέντες βαστάζειν κ. τ. ἑ. Sic Montef. Savil. (Tom. VI. p. 220.) post σφόδρα γε plene interpungit; mox παλιγκάπηλοι pro πάλιν κάπηλοι et γινόμενοι pro γενόμενοι habet: deinde οὐ γὰρ καὶ γενναῖαι recte exhibet. Totus locus proculdubio sic legendus: Σφόδρα γε (οὐ γάρ;) δυνήσεσθε—κάπηλοί τινες καὶ παλιγκάπηλοι δι' ἐκείνας γινόμενοι. Χρησταί γε (οὐ γάρ;) καὶ γενναῖαι ὑμῶν αἱ ἐλπίδες, κ. τ. ἑ.

P. 469 B. lin. 3. Pro προετίμα, προετίμασε (sic) mendose exhibet Ben.

Ibid. lin. ult. ἐπειδὴ κατωφερεῖς ἐσμεν. Vulgo vertunt, *adeo deorsum tendimus.* Rectius Vetus, *adeo ad libidinem intemperanter ferimur.* Cf. *Lobeck.* ad Phryn. p. 439.

P. 469 D. lin. 1. ἔχεις] ἔχοις est in Reg. 744. ἔχοις et mox τέκοις correxit Editor Ben. 2dae.

P. 470 B. lin. 1. ταῖς ἐτησίοις τροφαῖς τρέφει. Sic Tom. I. p. 449 C. καθ' ἣν τρέφει τοὺς ἐπὶ γῆς ἀνθρώπους, καθ' ἣν συγκροτεῖ τὸν κόσμον, καθ' ἣν τὰς ἐτησίους δίδωσι τροφάς. Dubitatio tamen oriri possit, legendum ne sit tam hic quam illic τροπαὶ pro τροφαί. Sic enim Noster Tom. V. p. 137 A. τῶν ὡρῶν τὴν εὐταξίαν, ἡμέρας καὶ νυκτὸς διαδοχήν, τὰς ἐτησίους τροπάς. Ibid. p. 470 B. τροπὰς ἐτησίους, ἡμέρας, παραδείσους, λειμῶνας κ. τ. ἑ.

P. 471 C. lin. 5. Στρατεῦσαι non est *militare*, ut vulgo vertunt, sed *militare facere.* Noster Tom. VII. p. 738 B. ὃ ἑτέρῳ μέλλεις στρατεύειν σῶμα, τοῦτο στράτευσον ἐμοί.

P. 471 E. lin. 8. πρὸς τὰς οὐκ ἔχουσας παῖδας. Editi, πρὸς τὰς ἔχουσας παῖδας, quod stare quidem potest, si πρὸς τίνας intelligis, *prae quibusnam, cum quibusnam facta comparatione.* Sed longe simplicior est emendata lectio.

P. 472 B. lin. 5. μυστικώτερα αὐτὰ ἐκλαμβάνων. Serius vidimus μυστικώτερον legi in C. et Reg. 744. idque nunc reponendum censemus.

HOM, VII.

P. 472 F. not. q. καὶ ἔζησεν. Derivatum ex Rom. xiv. 9. Cf. Tom. X. p. 427 A. ubi καὶ ἔζησεν est in omnibus. Alibi autem locum, ut in Bibliis legitur, citat Chrys.

P. 473 A. lin. 3. λῆρος, *nugator*, de persona positum, rarius esse videtur. Noster Tom. XII. p. 200 A. οὐ γίνῃ κατήγορος, ἀλλὰ φλύαρος, ἀλλὰ λῆρος, ἀλλὰ μωρός. Schol. ad Aristoph. Plut. 23. οὕτως εἴποις· λῆρος καὶ φλύαρος εἶ, ταῦτα λέγων.

P. 473 D. lin. 1. "Καθολικὴν ἀνάστασιν illam omnium ad judicium intelligit, μερικὴν vero illam fidelium ad gloriam." *Hales.*

P. 474 A. lin. 3. "Legendum videtur, ἐνταῦθα τὸ ἀξιόπιστον τῆς

ἀναστάσεως καὶ τῷ τρόπῳ παρέστησε. Errorem peperit conjunctio, quae videbatur copulativa, sed non est." *Dun.* Mox pro *ἀρθῆναι* idem tentat *ἀχθῆναι*. Sed vide p. 479 D.

P. 474 C. lin. 2. Haec *ἀλλὰ τί φασιν*; usque ad finem Homiliae excerpsit *Matthaei*. Nov. Eclog. pp. 326—337.

P. 474 D. lin. ult. *οἱ τὰς ψυχὰς καὶ εἰς φυτὰ καὶ εἰς θάμνους ἄγοντες.* "In mente videtur habuisse Empedoclem, de quo Diog. Laert. lib. VIII. p. 335. ita habet: *καὶ τὴν ψυχὴν παντοῖα εἴδη ζώων καὶ φυτῶν ἐνδύεσθαι. φησὶ γοῦν·*

ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ γενόμην κοῦρός τε κόρη τε,
θάμνος τ' οἰωνός τε, καὶ ἐξ ἁλὸς ἔμπυρος ἰχθῦς.

Quae Olympiodorus etiam habet ad Platon. Phaed. §. 15." *Matth.*

P. 474 E. lin. 2. "Legendum, *ἄλλοι πάλιν φασὶν ὑπὸ πυρὸς ἀναλίσκεσθαι τὸ σῶμα, καὶ ἱματίων κ. τ. ἑ.* Videtur enim hic aliquid desiderari. Hoc autem, ni fallor, intelligendum de Hercule, quem Philoctetes illatis tedis in Oeta cremavit. Qui deinde tot laboribus exantlatis Heben duxit, et in coelo visus est eodem habitu, quo utebatur in terris." *Dun.* "Haud dubie scripsit, **πάντα** *ὑπὸ πυρός*. Notat autem hic Stoicorum *ἐκπύρωσιν* seu *ἐμπύρωσιν*, et *ἀναγέννησιν* seu *παλιγγενεσίαν*. Forte etiam post *ἀναλίσκεσθαι* addendum, *καὶ ἀναγεννᾶσθαι πάλιν*. Cetera *καὶ ἱματίων—ὑποδημάτων* de suo addidit Chrysostomus, quod nimirum omnia dicuntur restitui in integrum." *Matth.* Vetus, *alii rursus dicunt illam* (animam) *ab igne consumi*.

Ibid. lin. 4. *ἕτεροι ἀτόμους* **φασίν**. Vetus, *alii atomos somniant*, quasi legisset *φαντάζονται*. Haec *ἔφησαν* et *ἐφαντάσθησαν* confusa videas, Tom. VII. p. 394 D.

P. 474 F. lin. 3. *κλάδους*, **ἀνθερίκας**, *ῥίζας*. "'*Ανθέρικες* h. l. sunt *extremae partes et cacumina ramorum*. Usitatius de *aristis* dicitur, e. g. Tom. II. p. 118 C. *καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀσταχύων οἱ ἀνθέρικες, ὥσπερ τινὰ δόρατα προβεβλημένοι τοὺς ὄρνιθας ἀποσοβοῦσιν.*" *Matth.* De hoc usu vocabuli Lexicographi silent.

Ibid. lin. ult. "*ἐγκεκολπισμένας*, *quasi gremio complectentes*. Habet enim vim medii. Ita Philo p. 168 B. *ὡς οἰκεῖα μέρη ἐγκεκόλπισται*. p. 266 B. *ἐγκεκόλπισται τὰ ὅλα.*" *Matth.* Adde S. Cyril. Hieros. Cat. V. 12. *οὕτω καὶ ἡ πίστις αὕτη ἐν ὀλίγοις ῥήμασι πᾶσαν τὴν...τῆς εὐσεβείας γνῶσιν ἐγκεκόλπισται.* Paullo ante *τοσοῦτον* **γῆς** *ἐπέχουσας* desiderat Matth.

P. 475 A. lin. 1. *ἀπὸ τῆς* **κέγχρου** *γίνεται ἐκείνης.* "Ita Philo p. 740 E. *δένδρα οὐρανομήκη πολλάκις ἀναβλαστάνει ἐκ βραχυτάτης κέγχρου.* Sed Chrysost. Tom. X. p. 148 C. habet, *οὐ* **κεγχρὶς** *σύκου μικρὰ πολλάκις ἐμπεσοῦσα εἰς γῆν, καὶ ῥίζαν καὶ κλάδους καὶ καρπὸν ἤνεγκεν;*" *Matth.*

Ibid. lin. penult. ἀπὸ τοῦ εἰδεχθοῦς γίνεται ἐκείνου. "Quid si legamus ἀκίνου? Sed *acinum* ῥᾶγα dicunt." *Dun.* "Forte γίγνεται γιγάρτου ἐκείνου. Syllabae γιγ. bis positae fefellerunt scribam. Γίγαρτον hic inferius occurrit. Ita etiam conjiciebat Savilius." *Matth.*

P. 475 B. lin. 1. ἐκεῖ sc. ἐν τῇ ἀναστάσει. Nisi putes praecedentia sic scribenda, τοῦτο γὰρ ἐκείνου θαυμασιώτερον, ut verba τῆς ἀναστάσεως ex interpretatione nata sint. Tum ἐκεῖ erit ἐν τῇ συκῇ καὶ τῇ ἀμπέλῳ.

P. 475 C. lin. ult. νεῦρα καὶ φλέβες κ. τ. ἑ. Cf. Tom. VIII. p. 144 C. πόθεν ὀστᾶ, καὶ νεῦρα, καὶ ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες; πόθεν ὑμένες, καὶ ἀγγεῖα ὀργανικὰ, καὶ χόνδροι, καὶ χιτῶνες, καὶ ἧπαρ, καὶ σπλὴν, καὶ καρδία; πόθεν δέρμα, καὶ αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολή;

P. 475 D. not.[o]. καὶ τὸ αἷμα ἔνωθέν. "καὶ et ἔνωθὲν redundant; nam nec in proximis membris tale aliquid additur. Ex πήγνυται vero, quod est in primo membro, in reliquis intelligenda sunt singulis convenientia verba. Forte tamen καὶ et ἔνωθὲν ortum est ex διαχεῖται, aut simili vocabulo, quod legebatur post ὑγρόν." Sic Matthaeius; qui non notavit, quia nesciebat, vocabulum αἷμα, quod sententiae in primis necessarium esse videtur, in omnibus libris deesse. Hi enim legunt, πῶς εἰς θερμὸν καὶ ὑγρὸν τὸ ἔνωθέν; Quid vero sit τὸ ἔνωθὲν, si sanum est, aut quid pro eo reponendum, divinare non potuimus.

P. 476 A. not.[e]. Vocabulum exquisitum κενεμβατοῦσα ab interpolatore profectum esse vix crediderimus. "Proprie est *per vana et inania incedere*, deinde omnino, *vanarum rerum studio occupari*, aut, ut hic, *frustra studere comprehendere ea, quae comprehendi nequeunt.* Suidas explicat, εἰς κενὰ βαίνειν, κενὰ ἐπιχειρεῖν. Ceterum hic adhuc de constructione dubito. Malim ergo aut, ἐπὶ τῶν τοιούτων κ. aut τοῖς τοιούτοις κ." *Matth.* Ut locus nunc legitur, constructio sit, ἡ διάνοια τῶν τοιούτων, necesse est.

P. 476 E. lin. 5. πόθεν ἐκεῖνο τὸ κάλλος οὕτω μαραίνεται. Pro μαραίνεται Halesius ῥαίνεται, Matthaeius μαρμαίρει aut μαρμαίρεται, quod soloecum est, conjecerunt. Infeliciter uterque.

P. 477 A. lin. 4. Haec ὁ γὰρ τοιοῦτος ματαιότης casu absunt a Ben.

P. 477 B. not.[k]. "μὴ νηχόμενοι λογισμοῖς. Λογισμοῖς omittit Veron. Forte huc relatum explicationis causa ex iis, quae mox subjiciuntur." *Matth.* Nihil certius. Respicitur autem locus Jobi xi. 12. ἄνθρωπος δὲ ἄλλως νήχεται λόγοις.

HOM. VIII.

P. 478 A. not.[l]. κατὰ τὸ σιωπώμενον ἤκουσε. "*Secreto audivit et per revelationem.*" *Hales.* Grammaticis figura κατὰ τὸ σιωπώμενον est, ubi aliquid accidisse vel factum esse non diserte narratur, sed a sub-

sequenti narrationis serie colligendum relinquitur. Sic apud Homerum Il. π'. 411. Patroclum peditem pugnantem mox currum iterum conscendisse, docet v. 427. ubi iterum descendit, unde Schol. Vict. monet, κατὰ τὸ σιωπώμενον ἐπιβέβηκε τῷ ἅρματι.

P. 478 B. not. n. "Ex Montef. Tom. XI. p. 478 A. conjicere possis, Chrysostomum legisse, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι. Quod non est. Codex a. [nobis I.] eo in loco sic habet: ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ. Tum addit ex 1 Cor. xv. 52. ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι." *Matth.* Sed vide infra p. 478 D. ubi Auctor verba ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι exponit. Ergo duo loca miscuit, quod ei accidit etiam Tom. VII. p. 752 A. τὴν δὲ κραυγὴν καὶ ὁ Παῦλος ἐνδείκνυται, λέγων, ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ.

P. 478 B. lin. penult. ἀναστῶσιν οἱ νεκροί. Conjunctivus pro imperativo. Vid. Annot. ad Tom. XI. p. 87 E.

P. 478 C. lin. 7. ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. Verba οὐρανῶν ἕως ἄκρων casu desunt in Mor. Ben.

P. 478 E. lin. 4. Catena, οἱ δὲ προσκεκρουκότες τῶν οἰκιῶν ἔνδον μένουσιν, quod vulgato deterius est. Aliter sentit Interpres Anglus.

P. 479 B. lin. ult. τὴν γῆν πεπληρωμένην πᾶσαν. Infra D. ὅταν τὴν γῆν ἀναρρηγνυμένην ἴδωμεν καὶ πεπληρωμένην πάντων ἐκείνων.

P. 479 D. not. h. "οὕτω ποιοῦσι τὰς ἡμετέρας ψυχάς, *sic afficiunt animas nostras.* Vera enim haec lectio. Sic contra τὸ διατιθέναι saepe invenitur ἀντὶ τοῦ ποιεῖν." *Dun.* Frustra. Nihil certius emendata lectione πτοοῦσι, quam praeter L. confirmant Reg. 744. et alius Bodleianus, qui habent πτωοῦσι (sic): etiam Vetus, qui vertit, *concutiunt.* Noster Tom. VII. p. 615 A. βούλεται γὰρ αὐτὸν πτοῆσαι διὰ τῆς ἀπειλῆς ταύτης. Tom. IX. p. 36 A. οὕτως αὐτοὺς ἐπτόησεν ὁ ἦχος, ubi Morell. ἐποίησεν. Cf. Annot. ad Tom. IX. p. 709 A.

P. 479 E. lin. 1. ὅταν τὸν οὐρανὸν συνανελκόμενον. Cf. Tom. XI. p. 23 D. ὅταν ἴδῃς ἀνελκόμενα τὰ ἀμφίθυρα, τότε νόμισον διαστέλλεσθαι τὸν οὐρανὸν ἄνωθεν.

Ibid. lin. penult. ἀπαγομένους τὴν ἐπὶ θάνατον. "Apud auctores legitur τὴν ἐπὶ θανάτου, ut Thucyd. ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου." *Dun.* Fallitur. Graeca locutio est ἄγεσθαι τὴν ἐπὶ θανάτῳ, non τὴν ἐπὶ θανάτου. Nec tamen non legitima est τὴν ἐπὶ θάνατον. Infra p. 493 C. τὴν ἐπὶ θάνατον ἀγόμενος. Clem. Alex. Strom. VII. p. 736. γυναῖκα ἀγομένην τὴν ἐπὶ θάνατον. Charit. IV. 3. τὴν ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἠγόμεθα, ubi vid. *Dorvill.* Cf. Annot. ad Tom. XI. p. 54 B.

P. 479 F. lin. 2. καὶ τοῦ νέφους. Copula deest in Mor. Ben. Mox lin. ult. apud eosdem mendose legitur ἐκπεπλησμένης.

P. 480 B. lin. 3. ναί, φησίν, κ. τ. ἑ. Hanc et alias hujus Homiliae

sententias compilavit Auctor Homiliae De Perfecta Caritate. Vid. Tom. VI. p. 296 C. Idem argumentum persequitur Noster Tom. IX. p. 706 E.

P. 480 D. not.[n]. Lege, "κατασκευαζομένης B.K." In Homilia jam memorata pro ὑφαινομένων legitur κατασκευαζομένων. Cf. Tom. I. p. 165 A. παρεσκεύασε τὴν κιβωτὸν τεκταίνεσθαι κατ' ὀφθαλμοὺς ἐκείνων. Sic Sav. Ben. sed Mor. et Sav. in marg. ὑφαίνεσθαι. Alibi dixit Noster ὑφαίνειν οἰκοδομὴν, στεγὴν, τοῖχον. Tom. XI. p. 106 C. τοιχοὺς ἐξυφαίνειν, cum glossemate ἀνορθοῦν.

P. 480 F. lin. ult. καίτοιγε καὶ τὰ ὄρη κ. τ. ἑ. In Homilia s. d. Tom. VI. p. 296 E. post verba οὐχὶ καὶ τὰ ὄρη μαρτυρεῖ τῆς Ἀρμενίας, ἔνθα ἡ κιβωτὸς ἱδρύθη; Compilator aliunde adjecisse videtur, οὐχὶ καὶ τὰ λείψανα αὐτῆς ἕως νῦν ἐκεῖ σώζεται πρὸς ἡμετέραν ὑπόμνησιν; Idem referunt Epiphanius adv. Haeres. lib. I. Haeres. XVIII. et Josephus Antiq. I. 3, 6.

P. 482 A. lin. penult. παισὶν ἐπεμαίνοντο, *in pueros libidine furebant.* Cf. Tom. XI. p. 762 D. τοὺς παῖδας ἔσφαζον τοὺς ἑαυτῶν πατέρες, καὶ μητέρες παισὶν ἐπεμαίνοντο. Sic Edd. sed distinguendum, πατέρες καὶ μητέρες· παισὶν ἐπεμαίνοντο.

P. 482 B. lin. ult. τὸ ἐρυθραῖον πέλαγος, cum minuscula scripsimus. Cf. *Reland.* Dissert. Miscell. Pars I. p. 101 sqq.

P. 482 D. lin. 2. οὐκ ᾔδεσαν. Negativa casu abest a Ben. Mox lin. 4. πάντα abest a Mor. Ben.

P. 482 E. not.[k]. ἀλλ' ἔρημον ἤρχοντο. "*Desertum peragrabant.* Potest vera esse lectio. Homerus, χαμαὶ ἐρχομένων ἀνθρώπων. Vel lege διήρχοντο." *Dun.* Si vera est ἤρχοντο, ἔρημον est pro ἔρημον ὁδόν.

P. 483 F. lin. 2. ὁ Χαρμὶ, ἀνάθημα κλέψας. Sic Tom. XI. p. 44 E. περὶ τοῦ Χαρμὶ λέγω τοῦ τὸ ἀνάθημα κλέψαντος. Cf. Annot. ad Tom. IX. p. 707 C.

P. 484 A. lin. 3. πρὸ τοῦ θυμιαθῆναι ἤσθιον. Vid. 1 Sam. ii. 15, 16.

HOM. IX.

P. 487 A. not.[y]. τοὺς ἐχθροὺς ἀμύνων, *inimicos ulciscens* Musc. Hervet. Mox ἀμυνεῖται τὸν ἐχθρὸν, eodem sensu. Sic Tom. XI. p. 119 C. ἐὰν αὐτὸν ἀμύνῃ, καὶ κατεγνώσθης ἴσως, καὶ σὺ μόνος ἠμύνω· ἂν δὲ ἀφῇς, ἀντὶ σοῦ πάντες ἀμύνονται αὐτόν· ὅπερ τοῦ παθεῖν κακῶς χαλεπώτερον, τὸ τὸν ἐχθρὸν τοσούτους τοὺς ἀμύνοντας ἔχειν. Aliud sonat τοῖς ἐχθροῖς ἀμύνων, nempe *inimicis opem ferens.*

P. 487 C. not.[k]. Vid. Annot. ad p. 267 D.

P. 488 A. not.[d]. et p. 488 C. not.[s]. Cf. Tom. VII. p. 742 D. ubi nos εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν ex nostris omnibus reposuimus.

P. 488 C. not.[t]. ἐπελθεῖν, *supervenire, ex inopinato venire;* Vetus, *clanculum irrepere.* Infra E. τῆς ἡμέρας ἐπελθούσης. Sic ὁ ἐπελθὼν, *qui primus obviam fit.*

P. 488 E. lin. 1. ὥσπερ γὰρ ἐκείνη παίζουσα κ. τ. ἑ. Cf. Tom. VIII. p. 200 E. Τί ἐστιν, ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ; Πολλάκις αἱ κύουσαι γυναῖκες παίζουσαι ἢ ἀριστοποιοῦσαι, ἢ ἐν βαλανείῳ ἢ ἐν ἀγορᾷ διάγουσαι, οὐδὲν τῶν μελλόντων προορώμεναι, ὑπὸ τῆς ὀδύνης κατεσχέθησαν ἀθρόον.

P. 489 A. lin. 6. ἐπὶ γὰρ τῶν ἐγρηγορότων. Articulus abest a Mor. Ben. lapsu operarum.

P. 490 A. lin. 3. τὸ ἐγρηγορέναι. Articulum om. Ben. repugnantibus libris.

P. 490 B. not.[t]. "Si τὸν θώρακα loricam intelligas i. e. ἁλυσίδωτον, rectum est ἀφανὲς τειχίον τῷ στήθει: sin quo pectus tegitur extrinsecus, ἀρραγὲς, quod est epitheton aptius muro." *Dun.* Scripsimus ex libris ἀσφαλές. Hervet. *validus et firmus murus.*

P. 490 C. lin. 1. Veron. ἔνθα γὰρ ἢ προβεβλημένη προκατειλημμένη τῷ τ. ἀ. ὅπλῳ, ex duplici scriptura. Dunaeus magis probat προβεβλημένη.

P. 491 B. lin. 1. καὶ πάλιν, εἴτε γρηγοροῦμεν. "Hic menda subest. Voluit haud dubie Chrys. verba versiculi sexti allegare, μὴ καθεύδωμεν, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. Probant id etiam quae sequuntur." *Ed.* Ben. 2[dae].

P. 492 B. not.[q]. παρὰ τοῦτο οὐδὲν, *nihil hinc mali eveniet.* Vox est parva delicta excusantis. Tom. IX. p. 554 C. ὁ γὰρ καθ' ἕκαστον ἁμάρτημα μαθὼν λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, κατὰ μικρὸν πάντα ἀπολεῖ. Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 512 C.

P. 492 D. lin. 3. ἂν γὰρ δόξῃ ἑτέρωθι προσέχειν αὐτόν. "Pro δόξῃ vellemus aliud verbum, ut συμβῇ." *Ed.* Ben. 2[dae]. Si per αὐτὸν intelligimus τὸν ὀφθαλμὸν, nihil erit mutandum.

P. 492 F. not.[s]. τί στενὴ ἡ ὁδός. Edebatur ὅτι. Correximus in Annot. ad Tom. VII. p. 291 C. ubi pro καὶ στενὴ nostrorum tres τί στενὴ habent.

P. 493 A. not.[t]. στενοτέραν tacite dedit Ed. Ben. 2[dae]. Choeroboscus apud Bekker. Anecd. p. 1286. κανών ἐστιν ὁ λέγων ὅτι τὰ εἰς ο̅ς ποιοῦντα συγκριτικὰ ἢ ὑπερθετικὰ, ἐὰν μὲν βραχείᾳ λήγωνται, τρέπουσι τὸ ο̆ εἰς ω̄ ἐν τοῖς συγκριτικοῖς καὶ ὑπερθετικοῖς .... χωρὶς τοῦ κενὸς κενότερος καὶ στενὸς στενότερος. "Στενώτερος] Al. στενότερος, quod vitiosum non dicam." *Schaefer.* ad Plut. Vit. Tom. V. p. 59. "Στενώτατος] στενότατος Edd. omnes." *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 642.

P. 493 B. lin. 3. ὁδεύειν ὁδόν. ὁδὸν abest a Ben. casu, ut videtur. Mox ἑτέραις post δορυφορίαις om. idem.

P. 493 C. lin. 4. οὐ τὸν διὰ τῆς εὐ. β. τὸν om. Mor. Ben. incuria operarum.

P. 493 D. lin. 2. Verba καὶ θορυβοῦσι casu absunt a Mor. Ben.

P. 494 A. lin. 2. ποταμὸς πυρὸς σύρεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Cf. Tom. I. p. 335 C. τῆς γὰρ κυρίας παραγενομένης, καὶ τοῦ βήματος τεθέντος, καὶ τοῦ δικαστοῦ καθίσαντος, καὶ τοῦ ποτάμου συρομένου τῆς φλογός. Respicitur locus Dan. vii. 10.

Ibid. not. g. ὁ προστησόμενος οὐδείς. Alii ὁ παραστησόμενος οὐδείς. Utrumque bene. Noster Tom. VII. p. 464 B. οὐδεὶς γὰρ ἔσται ὁ παριστάμενος, οὐδεὶς ὁ ἐξαιρούμενος: ubi προϊστάμενος est in duobus. Tom. X. p. 399 D. οὐδεὶς ἡμῖν παραστήσεται: unus προστήσεται, quod ἡμῶν requirit.

P. 494 C. lin. 5. ἀλλὰ παραπεμπόμεθα αὐτῶν τὰς ἱκετηρίας. Supplicem παραπέμπεσθαι dixit Noster Tom. VII. pp. 648 B. 657 B.C. Verba ἀλλὰ παραπεμπόμεθα casu absunt a Mor. Ben. Mox οὐδὲ ἄξιον pro οὐδὲν ἄξιον est vitium Ed. Ben.

HOM. X.

P. 494 E. lin. 2. εἰρηνεύετε ἐν αὐτοῖς. Vulg. *pacem habete cum iis.* Theophyl. in Scholio Cod. d. apud Matthaeium, γράφεται καὶ ἐν αὐτοῖς, τουτέστι τοῖς διδασκάλοις.

P. 495 B. not. l. πάντως ὅτι, τὴν χάριν ἀφεὶς, ἀπεχθῶς ἕξει. Particula ὅτι post πάντως vacat. Vid. infra p. 517 F. not. e. p. 520 D. not. y.

P. 495 B. lin. penult. κόλασον τὴν ὀργήν. Olim conjeceramus χάλασον; nunc vero in vulgata acquiescimus. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 19 D.

P. 495 F. lin. 5. πρὸς ἄνθρωπον. "Omnino legendum τὰ πρὸς ἄνθρωπον, et mox τὰ πρὸς τὸν θεόν." *Dun.* "At Oecumenius sic legit, ut editur." *Sav.*

P. 496 B. not. s. "Vel legendum ἀλλ' ἢ περὶ τὴν ἐκκλησίαν στρέφεσθαι, vel ἀλλὰ π. τ. ἐ. στρέφεται." *Dun.* Στρέφεται, quod est in B.C.L. Veron. recepit Ed. Ben. 2dae.

P. 496 D. not. n. Pro παραμυθεῖσθε Editi miro consensu soloecum παραμυθεῖτε venditant. Dubitari non potest, παραμυθεῖσθε legi in nostris C.I.K.L. quanquam Collatores non monuerunt.

P. 496 E. lin. 6. τάξις γάρ ἐστι. τάξεως hic mendose exhibet Ben.

P. 496 F. not. x. καὶ παρατρέπονται. Vertas, *et a via deflectunt.* Libentius tamen legeremus ex uno nostrorum, ἀλλὰ παράφορα καὶ παρατετραμμένα.

P. 497 C. not. c. τῶν θλίψιν ἐμβαλλόντων. Rarior, ut videtur,

locutio. Legitur quidem apud Nostrum Tom. III. p. 165 D. διὰ μικρᾶς εὐεργεσίας ἄφατον ἐμβαλὼν κόλασιν. Sed ibi probabiliter corrigendum, εἰς ἄφατον ἐ. κόλασιν, ut paullo ante, εἰς μείζονα ἐμβαλὼν τιμωρίαν.

P. 498 A. lin. 4. ὡς ἐργάτις—προσφέρονται. Huic versiculo nos primi, ni fallimur, sedem suam assignavimus, nempe Prov. vi. 8. secundum Versionem τῶν ο΄. nam in Hebraico non legitur. Savilius provocat ad Sirac. xi. 3. μικρὰ ἐν πετεινοῖς μέλισσα, καὶ ἀρχὴ γλυκασμάτων ὁ καρπὸς αὐτῆς. Chrysostomus igitur scripturam Vaticanam προσφέρονται, *vescuntur*, contra Alexandrinam φέρονται tutatur.

P. 498 B. not.[c]. Particula negativa οὐδὲ, quae plane necessaria videtur, exstat in Florilegio p. 225. (Tom. xii. p. 537 A.)

P. 498 C. lin. 4. Pro εὖ παθεῖν, εὐπαθεῖν uno vocabulo ediderunt Sav. Mor. Ben. Sed aliud est εὖ παθεῖν ab εὖ πάσχω, *commodo affici, beneficium accipere*, aliud εὐπαθεῖν ab εὐπαθέω, *voluptate frui, genio indulgere.*

P. 498 D. not. y. ὁ ὑβρίζων cum articulo tacite dedit Editor Ben. 2[dae]. ὁ ὑβρίζων habet etiam Veron. sed post verba εἰκὼν θεοῦ transpositum.

Ibid. not.[d]. Vid. Annot. ad p. 193 B.

P. 498 E. lin. 4. τῇ οἰκουμένῃ. Articulus male abest a Mor. Ben.

P. 499 D. lin. 1. βουλεύσασθαι Veron. Sav. βουλεύσθαι (sic) mendose Mor. unde βουλεύεσθαι, libris non inspectis, effecit Montef.

P. 500 A. not.[k]. καὶ παίδων καὶ ἐκγόνων. "Verius ἐγγόνων. Ἔκγονος, *filius*, ἔγγονος, *nepos, pronepos*. Eustath." *Dun.* Quantum nos judicare possumus, contrarius usus Nostro placuit, scilicet ut ἔγγονος *filius*, ἔκγονος *nepos* indicet. Etiam hunc usum memorat Eustath. ad Hom. Od. γ΄ 123. alterum tamen magis praevalere affirmans.

P. 500 E. lin. 5. καὶ οὕτω δὲ μόλις. Obscure dictum. Sensus esse videtur, *si totum reddidisses, vix satis fecisses.* "Quovis pignore certabo, legendum ἂν ὀλίγας δῷς δραχμὰς, καὶ ταύτας [vel τοῦτο] δὲ μόλις, id est, γλισχρῶς." *Dun.*

P. 501 A. not.[k]. διὰ τῆς θύρας ἐκβάλλει. "Indubitanter legendum, τὰς θύρας ἐκβάλλει, *fores dejicit*, vel *effringit*. Sic loquuntur oratores, Lysias, Aeschines, Demosthenes, et melius cohaeret cum proximo membro." *Dun.* "Immo legendum διὰ τῆς θύρας ἐμβάλλει, *per portam irruit.*" *Ed.* Ben. 2[dae]. Probabilis conjectura, nec tamen omnino necessaria. Vetus, *per ipsam januam rapinam suam profert.*

P. 501 E. not.[f]. μηδέποτε κόρον (alii ὅρον) ἐχέτω ἡ ἐπιθυμία

τοῦ πλείονος. Utrumque probum. Infra p. 513 B. πάθος γάρ ἐστι, καὶ ὅρον οὐκ ἔχει. p. 513 A. ὅρον οὐκ οἶδεν. Pro altero stant loca, Tom. XI. p. 498 D. μέχρι τίνος οὐ λαμβάνομεν κόρον τῆς ἀπλήστου ταύτης ἐπιθυμίας; Tom. X. p. 49 B. ἄρκτοι μὲν γὰρ καὶ λύκοι, ἐπειδὰν λάβωσι κόρον, τῆς τοιαύτης τροφῆς ἀφίστανται· οὗτοι δὲ κόρον οὐκ ἔχουσι.

Ibid. lin. 5. τῆς χρείας ἕκαστος ἔστω. Vid. Annot. ad p. 378 C.

HOM. XI.

P. 502 D. lin. 5. ἢ τὴν ὀπὴν μὴ ἐμφράξῃς. Cf. Tom. III. p. 348 C. Ἀλλ' ὅπερ οἱ τοὺς λύχνους ἐκείνους ἀνάπτοντες ποιοῦσι, τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιήσωμεν. Τί δὲ ἐκεῖνοι ποιοῦσι; Ἐπειδὰν ἴδωσιν ἄνεμον προσιόντα σφοδρὸν, τὸν δάκτυλον ἐπιθέντες τῇ ὀπῇ τοῦ λύχνου ἀποτειχίζουσι τῷ πνεύματι τὴν εἴσοδον.

P. 503 B. not. [c]. Edebatur ἁλίσκουσι; quae forma prorsus inusitata esse videtur. Statim utrumque ἐκφέρειν et ἐκφορεῖν Nostro in usu: e. g. Tom. XI. p. 461 B. τῶν χρημάτων ἡμῖν ἐκφορουμένων, scilicet a latronibus. Ibid. p. 790 A. de servis improbis, κἂν πάντα ἐκφέρωσι.

Ibid. not. [m]. "Colb. [nobis B.] habet ἐκείνου τοῦ διαστήματος, h. e. *illam regionem parum novimus.* Τοῦ φωτὸς dicere videtur ipsas tenebras, in quibus daemones quidem vident, nos autem caecūtimus. Sed totus hic locus obscuritate laborat." *Editor* Ben. 2[dae].

P. 503 D. not. [y]. Σεδεκίας. Vid. 3 Reg. xxii. 11. "Aliena videntur esse illa, ὡς ὁ Ἱερεμίας καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ." *Ed.* Ben. 2[dae]. Aptius foret ὡς ὁ Μιχαίας καὶ ὁ Σεδεκίας, quorum ille divino, hic daemonico afflatu futura declaravit.

P. 503 F. lin. 1. τουτέστι, τὰς ὄντως προφητείας. "Locus perspicue luxatus. Sic restituo, δοκιμάζετε· τὸ δὲ κάλον κατέχετε· τουτέστι, τὰς ὄντως προφητείας." *Hales.* Sic fere noster B. Sed vulgata ferri posse videtur.

P. 504 A. not. [x]. Haec, οὐχὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς γράμμασι, aliena videntur hujus loci, et fortasse delenda.

P. 504 D. not. [q]. "Ponendum βουλομένους, i. e. *nisi per vos steterit.*" *Dun.* "Non puto. Sic enim Oecumen. πάντως ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ σώσει. Unde conjicio legisse ut edidimus." *Hales.* Cf. supra p. 258 B. εἰ δὲ βούλεται, πρὸς δὲ τοῦτο αὐτὸς ἐνεργεῖ, καὶ τοῦτο πάντως ἐνεργήσει.

P. 504 E. lin. 4. μίαν σου ἡμέραν οὐκ ἐκλήθην (Veron. ἐκλήθη) πατήρ. Vetus, *hoc forte objiciet, si unum diem non fuerit vocatus pater.* "Fort. μίαν γοῦν ἡμέραν σου ἐκλήθην πατήρ. Etiamsi nihil

tibi unquam profui, at appellatus sum pater tuus, quo die natus es." *Dun.*

P. 504 E. lin. penult. *εἰ γὰρ ὑπεύθυνος ἐγενόμην τῆς ἁπάντων ὑμῶν προστασίας.* "Ergo scripta sunt haec Constantinopoli." *Dun.* Cf. Annot. ad p. 533 E.

P. 504 F. not.[g]. *βαβαὶ τῆς μανίας.* Sic Tom. XI. p. 51 B. *ὄντως μανία, ὄντως ἔρως μέγας.* Ibid. p. 660 B. *ὁρᾷς ζέοντα πόθον; ὁρᾷς μανίαν ἀγάπης.* Cf. Annot. ad p. 443 D.

P. 505 B. not.[x]. *ὑφίησί τι τοῦ θυμοῦ.* Graeci dicebant *ὑφίησι τῆς ὀργῆς, τοῦ φρονήματος* etc. non, opinamur, *καθίησι.* Nostro autem usitatius est *καθυφιέναι* sine enclitico, e. g. Tom. VIII. p. 297 E. *οὕτως ἤδη καθυφῆκαν τῆς ὀργῆς.* Tom. II. p. 214 D. *ὡς οὐκ ἀφίησι τῆς ὀργῆς ὁ βασιλεύς.* Sic Mor. Ben. "Sav. et quidam MSS. *οὐ καθυφίησι.*" Rectius.

P. 505 C. not.[e]. *αὕτη.* "Haec sententia omnino pendet imperfecta." *Sav.* Pendet usque ad D. lin. ult. ubi sententia interrupta resumitur his verbis, *ὁρῶσα τοίνυν ἡ κόρη.*

P. 505 E. lin. 5. *ὅρκον . . ἐπάγουσα.* Vid. *Bast.* ad Aristaen. Ep. I. 2. qui nostrum locum attulit.

Ibid. not.[s]. Scripsimus *οἷα* pro *οἵα*, ut sit adverbialiter positum, quod nunc non necessarium putamus. In alio autem loco, Tom. IV. p. 140 A. *οἷα δὴ ὁμογενὴς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως κοινωνοῦσα*, proculdubio rescribendum *οἵα.*

P. 505 F. lin. 1. *δείλης μεσημβρίας.* Sic Ach. Tat. III. 2. *περὶ μεσημβρίαν δείλην*: ubi vid. *Jacobs.* Perperam Reg. 744. *δείλης ἢ μεσημβρίας.*

P. 506 C. not.[l]. Recepimus *τοὺς ἐλεοῦντας*, ut *λέγειν* duplici accusativo fruatur. Similia sunt, *λέγω σε κακὰ πολλά, ἀλλήλους τὰ ἔσχατα λέγειν* etc.

P. 506 D. not.[o]. *κισσύβιον* et *κύμβιον* (rectius *κυμβίον*), utrumque *poculi genus.*

Ibid. lin. 6. *τρύφος ἄρτου.* Suidas: *τρύφος ἄρτου· κλάσμα ἄρτου.* Lucian. Fugit. 31. *φέρ' ἴδωμεν ἅτινά σοι ἡ πήρα ἔχει, θέρμους ἴσως ἢ ἄρτου τρύφος.*

P. 507 D. not.[n]. *μαρτυρίοις.* *Martyria* vocabantur Ecclesiae, quae in honorem aliquorum Martyrum fiebant. Noster Tom. II. p. 14 E. *ὁ δεῖνα, φησὶν, εἰς μαρτύριον ἀπεδήμησε, πένησι χρήματα διακομίζων, καὶ ναυαγίῳ περιέπεσε, καὶ πάντα ἀπώλεσεν.* Ubi nescimus quo jure Viri docti *μαρτύριον* de Templo Salvatoris Hierosolymis ita *κατ' ἐξοχὴν* appellato intelligant. Euseb. Vit. Const. III. 48. *τὴν δέ γ' ἐπώνυμον αὐτοῦ πόλιν ἐξόχῳ τιμῇ γεραίρων, εὐκτηρίοις πλείοσιν ἐφαίδρυνε, μαρτυ-*

ρίοις τε μεγίστοις καὶ περιφανεστάτοις οἴκοις, τοῖς μὲν πρὸ τοῦ ἄστεος, τοῖς δ' ἐν αὐτῷ τυγχάνουσιν.

Ibid. lin. penult. οἴκους casu abest a Ben.

P. 509 B. lin. 5. καὶ δόξα δὲ μείζων ἐνταῦθα ἐγγίνεται. Sic supra p. 440 C. καὶ τὴν ἐκεῖθεν δόξαν ἐγγινομένην τῷ θεῷ: ubi edebatur γινομένην. Tom. VII. p. 102 C. ἐπειδὴ δὲ εἶδον τὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων ἐγγινομένην (ἐπιγιν. D.F. Sav.) δόξαν. Cf. Var. Lect. ad Tom. X. p. 241 D.

Ibid. lin. ult. δεδοικὼς τὴν παρ' αὐτῶν μέμψιν καὶ τὰ στόματα. Fortasse legendum σκώμματα. Plato Pol. V. p. 452 B. οὐ φοβητέον τὰ τῶν χαριέντων σκώμματα.

ANNOTATIONES

AD

HOMIL. IN EPIST. II. AD THESSALONICENSES.

HOM. I.

TIT. ʽΥΠΟΜΝΗΜΑ] ʽΕΡΜΗΝΕΙΑ I. Mox ἐπιστολὴν om. idem. ὑπόμνημα—δευτέραν] ὑπόθεσις τῆς πρὸς Θεσσαλονικεῖς δευτέρας ἐπιστολῆς B.K.L. Veron. Post ἐπιστολῆς Veron. add. λόγος α΄. L. ὁμιλία πρώτη.

P. 510 B. lin. 7. ὅτι ἀνατρέπουσι. ὅτι deest in Ben. invitis libris. Ibid. not.[m]. κακὰ est in Cod. Bodleiano a nobis inspecto.

P. 510 C. not.[n]. "Haud dubie legendum καὶ καθεὶς ἀνθρώπους τινὰς λυμεῶνας. *Submissis quibusdam hominibus pestiferis, quos* emissarios *vocant.* Sic apud Lucam καθέτους [immo ἐγκαθέτους] Christo submittebant, qui captarent aliquid ex ore ejus, unde eum accusarent." *Dun.* "Τιθεὶς conjecerat Savil." *Ed.* Ben. 2[dae]. Immo, ἴσ. καθεὶς habet Sav. in marg. Noster Tom. IV. p. 717 D. βουλόμενος (ὁ διάβολος) ὑποσκελίσαι τὴν διάνοιαν, καὶ πεῖσαι εἰς ὀργὴν ἐκπεσεῖν, καθῆκεν ἐκεῖνον τὸν Σεμεεί. Tom. VI. p. 155 B. ταῦτα ὁρῶν ὁ διάβολος, καὶ βουλόμενος ἐκλῦσαι τὴν ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπειλῆς διόρθωσιν γινομένην, καθῆκε ψευδοπροφήτας.

P. 511 B. lin. 7. τεταριχευμένους ὑπὸ τῶν κακῶν. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 255 A.

P. 512 B. lin. 1. Locus Siracidis sic vulgo legitur: Ἀρχὴ ὑπερηφανίας, ἀνθρώπου ἀφισταμένου ἀπὸ κυρίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν ἀπέστη ἡ καρδία αὐτοῦ. Ὅτι ἀρχὴ ὑπερηφανίας ἁμαρτία κ. τ. ἑ. ubi ἀρχὴ ἁμαρτίας ὑπερηφανία ex Ed. Complutensi, Cod. 248. et Chrys. Tom. VIII. p. 55 E al. citat *Parsons* ad loc. Infra D. ὅρα πῶς ἀρχὴ ἁμαρτίας ὑπερηφανία. Alio tamen loco ἀρχὴ ὑπερηφανίας ἁμαρτία citat Noster, Tom. IX. p. 231 C.

Ibid. lin. 3. καὶ (καὶ abest a Mor. Ben.) ῥίζα καὶ ὑποβάθρα. "Ὑποβάθρα quid sit nescio: ἐπιβάθρα est *tabula per quam de litore transitur in navim*. Sic igitur censeo ponendum, ut ἐπιβάθρα βασιλείας apud Dionem." *Dun.* Ὑποβάθρα, *fundamentum*, legitur apud Nostrum Tom. IV. p. 359 C. V. p. 149 B. VIII. p. 252 A.

P. 513 B. lin. 5. οὐ μὴ παύσηται, ἕως ἂν καταποθῇ. In Bibliis est, οὐ μὴ κοπάσῃ ἕως ἂν τελευτήσῃ. Sed verba παύσηται et καταποθῇ in versiculo praecedenti leguntur.

P. 514 A. lin. 1. μικρὸν ζωΰφιον. Noster Tom. XI. p. 559 B. ζωΰφια Ἰνδικὰ, *bombyces* appellat. De hac forma diminutivi vid. *Bast.* Ep. Crit. p. 195.

Ibid. lin. 6. Fortasse legendum, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀλόγοις τὰ νικητήρια ταῦτα, καὶ παρὰ λῃσταῖς κ. τ. ἑ.

HOM. II.

P. 514 E. lin. ult. δεσποίνης κατηγορούσης ἠνείχετο. Vid. Annot. ad p. 378 B. Mox βιάζεσθαι est *vim pati*, ut Tom. IX. pp. 464 C. 716 B.

P. 515 A. lin. 5. πρὸς δεσπότην ἔχων τοιοῦτον μοχθηρόν. Praepositionem delendam censet Dun. Sed vid. Annot. ad Tom. IX. p. 529 C. Idem pro τοιοῦτον, τοσοῦτον corrigit, frustra. Monuimus ad Tom. IX. p. 471 D.

Ibid. not.[r]. ὡς οὐδὲ ὄντας τοὺς πειρασμοὺς, οὕτω πάντα παρῆλθε. Hervetus, *quasi ne essent tentationes, ita omnia pertransiit*. Infra p. 520 C. ὁρᾷς πῶς καταφρονεῖ τῶν ἐνταῦθα πάντων καὶ τῶν ἐπαλλήλων κινδύνων, ὡς οὐδὲ πειρασμῶν;

P. 515 B. lin. ult. ἀπογινώσκωσιν. Morell. mendose ἀπογνώσωσιν. Montef. in textu idem habet, sic notans: "ἀπογνώσωνται (sic). Codex unus ἀπογινώσκωσιν."

P. 515 D. lin. 1. πολλῷ μᾶλλον καὶ ἡμᾶς. Subaudi τοῦτο χρὴ ποιεῖν, ut p. 517 A. "Legendum καὶ ἡμεῖς. Vel deest χρή." *Dun.*

P. 515 E. lin. 6. τὰ λιθώδη καὶ ταπεινά. "Fortasse λειώδη." *Ed.* Ben. 2[dae]. Conjectura probabilis, quam tamen exemplo e Nostri scriptis sumto stabilire nequimus.

P. 516 B. lin. 5. καὶ ἐκείνοις πάντα θαρρεῖν. Cf. Tom. X. p. 59 A. ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς ἀπήγγειλα ὑμῖν· τουτέστιν, ἐθάρρησα ὑμῖν. Ubi vid. Annot.

P. 516 D. not.[q]. "ἀκούοντος κακῶς. Interpres, *male audiente fratre.*" *Sav.*

P. 517 B. lin. 7. εἰς δόγματα μεθίστανται. Vetus vertit, *in aliena dogmata transeunt.* Mox C. lin. 3. ἐξίσταντο, nempe τῆς πίστεως, ut p. 523 C.

P. 517 C. lin. 7. *καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα. καὶ* male abest a Mor. Ben.

Ibid. not.[o]. "*τῶν κακῶς αὐτοὺς διατιθέντων.* Sic Colb. [nobis B.] Editi *διατεθέντων.*" *Ed.* Ben. 2dae. "Legendum *κακῶς διατιθέντων* i. e. *ποιούντων*, ut p. p. *τὴν τῶν ποιούντων κακῶς.*" *Dun.* Veron. *τῶν αὐτῷ κακῶς διατεθέντων*, remissius.

P. 517 E. not.[a]. *ἐπείπερ.* Cf. omnino Tom. IX. p. 569 C. "*Εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν.*" *Τὸ εἴπερ τοῦτο πολλαχοῦ οὐκ ἀμφιβάλλων τίθησιν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα πιστεύων, ἀντὶ τοῦ ἐπείπερ, ὡς ὅταν λέγῃ,* "*Εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν.*"

P. 517 F. not.[e]. *πάντως ὅτι.* Vid. Annot. ad p. 495 B.

P. 518 D. lin. 5. *ὑπὲρ τοῦ καὶ αὐτοὺς τετιμῆσθαι.* Recte Vetus, *ut ostendat etiam eos hinc honorem habere.*

P. 519 A. lin. ult. Pro *ἀπάγει, ἀπάγῃ* est in Ben. invitis libris.

P. 519 D. lin. ult. Locus Siracidis est, *Μνήσθητι τὰ ἔσχατα, καὶ παῦσαι ἐχθραίνων· καταφθορὰν καὶ θάνατον, καὶ ἔμμενε ἐντολαῖς.*

P. 519 E. not.[x]. *ἐμοὶ ἀρκεῖ τὸ μὴ τιμωρηθῆναι.* Aut *φησὶν*, *dicat aliquis*, inserendum post *ἐμοί*, aut hic *humiliter* de se loquitur Chrysostomus, ut supra p. 484 D. et saepius.

P. 521 B. not.[l]. *τίτθης.* Accentus ambigitur. Cf. *Schaefer.* ad Plut. Vit. Tom. V. p. 295.

Ibid. not. [m]. Eadem varietas exstat Tom. II. p. 323 E. *διὰ πραγμάτων καὶ διὰ ῥημάτων ἐθίζων ἡμῶν τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν ὄψιν.* "Morel. *ἐθίζων.* Savil. *ἐρεθίζων.* MS. Ottob. *ἐνεθίζων.*" *Montef.* Adde Tom. VIII. p. 75 A. *νῦν δὲ πρὶν ἢ φανῆναι τὸν Χριστὸν πολλάκις ἀκούοντες, καὶ ἐρεθιζόμενοι τοῖς λεγομένοις περὶ αὐτοῦ.* Sic Montef. vertens, *et ex dictis videndi cupidine concitati* Rectius Sav. *ἐνεθιζόμενοι.*

P. 521 C. not.[a]. Adde Reg. 744. ubi legitur, *πρὸς μὲν ὀλίγον ὡραΐσθης τῇ θεᾷ.* Vocabulum *ὡραΐζεσθαι*, *se efferre, gloriari*, in primis Chrysostomicum est, sed ab hoc loco alienum.

HOM. III.

P. 522 C. not. [a]. Noster Tom. V. p. 454 C. secundum Edd. *ὄλεθρον* habet. Alio loco Tom. IX. p. 752 D. vocabulum abest. Sed Tom. X. p. 73 D. ubi disputatur, ut hic, *εἰ τέλος ἔχει τὸ τῆς γεέννης πῦρ*, pro vulgata *ὀλέθριον καὶ αἰώνιον*, nos ex libris plerisque *ὀλέθριον αἰώνιον* rescripsimus.

P. 522 D. lin. 2. *ἐν πᾶσι.* Praepositio male abest a Mor. Ben.

Ibid. lin. ult. *ἐγὼ μὲν οὖν. οὖν* om. Ben. invitis libris.

P. 523 B. not.[a]. *οἷς τὰς εὐεργεσίας μεταδῷ.* Sic C.L. Cat. Veron. "Omnino ponendum *τῆς εὐεργεσίας.* Verbum enim regit genitivum." *Dun.* Altera constructio apud Nostrum quidem plus semel occurrit:

e. g. Tom. XI. p. 21 D. σῶμα ἡμῖν τὸ ἑαυτοῦ μετέδωκε. Ibid. p. 228 C. ἤδη μοι μετεδώκατε τὸ εἰρηνεύειν.

P. 523 D. not. °. οὐ γὰρ ἐκλήθησαν. Vetus, *nondum enim ea vocati erant;* ea scilicet vocatione, quam mox significat. Nisi οὐ γὰρ ἐκλήθησαν; interrogando rescribas. Mox E. lin. 1. vulgo interpungunt, μᾶλλον γέγονεν ἀπόβλητος τῆς κλήσεως τῆς εἰς τὸν νυμφῶνα.

P. 523 F. lin. ult εὐδοκίαν, τουτέστι . . . πεῖσμα. Cf. Tom. XI. p. 5 D. εὐδοκίαν οὖν τὸ πρῶτον θέλημα, τὸ σφοδρὸν θέλημα, τὸ μετὰ ἐπιθυμίας θέλημα . . . ὃ λέγομεν ἡμεῖς πεῖσμα. Ubi vid. Annot.

P. 524 D. lin. 2. "ὑπὲρ τῆς παρουσίας] περὶ τῆς παρουσίας a. [nobis I.] Sed vulgatum servat Chrysost. in Praefat. ad hanc Epistolam [p. 510 B.] in Cod. a." *Matth.* Certum est, Nostrum verba ὑπὲρ τῆς π. non *per adventum* cum Vulg. sed, *quod ad adventum attinet,* ut ὑπὲρ fere idem sit quod περὶ, intellexisse.

P. 525 C. lin. 5. οὐ γὰρ εἰς εἰδωλολατρείαν ἄξει. Praepositio abest a Ben. invitis libris.

P. 525 D. lin. 1. ἀλλὰ, πειρώμενον ἀποδεικνύναι. "Fortassis melius legas ex Oecumenio, ἀλλὰ, ἀποδεικνύντα, τουτέστι, πειρώμενον ἀποδεικνύναι." *Hales.*

P. 526 A. not. P. "Haec omnia participia ἀποσοβ. ἐκκοπτ. πληρ. κωλ. ἀποτ. ἀναιρ. melius sunt accusativi casus, quamvis antecedat τῷ μέλλοντι τοὺς κ. συγκομίζειν; cujus innumerabilia exempla suppetunt." *Dun.* "Et sic etiam Editio Veronensis. Nos ex MS. Augustano mutavimus, cujus jam prope poenitet." *Sav.*

P. 526 B. lin. 3. τῇ μνήμῃ. "Interpres reddit, quasi legisset τῆς μνήμης. Quantum video, omnino abesse possunt." *Sav.* Interpunximus cum L. ποιεῖν τὰ λεγόμενα τῇ μνήμῃ, non, ut vulgo, τῇ μνήμῃ διὰ τῶν ἔργων ἐπιδείκνυσθαι τοὺς καρπούς. Pro ποιεῖν tamen desideramus ἐμποιεῖν, vel tale quid, ut paullo ante dixerat, τῇ συνεχεῖ μνήμῃ τὰ καταβληθέντα περιστείλωμεν.

P. 526 C. lin. 7. καιόμενον pro καιομένην est sphalma Ed. Ben.

Ibid. lin. ult. βαρύμηνι. "Morell. ex MSS. [?] βαρύμηνα." *Montef.* Cf. Tom. XI. p. 112 D. μὴ γάρ μοι τὸν βαρύμηνιν εἴπῃς, καὶ μνησίκακον.

P. 526 E. lin. 3. ἀπὸ γὰρ τῆς κακίας (subaudi τι) ἐναπομένει τῇ γῇ. Vertas, *etenim nonnihil vitiositatis in terra manet.* Aliter Interpretes.

P. 527 A. lin. penult. μετὰ κόμπου. Sic Veron. *cum elatione* Musc. *cum fastu* Hervet. πόμπου, quae vox nulla est, videtur esse mendum Sav. quem incaute imitati sunt Mor. Ben. Etiam Collatores nostri vitium manifestum silentio praetereunt.

P. 527 F. lin. 4. ἀνατεταμένος, *elata cervice.* Vetus, *plurimum minatus,* male. Vid. Annot. ad p. 230 A.

Ibid. lin. ult. οὐκ ἂν πάντες συνεστράφητε; Hervetus, *convertere-*

mini, quod est ἐπεστράφητε. Rectius Vetus, *ad vos ipsos colligeremini et contraheremini*. Idem est συστρέψαι ἑαυτὸν, pp. 342 E. 393 F.

HOM. IV.

P. 529 B. not.[b]. Ἰησοῦς om. I. teste *Matthaeio* ad loc. Idem Codex ἀνελεῖ pro ἀναλώσει bis habet, quod Collatorem nostrum fugit.

P. 529 C. not.[b]. οἷς ἔγωγε μάλιστα τίθεμαι. Vetus, *adstipulor:* Hervetus, *assentior*. "Legendum videtur προστίθεμαι sc. ψῆφον." *Dun.* Συντίθεμαι praeter I. habet etiam Bodl. Sic Justin. M. p. 267 E. οἷς οὐ συντίθεμαι. Sed et simplex τίθεμαι sensu *assentiendi* et *comprobandi* gaudet, notante *Budaeo* Comm. L. G. p. 195. qui ad hunc ipsum Nostri locum provocat. Adde Aristid. Tom. I. p. 193. τριῶν γὰρ οὐσῶν τῶν πολιτειῶν, ᾗ τις ἂν τίθηται, τίθεται τῇ πόλει. Tom. II. p. 247. εἰ μὲν τοῖς πολλοῖς δεῖ τίθεσθαι μάρτυσιν. "Dio Chrys. οἷς ἔγωγε μάλιστα τίθεμαι." *Brunck*. MSS. apud *H. Steph*. Thes. L. G. p. 9379 D. Ed. *Valp*. Corrige, "*Div*. Chrys."

P. 529 E. lin. ult. Νέρωνα ἐνταῦθά φησιν. Sic Tom. IX. p. 759 D. οὐκ ἀκούεις οἷος ὁ Νέρων ἐγένετο, ὃν καὶ μυστήριον καλεῖ τοῦ ἀντιχρίστου Παῦλος;

P. 531 A. lin. 4. ἡ παρουσία αὐτοῦ. Articulus male abest a Ben. Mox C. lin. penult. Χριστὸς sine artic. habent Mor. Ben.

P. 531 F. lin. 3. οὐ μικρὸν καὶ τοῦτο. καὶ abest a Mor. Ben. Mox δόξα γὰρ φιλανθρώπου absente articulo iidem.

P. 532 A. not.[w]. μέγας ἡμῶν ὁ κύριος. Haec non intelligimus. Catena μέγας ὁ κόσμος (*decus?*) ἡμῶν. Statim εἰ δὲ οὕτως habent Mor. Ben. invitis libris.

P. 532 C. lin. penult. τὴν ἐλπίδα. καὶ pro τὴν mendose exhibet Ben.

P. 532 E. lin. 5. ὥστε καὶ δογμάτων καὶ πράξεων ἕνεκεν. "Malo πράξεων δεῖ aut tale quid." *Hales*. Aut intelligendum videtur, μὴ σαλεύεσθαι, aut distinguendum, ὥστε καὶ δογμάτων καὶ πράξεων ἕνεκεν (τοῦτο γάρ ἐστι παράκλησις) τὸ ἐστηρίχθαι.

P. 533 B. lin. ult. οὐ πάντων ἐστὶ τὸ στρατεύεσθαι ἐν τοῖς βασιλείοις, h. e. *non cuivis contingit* (ut Horatius Graeca οὐ παντός ἐστι vertit, Epist. I. 17. 36.) *in palatio munere fungi*, nempe propter facultatum (κλήρου πατρικοῦ) inopiam.

P. 533 D. not.[h]. Adde, "τοὺς ante τριάκοντα om. C.L. Veron." In Versione Graeca loci Jos. xii. 24. legitur, πάντες οὗτοι βασιλεῖς εἰκοσιεννέα: sed in Hebraico, *triginta unus*.

P. 533 E. lin. 4. σὺ δὲ ἀξιοῖς τὸν λαὸν ὑπὲρ τοῦ ἡγουμένου παρακαλεῖν. "Scripta ergo et haec Constantinopoli. Sic statim [p. 535 E.] ἡμεῖς δήμου τοσούτου προεστῶτες." *Sav*. Cf. Annot. ad p. 504 E.

P. 533 F. lin. 1. τῆς συμμαχίας. Articulus abest a Mor. Ben. Mox ἡμῶν pro ἡμῖν iidem.

P. 534 A. not.°. τὴν γνώμην ἀνέθετο. "Rectum est, *sententiam mutavit*. Sic usurpatur hoc verbum apud Platonem in Protagora [p. 354 E.] ἀναθέσθαι ἔξεστιν, εἴ πῃ ἔχετε ἄλλο τι φάναι." *Dun*. Cf. Annot. ad Tom. XI. p. 116 C.

P. 534 D. lin. 4. ὑμῖν μὲν οὐ συμφέρει. "Puto legendum οὖν pro οὐ." *Dun*. Post ὑμῖν μὲν addidimus ἀδιαφορεῖν ex Colb. Quamquam aliud verbum, ut εἰκῇ εἰπεῖν, ἁπλῶς ἐγκαλεῖν, aptius esset." *Ed*. Ben. 2dae. Vetus addit, *quod criminamini*.

P. 535 E. lin. 6. καὶ εὐλογῆσαι ὑμᾶς. ἡμᾶς mendose ediderunt Mor. Ben.

HOM. V.

P. 536 E. not. e. καὶ μηδενὸς ἀντιλαμβάνεσθαι. Vetus, *neminemque juvare*. Sic Act. Apost. xx. 35. ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων. Rectius tamen, ni fallimur, Hervetus, *et nihil praeclarum aggredi*; qui sensus etiam Interpolatori placuit.

P. 536 F. lin. 1. Παῦλος sine articulo edidit Montef.

P. 537 B. lin. penult. τὸ πᾶν ἐπὶ τὴν τοῦ θεοῦ ῥίψας δύναμιν. πᾶν sine articulo habent Mor. Ben.

P. 538 C. lin. 1. καὶ κυρίως ἀεὶ ταύτην λέγει παράδοσιν. Sic B.C.K.L. Cat. Sav. κ̅ς̅ (sic) Veron. κύριως (sic) Mor. κύριος Ben. *Dominus* Musc. Hervet. Ben. Tandem κυρίως revocavit Ed. Ben. 2dae.

P. 538 E. lin. ult. τοῦτο μὲν ἐνταῦθα, de suo, ut videtur, edidit Mor. quem secutus est Montef. Particulam non agnoscunt B.C.K.L. Cat. Veron. Sav.

P. 540 A. not. m. ἀμφότερα. Si sana est lectio, *duas* res Noster in mente habuisse videtur, sed alterutram pro suo fervore memorare oblitus est.

P. 540 E. lin. 7. "Omnes Editi et MSS. nostri habent ἐν παντὶ τρόπῳ. Sed Gentianus Hervetus, qui vertit *in omni loco*, ἐν παντὶ τόπῳ legisse videtur. Vulgata etiam Latina nostra, *in omni loco*. Cumque ex serie liquidum perspicuumque sit [?] Chrysostomum legisse ἐν παντὶ τόπῳ, sic et nos incunctanter posuimus hic et infra." *Montef*.

P. 541 C. not. e. Edebatur καὶ εὐχὴν οὐχ ἁπλῶς φ. σ. Tentavit Dunaeus, καὶ εὐχὴν οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ φ. σ.

P. 541 F. lin. 1. ὁ τοιοῦτος. Articulus male abest a Mor. Ben.

Ibid. not. y. ἐπιτιμία est etiam in I. teste *Matth*. ad loc.

P. 542 F. lin. ult. τί οὖν πρὸς τοὺς μὴ διδασκάλους, φησίν; h. e. *quid igitur ad nos pertinet, objiciat aliquis, qui magistri non sumus?* Vulgo interpungunt, τί οὖν πρὸς τ. μ. διδασκάλους φησίν;

P. 543 B. not.[d]. "Forte, ὁ βίος ὁ ὑμέτερος. Hoc docent sequentia et antecedentia." *Dun.*

P. 543 C. lin. 5. τοῦ ὑβρίζοντος. Articulus abest a Ben.

P. 543 D. not.[v]. Praeter libros B.I.K. notandum erat verba καὶ κοσμιωτέρα abesse ab Editis, excepto Veronensi: fortasse recte. Interpretes, *magis mundana*, h. e. κοσμικωτέρα.

Ibid. not. [w]. Verbum καταγελαστὴς vix Graecum esse videtur.

P. 544 B. not.[k]. χαμαιτυπιῶν. Sic Alciphr. Epist. III. 64. καὶ περὶ χαμαιτυπίας εἰλούμενον. "Mallem χαμαιτυπεῖα." *Bergler.*

P. 545 A. lin. 3. καὶ οὕτως αὐτῆς δεῖται, ὅτι. Sic supra p. 329 B. οὕτω γὰρ τοῦτο ἐκείνου φορητότερον, ὅτι κ. τ. ἑ.

ADDENDUM.

P. 415 B. not. [x]. Imperativus στέναζε, qui vulgo, sed invitis libris, legitur tum hic, tum infra p. 447 D. ad formam aoristi secundi ἐστέναζον, quae ad hunc diem edita est Tom. III. p. 747 B.D. pertinere videtur.

